ਸ਼੍ਰੀਮਤ
ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਕ੍ਰਿਤ

# ਗੁਰੂ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼

## ਪੁਨਰ ਸੰਪਾਦਿਤ : ਨਵੀਨ ਸ਼ਬਦ-ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ

ਦੂਜੀ ਜਿਲਦ
'ਤ' ਤੋਂ 'ੜ' ਤਕ

ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕ
ਮੁਹੱਬਤ ਸਿੰਘ
ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ




ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

# ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼

ਸ੍ਰੀਮਤ

ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਕ੍ਰਿਤ

# ਗੁਰੂ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼

*ਪੁਨਰ ਸੰਪਾਦਿਤ : ਨਵੀਨ ਸ਼ਬਦ-ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ*

ਦੂਜੀ ਜਿਲਦ

'ਤ' ਤੋਂ 'ੜ' ਤਕ


ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ

ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕ

ਮੁਹੱਬਤ ਸਿੰਘ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ






ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ

Shrimat Pandit Tara Singh Narotam
**SHRI GURU GIRARTHA KOSH** (*Punjabi*)

*CHEIF EDITOR*
DR. HARBHAJAN SINGH

*EDITORS*
MOHUBAT SINGH
KULWINDER SINGH
MANJEET KAUR

ISBN : 81-302-0245-X

2010
ਕਾਪੀਆਂ : 500
ਮੁਲ : 550

ਡਾ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਪਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ
ਪਰਲ ਬੁਕਸ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਛਪੀ

## ੧ੳ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥
## ॥ਅਥ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਉਤ੍ਰਾਰਧ ਪ੍ਰਾਰੰਭ:॥



**ਤ** ਗੁ. ਤੁ- ਨਿਰਣੇ ਕਰ, ਯਥਾ- ਬਾਣੀ ਤ ਗਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ। ਬਾਣੀ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਹੀ ਗਾਵੋ, ਵਾ 'ਤ'- ਤਬ ਭਾਵ ਜਬ ਗਾਵਨੀ ਚਾਹੋ 'ਤ' ਤਬ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੀ ਬਾਣੀ ਪੜੋ। ਪੁਨਾ- ਚਰਣ ਤ ਪਰ ਸਕਯਥ। ਪੁਨਾ, ਯਥਾ- ਹਾਥਿ ਤ ਡੋਰ ਮੁਖਿ ਖਾਇਓ ਤੰਬੋਰ। ਹਾਥ ਮੇ ਪੁਨਾ ਡੋਰ ਪਕੜੀ ਹੈ ਪੰਛੀ ਔ ਪਤੰਗੀਓਂ ਕੀ ਮੁਖ ਮੇ ਪਾਨ ਤੰਬੋਲ ਹੈ।

**ਤਉ** ਦੇ. ਤੇਰਾ, ਯਥਾ- ਮੁਖੁ ਸੁਹਾਵਾ ਜਾਂ ਤਉ ਜਸੁ ਗਾਵੈ। ਤੇਰੀ, ਯਥਾ- ਪਾਵ ਸੁਹਾਵੇ ਜਾਂ ਤਉ ਧਿਰਿ ਜੁਲਦੇ।

**ਤਉ ਧਿਰਿ** ਵਾ. ਤੇਰੀ ਤਰਫ, ਯਥਾ- ਪਾਵ ਸੁਹਾਵੇ ਜਾਂ ਤਉ ਧਿਰਿ ਜੁਲਦੇ।

**ਤਉਕ** ਅ. ਪੱਕਾ ਅਰਥਾਤ ਤਕੜਾ ਜੰਜੀਰ, ਯਥਾ- ਤੇਰੇ ਗਲਹਿ ਤਉਕੁ ਪਗ ਬੇਰੀ।

**ਤਉਕਿਆ** ਪੰ. ਜਲ ਛਿੜਕਿਆ, ਯਥਾ- ਬਲਤੋ ਜਲਤੋ ਤਉਕਿਆ ਗੁਰ ਚੰਦਨੁ ਸੀਤਲਾਇਓ।

**ਤਊ** ਗੁ. ਤੇਰੇ, ਯਥਾ- ਨੀਹੁ ਮਹਿੰਜਾ ਤਊ ਨਾਲਿ ਬਿਆ ਨੇਹ ਕੂੜਾਵੇ ਡੇਖੁ।

**ਤਈ** ਪੰ. ਉਦਾਲੇ, ਗਿਰਦੇ, ਯਥਾ- ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ। ਜਮਰਾਜ ਆ ਕਰ ਲੇਨੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਗਿਰਦੇ। ਫਾਰਸੀ ਮੇ ਤਈਨਾਤ ਵਾ ਤਈਯਨ ਲਫਜ ਹੈ ਤਈ ਮਾਤ੍ਰ ਉਸ ਕੀ ਦੇਸ ਭਾਖਾ ਹੈ। ਦੇ. ਤਪੀ ਹੁਈ ਵਸਤੂ।

**ਤਈਨਾਥ** ਦੇ. ਕਿਸੇ ਕਾਮ ਮੇ ਖੜਾ ਕਰਨਾ। ਫਾ. ਤਈਨਾਤ।

**ਤਸ** ਦੇ. ਤੈਸੇ, ਜੈਸੇ- ਜਸ ਨਾਚੇ ਤਸ ਕਾਛਨ ਕਾਛੇ। ਤਿਸ ਕੀ, ਯਥਾ- ਜੈਦੇਵ ਆਇਉ ਤਸ ਸਫੁਟੰ ਭਵ ਭੂਤ ਸਰਬ ਗਤੰ।

**ਤਸਕਰ** ਸੰ. ਚੋਰ, ਯਥਾ- ਤੇ ਤਸਕਰ ਜੋ ਨਾਮੁ ਨ ਲੇਵਹਿ। ਪੁਨਾ- ਤਸਕਰੁ ਚੋਰੁ ਨ ਲਾਗੈ ਤਾ ਕਉ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ ਸਬਦਿ ਜਗਾਇਆ।

**ਤਸਬੀ** ਅ. ਸੁਬਹਾਨ ਅੱਲਾ ਯਵਨ ਮਤ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਸੁਬਹਾਨ ਅੱਲਾ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ; ਮਾਲਾ ਯਵਨੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਫੇਰੇ ਤਸਬੀ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ।

**ਤਸਲੀਮ** ਅ. ਸਲਾਮ ਕਰਨਾ ; ਮਾਨਨਾ। ਸੰ. ਤਸਯ। ਤਿਸ ਕਾ, ਯਥਾ- ਨਿਹਫਲੰ ਤਸ੍ਯ ਜਨਮਸ੍ਯ ਜਾਵਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਬਿੰਦਤੇ। ਨਿਸਫਲਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਜਨਮ ਕੋ ਜੇਤਾ ਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ।

**ਤਸਵੀਸ** ਅ. ਚਿੰਤਾ, ਯਥਾ- ਨਾਂ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜੁ ਨ ਮਾਲੁ।

**ਤਸੂ** ਦੇ. ਗਜ ਕਾ ਚੌਬੀਸਵਾ ਹਿਸਾ ਅਰਥਾਤ ਦੋ ਅੰਗੁਲ ਮਾਪ ਭਾਵ ਸੇ ਅਲਪ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਜੇ ਬਦੀ ਕਰੇ ਤਾ ਤਸੂ ਨ ਛੀਜੈ।

**ਤਸੂਆ** ਦੇ. ਗਜ ਕਾ ਚੌਬੀਸਵਾ ਹਿਸਾ ਦੋ ਅੰਗੁਲ ਮਾਪ ਭਾਵ ਸੇ ਅਤਿ ਅਲਪ, ਯਥਾ- ਜੋ ਜਾਨਹਿ ਤੂੰ ਅਪੁਨੇ ਕਾਜੈ ਸੋ ਸੰਗਿ ਨ ਚਾਲੈ ਤੇਰੈ ਤਸੂਆ।

**ਤਹ** ਦੇ. ਤਹਾਂ, ਤਿਸ ਥਾਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਤਹ ਸਾਚ ਨਿਆਇ ਨਿਬੇਰਾ।

**ਤਹਕੀਕ** ਅ. ਨਿਸਚੇ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਮੁਕਾਮੇ ਫਾਨੀ ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ। ਨਿਸਚੇ ਦਿਲ ਜਾਨ ਤੂੰ।

**ਤਹਿਜਾ ਨਾਉ** ਵਾ. ਤੇਰਾ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਮਨ ਹੀ ਮੰਝਿ ਰੰਗਾਵਲਾ ਪਿਰੀ ਤਹਿਜਾ ਨਾਉ।

**ਤਹਿੰਜੀ** ਪੰ. ਮੁ. ਤੁਮਾਰੀ, ਯਥਾ- ਜੇ ਭੁਲੀ ਜੇ ਚੁਕੀ ਸਾਈਂ ਭੀ ਤਹਿੰਜੀ ਕਾਢੀਆ। ਤੁਮਾਰਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਮਨ ਹੀ ਮੰਝਿ ਰੰਗਾਵਲਾ ਪਿਰੀ ਤਹਿਜਾ ਨਾਉ।

**ਤਹੀ** ਦੇ. ਤਹਾ ਹੀ, ਯਥਾ- ਤਹੀ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸਾਚੋ ਨਾਉ।

**ਤਕ** ਪੰ. ਪ੍ਰਯੰਤ, ਜੈਸੇ- ਕਹਾ ਤਕ ਜਾਓਗੇ।

**ਤਕਉ** ਪੰ. ਦੇਖਤਾ ਹੂੰ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਚਿੰਤ ਤੁਝੁ ਪਾਸਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹਉ ਤਕਉ।

**ਤਕਸੀਰ** ਫਾ. ਕਸੂਰ।

**ਤਕਹਿ** ਪੰ. ਦੇਖਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ।

**ਤਕਦਾ** ਪੰ. ਦੇਖਤਾ ਹੈ।

**ਤਕਬੀਰ** ਅ. ਅਧ ਗਲਾ ਕਟੇ ਵਾਲਾ ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਆਖਿਰ ਬਿਅਫਤਮ ਕਸ ਨ ਦਾਰਦ ਚੂੰ ਸਵਦ ਤਕਬੀਰ।

**ਤਕਾਈ** ਪੰ. ਦੇਖੀ, ਜੈਸੇ- ਤੇਰੀ ਸਾਮ ਤਕਾਈ ਦੇਵੇ ਦੁਰਗ ਸਾ।

**ਤਕੀ** ਪੰ. ਦੇਖੀ, ਯਥਾ- ਮੈ ਤਕੀ ਤਉ ਸਰਣਾਇ ਜੀਉ। ਦੇਖੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖੁ ਤਕੇ ਕੁੰਡਾ ਚਾਰੇ।

**ਤਕੀਆ** ਫਾ. ਬਡਾ ਸਿਰਾਣਾ, ਗਾਵਾ ; ਆਸਰਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤਕੀਆ ਤੁਹੀ ਤਾਣੁ। ਫਕੀਰੋਂ ਕਾ ਮਕਾਨ।

**ਤਕੀਐ** ਦੇ. ਆਸਰੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਕੈ ਤਕੀਐ ਸਾਚੈ ਤਾਣਿ। ਪੁਨਾ- ਗੁਰ ਕੈ ਤਕੀਏੈ ਨਾਮਿ ਅਧਾਰੇ। ਦੇਖੀਏ।

**ਤਖਤ** ਫਾ. ਸਿੰਘਾਸਨ, ਸਿੰਘ ਕੀ ਮੂਰਤੀਓ ਵਾਲਾ ਕਾਸ੍ਰ ਪਖਾਣਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਆਸਨ, ਯਥਾ- ਸਚੈ ਤਖਤੁ ਰਚਾਇਆ ਬੈਸਣ ਕਉ ਜਾਂਈ। ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਸਿੰਘਾਸਨ ਬਿਸਤਾਰਿਆ ਹੈ।

**ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ** ਵਾ. ਨਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਿੰਘਾਸਨ ਵਿਸਤਾਰਿਆ, ਯਥਾ- ਸਚੈ ਤਖਤੁ ਰਚਾਇਆ ਬੈਸਣ ਕਉ ਜਾਂਈ।

**ਤੰਗ** ਫਾ. ਔਖਾ, ਦੁਖੀ ; ਘੋੜੇ ਕਾ ਕਮਰਕਸ।

**ਤਗ** ਪੰ. ਜਨੇਊ, ਯਥਾ- ਤਗੁ ਕਪਾਹਹੁ ਕਤੀਐ ਬਾਮ੍ਹਣੁ ਵਟੇ ਆਇ। ਸੰ. ਤਤਵੇਤਾ। ਸੰ. ਤੱਗ।

**ਤੰਗਨਾ** ਵਾ. ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਦੂਤ ਤਜਿ ਤੰਗਨਾ। ਕਾਮਾਦਿ ਤਜਾਗੇ ਹੈ ; ਤੰਗੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ।

**ਤੰਗੀ** ਫਾ. ਦੁਖ।

**ਤੰਗੀਐ** ਪੰ. ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਕਰੀਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕੂੜਿਆਰੁ ਅਉਖਾ ਤੰਗੀਐ।

**ਤਗੀਐ** ਪੰ. ਠਹਰੀਏ ਭਾਵ ਅਬਿਨਾਸੀ ਰਹੀਏ, ਯਥਾ- ਕੂੜਹੁ ਕਰੇ ਵਿਣਾਸੁ ਧਰਮੇ ਤਗੀਐ।

**ਤਗੈ** ਪੰ. ਠਹਰੇ, ਯਥਾ- ਧਰਮੁ ਧੀਰਾ ਕਲਿ ਅੰਦਰੇ ਇਹੁ ਪਾਪੀ ਮੂਲਿ ਨ ਤਗੈ। ਜਨੇਊ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤਗ ਨ ਤੁਟਈ ਜੇ ਤਗਿ ਹੋਵੈ ਜੋਰੁ।

**ਤਛਾਹ** ਪੰ. ਸਰੀਰ ਕਟਵਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਕਾਂਸੀ ਕਰਵਤ ਲੇਤੇ ਦੇਹ ਤਜਾਗਤੇ ਹੈਂ।

**ਤਛਾਵਹਿ** ਪੰ. ਕਟਵਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾ ਸਤਿ ਰੁਖੀ ਬਿਰਖੀ ਪਥਰ ਆਪੁ ਤਛਾਵਹਿ ਦੁਖ ਸਹਹਿ। ਕਾਸੀ ਕਰਵਤ ਔ ਦੇਵੀ ਕੋ ਜ਼ੁਬਾਨ ਚੜਾਨੇ ਆਦਿ ਕਾਮੋ ਮੇ ਆਪਨੀ ਦੇਹ ਕੋ ਕਟਵਾਤੇ ਦੁਖ ਸਹਾਰੇ ਹੈਂ।

**ਤਜਣੰ** ਗੁ. ਤਜਾਗ ਦੇਤਾ ਹੈ ਬਿਕਾਰੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸੰਸਾਰ ਕਾਮ ਤਜਣੰ ਨਾਨਕ ਗੋਬਿੰਦ ਰਮਣੰ।

**ਤਜੰਤ** ਗੁ. ਤਜਾਗੇ, ਯਥਾ- ਦ੍ਰਿੜੰਤ ਨਾਮੰ ਤਜੰਤ ਲੋਭੰ।

**ਤਜਾਇਣ** ਗੁ. ਤਜਾਗਨਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਮਿਲਿ ਪਾਪ ਤਜਾਇਣ।

**ਤਜਾਰੀ** ਗੁ. ਤਜ ਦੀਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਤਜਾਰੀ।

**ਤਜਿ** ਦੇ. ਤਜਾਗ, ਛੋਡ, ਯਥਾ- ਤਜਿ ਸਕਲ ਦੁਹਕ੍ਰਿਤ ਦੁਰਮਤੀ ਭਜੁ ਚਕ੍ਰਧਰ ਸਰਣੰ। ਸੰ. ਤਜਜ।

**ਤਜੀਅਲੇ** ਦੇ. ਤਜਾਗੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤਜੀਅਲੇ ਅਵਰਿ ਜੰਜਾਲ।

**ਤਜੀਵਣ** ਗੁ. ਤਜਾਗਨੇ ਯੋਗਜ, ਯਥਾ- ਰਮਈਆ ਜਪਹੁ ਪ੍ਰਾਣੀ ਅਨ ਤਜੀਵਣ ਬਾਣੀ।

**ਤਟ** ਸੰ. ਤੀਰਾ, ਕੰਢਾ, ਕਿਨਾਰਾ, ਯਥਾ- ਤਟ ਤੀਰਥ ਹਮ ਨਵ ਖੰਡ ਦੇਖੇ ਹਟ ਪਟਣ ਬਾਜਾਰਾ।

**ਤਟਹ** ਦੇ. ਤੀਰਥੋਂ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਸੇਵ ਅਪਾਰ ਦੇਵ ਤਟਹ ਖਟਹ ਬਰਤ ਪੂਜਾ।

**ਤਟਨ** ਸੰ. ਤੀਰਥੋਂ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਨਾ, ਯਥਾ- ਤਟਨ ਖਟਨ ਜਟਨ ਹੋਮਨ ਨਾਹੀ ਡੰਡਧਾਰ ਸੁਆਉ। ਤੀਰਥੋ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾਨਾ, ਖਟ ਕਰਮ ਕਰਨੇ, ਜਟਾ ਧਾਰਨੀ, ਹੋਮ ਕਰਨਾ, ਡੰਡ ਧਾਰਨਾ, ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਇਨ ਸਭ ਸੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਤਾ।

**ਤਡਹਿ** ਪੰ. ਪਸਾਰੇ, ਯਥਾ- ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨੋ ਦੁਖ ਭੁਖ ਹੈ ਹਥੁ ਤਡਹਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੰਗਾਇ।

**ਤਡਾਇਆ** ਪੰ. ਪਸਰਾਇਆ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਚੇਤਿ ਖਾਹਿ ਤਿਨਾ ਸਫਲੁ ਹੈ ਅਚੇਤਾ ਹਥ ਤਡਾਇਆ।

**ਤਡਾਇਦਾ** ਪੰ. ਪਸਰਵਾਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਚੇਤ ਖਾਇ ਤਿਨਾ ਸਫਲ ਹੈ ਅਚੇਤਾ ਹਥ ਤਡਾਇਦਾ।

**ਤਡੇ** ਪੰ. ਪਸਾਰੇ, ਟਡੇ।

**ਤਡੋਰ** ਪੰ. ਟਡ ਕੇ, ਪਸਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹਾਥਿ ਤਡੋਰ ਮੁਖਿ ਖਾਇਓ ਤੰਬੋਰ। ਜੋ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਮੇ ਹਾਥ ਪਸਾਰ ਨਫਰ ਸੇ ਮੁਖ ਮੇ ਪਾਤਾ ਥਾ ਪਾਨ ਕਾ ਬੀੜਾ।

**ਤਣਾ** ਦੇ. ਪੁਤ੍ਰ। ਸੰ. ਤਨਯ। ਜੋਰਾਵਰੀ ਸੇ, ਯਥਾ- ਦੂਤਾ ਆਇਓਹਿ ਜਮਹਿ ਤਣਾ। ਦੂਤ ਆਯਾ ਜਮਰਾਜ ਕਾ ਬਲ ਸੇ ਵਾ ਦੌੜ ਆਈ ਜਮੋ ਕੀ ਬਲ ਸੇ।

**ਤਣੀ** ਪੰ. ਫੈਲਾਈ, ਯਥਾ- ਤੋਰੀ ਨ ਤੂਟੈ ਛੋਰੀ ਨ ਛੂਟੈ ਐਸੀ ਮਾਧੋ ਖਿੰਚ ਤਨੀ। ਜਾਮੇ ਕੀ ਤਣੀ।

**ਤੰਤ** ਦੇ. ਸੂਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਛੋਛੀ ਨਲੀ ਤੰਤੁ ਨਹੀ ਨਿਕਸੈ ਨਤਰ ਰਹੀ ਉਰਝਾਈ। ਔਖਧੀਯੋ ਕਾ ਮੇਲ ਰੂਪ ਤੰਤ੍ਰ ਜੈਸੇ ਦਵਾਈ ਕੇ ਨੁਸਖੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਤੰਤ ਮੰਤ੍ਰ ਸਭ ਅਉਖਧ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤਿ ਤਊ ਮਰਨਾ। ਜੀਵ ਕੋ, ਯਥਾ- ਤੰਤ ਕਉ ਪਰਮ ਤੰਤੁ ਮਿਲਿਆ ਨਾਨਕਾ ਬੁਧਿ ਪਾਈ। ਮੱਛੀ ਪਕੜਨੇ ਕਾ ਜਾਲ, ਯਥਾ- ਜਿਉਂ ਜਲ ਤੰਤੁ ਪਸਾਰਿਓ ਬਧਕਿ ਗ੍ਰਸਿ ਮੀਨਾ ਵਸਗਤਿ ਖਰਿਆ। ਸਿਵਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਬਨਾਏ ਰੁਦ੍ਰਯਾਮਲਾਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਬਨਾਏ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਨਾਮ ਰੁਦ੍ਰਯਾਮਲ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਯਾਮਲ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਬਿਸਨੁਯਾਮਲ ਹੈ ; ਕਈ ਚੀਜੋਂ ਕਾ ਮੇਲ ਜਿਸ ਸੇ ਅਦਭੁਤ ਕਾਮ ਹੋਵੇ ਜੈਸੇ ਪਤਾਸੇ ਜਲ ਕਰਦ ਸਹਿਤ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਉਚਾਰ ਸੇ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਨੇ ਵਾਲੇ ਮੇ ਬੀਰ ਰਸੁ ਭਾਵ ਕਾ ਹੋ ਜਾਨਾ ਤੰਤ੍ਰ ਕਾ ਬਲ ਹੈ।

**ਤਤ** ਦੇ. ਬ੍ਰਹਮ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਆਤਮ ਤਤੁ ਨ ਚੀਨ੍ਹਿਆ। ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਕਰ ਨਹੀ ਜਾਨਾ। ਯਥਾਰਥ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਾ। ਗੁਰੂ ਕਹੇਂ ਏਹ ਯਥਾਰਥ ਬਿਚਾਰ ਹੈ ਵਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਚਾਰ ਹੈ। ਸੰ. ਤਤ੍ਵ। ਉਸੀ ਰਸਤੇ, ਯਥਾ- ਸਾਸੁ ਗਇਓ ਤਤ ਘਾਟ। ਸ੍ਵਾਸ ਭੀ ਉਸੀ ਘਾਟ ਗਯਾ ਭਾਵ ਥਕਤ ਹੋ ਗਯਾ। ਤਹਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਕਾ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਹੈ ਜਤ ਕਤ ਤਤ ਗੋਸਾਈ। ਭਾਖਾ ਮੇ ਤਤ ਨਾਮ ਤਤ੍ਵ ਔ ਤਤ ਦੋਨੋ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਦੋਨੋ ਉਦਾਹਰਣ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਆਕਾਸਾਦਿ ਤਤ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਤਤੁ ਕਰਿ ਤੁਧੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਸਾਜੀ।

**ਤਤ ਸਾਰਖਾ** ਗੁ. ਯਥਾਰਥ ਵਸਤੁ ਕਾ ਯਥਾਰਥ, ਯਥਾ- ਤਤ ਸਾਰਖਾ ਗਿਆਨੁ ਭਾਖੀਲੇ। ਵਸਤੁ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕੇ ਤੁਲਯ ਯਥਾਰਥ ਅਰਥਾਤ ਸਚੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸਚਾ ਗ੍ਯਾਨ ਕਹੇ ਹੈ।

**ਤਤਹ** ਗੁ. ਤਿਸ ਮੇ, ਯਥਾ- ਜਤ ਕਤਹ ਤਤਹ ਦ੍ਰਿਸਟੰ ਸ੍ਵਰਗ ਮਰਤ ਪਯਾਲ ਲੋਕਹ।

**ਤਤਖਿਣ** ਦੇ. ਉਸੀ ਸਮੇ, ਤਤਕਾਲ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਉਧਾਰਉ ਤਤਖਿਣ ਤਾਲਿ। ਸੀਘ੍ਰ ਤੇ ਸੀਘ੍ਰ।

**ਤਤਖਿਣ** ਦੇ. ਤਿਸੀ ਕਾਲ ਮੇ, ਸੀਘ੍ਰ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਉਧਾਰਉ ਤਤਖਿਣ ਤਾਲਿ। ਸੀਘ੍ਰ ਸੇ ਸੀਘ੍ਰ।

**ਤਤਖਿਣ ਤਾਲਿ** ਵਾ. ਸੀਘ੍ਰ ਤੇ ਸੀਘ੍ਰ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਉਧਾਰਉ ਤਤਖਿਣ ਤਾਲਿ।

**ਤੰਤ੍ਰ** ਸੰ. ਸਿਧਾਂਤਵਾਦੀ ਪ੍ਰਤਿਵਾਦੀ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਕਰ ਨਿਰਣਯ ਹੂਆ ਅਰਥ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ; ਕੁਟੰਬ ਕਾ ਕਾਮ ; ਪ੍ਰਧਾਨ ; ਜੁਲਾਹਾ ; ਹੇਤੁ ; ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਕੀ ਰੀਤਿ, ਇਤਿ ਕਰਤਬਯਤਾ ; ਕਰਣ ; ਅਰਥ ਸਿੱਧ ਕਰਤਾ ; ਤੰਤੁ ; ਸਤ੍ਰ ; ਸਪਥ, ਸੁਗੰਦ ; ਧਨ ; ਗ੍ਰਿਹ ; ਕੁਲ ; ਵੇਦ ਕੀ ਸਾਖਾ ਵਿਸੇਖ, ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਤ੍ਰ ; ਤੰਤ੍ਰ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਿਵਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਬਨਾਏ ਗ੍ਰੰਥ ; ਦੋ ਕਾਰਯ ਸਾਧਕ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਜੈਸੇ ਅੰਬ ਕੇ ਮੂਲ ਮੇ ਤਰਪਣ ਸੇ ਪਿਤ੍ਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅੰਬ ਕਾ ਸਿੰਜਣਾ ; ਰਾਸਟ੍ਰ ਦੇਸ।

**ਤਤ੍ਰ** ਤਿਸੀ ਕੇ, ਯਥਾ- ਤਤ੍ਰ ਗਤੇ ਸੰਸਾਰਹ ਨਾਨਕ ਸੋਗ ਹਰਖੰ ਬਿਆਪਤੇ। ਸੰ. ਤਹਾਂ।

**ਤਤ੍ਰ ਗਤੇ** ਵਾ. ਵਾਹੀ ਦਸਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤਤ੍ਰ ਗਤੇ ਸੰਸਾਰਹ ਨਾਨਕ ਸੋਗ ਹਰਖੰ ਬਿਆਪਤੇ। ਸੰ. ਤਤ।

**ਤਤ੍ਰੈ** ਗੁ. ਤਿਸੀ ਮਾਈ ਕੇ ਸਰੀਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਾਈ ਮਾਗ ਤਤ੍ਰੈ ਲੋਭਾਵਹਿ।

**ਤਤ੍ਵ** ਸੰ. ਯਥਾਰਥਪਨਾ ; ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਾਤ੍ਰ ; ਸਚਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ; ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ; ਬਿਲੰਬ ਵਾਲੇ ਨ੍ਰਿਤਯ ਵਾਦਯ ਗੀਤ ; ਚਿਤ ; ਵਸਤੁ ; ਆਕਾਸਾਦਿ ਪਾਂਚ ; ਸਾਂਖਯ ਮਤ ਮੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਦਾਦਿ ਚੌਬੀਸ ਤਤ੍ਵ।

**ਤਤਾ** ਗੁ. ਤਤੇ ਅਖਰ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਹੇ, ਯਥਾ- ਤਤਾ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਗੁਣ ਨਿਧਿ ਗੋਬਿਦ ਰਾਇ। ਗਰਮ।

**ਤਤਿ** ਸੰ. ਪੰਕ੍ਤੀ, ਪੰਗਤੀ, ਜੈਸੇ- ਕਾਕ ਤਤਿ।

**ਤੰਤੀ** ਦੇ. ਬੀਨ ਕੀ ਤਾਰ, ਯਥਾ- ਥਿਰੁ ਭਈ ਤੰਤੀ ਤੂਟਸਿ ਨਾਹੀ ਅਨਹਦ ਕਿੰਗੁਰੀ ਬਾਜੀ। ਕਿੰਗੁਰੀ, ਇਕ ਤਾਰੀ ਬੀਨ।

**ਤਤੀ** ਦੇ. ਗਰਮ, ਯਥਾ- ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ। ਜਲੀ ਹੂਈ, ਯਥਾ- ਤਤੀ ਤੋਇ ਨ ਪਲਵੈ ਜੇ ਜਲਿ ਟੁਬੀ ਦੇਇ। ਜਲ ਸੇ ਦਗਧ ਅਰਥਾਤ ਨਾਸ ਹੂਈ ਵਸਤੁ, 'ਨ ਪਲਵੈ' ਪਤ੍ਰੋਂ ਸਹਿਤ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਭਾਵ ਹਰੀ ਨਹੀ ਹੋਤੀ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋ ਬਹੁਤ ਜਲ ਸੇ ਸਿੰਚਨ ਕਰੀਏ।

**ਤਤੀ ਵਾਉ** ਗੁ. ਗਰਮ ਹਵਾ ਭਾਵ ਆਧਿ ਬਯਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰੂਪ ਦੁਖੋਂ ਕਾ ਛੋਹਨਾ, ਯਥਾ- ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ।

**ਤਤੀਰੀ** ਵਾ. ਤਹਾਂ ਹੀ, ਜੈਸੇ- ਜਹਾਂ ਪਠਾਵਹੁ ਜਾਂਉ ਤਤੀਰੀ। ਪੰ. ਜਲ ਕੀ ਧਾਰਾ।

**ਤੰਤੁ** ਸੰ. ਸੂਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਤੰਤੁ ਸੂਤੁ ਕਿਛੁ ਨਿਕਸੈ ਨਾਹੀ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੈ। ਸੰਤਾਨ, ਅਪਤਯ, ਪੁਤ੍ਰ ਪੌਤ੍ਰ ਆਦਿ ; ਗ੍ਰਾਹ, ਤੰਦਵਾ।

**ਤਤੁ ਗਿਆਨੰ** ਦੇ. ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ, ਯਥਾ- ਕਿਰਪੰਤ ਹਰੀਅੰ ਮਤਿ ਤਤੁ ਗਿਆਨੰ। ਬੁਧੀ ਮੇ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਨਾਮ ਕੇ ਜਪਨੇ ਸੇ।

**ਤਤੁ ਜੋਗੁ** ਦੇ. ਯਥਾਰਥ ਵਸਤੁ ਮੇ ਵੇਦਾਦਿਕੋ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਥਿਰ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਬੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਉ ਤਰਕਨਿ ਲਾਗਾ ਤਤੁ ਜੋਗੁ ਨ ਪਛਾਨੈ। ਸੰ. ਤਤ੍ਵ ਯੋਗ।

**ਤਤੁ ਰਸੁ** ਦੇ. ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਆਨੰਦ। ਸੰ. ਤਤ੍ਵਰਸ, ਯਥਾ- ਤਤੁ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ।

**ਤਤੁ ਲੈ** ਵਾ. ਯਥਾਰਥ ਵਸਤੁ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਲਗੀ ਤਤੁ ਲੈ ਤੂੰ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸਚੁ।

**ਤਤੈ** ਦੇ. ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ, ਯਥਾ- ਕਿਉ ਤਤੈ ਅਵਿਗਤੈ ਪਾਵੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਗੈ ਪਿਆਰੋ। ਪੁਨਾ- ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ।

**ਤਤੋ** ਗੁ. ਜੀਵ ਕਾ ਲਖਯ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਯਥਾ- ਤਤੋ ਤਤੁ ਮਿਲੈ ਮਨੁ ਮਾਨੈ। ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਜੀਵ ਕਾ ਲਖ ਭਾਗ, ਈਸ ਲਖ ਸੇ ਮਿਲਾ ਤਬ ਮਨ ਨੇ ਥਿਰਤਾ ਕਰੀ।

**ਤਥ** ਦੇ. ਵਾਸਤਵ, ਸਚੀ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਪੰਡਿਤ ਦਹੀ ਵਿਲੋਈਐ ਭਾਈ ਵਿਚਹੁ ਨਿਕਲੈ ਤਥੁ। ਸਚੀ ਵਸਤੁ ਰੂਪ ਮੱਖਣ। ਪੁਨਾ- ਗੁਰੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਸਲਾਹੀਐ ਭਾਈ ਜਿਸ ਤੇ ਜਾਪੈ ਤਥੁ। ਸੰ. ਤਥਯ, ਤਹਾਂ, ਯਥਾ- ਤਥ ਲਗਣੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਨਕ। ਪੁਨਾ- ਮੂੰ ਜੁਲਾਊਂ ਤਥਿ ਨਾਨਕ ਪਿਰੀ ਪਸੰਦੋ ਹਰਿਓ ਥੀਓਸਿ।

**ਤਥਾ** ਸੰ. ਸ੍ਵੀਕਾਰ, ਅੰਗੀਕਾਰ ; ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਕਾ ਉਤਰ ; ਸਮੁਦਾਯ ; ਨਿਸਚੇ ; ਤੁਲਯਪਨਾ, ਸਮਾਨਤਾਈ, ਤੈਸਾ। ਦੇ. ਸੰਦੇਹ, ਜੈਸੇ- ਨਾਮ ਜਪਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਤਰਨੇ ਮੈ ਕੁਛ ਤਥਾ ਨਹੀ।

**ਤਦਹੁ** ਗੁ. ਤਬ, ਯਥਾ- ਜਦਹੁ ਆਪੇ ਥਾਟੁ ਕੀਆ ਬਹਿ ਕਰਤੈ ਤਦਹੁ ਪੁਛਿ ਨ ਸੇਵਕੁ ਬੀਆ।

**ਤਦਪ** ਦੇ. ਤਬ।

**ਤਦਾਊ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਤਿਸ ਓਰ, ਯਥਾ- ਜਿਧਰਿ ਰਬ ਰਜਾਇ ਵਹਣੁ ਤਿਦਾਊ ਗੰਉ ਕਰੇ।

**ਤੱਦੀ** ਪੰ. ਕੱਸ, ਖੈਂਚ , ਜੈਸੇ- ਮੁਝੇ ਬੁਲਾਨੇ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤੱਦੀ ਕਰੀ। ਤਬੀ।

**ਤਦੋ** ਦੇ. ਤਬ, ਯਥਾ- ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਉਪਾਇਓਨੁ ਤਦਹੁ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ।

**ਤਨ** ਸੰ. ਉਪਕਾਰ ; ਸ੍ਰਧਾ ; ਬਜ੍ਰਾਘਾਤ ਹਨਨ ; ਬਿਸਤਾਰ। ਦੇ. ਦੇਹ। ਸੰ. ਤਨੁ। ਪੁੱਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਕੁੰਮੀ ਜਲ ਮਾਹਿ ਤਨ ਤਿਸੁ ਬਾਹਰਿ ਪੰਖ ਖੀਰੁ ਤਿਨ ਨਾਹੀ। ਸੰ. ਤਨਯ।

**ਤਨਨਾ** ਦੇ. ਸੂਤ ਕਾ ਤਾਣਾ ਬਨਾਨਾ, ਯਥਾ- ਤਨਨਾ ਬੁਨਨਾ ਸਭੁ ਤਜਿਓ ਹੈ ਕਬੀਰ।

**ਤਨਯ** ਸੰ. ਪੁਤ੍ਰ, ਜੈਸੇ- ਕਾਲੂ ਤਨਯ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ।

**ਤਨਾ** ਗੁ. ਫੈਲਾਯਾ, ਯਥਾ- ਆਦਿ ਮਧਿ ਅੰਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤੂਹੈ ਸਗਲ ਪਸਾਰਾ ਤੁਮ ਤਨਾ। ਤੁਮਨੇ ਫੈਲਾਯਾ ਹੈ।

**ਤੰਨਿ** ਗੁ. ਦੇਹ ਮੇ, ਯਥਾ- ਤੰਨਿ ਜੜਾਂਈ ਆਪਣੈ ਲਹਾਂ ਸੁ ਸਜਣੁ ਟੋਲਿ। ਅਪਨੀ ਦੇਹ ਮੇ ਲਗਾ ਲੇਵਾ।

**ਤੰਨਿ ਖੇ** ਗੁ. ਤਿਨ ਕੀ, ਯਥਾ- ਖਾਕੁ ਲੋੜੇਦਾ ਤੰਨਿ ਖੇ ਜੋ ਰਤੇ ਦੀਦਾਰੁ।

**ਤਨੂਰ** ਪੰ. ਮੁ. ਤੰਦੂਰ, ਯਥਾ- ਤਨੁ ਤਪੈ ਤਨੂਰ ਜਿਉ।

**ਤਨੈ** ਦੇ ਤਣਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਹਮ ਘਰਿ ਸੂਤੁ ਤਨਹਿ ਨਿਤ ਤਾਨਾ ਕੰਠਿ ਜਨੇਊ ਤੁਮਾਰੇ। ਪੁਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਆਚਾਰ ਸਹਿਤ ਬਿਪ੍ਰ ਕਰਹਿ ਡੰਡਉਤਿ ਤਿਨ ਤਨੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸਾਨ ਦਾਸਾ।

**ਤਪ ਕਾ** ਵਾ. ਜਲਧਾਰਾ ਸਹਨਾਦਿਕ ਤਪ ਕਾ।

**ਤਪ ਤਾਉ** ਵਾ. ਪੰਚਾਗਨੀ ਤਪਨਾਦਿ ਤਪ ਕਾ ਤਾਉ ਦੇਵੇ ਹੈ ਸਰੀਰ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ।

**ਤਪ ਤਾਪੈ** ਦੇ. ਤਪ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਤਪ ਤਾਲ** ਦੇ. ਤਪ ਕਰਨੇ ਕਾ ਢਬ, ਯਥਾ- ਭੁਲਿਆ ਚੁਕਿ ਗਇਆ ਤਪ ਤਾਲੁ।

**ਤਪਸਯਾ** ਸੰ. ਤਪ।

**ਤਪਸਾ** ਦੇ. ਤਪਸਯਾ। ਸੰ. ਤਪ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜੋਗੇਨ ਕਿੰ ਜਗੇਨ ਕਿੰ ਦਾਨੇਨ ਕਿੰ ਤਪਸਾ।

**ਤਪਸਿਆ** ਦੇ. ਜਲਧਾਰਾ ਸਹਨਾਦਿਕ ਤਪੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਤਪਸਿਆ ਕਰੇ ਅਹੰਕਾਰ। ਸੰ. ਤਪਸਯਾ।

**ਤਪਸੀ** ਦੇ. ਤਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਤਪੁ ਕਰਤੇ ਤਪਸੀ ਭੂਲਾਏ। ਸੰ. ਤਪਸ੍ਵੀ।

**ਤਪਤ** ਦੇ. ਗਰਮ, ਯਥਾ- ਬਿਸਾਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਬਿਖੈ ਭੋਗਹਿ ਤਪਤ ਥੰਮ ਗਲਿ ਲਾਇ।

**ਤਪਦਾ** ਪੰ. ਤਪਤਾ ਹੈ।

**ਤਪਨ** ਸੰ. ਸੂਰਯ ; ਤਾਪ ; ਭਲਾਵੇ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ; ਨਰਕ ਬਿਸੇਖ, ਕੋਈ ਨਰਕ ; ਗ੍ਰੀਖਮ ਰਿਤੁ ; ਸੂਰਯਕਾਂਤ ਮਣੀ ; ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ਕੇ ਤਪ ਕਰਤੇ, ਯਥਾ- ਜਤਨ ਭਾਂਤਨ ਤਪਨ ਭ੍ਰਮਨ ਅਨਿਕ ਕਥਨ ਕਥਤੇ ਨਹੀ ਥਾਹ ਪਾਈ ਠਾਉ। ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ਤਪੋਂ ਕੇ ਯਤਨ ਕਰਤੇ ਔ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰਤੇ ਨਾਨਾ ਕਥਾ ਕਹਤੇ ਨਹੀ ਠਿਕਾਨਾ ਪਾਤੇ, ਤਪੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸ ਉਦਾਸ ਤਜੁ ਭ੍ਰਮੁ ਤਪਨ ਤਪੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨ।

**ਤਪੜ** ਪੰ. ਟਾਟ ; ਨਾ ਜੋਤੀ ਜਮੀਨ।

**ਤਪਾ** ਪੰ. ਤਪੀਆ, ਯਥਾ- ਤਪਾ ਨ ਹੋਵੈ ਅੰਦ੍ਰਹੁ ਲੋਭੀ ਨਿਤ ਮਾਇਆ ਨੋ ਫਿਰੈ ਜਜਮਾਲਿਆ। ਤਪਸੀ ਕੋ, ਯਥਾ- ਏਸੁ ਤਪੇ ਨੋ ਤਿਥੈ ਖੜਿ ਪਾਇਹੁ ਜਿਥੈ ਮਹਾ ਮਹਾਂ ਹਤਿਆਰਿਆ। ਤਪਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦਿਹੁ ਬਗਾ ਤਪੈ ਘਣਾ ਕਾਲਿਆ ਕਾਲੇ ਵੰਨ।

**ਤਪਾਉ** ਗੁ. ਗਰਮ ਕਰ।

**ਤਪਾਇ** ਦੇ. ਗਰਮ ਕਰ, ਯਥਾ- ਤਨੁ ਨ ਤਪਾਇ ਤਨੂਰ ਜਿਉ।

**ਤਪਾਵਸੁ** ਦੇ. ਬਿਚਾਰ, ਯਥਾ- ਹੋਆ ਤਪਾਵਸੁ ਧਰਮ ਕਾ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਸਚਾ। ਨਯਾਯ, ਯਥਾ- ਕਰਣੀ ਉਪਰਿ ਹੋਇ ਤਪਾਵਸੁ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਕਹਾਏ। ਪੁਨਾ- ਗਲਾ ਉਪਰਿ ਤਪਾਵਸੁ ਨ ਹੋਈ।

**ਤਪਿ ਤਪਿ** ਗੁ. ਦਗਧ ਹੋ ਹੋ, ਯਥਾ- ਤਪਿ ਤਪਿ ਲੁਹਿ ਲੁਹਿ ਹਾਥ ਮਰੋਰਉ।

**ਤਪੀਆ** ਦੇ. ਤਪੱਸੀ, ਯਥਾ- ਤਪੀਆ ਹੋਵੈ ਤਪੁ ਕਰੇ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਮਲਿ ਨਾਇ।

**ਤਪੁ** ਸੰ. ਗ੍ਰੀਖਮ ਰਿਤੁ, ਜਲਧਾਰਾ ਸਹਨਾਦਿ ਤਿਤਿਖ੍ਯਾ, ਯਥਾ- ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ।

**ਤਪੈ ਘਣਾ** ਵਾ. ਤਪੇ ਹੈ ਬਹੁਤ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਹੈ ਬਹੁਤ, ਯਥਾ- ਦਿਹੁ ਬਗਾ ਤਪੈ ਘਣਾ ਕਾਲਿਆ ਕਾਲੇ ਵੰਨ।

**ਤਪੋਧਨ** ਸੰ. ਤਪ ਸ੍ਵਰੂਪ ਧਨ ਵਾਲੇ ਤਪਸੀ, ਜੈਸੇ- ਤਪੋਧਨ ਬਨਰਾਮ।

**ਤਪੋਬਨ** ਸੰ. ਤਪਸੀ ਜਨੋ ਕਰ ਸੇਵਿਤ ਬਨ ਜਿਸ ਮੇ ਤਪਸੀ ਰਹੇਂ ਵਹੁ ਬਨ, ਰਿਖੀਕੇਸ ਕੇ ਸਮੀਪ ਕਾ ਬਨ, ਪੰਚਬਟੀ ਮੇ ਲਛਮਣ ਕੇ ਵਾਸ ਕਾ ਥਾਨ।

**ਤਬ** ਦੇ. ਤਿਸ ਸਮੇ, ਯਥਾ- ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਠੇਗਾ ਪਰਿਹੈ ਤਬ ਕਤ ਮੂਡ ਲੁਕਈਹੈ। ਤਬ ਕਹਾ ਸਿਰ ਲੁਕਾਵੇਗਾ।

**ਤਬਲ** ਫਾ. ਨਗਾਰਾ, ਢੋਲ, ਯਥਾ- ਤਬਲਬਾਜ ਬੀਚਾਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣਾਇਆ।

**ਤਬਲਬਾਜ** ਫਾ. ਨਗਾਰਾ ਬਜਾਨੇ ਬਾਲੇ ਨੇ, ਯਥਾ- ਤਬਲਬਾਜ ਬੀਚਾਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣਾਇਆ।

**ਤੰਬੂ** ਦੇ. ਬਸਤ੍ਰ ਕਾ ਮਕਾਨ, ਯਥਾ- ਤੰਬੂ ਪਲੰਘ ਨਿਵਾਰ ਸਰਾਇਚੇ ਲਾਲਤੀ।

**ਤੰਬੋਲੀ** ਦੇ. ਪਾਨਵਾਈ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਾਨ ਪਿਆਰੋ ਮਨਹਿ ਅਧਾਰੋ ਚੀਤਿ ਚਿਤਵਉ ਜੈਸੇ ਪਾਨ ਤੰਬੋਲੀ।

**ਤੰਬੋਲ** ਦੇ. ਪਾਨ, ਪਾਨ ਕਾ ਬੀੜਾ, ਯਥਾ- ਸੂਬ ਸੀਗਾਰ ਤੰਬੋਲ ਰਸ ਸਣੁ ਦੇਹੀ ਸਭ ਖਾਮ। ਪਾਨ ਕੇ ਬੀੜੇ ਕਾ ਰਸ ਅਨਜੋਕ੍ਰੀ ਸੇ ਇਸ੍ਰ ਮੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਪਾਨ ਕਾ ਰਸ ਹੈ। ਸੰ. ਤਾਂਬੂਲ।

**ਤਮ** ਸੰ. ੧. ਅੰਧੇਰਾ, ਯਥਾ- ਤਮ ਸੰਸਾਰੁ ਚਰਨ ਲਗਿ ਤਰੀਐ ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰੋ। ੨. ਤਮੋ ਗੁਣ ੩. ਰਾਹੂ ੪. ਸੋਕ ੫. ਪਾਪ ੬. ਅਬਿਬੇਕ। ਸੰ. ਤਮਸ।

**ਤਮਾ** ਦੇ. ਲੋਭ , ਜੈਸੇ- ਤਮਾ ਤੇਲ ਜਾ ਕੋ ਮਿਲੇ ਨਰਮ ਹੋਇ ਤਤਕਾਲ।

**ਤਮਾਉ** ਗੁ. ਤਮਾ, ਜੈਸੇ- ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਉ।

**ਤਮਾਇ** ਦੇ. ਲੋਭ, ਤਮਾ, ਯਥਾ- ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ।

**ਤਮਾਈ** ਗੁ. ਤਮਾ, ਯਥਾ- ਏਸੁ ਸਬਦ ਕਉ ਜੋ ਅਰਥਾਵੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਈ।

**ਤਮਾਸਿਆ** ਦੇ. ਬੇਸਯਾ ਕੇ ਨਾਚ ਆਦਿਕ, ਯਥਾ- ਕਉਤਕ ਕੋਡ ਤਮਾਸਿਆ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਸੁ ਨਾਉ।

**ਤਮੋਲ** ਦੇ. ਬਿਵਾਹ ਕੇ ਨੇਉਤੇ ਮੈ ਜੋ ਧਨੀ ਲੋਕ ਭੂਖਣ ਬਸਤ੍ਰ ਅਸਵਾਰੀ ਆਦਿਕ ਵਸਤੁ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਪਾਨ ਔ ਅਤਰ ਕੇ ਸਾਥ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਤਮੋਲ ਹੈ ; ਪਾਨ, ਯਥਾ- ਕਾਜਲੁ ਹਾਰ ਤਮੋਲ ਰਸੁ ਬਿਨੁ ਪਸੇ ਹਭਿ ਰਸ ਛਾਰੁ। ਸੰ. ਤਾਂਬੂਲ।

**ਤਮੋਲ ਰਸ** ਦੇ. ਤਾਂਬੂਲ ਕਾ ਰਸ, ਪਾਨਾ ਕੇ ਬੀੜੇ ਕਾ ਸ੍ਵਾਦ, ਯਥਾ- ਕਾਜਲੁ ਹਾਰ ਤਮੋਲ ਰਸੁ ਬਿਨੁ ਪਸੇ ਹਭਿ ਰਸ ਛਾਰੁ।

**ਤਰ** ਦੇ ਤਰ, ਯਥਾ- ਭੈ ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਤਰੁ ਭਵਜਲੁ ਮਨਾ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਹਰਿ ਚਰਣੀ। ਪੰ. ਕਕੜੀ। ਸੰ. ਤਰਨੇ, ਯਥਾ- ਮੈ ਅਜਾਨੁ ਜਨੁ ਤਰਿਬੇ ਨ ਜਾਨਉ। ਸੰ. ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ, ਜੈਸੇ- ਅਧਿਕਤਰ। ਦੋ ਮੈ ਏਕ, ਜੈਸੇ- ਏਕਤਰ।

**ਤਰਉ** ਦੇ ਤਰ ਜਾਵਾਂ, ਯਥਾ- ਜਾ ਤੇ ਤਰਉ ਬਿਖਮ ਇਹ ਮਾਇਆ।

**ਤਰਈ** ਗੁ. ਤਰੀਏ।

**ਤਰਸਹਿ** ਪੰ. ਤਰੇਗਾ, ਯਥਾ- ਮਨ ਤੂ ਭੀ ਤਰਸਹਿ ਸਰਣਿ ਪਾਇ। ਇੱਛਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਤਰਸਹਿ ਸਭਿ ਲੋਇ।

**ਤਰਸਦੇ** ਗੁ. ਬਹੁਤ ਕਰ ਚਾਹਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ। ਜੈਸੇ- ਜੀਉ ਮਹਿੰਡਾ ਤਰਸਦਾ।

**ਤਰਸਨ** ਦੇ. ਤਰਸਤੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅਤਿ ਤਰਸਨ ਕਉ ਦਾਨੁ ਦੀਜੈ।

**ਤ੍ਰਸਨ** ਤ੍ਰਾਸੋ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਡਰੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਉਦਾਰਉ ਚਿਤ ਦਾਰਿਦ ਹਰਨ ਪਿਖੰਤਿਹ ਕਲਮਲ ਤ੍ਰਸਨ।

**ਤਰਸਨ ਕਉ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਖਾਵਾਨੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅਤਿ ਤਰਸਨ ਕਉ ਦਾਨੁ ਦੀਜੈ।

**ਤਰਸੁ** ਫਾ. ਦਯਾ, ਯਥਾ- ਤਰਸੁ ਪਇਆ ਮਿਹਰਾਮਤਿ ਹੋਈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਜਣੁ ਮਿਲਿਆ। ਸੰ. ਜਲ ; ਬਾਨਟ ; ਬੇਗ ਸੇ ਚਲਨਾ ; ਰੋਗ ; ਤੀਰ ; ਬੇਗ।

**ਤਰਕ** ਸੰ. ਆਕਾਂਖ੍ਯਾ, ਇਛਾ ; ੧. ਨਾ ਜਾਨੇ ਹੂਏ ਅਰਥੋ ਮੇ ਕਾਰਣੋ ਕੇ ਕਥਨ ਸੇ ਊਹਾ ਕਰਨੀ ੨. ਆਗਮੋ ਕੇ ਸਹਕਾਰੀ ਨ੍ਯਾਯ ੩. ਆਗਮ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਪਰੀਖ੍ਯਾ ੪. ਮਨ ਮੇ ਉਪਜਾ ਕਾਹੂ ਅਰਥ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ੫. ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਊਹਾ ਕਹਨੀ ਜਿਸ ਊਹਾ ਕੇ ਕਰਨੇ ਕਾ, ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਮੇ ਨਿਖੇਧ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਅਚਿੰਤਨੀਯ ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਤਿਨ ਕਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ, ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਬਲ ਸੇ ਉਪਜੀ ਤਰਕ ਸੇ ਸਿਧ ਕਰਨਾ ਔ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿਉਕੇ ਬੁਧਿ ਬਲ ਸੇ ਉਪਜੀ ਤਰਕੋ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਰਥ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਮਨੁ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ ਵੇਦ ਮੇ ਕਹੇ ਧਰਮੋ ਕੋ, ਜੋ ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਤਰਕੋ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਵਹੀ ਧਰਮ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਔਰ ਨਹੀਂ ਜਾਨੇ, ਐਸੇ ਹੀ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੁਤਿਓ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਤਰਕੋ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨੇ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬ੍ਯਾਸ ਮੁਨੀਸ੍ਵਰ ਅਪਨੇ ਸੂਤ੍ਰੋ ਮੇ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਸ੍ਰੁਤੀ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਯੁਕ੍ਤੀ ਕੀ ਕੁਛ ਪ੍ਰਤਿਸਠਾ ਨਹੀ, ਕਿਉਕੇ ਨ੍ਯੂਨ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਕੀ ਤਰਕ ਕੋ ਉਸ ਸੇ ਅਧਿਕ ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਖੰਡਨ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਅਧਿਕ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਕੀ ਤਰਕ ਕੋ ਉਸ ਸੇ ਅਧਿਕ ਬੁਧੀਮਾਨ ਖੰਡ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕੇਵਲ ਤਰਕ ਕੀ ਕਹੀ ਥਿਰਤਾ ਨਹੀ, ਇਸੀ ਭਾਵ ਕੋ ਮਨ ਮੇ ਰਖ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੇ ਕੇਵਲ ਤਰਕ ਕਰਨੇ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕੀਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਰਕ ਨਾ ਚਾ। ੬. ਨ੍ਯਾਯ ਸਾਸਤ੍ਰ ੭. ਮੀਮਾਸਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ੮. ਬਿਚਾਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੀਮਾਸਾ ੯. ਅਨੁਮਾਨ ਕਾ ਸਹਕਾਰੀ ਤਰਕ ਜੈਸੇ ਜੋ ਪਰਬਤ ਮੇ ਧੂਮ ਮਾਨ ਕੇ ਭੀ ਅਗਨਿ ਨਹੀ ਮਾਨੇ ਤਿਸ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਬਤ ਮੇ ਅਗਨਿ ਨਾ ਰਹੇ ਤਬ ਧੂਮ ਭੀ ਨਾ ਰਹੇ ਕਿਉਕੇ ਕਾਰਣ ਬਿਨਾ ਕਾਰਜ ਕਾ ਰਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ ੧੦. ਅ. ਬੈਰਾਗਜ, ਯਥਾ- ਉਪਜੀ ਤਰਕ ਦਿਗੰਬਰੁ ਹੋਆ। ੧੧. ਦੇ. ਮਰਮ ਬੇਧਕ

ਦੁਖਦਾਈ ਬਚਨ, ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਤੇਜ ਸੁਭਾਵ ਵਿਰਕ੍ਰ ਸੰਤ ਤਰਕਾ ਕਰਤੇ ਹੈ।

**ਤਰਕਸ** ਫਾ. ਤੀਰ ਰਖਨੇ ਕਾ ਖਾਨਾ, ਯਥਾ- ਤਰਕਸ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਸਾਂਗ ਤੇਗਬੰਦ ਗੁਣ ਧਾਤੁ।

**ਤਰਕਸਬੰਦ** ਫਾ. ਧਨੁਖਧਾਰੀ ਸੂਰਮੇ, ਯਥਾ- ਲਸਕਰ ਤਰਕਸਬੰਦ ਬੰਦ ਜੀਉ ਜੀਉ ਸਗਲੀ ਕੀਤ।

**ਤਰਕਨ** ਦੇ. ਨਿਕੰਮੀ ਹੁੱਜਤਾਂ, ਯਥਾ- ਬੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਉ ਤਰਕਨਿ ਲਾਗਾ ਤਤੁ ਜੋਗੁ ਨ ਪਛਾਨੈ।

**ਤਰਖ** ਸੰ. ਅਭਿਲਾਖਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ।

**ਤ੍ਰਖਿ ਡਾਇਣਿ** ਗੁ. ਤੀਖ੍ਣ ਡਾਯਣ, ਯਥਾ- ਹਮ ਕਉ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪਰੈ ਤ੍ਰਖਿ ਡਾਇਣਿ।

**ਤਰੰਗ** ਸੰ. ਲਹਰਾਂ, ਯਥਾ- ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ। ਪੁਨਾ- ਜਲ ਤਰੰਗ ਅਰੁ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਈ।

**ਤਰੰਗੀ** ਗੁ. ਤੁਝ ਸਗਲ ਤਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਜੋਗ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਸੇਖਨਾਗੈ ਸਗਲ ਜਪਹਿ ਤਰੰਗੀ। ਪੁਨਾ- ਅਨਤ ਤਰੰਗੀ ਨਾਮੁ ਜਿਨ ਜਪਿਆ ਮੈ ਗਣਤ ਨ ਕਰਿ ਸਕਿਆ। ਅਨੇਕ ਬਿਸਨੁ ਸਿਵਾਦਿ ਰੂਪ ਬਡੀ ਔ ਇਤਰ ਜੀਵ ਰੂਪ ਛੋਟੀ ਲਹਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਜਿਸ ਨੇ ਜਪਾ ਹੈ।

**ਤਰਣੰ** ਸੰ. ਨੌਕਾ ; ਮੁਕਤ ਹੋਨਾ, ਯਥਾ- ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸੁ ਤਾਰਣ ਤਰਣੰ। ਪਾਰ ਲਖਨਾ, ਤਰਨਾ ਜਲ ਪੈ।

**ਤਰਣ ਤਾਰਣ** ਦੇ. ਤਾਰਣੇ ਕੋ ਬੇੜਾ, ਯਥਾ- ਤਰਣ ਤਾਰਣ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੋ ਨਾਉ।

**ਤਰਣਿ** ਸੰ. ਸੂਰਯ। ਨੌਕਾ, ਜੈਸੇ- ਤਾਰਣ ਤਰਣਿ ਤਬਹ ਲੌ ਕਹੀਏ। ਅੱਕ ਕਾ ਬੂਟਾ ਜੋ ਸੂਰਯ ਕੇ ਨਾਮ ਸੋ ਸਭ ਇਸ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈਂ ; ਕਿਰਣ ; ਤਾਂਬਾ ਧਾਤੁ ; ਘੀ ਕੁਮਾਰ ਬੂਟੀ। ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਜੈਸੀ ਤਰੁਣਿ ਭਤਾਰ ਉਰਝੀ ਪਿਰਹਿ ਸਿਵੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਾਲ ਦੀਜੈ। ਸੰ. ਤਰੁਣੀ।

**ਤਰੰਤ** ਸੰ. ਸਮੁਦ੍ਰ ; ਤੁਲਾ ; ਮੇਡਕ ; ਰਾਖਸ ; ਨੌਕਾ। ਦੇ. ਤਰਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਸਕੰ ਭਗਨੰਤ ਸੈਲੰ ਕਰਦਮੰ ਤਰੰਤ ਪਪੀਲਕਹ।

**ਤਰਤਾਰਿ** ਦੇ. ਤਾੜ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਤਰਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ।

**ਤਰਨ ਤਾਰਨ** ਦੇ. ਬੇੜੀ ਤਾਰਨੇ ਹੇਤ, ਯਥਾ- ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਤੂੰ ਐਸਾ ਨਿਰਭਉ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਰਾਮ ਰਾਇਆ। ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਜੀ ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਤੀਰਥ।

**ਤਰਨਾਪੋ** ਗੁ. ਜੁਵਾਨੀ, ਯਥਾ- ਤਰਨਾਪੋ ਇਉ ਹੀ ਗਇਓ ਲੀਓ ਜਰਾ ਤਨੁ ਜੀਤਿ।

**ਤਰਪਣ** ਸੰ. ਪਿਤ੍ਰੋਂ ਕੋ ਜਲ ਦੇਕਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਸੰਧਿਆ ਤਰਪਣੁ ਕਰਹਿ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ।

**ਤਰਫ** ਅ. ਪਾਸਾ, ਦਿਸਾ, ਯਥਾ- ਮਨਹਠਿ ਤਰਫ ਨ ਜਿਪਈ ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਘਾਲੇ। ਪਾਸਾ ਨਹੀ ਜਿਤੀਦਾ। ਪੁਨਾ ਪਾਸੇ, ਯਥਾ- ਦੋਵੈ ਤਰਫਾ ਉਪਾਈਓਨੁ ਵਿਚਿ ਸਕਤਿ ਸਿਵ ਵਾਸਾ।

**ਤਰਫ ਨ ਜਿਪਈ** ਵਾ. ਕਾਮਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਤਰਫ ਨਹੀਂ ਜਿਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਯਥਾ- ਮਨਹਠਿ ਤਰਫ ਨ ਜਿਪਈ ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਘਾਲੇ।

**ਤਰਬੀਐ** ਗੁ. ਜਾ ਸੇ ਤਰੀਏ, ਯਥਾ- ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰੁ ਭਉਜਲੁ ਤਰਬੀਐ।

**ਤਰਵਰ** ਦੇ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਬ੍ਰਿਛ। ਗੁ. ਬਿਰਾਟ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਤਰਵਰ ਰੂਪੀ ਰਾਮੁ ਹੈ ਫਲ ਰੂਪੀ ਬੈਰਾਗੁ।

**ਤਰਵਰ ਏਕ** ਵਾ. ਬੁਧੀ ਰੂਪੀ ਏਕ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੈ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੂਟਸਥ ਦੋ ਪੰਖੀ ਹੈ, ਵਾ ਮਾਯਾ ਰੂਪੀ ਏਕ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ ਤਾ ਮੈ ਜੀਵ ਈਸ ਦੋ ਪੰਖੇਰੂ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਤਰਵਰ ਏਕ ਹੈ ਦੋ ਪੰਖੇਰੂ ਆਹਿ।

**ਤਰਾ** ਦੇ. ਤਰਹ, ਵਜਾ, ਪ੍ਰਕਾਰ ; ਤਰ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਸੰਗਿ ਕਾਸਟ ਲੋਹ ਤਰਾ। ਗੁ. ਤਰ ਜਾਵਾਂ, ਯਥਾ- ਦਇਆਲ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਤਰਾ।

**ਤਰਾਉ** ਦੇ. ਤਰਾਂ, ਯਥਾ- ਤੂ ਕਰਤਾ ਤੂ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਤਰਾਉ।

**ਤਰਾਇਣੁ** ਗੁ. ਤਾਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਵਜਲੁ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਤਰਾਇਣੁ।

**ਤਰਾਸ** ਦੇ. ਭਯ। ਸੰ. ਤ੍ਰਾਸ, ਯਥਾ- ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਤਰੇ ਤਰਾਸ। ਸਤਸੰਗ ਮੇ ਮਿਲ ਕਰ ਭਯ ਸੇ ਤਰ ਜਾਵੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਸਤਸੰਗੀ ਭਯ ਕੋ ਲਖ ਜਾਵੇ ਹੈਂ।

**ਤ੍ਰਾਹਿ** ਸੰ. ਮੇਰੀ ਰੱਛਾ ਕਰੋ-ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਜਨ ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਸਰਣਾਗਤੀ।

**ਤਰਾਕੀ** ਗੁ. ਤਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਬੇੜੀ ਹਰਿ ਤੁਲਹਾ ਹਰਿ ਜਪਿਓ ਤਰੈ ਤਰਾਕੀ। ਫਾ. ਤੈਰਾਕ।

**ਤ੍ਰਾਘਿ** ਪੰ. ਮੁ. ਚਲ, ਯਥਾ- ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਘਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਡੜਾ।

**ਤਰਾਜੀ** ਦੇ. ਤਕੜੀ, ਕੰਡਾ, ਯਥਾ- ਕਉਣ ਤਰਾਜੀ ਕਵਣੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਸਰਾਫੁ ਬੁਲਾਵਾ।

**ਤਰਾਂਤਿ** ਗੁ. ਤਰ ਗਏ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਸਮਦਰਸੀ ਜਿਨਿ ਨਿੰਦਾ ਉਸਤਤਿ ਤਰੀ ਤਰਾਂਤਿ। ਨਿੰਦਾ ਉਸਤਤਿ ਰੂਪ ਨਦੀ ਸੇ ਤਰ ਗਏ ਹੈ ਹਮ।

**ਤਰਾਧੋ** ਗੁ. ਤਰਾਵਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪਿ ਤਰੈ ਕੁਲ ਸਗਲ ਤਰਾਧੋ।

**ਤਰਾਨਥ** ਗੁ. ਤਰੇਂਗੇ, ਯਥਾ- ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ ਸਭ ਏਕੈ ਨਾਮਿ ਤਰਾਨਥ।

**ਤਰਿ** ਸੰ. ਨੌਕਾ।

**ਤਰਿਓ** ਦੇ. ਪਾਰ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਤਿਨ੍ਹ ਤਰਿਓ ਸਮੁਦ੍ਰੁ ਰੁਦ੍ਰੁ ਖਿਨ ਇਕ ਮਹਿ।

**ਤਰਿਬੇ** ਦੇ. ਤਰਨੇ, ਯਥਾ- ਮੈ ਅਜਾਨੁ ਜਨੁ ਤਰਿਬੇ ਨ ਜਾਨਉ।

**ਤਰੀ** ਸੰ. ਨੌਕਾ, ਜੈਸੇ- ਤਰੀ ਨਹੀ ਸਰੀ ਲਖਨ ਕੋ। ਦੇ. ਤਰ ਗਈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਤ ਪੂਤਨਾ ਤਰੀ। ਪੁਸਪ ਕੇ ਕੇਸਰ, ਜੈਸੇ- ਫੂਲ ਕੀ ਤਰੀ। ਸਾਲਣੇ ਕਾ ਰਸ। ਗੁ. ਪੰਖੀ ਕੇ ਚੋਗੇ ਕੀ ਠੂਠੀ, ਯਥਾ- ਚਿਰਗਟ ਫਾਰਿ ਚਟਾਰਾ ਲੈ ਗਇਓ ਤਰੀ ਤਾਗਰੀ ਛੂਟੀ।

**ਤਰੀਕਤਿ** ਅ. ਉਪਾਸਨਾ, ਭਕ੍ਤੀ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਕਿਤਾਬ, ਯਥਾ- ਤੁਰਕ ਤਰੀਕਤਿ ਜਾਨੀਐ ਹਿੰਦੂ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ।

**ਤਰੁ** ਸੰ. ਬ੍ਰਿੱਛ, ਯਥਾ- ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ। ਬੇੜਾ, ਯਥਾ- ਤਰੁ ਤਾਰੀ ਮਨਿ ਨਾਮੁ ਸੁਚੀਤੁ।

**ਤਰੁ ਤਾਰੀ** ਗੁ. ਤਰੇ ਹੈਂ ਨਦੀ, ਯਥਾ- ਤਰੁ ਤਾਰੀ ਮਨਿ ਨਾਮੁ ਸੁਚੀਤੁ।

**ਤਰੁਣ** ਸੰ. ਯੁਵਾਨ, ਯਥਾ- ਤਰੁਣ ਤੇਜੁ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਮੁਖੁ ਜੋਹਹਿ। ਇਰੰਡ ਕਾ ਪੇਡ ; ਬਡਾ ਜੀਰਾ।

**ਤਰੁਣ** ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ। ਸੰ. ਤਰੁਣੀ, ਜੁਵਾਨ, ਯਥਾ- ਤਰੁਣ ਤੇਜੁ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਮੁਖੁ ਜੋਹਹਿ। ਜੁਆਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਬਾਰੇ ਬੂਢੇ ਤਰੁਨੇ ਭਈਆ ਸਭਹੂ ਜਮੁ ਲੈ ਜਈਹੈ ਰੇ।

**ਤਰੇ** ਦੇ. ਤਰ ਗਏ, ਮੁਕ੍ਤ ਹੋ ਗਏ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਜਨ ਸੰਗਿ ਕੇਤੇ ਤਰੇ। ਤਲੇ।

**ਤਰੇ ਤਰਾਝਾ** ਵਾ. ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਵਾ ਅਤਿਸੈ ਕਰ ਤਰੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ- ਜਨੁ ਨਾਨਕ ਤਰੇ ਤਰਾਝਾ।

**ਤ੍ਰੈ** ਪੰ. ਤੀਨ ; ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਮਾਈ ਮਾਗਤ ਤ੍ਰੈ ਲੋਭਾਵਹਿ। ਧਰਮਹੀਨ ਭੀਖਕ 'ਮਾਈ' ਕਹ ਕਰ ਮਾਗਤੇ ਉਸੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਰੀਰ ਪੈ ਕਾਮ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਸੇ ਮੈਥਨ ਕਾ ਲੋਭ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਜਿਨ ਪਾਸ 'ਮਾਈ' ਕਹ ਕਰ ਮਾਗ (ਮਾਗਨਾ) ਕਰੇ ਹੈ ਪੀਛੇ ਸੇ ਕਾਮ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕਰ ਤਤ੍ਰੈ (ਤਿਨ) ਹੀ ਮੈ ਮੈਥਨ ਕਾ ਲੋਭ ਕਰੇ ਹੈਂ।

**ਤ੍ਰੈ ਸਤ** ਗੁ. ਦਸ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰੈ ਸਤ ਅੰਗੁਲ ਵਾਈ ਕਹੀਐ ਤਿਸੁ ਕਹੁ ਕਵਨ ਅਧਾਰੋ। ਦਸ ਅੰਗੁਲ ਪਰਿਮਾਣ ਕੋ ਬਾਹਰ ਪਵਨ ਕਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਆਸਰਾ ਕਯਾ ਹੈ।

**ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ** ਦੇ. ਤੀਨ ਗੁਣ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਰਹਤ ਰਹੈ ਨਿਰਾਰੀ ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਨ ਜਾਨੈ। ਤੀਨ ਗੁਣ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਸੇ ਪਰੇ ਤੁਰੀਆ ਮੈ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਸੋ ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ। ਤੀਨ ਗੁਣੋ ਕਾ ਕਾਰਯ ਸੰਸਾਰ ਚਲ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਸਭਾ ਧਾਤੁ ਹੈ ਨਾ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਨ ਭਾਇ।

**ਤ੍ਰੈ ਲੋਆ** ਗੁ. ਤੀਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਖਬਰਿ ਭਈ ਸੰਸਾਰਿ ਆਏ ਤ੍ਰੈ ਲੋਆ। ਰਜੋਗੁਣੀ ਸਤੋਗੁਣੀ ਤਮੋਗੁਣੀ ਲੋਕ।

**ਤ੍ਰੈ ਲੋਕੇ ਗਮਜੰ** ਸੰ. ਤੀਨੋ ਲੋਕੋ ਮੇ ਤੇਰਾ ਗਮਨ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਤੇਰੇ ਕੋ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀ।

**ਤ੍ਰੈਪਾਲ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਪਾਦ ਰੂਪ ਗਾਯਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰੈਪਾਲ ਤਿਹਾਲ ਬਿਚਾਰੰ। ਤੀਨ ਪਾਦ ਰੂਪ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਕਾ, ਤੀਨ ਸੰਧਯਾ ਕਾਲੋਂ ਮੇ ਬਿਚਾਰ ਕਰਨਾ। ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਪ ਸਮੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰ ਕਾ ਬਿਧਾਨ ਹੈ, ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਮੋ। ਇਸ ਲੀਏ ਗੁਰੋ ਨੇ 'ਬਿਚਾਰੰ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਪਿੰਗਲੋਂ ਮੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਚਾਰੋਂ ਪਾਦੋਂ ਮੇ, ਖਟ ਖਟ ਅਖਰੋਂ ਵਾਲੇ ਛੰਦ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਵੇਦ ਕੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ, ਵਹੀ ਛੰਦ ਮਾਨੇ। ਤਬ ਚਾਰ ਛਕੇ, ਚੌਬੀਸ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਸੇ ਚਾਰੋ ਪਾਦ ਪੂਰੇ ਹੈਂ, ਤੀਨ ਨਹੀਂ। ਗਾਯਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਤਾ ਮੰਤ੍ਰ, ਅਰਥ ਮਾਨ ਕੇ ਇਸ ਕੋ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਛੰਦ ਕਹਿਨਾ ਛੋਡ, ਅਨੁਸ੍ਰਪ ਛੰਦ ਮਾਨੇ, ਤਬ ਅਨੁਸ੍ਰਪ ਕੇ, ਏਕ ਏਕ ਪਾਦ ਮੋ ਆਠ ਆਠ ਅਖਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਯਾ ਤੇ ਤੀਨ ਅਠੇ ਚੌਬੀਸ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਸੇ ਤੀਨ ਪਾਦ ਬਨਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਨ ਕੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਵੇਦ ਮੋ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪਦਾ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਪਦਾ ਕਾ ਤ੍ਰਿਪਾਦ ਬਨ ਤ੍ਰੈਪਾਲ ਬਨਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਸੇ- ਗਾਯੰਤੰਤ੍ਰਾਯਤੀ ਇਤੀ ਗਾਯਤ੍ਰੀ, ਇਸ ਬਯੁਤਪੱਤੀ ਸੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ, ਅਪਨਾ ਗਾਯਨ ਅਰਥਾਤ ਜਾਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀ, ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਸ ਲੀਏ ਪਿੰਗਲੋਕ੍ਤ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਛੰਦ ਕੇ ਚਾਰੋ ਪਾਦੋਂ ਮੇ ਲਖ੍ਯਣ ਬਨਨੇ ਸੇ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਕਹਨਾ ਬਨੇ ਹੈ। ਆਠ ਆਠ ਅਖ੍ਯਰੋਂ ਵਾਲੇ ਅਨੁਸ੍ਰਪ ਕੇ ਤੀਨ ਪਾਦੋਂ ਕੇ ਸੰਭਵ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਦਾ ਕਹਨਾ ਬਨੇ ਹੈ ਏਕ ਪਾਦ ਕਾ ਭੰਗ ਮਾਨ ਤ੍ਰਿਪਦਾ ਨਾਮ ਕਹਨਾ ਅਨਜਾਨੋ ਕੀ ਸਮਝ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ 'ਲਾਂਗਤ ਲਾਂਗਤ ਜਾਤੀ ਥੀ' ਈਹਾਂ ਪਾਠ ਕਾ ਭੰਗ ਅਰਥ ਨਹੀ ਕੀਆ, ਸ੍ਰਾਪ ਬਲ ਸੇ ਫਲ ਦੇਨੇ ਕੀ ਸਕ੍ਤੀ ਕਾ ਰੋਕ ਮਾਤ੍ਰ ਅਰਥ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਸਬਦ ਕੀ ਟੀਕਾ ਮੋ ਦੇਖੋ।

**ਤਲ** ਸੰ. ਚਪੇਟ, ਚਪੇੜ, ਥਪੜ ; ਤਾੜ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ; ਤਰਵਾਰ ਕੀ ਮੁਠੀ ; ਆਧਾਰ ; ਸੁਭਾਵ ; ਗਰਤ, ਯਥਾ- ਕੁਰੀਏ ਕੁਰੀਏ ਵੈਦਿਆ ਤਲਿ ਗਾੜਾ ਮਹਰੇਰੁ। ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਸਵਾਮੀ ਕੀ, ਯਥਾ- ਤਲ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮੁ ਲੇ ਗਗਨਿ ਚਰਾਵੈ। ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਸਵਾਮੀ ਕੀ ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ ਮੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ। ਹਾਥ ਕੀ ਹਥੇਲੀ, ਯਥਾ- ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰ ਤਲ ਤਾ ਕੇ। ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਚਲਿ ਚਲਿ ਗਈਆਂ ਪੰਖੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹੀ ਵਸਾਏ ਤਲ। ਹੇਠ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਮੈਗਲੁ ਮਸਤੁ ਦੀਜੈ ਤਲਿ ਕੁੰਡੇ ਗੁਰ ਅੰਕਸੁ ਸਬਦੁ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈਗੋ।

**ਤਲ ਹੀਅਲੁ** ਵਾ. ਹਿਰਦਾ ਥਲ, ਯਥਾ- ਰਤਾ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਤਲ ਹੀਅਲੁ ਸੋ ਗੁਰੁ ਪਰਮਲੁ ਕਹੀਐ।

**ਤਲ ਕਾ** ਦੇ. ਤਲੇ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਸਵਾਮੀ, ਯਥਾ- ਤਲ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮੁ ਲੇ ਗਗਨਿ ਚਰਾਵੈ।

**ਤਲਕੀ** ਦੇ. ਅਧੀਨਤਾ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਕਉ ਤਲਕੀ ਕਿਸੈ ਦੀ ਨਾਹੀ।

**ਤਲਫੈ** ਗੁ. ਤੜਫੇ, ਯਥਾ- ਪਾਨੀਆ ਬਿਨੁ ਮੀਨੁ ਤਲਫੈ।

**ਤਲਬ** ਫਾ. ਜੋਰਾਵਰੀ ਪਕੜ ਬੁਲਾਨਾ, ਯਥਾ- ਆਈ ਤਲਬ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਕੀ ਮਾਇਆ ਮੰਦਰ ਛੋਡਿ ਚਲਿਓ। ਪੁਨਾ- ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ। ਚਾਹ, ਯਥਾ- ਜੀਵਨ ਤਲਬ ਨਿਵਾਰਿ। ਅ. ਨੌਕਰੀ ਨੌਕਰੋ ਕੀ।

**ਤਲਬੀਐ** ਫਾ. ਬਲ ਸਾਥ ਬੁਲਵਾਈਏ, ਯਥਾ- ਬਾਕੀ ਵਾਲਾ ਤਲਬੀਐ ਸਿਰਿ ਮਾਰੇ ਜੰਦਾਰੁ ਜੀਉ।

**ਤਲਾਉ** ਦੇ. ਸਰੋਵਰ, ਯਥਾ- ਪਾਛੈ ਬਾਘੁ ਡਰਾਵਣੋ ਆਗੈ ਅਗਨਿ ਤਲਾਉ।

**ਤਲਾਹਾ** ਦੇ. ਤਲੇ ਕੇ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਉਰਧ ਮੂਲ ਜਿਸੁ ਸਾਖ ਤਲਾਹਾ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਜਿਤੁ ਲਾਗੇ। ਤਲੇ ਕੇ ਲੋਗ ਜਿਸ ਕੀ ਸਾਖਾ ਹੈਂ।

**ਤਲੀ** ਦੇ. ਹਾਥ ਕੀ ਹਥੇਲੀ, ਯਥਾ- ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ। ਸਿਰ ਕੋ ਹਥੇਲੀ ਪੈ ਰਖ ਕੇ ਭਾਵ ਮਰਣਾ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ।

**ਤਲੈ** ਦੇ. ਨੀਚੇ, ਹੇਠ, ਯਥਾ- ਤਲੈ ਰੇ ਬੈਸਾ ਊਪਰਿ ਸੂਲਾ।

**ਤਵ** ਗੁ. ਤੁਮਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਿਮਰਤੇ ਨਾਮੰ ਨਾਨਕ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰੰ। ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਯਥਾ- ਤਵ ਗੁਨ ਕਹਾ ਜਗਤ ਗੁਰਾ ਜਉ ਕਰਮੁ ਨ ਨਾਸੈ।

**ਤੜ** ਪੰ. ਸਿਤਾਬੀ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਐ ਤਿਸਨਾ ਭੁਖ ਉਤਰੈ ਹਰਿ ਸਾਂਤਿ ਤੜ ਆਵੈ। ਪੁਨਾ- ਤੜ ਸੁਣਿਆ ਸਭਤੁ ਜਗਤ ਵਿਚਿ ਭਾਈ ਵੇਮੁਖੁ ਸਣੈ ਨਫਰੈ ਪਉਲੀ ਪਉਦੀ ਫਾਵਾ ਹੋਇ ਕੈ ਉਠਿ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਸੰ. ਤ੍ਵਰਿਤ।

**ਤੜਾਗ** ਸੰ. ਤਲਾਵ।

**ਤੜਾਗੀ** ਪੰ. ਕਮਰ ਮੇ ਬਾਧਨੇ ਕੀ ਡੋਰ ਤਥਾ ਸੁਵਰਣ ਚਾਂਦੀ ਕਾ ਭੂਖਣ।

**ਤਾ** ਦੇ. ਤਬ, ਯਥਾ- ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ। ਪੁਨਾ- ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੈ ਰੇਣ ਹੋਵੀਜੈ ਤਾ ਗਤਿ ਜੀਅਰੇ ਤੇਰੀ। ਪੁਨਾ- ਜੇ ਭੁਖ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ। ਤਬ ਇਸ ਮੇ ਰੱਜ ਰਹਾਂ। ਤਿਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਭਗਤ ਜਨ ਸੇਵਕ ਤਾ ਕੀ ਬਿਖੈ ਅਧਾਰਾ। ਤਿਨ ਕੋ ਕਯਾ ਬਿਖਿਆਂ ਕਾ ਆਸਰਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਤੋ ਪੁਨਾ, ਯਥਾ- ਤੈ ਤਾ ਹਦਰਥਿ ਪਾਇਓ ਮਾਨ। ਤੈਨੇ ਤੋ ਪੁਨਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਮੇ ਸਤਕਾਰ ਪਾਯਾ।

**ਤਾ ਚੀ ਆਣਿ** ਮਿ. ਤਿਸ ਕੀ ਸੁਗੰਦ 'ਤਾ ਚੀ' ਦਖਣੀ 'ਆਣ' ਦੇਸੀ ਯਾ ਤੇ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਤਾ ਚੀ ਆਣਿ।

**ਤਾ ਚੇ** ਦੇ. ਤਿਸ ਕੇ, ਯਥਾ- ਬਿਸ੍ਵ ਕਾ ਦੀਪਕੁ ਸ੍ਵਾਮੀ ਤਾ ਚੇ ਰੇ ਸੁਆਰਥੀ। ਤਿਸ ਕੀ, ਯਥਾ- ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਤਾ ਚੀ ਆਣਿ।

**ਤਾ ਤੇ** ਗੁ. ਤਿਸ ਤੇ, ਯਥਾ- ਤਾ ਤੇ ਮੋਹਿ ਧਾਰੀ ਓਟ ਗੋਪਾਲ। ਤੱਤੇ ਗਰਮ।

**ਤਾ ਪਰ** ਗੁ. ਤਬ ਪੁਨਾ, ਯਥਾ- ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ। ਤਿਸ ਪੈ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤਾ ਪਰ ਤੁਹੀਂ ਢਰੈ।

**ਤਾਉ** ਸੇਕ, ਗਰਮਾਈ, ਯਥਾ- ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ। ਤਾਪਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ।

**ਤਾਊ** ਗੁ. ਤਪਤ, ਯਥਾ- ਪਾਲਾ ਤਾਊ ਕਛੂ ਨ ਬਿਆਪੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਇ।

**ਤਾਇਆ** ਗੁ. ਤਪਤ ਤੇ, ਯਥਾ- ਸਦਾ ਸਿਮਰਿ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਸੀਤਲ ਹੋਤਾਇਆ। ਪੰ. ਪਿਤਾ ਕਾ ਬਡਾ ਭਾਈ।

**ਤਾਈ** ਦੇ. ਵਾਸਤੇ, ਯਥਾ- ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਦੇਖਣ ਕੈ ਤਾਈ। ਪੰ. ਤਾਏ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਤਾਈਐ** ਗੁ. ਤਾਉਤੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਲੋਹੇ ਵਾਗੁ ਤਾਈਐ।

**ਤਾਸੁ** ਦੇ. ਤਿਸ ਕੇ, ਯਥਾ- ਤਾਸੁ ਚਰਨ ਲੇ ਰਿਦੈ ਬਸਾਵਉ। ਪੁਨਾ- ਖਿਮਾ ਗਰੀਬੀ ਅਨਦ ਸਹਜ ਜਪਤ ਰਹਹਿ ਗੁਣਤਾਸ। ਤਾਸ ਪਾਤ੍ਰ, ਜੈਸੇ- ਪ੍ਰਭ ਗੁਨਤਾਸ। ਤ੍ਰਾਸ ਡਰ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਤੂ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਕਟੇ ਤਾਸੁ। ਪੁਨਾ- ਤਾਸੁ ਤਾਸੁ ਧਰਮ ਰਾਇ ਜਪਤੁ ਹੈ। ਡਰ ਡਰ ਕੇ ਜਮਰਾਜ ਜਪਤਾ ਹੈ ਵਾ ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਕਰਤਾ ਧਰਮਰਾਜ ਜਪਤਾ ਹੈ।

**ਤਾਸੇ** ਦੇ. ਤਿਸ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮੈ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰਭ ਗੁਣਤਾਸੇ। ਬਾਜਾ ਬਿਸੇਖ ਡਫ।

**ਤਾਹਿ** ਦੇ. ਤਿਸ ਕੋ, ਯਥਾ- ਤਾਹਿ ਕਹਾ ਪਰਵਾਹ ਕਾਹੂ ਕੀ ਜਾ ਕੈ ਬਸੀਸਿ ਧਰਿਓ ਗੁਰਿ ਹਥੁ।

**ਤਾਕ** ਅ. ਭੀਤਰ ਮੋ ਰਖਾ ਆਲਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਗਟੇ ਉਘਰਿ ਗਏ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਤਾਕ। ਟਾਂਕ ਵਿਖਮ ਭਾਵ ਸੇ ਏਕ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਵੇਖੈ ਵਰਤੈ ਤਾਕੋ ਤਾਕੁ। ਦੇਖੇ ਹੈ ਸਭ ਕੋ ਏਕ ਕਾ ਏਕ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਹੀ। ਪੁਨਾ- ਜਿਨਿ ਜਿਹਵਾ ਦਿਤੀ ਬੋਲੇ ਤਾਤੁ। ਜਿਸ ਹਰਿ ਨੇ ਜਿਹਬਾ ਦਈ ਹੈ ਬੋਲੇ ਏਕ ਨਾਮ ਹੀ, ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਰੂਪ ਕਿਵਾੜ।

**ਤਾਕੀ** ਦੇ. ਬਾਰੀ, ਮੰਦਰ ਕੀ ਖਿੜਕੀ, ਯਥਾ- ਕਉਨੁ ਬਿਧਿ ਤਾ ਕੀ ਕਹਾ ਕਰਉ। ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਮੈ ਆਪ ਕੋ ਕੌਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖੋਂ। ਤਿਸ ਕੀ, ਯਥਾ- ਤਾ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪਰਿਓ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਜਾ ਤੇ ਊਪਰਿ ਕੋ ਨਾਹੀ।

**ਤਾਖਤੀ** ਫਾ. ਦੌੜ ਕਰਨੀ ਸਿਪਾਹੀਓਂ ਨੇ ਫੌਜ ਕਾ ਹਮਲਾ, ਯਥਾ- ਇਕਨੀ ਬਧੇ ਭਾਰ ਇਕਨਾ ਤਾਖਤੀ।

**ਤਾਗਰੀ** ਗੁ. ਪਖੀ ਕੇ ਪਿੰਜਰੇ ਮੇ ਪਾਨੀ ਪੀਨੇ ਕੀ ਠੂਠੀ, ਯਥਾ- ਚਿਰਗਟ ਫਾਰਿ ਚਟਾਰਾ ਲੈ ਗਇਓ ਤਰੀ ਤਾਗਰੀ ਛੂਟੀ। ਪੇਟੀ ਪੁਟੀ ਦੋਹਰੀ ਬੋਲੀ ਹੈ।

**ਤਾਗਾ** ਪੰ. ਸੀਵਨੇ ਕਾ ਸੂਤ, ਯਥਾ- ਸੁਇਨੇ ਕੀ ਸੂਈ ਰੁਪੇ ਕਾ ਧਾਗਾ। ਸੁਇਨੇ ਕੀ ਸੂਈ ਤੁਲਜ ਸਤੋਗੁਣੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਤਾ ਮੇ ਰੁਪੇ ਕੇ ਤਾਗੇ ਤੁਲਜ ਸੁਧ ਚੇਤਨ। ਪੰਡਿਤ, ਯਥਾ- ਜਿਸਹਿ ਧਿਆਇਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੋ ਕਲਿ ਮਹਿ ਤਾਗਾ। ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਇਸ ਕਲਜੁਗ ਮੇ ਤੱਗ ਹੈ ਭਾਵ ਪੰਡਿਤ ਹੈ। ਸੂਤ੍ਰ ਕਾ ਵਟਿਆ ਡੋਰਾ, ਯਥਾ- ਤਾਗਾ ਕਰਿ ਕੈ ਲਾਈ ਥਿਗਲੀ। ਨਾੜੀ ਰੂਪ ਤਾਗਿਓ ਕਰਕੇ ਦੇਹ ਮੇ ਲਗਾਈ ਹੂਈ ਹੈ ਮਾਸ ਕੀ ਬੋਟੀਆਂ। ਪੁਨਾ- ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਨਾਰਾਇਣ ਸਗਲ ਘਟਾ ਮਹਿ ਤਾਗਾ। ਤਾਗੇ ਵਤ ਨਾਰਾਇਣ ਬਜਾਪਕ ਹੈ।

**ਤਾਗੇ** ਪੰ. ਸੂਤ੍ਰ ਕੇ ਡੋਰੇ, ਯਥਾ- ਤੂਟੇ ਤਾਗੇ ਨਿਖੁਟੀ ਪਾਨਿ। ਪ੍ਰਾਣ, ਯਥਾ- ਬਿਲਮੁ ਨ ਤੂਟਸਿ ਕਾਚੈ ਤਾਗੈ। ਆਤਮ ਸੱਤਾ, ਯਥਾ- ਖਿੰਥਾ ਜਲਿ ਕੋਇਲਾ ਭਈ ਤਾਗੇ ਆਂਚ ਨ ਲਾਗ।

**ਤਾਜ** ਫਾ. ਮੁਕਟ, ਯਥਾ- ਤਾਜ ਕੁਲਹ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰ ਬਨਾਵਉ।

**ਤਾਜ ਕੁਲਹ** ਫਾ. ਮੁਕਟਾਕਾਰ ਪਾਤਸਾਹੀ ਟੋਪੀ, ਯਥਾ- ਤਾਜ ਕੁਲਹ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰ ਬਨਾਵਉ।

**ਤਾਜੀ** ਅ. ਅਰਬੀ ਘੋੜੇ, ਯਥਾ- ਤਾਜੀ ਤੁਰਕੀ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਕਪੜ ਕੇਰੇ ਭਾਰਾ। ਦੇ. ਨਈ ਵਸਤੁ, ਸਜਰੀ ਚੀਜ, ਇਸੀ ਸਮੇ ਕੀ, ਜੈਸੇ- ਤਾਜੀ ਸੀਰਨੀ ਤਾਜਾ ਮੇਵਾ।

**ਤਾਣ** ਦੇ. ਬਲ, ਯਥਾ- ਤਾਣ ਹੋਦੇ ਹੋਇ ਨਿਤਾਣਾ। ਪੁਨਾ- ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ। ਬਲ ਸੇ, ਯਥਾ- ਓਨ੍ਹੀ ਤੁਪਕ ਤਾਣਿ ਚਲਾਈ। ਖੈਚ, ਜੈਸੇ- ਕਮਾਨ ਤਾਣ।

**ਤਾਣਾ** ਦੇ. ਜੁਲਾਹੇ ਕਾ ਤਾਣਾ, ਜੈਸੇ ਸੂਤ ਮਾਤ੍ਰ ਏਕ ਤਾਣਾ ਪੇਟਾ।

**ਤਾਤ** ਗੁ. ਤਪਤ ਅਰਥਾਤ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਧਨ ਵਿਦਯਾ ਆਦਿਕੋਂ ਕੋ ਦੇਖ ਕੇ ਜਲਨਤਾਈ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਕਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੀ ਭਲਾ। ਪੁਨਾ- ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ। ਪੁਨਾ- ਛਾਡਿ ਵਿਡਾਣੀ ਤਾਤਿ ਮੂੜੇ। ਸੰ. ਪਿਤਾ ; ਪੁਤ੍ਰ ; ਸਿਖਯ। ਦੇ. ਤਥਯ। ਯਥਾਰਥ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਜਿਹਵਾ ਦਿਤੀ ਬੋਲੇ ਤਾਤੁ।

**ਤਾਤਾ** ਗੁ. ਤਪਤ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਤਾਤਾ ਕਛੂ ਨ ਹੋਈ ਹੈ ਜਉ ਤਾਪ ਨਿਵਾਰੈ ਆਪ। ਗਰਮ, ਯਥਾ- ਤੁਝੈ ਨ ਲਾਗੈ ਤਾਤਾ ਝੋਲਾ।

**ਤਾਤਾ ਝੋਲਾ** ਪੰ. ਤਤੀ ਵਾਉ ਅਰਥਾਤ ਰੰਚਕ ਦੁਖ, ਯਥਾ- ਤੁਝੈ ਨ ਲਾਗੈ ਤਾਤਾ ਝੋਲਾ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ।

**ਤਾਤੀ** ਗੁ. ਕਿੰਗੁਰੀ ਤੰਤੀ, ਜੈਸੇ- ਤਾਤੀ ਗਹੁ ਆਤਮ ਬਸ ਕਰ ਕੀ। ਜੁਲਾਹੇ ਕਾ, ਯਥਾ- ਪਾਈ ਜੋਰਿ ਬਾਤ ਇਕ ਕੀਨੀ ਤਹ ਤਾਂਤੀ ਮਨੁ ਮਾਨਾਂ। ਤਪਤ, ਯਥਾ- ਤਾ ਹਮ ਕੈਸੀ ਤਾਤੀ। ਪੁਨਾ- ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ।

**ਤਾਤੀ ਵਾਉ** ਗੁ. ਦੁਖੋਂ ਕੀ ਪਵਨ, ਯਥਾ- ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ।

**ਤਾਥ** ਗੁ. ਤਥਯ, ਜੈਸੇ- ਕਿਮ ਪਾਵੌ ਸਚ ਤਾਥ।

**ਤਾਨ** ਦੇ. ਬਲ, ਤਾਣਾ, ਯਥਾ- ਸਾਕਤ ਸੂਤੁ ਬਹੁ ਗੁਰਝੀ ਭਰਿਆ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤਾਨੁ ਤਨੀਜੈ। ਤਾਨਾ ਤਨੀਏ। ਸੰ. ਖਰਜਾਦਿ ਸੁਰੋਂ ਕਾ ਫੈਲਾਵ ਜੋ ਰਾਗ ਕੀ ਤਾਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

**ਤਾਨੈ** ਦੇ. ਬਿਸਤਾਰੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਸੁਰਤਾਨੁ ਜੁ ਦੁਇ ਸਰ ਤਾਨੈ।

**ਤਾਪ** ਸੰ. ਸੰਤਾਪ, ਗਰਮਾਈ ; ਖੇਦ। ਦੇ. ਬੁਖਾਰ, ਜ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਤਾਪੁ ਲਾਹਿਆ ਗੁਰ ਸਿਰਜਨਹਾਰਿ। ਜਲਧਾਰਾ ਸਹਨਾਦਿਕ ਤਪ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਆਪੇ ਬੇੜੀ ਤੁਲਹਾ ਤਾਰਾ।

**ਤਾਪਨ** ਦੇ. ਤਪ ਕਾ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਤਪੁ ਤਾਪਨ ਪੂਜ ਕਰਾਵੈਗੋ।

**ਤਾਪੈ** ਦੇ. ਤਿਸ ਪਾਸ ; ਤਪੇ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਿ ਅਗਨਿ ਨ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਬੂਝੈ ਬਾਹਰਿ ਪੂਅਰ ਤਾਪੈ।

**ਤਾਬਾ** ਦੇ. ਤਾਂਬਾ, ਯਥਾ- ਪਾਰਸ ਕੈ ਸੰਗਿ ਤਾਂਬਾ ਬਿਗਰਿਓ। ਸੰ. ਤਾਮ੍ਰ।

**ਤਾਮ** ਅ. ਭੋਜਨ, ਯਥਾ- ਤਾਮਿ ਪਰੀਤਿ ਵਸੈ ਘਰਿ ਆਇ। ਤਬ, ਯਥਾ- ਸੋਰਠਿ ਤਾਮਿ ਸੁਹਾਵਣੀ ਜਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਢੰਢੋਲੇ। ਤਬ ਸਕਾਰਥ ਹੈ। ਤਮਾ, ਯਥਾ- ਜਾ ਸੁਖੁ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ। ਤਮੋ ਗੁਣ, ਯਥਾ- ਰਾਜ ਬਿਨਾਸੀ ਤਾਮ ਬਿਨਾਸੀ ਸਾਤਕੁ ਭੀ ਬੇਨਾਧਾ।

**ਤਾਮਸੀ** ਸੰ. ਰਾਤ੍ਰੀ ; ਤਮੋਗੁਣੀ, ਯਥਾ- ਆਪੁ ਨ ਚੀਨਹਿ ਤਾਮਸੀ ਕਾਹੇ ਭਏ ਉਦਾਸਾ।

**ਤਾਮਸੁ** ਸੰ. ਅੰਧੇਰਾ, ਤਮੋਗੁਣ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਿ ਤਾਮਸੁ ਆਪੁ ਨ ਪਛਾਣੈ। ਸਰਪ ; ਉੱਲੂ ; ਖਲ ; ਕੇਤੂ ਗ੍ਰਹ ; ਸਾਂਖਯ ਮਤ ਮੇ ਤਮੋ ਗੁਣ ਕੇ ਕਾਰਯ।

**ਤਾਰ** ਪੰ. ਤਰਹ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਭੂਲਉ ਭਰਮਸਿ ਭਵਰ ਤਾਰ। ਸੰ. ਪਾਰ ਕਰ, ਯਥਾ- ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਪਾਰ ਕਰ ਅਰਥਾਤ ਮੁਕਤ ਕਰ। ਸੰ. ਊਚੇ, ਯਥਾ- ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤ੍ਰ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ। ਊਚੇ ਬਡੇ ਵਾਜੇ ਵਜਤੇ ਹੈਂ ਤਹਾਂ। ਦੇ. ਏਕ ਰਸ ਬ੍ਰਿਤੀ, ਯਥਾ- ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ। ਬਸਤ੍ਰ ਕੀ ਤਥਾ ਚਾਂਦੀ ਸੋਨੇ ਆਦਿ ਕੀ ਤਾਰਾ।

**ਤਾਰਣ ਤਰਣਿ** ਦੇ. ਤਾਰਨੇ ਔ ਤਰਣੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਤਾਰਨ ਤਰਨੁ ਤਬੈ ਲਗੁ ਕਹੀਐ ਜਬ ਲਗੁ ਤਤੁ ਨ ਜਾਨਿਆ।

**ਤਾਰਤ** ਗੁ. ਤਾਰਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਤਾਰਤ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ।

**ਤਾਰਨ** ਦੇ. ਤਾਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਤਾਰਨ ਤਰਨੁ ਤਬੈ ਲਗੁ ਕਹੀਐ ਜਬ ਲਗੁ ਤਤੁ ਨ ਜਾਨਿਆ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਯਾਤੇ ਹਮ ਕੋ ਭੀ ਤਾਰੇਗਾ ਯਹ ਬਾਰਤਾਤ ਬੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਗ੍ਯਾਨ ਹੁਏ ਤਰੇ ਪੀਛੇ ਫੇਰ ਨਹੀ ਕਹਨਾ ਬਨੇ। ਪੁਨਾ- ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ ਕਰਿ ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਹਰਿ। ਤਾਰਨੇ ਹੇਤ ਬੇੜਾ ਹਰਿ ਹੈ।

**ਤਾਰਾ** ਸੰ. ਉਡੂ, ਨਛਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਤਾਰਾ ਚੜਿਆ ਲੰਮਾ ਕਿਉ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ਰਾਮ। ਬ੍ਯਾਪਕ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰਹ੍ਯਾ ਹੈ ; ਨੇਤ੍ਰ ਕੀ ਪੁਤਲੀ ; ਤਾਰਾ ਦੇਵੀ ; ਬਾਲੀ ਕੀ ਭਾਰਜਾ ; ਬ੍ਰਿਹਸਪਤੀ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ਦੇ. ਤਾਰ੍ਯਾ, ਪਾਰ ਕੀਆ। ਗੁ. ਜਹਾਜ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਆਪੇ ਬੇੜੀ ਤੁਲਹਾ ਤਾਰਾ।

**ਤਾਰਿਅਨੁ** ਗੁ. ਤਾਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਭਵਜਲੁ ਤਾਰਿਅਨੁ।

**ਤਾਰਿਅਮੁ** ਗੁ. ਤਾਰਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭਉਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਅਸਗਾਹੁ ਗੁਰਿ ਬੋਹਿਥੈ ਤਾਰਿਅਮੁ। ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਨੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬੇੜੇ ਪਰ ਚੜਾਇ ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸੇ ਤਾਰ੍ਯਾ ਹੈ।

**ਤਾਰਿਕਾ** ਗੁ. ਤਾਰਿਓਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ, ਯਥਾ- ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ। ਪੁਨਾ- ਦਿਨ ਰਵਿ ਚਲੈ ਨਿਸਿ ਸਸਿ ਚਲੈ ਤਾਰਿਕਾ ਲਖ ਪਲੋਇ।

**ਤਾਰੀ** ਗੁ. ਨੌਕਾ, ਯਥਾ- ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਛੁਟਸਿ ਨਾਨਕ ਸਾਚੀ ਤਰੁ ਤੂ ਤਾਰੀ। ਏਕ ਰਸ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ, ਯਥਾ- ਨੈਨੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਲਾਗੀ ਤਾਰੀ। ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਏਕ ਰਸ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਗੀ ਅਰਥਾਤ ਸਮਾਧੀ ਲਗੀ, ਤਾੜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ। ਨਦੀ, ਯਥਾ- ਹਸਤੀ ਗਰਤਿ ਪਇਆ ਕਿਉ ਤਰੀਐ ਤਾਰੀ। ਵੈਤਰਣੀ ਨਦੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਖੀਏ।

**ਤਾਰੀਅਲੇ** ਗੁ. ਤਾਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਿਆਧਿ ਅਜਾਮਲੁ ਤਾਰੀਅਲੇ। ਤਾਰੇ ਹੈਂ ਫੰਧਕ ਔ ਅਜਾਮਲ।

**ਤਾਰੀਲੇ** ਗੁ. ਤਾਰ ਦਈ, ਯਥਾ- ਤਾਰੀਲੇ ਗਨਿਕਾ ਬਿਨੁ ਰੂਪ ਕੁਬਿਜਾ।

**ਤਾਰੂ** ਗੁ. ਤਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂੰ ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ ਤਾਹੂ ਪੁਛੁ ਤਿੜੰਨ੍ਹ ਕਲ। ਪੁਨਾ- ਮਛੀ ਤਾਰੂ ਕਿਆ ਕਰੇ ਪੰਖੀ ਕਿਆ ਆਕਾਸੁ।

**ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ** ਵਾ. ਜੇਕਰ ਤੂ ਤਾਰੂ ਪਾਣੀ ਕਾ ਹੋਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂੰ ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ ਤਾਹੂ ਪੁਛੁ ਤਿੜੰਨ੍ਹ ਕਲ। ਵਾ. ਹਾਥੋਂ ਕਾ ਤਾਰੂ ਹੈ ਤਬ।

**ਤਾਰੇ** ਪੰ. ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਯਥਾ- ਮੰਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰੇ ਗੁਰੁ ਸਿਖ। ਨਛਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਚੰਦੁ ਚੜਹਿ ਸੇ ਤਾਰੇ। ਮੁਕਤ ਕੀਏ, ਤਾਰ ਦੀਏ, ਜੈਸੇ- ਨਾਮ ਨੇ ਅਨੇਕ ਤਾਰੇ।

**ਤਾਰੇਦੜੋ** ਗੁ. ਤਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੀ, ਯਥਾ- ਤਾਰੇਦੜੋ ਭੀ ਤਾਰਿ ਨਾਨਕ ਪਿਰ ਸਿਉ ਰਤਿਆ।

**ਤਾਲ** ਸੰ. ਕਾਂਸੀ ਧਾਤੁ ਕੇ ਛੈਣੇ, ਮੰਦੀਰੇ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਕਰਤ ਮੇਰੇ ਤਾਲ ਛਿਨਾਏ ਕਿਹ ਪਹਿ ਕਰਉ ਪੁਕਾਰਾ। ਪੁਨਾ- ਤਾਲ ਮਦੀਰੇ ਘਟ ਕੇ ਘਾਟ। ਤਰਵਾਰ ਕੀ ਮੁਠ ; ਬਿਸ੍ਤਾਰੇ ਭਏ ਅੰਗੁਸ੍ਟ ਮਧ੍ਯਮਾ ਕਾ ਮਾਪ ਬਡੀ ਅੰਗੁਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਮਧ੍ਯਮਾ ਹੈ ; ਗਾਯਨ ਸਮੇ ਕਾਲ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਮਾਪ ; ਯੱਕਾਤਿ ਤਾਲਾ ਆਦਿ ; ਤਾੜ ਕਾ ਬ੍ਰਿੱਛ। ਦੇ. ਸਰੋਵਰ, ਯਥਾ- ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਤਾਲੁ ਸੁਹਾਵਾ। ਪੁਨਾ- ਕਰਤੈ ਪੁਰਖਿ ਤਾਲੁ ਦਿਵਾਇਆ। ਢਬ, ਯਥਾ- ਹੁਣਿ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਤਾਲਿ। ਤਪ ਕਰਨੇ ਕੇ ਢਬ ਕੋ ਤਤਕਾਲ, ਯਥਾ- ਹੁਣਿ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਮੁਹਤਿ ਕਿ ਤਾਲਿ। ਪੁਨਾ- ਕਬੀਰ ਕਾਲਿ ਕਰੰਤਾ ਅਬਹਿ ਕਰੁ ਅਬ ਕਰਤਾ ਸੁਇ ਤਾਲ।

**ਤਾਲਕਾ** ਅ. ਸੰਬੰਧ, ਰਿਸਤੇਦਾਰੀ, ਯਥਾ- ਤਿਸੁ ਮਾਇਆ ਸੰਗਿ ਨ ਤਾਲਕਾ।

**ਤਾਲਾ** ਦੇ. ਜੰਦਾ, ਕੁਲਫ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਕੋਠੇ ਵਿਚਿ ਰਾਖਿਆ ਬਾਰਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ। ਤਲਬ ਭਾਵ ਚਾਹ, ਯਥਾ- ਮੋਹਿ ਲਾਗਤੀ ਤਾਲਾਬੇਲੀ।

**ਤਾਲਾਬੇਲੀ** ਵਾ. ਤਲਬ ਅਰਥਾਤ ਚਾਹ ਬੇਲੀ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮੋਹਿ ਲਾਗਤੀ ਤਾਲਾਬੇਲੀ।। ਵਾ. ਤਲ ਮੱਛੀ ਅਰਥਾਤ ਤਪਤ ਮਿੱਤ੍ਰ ਬਿਨਾ।

**ਤਾਲੁ ਸੁਹਾਵਾ** ਗੁ. ਸਰੋਵਰ ਸੁੰਦਰ, ਯਥਾ- ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਤਾਲੁ ਸੁਹਾਵਾ।

**ਤਾਵ** ਗੁ. ਤਪਤ, ਜੈਸੇ- ਬਹੁੜ ਜੋਨਿ ਨ ਤਾਵ ਹੇ।

**ਤਾਵਣਿ** ਗੁ. ਤਪਤ, ਗਰਮਾਈ, ਯਥਾ- ਸੁਰਜੁ ਚੜਿਆ ਪਿੰਡੁ ਪੜਿਆ ਤੇਲੁ ਤਾਵਣਿ ਤਾਤਓ। ਤੇਲ ਕੀ ਤਾਵਣ ਵਤ ਦੁਖੋਂ ਕੀ ਤਪਤ ਸਾਥ ਗਰਮ ਹੋਵੇਗੇ, ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਆਨ ਓਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਜੀਵ।

**ਤਾਵਤ** ਸੰ. ਤੇਤਾ ਕਾਲ, ਜੈਸੇ- ਤਸ੍ਯ ਤਾਵਦੇਵ ਚਿਰੰ। ਗ੍ਯਾਨਵਾਨ ਕੋ ਮੋਖ ਹੋਨੇ ਮੇ ਉਤਨਾ ਕਾਲ ਹੀ ਦੇਰ ਹੈ।

**ਤਾੜੀ** ਪੰ. ਸਮਾਧੀ, ਯਥਾ- ਤਾੜੀ ਲਾਗੀ ਤ੍ਰਿਪਲੁ ਪਲਟੀਐ ਛੂਟੈ ਹੋਇ ਪਸਾਰੀ। ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਤਾੜ ਬ੍ਰਿਛ ਕੀ ਸਰਾਬ ; ਖਜੂਰ ਕੀ ਸਰਾਬ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿੰਧੀ ਹੈ। ਪੰ. ਡਾਟੀ ਹੁਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ; ਦੋਨੋ ਹਾਥੋਂ ਕਾ ਤਾਲ।

**ਤਿਉ** ਦੇ. ਤੈਸੇ, ਯਥਾ-ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਉ ਹੋਵਣ।

**ਤਿਆਸ** ਪੰ. ਤ੍ਰਿਖਾ, ਯਥਾ- ਮਿਟੀ ਤਿਆਸ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰੇ।

**ਤਿਸ** ਦੇ. ਤਿਸ ਨੇ, ਯਥਾ- ਤਿਸੁ ਭੇਟੇ ਸਾਧੂ ਕੇ ਚਰਨ। ਤ੍ਰਿਖਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਜਲੁ ਪਾਇਆ ਸਭ ਲਾਥੀ ਤਿਸ ਤਿਸ

ਕੇ। ਸੰਪੂਰਣ ਉਤਰੀ ਹੈ ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ਤਿਨ ਕੀ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਹਰਿ ਰਸ ਪਾਇਆ ਹੈ।

**ਤਿਸ ਹੀ** ਗੁ. ਤਿਸੀ ਕੋ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਚਿੰਤਾ ਮਤਿ ਕਰਹੁ ਚਿੰਤਾ ਤਿਸ ਹੀ ਹੇਇ। ਤਿਸੀ ਕੇ ਤੁਲ, ਜੈਸੇ- ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੀ ਥੀ ਰਹਾ।

**ਤਿਸ ਕੇ** ਗੁ. ਤਿਸ ਕੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਜਲੁ ਪਾਇਆ ਸਭ ਲਾਥੀ ਤਿਸ ਤਿਸ ਕੇ।

**ਤਿਸਟਸਿ** ਗੁ. ਇਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਮਨ, ਯਥਾ- ਅੰਦਰਿ ਮੋਹੁ ਨਿਤ ਭਰਮਿ ਵਿਆਪਿਆ ਤਿਸਟਸਿ ਨਾਹੀ ਦੇਹਾ। ਦੇਹ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹਾਂ ਸੂਖਮ ਦੇਹ ਮੋ ਮੁਖ ਜੋ ਮਨ ਤਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ

**ਤਿਸਟਿਆ** ਗੁ. ਇਸਥਿਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਨਿਰਵੈਰਾ ਨਾਲਿ ਜਿ ਵੈਰੁ ਚਲਾਇਦੇ ਤਿਨ ਵਿਚਹੁ ਤਿਸਟਿਆ ਨ ਕੋਇ।

**ਤਿਸਟੇ** ਗੁ. ਠਹਰੇ, ਥਿਤ ਕਰੇ, ਜੈਸੇ- ਤਿਨ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਤਿਸਟੇ।

**ਤਿਸਾਈ** ਗੁ. ਦਰਸਨ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਦਰਸਨ ਕਉ ਹਉ ਫਿਰਤ ਤਿਸਾਈ।

**ਤਿਸੁ ਭੇਟੇ** ਵਾ. ਤਿਸ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤਿਸੁ ਭੇਟੇ ਦਾਰਿਦ੍ਰੁ ਨ ਚੰਪੈ।

**ਤਿਹ** ਦੇ. ਵਹੁ, ਯਥਾ- ਤਿਹ ਜਨ ਜਾਚਹੁ ਜਗਤ੍ਰ ਪਰ ਜਾਨੀਅਤੁ।

**ਤਿਹ ਮੰਦਰ** ਵਾ. ਤਿਸ ਮਨ ਮੇ, ਜੈਸੇ- ਤਿਹ ਮੰਦਰ ਮਹਿ ਕੌਨ ਬਸਾਈ।

**ਤਿਹੰਜੀ** ਪੰ. ਮੁ. ਤੇਰੀ, ਯਥਾ- ਜੇ ਭੁਲੀ ਜੇ ਚੁਕੀ ਸਾਇੰ ਭੀ ਤਹਿੰਜੀ ਕਾਢੀਆ।

**ਤਿਹਟੜੇ** ਗੁ. ਤਿਹਰੇ ਤੀਨ ਲੋਕ ਰੂਪ ਬਜਾਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਤਿਹਟੜੇ ਬਾਜਾਰ ਸਉਦਾ ਕਰਨਿ ਵਣਜਾਰਿਆ।

**ਤਿਹਰੇ** ਗੁ. ਤੀਨ ਅਗ੍ਰ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਗਜ ਸਾਢੇ ਤੈ ਤੈ ਧੋਤੀਆ ਤਿਹਰੇ ਪਾਇਨਿ ਤਗ। ਤੀਸਰਾ ਅਗ੍ਰ ਸਹਾਯਤਾ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਬੀ ਕਾਹੂੰ ਏਕ ਅੱਗ੍ਰ ਮੇ ਸੇ ਕੋਈ ਤੰਤ ਟੂਟ ਜਾਵੇ ਦੋ ਤੌਂ ਭੀ ਬਨੇ ਰਹੇ।

**ਤਿਹਾ** ਗੁ. ਤੀਨੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਤਿਹਾਂ ਗੁਣਾ ਕੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰੈ। ਪੰਡਿਤ ਵਹੁ ਹੈ, ਜੋ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਸੇ ਤੀਨੋ ਗੁਣੋ ਕਾ ਬੋਝ ਦੂਰ ਕਰੇ।

**ਤਿਹਾਇਆ** ਪੰ. ਤਿਸਾਇਓ ਕੀ, ਯਥਾ- ਤਿਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਕਿਉ ਲਹੈ ਜਾ ਸਰ ਭੀਤਰਿ ਪਾਲਿ।

**ਤਿਹਾਲ** ਗੁ. ਪ੍ਰਾਤ ਮਧ੍ਯਾਨ ਸਾਯੰ ਇਨ ਤੀਨ ਕਾਲੋ ਮੇ, ਤ੍ਰਿਪਾਦ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਸਹਿਤ ਜਪ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰੈਪਾਲ ਤਿਹਾਲ ਬਿਚਾਰੰ।

**ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ** ਗੁ. ਤੀਨੋ ਗੁਣੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ।

**ਤਿਹੁ ਤੇ** ਗੁ. ਤੀਨੋ ਤੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤਿਹੁ ਤੇ ਊਪਰਿ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸਮਾਏ। ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਸੇ ਪਰੇ ਤੁਰੀਆ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਤ੍ਯ ਵਸਤੁ ਹੈ। ਦੇ. ਤਿਸ ਤੇ।

**ਤਿਹੂ** ਦੇ. ਤੀਨੋ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੈ ਬਾਪ ਵੈਸੀ ਕਰੀ ਪੂਤ ਐਸੀ ਸਰੀ ਤਿਹੂ ਰੇ ਲੋਕ ਪਰਸਿਧ ਕਬੀਰਾ।

**ਤਿਕ** ਪੰ. ਲਕ, ਕਮਰ।

**ਤਿਕਲਿ** ਪੰ. ਲਕ, ਕਮਰ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਚੂਹਾ ਖਡ ਨ ਮਾਵਈ ਤਿਕਲਿ ਬੰਨੈ੍ ਛਜ।

**ਤਿਕਾਲ** ਪੰ. ਪ੍ਰਾਤ ਮਧ੍ਯਾਨ ਦੋ ਸੇ ਤੀਸਰਾ ਸਮਾ ਤਿਕਾਲਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਪ੍ਰਭਾਤਾਦਿ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਪੁਸਤਕ ਪਾਠ ਬਿਆਕਰਣ ਵਖਾਣੈ ਸੰਧਿਆ ਕਰਮ ਤਿਕਾਲ ਕਰੈ।

**ਤਿਖਈਆ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਖਾ ਕਰਕੇ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਲਤ ਤਿਖਈਆ।

**ਤਿਖਹਾਰੇ** ਪੰ. ਤ੍ਰਿਖਾ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਬੂੰਦ ਹਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਤਿਖਹਾਰੇ।

**ਤਿਖਾ** ਦੇ. ਪਿਆਸ, ਯਥਾ- ਤਿਖਾ ਨਿਵਾਰੀ ਸਬਦੁ ਮੰਨਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ ਭਰਪੂਰਿ। ਪੁਨਾ- ਤਿਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਕਿਉ ਲਹੈ ਜਾ ਸਰ ਭੀਤਰਿ ਪਾਲਿ। ਤੇਜ, ਜੈਸੇ- ਚਾਕੂ ਤਿੱਖਾ।

**ਤਿਖਾਈ** ਦੇ. ਤ੍ਰਿਖਾ, ਜੈਸੇ- ਸਭ ਲਾਥੀ ਭੂਖ ਤਿਖਾਈ।

**ਤਿਖਾਟ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ, ਤ੍ਰਿਖਾ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ ਸਭ ਲਾਥੀ ਭੂਖ ਤਿਖਾਟ।

**ਤਿਚਰੁ** ਪੰ. ਤੇਤਾ ਚਿਰ, ਯਥਾ- ਤਿਚਰੁ ਮੂਲਿ ਨ ਥੁੜ੍ਹੰਦੋ ਜਿਚਰੁ ਆਪਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ। ਸੰ. ਤਾਵਤਚਿਰ।

**ਤਿਣੰ** ਗੁ. ਤਿਣਖਾ, ਕਖ, ਤਿਨਕਾ, ਯਥਾ- ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮਿਟਿਅਉ ਜੁ ਤਿਣੰ।

**ਤਿਤ** ਦੇ. ਤਿਸ, ਯਥਾ- ਵਾਜੇ ਪੰਚ ਸਬਦ ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਸਭਾਗੈ। ਤਿਸ ਭਾਗ ਸਹਿਤ ਰਿਦੇ ਬੀਚ। ਪੁਨਾ- ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਜਾਉ ਜਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵਉ। ਪੁਨਾ- ਤਿਤੁ ਸਰਵਰੜੈ ਭਈਲੇ ਨਿਵਾਸਾ ਪਾਣੀ ਪਾਵਕੁ ਤਿਨਹਿ ਕੀਆ।

**ਤਿਤਰਿ** ਸੰ. ਤਿਤਰ ਪੰਛੀ, ਜੈਸੇ- ਤਿਤਰ ਦੀ ਉਡਾਰੀ।

**ਤਿਤੁਕੇ** ਗੁ. ਪੌੜੀ ਪੌੜੀ ਮੇ ਤੀਨ ਤੁਕੋਂ ਵਾਲੇ ਸਬਦ।

**ਤਿਥਿ** ਸੰ. ਏਕਮ ਦ੍ਵਿਤੀ ਆਦਿਕ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਤਿਥੀਆਂ ; ਪੰਚ ਦਸ ਸੰਖ੍ਯਾ।

**ਤਿਥੈ** ਦੇ. ਤਹਾਂ, ਯਥਾ- ਤਿਥੈ ਤੂ ਸਮਰਥੁ ਜਿਥੈ ਕੋਇ ਨਾਹਿ।

**ਤਿਨ** ਦੇ. ਤਿਨੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਜਨ ਕੀ ਧੂਰਿ ਬਾਛੈ ਨਿਤ ਨਾਨਕੁ। ਤ੍ਰਿਣ ਰੂਪ ਪਾਪੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਪਾਵਕੋ ਤਿਨ ਕਿਲਬਿਖ ਦਾਹਨਹਾਰ।

**ਤਿਨ ਖੇ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਤਿਨ ਕੀ, ਜੈਸੇ- ਖਾਕ ਲੋੜੇਦਾ ਤਿਨ ਖੇ ਜੋ ਰਤੇ ਦੀਦਾਰ। ਪੁਨਾ- ਜੇਤੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਉਧਾਰੇ ਤਿੰਨ੍ ਖੇ।

**ਤਿਨ ਤਨੈ** ਵਾ. ਤਿਨ ਚਮਾਰੋਂ ਕਾ ਪੁੱਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਆਚਾਰ ਸਹਿਤ ਬਿਪ੍ਰ ਕਰਹਿ ਡੰਡਉਤਿ ਤਿਨ ਤਨੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸਾਨ ਦਾਸਾ।

**ਤਿਨਗੇ** ਗੁ. ਤਿਨ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜੋ ਤੁਮਰੇ ਗੁਨ ਗਾਵਹਿ ਸੁਆਮੀ ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਤਿਨਗੇ।

**ਤਿਨਛੇ** ਗੁ. ਤਿਨ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜਾਤਿ ਅਜਾਤਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭ ਧਿਆਵੈ ਸਭਿ ਪੂਰੇ ਮਾਨਸ ਤਿਨਛੇ।

**ਤਿਨਰ** ਗੁ. ਤਿਨ ਜਨੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਤਿ ਨਰ ਦੁਖ ਨਹ ਭੁਖ ਤਿਨਰ ਨਿਧਨ ਨਹੁ ਕਹੀਅਹਿ। ਰਾਰਾ ਅਖੁਰ 'ਕਾ' ਕੇ ਅਰਥ ਮੇ ਬੰਗਾਲੀ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ- ਰਾਮ ਰਾ ਨਾਮ, ਪਰਮੇਸਰੇ ਰ ਭਜਨ।

**ਤਿਨਾੜਾ** ਪੰ. ਤਿਨ ਕਾ, ਯਥਾ- ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨ੍ਾ ਨਾਮੁ ਤਿਨਾੜਾ ਹਾਲੁ ਕਉਣੁ।

**ਤਿਨਾੜੀਆ** ਪੰ. ਤਿਨਾ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਰੀਸਾ ਕਰਿਹ ਤਿਨਾੜੀਆ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ।

**ਤਿਨੀ** ਦੇ. ਉਨਹੁ ਨੇ, ਯਥਾ- ਬਾਹਰਹੁ ਨਿਰਮਲ ਜੀਅਹੁ ਤ ਮੈਲੇ ਤਿਨੀ ਜਨਮੁ ਜੂਐ ਹਾਰਿਆ।

**ਤਿਨੇਹਾ** ਗੁ. ਤੈਸਾ, ਯਥਾ- ਭਇਆ ਮਨੂਰੁ ਕੰਚਨੁ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਜੇ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤਿਨੇਹਾ। ਤੈਸਾ ਜੈਸਾ ਉੱਤਮ ਕਹਾ ਹੈ ਪਾਰਸ ਸਮ। ਸੰ. ਤਾਦ੍ਰਿਸ।

**ਤਿਪੀਆ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਈਆ, ਯਥਾ- ਲਗੜੀਆ ਪਿਰੀਅੰਨਿ ਪੇਖੰਦੀਆ ਨਾ ਤਿਪੀਆ।

**ਤਿਮ** ਦੇ. ਤੈਸੇ।

**ਤਿਮਰ** ਸੰ. ਅੰਧੇਰਾ ; ਨੇਤ੍ਰ ਕਾ ਧੁੰਧ ਰੋਗ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਮਰੰਤ ਨਯਨ ਕੇ ਤਿਮਰ ਮਿਟਹਿ ਖਿਨੁ।

**ਤ੍ਰਿਅ** ਗੁ. ਤੀਨ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਅ ਅਸਥਾਨ ਤੀਨਿ ਤ੍ਰਿਅ ਖੰਡਾ। ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤ੍ਰ।

**ਤ੍ਰਿਅ ਅਸਥਾਨ** ਦੇ. ਤੀਨ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਅ ਅਸਥਾਨ ਤੀਨਿ ਤ੍ਰਿਅ ਖੰਡਾ।

**ਤਿਰਸ** ਸੰ. ਅੰਤਰਧਾਨ ਛਿਪ ਜਾਨਾ ; ਤਿਰਸਕਾਰ ; ਅਵਗਜਾ, ਯਥਾ- ਤਿਰਸਕਾਰ ਨਹ ਭਵੰਤਿ।

**ਤਿਰਸਕਾਰ** ਸੰ. ਅਨਾਦਰ, ਯਥਾ- ਤਿਰਸਕਾਰ ਨਹ ਭਵੰਤਿ ਨਹ ਭਵੰਤਿ ਮਾਨ ਭੰਗਨਹ। ਅਧਿਖੇਪ ; ਤਲੇ ਫੈਂਕਨਾ।

**ਤ੍ਰਿਸਟੈ** ਗੁ. ਥਿਤ ਰਹੇ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਕੈ ਦੋਖਿ ਨ ਤ੍ਰਿਸਟੈ ਕੋਇ।

**ਤ੍ਰਿਸਨਾ** ਦੇ. ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਇੱਛਾ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ।

**ਤ੍ਰਿਹਦਸ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਦਸ ਦੇਵਤਾ ਭਾਵ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਹਦਸ ਮਾਲ ਰਖੈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ ਸੋ ਪਾਵੈ। ਜਾਹ੍ਨਵੀ ਕੇ ਥਾਨ ਮੇ ਜਾਹਰਨਵੀ ਵਤ ਈਹਾਂ ਤ੍ਰਿਦਸ ਕੇ ਥਾਨ ਮੇ ਤ੍ਰਿਹਦਸ ਹੈ। ਸੰ. ਤ੍ਰਿਦਸ। ਜਨਮ ਸਤਾ ਬਿਨਾਸ ਯੇ ਦੇਵਨ ਕੀ ਤੀਨ ਦਸਾ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਬ੍ਰਿਧੀ ਪਰਿਣਾਮ ਖੀਣਤਾ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵਨ ਕਾ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਦਸ ਹੈ, ਕੋਈ 'ਤਿਹ' ਕਾ 'ਤ੍ਰਿਹ', 'ਦਸਯੁ' ਕਾ 'ਦਸ' ਬਨਾ ਮਾਨ ਕੇ ਤਿਨ ਅਸੁਰ ਸੰਪਦਾ ਰੂਪ ਚੋਰੋ ਸੇ ਮਾਲ ਦੈਵ ਗੁਣੋ ਕੋ ਰਖੇ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉੱਤਮ ਮੂਲ ਮਿਲੇ ਕਠਨ ਮੂਲ ਕੋ ਅਸੰਗਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅੱਛਾ ਨਹੀ ਦਸਯੁ ਚੋਰੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈਂ।

**ਤ੍ਰਿਕਾਲ** ਸੰ. ਤੀਨ ਸਮਿਯੋ ਮੇ, ਜੈਸੇ- ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਸੰਧਯਾ।

**ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ** ਪੰ. ਕਰਤਾ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਯਾਦਿਕ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਛੂਟੈ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਤਿਸੁ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ। ਪੰ. ਤਿਉੜੀ, ਜੁਰੜੀ ਅਰਥਾਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਮਸ੍ਤਕ ਮੇ ਵਲ ਪਾ ਲੇਨੇ, ਯਥਾ- ਮਾਥੈ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰੂਰਿ।

**ਤ੍ਰਿਖਾ** ਸੰ. ਪਯਾਸ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਖਾਵੰਤ ਜਲੁ ਪੀਵਤ ਠੰਢਾ ਤਿਉ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਭੀਨਾ ਜੀਉ। ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ; ਕਾਮ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ। ਪੰ. ਮ੍ਰ. ਸੀਘ੍ਰਗਾਮੀ। ਕ੍ਰੋਧੀ ; ਤਿੱਖਾ ਤੇਜ।

**ਤ੍ਰਿਗਦ** ਗੁ. ਟੇਢੀ ਚੁਨਾ, ਜੋ ਕੀੜੇ ਪਤੰਗੇ ਉਦਰ ਤਲੇ ਕਰ ਚਲਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਕੈ ਦੂਖਨਿ ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਕਿਰਮਾਇ। ਸੰ. ਤਿਰਯਕ।

**ਤ੍ਰਿਗੁਣ** ਸੰ. ਤੀਨ ਗੁਣ ਸੇ, ਯਥਾ- ਏਹ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਜਗਤੁ ਭੁਲਾਇਆ।

**ਤ੍ਰਿਣ** ਦੇ. ਕੱਖ, ਯਥਾ- ਭਾਗਹੀਣ ਮਨਮੁਖਿ ਨਹੀ ਲੀਆ ਤ੍ਰਿਣ ਓਲੈ ਲਾਖੁ ਛਪਾਇਆ। ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕੇ ਓਲੇ। ਰੰਚਕ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਣੁ ਨ ਪਾਇਓ ਬਪੁੜੀ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਗਵਾਰ।

**ਤ੍ਰਿਣੰ ਤ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਣ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਣੰ ਤ ਮੇਰੰ ਸਹਕੰ ਤ ਹਰੀਅੰ।

**ਤ੍ਰਿਤੀਏ** ਦੇ. ਤ੍ਰੇਤਾ ਯੁਗ ਮੇ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਭਇਆ ਦੁਤੇੜਾ।

**ਤ੍ਰਿਪਤ** ਸੰ. ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਵਾਲੇ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਤ੍ਰਿਪਤ ਸੰਤੋਖੇ ਪੂਰਨ ਆਸਾ।

**ਤ੍ਰਿਪਤਾਤੇ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਪਤ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਤੇ।

**ਤ੍ਰਿਪਤਾਨੀ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਭੋਜਨਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨੀ।

**ਤ੍ਰਿਪਤਾਰੇ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਜਿਮ ਬੂੰਦ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਤ੍ਰਿਪਤਾਰੇ।

**ਤ੍ਰਿਪਤਿ** ਦੇ. ਰੱਜ ਜਾਨਾ, ਖਾਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਰਹਨੀ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਭਈ ਸਚੁ ਭੋਜਨੁ ਖਾਇਆ।

**ਤ੍ਰਿਪਤਿਤ** ਗੁ. ਮਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਬੀਚਾਰ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਪਤਿਤ ਰੰਗ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੀ।

**ਤ੍ਰਿਪਦੇ** ਗੁ. ਰਹਾਉ ਕੀ ਤੁਕੋ ਬਿਨਾ ਤੀਨ ਤੀਨ ਪਦੋਂ ਵਾਲੇ ਸਬਦ।

**ਤ੍ਰਿਪਲੁ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਪਦ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਸੁਖੁਪਤੀ, ਯਥਾ- ਤਾੜੀ ਲਾਗੀ ਤ੍ਰਿਪਲੁ ਪਲਟੀਐ ਛੂਟੈ ਹੋਇ ਪਸਾਰੀ।

**ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ** ਸੰ. ਕਰਤਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਮ - ਗ੍ਯਾਤਾ ਗ੍ਯਾਨ ਗੇਯ - ਧ੍ਯਾਤਾ ਧ੍ਯਾਨ ਧੇਯ ਆਦਿ ਪੁਟ ਨਾਮ ਤੀਨ ਤੀਨ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਪੁਟ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚੀਜ ਕੀ ਏਕ ਤਰਹ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਤ੍ਰਿਫਲਾ** ਸੰ. ਹਰੜ ਬਹੇੜਾ ਆਵਲਾ ਤੀਨੋ ਮੇਲਨੇ ਐਸੇ- ਏਕ ਹਰੜ ਦੋ ਬਹੇੜੇ ਤੀਨ ਆਵਲੇ।

**ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ** ਸੰ. ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਲੋਗਾ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਜੋਗਾ। ਰਜ ਤਮ ਸਤੋ ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸਭੀ ਜੀਵ ਹੈ ਤੈਸੇ ਜੋਗੀ ਹੈਂ।

**ਤ੍ਰਿਭਵਨ** ਸੰ. ਤੀਨ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਿ ਸੁੰਨੰ ਬਾਹਰਿ ਸੁੰਨੰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੁੰਨ ਮਸੁੰਨੰ। ਤੀਨ ਭਵਨੋ ਕੇ ਦੇਹੋ ਮੇ ਵਹੀ ਸੁੰਨ ਹੀ ਸੁੰਨ ਹੈ ਵਾ ਤੀਨ ਭਵਨ ਰੂਪ ਥੂਲ ਦੇਹ ਮੋ ਭੀ ਵਹੀ ਸੁੰਨ ਹੀ ਸੁੰਨ ਹੈ।

**ਤ੍ਰਿਯਾ** ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਤਿਰਿ ਗਏ** ਦੇ. ਤਰ ਗਏ, ਯਥਾ- ਹਰੂਏ ਹਰੂਏ ਤਿਰਿ ਗਏ ਡੂਬੇ ਜਿਨ ਸਿਰ ਭਾਰ।

**ਤਿਰੀਆ** ਗੁ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਲਟ ਛਿਟਕਾਏ ਤਿਰੀਆ ਰੋਵੈ ਹੰਸੁ ਇਕੇਲਾ ਜਾਈ।

**ਤਿਰੁ** ਦੇ. ਤਿਲ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਤੇਤੀਸ ਕੋਰਿ ਤਿਰੁ ਕੀਮ ਨ ਪਰੀਐ।

**ਤਿਲ** ਸੰ. ਤਿਲ ਕਾ ਬੂਟਾ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਬੁਆੜੁ ਤਿਲੁ ਖੇਤ ਮਾਹਿ ਦੁਹੇਲਾ। ਤਿਲ ਕਾ ਫਲ। ਦੇ. ਰੰਚਕ, ਯਥਾ- ਰਸਨਾ ਜਪੈ ਨ ਨਾਮੁ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ ਕਰਿ ਕਟੀਐ। ਪੁਨਾ- ਤਾ ਕਉ ਦੂਖੁ ਨਹੀ ਤਿਲੁ ਸੁਪਨਾ।

**ਤਿਲ ਕਾ** ਗੁ. ਤਿਲ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ਤਿਲ ਕਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਸਗਲ ਸਵਾਰੇ।

**ਤਿਲਕ** ਸੰ. ਚੰਦਨਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਟਿੱਕਾ, ਯਥਾ- ਗਲਿ ਮਾਲਾ ਤਿਲਕ ਲਿਲਾਟੰ। ਮੁਖ੍ਯ, ਜੈਸੇ- ਰਘੁ ਕੁਲ ਤਿਲਕ। ਅਸ੍ਵ ਬਿਸੇਖ ; ਰੋਗ ਬਿਸੇਖ ; ਮਰੂਆ ਬੂਟੀ ; ਸੋਂਚਲ ਲਵਣ ; ਬਯਾਖ੍ਯਾ ਟੀਕਾ। ਪੰ. ਤਿਲਸ, ਫਿਸਲ, ਜੈਸੇ- ਤਿਲਕ ਪਿਆ ਗਾਰੇ ਮੇ। ਥੋੜਾ ਸਾ।

**ਤਿਲੰਗ** ਦੇ. ਹਿੰਡੋਲ ਕੀ ਰਾਗਨੀ ਹੈ ਸਯਾਮ ਗੌਰ ਪੂਰਬੀ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਤਿਲੰਗ ਬਨੀ ਹੈ ਦੋ ਘੜੀ ਦਿਨ ਰਹੇ ਗਾਵਨੀ ; ਤਿਲੰਗ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਦੇਸ।

**ਤਿਲਤ** ਗੁ. ਤੇਲ, ਯਥਾ- ਬੂਝਤ ਦੀਪਕ ਮਿਲਤ ਤਿਲਤ।

**ਤਿਲੁ ਸਾਰ** ਪੰ. ਤਿਲ ਤੁਲਯ ਰੰਚਕ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਨਹ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁ ਸਾਰ।

**ਤਿਲੁ ਨ** ਗੁ. ਰੰਚਕ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਹੈ ਤਿਸੁ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਈ।

**ਤਿਵੈ** ਗੁ. ਤੈਸੇ, ਯਥਾ- ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ।

**ਤਿੜੰਨ੍** ਗੁ. ਤਰਨੇ ਕੀ ਵਿਦਯਾ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂੰ ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ ਤਾਹੂ ਪੁਛੁ ਤਿੜੰਨ੍ ਕਲ।

**ਤੀ** ਗੁ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਮਾਯਾ ਕਾ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਜਾਣਹਿ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈਐ ਸਭੁ ਖੇਲੁ ਤੁਮਾਤੀ।

**ਤੀਆ** ਪੰ. ਤੀਜਾ ਤੀਸਰਾ, ਯਥਾ- ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਦੂਆ ਤੀਆ। ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਤੀਸ** ਦੇ. ਤੀਸ ਸੰਖਯਾ ; ਤੀਸ ਸੰਖ੍ਯਾ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ, ਯਥਾ- ਤੀਸ ਇਕੁ ਅਰੁ ਪੰਜਿ ਸਿਧੁ ਪੈਤੀਸ ਨ ਖੀਣਉ। ਬਿਸਨੁ ਕੀ ਚੌਬੀਸ ਇਕਾਦਸੀ ਦੁਰਗਾ ਕੇ ਨੌਰਾਤੇ ਸਿਵ ਕੀ ਸਿਵਰਾਤ ਗਣੇਸ ਕੀ ਸੰਕਟ ਚੌਥ ਸੂਰਯ ਕਾ ਆਇਤਵਾਰ ਇਨ ਛਤੀਸੋ ਮੇ ਪੂਜਨਯੋਗ੍ਯ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਹੀ ਜਾਨਾ ; ਯਵਨੋ ਕੇ ਤੀਸ ਰੋਜੇ ; ਤੀਸ ਦੰਤ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਕਾਤੀ ਤੀਸ ਬਤੀਸ ਹੈ ਵਿਚਿ ਰਾਖੈ ਰਸਨਾ ਮਾਸ ਰਤੁ ਕੇਰੀ।

**ਤੀਹ** ਪੰ. ਯਵਨੋ ਕੇ ਤੀਸ ਰੋਜੇ, ਯਥਾ- ਤੀਹ ਕਰਿ ਰਖੇ ਪੰਜ ਕਰਿ ਸਾਥੀ ਨਾਉ ਸੈਤਾਨੁ ਮਤੁ ਕਟਿ ਜਾਈ।

**ਤੀਜੈ** ਪੰ. ਤੀਸਰੇ, ਤੀਜੀ, ਯਥਾ- ਤੀਜੈ ਹਲੇਮੀ ਚਉਥੈ ਖੈਰੀ। ਤੀਸਰੀ ਨਿਮਾਜ ਨਰਮਾਈ ਹੈ।

**ਤੀਨਉ** ਗੁ. ਤੀਨ।

**ਤੀਨਿ** ਦੇ. ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਕਾ, ਯਥਾ- ਤੀਨਿ ਆਵਰਤ ਕੀ ਚੂਕੀ ਘੇਰ। ਤੀਨ ਗੁਣ ਰੂਪ ਘੁੰਮਣਵਾਣੀ ਕਾ ਫੇਰ ਚੁਕ ਗਯਾ ਹੈ।

**ਤੀਨੇ ਲੇਖ** ਵਾ. ਖੋਟੇ ਖਰੇ ਮਧਯਮ, ਯਥਾ- ਦਰਗਹ ਘੜੀਅਹਿ ਤੀਨੇ ਲੇਖ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਮੋ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਸੁਭ ਅਸੁਭ ਮਧਯ ਤੀਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਰਮ ਘੜੇ ਜਾਵੇਂ ਹੈ।

**ਤੀਯ** ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਤੀਰ** ਸੰ. ਕਿਨਾਰਾ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਗੰਗਾ ਤੀਰ ਜੁ ਘਰੁ ਕਰਹਿ ਪੀਵਹਿ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰੁ। ਸੰ. ਬਾਣ, ਯਥਾ- ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਗੋ ਹਰਿ ਤੀਰ।

**ਤੀਰਥ** ਸੰ. ਗੁਰੁ ; ਰਿਖਿ ਜਨੋ ਕੇ ਸੇਵਨ ਕੀਏ ਜਲ ; ਅਵਤਾਰੋਂ ਕੇ ਜਨਮ ਕਰਮੋ ਕੇ ਥਾਨ। ਗੁ. ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ।

**ਤੁ** ਗੁ. ਤੌਂ, ਯਥਾ- ਸਬਦੇ ਤ ਗਾਵਹੁ ਹਰੀ ਕੇਰਾ।

**ਤੁਅ** ਗੁ. ਤੇਰਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਕਲੁਚਰੈ ਤੁਅ ਸਹਜ ਸਰੋਵਰਿ ਬਾਸੁ।

**ਤੁਆਨਾ** ਫਾ. ਤਾਕਤ, ਜੋਰ ; ਚਾਹ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਮਨ ਤੁਆਨਾ ਤੂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਇਆ। ਮੈ ਉਸ ਜਲ ਕੇ ਪਾਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਹੋ ਵਾ ਉਸ ਜਲ ਕਾ ਪਾਸਕ ਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂ ਜੋ ਖਾਮ ਕੂਜੇ ਮੇ ਤੂ ਅਪਨੀ ਕੁਦਰਤ ਸੇ ਆਯਾ ਹੈਂ।

**ਤੁਈ** ਗੁ. ਤੂਹੀ, ਯਥਾ- ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ।

**ਤੁਸਹਿ** ਗੁ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਜਾ ਤੂੰ ਤੁਸਹਿ ਮਿਹਰਵਾਨ ਅਚਿੰਤੁ ਵਸਹਿ ਮਨ ਮਾਹਿ।

**ਤੁਸਾੜੀਆ** ਪੰ. ਤੁਮਾਰੀ, ਜੈਸੇ- ਮੈ ਤਕੀ ਓਟ ਤੁਸਾੜੀਆ।

**ਤੁਸਿ** ਗੁ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਿ ਪਿਆਸ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੀ ਗੁਰੁ ਤੁਸਿ ਮਿਲਾਵੈ ਸੋਇ।

**ਤੁਸੀ** ਪੰ. ਤੁਮ, ਯਥਾ- ਤੁਸੀ ਭੋਗਿਹੁ ਭੁੰਚਹੁ ਭਾਈਹੋ। ਪੰ. ਖੁਸ ਹੋਈ, ਜੈਸੇ- ਮਾਤਾ ਤੁਸੀ।

**ਤੁਹ** ਪੰ. ਧਾਨ ਕੇ ਤੁਖ, ਚਾਵਲ ਕੀ ਭੁੱਸੀ, ਯਥਾ- ਸਾਰੋ ਦਿਨਸੁ ਮਜੂਰੀ ਕਰਤਾ ਤੁਹੁ ਮੁਸਲਹਿ ਛਰਾਇਆ। ਪੁਨਾ- ਤੁਹ ਕੁਟੇ ਕਿਆ ਫਲੁ ਪਾਵੈ। ਭੇਖ ਧਾਰੇ ਕੁਛ ਨਹੀ ਮਿਲੇ। ਤੇਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੋ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ।

**ਤੁਹਨੁ** ਪੰ. ਤੈਨੂ ; ਬਰਫ। ਸੰ. ਤੁਹਨ।

**ਤੁਹਾਰੀ** ਦੇ. ਆਪ ਕੀ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਆਇਓ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀ।

**ਤੁਹੀ** ਦੇ. ਤੁਮ ਹੀ, ਤੂਹੀ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਮਾਰਿ ਤੁਹੀ ਨਿਰੰਜਨਾ ਕਹੁ ਨਾਨਕਾ ਸਰਨੰ।

**ਤੁਕ** ਗੁ. ਛੰਦ ਪੌੜੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਪਾਦ ਚਰਨ ਫਿਕਰਾ।

**ਤੁਖ** ਦੇ. ਧਾਨੋ ਕੇ ਤੁਹ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਚਾਵਲ ਕਾਰਣੇ ਤੁਖ ਕਉ ਮੁਹਲੀ ਲਾਇ।

**ਤੁਖਾਈਆ** ਗੁ. ਘੋੜੀ, ਯਥਾ- ਸਾ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਤੁਖਾਈਆ ਰਾਮ। ਭਾਵ ਸੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਵਹੁ ਮਨੁਖ ਦੇਹ ਹੈ, ਅਨਜੋਕ੍ਰਿ।

**ਤੁਖਾਰੀ** ਗੁ. ਏਕ ਰਾਗ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੇ ਹੈ।

**ਤੁਖਾਰੁ** ਸੰ. ਵਰਫ, ਯਥਾ- ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ। ਪੁਨਾ- ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਪੜੈ ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਰਸੁ ਸੋਖੈ। ਦੇ. ਉੂਂਟ।

**ਤੁੰਗ** ਸੰ. ਉਚਾ, ਯਥਾ- ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੋ ਰਹੈ ਰੰਗੁ ਨ ਤੁੰਗੁ ਫਕੀਰੁ। ਰੰਕ ਫਕੀਰ।

**ਤੁਛ** ਸੰ. ਅਲਪ, ਖਾਲੀ ; ਹੀਨ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਬਹੁ ਸੋਭਾ ਹਮ ਤੁਛ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਰਨਥੇ।

**ਤੁਜਾਰਾ** ਫਾ. ਸੰਦੂਖ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਨਿਰਧਨ ਸਦਾ ਭਉਕਦੇ ਇਕਨਾ ਭਰੇ ਤੁਜਾਰਾ। ਸੌਦਾਗਰ।

**ਤੁਝ** ਪੰ. ਆਪ ਕੋ, ਯਥਾ- ਤੇਰਾ ਤੁਝ ਕਉ ਸਉਪਤੇ ਕਿਆ ਲਾਗੈ ਮੇਰਾ।

**ਤੁਝੀ ਤਨੁ** ਗੁ. ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵਾ ਤੇਰੀ ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਤੁਝੀ ਤਨੁ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਾਨ।

**ਤੁਟਹਿ** ਪੰ. ਟੂਟੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਉਪਦੇਸਿ ਤੁਟਹਿ ਸਭਿ ਬੰਧਨ।

**ਤੁਟੜੀ** ਪੰ. ਤ੍ਰੁਟੀ।

**ਤੁਟੜੀਆ** ਪੰ. ਟੂਟੀ ਹੁਈ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਬੁਰੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤੁਟੜੀਆ ਸਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜੋ ਲਾਈ ਬਿਅੰਨ ਸਿਉ।

**ਤੁਟੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰੀਤ ਟੂਟੀ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਾ ਨਾਲੋ ਤੁਟੀ ਭਲੀ ਜਿਨ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਪਿਆਰੁ। ਟੂਟਾ, ਯਥਾ- ਅੰਦਰਹੁ ਜਿਨ ਕਾ ਮੋਹੁ ਤੁਟਾ ਤਿਨ ਕਾ ਸਬਦੁ ਸਚੈ ਸਵਾਰਿਆ।

**ਤੁਟੇ** ਦੇ. ਟੂਟੇ, ਯਥਾ- ਪੰਖ ਤੁਟੇ ਫਾਹੀ ਪੜੀ ਅਵਗੁਣਿ ਭੀੜ ਬਣੀ।

**ਤੁਠੇ** ਪੰ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਏ, ਯਥਾ- ਸਹਿ ਤੁਠੈ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈਆ। ਪੁਨਾ- ਕਬੀਰ ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤੁਠਾ ਕਰੇ ਪਸਾਉ। ਸੰ. ਤੁਸ੍ਟ।

**ਤੁੰਡ** ਸੰ. ਮੁਖ, ਜੈਸੇ- ਪਿੰਡ ਤੁੰਡ ਮੇ ਜਬ ਪਰੇ।

**ਤੁਣ** ਦੇ. ਬ੍ਰਿਛ ਬਿਸੇਖ।

**ਤੁਧਨੋ** ਪੰ. ਤੇਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਪਵਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ। ਤੇਰੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਜਾਚਕੁ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਪ੍ਰਭ ਤੁਧਨੋ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ। ਤੇਰੇ ਸੇ ਮਾਂਗਤਾ ਹੋ ਨਾਮ ਦਾਨ ਈਹਾਂ 'ਸੇ' ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ 'ਨੋ' ਕੀ ਬਦਲ ਹੈ।

**ਤੁਧੁ** ਪੰ. ਤੇਰੇ, ਆਪ ਕੇ ਯਥਾ- ਤੁਧੁ ਡਿਠੇ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਮਲੁ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੀ ਕਟੀਐ।

**ਤੁਧੁ ਆਹਿ** ਵਾ. ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਿਰਥਾ ਕੋਇ ਨ ਜਾਇ ਜਿ ਆਵੈ ਤੁਧੁ ਆਹਿ।

**ਤੁਧੁ ਥੇਹੁ** ਵਾ. ਤੈਨੇ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਹੁਕਮੁ ਸਭੁ ਨਿਹਚਲੁ ਤੁਧੁ ਥੇਹੁ।

**ਤੁਧੁ ਧੁਰਿ** ਗੁ. ਤੈਨੇ ਆਦਿ ਸੇ।

**ਤੁਪਕ** ਦੇ. ਬੰਦੂਕ, ਯਥਾ- ਓਨ੍ਹੀ ਤੁਪਕ ਤਾਣਿ ਚਲਾਈ ਓਨ੍ਹੀ ਹਸਤਿ ਚਿੜਾਈ।

**ਤੁਮ** ਦੇ. ਆਪ ਦੇਸ ਭਾਖਾ ਮੋ ਯਹ ਬਹੁਬਚਨ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰਿ ਅਵਰ ਸੰਗਿ ਤੋਰੀ।

**ਤੁਮ ਸਰਿ** ਗੁ. ਆਪ ਸਦ੍ਰਿਸ, ਆਪ ਕੇ ਤੁਲ੍ਯ, ਯਥਾ- ਕਿੰਤੇ ਨਾਮਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਿਆ ਤੁਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ ਅਵਰ ਹਰੇ। ਪੁਨਾ- ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ।

**ਤੁਮ ਕਤ** ਵਾ. ਤੁਮ ਕਹਾ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਕਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਮ ਕਤ ਸੂਦ।

**ਤੁਮ੍ ਖੰਡੇ** ਵਾ. ਤੁਮਨੇ ਤਯਾਗ ਛੋਡੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਤੁਮ੍ ਖੰਡੇ ਜਮ ਕੇ ਦੁਖ ਡਾਂਡ।

**ਤੁਮ੍ ਚੇ** ਦੇ. ਦ. ਤੁਮ, ਯਥਾ- ਤੁਮ੍ ਚੇ ਪਾਰਸੁ ਹਮ ਚੇ ਲੋਹਾ ਸੰਗੇ ਕੰਚਨੁ ਭੈਇਲਾ। ਤੁਮ ਪਾਰਸ ਰੂਪ ਹੋ।

**ਤੁਮ ਰਖ** ਗੁ. ਦੋਨੋ ਲੋਕੋਂ ਮੇ ਤੁਮਰੀ ਰਖ੍ਯਾ ਹੈ।

**ਤੁਮ ਰਖੇ** ਗੁ. ਤੁਮ ਹੀ ਰਖਵਾਲੇ ਹੋ, ਯਥਾ- ਈਹਾ ਊਹਾ ਤੁਮ ਰਖੇ।

**ਤੁਮਹਿ** ਦੇ. ਤੁਮਾਰਾ, ਯਥਾ- ਤੁਮਹਿ ਪਛਾਨੂ ਸਾਕੁ ਤੁਮਹਿ ਸੰਗਿ।

**ਤੁਮਘਾ** ਗੁ. ਤੁਮਾਰਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦਰਸਨੁ ਸੰਤ ਦੇਹੁ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਪ੍ਰਭ ਲੋਚ ਪੂਰਿ ਜਨੁ ਤੁਮਘਾ।

**ਤੁਮਨਛੇ** ਗੁ. ਤੁਮਾਰੇ, ਯਥਾ- ਤੁਮ੍ ਵਡ ਪੁਰਖ ਵਡ ਅਗਮ ਗੁਸਾਈ ਹਮ ਕੀਰੇ ਕਿਰਮ ਤੁਮਨਛੇ।

**ਤੁਮਨਥੇ** ਗੁ. ਤੁਮਾਰੇ, ਯਥਾ- ਗੁਨ ਕਹਿ ਨ ਸਕਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤੁਮਨਥੇ।

**ਤੁਮਨਭਾ** ਗੁ. ਤੁਮਾਰਾ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਤੁਮਨਭਾ।

**ਤੁਮਰੀ** ਦੇ. ਆਪ ਕੀ, ਯਥਾ- ਤੁਮਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਤੁਮ ਹੀ ਜਾਨੀ।

**ਤੁਮ੍ਰੀ ਪਰਤੀਤਿ** ਵਾ. ਤੁਮ ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਪੈ, ਯਥਾ- ਕਵਨੁ ਕਵਨੁ ਨਹੀ ਪਤਰਿਆ ਤੁਮ੍ਰੀ ਪਰਤੀਤਿ।

**ਤੁਮ੍ਾ** ਪੰ. ਤੁਮਾਤੜੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਦੀਬਾਨੁ ਏਕੋ ਕਲਮ ਏਕਾ ਹਮਾ ਤੁਮ੍ਾ ਮੇਲੁ। ਯਹ ਬਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਮੋ ਅਨਾਦਰ ਮੇ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ।

**ਤੁਮਾਤੀ** ਗੁ. ਤੁਮਾਰਾ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਜਾਣਹਿ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈਐ ਸਭੁ ਖੇਲੁ ਤੁਮਾਤੀ। ਪੁਨਾ- ਤੁਮ ਹਰਿ ਸਰਵਰ ਅਤਿ ਅਗਾਹ ਹਮ ਲਹਿ ਨ ਸਕਹਿ ਅੰਤੁ ਮਾਤੀ। ਹੇ ਹਰੇ ! ਆਪ ਅਗਾਧ ਸਰੋਵਰ ਹੋ ਯਾ ਤੇ ਹਮ ਤੁਮਾਰਾ ਅੰਤ ਨਹੀ ਪਾ ਸਕਤੇ।

**ਤੁਮੀ ਤੁਮਾ** ਪੰ. ਕੌੜ ਤੁੰਮੀ, ਬਿਸ ਲੁੰਭੀ, ਇੰਦ੍ਰ ਬਾਰਣੀ, ਯਥਾ- ਤੁਮੀ ਤੁਮਾ ਵਿਸੁ ਅਕੁ ਧਤੂਰਾ ਨਿਮੁ ਫਲੁ। ਤੁੰਮੀ ਛੋਟੀ ਕੌੜ ਤੁੰਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਤੁੰਮਾ ਬਡੇ ਕੌੜ ਤੁੰਮੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਤੁਯੰ ਧਨੇ** ਗੁ. ਤੂ ਧੰਨ ਹੈਂ ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਹੇ ਪਪੀਲਕਾ ਗ੍ਰਸਟੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਮਰਣ ਤੁਯੰ ਧਨੇ।

**ਤੁਰਸ** ਦੇ. ਖੱਟਾ।

**ਤੁਰਸੀ** ਦੇ. ਖਟਿਆਈ, ਯਥਾ- ਖਟ ਤੁਰਸੀ ਮੁਖਿ ਬੋਲਣਾ ਮਾਰਣ ਨਾਦ ਕੀਏ।

**ਤੁਰਕ** ਯਵ. ਯਵਨੋਂ ਕੀ ਜਾਤਿ ਬਿਸੇਖ ਜੋ ਤੁਰਕਸ੍ਤਾਨ ਬਸਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਤੁਰਕ ਤਰੀਕਤਿ ਜਾਨੀਐ ਹਿੰਦੂ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ। ਤੁਰਕੁ, ਯਥਾ- ਹਿੰਦੂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਤੁਰਕੂ ਕਾਣਾ।

**ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ** ਵਾ. ਪਠਾਣ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਤੁਰਕੋਂ ਸਰੀਖਾ, ਯਥਾ- ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲੁ ਕੀਆ।

**ਤੁਰਕ ਮੰਤ੍ਰ** ਮਿ. ਕਲਮਾ, ਯਥਾ- ਤੁਰਕ ਮੰਤ੍ਰ ਕਨਿ ਰਿਦੈ ਸਮਾਹਿ।

**ਤੁਰਕੀ** ਯਵ. ਤੁਰਕਸ੍ਤਾਨ ਕੇ ਘੋੜੇ, ਯਥਾ- ਤਾਜੀ ਤੁਰਕੀ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਕਪੜ ਕੇਰੇ ਭਾਰਾ।

**ਤੁਰੰਗ** ਸੰ. ਘੋੜਾ, ਯਥਾ- ਕਬਹੂ ਤੁਰੇ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਵੈ।

**ਤੁਰਤ** ਦੇ. ਸੀਘ੍ਰ, ਯਥਾ- ਤੁਝੁ ਤੁਰਤੁ ਛਡਾਊ ਮੇਰੋ ਕਹਿਓ ਮਾਨਿ। ਸੰ. ਤ੍ਵਰਿਤ।

**ਤੁਰਦੇ ਕਉ** ਗੁ. ਜਲ ਕੋ, ਯਥਾ- ਤੁਰਦੇ ਕਉ ਤੁਰਦਾ ਮਿਲੈ ਉਡਤੇ ਕਉ ਉਡਤਾ।

**ਤੁਰਲੀਆ** ਗੁ. ਘੋੜੇ, ਯਥਾ- ਪਾਵ ਤੁਰਲੀਆ ਜੋਬਨਿ ਬਲੀਆ। ਚਰਨੋ ਤਲੇ ਤੁਰਲੀਆ ਘੋੜਾ ਹੈ। ਸੰ. ਤੁਰਗ।

**ਤੁਰਾ** ਗੁ. ਤੇਰਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਬੁਗੋਯਦ ਜਨੁ ਤੁਰਾ ਤੇਰੇ ਚਾਕਰਾਂ ਪਾ ਖਾਕ।

**ਤੁਰਿ** ਗੁ. ਤੁਰਤ ਹੀ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਲਗੀ ਤੁਰਿ ਮਰੈ ਜੀਵਣ ਨਾਹੀ ਤਾਣੁ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਜਿਨ ਕੋ ਲਗਾ ਹੈ ਵਹੁ ਵਿਖਯੋਂ ਓਰ ਸੇ ਸੀਘ੍ਰ ਹੀ ਮਾਨੋ ਮਰ ਗਏ ਹੈਂ।

**ਤੁਰੀ** ਦੇ. ਘੋੜੀ ; ਵਾਜਾ ਵਿਸੇਖ ਜੋ ਨਾਗੇ ਸੰਤੋਂ ਕੀ ਜਮਾਤੋਂ ਮੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ; ਜੁਲਾਹੇ ਕੀ ਤੁਰ ਜਿਸ ਪੈ ਕਪੜਾ ਪਲੇਟੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਤੁਰੀ ਨਾਰਿ ਕੀ ਛੋਡੀ ਬਾਤਾ। ਤੁਰਕੀ ਔ ਨਾਲਕੀ ਕਬੀਰ ਨੇ ਕਥਾ ਹੀ ਛੋਡ ਦਈ ਭਾਵ ਨਾਮ ਹੀ ਲੇਤਾ ਨਹੀ।

**ਤੁਰੀਆ** ਦੇ. ਚਉਥਾ ਅਰਥਾਤ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਸੁਖੁਪਤੀ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਕੇ ਤੀਨ ਥਾਨੋ ਸੇ ਪਰੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਚਉਥਾ ਸਥਾਨ ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਚਉਥਾ ਪਦ ਹੈ ਜਿਸ ਮੇ ਗੁਰੁ ਲਿਖੇ ਹੈ- 'ਨਾਨਕ ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਸੋ ਜਨੁ ਗਤਿ ਪਾਏ' ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਾਵੇ ਹੈ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਾਏ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਮੇ ਫਸੇ ਰਹੇ ਹੈ ਤੁਰੀਆ ਕੋ ਨਹੀ ਪਾਵੇ, ਯਥਾ- ਤੀਨਿ ਬਿਆਪਹਿ ਜਗਤ ਕਉ ਤੁਰੀਆ ਪਾਵੈ ਕੋਇ। ਇਸ ਬਚਨ ਓਰ

ਦੇਖ ਕੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਸੁਖੋਪਤ ਤੁਰੀਆ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਤੁਰੀਆ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਰਾਜਾ ਕੀ ਜਾਗ੍ਰਤਾਦਿ ਤੀਨ ਪੁਰੀਆ ਹੈ।

**ਤੁਰੇ** ਦੇ. ਘੋੜੇ, ਯਥਾ- ਤੁਰੇ ਪਲਾਣੇ ਪਉਣ ਵੇਗ ਹਰ ਰੰਗੀ ਹਰਮ ਸਵਾਰਿਆ। ਸੰ. ਤੁਰਗ।

**ਤੁਲ** ਦੇ. ਸਮਾਨ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਨਾਲਿ ਤੁਲਿ ਨ ਲਗਈ ਖੋਜਿ ਡਿਠਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡੁ। ਸੰ. ਤੁਲਜ। ਤਕੜੀ ; ਸੋਲਾਂ ਪਲ ਮਾਪ ; ਤੁਲਾ ਰਾਸਿ ; ਤਕੜੀ ਕੀ ਡੰਡੀ। ਸੰ. ਤੁਲਾ।

**ਤੁਲਸੀ** ਸੰ. ਬ੍ਰਿੰਦਾ ਕਾ ਬੂਟਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੁਲਸੀ, ਯਥਾ- ਆਸ ਪਾਸ ਘਨ ਤੁਰਸੀ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਮਾਝ ਬਨਾ ਰਸਿ ਗਾਊਂ ਰੇ। ਰਾਮਾਯਣ ਕਰਤਾ ਤੁਲਸੀ ਭਗਤ।

**ਤੁਲਹਾ** ਦੇ. ਨਦੀ ਤਰਨੇ ਕਾ ਤੁਲਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਆਪੇ ਬੇੜੀ ਤੁਲਹਾ ਤਾਰਾ।

**ਤੁਲਾ** ਸੰ. ਤਕੜੀ, ਯਥਾ- ਤੁਲਾ ਧਾਰਿ ਤੋਲੇ ਸੁਖ ਸਗਲੇ। ਪੰ. ਤੁਲਾ ਦਾਨ, ਯਥਾ- ਤੁਲਾ ਪੁਰਖ ਦਾਨੇ। ਸੌ ਪਲ ਬੋਝ ; ਤੁਲਾ ਰਾਸਿ ; ਸਾਦ੍ਰਿਸਜ।

**ਤੁਲਾ ਪੁਰਖ ਦਾਨੇ** ਦੇ. ਤਕੜੀ ਮੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਮਾਨ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਤੁਲਾ ਪੁਰਖ ਦਾਨੇ।

**ਤੁਲਾਹਾ** ਗੁ. ਤੁਲੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਤੁਲੈ ਨ ਤੁਲਾਹਾ। ਤੋਲੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸਭਿ ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਜਗ ਪੁੰਨ ਤੁੋਲਾਹਾ।

**ਤੁਵ** ਗੁ. ਤੁਮਾਰਾ।

**ਤੂੰ** ਪੰ. ਤੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਮੂਰਖੁ ਏਕੁ ਤੂ ਅਵਰੁ ਭਲਾ ਸੈਸਾਰੁ। ਹੇ ਹਰੇ ! ਤੈ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਮੈ ਆਪ ਕੀ ਰਚਨਾ ਮੇ ਏਕ ਹੀ ਮੂਢ ਹੋ ਵਾ ਹੇ ਹਰੇ ! ਔਰੋ ਕੇ ਔਰ ਆਸਰੇ ਹੈ, ਮੁਝ ਮੂਰਖ ਕਾ ਏਕ ਤੂੰ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ। ਪੁਨਾ- ਦਰੀਆਉ ਤੂ ਦਿਹੰਦ ਤੂ ਬਿਸੀਆਰ ਤੂ ਧਨੀ। ਤੂ ਹੀ ਧਨਵਾਨ ਹੈ।

**ਤੂੰ ਓਹੁ ਠਰੂਰੁ** ਵਾ. ਹੇ ਗੁਰੂ ! ਅੰਗਦ ਜੀ ਤੂੰ ਵਹੀ ਅਪਨਾ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਠਹਰਾਯਾ ਹੈਂ ਵਾ ਵਹੀ ਸੀਤਲ ਰੂਪ ਹੈਂ।

**ਤੂ ਚਉ** ਵਾ. ਤੂੰ ਕਹੁ ਹੇ ਮਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ। ਤੁਮ ਕਹੋ ਹੇ ਮੀਤ ! ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਜੇ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਤੇਰੇ ਤਾਂਈ ਦੇਵਾਂ।

**ਤੂ ਨ** ਵਾ. ਤੁਮ ਨਾ, ਯਥਾ- ਮੋ ਕਉ ਤੂੰ ਨ ਬਿਸਾਰਿ ਤੂ ਨ ਬਿਸਾਰਿ। ਮੇਰੇ ਕੋ ਤੁਮ ਨਾ ਬਿਸਾਰੋ ਤੁਮ ਨਾ ਬਿਸਾਰੋ ਹੇ ਰਾਮ। ਦੇ. ਤਰਕਸ।

**ਤੂਹੀ** ਦੇ. ਤੁਮ ਹੀ, ਯਥਾ- ਤੂਹੀ ਗ੍ਰਿਹਿ ਤੂਹੀ ਬਨਿ ਤੂਹੀ ਗਾਉ ਤੂਹੀ ਸੁਨਿ।

**ਤੂਟ** ਪੰ. ਟੂਟ, ਯਥਾ- ਪੂਰਨ ਭਈ ਸਮਗਰੀ ਕਬਹੂ ਨਹੀ ਤੂਟ।

**ਤੂਟਸ** ਪੰ. ਟੂਟਤੇ, ਯਥਾ- ਬਿਲਮੁ ਨ ਤੂਟਸਿ ਕਾਚੈ ਤਾਗੈ।

**ਤੂਠੇ** ਦੇ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਏ ਸਤਿਗੁਰ ਤੂਠੇ।

**ਤੂਣ** ਪੰ. ਬਲ ; ਟੇਕ।

**ਤੂੰਬ** ਦੇ. ਕੜਵਾ ਤੂੰਬਾ, ਯਥਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖੰਡੁ ਦੂਧਿ ਮਧੁ ਸੰਚਸਿ ਤੂਬ ਨ ਚਾਤੁਰ ਰੇ। ਕੜਵਾ ਤੂੰਬਾ ਮੀਠਾ ਰਸ ਸੀਚੇ ਭੀ ਚਾਤਰ (ਬੁਧੀਮਾਨ) ਅਰਥਾਤ ਮੀਠਾ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।

**ਤੂੰਮਰੁ** ਗੁ. ਫਲ ਤੂਮੜਾ, ਯਥਾ- ਪਲਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦੇਖਿ ਭੂਲੋ ਆਕ ਨੀਮ ਕੋ ਤੂੰਮਰੁ। ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਕ ਨੀਂਮ ਕੇ ਫਲਵਤ ਕੌੜੀ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ।

**ਤੂਰੇ** ਦੇ. ਨਰਸਿੰਗੇ ਤੁਰੀ ਸਤਾਰ ਢੋਲਕਾਦਿ ਵਾਜੇ, ਯਥਾ- ਵਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ। ਵਜਤੇ ਹੈਂ ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ ਮੇ ਬਿਨਾ ਵਜਾਏ ਵਾਜੇ। ਸੰ. ਤੌਰਯ।

**ਤੂਲ** ਸੰ. ਰੂਈ।

**ਤੂਲਾ** ਗੁ. ਬੋਝਾ ਭਾਰ, ਯਥਾ- ਹਾਡ ਜਲੇ ਜੈਸੇ ਲਕਰੀ ਕਾ ਤੂਲਾ। ਹਾਡ ਐਸੇ ਜਲੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਲਕੜੀਯੋਂ ਕਾ ਭਾਰ ਜਲਤਾ ਹੈ। ਸੰ. ਤੁਲਾ।

**ਤੇ** ਦੇ. ਸੇ, ਯਥਾ- ਉਨ ਤੇ ਦੁਗੁਣ ਦਿੜੀ ਉਨ ਮਾਏ। ਵਹੁ, ਯਥਾ- ਤੇ ਨਰ ਮੁਕਤਾ ਪੀਤੰਬਰੁ ਵਾ ਕੇ ਰਿਦੈ ਬਸੈ। ਪੁਨਾ- ਸੇ ਫਲ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨ੍ਹੀ ਤੇ ਗੁਣ ਮੈ ਤਨਿ ਹੰਨਿ੍ । ਪੰ. ਪੁਨਾ, ਜੈਸੇ- ਤੇ ਤੈਨੂ ਏਹ ਕੰਮ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿਉ ਨਾ ਕੀਤਾ।

**ਤੇਊ** ਗੁ. ਵਹੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਜਪਤ ਤੇਊ ਜਨਾ ਪਦਮ ਕਵਲਾਸ ਪਤਿ ਤਾਸ ਸਮ ਤੁਲਿ ਨਹੀ ਆਨ ਕੋਊ।

**ਤੇਈ** ਗੁ. ਵਹੁ, ਯਥਾ- ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਤੇਈ ਨਰ ਸੂਚੇ ਸਾਚੀ ਪਰੀ ਬਿਚਾਰਾ। ਪੰ. ਬੀਸ ਅਰ ਤੀਨ।

**ਤੇਹ** ਗੁ. ਤਿਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਤੇਹਿ। ਅੰਤ ਨਹੀ ਮਿਲਤਾ ਤਿਨ ਕੋ। ਸ੍ਨੇਹ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜੇ ਲੋੜਹਿ ਵਰੁ ਕਾਮਣੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਤੇਹਿ। ਜੋ ਗੁਰੋਂ ਕੋ ਸੇਵੇ ਹੈਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ। ਪੰ. ਤ੍ਰਿਖਾ।

**ਤੇਹੜ** ਗੁ. ਓਧਰ, ਯਥਾ- ਏਹੜ ਤੇਹੜ ਛਡਿ ਤੂ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੁ। ਏਧਰ ਓਧਰ।

**ਤੇਹੇ** ਪੰ. ਤੈਸੇ।

**ਤੇਹੋ** ਦੇ. ਤੈਸਾ ਹੀ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਦੈ ਦਿਤੈ ਨਾਨਕਾ ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਧਰਮੁ। ਮੰਦਾ ਹੀ ਧਰਮ ਹੋਗਾ। ਪੁਨਾ- ਤੇਹੋ ਜੇਹੇ ਦਯਿ ਵਜਾਏ।

**ਤੇਗ** ਫਾ. ਤਰਵਾਰ।

**ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ** ਫਾ. ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਤਰਵਾਰ ਕੇ ਸੂਰਮੇ। ਸੰ. ਤਜਾਗ ਬਹ੍ਵਾਦਰ। ਤਜਾਗ ਮੇ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਹੋਵੇ ਜਿਨ ਕਾ ਐਸੇ ਨੌਮੇ ਗੁਰੂ

ਜੀ, 'ਤੇਗ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਤਯਾਗ', 'ਬਹਾਦਰ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਬਹ੍ਵਾਦਰ' ਪਾਠ ਥਾਪ ਅਰਥ ਹੈ।

**ਤੇਗਬੰਦ** ਵਾ. ਤਰਵਾਰ ਬੰਧਣੇ ਵਾਲੇ ਪਠਾਣ, ਯਥਾ- ਕਹਾ ਸੁ ਤੇਗਬੰਦ ਗਾਡੇਰੜਿ ਕਹਾ ਸੁ ਲਾਲ ਕਵਾਈ। ਪੁਨਾ- ਤਰਕਸ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਸਾਂਗ ਤੇਗਬੰਦ ਗੁਣ ਧਾਤੁ।

**ਤੇਜ** ਦੇ. ਉਸਨ ਸਪਰਸ ਵਾਲੇ ਸੂਰਯਾਦਿ ; ਦੀਪਤਿ ; ਪ੍ਰਭਾਵ ; ਪਰਾਕ੍ਰਮ ; ਬੀਰਯ ; ਤਾਜਾ ਘ੍ਰਿਤ ; ਤਪਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਅਗਨੀ ਆਦਿਕ ; ਸਰੀਰ ਕੀ ਜੋਤਿ ; ਸੁਵਰਣਾਦਿ ਧਾਤੁ ; ਅਸਨਾਨ ; ਪਿੱਤ ; ਅਪਮਾਨਦਿਕੋਂ ਕਾ ਸਹਨਾ ; ਘੋੜਿਓਂ ਕਾ ਸ੍ਵਭਾਵਕ ਬਲ ; ਸਾਂਖਯ ਮਤ ਮੋ ਸਤੋਗੁਣ ; ਬੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੋ ਪਰਮਜੋਤਿ ਪਰਮਾਤਮਾ। ਗੁ. ਅਹੰਕਾਰ, ਯਥਾ- ਤੀਰਥਿ ਤੇਜੁ ਨਿਵਾਰਿ ਨ ਨ੍ਹਾਤੇ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਭਾਇਆ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਉਪਦੇਸ ਜਲ ਵਾਲੇ ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਮੋ ਜੁਵਾਨੀ ਧਨਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਅਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰ ਨਹੀ ਨਾਏ।

**ਤੇਜ ਤੇਜੁ ਸਮਾਨਾ** ਵਾ. ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮੇ ਮਿਲ ਗਈ, ਯਥਾ- ਆਪੁ ਆਪ ਤੇ ਜਾਨਿਆ ਤੇਜ ਤੇਜੁ ਸਮਾਨਾ। ਜਬ ਅਪਨੇ ਕੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਜਾਨਿਆ ਤਬ ਜੋਤਿ ਮੋ ਜੋਤਿ ਮਿਲ ਗਈ।

**ਤੇਜਣਿ** ਗੁ. ਘੋੜੀ, ਯਹ ਨਾਮ ਘੋੜੀ ਕਾ ਇਸ ਲੀਏ ਹੈ ਘੋੜਿਓ ਕੇ ਸ੍ਵਭਾਵਕ ਬਲ ਕਾ ਨਾਮ ਤੇਜ ਹੈ ਤਿਸ ਵਾਲੀ ਤੇਜਣ ਨਾਮ ਸੇ ਈਹਾਂ ਘੋੜੀ ਲੇਨੀ ਦੇਹ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਦੇਹ ਤੇਜਣਿ ਜੀ ਰਾਮਿ ਉਪਾਈਆ ਰਾਮ।

**ਤੇਜਨ** ਸੰ. ਬਾਂਸ ; ਮੁੰਜ ; ਸਰਕੁੜਾ। ਵਾ. ਵਹੁ ਜਨ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤੇ ਜਨ ਸੁਫਲ ਫਲੇ।

**ਤੇਜੋ** ਦੇ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਬ ਜੀ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭਲਉ ਪ੍ਰਸਿਧੁ ਤੇਜੋ ਤਨੌ ਕਲ੍ਯ ਜੋੜਿ ਕਰ ਧ੍ਯਾਇਅਓ। ਉੱਤਮ ਪਾਤਸਾਹ ਹੈ ਤੇਜੋ ਜੀ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜੀ।

**ਤੇਜੋ ਤਨੈ** ਵਾ. ਤੇਜੋ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਸਾਹਬ ਜੀ।

**ਤੇਟਿਆ** ਗੁ. ਮੇਲ, ਯਥਾ- ਹੋਆ ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਫਿਰਿ ਦੂਖ ਨ ਤੇਟਿਆ। ਦੁਖੋਂ ਕਾ ਮੇਲ ਨਹੀ ਹੋਵੇ।

**ਤੇਟੈ** ਪੰ. ਮਿਲੇ, ਟੇਟਾ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਜਮੁ ਨ ਤੇਟੈ ਜਿਸੁ ਧੁਰਿ ਹੋਵੈ ਸੰਜੋਗੁ। ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਮਿਲਨੇ ਸੇ ਨਰਕੋਂ ਮੇ ਲੇ ਜਾਨੇ ਹੇਤ ਜਮ ਨਹੀ ਮੇਲ ਕਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮੋ ਮਿਲਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਤੇਟਾ ਔ ਟੇਟਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

**ਤੇਨ** ਸੰ. ਤਿਸ ਨੇ, ਯਥਾ- ਤੇਨ ਕਲਾ ਅਸਥੰਭੰ ਸਰੋਵਰੰ। ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਸਕਤੀ ਨੇ ਆਕਸਾਦਿ ਧਾਰੇ ਹੁਏ ਹੈਂ, ਤਿਸੀ ਨੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਜਾਨੇ ਸੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮੋ ਜਲ ਰੋਕ ਰਖਾ ਹੈ। ਤਿਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਜਿ ਚੀਨ੍ਹਸੀ ਆਸਾ ਤੇ ਨ ਭਾਵਸੀ। ਤਿਨ ਕੋ ਅਗ੍ਯਾਨ ਹੀ ਭਾਵਤੀ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਮਿਲਹਿ ਮਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਟਿ ਦੇਵਉ ਹੀਅਰਾ ਤੇਨ।

**ਤੇਨ ਕਲਾ** ਵਾ. ਤਿਸ ਸਕ੍ਤੀ ਨੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਰੋਕ ਛਡਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤੇਨ ਕਲਾ ਅਸਥੰਭੰ ਸਰੋਵਰੰ।

**ਤੇਰ** ਪੰ. ਪਰਾਯਾਪਨ, ਯਥਾ- ਮੇਰ ਤੇਰ ਜਬ ਇਨਹਿ ਚੁਕਾਈ।

**ਤੇਰਉ** ਦੇ. ਆਪ ਕਾ, ਜੈਸੇ- ਤੇਰਉ ਦੀਆ। ਆਪ ਕਾ ਦੀਆ ਮੈ ਆਪ ਕੋ ਕਿਆ ਅਰਪਣ ਕਰਾਂ।

**ਤੇਰਾ** ਦੇ. ਤੁਮਾਰਾ, ਯਥਾ- ਭਗਤ ਵਛਲੁ ਤੇਰਾ ਬਿਰਦੁ ਰਖਾਇਆ ਜੀਉ। ਭਗਤੋਂ ਕਾ ਪਯਾਰਾ ਹੋਨਾ ਅਰਥਾਤ ਭਗਤੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਤੇਰਾ ਨਿਤ੍ਯ ਕਰਮ ਹੈ। ਤੇਰਾ, ਜੈਸੇ- ਤੇਰੀ ਮਾਇ ਕੁਚਜੀ ਆਹੀ। ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਅੱਛਾ ਨਹੀ। ਆਪ ਕਾ, ਯਥਾ- ਤੇਰੋ ਕੀਆ ਤੁਝਹਿ ਕਿਆ ਅਰਪਉ।

**ਤੇਰਿਆ** ਦੇ. ਆਪ ਕੇ, ਯਥਾ- ਤੂ ਸਾਹੀ ਹੂ ਸਾਹੁ ਹਉ ਕਹਿ ਨ ਸਕਾ ਗੁਣ ਤੇਰਿਆ।

**ਤੇਰੀ ਘਾਲੀ** ਵਾ. ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਹੇਤ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੋ ਕੰਮੁ ਸੁਹੇਲਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਘਾਲੀ।

**ਤੇਲ** ਦੇ. ਤੇਲ ਵਤ, ਯਥਾ- ਦਰਿ ਲਏ ਲੇਖਾ ਪੀੜਿ ਛੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਉ ਤੇਲੁ। ਪੁਨਾ- ਸੂਰਜੁ ਚੜਿਆ ਪਿੰਡੁ ਪੜਿਆ ਤੇਲੁ ਤਾਵਣਿ ਤਾਤਓ।

**ਤੇਵ** ਦੇ. ਤੈਸੇ।

**ਤੇਵਰ** ਗੁ. ਤਿਹਰੀ ਭਾਵ ਤੀਨ ਗੁਣ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਦੋਵਰ ਕੋਟ ਅਰੁ ਤੇਵਰ ਖਾਈ। ਦੇ. ਦਾਜ ਕੇ ਤੀਨ ਬਸਤ੍ਰ।

**ਤੇਵੇਹਾ** ਪੰ. ਤੈਸਾ ਹੀ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲਿ ਨ ਹਾਰੀਐ ਤੇਵੇਹਾ ਪਾਸਾ ਢਾਲੀਐ।

**ਤੇੜ** ਪੰ. ਕਮਰ, ਲਕ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਥੈ ਟਿਕਾ ਤੇੜਿ ਧੋਤੀ ਕਖਾਈ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੀ ਰੇਖਾ।

**ਤੈ** ਪੰ. ਤੇਰੇ, ਯਥਾ- ਢੂਢੇਦੀਏ ਸੁਹਾਗ ਕੂ ਤਉ ਤਨਿ ਕਾਈ ਕੋਰ। ਤੇਰੇ ਦੇਹ ਮੋ ਕੋਈ ਅੰਧਪਨਾ ਰੂਪ ਦੋਖ ਹੈ। ਤੁਝ, ਯਥਾ- ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ। ਤੈਨੇ, ਯਥਾ- ਤੈ ਨਰ ਕਿਆ ਪੁਰਾਨੁ ਸੁਨਿ ਕੀਨਾ। ਤਿਨ, ਯਥਾ- ਤੈ ਸਖੀ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਜਿਨੀ ਮੇਰਾ ਸਜਣੁ ਰਾਵਿਆ। ਤਿਨ ਸਖੀਓਂ ਕੇ ਭਾਗ ਮਥੇ ਪੈ ਹੈ। ਤੁਮ ਨੇ, ਯਥਾ- ਤੈ ਤਾ ਹਦਰਥਿ ਪਾਇਓ ਮਾਨ ਸੇਵਿਆ ਗੁਰੁ ਪਰਵਾਨੁ। ਤੁਮ ਨੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਮੋ ਪਾਯਾ ਹੈ ਸਤਕਾਰ। ਤਿਨ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਸਿਮਰਹਿ ਸਾਧਸੰਗਿ ਤੈ ਤਨਿ ਉਡੈ ਖੇਹ। ਤਿਸ ਨੂੰ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰੀਤਮ ਹਥਿ ਵਡਿਆਈਆ ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ। ਪੁਨਾ- ਪੰਦ੍ਰਹ ਥਿਤੰੀ ਤੈ ਸਤ ਵਾਰ।

**ਤੈ ਕਿਉ** ਵਾ. ਤੈਂ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ, ਯਥਾ- ਉਠਿ ਵੰਞੁ ਵਟਾਊੜਿਆ ਤੈ ਕਿਆ ਚਿਰੁ ਲਾਇਆ।

**ਤੈਸੜਾ** ਪੰ. ਤੈਸਾ ਹੀ, ਯਥਾ- ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ। ਜੈਸੀ ਮੁਝੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰ ਸੇ ਅਵਾਜ ਆਤੀ ਹੈ ਤੈਸਾ ਹੀ ਉਸ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੀ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਜਾਨਨਾ ਔ ਜਾਨ ਕੇ ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਹਿਤ ਹੇਤ ਤੇਰੇ ਕੋ ਸੁਨਾਤਾ ਹੌਂ ਹੇ ਲਾਲੋ।

**ਤੈਸਾ** ਦੇ. ਤਿਸ ਜੈਸਾ, ਯਥਾ- ਜੈਸਾ ਤੂ ਤੈਸਾ ਤੁਹੀ ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਦੀਜੈ। ਓਸਾ।

**ਤੈਡੀ** ਪੰ. ਮੁ. ਤੇਰੀ, ਯਥਾ- ਤੈਡੀ ਬੰਦਸਿ ਮੈ ਕੋਇ ਨ ਡਿਠਾ ਤੂ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਭਾਣਾ। ਤੇਰੀ ਮਾਨਿੰਦ, ਤੇਰੇ ਜੈਸਾ। 'ਬੰਦਸ' ਈਹਾਂ ਮਾਨਿੰਦ ਕੇ ਥਾਨ ਹੈ।

**ਤੋ ਪਹਿ** ਦੇ. ਤੇਰੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤੋ ਪਹਿ ਦੁਗਣੀ ਮਜੂਰੀ ਦੈਹਉ ਮੋ ਕਉ ਬੇਢੀ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ ਹੋ।

**ਤੋਅ** ਦੇ. ਜਲ, ਯਥਾ- ਪਾਵਕ ਤੋਅ ਅਸਾਧ ਘੋਰੰ ਅਗਮ ਤੀਰ ਨਹ ਲੰਘਨਹ। ਸੰਸਾਰ ਬਨ ਮੋ ਮਨੋਰਥ ਜਲ ਕੀ ਨਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਥਾਹ ਨਹੀ ਅਰ ਭਯੰਕਰ ਹੈ। ਸੰ. ਤੋਯ।

**ਤੋਆ** ਦੇ. ਜਲ, ਯਥਾ- ਤੋਆ ਆਖੈ ਹਉ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਹਛਾ ਤੋਐ ਬਹੁਤੁ ਬਿਕਾਰਾ।

**ਤੋਇ** ਦੇ. ਜਲ, ਯਥਾ- ਤਤੀ ਤੋਇ ਨ ਪਲਵੈ ਜੇ ਜਲਿ ਟੁਬੀ ਦੇਇ। ਜਲ ਸੇ ਦਗਧ ਭਈ ਵਸਤੁ ਪਤ੍ਰੋਂ ਵਾਲੀ ਅਰਥਾਤ ਹਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤੀ।

**ਤੋਇਓ** ਗੁ. ਜਲ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤੋਇਅਹੁ ਅੰਨੁ ਕਮਾਦੁ ਕਪਾਹਾਂ ਤੋਇਅਹੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਗੰਨਾ।

**ਤੋਇਆ** ਗੁ. ਜਲ।

**ਤੋਸਾ** ਫਾ. ਮਾਰਗ ਮੇ ਖਾਨੇ ਹੇਤ ਸਾਥ ਲਈ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਕਰਿ ਭਾਉ ਤੋਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੇਇ। ਸਚੇ ਧਰਮ ਕਾ ਮਾਰਗ ਹੇਤ ਖਰਚ ਬਾਂਧੋ।

**ਤੋਹਿ** ਗੁ. ਤੂ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਜੀਆ ਕਾ ਤੋਹਿ। ਪੰ. ਕੁਤੇ ਕੋ ਬੁਲਾਨੇ ਮੇ, ਜੈਸੇ- ਤੋਹ ਮੋਤੀ। ਧਾਨ ਕਾ ਤੁਖ।

**ਤੋਹੀ** ਦੇ. ਤੇਰਾ, ਯਥਾ- ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ। ਕਿਸ ਭਾਂਤ ਕਾ ਭੇਦ ਹੈ।

**ਤੋਖ** ਸੰ. ਤੁਸ੍ਰੀ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ।

**ਤੋਖੀਲੇ** ਗੁ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਆ ਹਰੀ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸਲਿ ਬਿਸਲਿ ਆਣਿ ਤੋਖੀਲੇ ਹਰੀ।

**ਤੋਟਿ** ਪੰ. ਸਮਾਪਤੀ, ਯਥਾ- ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ। ਘਾਟਾ, ਯਥਾ- ਸਗਲੰੀ ਸਉਦੰੀ ਤੋਟਾ ਆਵੈ।

**ਤੋਤ** ਗੁ. ਤੋਤੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਗਨਿਕਾ ਉਧਰੀ ਹਰਿ ਕਹੈ ਤੋਤ।

**ਤੋਪ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਖੋਜ ਲੇਹੁ ; ਤੋਪ ਅਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਿਧ।

**ਤੋਪਉ** ਪੰ. ਸੀਵਾਂ, ਯਥਾ- ਆਰ ਨਹੀ ਜਿਹ ਤੋਪਉ।

**ਤੋਯਣਹ** ਗੁ. ਜਲ ਕਾ, ਯਥਾ- ਨਹ ਛਿਜੰਤਿ ਤਰੰਗ ਤੋਯਣਹ। ਸਮੁਦ੍ਰ ਸੇ ਨਹੀ ਟੂਟਤੀ ਜਲ ਕੀ ਲਹਰ ਕੋਈ ਭੀ।

**ਤੋਰ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਤੇਰੇ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਕਰਉ ਪਗ ਲਾਗਉ ਤੋਰ। ਤੋੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਸਿਉ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸਿਉ ਜੋਰਹਿ। ਚਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਚਰਨ ਸਰੇਵਹਿ ਗੁਰਸਿਖ ਤੋਰ। ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਹਰਹਰ ਕੀ ਦਾਲ।

**ਤੋਰਾਵੇ** ਦੇ. ਤੁੜਵਾਏ।

**ਤੋਲ** ਦੇ. ਵਜਨ ਸੇ, ਯਥਾ- ਗਜੀ ਨ ਮਿਨੀਐ ਤੋਲਿ ਨ ਤੁਲੀਐ ਪਾਚਨੁ ਸੇਰ ਅਢਾਈ। ਤੋਲ ਸੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਤੁਲਾਏ। ਤੋਲਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਅਤੁਲੁ ਕਿਉ ਤੋਲੀਐ ਵਿਣੁ ਤੋਲੇ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ।

**ਤੋਲਾ** ਦੇ. ਬਾਰਾਂ ਮਾਸੇ ਵਜਨ, ਯਥਾ- ਤੋਲਾ ਮਾਸਾ ਰਤਕ ਪਾਇ। ਤੋਲਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ।

**ਤੋੜ** ਪੰ. ਅੰਤ ਪ੍ਰਯੰਤ ; ਤੋੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਢੂਢਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ।

**ਤੋੜੀ** ਪੰ. ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਕਰੀ, ਯਥਾ- ਜੋੜੀ ਜੁੜੈ ਨ ਤੋੜੀ ਤੁਟੈ ਜਬ ਲਗੁ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸੀ। ਤਾਂਈ, ਜੈਸੇ- ਕਹਾ ਤੋੜੀ ਦੇਖੋ।

**ਤੌਂ** ਦੇ. ਤਬ ; ਤੇਰਾ, ਜੈਸੇ- ਮੁਖ ਕਿਨੇਹਾ ਤੌਂ ਧਣੀ।

**ਤੌਂਕ** ਫਾ. ਸੰਗਲ।

**॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤ ਤਾਰਾ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਿਹੀਤੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਤਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਰਚਨੰ ਸਮਾਪਤੰ॥ ੧॥**



**ਥਈ** ਗੁ. ਥਾਪੀ, ਜੈਸੇ- ਤੂ ਸਭਾ ਥਿਰ ਥਈ।

**ਥਕੇ** ਦੇ. ਰਹੇ, ਯਥਾ- ਦਿਨ ਥੋੜੜੇ ਥਕੇ ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ।

**ਥਟਣਹਾਰੈ** ਦੇ. ਰਚਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਯਥਾ- ਥਟਣਹਾਰੈ ਥਾਟੁ ਆਪੇ ਹੀ ਥਟਿਆ।

**ਥਟਿਆ** ਗੁ. ਥਾਟ ਕੀਤਾ, ਯਥਾ- ਥਟਣਹਾਰੈ ਥਾਟੁ ਆਪੇ ਹੀ ਥਟਿਆ।

**ਥਟੀਐ** ਗੁ. ਬਨਾਈ ਚੀਜੋਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਕੀਮਤਿ ਕਿਸੈ ਨ ਪਾਇ ਤੇਰੀ ਥਟੀਐ। ਪੁਨਾ- ਜਿਨਿ ਆਖੀ ਸੋਈ ਕਰੇ ਜਿਨਿ ਕੀਤੀ ਤਿਨੈ ਥਟੀਐ। ਜਿਨੋ ਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀ ਰੀਤਿ ਕਰੀ ਤਿਨੋ ਨੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਗੱਦੀ ਬਨਾਈ।

**ਥਟੂਆ** ਗੁ. ਠਾਟ, ਬਨਾਵਟ, ਯਥਾ- ਭੇਖ ਕਰਹਿ ਖਿੰਥਾ ਬਹੁ ਥਟੂਆ। ਖਿੰਥਾ ਬਨਾਤੇ ਹੋ ਬਹੁਤ ਸੀ ਲੀਰਾਂ ਕਾ ਠਾਟ ਕਰਕੇ।

**ਥਣੀ** ਪੰ. ਥਣੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸਸੁੜਿ ਸੁਹੀਆ ਕਿਵ ਕਰੀ ਨਿਵਣੁ ਨ ਜਾਇ ਥਣੀ। ਪੁਨਾ- ਸੇ ਭੀ ਢਹਦੇ ਡਿਠੁ ਮੈ ਮੁੰਧ ਨ ਗਰਬੁ ਥਣੀ।

**ਥਨੰਤਰਿ** ਗੁ. ਔਰ ਥਾਨ ; ਥਾਨੋ ਕੇ ਭੀਤਰ, ਯਥਾ- ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇ।

**ਥਪਿਆ** ਪੰ. ਬਨਾਯਾ, ਥਿਤ ਕੀਆ।

**ਥੰਭ** ਦੇ. ਸਕਤੀ ਰੂਪ ਆਸਰਾ, ਯਥਾ- ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪਵਨ ਕਾ ਥੰਭਾ ਰਕਤ ਬੁੰਦ ਕਾ ਗਾਰਾ।

**ਥੰਮ** ਪੰ. ਰੋਕ, ਪਕੜ ; ਥੰਭਾ, ਯਥਾ- ਕ੍ਰਿਪਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਸਾਧੁ ਮਿਲਾਵਹੁ ਜਗੁ ਥੰਮਨ ਕਉ ਥੰਮੁ ਦੀਜੈ।।

**ਥੰਮਨ** ਦੇ. ਠਹਰਾਨੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਕ੍ਰਿਪਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਸਾਧੁ ਮਿਲਾਵਹੁ ਜਗੁ ਥੰਮਨ ਕਉ ਥੰਮੁ ਦੀਜੈ। ਜਗਤ ਕੇ ਥਿਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਹੇ ਭਗਵਨ ! ਅਪਨੀ ਸਕਤੀ ਆਸਰਾ ਦੇਵੋ।

**ਥੰਮਾ** ਦੇ. ਨਰਕ ਮੇ ਤਪੇ ਹੂਏ ਥੰਭੋ ਸਾਥ, ਜੈਸੇ- ਥੰਮਾ ਨਾਲ ਲਗਾਈਐ। ਪੁਨਾ- ਬਿਸਾਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਬਿਖੈ ਭੋਗਹਿ ਤਪਤ ਥੰਮ ਗਲਿ ਲਾਇ।

**ਥੰਮ੍ਹਿਓ** ਪੰ. ਠਹਰਾਯਾ, ਯਥਾ- ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ ਥੰਮ੍ਹਿਓ ਪਾਸਾਰਾ। ਰੋਕਿਆ।

**ਥੰਮ੍ਹੀਐ** ਪੰ. ਥੰਭਤੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਣ, ਯਥਾ- ਸਭੁ ਕੋ ਭਰਿਆ ਫੂਕਿ ਆਖਣਿ ਕਹਣਿ ਨ ਥੰਮ੍ਹੀਐ।

**ਥਲ** ਦੇ. ਉਚੇ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਭਾਣੈ ਥਲ ਸਿਰਿ ਸਰੁ ਵਹੈ ਕਮਲੁ ਫੁਲੈ ਆਕਾਸਿ ਜੀਉ। ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਉਚੇ ਥਾਨੋ ਕੇ ਸਿਰੋਂ ਪੈ ਸਰ ਸਰਿਤ ਭਾਵ ਨਦੀਆ ਵਹਨੇ ਲਗੇ ਹੈਂ।

**ਥਲੀ** ਦੇ. ਥਲੋਂ ਮੇ, ਸੁਕੇ ਥਾਨੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਨਦੀਆ ਵਿਚਿ ਟਿਬੇ ਦੇਖਾਲੇ ਥਲੀ ਕਰੇ ਅਸਗਾਹ।

**ਥਾਉ** ਦੇ. ਥਾਨ, ਜਗਹ, ਯਥਾ- ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੂਆਇਆ। ਠਿਕਾਨਾ ਟਿਕਨੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪਾਣੀ ਅੰਦਰਿ ਲੀਕ ਜਿਉ ਤਿਸ ਦਾ ਥਾਉ ਨ ਥੇਹੁ।

**ਥਾਇ** ਦੇ. ਠਿਕਾਨੇ, ਯਥਾ- ਸਹਜੇ ਗਾਵਿਆ ਥਾਇ ਪਵੈ ਬਿਨੁ ਸਹਜੈ ਕਥਨੀ ਬਾਦਿ। ਗ੍ਯਾਨ ਸਹਿਤ ਪੜਿਆ ਪਾਠ ਠਿਕਾਨੇ ਪੜੇ ਹੈ।

**ਥਾਈ** ਦੇ. ਥਾਨੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਰਵਿਆ ਸ੍ਰਬ ਥਾਈ।

**ਥਾਕ** ਦੇ. ਥੰ. ਥਿਰ ਰਹੇ, ਜੈਸੇ- ਪਰ ਦਾਰਾ ਸੰਗ ਥਾਕੇ। ਹਾਰ ਗਏ, ਯਥਾ- ਥਾਕੇ ਨੈਨ ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਨਿ ਥਾਕੇ ਥਾਕੀ ਸੁੰਦਰਿ ਕਾਇਆ। ਥਕਿਤ, ਯਥਾ- ਥਾਕਿ ਰਹੀ ਕਿਵ ਅਪੜਾ। ਥਕਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਸੇ ਪਰੇ ਕੈਸੇ ਪਹੁਚੋ ਜਿਸ ਕੀ ਥਾਹ ਨਹੀ।

**ਥਾਕਸਿ** ਪੰ. ਥਕਤੀ, ਯਥਾ- ਜਰਾ ਹਾਕ ਦੀ ਸਭ ਮਤਿ ਥਾਕੀ ਏਕ ਨ ਥਾਕਸਿ ਮਾਇਆ।

**ਥਾਹ** ਦੇ. ਤਲੇ ਕਾ ਸਪਰਸ, ਯਥਾ- ਤੁਮਰੀ ਥਾਹ ਪਾਈ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਵਡਨੇ।

**ਥਾਂਘੀ** ਗੁ. ਰੁੜੇ ਜਾਤੇ ਕੋ ਥਾਂਭਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਨਿਗੁਸਾਂਏਂ ਬਹਿ ਗਏ ਥਾਂਘੀ ਨਾਹੀ ਕੋਇ।

**ਥਾਟ** ਦੇ. ਰਚਨਾ, ਯਥਾ- ਮੁਕਤੁ ਭਏ ਬਿਨਸੇ ਭ੍ਰਮ ਥਾਟ। ਇਕਠ, ਸਭਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੀਤੋ ਥਾਟੁ ਸਿਰਜਿ ਸੰਸਾਰਿਆ। ਗੁਰਮੁਖੋ ਨੇ ਸਭਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਨਾਮ ਸੰਜੋਗੀ ਗੋਇਲਿ ਥਾਟੁ।

**ਥਾਟਹਿ** ਦੇ. ਬਨਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪੂਜਾ ਚਕ੍ਰ ਕਰਤ ਸੋਮਪਾਕਾ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਥਾਟਹਿ ਕਰਿ ਥਟੂਆ।

**ਥਾਟਿਓ** ਦੇ. ਠਟਿਆ, ਚਲਨੇ ਹੇਤ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਕਾਲੁ ਜਾਲੁ ਜਮੁ ਜੋਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਸਚ ਕਾ ਪੰਥਾ ਥਾਟਿਓ।

**ਥਾਟੀ** ਦੇ. ਬਨਾਈ, ਯਥਾ- ਪੁਤਰੀ ਤੇਰੀ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਥਾਟੀ।

**ਥਾਤੀ** ਦੇ. ਥੈਲੀ, ਯਥਾ- ਊਪਰਿ ਹਾਟੁ ਹਾਟ ਪਰਿ ਆਲਾ ਆਲੇ ਭੀਤਰਿ ਥਾਤੀ। ਪੁਨਾ- ਥਾਤੀ ਪਾਈ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ।

**ਥਾਨ** ਦੇ. ਠਿਕਾਨੇ ਸੇ। ਸੰ. ਸਥਾਨ, ਯਥਾ- ਥਰ ਥਰ ਕੰਪੈ ਜੀਅੜਾ ਥਾਨ ਵਿਹੂਣਾ ਹੋਇ। ਬਰਣ ਆਸ੍ਰਮ ਦੇਹ ਗੇਹ ਰੂਪ ਥਾਨੋ ਸੇ ਰਹਤ

ਭਯਾ ਜੀਵ ਮ੍ਰਿਤੁ ਆਗੇ ਕਾਂਪੇ ਹੈ।

**ਥਾਨਸਟ** ਗੁ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਥਾਨਸਟ ਜਗ ਭਰਿਸਟ ਹੋਏ ਡੂਬਤਾ ਇਵ ਜਗੁ। ਸੰ. ਥਾਨੇਸ੍ਰ।

**ਥਾਨਿਹਾਂ** ਗੁ. ਠਿਕਾਨਾ, ਯਥਾ- ਪਾਇਓ ਪੇਡ ਥਾਨਿਹਾਂ।

**ਥਾਨੁ ਤੀਰਥੁ** ਦੇ. ਕੁਰਛੇਤ੍ਰ ਭੂਮੀ ਕੇ ਥਨੇਸ੍ਰਰ ਸਹਰ ਮੇ ਏਕ ਤਲਾਵ ਔ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਸਾਚਾ ਥਾਨੁ ਤੀਰਥੁ ਦਸ ਪੁਰਬ ਸਦਾ ਦਸਾਹਰਾ। ਸੰ. ਸ੍ਥਾਣ੍ਵ ਤੀਰਥ।

**ਥਾਪ** ਦੇ. ਥਾਪਨ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪੇ ਆਪੇ।

**ਥਾਪਤ** ਦੇ. ਰਖੀ ਵਸਤੁ।

**ਥਾਪਨ** ਦੇ. ਠਹਰਾਯਾ, ਜੈਸੇ- ਆਪੇ ਥਾਪਿਓ ਥਾਪਨ ਥਾਪੇ।

**ਥਾਪਿਓ** ਦੇ. ਥਾਪਨ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਬੇਢੀ ਕੇ ਗੁਣ ਸੁਨਿ ਰੀ ਬਾਈ ਜਲਧਿ ਬਾਂਧਿ ਧ੍ਰੂ ਥਾਪਿਓ ਹੋ।

**ਥਾਪਿਆ** ਦੇ. ਥਿਤ ਕੀਆ, ਬਨਾਯਾ, ਯਥਾ- ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ।

**ਥਾਪੀ** ਦੇ. ਪੀਠ ਪੈ ਅਪਨਾ ਹਾਥ ਰਖਨਾ, ਯਥਾ- ਨਿਹਤੇ ਪੰਜਿ ਜੁਆਨ ਮੈ ਗੁਰ ਥਾਪੀ ਦਿਤੀ ਕੰਡਿ ਜੀਉ। ਚੂਨਾ ਕੁਟਨੇ ਕੀ ਥਾਪੀ ; ਗੋਬਰ ਕੀ ਪਾਥੀ ; ਠਹਰਾਈ ਵਸਤੁ।

**ਥਾਰੇ** ਦੇ. ਤੁਮਾਰੇ, ਯਥਾ- ਸੁਣਿ ਮਨ ਸੀਖ ਸਾਧੂ ਜਨ ਸਗਲੋ ਥਾਰੇ ਸਗਲੇ ਪ੍ਰਾਛਤ ਮਿਟਿਓ ਰੇ।

**ਥਾਲ** ਦੇ. ਭੋਜਨ ਛਕਨੇ ਕਾ ਚੌੜਾ ਪਾਤ੍ਰ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ, ਯਥਾ- ਥਾਲ ਵਿਚਿ ਤਿੰਨਿ ਵਸਤੂ ਪਈਓ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਵੀਚਾਰੋ।

**ਥਾਲਕਾ** ਗੁ. ਥਲਾ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਜੀਵਹਿ ਤੇਰੇ ਦਾਸਾ ਬਨਿ ਜਲਿ ਪੂਰਨ ਥਾਲਕਾ।

**ਥਾਵ** ਦੇ. ਠਿਕਾਨਾ, ਯਥਾ- ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ।

**ਥਾਵਹੁ** ਪੰ. ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਅੰਮ ਅਬੇ ਥਾਵਹੁ ਮਿਠੜਾ। ਪੁਨਾ- ਜੇ ਆਪਿ ਪਰਖ ਨ ਆਵਈ ਤਾਂ ਪਾਰਖੀਆ ਥਾਵਹੁ ਲਇਉ ਪਰਖਾਇ।

**ਥਾਵਰ** ਦੇ. ਅਚੰਚਲ ; ਥਿਰ ; ਬ੍ਰਿਛਾਦਿ ; ਪਰਬਤ ; ਛਨਿਛਰਵਾਰ, ਯਥਾ- ਥਾਵਰ ਥਿਰੁ ਕਰਿ ਰਾਖੈ ਸੋਇ। ਛਨਿਛਰਵਾਰ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ, ਪੁਰਖ ਸੰਯਮ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰਯਾਦਿਕ ਸਭ ਥਿਰ ਕਰ ਰਖੇ। ਕਮਾਨ ਕਾ ਚਿੱਲਾ। ਸੰ. ਸਥਾਵਰ, ਥਾਵਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਥਿਰ ਥਾਵਰੀ ਹੋਰ ਆਵੈ ਜਾਵੈ।

**ਥਿਅਈ** ਗੁ. ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਤੂ ਕਿਰਪਾਲੁ ਸਚਾ ਸੋ ਥਿਅਈ।

**ਥਿਆ** ਗੁ. ਹੋ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਮਥੈ ਹੀ ਪਰਗਟੁ ਥਿਆ।

**ਥਿਗਲੀ** ਦੇ. ਟਾਕੀ, ਲੀਰ, ਯਥਾ- ਤਾਗਾ ਕਰਿ ਕੈ ਲਾਈ ਥਿਗਲੀ।

**ਥਿਤ** ਦੇ. ਠਹਰ ; ਨਿਸਚਲ ; ਠਹਰਨੇ ਵਾਲਾ ; ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ ਯੁਕ੍ਤ। ਸੰ. ਸ੍ਥਿਤ।

**ਥਿਤਾ** ਗੁ. ਥਿਰ, ਯਥਾ- ਢੂੰਢ ਵਞਾਈ ਥੀਆ ਥਿਤਾ। ਹੂਆ ਥਿਰ।

**ਥਿਤਿ** ਦੇ. ਠਹਰਨਾ ਮਾਤ੍ਰ, ਨਜਾਯ ਮਾਰਗ ਮੇ ਠਹਰਨਾ ; ਨਿਜ ਰੂਪ ਮੇ ਥਿਰਤਾ, ਯਥਾ- ਥਿਤਿ ਪਾਈ ਚੂਕੇ ਭ੍ਰਮ ਗਵਨ। ਸੰ. ਸ੍ਥਿਤਿ।

**ਥਿਤੀ** ਦੇ. ਏਕਮਾਦਿ ਤਿਥੀਓ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ; ਏਕਮ ਸੇ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਪਖ ਮੇਂ ਅਮਾਵਸ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੁਕਲ ਪਖ ਮੇਂ ਪੂਰਣਮਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਤਿਥੀਆਂ। ਸੰ. ਤਿਥਿ। ਥਿਰਤਾ।

**ਥਿਤੀਆ** ਦੇ. ਏਕਮਾਦਿ ਥਿਤਾਂ।

**ਥਿਰ** ਦੇ. ਪਰਬਤ। ਦੇਵ ; ਬ੍ਰਿਛ ; ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾਰਤਿਕੇਯ ; ਸਜਾਮ ਕਾ ਤਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ; ਛਨਿਛਰ ; ਮੋਖ ; ਬ੍ਰਿਖ, ਧਰਮ ; ਧਾਵੇ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ; ਜੋਤਿਸ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਬ੍ਰਿਖ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਿਸ੍ਚਕ ਕੁੰਭ ਯੇ ਚਾਰ ਰਾਸਿ ਜਿਨ ਕੋ ਥਿਰ ਲਗਨ ਬੋਲਤੇ ਹੈ ; ਨਿਸਚਲ, ਯਥਾ- ਥਿਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੋ ਸੇਵਕੁ ਥਿਰ ਹੋਸੀ। ਸਿੰਬਲ ਤਰੁ। ਸੰ. ਸ੍ਥਿਰ।

**ਥਿਰ ਥਾਵਰੀ** ਗੁ. ਥਾਵਰੋਂ ਮੇ ਥਿਰ, ਥਿਰ ਥਾਨ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਥਿਰ ਥਾਵਰੀ ਹੋਰ ਆਵੈ ਜਾਵੈ।

**ਥਿਰੁ ਥਾਨਿ** ਗੁ. ਥਿਰ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ ਬੈਕੁੰਠ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਘਰੁ ਦਰੁ ਥਾਪਿ ਥਿਰੁ ਥਾਨਿ ਸੁਹਾਵੈ।

**ਥੀ** ਪੰ. ਹੋ, ਯਥਾ- ਮਿਥਿਆ ਮੋਹਿ ਮਗਨੁ ਥੀ ਰਹਿਆ ਝੂਠ ਸੰਗਿ ਲਪਟਾਨਾ। ਝੂਠੇ ਮੋਹ ਮੇਂ ਮਗਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਪੁਨਾ- ਤਿਨ ਜਰੁ ਵੈਰੀ ਨਾਨਕਾ ਜਿ ਬੁਢੇ ਥੀਇ ਮਰੰਨਿ। ਈਹਾਂ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੀਪ ਭਵਿਖਜਤ ਪੈ ਹੈ। ਹੋ ਕਰ, ਯਥਾ- ਪਿਰੀਆ ਸੰਦੜੀ ਭੁਖ ਮੂ ਲਾਵਣ ਥੀ ਵਿਥਰਾ।

**ਥੀ ਰਹਾ** ਪੰ. ਹੋ ਰਹਾਂ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਹੀ ਜੈਸੀ ਥੀ ਰਹਾ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇ।

**ਥੀਉ** ਪੰ. ਹੋਹ, ਬਨ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਥੀਉ ਪਵਾਹੀ ਦਭੁ। ਹੇ ਪੁਰਖ ! ਤੂ ਬਨ ਰਸਤੇ ਕਾ ਘਾਸ ਅਰਥਾਤ ਮਾਰਗ ਕੇ ਘਾਸ ਵਤ ਨਿਰਅਹੰਕਾਰ ਹੋਹ।

**ਥੀਓ** ਪੰ. ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਜਬ ਤੇ ਜਾਨਿ ਪਾਈ ਏਹ ਬਾਤਾ ਤਬ ਕੁਸਲ ਖੇਮ ਸਭ ਥੀਓ।

**ਥੀਓਮਿ** ਪੰ. ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਅਜੁ ਫਰੀਦੈ ਕੂਜੜਾ ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਥੀਓਮਿ।

**ਥੀਆ** ਪੰ. ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਸੁਪਨੁ ਥੀਆ।

**ਥੀਆਊ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਯਥਾ- ਮੂ ਥੀਆਊ ਤਖਤੁ ਪਿਰੀ ਮਹਿੰਜੇ ਪਾਤਿਸਾਹ। ਪੁਨਾ- ਮੂ ਥੀਆਊ ਸੇਜ ਨੈਣਾ ਪਿਰੀ ਵਿਛਾਵਣਾ।

**ਥੀਐ** ਪੰ. ਹੋਵੇ।

**ਥੀਈ** ਪੰ. ਹੋ ਜਾਵੇਂਗੇ, ਯਥਾ- ਲੋਕਾ ਨ ਸਾਲਾਹਿ ਜੋ ਮਰਿ ਖਾਕੁ ਥੀਈ।

**ਥੀਏ** ਦੇ. ਹੁਏ, ਯਥਾ- ਧੂੜੀ ਮਜਨੁ ਸਾਧ ਖੇ ਸਾਈ ਥੀਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ।

**ਥੀਸੀ** ਪੰ. ਹੋਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਜੋ ਤਉ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਥੀਸੀ ਜੋ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਸੋਈ ਹਉ ਪਾਈ। ਪੁਨਾ- ਹੰਸੁ ਚਲਸੀ ਡੁੰਮਣਾ ਅਹਿ ਤਨੁ ਢੇਰੀ ਥੀਸੀ।

**ਥੀਜੈ** ਪੰ. ਹੋਈਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀ ਥੀਜੈ।

**ਥੀਤਿ** ਗੁ. ਥਿਤਿ, ਠਹਰਨਾ ; ਏਕਮਾਦਿ ਥਿਤਾਂ, ਯਥਾ- ਸਗਲੀ ਥੀਤਿ ਪਾਸਿ ਡਾਰਿ ਰਾਖੀ। ਔਰ ਏਕਮਾਦਿ ਸੰਪੂਰਣ ਤਿਥੀਆਂ ਕਿਨਾਰੇ ਕਰ ਰਖੀ ਹੈਂ ਏਕ ਅਸ਼ਟਮੀ ਤਿਥੀ ਗੋਬਿੰਦ ਜਨਮ ਕੀ ਮਾਨੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮੇ ਜਨਮਾ ਥਾ।

**ਥੀਤੇ** ਗੁ. ਥਿਤ ਹੁਏ, ਜੈਸੇ- ਇਕ ਖਿਨ ਨਾਹੀ ਥੀਤੇ।

**ਥੀਰ** ਗੁ. ਥਿਰ ; ਬਿਸਤੀਰਣ, ਪਸਰਤਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਮਧਿ ਹੋਇ ਰਹਿਆ ਥੀਰ।

**ਥੀਵਦੋ** ਪੰ. ਹੋਤਾ, ਹੁੰਦਾ, ਯਥਾ- ਵੇਖੇ ਛਿਟਿੜਿ ਥੀਵਦੋ ਜਾਮਿ ਖਿਸੰਦੋ ਪੇਰੁ।

**ਥੀਵਨਿ** ਪੰ. ਹੋਵਨ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹਰਿ ਬੂੰਦ ਪਾਨ ਸੁਖ ਥੀਵਨਿ।

**ਥੀਵੈ** ਗੁ. ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਸੀਤੜਾ ਮੰਨ ਮੰਝਾਹਿ ਪਲਕ ਨ ਥੀਵੈ ਬਾਹਰਾ। ਨਦੀ ਸੇ ਫਟ ਕਰ ਨਿਕਸਾ ਥੋੜਾ ਪ੍ਰਵਾਹ।

**ਥੁਕ** ਪੰ. ਥੁਕ, ਲਬ, ਯਥਾ- ਭਲਕੇ ਥੁਕ ਪਵੈ ਨਿਤ ਦਾੜੀ।

**ਥੁੜ** ਪੰ. ਕਮਤੀ, ਨਯੂਨਤਾ।

**ਥੁੜੰਦੋ** ਪੰ. ਥੁੜਦਾ, ਕਮਤੀ ਵਾਲਾ ਹੋਤਾ, ਯਥਾ- ਤਿਚਰੁ ਮੂਲਿ ਨ ਥੁੜੰਦੋ ਜਿਚਰੁ ਆਪਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ।

**ਥੂਟਿਟਿ** ਗੁ. ਗੋਬਰ ਕੀ ਗੋਲੀ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਭੌਰੇ ਜੈਸਾ ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਪਨਕਤ ਥ੍ਰੂਟਿਟਿ ਹਾਂਕਤੀ।

**ਥੂਨ** ਦੇ. ਥੰਭੀਆਂ, ਯਥਾ- ਦੁਚਿਤੇ ਕੀ ਦੁਇ ਥੂਨਿ ਗਿਰਾਨੀ ਮੋਹ ਬਲੇਡਾ ਟੂਟਾ।

**ਥੂਨੀ** ਦੇ. ਥੰਭੀ। ਸੰ. ਸਥੂਣਾ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਥੂਨੀ ਪਾਈ ਥਿਤਿ ਭਈ ਸਤਿਗੁਰ ਬੰਧੀ ਧੀਰ।

**ਥੂਨੀਆ** ਦੇ. ਥੰਭੀਓ ਸੇ, ਸਤੂਨੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਾਝੁ ਥੂਨੀਆ ਛਪਰਾ ਥਾਮ੍ਹਿਆ ਨੀਘਰਿਆ ਘਰੁ ਪਾਇਆ ਰੇ।

**ਥੂਲ** ਦੇ. ਮੋਟੇ, ਯਥਾ- ਸਿਮਰਹਿ ਥੂਲ ਸੂਖਮ ਸਭਿ ਜੰਤਾ। ਸਮੂਹ ; ਪਨਸ ਤਰੁ। ਸੰ. ਸਥੂਲ।

**ਥੇ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਆਪ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਜਲ ਕੌ ਮੀਨੁ ਸੈ ਥੇ ਭਾਵੈ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ। ਥਾਨ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਹੋਰ ਥੈ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ।

**ਥੇਹ** ਪੰ. ਉਜੜੇ ਹੁਏ ਸਹਰ ਗ੍ਰਾਮੋ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ; ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਬਸਾਨੇ ਯੋਗੁ ਠਿਕਾਨਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਸਚੈ ਬਧਾ ਥੇਹੁ ਰਖਵਾਲੇ ਗੁਰਿ ਦਿਤੇ।

**ਥੇਕੇ** ਗੁ. ਮਿਆਨ ਵਾ ਦਸਤਾ, ਯਥਾ- ਗੁਣ ਕੀ ਥੇਕੈ ਵਿਚਿ ਸਮਾਇ। ਗੁਣਾ ਰੂਪ ਮਯਾਨ ਮੇ ਵਾ ਗੁਣਾ ਰੂਪੀ ਕਾਠ ਕੇ ਦਸਤੇ ਮੇਂ ਜੋ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ ਛੁਰੀ।

**ਥੇਵਾ** ਦੇ. ਛਾਪ ਮੇ ਜੜਨੇ ਯੋਗਯ ਹੀਰੇ ਆਦਿ ਰਤਨ। ਗੁ. ਗਯਾਨ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਜੜੀਏ ਲੈ ਜੜਿਓ ਜੜਾਵਾ ਥੇਵਾ ਅਚਰਜੁ ਲਾਇਆ ਰੇ।

**ਥੈ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਤੇਰੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਥੈਂ ਭਾਵੈ ਦਰੁ ਲਹਸਿ ਪਿਰਾਣਿ। ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਜੀਵ ਤੇਰੇ ਕੋ ਤਾਰਣਾ ਰੁਚੇ ਤਬ ਤੇਰੇ ਦਰ ਕੋ ਪਛਾਨ ਲੇਵੇ। ਗੁ. ਥਾਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਗੁਰ ਥੈ ਟਿਕੈ ਹੋਰ ਥੈ ਪਰਗਟੁ ਨ ਹੋਇ। ਉਪਦੇਸ ਦਾਤਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਰਿਦੇ ਸਥਾਨ ਮੇ ਥਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ।

**ਥੈਲੀ** ਦੇ. ਗੁਥਲੀ, ਯਥਾ- ਥੈਲੀ ਸੰਚਹੁ ਸ੍ਰਮੁ ਕਰਹੁ ਥਾਕਿ ਪਰਹੁ ਗਾਵਾਰ। ਗੁ. ਰੈਣੀ, ਯਥਾ- ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਿ ਥੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾ ਤੇ ਕਨਿਕ ਵਖਾਨੀ। ਭੂਖਣ ਗਲ ਕਰ ਰੈਣੀ, ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ।

**ਥੋਕ** ਪੰ. ਚੀਜ, ਪਦਾਰਥ, ਯਥਾ- ਤਿਨਿ ਪਾਏ ਸਭੇ ਥੋਕ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਦਿਵਾਇਐ।

**ਥੋਕੜੇ** ਪੰ. ਪਦਾਰਥ, ਯਥਾ- ਲਧੇ ਹਭੇ ਥੋਕੜੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਧਨੁ ਮਾਲ। ਮੂੰਗੇ ਕੀ ਮਾਲਾਓ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ।

**ਥੋਥਰ** ਦੇ. ਖਾਲੀ, ਯਥਾ- ਹਥਿ ਕਰਿ ਤੰਤੁ ਵਜਾਵੈ ਜੋਗੀ ਥੋਥਰ ਵਾਜੈ ਬੇਨ। ਪੁਨਾ- ਕਣ ਬਿਨਾ ਜੈਸੇ ਥੋਥਰ ਤੁਖਾ। ਪੁਨਾ- ਸਜਣ ਸਚੁ ਪਰਖਿ ਮੁਖਿ ਅਲਾਵਣੁ ਥੋਥਰਾ।

**ਥੋਥਾ** ਪੰ. ਖਾਲੀ, ਤੁਛ, ਯਥਾ- ਅੰਦਰਹੁ ਥੋਥਾ ਕੂੜਿਆਰੁ ਕੂੜੀ ਸਭ ਖਚਾ।

**ਥੋਰੀ** ਦੇ. ਤੁਛ, ਅਲਪ, ਯਥਾ- ਕਹਾ ਨਰ ਗਰਬਸਿ ਥੋਰੀ ਬਾਤ। ਪੁਨਾ- ਥੋਰੀ ਬਾਤ ਅਲਪ ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਅਟਕਾਵਸਿ ਰੇ।

**ਥੋੜੜਿਆ** ਪੰ. ਥੋੜੇ ਦਿਨੋ ਕਾ, ਯਥਾ- ਕਚਾ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ ਕਾ ਥੋੜੜਿਆ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ਜੀਉ।

**ਥੋੜੜੀ** ਪੰ. ਤੁੱਛ ਬ੍ਰਾਤ ਪੈ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਥੋੜੜੀ ਬਾਤ ਗੁਮਾਨੁ। ਪੁਨਾ- ਦਿਨ ਥੋੜੜੇ ਥਕੇ ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ।

**ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਿਹੀਤੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਥਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਰਚਨੰ ਸਮਾਪਤੰ॥੨॥**



**ਦਉਤ** ਗੁ. ਦਿਨ ਉਦੇ ਹੋਨੇ ਸਮੇ, ਜੈਸੇ- ਦਉਤ ਸਵੇਰਾ। ਪੁਨਾ- ਚਉਥਾ ਪਹਰੁ ਭਇਆ ਦਉਤੁ ਬਿਹਾਗੈ ਰਾਮ। ਪੁਨਾ- ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਟੇਕ ਹੈ ਨਿਸਿ ਦਉਤ ਸਵਾਰੈ।

**ਦਉਲਤਿ** ਗੁ. ਧਨ, ਯਥਾ- ਲੰਗਰਿ ਦਉਲਤਿ ਵੰਡੀਐ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੀਰਿ ਘਿਆਲੀ।

**ਦੁਆਈ** ਦੇ. ਅਸੀਸਾਂ, ਯਥਾ- ਦੇਨਿ੍ ਦੁਆਈ ਸੇ ਮਰਹਿ ਜਿਨ ਕਉ ਦੇਨਿ ਸਿ ਜਾਹਿ। ਅ. ਦੁਆ। ਦੇ. ਔਖਧੀ।

**ਦਇਅਲੀਆ** ਗੁ. ਦਯਾਲੁ ਕੀ, ਯਥਾ- ਸਰਣਿ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ ਦਇਅਲੀਆ।

**ਦਇਆ** ਗੁ. ਦਇਆ, ਯਥਾ- ਜਤੁ ਸਤੁ ਚਾਵਲ ਦਇਆ ਕਣਕ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਾਤੀ ਧਾਨੁ।

**ਦਇਆ** ਦੇ. ਪਰਾਯਾ ਦੁਖ ਹਰਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ, ਯਥਾ- ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਕਿਛੁ ਮਿਹਰ ਉਪਾਵਹੁ ਡੁਬਦੇ ਪਥਰ ਤਾਰੇ। ਸੰ. ਦਯਾ।

**ਦਇਆਰਾ** ਦੇ. ਦਯਾਲੂ, ਯਥਾ- ਜਬ ਤੇ ਭੇਟੇ ਸਾਧ ਦਇਆਰਾ।

**ਦਇਆਲ** ਦੇ. ਦਯਾ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਦਇਆਲ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਤਰਾ। ਸੰ. ਦਯਾਲੁ।

**ਦਈ** ਦੇ. ਦਿੱਤੀ, ਯਥਾ- ਦੀਈ ਭਵਾਰੀ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਜਨਮਾਧੇ। ਦੈਵ, ਯਥਾ- ਪੂਰਨ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸੰਪੂਰਨ ਸੀਤਲ ਸਾਂਤਿ ਦਇਆਲ ਦਈ।

**ਦਈਆ** ਗੁ. ਦੇਵ ਕੋ ਭਾਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ, ਯਥਾ- ਧੰਨਾ ਜਟੁ ਸੈਣੁ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਦਈਆ।

**ਦੰਸ** ਸੰ. ਮੱਛਰ, ਡਾਂਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਵਰਮ, ਸੰਜੋਂਯ ; ਮਰਮ ; ਦੋਖ ; ਖੰਡਨ ; ਸਰਪ ਕਾ ਡੰਗ ਔ ਦਾਂਤ।

**ਦਸ** ਦੇ. ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਆ, ਯਥਾ- ਦਸ ਅਉਰਾਤ ਰਖਹੁ ਬਦ ਰਾਹੀ। ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਸੰਜਮ ਸੇ, ਰਖੋ ਖੋਟੇ ਮਾਰਗੋਂ ਸੇ। ਪੁਨਾ- ਤਸਬੀ ਯਾਦਿ ਕਰਹੁ ਦਸ ਮਰਦਨੁ ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲੁ ਬੰਧਾਨਿ ਬਰਾ। ਪੁਨਾ- ਦਸ ਬੈਰਾਗਨਿ ਮੋਹਿ ਬਸਿ ਕੀਨ੍ਹੀ। ਈਹਾਂ ਸਾਰੇ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ। ਪੰ. ਬਤਾਉ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਦਸਿ ਉਪਦੇਸੜਾ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਅਨਤ ਨ ਕਾਹੂ ਜਾਇ ਜੀਉ। ਦਸ ਸੰਖ੍ਯਾ।

**ਦਸ ਅਉਤਾਰ** ਦੇ. ੧. ਮਛ ੨. ਕਛ ੩. ਬਰਾਹ ੪. ਨਰਸਿੰਘ ੫. ਵਾਮਨ ੬. ਰਾਮ ੭. ਪਰਸੁਰਾਮ ੮. ਬਲਰਾਮ ੯. ਬੁਧ ੧੦. ਕਲਕੀ, ਯਥਾ- ਦਸ ਅਉਤਾਰ ਰਾਜੇ ਹੋਇ ਵਰਤੇ ਮਹਾਦੇਵ ਅਉਧੂਤਾ। ਯੇ ਦਸੋ ਬਿਸਨੁ ਕੇ ਮੁਖ੍ਯ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ। ਇਨ ਸੇ ਭਿੰਨ ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਲਿਖੇ ਗੌਣ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ। ਵਾਸ੍ਤਵ ਸੇ- 'ਅਰਜਨ ਮੋ ਪੁਨ ਤੋਹ ਕੇ ਬੀਤੇ ਜਨਮ ਅਨੇਕ। ਮੈ ਜਾਨੋ ਤਿਨ ਸਰਬ ਕੋ ਤੂ ਨਹ ਜਾਨਤ ਏਕ।' ਐਸੇ ਗੀਤਾ ਬਚਨ ਸੇ। ਪੁਨਾ ਸਤ੍ਵ ਗੁਣ ਸਾਗਰ ਹਰੀ ਕੇ ਹੈ ਅਵਤਾਰ ਅਨੇਕ, ਐਸੇ ਭਾਗਵਤ ਬਚਨ ਸੇ। ਪੁਨਾ ਕਈ ਬਿਸਨੁ ਅਵਤਾਰ, ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਅਨੰਤ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਲੀਏ ਕਲ੍ਹ ਕੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਉਧਾਰ ਹੇਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ, ਜਿਨ ਕੇ ਅੰਸ ਕਲਾ ਰੂਪ ਆਨ ਆਠ ਗੁਰੂ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਹੈ, ਕਥਾ ਇਨ ਕੀ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਮੋ ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਮੇ ਸਪਸ੍ਟ ਹੈ। ਯਵਨ ਲੋਗ ਅਪਨੇ ਪੈਗੰਬਰੋਂ ਕੋ ਅਵਤਾਰ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ, ਆਨ ਜੀਵੋਂ ਸੇ ਕੁਛ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਕੇ ਨਿਸਚੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹਿੰਦੂਓ ਮੇ ਆਰਯ ਭੀ ਵਹੀ ਰੀਤਿ ਮਾਨਤੇ ਹੈ। ਸੋ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ ਜਗਤ ਰਚਨਾ ਸਭੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਰਚਿਤ ਵਸਤੂਓਂ ਮੇ ਤਿਸ ਕੋ ਬ੍ਯਾਪਕ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਜਬ ਯਹ ਦਸਾ ਹੈ ਤਬ ਅਵਤਾਰ ਹੋਨੇ ਮੇ ਕ੍ਯਾ ਕਠਨਤਾ ਹੈ, ਰਹੋ ਬਿਚਾਰ।

**ਦਸ ਅਸਟ ਪੁਰਾਣਾ** ਦੇ. ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ ਸਲੋਕ ਸੰਖ੍ਯਾ ਸਹਿਤ ਨਾਮ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਚੌਦਾ ਹਜਾਰ ਮਤਸ ਪੁਰਾਣ ੨. ਨੌ ਹਜਾਰ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ੩. ਸਾਢੇ ਚੌਦਾ ਹਜਾਰ ਭਵਿਖ੍ਯਤ ਪੁਰਾਣ ੪. ਅਠਾਰਾਂ ਹਜਾਰ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ੫. ਦਸ ਹਜਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਾਣ ੬. ਏਕ ਸੌ ਬਾਰਾ ਹਜਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਪੁਰਾਣ ੭. ਆਠ ਹਜਾਰ ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰਤ ਪੁਰਾਣ ੮. ਦਸ ਹਜਾਰ ਵਾਮਨ ਪੁਰਾਣ ੯. ਚੌਬੀਸ ਹਜਾਰ ਵਾਯੂ ਪੁਰਾਣ ੧੦. ਤੇਈਸ ਹਜਾਰ ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ੧੧. ਚੌਬੀਸ ਹਜਾਰ ਵਰਾਹ ਪੁਰਾਣ ੧੨. ਸੋਲਾਂ ਹਜਾਰ ਅਗਨੀ ਪੁਰਾਣ ੧੩. ਪਚੀਸ ਹਜਾਰ ਨਾਰਦ ਪੁਰਾਣ ੧੪. ਪਚਵੰਜਾ ਹਜਾਰ ਪਦਮ ਪੁਰਾਣ ੧੫. ਗਯਾਰਾਂ ਹਜਾਰ ਲਿੰਗ ਪੁਰਾਣ ੧੬. ਉੱਨੀਸ ਹਜਾਰ ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਣ ਮਰੇ ਮਨੁਖੋਂ ਹੇਤ ਜਿਸ ਕਾ ਏਕ ਪ੍ਰੇਤ ਖੰਡ ਵਚਤਾ ਹੈ ੧੭. ਸਤਾਰਾਂ ਹਜਾਰ ਕੂਰਮ ਪੁਰਾਣ ੧੮. ਇਕਾਸੀ ਹਜਾਰ ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ, ਸਭ ਕੀ ਸਲੋਕ ਸੰਖ੍ਯਾ ੩੯੧੨੦੦ ਤੀਨ ਲਾਖ ਇਕਾਨਵੇ ਹਜਾਰ ਦੋ ਸੈ ਹੈ ਸਲੋਕ ਗਿਨਤੀ ਮੈ ਬੱਤੀ ਅਖ੍ਯਰ ਕਾ ਅਨੁਸ੍ਰਪ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਲੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਦਸ ਅਸਟ ਪੁਰਾਣਾ।

**ਦਸ ਅਠ ਵਰਨ** ਵਾ. ਪੂਰਬ ਅਠਾਰਹ ਬਰਣ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋ ਲਿਖੇ ਅਠਾਰਾ ਵਰਣ। ਸੁਧ ਵਰਣੋ ਕੇ ਪੁਰਖੋ ਸੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਜਾਤਿ ਕੀ ਬਿਵਾਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋਂ ਸੇ ਉਪਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖਤ੍ਰੀ ਬੈਸ ਸੂਦ੍ਰ ਚਾਰ ਸੁਧ

ਬਰਣ ੫. ਪੰਜਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੇ ਛਤ੍ਰਾਣੀ ੬. ਛਠਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੇ ਬਨਿਆਣੀ ਕਾ ੭. ਸਾਤਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੇ ਸੁਦ੍ਰੀ ਕਾ ੮. ਆਠਵਾ ਛਤ੍ਰੀ ਸੇ ਬਨਿਆਣੀ ਕਾ ੯. ਨੌਵਾਂ ਛਤ੍ਰੀ ਸੇ ਸੁਦ੍ਰੀ ਕਾ ੧੦. ਦਸਵਾ ਬਣੀਏ ਸੇ ਸੁਦ੍ਰੀ ਕਾ ੧੧. ਗ੍ਯਾਰਵਾ ਸੁਦ੍ਰ ਸੇ ਬਨਿਆਣੀ ਕਾ ੧੨. ਬਾਰਵਾ ਸੁਦ੍ਰ ਸੇ ਛਤ੍ਰਾਣੀ ਕਾ ੧੩. ਤੇਰਵਾ ਸੁਦ੍ਰ ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਾ ੧੪. ਚੌਧਵਾ ਬਣੀਏ ਸੇ ਛਤ੍ਰਾਣੀ ਕਾ ੧੫. ਪੰਦ੍ਰਵਾ ਬਣੀਏ ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਾ ੧੬. ਸੋਲਵਾ ਛਤ੍ਰੀ ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਾ, ਯੇ ਚਾਰ ਸੁਧ ਬਰਣੋ ਪਰੇ ਬਾਰਾ ਸੀਧੇ ਉਲਟੇ ਬਰਣ ਸੰਕਰ ਹੈ ੧੭. ਸਤਾਰਵਾ ਬਰਣ ਸੰਕਰ ਪੁਰਖ ਇਸਤਰੀਓਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਉਪਜੇ ਸੰਕੀਰਣ ਹੈ ੧੮. ਅਠਾਰਵਾ ਕਨਜਾ ਸੇ ਉਪਜੇ ਕਾਨੀਨ ਹੈ, ਯੇ ਅਠਾਰਾ ਬਰਣ ਹੈਂ। ਮਨੁ ਕੀ ਟੀਕਾ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ ਬਰਣ ਚਾਰ ਹੀ ਹੈਂ, ਪਾਂਚਵਾ ਬਰਣ ਨਹੀ, ਸੋ ਸੁਧ ਬਰਣੋ ਕੇ ਭਾਵ ਸੇ ਹੈ ਸੁਧ ਬਰਣ ਚਾਰ ਹੀ ਹੈ ਪਾਂਚਵਾ ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਦਸ ਅਠ ਵਰਨ ਉਪਾਇਅਨੁ ਆਪਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਆਪਿ ਰਾਜੁ ਲਇਆ।

**ਦਸ ਆਠ** ਦੇ. ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ, ਯਥਾ- ਦਸ ਆਠ ਲੀਖੇ ਹੋਵਹਿ ਪਾਸਿ।

**ਦਸ ਚਾਰਿ ਹਟ** ਵਾ. ਚੌਦਾ ਭਵਨ, ਯਥਾ- ਦਸ ਚਾਰਿ ਹਟ ਤੁਧੁ ਸਾਜਿਆ ਵਾਪਾਰੁ ਕਰੀਵੇ।

**ਦਸ ਦੁਆਰ** ਦੇ. ਦਸ ਦੁਵਾਰੋਂ ਵਾਲਾ ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਏਕੁ ਗਿਰਹੁ ਦਸ ਦੁਆਰ ਹੈ ਜਾ ਕੇ। ਦਸ ਦੁਆਰੇ ਯੇ ਹੈਂ- ਦੋ ਨੇਤ੍ਰ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ, ਦੋ ਨਾਸਕਾ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ, ਦੋ ਕਾਨੋ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ, ਏਕ ਮੁਖ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ, ਏਕ ਲਿੰਗ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ, ਏਕ ਗੁਦਾ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ, ਏਕ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਤਾਲੂ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ, ਯੇ ਸਰੀਰ ਮੋ ਦਸ ਦਰਵਾਜੇ ਦਸ ਦੁਆਰੇ ਹੈਂ। ਨੌ ਦੁਆਰਿਓਂ ਕੇ ਰਸਤੇ ਦੇਵਤਿਓਂ ਨੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕੀਆ, ਦਸਮੇ ਤਾਲੂ ਕੇ ਰਸਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਕੀਆ। ਜੈਸੇ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰ ਕੇ ਰਸਤੇ ਦਿਸਾ ਨੇ, ਨੇਤ੍ਰ ਕੇ ਰਸਤੇ ਸੂਰਯ ਨੇ, ਨਾਸਕਾ ਕੇ ਰਸਤੇ ਅਸ੍ਵਨੀ ਕੁਮਾਰੋਂ ਨੇ, ਮੁਖ ਕੇ ਰਸਤੇ ਬਰਣ ਔ ਅਗਨੀ ਨੇ, ਲਿੰਗ ਕੇ ਰਸਤੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨੇ, ਗੁਦਾ ਕੇ ਰਸਤੇ ਧਰਮਰਾਜ ਨੇ, ਤਾਲੂ ਕੇ ਰਸਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਾ ਮਾਰਗ ਸਮਝ ਕੇ, ਜੋਗੀ ਜਨ ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ ਕੇ ਮਾਰਗ ਸੇ, ਮਰਣ ਸਮੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਾਸੇ ਹੈਂ। ਨਾਰਕੀ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਗੁਦਾ ਲਿੰਗ ਕੇ ਰਸਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਜਾਵੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਸ੍ਵਰਗ ਮੋ ਵਾ ਉਤਮ ਮਨੁਖੋਂ ਕੀ ਦੇਹ ਮੋ ਆਵੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਆਨ ਜੀਵੋ ਕੇ ਮੁਖ ਨਾਸਕਾਦਿ ਆਨ ਮਾਰਗੋਂ ਸੇ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਨੌ ਦੁਆਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਦਸਮਾ ਗੁਪਤ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਉ ਦੁਆਰੇ ਪਰਗਟੁ ਕੀਏ ਦਸਵਾ ਗੁਪਤੁ ਰਖਾਇਆ।

**ਦਸ ਨਾਰੀ** ਵਾ. ੧. ਸ੍ਰੋਤ੍ਰ ੨. ਤ੍ਵਚਾ ੩. ਚਖੁ ੪. ਰਸਨਾ ੫. ਘ੍ਰਾਣ, ਪਾਂਚੋ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਯ। ੧. ਵਾਕ ੨. ਪਾਣਿ ੩. ਪਾਦ ੪. ਲਿੰਗ ੫. ਗੁਦਾ, ਪਾਂਚੋ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰਯ ਅਰਥਾਤ ਦਸੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਯਥਾ- ਦਸ ਨਾਰੀ ਅਉਧੂਤ ਦੇਨਿ ਚਮੋੜੀਐ।

**ਦਸ ਪਾਤਉ** ਦੇ. ਅਪਨੇ ਵਿਖਯੋਂ ਮੇ ਨਾਚਨੇ ਵਾਲੀ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਰੂਪ ਬੇਸਜਾ, ਯਥਾ- ਦਸ ਪਾਤਉ ਪੰਚ ਸੰਗੀਤਾ ਏਕੈ ਭੀਤਰਿ ਸਾਥੇ।

**ਦਸ ਮਰਦਨੁ** ਸੰ. ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਕਾ ਸੰਜਮ ਸੇ ਰੋਕਨਾ ਹੀ ਸੁੰਨਤ ਜਾਨੋ ਅਰਥਾਤ ਰਸੂਲ ਕੀ ਉੱਤਮ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜਾਨੋ ਰਸੂਲ ਕੀ ਬਤਾਈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁੰਨਤ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਸਬੀ ਯਾਦਿ ਕਰਹੁ ਦਸ ਮਰਦਨੁ ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲੁ ਬੰਧਾਨਿ ਬਰਾ।

**ਦਸ ਮਿਰਗੀ** ਗੁ. ਦਸੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆ, ਯਥਾ- ਦਸ ਮਿਰਗੀ ਸਹਜੇ ਬੰਧਿ ਆਨੀ।

**ਦਸਹਰਾ** ਬਿਜਯ ਦਸਮੀ ਜਿਸ ਮੋ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਨੇ ਰਾਵਣ ਕੇ ਦਸ ਸਿਰ ਹਰੇ ਹੈ ਇਸ ਤਿਥਿ ਮੋ ਹਾਥੀ ਘੋੜਿਓ ਕੀ ਤਥਾ ਸਸਤ੍ਰੋ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਛਤ੍ਰੀਓ ਕਾ ਮੁਖਯ ਦਿਨ ਹੈ ; ਗੰਗਾ ਕੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਕੀ ਦਸਮੀ ਜੋ ਉਸ ਦਿਨ ਮੇ ਅਸਨਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜਨੋ ਕੇ ਦਸ ਪਾਪ ਹਰੇ ਹੈ।

**ਦੰਸਕ** ਸੰ. ਕਾਟਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਦੰਸਟ੍ਰਾ** ਸੰ. ਜਾੜ੍ਹਾਂ, ਦਾੜ੍ਹਾਂ।

**ਦਸਤ** ਫਾ. ਹਾਥ, ਯਥਾ- ਦਸ੍ਤਗੀਰੀ ਦੇਹਿ ਦਿਲਾਵਰ ਤੂਹੀ ਤੂਹੀ ਏਕ। ਦੇ. ਨਰਮ ਬਿਸ੍ਟਾ।

**ਦਸਤੰਗੀਰ** ਫਾ. ਹਾਥ ਪਕੜਨੇ ਵਾਲਾ ਸਹਾਈ, ਯਥਾ- ਜਨ ਪਿਸਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾਂ ਕਸ ਨੇਸ ਦਸਤੰਗੀਰ। ਕੋਈ ਨਹੀ ਹਾਥ ਪਕੜਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਦਸਤਗੀਰੀ** ਫਾ. ਵਾ. ਹਾਥ ਕੀ ਪਕੜ ਅਰਥਾਤ ਹਾਥ ਕੀ ਸਹਾਯਤਾ, ਯਥਾ- ਇਹ ਜੁ ਦੁਨੀਆ ਸਿਹਰੁ ਮੇਲਾ ਦਸਤਗੀਰੀ ਨਾਹਿ। ਪੁਨਾ- ਦਸ੍ਤਗੀਰੀ ਦੇਹਿ ਦਿਲਾਵਰ ਤੂਹੀ ਤੂਹੀ ਏਕ।

**ਦਸੰਤਣ** ਗੁ. ਦਾਸਪਨ ਕਾ, ਯਥਾ- ਦਾਸ ਦਸੰਤਣ ਭਾਇ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ।

**ਦਸਤਾਰ** ਫਾ. ਪਗੜੀ, ਯਥਾ- ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ।

**ਦਸਨ** ਸੰ. ਕਾਟਨਾ, ਯਥਾ- ਦਸਨ ਬਿਹੂਨ ਭੁਯੰਗੰ ਮੰਤ੍ਰੰ ਗਾਰੁੜੀ ਨਿਵਾਰੰ।

**ਦਸਰਥ** ਸੰ. ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਕਾ ਪਿਤਾ ਦਸੋ ਦਿਸਾ ਮੇ ਜਯ ਹੇਤ ਰਥ ਫੇਰਨੇ ਸੇ ਨਾਮ ਦਸਰਥ ਹੈ।

**ਦਸਾਇ** ਪੰ. ਦਾਸ ਕਾ ਦਾਸ, ਯਥਾ- ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਦਸਾਇ।

**ਦਸਾਇਣੁ** ਗੁ. ਦਾਸ, ਯਥਾ- ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਮੇਲਿ ਤੇਰਾ ਦਾਸ ਦਸਾਇਣੁ। ਗੁਰੁ ਕਹੇਂ ਹਮ ਦਾਸੋਂ ਕੇ ਦਾਸ ਹੈਂ।

**ਦਸਾਈ** ਪੰ. ਪੂਛਤੀ ਹੋ, ਯਥਾ- ਹਉ ਪੰਥੁ ਦਸਾਈ ਨਿਤ ਖੜੀ।

**ਦਸਾਹਰਾ** ਗੁ. ਪ੍ਰਗਟ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੇਰੈ ਬਲਿਹਾਰੈ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ਖੇਲੁ ਦਸਾਹਰਾ ਜੀਉ। ਦੇ. ਗੰਗਾ ਕੇ ਦਸਹਰੇ ਸਮ ਸਭ ਪਾਪੋਂ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਸਾਚਾ ਥਾਨੁ ਤੀਰਥੁ ਦਸ ਪੁਰਬ ਸਦਾ ਦਸਾਹਰਾ। ੧. ਜੇਠ ਮਹੀਨਾ ੨. ਸੁਕਲ ਪਖ ੩. ਦਸਮੀ ੪. ਹਸ੍ਤ ਨਛਤ੍ਰ ੫. ਬੁਧਵਾਰ ੬. ਗਰ ਕਰਣ ੭. ਬਯਤਿਪਾਤਯੋਗ ੮. ਬ੍ਰਿਖ ਕਾ ਸੂਰਯ ੯. ਕਨ੍ਯਾ ਕਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ੧੦. ਆਨੰਦ ਯੋਗ, ਯਹ ਸਤਾਈ ਜੋਗੋ ਸੇ ਜੁਦਾ ਜੋਗ ਹੈ- ਜਯੇਸ੍ਠੇ ਮਾਸੇ ਸਿਤੇ ਪਖ੍ਯੇ ਦਸਮ੍ਯਾਂ ਬੁਧ ਹਸ੍ਤਯੋ। ਗਰਾਨੰਦੇ ਬਯਤਿਪਾਤੇ ਕਨ੍ਯਾਚੰਦ੍ਰੇ ਬ੍ਰਿਖੇਰਵੌ ਦਸ ਯੋਗ ਸਮਾਖ੍ਯਾਤਾ ਦਸ ਪਾਪ ਹਰਾਪਰਾ। ਬਿਜਯਦਸਮੀ।

**ਦਸਾਕੀ** ਗੁ. ਦਾਸ ਕਰੋ ਮੁਝੇ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ ਕਰਿ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ ਦਸਾਕੀ। ਦਾਸੋਂ ਕੇ ਦਾਸੋਂ ਕਾ ਦਾਸ ਕਰੋ ਮੁਝੇ।

**ਦਸਾਣੀ** ਗੁ. ਦਾਸ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਣਿ ਪਇਆ ਹਰਿ ਜਾਪੀ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਦਸਾਣੀ ਹੇ। ਹੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ! ਆਪ ਕੇ ਦਾਸੋਂ ਕਾ ਦਾਸ ਹੂੰ।

**ਦਸਾਨਿਓ** ਗੁ. ਦਾਸ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਕਰੁ ਮਸਤਕਿ ਧਰਿ ਕਟੀ ਜੇਵਰੀ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਦਸਾਨਿਓ। ਗੁਰੂ ਕਹੇਂ ਹਮ ਦਾਸ ਕੇ ਦਾਸ ਹੈਂ।

**ਦਸੂਣੀ** ਗੁ. ਦਸ ਗੁਣੀ, ਯਥਾ- ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ।

**ਦਸੇ** ਪੰ. ਬਤਾਵੇ, ਯਥਾ- ਹਉ ਪੰਥੁ ਦਸਾਈ ਨਿਤ ਖੜੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੁ ਦਸੇ ਤਿਨਿ ਜਾਉ। ਦਸੋ ਇੰਦ੍ਰਿਯ, ਯਥਾ- ਦਸ ਨਾਰੀ ਇਕੁ ਪੁਰਖੁ ਕਰਿ ਦਸੇ ਸਾਦਿ ਲੋਭਾਈਆ। ਧਰਮਹੀਨ ਨਰ ਦਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ। ਸੰ. ਦਸ੍ਯ।

**ਦਸੇ ਦਿਸਾ** ਸੰ. ਪੂਰਬ ਦਖਣ ਪਛਮ ਉੱਤਰ ਚਾਰੋ ਦਿਸਾ। ਅਗਨਿ ਨੈਰਤ ਵਾਯਵ ਈਸਾਨ ਚਾਰੋ ਕੋਣਾ ਤਲਾ ਊਪਰ ਮੇਲ ਦਸ ਦਿਸਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦਸੇ ਦਿਸਾ ਰਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ।

**ਦਹ** ਦੇ. ਦਸ, ਯਥਾ- ਦਹ ਦਿਸ ਢੂਢਿ ਘਰੈ ਮਹਿ ਪਾਇਆ। ਸੰ. ਭਸਮ ਕਰਨਾ।

**ਦਹ ਦਿਸ** ਦੇ. ਦਸੋ ਦਿਸਾ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਦਹ ਦਿਸ ਅੰਧਿਆਰਾ। ਪੁਨਾ- ਦਹ ਦਿਸ ਚਲਿ ਚਲਿ ਗਵਨੁ ਕਰਈਆ।

**ਦਹਸਿਰਿ** ਦੇ. ਦਸ ਸਿਰੋਂ ਵਾਲਾ ਰਾਵਣ, ਯਥਾ- ਅੰਧੁਲੈ ਦਹਸਿਰਿ ਮੂੰਡੁ ਕਟਾਇਆ।

**ਦਹਨੁ** ਗੁ. ਦਾਹ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਅਗਹ ਗਹਨੁ ਭ੍ਰਮੁ ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਦਹਨੁ ਸੀਤਲੁ ਸੁਖ ਦਾਤਉ।

**ਦਹਨ** ਸੰ. ਅਗਨਿ। ਦੇ. ਦਾਹ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਕਹਨ ਮਲਨ ਦਹਨ ਲਹਨ ਗੁਰ ਮਿਲੇ ਆਨ ਨਹੀ ਉਪਾਉ।

**ਦਹੀ** ਦੇ. ਦਧਿ, ਯਥਾ- ਪੰਡਿਤ ਦਹੀ ਵਿਲੋਈਐ ਭਾਈ ਵਿਚਹੁ ਨਿਕਲੈ ਤਥੁ। ਪੰ. ਜਲੀ ਵਸਤੁ, ਜੈਸੇ- ਕਿਉਂ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਦਹੀ।

**ਦਖਣ ਦੇਸਿ** ਸੰ. ਦਖ੍ਹਣ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਪਦਮਨਾਭ ਜਨਾਰਦਨ ਸ੍ਰੀਰੰਗ ਆਦਿ ਮੰਦਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਦਖਨ ਦੇਸਿ ਹਰੀ ਕਾ ਬਾਸਾ ਪਛਿਮਿ ਅਲਹ ਮੁਕਾਮਾ।

**ਦਖਣੀ** ਦੇ. ਕਾਹੂੰ ਦਖਣੀ ਪੰਡਿਤ ਕੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ; ਵਾ 'ਦਖ'- ਦਾਖ੍ਯ ਭਾਵ ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਚਤੁਰਾਈ ਕੂ, 'ਣੀ'- ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਓਅੰਕਾਰ ਬਾਣੀ, ਯਥਾ- ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰੁ।

**ਦਖਨ** ਦੇ. ਸਰੀਰ ਕਾ ਦਹਣਾ ਪਾਸਾ ; ਉਦਾਰਤਾ ਵਾਲਾ ; ਅਨੇਕ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋਂ ਸਾਥ ਤੁਲ੍ਯ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ ਪਤਿ ; ਧ੍ਰੂ ਕਾ ਸਨੁਮੁਖ ਪਾਸਾ, ਯਥਾ- ਦਖਨ ਦੇਸਿ ਹਰੀ ਕਾ ਬਾਸਾ। ਮਧ੍ਯ ਦੇਸ ਸੇ ਲੰਕਾ ਓਰ ਕਾ ਦੇਸ ਜਿਸ ਮੇ ਗੌਡ ਬੈਰਾੜ ਤਿਲੰਗ ਕਰਨਾਟਕ ਕਾਨੜਾ ਦ੍ਰਾਵਿੜ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਦੇਸ ਹੈ।

**ਦਖਨ** ਦੇ. ਦਖਣ, ਯਥਾ- ਦਖਨ ਦੇਸਿ ਹਰੀ ਕਾ ਬਾਸਾ।

**ਦਖਿਣਾ** ਸੰ. ਦਖਿਣ ਦਿਸਾ ; ਯੱਗ ਸ੍ਰਾਧਾਦਿਕ ਕਰਮ ਕੀ ਪੂਰਣਤਾ ਹੇਤ ਪੂਜਾ, ਯਥਾ- ਇਕ ਦਖਿਣਾ ਹਉ ਤੈ ਪਹਿ ਮਾਗਉ ਦੇਹਿ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ। ਪ੍ਰਤਿਸਠਾ।

**ਦਗਧ** ਸੰ. ਜਲਾ ਹੂਆ।

**ਦਗਰੋ** ਦੇ. ਖੁਲਾ ਰਸਤਾ, ਜੈਸੇ- ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਮੈ ਦਗਰੋ ਪਾਇਆ। ਦਗਲਾ ਖੁਲਾ ਝਗਲਾ। ਫਾ. ਦਗਲਹ।

**ਦਗਲੀ** ਦੇ. ਸਪਾਹੀਓਂ ਕਾ ਕੋਟ ; ਫਕੀਰੋਂ ਕੀ ਖਫਨੀ। ਗੁ. ਦੇਹ ਰੂਪ ਬਸਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਪਹਿਰਉ ਨਹੀ ਦਗਲੀ ਲਗੈ ਨ ਪਾਲਾ। ਫਾ. ਦਗਲਹ।

**ਦੰਗਾ** ਫਾ. ਲੜਾਈ।

**ਦਗਾ** ਯਵ. ਫਰੇਬ, ਛਲ।

**ਦਝਸੀ** ਪੰ. ਜਲਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕੁਫਰ ਗੋਅ ਕੁਫਰਾਣੈ ਪਇਆ ਦਝਸੀ।

**ਦਝੰਨ** ਪੰ. ਜਲਨ, ਜੈਸੇ- ਮਨਮੁਖ ਪਏ ਦਝੰਨ।

**ਦਝਿ** ਪੰ. ਸੜ, ਜਲ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਕੇਰੀ ਦੋਸਤੀ ਮਨਮੁਖ ਦਝਿ ਮਰੰਨਿ। ਜਲੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਪਵਹਿ ਦਝਹਿ ਨਾਨਕਾ ਤਰੀਐ ਕਰਮੀ ਲਗਿ।

**ਦੰਡ** ਸੰ. ਲਾਠੀ ; ਪ੍ਰਕਾਂਡ, ਟਾੱਲਾ ; ਅਸ੍ਵ ; ਕੋਣ ; ਮਧਾਣੀ ਕਾ ਡੰਡਾ; ਘਟਿਕਾ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾਲ ; ਭੂਮੀ ਕੀ ਮਿਨਤੀ ਬਿਸੇਖ ; ਸੂਰਯ ਕਾ ਰਥਵਾਹੀ ; ਦ੍ਰਬ੍ਯ ਛੀਨ ਲੇਨਾ ਰੂਪ ਨੀਤਿ ਕਾ ਉਪਾਯ ; ਦੰਡ ਦਾਤਾ ਯਮਰਾਜ ; ਸੇਨਾ ਬਿਸੇਖ ; ਸੰਨ੍ਯਾਸੀਓ ਕਾ ਦੰਡ, ਯਥਾ- ਦੰਡਧਾਰ ਜਟਧਾਰੈ ਪੇਖਿਓ ਵਰਤ ਨੇਮ ਤੀਰਥਾਏ।

**ਦੰਡ ਨੀਤਿ** ਸੰ. ਦੰਡ ਦੇਨੇ ਕੀ ਰੀਤਿ ਕੇ ਬੋਧਕ ਨੀਤਿ ਗ੍ਰੰਥ।

**ਦੰਡੀ** ਸੰ. ਯਮ ; ਰਾਜਾ ; ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ ; ਦੰਡੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ; ਦੰਡੀ ਸੰਨਯਾਸੀ, ਯੇ ਸੰਨਯਾਸੀ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਸੇ ਚਲੇ ਹੈ। ਇਨ ਮੇ ਚਿਤ ਸੇ ਨਾ ਬਿਰਕਤ ਭੀ ਜਾਹਰ ਮੇ ਧਾਤੂ ਨਹੀ ਛੋਹਤੇ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇ ਹਾਥ ਕੀ ਰੋਟੀ ਖਾਤੇ ਹੈਂ। ਜਾਤਿ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਨਾਮ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਹਾਵਤੇ ਹੈ। ਹਾਥ ਮੇਂ ਅਨਘੜੀ ਸੀ ਬਹੁਤ ਪਤਲੀ ਬਾਂਸ ਕੀ ਏਕ ਛਟੀ ਰਖਤੇ ਹੈਂ, ਬੈਸ੍ਨਵ ਮਤ ਕੇ ਆਚਾਰੀਯੋਂ ਵਤ ਤੀਨ ਲਕੜੀ ਨਹੀ ਰਖਤੇ, ਉਸ ਕੋ ਚਲਨੇ ਸਮੇ ਜਿਮੀਨ ਸਾਥ ਨਹੀ ਛੁਹਾਤੇ, ਕਹੀਂ ਦੇਵ ਮੰਦਰ ਮੇਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸੀ ਸੇ ਟੇਕਤੇ ਹੈਂ। ਸਾਧੂ ਬਨਨੇ ਕੇ ਦਿਨ ਸਭ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਮ ਕਰ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਪੀਛੇ ਸੰਨਜਾਸੀ ਬਨ, ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਕਰਮ ਕੀ ਯੋਗਜਤਾ ਨਹੀ ਸਮਝਤੇ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਮਰਨ ਸਮੇ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੋ ਮੱਟੀ ਮੇਂ ਗਡਵਾਤੇ ਹੈਂ, ਆਗ ਮੇਂ ਨਹੀ ਜਲਵਾਤੇ, ਨਾ ਅਪਨੇ ਦੇਹ ਪਾਤ ਹੋਨੇ ਪੀਛੇ ਔਰਧ ਦੈਹਕ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰਾਧਾਦਿ ਕਰਾਤੇ ਹੈਂ। ਦੱਤ ਕਪਲ ਕੇ ਸੰਨਜਾਸੀ ਜਟਿਲ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਦੇਹ ਕੇ ਰੋਮ ਨਹੀ ਕਟਾਤੇ। ਉਨ ਮੇਂ ਦੰਡ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀ ਰਸਮ ਨਹੀ ਅਰ ਸਭ ਜਾਤੋ ਕੇ ਲੋਗ ਸੰਨਜਾਸੀ ਬਣ, ਲੱਕ ਮੇਂ ਉੱਨ ਕੇ ਰੱਸੇ ਬਾਂਧ, ਮਾਂਗਤੇ ਖਾਤੇ ਹੈਂ, ਮਠ ਬਾਂਧਤੇ ਹੈਂ। ਕਈ ਬੀਚ ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਭੀ ਬਨ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਸੋ ਇਨਹੀ ਕਾ ਦੋਸ ਨਹੀ ਪੁਰਾਨੇ ਹੋ, ਸਭੀ ਭੇਖ ਇਸੀ ਦਸਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ।

**ਦੰਤ** ਸੰ. ਦਾਂਤ, ਯਥਾ- ਮੁਖ ਦੰਤ ਰਸਨ ਸਗਲ ਘਸਿ ਜਾਵਤ।

**ਦੰਤ ਰੀਸਾਲਾ** ਵਾ. ਦਾਂਤ ਸੁੰਦਰ, ਯਥਾ- ਤੇਰੇ ਬੰਕੇ ਲੋਇਣ ਦੰਤ ਰੀਸਾਲਾ।

**ਦੰਤਵਕ੍ਰ** ਦੇ. ਸਿਸੁਪਾਲ ਕਾ ਭਾਤ੍ਰਾ, ਜੈਸੇ- ਦੰਤਵਕ੍ਰ ਕਾਲਜਮਨ ਸੰਘਾਰੇ। ਸੰ. ਦੰਤਵਕ੍ਰ।

**ਦੰਤਾ** ਦੇ. ਦੰਤਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਦੰਤਾ ਕਿਉ ਖਾਈਐ ਸਾਰੁ।

**ਦੰਤੀ** ਸੰ. ਜਮਾਲਗੋਟੇ ਕੀ ਜੜ ; ਹਸ੍ਤੀ।

**ਦਤੁ** ਸੰ. ਤ੍ਰਕ੍ਤ, ਤਯਾਗੀ ਵਸਤੂ ; ਰਖਿਤ, ਪਾਲੀ ਵਸਤੂ ; ਬਾਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਏਕ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿਸ ਕੋ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੰਤਾਨਹੀਨ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਤਿ ਆਪ ਦੇਵੇ ; ਅਤ੍ਰੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਆਤ੍ਰੇਯ ਨਾਮਾਦੱਤ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ; ਦਾਨ ਭਾਵ ਦੇਨਾ, ਸੋ ਦੇਨਾ ਸਾਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ੧. ਏਕ ਖਰੀਦੀ ਚੀਜਾਂ ਕਾ ਮੋਲ ਸੇ ਦੇਨਾ ੨. ਦੂਸਰਾ ਕਾਮ ਕਰਾਏ ਕੀ ਮਜੂਰੀ ਦੇਨੀ ੩. ਤੀਜਾ ਖੁਸੀ ਸੇ ਦੇਨਾ ੪. ਚੌਥਾ ਸ੍ਨੇਹ ਸੇ ਦੇਨਾ ੫. ਪਾਂਚਵਾ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਬਦਲਾ ਦੇਨਾ ੬. ਛਠਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋਂ ਕੋ ਦੇਨਾ ੭. ਸਾਤਵਾ ਦਯਾ ਕਰ ਭਿਖੂਕੋਂ ਕੋ ਦੇਨਾ, ਯਥਾ- ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ। ਸਦਾ ਵਰਤਾਦਿਕ ਦਾਨ।

**ਦਤੁ ਕਰੀ** ਵਾ. ਯਾਚਕੋ ਕੋ ਦੇਨਾ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੋਟ ਦਤੁ ਕਰੀ ਬਹੁ ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਦਾਨੁ।

**ਦਤੁ ਕੀਆ** ਵਾ. ਦਾਨ ਕੀਆ, ਦੇਨਾ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਚੰਦ ਸਤ ਭੇਦਿਆ ਨਾਦ ਸਤ ਪੂਰਿਆ ਸੂਰ ਸਤ ਖੋੜਸਾ ਦਤੁ ਕੀਆ।

**ਦੰਦ ਖੰਡ** ਦੇ. ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਜੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹੀਡੋਲੀ ਚੜਿ ਆਈਆ ਦੰਦ ਖੰਡ ਕੀਤੇ ਰਾਸਿ। ਹਾਥੀ ਦਾਂਤ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਜੜ ਕਰ ਸਵਾਰੇ ਹਿੰਡੋਲੇ।

**ਦੰਦਸੂਕ** ਸਰਪ।

**ਦੰਦ** ਪੰ. ਦਾਂਤ ; ਦਾਤੋਂ ਮੇ ਅਰਥਾਤ ਦਾਂਤੋ ਤੁਲਜ ਸ੍ਵੱਛ ਰੂਪ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਗੁਣੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਦੰਦੀ ਮੈਲੁ ਨ ਕਤੁ ਮਨਿ ਜੀਭੈ ਸਚਾ ਸੋਇ। ਚੰਦ੍ਰ ਮੇਂ ਕਲੰਕ ਵਤ ਉੱਤਮ ਗੁਣੋਂ ਮੇ ਕਲੰਕ ਜਰਾ ਭੀ ਨਹੀ।

**ਦੱਦ** ਪੰ. ਦਦ ਰੋਗ। ਸੰ. ਦਦ੍ਰੁ। ਦਦ ਰੋਗ ਤੁਲਜ ਦੁਖਦਾਈ ਜਿਸ ਕੋ ਦੇਖ ਕਹਤੇ ਹੈ ਕਹਾ ਸੇ ਦਦ ਲਗ ਗਈ।

**ਦਦੈ** ਗੁ. ਇਸੀ ਅਖਰ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਊ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ।

**ਦਧਾ** ਪੰ. ਦਾਹ ਕੀਆ ਹੂਆ।

**ਦਧਿ** ਸੰ. ਦਹੀ, ਯਥਾ- ਘ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨ ਦਧਿ ਮਥੈ ਸਇਆਨ।

**ਦਫਤਰੁ** ਅ. ਲੇਖਾ ਹਾਕਮ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਕਾ, ਯਥਾ- ਦਫਤਰੁ ਦਈ ਜਬ ਕਾਢਿ ਹੈ ਹੋਇਗਾ ਕਉਨੁ ਹਵਾਲੁ। ਪੁਨਾ- ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਾ ਦਫਤਰੁ ਸੋਧਿਆ ਬਾਕੀ ਰਿਜਮ ਨ ਕਾਈ।

**ਦੰਫਾਨ** ਗੁ. ਦੰਭ, ਯਥਾ- ਸੰਧਿਆ ਕਾਲ ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਵਰਤਾ ਜਿਉ ਸਫਰੀ ਦੰਫਾਨ। ਜੈਸੇ ਮਛੀ ਹੇਰ ਬਗੁਲੇ ਕਾ ਨੇਤ੍ਰ ਮੀਲਨ ਰੂਪ ਦੰਭ ਹੈ।

**ਦਬਟੀਐ** ਗੁ. ਔਰੋ ਕੋ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਖਰਚੇ ਦਿਤਿ ਖਸੰਮ ਦੀ ਆਪ ਖਹਦੀ ਖੈਰਿ ਦਬਟੀਐ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਦਾਤ ਕੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਆਪ ਖਾਵੇ ਹੈ, ਔਰੋ ਕੋ ਉਸ ਕਾ ਦਾਨ ਦੇਵੇ ਹੈ।

**ਦਬਿਆ** ਪੰ. ਗਡਿਆ, ਯਥਾ- ਅਨਤਾ ਧਨੁ ਧਰਿ ਦਬਿਆ ਫਿਰਿ ਬਿਖੁ ਭਾਲਣ ਗਇਆ।

**ਦੰਭ** ਸੰ. ਛਲ, ਪਾਖੰਡ।

**ਦਭੁ** ਦੇ. ਕੁਸਾ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਥੀਉ ਪਵਾਹੀ ਦਭੁ। ਸੰ. ਦਰਭ।

**ਦੰਮ** ਦੇ. ਪੈਸਾ, ਮਾਯਾ ; ਸ੍ਵਾਸ।

**ਦਮ** ਫਾ. ਖੂਨ, ਲਹੂ, ਰੁਧਿਰ ; ਫਰੇਬ ਮੇਂ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕੇ ਕੇ ਦਮ ਮੇਂ ਆ ਗਯਾ। ਸ੍ਵਾਸ, ਯਥਾ- ਟੁਕੁ ਦਮੁ ਕਰਾਰੀ ਜਉ ਕਰਹੁ ਹਾਜਿਰ ਹਜੂਰਿ ਖੁਦਾਇ। ਅਧਾ ਸ੍ਵਾਸ ਸਭੀ ਜੇ ਕਰ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕਰੋ। ਸੰ. ਬਾਹਜ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕਾ ਮੰਦ ਵਿਖਯੋਂ ਸੇ ਰੋਕਨਾ ; ਵਿਗਾੜ ਯੋਗਜ ਵਸਤੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਹੋਤੇ ਭੀ ਮਨ ਕੀ ਥਿਰਤਾ ; ਕੁਕਰਮੋ ਸੇ ਮਨ ਕਾ ਹਟਾਨਾ ; ਨੀਤਿ ਕਾ ਦੰਡ ਉਪਾਯ।

**ਦਮ ਆਢ** ਦੇ. ਅਧੀ ਦਮੜੀ, ਯਥਾ- ਸੂਮੁ ਕਰਤੇ ਦਮ ਆਢ ਕਉ ਤੇ ਗਨੀ ਧਨੀਤਾ।

**ਦਮ ਕ੍ਰਿਹੁ** ਗੁ. ਦੰਮੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸੰਮਨ ਜਉ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਦਮ ਕ੍ਰਿਹੁ ਹੋਤੀ ਸਾਟ। ਜੇਕਰ ਦੰਮਾ ਸੇ ਹੋਤੀ ਬਦਲ ਅਰਥਾਤ ਜੇਕਰ ਦਾਮ ਦੇਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ, ਤਬ ਰਾਵਨ ਕੌਨ ਸਾ ਕੰਗਾਲ ਥਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸਿਰ ਕਾਟ ਚੜਾਇ, ਮਹਾਦੇਵ ਕੋ ਖੁਸ ਕੀਆ।

**ਦਮਨ** ਸੰ. ਬਾਹਰ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋ ਕੋ ਮੰਦ ਵਿਖਯੋਂ ਸੇ ਰੋਕਨਾ।

**ਦਮਰਾ** ਦੇ. ਪੁ. ਦਮੜਾ ਅਰਥਾਤ ਮਾਯਾ ਸਕਤੀ, ਯਥਾ- ਅਥੋਨ ਪੁਰਸਾਦਮਰਾ। ਦਮ ਸਾਧਨ ਅਰਥਾਤ ਬਾਹਜ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕਾ ਨਿਗ੍ਰਹ।

**ਦਮੜਾ** ਦੇ. ਰੁਪਯਾ ਪੈਸਾ, ਯਥਾ- ਦਮੜਾ ਪਲੈ ਨਾ ਪਵੈ।

**ਦੰਮਾ ਦੰਮ** ਵਾ. ਸ੍ਵਾਸੋ ਸ੍ਵਾਸ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਮਾਂਗੈ ਦੰਮਾ ਦੰਮ।

**ਦਮਾਮਾ** ਫਾ. ਨਗਾਰਾ, ਢੋਲ, ਯਥਾ- ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਓ।

**ਦਮੀ** ਦੇ. ਏਕ ਸ੍ਵਾਸ ਕੀ ਥਿਰਤਾ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਭੀ ਹੈ- ਮਤੁ ਕਿ ਜਾਪੈ ਸਾਹੁ ਆਵੈ ਕਿ ਨ ਆਵੈ ਰਾਮ।

**ਦਯ** ਗੁ. ਹੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਦਯ ਗੁਸਾਈ ਮੀਤੁਲਾ ਤੂੰ ਸੰਗਿ ਹਮਾਰੈ ਬਾਸੁ ਜੀਉ। ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਦਯਿ ਮਿਲਾਯਉ ਭਿਖਿਆ ਜਿਵ ਤੂ ਰਖਹਿ ਤਿਵ ਰਹਉ। ਦੈਵ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮੈ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਦਯੈ ਸੇਵੜੀ। ਮੈ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦੈਵ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮੈ ਹੂੰ ਐਸੇ ਜਾਨ ਕੇ ਗੁਰੋ ਨੇ ਮੇਰੀ ਜੇਵੜੀ ਕਾਟੀ ਹੈ ਦੇਵ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਦੈਵ ਹੈ। ਸੰ. ਦੈਵ।

**ਦਰ** ਸੰ. ਈਖਤ, ਥੋੜਾ ; ਭਯ ; ਗਰਤ, ਟੋਆ। ਫਾ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਦੀਦਾਰਿ ਸਮਾਇ। ਆਪ ਕੇ ਦੀਦਾਰ ਮੇ ਸਮਾਵੇ। ਪੁਨਾ- ਆਈ ਮਸਟਿ ਜੜਵਤ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਿਉ ਤਸਕਰੁ ਦਰਿ ਸਾਂਨ੍ਹਿਹਾ। ਬੀਚ ਸੰਨ ਦੇ। ਪੁਨਾ- ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ। ਬੀਚ ਕਾਨ ਕੇ। ਦੇ. ਦਰਵਾਜਾ, ਯਥਾ- ਦਰਿ ਦਰਵਾਣੀ ਨਾਹਿ ਮੂਲੇ ਪੁਛ ਤਿਸੁ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਪੈ ਕੋਈ ਰੋਕਨੇ ਵਾਲਾ ਦਰਵਾਨ ਨਹੀ।

**ਦਰ ਹਵਾ** ਫਾ. ਵਾ. ਬੀਚ ਹਿਰਸ ਕੇ, ਬੀਚ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੇ, ਯਥਾ- ਸਬ ਰੋਜ ਗਸਤਮ ਦਰ ਹਵਾ ਕਰਦੇਮ ਬਦੀ ਖਿਆਲ।

**ਦਰ ਗੋਸ** ਫਾ. ਬੀਚ ਕਾਨ ਕੇ, ਯਥਾ- ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ।

**ਦਰਸ** ਦੇ. ਦਰਸਨ, ਜੈਸੇ- ਸਫਲਿ ਓ ਦਰਸ ਦਿਸੇ। ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਦਰਸਨ ਦੇਖਨੇ ਤੇ। ਪੁਨਾ- ਦਰਸੁ ਸਫਲਿਓ ਦਰਸੁ ਪੇਖਿਓ ਗਏ ਕਿਲਬਿਖ ਗਏ। ਦਰਸਨਾ ਵਿਚੋ ਸਫਲਾ ਦਰਸਨ। ਪੁਨਾ- ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੁਹਿ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ਨਾਨਕ ਦਰਸ ਰੀਤਾ। ਦਰਸਨ ਸੇ ਖਾਲੀ। ਫਾ. ਉਪਦੇਸ, ਉਪਦੇਸ ਕੀ ਜਗਾ ਕਾ ਨਾਮ ਮਦਰਸਾ ਹੈ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁਦਰਸ ਹੈ।

**ਦਰਸਨ** ਸੰ. ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ; ਕਰਣ ; ਨੇਤ੍ਰ ; ਸ੍ਵਪ੍ਨ ; ਬੁਧਿ ; ਧਰਮ ; ਦਰਪਣ ; ਉਪਲਬਧੀ, ਗਯਾਨ, ਯਥਾ- ਦਰਸਨ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਪੁਨੀਤਾ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਅਪੋਰਖ੍ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਦੇਖਨਾ ; ਜੋਗੀ ਜੰਗਮਾਦਿ ਖਟ, ਯਥਾ- ਖਟੁ ਦਰਸਨ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਏ।

**ਦਰਸਾ** ਦੇ. ਦਰਸਨ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਲੁਕਿ ਨ ਦੇਵਹਿ ਦਰਸਾ।

**ਦਰਸਾਇਆ** ਗੁ. ਦਰਸਨ, ਯਥਾ- ਆਸ ਮਨੋਰਥੁ ਪੂਰਨੁ ਹੋਵੈ ਭੇਟਤ ਗੁਰ ਦਰਸਾਇਆ ਜੀਉ। ਦਿਖਲਵਾਯਾ।

**ਦਰਸਾਨਹਾ** ਵਾ. ਬੀਚ ਸੰਨ ਕੇ ਮਸ੍ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਈ ਮਸਟਿ ਜੜਵਤ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਿਉ ਤਸਕਰੁ ਦਰਿ ਸਾਂਨ੍ਹਿਹਾ। ਗੁ. ਦਰਸਨ, ਜੈਸੇ- ਜਬ ਤੇ ਪਾਏ ਦਰਸਾਨਹਾ।

**ਦਰਸਾਰੈ** ਗੁ. ਦਰਸਨ ਦੇਖ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਗਨ ਭਏ ਹੀਅਰੈ ਦਰਸਾਰੈ। ਦਰਸਨ, ਯਥਾ- ਅਵਲੋਕਨ ਪੁਨਹ ਪੁਨਹ ਕਰਉ ਜਨ ਕਾ ਦਰਸਾਰੁ। ਪੁਨਾ- ਧੰਨੁ ਸੁ ਦਿਨਸੁ ਸੰਜੋਗੜਾ ਜਿਤੁ ਡਿਠਾ ਗੁਰ ਦਰਸਾਰੁ। ਦਰਸਨ ਸੇ, ਯਥਾ- ਹੀਤ ਚੀਤ ਸਭ ਪ੍ਰਾਨ ਧਨ ਨਾਨਕ ਦਰਸਾਰੀ।

**ਦਰਸਾਵੜਾ** ਪੰ. ਦਰਸਨ, ਯਥਾ- ਇਉ ਪਾਵਹਿ ਹਰਿ ਦਰਸਾਵੜਾ ਨਹ ਲਗੈ ਤਤੀ ਵਾਉ ਜੀਉ।

**ਦਰਸਾਵੈ** ਗੁ. ਦਰਸਨ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਪਿਆਸ ਬਹੁਤੁ ਦਰਸਾਵੈ।

**ਦਰਹਾਲੀ** ਦੇ. ਸੀਘ੍ਰ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਖੈ ਸਚਾ ਕਰੇ ਸਾ ਬਾਤ ਹੋਵੈ ਦਰਹਾਲੀ।

**ਦਰਹਾਲੁ** ਅ. ਸੀਘ੍ਰ, ਯਥਾ- ਚਲੁ ਦਰਹਾਲੁ ਦੀਵਾਨਿ ਬੁਲਾਇਆ।

**ਦਰਖਤ** ਫਾ. ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਅਸਮਾਨ ਜਿਮੀ ਦਰਖਤ ਆਬ ਪੈਦਾਇਸਿ ਖੁਦਾਇ।

**ਦਰਗਹ** ਦੇ. ਬੀਚ ਜਗਾ ਕੇ, ਬੀਚ ਬੈਕੁੰਠ ਕੇ, ਯਥਾ- ਐਸੀ ਕਲਾ ਨ ਖੇਡੀਐ ਜਿਤੁ ਦਰਗਹ ਗਇਆ ਹਾਰੀਐ।

**ਦਰਗਾਹ** ਫਾ. ਦਰਬਾਰ, ਕਚਹਰੀ, ਯਥਾ- ਜਿਨ੍ਹੀ ਪਛਾਤਾ ਖਸਮੁ ਸੇ ਦਰਗਾਹ ਮਲ। ਮਕਬਰਾ।

**ਦਰਦ** ਫਾ. ਦੁਖ, ਯਥਾ- ਦੀਨ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਿ ਤਾਰਣ ਦਇਆਲ ਕਿਰਪਾ ਕਰਣ।

**ਦਰਨ** ਸੰ. ਬਿਦਾਰਨ।

**ਦਰਪ** ਸੰ. ਅਹੰਕਾਰ ਕੋ, ਜੈਸੇ- ਕੰਦਰਪ ਦਰਪ ਕੋ ਦਲਤ ਹੈ ਕੋ ਇਕ ਪੁਰਖ ਮਹਾਨ।

**ਦਰਪਨ** ਦੇ. ਸੀਸਾ, ਯਥਾ- ਸੋ ਤੁਮ ਹੀ ਮਹਿ ਬਸੈ ਨਿਰੰਤਰਿ ਨਾਨਕ ਦਰਪਨਿ ਨਿਆਈ। ਪੁਨਾ- ਜੈਸੇ ਦਰਪਨ ਮਾਹਿ ਬਦਨ ਪਰਵਾਨੀ।

**ਦਰਬਾਰ** ਫਾ. ਸਭਾ ਰਾਜਾ ਕੀ, ਯਥਾ- ਵਲੀ ਨਿਆਮਤਿ ਬਿਰਾਦਰਾ ਦਰਬਾਰ ਮਿਲਕ ਖਾਨਾਇ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਇਹ ਆਮਰਿ ਹਮ ਗੁਰਿ ਕੀਏ ਦਰਬਾਰੀ।

**ਦਰਬਾਰੀ** ਦੇ. ਦਰਬਾਰ ਮੇ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਸਭਾਸਦ, ਪਾਰਖਦ ; ਦਰਬਾਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਕ੍ਰਿਸਾਨਵਾ ਭਾਗਿ ਗਏ ਲੈ ਬਾਧਿਓ ਜੀਉ ਦਰਬਾਰੀ।

**ਦਰਬੀ** ਸੰ. ਕੜਛੀ, ਜੈਸੇ- ਜਿਉ ਦਰਬੀ ਰਸ ਪਾਕ।

**ਦਰਬੁ** ਦੇ. ਧਨ, ਯਥਾ- ਦਰਬੁ ਸੰਚਿ ਸੰਚਿ ਰਾਜੇ ਮੂਏ ਗਡਿ ਲੇ ਕੰਚਨ ਭਾਰੀ। ਨਯਾਯ ਮਤ ਮੇਂ- ੧. ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ੨. ਜਲ ੩. ਅਗਨਿ ੪. ਵਾਯੂ ੫. ਆਕਾਸ ੬. ਕਾਲ, ਸਮਾ ੭. ਦਿਸਾ ਪੂਰਬਾਦਿ ੮. ਆਤਮਾ ਜੀਵ ਈਸ ਦੋਊ ੯. ਮਨ, ਯੇ ਨੌ ਵਸਤੁ ; ਬਯਾਕਰਣ ਮਤ ਮੇ ਲਿੰਗ ਔ ਸੰਖਯਾ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ, ਪੁਰਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਲੀਵ ਚਿੰਨ ਕਾ ਨਾਮ ਲਿੰਗ ਹੈ, ਏਕਾਦਿ ਗਿਨਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਖਯਾ ਹੈ। ਸੰ. ਦ੍ਰਬਯ।

**ਦਰਬੈ** ਦੇ. ਧਨ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤਿਸ ਕਾ ਦੀਆ ਦਰਬੈ।

**ਦਰਮਾਦੇ** ਦੇ. ਪਰਾਧੀਨ ; ਬੁਝੇ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਦਰਮਾਦੇ ਠਾਢੇ ਦਰਬਾਰਿ। ਆਪ ਕੀ ਨਯਾਯ ਸਭਾ ਮੇਂ ਹਮ ਬੁਝੇ ਹੂਏ ਖੜੇ ਹਾਂ। ਫਾ. ਦਰਮਾਦਗਾਨ।

**ਦਰਵਾਣੀ** ਦੇ. ਦਰਵਜੇ ਪੈ ਪਹਰਾ, ਯਥਾ-ਦਰਿ ਦਰਵਾਣੀ ਨਾਹਿ ਮੂਲੇ ਪੁਛ ਤਿਸੁ। ਫਾ. ਦਰਵਾਨੀ।

**ਦਰਵਾਨੀ** ਦੇ. ਦਰਵਜੇ ਪੈ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਕਾਮੁ ਕਿਵਾਰੀ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਦਰਵਾਨੀ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਦਰਵਾਜਾ।

**ਦਰਵੇਸ** ਫਾ. ਬਿਰਕ੍ਤ ਸੰਤ, ਨਿਹਕਿੰਚਨ ਸਾਧੂ ਜੋ ਪਾਸ ਕੁਛ ਨਹੀ ਰਖਤੇ, ਯਥਾ- ਆਪਿ ਲੀਏ ਲੜਿ ਲਾਇ ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਸੇ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਦਰ ਪਾਨੇ ਵਾਲੇ ਹੀ ਬਿਰਕ੍ਤ ਹੈਂ।

**ਦਰਵੇਸ ਬੰਦਾਹ** ਵਾ. ਸੰਤੋਂ ਕਾ ਦਾਸ, ਯਥਾ- ਬੁਗੋ ਨਾਨਕ ਅਰਦਾਸਿ ਪੇਸਿ ਦਰਵੇਸ ਬੰਦਾਹ।

**ਦਰਵੇਸੀ** ਫਾ. ਬਿਰਕ੍ਤਪਨਾ, ਯਥਾ- ਦਰਵੇਸੀ ਕੋ ਜਾਣਸੀ ਵਿਰਲਾ ਕੋ ਦਰਵੇਸੁ। ਪੁਨਾ- ਫਰੀਦਾ ਦਰ ਦਰਵੇਸੀ ਗਾਖੜੀ ਚਲਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਤਿ।

**ਦ੍ਰਵੈ** ਦੇ. ਨਰਮ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਆਤਮ ਨਹੀ ਦ੍ਰਵੈ। ਜਿਸ ਕਾ ਮਨ ਨਹੀ ਨਰਮ ਹੋਵੇ।

**ਦਰਾ** ਦੇ. ਦਰਵਾਜਾ, ਯਥਾ- ਮੀਰ ਮਲਕ ਉਮਰੇ ਫਾਨਾਇਆ ਏਕ ਮੁਕਾਮ ਖੁਦਾਇ ਦਰਾ। ਦਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਦਰਿ ਵਸਹਿ ਕਵਨੁ ਦਰੁ ਕਹੀਐ ਦਰਾ ਭੀਤਰਿ ਦਰੁ ਕਵਨੁ ਲਹੈ।

**ਦਰਿ ਪੇਸਿ** ਫਾ. ਆਗੇ, ਯਥਾ- ਹਾਜਰਾ ਹਜੂਰਿ ਦਰਿ ਪੇਸਿ ਤੂੰ ਮਨੀ।

**ਦਰਿ ਬੀਨਾਈਐ** ਦੇ. ਬੀਚ ਅਪਨੀ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਕੇ, ਯਥਾ- ਤੂ ਦੇਖਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਿ ਦਰਿ ਬੀਨਾਈਐ।

**ਦਰਿ ਵਾਟ** ਦੇ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਕੇ ਰਸਤੇ ਪੈ ਖੜਾ, ਯਥਾ- ਦਰਿ ਵਾਟ ਉਪਰਿ ਖਰਚੁ ਮੰਗਾ ਜਬੈ ਦੇਇ ਤ ਖਾਹਿ। ਭਕ੍ਤੀ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਥਿਤ ਹੋ ਦਰਸਨ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ, ਜਬ ਦੇਵੇਂ ਤਬ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋਂਗਾ।

**ਦਰੀ** ਸੰ. ਕੰਦਰਾ। ਦੇ. ਬਹੁਤ ਰੰਗੋਂ ਵਾਲਾ ਬਿਛਾਨੇ ਕਾ ਕਪੜਾ।

**ਦਰੀਆ** ਗੁ. ਦਰੀਆਉ, ਯਥਾ- ਤੁਹੀ ਦਰੀਆ ਤੁਹੀ ਕਰੀਆ ਤੁਝੈ ਤੇ ਨਿਸਤਾਰ।

**ਦਰੀਆਉ** ਨਦੀ, ਸਮੁਦ੍ਰ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਦਰੀਆਉ ਸਦਾ ਜਲੁ ਨਿਰਮਲੁ ਮਿਲਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਹਰੈ। ਅਸਨਾਨ ਕਰ ਸੁਧ ਹੋਨੇ ਹੇਤ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਨਦੀ ਸਮੁਦ੍ਰ ਤੀਰਥ ਹੈ, ਜਿਨ ਮੇਂ ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ, ਸਦਾ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਤਾ ਜਲ ਰਹੇ ਹੈ।

**ਦਰੁ ਖੜਾ** ਵਾ. ਦਰਵਾਜੇ ਮੇ ਥਿਰ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਭਖੇ ਵਾਉ ਲੰਮੇ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜਾ। ਬਡੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਸੇਵੇ ਹੈ ਦਰ ਮੇਂ ਥਿਰ ਹੂਆ।

**ਦਰੁ ਘਰੁ** ਵਾ. ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਦਰਵਾਜਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਘਰ ਕਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਦਰੁ ਘਰੁ ਸੁਝੈ।

**ਦਰੁ ਬੀਭਾ** ਵਾ. ਦਰਵਾਜਾ ਦੂਸਰਾ, ਯਥਾ- ਦਰੁ ਬੀਭਾ ਮੈ ਨੀਮ੍ਹਿ ਕੋ ਕੈ ਕਰੀ ਸਲਾਮੁ।

**ਦਰੂਦ** ਫਾ. ਤੋਫਹ, ਭੇਟਾ ਹੇਤ ਨਈ ਵਸਤੂ ; ਤਲਬ ਬਖਸਸ ਕੀ ; ਰਹਮ ਕਰਨਾ ; ਤਾਰੀਫ, ਉਸਤਤੀ ; ਦਰੂਦ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ- ਏਕ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰ ਸੇ ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਪਹੁਚੇਗਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਰਹਮ ਉਨ ਪੈ ਜੋ ਉਸ ਪੇ ਨਿਸਚਾ ਕਰੇਂਗੇ। ਦੂਜਾ ਫਰਿਸਤਯੋਂ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਸੋ ਬਖਸਸ ਚਾਹਨੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਹਮਾਰੇ ਗੁਨਾਹੋ ਕੋ ਬਖਸ, ਯਹ ਦੇਵਤੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਤੀਜਾ ਪਸੂ ਪੰਖੀਓ ਕੀ ਓਰ ਸੇ, ਸੋ ਤਾਰੀਫ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸਭ ਪਸੂ ਪੰਖੀ 'ਤੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈਂ" ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਤੇ, ਉਸੀ ਕੋ ਜਪਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀ ਹੋਰ। ਚੌਥਾ ਮੋਮਨੋ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਤੋਫਹ ਦੇਨਾ ਜੈਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ ਭੋਜਨ ਅਰਪਨ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਬਾਝਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪਣੇ ਬੈਠਾ ਝਾਕੁ ਦਰੂਦ। ਸਭ ਸਾਧਨ ਹੋਤੇ ਭੀ ਬਿਨਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤਾ ਸਾਈ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਅਪਨੇ ਸੇ ਆਤਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਪਾਤਾ ਹੂਆ, ਜੈਸੇ ਮੰਗਤੇ ਲੋਕ ਕਬ ਹਮ ਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ ਅਰਪਨ ਕਰ ਕੇ ਭੋਜਨ ਦੇਵੇਗਾ, ਐਸੇ ਕਾਜੀ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਓਰ

ਦੇਖੇ ਹੈਂ, ਤੈਸੇ ਤੁਮ ਭੀ ਦੇਖੋ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੇ ਧਨ ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਗਨੇ ਯਹ ਭੀ 'ਦਰੂਦ' ਹੈ।

**ਦ੍ਰੋਹ** ਸੰ. ਦਗਾ, ਯਥਾ- ਪਰ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰਤ ਬਿਕਾਰ ਨਿੰਦਾ ਪਾਪ ਰਤ ਕਰ ਝਾਰ।

**ਦਰੋਗੁ** ਯਵ. ਝੂਠ, ਮਿਥ੍ਯਾ ਕਥਾ, ਯਥਾ- ਦਰੋਗੁ ਪੜਿ ਪੜਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਬੇਖਬਰ ਬਾਦੁ ਬਕਾਹਿ।

**ਦ੍ਰੋਣ** ਸੰ. ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਯ ; ਮਾਪ ਬਿਸੇਖ, ਜੈਸੇ- ਆਠ ਮੁਠੀ ਕੁੰਚ ਆਠ ਕੁੰਚ ਆਢਕ ਚਾਰ ਆਢਕ ਦ੍ਰੋਣ। ਪੁਸਪ ਬਿਸੇਖ।

**ਦ੍ਰੋਪਤੀ** ਦੇ. ਪਾਂਡਵੋ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਦ੍ਰੁਪਦ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਬਸਤ੍ਰ ਛੀਨਤ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਰਖੀ ਲਾਜ। ਪੁਨਾ- ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਲਜਾ ਨਿਵਾਰਿ ਉਧਾਰਣ। ਬਸਤ੍ਰ ਦੇ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਕੋ ਨਗਨ ਹੋਨੇ ਕੀ ਲੱਜਾ ਸੇ ਉਧਾਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਦ੍ਰੋਪਦੀ** ਗੁ. ਦ੍ਰੁਪਦ ਰਾਜਾ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਲਜਾ ਨਿਵਾਰਿ ਉਧਾਰਣ। ਪੁਨਾ- ਸਿਮਰਨ ਦ੍ਰੋਪਦ ਸੁਤ ਉਧਰੀ।

**ਦਲ** ਸੰ. ਚੀਜ ਕਾ ਆਧਾ ਟੁਕੜਾ, ਫਾੜ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਪਤ੍ਰ ; ਤਮਾਲ ਪਤ੍ਰ ; ਉਚਪਨਾ ; ਕੀਚ, ਪੰਕ ਦਲਦਲ ਪ੍ਰਸਿਧ ; ਆਧ ; ਉਚੀ ਵਸਤੁ। ਦੇ. ਸੇਨਾ, ਯਥਾ- ਦਲਿ ਮਲਿ ਦੈਤਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ। ਦਲ ਮਰਦਨ ਕਰ ਕੇ ਦੈਤਨ ਕਾ। ਪੁਨਾ- ਬਜੀ ਡੰਕ ਚੜ੍ਹ ਦਲ ਰਵਿੰਦ ਜੀਉ। ਪੰ. ਗੁੱਦਾ, ਜੈਸੇ- ਖਰਬੂਜੇ ਕਾ ਬਡਾ ਦਲ ਹੈ।

**ਦਲਘਾ** ਪੰ. ਪਹਾੜੀ। ਬਸਤ੍ਰਹੀਣਤਾ ਅੰਨਹੀਣਤਾਦਿਕ ਦਰਿਦ੍ਰੋਂ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਕੋ ਦਲਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਭਜਿਓ ਪੁਰਖੋਤਮੁ ਸਭਿ ਬਿਨਸੇ ਦਾਲਦ ਦਲਘਾ।

**ਦਲਨ** ਸੰ. ਦਲਨੇ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ- ਦੁਸਟ ਦਲਨ।

**ਦਲਲੇ** ਗੁ. ਦਲੇ, ਯਥਾ- ਪੁਰਖੋਤਮੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਨਿ ਗਾਇਓ ਸਭਿ ਦਾਲਦ ਦੁਖ ਦਲਲੇ।

**ਦਲਾਲ ਕੇ** ਦੇ. ਬੀਚ ਹੋ ਸਗਾਈ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇ, ਯਥਾ- ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ ਮੁਸਫੀ ਏਹ ਕਰੇਇ। ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਜਜਮਾਨ ਕੀ ਕਨ੍ਯਾ ਕਾ, ਸੌਦਾ ਕਰਾਇ ਵੱਢੀ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂ ਕੇ, ਯਾ ਮੋ ਯਹ ਹੇਤੁ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਲੋਕੋਂ ਕੀ ਰਸਮ ਹੈ। ਨਾਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੋ ਅਪਨੀ ਲੜਕੀ ਕੀ ਸਗਾਈ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਭੇਜਤੇ ਹੈਂ। ਆਗੇ ਲੜਕੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਹਮਾਰੇ ਨਾਤੇ ਮੇ ਫਰਕ ਨਾ ਪਾ ਦੇਵੇ, ਯਹ ਜਾਨ ਕਰ ਉਨ ਕੋ ਰਿਸਵਤ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਵਹੁ ਆਕਰ ਜਜਮਾਨ ਸੇ ਉਸ ਕਾ ਸੌਦਾ ਬਨਾਨੇ ਹੇਤ, ਘਰ ਗਰੀਬ ਹੋ, ਲੜਕਾ ਐਬੀ ਵਾ ਅੰਗ ਭੰਗ ਹੋ, ਉਸ ਕਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਕਬੀ ਲੜਕੀ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕੋ ਨਹੀ ਬਤਾਤੇ, ਉਲਟੇ ਖੁਸ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਗੁਣ ਸੁਨਾਤੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਦਗੇ ਕਾ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨੇ ਸੇ ਨਰਕ ਮੋ ਹਾਥ ਕਟਵਾਏਂਗੇ, ਇਸ ਬਚਨ ਓਰ ਦੇਖ ਲੜਕੀ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕੋ ਸਗਾਈ ਆਪ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ।

**ਦਲਾਲੀ** ਗੁ. ਦਲਾਲਗੀ, ਯਥਾ- ਜਪੁ ਤਪੁ ਦੇਉ ਦਲਾਲੀ ਰੇ।

**ਦਲਾਲੁ** ਦੇ. ਖਰੀਦਨੇ ਬੇਚਨੇ ਵਾਲਯੋਂ ਕੇ ਸੌਦੇ ਕੀ ਬਿਧ ਕਰ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਬਿਚੋਲਾ ਆਦਮੀ, ਯਥਾ- ਧਰਮੁ ਦਲਾਲੁ ਪਾਏ ਨੀਸਾਣੁ।

**ਦਲਿਅਉ** ਦੇ. ਮਰਦਨ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਪੰਚਾਹਰੁ ਨਿਦਲਿਅਉ ਸੁੰਨ ਸਹਜਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਸਹਾਰ੍ਉ।

**ਦਲਿਆ** ਪੰ. ਤੋੜਿਆ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਨਿਰਦਲਿਆ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੈ ਝਲੀ ਰੇ।

**ਦਲੈ** ਦੇ. ਮਰਦਨ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਦੂਤ ਜਮ ਦਲੈ।

**ਦਵਈਹੈ** ਗੁ. ਦੇਵੇਗੇ, ਯਥਾ- ਸੂਧੇ ਸੂਧੇ ਰੇਗਿ ਚਲਹੁ ਤੁਮ ਨਤਰ ਕੁਧਕਾ ਦਿਵਈਹੈ ਰੇ।

**ਦਵਣ** ਗੁ. ਦਮਨ ਅਰਥਾਤ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਰਵਣ ਦੁਰਤ ਦਵਣ ਸਕਲ ਭਵਣ ਕੁਸਲ ਕਰਣ। ਸੰ. ਦੁਰਤ ਦਮਨ।

**ਦ੍ਵੈਖ** ਸੰ. ਬੈਰ, ਜੈਸੇ- ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਤੇ ਨਿਆਰੋ।

**ਦੜਿ** ਪੰ. ਲੁਕ, ਛਿਪ, ਯਥਾ- ਡੁੰਡੀ ਪਾਇ ਬਹਨਿ ਨਿਤਿ ਮਰਣੈ ਦੜਿ ਦੀਬਾਣਿ ਨ ਜਾਹੀ। ਅਪਨੇ ਮਕਾਨੋ ਮੇ ਲੁਕੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ਬਿਚਾਰ ਯੋਗ੍ਯ ਸਭਾ ਮੋ ਨਹੀ ਜਾਤੇ ਵਾ 'ਦਰ' ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ 'ਦੜ' ਪਾਠ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਬੀਚ ਅਰਥ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬੀਚ ਸਭਾ ਕੇ ਨਹੀ ਜਾਤੇ।

**ਦਾਉ** ਦੇ. ਅਵਸਰ, ਘਾਤ, ਯਥਾ- ਖੇਤੁ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੋ ਦਾਉ। ਹੋਡ, ਸ਼ਰਤ।

**ਦਾਇ** ਦੇ. ਦਾਉ ; ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਦਾਯ ਭਾਗ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸੰ. ਦਾਯ।

**ਦਾਇਆ** ਦੇ. ਦਾਈ ਕਾ ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ। ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਦਇਆ।

**ਦਾਇਮੁ** ਫਾ. ਨਿਤ੍ਯ, ਯਥਾ- ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ ਸਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ।

**ਦਾਈ** ਦੇ. ਲੜਕੇ ਲੜਕੀ ਕਾ ਜਨਮ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ, ਯਥਾ- ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ।

**ਦਾਸ** ਸੰ. ਝੀਵਰ, ਮਹਰਾ ਜਾਤਿ, ਸੇਵਕੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਹਉ ਮਾਗਉ ਤੁਝੈ ਦਇਆਲ ਕਰਿ ਦਾਸਾ ਗੋਲਿਆ। ਕਰ ਸੇਵਕੋਂ ਕਾ ਸੇਵਕ। ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਜਸ ਕਰਤਾ ਏਕ ਭਾਟ ਕਵਿ, ਯਥਾ- ਅਬ ਰਾਖਹੁ ਦਾਸ ਭਾਟ ਕੀ ਲਾਜ।

**ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ** ਵਾ. ਮੇਰੇ ਸੇ ਅਪਨਾ ਅਭੇਦ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਦਾਸ, ਯਥਾ- ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੋ ਨਿਜ ਰੂਪ।

**ਦਾਸ ਹਿਤ** ਸੰ. ਦਾਸੋ ਕੇ ਹਿਤਕਾਰੀ।

**ਦਾਸ ਦਸੰਤਣ** ਵਾ. ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਦਾਸਪਨੇ ਕਾ, ਯਥਾ- ਦਾਸ ਦਸੰਤਣ ਭਾਇ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ।

**ਦਾਸ ਦਸੰਨਾ** ਗੁ. ਦਾਸੋਂ ਕਾ ਦਾਸ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਦਾਸ ਹਮ ਕਰੀਅਹੁ ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਦਾਸੰਨਾ।

**ਦਾਸ ਦਸਾਇਣ** ਗੁ. ਦਾਸੋਂ ਕਾ ਦਾਸਪਨ।

**ਦਾਸ ਦਸਾਣੀਹੇ** ਵਾ. ਹੇ ਸੁਾਮੀ ! ਮੈ ਆਪ ਕੇ ਦਾਸੋ ਕਾ ਦਾਸ ਹੂੰ।

**ਦਾਸਹ** ਗੁ. ਦਾਸੋ ਨੇ, ਯਥਾ- ਦਾਸਹ ਏਕੁ ਨਿਹਾਰਿਆ ਸਭੁ ਕਛੁ ਦੇਵਨਹਾਰ।

**ਦਾਸਤ** ਗੁ. ਦਾਸਪਨੇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਆਪੁ ਛੋਡਿ ਹੋਹਿ ਦਾਸਤ ਭਾਇ।

**ਦਾਸਨਿ** ਗੁ. ਦਾਸੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਤੇਰਾ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਕਹਉ ਰਾਇ। ਬਹੁਤੇ ਦਾਸ।

**ਦਾਸਰਾ** ਗੁ. ਦਾਸ, ਯਥਾ- ਦਾਸ ਦਾਸ ਕੋ ਦਾਸਰਾ ਨਾਨਕ ਕਰਿ ਲੇਹ।

**ਦਾਸਾਹਿਆ** ਗੁ. ਦਾਸੀ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ।

**ਦਾਸਾਵੀਆ** ਦਾਸੀ ਹਾ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਪਿਆਸ ਚਰਣ ਦਾਸਾਵੀਆ।

**ਦਾਸੀ** ਸੰ. ਸੇਵਕਨੀ, ਟਹਲਨ। ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਦਾਸੀ ਭਗਤਾ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ। ਝੀਵਰੀ। ਗੁ. ਮਾਯਾ, ਯਥਾ- ਦਾਸੀ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਆਗਿ ਏ ਕਰਮ ਹਮਾਰੇ।

**ਦਾਸੀ ਸੰਗਤਿ** ਸੰ. ਮਾਯਾ ਕਾ ਮੇਲ, ਯਥਾ- ਦਾਸੀ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਆਗਿ ਏ ਕਰਮ ਹਮਾਰੇ।

**ਦਾਸੀਆ** ਗੁ. ਦਾਸੀ, ਯਥਾ- ਹਮ ਸਹ ਕੇਰੀਆ ਦਾਸੀਆ ਸਾਚਾ ਖਸਮੁ ਹਮਾਰਾ।

**ਦਾਹ** ਸੰ. ਤਪਤ ; ਭਸਮ।

**ਦਾਹਾ** ਗੁ. ਦਿਨਾ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਤੂੰ ਅਸਥਿਰੁ ਕਰਿ ਮਾਨਹਿ ਤੇ ਪਾਹੁਨ ਦੋ ਦਾਹਾ। ਵਹੁ ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ ਕੇ ਪਰਾਹੁਣੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਅਲਪ ਦਿਨੋ ਕੇ ਪਰਾਹੁਨੇ ਹੈ। ਦੇ. ਦਗਧ ਕੀਆ ਪਦਾਰਥ।

**ਦਾਖ** ਦੇ. ਦਾਖ ਮੇਵਾ, ਕਿਸਮਿਸ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ।

**ਦਾਗਰੁ** ਗੁ. ਦਾਗ, ਕਲੰਕ, ਦੁਖਦਾਈ, ਯਥਾ- ਸਭਿ ਪਵਹੁ ਸਰਨਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਬਿਨਸੈ ਦੁਖ ਦਾਗਰੁ। ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ਦੁਖ ਔ ਕਲੰਕ ਵਾ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ਦੁਖਦਾਈ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਦਾਗਾ ਦਾਗ** ਵਾ. ਦਾਗ ਸੇ ਦਾਗ। ਯਥਾ- ਜੇਤਾ ਮੋਹੁ ਪਰੀਤਿ ਸੁਆਦ। ਸਭਾ ਕਾਲਖ ਦਾਗਾ ਦਾਗ। ਕਲੰਕ ਸੇ ਕਲੰਕ ਹੈ, ਬਜਾਸ ਬਚਨ ਹੈ- ਯਾਵਤ: ਕੁਰੁਤੇਜੰਤੁ ਸੰਬੰਨ੍ ਮਨਸ: ਪ੍ਰਿਯਾਨ੍ ਤਾਵੰਤੋਸਜ ਨਿਖਨਜੰਤੇ ਹ੍ਰਿਦਯੇ ਸ਼ੋਕ ਸ਼ੰਕਵ:।

**ਦਾਗੁ** ਫਾ. ਕਲੰਕ, ਧੱਬਾ ਚਿੰਨ, ਯਥਾ- ਹਮਰੈ ਮਸਤਕਿ ਦਾਗੁ ਦਗਾਨਾ ਹਮ ਕਰਜ ਗੁਰੂ ਬਹੁ ਸਾਢੇ। ਦੇ. ਤਪੇ ਲੋਹੇ ਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਕਾ ਅੰਗ ਜਲਾਨਾ ; ਮੁਰਦੇ ਕਾ ਦਾਹ ਕਰਨਾ ; ਕਾਹੂੰ ਚਿੰਨ ਸੇ ਚਿੰਨਤ ਕੀਏ, ਯਥਾ- ਦਾਗੇ ਹੋਹਿ ਸੁ ਰਨ ਮਹਿ ਜੂਝਹਿ ਬਿਨੁ ਦਾਗੇ ਭਗਿ ਜਾਈ।

**ਦਾਝਿ** ਪੰ. ਤ੍ਰਿਖਾ, ਜਲਨਾ, ਯਥਾ- ਦਾਝਿ ਗਏ ਤ੍ਰਿਣ ਪਾਪ ਸੁਮੇਰ।

**ਦਾਝਿ ਗਏ** ਵਾ. ਜਲ ਗਏ, ਯਥਾ- ਦਾਝਿ ਗਏ ਤ੍ਰਿਣ ਪਾਪ ਸੁਮੇਰ।

**ਦਾਣੇ** ਦੇ. ਅੰਨ ਕੇ ਕਣਕੇ, ਯਥਾ- ਜਹਾ ਦਾਣੇ ਤਹਾਂ ਖਾਣੇ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਹੇ। ਪੁਨਾ- ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ। ਗੁ. ਦਾਨਾਇ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਆਰਾਧਿਆ ਸੇ ਸਾਹ ਵਡ ਦਾਣੇ।

**ਦਾਤ** ਸੰ. ਕੱਟੀ ਹੁਈ ; ਸ਼ੁੱਧ ; ਦੇਨਾ, ਯਥਾ- ਭਉਜਲਿ ਡੁਬਦਿਆ ਕਢਿ ਲਏ ਹਰਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ। ਦੇਨਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਦਾਤਾ, ਬਖਸਸ। ਦੇ. ਖੇਤੀ ਕਾਟਨੇ ਕੀ ਦਾਤੀ, ਯਥਾ- ਲੈ ਲੈ ਦਾਤ ਪਹੁਤਿਆ ਲਾਵੇ ਕਰਿ ਤਈਆਰੁ।

**ਦਾਤੜੀ** ਗੁ. ਦਾਤ, ਦਾਨ, ਯਥਾ- ਏਹਾ ਪਾਈ ਮੂ ਦਾਤੜੀ ਨਿਤ ਹਿਰਦੈ ਰਖਾ ਸਮਾਲਿ।

**ਦਾਤਾ** ਸੰ. ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਦਾਨ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਦਦਾ ਦਾਤਾ ਏਕੁ ਹੈ ਸਭ ਕਉ ਦੇਵਨਹਾਰ। ਤਜਾਗੀ।

**ਦਾਤਾਰੁ** ਪੰ. ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਦੇਵਣਹਾਰੁ ਦਾਤਾਰੁ ਕਿਤੁ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹੀਐ।

**ਦਾਤਿ ਕਰੇ** ਵਾ. ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਭਉਜਲਿ ਡੁਬਦਿਆ ਕਢਿ ਲਏ ਹਰਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ।

**ਦਾਤੀ** ਗੁ. ਦਾਨ, ਬਖਸੀਸਾਂ, ਯਥਾ- ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ। ਦੇ. ਖੇਤ ਕਾਟਨੇ ਕੀ ਦਾਤੀ ਪ੍ਰਸਿਧ।

**ਦਾਦਿ** ਫਾ. ਇਨਸਾਫ, ਅਦਲ, ਯਥਾ- ਦਾਦੀ ਦਾਦਿ ਨ ਪਹੁਚਨਹਾਰਾ ਚੂਪੀ ਨਿਰਨਉ ਪਾਇਆ ਰੇ। ਅਤਾ, ਬਖਸਸ। ਸੰ. ਦਾਨ।

**ਦਾਦੀ** ਦੇ. ਇਨਸਾਫ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਸੇ। ਯਥਾ- ਦਾਦੀ ਦਾਦਿ ਨ ਪਹੁਚਨਹਾਰਾ ਚੂਪੀ ਨਿਰਨਉ ਪਾਇਆ ਰੇ। ਸੰ. ਦਾਨੀ। ਪੰ. ਪਿਤਾਮਹੀ, ਦਾਦੇ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਦਾਦੇ** ਪੰ. ਪਿਤਾ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕਾ, ਯਥਾ- ਪੀਊ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ। ਦਾਦੇ ਜੈਸਾ, ਯਥਾ- ਪਿਊ ਦਾਦੇ ਜੇਵਿਹਾ ਪੋਤਾ ਪਰਵਾਣੁ। ਇਨਸਾਫ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ; ਬਖਸਸ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨ ਦਾਦੇ ਦਿਹੰਦ ਆਦਮੀ। ਫਾ. ਦਾਦ।

**ਦਾਧੀ** ਦੇ. ਜਲੀ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਬਨ ਕੀ ਦਾਧੀ ਲਾਕਰੀ ਠਾਢੀ ਕਰੈ ਪੁਕਾਰ। ਸੰ. ਸਾਰ ਬਨ ਮੇ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਦੁਖੋ ਕਰ ਤਪਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਗਤ।

**ਦਾਧੀਲੇ** ਗੁ. ਦਗਧ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਦਾਧੀਲੇ ਲੰਕਾ ਗੜੁ ਉਪਾੜੀਲੇ ਰਾਵਣ ਬਣੁ ਸਲਿ ਬਿਸਲਿ ਆਣਿ ਤੋਖੀਲੇ ਹਰੀ।

**ਦਾਨ** ਸੰ. ਦਾਨ ਪਦ ਛੇਦਨ, ਦੇਨ, ਖੰਡਨ, ਸੋਧਨ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਇਸ ਕੇ ਸਭੀ ਅਰਥ ਕੋਸੋ ਮੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਛੇਦਨ ; ਸੁਧੀ ; ਪਾਲਨ ; ਤਯਾਗ ; ਹਾਥੀ ਕਾ ਮਦ ਜੋ ਕਾਨ ਕੇ ਸਮੀਪ ਸੇ ਪਾਨੀ ਨਿਕਸੇ ਹੈ। ਉਤਮ ਦੇਸ ਕਾਲ ਮੋ ਧਰਮ ਸੇ ਇਕਤ੍ਰ ਕੀਆ ਪਦਾਰਥ ਸ੍ਰਧਾ ਸੇ ਦੇਨਾ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੀ ਮੇਰ ਛੋਡ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਮੇਰ ਕਰਾਵਨੀ ਦਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾਨ ਕੇ ਖਟ ਅੰਗ ਹੈਂ- ੧. ਦਾਤਾ ੨. ਗ੍ਰਿਹੀਤਾ ੩. ਸ੍ਰਧਾ ੪. ਦਾਨ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ ੫. ਦੇਸ ੬. ਕਾਲ। ਦਾਨ ਕੀ ਯਹ ਰੀਤਿ ਹੈ- ਦਾਨ ਪਹਲੇ ਗੋਤੀਓ ਕੋ ਦੇਨਾ। ਗੋਤੀ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਬ ਅਪਨੇ ਆਨ ਸੰਬੰਧੀਯੋਂ ਕੋ ਦੇਨਾ। ਵਹੁ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਬ ਅਪਨੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕੇ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਦੇਨਾ। ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਬ ਜਲ ਮੇ ਗੇਰ ਦੇਨਾ, ਯਹ ਨਾਰਦ ਰਿਖੀ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ। ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਓ ਕੇ ਯੋਗਯ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਬ ਭੀ ਜਲ ਮੇ ਗੇਰ ਦੇਨਾ, ਯਹ ਗੁਰੁ ਦਸਮ ਜੀ ਕੀ ਉਪਦੇਸੀ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ। ਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸੁੱਧ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਰ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਦੇਸ ਕਾਲ ਮੋ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਦਾਨ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ- ਏਕ ਨਿਤਯ, ਦੂਜਾ ਨੈਮਿਤਕ, ਤੀਜਾ ਕਾਮਯ, ਚੌਥਾ ਬਿਮਲ। ਚਾਰੋ ਮੇ ਜੋ ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੋ, ਅਪਨੇ ਪੈ ਉਪਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜਨੋ ਕੋ, ਫਲ ਕੀ ਚਾਹ ਬਿਨਾ ਦੀਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨਿਤਯ' ਦਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਪਾਪ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ, ਮਤ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕੋ, ਪੂਰਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਗ੍ਯਾਨੀ ਜਨੋ ਕੋ ਦੀਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨੈਮਿਤਕ' ਦਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਤਾਨ ਕੀ ਜਯ ਕੀ ਧਨ ਕੀ ਸ੍ਵਰਗ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕਰ ਦੀਆ ਜਾਵੇ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਕਾਮਯ' ਦਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੇਤ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਜਨੋ ਕੋ, ਸੁਧ ਚਿਤ ਸੇ ਦੀਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਬਿਮਲ' ਦਾਨ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਨਿਤਯਾਦਿ ਦਾਨੋ ਕੇ ਔਰ ਭੀ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਰਾਜਸ ਤਾਮਸ ਤੀਨ ਭੇਦ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਜੋ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ, ਉੱਤਮ ਦੇਸ ਉੱਤਮ ਕਾਲ ਮੇ, ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਬਦਲਾ ਨਾ ਚਾਹ ਕਰ ਸਤ ਪਾਤ੍ਰ ਕੋ ਦਈ ਜਾਵੇ, ਵਹੁ 'ਸਾਤ੍ਵਿਕ' ਦਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਪੀਛੇ ਕਰਾਏ ਕਾਮ ਕਾ ਵਾ ਆਗੇ ਜੋ ਕਰਾਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਬਦਲੇ ਵਾਸਤੇ ਵਾ ਫਲ ਹੇਤ ਦੇਈਏ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਰਾਜਸ' ਦਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਮੰਦ ਦੇਸ ਮੰਦ ਕਾਲ ਮੋ ਅਸਤ ਕਰਮੀ ਜਨ ਕੇ ਤਾਈ, ਅਸਤਕਾਰ ਕਰ, ਅਨਾਦਰ ਸੇ ਦੀਆ ਜਾਵੇ ਵਹੁ 'ਤਾਮਸ' ਦਾਨ ਹੈ। ਦਾਨ ਪਦ ਕਾ ਪੂਰਾ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਵਸਤੁ ਮੇਰੀ ਹੈ ਐਸੇ ਸਮਝਕ ਜਾਨ ਕੇ, ਉਸ ਮੋ ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਸ੍ਵਤ੍ਵ ਕਰਾਨੇ ਹੇਤ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇਵੇ, ਲੇਨੇ ਵਾਲਾ ਅਛੀ ਤਰਹ ਅਪਨੀ ਮੇਰ ਕਰ ਲੇਵੇ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਨਾਮ ਦਾਨ ਹੈ। ਪੁਰਾਨੇ ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਇਸ ਕੀ ਯਹ ਰੀਤਿ ਲਿਖੀ ਹੈ- ਅਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਨਿਤਯ ਨੇਮ ਕਾ ਪਾਠ ਪੜ, ਆਚਮਾਨ ਕਰਕੇ ਨਾਰਾਯਣ ਕਾ, ਨਵਗ੍ਰਹੋਂ ਕਾ, ਨਿਜ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰ, ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ ਕੋ ਵਾਮੇ ਹਾਥ ਪੈ ਰਖ, ਦਾਹਨੇ ਹਾਥ ਸੇ ਤੀਨ ਵਾਰ ਜਲ ਛਿੜਕ, ਉਸ ਧਨ ਕੇ ਅਧਿਪਤ ਦੇਵਤਾ ਕਾ ਔ ਜਿਸ ਕੋ ਦੇਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ, ਕੁਸਾ ਤਿਲ ਜਲ ਸਹਿਤ ਦਾਨ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਕੇ ਹਾਥ ਮੇ ਦੇਵੇ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਦਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੁਮਤ ਮੋ ਯਹੀ ਵਿਧਿ, ਅਰਦਾਸ ਸਮੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਪਰਮ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਨਿਜ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰਕੇ, ਸਨਾਨ ਧਯਾਨ ਪਾਠ ਕਰ ਸੁੱਧ ਹੋ ਕੇ ਕਰੇ। ਸਹਸ੍ਰ ਭਗ ਹੋਨੇ ਕਾ ਸ੍ਰਾਫ ਰੂਪ ਦੰਡ, ਯਥਾ- ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰੋਆਇਆ। ਪੁਨਾ- ਪੰਚ ਤਤੁ ਮਿਲਿ ਦਾਨੁ ਨਿਬੇਰਹਿ ਟਾਂਡਾ ਉਤਰਿਓ ਪਾਰਾ।

**ਦਾਨਸ** ਫਾ. ਅਕਲ, ਬੁਧੀ, ਯਥਾ- ਦਾਨਸਬੰਦੁ ਸੋਈ ਦਿਲਿ ਧੋਵੈ। ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਵਹੀ ਹੈ।

**ਦਾਨਸਬੰਦੁ** ਫਾ. ਬੁਧੀਮਾਨ, ਯਥਾ- ਦਾਨਸਬੰਦੁ ਸੋਈ ਦਿਲਿ ਧੋਵੈ। ਜੋ ਮਨ ਕੋ ਸੁੱਧ ਕਰੇ ਸੋਈ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਹੈ।

**ਦਾਨਾ** ਫਾ. ਗਯਾਤਾ, ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਮੀਰਾਂ ਦਾਨਾਂ ਦਿਲ ਸੋਚ। ਪੁਨਾ- ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਸਾਈ ਮੈਡਾ ਨਾਨਕ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ।

**ਦਾਨਿ ਮਤਿ** ਦੇ. ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਤੂ ਪ੍ਰਭ ਦਾਤਾ ਦਾਨਿ ਮਤਿ ਪੂਰਾ।

**ਦਾਨੀ** ਸੰ. ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ। ਫਾ. ਜਾਨਤਾ ਤੂ, ਯਥਾ- ਮਮ ਸਰ ਮੂਇ ਅਜਰਾਈਲ ਗਿਰਫਤਹ ਦਿਲ ਹੇਚਿ ਨ ਦਾਨੀ। ਹੇ ਦਿਲ ! ਕਬੀ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ਤੂੰ।

**ਦਾਨੀਆ** ਗੁ. ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਿਓ, ਯਥਾ- ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲੁ। ਵਾ ਦੰਡ ਦਿਵਾਨੇ ਵਾਲਿਓ ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੇ ਲੇਖ ਕੋ।

**ਦਾਨੈ** ਦੇ. ਖਜਾਨੇ। ਯਥਾ- ਤੇਰੇ ਦਾਨੈ ਕੀਮਤਿ ਨ ਪਵੈ ਤਿਸੁ ਦਾਤੇ ਕਵਣੁ ਸੁਮਾਰੁ। ਸਿਆਣੇ।

**ਦਾਮ** ਸੰ, ਰੱਜੁ, ਰਸੀ ; ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਨਾਮ। ਦੇ. ਰੁਪੈਯਾ, ਯਥਾ- ਜਲ ਬਿਨੁ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਾਮ। ਪੈਦਾ ਨਹੀ ਹੋਤੇ ਉਸ ਸੇ ਦੰਮ। ਏਕ ਕੌਡੀ, ਯਥਾ- ਆਢ ਦਾਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ। ਏਕ ਕੌਡੀ ਕਾ।

**ਦਾਮਨਿ** ਫਾ. ਪੱਲੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਸਜਣ ਦਾਵਣਿ ਲਗਿਆ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਈ ਬੰਨਿ। ਦੇ. ਬਿਜਲੀ, ਯਥਾ- ਦਹ ਦਿਸ ਛਤ੍ਰ ਮੇਘ ਘਟਾ ਘਟ ਦਾਮਨਿ ਚਮਕਿ ਡਰਾਇਓ। ਸੰ. ਦਾਮਿਨੀ।

**ਦਾਮੀ** ਦੇ. ਦਾਮੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਫਿਰਹਿ ਗੁਮਾਨੀ ਜਗ ਮਹਿ ਕਿਆ ਗਰਬਹਿ ਦਾਮੀ।

**ਦਾਮੋਦਰੁ** ਸੰ. ਦਾਮ, ਰੱਜੁ ਬਾਧੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਉਦਰ ਮੋ ਜਿਸ ਕੇ ਵਹੁ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ, ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਮੋ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਚਪਲਤਾ ਬਹੁਤ ਕਰਤੇ ਥੇ, ਇਸ

ਲੀਏ ਮਾਤਾ ਨੇ ਰੱਜੁ ਸੇ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜੀ ਕਾ ਉਦਰ ਬਾਂਧਾ ਜਿਸ ਹੇਤੁ ਨਾਮ ਦਾਮੋਦਰ ਹੂਆ ; ਵਾ ਦਾਮ, ਨਿਖਲ ਲੋਕੋ ਕੇ ਨਾਮ ਜਿਸ ਕੇ ਉਦਰ ਮੋ ਰਹੇ ਵਹੁ ਨਾਮ ਰੂਪ ਰੂਪਕ ਆਸਰਾ ਹਰਿ ਵਾ ਦਮਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਉਦਰ- ਉਦਾਰਾ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਜੋ ਅਰਚਿਆਦਿ ਮਾਰਗ ਤਿਸ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹਰਿ ਵਾ ਦਮ ਅਰਥਾਤ ਦਮਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਉਦ (ਉਤਕ੍ਰਿਸ੍ਟ) ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਜੋ ਯਥਾਰਥ ਅਪਰੋਖਜ ਗ੍ਯਾਨ ਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਾਰੁ ਕੰਠਿ ਲੇ ਪਹਿਰੈ ਦਾਮੋਦਰੁ ਦੰਤੁ ਲੇਈ। ਨਦ ਬਿਸੇਖ।

**ਦਾਰਦ** ਫਾ. ਰਖੇਗਾ, ਯਥਾ- ਆਖਿਰ ਬਿਅਫਤਮ ਕਸ ਨ ਦਾਰਦ ਚੂੰ ਸਵਦ ਤਕਬੀਰ। ਕੋਈ ਨਹੀ ਰਖੇਗਾ। ਦੇ. ਦਰਿਦ੍ਰ, ਕੰਗਾਲਪਨਾ, ਯਥਾ- ਦਾਲਦੁ ਭੰਜਿ ਸੁਦਾਮੇ ਮਿਲਿਓ ਭਗਤੀ ਭਾਇ ਤਰੇ। ਪੁਨਾ- ਦਾਰਿਦੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਕੋ ਹਸੈ ਐਸੀ ਦਸਾ ਹਮਾਰੀ। ਕੰਗਾਲਪਨ ਦੇਖ ਕੇ ਸਭ ਕੋਈ ਹਮ ਕੋ ਹਸੇ ਹੈ।

**ਦਾਰਦ ਦਲਘਾ** ਵਾ. ਦਰਿਦ੍ਰ ਦਲੇਗਾ।

**ਦਾਰਾ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਈਓ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬਿਦਾਰਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਦਾਰਾ ਹੈ। ਯਥਾ- ਦਾਰਾ ਮੀਤ ਪੂਤ ਸਨਬੰਧੀ ਸਗਰੇ ਧਨ ਸਿਉ ਲਾਗੇ। ਫਾ. ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਾਤਸਾਹ ਬਿਸੇਖ।

**ਦਾਰੁ** ਸੰ. ਦੇਵਦਾਰ ਲਕੜੀ ; ਸਿਲਪੀ, ਮੁਸੱਬਰ ; ਦਾਰਕ, ਬਿਦਾਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ; ਕਾਸ੍ਟ ਮਾਤ੍ਰ ; ਪਿੱਤਲ ਧਾਤੂ।

**ਦਾਰੁਨ** ਸੰ. ਭਯੰਕਰ, ਯਥਾ- ਮਾਧਉ ਦਾਰੁਨ ਦੁਖੁ ਸਹਿਓ ਨ ਜਾਇ।

**ਦਾਰੁਨ** ਦੇ. ਕਠਨ, ਯਥਾ- ਮਾਧਉ ਦਾਰੁਨ ਦੁਖੁ ਸਹਿਓ ਨ ਜਾਇ। ਰੌਦ੍ਰ ਰਸ ; ਭਯਾਨਕ ਰਸ ; ਭਯ ਕਾ ਹੇਤੁ ; ਭਯ ; ਭਯ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ। ਸੰ. ਦਾਰਣ।

**ਦਾਰੂ** ਦੇ. ਔਖਧਿ, ਯਥਾ- ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਲੋੜਿ ਲਹੁ ਜਿਤੁ ਵੰਞੈ ਰੋਗਾ ਘਾਣਿ। ਪੁਨਾ- ਅਵਰਿ ਉਪਾਵ ਸਭਿ ਤਿਆਗਿਆ ਦਾਰੂ ਨਾਮੁ ਲਇਆ। ਪੁਨਾ- ਦੀਖਿਆ ਦਾਰੂ ਭੋਜਨੁ ਖਾਇ। ਤਿਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸਰੂਪ ਔਖਧਿ ਕੋ ਜੋ ਭੋਜਨਵਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਖਾਵੇ ਹੈਂ। ਦੇ. ਸਰਾਬ ; ਬਰੂਦ ; ਲਕੜੀ।

**ਦਾਲਦ** ਦੇ. ਦਰਿਦ੍ਰ, ਯਥਾ- ਦਾਲਦ ਭੰਜਨ ਦੁਖ ਦਲਣ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ।

**ਦਾਲਿ** ਦੇ. ਉੜਦਾਦਿਕੋ ਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦਾਲ, ਯਥਾ- ਦਾਲਿ ਸੀਧਾ ਮਾਗਉ ਘੀਉ। ਸੰ. ਦ੍ਵਿਦਲ।

**ਦਾਵਣਿ** ਦੇ. ਪਲੇ, ਲੜ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਸਜਣ ਦਾਵਣਿ ਲਗਿਆ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਈ ਬੰਨਿ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪਜਾਰੇ ਕੇ ਲੜ ਲਾਗੇ ਅਰਥਾਤ ਸਰਣ ਪੜੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਬਾਂਧ ਕੇ ਨਹੀ ਦੇਤਾ।

**ਦਾਵਨਿ** ਦੇ. ਰਜੁ, ਯਥਾ- ਦਾਵਨਿ ਬੰਧਿਓ ਨ ਜਾਤ ਬਿਧੇ ਮਨ ਦਰਸ ਮਗਿ। ਸੰ. ਦਾਮਨਿ।

**ਦਾਵਾ** ਅ. ਚੀਜੋਂ ਕੀ ਚਾਹ ਕਰਨੀ, ਯਥਾ- ਦਾਵਾ ਕਾਹੂ ਕੋ ਨਹੀ ਬਡਾ ਦੇਸੁ ਬਡ ਰਾਜੁ। ਮਧੁਕਰੀ ਸੇ ਬਿਨਾ ਆਨ ਵਸਤੁ ਕੀ ਚਾਹ ਕਿਸੀ ਸੇ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਬਡਾ ਦੇਸ ਔ ਬਡਾ ਰਾਜ ਹੈ। ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਦਾਵੈ ਦਾਝਨੁ ਹੋਤੁ ਹੈ ਨਿਰਦਾਵੈ ਰਹੈ ਨਿਸੰਕ। ਕਾਹੂੰ ਸੇ ਕਾਹੂੰ ਵਸਤੁ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਦਗਧ ਹੋਨਾ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਦੇ. ਝਗੜਾ, ਉਦਾਹਰਣ ਪਿਛਲਾ ਹੀ ਜਾਨੋ ; ਡਉ ਕੀ ਅਗਨਿ ਤੁਲ੍ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨੇ, ਯਥਾ- ਦਾਵਾ ਅਗਨਿ ਬਹੁਤੁ ਤ੍ਰਿਣ ਜਾਲੇ ਕੋਈ ਹਰਿਆ ਬੂਟੁ ਰਹਿਓ ਰੀ।

**ਦਾੜਾ** ਦੇ. ਮੁਹਰਲੇ ਦਾਂਤੋ ਸੇ ਪਿਛਲੇ ਦਾਂਤ। ਸੰ. ਦੰਸਟ੍ਰਾ। ਸੂਕਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸੇ ਦਾਂਤ ਹੁੱਡਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਥਾ- ਦਾੜਾ ਅਗ੍ਰੇ ਪ੍ਰਿਥਮਿ ਧਰਾਇਣ। ਦਾੜਾ ਕੇ ਅਗ੍ਰ ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਧਰਨੇ ਵਾਲਾ ਬਾਰਾਹ ਅਵਤਾਰ। ਸਿੰਘ ਸੰਕੇਤ ਦਾੜੀ।

**ਦਾੜੀ** ਦੇ. ਮੁਖ ਕੇ ਰੋਮ ਸਮਸ੍ਰ ਯਥਾ- ਗਰੀਬਾ ਉਪਰਿ ਜਿ ਖਿੰਜੈ ਦਾੜੀ। ਦੇ. ਪ੍ਰਬਤੀ ਕਸੋਲੀ। ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਦਾੜੀਆਂ** ਦੇ. ਦਾੜੀਆ ਵਾਲੇ ਜਨ, ਯਥਾ- ਸੇ ਦਾੜੀਆਂ ਸਚੀਆ ਜਿ ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਲਗੰਨਿ੍। ਵਹੁ ਦਾੜੀਆ ਵਾਲੇ ਸਚੇ ਜਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਈਹਾ ਦਾੜੀਆ ਕੀ ਤਿਨ ਵਾਲਿਓ ਮੇ ਅਜਹਤ ਲਖ੍ਣਾ ਹੈ।

**ਦਿਉਹਾੜੀ** ਗੁ. ਦਿਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ।

**ਦਿਆ** ਦੇ. ਦੀਆ।

**ਦਿਸਟਿ ਬਿਕਾਰੀ** ਗੁ. ਬਿਕਾਰੋਂ ਓਰ ਜਾਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ, ਯਥਾ- ਦਿਸਟਿ ਬਿਕਾਰੀ ਬੰਧਨਿ ਬਾਂਧੈ ਹਉ ਤਿਸ ਕੈ ਬਲਿ ਜਾਈ। ਬਿਕਾਰੋਂ ਓਰ ਜਾਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਜਿਨਹੁ ਨੇ, ਸਮ ਦਮਾਦਿ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਬੰਧਨ ਸੇ ਬਾਂਧ ਲੀਆ ਹੈ।

**ਦਿਸੰਤਰਿ** ਦੇ. ਆਨ ਦੇਸੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਜੋਗੁ ਨ ਦੇਸਿ ਦਿਸੰਤਰਿ ਭਵਿਐ ਜੋਗੁ ਨ ਤੀਰਥਿ ਨਾਈਐ। ਸੰ. ਦੇਸਾਂਤਰ।

**ਦਿਸੰਦੜਿਆ** ਗੁ. ਦਰਸਨ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜਿਨ੍ਾ ਦਿਸੰਦੜਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਞੈ ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ।

**ਦਿਸੰਦਾ** ਪੰ. ਦਿਸਦਾ, ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ।

**ਦਿਸੰਨਿ** ਗੁ. ਦੀਖਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ।

**ਦਿਸਾ** ਸੰ. ਪੂਰਬਾਦਿ ਦਸ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਭਲੀ ਭਈ ਜੋ ਭਉ ਪਰਿਆ ਦਿਸਾ ਗਈਂ ਸਭ ਭੂਲਿ। ਪ੍ਰਕਾਰ।

**ਦਿਸਾਪੁਰੀ** ਗੁ. ਪਰਦੇਸ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਕੇ ਕੰਤ ਦਿਸਾਪੁਰੀ ਸੇ ਅਹਿਨਿਸਿ ਫਿਰਹਿ ਜਲੰਤ।

**ਦਿਸਾਵਰ** ਦੇ. ਬਿਦੇਸੋਂ ਕੇ, ਯਥਾ- ਫਿਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਨਾਨਕ ਜੀਉ ਹਉ ਫਾਵੀ ਥੀਈ ਬਹੁਤੁ ਦਿਸਾਵਰ ਪੰਧਾ। ਬਿਦੇਸ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਜਨਮਾਂਤਰੋਂ ਕੇ ਮਾਰਗੋ ਮੇ।

**ਦਿਹੰਦ** ਫਾ. ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਨ ਦਾਦੇ ਦਿਹੰਦ ਆਦਮੀ।

**ਦਿਹਾਈ** ਦੇ. ਦਿਨੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਤੇਰੀ ਖਿੰਥਾ ਦੋ ਦਿਹਾਈ। ਦੋ ਦਿਨੋ ਕੀ ਅਰਥਾਤ ਅਲਪ ਦਿਨੋ ਕੀ।

**ਦਿਹਾੜੀ** ਪੰ. ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੋ, ਯਥਾ- ਤੀਰਥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਿਛੁ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਦਿਹਾੜੀ। ਹਮ ਕੋ ਨਾਮ ਜਾਪ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੇ, ਸੋਈ ਹਮ ਕੋ ਤੀਰਥੋਂ ਕੇ ਅਸਨਾਨ ਔਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤ੍ਰੀਓ ਕੇ ਪੜਨੇ ਕਾ ਪੁੰਨ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਵਹੀ ਨਿਖਲ ਦਾਨੋ ਮੇ ਬਡਾ ਦਾਨ ਹੈ ਜੋ ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੋ ਨਾਮ ਜਾਪ ਰੂਪ ਲਾਭ ਮਿਲਨਾ ਹੈ ; ਦਿਨ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਦਿਹਾੜੈ ਧਨ ਵਰੀ ਸਾਹੇ ਲਏ ਲਿਖਾਇ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੇ ਆਇ ਕਰ ਗਰਭ ਮੋ ਦੇਹ ਪ੍ਰਵਿਸ੍ਰ ਹੂਈ।

**ਦਿਹੁ** ਪੰ. ਦਿਨ, ਯਥਾ- ਦਿਹੁ ਬਗਾ ਤਪੈ ਘਣਾ ਕਾਲਿਆ ਕਾਲੇ ਵੰਨ।

**ਦਿਹੁ ਦੀਵੀ** ਪੰ. ਦਿਨ ਕੇ ਦੀਵੇ, ਯਥਾ- ਦਿਹੁ ਦੀਵੀ ਅੰਧ ਘੋਰੁ ਘਬੁ ਮੁਹਾਈਐ। ਦਿਨ ਕੇ ਦੀਵੇ ਸੂਰਜ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸਮੇ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਤੇ ਹੀ।

**ਦਿਕ** ਸੰ. ਦਸ ; ਦਿਸਾ ; ਰੀਤਿ।

**ਦਿੱਕ** ਫਾ. ਦੁਖੀ।

**ਦਿਖਨਥੇ** ਗੁ. ਦੇਖਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਹਮ ਬਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਲੋਚਹ ਪ੍ਰਭੁ ਦਿਖਨਥੇ।

**ਦਿਖਾ** ਗੁ. ਦੇਖਾਂ, ਯਥਾ- ਦਿਖਾ ਕਿਨੈ ਕਿਹੁ ਆਣਿ ਚੜਾਇਆ।

**ਦਿਖਾ ਵਖਿਆਨਾ** ਵਾ. ਦੇਖੀ ਬਜਾਖ੍ਯਾ ਉਸ ਕੀ।

**ਦਿਖਾਇਬਾ** ਗੁ. ਦਿਖਾਉਨਾ, ਜੈਸੇ- ਹਰਿ ਹੋਇ ਦਇਆਲ ਦਖਾਇਬਾ।

**ਦਿਖਾਧਾ** ਗੁ. ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਆਪਿ ਆਪ ਹੀ ਆਪੇ ਸਭੁ ਆਪਨ ਖੇਲੁ ਦਿਖਾਧਾ।

**ਦਿਖਾਲ** ਪੰ. ਦਿਖਾਉ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂ ਤੁਠਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਨਾ ਦੂਜਾ ਵੇਖਾਲਿ।

**ਦਿਖੀਤਾ** ਗੁ. ਦੇਖ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਿੰਘੁ ਬਿਲਾਈ ਹੋਇ ਗਇਓ ਤ੍ਰਿਣੁ ਮੇਰੁ ਦਿਖੀਤਾ। ਸਤਸੰਗ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਤ੍ਰਿਣ ਤੁਲਜ ਪੁਰਖ, ਸੁਮੇਰੁ ਸਮ ਦਿਖਾਈ ਪੜਤਾ ਹੈ।

**ਦਿਗ** ਸੰ. ਪੂਰਬਾਦਿ ਦਿਸਾ ; ਮਾਰਗ, ਰੀਤੀ ; ਦਸ, ਯਥਾ- ਜਾਂ ਚੈ ਘਰਿ ਦਿਗ ਦਿਸੈ ਸਰਾਇਚਾ। ਦਸੋ ਦਿਸਾ ਜਿਸ ਕੀ ਬਡੀ ਕਨਾਤ ਹੈ।

**ਦਿਗ ਦਿਸੈ** ਦੇ. ਦਸੋ ਦਿਸਾ, ਯਥਾ- ਜਾਂ ਚੈ ਘਰਿ ਦਿਗ ਦਿਸੈ ਸਰਾਇਚਾ ਬੈਕੁੰਠ ਭਵਨ ਚਿਤ੍ਰਸਾਲਾ ਸਪਤ ਲੋਕ ਸਾਮਾਨਿ ਪੂਰੀਅਲੇ।

**ਦਿੱਗਜ** ਸੰ. ਪੂਰਬਾਦਿ ਦਿਸਾਓਂ ਮੇ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਕੁਮੁਦਾਦਿ ਹਸ੍ਤੀ।

**ਦਿਗਰ** ਦੇ. ਦੂਸਰਾ, ਯਥਾ- ਦੇਹਿ ਲੇਹਿ ਏਕੁ ਤੂੰ ਦਿਗਰ ਕੋ ਨਹੀ।

**ਦਿਚੰਨਿ੍** ਗੁ. ਦੇਤੇ ਹੈ ਹਮ, ਯਥਾ- ਜੇ ਕਰਿ ਦੂਜਾ ਦੇਖਦੇ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਢਿ ਦਿਚੰਨਿ੍।

**ਦਿਚੈ** ਗੁ. ਦੇਈਏ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਕੋ ਲਾਇਆ ਤਿਤ ਹੀ ਲਾਗਾ ਕਿਸੁ ਦੋਸੁ ਦਿਚੈ ਜਾ ਹਰਿ ਏਵੈ ਭਾਵੈ।

**ਦਿਚੈ** ਦੇ. ਦੇਈਏ, ਯਥਾ- ਦੋਹੀ ਦਿਚੈ ਦੁਰਜਨਾ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਕੂੰ ਜੈਕਾਰੁ।

**ਦਿਜ** ਦੇ. ਦੋ ਵਾਰ ਜਨਮ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਛਤ੍ਰੀ ਬੈਸਜ, ਤੀਨੋ ਬਰਣ ਪਹਲੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੇ, ਦੂਜੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਮਾਤਾ ਔ ਤਾਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਪਿਤਾ ਸੇ, ਜਨਮ ਲੇਨੇ ਸੇ ਦ੍ਵਿਜ ਹੈ। ਪੁਰਾਨੇ ਗ੍ਰੰਥੋ ਅਨੁਸਾਰ ਤੀਨੋ ਬਰਣ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ, ਚੌਥਾ ਵਰਣ ਨਹੀ। ਇਸ ਲੀਏ ਤੀਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਦ੍ਵਿਜ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕੀ ਭਾਵਨਾਨੁਸਾਰ, ਸਭੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਵਰਣੋ ਯੋਗਜ ਕਰਮੋ ਸੇ ਹੀਨ ਸਭੀ ਸੂਦ੍ਰ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿ ਵਰਣੋ ਯੋਗਜ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਦ੍ਵਿਜ ਹੈ ਯਾਹੀ ਤੇ ਪੁਰਾਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅਗਨਿ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਜਾਤਿ ਕੁਲ ਅਚਾਰਣ ਇਸ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਜਾਪ, ਇਨ ਕੇ ਸੰਯੁਕ੍ਤ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਸਦਾ ਦ੍ਵਿਜ ਹੈ। ਇਸ ਕੇ ਅਗਲੇ ਸਲੋਕ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਜਾਤਿ ਕੁਲ ਇਸ੍ਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਜਾਪ ਪੜਨਾ ਦ੍ਵਿਜਪਨੇ ਕੇ ਹੇਤੁ ਨਹੀ। ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਆਚਰਣ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਐਸੇ ਕਰਮੋ ਵਾਲਾ ਸੂਦ੍ਰ ਭੀ ਦ੍ਵਿਜ ਹੈ, ਇਨ ਕਰਮੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿਕ ਭੀ ਸੂਦ੍ਰ ਹੈਂ। ਯਹਿ ਵਾਰਤਾ ਨਹੁਖ ਯੁਧਿਸਟ੍ਰ ਕੇ ਸੰਬਾਦ ਮੋ, ਮਹਾਭਾਰਥ ਮੇ ਸਪਸਟ ਹੈ, ਤਥਾਚ- ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਾਮਣੁ ਸੂਦੁ ਬੈਸੁ ਉਧਰੈ ਸਿਮਰਿ ਚੰਡਾਲ। ਪੁਨਾ- ਜਾਤੀ ਦੈ ਕਿਆ ਹਥਿ ਸਚੁ ਪਰਖੀਐ। ਇਤਯਾਦਿ ਗੁਰੁ ਬਚਨੋ ਸੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿ ਵਰਣੋ ਕੇ ਯੋਗਜ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿਕ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਖ੍ਯਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਤੀਨੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ। ਖ੍ਯਤ੍ਰੀ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੈਸਜ ਸੂਦ੍ਰ ਤੀਨੋ ਖ੍ਯਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਯਾਹੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ, ਚਾਰੋ ਵਰਣੋ ਕੋ ਖ੍ਯਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਦੀਆ ਹੇ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਯ ਦ੍ਵਿਤੀ ਜਨਮ ਕਰ ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕੀਆ ਹੈ ਵੈਸਜ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖ੍ਯਤ੍ਰੀ ਸੂਦ੍ਰ ਸਭੀ ਵੈਸਜ ਹੈ। ਸੂਦ੍ਰ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਸੂਦ੍ਰ ਹੈਂ। ਵਰਣ ਬਿਭਾਗ ਕਰਮੋ ਸੇ ਹੈਂ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੇ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਸੰਸਕਾਰ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਦ੍ਵਿਜ ਹੈ ; ਦਾਂਤ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਜਨਮ ਲੇਨੇ ਸੇ ਦ੍ਵਿਜ ਹੈ ; ਪੰਖੀ ਏਕ ਵਾਰ ਮਾਤਾ ਕੇ ਗਰਭ ਸੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਅੰਡੇ ਸੇ ਜਨਮ ਲੇਨੇ ਕਰ ਦ੍ਵਿਜ ਹੈ।

**ਦਿਢ** ਦੇ. ਦ੍ਰਿਢ।

**ਦਿਤਨੋ** ਗੁ. ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਦਈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਉਧਰੇ ਸਾਧਸੰਗਿ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਮੈ ਦਿਤਨੋ।

**ਦਿਤੜੀ** ਦੇ. ਦਿਤੀ, ਯਥਾ- ਬਾਬੁਲਿ ਦਿਤੜੀ ਦੂਰਿ ਨ ਆਵੈ ਘਰਿ ਪੇਈਐ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ।

**ਦਿਤਾ** ਦੇ. ਦੀਆ, ਯਥਾ- ਦੇਂਦੇ ਥਾਵਹੁ ਦਿਤਾ ਚੰਗਾ ਮਨਮੁਖਿ ਐਸਾ ਜਾਣੀਐ। ਦੇਨ ਵਾਲੇ ਸੇ ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਜੀਵੋਂ ਨੇ ਧਨ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਦੀਆ ਅੱਛਾ ਮਾਨ ਰਖਾ ਹੈ, ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੋ 'ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਜੋ ਦੇਵੈ ਤਿਸੈ ਨ ਜਾਣੈ ਮੂੜਾ ਦਿਤੇ ਨੋ ਲਪਟਾਏ।

**ਦਿਤਿ** ਗੁ. ਦਾਤ, ਯਥਾ- ਖਰਚੇ ਦਿਤਿ ਖਸੰਮ ਦੀ ਆਪ ਖਹਦੀ ਖੈਰਿ ਦਬਟੀਐ। ਖਰਚਤੇ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾਤ ਦਈ ਹੂਈ ਸ੍ਵਾਮੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ।

**ਦਿਤੀ ਵਾੜਿ** ਵਾ. ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਪੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟੀ ਕੀ ਰਖ੍ਯਾ ਹੇਤ ਦਈ ਹੈ ਵਾੜ, ਤਿਨ ਕੇ ਮਨ ਸੇ ਉੱਤਮ ਗੁਣ ਨਹੀ ਉਜੜਤੇ, ਯਥਾ- ਤੈ ਸਹਿ ਦਿਤੀ ਵਾੜਿ ਨਾਨਕ ਖੇਤੁ ਨ ਛਿਜਈ।

**ਦਿਤੀਮੁ** ਪੰ. ਮੁ. ਦਿਤੀ, ਦਈ, ਯਥਾ- ਈਧਣੁ ਕੀਤੋਮੂ ਘਣਾ ਭੋਰੀ ਦਿਤੀਮੁ ਭਾਹਿ।

**ਦਿੰਤੁ** ਗੁ. ਜਿਸ ਕੋ ਆਪ ਦੇਤੇ ਹੋ, ਯਥਾ- ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਪਾਇਅਉ ਦਿੰਤੁ ਹਰਿ ਮਗਿ ਨ ਹੁਟੈ।

**ਦਿਤੋਨੁ** ਗੁ. ਦੀਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਆਪਣੀ ਦਿਤੋਨੁ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰੁ।

**ਦਿਨ** ਸੰ. ਸੂਰਯ ਕੀ ਕਿਰਣ ਸਹਿਤ ਕਾਲ, ਰਾਤਿ ਕੀ ਦਿਨ ਸਾਥ ਗਿਨਤੀ ਹੋਨੇ ਤੇ ਦਿਨ ਮਾਪ ਸਾਠ ਘੜੀ ਕਾ ਹੈ, ਯਹ ਸਾਠ ਘਟ ਕਾ ਰੂਪ ਦਿਨ ਮਨੁਖੋਂ ਕਾ ਹੈ। ਪਿਤਰੋਂ ਕਾ ਦਿਨ ਮਨੁਖੋ ਕੇ ਪੰਦ੍ਰਾ ਦਿਨ ਕਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਪਿਤਰ ਲੋਕ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੇ ਊਪਰ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਪਖ੍ਯ ਕੀ ਅਸ੍ਟਮੀ ਸੇ ਉਨ ਕੇ ਲੋਕ ਮੋ ਸੂਰਯ ਕੀ ਕਿਰਣ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਸੁਕਲ ਪੱਖ ਕੀ ਅੱਠੇ ਕੋ ਭੂਗੋਲ ਸੇ ਆਛਾਦਨ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਿਸ ਲੋਕ ਮੋ ਸੂਰਯ ਕੀ ਕਿਰਣ ਨਹੀ ਦੀਖ ਪੜਤੀ, ਯਾ ਤੇ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਦਿਨ ਕੀ ਰਾਤਿ ਹੈ। ਦੇਵਤਯੋਂ ਕਾ ਦਿਨ ਮਨੁਖੋਂ ਕੇ ਏਕ ਬਰਖ ਕਾ ਹੈ ਦੇਵ ਲੋਕ ਮੋ ਬਰਖ ਭਰ ਸੂਰਯ ਕੀ ਕਿਰਣ ਕਾ ਦਰਸਨ ਬਨਾ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ ਦਿਨ ਮਨੁਖੋਂ ਕੇ ਦਿਨੋ ਕੀ ਸੰਖ੍ਯਾ ਵਾਲੇ ਯੁਗੋਂ ਕੀ ਹਜਾਰ ਚੌਂਕੜੀ ਕਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਮੋ ਹਜਾਰ ਚੌਂਕੜੀ ਤਾਈ ਸੂਰਯ ਕਿਰਣ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤੀ ਰਹਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀ ਰਾਤ੍ਰੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਸਭ ਕੀ ਪ੍ਰਲਯ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਮਨੁਖੋਂ ਕੇ ਦਿਨ ਸਾਵਨਾਦਿ ਭੇਦ ਸੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ, ਸੋ 'ਦਿਵਸ' ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋ ਲਿਖੇ ਗਏ ਇੱਛਾ ਹੋ, ਤਹਾਂ ਸੇ ਦੇਖ ਲੇਵੇਂ ; ਖੰਡਿਤ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਦਿਨ ਤੇ ਪਹਰ ਪਹਰ ਤੇ ਘਰੀਆਂ ਆਵ ਘਟੈ ਤਨੁ ਛੀਜੈ।

**ਦਿਨ ਆਗਰੁ** ਗੁ. ਦਿਨ ਕੇ ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਹੀ, ਯਥਾ- ਨਿਰਮਲ ਨਾਮੁ ਸੁਧਾ ਪਰਪੂਰਨ ਸਬਦ ਤਰੰਗ ਪ੍ਰਗਟਿਤ ਦਿਨ ਆਗਰੁ।

**ਦਿਨਸੁ** ਦੇ. ਦਿਨ, ਯਥਾ- ਛੀਜਤ ਡੋਰਿ ਦਿਨਸੁ ਅਰੁ ਰੈਨੀ।

**ਦਿਨਕਰੋ** ਦੇ. ਸੂਰਯ, ਯਥਾ- ਗ੍ਰਿਹ ਮੁਸਤ ਮਨ ਚੋਰ ਹੇ ਦਿਨਕਰੋ ਅਨਦਿਨੁ ਖਾਤ।

**ਦਿਨਛੇ** ਗੁ. ਦਿਤੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੀਓ ਸਗਲ ਭਵਨ ਤੇ ਊਪਰਿ ਹਰਿ ਸੋਭਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਦਿਨਛੇ।

**ਦਿਨਥੇ** ਗੁ. ਦੇ ਦਈਏ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਮਾਰਗੁ ਪੰਥੁ ਬਤਾਵੈ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਕਹੁ ਤਿਨ ਕਉ ਕਿਆ ਦਿਨਥੇ।

**ਦਿਨੀਅਰੁ** ਗੁ. ਸੂਰਯ, ਯਥਾ- ਦਿਨ ਮਹਿ ਰੈਣਿ ਰੈਣਿ ਮਹਿ ਦਿਨੀਅਰੁ। ਪੁਨਾ- ਚਕਵੀ ਸੂਰ ਸਨੇਹੁ ਚਿਤਵੈ ਆਸ ਘਣੀ ਕਦਿ ਦਿਨੀਅਰੁ ਦੇਖੀਐ।

**ਦਿਨੁ ਭੀ ਜਾਇ** ਗੁ. ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ ਭੀ ਜਾਤੀ ਰਹੇ, ਯਥਾ- ਰੈਨਿ ਗਈ ਮਤ ਦਿਨੁ ਭੀ ਜਾਇ।

**ਦਿਬ** ਦੇ. ਲੌਂਗ ; ਚੰਦਨ ; ਸੁਗੰਧ, ਸਪਥ ; ਗੁਗਲੁ ; ਤੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਆ ਭਾਵਨਾ ਕਾ ਭੇਦ ; ਨਾਯਕ ਬਿਸੇਖ ; ਦਿਵ ਨਾਮ ਸ੍ਵਰਗ ਕਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਬਡੀ ਨਈ ਅਲੌਕਿਕ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਦਿਬ੍ਯ ਹੈ, ਵੈਸੀ ਨਿਗਾਹ ਕਾ ਨਾਮ ਦਿਬ੍ਯ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਏਹਿ ਨੇਤ੍ਰ ਅੰਧ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਈ। ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਪਹਲੇ ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੇਤ੍ਰ ਥੇ ਸੋ ਰੰਗ ਰੂਪ ਹੀਨ ਪਰਮਾਤਮ ਵਸਤੁ ਕੇ, ਦੇਖਨੇ ਮੇ ਅਸਮਰਥ ਸੇ, ਯਾ ਤੇ ਮਾਨੋ ਤਿਸ ਕੇ ਦੇਖਨੇ ਓਰ ਸੇ ਅੰਧੇ ਥੇ, ਜਬ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਮੇਲ ਹੂਆ ਉਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤਿ ਰੂਪ ਹਮਾਰੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੇ ਦਿਬ੍ਯ ਨੇਤ੍ਰ ਉਦੇ ਹੋ ਗਯਾ। ਸੰ. ਦਿਬ੍ਯ।

**ਦਿਯ** ਦੇ. ਦਿੱਤਾ।

**ਦਿਰਸ** ਦੇ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਤੀ ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ। ਸੰ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਯ।

**ਦ੍ਰਿਸਟ ਤੁਯੰ** ਗੁ. ਦੇਖ ਤੂੰ ਭਗਵਾਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਦ੍ਰਿਸਟ ਤੁਯੰ ਅਮੋਘ ਦਰਸਨੰ ਬਸੰਤ ਸਾਧ ਰਸਨਾ।

**ਦ੍ਰਿਸਟੰਗਨਾ** ਗੁ. ਦਿਖਾਈ ਪੜੀ, ਯਥਾ- ਕਰੁ ਗਹਿ ਕਾਢਿ ਲੀਏ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪੁਨੈ ਅਮਿਉ ਧਾਰਿ ਦ੍ਰਿਸਟੰਗਨਾ।

**ਦ੍ਰਿਸਟੰਤ** ਗੁ. ਦੇਖਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦ੍ਰਿਸਟੰਤ ਏਕੋ ਸੁਨੀਅੰਤ ਏਕੋ ਵਰਤੰਤ ਏਕੋ ਨਰਹਰਹ।

**ਦ੍ਰਿਸਟਾਗਿਓ** ਦੇ. ਦੀਖੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਾਸ ਬਾਸਰੀ ਏਕੈ ਸੁਆਮੀ ਉਦਿਆਨ ਦ੍ਰਿਸਟਾਗਿਓ। ਜੰਗਲ ਵਾ ਬਾਗ ਆਦਿ ਸਰਬ ਥਾਨੋ ਮੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦੀਖੇ ਹੈ।

**ਦ੍ਰਿਸਟਾਨੰ** ਗ੍. ਦ੍ਰਿਸ੍ਰੀ ਮੇ, ਯਥਾ- ਇਕ ਨਿਮਖ ਪੇਖਿ ਦ੍ਰਿਸਟਾਨੰ।

**ਦ੍ਰਿਸਟਾਨਿਓ** ਦੇ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਵਨ ਮੂਲੁ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਾ ਕਹੀਐ ਕਵਨ ਰੂਪੁ ਦ੍ਰਿਸਟਾਨਿਓ।

**ਦ੍ਰਿਸਟਾਰੀ** ਗ੍. ਦੀਖਤਾ ਭਯਾ, ਯਥਾ- ਜੈਸੋ ਸਾ ਤੈਸੋ ਦ੍ਰਿਸਟਾਰੀ।

**ਦ੍ਰਿਸਟਿ** ਦੇ. ਦਰਸਨ, ਨੇਤ੍ਰ ਸੇ ਦੇਖਨਾ ; ਬੁੱਧਿ ; (ਕਰਣ ਮੇ) ਨੇਤ੍ਰ ; ਦ੍ਰਿਤ੍ਰ ਸੰਖ੍ਯਾ। ਸੰ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ।

**ਦ੍ਰਿਸਟਿ** ਦੇ. ਦੇਖੀ ਗਈ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਆਵਨੁ ਜਾਵਨੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਨਦ੍ਰਿਸਟਿ। ਇਸ ਲੋਕ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ; ਅਪਨੀ ਪਰਾਈ ਸੇਨਾ ਕਾ ਡਰ ; ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ- ਗੋਬਿੰਦਹ ਦ੍ਰਿਸਟੰ। ਸਰਬਤ੍ਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ।

**ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨ** ਗ੍. ਦਿਖਾਈ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨ ਹੈ ਸਗਲ ਮਿਥੇਨਾ।

**ਦ੍ਰਿਸਟੀਜਾ ਹੇ** ਗੁ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਸੁਖ ਸਹਜ ਘਰਿ ਤੇਰੈ ਅਮਿਉ ਤੇਰੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀਜਾ ਹੇ।

**ਦ੍ਰਿਸਟੇਹ** ਗੁ. ਦੀਖਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਛਿਦ੍ਰ ਮਨ ਮਹਿ ਢਕੇ ਨਿਰਮਲ ਦ੍ਰਿਸਟੇਹ।

**ਦ੍ਰਿਸਟੇਣ** ਗੁ. ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮਿਥ੍ਯਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਾਣੋ ਸਤਿ ਹੋਵੰਤੋ ਮਰਣੋ ਦ੍ਰਿਸਟੇਣ ਮਿਥਿਆ।

**ਦ੍ਰਿਸਟੇਤਾ** ਗੁ. ਦੀਖਤਾ, ਯਥਾ- ਜਬ ਅਕਾਰੁ ਇਹੁ ਕਛੁ ਨ ਦ੍ਰਿਸਟੇਤਾ।

**ਦ੍ਰਿਸਟੈ** ਦੇ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਿਸੁ ਹਉ ਸੇਵੀ ਕਿਸੁ ਆਰਾਧੀ ਜੋ ਦਿਸਟੈ ਸੋ ਗਾਛੈ।

**ਦ੍ਰਿਗ** ਸੰ. ਨੇਤ੍ਰ।

**ਦ੍ਰਿਮ** ਮਾਪ ਬਿਸੇਖ।

**ਦ੍ਰਿੜਈਆ** ਦੇ. ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਵਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਨਾਮੇ ਗਤਿ ਪਾਵਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਈਆ।

**ਦ੍ਰਿੜੰਤ** ਗੁ. ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੇ ਨਾਮ ਕੋ, ਯਥਾ- ਦ੍ਰਿੜੰਤ ਨਾਮੰ ਤਜੰਤ ਲੋਭੰ।

**ਦ੍ਰਿੜੰਤਣਃ** ਗੁ. ਦ੍ਰਿੜਾਤੇ ਹੈਂ ਸਰਬ ਕੋ ਧਰਮ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਦੋਖ ਪਰੰਤਿਆਗੀ ਸਰਬ ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜੰਤਣਃ ।

**ਦ੍ਰਿੜਾਹਾ** ਗੁ. ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਵੋ, ਜੈਸੇ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜਾਹਾ।

**ਦ੍ਰਿੜਾਮੰ** ਗੁ. ਦ੍ਰਿਢਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਪੱਕਾ ਉਪਦੇਸ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਕਰਮ ਸੁਕਰਮ ਕਰਾਏ ਆਪੇ ਆਪੇ ਭਗਤਿ ਦ੍ਰਿੜਾਮੰ।

**ਦ੍ਰਿੜੁ** ਦੇ. ਪੱਕਾ, ਯਥਾ- ਸੀਤਲੰਤ ਰਿਦਯੰ ਦ੍ਰਿੜੁ ਸੰਤ ਗਿਆਨੰ। ਪੱਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੰਤੋ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰੁਰ ਕਾ ਜਾਨਨਾ।

**ਦ੍ਰਿੜੁ** ਸੰ. ਅਤਿਸਯ ; ਨਿਰੰਤਰ ; ਸਥੂਲ ; ਅਤਿ ਦ੍ਰਿਢ ; ਬਲਵਾਨ, ਯਥਾ- ਸੀਤਲੰਤ ਰਿਦਯੰ ਦ੍ਰਿੜੁ ਸੰਤ ਗਿਆਨੰ। ਜੋਰ ਵਾਲਾ ; ਕਠਿਨ ; ਲੋਹੇ ਕੀ ਵਸਤੁ।

**ਦ੍ਰਿੜੈ** ਦੇ. ਦ੍ਰਿਢ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਹਿਤ ਕਰਿ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜੈ ਦਇਆਲਾ।

**ਦਿਲ** ਫਾ. ਮਨ, ਯਥਾ- ਮੀਰਾਂ ਦਾਨਾਂ ਦਿਲ ਸੋਚ। ਪੁਨਾ- ਦਿਲ ਖਲਹਲੁ ਜਾ ਕੈ ਜਰਦ ਰੂ ਬਾਨੀ। ਮਨ ਕੀ ਅਨਿਸਥਿਰਤਾ ਮਨ ਸੇ, ਯਥਾ- ਦਿਲਹੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿੰਨ੍ਹ ਸੇਈ ਸਚਿਆ। ਪਰਮੇਸ੍ਰੁਰ ਸਾਥ ਮਨ ਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਜਿਨ ਕਾ। ਪੁਨਾ- ਮਮ ਸਰ ਮੂਇ ਅਜਰਾਈਲ ਗਿਰਫਤਹ ਦਿਲ ਹੇਚਿ ਨ ਦਾਨੀ। ਹੇ ਦਿਲ ! ਕੁਛ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ਤੂੰ।

**ਦਿਲ ਸੋਚ** ਮਿ. ਵਾ. ਚਿੱਤ ਮੇ ਫਿਕਰ, ਯਥਾ- ਮੀਰਾਂ ਦਾਨਾਂ ਦਿਲ ਸੋਚ।

**ਦਿਲ ਕਬਜ** ਫਾ. ਚਿਤ ਕੋ ਅਪਨੀ ਪਕੜ ਸੇ ਦੁਖੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਦਿਲ ਕਬਜ ਕਬਜਾ ਕਾਦਰੋ ਦੋਜਕ ਸਜਾਇ। ਕਬਜ- ਅਪਨੀ ਪਕੜ ਸੇ, ਚਿਤ ਕੋ ਦੁਖੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਜੋ ਸਭ ਮੇ 'ਕਬਜਾ' ਪਕੜ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੁਦਰਤਿ ਕਾਦਰ ਕੀ ਵਹੀ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਦੋਜਕ ਮੇ ਦੰਡ ਦਿਵਾਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ।

**ਦਿਲ ਕਾ ਫਿਕਰੁ** ਵਾ. ਚਿੱਤ ਕੇ ਸੰਦੇਹ, ਯਥਾ- ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਫਤਰਾ ਭਾਈ ਦਿਲ ਕਾ ਫਿਕਰੁ ਨ ਜਾਇ।

**ਦਿਲ ਖਲਹਾਲ** ਵਾ. ਚਿਤ ਕੀ ਅਨਿਸਥਿਰਤਾ।

**ਦਿਲ ਦਰਵਾਨੀ** ਵਾ. ਮਨ ਕੀ ਰਖਵਾਲੀ।

**ਦਿਲ ਮਹਿ** ਵਾ. ਮਿ. ਮਨ ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਦਿਲ ਮਹਿ ਕਪਟੁ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰੈ ਕਿਆ ਹਜ ਕਾਬੈ ਜਾਂਏਂ।

**ਦਿਲਹਿ** ਗੁ. ਮਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਖਸਮ ਕੀ ਨਦਰਿ ਦਿਲਹਿ ਪਸਿੰਦੇ ਜਿਨੀ ਕਰਿ ਏਕੁ ਧਿਆਇਆ। ਮਨ ਕੋ ਭਲਾ ਲਗਤਾ।

**ਦਿਲਹੁ** ਦੇ. ਚਿਤ ਸੇ, ਯਥਾ- ਦਿਲਹੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿੰਨ੍ਹ ਸੇਈ ਸਚਿਆ।

**ਦਿਲਾਸਾ** ਪੰ. ਬਡੇ ਨੇ ਛੋਟੇ ਕਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਸੁਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਘਨੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ ਦਿਲਾਸਾ।

**ਦਿਲਾਵਰ** ਫਾ. ਬਹਾਦਰ, ਸੂਰਬੀਰ। ਯਥਾ- ਦਸ੍ਤਗੀਰੀ ਦੇਹਿ ਦਿਲਾਵਰ ਤੂਹੀ ਤੂਹੀ ਏਕ।

**ਦਿਵ** ਦੇ. ਦਿਨ।

**ਦਿਵਈਹੈ** ਦੇ. ਦੇਈਏਗਾ, ਯਥਾ- ਸੂਧੇ ਸੂਧੇ ਰੇਗਿ ਚਲਹੁ ਤੁਮ ਨਤਰ ਕੁਧਕਾ ਦਿਵਈਹੈ ਰੇ।

**ਦਿਵਸੁ** ਸੰ. ਦਿਨ, ਦਿਨ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ- ੧. ਏਕ ਸਾਵਨ ਦਿਨ ਸੋ ਸਾਠ ਘੜੀ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ੨. ਦੂਸਰਾ ਸੂਰਜ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਵਾਲੀ ਰਾਸਿ ਕਾ ਤੀਸਵਾਂ ਭਾਗ ਨਾਮ ਇਸ ਕਾ ਸੌਰ ਦਿਵਸ ਹੈ ੩.

ਤੀਸਰਾ ਏਕ ਤਿਥੀ ਨਾਮ ਇਸ ਕਾ ਚਾਂਦ੍ਰ ਦਿਵਸ ਹੈ ੪. ਚੌਥਾ ਨਛਤ੍ਰ ਭਰ ਕਾ ਦਿਨ ਨਾਮ ਇਸ ਕਾ ਨਾਖੵਤ੍ਰ ਦਿਵਸ ਹੈ, ਏਕ ਨਛਤ੍ਰ ਆਠ ਪਹਰ ਰਹਤਾ ਹੈ ਓਤਾ ਹੀ ਤਿਸ ਕਾ ਦਿਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਦੇ. ਸੂਰਯ, ਯਥਾ- ਦਿਨਸੁ ਚੜੈ ਫਿਰਿ ਆਥਵੈ ਰੈਣਿ ਸਬਾਈ ਜਾਇ। ਸੰ. ਦਿਵਸਕਰ।

**ਦ੍ਵਿਪ** ਸੰ. ਹਸਤੀ ਮੁਖ ਸੁੰਡ ਦੋ ਸੇ ਪੀਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਦਿਵਾਇਬਾ** ਗੁ. ਦਿਵਾਇ ਦੀਆ, ਯਥਾ- ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਰੇਣ ਸਾਧ ਪਗ ਮਾਗੈ ਹਰਿ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਦਿਵਾਇਬਾ।

**ਦਿਵਾਜਾ** ਦੇ. ਦਿਖਾਵੇ, ਯਥਾ- ਏ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੇ ਝੂਠੇ ਕਰਤ ਦਿਵਾਜਾ। ਮਿਥ੍ਯਾ ਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈ ਦਿਖਾਵੇ। 'ਦਿਵਾਜਾ' ਪਦ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਅਰਬੀ ਭੀ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ। 'ਦੇਵਾ' ਰੇਸਮੀ ਕਪੜੇ ਅਤਲਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, 'ਜਾ' ਮਨਸੂਬ ਅਰਥਾਤ ਸੰਬੰਧ ਕਰਨੇ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ 'ਦੇਵਾਜਾ'- ਝੂਠੇ ਹੀ ਮਾਯਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਸਾਥ, ਆਨੰਦ ਕੇ ਲਾਭ ਕਾ ਹੇਤੁ ਜਾਨ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਅਰਥ ਕੇ ਭਾਵ ਸੇ ਗ੍ਯਾਨੀ ਲੋਕ, ਇਸ ਕਾ ਦਿਖਾਵੇ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈ।

**ਦਿਵਾਨੀ** ਦੇ. ਦਿਵਾਨਗੀ, ਯਥਾ- ਕੈ ਜਾਨੈ ਆਪਨ ਧਨੀ ਕੈ ਦਾਸੁ ਦੀਵਾਨੀ ਹੋਇ। ਜੇਕਰ ਦਾਸ ਉਸ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੋ ਲਗ ਦੀਵਾਨੇਪਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਬਾਵਲੀ, ਯਥਾ- ਸਾਸੁ ਦਿਵਾਨੀ ਬਾਵਰੀ ਸਿਰ ਤੇ ਸੰਕ ਟਲੀ। ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਜੋ ਅੰਧਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਅੰਧੇਰੀ ਵਤ, ਬਾਉਲਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਅਤਿ ਕਮਲੀ ਹੈ, ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਸੇ ਹਮਾਰੇ ਸਿਰ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਸੇ ਉਸ ਕੀ ਸੰਕਾ ਦੂਰ ਭਈ ਹੈ। ਨਾਸ ਕਰੀ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਫੇਰ ਭੀ ਹਮਾਰੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੋ ਅਵਰਣ ਕਰੇਗੀ, ਯਹ ਕਬੀ ਸੰਕਾ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਰਾਮ ਗੀਤਾ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਨਾਸ ਭਈ ਉਪਜੇ ਨਹੀ ਪੁਨਾ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਬੀਰ।

**ਦਿਵਾਨੇ** ਦੇ. ਬਾਵਲੇ, ਕਮਲੇ, ਯਥਾ- ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨੇ ਭਏ ਦਿਵਾਨੇ ਵਿਣੁ ਭਾਗਾ ਕਿਆ ਪਾਈਐ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਿਵਾਨੇ ਸਾਧ ਭੀ ਇਸੀ ਅਰਥ ਸੇ ਕਹੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਹੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ ਕਰ, ਢੋਲ ਵਜਾਯ ਕੰਧੇ ਮੁਸਲ ਰਖ, ਗਲ ਮੋ ਸੰਖ ਕੇ ਮਣਕੇ ਕੰਬਲੀ ਕੀ ਲੀਰ ਪਾਇ ਕਰ, ਨਾਚਨਾਦਿ ਬਾਉਲਪਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

**ਦਿਵਾਲ** ਦੇ. ਭੀਤ, ਕੰਧੀ, ਯਥਾ- ਦੇ ਦੇ ਨੀਵ ਦਿਵਾਲ ਉਸਾਰੀ ਭਸਮੰਦਰ ਕੀ ਢੇਰੀ। ਫਾ. ਦੀਵਾਰ।

**ਦਿਵਾਲੀਏ** ਪੰ. ਦਿਵਾਲਾ ਨਿਕਸੇ ਵਾਲੇ ਨੰਗ, 'ਦੀਪਾਵਲੀਆ' ਦਿਵਾਲੀਏ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਸੇ ਦਿਵਾਲੀਏ ਜਗ ਮਾਹਿ।

**ਦਿੜਾਇਆ** ਦੇ. ਦ੍ਰਿਢ ਕਰਾਯਾ ਪੱਕਾ ਕਰਾਇਆ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦਿੜਾਇਆ।

**ਦੀ** ਦੇ. ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨੀ। ਦਈ, ਯਥਾ- ਜਰਾ ਹਾਕ ਦੀ ਸਭ ਮਤਿ ਥਾਕੀ ਏਕ ਨ ਥਾਕਸਿ ਮਾਇਆ। ਕੀ, ਯਥਾ- ਖਰਚੇ ਦਿਤਿ ਖਸੰਮ ਦੀ ਆਪ ਖਹਦੀ ਖੈਰਿ ਦਬਟੀਐ।

**ਦੀਆ** ਦੇ. ਦਿੱਤਾ, ਯਥਾ- ਸੋ ਕਿਉ ਬਿਸਰੈ ਜਿਨਿ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਦੀਆ।

**ਦੀਈ** ਗੁ. ਦਈ, ਯਥਾ- ਦੀਈ ਭਵਾਰੀ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਜਨਮਾਧੇ।

**ਦੀਏ** ਦੇ. ਦੀਆ, ਦਿਤਾ, ਯਥਾ- ਦਾਸੀ ਸੁਤ ਜਨੁ ਬਿਦਰੁ ਸੁਦਾਮਾ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਕਉ ਰਾਜ ਦੀਏ।

**ਦੀਸਹਿ** ਦੇ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੀਸਹਿ ਦਾਧੇ ਕਾਨ ਜਿਉ ਜਿਨ੍ਹ ਮਨਿ ਨਾਹੀ ਨਾਉ।

**ਦੀਸਤ** ਦੇ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ, ਯਥਾ- ਦੀਸਤ ਮਾਸੁ ਨ ਖਾਇ ਬਿਲਾਈ।

**ਦੀਸਿ** ਦੇ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਮੋ ; ਨਜਰ ਮੋ, ਯਥਾ- ਦੀਸਿ ਆਵਤ ਹੈ ਬਹੁਤੁ ਭੀਹਾਲਾ।

**ਦੀਸਿਓ** ਦੇ. ਦਿਖਿਆ।

**ਦੀਸੈ** ਦੇ. ਦਿਖਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੀਸੈ ਚੰਚਲੁ ਬਹੁ ਗੁਨਾ ਮਤਿ ਹੀਨਾ ਨਾਪਾਕ।

**ਦੀਹ** ਦੇ. ਦੀਰਘ।

**ਦੀਖਿਆ** ਦੇ. ਨਿਯਮ, ਨੇਮ ; ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਅਪਨੇ ਇਸ੍ਟ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ, ਇਸ੍ਟ ਮੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹਣ ਸੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਿਬ੍ਯ ਭਾਵ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਕਿਲਵਿਖ ਸਭੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਾ ਤੇ ਸਤਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀਖ੍ਯਾ ਕਹ੍ਯਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੀਖਿਆ ਆਖਿ ਬੁਝਾਇਆ ਸਿਫਤੀ ਸਚਿ ਸਮੇਉ। ਅਥਵਾ ਮੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹਣ ਸਮੇ ਜੋ ਸਿਖ੍ਯ ਅਪਨਾ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਭ ਗੁਰੁ ਕੋ 'ਦੀ'- ਨਿਵੇਦਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੇ ਸਿਖ੍ਯ ਕੇ ਸਭ ਪਾਪ ਖ੍ਯ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਇਸ ਨਿਮਿਤ ਸੇ ਨਾਮ ਦੀਖ੍ਯਾ ਰਖਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗੁਰੁ, ਸਿਖ੍ਯ ਕੋ ਬਿਮਲ ਗ੍ਯਾਨ 'ਦੀ'- ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਜਿਸ ਕਰ ਸਿੱਖ ਕੇ ਸਮਗ੍ਰ ਕਰਮ ਵਾਸਨਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਇਸ ਨਿਮਿਤ ਸੇ ਇਸ੍ਟ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਾ ਨਾਮ ਦੀਖ੍ਯਾ ਬਤਾਯਾ ਹੈ। ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੋ ਦੀਖ੍ਯਾ ਤੀਸਰਾ ਜਨਮ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕੇ ਪਹਲਾ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਸੇ, ਦੂਸਰਾ ਜਨਮ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ, ਤੀਸਰਾ ਜਨਮ ਇਸ੍ਟ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਹੈ। ਇਸ੍ਟ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਬਹੁਤ ਲੋਗ ਜੁਦਾ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਬਹੁਤ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਹੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਦੀਖ੍ਯਾ ਰੂਪ ਤੀਸਰਾ ਜਨਮ ਯੱਗ ਸਮੇ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯੱਗ ਸਮੇ ਜਿਸ ਕੋ ਦੀਖ੍ਯਾ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਦੀਖਿਤ ਨਾਮ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਇਸ੍ਟ ਮੰਤ੍ਰ ਸਭੀ ਪੁਰਖ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਪਰੰਤੂ ਜੈਸੇ ਦੀਖਿਤ ਪੁਰਖੋਂ ਮੇ, ਉਸ ਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਆਤਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਿਓ ਮੇ ਨਹੀ ਹੋਤਾ, ਯਾ ਤੇ ਦੀਖ੍ਯਾ ਰੂਪ ਤੀਸਰਾ ਜਨਮ ਅਵਸ੍ਯ ਹੋਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਸੋ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਅਰਥ ਚਿੰਤਨ ਬਿਨਾ, ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਸਮਜ੍ਯਕ

ਨਹੀ। ਅਰਥ ਗਜਾਨ ਅਗਜਾਨ ਨਾਸ ਹੇਤ ਅਵਸਜ ਚਾਹੀਏ, ਗ੍ਯਾਨ ਹੇਤ ਦੀਖਿਆ ਅਵਸਜ ਚਾਹੀਏ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਦੀਖਿਆ ਕੈਸੇ ਗਿਆਨੁ। ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਿਸੇਖ ; ਸੰਸਕਾਰ ; ਮੰਤ੍ਰੋਪੁਦੇਸ ; ਯੱਗ। ਸੰ. ਦੀਖਜਾ।

**ਦੀਖ੍ਰਿਤ** ਸੰ. ਉਪਦੇਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ ਵਾਲਾ।

**ਦੀਗਰ** ਫਾ. ਦੂਸਰਾ।

**ਦੀਜਈ** ਗੁ. ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਖਾਵਹਿ ਸੰਤ ਸਗਲ ਕਉ ਦੀਜਈ।

**ਦੀਜੈ** ਦੇ. ਦੇਵੋਂ, ਯਥਾ- ਸਭ ਸਿਸਟਿ ਚਰਨ ਤਲ ਦੀਜੈ। ਦੇਈਏ, ਯਥਾ- ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਦਇਆਲ ਮੋਹਿ ਦੀਜੈ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕਾ ਚੇਰਾ।

**ਦੀਤ** ਗੁ. ਦਿੱਤਾ, ਯਥਾ- ਚਿਤਿ ਨ ਆਇਓ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਤਾ ਖੜਿ ਰਸਾਤਲਿ ਦੀਤ।

**ਦੀਤਾ** ਗੁ. ਦੀਆ, ਯਥਾ- ਰਾਵੇ ਰੰਗਿ ਰਾਤੜਿਆ ਮਨੁ ਲੀਅੜਾ ਦੀਤਾ ਰਾਮ। ਪੁਨਾ- ਜੋ ਜੋ ਕੀਨੋ ਆਪਨੋ ਤਿਸੁ ਅਭੈ ਦਾਨੁ ਦੀਤਾ।

**ਦੀਦੰ** ਫਾ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬੰਦੇ ਚਸਮ ਦੀਦੰ ਫਨਾਇ।

**ਦੀਦਨੇ** ਦੇ. ਦੇਖਨਾ, ਯਥਾ- ਦੀਦਨੇ ਦੀਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਛੁ ਨਹੀ ਇਸ ਕਾ ਮੋਲੁ।

**ਦੀਦਾਰ** ਫਾ. ਦਰਸਨ, ਯਥਾ- ਦੀਦਨੇ ਦੀਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਛੁ ਨਹੀ ਇਸ ਕਾ ਮੋਲੁ। ਦੇਖਨਾ ਦਰਸਨ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ।

**ਦੀਨ** ਫਾ. ਧਰਮ ; ਪਰਲੋਕ, ਪਰਮਾਰਥ, ਯਥਾ- ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਏਕ ਤੂਹੀ। ਧਰਮ ਅਰਥ ਸਭ ਚੀਜੋ ਮੇ ਏਕ ਤੂਹੀ ਹੈ। ਸੰ. ਦੁਖੀ, ਯਥਾ- ਦੀਨ ਦਰਦ ਦੁਖ ਭੰਜਨਾ। ਦਈ, ਯਥਾ- ਦੀਨ ਗਰੀਬੀ ਆਪੁਨੀ ਕਰਤੇ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਇ। ਦੇ. ਪੂ. ਦੀਆ, ਜੈਸੇ ਵਾ ਨੇਕਾ ਦੀਨ।

**ਦੀਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ** ਦੇ. ਦੀਨੋ ਪੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਭਗਤੀ ਤੋਖਿਤ ਦੀਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ਗੁਣੇ ਨ ਕਿਤ ਹੀ ਹੈ ਭਿਗਾ।

**ਦੀਨ ਦਇਆਲ** ਦੇ. ਦੀਨ ਜਨੋ ਪੈ ਦਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹਰੀ, ਯਥਾ- ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਸੁਣਿ ਬੇਨਤੀ। ਸੰ. ਦਯਾਲੁ।

**ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ** ਵਾ. ਧਰਮ ਔ ਅਰਥ ਦੋ ਪਦਾਰਥੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਓਟ ਲੈਹੁ ਨਾਰਾਇਣੈ ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਝਲੈ।

**ਦੀਨਾ** ਦੇ. ਦੀਆ, ਯਥਾ- ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਮੋ ਕਉ ਗੁਰਿ ਦੀਨਾ।

**ਦੀਨਾ ਧਾਕੁ** ਵਾ. ਦੀਆ ਧੱਕਾ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਰਚਿਆ ਤਿਨਿ ਦੀਨਾ ਧਾਕੁ।

**ਦੀਨਾ ਨਾਥ** ਸੰ. ਦੀਨੋ ਕਾ। ਅ. ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਯਥਾ- ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਸੁਨਹੁ ਅਰਦਾਸਿ। ਪੁਨਾ- ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਸਗਲ ਭੈ ਭੰਜਨ ਜਸੁ ਤਾ ਕੋ ਬਿਸਰਾਇਓ। ਦੀਨ ਹੀ ਜੋ ਹੋਵੇ ਅਨਾਥ, ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਦੀਨਾਨਾਥ, ਮਹਾ ਗਰੀਬ ਜਨ।

**ਦੀਨਾਰ** ਸੰ. ਮੋਹਰ, ਜੈਸੇ- ਦਸ ਹਜਾਰ ਕਾਂਚਨ ਦੀਨਾਰ।

**ਦੀਨੇ** ਦੇ. ਦੀਏ, ਯਥਾ- ਦੀਨੇ ਹਸਤ ਪਾਵ ਕਰਨ ਨੇਤ੍ਰ ਰਸਨਾ।

**ਦੀਪ** ਸੰ. ਦੀਵਾ ; ਦੀਵੇ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਗਿਆਨੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਓ ਦੀਪ ਬਲਿਓ। ਦੇ. ਜਿਸ ਕੇ ਦੋਨੋ ਓਰ ਜਲ ਹੋਵੇ, ਐਸੇ ਜਲੋ ਕੇ ਮਧਜ ਥਲ ਭਾਗ, ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੋ ਬਡੇ ਸਾਤ ਹੈਂ- ੧. ਜੰਬੂ ੨. ਸਾਕ ੩. ਕੁਸ ੪. ਕ੍ਰੌਂਚ ੫. ਸਾਲਮਲੀ ੬. ਪਲਖ ੭. ਪੁਸਕਰ, ਯੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਭਾਗ ਸਾਤ ਸਮੁਦ੍ਰੋਂ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ। ਸੰ. ਦ੍ਵੀਪ, ਯਥਾ- ਸਪਤ ਦੀਪ ਸਪਤ ਸਾਗਰਾ ਨਵ ਖੰਡ ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਦਸ ਅਸਟ ਪੁਰਾਣਾ। ਹਾਥੀ ਮੁਖ ਔ ਸੁੰਡ ਦੋਨੋ ਸਾਥ ਪਾਨੀ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਨਾਮ ਦ੍ਵੀਪੀ ਹੈ ; ਚਿੱਤਾ ਸਿਕਾਰੀ ਪਸੁ। ਸੰ. ਦ੍ਵੀਪਿ।

**ਦੀਪਕੁ** ਸੰ. ਦੀਵਾ, ਯਥਾ- ਅੰਧਿਆਰੇ ਦੀਪਕੁ ਚਹੀਐ।

**ਦੀਪਤ** ਸੰ. ਜਲੀ ਹੁਈ ਅਗਨਿ ; ਜਲਤੀ ਵਸਤੁ।

**ਦੀਪਮਾਲਕਾ** ਸੰ. ਜਿਸ ਮੇ ਲਖਮੀ ਕਾ ਬ੍ਰਤ ਔ ਪੂਜਾ ਕਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਬੈਸਜ ਲੋਗੋ ਕਾ ਮੁਖ ਦਿਨ ਹੈ।

**ਦੀਪਾਇਓ** ਦੇ. ਪ੍ਰਕਾਸਿਆ, ਯਥਾ- ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਦੀਪਾਇਓ। ਪੁਨਾ- ਜਹ ਕਹ ਤਹ ਭਰਪੂਰੁ ਸਬਦੁ ਦੀਪਕਿ ਦੀਪਾਯਉ। ਸੰ. ਦੀਪ੍ਯ:।

**ਦੀਪਾਹਾ** ਦੇ. ਪ੍ਰਕਾਸਜਾ, ਜਗਿਆ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਦੀਪ ਲੋਅ ਦੀਪਾਹਾ।

**ਦੀਬਾਨੁ** ਦੇ. ਸਭਾ ਮਾਤ੍ਰ ; ਕਚਹਰੀ, ਨਯਾਯ ਕੀ ਜਗਹ। ਗੁ. ਆਸਰਾ, ਯਥਾ- ਦੀਬਾਨੁ ਹਮਾਰੋ ਤੁਹੀ ਏਕ। ਪੁਨਾ- ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਤਾਣੁ ਨਾਉ ਦੀਬਾਣੁ। ਅ. ਦੀਵਾਨ।

**ਦੀਰਘ** ਸੰ. ਲੰਬਾ ; ਊਂਟ ਪਸੁ ; ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਾਲਾ ਅੱਖਰ ; ਸਿੰਬਲ ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰਾਇਰਾ ਅਤਿ ਦੀਰਘ ਅਤਿ ਮੁਚੁ।

**ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ** ਬਡਾ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ। ਬਡਾ ਰੋਗ ਅਰਥਾਤ ਕੁਸ੍ਟ ਰੋਗ ਹੈ।

**ਦੀਵੜੇ** ਪੰ. ਦੀਵੇ, ਯਥਾ- ਗੜੁ ਲੀਤਾ ਘਟੁ ਲੁਟਿਆ ਦੀਵੜੇ ਗਇਆ ਬੁਝਾਇ।

**ਦੀਵਾ** ਦੇ. ਦੀਪਕ, ਚਰਾਗ, ਯਥਾ- ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਦੁਖੁ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ ਤੇਲੁ।

**ਦੀਵਾਨ** ਅ. ਫਾ. ਸਭਾ ਮਾਤ੍ਰ ; ਦਾਰੁਲ ਅਦਾਲਤ, ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੀ ਨਯਾਯ ਸਭਾ ; ਸਿੰਘਾਸਨਪਤਿ ਕੇ ਬੈਠਨੇ ਕਾ ਥਾਨ ; ਗਜਲੋਂ ਕੀ ਕਿਤਾਬ ; ਰਾਜਾ ਕੇ ਕੁੱਲ ਕਾ ਰਖਾਨ ਜਾਤ ਕਾ ਮਾਲਕ ਦੀਵਾਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਕੋਈ ਇਸ ਕੋ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਤੁਰਕੀ

ਫਾਰਸੀ ਕਹਤੇ ਹੈ। 'ਦੀ' ਦਫਤਰ ਕਾ ਵਾਚਕ ਅਰਬੀ ਵਾ ਤੁਰਕੀ ਹੈ 'ਵਾਨ' ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਫਾਰਸੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਨ ਕਛੂਐ ਮੇਰੋ ਕਾਮੁ ਦੀਵਾਨ।

**ਦੀਵਾਨਗੀ** ਫਾ. ਮਸਤਾਨਾਪਨ, ਬਾਉਲਪਨਾ।

**ਦੀਵਾਰ** ਫਾ. ਦਿਵਾਲ, ਕੰਧ, ਭੀਤ।

**ਦੁਅ** ਪੰ. ਦੋ, ਯਥਾ- ਦੁਇ ਪੰਦੀ ਦੁਇ ਰਾਹ ਚਲਾਏ।

**ਦੁਆਇ** ਦੇ. ਆਸੀਰਬਾਦ, ਅਸੀਸ, ਯਥਾ- ਲੈਦਾ ਬਦ ਦੁਆਇ ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਕਰਹਿ ਇਕਤ। ਅ. ਦੁਆ। ਔਖਧੀ।

**ਦੁਆਈ** ਦੇ. ਅਸੀਸਾ, ਯਥਾ- ਦੇਨ੍ਹਿ ਦੁਆਈ ਸੇ ਮਰਹਿ। ਅ. ਦੁਆ। ਪੰ. ਔਖਧੀ।

**ਦੁਆਦਸ** ਦੇ. ੧. ਬਾਰਾਂ ਜੋਤੀ ਲਿੰਗ ਜਿਨ ਮੇ ਦੁਆਰਕਾ ਸੇ ਸਾਠ ਕੋਸ ਪੂਰਬ, ਪਰਿਭਾਸ ਛੇਤ੍ਰ ਮੋ ਸੌਰਾਸਟ੍ਰ ਦੇਸ ਮੇ ਸੋਮਨਾਥ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਮੰਦਰ ਸਮੀਪ ਮਹਮੂਦ ਖਾਂ ਕਾ ਜੰਗ ਹੂਆ ੨. ਦੂਸਰਾ ਕਿਸਕਿੰਧਾ ਕੇ ਸਮੀਪ, ਸ੍ਰੀ ਸੈਲ ਨਾਮੇ ਪਰਬਤ ਮੇ, ਮਲਕਾਰਜਨ ਹੈ ੩. ਉਜੈਨ ਪੁਰੀ ਮੇ ਤੀਸਰਾ ਮਹਾਕਾਲ ਹੈ ੪. ਨਰਬਦਾ ਕੇ ਤੀਰ ਪੈ ਚੌਥਾ ਓਂਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਸਮੀਪ ਨਰਬਦੇਸ੍ਵਰ ਨਿਕਸਤੇ ਹੈ ੫. ਗਯਾ ਜੀ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਾਂਚਵਾ ਬੈਜਨਾਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਸਹੀ ਨਾਮ ਬੈਦਜਨਾਥ ਹੈ ੬. ਪੂਨੇ ਸਤਾਰੇ ਕੇ ਸਮੀਪ, ਸਾਕਨੀ ਨਦੀ ਕੇ ਤੀਰ ਪੈ ਛਠਾ ਭੀਮਸੰਕਰ ਹੈ ੭. ਲੰਕਾ ਕੇ ਪੁਲ ਪੈ ਸਾਤਵਾ ਰਾਮੇਸ੍ਵਰ ਹੈ ੮. ਦੁਆਰਕਾ ਸੇ ਤੀਨ ਕੋਸ ਨਾਗੇਸ੍ਵਰ ਹੈ, ਦਖਣੀ ਲੋਗ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਸੇ ਬੀਸ ਕੋਸ ਉਰੇ, ਔਂਡੇ ਗਾਉ ਮੇ ਨਾਗੇਸ੍ਵਰ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਜਹਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਭਗਤ ਹੂਆ ਹੈ ੯. ਕਾਂਸੀ ਪੁਰੀ ਮੈ ਨੌਵਾ ਬਿਸ੍ਵੇਸ੍ਵਰ ਹੈ ੧੦. ਗੋਦਾਵਰੀ ਕੇ ਤਟ ਪੈ, ਪੰਚਬਟੀ ਕੇ ਸਮੀਪ ਦਸਵਾ ਤ੍ਰਯੰਬਕ ਹੈ ੧੧. ਹਿਮਾਲਯ ਮੇ ਬਦਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਕੇ ਸਮੀਪ, ਗਯਾਰਵਾ ਕੇਦਾਰਨਾਥ ਹੈ, ਕੁੰਭ ਸਮੇ ਜਿਸ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਾ, ਅਧਿਕ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ੧੨. ਦੱਖਣ ਦੇਸ ਮੋ ਔਰੰਗਾਵਾਦ ਸਹਰ ਕੇ ਸਮੀਪ, ਬਾਰਵਾਂ ਘਸਮਰੇਸ੍ਵਰ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਘਸਮਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਲੈ ਕਾਲ ਮੋ ਸਰਬ ਕੋ, ਭੱਛਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਘਸਮਰੇਸ੍ਵਰ ਹੈ, ਯੇ ਜੋਤੀ ਲਿੰਗ ਬਾਰਾਂ ਸਿਲਾ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਜਯ ਬਿਜੇ ਨੰਦ ਸੁਨੰਦਾਦਿ ਦਸ ਪਾਰਖਦ, ਦੋ ਲਖਮੀ ਨਾਰਾਯਣ ਕੀ ਮੂਰਤਾ ਮਿਲਾ ਕਰ, ਬੈਸਨਵ ਮਤ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ ਬਾਰਾਂ ਸਿਲਾ ਕੋ ਪੂਜੇ, ਤੌ ਭੀ ਜਾਨੋ ਕਿਸੇ ਹਿਸਾਬ ਮੇ ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਜੇ ਓਹੁ ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ ਪੂਜਾਵੈ। ਬਾਰਾ ਸੰਖਯਾ ; ਬਾਰਾਂ ਗਿਨਤੀ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ। ਸੰ. ਦ੍ਵਾਦਸ।

**ਦੁਆਦਸ ਅੰਗੁਲ** ਵਾ. ਬਾਰਾਂ ਅੰਗੁਲਿ ਮਾਤ੍ਰ ਪਰਿਮਾਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਚ ਪਵਨ ਕਾ।

**ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ** ਦੇ. ਬਾਰਾਂ ਜੋਤੀ ਲਿੰਗ ਵਾ ਦਸ ਪਾਰਖਦ ਦੋ ਲਛਮੀ ਨਾਰਾਯਣ ਨਾਮ ਇਨ ਕੇ ਦੁਆਦਸ ਸਬਦ ਮੇ ਲਿਖ ਆਏ ਹੈ।

**ਦੁਆਦਸ ਦਲ** ਦੇ. ਬਾਰਾਂ ਪੰਖੜੀ ਵਾਲਾ ਕਮਲ, ਯਥਾ- ਦੁਆਦਸ ਦਲ ਅਭ ਅੰਤਰਿ ਮੰਤ।

**ਦੁਆਦਸਿ ਮੁਦ੍ਰਾ** ਵਾ. ਦਸੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਮਨ ਬੁਧੀ, ਯਥਾ- ਦੁਆਦਸਿ ਮੁਦ੍ਰਾ ਮਨੁ ਅਉਧੂਤਾ।

**ਦੁਆਪਰਿ** ਗੁ. ਦੁਵਾਪਰ ਜੁਗ, ਯਥਾ- ਸਤਜੁਗਿ ਸਤੁ ਤੇਤਾ ਜਗੀ ਦੁਆਪਰਿ ਪੂਜਾਚਾਰ। ਪੁਨਾ- ਦਇਆ ਦੁਆਪੁਰਿ ਅਧੀ ਹੋਈ।

**ਦੁਆਰ ਬਾਰੁ** ਦੇ. ਜਿਸ ਕੋ ਸਚੇ ਦੁਆਰ ਕਾ ਬਾਰ ਮਿਲਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੋ ਢਾਢੀ ਭਾਗਠੁ ਜਿਸੁ ਸਚਾ ਦੁਆਰ ਬਾਰੁ।

**ਦੁਆਰਹਿ ਦੁਆਰਿ** ਦੇ. ਦਰਵਾਜੇ ਦਰਵਾਜੇ, ਯਥਾ- ਦੁਆਰਹਿ ਦੁਆਰਿ ਸੁਆਨ ਜਿਉ ਡੋਲਤ ਨਹ ਸੁਧ ਰਾਮ ਭਜਨ ਕੀ।

**ਦੁਆਰਦਰ** ਦੇ. ਦਰਵਾਜੇ ਕੇ ਬੀਚ।

**ਦੁਆਰੇ** ਦੇ. ਦਰਵਾਜੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਕੋਇ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇ ਨ ਮਾਨੈ ਸੇ ਪਰਗਟੁ ਹਰਿ ਦੁਆਰੇ। ਦੁਵਾਰਕਾ ਪੁਰੀ, ਯਥਾ- ਕਾਸੀ ਕਾਂਤੀ ਪੁਰੀ ਦੁਆਰਾ। ਕਾਤੀ ਕਾ ਸੁਧ ਨਾਮ ਕਾਂਚੀ ਹੈ ਯਹ ਆਧੀ ਵਿਸਨੁ ਕੀ ਆਧੀ ਮਹਾਦੇਵ ਕੀ ਹੈ ਚੀਨਾਪਟਨ ਕੇ ਸਮੀਪ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾਮ ਮਦਰਾਜ ਹੈ ; ਮੂਰਧ, ਯਥਾ- ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੀ ਘਾਟੀ।

**ਦੁਆਲੈ** ਪੰ. ਆਸ ਪਾਸ, ਗਿਰਦੇ, ਯਥਾ- ਮਸਤਕਿ ਪਦਮੁ ਦੁਆਲੈ ਮਣੀ। ਪੁਨਾ- ਝੂਠਾ ਰੁਦਨੁ ਹੋਆ ਦੋੁਆਲੈ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਇਆ ਪਰਾਇਆ। ਦੇਵ ਮੰਦਰ, ਜੈਸੇ- ਸਿਵ ਦੁਆਲਾ ਦੇਵੀ ਦੁਆਲਾ। ਸੰ. ਦੇਵਾਲਯ।

**ਦੁਇ** ਪੰ. ਦੋ, ਯਥਾ- ਦੁਇ ਮਾਈ ਦੁਇ ਬਾਪਾ ਪੜੀਅਹਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੋ। ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਮਾਯਾ ਦੋ ਮਾਤਾ। ਪੁਨਾ- ਦੁਇ ਪੰਦੀ ਦੁਇ ਰਾਹ ਚਲਾਏ। ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਸੇ ਦੋ ਰਸਤੇ ਚਲਾਏ ਹੈ।

**ਦੁਇ ਅਖਰ** ਗੁ. ਰਾਮ, ਸੋਹੰ, ਹਰਿ ਆਦਿਕ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂੰ ਪੜਿਆ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ ਦੁਇ ਅਖਰ ਦੁਇ ਨਾਵਾ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਰਾਮਾਦਿ ਦੁਅਖਰੇ ਨਾਮ ਮਾਨੋ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਜਨੋ ਕੇ ਤਾਰਨੇ ਹੇਤ ਦੋ ਨੌਕਾ ਹੈ। ਏਕ ਏਕ ਨਾਮ ਮੋ ਮਿਲੇ ਦੋ ਦੋ ਅਖਰ ਜਪਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਐਸੇ ਤਾਰੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸੰਗਲ ਸੇ ਬੰਧੀ ਹੁਈ ਅੰਗਰੇਜੀ ਪੁਲੋਂ ਕੀ ਨੌਕਾ ਤਾਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਬ ਦੋ ਬੇੜੀ ਪੈ ਪੈਰ ਰਖਨੇ ਵਾਲਾ ਬੀਚ ਡੂਬੇ ਹੈ, ਤਬ ਭਗਤ ਭੀ ਦੋ ਨਾਵਾ ਪਰ ਚੜ ਕੈਸੇ ਪਾਰ ਹੋਗਾ ? ਯਹ ਆਸੰਕਾ ਭੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕੇ ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਰਹੀ ਨੌਕਾ ਡੋਬਨੇ ਕਾ ਹੇਤੂ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਸੰਗਲ ਸੇ ਬਾਂਧ ਏਕ ਕਰੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਰਤੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਏਕ ਪਦ ਮੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਏਕ ਨਾਮੀ ਮੋ ਸਕਤੀ ਵਾਲੇ ਅਖਰ ਭੀ ਤਾਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਅਖਰ ਦੁਇ ਭਾਖਿ।

**ਦੁਇ ਸਰ** ਦੇ. ਦੋ ਸਰ, ਯਥਾ- ਸੋ ਸੁਰਤਾਨੁ ਜੁ ਦੁਇ ਸਰ ਤਾਨੈ। ਪਾਠਾਂਤ੍ਰੇ ਦੁਇ ਸੁਰ।

**ਦੁਇ ਸੁਰ** ਦੇ. ਇੜਾ ਪਿੰਗੁਲਾ।

**ਦੁਇ ਦੀਵੇ** ਗੁ. ਚੰਦ ਸੁਰ।

**ਦੁਇ ਨਾਵਾ** ਗੁ. ਰਾਮ ਹਰਿ ਆਦਿ ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦੋ ਨੌਕਾ।

**ਦੁਇ ਪਖ** ਗੁ. ਦੋਨੋ ਪਾਸਯੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਦੁਖੀ ਦੁਹਾਗਨਿ ਦੁਇ ਪਖ ਹੀਨੀ।

**ਦੁਇ ਪਖ** ਵਾ. ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ; ਸਾਹੁਰੇ ਪੇਕੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਦੁਖੀ ਦੁਹਾਗਨਿ ਦੁਇ ਪਖ ਹੀਨੀ।

**ਦੁਇ ਪਖ ਹੀਨੀ** ਵਾ. ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਦੁਖੀ ਦੁਹਾਗਨਿ ਦੁਇ ਪਖ ਹੀਨੀ।

**ਦੁਇ ਪੰਦੀ** ਵਾ. ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਮਨਮੁਖੋਂ ਕੇ ਵਾ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨੋ ਕੇ, ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਦੋ ਰਸਤੇ ਚਲਾਏ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੁਇ ਪੰਦੀ ਦੁਇ ਰਾਹ ਚਲਾਏ।

**ਦੁਇ ਬਾਪਾ** ਗੁ. ਸੁਧ ਕੂਟਸਥ, ਬੇਦਾਂਤ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਬੁਧੀ ਮੇ ਪੜੇ ਚੇਤਨ ਕੇ ਆਭਾਸ ਕਾ ਨਾਮ ਚਿਦਾਭਾਸ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਨਹੁ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਸੁੱਧ ਚੇਤਨ ਕਾ ਹੈ, ਕਿਨਹੁ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਬੁਧੀ ਕੇ ਆਧਾਰ ਕੂਟਸਥ ਕਾ ਹੈ। ਆਧਾਰ ਕਾ ਭੀ ਆਭਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸੀਸੇ ਕੇ ਤਲੇ ਪੜੇ ਰਕਤ ਪੁਸਪ ਕਾ ਸੀਸੇ ਮੇ ਆਭਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੇ, ਦੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਔ ਕੂਟਸਥ ਦੋਨੋ ਮਤਭੇਦ ਸੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਬਾਪ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ; ਅਥਵਾ ਵਸੁਦੇਵ ਔ ਨੰਦ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਕੇ ਬਾਪ ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਪੜੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੁਇ ਮਾਈ ਦੁਇ ਬਾਪਾ ਪੜੀਅਹਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰ। ਹੇ ਪੰਡਿਤੋ ! ਜਿਸ ਚਿਦਾਭਾਦ ਕੀ ਬੁਧਿ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਦੋ ਮਾਈਆ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਕੂਟਸਥ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਦੋ ਪਿਤਾ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਲਿਖੇ ਪੜੀਦੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਜੀਵ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਵਾ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਕੇ ਦੋ ਦੋ ਮਾਈ ਬਾਪ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰੋ।

**ਦੁਇ ਭਾ** ਪੰ. ਦੋ ਭਾਗ, ਦੋ ਹਿੱਸੇ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਭਾਉ ਲਥੀ ਨਾਤਿਆ ਦੁਇ ਭਾ ਚੜੀਅਸੁ ਹੋਰ।

**ਦੁਇ ਰਾਹ** ਵਾ. ਦੋ ਰਸਤੇ, ਯਥਾ- ਦੁਇ ਪੰਦੀ ਦੁਇ ਰਾਹ ਚਲਾਏ। ਹਿੰਦੂ ਯਵਨ ਮਤ ਕੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਸੇ, ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਦੋ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਕੀਏ ਹੈਂ, ਪੰਦ ਸਿਖ੍ਯਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਦੁਈਆ** ਗੁ. ਦੂਜਾ, ਯਥਾ- ਤਿਨ੍ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਵੈ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕੋ ਦੁਈਆ।

**ਦੁਸ** ਅਬਯ. ਸੰ. ਦੁਸ੍ ; ਨਿੰਦਾ ; ਨਿਖੇਧ ; ਦੁਖ ; ਕਠਨ, ਜੈਸੇ- ਦੁਸਤਰ ਤਰਿਓ ਨ ਜਾਇ। ਦੁਖ ਸੇ ਤਰਣਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਕਾ ਤਾਂ ਕਾ ਨਾਮ ਦੁਸਤਰ ਹੈ।

**ਦੁਸਟ** ਦੇ. ਅਧਮ, ਨੀਚ ; ਦੋਖ ਯੁਕ੍ਤ ; ਦੁਸ੍ ਜਨੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਦੁਸਟ ਸਭਾ ਮਿਲਿ ਮੰਤਰ ਉਪਾਇਆ ਕਰਸਹ ਅਉਧ ਘਨੇਰੀ। ਸੰ. ਦੁਸ੍।

**ਦੁਸਟ ਚਉਕੜੀ** ਗੁ. ਦੁਸ੍ਟੋਂ ਕੀ ਸਭਾ, ਯਥਾ- ਦੁਸਟ ਚਉਕੜੀ ਸਦਾ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹਿ ਨਾ ਬੂਝਹਿ ਵੀਚਾਰੇ। ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੁਸਾਸਨ ਸਕੁਨੀ ਕਰਣ ਚਾਰ ਪੁਰਖ ਸਦਾ, ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਸਹਿਤ ਪਾਂਡਵੋ ਸੇ, ਕੂੜ ਕਮਾਤੇ ਥੇ, ਤਬ ਸੇ ਯਹ ਕਥਨ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ।

**ਦੁਸਟ ਦੂਤ** ਦੇ. ਦੋਖੋਂ ਵਾਲੇ ਦੁਸਮਨ ਕਾਮਾਦਿ, ਯਥਾ- ਦੁਸਟ ਦੂਤ ਪਰਮੇਸਰਿ ਮਾਰੇ।

**ਦੁਸਟਾਰਿਓ** ਗੁ. ਛੀਪਾ ਜਾਨ ਕੇ ਦੁਸਟੋ ਨੇ ਟਾਲ ਦੀਆ, ਯਥਾ- ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਛੀਪਾ ਦੁਸਟਾਰਿਓ ਪ੍ਰਭਿ ਰਾਖੀ ਪੈਜ ਜਨਗੇ।

**ਦੁਸਟਾਰੀ** ਗੁ. ਦੁਸ੍, ਯਥਾ- ਹਮਰੀ ਮੁਦ੍ਰ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਸੁਆਮੀ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਦੁਸਟ ਦੁਸਟਾਰੀ। ਹਿਰਦੋਂ ਮੇ ਕਾਮਾਦਿ ਅਸੁਰ ਸੰਪਦ ਕੀ ਦੁਸ੍ਟੋ ਸੇ ਭੀ ਭਾਰੀ ਦੁਸ੍ ਪੰਕ੍ਤੀ ਹੈ ; ਵਾ ਨਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਦੁਸ੍ਟੋ ਕੀ ਦੁਸਹ ਪੰਕ੍ਤੀ ਟਾਲੀ ਹੈ।

**ਦੁਸਟੀ** ਦੇ. ਦੁਸ੍ਪਨਾ, ਯਥਾ- ਹਮ ਅਪਰਾਧ ਪਾਪ ਬਹੁ ਕੀਨੇ ਕਰਿ ਦੁਸਟੀ ਚੋਰ ਚੁਰਾਇਆ।

**ਦੁਹਕ੍ਰਿਤ** ਦੇ. ਪਾਪ, ਯਥਾ- ਤਜਿ ਸਕਲ ਦੁਹਕ੍ਰਿਤ ਦੁਰਮਤੀ ਭਜੁ ਚਕ੍ਰਧਰ ਸਰਣੰ।।

**ਦੁਹਚਾਰਣਿ** ਦੇ. ਦੁਰਾਚਾਰਣੀ ਅਰਥਾਤ ਬਯਭਿਚਾਰ ਰੂਪ ਖੋਟੇ ਅਚਾਰ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਛੁਟੜਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਫਿਰੈ ਦੁਹਚਾਰਣਿ ਬਦਨਾਉ।

**ਦੁਹਚਾਰੀ** ਦੇ. ਦੁਰਾਚਾਰੀ।

**ਦੁਹਾ** ਦੇ. ਦੋਨੋ, ਯਥਾ- ਦੁਹਾ ਸਿਰਿਆ ਕਾ ਆਪਿ ਸੁਆਮੀ। ਅਪਨੇ ਰਚੇ ਦੋਨੋ ਕਾ।

**ਦੁਹਾਈ** ਦੇ. ਸੁਗੰਦ ਰਾਜਾ ਕੀ, ਯਥਾ- ਨਾ ਕਛੁ ਆਇਬੋ ਨਾ ਕਛੁ ਜਾਇਬੋ ਰਾਮ ਕੀ ਦੁਹਾਈ।

**ਦੁਹਾਈ** ਦੇ. ਰਾਜਾ ਕੀ ਆਣ ਸੁਗੰਦ, ਯਥਾ- ਬੋਲਹੁ ਭਈਆ ਰਾਮ ਕੀ ਦੁਹਾਈ।

**ਦੁਹਾਗਨਿ** ਪੰ. ਖੋਟੇ ਭਾਗ ਵਾਲੀ, ਪਤੀ ਕੀ ਛੋਡੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਦੁਖੀ ਦੁਹਾਗਨਿ ਦੁਇ ਪਖ ਹੀਨੀ।

**ਦੁਹੀ** ਦੇ. ਦੋਨੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਦੁਹੀ ਸਰਾਈ ਖੁਨਾਮੀ ਕਹਾਏ। ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦੋਨੋ ਥਾਨੋ ਮੇ। ਚੋਈ ਗਊ।

**ਦੁਹੀ ਸਰਾਈ** ਗੁ. ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਮੇ, ਯਥਾ- ਦੁਹੀ ਸਰਾਈ ਖੁਨਾਮੀ ਕਹਾਏ।

**ਦੁਹੁ** ਦੇ. ਦੋਇ, ਯਥਾ- ਇਕਸੁ ਦੁਹੁ ਚਹੁ ਕਿਆ ਗਣੀ ਸਭ ਇਕਤੁ ਸਾਦਿ ਮੁਠੀ। ਚੋਇ, ਯਥਾ- ਗਲਾ ਬਾਂਧਿ ਦੁਹਿ ਲੇਇ ਅਹੀਰ। ਪੁਨਾ- ਕਪਲ ਗਾਇ ਨਾਮੈ ਦੁਹਿ ਆਨੀ। ਖੋਟੀ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਛੁਟੜਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਫਿਰੈ ਦੁਹਚਾਰਣਿ ਬਦਨਾਉ। ਕਠਨ, ਯਥਾ- ਦੁਹੁ ਮਾਰਗਿ ਪਚੈ ਪਚਾਈ ਹੇ।

**ਦੁਹੁਤੇ** ਸੰ. ਹੇ ਪੁਤ੍ਰੀ। ਦੇ. ਪੁਤ੍ਰੀ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ। ਪੰ. ਦੋਨੋ ਤੇ, ਯਥਾ- ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਹੁਤੇ ਰਹਿਓ।

**ਦੁਹੇਲਾ** ਦੇ. ਦੁਖਦਾਈ, ਯਥਾ- ਪੁਰ ਸਲਾਤ ਕਾ ਪੰਥੁ ਦੁਹੇਲਾ। ਪੁਨਾ- ਬਿਨੁ ਗੋਬਿੰਦ ਅਵਰ ਸੰਗਿ ਨੇਹਾ ਓਹੁ ਜਾਣਹੁ ਸਦਾ ਦੁਹੇਲਾ। ਦੁਖ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਬੂਆੜੁ ਤਿਲੁ ਖੇਤ ਮਾਹਿ ਦੁਹੇਲਾ।

**ਦੁਕਿ** ਪੰ. ਸੇਰ ਕੀ ਅਵਾਜ।

**ਦੁਕ੍ਰਿਤੁ** ਦੇ. ਪਾਪ, ਯਥਾ- ਦੁਕ੍ਰਿਤੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਥਾਰੋ ਕਰਮੁ ਰੀ। ਸੰ. ਦੁਸ੍ਕ੍ਰਿਤ।

**ਦੁਖ** ਦੇ. ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਭਲਾ ਨਾ ਭਾਨ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਖੇਦ। ਬੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੇ ਖੇਦ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਕਾਹੇ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਆਤਮਾ ਮੇ ਕੋਈ ਸੁਖ ਦੁਖ ਇਛਾ ਦ੍ਵੇਖ ਆਦਿ ਗੁਣ ਨਹੀ ਰਹੇਂ, ਸਭੀ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੇ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਆਸੰਕਾ- ਜੇਕਰ ਆਤਮਾ ਮੇ ਨਹੀ ਰਹੇ, ਤਬ ਮੈ ਸੁਖੀ ਮੈ ਦੁਖੀ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਕਿੰਉ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ? ਉੱਤਰ- ਆਤਮਾ ਕਾ ਅੰਤਾਕਰਣ ਸਾਥ, ਜਲ ਦੂਧ ਸਮ ਮੇਲ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਫੂਲ ਕੀ ਲਾਲੀ ਸੇ ਸਫਟਕ ਲਾਲ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਤੈਸੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੇ ਧਰਮੋ ਕੋ, ਅਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਆਤਮਾ ਅਪਨੇ ਮੈ ਮਾਨ ਕੇ, ਸੁਖੀ ਦੁਖੀ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਸੁਖੁਪਤੀ ਸਮੇ, ਅੰਤਾਕਰਣ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਮੈ ਲਯ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਾਂ ਸਮੇ ਕਬੀ ਅਪਨੇ ਕੋ ਸੁਖੀ ਦੁਖੀ ਨਹੀ ਕਹੇ। ਨੈਯਾਯਿਕ ਆਤਮਾ ਕੋ, ਗੁਣੋ ਵਾਲਾ ਮਾਨਤੇ ਐਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਇੱਛਾ ਸੁਖਾਦਿਕ ਆਤਮਾ ਕੇ ਗੁਣ ਹੈਂ, ਸੋ ਮਨ ਮੇ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਯਾ ਤੇ ਮਨ ਕੇ ਧਰਮੋ ਕੇ ਯੋਗ ਸੇ ਮੈ ਸੁਖੀ ਮੈ ਦੁਖੀ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ। ਅਪਨੇ ਗੁਣੋ ਸੇ ਹੀ ਆਤਮਾ ਸੁਖੀ ਦੁਖੀ ਬਨੇ ਹੈ, ਤਾ ਤੇ ਆਤਮਾ ਸੁਖ ਦੁਖਾਦਿ ਧਰਮੋ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸੁਖ ਦੁਖਾਦਿ ਧਰਮੋ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਆਤਮਾ ਮੇ, ਪੁਰੀਤਤੀ ਨਾੜੀ ਸੇ ਬਾਹਰ ਮਨ ਕੇ, ਮੇਲ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸੁਖੁਪਤੀ ਸਮੇ ਜਬ ਉਸ ਕੇ ਭੀਤਰ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਬ ਆਤਮਾ ਮੇ ਸੁਖਾਦਿ ਗੁਣ ਨਹੀ ਉਪਜੇ। ਯਾ ਤੇ ਸੁਖੁਪਤੀ ਕਾਲ ਮੇ ਆਤਮਾ ਮੇ, ਭਾਨ ਨਹੀ ਹੋਤੇ, ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਮੇ ਭਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਭਾਸੇ, ਯਥਾ- ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਰਹਤ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪੀ ਜਾ ਕਉ ਕਹਤ ਗੁਸਾਈ।

**ਦੁਖ ਕਾਗਰੁ** ਦੇ. ਨਰਕ ਦਿਵਾਨੇ ਵਾਲੇ ਧਰਮਰਾਜ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਕੇ ਕਾਗਜ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਿਓ ਦੁਖ ਕਾਗਰੁ।

**ਦੁਖ ਦਾਲ** ਦੁਖ ਕੇ ਦਲਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸਭਿ ਦਾਲਦ ਭੰਜਿ ਦੁਖ ਦਾਲ।

**ਦੁਖ ਨਾਸਨ** ਦੇ. ਦੁਖੋ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸਨ ਸਭਿ ਦੁਖ ਨਾਸਨ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਮਨੁ ਲਾਗਾ। ਦੇਖਨਾ ਹਰਿ ਕਾ, ਦੁਖੋ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

**ਦੁਖ ਬਦੁਖ** ਵਾ. ਦੁਖੋ ਸੇ ਭੀ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਦੁਖ ਰੂਪ ਮਾਯਾ, ਯਥਾ- ਮਝ ਭਰਿ ਦੁਖ ਬਦੁਖ।

**ਦੁਖ ਭੈ ਭੰਜਨੁ** ਸੰ. ਦੁਖੋਂ ਕੇ ਔ ਤ੍ਰਾਸ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਦੁਖ ਭੈ ਭੰਜਨੁ।

**ਦੁਖ ਮਹੁਰਾ** ਗੁ. ਦੁਖ ਬਿਖ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪਨੇ ਮੇ ਜੋ ਦੁਖ ਹੈ ਸੋ ਮਹੁਰੇ ਤੁਲਜ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਹਾਰਨੇ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਤੌ ਭੀ ਉੱਤਮਭਾਗੀ ਜਨ ਸਹਾਰ ਕੇ ਜਪੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਦੁਖ ਮਹੁਰਾ ਮਾਰਣ ਹਰਿ ਨਾਮੁ।

**ਦੁਖੰਤ** ਗੁ. ਅਤਯੰਤ ਦੁਖ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਬਹੰਤਿ ਅਗਾਹ ਤੋਯੰ ਤਰੰਗੰ ਦੁਖੰਤ ਗ੍ਰਹ ਚਿੰਤਾ ਜਨਮੰ ਤ ਮਰਣਹ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰ ਨਾ ਲਗਨੇ ਦੇਨੇ ਸੇ ਪਰਮ ਦੁਖੋਂ ਕੀ ਔਧੀ ਹੈ ਘਰ ਕੀ ਚਿੰਤਾ।

**ਦੁਖਾਲਾ** ਗੁ. ਦੁਖ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਕਠਨ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਮੀ ਨਾਹੀ ਮੈ ਕਿਸੀ ਕੀ ਬੋਈ ਐਸਾ ਦੇਨੁ ਦੁਖਾਲਾ। ਸੰ. ਦੁਖਾਲਯ ; ਦੁਖੀਆ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਹੋਏ ਕਦੇ ਨ ਹੋਇ ਦੁਖਾਲਾ ਜੀਉ।

**ਦੁਖਾਵੇ** ਦੇ. ਦੁਖੀ ਕਰੇ।

**ਦੁਖੀ** ਸੰ. ਦੁਖ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਦੁਖੀ ਦੁਹਾਗਨਿ ਦੁਇ ਪਖ ਹੀਨੀ।

**ਦੁਖੀਆ** ਦੇ. ਦੁਖੀ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਦੁਖੀਆ ਦਰਦ ਘਣੇ ਵੇਦਨ ਜਾਣੇ ਤੂ ਧਣੀ। ਦੁਖੀ ਹੋਂ ਬਹੁਤ ਖੇਦੋਂ ਕਰਕੇ। ਪੁਨਾ- ਦੁਖੀਆ ਦਰਦਵੰਦੁ ਦਰਿ ਆਇਆ। ਦੁਖੀ ਹੂਆ ਮੈ ਪੀੜਾ ਵਾਲਾ ਦਰ ਮੇ ਆਯਾ ਹੋਂ।

**ਦੁਖੁ ਕਰਿ** ਦੇ. ਦੁਖੀ ਹੋ ਕਰ, ਯਥਾ- ਜੋ ਉਪਜੈ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਦੁਖੁ ਕਰਿ ਰੋਵੈ ਬਲਾਇ।

**ਦੁਗਣੀ** ਦੇ. ਦੂਣੀ, ਯਥਾ- ਤੌ ਪਹਿ ਦੁਗਣੀ ਮਜੂਰੀ ਦੈਹਉ ਮੋ ਕਉ ਬੇਢੀ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ ਹੋ।

**ਦੁਗਾਣਾ** ਦੇ. ਟਕਾ ਭਾਵ ਅਲਪ, ਯਥਾ- ਖੋਟੇ ਕਾ ਮੁਲੁ ਏਕੁ ਦੁਗਾਣਾ।

**ਦੁਗਾਨਹ** ਗੁ. ਟਕਾ। ਫਾ. ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ; ਦੋ ਵਖਤ ਕੀ ਨਮਾਜ, ਜੈਸੇ- ਦੁਗਾਨਹ ਨਮਾਜ।

**ਦੁਘਟ** ਪੰ. ਔਖਾ, ਕਠਨ, ਯਥਾ- ਦੁਘਟ ਘਟ ਭਉ ਭੰਜਨੁ ਪਾਈਐ ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮਿ ਨ ਜਾਇਆ। ਔਖਾ ਰਸਤੇ ਮੇ। ਸੰ. ਦੁਰਘਟ।

**ਦੁਚਿਤੇ ਕੀ** ਗੁ. ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਮੇਯ ਕੇ ਸੰਸਯ ਕੀ, ਯਥਾ- ਦੁਚਿਤੇ ਕੀ ਦੁਇ ਥੂਨਿ ਗਿਰਾਨੀ ਮੋਹ ਬਲੇਡਾ ਟੂਟਾ।

**ਦੁਤ** ਦੇ. ਪ੍ਰਕਾਸ। ਸੰ. ਦ੍ਯੁਤਿ।

**ਦੁਤਰਹ** ਗੁ. ਕਠਿਨ, ਯਥਾ- ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਤਰਣੰ ਨਾਨਕ ਮਹਾ ਸਾਗਰ ਭੈ ਦੁਤਰਹ।

**ਦੁਤਰੁ** ਦੇ. ਤਰਨੇ ਕੋ ਕਠਨ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਾਗਰੁ ਦੁਤਰੁ। ਸੰ. ਦੁਸਤਰ। ਦੇ. ਕਠਨ ਉੱਤਰ, ਯਥਾ- ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਮਹਿ ਜਲਨਿ ਨ ਦੀਨੇ ਕਿਨੈ ਨ ਦੁਤਰੁ ਭਾਖੇ। ਕਰੜਾ ਉਤਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਹਤਾ, ਸਭ ਕੋਮਲ ਉਤ੍ਰ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਸੰ. ਦੁਰੁੱਤਰ।

**ਦੁਤੀਆ** ਦੇ. ਦੂਜ ਤਿਥ ; ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਨਾ, ਯਥਾ- ਦੁਤੀਆ ਦੁਰਮਤਿ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਨੀਤ। ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸੁਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੁਵਾਪਰ ਜੁਗ, ਯਥਾ- ਦੁਤੀਆ ਅਰਧੋ ਅਰਧਿ ਸਮਾਇਆ। ਦੁਆਪਰ ਜੁਗ ਮੇਂ ਧਰਮ ਦੋ ਪਾਦੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਦੋ ਪਾਦੋਂ ਮੇ ਸਮਾਯਾ। ਹੋਰ ਭੀ, ਯਥਾ- ਦੁਤੀਆ ਮਉਲੇ ਚਾਰਿ ਬੇਦ। ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੇ ਆਨੰਦ ਸੇ ਹੋਰ ਭੀ ਵਾਰ ਵੇਦ ਬੀਸ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਭਏ ਹੈਂ।

**ਦੁਤੁਕੀਆ** ਗੁ. ਏਕ ਮੇਲੀ ਦੋ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵਾਲਾ ਸਬਦ।

**ਦੁਤੁਕੇ** ਗੁ. ਪੌੜੀ ਪੌੜੀ ਮੇਂ ਦੋ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵਾਲੇ ਸਬਦ, ਯਥਾ- ਜਉ ਲਉ ਭਾਉ ਅਭਾਉ ਇਹੁ ਮਾਨੈ ਤਉ ਲਉ ਮਿਲਣੁ ਦੂਰਾਈ।

**ਦੁਤੇੜਾ** ਪੰ. ਦੂਣਾ ਛਿਦ੍ਰ ਭਾਵ ਸੇ ਧਰਮ ਕੀ ਦੋ ਪਾਦੋ ਸੇ ਹਾਨੀ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਭਇਆ ਦੁਤੇੜਾ।

**ਦੁੰਦ** ਦੇ. ਪਰਸਪਰ ਬਿਰੋਧ ਵਾਲੀ ਦੋ ਦੋ ਵਸਤੁ, ਜੈਸੇ ਭਲਾ ਬੁਰਾ, ਹਰਖ ਸੋਗ, ਸੁਭ ਅਸੁਭ, ਸੁਖ ਦੁਖ ਆਦਿਕ ਧਰਮ ਹੈ ; ਦੋ ਸੰਖਯਾ। ਸੰ. ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ।

**ਦੁੰਦਰ** ਗੁ. ਪਰਸਪਰ ਬਿਰੋਧੀ ਹਰਖ ਸੋਕਾਦਿ ਦੋ ਦੋ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਦੁੰਦਰ ਬਾਧਹੁ ਸੁੰਦਰ ਪਾਵਹੁ। ਸੰ. ਦ੍ਵੰਦ।

**ਦੁੰਦਰ ਦੂਤ** ਵਾ. ਹਰਖ ਸੋਕਾਦਿ ਦੁੰਦ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਮਾਦਿ ਦੂਤ, ਯਥਾ- ਦੁੰਦਰ ਦੂਤ ਭੂਤ ਭੀਹਾਲੇ।

**ਦੁਧ** ਦੇ. ਦੁਗਧ ਕੋ, ਯਥਾ- ਆਵਟਣੁ ਆਪੇ ਖਵੈ ਦੁਧ ਕਉ ਖਪਣਿ ਨ ਦੇਇ।

**ਦੁਧਵਾਨੀ** ਗੁ. ਦੂਧ ਕੇ ਰੰਗ ਭਾਵ ਸੇ ਸੁਪੇਦ, ਯਥਾ- ਨੈਨਹੁ ਨੀਰੁ ਬਹੈ ਤਨੁ ਖੀਨਾ ਭਏ ਕੇਸ ਦੁਧਵਾਨੀ।

**ਦੁਧਾ** ਦੇ. ਦੂਧ, ਯਥਾ- ਦੁਧਾ ਥਣੀ ਨ ਆਵਈ ਫਿਰਿ ਹੋਇ ਨ ਮੇਲਾ। ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਸੰ. ਦ੍ਵਿਧਾ।

**ਦੁਨਿਆਈ** ਗੁ. ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਦੁਨਿਆਈ ਆਖੈ ਕਿ ਕਿਓਨੁ।

**ਦੁਨੀ** ਫਾ. ਦੁਨੀਆ ਕੀ, ਯਥਾ- ਆਵਣ ਜਾਣੁ ਨ ਚੁਕਈ ਭਾਈ ਝੂਠੀ ਦੁਨੀ ਮਣੀ। ਮਿਥਯਾ ਹੈ ਧਨ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਅਹੰਕਾਰ ਕਰਨਾ।

**ਦੁਨੀ ਮਣੀ** ਦੇ. ਦੁਨੀਆ ਕਾ ਅਹੰਕਾਰ, ਯਥਾ- ਆਵਣ ਜਾਣੁ ਨ ਚੁਕਈ ਭਾਈ ਝੂਠੀ ਦੁਨੀ ਮਣੀ।

**ਦੁਨੀਆ** ਅ. ਹੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜਨੋ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਹੁਸੀਆਰ ਬੇਦਾਰ ਜਾਗਤ ਮੁਸੀਅਤ ਹਉ ਰੇ ਭਾਈ।

**ਦੁਪਦੇ** ਦੇ. ਦੋ ਦੋ ਪਦੋਂ ਵਾਲੇ ਸਬਦ।

**ਦੁਬਲਾ** ਦੇ. ਬਲਹੀਨ, ਯਥਾ- ਜੇ ਕੋ ਹੋਵੈ ਦੁਬਲਾ ਨੰਗ ਭੁਖ ਕੀ ਪੀਰ। ਸੰ. ਦੁਰਬਲ।

**ਦੁਬਲੀਆ** ਪੰ. ਮਾੜੀ, ਕ੍ਰਿਸ, ਯਥਾ- ਸਾ ਧਨ ਦੁਬਲੀਆ ਜੀਉ ਪਿਰ ਕੈ ਹਾਵੈ।

**ਦੁਬਿਧਾ** ਦੇ. ਦੋ ਬਿਧਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਸਯ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਦੁਬਿਧਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਹੇਤੁ ਗ੍ਰੰਥ, ਯਥਾ- ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਪੜਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਹੋਰੁ ਨ ਪੂਜਉ ਮੜੈ ਮਸਾਣਿ ਨ ਜਾਈ। ਵੇਦ ਕੀ ਸ੍ਰੁਤੀਆਂ ਏਕ ਏਕ ਵਸਤੁ ਕੋ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੋ ਸੁਨ, ਬਡੇ ਪੰਡਿਤੋਂ ਕੇ ਚਿਤ ਮੇਂ ਭੀ ਸੰਦੇਹ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੈ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਛੋਡ, ਦੁਬਿਧਾ ਕੇ ਹੇਤੁ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀ ਪੜਨਾ ਚਾਹਤਾ। ਨਾ ਪੁਨਾ ਹਰਿ ਬਿਨਾ ਆਨ ਸਿਵਾਦਿਕੋ ਕੇ, ਮੜੇ (ਮਠੋਂ) ਕੀ ਔ ਮਸਾਣੋ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ। ਪੁਨਾ- ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ ਲਿਵ ਲਾਇ। ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ।

**ਦੁੰਮਣੀ** ਗੁ. ਦੁਚਿੱਤੀ, ਦੁਧਾ ਹੋ ਗਯਾ ਹੋਵੇ ਮਨ ਜਿਸ ਕਾ ਐਸੀ ਅਰਥਾਤ ਮੁਕ੍ਰੀ ਹੇਤ ਭਜਨ ਕਰੇ ਵਾ ਤਪ ਕਰੇ ਇਤਯਾਦਿ ਸੰਦੇਹ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਮੁੰਧ ਇਆਣੀ ਦੁੰਮਣੀ ਸੁਹੈ ਵੇਸਿ ਲੋੁਭਾਇ।

**ਦੁਮਨੀ** ਦੇ. ਦੋ ਪਾਸੇ ਚਿਤ ਵਾਲੀ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗ ਮੋਖ ਹੇਤ ਤਪ ਕਰਨਾ ਅੱਛਾ ਹੈ ਐਸੇ ਸੰਸਯ ਵਾਲੀ, ਇਸ ਅਰਥ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ ਦੁਮਨੀ ਦਾ ਉਦਾਸੀਨ ਅਰਥ ਸਮਜਕ ਨਹੀ।

**ਦੁਮਾਲੜਾ** ਪੰ. ਮੱਲੋਂ ਕੇ ਅਖਾੜੇ ਮੇ ਜੋ ਉਚੇ ਬਾਂਸ ਪੈ ਲਟਕਾ ਕਰ ਸਭ ਕੋ ਦਿਖਾਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਵਹੁ ਸਿਰੋਪਾਉ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਲੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਭਾਵ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ, ਯਥਾ- ਮੈ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਉਚ ਦੁਮਾਲੜਾ।

**ਦੁਯੀ** ਪੰ. ਦੂਜੀ, ਯਥਾ- ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ।

**ਦੁਰ** ਸੰ. ਦੁਸ੍ਰ ; ਨਿੰਦਾ ; ਨਿਖੇਧ, ਨਹੀ ; ਦੁਖ। ਦੇ. ਲੁਕ ਛਿਪਕੇ।

**ਦੁਰਗ** ਸੰ. ਕਿਲਾ ; ਪਰਬਤ ਕਾ ਮਾਰਗ।

**ਦੁਰਗਤਿ** ਦੇ. ਨਰਕ ; ਦਰਿਦ੍ਰਪਨਾ ; ਮੰਦਗਤਿ। ਸੰ. ਦੁਰਗਤਿ।

**ਦੁਰਗੰਧ** ਗੁ. ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਹ ਦੁਰਗੰਧ ਤਹਾ ਤੂ ਬੈਸਹਿ। ਸੰ. ਖੋਟੀ ਗੰਦ, ਬਦਬੋ, ਯਥਾ- ਮੁਖਿ ਆਵਤ ਤਾ ਕੈ ਦੁਰਗੰਧ।

**ਦੁਰਗਮ** ਦੇ. ਦੁਰਗਮ ਨਾਮਾ ਰਾਖਸ ਜਿਸ ਕੀ ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਮੋ ਕਥਾ ਹੈ ; ਦੁਰਗਪਨੀਯ, ਜਾਨੇ ਕੋ ਕਠਨ ਰਸਤਾ ; ਪ੍ਰਮੇਸੂਰ ; ਦੁਖ ਸੇ ਜਾਣੀਯੇ ਸੋ ਦੁਰਗੇਯ ਵਸਤੁ।

**ਦੁਰਗਾ** ਸੰ. ਪਾਰਬਤੀ, ਯਥਾ- ਦੁਰਗਾ ਕੋਟਿ ਜਾ ਕੈ ਮਰਦਨੁ ਕਰੈ। ਜੈਸੇ- ਕੋਟ ਦੁਰਗਾ ਜਾ ਕੇ ਪਾਨੀਹਾਰ।

**ਦੁਰਗਾਦਿ** ਗੁ. ਦੁਰਗੰਧ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਮਿਲਤ ਸੰਗਿ ਪਾਪਿਸਟ ਤਨ ਹੋਏ ਦੁਰਗਾਦਿ।

**ਦੁਰਘਟ** ਸੰ. ਕਠਨ, ਜੈਸੇ- ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਦੁਰਘਟ ਹੈ।

**ਦੁਰਜਨ** ਦੇ. ਦੁਸ੍ਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਨ ਜਿਸ ਕੇ ਪਾਸ ਵਸਨੇ ਸੇ, ਵਹੁ ਪਾਪੀ ਪੁਰਖ ; ਅਥਵਾ ਦੁਸ੍ਰ ਹੀ ਜੋ ਹੋਵੇ ਜਨ, ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਦੁਰਜਨ, ਖਲ। ਗੁ. ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖੋ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਦੁਰਜਨ ਤੂ ਜਲੁ ਭਾਹੜੀ ਵਿਛੋੜੇ ਮਰਿ ਜਾਹਿ। ਪੁਨਾ- ਦੋਹੀ ਦਿਚੈ ਦੁਰਜਨਾ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਕੂੰ ਜੈਕਾਰੁ। ਸਭ ਕੋ ਪਰਮੇਸੂਰ ਕੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇ ਕਰ ਕਹੋ, ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖੋਂ ਕੋ ਚਿਤ ਮੋ ਮਤ ਧਾਰਣ ਕਰੋ।

**ਦੁਰਤ** ਸੰ. ਪਾਪ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਰਵਣ ਦੁਰਤ ਦਵਣ ਸਕਲ ਭਵਣ।

**ਦੁਰਬਲ** ਦੇ. ਦੁਬਲਾ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਮੁਕੰਦੁ ਦੁਰਬਲ ਧਨੁ ਲਾਧੀ। ਸੰ. ਦੁਰ੍ਬਲ।

**ਦੁਰਬਾਸਾ** ਦੇ. ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜੀ ਕਾ ਗੁਰੁ ਦੁਰਬਾਸਾ ਰਿਖਿ, ਜਿਸ ਨੇ ਯਾਦਵੋਂ ਕੇ ਬੰਸ ਕੇ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਕਾ ਸਰਾਫ ਦੀਆ, ਯਥਾ- ਦੁਰਬਾਸਾ ਸਿਉ ਕਰਤ ਠਗਉਰੀ ਜਾਦਵ ਏ ਫਲ ਪਾਏ। ਸੰ. ਮੈਲਾ ਕਪੜਾ।

**ਦੁਰਭਗ** ਸੰ. ਖੋਟੇ ਭਾਗ ਵਾਲਾ।

**ਦ੍ਰੁਮ** ਸੰ. ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਚਿਤ ਭ੍ਰਮੁ ਸਖੀਏ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦ੍ਰੁਮ ਛਾਇਆ।

**ਦ੍ਰੁਮ ਸਪੂਰ** ਵਾ. ਫਲੋ ਸੇ ਭਰੇ ਦ੍ਰੁਮ ਵਤ, ਯਥਾ- ਦ੍ਰੁਮ ਸਪੂਰ ਜਿਉ ਨਿਵੈ ਖਵੈ ਕਸੁ ਬਿਮਲ ਬੀਚਾਰਹ।

**ਦੁਰਮਤਿ** ਦੇ. ਦੁਸ੍ਰ ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਅਰਖਾਤ ਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕ ਪਾਪੋਂ ਕਰ ਬਿਗੜੀ ਭਈ ਬੁੱਧਿ ਵਾਲਾ ; ਜਿਸ ਮੋ ਥੋੜੀ ਵਰਖਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਉਨ ਸਾਠ ਸੰਬਤੋਂ ਮੇ ਏਕ ਸੰਬਤ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ; ਖੋਟੀ ਬੁਧੀ, ਯਥਾ- ਗ੍ਰਿਹ ਧਰਮੁ ਗਵਾਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨ ਭੇਟੈ ਦੁਰਮਤਿ ਘੂਮਨ ਘੇਰੈ। ਖੋਟੀ ਬੁਧੀ ਸੇ ਜੀਵ, ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਘੁੰਮਣਵਾਣੀ ਮੋ ਪੜੇ ਹੁਏ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਦੁਰਮਤਿ ਮਦੁ ਜੋ ਪੀਵਤੇ ਬਿਖਲੀ ਪਤਿ ਕਮਲੀ।

**ਦੁਰਮਤੀ** ਦੇ. ਖੋਟੀ ਬੁਧੀ, ਯਥਾ- ਤਜਿ ਸਕਲ ਦੁਹਕ੍ਰਿਤ ਦੁਰਮਤੀ ਭਜੁ ਚਕ੍ਰਧਰ ਸਰਣੰ।

**ਦ੍ਰੁਲਭ** ਦੇ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕੋ ਕਠਨ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਈ ਦ੍ਰੁਲਭ ਦੇਹ। ਸੰ. ਦੁਰ੍ਲਭ।

**ਦੁਰਾਇ** ਦੇ. ਲੁਕਾਵ, ਛਿਪਾਵ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਜੇਤੇ ਪਾਪ ਕੀਏ ਰਾਖੇ ਤਲੈ ਦੁਰਾਇ।

**ਦੁਰਾਇ** ਦੇ. ਛਿਪਾਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਦੁਰਾਇ ਚਲੈ ਸੋ ਚੋਰੁ। ਜੋ ਨਾਮ ਕਾ ਜਾਪ ਨਾ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਨਾਮ ਕੋ ਲੁਕਾਇ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਚਲੇ ਹੈਂ ਵਹੁ ਚੋਰ ਹੈ।

**ਦੁਰਾਚਾਰ** ਸੰ. ਧਰਮ ਮਰਯਾਦਾ ਸੇ ਉਲਟਾ ਆਚਰਣ।

**ਦੁਰਾਚਾਰੀ** ਸੰ. ਧਰਮ ਕੀ ਮਰਯਾਦ ਸੇ ਉਲਟ ਆਚਰਣ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਦੁਰਮਤਿ ਹਰਣਾਖਸੁ ਦੁਰਾਚਾਰੀ।

**ਦੁਰਾਛੈ** ਗੁ. ਕਠਨ, ਜੈਸੇ- ਤਬ ਲਉ ਮਿਲਣ ਦੁਰਾਛੈ। ਦੁਰਾਸਾ, ਯਥਾ- ਆਇ ਪਇਓ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਤਉ ਉਤਰੀ ਸਗਲ ਦੁਰਾਛੈ। ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਦ ਕਾਮੋ ਕੀ ਖੋਟੀ ਆਸਾ।

**ਦੁਰਾਪ** ਦੇ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕੋ ਕਠਨ। ਸੰ. ਦੁਰਾਪਯ।

**ਦੁਰਾਵੇ** ਦੇ. ਲੁਕਾਵੇ, ਛਿਪਾਵੇ।

**ਦੁਲਹਨੀ** ਗੁ. ਹੇ ਨਈ ਬਿਵਾਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋ ਅਰਥਾਤ ਹੇ ਪਰਮੇਸੂਰ ਓਰ ਸਨਮੁਖ ਭਈ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋ, ਯਥਾ- ਗਾਉ ਗਾਉ ਰੀ ਦੁਲਹਨੀ ਮੰਗਲਚਾਰਾ।

**ਦੁਲਭ** ਗੁ. ਦੁਰਲਭ ਮਨੁਖ ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਨਾਨਕ ਨਿਸਤਾਰਿ।

**ਦੁਲਭਾਇਆ** ਗੁ. ਦੁਰਲਭ ਹੈ।

**ਦੁਲਭਾਵਉ** ਗੁ. ਦੁਰਲਭ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਮਹਲੁ ਦੁਲਭਾਵਉ।

**ਦੁਲਾਰਿਓ** ਗੁ. ਦੁਰਾਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਨੈ ਤਿਸ ਤੇ ਕਹਾ ਦੁਲਾਰਿਓ। ਦੇ. ਲਡਾਵੇ।

**ਦੁਲਾਰੇ** ਦੇ. ਪੁੱਤ੍ਰ।

**ਦੁਲੀਚਿਆ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਮਕਾਨ, ਹਵੇਲੀਆ ; ਗਲੀਚਿਓ ਕੀ ਬਿਛਾਈ ਕਰ, ਯਥਾ- ਲਾਲ ਸੁਪੇਦ ਦੁਲੀਚਿਆ ਬਹੁ ਸਭਾ ਬਣਾਈ। ਫਾ. ਗਲੀਚਾ, ਕਾਲੀਨ।

**ਦੁਲੀਚੈ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਹਵੇਲੀ, ਯਥਾ- ਮਲਿ ਦੁਲੀਚੈ ਬੈਠੀ ਲੇ। ਪੁਨਾ- ਬੀਜਉ ਸੂਝੈ ਕੋ ਨਹੀ ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾ ਪਾਇ।

**ਦੂਆ** ਪੰ. ਦੂਸਰਾ ; ਦ੍ਵੈਤ ਕਾ ਝਗੜਾ, ਯਥਾ- ਚਾਰ ਬਿਚਾਰ ਬਿਨਸਿਓ ਸਭ ਦੂਆ।

**ਦੂਐ** ਪੰ. ਦ੍ਵੈਤ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਫੁਨਿ ਦੂਐ ਤੀਐ। ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ ਮੇ ਤੀਨ ਗੁਣੋ ਸੇ।

**ਦੂਸਰ** ਦੇ. ਦੂਸਰਾ, ਯਥਾ- ਦੂਸਰ ਹੋਇ ਤ ਸੋਝੀ ਪਾਇ। ਪੁਨਾ- ਦੂਸਰ ਆਨ ਨ ਅਵਰੁ ਪੁਰਖੁ ਪਊਰਾਤਨੁ ਸੁਣੀਐ। ਦੂਸਰਾ ਆਨ, ਚਿੱਤ ਮੋ ਲਿਯਾ ਨਹੀ ਸਕਤੇ ਅਵਰ (ਅਸ੍ਰੇਸ੍ਟ) ਜਾਨ ਕੇ, ਜੋ ਪੁਰਖ ਵੇਦਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਸੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸੁਨਤੇ ਹੈ।

**ਦੂਖ** ਦੇ. ਦੁਖ, ਯਥਾ- ਦੂਖ ਤਿਸੈ ਪਹਿ ਆਖੀਅਹਿ ਸੁਖ ਜਿਸੈ ਹੀ ਪਾਸਿ।

**ਦੂਖ ਦਰਦ** ਵਾ. ਮਨ ਕੇ ਔ ਸਰੀਰ ਕੇ ਰੋਗ, ਯਥਾ- ਦੂਖ ਦਰਦ ਤਿਹ ਮਿਟਹਿ ਖਿਨਾਹੂ।

**ਦੂਖਨਿ** ਸੰ. ਦੋਖ, ਐਬ, ਯਥਾ- ਅਸਾਧ ਰੋਗੁ ਉਪਜਿਆ ਸੰਤ ਦੂਖਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਾਸੀ ਮਹਾ ਖਇਆ।

**ਦੂਖਨਿ** ਦੇ. ਦੋਖ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਕੈ ਦੂਖਨਿ ਆਰਜਾ ਘਟੈ।

**ਦੂਜੜੀ** ਦੂਜੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਦੂਜੜੀ ਲਾਵ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਾਇਆ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ।

**ਦੂਜਾ** ਦੇ. ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ, ਯਥਾ- ਉਲਟੀ ਨਦੀ ਕਹਾਂ ਘਰੁ ਤਰਵਰੁ ਸਰਪਨਿ ਡਸੈ ਦੂਜਾ ਮਨ ਮਾਂਹੀ।

**ਦੂਜਾ** ਪੰ. ਦੂਆ, ਯਥਾ- ਜਿਚਰੁ ਦੂਜਾ ਭਰਮੁ ਸਾ ਅੰਮਾਲੀ ਤਿਚਰੁ ਮੈ ਜਾਣਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਦੂਰੇ। ਜੇਤਾ ਕਾਲ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਮੋ ਦ੍ਵੈਤ ਕਾ ਭਰਮ ਥਾ, ਹੇ ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ! ਤੇਤਾ ਕਾਲ ਮੈਨੇ ਪਤਿ ਦੂਰ ਜਾਨਾ।

**ਦੂਜਾਣੇ** ਗੁ. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਯਥਾ- ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੇਹੁ ਦੂਜਾਣੇ ਲਗਾ ਝੂਰਿ ਮਰਹੁ ਸੇ ਵਾਢੀਆ। ਜਿਨ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਆਨ ਦੇਵਨ ਕੀ ਓਰ ਲਗਾ ਹੈ।

**ਦੂਜੀ** ਦੇ. ਦ੍ਵੈਤ, ਯਥਾ- ਦੂਜੀ ਦੁਰਮਤਿ ਅੰਨੀ ਬੋਲੀ। ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਪਰਮਾਰਥ ਕੋ, ਨਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨੇ ਸੇ ਅੰਧੀ ਹੈ ਤਥਾ ਪਰਮਾਰਥ ਕਾ ਉਪਕ੍ਰਮਾਦਿ ਚਿੱਨੋ ਸੇ, ਤਾਤਪਰਯ ਨਿਰਣਯ ਰੂਪੀ ਸ੍ਰਵਣ ਨਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਾਨੋ ਬੋਲ਼ੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੁਣਨਾ ਨਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਾਨੋ ਬੋਲ਼ੀ ਹੈ।

**ਦੂਜੀ ਰਾਈ** ਗੁ. ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਰੱਤੀ ਜੇਤੀ ਅਰਥਾਤ ਚਿਤ ਮੋ ਥੋੜਾ ਭੀ ਸੰਸਯ, ਯਥਾ- ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚਿ ਬੈਰਾਗੁ ਨ ਹੋਵੀ ਜਬ ਲਗੁ ਦੂਜੀ ਰਾਈ।

**ਦੂਜੈ** ਦੇ. ਦ੍ਵੈਤ ਕੇ, ਯਥਾ- ਦੂਜੈ ਬਹੁਤੇ ਰਾਹ ਮਨ ਕੀਆ ਮਤੀ ਖਿੰਡੀਆ। ਦ੍ਵੈਤ, ਯਥਾ- ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਬਹੁਤੁ ਘਰ ਗਾਲੇ।

**ਦੂਜੈ ਭਾਇ** ਗੁ. ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ ਨੇ ਅਰਥਾਤ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਜਪ ਕਰੇ ਵਾ ਤਪ ਕਰੇ, ਐਸੇ ਸੰਸਿਓ ਨੇ, ਯਥਾ- ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਬਹੁਤੁ ਘਰ ਗਾਲੇ। ਵਾ ਆਨ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ, ਉਕ੍ਰੰਚ- ਖਸਮੁ ਛੋਡਿ ਦੂਜੈ ਲਗੇ ਡੁਬੇ ਸੇ ਵਣਜਾਰਿਆ।

**ਦੂਜੈ ਲਗੇ** ਵਾ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਤਯਾਗ, ਆਨ ਦੇਵਨ ਕੇ ਪੂਜਨ ਮੋ ਲਗੇ, ਯਥਾ- ਖਸਮੁ ਛੋਡਿ ਦੂਜੈ ਲਗੇ ਡੁਬੇ ਸੇ ਵਣਜਾਰਿਆ। ਵਾ. ਹਰਿ ਨਾਮ ਰੂਪ ਮਹਾ ਮੰਤ੍ਰ ਤਯਾਗ ਕੇ ਆਨ ਦੇਵਨ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰੋ ਕੇ ਜਪਨੇ ਮੇ ਜੋ ਲਗੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੂਜੈ ਲਗੇ ਪਚਿ ਮੁਏ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਗਵਾਰ।

**ਦੂਣਿ** ਦੇ. ਚੁਨੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਦੂਣਿ ਨ ਪਰਈ ਫੰਕ ਬਿਚਾਰੈ। ਕਾਜੀ ਕੇ ਥਾਨ ਮੋ ਕਾਦੀ ਵਤ, ਈਹਾਂ ਚੁਨ ਕੇ ਥਾਨ ਮੇ ਦੂਣ ਹੈ। ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਚੁਨੋ ਮੇ ਵਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਭਗ ਮੋ ਨਹੀ ਪੜੇ ਜੋ ਬਿਚਾਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਵਾ 'ਦੂਣ' ਦੋ ਪਰਬਤੋਂ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕੇ ਦੇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਤਦਵਤ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਭੀਤਰ ਨਹੀ ਪੜੇ ਜੋ ਬਿਚਾਰ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਦੂਣੀ** ਦੇ. ਦੁਗੁਣੀ, ਯਥਾ- ਦੂਣੀ ਚਉਣੀ ਕਰਾਮਾਤਿ ਸਚੇ ਕਾ ਸਚਾ ਢੋਆ।

**ਦੂਤਨ** ਗੁ. ਦੂਤੋਂ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਕਾਮਾਦਿ ਦੁਸ੍ਰ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਦੂਤਨ ਸੰਗਰੀਆ। ਭੁਇਅੰਗਨਿ ਬਸਰੀਆ। ਨਾਮ ਜਾਪ ਸਮੇ ਮੁਝੇ ਦੂਤੋਂ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਦੁਸ੍ਰ ਕਾਮਾਦਿ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕਾ, ਸੰਗ ਸਰਪੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਬਾਸ ਤੁਲਯ ਬੁਰਾ ਲਗੇ ਹੈ।

**ਦੂਤਾ** ਸੰ. ਸੰਦੇਸਾ ਪਹੁਚਾਨੇ ਵਾਲਾ ਬਕੀਲ, ਮੰਦ ਸੁਭਾਵ, ਯਥਾ- ਸੰਤਾ ਮਾਨਉ ਦੂਤਾ ਡਾਨਉ ਇਹ ਕੁਟਵਾਰੀ ਮੇਰੀ। ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕਾ ਸਤਕਾਰ ਕਰਤਾ, ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੋ ਸਮਦਮਾਦਿ ਸਾਧਨ ਕਰ ਦੰਡ ਦੇਤਾ ਹੋਂ, ਯਹੀ ਮੇਰੀ ਸਰੀਰ ਸਹਰ ਮੋ ਕੋਤਵਾਲੀ ਹੈ।

**ਦੂਤਾ ਡਾਨਉ** ਵਾ. ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਾਦਿ ਦੂਤਾਂ ਕੋ ਸੰਜਮ ਰੂਪੀ ਡੰਡ ਦੇਤਾ ਹੂ, ਯਥਾ- ਸੰਤਾ ਮਾਨਉ ਦੂਤਾ ਡਾਨਉ ਇਹ ਕੁਟਵਾਰੀ ਮੇਰੀ।

**ਦੂਤੀ** ਸੰ. ਬਕੀਲਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੈਸੇ- ਸਿਵਦੂਤੀ ਇਹ ਬਚਨ ਬਖਾਨੋ। ਪੰ. ਵੈਰ, ਦੁਸਮਨੀ, ਜੈਸੇ-. ਘਰਿ ਘਰਿ ਦੂਤੀ ਲਾਇਨਾ। ਦੂਤੋਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਜਮਦੂਤੀ ਹੈ ਹੇਰਿਆ ਦੁਖ ਹੀ ਮਹਿ ਪਚਾ।

**ਦੂਧੁ** ਦੇ. ਦੁੱਧ, ਯਥਾ- ਦੂਧੁ ਕਰਮ ਫੁਨਿ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇਣੁ ਹੋਇ ਨਿਰਾਸ ਜਮਾਵਹੁ। ਗੁਰੋਂ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਕਰਮ ਦੂਧ ਹੈ, ਸੁਰਤਿ, ਨਿਦਿਧ੍ਯਾਸਨ ਰੂਪ ਕਰਮ ਜਾਮਣ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਦੂਧੁ ਪੀਉ ਗੋਬਿੰਦੇ ਰਾਇ।

**ਦੂਨੀ** ਦੇ. ਦੂਣੀ।

**ਦੂਬ** ਪੰ. ਖੱਬਲ, ਘਾਸ। ਸੰ. ਦੂਰਬਾ।

**ਦੂਬਲਾ** ਦੇ. ਦੁਰਬਲ, ਕ੍ਰਿਸ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਹਰਨਾ ਦੂਬਲਾ ਇਹੁ ਹਰੀਆਰਾ ਤਾਲੁ।

**ਦੂਰ** ਦੇ. ਨਾਸ, ਜੈਸੇ- ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੂਆ। ਸੰ. ਦੂਰ ਦੇਸ ਮੇ ਥਿਤ, ਯਥਾ- ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ। ਪੁਨਾ- ਦੂਰਿ ਰਹੀ ਉਹ ਜਨ ਤੇ ਬਾਟ। ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਸੇ ਪਰੇ।

**ਦੂਰਹੁ** ਪੰ. ਦੂਰ ਤੇ, ਯਥਾ- ਹਉ ਆਇਆ ਦੂਰਹੁ ਚਲਿ ਕੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਆਯਾ ਹੋ ਮੈ ਆਪ ਪਾਸ ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਲੇ, ਚੌਰਾਸੀ ਚਕ੍ਰ ਮੋ ਬਿਚਰ ਕਰ ਥਕਤ ਹੂਆ।

**ਦੂਰੰਤਰਿ** ਗੁ. ਰਿਦੇ ਸੇ ਦੂਰ, ਯਥਾ- ਮਿਲਤ ਸਾਂਤਿ ਉਪਜੈ ਦੁਰਤੁ ਦੂਰੰਤਰਿ ਨਾਸੈ।

**ਦੂਰਬਾ** ਗੁ. ਦੁਰਬਾਸਾ ਰਿਖਿ, ਯਥਾ- ਦੂਰਬਾ ਪਰੂਰਉ ਅੰਗਰੈ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਸੁ ਗਾਇਓ।

**ਦੂਰਾਈ** ਗੁ. ਪੜਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਉ ਲਉ ਭਾਉ ਅਭਾਉ ਇਹੁ ਮਾਨੈ ਤਉ ਲਉ ਮਿਲਣੁ ਦੂਰਾਈ। ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮਿਲਣੇ ਕਾ ਛਿਪਾਉ ਭਾਵ ਪੜਦਾ ਹੈ। ਕਠਨ।

**ਦੂਰਾਰੀ** ਗੁ. ਦੂਰ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੋ ਮਾਰਗੁ ਸੰਤਨ ਦੂਰਾਰੀ।

**ਦੂਲਹੁ** ਦੇ. ਪਤਿ ਪਰਮੇਸੂਰ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਰਾਇ ਸੋ ਦੂਲਹੁ ਪਾਇਓ ਅਸ ਬਡਭਾਗ ਹਮਾਰਾ।

**ਦੂੜਾ** ਗੁ. ਦੂਤ, ਦੌੜ, ਯਥਾ- ਦੂੜਾ ਆਇਓਹਿ ਜਮਹਿ ਤਣਾ। ਦੂਤ ਆਏ ਜਮ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਵਾ ਦੌੜ ਆਈ ਜਮ ਕਿੰਕਰੋਂ ਕੀ ਬਡੇ ਬਲ ਸੇ, ਬਚਨਾਂਤਰ ਭੀ ਹੈ- ਆਇ ਪਰੇ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੇ ਬੀਚਹਿ ਧੁਮਾ ਧਾਮ।

**ਦੇ** ਗੁ. ਦੈਵ, ਯਥਾ- ਦੇ ਗੁਨਾ ਸਤਿ ਭੈਣ ਭਰਾਵ ਹੈ ਪਾਰੰਗਤਿ ਦਾਨੁ ਪੜੀਵਦੈ। ਦੇਵੀ ਸੰਪਦਾ ਕੇ ਗੁਣ। ਸਤ, ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਜਿਨ ਕੇ ਭੈਣ ਭਾਈਓਂ ਵਤ ਹਿਤਕਾਰੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਮਿਠਾ ਬੋਲਨਾ, ਸਭ ਕਾ ਅਪਨੇ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਾਵੇ ਹੈ। ਹਥੋਂ ਦੇਨਾ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਜਨੋ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਾਵੇ ਹੈ। ਖ੍ਮਾ ਰਖਣੀ ਕ੍ਰੋਧੀਯੋਂ ਕੋ ਭੀ ਨਰਮ ਕਰੇ ਹੈ। ਰਿਜੁਤਾ ਸੀਧਾਪਨਾ ਕੁਟਲੋਂ ਕੋ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਸੀਧਾ ਵਰਤਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਉੱਤਮ ਗੁਣੋ ਕੋ ਭੈਣ ਭਾਈ ਕਹਜਾ ਹੈ ; ਦੇਵੀ, ਯਥਾ- ਆਸਿ ਪਾਸਿ ਪੰਚ ਜੋਗੀਆ ਬੈਠੇ ਬੀਚਿ ਨਕਟ ਦੇ ਰਾਨੀ। ਸਭ ਓਰ ਪੁਜਨੇ ਹੇਤ ਵਾਮ ਮਤੀ ਬੈਠੇ ਹੈਂ, ਬੀਚ ਮੋ ਬਿਨਾ ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਨਾ ਕਟੀ ਜਾਨੇ ਵਾਲੀ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਕੀ ਰਾਣੀ ਲਖਮੀ ਰਖੇਂ ਹੈ। ਕੇ, ਯਥਾ- ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਤਿਸ ਦੇ ਸਭਨਾ ਕਾ ਸੋਈ। ਦੇ ਕਰ, ਯਥਾ- ਜੇ ਮਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਮਿਲੈ ਕਿਨਿ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ।

**ਦੇ ਕਰਿ** ਗੁ. ਟੋਆ ਖੋਦ ਕਰ, ਯਥਾ- ਅਹੰਬੁਧਿ ਮੋਹ ਮਨ ਬਾਸਨ ਦੇ ਕਰਿ ਗਡਹਾ ਗਾਡੀ। ਹਾਥ ਦੇ ਕਰ ਰਛਾ ਕਰੀ, ਯਥਾ- ਦੇ ਕਰਿ ਰਾਖੈ ਹਾਥ।

**ਦੇ ਕਾਨੇ** ਗੁ. ਕਾਨ ਦੇ ਕਰ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਦਇਆਲ ਸਰਬ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਇਕ ਬਿਨਉ ਸੁਨਹੁ ਦੇ ਕਾਨੇ।

**ਦੇਉ** ਪੰ. ਦੇਵਤਾ, ਯਥਾ- ਆਪਨ ਦੇਉ ਦੇਹੁਰਾ ਆਪਨ ਆਪ ਲਗਾਵੈ ਪੂਜਾ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਸੋਈ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਉ।

**ਦੇਇ** ਦੇ. ਦੇਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੇਇ ਬੁਝਾਰਤ ਸਾਰਤਾ ਸੇ ਅਖੀ ਡਿਠੜਿਆ। ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਡੀ ਬਡੀ ਪੁਰਾਨੀ ਕਥਾ ਰੂਪ ਬੁਝਾਰਤਾ ਸੁਨਾਇ ਇਸਾਰੇ ਦੇਤੇ ਹੈਂ।

**ਦੇਸ** ਸੰ. ਸਥਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ; ਭੂਗੋਲ ਮਾਤ੍ਰ ; ਜੰਗਲ ਮਦ੍ਰਾਦਿ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦੇਸ, ਯਥਾ- ਦੇਸ ਦਿਸੰਤਰ ਮੈ ਸਗਲੇ ਝਾਗੇ।

**ਦੇਸਾਂਗਿਓ** ਗੁ. ਦੇਸ, ਯਥਾ- ਪੂਛਉ ਪੂਛਉ ਦੀਨ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਕੋਊ ਕਹੈ ਪ੍ਰਿਅ ਦੇਸਾਂਗਿਓ।

**ਦੇਸੀ** ਦੇ. ਅਪਨੇ ਪਰਾਏ ਦੇਸ ਕਾ, ਜੈਸੇ- ਸ੍ਵਦੇਸੀ ਪਰਦੇਸੀ ; ਦੇਸੋਂ ਮੇ। ਦੇ. ਮਾਰ. ਦੇਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਦੇਸੀ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਮੇਦਨੀ। ਦੇ. ਏਕ ਰਾਗਨੀ।

**ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ** ਵਾ. ਅਪਨੇ ਪਰਾਏ ਦੇਸ, ਯਥਾ- ਕੂਪੁ ਭਰਿਓ ਜੈਸੇ ਦਾਦਿਰਾ ਕਛੁ ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ ਨ ਬੂਝ।

**ਦੇਹ** ਦੇ. ਦਿਨੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਸੁਖ ਚਕਵੀ ਨਹੀ ਚਾਹਤ ਅਨਦ ਪੂਰਨ ਪੇਖਿ ਦੇਂਹ। ਸੰ. ਥੂਲ ਸੂਖਮ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ। ਦੇ. ਦੇਵੋ, ਯਥਾ- ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ। ਪੁਨਾ- ਦੇਹੁ ਸਜਣ ਅਸੀਸੜੀਆ ਜਿਉ ਹੋਵੈ ਸਾਹਿਬ ਸਿਉ ਮੇਲੁ।

**ਦੇਹੜਿ** ਗੁ. ਸਰੀਰ, ਯਥਾ- ਚੜਿ ਦੇਹੜਿ ਘੋੜੀ ਬਿਖਮੁ ਲਘਾਏ ਮਿਲੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਮਾਨੰਦਾ।

**ਦੇਹਾ** ਗੁ. ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਅਰਥਾਤ ਮਨ, ਯਥਾ- ਅੰਦਰਿ ਮੋਹੁ ਨਿਤ ਭਰਮਿ ਵਿਆਪਿਆ ਤਿਸਟਸਿ ਨਾਹੀ ਦੇਹਾ।

**ਦੇਹੀ** ਸੰ. ਦੇਹੋ ਵਾਲਾ ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਬਿਰਧਿ ਭਇਆ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਦੇਹੀ। ਦੇਹ ਵਾਲੇ ਕਾ। ਦੇ. ਸਰੀਰ ਕੋ, ਯਥਾ- ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ। ਇਸ ਮਨੁਖ ਸਰੀਰ ਕੋ। ਪੁਨਾ- ਮਨ ਕਾ ਜੀਉ ਪਵਨਪਤਿ ਦੇਹੀ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਦੇਉ ਸਮਾਗਾ। ਦੇਹ ਮੇ ਦੇਉ ਜੀਵਾਤਮਾ ਸਮਾ ਰਹਾ ਹੈ।

**ਦੇਹੀ** ਗੁ. ਦੇਵੇਂ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਹੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਕੋ ਕਢੈ ਗਹਣਾ।

**ਦੇਹੁ** ਪੰ. ਦੇਵੋ, ਯਥਾ- ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਤੁਮ੍ ਦੇਹੁ ਮਤੀ।

**ਦੇਹੁ ਵੀਚਾਰਿ** ਵਾ. ਦੇਵੋ ਉੱਤਰ, ਯਥਾ- ਕਿਉ ਕਰਿ ਕਹੀਐ ਦੇਹੁ ਵੀਚਾਰਿ। ਭਾਵ ਸੇ ਉੱਤਰ।

**ਦੇਹੁਰਾ** ਦੇ. ਸਿਵਾਲੇ ਆਦਿਕ ਦੇਵਨ ਕੇ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਫੇਰਿ ਦੀਆ ਦੇਹੁਰਾ ਨਾਮੇ ਕਉ ਪੰਡੀਅਨ ਕਉ ਪਿਛਵਾਰਲਾ। ਸੰ. 'ਦੇਵਲ' ਸੇ ਵਾ 'ਦੇਵਗ੍ਰਿਹ' ਸੇ 'ਦੇਵ ਘਰ' ਭਾਖਾ ਬਨ, ਤਾ ਸੇ 'ਦੇਹਰਾ' ਬਨਾ ਹੈ। ਦੇਹਰੇ, ਯਥਾ- ਹਸਤ ਖੇਲਤ ਤੇਰੇ ਦੇਹੁਰੇ ਆਇਆ। ਸਮਾਧਿ, ਜੈਸੇ- ਰਾਮਰਾਇ ਕਾ ਦੇਹਰਾ।

**ਦੇਹੁਰੀ** ਦੇ. ਘਰ ਕੀ ਦੇਹਲੀ ਪ੍ਰਯੰਤ, ਯਥਾ- ਦੇਹੁਰੀ ਲਉ ਬਰੀ ਨਾਰਿ ਸੰਗਿ ਭਈ ਆਗੈ ਸਜਨ ਸੁਹੇਲਾ। ਮੰਦਰ ਕੀ ਦੇਹਰੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮਰੇ ਪਤੀ ਕੇ ਸਾਥ ਬਿਵਾਹੀ ਹੁਈ ਨਾਰੀ ਹੁਈ, ਯਹ ਪੜਦੇ ਵਾਲੇ ਰਜਪੂਤੋਂ ਕੀ ਰੀਤਿ ਲਿਖੀ ਹੈ ਔਰੋ ਕੇ ਬਿਵਾਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਿਤਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੰਗ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਵਾ ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਕੀ ਰੀਤਿ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਹਾਂ ਰੋਨੋ ਪੀਟਨੇ ਹੇਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੰਗ ਨਹੀ ਜਾਤੀ। ਗੁ. ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣ ਬੰਧੀ ਦੇਹੁਰੀ ਜੋ ਆਇਆ ਜਗਿ ਸੋ ਖੇਲੁ।

**ਦੇਹੁਰੀਆ** ਦੇ. ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ। ਦੇਹਲੀ, ਡੂਢੀ।

**ਦੇਖਤ** ਦੇ. ਦੇਖਤਿਆ ਹੀ, ਯਥਾ- ਦੇਖਤ ਕੁਤਰਾ ਲੈ ਗਈ ਬਿਲਾਈ। ਦੇਖਤਯਾ ਖੋਟੀ ਤਰਾਕੀ ਲੈ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ।

**ਦੇਖਦਿਆ** ਪੰ. ਸਾਮਣੇ ਦੇਖਤੇ ਹੀ, ਯਥਾ- ਏਨੀ ਲੋਇਣੀ ਦੇਖਦਿਆ ਕੇਤੀ ਚਲਿ ਗਈ।

**ਦੇਖਨ** ਗੁ. ਦਰਸਨ।

**ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ** ਵਾ. ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰ ਧਾਰੇ ਵੇਸੋਂ ਕੋ ਦੇਖ ਕੇ, ਯਥਾ- ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਸ੍ਵਾਂਗੁ ਧਰਿ ਭੂਲੇ ਭਟਕਾ ਖਾਹਿ। ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਭੇਖਧਾਰੀਓਂ ਕੇ ਕਰੇ ਵੇਸੋਂ ਕੋ ਭੂਲੇ ਹੂਏ ਜੀਵ ਹਮ ਭੀ ਯੇ ਵੇਸ ਧਾਰੇ ਤਬ ਭਲੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਐਸੇ ਜਾਨ ਉਨ ਮੇ ਭਟਕਨਾ ਕਰੇ ਹੈਂ।

**ਦੇਖਿ** ਦੇ. ਦੇਖ ਕੇ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਮਾਇਆ ਵੇਖਿ ਭੁਲੇ ਜਿਉ ਦੇਖਿ ਦੀਪਕਿ ਪਤੰਗ ਪਚਾਇਆ। ਜੈਸੇ ਦੀਪ ਦੇਖ ਕੇ ਤਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੇ ਪਤੰਗ ਜਲੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਮਾਯਾ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੋ ਮਨਮੁਖ ਜੀਵ ਜਲੇ ਹੈਂ। ਪੁਨਾ- ਦੇਖਿ ਕਸੁੰਭਾ ਰੰਗੁਲਾ ਕਾਹੇ ਭੂਲਿ ਲਾਗੇ। ਦੇਖ ਕੇ ਮਾਯਕ ਵਿਖਯੋਂ ਕੋ ਸੁੰਦਰ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਭੀ ਤਨ ਮਹਿ ਮਨੁ ਨਹੀ ਪੇਖਾ। ਦੇਖਨਾ, ਯਥਾ- ਵੇਖੇ ਛਿਟਿੜਿ ਥੀਵਦੋ ਜਾਮਿ ਖਿਸੰਦੋ ਪੇਰੁ।

**ਦੇਖਿਆ** ਪੰ. ਡਿੱਠਾ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਦੇਖਿਆ ਤਿਹੂੰ ਲੋਕ ਕਾ ਪੀਉ।

**ਦੇਗ** ਫਾ. ਖੁੱਲੇ ਮੁਖ ਵਾਲਾ ਧਾਤੁ ਕਾ ਬਰਤਨ। ਯਥਾ- ਧਰਤੀ ਦੇਗ ਮਿਲੈ ਇਕ ਵੇਰਾ ਭਾਗੁ ਤੇਰਾ ਭੰਡਾਰੀ। ਹੇ ਹਰੇ ! ਆਪ ਸੇ ਸਭ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਧਰਤੀ ਰੂਪੀ ਦੇਗ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਏਕ ਵਾਰ ਹੀ, ਜਿਸ ਮੋ ਬੀਜ ਬੋਯ ਕੇ ਸਭ ਜੀਵ ਸਦਾ ਖਾਤੇ ਹੈਂ। ਲੰਗਰ, ਜੈਸੇ- ਦੇਗ ਤਿਆਰ ਹੈ।

**ਦੇਗੁਣਾ** ਵਾ. ਮਿਠਾ ਬੋਲਨਾਦਿ ਦੇਵਾ ਸੰਪਤ ਕੇ ਗੁਣ।

**ਦੇਗੁਨਾ** ਗੁ. ਦੇਵੀ ਸੰਪਦ ਕੇ ਗੁਣ, ਯਥਾ- ਦੇ ਗੁਨਾ ਸਤਿ ਭੈਣ ਭਰਾਵ ਹੈ ਪਾਰੰਗਤਿ ਦਾਨੁ ਪੜੀਵਦੈ।

**ਦੇਤ** ਦੇ. ਦੇਤੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਸੰਮ੍ਰਥ ਦਾਤੇ ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਦੇਤ ਨ ਬਾਰ।

**ਦੇਦੀਪ੍ਯ** ਸੰ. ਅਤਿਸੈ ਦੀਪਤਿ ਮੋ, ਯਥਾ- ਗਿਰੰਤ ਗਿਰਿ ਪਤਿਤ ਪਾਤਾਲੰ ਜਲੰਤ ਦੇਦੀਪ੍ਯ ਬੈਸ੍ਵਾਂਤਰਹ।

**ਦੇਦੀਪਤ** ਸੰ. ਅਤਿਸੈ ਜਗੀ ਅਗਨਿ।

**ਦੇਦੇ** ਪੰ. ਦੇ ਦੇ ਕਰਕੇ, ਯਥਾ- ਦੇ ਦੇ ਮੰਗਹਿ ਸਹਸਾ ਗੁਣਾ ਸੋਭ ਕਰੇ ਸੰਸਾਰ। ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਦੇਂਦੇ ਥਾਵਹੁ ਦਿਤਾ ਚੰਗਾ ਮਨਮੁਖਿ ਐਸਾ ਜਾਣੀਐ। ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ। ਦੇਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਤਿਸ ਨੋ ਆਖੀਐ ਜਿ ਦੇਦਾ ਰਿਜਕੁ ਸਬਾਹਿ।

**ਦੇਨਿ** ਦੇ. ਦੇਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਲੈ ਕੈ ਵਢੀ ਦੇਨਿ ਉਗਾਹੀ।

**ਦੇਰ** ਦੇ. ਬਿਲੰਬ ; ਪਤਿ ਕੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਦੇਰ ਜਿਠਾਣੀ ਮੁਈ ਦੂਖਿ ਸੰਤਾਪਿ। ਦਿਰਾਨੀ ਜਿਠਾਨੀ 'ਦਿਰਾਨੀ' ਦੇਵਰ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, 'ਜਿਠਾਨੀ' ਜੇਠ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਦੇਵ** ਸੰ. ਦੇਵਤਾ, ਅਮਰ, ਯਥਾ- ਤੀਰਥ ਦੇਵ ਦੇਹੁਰਾ ਪੋਥੀ। ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਿਸ ਕੀ ਸਤਾ ਸੇ ਸਭ ਲੋਕ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਬ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਹੈ ; ਨਿਜ ਨਿਜ ਵਿਖਯੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਇੰਦ੍ਰੇ ; ਪੂਜਯ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਦੇਵ ਕਰਹੁ ਦਇਆ ਮੋਹਿ ਮਾਰਗਿ ਲਾਵਹੁ ਜਿਤੁ ਭੈ ਬੰਧਨ ਤੂਟੈ। ਹੇ ਪੂਜਯ ! ਪੁਰਖ ਗੁਰੋ ਮੁਝੇ ਦਯਾ ਕਰ ਗ੍ਯਾਨ ਮਾਰਗ ਮੇ ਲਾਵੋ। ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਰਾਜਾ ਕਾ ਨਾਮ ਦੇਵ ਹੈ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਦੇਵ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਭੂ ਦੇਵ।

**ਦੇਵ ਕੁਲੀ** ਸੰ. ਇੰਦ੍ਰਾਦਿ ਦੇਵਨ ਕੀ ਕੁਲ ਅਰਥਾਤ ਸਮਗ੍ਰ ਦੇਵਤਾ, ਯਥਾ- ਦੇਵ ਕੁਲੀ ਲਖਿਮੀ ਕਉ ਕਰਹਿ ਜੈਕਾਰੁ। ਜੈਸੇ- ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ। ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਕੁਲੋ ਮੇ ਜਨਮੇ ਹੈਂ।

**ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ** ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਮੇ ਏਕ ਰਾਗ ਹੈ।

**ਦੇਵਸੀ** ਦੇ. ਦੇਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਆਪਿ ਦਇਆ ਕਰਿ ਦੇਵਸੀ।

**ਦੇਵਕਾ** ਸੰ. ਡੇਕ ਨਦੀ ਜੋ ਰਾਵੀ ਕੇ ਸਮੀਪ ਹੈ। ਗੁ. ਦੇਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਵਡੀ ਹੈ ਅਪੁਛਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਵਕਾ।

**ਦੇਵਣਿਆ** ਗੁ. ਦੇਨ ਵਾਲਿਆ, ਯਥਾ- ਹਉ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਠਾਕੁਰੁ ਮੇਰਾ ਸਬਦਿ ਵਡਿਆਈ ਦੇਵਣਿਆ।

**ਦੇਵਤਾ** ਸੰ. ਇਦ੍ਰਾਦਿ ਸੁਰਗਵਾਸੀ। ਗੁ. ਅੰਨ, ਜਲ, ਅਗਨਿ, ਲਵਣ, ਘ੍ਰਿਤ, ਯਥਾ- ਅੰਨੁ ਦੇਵਤਾ ਪਾਣੀ ਦੇਵਤਾ ਬੈਸੰਤਰੁ ਦੇਵਤਾ ਲੂਣੁ ਪੰਜਵਾ ਪਾਇਆ ਘਿਰਤੁ। ਇਸੀ ਤੁਕ ਸੇ ਖਾਲਸੇ ਜੀ ਮੋ, ਘੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਜਵਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਹੈ।

**ਦੇਵਤਿਆ** ਗੁ. ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੇ, ਯਥਾ- ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਸਨ ਕੈ ਤਾਈ ਦੂਖ ਭੂਖ ਤੀਰਥ ਕੀਏ।

**ਦੇਵਨ** ਸੰ. ਚੌਪੜ ਕੇ ਡਾਲਨੇ ; ਕੀੜਾ ; ਮਦ ; ਦੀਪਤਿ ; ਉਠਨ ਬੈਠਨਾਦਿ ਬਯਵਹਾਰ ; ਜੀਤਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ; ਉਸਤਤੀ ; ਰਾਜਾ ਕਾ ਹਜੂਰੀ ਬਾਗ। ਦੇ. ਦੇਨੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਦੇਵਨ ਕਉ ਏਕੈ ਭਗਵਾਨੁ।

**ਦੇਵਨੀ** ਗੁ. ਦੇਤੇ।

**ਦੇਵਰ** ਸੰ. ਪਤਿ ਕਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਯਥਾ- ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਨਨਦ ਗਹੇਲੀ ਦੇਵਰ ਕੈ ਬਿਰਹਿ ਜਰਉ ਰੇ।

**ਦੇਵਰ ਜੇਸਟ** ਵਾ. ਪਤੀ ਸੇ ਛੋਟੇ ਬਡੇ ਪਤੀ ਕੇ ਭਾਈ, ਯਥਾ- ਮਤੀ ਦੇਵੀ ਦੇਵਰ ਜੇਸਟ।

**ਦੇਵਲ** ਸੰ. ਬਜਾਸ ਕਾ ਸਿਖਜ ਧੌਮ ਰਿਖਿ ਕਾ ਬਡਾ ਭਾਤ੍ਰਾ ; ਆਜੀਵਕਾ ਹੇਤ ਦੇਵ ਪੂਜਨੇ ਵਾਲੇ ਜਨ ; ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਖਜਾਨੇ ਸੇ ਆਜੀਵਕਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ। ਦੇ. ਦੇਵ ਮੰਦਰ, ਯਥਾ- ਦੇਵਲ ਦੇਵਲ ਧਾਹੜੀ ਦੇਸਹਿ ਉਗਵਤ ਸੂਰ।

**ਦੇਵਾ** ਗੁ. ਦੇਵਤਿਆ ਕੋ, ਯਥਾ- ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਪੂਜਹਿ ਡੋਲਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀ ਜਾਨਾ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ, ਯਥਾ- ਹਰਖ ਸੋਗ ਪਰਸੈ ਜਿਹ ਨਾਹਨਿ ਸੋ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਦੇਵਾ।

**ਦੇਵਾ ਤ** ਸੰ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੇ, ਯਥਾ- ਏਕ ਕ੍ਰਿਸਨੰ ਸਰਬ ਦੇਵਾ ਦੇਵ ਦੇਵਾ ਤ ਆਤਮਾ। ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਦੇਵਨ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੇ।

**ਦੇਵਾਧਿ ਦੇਵ** ਸੰ. ਦੇਵਤਿਓ ਮੇ ਦੇਵਤਾ ਭਾਵ ਮਹਾਨ ਦੇਵਤਾ, ਯਥਾ- ਓਇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦੇਵਾਧਿ ਦੇਵ।

**ਦੇਵੀ** ਸੰ. ਦੁਰਗਾ ; ਦੇਵ ਪਤ੍ਰੀ ਮਾਤ੍ਰ ; ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਪਟਰਾਣੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ; ਆਨ ਥਾਨੋ ਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ; ਮੂਰਬਾ ਬੂਟੀ ; ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਯਾ। ਸੰ. ਦੈਵੀ। ਦੇਵਤਿਓਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਜਿਤਨੇ ਤੀਰਥ ਦੇਵੀ ਥਾਪੇ ਸਭਿ ਤਿਤਨੇ ਲੋਚਹਿ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ।

**ਦੈ ਵਾਤਿ** ਸੰ. ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਓਰ ਤੇ, ਯਥਾ- ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ ਕਉ ਸਿਫਤਿ ਜਿਨਾ ਦੈ ਵਾਤਿ।

**ਦੈਣੀ** ਗੁ. ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਗੁਰ ਦੈਣੀ।

**ਦੈਤ** ਦੇ. ਦਿਤੀ ਕੀ ਸੰਤਾਨ ਰਾਖਸ, ਯਥਾ- ਲੰਕਾ ਲੂਟੀ ਦੈਤ ਸੰਤਾਪੈ। ਸੰ. ਦੈਤਜ।

**ਦੈਤ ਕੁਲ** ਦੇ. ਬਲਿ ; ਪ੍ਰਿਹਿਲਾਦ ; ਬਿਭੀਖਣ, ਯਥਾ- ਦੇਵ ਕੁਲ ਦੈਤ ਕੁਲ ਜਖ੍ਹ ਕਿੰਨਰ ਨਰ ਸਾਗਰ ਉਤਰੇ ਪਾਰੇ।

**ਦੈਤ ਪੁਤੁ** ਦੇ. ਪ੍ਰਹੁਲਾਦ, ਯਥਾ- ਦੈਤ ਪੁਤੁ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਿਛੁ ਸੰਜਮ ਨ ਪੜੈ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਨ ਜਾਣੈ।

**ਦੈਨ** ਦੈ. ਦੀਨਪਨਾ। ਸੰ. ਦੈਨਜ। ਦਿਨ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ। ਦੇ. ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ- ਅਮਰ ਪਦਾਰਥ ਦੈਨ।

**ਦੈਨਹਾਰੁ** ਦੇ. ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਦੈਨਹਾਰੁ ਸਦ ਜੀਵਨਹਾਰਾ।

**ਦੈਲਾ** ਗੁ. ਦੀਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਛੀਪੇ ਕੇ ਘਰਿ ਜਨਮੁ ਦੈਲਾ।

**ਦੋ ਦਾਹਾ** ਗੁ. ਦੋ ਦਿਨਾ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਤੂੰ ਅਸਥਿਰੁ ਕਰਿ ਮਾਨਹਿ ਤੇ ਪਾਹੁਨ ਦੋ ਦਾਹਾ। ਦੋ ਦਿਨਾ ਕੇ ਭਾਵ ਅਲਪ ਕਾਲ ਕੇ।

**ਦੋ ਮਾਈ** ਗੁ. ਮਾਯਾ ਅਵਿਦਜਾ, ਮਾਯਾ ਮੋ ਚੇਤਨ ਕਾ ਆਭਾਸ ਈਸ੍ਵਰ ਹੈ ਅਵਿਦਜਾ ਮੋ ਚੇਤਨ ਕਾ ਆਭਾਸ ਜੀਵ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਕੀ ਯੇ ਦੋ ਮਾਤਾ ਹੈ।

**ਦੋਊ** ਗੁ. ਦੂਜੀ, ਯਥਾ- ਨਹੀ ਹੋਤ ਕਛੁ ਦੋਊ ਬਾਰਾ। ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਕੁਛ ਕਹੂ ਆਨ ਕਾ ਕੀਆ ਦੂਜੀ ਵਾਰ। ਦੋਨੋ।

**ਦੋਇ** ਦੇ. ਦੋ। ਗੁ. ਦ੍ਵੈਤ ਮੇ, ਯਥਾ- ਦੂਜੀ ਦੁਰਮਤਿ ਆਖੈ ਦੋਇ।

**ਦੋਈ** ਦੇ. ਦੋਨੋ।

**ਦੋਸਤ** ਫਾ. ਮਿਤ੍ਰ।

**ਦੋਸਤੀ** ਫਾ. ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਵ, ਯਥਾ- ਕਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕੀਚੈ ਦੋਸਤੀ। ਪੁਨਾ- ਨਾਲਿ ਇਆਣੇ ਦੋਸਤੀ ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ ਰਾਸਿ।

**ਦੋਸੀ** ਦੇ. ਦੋਖਾਂ ਵਾਲੇ। ਗੁ. ਕੁਸ੍ਹੀਓ ਮੇ, ਯਥਾ- ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ।

**ਦੋਸੁ** ਦੇ. ਦੂਖਣ, ਕਲੰਕ, ਯਥਾ- ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਅਹੁ ਰਾਇ ਨੋ ਮਤਿ ਚਲੈ ਜਾਂ ਬੁਢਾ ਹੋਵੈ। ਪਾਪ। ਗੁ. ਕੁਸ੍ਹ।

**ਦੋਹਾ** ਸੰ. ਪਹਲੇ ਪਾਦ ਮੋ ਤੇਰਾ, ਦੂਸਰੋ ਮੋ ਗਿਆਰਾ, ਤੀਸਰੇ ਮੋ ਤੇਰਾ, ਚਉਥੇ ਮੋ ਗਿਆਰਾ ਵਾਲਾ ਛੰਦ। 'ਗਣ ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ' ਮੋ ਜਿਸ ਕੀ ਛਕਲ ਚੌਕਲ ਤੀਨਕਲ ਇਤਜਾਦਿ ਲਖਣ ਲਿਖਾ ਹੈ।

**ਦੋਹਾਗਣੀ** ਗੁ. ਦੁਰਭਾਗ ਵਾਲੀਓ ਕੀ, ਯਥਾ- ਦੋਹਾਗਣੀ ਕਿਆ ਨੀਸਾਣੀਆ।

**ਦੋਹਾਗਨਿ** ਗੁ. ਛੁਟੜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਜਭਿਚਾਰ ਦੋਖ ਸੇ ਪਤਿ ਕੀ ਤਜਾਗੀ ਹੂਈ, ਯਥਾ- ਦੁਖੀ ਦੁਹਾਗਨਿ ਦੁਇ ਪਖ ਹੀਨੀ।

**ਦੋਹੀ** ਪੰ. ਦੁਹਾਈ, ਰਾਜਾ ਕੀ ਆਣ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਸੁਗੰਦ, ਯਥਾ- ਦੋਹੀ ਦਿਚੈ ਦੁਰਜਨਾ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਕੂੰ ਜੈਕਾਰੁ। ਸਭ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਸੁਗੰਦ ਕਰ ਕਹਣਾ ਚਾਹੀਏ ਚਿਤ ਸੇ ਖੋਟੇ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੋ ਤਜਾਗੋ, ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਕੂੰ- ਨੇਕ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੋ ਜੈਕਾਰ ਕਰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।

**ਦੋਖ** ਸੰ. ਵਸਤੁ ਕੀ ਹੀਨਤਾ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਜੈਸੇ ਕਵਿਤਾ ਕੀ ਹੀਨਤਾ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੁਤਿ ਕਟ੍ਵਾਦਿ ਦੋਖ ਹੈਂ। ਹੇਤੂ ਕੀ ਨਜੂਨਤਾ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਜਭਿਚਾਰਾਦਿ ਦੋਖ ਹੈ। ਬਾਤ ਪਿਤ ਕਫ ਸੋ ਬਿਗੜੇ ਹੂਏ ਸਰੀਰ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰੇ ਹੈ ; ਕਾਮਾਦਿ ਮੰਦ ਸੁਭਾਵ ਜਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਦੋਖ ਹੈ ; ਅਪਨੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੀ ਇੱਛਾ ਰੂਪ ਰਾਗ, ਕਰਤਬਜ ਅਕਰਤਬਜ ਕੀ ਹਾਨੀ ਰੂਪ ਮੋਹ, ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਬੁਰਾ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ ਦ੍ਵੈਖ, ਯਹ ਭੀ ਤੀਨ ਦੋਖ ਹੈ ; ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਮਤ ਖੰਡਨ ਕਰ, ਅਪਨੇ ਸਾਧਨ ਹੇਤ ਪੋਥੀਆਂ ਬਨਾਨੇ, ਮਤ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲਜੋ ਮੇ ਰਹੇ ਹੈ ; ਬਿਗਾੜ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਦੋਖ ਮਹਿ ਦੋਖੁ।

**ਦੋਖਜ** ਸੰ. ਦੋਖ ਜਨੁ, ਜੈਸੇ- ਦੋਖਜ ਏਕ ਅਹਾਰਜ ਧਾਰ।

**ਦੋਖੜੈ** ਗੁ. ਦੋਖ ਸੇ, ਯਥਾ- ਕੈ ਦੋਖੜੈ ਸੜਿਓਹਿ ਕਾਲੀ ਹੋਈਆ ਦੇਹੁਰੀ।

**ਦੋਖਾ** ਸੰ. ਰਾਤ੍ਰਿ। ਦੇ. ਦੋਖੋਂ ਕਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿ ਅੰਧ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬੰਧ ਅਨਿਕ ਦੋਖਾ ਤਨਿ ਛਾਦਿ ਪੂਰੇ।

**ਦੋਖੀ** ਸੰ. ਦੋਖ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਕਾ ਦੋਖੀ ਮਹਾ ਅਹੰਕਾਰੀ।

**ਦੋਜ** ਗੁ. ਦੋਜਕ, ਯਥਾ- ਪੀਰੁ ਪਛਾਣੈ ਭਿਸਤੀ ਸੋਈ ਅਜਰਾਈਲੁ ਨ ਦੋਜ ਠਰਾ। ਜਮ ਤਾ ਕੋ ਨਰਕ ਮੇ ਨਹੀ ਠਹਰਾਵਤਾ।

**ਦੋਜਕ** ਫਾ. ਨਰਕ, ਯਥਾ- ਦਿਲ ਕਬਜ ਕਬਜਾ ਕਾਦਰੋ ਦੋਜਕ ਸਜਾਇ। ਨਰਕ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਤਾੜਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਦੋਜਕਿ ਪਉਦਾ ਕਿਉ ਰਹੈ ਜਾ ਚਿਤਿ ਨ ਹੋਇ ਰਸੂਲਿ।

**ਦੋਤੁ** ਗੁ. ਉਦੇ ਸਮੇ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਭਣਹੁ ਸਚੁ ਦੋਤੁ ਸਵਾਰਿ। ਉਦੇ ਸਮੇ ਸਵੇਰ ਕੋ।

**ਦੋਤੁ ਸਵਾਰਿ** ਗੁ. ਆਜ ਕੇ ਉਦੇ ਕਾਲ ਸੇ ਕਲ ਕੇ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਪ੍ਰਯੰਤ ਭਾਵ ਸੇ ਆਠ ਪਹਰ ਹੀ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਭਣਹੁ ਸਚੁ ਦੋਤੁ ਸਵਾਰਿ।

**ਦੋਨਉ** ਦੇ. ਦੋਹੀ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ਤਉ ਮਿਲੈ ਦੋਨਉ ਬਰਨ ਗਵਾਇ।

**ਦੋਮ** ਫਾ. ਦੂਜਾ ਅਰਥਾਤ ਦ੍ਵੈਤ, ਯਥਾ- ਦੋਮ ਨ ਸੋਮ ਏਕ ਸੋ ਆਹੀ। ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਮੇ ਦੂਜਾ ਤੀਜਾ ਰੂਪ ਦ੍ਵੈਤ ਨਹੀ।

**ਦੋਰਾਹਾ** ਪੰ. ਦੁੜਾਯਾ, ਯਥਾ- ਬਿਖਿਆ ਕਾਰਣਿ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਕਮਾਵਹਿ ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ ਦੋਰਾਹਾ ਹੇ।

**ਦੋਲ** ਪੰ. ਚੰਡੋਲ, ਯਥਾ- ਸੰਪਤ ਦੋਲ ਝੋਲ ਸੰਗਿ ਝੂਲਤ ਮਾਇਆ ਮਗਨ ਭ੍ਰਮਤ ਘੁਘਨਾ। ਧਨ ਕੇ ਨਾਨਾ ਝੋਲੋਂ ਸਾਥ ਝੂਲਤਾ ਹੈ। ਸੰ. ਦੋਲਾ।

**ਦੋਲਕ** ਗੁ. ਢੋਲਕ, ਯਥਾ- ਦੋਲਕ ਦੁਨੀਆ ਵਾਜਹਿ ਵਾਜ। ਦ੍ਵੈਤ ਓਰ ਸੇ ਬਾਜ- ਬਾਜ ਆਨਾ ਅਰਥਾਤ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ ਯਹ ਬਾਜਾ ਵਜਤਾ ਹੈ।

**ਦੋਵਰ** ਗੁ. ਅਵਰਣ ਵਿਖੇਪ ਰੂਪ ਵਾ ਸੰਸਯ ਬਿਰਯ ਰੂਪ ਦੋਹਰਾ ਕੋਟ ਹੈ ਭ੍ਰਮ ਕਾ, ਯਥਾ- ਦੋਵਰ ਕੋਟ ਅਰੁ ਤੇਵਰ ਖਾਈ।

**ਦੋਵੈ** ਦੇ. ਦੋਨੋ, ਯਥਾ- ਦੋਵੈ ਤਰਫਾ ਉਪਾਇ ਇਕੁ ਵਰਤਿਆ। ਸੁਭ ਸੰਗ ਕੁਸੰਗ ਦੋਨੋ ਪਾਸੇ।

**॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਹੀਤੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਦਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਰਚਨੰ ਸਮਾਪ੍ਤੰ॥**



**ਧੰਉ** ਗੁ. ਧਾਵਤੇ ਹੋ, ਯਥਾ- ਭਰਮ ਅੰਧੇਰ ਮੋਹਿਓ ਕਤ ਧੰਉ।

**ਧਉਲਹਰ** ਗੁ. ਕਲੀ ਸੇ ਸੁਪੈਦ ਕੀਏ ਮੰਦਰ, ਯਥਾ- ਚਿਤੇ ਦਿਸਹਿ ਧਉਲਹਰ ਬਗੇ ਬੰਕ ਦੁਆਰ। ਸੰ. ਧਵਲਿਤ।

**ਧਸ** ਦੇ. ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਸਤ੍ਰੁ ਕੇ ਸਰੀਰ ਮੇ ਬਾਣ ਧਸ ਗਏ।

**ਧਕ ਧਕੇ** ਗੁ. ਧੁਖ ਧੁਖੀ ਅਰਥਾਤ ਚਿਤ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਤਾਪ ਵਾ ਚਿਤ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਕੰਪ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਤੁਠੈ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਚੂਕੇ ਧਕ ਧਕੇ।

**ਧਕੇ** ਪੰ. ਗੇਰਨੇ ਹੇਤ ਹਾਥ ਚਲਾਨੇ, ਯਥਾ- ਭਾਵੈ ਧੀਰਕ ਭਾਵੈ ਧਕੇ ਏਕ ਵਡਾਈ ਦੇਇ।

**ਧੱਖ** ਪੰ. ਜੂੰ ਕੀ ਬੱਚੀ। ਦੇ. ਪਹਾੜੀ। ਥੋੜੀ ਜੈਸੀ।

**ਧੱਗਾ** ਪੰ. ਬਡੇ ਨਗਾਰੇ, ਜੈਸੇ- ਧੱਗਾ ਸੰਗਲ ਵਾਲੀ।

**ਧਙਾਣੇ** ਪੰ. ਜੋਰ ਸੇ।

**ਧਜ** ਦੇ. ਪੂਰਬੀ। ਲੀਰਾਂ, ਟੱਲੀਆਂ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਪਾੜਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਉ। ਪਾੜ ਕੇ ਅੱਛੇ ਬਸਤ੍ਰੋਂ ਕੋ ਲੀਰਾਂ ਕਰ ਦੇਵਾਂ।

**ਧਜ ਕਰੀ** ਵਾ. ਲੀਰਾਂ ਕਰਾਂ, ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਾਂ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਪਾੜਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਉ।

**ਧਜਾ** ਦੇ. ਚਿੰਨ ; ਮੇਢ੍ਰ, ਲਿੰਗ ; ਖਟ੍ਵਾਂਗ ; ਗਰਬ ; ਦਰਪ ; ਪੂਰਬ ਦਿਸਾ ਮੇ ਥਿਤ ਗ੍ਰਿਹ ; ਚਾਰ ਕੋਣਾਕਾਰ ਬਾਂਸ ਕੇ ਦੰਡ ਪੈ ਬਸਤ੍ਰ ਖੰਡ ; ਪਤਾਕਾ ; ਦੰਡ ਬਿਸੇਖ ਜਿਸ ਕੇ ਬਨਾਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਯੁਕ੍ਤਿ ਕਲਪ ਤਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਐਸਾ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਰਾਜਨੋਂ ਕੀ ਸੇਨਾ ਕੇ ਚਿੰਨ ਕੇ ਦੰਡ ਕਾ ਨਾਮ ਧ੍ਵਜਾ ਹੈ, ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ- ਏਕ ਪਤਾਕਾ ਵਾਲਾ, ਦੂਜਾ ਬਿਨਾ ਪਤਾਕਾ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਹੈ ਗਇ ਬਾਹਨ ਸਘਨ ਘਨ ਲਾਖ ਧਜਾ ਫਹਰਾਹਿ। ਧ੍ਵਜਾ ਕਾ ਦੰਡ ਬੰਸ ਕਾ, ਪਲਾਸ ਕਾ, ਸਾਲ ਕਾ, ਚੰਬੇ ਕਾ, ਨਿੰਬ ਕਾ, ਨੀਪ ਕਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ। ਸਭ ਦੰਡੋਂ ਮੇ ਬੰਸ ਕਾ ਦੰਡ ਸੰਪਤਿ ਕਾਰਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਆਠ ਪਤਾਕਾ ਕਹੀ ਹੈ- ੧. ਚਾਰ ਹਾਥ ਲੰਬੀ ਏਕ ਹਾਥ ਚੌੜੀ ਪਤਾਕਾ ਜਯਾ ਹੈ, ਜਯਾ ੨. ਬਿਜਯਾ ੩. ਭੀਮਾ ੪. ਚਪਲਾ ੫. ਵੈਜਯੰਤਿਕਾ

੬. ਦੀਰਘਾ ੭. ਬਿਸਾਲਾ ੮. ਲੋਲਾ, ਯੇ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਏਕ ਏਕ ਹਾਥ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਔ ਹਾਥ ਕੀ ਚੌਥਾਈ ਕੀ ਚੌੜਾਈ ਵਾਲੀ ਆਠ ਹੈ। ਰਕ੍ਤ, ਸ੍ਵੇਤ, ਅਰੁਣ, ਪੀਤ, ਚਿਤ੍ਰ, ਨੀਲ, ਕਰ੍ਬੁਰ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਯੇ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਪਤਾਕਾ ਕੇ ਵਰਣ ਕਰਨੇ। ਕਲਸ ਦਰਪਣ ਚੰਦ੍ਰ ਪਦਮ ਕਾ ਫੂਲ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖਤ੍ਰਿਯ ਬੈਸਜ ਸੁਦ੍ਰ ਜਾਤੀਯੋਂ ਕੇ ਚਿੰਨ ਕਰਨੇ ਗਜਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਯੁਕ੍ਤਾ ਜਯੰਤੀ ਸਰਬ ਮੰਗਲਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਹੰਸਾਦਿ ਸੰਯੁਕ੍ਤ ਕਰੀ ਵਹੀ ਨ੍ਰਿਪੋਂ ਕੀ ਅਸ੍ਰ ਮੰਗਲਾ ਹੈ। ਹੰਸ ਮੋਰ ਤੋਤੇ ਚਾਖ ਪੰਛੀ ਯੁਕ੍ਤ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਕਰਣੀ, ਵਹੀ ਚਾਮਰਾਦਿ ਸੰਯੁਕ੍ਤ ਕਰੀ ਸਭ ਕੋ ਬੁਧੀ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਇਤਯਾਦਿ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਰਾ ਸਮੇ ਮੰਡਪ ਕੇ ਅੰਤਰਗਤ ਧ੍ਵਜ ਬਨਾਵਨੀ ਨੇਮ ਸੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਪੀਤਰਕ੍ਤਾਦਿ ਵਰਣੋ ਵਾਲੀ ਪਾਂਚ ਹਾਥ ਕੀ ਧ੍ਵਜਾ ਦਸ ਹਾਥ ਲੰਬੇ ਬਾਂਸ ਕੇ ਦੰਡ ਪੈ ਲਗਾਨੀ। ਧ੍ਵਜਹੀਨ ਮੰਦਰ ਮੈ ਰਾਖਸ ਰਹਨਾ ਚਾਹੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਧ੍ਵਜਹੀਨ ਮੰਡਪ ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੈ। ਦੇਵਤਯੋਂ ਕੀ ਧ੍ਵਜਾ ਤਿਨੋ ਕੇ ਬਾਹਨੋ ਔ ਸਸਤ੍ਰਾਸਤ੍ਰੋਂ ਸੇ ਚਿੰਨਤ ਕਰਣੀ, ਜੈਸੇ ਦੇਵੀ ਕੀ ਸਿੰਘ ਔ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਸੇ ; ਮਹਾਦੇਵ ਕੀ ਬ੍ਰਿਖ ਖਟ੍ਵਾਂਗ ਸੇ-ਗਜ ਗਾਹਸੀ ਖਟ੍ਵਾਂਗ ਕੀ ਸਕਲ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਬਿਸਨੁ ਕੀ ਗਰੁੜ ਔ ਸੁਦਰਸਨ ਸੇ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀ ਹੰਸ ਔ ਕਰਮੰਡਲ ਸੇ, ਐਸੇ ਔਰ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨੀ ; ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੇ ਮਾਰਗ ਮੋ ਧ੍ਵਜਾ ਮਹਾਕਾਲ ਕੇ ਢਾਲ ਖੜਗਾਦਿ ਚਿੰਨ ਯੁਤ ਕਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਨਿਸਾਨ ਹੈ। ਧ੍ਵਜਾ ਦੇਵ ਗ੍ਰਿਹੋਂ ਮੇ ਈਸਾਨ ਮੇ ਵਾ ਵਾਯਵਕੋਨ ਮੇ ਕਰਨੀ। ਸੰ. ਧ੍ਵਜ।

**ਧਣੀ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਸ੍ਵਾਮੀ, ਯਥਾ- ਧਣੀ ਵਿਹੂਣਾ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਭਾਹੀ ਸੇਤੀ ਜਾਲੇ। ਜੈਸੇ- ਕਹਾ ਛੈ ਅਣੀਰੋ ਧਣੀ ਨੈ ਨਿਹਾਰੇ। ਸੰ. ਧਨੀ। ਪੰ. ਖੈਚੀ।

**ਧਣੀਐ** ਗੁ. ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਾ ਖਸਮੁ ਵਡਾ ਹੈ ਸਭਨਾ ਦਾ ਧਣੀਐ।

**ਧੰਧਲੀ** ਗੁ. ਧੰਧਯਾ ਮੋ, ਯਥਾ- ਵਿਣੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਕਛੁ ਨ ਸੁਝੈ ਅੰਧੁ ਬੂਡੌ ਧੰਧਲੀ।

**ਧੰਧੜਾ** ਪੰ. ਧੰਧਾ, ਕਾਮਕਾਰ, ਯਥਾ- ਮੈ ਛਡਿਆ ਸਭੋ ਧੰਧੜਾ।

**ਧੰਧੇ** ਪੰ. ਕੰਮ ਕਾਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸਿਰੇ ਸਿਰਿ ਧੰਧੇ ਲਾਇਆ। ਕਾਮੋਂ ਮੇ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ। ਪੁਨਾ- ਧੰਧਾ ਧਾਵਤ ਦਿਨੁ ਗਇਆ ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ।

**ਧਨ** ਸੰ. ਦ੍ਰਬਯ ; ਸਨੇਹ ; ਧਨਿਸ੍ਰਾ ਨਛਤ੍ਰ ; ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਧਨੁ ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਉ। ਐਸਾ ਧਨ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹਰੀ ਕਾ ਨਾਮ। ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਪੀਓ ਮਦਰੋ ਧਨ ਮਤਵੰਤਾ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਦ ਵਾਲੀ ਅਰਥਾਤ ਬਾਵਲੀ। ਪੁਨਾ- ਧਨ ਅੰਧੀ ਪਿਰੁ ਚਪਲੁ ਸਿਆਨਾ। ਬਿਚਾਰਹੀਨ ਜੀਵ। ਧੰਨਯ, ਯਥਾ- ਧਨਿ ਧੰਨਿ ਓ ਰਾਮ ਬੇਨੁ ਬਾਜੈ।

**ਧਨ ਪਿਰੁ** ਗੁ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ, ਯਥਾ- ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਬਹਨਿ ਇਕਠੇ ਹੋਇ। ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ।

**ਧਨੰਜੈ** ਗੁ. ਗੀਤਾ ਮੋ ਪਾਂਡਵੋਂ ਬੀਚ ਧਨੰਜੈ ਮੈ ਹੂੰ ਕਹਨੇ ਸੇ ਅਰਜਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਧਨੰਜੈ ਜਲਿ ਥਲਿ ਹੈ ਮਹੀਐ। ਅਗਨਿ ; ਨਾਗ ਬਿਸੇਖ ; ਮਰੇ ਕਾ ਸਰੀਰ ਫੁਲਾਨੇ ਵਾਲੀ ਵਾਯੁ ; ਕਊ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ। ਸੰ. ਧਨੰਜਯ।

**ਧਨਪਤਿ** ਸੰ. ਸਾਹੂਕਾਰ ; ਕੁਬੇਰ ਭੰਡਾਰੀ, ਜੋ ਅਨੰਤ ਜਨੋ ਕੇ ਨਿਸ੍ਰੇ ਮੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਦਿਵਾਨ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਧਰਮਰਾਜ ਅਦਾਲਤੀ ਹੈ, ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾਰਤਿਕ ਬਖਸੀ ਹੈ।

**ਧਨਵੰਤੇ** ਦੇ. ਧਨਵਾਨ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਸੇ ਧਨਵੰਤੇ।

**ਧਨਵਾਨ** ਸੰ. ਧਨੀ।

**ਧੰਨਾ** ਦੇ. ਜੱਟ ਭਗਤ ਜਿਸ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਹਸ੍ਤਿਨਾਪੁਰੀਆ ਹੂਆ। ਐਸੇ ਅਵਤਾਰ ਮਾਨਨੇ ਕੀ ਸਭ ਮਤੋ ਮੇ ਚਾਲ ਹੈ। ਜੋਗੀ ਗੋਰਖਾਦਿਕੋਂ ਕੋ, ਮਹਾਦੇਵਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਮਾਨਤੇ ਹੈ। ਬੈਸ੍ਨੋ ਰਾਮਾਨੁਜਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਸੰਖਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਸੰਨਯਾਸੀ ਸੰਕਰਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਚੇਲਯੋਂ ਸਹਿਤ, ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਖਾਲਸਾ ਪਾਂਚ ਪਿਆਰਯੋਂ ਕੋ ਅਵਤਾਰ ਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਧੰਨਾ ਜਟੁ ਬਾਲਮੀਕੁ ਬਟਵਾਰਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਰਿ ਪਇਆ।

**ਧਨਾਸਰੀ** ਦੇ. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਰਾਗਣੀ ਹੈ 'ਸ ਪ ਧ ਨ ਗ ਮ' ਖਟ ਸ੍ਵਰ ਕੀ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਪਹਰ ਗਾਵਨੀ।

**ਧਨਾਢਿ** ਦੇ. ਧਨਵਾਨ, ਯਥਾ- ਧਨਾਢਿ ਆਢਿ ਭੰਡਾਰ ਹਰਿ ਨਿਧਿ ਹੋਤ ਜਿਨਾ ਨ ਚੀਰ। ਧਨਵਾਨੋਂ ਸੇ ਧਨਵਾਨ, ਸਾਹੋਂ ਕਾ ਸਾਹ ਹੋ।

**ਧੰਨੀ** ਗੁ. ਧੰਨ ਹੈ ਮਾਤਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਜਨਨੀ ਧੰਨੀ ਮਾਇ। ਪੰਜਾਬ ਮੋ ਏਕ ਦੇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਪੋਠੋਵਾਰ ਕੇ ਪਾਸ ਹੈ।

**ਧਨੀ** ਸੰ. ਧਨਵਾਨ ; ਸ੍ਵਾਮੀ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਧਨ ਧਨੀ ਉਦਾਰ ਤਿਆਗੀ ਸ੍ਰਵਨਨ੍ਹ ਸੁਨੀਅਤੁ ਸੁਜਸੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰ।

**ਧਨੀਤਾ** ਗੁ. ਧਨਵਾਨ, ਯਥਾ- ਸੂਮੁ ਕਰਤੇ ਦਮ ਆਢ ਕਉ ਤੇ ਗਨੀ ਧਨੀਤਾ। ਵਹੁ ਗਿਣੀਤੇ ਹੈਂ ਧਨਪਤਿ।

**ਧੰਨੁ** ਦੇ. ਉਸਤਤੀ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ, ਯਥਾ- ਕੁਲੁ ਉਧਾਰਹਿ ਆਪਣਾ ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਇ। ਪੁਨਯ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲਾ ; ਧਨ ਸਿਧੀ ਕੇ ਕਾਰਣ ਜੋਤਿਸ ਚਿਕਿਤਸਾ ਸਿਲਪ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ; ਧਨ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹਿਤ ਵਸਤੂ, ਜੈਸੇ ਮੰਦਰ ਸੰਦੂਕ ; ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਿਧ ਕਰ ਚੁਕਾ। ਸੰ. ਧਨਯ।

**ਧਪਟ** ਗੁ. ਸਿਤਾਬੀ, ਯਥਾ- ਖੁਲੇ ਕਪਟ ਧਪਟ ਬੁਝਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜੀਵਉ ਪੇਖਿ ਦਰਸਾਰੀ। ਖੁਲ ਗਏ ਹੈਂ ਕੋਸ ਰੂਪ ਕਿਵਾੜੇ, ਸੀਘ੍ਰ ਬੁਝ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ।

**ਧੱਫਾ** ਪੰ. ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਨੇ ਕੋ ਫੈਲਾਯਾ ਹਾਥ।

**ਧੱਬਾ** ਦੇ. ਦਾਗ, ਕਲੰਕ।

**ਧੰਮੀ** ਗੁ. ਧਾਮੋ ਕੀ, ਹਵੇਲੀਆ ਕੀ, ਯਥਾ- ਉਦੋਸੀਅ ਘਰੇ ਹੀ ਵੁਠੀ ਕੁੜਿਈਂ ਰੰਨੀ ਧੰਮੀ।

**ਧਰ** ਸੰ. ਪਰਬਤ ; ਕੂਰਮ ਰਾਜ ; ਬਸੁ ਬਿਸੇਖ ; ਕਪਾਹ ਕਾ ਸੂਤ। ਗੁ. ਆਸਰੇ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਧਰ ਲਾਗਾ ਜਾਵਾ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਦਰੁ ਲਹੀਆ। ਪੁਨਾ- ਹਮ ਤੇਰੀ ਧਰ ਸੁਆਮੀਆ ਮੇਰੇ ਤੂ ਕਿਉ ਮਨਹੁ ਬਿਸਾਰੇ। ਪੁਨਾ- ਮਨ ਧਰ ਤਰਬੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨੋ। ਹੇ ਮਨ ! ਆਸਰਾ ਕਰ ਤਰਨੇ ਹੇਤ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਾ। ਪੁਨਾ- ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਮੈ ਧਰ ਨਹੀ ਕਾਈ। ਧਰਤੀ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਅਨਤਾ ਧਨੁ ਧਰਿ ਦਬਿਆ ਫਿਰਿ ਬਿਖੁ ਭਾਲਣ ਗਇਆ। ਪੰ. ਰਖ, ਟਿਕਾਉ ਚੀਜ ਕੋ।

**ਧਰ ਸੁਹਾਗ** ਗੁ. ਧਰਤੀ ਕੀ ਸੋਭਾ।

**ਧਰ ਚਕ੍ਰ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੀ ਪੀਠ ਪੈ ਨਾਨਾ ਦੇਸ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਧਰ ਚਕ੍ਰ ਧਰੇ ਵੀਚਾਰੇ।

**ਧਰ ਮਾਈ** ਗੁ. ਮਾਯਾਧਾਰੀ, ਧਨਵਾਨ, ਯਥਾ- ਰੰਗ ਪਰੰਗ ਕਤੀਫਿਆ ਪਹਿਰਹਿ ਧਰ ਮਾਈ।

**ਧਰਕਟ** ਪੰ. ਬੇਸਯਾ ; ਬਯਭਿਚਾਰਣੀ ਕੁਲਟਾ, ਯਥਾ- ਓਹਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਫਿਰਹਿ ਕੁਸੁਧ ਮਨਿ ਜਿਉ ਧਰਕਟ ਨਾਰੀ।

**ਧ੍ਰਕਟੀ** ਗੁ. ਧਰਕਟ ਨਾਰੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਬੇਸੁਆ ਕੇ ਘਰਿ ਪੂਤੁ ਜਮਤੁ ਹੈ ਤਿਸੁ ਨਾਮੁ ਪਰਿਓ ਹੈ ਧ੍ਰਕਟੀ। ਧਰਾਕਟੀ ਕਾ ਬੇਟਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪਿਤਾ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਯਹ ਕਹਯਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੁ ਲਿਖਤੇ ਹੈ ਪਿਤਾ ਨਾਮ ਤਿਸ ਕੋ ਨ ਧਰਈਆ ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀ ਧਰਾ ਜਾਵੇ।

**ਧਰਚਰੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪੈ ਬਿਚਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਭੇਖ ਗਿਆਨ ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਧਰਤ ਧਰਤ ਧਰਚਰੀ। ਸੰ. ਧਰਾਚਾਰੀ।

**ਧਰਣਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਕੇ ਧਾਰੇ ਧਰਣਿ ਅਕਾਸੁ। ਪੰ. ਰੋਗ ਬਿਸੇਖ।

**ਧਰਣੀ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਨੋ, ਯਥਾ- ਵੁਠੈ ਜੀਆ ਜੁਗਤਿ ਹੋਇ ਧਰਣੀ ਨੋ ਸੀਗਾਰੁ ਹੋਇ।

**ਧਰਣੀਧਰ** ਸੰ. ਕਛਪ ; ਪਰਬਤ ; ਰਾਜਾ ; ਸੇਖ ਨਾਗ ; ਬਰਾਹ ਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲਾ ਬਿਸਨੁ, ਯਥਾ- ਧਰਣੀਧਰ ਈਸ ਨਰਸਿੰਘ ਨਾਰਾਇਣ। ਪੁਨਾ- ਪਾਰੁ ਨ ਪਾਵੈ ਕੋ ਧਰਨੀਧਰ ਮੰਤ। ਧਰਣੀਧਰ ਇਹ ਨਾਮ ਹੀ ਮੰਤ੍ਰ।

**ਧਰਤਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਯਥਾ- ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਤਾਲੁ ਸੁਹਾਵਾ। ਗੁ. ਸ੍ਰੋਤਨ ਕੇ ਅੰਤਾਕਰਣ, ਯਥਾ- ਧਰਤਿ ਕਾਇਆ ਸਾਧ ਕੈ ਵਿਚਿ ਦੇਇ ਕਰਤਾ ਬੀਉ। ਪੁਨਾ- ਸਭ ਧਰਤਿ ਭਈ ਹਰੀਆਵਲੀ। ਸਭ ਸ੍ਰੋਤਾ ਜਨੋ ਕੇ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਬ੍ਰਲ ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ। ਸੇਵਾ ਸੇ ਬ੍ਰਲ ਦੇਹ ਸੁੰਦਰ ਹੈ।

**ਧਰਤੀ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਯਥਾ- ਧਰਤੀ ਚੀਜੀ ਕਿ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਵਿਚਿ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਹੋਇ। ਗੁ. ਅੰਤਾਕਰਣ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਧਰਤੀ ਸਾਧ ਕੀ ਤਸਕਰ ਬੈਸਹਿ ਗਾਹਿ।

**ਧਰਨਿ ਪਰੈ** ਵਾ. ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਨੀਵੇ ਸਥਾਨ ਮੇ ਰਹੇ, ਯਥਾ- ਧਰਨਿ ਪਰੈ ਉਰਵਾਰਿ ਨ ਜਾਈ।

**ਧਰਨੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਯਥਾ- ਧਨੁ ਧਰਣੀਧਰੁ ਆਪਿ ਅਜੋਨੀ ਤੋਲਿ ਬੋਲਿ ਸਚੁ ਪੂਰਾ।

**ਧਰਮ** ਸੰ. ਵਿਧਾਨ ਕੀਏ ਯਗ੍ਯ ਤਪਾਦਿ ਕਰਮੋ ਸੇ ਜਨਯ ਸੁਭ ਅਦ੍ਰਿਸ੍ਰ, ਜਿਸ ਕਾ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਸੇ ਕਬੀ ਕਾਹੂ ਕੋ ਪ੍ਰਤਖ੍ਯ ਨਹੀ ਹੂਆ, ਸਦਾ ਫਲ ਦੇਨੇ ਪੀਛੇ ਜਾਨ ਪੜੇ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਕੋ ਸੁਖ ਸ੍ਵਰਗਾਦਿ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਹੈ ; ਵੇਦ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਓ ਮੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਏ ਯਗ੍ਯਾਦਿ ਕਾਮ ; ਵਿਹਿਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜਨਯ ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ ; ਜੀਵ ; ਆਚਾਰ, ਸਨਾਨ ਸੌਚਾਦਿ ਉਤਮ ਕ੍ਰਿਯਾ ; ਵਸਤੁਓਂ ਕੇ ਗੁਣ ; ਵਸਤੁਓਂ ਕੇ ਸ੍ਵਭਾਵ ; ਦੋ ਵਸਤੁਓਂ ਕੀ ਤੁਲਯਤਾ ; ਅਹਿੰਸਾ ਰੂਪ ਪਰਮ ਧਰਮ ; ਨਯਾਯ ; ਉਪਨਿਖਦ ਬੇਦਾਂਤ ਸਾਸਤ੍ਰ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮ ਧਰਮ ਹੈ ; ਯਮ, ਧਰਮਰਾਜ, ਯਥਾ- ਧਰਮ ਰਾਇ ਹੈ ਦੇਵਤਾ ਲੈ ਗਲਾ ਕਰੇ ਦਲਾਲੀ। ਪੁਨਾ- ਅਨਿਕ ਧਰਮ ਅਨਿਕ ਕੁਮੇਰ। ਸਤਸੰਗ ; ਧਨੁਖ ; ਲਗਨ ਥਾਨ ਸੇ ਨਵਮਾ ਥਾਨ ; ਦਾਨ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਜਉ ਗ੍ਰਿਹੁ ਕਰਹਿ ਤ ਧਰਮੁ ਕਰੁ ਨਾਹੀ ਤ ਕਰੁ ਬੈਰਾਗੁ। ਗੁ. ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਭਕ੍ਤੀ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਧਰਮੁ।

**ਧਰਮ ਕਲਾ** ਸੰ. ਸਤਯ ਭਾਖਣਾਦਿ, ਯਥਾ- ਧਰਮ ਕਲਾ ਹਰਿ ਬੰਧਿ ਬਹਾਲੀ।

**ਧ੍ਰੰਮ ਧੁਜਾ** ਦੇ. ਧਰਮ ਕੀ ਪਤਾਕਾ, ਯਥਾ- ਫੁਨਿ ਧ੍ਰੰਮ ਧੁਜਾ ਫਹਰੰਤਿ ਸਦਾ ਅਘ ਪੁੰਜ ਤਰੰਗ ਨਿਵਾਰਨ ਕਉ। ਸੰ. ਚਿੰਨ ਸੇ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰਨਾ ਅਰਥਾਤ ਪਖੰਡ ਕਰਨਾ ; ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨ ਮੇ ਧਰਮ ਧੁਜਾ ਕਾ, ਧਰਮ ਕੀ ਪਤਾਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਰਥ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜੇ ਕਾ ਨਾਮ 'ਧਰਮ ਧ੍ਵਜਾ' ਰੱਖਾ ਗਯਾ। ਜਿਨ ਕੋ ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀ, ਵਹੁ ਅਲਪ ਸ੍ਰੁਤ ਗੁਰੁਮਤ ਕੇ ਲੋਗ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਕੋਸੋਂ ਸੇ ਸੁਨੇ, ਦੂਸਰੇ ਅਰਥ ਕਾ ਝਗੜਾ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਸ ਸੇ ਰਾਖਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪੁਨਯ ਜਨ ਸੁਨ ਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਨ ਮੇ ਲਿਖੇ ਕੋ ਭੀ ਰਾਖਸ ਸਮਝਤੇ ਹੈ। ਦੇਵ ਪ੍ਰਿਯ ਸਬਦ ਕਾ ਸੰਕੇਤੀ ਦੇਵ ਪਸੁ ਅਰਥ ਸੁਨ ਕੇ, ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮੇ ਲਿਖੇ ਦੇਵ ਪ੍ਰਿਯ ਕਾ ਭੀ, ਦੇਵ ਪਸੁ ਮਾਤ੍ਰ ਅਰਥ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ। ਸੰ. ਧਰ੍ਮਧ੍ਵਜ।

**ਧਰਮ ਨਿਆਇ** ਗੁ. ਧਰਮਰਾਜ ਕੀ ਨਯਾਯ ਸਭਾ ਮੇ ਦਗਧ ਕੀਏ ਜਾਵੇਂਗੇ, ਯਥਾ- ਵੈਰੁ ਕਰਹਿ ਨਿਰਵੈਰ ਨਾਲਿ ਧਰਮ ਨਿਆਇ ਪਚੰਦੇ।

**ਧਰਮਅੰਗ** ਗੁ. ਧਰਮ ਕੇ ਪੱਖੀ ਹੋ।

**ਧਰਮਸਾਲੀਐ** ਗੁ. ਸੰਤੋ ਕੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਭਾਵ ਧਰਮ ਸਭਾ ਮੈ, ਯਥਾ- ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਦਿਚੈ ਥਾਉ ਸੰਤ ਧਰਮਸਾਲੀਐ।

**ਧਰਮੱਗ** ਸੰ. ਧਰਮ ਕਾ ਵੇਤਾ।

**ਧਰਮਜ** ਦੇ. ਯੁਧਿਸਟ੍ਰ ਰਾਜਾ ; ਬਿਭੂਤਿ ; ਸੁਖਾਦਿ। ਸੰ ਧਰਮਜ।

**ਧਰਮਧ੍ਵਜੀ** ਸੰ. ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਏਕ ਪਖੰਡੀ ਅਰਥ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਧਰਮ ਕੀ ਉਨਤੀ ਕਾਰਕੇ ਮੇ ਅਰਥਾਤ ਧਰਮ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਜੋ ਮੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਅਰਥ ਹੈ।

**ਧਰਮਾ ਪੁਰਿ** ਗੁ. ਧਰਮ ਕਰ ਪੂਰੇ, ਯਥਾ- ਧਧੈ ਧਰਮੁ ਧਰੇ ਧਰਮਾ ਪੁਰਿ ਗੁਣਕਾਰੀ ਮਨੁ ਧੀਰਾ।

**ਧਰਮੀ** ਸੰ. ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਧਰਮੋ ਮੇ ਏਕ ਵਾ ਅਨੇਕ ਧਰਮੋ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਧਰਮੀ ਧਰਮੁ ਕਰਹਿ ਗਾਵਾਵਹਿ ਮੰਗਹਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ।

**ਧਰਮੀੜਿਆ** ਗੁ. ਹੇ ਧਰਮ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਬੋਲਿ ਸੁਧਰਮੀੜਿਆ ਮੋਨਿ ਕਤ ਧਾਰੀ ਰਾਮ।

**ਧਰਮੁ ਧੀਰਾ** ਗੁ. ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਧਰਮ ਧੀਰਜਵਾਨ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਮੇ, ਯਥਾ- ਧਰਮੁ ਧੀਰਾ ਕਲਿ ਅੰਦਰੇ ਇਹੁ ਪਾਪੀ ਮੂਲਿ ਨ ਤਗੈ।

**ਧਰਾ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ; ਗਰਭਾਸਯ, ਗਰਭਥਾਨ ; ਜਰਾਯੁ, ਜੇਰ ; ਮੇਦ ਕਾ ਥਾਨ, ਚਰਬੀ ਕੀ ਜਗਾ।

**ਧਰਾਇਣ** ਗੁ. ਧਾਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਦਾੜਾ ਅਗ੍ਰੇ ਪ੍ਰਿਥਮਿ ਧਰਾਇਣ।

**ਧਰਾਧਰ** ਦੇ. ਪਰਬਤ ; ਰਾਜਾ।

**ਧ੍ਰਾਪ** ਪੰ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਣ ਗਾਵਤ ਅਚੁਤ ਅਬਿਨਾਸੀ ਮਨ ਤਨ ਆਤਮ ਧ੍ਰਾਪ। ਆਤਮਾ ਓਰ ਜੁੜਨੇ ਸੇ, ਮਨ ਔ ਤਨ ਅਪਨੇ ਭੋਗੋਂ ਓਰ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ।

**ਧਰਾਪਤਿ** ਸੰ. ਰਾਜਾ।

**ਧ੍ਰਾਪਿਓ** ਪੰ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਧ੍ਰਾਪਿਓ ਤਨਿ ਸੁਖੁ ਹੋਇ।

**ਧ੍ਰਾਪਿਆ** ਪੰ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਫਿਰਦਾ ਕਿਤੈ ਹਾਲਿ ਜਾ ਡਿਠਮੁ ਤਾ ਮਨੁ ਧ੍ਰਾਪਿਆ।

**ਧਰਿ ਲੰਕੁਰੁ** ਗੁ. ਪੂਛ ਕੋ ਧਾਰ ਕੇ ਹਨੂਮਾਨ, ਯਥਾ- ਹਣਵੰਤੁ ਜਾਗੈ ਧਰਿ ਲੰਕੁਰੁ। ਸੰ. ਲਾਂਗੂਲ।

**ਧਰਿਆ** ਪੰ. ਰਖਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ। ਆਸਰਾ, ਯਥਾ- ਜਨਨਿ ਪਿਤਾ ਲੋਕ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਕੋਇ ਨ ਕਿਸ ਕੀ ਧਰਿਆ। ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਿਸੇ ਕਾ ਆਸਰਾ। ਸੰ. ਧਰ।

**ਧਰੀਆ** ਗੁ. ਧਾਰਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਿਰਗੁਨ ਹਰੀਆ ਸਰਗੁਨ ਧਰੀਆ। ਨਿਰਗੁਣ ਹਰਿ ਨੇ ਹੀ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਧਾਰਜਾ ਹੈ।

**ਧਰੀਜੈ** ਗੁ. ਧਰੀਐ, ਯਥਾ- ਉਂਦਰ ਦੂੰਦਰ ਪਾਸਿ ਧਰੀਜੈ।

**ਧ੍ਰੂ** ਸੰ. ਧ੍ਰੂ ਭਗਤ, ਯਥਾ- ਪਾਂਚ ਬਰਖ ਕੋ ਅਨਾਥੁ ਧ੍ਰੂ ਬਾਰਿਕੁ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਅਮਰ ਅਟਾਰੇ।

**ਧ੍ਰੂਅ** ਦੇ. ਧ੍ਰੁਵ ਭਗਤ, ਯਥਾ- ਨਉ ਨਿਧਿ ਠਾਕੁਰਿ ਦਈ ਸੁਦਾਮੈ ਧ੍ਰੂਅ ਅਟਲੁ ਅਜਹੂ ਨ ਟਰਿਓ।

**ਧਰੇ** ਪੰ. ਰਖੇ।

**ਧ੍ਰੋਹਨਿ** ਦੇ. ਠਗਨੀ ਮਾਯਾ ਨੇ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਸਾਧੂ ਸਭਿ ਧ੍ਰੋਹਨਿ ਧ੍ਰੋਹੇ।

**ਧ੍ਰੋਹੇ** ਠਗੇ ਹੋਏ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਸਾਧੂ ਸਭਿ ਧ੍ਰੋਹਨਿ ਧ੍ਰੋਹੇ। ਮਾਯਾ ਠਗਨੀ ਕੇ ਠਗੇ ਹੋਏ।

**ਧਵ** ਸੰ. ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਮੋਹਨ ਮਾਧਵ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਮੁਰਾਰੇ। ਹੇ ਮੋਹਨ ! ਮਾਯਾ ਕੇ ਪਤਿ। ਧਾਵੇ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ।

**ਧੜਾ** ਪੰ. ਪਖ, ਯਥਾ- ਮੈ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਪਖੁ ਧੜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ। ਮਟੀ ਈਂਟ ਪਾਇ ਬਰਾਬਰ ਕੀਆ ਤਕੜੀ ਕਾ ਪਾਲੜਾ। ਸੰ. ਧਟ।

**ਧੜੀਐ** ਗੁ. ਬਜਾਈਐ, ਯਥਾ- ਮਾਂਦਲੁ ਬੇਦਿ ਸਿ ਬਾਜਣੋ ਘਣੋ ਧੜੀਐ ਜੋਇ।

**ਧੜੀ** ਦੇ. ਦਸ ਸੇਰ ਵਜਨ ; ਸਿੰਧੂਰ ਸੇ ਕੇਸੋ ਕਾ ਸ੍ਰਿੰਗਾਰ ਕਰਨਾ ਮਾਂਗ ਪ੍ਰਸਿਧ, ਯਥਾ- ਧੀਰਜੁ ਧੜੀ ਬੰਧਾਵੈ ਕਾਮਣਿ ਸ੍ਰੀਰੰਗੁ ਸੁਰਮਾ ਦੇਈ।

**ਧੜੀਐ** ਪੰ. ਪਖੋ ਵਾਲਿਓ ਕੇ ਪਖ, ਯਥਾ- ਮਾਂਦਲੁ ਬੇਦਿ ਸਿ ਬਾਜਣੋ ਘਣੋ ਧੜੀਐ ਜੋਇ। ਨਾਨਾ ਸਾਖਜਦਿਕ ਪਖ ਜਿਸ ਮੇ ਦੇਖੇ ਜਾਤੇ ਹੈ ਬਹੁਤ।

**ਧਾਇਓ** ਦੇ. ਫਿਰਿਆ, ਯਥਾ- ਧਾਇਓ ਰੇ ਮਨ ਦਹ ਦਿਸ ਧਾਇਓ।

**ਧਾਈ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁਈ ; ਦੌੜ, ਯਥਾ- ਜਬ ਤੇ ਹੋਈ ਲਾਂਮੀ ਧਾਈ ਚਲਹਿ ਨਾਹੀ ਇਕ ਪੈਰੇ। ਜਨਮੋ ਮੇ ਬਿਚਰਨਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਸਿਮਰੈ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਫਿਰਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਧਾਈ।

**ਧਾਹ** ਪੰ. ਦੁਖੀ ਹੋ ਕਰ ਉਚੀ ਅਵਾਜ ਸੇ ਰੋਨਾ, ਯਥਾ- ਗਏ ਸਿਗੀਤ ਪੁਕਾਰੀ ਧਾਹ। ਧਾਹੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਭਗਤਿ ਨ ਰਿਦੈ ਸਾਚਾ ਸੇ ਅੰਤਿ ਧਾਹੀ ਰੁੰਨਿਆ। ਪੁਨਾ- ਮਰਿ ਜਨਮੈ ਰੋਵੈ ਧਾਹੀ।

**ਧਾਹੜੀ** ਪੰ. ਦੁਖ ਕੀ ਅਵਾਜ, ਯਥਾ- ਦੇਵਲ ਦੇਵਲ ਧਾਹੜੀ ਦੇਸਹਿ ਉਗਵਤ ਸੂਰ।

**ਧਾਕੁ** ਸੰ. ਧੱਕਾ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਰਚਿਆ ਤਿਨਿ ਦੀਨਾ ਧਾਕੁ। ਪੁਨਾ- ਜਿਸਹਿ ਦਿਖਾਲੇ ਮਹਲੁ ਤਿਸੁ ਨ ਮਿਲੈ ਧਾਕੁ।

**ਧਾਗੇ** ਪੰ. ਤਾਗੇ, ਸੂਤ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨਾਇ ਵਿਸਰਿਐ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣਾ ਤੂਟੇ ਕਚ ਧਾਗੇ।

**ਧਾਣਕ** ਪੰ. ਚੰਡਾਲ ਬਿਸੇਖ, ਕਪੜਾ ਬੁਣਨੇ ਮਾਂਗਨੇ ਕੁੱਤੇ ਰਖਨੇ ਅਤਿ ਮੈਲੇ ਬਸਤ੍ਰ ਰਖਨੇ ਵਾਲੀ ਏਕ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਧਾਨਕ ਹੈ, ਯਥਾ- ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ।

**ਧਾਤੁ** ਦੇ. ਬਾਤ ਪਿਤ ਕਫ ਤੀਨੋ ਕਾ ਸਰੀਰ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਨਾਮ ਧਾਤੁ ਹੈ ; ੧. ਰਸ ੨. ਰੁਧਿਰ ੩. ਮਾਸ ੪. ਚਰਬੀ, ਮੇਦ ੫. ਅਸਥਿ, ਮਿਝ ੭. ਸੁੱਕ੍ਰ, ਯੇ ਸਭੀ ਦੇਹ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਾਤ ਧਾਤੁ ਹੈ ; ੧. ਸੁਵਰਣ ੨. ਚਾਂਦੀ ੩. ਤਾਂਬਾ ੪. ਲੋਹਾ ੫. ਜਿਸਤ ੬. ਪਾਰਾ ੭. ਕਲੀ ੮. ਸਿੱਕਾ, ਯੇ ਖਾਣੋ ਸੇ ਪੈਦਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਸੁੱਧ ਆਠ ਧਾਤੁ ਹੈ ਔਰ ਸਭ ਇਨ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਬਨਤੀ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ- ਤਾਂਬੇ ਜਿਸਤ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਪਿਤਲ ਧਾਤੁ, ਤਾਂਬੇ ਕਲੀ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਕਾਸੀ ਧਾਤੁ, ਆਠੋ ਧਾਤੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਭਰਤ ਧਾਤੁ ਜਿਸ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਭੰਗਾਰ ਹੈ, ਮਨਸਿਲ ਪਾਰੇ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸਿੰਗਰਫ, ਪਾਰੇ ਸੰਖੀਏ ਕੇ ਮੇਲ ਦਾਲਚਿਕਨਾ, ਪਾਰੇ ਸਾਥ ਕਾਹੂੰ ਵਸਤੁ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਰਸ ਕਪੂਰ, ਸਿਕੇ ਪਾਰੇ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸੰਧੂਰ, ਸਿਕੇ ਸਾਥ ਕਾਹੂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸੁਪੈਦਾ, ਸਿਕੇ ਸਾਥ ਕਾਹੂੰ ਵਸਤੁ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਮੁਰਦਾਸੰਗ, ਯੇ ਸਭ ਬਨਾਵਟੀ ਧਾਤੁ ਹੈਂ। ਹਰਿਤਾਲ ਮਨਸਿਲ ਗੇਰੀ ਸੁਰਮਾ ਕਾ ਹੀ ਗੰਧਕ ਅਭ੍ਰਕ ਔਰ ਭੀ ਪਰਬਤੋਂ ਸੇ ਪੈਦਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਸੁੱਧ ਧਾਤੁ ਹੈ ; ਵੇਦ ਮੇਂ ਤਥਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਸਰਬ ਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਧਾਤੁ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ। ਬਜਾਕਰਣੋਂ ਮੇ ਉਠਨ ਬੈਠਨ ਬੋਲਨ ਚਲਨਾਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਾਚਕ ਸਬਦੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਧਾਤੁ ਹੈ ; ਚਰਤ ਵਿਧ ਦੇਹੋਂ ਕੇ ਧਾਰਨ ਸੇ ਮਹਾਂ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਧਾਤੁ ਹੈ ; ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਓਰ ਧਾਰਣ ਸੇ ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਧਾਤੁ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ। ਬਜਾਕਰਣੋਂ ਮੇ ਉਠਨ ਬੈਠਨ ਬੋਲਨ ਚਲਨਾਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਾਚਕ ਸਬਦੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਧਾਤੁ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਅਰਬੀ ਮੇਂ ਜਿਨਕਾ ਨਾਮ ਮਸਦਰ ਹੈ ; ਵਿਖਯੋ ਕੇ ਗ੍ਰਾਨੋ ਕੇ ਧਾਰਣ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਧਾਤੁ ਹੈ ; ਚਤਰ ਵਿਧ ਦੇਹੋਂ ਕੇ ਧਾਰਨ ਸੇ ਮਹਾਂਭੂਤੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਧਾਤੁ ਹੈ ; ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਓਰ ਧਾਰਣ ਸੇ ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਧਾਤੁ ਹੈ। ਗੁ. ਮਨ ਕੀ ਦੌੜ, ਯਥਾ- ਲਿਵ ਧਾਤੁ ਦੁਇ ਰਾਹ ਹੈ ਹੁਕਮੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ। ਮਨ ਕੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਔ ਮਨ ਕਾ ਧਾਵਨ ਦੋ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕ ਧਾਤੁ ਲਿਵੈ ਜੋੜੁ ਨ ਆਵਈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ। ਲਿਵ- ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਰਤਾ ਕਾ ਔ ਧਾਤ- ਦੌੜ ਰੂਪ ਅਥਿਰਤਾ ਕਾ ਮੇਲ ਨਹੀ ਆ ਸਕਤਾ। ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਦੋਨੋ ਕਾ ਮੇਲ ਰਖਨਾ ਚਾਹੇ। ਪੁਨਾ- ਮੂਰਖ ਅੰਧਿਆ ਅੰਧੀ ਧਾਤੁ। ਮੂਰਖ ਬਿਚਾਰਹੀਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੀ ਬਿਚਾਰ ਰਹਿਤ ਦੌੜ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਮਨੁ ਮਾਰੇ ਧਾਤੁ ਮਰਿ ਜਾਇ। ਮਨ ਕੋ ਸੰਜਮ ਸੇ ਰੋਕਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਧਾਵਨਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੰ. ਧਾਤੁ।

**ਧਾਤੁਰ** ਗੁ. ਧਾਵਨੇ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਧਾਤੁਰ ਬਾਜੀ ਪਲਚਿ ਰਹੇ ਨਾ ਉਰਵਾਰੁ ਨ ਪਾਰੁ।

**ਧਾਤੂ ਪੰਚ** ਵਾ. ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਕੋ ਅਪਨੀ ਓਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯ, ਯਥਾ- ਵਿਚਿ ਧਾਤੂ ਪੰਚ ਆਪਿ ਪਾਵੈ।

**ਧਾਨ** ਸੰ. ਧਨੀਆ ਬੂਟੀ ; ਪੂਰਬ ਓਰ ਦਰਵਾਜੇ ਵਾਲਾ ਘਰ ; ਚੀਣੇ ਕੰਙਣੀ ਆਦਿਕ ਛੋਟੇ ਅੰਨ ; ਤੁਖ ਸਹਿਤ ਚਾਵਲ, ਸੋ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ- ਏਕ ਬਰਖਾ ਕਾਲ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਆਸੁ ਧਾਨ ਚਲਾਕਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰੀਖਮ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸਠੀ ਆਦਿ, ਤੀਸਰੇ ਹੇਮੰਤ ਰੁਤ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸਾਲੀ, ਯੇ ਉਡੀਸੇ ਔ ਦ੍ਰਾਵਿੜ ਦੇਸ ਮੇਂ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਧਾਨ ਸਭੀ ਨਏ ਸੁਭ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਨ ਪੈ ਏਕ ਚਮਾਸਾ ਲਖ ਜਾਵੇ। ਗੇਹੂੰ ਤਿਲ ਉੜਦ ਅੰਨ ਦੋ ਬਰਖ ਤਾਂਈ ਅੱਛੇ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਦੇ. ਭੋਜਨ ਖਾਨੇ ਕੇ ਯੋਗਯ, ਯਥਾ- ਧਾਨੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਖਾਨਾ। ਸੰ. ਧਾਨ੍ਯ। ਕੁਸਾ ਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰੇ, ਯਥਾ- ਜਤੁ ਸਤੁ ਚਾਵਲ ਦਇਆ ਕਣਕ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਾਤੀ ਧਾਨੁ।

**ਧਾਮ** ਸੰ. ਘਰ ; ਦੇਹ ; ਕਿਰਣ ; ਸਥਾਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਪਰਹਿ ਨ ਜਮ ਕੈ ਧਾਮ। ਵੈਸ੍ਨਵ ਮਤ ਮੇਂ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਪਸ੍ਵਾਦਿ ਦਿਸਾਓ ਮੇ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਰਾਮੇਸ੍ਵਰ ਜਗੰਨਾਥ ਬਦ੍ਰੀ ਨਾਰਾਯਣ ਯੇ ਚਾਰ ਧਾਮ ਹੈ ; ਆਸ੍ਰਯ ; ਜਨਮ ; ਪ੍ਰਭਾਵ ; ਜਯੋਤਿ ; ਸ੍ਵਯੰ ਪ੍ਰਕਾਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ; ਸ੍ਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜੈਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇਂ- ਜਾ ਮੇਂ ਆਇ ਨ ਜਾਇ ਹੈ ਸੋ ਪਰ ਹੈ ਮਮ ਧਾਮ।

**ਧਾਯੰਤੇ** ਗੁ. ਦੌੜ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਬਿਚਰਤੇ ਨਿਰਭਯੰ ਸਤ੍ਰੁ ਸੈਨਾ ਧਾਯੰਤੇ ਗੋੁਪਾਲ ਕੀਰਤਨਹ। ਦੌੜ ਕਰੇ ਹੈਂ ਗੋਪਾਲ ਕੀਰਤਨ ਰੂਪੀ ਧਨ ਪੈ।

**ਧਾਰ** ਸੰ. ਸੁਵਰਣਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਪਾਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਪੀਨੇ ਹੇਤ ਰਖਾ ਵਰਖਾ ਕਾ ਜਲ, ਸੋ ਜਲ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ- ਏਕ ਗਾਂਗ ਦੂਜਾ ਸਾਮੁਦ੍ਰ। ਸ੍ਵਾਤੀ ਔ ਵਿਸਾਖਾ ਨਛਤ੍ਰੋਂ ਮੇ, ਸੂਰਯ ਹੋਤੇ ਅੱਸੂ ਕੇ ਮਹੀਨੇ ਵਰਸਜਾ ਪਾਨੀ ਗਾਂਗ ਜਲ ਹੈ। ਆਨ ਸਮਿਓਂ ਮੇ, ਮ੍ਰਿਗ ਸਿਰ ਆਦਿ ਨਛਤ੍ਰੋ ਮੇ ਵਰਸਜਾ ਜਲ ਸਾਮੁਦ੍ਰ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਜਲੋਂ ਮੇ ਗਾਂਗ ਬਡਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ ; ਆਧਾਰ ; ਧਾਰਨ ਕਰ, ਯਥਾ- ਰੇ ਨਰ ਇਹ ਸਾਚੀ ਜੀਅ ਧਾਰਿ। ਨਦੀ ਕੀ ਧਾਰਾ ਮੇ, ਯਥਾ- ਇਸ ਭਰਵਾਸੇ ਜੋ ਰਹੇ ਬੂਡੇ ਕਾਲੀ ਧਾਰ। ਕਰ, ਯਥਾ- ਕਰੁ ਗਹਿ ਕਾਢਿ ਲੀਏ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪੁਨੈ ਅਮਿਉ ਧਾਰਿ ਦ੍ਰਿਸਟੰਗਨਾ। ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕਰ। ਪੁਨਾ- ਧਾਰਿ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੇ। ਸਸਤ੍ਰ ਕੀ ਤੀਖਣ ਧਾਰ।

**ਧਾਰਕ** ਸੰ. ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਧਾਰਣਾ** ਸੰ. ਮਰਯਾਦਾ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕ ਮਹਾਤਮਾ ਕੀ ਉਤਮ ਧਾਰਣਾ ਹੈ। ਰਚਨਾ, ਯਥਾ- ਦੂਜੀ ਅਵਰ ਨ ਜਾਪਸਿ ਕਾਈ ਸਗਲ ਤੁਮਾਰੀ ਧਾਰਣਾ।

**ਧਾਰਾ** ਸੰ. ਘਟਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ ; ਸੰਤਾਨ, ਬੰਸ ਕੀ ਧਾਰਾ ; ਜਲਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਏਕ ਰਸ ਗਿਰਨਾ ਤਥਾ ਸਰੀਰ ਮੇ ਏਕ ਅਹਾਰ ਕੇ ਉੱਤਮ ਰਸ ਜਨਜ ਕਫ ਹੈ ਜੋ ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ ਸੇ ਗਿਰਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਧ੍ਯਾਨੀ ਲੋਗ ਅਮ੍ਰਿਤ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ, ਉਸ ਕਾ ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ ਸੇ ਗਿਰਨਾ, ਯਥਾ- ਝਿਮਿ ਝਿਮਿ ਵਰਸੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ। ਤਲਵਾਰਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਤੀਖਾ ਮੁਖ ; ਅਧਿਕਤਾਈ ; ਜਸ ; ਅਤਿ ਬ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ; ਸਮੂਹ ; ਸਦ੍ਰਿਸ ; ਪੁਰੀ ਵਿਸੇਖ, ਉਜੈਨ ਸਮੀਪ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਕਾ ਸਹਰ ; ਘੋੜਿਓਂ ਕੀ ਚਾਲ ਬਿਸੇਖ।

**ਧਾਰੀ** ਗੁ. ਧਾਰਣ ਕਰੀ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤੁਮਰੈ ਸੁਤ੍ਰਿ ਧਾਰੀ। ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੀ, ਯਥਾ- ਸਾਈ ਸੋੁਹਾਗਣਿ ਠਾਕੁਰਿ ਧਾਰੀ।

**ਧਾਰੀਕ** ਪੰ. ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਨਾਮ ਧਾਰੀਕ ਝੂਠੇ ਸਭਿ ਸਾਕ। ਕਹਨੇ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਧਾਵਸਿ** ਸੰ. ਧਾਵਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਛੋਡਿ ਜਾਇ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਤਾ ਕਉ ਉਆ ਕਉ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਧਾਵਸਿ ਰੇ।

**ਧਾਵਤ** ਦੇ. ਦੌੜਤੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਧਾਵਤ ਵਰਜੇ ਠਾਕਿ ਰਹਾਏ। ਦੌੜਤੇ ਮਨ ਕੋ ਵਰਜ ਰਹਾਈਏ। ਪੁਨਾ- ਧਾਵਤ ਭ੍ਰਮਤ ਰਹਨੁ ਨਹੀ ਪਾਵਤ। ਦੌੜਤਾ ਭ੍ਰਮਤਾ। ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਧਾਵਤ ਕਉ ਧਾਵਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਜਿਉ ਤੇਲੀ ਬਲਦੁ ਭ੍ਰਮਾਇਓ।

**ਧਾਵਨ** ਦੇ. ਫਿਰਨਾ, ਯਥਾ- ਧਾਵਨ ਪਾਵਨ ਕੂਰ ਕਮਾਵਨ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਅਉਧ ਤਨ ਜਾਰੀ। ਸੰ. ਫਿਰਨੇ ਤੇ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਧਾਵਨ ਤੇ ਛੂਟਿਓ ਕਰਿ ਬੈਠੋ ਬਿਸਰਾਮੁ।

**ਧਾਵੈ** ਗੁ. ਦੌੜੇਗਾ, ਯਥਾ- ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਸੀਤਲਾ ਧਾਵੈ। ਜੋ ਭੈਰੋਂ ਸੇ ਲੇ ਸੀਤਲਾ ਪ੍ਰਯੰਤੋ ਕੀ ਓਰ ਦੌੜੇਗਾ ਵਹੁ ਵੈਸੇ ਬਾਹਨੋ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਵੇ ਕੇ ਫੂਲ, ਯਥਾ- ਗੁੜੁ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਧਾਵੈ ਕਰਿ ਕਰਣੀ ਕਸੁ ਪਾਈਐ।

**ਧਿਆਉ** ਦੇ. ਚਿੰਤਨ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਮਨ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਨਿਤ ਧਿਆਉ।

**ਧਿਆਇ** ਦੇ. ਚਿੰਤਨ ਕਰ, ਯਥਾ- ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ।

**ਧਿਆਇਆ** ਦੇ. ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ।

**ਧਿਆਇਥਈ** ਗੁ. ਧ੍ਯਾਯ ਕੇ ਹੀ, ਯਥਾ- ਜਹ ਦਰਗਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਲੇਖਾ ਮਾਗੈ ਤਹ ਛੁਟੈ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਥਈ।

**ਧਿਆਇਨਿ** ਗੁ. ਧਿਆਵਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਨਿ ਸਾਜਨਾ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਜੀਤਿ।

**ਧਿਆਈਐ** ਦੇ. ਚਿੰਤਨ ਕਰੀਏ, ਯਥਾ- ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈਐ।

**ਧਿਆਨ** ਦੇ. ਚਿੰਤਨ, ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ ਵਸਤੁ ਮੇ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਰਥਾਤ ਧੇਯ ਵਸਤੂ ਕੇ ਆਕਾਰ ਗ੍ਯਾਨੋ ਕੀ ਏਕ ਤਾਰ ; ਨਿਦਿਧ੍ਯਾਸਨ, ਆਨ ਸਰਬ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਹਟਾ ਕਰ, ਏਕ ਵਸਤੁ ਕਾ ਚਿੰਤਨ, ਪਤੰਜਲੀ ਮੁਨੀ ਅਪਨੇ ਸੂਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਮੇ ਚਿਤ ਥਿਰ ਕੀਆ ਹੋ, ਆਨ ਓਰ ਕੇ ਗ੍ਯਾਨੋ ਸੇ ਰੋਕ ਉਸੀ ਮੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਧ੍ਯਾਨ ਹੈ, ਸੋ ਧ੍ਯਾਨ 'ਸਗੁਣ' 'ਨਿਰਗੁਣ' ਭੇਦ ਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ। ਮੰਤ੍ਰ ਸਹਿਤ ਧ੍ਯੇਯ ਵਸਤੂ ਕਾ ਧ੍ਯਾਨ 'ਸਗੁਣ' ਹੈ। ਮੰਤ੍ਰ ਰਹਿਤ ਧ੍ਯੇਯ ਧ੍ਯਾਨ 'ਨਿਰਗੁਣ' ਹੈ। ਪੁਨਾ ਧ੍ਯਾਨ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ ਏਕ ਸਰੂਪ ਦੂਜਾ ਅਰੂਪ। 'ਅਰੂਪ' ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਬਾਣੀ ਸੇ ਅਤੀਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਹੈ, ਸਗੁਣ ਕਾ ਧ੍ਯਾਨ 'ਸਰੂਪ' ਹੈ, ਐਸਾ ਧ੍ਯਾਨ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰਬਾਣ ਤੰਤ੍ਰ ਮੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੰ. ਧ੍ਯਾਨ। ਗੁ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ, ਯਥਾ- ਨਾ ਤਿਸੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਧਿਆਨੁ ਹੈ ਨਾ ਤਿਸੁ ਧਰਮੁ ਧਿਆਨੁ।

**ਧਿਆਵਨ** ਗੁ. ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਧਿਆਵਨਾ ਧਿਆਵਨ ਨੀਕਾ। ਜਪਤੇ ਹੈਂ।

**ਧਿਕਾਰੁ** ਦੇ. ਤਿਰਸਕਾਰ, ਅਨਾਦਰ, ਯਥਾ- ਲੋਕੁ ਧਿਕਾਰੁ ਕਹੈ ਮੰਗਤ ਜਨ ਮਾਗਤ ਮਾਨੁ ਨ ਪਾਇਆ।

**ਧਿਙਾਣਾ** ਪੰ. ਜੋਰਾਵਰੀ, ਯਥਾ- ਦੇਂਦਾ ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਲੈਦੇ ਦੇਖਹੁ ਏਹੁ ਧਿਙਾਣਾ। ਨਿਸ੍ਰੇ ਉਲਟੀ ਬਾਤ, ਯਥਾ- ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣਾ ਕਰਹਿ ਧਿਙਾਣਾ ਕਲਿ ਲਖਣ ਵੀਚਾਰਿ।

**ਧਿਙਾਣੈ** ਪੰ. ਮਦ੍ਰ, ਜੋਰਾਵਰੀ, ਯਥਾ- ਤਉ ਕੜੀਐ ਜੇ ਕਿਛੁ ਹੋਇ ਧਿਙਾਣੈ। ਬਜਰਥ, ਜੈਸੇ- ਧਿਙਾਣੇ ਉਪਾਲੰਭ ਦੀਆ।

**ਧਿਜ** ਪੰ. ਪਤੀਜ, ਨਿਸ੍ਚਯ।

**ਧਿਮਾਣੈ** ਗੁ. ਕੁਮਲਾਏ ਅਰਥਾਤ ਉਦਾਸੀਨ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਮੁਖਿ ਧਿਮਾਣੈ ਧਨ ਖੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ ਦੇਖੁ।

**ਧ੍ਰਿਗੰਤ** ਗੁ. ਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸ੍ਯ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਧ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ। ਧਿਕਾਰ ਹੈ ਉਨ ਕੇ ਜਨਮ ਕੋ। ਪੁਨਾ- ਧ੍ਰਿਗੰਤ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸਨੇਹੰ ਧ੍ਰਿਗ ਸਨੇਹੰ ਭ੍ਰਾਤ ਬਾਂਧਵਹ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਭਕ੍ਤੀ ਮੇ ਬਿਘਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਇਨ ਸਭ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਧਿਕਾਰ ਹੈ।

**ਧ੍ਰਿਗੁ** ਦੇ. ਅਨਾਦਰ ਕੇ ਸਬਦੋਂ ਸੇ ਭਯ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਖਾਇਆ। ਨਿੰਦਾ ; ਝਿੜਕਨਾ। ਸੰ. ਧਿਕ।

**ਧਿਰਤ** ਦੇ. ਗ੍ਰਿਹੀਤ, ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਆ ; ਧਰੀ ਵਸਤੁ ; ਅਵਲੰਬਿਤ, ਆਸਰਾ ਪਕੜਾ ; ਧਾਰਣ ; ਯੋਗ ; ਜੋਤਿਸ ਕਾ ਆਠਵਾਂ ਜੋਗ ; ਸੁਖ ; ਅਠਾਰਾਂ ਅਖਰੇ ਪਾਦੋ ਵਾਲਾ ਛੰਦ। ਸੰ. ਧ੍ਰਿਤ।

**ਧਿਰਾਂ** ਪੰ. ਆਸਰੇ, ਯਥਾ- ਸਭੇ ਧਿਰਾਂ ਨਿਖੁਟੀਅਸੁ ਹਿਰਿ ਲਈਅਸੁ ਧਰ ਤੇ।

**ਧਿਰਿ** ਪੰ. ਓਰ, ਤਰਫ, ਯਥਾ- ਪਾਵ ਸੁਹਾਵੇ ਜਾਂ ਤਉ ਧਿਰਿ ਜੁਲਦੇ ਸੀਸੁ ਸੁਹਾਵਾ ਚਰਣੀ।

**ਧਿਰਿਆ** ਗੁ. ਆਸਰਾ।

**ਧੀ** ਸੰ. ਬੁੱਧੀ। ਪੰ. ਲੜਕੀ, ਯਥਾ- ਹਲੁ ਜੋਤੈ ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਪੁਤੁ ਧੀ ਖਾਇ।

**ਧੀਆ** ਪੰ. ਪੁਤ੍ਰੀਆਂ, ਯਥਾ- ਧੀਆ ਪੂਤ ਛੋਡਿ ਸੰਨਿਆਸੀ ਆਸਾ ਆਸ ਮਨਿ ਬਹੁਤੁ ਕਰਈਆ। ਪੁਨਾ- ਮਨਮੁਖੁ ਜਾਣੈ ਆਪਣੇ ਧੀਆ ਪੂਤ ਸੰਜੋਗੁ।

**ਧੀਜਈ** ਪੰ. ਨਿਸਚਾ ਕਰਤੇ ; ਧੀਰਜ ਕਰਤੇ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਹੋਈ ਬਹੁਤੁ ਕਿਵੈ ਨ ਧੀਜਈ।

**ਧੀਜੀਐ** ਪੰ. ਪਤੀਜੀਏ, ਨਿਸ੍ਚਾ ਕਰੀਏ, ਯਥਾ- ਚਲ ਚਿਤ ਬਿਤ ਅਨਿਤ ਪ੍ਰਿਅ ਬਿਨੁ ਕਵਨ ਬਿਧੀ ਨ ਧੀਜੀਐ।

**ਧੀਜੈ** ਪੰ. ਧਿਜੇ, ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਕਰੇ, ਜੈਸੇ- ਕਿਤ ਬਿਧ ਮਨ ਧੀਜੈ। ਟਿਕੇ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਿ ਪੰਚ ਅਗਨਿ ਕਿਉ ਧੀਰਜੁ ਧੀਜੈ।

**ਧੀਠਾ** ਪੰ. ਢੀਠਪਨਾ, ਬੇਸਰਮਪਨਾ, ਯਥਾ- ਬਿਨਸਿਆ ਭ੍ਰਮੁ ਭਉ ਧੀਠਾ ਜੀਉ। ਢੀਠ ਜਨ, ਯਥਾ- ਇਸੁ ਗੜ ਮਹਿ ਹਰਿ ਰਾਮ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿਛੁ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਵੈ ਧੀਠਾ।

**ਧੀਨ** ਗੁ. ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸੋ ਠਾਕੁਰੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਧੀਨ। ਵਾ ਤਿਸੀ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਹਮ ਭਾਵ ਸੇਵਕ ਹੈ।

**ਧੀਨਾ** ਗੁ. ਧ੍ਯਾਵਤੇ ਹੈਂ।

**ਧੀਰ** ਸੰ. ਧੈਰਯ ਵਾਲਾ ; ਸ੍ਵੈਰ, ਖੁਸੀ ਸੇ ਬਿਚਰਨੇ ਵਾਲਾ ; ਪੰਡਿਤ ; ਮਨੋਹਰ ; ਬਲ ਯੁਤ ; ਮੰਦਰ ; ਵਿਨੀਤ, ਸਿਖ੍ਯਤ, ਸਿਖ੍ਯਾ ਹੂਆ ; ਬਲਿ ਰਾਜਾ ; ਰਿਖਭ ਬੂਟੀ ; ਬੁਧੀ ਕਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ; ਕੁੰਕਮ। ਗੁ. ਧੀਰਜ, ਯਥਾ- ਦਮੜਾ ਪਲੈ ਨਾ ਪਵੈ ਨਾ ਕੋ ਦੇਵੈ ਧੀਰ।

**ਧੀਰਉ** ਗੁ. ਧੀਰਜ ਵਾਲਾ ਭਯਾ ਹੋ, ਯਥਾ- ਧੀਰਉ ਦੇਖਿ ਤੁਮ੍ਾਰੈ ਰੰਗਾ।

**ਧੀਰਕ** ਗੁ. ਸਤਕਾਰ, ਯਥਾ- ਭਾਵੈ ਧੀਰਕ ਭਾਵੈ ਧਕੇ ਏਕ ਵਡਾਈ ਦੇਇ। ਧੀਰਜ, ਯਥਾ- ਤੂ ਪ੍ਰਭੂ ਸਚੁ ਧੀਰਕ ਧੁਰ ਕੀ। ਧੀਰਜ ਦੇਵੋ ਅਪਨੇ ਬਲ ਕੀ। ਪੁਨਾ- ਸਚੈ ਸੁਣਿਆ ਕੰਨੁ ਦੇ ਧੀਰਕ ਦੇਵੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ।

**ਧੀਰਜੁ** ਦੇ. ਮਨ ਕੀ ਥਿਰਤਾ ; ਉੱਨਤੀ, ਉਚਾਈ ; ਮਨ ਕੀ ਅਬਯਾਕਲਤਾਈ, ਯਥਾ- ਧੀਰਜੁ ਧੜੀ ਬੰਧਾਵੈ ਕਾਮਣਿ ਸ੍ਰੀਰੰਗੁ ਸੁਰਮਾ ਦੇਈ। ਸੰ. ਧੈਰਯ।

**ਧੀਰਤਾ** ਸੰ. ਅਚੰਚਲਤਾ ; ਧੀਰਜ ; ਪੰਡਿਤਪਨਾ।

**ਧੀਰਿਓ** ਗੁ. ਥਿਰ ਹੂਆ ਹੈ, ਟਿਕਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਵਨ ਥਾਨ ਧੀਰਿਓ ਹੈ ਨਾਮਾ ਕਵਨ ਬਸਤੁ ਅਹੰਕਾਰਾ। ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਾਹੂ ਸੇ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਕੀ ਗਾਲਾਂ ਸੁਨ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਥਾ, ਤਿਸ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਜੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈਂ- ਹੇ ਪੁਰਖ ! ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੌਨ ਠਿਕਾਨੇ ਟਿਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਬੋਲ ਕੇ ਗਾਲੀ ਦਈ ਸੁਨ ਰੋਸ ਕਰਤਾ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਕਾਹੂੰ ਅੰਗ ਮੋ ਨਾਮ ਨਹੀ ਟਿਕਾ, ਯਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਕੋ ਗਾਲੀ ਨਹੀ ਲਗੀ ਕੋਪ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰ। ਸੰ. ਧ੍ਰਿਤ ਵਾ ਸ੍ਥਿਰ।

**ਧੀਰੀਐ** ਗੁ. ਧੀਰਜ ਕਰੀਏ, ਯਥਾ- ਜੈ ਡਿਠੇ ਮਨੁ ਧੀਰੀਐ ਕਿਲਵਿਖ ਵੰਞਨਿ੍ ਦੂਰੇ।

**ਧੀਰੈਗੀ** ਗੁ. ਧੀਰਜ ਪਾਵੇਗੀ, ਯਥਾ- ਕਿਉ ਧੀਰੈਗੀ ਨਾਹ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਭ ਵੇਪਰਵਾਹੇ।

**ਧੀਰੋਦਿ** ਗੁ. ਧੀਰਜ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਦਿ।

**ਧੀਵਰ** ਸੰ. ਝੀਵਰ, ਮਹਰਾ ; ਸ੍ରੇਸ੍ਟ ਬੁਧਿ ਵਾਲਾ ਪੰਡਿਤ।

**ਧੁਹਿ** ਪੰ. ਠੱਗੀ, ਛਲ, ਯਥਾ- ਵੇਖਦਿਆ ਹੀ ਮਾਇਆ ਧੁਹਿ ਗਈ ਪਛੁਤਹਿ ਪਛੁਤਾਇਆ।

**ਧੁਹੈ** ਪੰ. ਦਗਾ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਤਿਥੈ ਧੁਹੈ ਜਿਥੈ ਹਥੁ ਨ ਪਾਇ।

**ਧੁਕਣੁ** ਪੰ. ਦੌੜਨਾ, ਯਥਾ- ਕੋਠੇ ਧੁਕਣੁ ਕੇਤੜਾ ਪਿਰ ਨੀਦੜੀ ਨਿਵਾਰਿ।

**ਧੁਖਾਂ** ਪੰ. ਭੀਤਰੋ ਬਲਤੀ ਹੋ, ਯਥਾ- ਧੁਖਾਂ ਜਿਉ ਮਾਂਲੀਹ ਕਾਰਣਿ ਤਿੰਨ੍ਾ ਮਾ ਪਿਰੀ। ਬਾਹਰ ਸੇ ਨਾ ਜਗਤੀ ਆਗ ਕਾ ਭੀਤਰ ਸੇ ਜਾਗਨਾ ਧੁਖਨਾ ਕਹਾਤਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੈ ਬਾਹਰ ਸੇ ਹਾਹਾ ਕਰਲਾਪਨਾ ਕਰਤਾ ਭੀ ਭੀਤਰ ਸੇ ਅਤਯੰਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ।

**ਧੁਖਿ** ਪੰ. ਗਰਮ ਹੋ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਰਾਤੀ ਵਡੀਆਂ ਧੁਖਿ ਧੁਖਿ ਉਠਨਿ ਪਾਸ।

**ਧੁਜਾ** ਗੁ. ਪਤਾਕਾ, ਯਥਾ- ਫੁਨਿ ਧ੍ਰੰਮ ਧੁਜਾ ਫਹਰੰਤਿ ਸਦਾ। ਸੰ. ਧ੍ਵਜਾ।

**ਧੁੰਧਰਾਵਾ** ਗੁ. ਧੂੜ ਮੇ ਮੇਲ ਦੀਆ, ਯਥਾ- ਇਨ੍ ਮੁੰਡੀਅਨ ਮੇਰਾ ਘਰੁ ਧੁੰਧਰਾਵਾ।

**ਧੁੰਧਿ** ਦੇ. ਅਨੇਰਾ, ਯਥਾ- ਨੇਤ੍ਰੀ ਧੁੰਧਿ ਕਰਨ ਭਏ ਬਹਰੇ ਮਨਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਨ ਜਾਨੀ। ਅਗ੍ਯਾਨ ਅੰਧੇਰਾ, ਜੈਸੇ- ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਮਿਟੀ ਧੁੰਧੁ ਜਗਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਆ।

**ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ** ਪੰ. ਅੰਧਕਾਰ, ਯਥਾ- ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ। ਦਸ ਕ੍ਰੋੜ ਕਾ ਨਾਮ ਅਰਬੁਦ ਹੈ, ਤਾ ਸੇ ਅਧਿਕ ਅਨਰਬਦ ਹੈ, ਅਨਰਬਦ ਕੇ ਥਾਨ ਨਰਬਦ ਹੈ। ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ- ਦਸ ਕ੍ਰੋੜ ਜੁਗ ਵਾ ਤਾਸੇ ਅਧਿਕ ਜੁਗ ਅੰਧਕਾਰ ਹੀ ਰਹਿਆ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੋ 'ਕੇਤੜਿਆ ਜੁਗ ਧੁੰਧੂਕਾਰੈ' ਲਿਖਾ ਹੈ, ਆਸੰਕਾ- ਇਨ ਤੁਕੋਂ ਮੇ ਗੁਰੋ ਨੇ ਅਧਿਕ

ਕਾਲ ਅੰਧਕਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। 'ਜੁਗ ਛਤੀਹ ਕੀਓ ਗੁਬਾਰਾ', ਈਹਾਂ ਅਲਪ ਕਾਲ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਰੋਧ ਕਾ ਪਰਿਹਾਰ ਕੈਸੇ ? ਉੱਤਰ- ਇਨ ਅਲਪ ਕਾਲ ਅਧਿਕ ਕਾਲ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋ ਕਾ ਪ੍ਰਲਯ ਮਾਤ੍ਰ ਕਹਨੇ ਮੇ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ, ਸ੍ਵਾਰਥ ਸੰਖ੍ਯਾ ਮੇ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਕੋਈ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀ। ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਜੈਸੇ ਪਹਲੇ ਔਰ ਕੁਛ ਨਾ ਹੂਆ, ਤਮ ਹੀ ਹੂਆ ਐਸੇ ਵੇਦ ਮੋ, ਤਮ ਸਬਦ ਸੇ ਅਗਯਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਈਹਾਂ ਭੀ ਰਚਨਾ ਸੇ, ਪੂਰਬ ਅਗ੍ਯਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੋਈ 'ਧਰਣਿ ਨ ਗਗਨਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰਾ' ਸੇ ਸਪਸ੍ਟ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਧੁੰਧੂਕਾਰਿ ਨਿਰਾਲਮੁ ਬੈਠਾ ਨਾ ਤਦਿ ਧੰਧੁ ਪਸਾਰਾ ਹੇ।

**ਧੁਨਕਾਰ** ਗੁ. ਸਬਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਜੈਸੇ- ਅਨਹਦ ਧੁਨਕਾਰ।

**ਧੁਨਿ** ਦੇ. ਮ੍ਰਿਦੰਗਾਦਿਕੋ ਕੀ ਅਵਾਜ, ਯਥਾ- ਧੁਨਿ ਵਾਜੇ ਅਨਹਦ ਘੋਰਾ। ਉੱਤਮ ਕਾਬ੍ਯ, ਕਾਬ੍ਯ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਉੱਤਮ ਕਾਬ੍ਯ ਧੁਨਿ ਹੈ ਔਰ ਅਰਥ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਸੇ ਔਰ ਅਰਥ ਸੂਚਨ ਕਰਨਾ, ਜੈਸੇ ਸਤ੍ਰ ਕੇ ਘਰ ਮੇ ਖਾਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਹੈ ਤਬ ਜਹਰ ਖਾਵੋ, ਕਹਨੇ ਸੇ ਮਤ ਖਾਵੋ ; ਨਦੀ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਧੁਨਿਤ** ਗੁ. ਧੁਨੀਯੋ ਮੇ ਮੇਲ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਗੁਨਿਤ ਧੁਨਿਤ ਲਲਿਤ ਅਨਿਕ ਧਾਰ ਮੁਨੀ। ਸੁੰਦਰ ਧੁਨੋ ਮੇ ਮੇਲ।

**ਧੁਨੀਆ** ਦੇ. ਬਹੁਤ ਧੁਨਾ, ਅਵਾਜਾਂ ; ਪੇਂਜਾ।

**ਧੁਨੀਐ** ਗੁ. ਵਾਜੇ ਵਜਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਅਨਹਦ ਚੋਜ ਭਗਤ ਭਵ ਭੰਜਨ ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨੀਐ ਰਾਮ। ਅਨਾਹਦ ਧੁਨੀ ਕੇ ਵਾਜੇ ਵਜਤੇ ਹੈ।

**ਧੁਨੇ** ਗੁ. ਧੁਨ ਤੇ, ਯਥਾ- ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਮੂੰਡ ਧੁਨੇ ਪਛੁਤਈਹੈ।

**ਧੁਪ** ਪੰ. ਸੂਰਜ ਕੀ ਜੋਤਿ, ਧੂਪ।

**ਧੁੰਮ** ਪੰ. ਧੂੰਮ, ਬਡਾ ਸੋਰ।

**ਧੁਮਾਈ** ਪੰ. ਉਡਾਈ ; ਪੜੀ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਨ ਮਨਮੁਖਿ ਤਿਤੁ ਤਨਿ ਧੂੜਿ ਧੁਮਾਈ। ਤਿਸ ਕੇ ਤਨ ਮੋ ਪਾਪ ਰੂਪ ਧੂੜ ਪੜੀ ਹੈ।

**ਧੁਰ** ਪੰ. ਆਦਿ ਸੇ, ਯਥਾ- ਓਇ ਵਿਚਾਰੇ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਜਾ ਭਾਗ ਧੁਰਿ ਮੰਦੇ। ਜਿਸ ਕੇ ਆਸਰੇ ਰਥ ਗਡੇ ਆਦਿ ਪਹੀਏ ਵਾਲੀ ਅਸਵਾਰੀ ਚਲੇ ਹੈ ਵਹੁ ਲਕੜੀ ; ਬੋਝ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਧੁਰੰਧਰੁ ਸੋਈ ਬਸੁੰਧਰੁ ਹਰਿ ਏਕ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਪਾਗੈ। ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਬਡਾ ਬੋਝ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਰਬ ਕਰਮੋ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਔ ਵਹੀ ਨਿਖਲ ਬਸੁ ਕੇ ਧਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

**ਧੁਰ ਕੀ** ਗੁ. ਧੁਰ ਪਹੁਚਾਨੇ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਧੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਰਾਮੁ ਰਵੀਜੈ। ਪੁਨਾ- ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ। ਆਦਿ ਕੀ, ਯਥਾ- ਧੁਰ ਕੀ ਭੇਜੀ ਆਈ ਆਮਰਿ।

**ਧੁਰ ਤੇ** ਪੰ. ਮੂਲ ਤੇ, ਆਦਿ ਤੇ, ਯਥਾ- ਧੁਰ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ ਆਪਿ ਤਉ ਹੋਇ ਮਨਹਿ ਪਰਗਾਸੁ।

**ਧੁਰਹੁ** ਪੰ. ਮੂਲ ਤੇ, ਆਦਿ ਤੇ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਜੈਨੀ ਉਝੜ ਪਾਇ ਧੁਰਹੁ ਖੁਆਇਆ।

**ਧੂਕਿ** ਪੰ. ਮੁ. ਦੌੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪਤਣਿ ਕੂਕੇ ਪਾਤਣੀ ਵੰਞਹੁ ਧ੍ਰੂਕਿ ਵਿਲਾੜਿ। ਜਾਵੋ ਦੌੜ ਕੇ ਪਾਰ।

**ਧੁਰੰਧਰ** ਸੰ. ਬੋਝ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਮੁਖ੍ਯ ਹੋ ਕਾਰ ਤੋਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ ਪੰਡਿਤੋ ਮੇ ਧੁਰੰਧਰ ਸਭ ਸੇ ਮੁਖ੍ਯ ਪੰਡਤਾਈ ਕਾ ਕਾਰ ਤੋਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਜੋਤਸੀਓ ਮੇ ਧੁਰੰਧਰ ਜੋਤਸ ਕਾ ਕਾਰ ਤੋਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਧੁਰਾਹੁ** ਗੁ. ਆਸਰਾ ; ਧੁਰ ਸੇ, ਯਥਾ- ਆਇਆ ਮਰਣੁ ਧੁਰਾਹੁ ਹਉਮੈ ਰੋਈਐ।

**ਧੁਰਿ ਤੂ** ਗੁ. ਆਦਿ ਤੇ, ਯਥਾ- ਭਗਤਾ ਦੀ ਸਦਾ ਤੂ ਰਖਦਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਧੁਰਿ ਤੂ ਰਖਦਾ ਆਇਆ।

**ਧੁਵੀਜੈ** ਗੁ. ਧੁਆਈਐ, ਯਥਾ- ਰਾਮਾ ਮੈ ਸਾਧੂ ਚਰਨ ਧੁਵੀਜੈ।

**ਧੂਉ** ਦੇ. ਧੂਆ, ਯਥਾ- ਭਾਹਿ ਬਲੰਦੀ ਵਿਝਵੀ ਧੂਉ ਨ ਨਿਕਸਿਓ ਕਾਇ।

**ਧੂੰਆ** ਦੇ. ਧੂਮ ਅਰਥਾਤ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਨ੍ਯ ਨਾਨਾ ਸੰਕਲਪ, ਯਥਾ- ਬੁਝਿ ਗਈ ਅਗਨਿ ਨ ਨਿਕਸਿਓ ਧੂੰਆ। ਪੰ. ਸੀਤ ਕਾਲ ਮੇ ਸੇਕਨੇ ਹੇਤ ਲਾਯਾ ਲਕੜੀ ਗੋਬਰ ਘਾਸ ਕੀ ਆਗ ਕਾ ਅੰਗੀਠਾ।

**ਧੂਈ** ਪੰ. ਧੂਣੀ ਸੇਕਨੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਦਇਆ ਫਾਹੁਰੀ ਕਾਇਆ ਕਰਿ ਧੂਈ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕੀ ਅਗਨਿ ਜਲਾਵੈ।

**ਧੂਸਰ** ਸੰ. ਗਧਾ ; ਉਠ ; ਕਬੂਤਰ ; ਤੇਲੀ ; ਕਾਲਾ ਸੁਪੈਦ ਤਥਾ ਪੀਲਾ ਸੁਪੈਦ ਮਿਲੇ ਰੰਗ ; ਇਨ ਰੰਗੋ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ।

**ਧੂਹ** ਪੰ. ਖੈਂਚ ਕੇ, ਯਥਾ- ਦਰਸ ਪਿਆਸ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ ਕਾਢੀ ਨਰਕ ਤੇ ਧੂਹ। ਜੈਸੇ- ਧੂਹ ਮਿਆਨੋ ਕਢੀਆ ਤਿਖੀਆ ਤਲਵਾਰਾ।

**ਧੂਣੀ** ਪੰ. ਗੁੱਗਲ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਧੂਪ ; ਸੇਕਨੇ ਕੀ ਧੂੰਈ।

**ਧੂਤ** ਸੰ. ਕੰਪਿਤ, ਕਾਪਤਾ ਹੂਆ ; ਤਯਕ੍ਤ, ਤਯਾਗਯਾ ਹੂਆ ; ਭਰਤਸਿਤ, ਝਿੜਕਯਾ ਹੂਆ ; ਤਰਕਿਤ।

**ਧੂਨੀ** ਦੇ. ਧੂਣੀ।

**ਧੂਪ** ਸੰ. ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁਓਂ ਕਾ ਧੂੰਆਂ ॥ਦੋਹਾ॥ ਉਤਮ ਗੰਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਧੂ ਧੋਵਤ ਸਭ ਦੋਖ। ਜਨੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੋ ਧੂਪ ਕਹਤ ਤਗ ਘੋਖ।੧। ਧੂਪ ਦੇਵਨ ਕਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੈ- ੧. ਕਾਲਾ ਅਗਰ ੨. ਮੁਸਕ ਕਪੂਰ ੩. ਚੰਦਨ ੪. ਸਿੱਲਕ, ਇਨ ਕਾ ਧੂਪ ਭਗਵਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਿਯਾ ਹੈ। ੧. ਭੈਸੀਆ ਗੁੱਗਲ ੨. ਮੁਸਕ ਕਪੂਰ ੩. ਨਖ ਨਾਮ ਔਖਧਿ ੪. ਅਗਰ ੫. ਸਿੱਲਕ ੬. ਦੇਵਦਾਰੂ, ਇਨ ਚੀਜੋਂ ਕਾ ਧੂਪ

ਬਿਸਨੁ ਕੋ ਪ੍ਰਿਯਾ ਹੈ। ੧. ਮੋਥਾ ੨. ਗੁੱਗਲ ੩. ਕੁੱਠ ੪. ਕਪੂਰ ੫. ਸੁਪੈਦ ਚੰਦਨ ੬. ਦੇਵਦਾਰੂ ੭. ਜਟਾਮਾਂਸੀ ੮. ਜਾਯਫਲ ੯. ਨੇਤ੍ਰ ਬਾਲਾ ੧੦. ਮੁਰਾ ੧੧. ਮਾਂਸੀ ੧੨. ਅਗਰ ੧੩. ਉਸੀਰ ੧੪. ਕੇਸਰ ੧੫. ਲਾਯਚੀ ੧੬. ਤੇਜਪਤ੍ਰ, ਇਨ ਕੁਟੀ ਛਾਣੀ ਘੀ ਮੇ ਭਿਗੋਈ ਸਭ ਚੀਜੋਂ ਕਾ ਖੋੜਸਾਂਗ ਧੂਪ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ। ੧. ਗੁਗਲ ੨. ਚੰਦਨ ੩. ਤੇਜਪੱਤ੍ਰ ੪. ਕੁੱਠ ੫. ਅਗਰ ੬. ਕੁੰਕਮ ੭. ਜਾਯਫਲ ੮. ਕਪੂਰ ੯. ਜਟਾਮਾਸੀ ੧੦. ਨੇਤ੍ਰਬਾਲਾ ੧੧. ਤ੍ਰਕ ੧੨. ਉਸੀਰ, ਇਨ ਵਸਤੂਓਂ ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਦ੍ਵਾਦਸਾਂਗ ਧੂਪ ਵਿਸਨੁ ਕੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ। ੧. ਕਪੂਰ ੨. ਕੁਠ ੩. ਅਗਰ ੪. ਗੁਗਲ ੫. ਸੁਕਲ ਚੰਦਨ ੬. ਕੇਸਰ ੭. ਨੇਤ੍ਰਬਾਲਾ ੮. ਤੇਜ ਪਤ੍ਰ ੯. ਤ੍ਰਕ ੧੦. ਜਾਯਫਲ, ਇਨ ਕੁਟੀ ਛਾਣੀ ਘੀ ਮੇ ਭਿਗੋਈ ਚੀਜੋਂ ਕਾ ਦਸਾਂਗ ਧੂਪ ਹੈ। ੧. ਗੁੱਗਲ ੨. ਅਗਰ ੩. ਤੇਜਪਤ੍ਰ ੪. ਸੁਕਲ ਚੰਦਨ ੫. ਕਪੂਰ ੬. ਨੇਤ੍ਰਬਾਲਾ ੭. ਕੁੱਠ ੮. ਕੇਸਰ, ਯਹ ਘ੍ਰਿਤ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਚੀਜੋਂ ਕਾ ਅਸ੍ਹਾਂਗ ਧੂਪ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ। ੧. ਚੰਦਨ ੨. ਕੇਸਰ ੩. ਕਪੂਰ ੪. ਗੁੱਗਲ ੫. ਅਗਰ, ਇਨ ਪਾਂਚੋ ਕਾ ਘ੍ਰਿਤ ਭਿਗੋਯਾ ਪੰਚਾਂਗ ਧੂਪ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਬਿਸਨੁ ਕੇ ਪਿਆਰੇ ਧੂਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਕੋ ਦੇਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਸਰੀਰ ਹੈ। ੧. ਮਿਸ੍ਰੀ ੨. ਘ੍ਰਿਤ ੩. ਸਹਿਤ ੪. ਗੁੱਗਲ ੫. ਅਗਰ ੬. ਚੰਦਨ, ਯਹ ਖੜੰਗ ਧੂਪ ਸਰਬ ਦੇਵਨ ਕੋ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ। ਧੂਪ ਉਨ ਵਸਤੂਓ ਕਾ ਦੇਨਾ ਜੋ ਨਾਕ ਔ ਨੇਤ੍ਰ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ ਕੋ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਵੇ, ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਗੰਧ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ, ਦੁਖਦਾਈ ਦੁਰਗੰਧ ਵਾਲੀਓਂ ਕਾ ਨਹੀ ਦੇਨਾ। ਧੂਪ ਜਿਸ ਕੋ ਦੇਨਾ ਉਸ ਕੇ ਨੀਚੇ ਭਾਗ ਸੇ ਦੇਨਾ, ਤਬੀ ਨਾਕ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਧੂਪ ਸਮੇ ਧੂਪਦਾਨੀ ਅਨਾਮਕਾ ਮਧਜਮਾ, ਅੰਗੁਲੀਓਂ ਕੀ ਬਿਚਲੀ ਗਾਂਠੋ ਪੈ ਰੱਖ, ਊਪਰ ਸੇ ਅੰਗੂਠੇ ਕੇ ਅੱਗ੍ਰ ਭਾਗ ਸੇ ਦਬਾ ਕੇ, ਦਾਹਨੇ ਹਾਥ ਸੇ ਪਕੜਨੀ। ਵਾਮੇ ਹਾਥ ਮੇ ਘੰਟਾ ਪਕੜ ਕੇ ਵਜਾਨਾ, ਮੁਖ ਸੇ ਜਯ ਜਯ ਸਬਦ ਕਹਨਾ। ਧੂਪਦਾਨੀ ਉਠਾਨੇ ਸਮੇ ਸੰਖ ਜਲ ਸੇ ਪੂਜ ਲੇਨੀ। ਪੂਜਾ ਸਮੇ ਗੰਧ ਪੁਸਪ ਭੂਖਣ ਪੂਜ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਰਖਣੇ। ਧੂਪ ਵਾਮੇ ਪਾਸੇ ਸੇ ਦੇਨਾ, ਸਾਮਣੇ ਤਥਾ ਦਾਹਨੇ ਪਾਸੇ ਸੇ ਆਰੰਭ ਕਰ ਨਹੀ ਦੇਨਾ। ਏਵੇਂ ਦੀਪ ਆਰਤੀ ਦਾਹਨੇ ਪਾਸੇ ਸੇ ਆਰੰਭ ਕੇ ਕਰਨੀ, ਸਾਮਨੇ ਤਥਾ ਵਾਮੇ ਪਾਸੇ ਸੇ ਨਹੀ ਕਰਨੀ। ਨੈਵੇਦ੍ਯ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗ ਕੀ ਵਸਤੁ, ਦਾਹਨੇ ਪਾਸੇ ਰਖਣੀ, ਸਾਮਨੇ ਔ ਪੀਠ ਪੀਛੇ ਨਹੀ ਰਖਣੀ। ਵਾਮ ਦਖਣ ਪਾਸੇ ਈਹਾਂ ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਲੇਨੇ, ਪੂਜਨੇ ਵਾਲੇ ਕੇ ਨਹੀ ਲੇਨੇ। ਬਿਸਨੁ ਕੇ ਧੂਪ ਮੇ ਮੀਠਾ ਨਹੀ ਮਿਲਾਨਾ, ਤਥਾ ਔਰ ਬਹੁਤ ਵਸਤੂ ਹੈਂ ਜਿਨ ਕਾ ਵਰਜਨ ਹੈ। ਧੂਪ ਅਤਰ ਔ ਮਾਲਾ ਨਿਵੇਦਨ ਮੇ ਪੀਛੇ ਦੇਨਾ, ਇਨ ਸੇ ਬਿਨਾ ਦੇਨੇ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਹੈ, ਯਥਾ- ਧੂਪ ਦੀਪ ਸੇਵਾ ਗੋਪਾਲ। ਪੁਨਾ- ਧੂਪ ਦੀਪ ਘ੍ਰਿਤ ਸਾਜਿ ਆਰਤੀ। ਦੇ. ਧੁੱਪ, ਸੂਰਜ ਕੀ ਜੋਤਿ, ਯਥਾ- ਧੂਪ ਛਾਵ ਜੇ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਣੈ।

**ਧੂਪ ਛਾਵ** ਵਾ. ਧੁੱਪ ਛਾਉ, ਯਥਾ- ਧੂਪ ਛਾਵ ਜੇ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਣੈ। ਸੁਖਦਾਈ ਦੁਖਦਾਈ ਵਸਤੂਓਂ ਕੋ ਜੇਕਰ ਸਮਾਨ ਜਾਣੇ।

**ਧੂਪੈ** ਗੁ. ਹੋਮ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਅਉਧੂਤੀ ਜੋ ਧੂਪੈ ਆਪੁ।

**ਧੂੰਮ** ਸੰ. ਧੂੰਏ ਕਾ, ਯਥਾ- ਧੂੰਮ ਬਾਦਰ ਸਭਿ ਮਾਇਆ ਸਾਜ। ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂਓ ਕੇ ਧੂਮ ਕਾ ਨਾਮ ਧੂਪ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਧੂਮ੍ਰ** ਸੰ. ਕਾਲਾ ਔ ਲਾਲ ਰੰਗ ਮਿਲਾ ਤਿਸ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ; ਸਿਵ ; ਲੋਹ ਬਾਣ ਔਖਧਿ ; ਜੋਤਿਸ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਕਹਾ ਇਕ ਯੋਗ।

**ਧੂਮਾ ਧਾਮ** ਪੰ. ਮਾਰ ਧਾੜ, ਯਥਾ- ਆਇ ਪਰੇ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੇ ਬੀਚਹਿ ਧੂਮਾ ਧਾਮ।

**ਧੂਰਤੁ** ਸੰ. ਧਤੂਰਾ ਬੂਟੀ ; ਨਾਯਕ ਬਿਸੇਖ ਜੋ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੇ ਗਮਨ ਕਰੇ ; ਜੁਆਰੀਆ ਪੁਰਖ ; ਠੱਗ। ਗੁ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਧੂਰਤੁ ਸੋਈ ਜਿ ਧੁਰ ਕਉ ਲਾਗੈ। 'ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਤਿਹਾਂ ਗੁਣਾ ਕੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰੈ' ਕਥਨ ਵਤ ਗੁਰੁ ਕਹੇਂ ਧੂਰਤ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ 'ਧੁ'- ਸਰਬ ਕੇ ਆਦਿ ਰੂਪ ਹਰੀ ਮੇ 'ਰਤ'- ਚਿਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸੇ ਲਗੇ।

**ਧੂਰਾਵਾ** ਗੁ. ਚਰਨ ਧੂੜ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮਸਤ ਪੁਨੀਤ ਸੰਤ ਧੂਰਾਵਾ।

**ਧੂਰੇ** ਦੇ. ਧੂਰ, ਚਰਨ ਰਜ, ਯਥਾ- ਮੋ ਕਉ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕੀ ਧੂਰੇ। ਪੁਨਾ- ਧਧਾ ਧੂਰਿ ਪੁਨੀਤ ਤੇਰੇ ਜਨੂਆ।

**ਧੂਲੀ** ਸੰ. ਧੂੜ।

**ਧੂੜਿ** ਪੰ. ਰਜ ਚਰਨੋ ਕੀ ; ਮਿਟੀ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਨ ਮਨਮੁਖਿ ਤਿਤੁ ਤਨਿ ਧੂੜਿ ਧੁਮਾਈ।

**ਧੂੜਿ ਮਣੀ** ਗੁ. ਧੂੜਮਈ, ਯਥਾ- ਸਹਜ ਅਵਲਿ ਧੂੜਿ ਮਣੀ ਗਾਡੀ ਚਾਲਤੀ।

**ਧੂੜੀ** ਪੰ. ਰਜ ਮੇ, ਯਥਾ- ਧੂੜੀ ਮਜਨੁ ਸਾਧ ਖੇ ਸਾਈ ਥੀਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ।

**ਧੇਣਵਾ** ਪੰ. ਨਈਆਂ ਸੂਈਆਂ ਗਊਆਂ, ਯਥਾ- ਨਦੀਆ ਹੋਵਹਿ ਧੇਣਵਾ ਸੁੰਮ ਹੋਵਹਿ ਦੁਧੁ ਘੀਉ। ਇਸ ਅਰਥ ਕੇ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਪੰਜਾਬ ਮੇ ਲਵੇਰੀ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਭੀ ਧੇਵਣਾ ਕਹ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਧੇਣਵਾ ਬਹੁਤ ਹੈਂ।

**ਧੇਨੁ** ਸੰ. ਨਈ ਪ੍ਰਸੂਤ ਭਈ ਗਊ, ਯਥਾ- ਧੇਨੁ ਦੁਧੈ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਕਿਤੈ ਨ ਆਵੈ ਕਾਮ।

**ਧੇਯ** ਸੰ. ਧਯਾਨਯੋਗ ਵਸਤੂ।

**ਧੈਰਯ** ਸੰ. ਧੀਰਜ।

**ਧੈਰੁ** ਗੁ. ਧਾਵਤਾ, ਯਥਾ- ਜਨਮਿ ਮਰਣਿ ਨਹੀ ਧੰਧਾ ਧੈਰੁ। ਜਨਮ ਮ੍ਰਿਤੂ ਮੇ ਅਰ ਧੰਧਜੋ ਮੇ ਨਹੀ ਧਾਵਤਾ।

**ਧੈਵਤ** ਸੰ. ਛਠਾ ਸੁਰ।

**ਧੋਹੁ** ਪੰ. ਦਗਾ, ਛਲ, ਯਥਾ- ਧੋਹੁ ਨ ਚਲੀ ਖਸਮ ਨਾਲਿ ਲਬਿ ਮੋਹਿ ਵਿਗੁਤੇ।

**ਧੋਹੁ ਨ** ਦੇ. ਛਲ ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਧੋਹੁ ਨ ਚਲੀ ਖਸਮ ਨਾਲਿ ਲਬਿ ਮੋਹਿ ਵਿਗੁਤੇ।

**ਧੋਕ** ਦੇ. ਪੂਜਨ ਕਰਕੇ, ਜੈਸੇ- ਬਿਨਉ ਕਰਉ ਕਰ ਧੋਕ।

**ਧੋਖਾ** ਪੰ. ਸੰਦੇਹ, ਯਥਾ- ਮਨ ਤੇ ਧੋਖਾ ਤਾ ਲਹੈ ਜਾ ਸਿਫਤਿ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸਿ।

**ਧੋਖੇ** ਪੰ. ਪੂਜੇ, ਯਥਾ- ਕਹਾ ਭਇਆ ਨਰ ਦੇਵਾ ਧੋਖੇ ਕਿਆ ਜਲਿ ਬੋਰਿਓ ਗਿਆਤਾ। ਕਯਾ ਹੂਆ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਪੂਜੇ।

**ਧੋਤਿਆ** ਪੰ. ਧੋਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਧੋਤਿਆ ਜੂਠਿ ਨ ਉਤਰੈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਾ ਤਿਸੁ। ਯਹ ਬਚਨ ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਕਾਸੀ ਕਾ ਬਰਤਨ ਸਭ ਕੇ ਲਾਯਕ ਨਹੀ, ਸਦਾ ਜੂਠਾ ਰਹਤਾ ਹੈ।

**ਧੋਤੀ** ਦੇ. ਸਾਟੀ, ਸਾੜੀ, ਯਥਾ- ਧੋਤੀ ਟਿਕਾ ਤੈ ਜਪਮਾਲੀ ਧਾਨੁ ਮਲੇਛਾਂ ਖਾਈ। ਧੋਈ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਬਾਹਰਿ ਧੋਤੀ ਤੂਮੜੀ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ। ਹਠ ਯੋਗ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਕਹੀ, ਤੀਨ ਅੰਗੁਲ ਚੌੜੀ ਸੋਲਾਂ ਗਜ ਲੰਬੀ ਬਸਤ੍ਰ ਕੀ ਲੀਰ, ਜਿਸ ਸਾਥ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਸੇ ਪਹਲੇ, ਯੋਗਾਭਯਾਸ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ, ਛਾਤੀ ਸੇ ਬਾਹਰ ਕਫ ਨਿਕਾਸਤੇ ਹੈਂ। ਸਪਸ੍ਰ ਰੀਤਿ ਐਸੇ ਹੈ, ਉਸ ਬਸਤ੍ਰ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਕੋਲੇ ਕਰ, ਅਭਯਾਸੀ ਪੁਰਖ ਏਕਾਂਤ ਬੈਠ ਥਾਲੀ ਮੋ ਜਲ ਪਾਇ ਤਿਸ ਮੋ ਧੋਤੀ ਕੋ ਭਿਗੋ ਕਰ, ਏਕ ਤਰਫ ਕਾ ਪੱਲਾ ਮੁਖ ਮੇ ਪਾਇ, ਸਹਜ ਸਹਜ ਹਾਥ ਮੋ ਪਕੜ ਕੇ, ਧੋਤੀ ਕੋ ਭੀਤਰ ਨਿਗਲ ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਥੋੜਾ ਸਾ ਸਿਰਾ ਮੁਖ ਸੇ ਬਾਹਰ ਹਾਥ ਮੋ ਰਖਤੇ ਹੈਂ। ਜਬ ਸਭ ਨਿਗਲੀ ਗਈ ਉਦਰ ਮੋ ਹਿਲਾ ਕੇ, ਸਹਜ ਸਹਜ ਮੁਖ ਸੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਾਸ ਨਿਕਾਸ, ਉਸੀ ਥਾਲ ਮੋ ਗੇਰਤੇ ਹੂਏ, ਸਾਰੀ ਨਿਕਾਸ ਕੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਬਹੁਤੇ ਜਲ ਸੇ ਧੋ ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਛਾਤੀ ਕੀ ਸਮਗ੍ਰ ਕਫ, ਉਸ ਸਾਥ ਲਗ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸ ਆਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੀਏ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕੇ ਸਮੇ, ਸ੍ਵਾਸ ਮੇ ਰੋਕ ਨਹੀ ਪੜਤੀ, ਆਲਸ ਨੀਦ ਨਹੀ ਹੋਤੀ, ਖਈ ਖਾਂਸੀ ਆਦਿ ਬਿਮਾਰੀਆ ਨਹੀ ਹੋਤੀ, ਯੇ ਉਸ ਕੇ ਕਰਨੇ ਕੇ ਫਲ ਹੈਂ।

**ਧੋਤੀਆ** ਦੇ. ਸਾਟਕਾ, ਯਥਾ- ਗਜ ਸਾਢੇ ਤੈ ਤੈ ਧੋਤੀਆ ਤਿਹਰੇ ਪਾਇਨਿ ਤਗ।

**ਧੋਨਾ** ਦੇ. ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨਾ।

**ਧੋਪਈ** ਗੁ. ਧੋਯਾ ਜਾਤਾ, ਯਥਾ- ਪਾਣੀ ਚਿਤੁ ਨ ਧੋਪਈ ਮੁਖਿ ਪੀਤੈ ਤਿਖ ਜਾਇ। ਜਲ ਸੇ ਮਨ ਨਹੀ ਧੋਆ ਜਾਤਾ, ਮੁਖ ਕਰ ਪੀਨੇ ਸੇ ਤ੍ਰਿਖਾ ਦੂਰ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਯਾਹੀ ਤੇ 'ਜਲ ਕੈ ਮਜਨਿ ਜੇ ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਮੇਂਡੁਕ ਨਾਵਹਿ' ਬਚਨ ਸੇ ਮਨ ਕੀ ਸੁਧੀ ਬਿਨਾ, ਗਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਉਕ੍ਰੰਚ- ਨਵਾਰਿਣਾ ਸੁਧਯਤਿਚਾਂਤਰਾਤਮਾ। ਨਹੀ ਜਲ ਸੇ ਸੁਧ ਹੋਤਾ ਦੇਹ ਭੀਤਰ ਮਨ।

**ਧੋਪੈ** ਦੇ. ਧੋਈਏ, ਯਥਾ- ਮਾਟੀ ਕਾ ਕਿਆ ਧੋਪੈ ਸੁਆਮੀ ਮਾਣਸ ਕੀ ਗਤਿ ਏਹੀ।

**ਧੋਬੀ** ਦੇ. ਕਪੜੇ ਧੋਨੇ ਵਾਲਾ ਛੀਪਾ, ਯਥਾ- ਧੋਬੀ ਧੋਵੈ ਬਿਰਹ ਬਿਰਾਤਾ।

**ਧੋਰਾ** ਗੁ. ਆਸਰਾ ਅਰਥਾਤ ਸਮਗ੍ਰ ਭਾਰ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਮੋਹਿ ਅਨਾਥ ਨਿਰਗੁਨ ਗੁਣੁ ਨਾਹੀ ਮੈ ਆਹਿਓ ਤੁਮ੍ਹਰਾ ਧੋਰਾ। ਪੁਨਾ- ਈਹਾ ਊਹਾ ਤੁਹਾਰੋ ਧੋਰਾ। ਦੇ. ਮਿਆਨ ਦੁਵਾਬ। ਪਾਸ, ਜੈਸੇ- ਉਸ ਕਾ ਧੋਰਾ ਨਾ ਛੋਡਨਾ।

**ਧੋਰਾਹਾ** ਗੁ. ਧੁਰ ਸੇ।

**ਧੋਰੀ** ਪੰ. ਬੋਝ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲੇ ਬੈਲ, ਜੈਸੇ- ਤੇਰੇ ਧੋਰੀ ਜੀਵੇ।

**ਧੋਵਣ** ਗੁ. ਮਸਾਲੇ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖ ਜੂਠਿ ਨ ਉਤਰੈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣ ਪਾਇ। ਧੋਏ ਜਾਵੇ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿਕ ਜਿਨ ਸਾਬਣਾਦਿਕੋ ਕਰ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਧੋਵਣ ਹੈ ਸੋ ਮਸਾਲੇ ਹੈ।

**ਧੋਵਤ** ਦੇ. ਧੋਨੇ ਸੇ, ਜੈਸੇ- ਧੋਵਤ ਦੇਹ ਸੁਧ ਨ ਹੋਵੇ।

**ਧੋਵੰਦੋ** ਗੁ. ਧੋਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਤੜੀ ਕਾਂਢਕੁ ਆਹ ਪਾਵ ਧੋਵੰਦੋ ਪੀਵਸਾ।

**ਧੋਵਨ** ਦੇ. ਧੋਨੇ, ਯਥਾ- ਸਰਿ ਧੋਵਨ ਚਾਲੀ ਲਾਡੁਲੀ।

**ਧੋਵਾਹਾ** ਗੁ. ਧੋ ਲਈਏ, ਯਥਾ- ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਪਾਪ ਧੋਵਾਹਾ।

**ਧੌਮ** ਦੇ. ਉਦਾਲਕ ਰਿਖਿ ਕਾ ਗੁਰੁ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਰਣੀ ਚੇਲੇ ਕੀ ਭਾਈ ਮੰਢ ਵਤ, ਭਕ੍ਰੀ ਪਰਖ ਕੇ ਨਾਮ ਉੱਦਾਲਕ ਕੀਆ, ਕਥਾ ਇਸ ਕੀ ਮਹਾਭਾਰਤ ਕੇ ਆਦਿ ਪਰਬ ਕੇ ਆਦਿ ਮੋ ਹੈ।

**ਧੌਲ** ਦੇ. ਸੁਪੈਦ ਰੰਗ ; ਸੁਪੈਦ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ; ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾ ਬੋਝ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲਾ ਬੈਲ ; ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਬ੍ਰਿਖਭ ; ਸ੍ਵੇਤ ਮਿਰਚ ; ਧਾਵੇ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ। ਗੁ. ਸ਼ੁੱਧ ਧਰਮ, ਯਥਾ- ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ। ਸੁਧ ਧਰਮ ਦਯਾ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ। ਸੰ. ਧਵਲ।

**॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਿਹੀਤੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਧਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਰਚਨੰ ਸਾਮਾਪਤੰ॥੪॥**



**ਨ** ਸੰ. ਅਬਜਯ। ਨਿਖੇਧ, ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਨ ਦਨੋਤਿ ਜਸਮਰਣੇਨ ਜਨਮ ਜਰਾਧਿ ਮਰਣ ਭਇਅੰ। ਪੁਨਾ- ਜਮ ਜੰਦਾਰੁ ਨ ਮਾਰੈ ਫੇਟੈ। ਉਪਮਾ ; ਬੰਧੁ ; ਸੁਗਤ ; ਹਿਰਣਜ ; ਉਸਤਤਿ ; ਰਤਨ ; ਨ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇ ਨ ਬਨਾ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਪਦ ਕੇ ਸਾਥ ਸਮਾਸ ਹੋਨੇ ਸਮੇ, ਇਸ ਕੇ ਨਕਾਰ ਕਾ ਲੋਪ ਹੋ 'ਅ' ਬਨ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰਥ 'ਨ' ਪਦ ਕੇ ਖਟ ਹੈਂ, ਸੋ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈਂ- ੧. ਤਿਸ ਕੇ ਸਮਾਨ, ਜੈਸੇ ਨਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਬ੍ਰਾਹਣ ਈਹਾਂ ਮਨੁਖਪਨੇ ਧਰਮ ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਾਥ ਸੁਦ੍ਰ ਸਮਾਨ ਹੈ ੨. ਤਿਸ ਕਾ ਅਭਾਵ, ਜੈਸੇ ਨਪਾਪ ਅਪਾਪ ਈਹਾਂ ਪਾਪ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੈ ੩. ਤਿਸ ਕਾ ਭੇਦ, ਜੈਸੇ ਨਅਸ੍ਰ ਅਨਸ੍ਰ ਈਹਾ ਅਸ੍ਰ ਕੇ ਭੇਦ ਵਾਲੇ ਗਰਧਭਾਦਿਕ ਹੈ ੪. ਤਿਸ ਸੇ ਅਲਪ, ਜੈਸੇ ਨਉਦਰਾ ਅਨੁਦਰਾ ਕਨਜਾ ਈਹਾ ਅਲਪੋਦਰ ਵਾਲੀ ਕੰਨਜਾ ਹੈ ੫. ਤਿਸ ਸੇ ਅਸ੍ਰੇਸ੍ਰ, ਜੈਸੇ ਅਪਸੁ ਹੈਂ ਔਰ ਗਊ ਅਸ੍ਰ ਸੇ ਈਹਾ ਅਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਹੈਂ ਆਨ ਸਭੀ ਗਊ ਘੋੜੇ ਸੇ ੬. ਤਿਸ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਜੈਸੇ ਨਧਰਮ ਅਧਰਮ ਈਹਾ ਧਰਮ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਧਰਮ ਹੈ ; ਦੋ ਨੰਨੇ ਜਿਸ ਸਾਥ ਮਿਲੇਂ ਉਸੀ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਨਅਬਿਸਨੁ ਕਹ ਬਿਸਨੁ ਕੋ, ਬਿਸਨੁ ਕੇ ਭੇਦ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕਰ ਬਿਸਨੁ ਕੋ ਨਾ ਜਪੇ ਕਿੰਤੁ ਅਪਨੇ ਕੋ ਬਿਸਨੁ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਾਨ ਕੇ ਜਪੇ।

**ਨ ਉਪਕਰੇ** ਵਾ. ਨਹੀ ਉਪਕਾਰੀ ਹੋਤੇ, ਨਹੀ ਸਹਾਈ ਹੋਤੇ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਕਾਰਣ ਗੁਰੂ ਵਿਸਾਰਿਆ ਸੇ ਨ ਉਪਕਰੇ ਅੰਤੀ ਵਾਰ।

**ਨ ਸਿਆ** ਦੇ. ਭਾਗਿਆ। ਗੁ. ਜਬ ਨਹੀ ਥਾ ਜੀਵ ਤਬ ਕੌਨ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਥਾ, ਯਥਾ- ਜਾਂ ਨ ਸਿਆ ਕਿਆ ਚਾਕਰੀ ਜਾਂ ਜੰਮੇ ਕਿਆ ਕਾਰ।

**ਨ ਛੰਦਾ ਬੰਦਾ** ਵਾ. ਨਹੀ ਇਛਾਨੁਸਾਰ ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਤਹਾਂ, ਯਥਾ- ਨਾ ਜਮ ਕਾਣਿ ਨ ਛੰਦਾ ਬੰਦਾ।

**ਨ ਛਿੰਨਾ** ਵਾ. ਛੇਦਨ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਭਾਵ ਨਾਸ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।

**ਨ ਦਨੋਤਿ** ਸੰ. ਵਾ. ਨਹੀ ਤਾਪ ਦੇਤੇ ਜਨਮਾਦਿ, ਯਥਾ- ਨ ਦਨੋਤਿ ਜਸਮਰਣੇਨ ਜਨਮ ਜਰਾਧਿ ਮਰਣ ਭਇਅੰ। ਜਿਸ ਈਸ ਕੇ ਸਿਮਰਣ ਸੇ ਆਗੇ ਕੋ ਮਿਟ ਜਾਨੇ ਤੇ, ਜਨਮਾਦਿ ਤਾਪ ਨਹੀ ਦੇਤੇ। ਨ ਦਨੋਤਿ ਦੋ ਪਦ ਹੈ।

**ਨ ਦਾਨੀ** ਵਾ. ਨਹੀ ਜਾਣਤਾ ਤੂ, ਯਥਾ- ਮਮ ਸਰ ਮੂਇ ਅਜਰਾਈਲ ਗਿਰਫਤਹ ਦਿਲ ਹੇਚਿ ਨ ਦਾਨੀ।

**ਨ ਧੁੰਧਲਾ** ਦੇ. ਨਹੀ ਰਜੋ ਗੁਣ ਰੂਪ ਗਹਿਰ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਨਾ ਮੈਲਾ ਨਾ ਧੁੰਧਲਾ ਨਾ ਭਗਵਾ ਨਾ ਕਚੁ।

**ਨ ਬਿੰਦਤੇ** ਵਾ. ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ, ਯਥਾ- ਨਿਹਫਲੰ ਤਸੵ ਜਨਮਸੵ ਜਾਵਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਬਿੰਦਤੇ।

**ਨ ਬੋਹਤੇ** ਵਾ. ਬਾਂਸ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਹੋਤਾ, ਯਥਾ- ਨਿਕਟਿ ਬਸੰਤੇ ਬਾਂਸੋ ਨਾਨਕ ਅਹੰ ਬੁਧਿ ਨ ਬੋਹਤੇ।

**ਨ ਮਾਨੀ** ਵਾ. ਜਿਸ ਮੇ ਮਾਨ ਨਹੀ ਵਹੁ ਪਰਮ ਦੀਨਤਾ ਕਾ ਠਿਕਾਨਾ, ਯਥਾ- ਕਾਲੁਬਿ ਅਕਲ ਮਨ ਗੋਰ ਨ ਮਾਨੀ। ਨਹੀ ਮਾਨੀ, ਯਥਾ- ਨ ਜਾਨੀ ਸੰਤਨ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨੁ ਆਨ।

**ਨ ਲਭਨੀ** ਵਾ. ਨਹੀ ਲਭਦੇ, ਯਥਾ- ਉਪਾਇ ਕਿਤੈ ਨ ਲਭਨੀ ਕਰਿ ਭੇਖ ਥਕੇ ਭੇਖਵਾਨੀ।

**ਨ ਲੈਣਾ** ਵਾ. ਜਜਮਾਨੋ ਕੋ ਕੁਕਰਮੀ ਜਾਨ ਕੇ, ਲੇਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਜੇ ਓਇ ਦਿਸਹਿ ਨਰਕਿ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ ਕਾ ਦਾਨੁ ਨ ਲੈਣਾ।

**ਨਉ** ਦੇ. ਨੂਤਨ, ਯਥਾ- ਪਿਰੁ ਰੀਸਾਲੁ ਨਉਤਨੋ ਸਾਚਉ ਮਰੈ ਨ ਜਾਇ। ਈਹਾਂ ਨੂਤਨ ਕੇ ਥਾਨ ਮੇ ਨਉ ਬਨ ਨਉਤਨੋ ਪਾਠ ਹੈ। ਨਵ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਉ ਨਿਧਿ। ਪੁਨਾ- ਅਜਰੁ ਜਰੈ ਤ ਨਉ ਕੁਲ ਬੰਧੁ। ਉਸਤਤਿ ; ਇਟਸਿਟ ਬੂਟੀ।

**ਨਉ ਸਰ** ਦੇ. ਨੌ ਦ੍ਵਾਰੇ ਰੂਪ ਸਰੋਵਰ, ਯਥਾ- ਨਉ ਸਰ ਸੁਭਰ ਦਸਵੈ ਪੂਰੇ।

**ਨਉ ਕੁਲ ਬੰਧੁ** ਵਾ. ਨੌ ਨਾਗੋ ਕੀ ਕੁਲੋ ਸਮ ਡਸਨੇ ਵਾਲੇ ਜਾਨ ਕੇ, ਸਮਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਪਾਂਚੋ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਿਓ ਔ ਚਾਰੋ ਅੰਤਹਕਰਣੋ ਕੋ ਰੋਕ।

**ਨਉ ਨਿਧਿ** ਦੇ. ੧. ਪਦਮ ੨. ਮਹਾ ਪਦਮ ੩. ਮਕਰ ੪. ਕਛਪ ੫. ਮੁਕੰਦ ੬. ਕੁੰਦ ੭. ਨੀਲ ੮. ਸੰਖ ੯. ਖਰਬ, 'ਏਕ ਸਬਦਾਰਣਵ' ਕੋਸ ਮੇ ਹੀ ਨਿਧੀਆਂ ਨੌ ਲਿਖੀਆਂ ਹੈ। ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਮੇ ਖਰਬ ਨਿਧਿ ਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦੋਨੋ ਨਹੀ ਲਿਖੇ, ਯਾਤੇ ਨਿਧੀਆ ਆਠ ਸਿੱਧ ਹੋਤੀ ਹੈਂ। ਆਠੋਂ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਸ੍ਵਰਣਾਦਿਕ ਧਾਤੁਯੋਂ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰ, ਤਿਨ ਕੀ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰਨੀ, ਯੱਗ ਕਰਨੇ ਦੱਖਣਾ ਦੇਨੀ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਬਨਾਨੇ ਯਹ ਸਤੋਗੁਣੀ 'ਪਦਮ' ਨਾਮ ਨਿਧਿ ਹੈ ੨. ਰਤਨਾਦਿ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰ ਤਿਨ ਕਾ ਕ੍ਰਯ ਵਿਕ੍ਰਯ ਅਰਥਾਤ ਖਰੀਦ ਫਰੋਕਤ ਕਰਨਾ, ਮਹਾਨ ਜਨੋ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਯਗਾਦਿ ਸੁਭ ਕਾਮ ਕਰਨੇ, ਯਹ ਸਤੋਗੁਣੀ 'ਮਹਾ ਪਦਮ' ਨਾਮ ਨਿਧਿ ਹੈ ੩. ਬਾਣ ਖੜਗ ਧਨੁਖ ਢਾਲ ਆਦਿ ਸਸਤ੍ਰ, ਵੇਚਨੇ ਖਰੀਦਨੇ, ਰਾਜਿਓਂ ਸੇ ਮੈਤ੍ਰੀ ਰਖਣੀ, ਐਸੀ ਤਮੋਗੁਣੀ 'ਮਕਰ' ਨਾਮ ਨਿਧਿ ਹੈ ੪. ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਬਜਵਹਾਰ ਕਰਨਾ, ਕਾਹੂੰ ਕਾ

ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਜਿਮੀਨ ਮੇ ਧਨ ਗਾਡਨ, ਕਛਪ ਵਤ ਹਸਨੇ ਬੋਲਨੇ ਆਦਿ ਕਾਮੋ ਸੇ ਅੰਗੋਂ ਕਾ ਸੰਕੋਚ ਰਖਨਾ, ਯਹ ਤਮੋਗੁਣੀ 'ਕਛਪ' ਨਾਮ ਨਿਧਿ ਹੈ ੫. ਬੀਣਾ ਮ੍ਰਿਦੰਗਾਦਿ ਵਾਜੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰ, ਗੀਤ ਵਾਦਾਦਿ ਸੁਣਨੇ, ਗਵਈਓਂ ਕੋ ਨਾਚਯੋਂ ਕੋ, ਭਾਟੋਂ ਕੋ, ਮਾਗਧੋਂ ਕੋ, ਕੁਟਨੀਯਾਂ ਕੋ ਧਨ ਦੇਨਾ, ਉਨ ਹੀ ਕੇ ਸਾਥ ਮੇਲ ਖਾਨ ਪਾਨਾਦਿ ਕਰਨੇ, ਐਸੀ ਰਜੋਗੁਣੀ 'ਮੁਕੰਦ' ਨਾਮ ਨਿਧਿ ਹੈ ੬. ਸਮਸਤ ਧਾਤੁ ਰਤਨ ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰਨੀ, ਸੱਜਨੋ ਕਾ ਅਭ੍ਯਾਗਤੋਂ ਕਾ ਕਹ੍ਯਾ ਅਪਮਾਨ ਕਾ ਬਚਨ ਨਾ ਸਹਨਾ, ਅਪਨਾ ਜਸ ਸੁਨ ਬਹੁਤ ਧਨ ਦੇਨਾ, ਐਸੀ ਰਜੋਗੁਣੀ ਸਤੋਗੁਣੀ 'ਕੁੰਦ' ਨਿਧਿ ਹੈ ੭. ਬਸਤ੍ਰ ਕਪਾਸ ਅੰਨ ਫਲ ਫੂਲ ਮੋਤੀ ਮੂੰਗੇ ਸੰਖ ਸਿਪੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ਸੌਦਾਗਰੀ ਕਰਨੀ, ਧਰਮ ਹੇਤ ਤਲਾਵ ਬਾਗ ਬਾਵਲੀ ਆਦਿ ਬਨਵਾਨੇ ਐਸੀ ਸਤੋ ਤਮੋਗੁਣੀ 'ਨੀਲ' ਨਿਧਿ ਹੈ ੮. ਅਕੇਲੇ ਨੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਭੋਜਨ ਖਾਨੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਰਨੇ ਆਂਨ ਬਾਂਧਵੋ ਕੋ ਮਾੜਾ ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰ ਦੇਨਾ ਐਸੀ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਸੰਖ ਨਿਧਿ ਹੈ, ਇਨ ਸਭ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਮੂਲ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਉ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹਰਿ। ਨੌ ਨਿਧੀਓਂ ਕਾ ਨਿਧਾਨ (ਖਜਾਨਾ) ਨਾਮ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਯੇ ਨਾਮ ਜਾਪ ਸੇ ਮਿਲੇ ਹੈਂ।

**ਨਉ ਰੰਗੀ** ਗੁ. ਨਏ ਆਨੰਦ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਕ੍ਰੋਧੁ ਨਿਵਾਰਿ ਜਲੇ ਹਉ ਮਮਤਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਸਦਾ ਨਉ ਰੰਗੀ।

**ਨਉਤਨੁ** ਦੇ. ਨੂਤਨ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਉ ਨਉਤਨੁ ਚੇਲਾ।

**ਨਉਤਨੁ ਚੇਲਾ** ਵਾ. ਨਵੀਨ ਚੇਲਾ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਉ ਨਉਤਨੁ ਚੇਲਾ।

**ਨਉਧਾ** ਦੇ. ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਭਗਤੀ- ੧. ਸ੍ਰਵਣ- ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣ ਬਲ ਐਸ੍ਵਰਯਾਦਿਕ ਭਗਤੀ ਗ੍ਰੰਥੋ ਸੇ ਸੁਣਨੇ ੨. ਕੀਰਤਨ- ਗ੍ਰੰਥੋ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮੋ ਕਾ ਮੁਖ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ੩. ਸਮਰਣ- ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਏ ਗੁਣਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ੪. ਪਾਦਸੇਵਨ- ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਚਰਣੋ ਕਾ ਧੋਨਾ ਪੂਜਨਾ, ਮੂਰਤਿ ਪੂਜਕੋਂ ਕੇ ਇਸ ਭਗਤੀ ਕਾ ਸੁਗਮ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਰਹਿਤੋਂ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਚਰਣੋ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰ ਪਾਦ ਸੇਵਨ ਕਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ੫. ਅਰਚਨ- ਆਵਾਹਨਾਦਿ ਖੋੜਸ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਸੇ ਪੂਜਨ ਕਰਨਾ ਆਵਾਹਨਾਦਿ ਖੋੜਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੀਛੇ ਖੋੜਸ ਪੂਜਾ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹੈ ੬. ਬੰਦਨ- ਆਠ ਅੰਗੋ ਸੇ ਅਥਵਾ ਕੇਵਲ ਹਾਥ ਜੋੜ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਯ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨਾ ੭. ਦਾਸਪਨ- ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜਾਨ ਕੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਉਸ ਕਾ ਟਹਲੁ ਵਾ ਮਾਨ ਪਖਾ ਪਾਨੀ ਢੋਨਾਦਿ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੇਵਾ ਹੈ ਔਰੋਂ ਕੇ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ੮. ਸਖਪਨ- ਅਪਨੇ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਮਿਤ੍ਰ ਮਾਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਅਪਨਾ ਸੱਜਨ ਜਾਨਨਾ ੯. ਆਤਮ ਨਿਵੇਦਨ- ਬਲਿ ਰਾਜਾ ਨੇ ਜੈਸੇ ਵਾਮਨ ਕੋ ਅਪਨਾ ਸਰੀਰ ਅਰਪਨ ਕੀਆ ਵੈਸੇ ਅਪਰਨ ਕਰ ਦੇਨਾ, ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਭਗਵਾਨ ਸੇ ਜੁਦਾ ਨਾ ਮਾਨਨਾ ਉਸੀ ਮੇ ਅਪਨਾ ਆਪ ਲੈ ਕਰ ਦੇਨਾ, ਪੂਰਾ ਆਤਮ ਨਿਵੇਦਨ ਹੈ, ਬਿਸੇਖ ਬਿਚਾਰ ਇਸ ਕਾ 'ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੇ' ਮੇ ਦੇਖੋ।

**ਨਉਪਰੀ** ਗੁ. ਨੂਪਰ ਭੂਖਣ ਪੰਜੇਬ ਭਾਵ ਸੇ ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯੋਂ ਕੇ ਚਮਤਕਾਰ ਵਾਲੀ ਮਾਯਾ, ਯਥਾ- ਉਪਜੰਤਾ ਬਿਕਾਰ ਦੁੰਦਰ ਨਉਪਰੀ ਝੁਨੰਤਕਾਰ।

**ਨਉਬਤਿ** ਫਾ. ਚਮੜੇ ਕਾ ਬਡਾ ਵਾਜਾ ਜੋ ਰਾਜਾ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਔ ਦੇਵ ਮੰਦਰੋਂ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਸਾਂਝ ਸਵੇਰੇ ਬਜਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਨਉਬਤਿ ਆਪਨੀ ਦਿਨ ਦਸ ਲੇਹੁ ਬਜਾਇ।

**ਨਉਮੀ** ਗੁ. ਨੌਮੀ ਤਿਥਿ, ਯਥਾ- ਨਉਮੀ ਨਵੇ ਛਿਦ੍ਰ ਅਪਵੀਤ। ੧. ਕਾਨ ਮੈਲ ੨. ਨੇਤ੍ਰ ਮੈਲ ੩. ਨਾਕ ਮੈਲ ੪. ਥੁਕ ੫. ਮੂਤ੍ਰ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹੋਂ ਸੇ ਨਵੇ ਛਿਦ੍ਰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਰਹਤੇ ਹੈਂ। ਸੰ. ਨਵਮੀ।

**ਨਇਆ** ਦੇ. ਨਵੀਨ। ਸੰ. ਨਵ।

**ਨਈ** ਦੇ. ਨਵੀਨ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੈਸੇ- ਨਈ ਪੋਥੀ। ਗੁ. ਨਦੀਆਂ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਰਬ ਖਜੂਰੀ ਪਕੀਆਂ ਮਾਖਿਅ ਨਈ ਵਹੰਨ੍ਹਿ।

**ਨਈਆ** ਦੇ. ਨੌਕਾ, ਜੈਸੇ- ਨਦੀਆ ਮੇ ਨਈਆ ਡੂਬਲ ਜਾਤ। ਗੁ. ਪ੍ਰੇਰਕ ਸੇ, ਯਥਾ- ਨਈਆ ਤੇ ਬੈਰੇ ਕੰਨਾ। ਸੰ. ਨਾਯਕ।

**ਨਈਆ ਤੇ** ਗੁ. ਨਯੰਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੇ, ਯਥਾ- ਨਈਆ ਤੇ ਬੈਰੇ ਕੰਨਾ।

**ਨਈਬੇਦਹਿ** ਦੇ. ਦੇਵਤਾ ਕੋ ਅਰਪਨ ਕੀਆ ਭੋਜਨ, ਯਥਾ- ਧੂਪ ਦੀਪ ਨਈਬੇਦਹਿ ਬਾਸਾ। ਸੰ. ਨੈਵੇਦ੍ਯ।

**ਨਸਟ** ਦੇ. ਨਾਸ ਹੋ ਗਯਾ ; ਦਿਸਨੋ ਰਹ ਚੁਕਾ, ਜੈਸੇ ਪਰਾਸਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਜਿਸ ਸਗਾਈ ਵਾਲੀ ਕੰਨ੍ਯਾ ਕਾ ਪਤਿ, ਸਗਾਈ ਸੇ ਪੀਛੇ ਬਿਦੇਸ ਜਾਨੇ ਕੇ ਸਬੱਬ ਬਿਵਾਹ ਕਾ ਸਮਾ, ਲਖ ਦਿਖਾਈ ਦੇਨੇ ਸੇ ਰਹ ਚੁਕਾ ਹੋ, ਮ੍ਰਿਤ- ਮਰ ਗਯਾ ਹੋ, ਪ੍ਰਬ੍ਰਜਿਤ- ਸਾਧੁ ਬਨ ਗਯਾ ਹੋ, ਕਲੀਵ- ਹੀਜੜਾ ਨਿਸਚੇ ਹੋ ਗਯਾ ਹੋ, ਪਤਿਤ- ਜਾਤਿ ਸੇ ਭ੍ਰਸਟ ਹੋ ਗਯਾ ਹੋ, ਐਸੀ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਬਿਪਤਾਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਆਨ ਪਤਿ ਕਰਾ ਦੇਵੋ। ਸੰ. ਨਸ੍ਟ।

**ਨਸਾਨ** ਅੰ. ਝੰਡਾ ਫੌਜ ਕਾ ; ਹੁਕਮ ਸਾਹਯਾਦੇ ਕਾ, ਆਗ੍ਯਾ ਯੁਵਰਾਜ ਕੀ ; ਚਿੰਨ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਨਸਾਨਹ** ਫਾ. ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਜਿਸ ਮੇ ਲਗਾਏ ਜਾਵੇ।

**ਨਸਿ** ਪੰ. ਦੌੜ, ਭਾਗ, ਯਥਾ- ਨਸਿ ਵੰਞਹੁ ਕਿਲਵਿਖਹੁ ਕਰਤਾ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਭਾਗ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਵੋ ਹੇ ਪਾਪੋ। ਨਹੀ ਥਾ, ਯਥਾ- ਜਬ ਇਹੁ ਨ ਸੋ ਤਬ ਕਿਨਹਿ ਉਪਾਇਆ। ਸੰ. ਨਸ੍ਯ।

**ਨਸਿ ਵੰਞਹੁ** ਵਾ. ਭਾਗ ਜਾਵੋ, ਯਥਾ- ਨਸਿ ਵੰਞਹੁ ਕਿਲਵਿਖਹੁ ਕਰਤਾ ਘਰਿ ਆਇਆ।

**ਨਸੀ** ਪੰ. ਭਾਗ ਗਈ, ਜੈਸੇ- ਗਊ ਨਸੀ ਭਾਵ ਭਾਗ ਗਈ।

**ਨਹ** ਗੁ. ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਤਿ ਨਰ ਦੁਖ ਨਹ ਭੁਖ ਤਿ ਨਰ ਨਿਧਨ ਨਹੁ ਕਹੀਅਹਿ।

**ਨਹ** ਪੰ. ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਕਨਿਕ ਮਾਣਿਕ ਗਜ ਮੋਤੀਅਨ ਲਾਲਨ ਨਹ ਨਾਹ ਨਹੀ। ਮੋਤੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੋ ਨਹੀ ਨਹੀ ਨਹੀ ਅਰਥਾਤ ਕਬੀ ਨਹੀ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤੇ।

**ਨਹਦਾ** ਪੰ. ਸਿੰਘਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਨਖ, ਯਥਾ- ਚਾਕਰ ਨਹਦਾ ਪਾਇਨ੍ਹਿ ਘਾਉ। ਰਾਜੇ ਸੀਹੋਂ ਕੀ ਨੌਕਰ ਕਰ ਲੋਗ ਪੇਟ ਪਾੜਨੇ ਵਾਲੀ ਨਹਦਾ ਹੈ।

**ਨਹੀ** ਦੇ. ਕੋਈ ਤਪਾਦਿ ਕਰਮ ਨਹੀ ਤੁਲਜ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਨਹੀ ਤੁਲਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬੀਚਾਰ।

**ਨਹੀ ਹਰਿ ਰੋਲੁ** ਵਾ. ਭੁਲਾਵਾ ਨਹੀ ਉਨ ਕੋ ਰਹਾ ਜੋ ਹਰੀ ਕੋ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਧਿਆਇਆ ਹਿਰਦੇ ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ ਤੇ ਮਿਲੇ ਨਹੀ ਹਰਿ ਰੋਲੁ।

**ਨਕ** ਦੇ. ਨਾਸਿਕਾ, ਨਾਕ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਸੀਗਾਰੁ ਕਰੈ ਦੇਹ ਮਾਨੁਖ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਨਕਟੇ ਨਕ ਕੀਕ। ਨਕਟੇ ਨਾਕ ਸੇ ਕਰੇ।

**ਨਕਟੀ** ਪੰ. ਬਿਨਾ ਗ੍ਯਾਨ ਆਨ ਕਾਹੂੰ ਉਪਾਯ ਸੇ ਨਾ ਕਟੀ ਜਾਨੇ ਵਾਲੀ ਮਾਯਾ, ਯਥਾ- ਨਕਟੀ ਕੋ ਠਨਗਨੁ ਬਾਡਾ ਡੂੰ। ਵਾ ਨਕ ਕਟੀ ਮਾਯਾ ਜਿਸ ਕਾ ਚਮਤਕਾਰ ਬਡਾ ਹੈ ਦੋਨੋ ਲੋਕੋ ਮੋ। ਭਗਤ ਜਨ ਮਾਯਾ ਮੋ ਅਨੰਤ ਦੋਖ ਦੇਖ ਕਰ, ਅਪਨੇ ਸਮੀਪ ਆਤੀ ਲਛਮੀ ਕਾ ਤਿਰਸਕਾਰ ਕਰਤੇ, ਤਾ ਕੌ ਨਕਟੀ ਬੋਲਤੇ ਹੈ।

**ਨਕਟੂ** ਗੁ. ਨਾਸਿਕਾ ਕਾ, ਯਥਾ- ਨੈਨੂ ਨਕਟੂ ਸ੍ਰਵਨੂ ਰਸਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨਾ।

**ਨਕਟੇ** ਪੰ. ਦੇ. ਬੇਇਜਤੇ ਨਾਕਹੀਨ, ਯਥਾ- ਨਾਮਹੀਣ ਫਿਰਹਿ ਸੇ ਨਕਟੇ ਤਿਨ ਘਸਿ ਘਸਿ ਨਕ ਵਢਾਇਆ।

**ਨਕਿ ਖੀਨੀ** ਗੁ. ਨੱਕ ਪਾੜ ਰਖੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਰੂਪੀ ਨਿਕੇਲ ਪਾਇ ਸਭ ਨੱਥ ਰਖੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਗੰਨਾਥ ਸਭਿ ਜੰਤ੍ਰ ਉਪਾਏ ਨਕਿ ਖੀਨੀ ਸਭ ਨਥਹਾਰੇ।

**ਨਖ** ਸੰ. ਹਾਥ ਪਾਓਂ ਕੇ ਨਹੁ, ਨਾ ਹੋਵੇ ਖ (ਛਿਦ੍ਰ) ਜਿਨੋ ਮੇ ਇਸ ਲੀਏ ਨਾਮ ਨਖ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਖ ਪ੍ਰਸੇਵ ਜਾ ਚੈ ਸੁਰਸਰੀ। ਨਖ ਕੀ ਨਖ ਵਾਲੇ ਚਰਣੋ ਮੇ ਲਖਣਾ ਕਰ, ਚਰਣੋ ਕਾ ਪਸੀਨਾ, ਜਿਸ ਕਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਹਰਨਾਖਸੁ ਛੇਦਿਓ ਨਖ ਬਿਦਾਰ। ਹਰਨਾਖਸ ਉਧਾਰਿਆ ਨਖੋ ਸੇ ਫਾੜ ਕੇ। ਸੁੰਗਧ ਵਾਲੀ ਬੂਟੀ ਬਿਸੇਖ।

**ਨਖਤ** ਦੇ. ਤਾਰੇ।

**ਨਖਿਆਤਿ** ਗੁ. ਤਾਰੇ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਸੂਰ ਸਸੀਅਰ ਨਖਿਆਤਿ।

**ਨਖੀ** ਸੰ. ਨਖੋ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਦਿ ਪਸੁ ; ਤਪਸੀ ; ਨਖੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਹਰਣਾਖਸੁ ਨਖੀ ਬਿਦਾਰਿਆ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਲੀਆ ਉਬਾਰਿ।

**ਨਗ** ਸੰ. ਬ੍ਰਿਛ ਪਰਬਤ ਨਾ ਗਮਨ ਕਰੇ ਸੋ ਨਗ। ਦੇ. ਛਾਪ ਕਾ ਥੇਵਾ।

**ਨੰਗ ਨੰਗੀ** ਵਾ. ਨੰਗਜੋ ਸੇ ਨੰਗੇ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਨਗਨ ਫਿਰਹਿ ਨੰਗ ਨੰਗੀ ਜੀਉ।

**ਨਗਜ** ਸੰ. ਪਰਬਤ ਮੇ ਜਨਮੇ ਹਸਤੀ ਆਦਿ। ਫਾ. ਉੱਤਮ, ਯਥਾ- ਨਗਜ ਤੇਰੇ ਬੰਦੇ ਦੀਦਾਰੁ ਅਪਾਰੁ। ਜੈਸੇ- ਬਗੁਫਤੰਦ ਖੁਸੀ ਦੀਨ ਦਾਨਾਇ ਨਗਜ।

**ਨਗਨ** ਦੇ. ਨੰਗੇ, ਯਥਾ- ਨਗਨ ਫਿਰਤ ਜੌ ਪਾਈਐ ਜੋਗੁ।

**ਨੰਗਨਾ** ਗੁ. ਨਗਨ ਹੋਨਾ, ਯਥਾ- ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਹਰਿ ਸਮਤ ਨਿਵਾਸੀ ਬਾਹੁੜਿ ਜੋਨਿ ਨ ਨੰਗਨਾ।

**ਨਗਰੀ** ਸੰ. ਪੁਰੀ, ਸਹਰ, ਯਥਾ- ਨਗਰੀ ਨਗਰੀ ਖਿਅਤ ਅਪਾਰ।

**ਨਗਰੁ** ਸੰ. ਜਿਸ ਮੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮੋ ਨਿਪੁਣ ਚਾਰੋ ਵਰਣੋ ਕੇ ਪੁਰਖ ਰਹੇ ਔਰ ਅਨੇਕ ਜਾਤੀਆਂ ਸੇ ਨਾਨਾ ਸਿਲਪੀ ਜਨ ਵਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਦੇਵਨ ਕੇ ਮੰਦਰ ਹੋਵੇਂ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਨਗਰ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨਗਰੁ ਬਹੁ ਭਰਿਆ।

**ਨੰਗੁ** ਦੇ. ਨੰਗਾ, ਬਸਤ੍ਰਹੀਨ, ਯਥਾ- ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਨਚੈ ਨੰਗੁ। ਪੁਨਾ- ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ ਤਾ ਦਿਸੈ ਖਰਾ ਡਰਾਵਣਾ। ਸੰ. ਨਗਨ।

**ਨਚ** ਸੰ. ਨਹੀ, ਪੁਨਾ, ਯਥਾ- ਨਚ ਰਾਜ ਸੁਖ ਮਿਸਟੰ। ਨਹੀ ਪੁਨਾ ਰਾਜ ਕਾ ਸੁਖ ਮੀਠਾ ਅਰਥਾਤ ਐਸਾ ਮਨ ਕੋ ਪਜਾਰਾ ਲਗਨੇ ਵਾਲਾ। ਦੇ. ਨਚ ਕੇ, ਨ੍ਰਿਤ ਕਰ ਕਰਕੇ, ਯਥਾ- ਨਚਿ ਨਚਿ ਹਸਹਿ ਚਲਹਿ ਸੇ ਰੋਇ।

**ਨਚ ਮਿਤ੍ਰੰ** ਵਾ. ਨਹੀ ਪੁਨਾ ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਵ ਹੇ ਲੋਭ ! ਤੂੰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੇ ਖੋਸਨਾ ਚਾਹੇ ਹੈਂ ਯਾ ਤੇ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਮਿਤ੍ਰ ਨਹੀ ਤੂ ਸਭ ਕਾ ਸਤ੍ਰੂ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਚ ਮਿਤ੍ਰੰ ਨਚ ਇਸਟੰ ਨਚ ਬਾਧਵ ਨਚ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਤਵ ਲਜਯਾ।

**ਨਚਨਿ** ਦੇ. ਨਾਚਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਵਾਇਨਿ ਚੇਲੇ ਨਚਨਿ ਗੁਰ। ਨਾਚ।

**ਨਚਾ** ਦੇ. ਨੱਚੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਨਚਾਇਦਾ ਤਿਵ ਹੀ ਕੋ ਨਚਾ।

**ਨਚਾਵਹਿ** ਗੁ. ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਕੋ ਵਿਖਯੋ ਮੇ ਫੇਰੇ, ਯਥਾ- ਏਕਿ ਨਚਾਵਹਿ ਏਕਿ ਭਵਾਵਹਿ।

**ਨਜਰ** ਫਾ. ਨਿਗਾਹ। ਯਵ. ਭੇਟਾ। ਪੰ. ਖੋਟੀ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ, ਜੈਸੇ-ਬਾਲਕ ਕੋ ਨਜ਼ਰ ਲਗੀ।

**ਨਟ** ਸੰ. ਕਾਲਾ ਘੋੜਾ ; ਨੌ ਰਸੋਂ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਮੋ ਚਤੁਰ ਨਾਚਨੇ ਵਾਲਾ ਜੈਸੇ ਕਥਕ ਜਾਤਿ ਹੈ ; ਅਪਨੀ ਪੁਤ੍ਰੀਓ ਸੇ ਬੇਸਜਾ ਕਰਮ ਕਰਾਇ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਜਾਤਿ ਯਹ ਜਾਤਿ ਬਰਣ ਸੰਕਰ ਹੈ, ਬ੍ਰਾਤਜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੋ ਛਤ੍ਰੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ਨਾ ਬਿਵਾਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ

ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਤਜ ਹੈ ; ਅਸੋਕ ਬ੍ਰਿਛ ; ਨੜੇ ਜਿਸ ਕੋ ਹਾਥੀ ਖਾਤੇ ਹੈ ; ਗੋਦੰਤੀ ਹਰਤਾਲ ; ਮੇਘਰਾਗ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਗ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸਜਾਮ ਹੰਬੀਰ ਕਲਯਾਣ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਨਟ ਬਨੇ ਹੈ ਹਾਥ ਮੇ ਤਲਵਾਰ ਭੂਖਨ ਭੂਖਤ ਅੰਗ ਬਰਫਾਨੀ ਥਾਨ ਮੇ ਰਹਤਾ ਹੈ।

**ਨਟ ਨਾਰਾਯਣ** ਸੰ. ਰਾਗ ਬਿਸੇਖ, ਜੋ ਸੰਕਰਾਭਰਨ ਬਿਲਾਵਲ ਮਧੁਮਾਧਵੀ ਲੰਕਦਹਨ ਇਨ ਚਾਰ ਰਾਗੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ।

**ਨਟ ਵਟ** ਗੁ. ਨਟ ਕੇ ਬਟੂ ਕੀ ਤਰਾ, ਯਥਾ- ਨਟ ਵਟ ਖੇਲੈ ਸਾਰਿਗਪਾਨਿ। ਵਾ. ਨਟ ਵਤ ਖੇਲੇ ਹੈ।

**ਨੱਠ** ਪੰ. ਨੱਸ, ਭਾਗ, ਜੈਸੇ ਪਾਪੋਂ ਸੇ ਨੱਠ।

**ਨੰਢੜਾ** ਪੰ. ਮੁ. ਛੋਟਾ, ਯਥਾ- ਜੇ ਜਾਣਾ ਸਹੁ ਨੰਢੜਾ ਤਾਂ ਥੋੜਾ ਮਾਣੁ ਕਰੀ।

**ਨੰਢੀ** ਪੰ. ਮੁ. ਛੋਟੀ ਅਵਸਥਾ ਮੇ, ਯਥਾ- ਨੰਢੀ ਕੰਤ ਨ ਰਾਵਿਆ।

**ਨਤ** ਸੰ. ਨਮ੍ਰ, ਨਰਮ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ; ਤਗਰ ਔਖਧੀ ਕੀ ਜੜ ; ਕੁਟਿਲ ; ਜਨਮ ਕੀ ਘੜੀ ਬਿਸੇਖ। ਗੁ. ਨੀਚਾ ਜਲ ਮੋਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਤ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਨੰ। ਅਸੁਧ ਸਰਾਬ ਪੁਨਾ ਤਾ ਸੇ ਭੀ ਨੀਚਾ ਔਰ ਮੋਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਪਾਨੀ ਗੰਗਾ ਮੇ ਮਿਲਕੇ ਆਨ ਨਹੀ ਹੋਤਾ, ਗੰਗਾ ਹੀ ਬਨ ਜਾਤਾ ਹੈ।

**ਨਤੁ** ਸੰ. ਨਹੀ ਪੁਨਾ।

**ਨਥ** ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਨਕ ਕਾ ਗਹਣਾ ਨਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਬੈਲ ਭੈਂਸੇ ਊਂਟੋ ਕੇ ਨਾਕ ਕੀ ਰੱਸੀ, ਏਤਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ ਬੈਲ ਮੈਂਸੇ ਕੇ ਨਕ ਕੀ ਰੱਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਨੱਥ ਹੈ, ਊਂਟ ਕੀ ਰੱਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਨਕੇਲ ਹੈ। ਗੁ. ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕਰਮ ਜਿਸ ਕੇ ਵਸ ਹੂਏ ਜੀਵ ਨਾਨਾ ਥਾਨੋ ਮੇ ਵਿਚਰੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਕਿ ਨਥ ਖਸਮ ਹਥ ਕਿਰਤੁ ਧਕੇ ਦੇ।

**ਨਥਹਾਰੇ** ਗੁ. ਨੱਥਨੇ ਵਾਲੇ ਹਰੀ ਨੇ, ਯਥਾ- ਜਗੰਨਾਥ ਸਭਿ ਜੰਤ੍ਰ ਉਪਾਏ ਨਕਿ ਖੀਨੀ ਸਭ ਨਥਹਾਰੇ।

**ਨਥੀਅਨ** ਗੁ. ਨੱਥ ਲਈ ਹੈ।

**ਨੰਦ** ਸੰ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਾ ਪਿਤਾ, ਯਥਾ- ਤੁਮ੍ ਜੁ ਕਹਤ ਹਉ ਨੰਦ ਕੋ ਨੰਦਨੁ ਨੰਦ ਸੁ ਨੰਦਨੁ ਕਾ ਕੋ ਰੇ। ਮਹਾਨੰਦ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਮਘਾ ਕਾ ਰਾਜਾ ; ਆਨੰਦ ; ਪੂਰਬ ਦੱਖਣ ਦਰਵਾਜੇ ਵਾਲਾ ਘਰ ; ਨਿਧਿ ਬਿਸੇਖ।

**ਨਦ** ਸੰ. ਅਟਕ ਨਦੀ ਸੇ ਆਦਿ ਲੇ ਅਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰ ਤੇ ਸਿੱਧ ਜਲ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਪਦਮ ਪੁਰਾਣ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਅਸ੍ਰ ਖਸ੍ਰਿ ਸੁ ਤੀਰ੍ਥਾਨਿ ਨਦਾਸ੍ਰ ਤਤ੍ਰਕੋਟਯ:। ਅਠਾਹਟ ਤੀਰਥ ਨਦ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਮੇ। ਸਮੁੰਦ੍ਰ ; ਰਿਖਿ।

**ਨੰਦਨ** ਸੰ. ਇੰਦ੍ਰ ਕਾ ਬਾਗ ; ਪੁਤ੍ਰ ; ਭੇਕ, ਮੇਡਕ ; ਪਰਬਤ ਬਿਸੇਖ ; ਜਿਸ ਮੇ ਗਊਆਂ ਬਹੁਤ ਦੂਧ ਦੇਵੇਂ ਐਸਾ ਸਾਠ ਸੰਬਤੋਂ ਮੇ ਏਕ ਸੰਬਤ ; ਆਨੰਦ ਕਰਤੀ ਵਸਤੁ।

**ਨੰਦਰਿ** ਗੁ. ਨਦਰ, ਯਥਾ- ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ ਦੇਖਹੁ ਕਰਿ ਨੰਦਰਿ। ਨਜਰ, ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ।

**ਨਦਰਿ** ਫਾ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ, ਨਿਗਾਹ, ਯਥਾ- ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ। ਕਿਸ ਕੋ ਨਦਰ ਤਲੇ ਲੇ ਆਵੇ।

**ਨਦਰੀ** ਦੇ. ਨਦਰ ਵਾਲੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ। ਨਦਰ ਵਾਲੇ ਕੀ ਨਦਰ ਸੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ।

**ਨਦੀ** ਸੰ. ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਆਦਿਕ ਸ੍ਰ ਤੇ ਸਿੱਧ ਜਲ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਯਥਾ-ਨਦੀ ਉਪਕੰਠਿ ਜੈਸੇ ਘਰੁ ਤਰਵਰ। ਬਰਾਹ ਪੁਰਾਣ ਮੇ ਭਾਰਤਖੰਡ ਕੀ ਨਦੀਯੋਂ ਕੇ ਉਤਪੱਤੀ ਥਾਨ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਸਿੰਧ- ਅਟਕ, ਬਿਤਸ੍ਰਾ- ਜੇਲਮ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ- ਝਨਾਵ, ਦੇਵਕਾ। ਇਰਾਵਤੀ- ਰਾਵੀ, ਬਿਪਾਸਾ- ਬਿਆਸਾ, ਸਤੁਦ੍ਰ- ਸਤਲੁਜ, ਸਰਸਵਤੀ, ਯਮੁਨਾ, ਗੰਗਾ, ਕੁਹੂ, ਗੋਮਤੀ, ਸਰਜੂ, ਧੂਤਪਾਪਾ, ਬਹੁਦਾ, ਦ੍ਰਿਖਦਵਤੀ, ਕੌਸਿਕੀ, ਨਿਖੀਰਾ ਗੰਡਕੀ, ਚਖੁਮਤੀ, ਲੋਹਿਤਾ, ਏਤੀ ਨਦੀ ਹਿਮਾਲੇ ਪਰਬਤ ਸੇ ਨਿਕਸੀ ਹੈ। ਬੇਦਵਤੀ, ਸਿੰਧੁ, ਅਪਰਣਾ, ਚੰਦਨਾ, ਸਦਾਚਰਾ, ਰਹਿਪਾਰਾ, ਚਰਮਣਵਤੀ- ਚੰਬਲ, ਵਿਦਿਸਾ, ਵੇਦਵਤੀ, ਵਯੰਤੀ, ਇਤਨੀ ਨਦੀਆ ਪਾਰਿਪਾਤ੍ਰ ਪਰਬਤ ਸੇ ਉਪਜੀ ਹੈ। ਜੋ ਉਜੈਨ ਸੇ ਨੈਰਤ ਕੋਣ ਮੇ ਹੈਂ, ਯੇ ਸਭੀ ਨਦੀਆਂ ਜਮਨਾ ਮੇ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਸੋਣਾ, ਜਜੋਤੀਰਥਾ, ਨਰਮਦਾ- ਨਰਬਦਾ, ਸੁਰਸਾ, ਮੰਦਾਕਿਨੀ, ਦਸਾਰਣਾ, ਚਿਤ੍ਰਕੂਟਾ, ਤਮਸਾ, ਪਿੱਪਲਾ, ਕਰਤੋਯਾ, ਪਿਸਾਚਕਾ, ਚਿਤ੍ਰੋਤਪਲਾ, ਬਿਮਲਾ, ਬੰਜੁਲਾ, ਬਾਲੁਕਾ, ਬਾਹਨੀ, ਸੁਕ੍ਰੀਮਤੀ, ਬਿਰਜਾ, ਪੰਕਨੀਰਣੀ, ਏਤੀ ਨਦੀਆ ਰਿੱਖ ਪਰਬਤ ਸੇ ਨਿਕਸੀ ਹੈ ਯਹ ਪਰਬਤ ਪੂਰਬ ਕਾਂਸੀ ਸੇ ਦੱਖਣ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਇਨ ਮੇ ਨਰਬਦਾ ਪੱਛਮ ਵਾਹਨੀ ਹੈ ਬੜੌਚ ਸਹਰ ਸਮੀਪ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮੇ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਔਰ ਸਭੀ ਪੂਰਬ ਓਰ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਮੇ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਮਣਿਜਾਲਾ, ਸੁਭਾ, ਤਾਪੀ, ਪਯੋਸ੍ਰੀ, ਸੀਘ੍ਰਦਾ, ਰੇਵਾ, ਬਿਪਾਸਾ, ਵੈਤਰਣੀ, ਵੇਦੀਪਾਲਾ, ਕੁਮੁਦ੍ਵਤੀ, ਕਰਤੋਯਾ, ਦੁਰਗਾ, ਅੰਤਯਗਿਰੀ, ਏਤੀ ਬਿੰਧਜ ਪਰਬਤ ਸੇ ਨਿਕਸੀ ਹੈ, ਇਨ ਮੇ ਕਈ ਉਡੀਸਾ ਦੇਸ ਮੇ ਜਾਕਰ ਪੂਰਬ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮੇ ਮਿਲੀ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਵੈਤਰਣੀ, ਔਰ ਪੱਛਮ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮੇ ਮਿਲੀ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਤਾਪੀ। ਗੋਦਾਵਰੀ, ਭੀਮਰਥੀ, ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਾ, ਵੇਣਾ, ਵੰਜੁਲਾ, ਤੁੰਗਭੱਦ੍ਰਾ ਜਿਸ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਿਸਕਿੰਧਾ ਹੈ, ਸੁਪ੍ਰਯੋਗਾ, ਕਾਬੇਰੀ, ਸਤਮਾਲਾ, ਤਾਮ੍ਰਪਰਣੀ, ਪੁਸਪਾਵਤੀ, ਉਤਪਲਾਵਤੀ, ਏਤੀ ਨਦੀਆਂ ਮਲਯ ਪਰਬਤ ਸੇ ਨਿਕਸੀ ਹੈਂ, ਜੋ ਦਖਣ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੈ ਪਰਬਤ ਹੈ ਪੂਰਬ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮੇ ਮਿਲੀ ਹੈਂ, ਇਨ ਮੇ ਗੋਦਾਵਰੀ ਬਿਜਯ ਨਗਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ਮਛਲੀ ਬੰਦਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਕਾਬੇਰੀ ਨਾਗੌਰ ਪਟਨ ਕੇ ਸਮੀਪ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮੇ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਇਸੀ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗ ਜੀ ਕਾ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਯਾਮਾ, ਰਿਖਿ ਕੁਲਜਾ, ਪੰਖੁਰਾ, ਤ੍ਰਿਵਿਦਾ, ਲੋਕਮੁਲਿਨੀ, ਬੰਸਵ ਰਾਮਹੇਂਦ੍ਰਤਨਯਾ, ਮੰਦਗਾਮਨੀ, ਪਲਾਸਨੀ, ਏਤੀ ਨਦੀਆਂ ਸੁਕ੍ਰੀਮਤ ਪਰਬਤ ਸੇ

ਨਿਕਸੀ ਹੈ ਯਹ ਪਰਬਤ ਕਾਨੜਾ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇਸ਼ੋ ਕੇ ਦਖਣ ਓਰ ਹੈਂ, ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਭੀ ਇਸੀ ਮੇ ਹੈ ਜਹਾਂ ਪਰਸੁਰਾਮ ਸੇ ਕਰਣ ਨੇ ਵਿਦਜਾ ਸੀਖੀ। ਪੂਰਬ ਲਿਖੀ ਸਭੀ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਮੇ ਬਡੀ ਨਦੀਆਂ ਹੈਂ ਛੋਟੀ ਅਨੰਤ ਹੈਂ। ਬਿਸੇਖ ਕਥਾ ਇਨ ਸਭ ਕੀ 'ਬਰਾਹ ਪੁਰਾਣ' ਔ 'ਕਾਲਿਕਾ ਪੁਰਾਣ' ਮੇ ਹੈਂ। ਪੁਰਾਣੋਂ ਮੇ ਨਦੀਯੋਂ ਕੇ ਤਥਾ ਪਰਬਤੋਂ ਕੇ ਦੋ ਦੋ ਰੂਪ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਦੋਨੋ ਮੇ ਜਲ ਨਦੀਯੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰੂਪ ਹੈਂ ਦੇਹ ਨਦੀਯੋਂ ਕੀ ਜਲ ਕੇ ਭੀਤਰ ਹੈ। ਏਵੰ ਸਥਾਵਰ ਪਰਬਤੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰੂਪ ਹੈ ਦੇਹ ਉਨ ਕੇ ਭੀਤਰ ਹੈ ਜੈਸੇ ਘੋਗੇ ਸੰਖ ਨਾਮੀ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਜਾਹਰ ਦੇਹ ਔਰ ਹੈਂ। ਦੂਸਰੇ ਦੇਹ ਉਨ ਕੇ ਭੀਤਰ ਜੁਦੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਪੂਰਬ ਕੋ ਚਲਨੇ ਵਾਲੀ ਨਦੀਯੋਂ ਕੇ ਜਲ ਬੋਝਲ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਕੋ ਜਾਨੇ ਵਾਲੀਯੋਂ ਕੇ ਹਲਕੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਨਦੀ ਪਖਾਣ ਔ ਅਧਿਕ ਬਾਲੂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੇ ਜਲ ਅਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਐਸੀ ਨਦੀ ਹਿਮਾਲੇ ਕੀ ਹੈਂ। ਪਾਰਿਪਾਤ੍ਰ ਪਰਬਤ ਔ ਬਿੰਧਜ ਪਰਬਤ ਕੀ ਨਦੀਆ ਕੇ ਜਲ, ਸਿਰ ਮੇ ਛਾਤੀ ਮੇ ਰੋਗ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਪੁਨਾ ਕੁਸ੍ਰ ਔ ਸਿਲੀਪਦ ਰੋਗ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਸਿਲੀਪਦ ਪਾਂਉ ਫੂਲ ਜਾਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਹ ਰੋਗ ਬੰਗਾਲੇ ਮੇ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਗੰਗਾਦਿ ਨਦੀਓਂ ਕੇ ਜਲ ਕੋ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਮੁਕ੍ਰੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਮ ਆਗੇ ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਮੁਖਤਾ ਨਹੀ ਰਖੇਂ, ਯਥਾ- ਗੰਗਾ ਗਇਆ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਕਾਮਾ।

**ਨਦੀਆ** ਦੇ. ਬਹੁਤੀ ਨਦੀਆ, ਯਥਾ- ਨਦੀਆ ਵਿਚਿ ਟਿਬੇ ਦੇਖਾਲੇ ਥਲੀ ਕਰੇ ਅਸਗਾਹ।

**ਨਨ** ਗੁ. ਨਿਖੇਧ, ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹੈ ਤੋਹਿ ਕਉ। ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਸਗੁਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬਿਰਾਟ ਮੇ ਹਜਾਰਾਂ ਨੇਤ੍ਰ ਤੇਰੇ ਹੈਂ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਮੇ ਨਨ- ਨਹੀ ਨੇਤ੍ਰ ਹੈ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਭੀ, ਇਸ 'ਨਨ' ਕਾ ਮੂਲ ਨਨੁ ਪਦ ਹੈ।

**ਨਨਦ** ਪੰ. ਪਤਿ ਕੀ ਭਗਨੀ, ਯਥਾ- ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਨਨਦ ਗਹੇਲੀ ਦੇਵਰ ਕੈ ਬਿਰਹਿ ਜਰਉ ਰੇ। ਸੰ. ਨਨਾਂਦਾ।

**ਨਨਾ** ਸੰ. ਮਾਤਾ ; ਭਗਨੀ। ਗੁ. ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ ਨਨਾ ਏਕ ਤੋਹੀ। ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੀ ਤੇਰੀ ਹਜਾਰਾਂ ਮੂਰਤਿ ਹੈਂ, ਨਿਰਗੁਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੀ ਨਨਾ- ਨਹੀ ਏਕ ਭੀ ਤੇਰੀ, ਇਸ 'ਨਨਾ' ਕਾ ਮੂਲ ਭੀ ਨਨੁ ਹੈ, ਨਨੁ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਹੈ।

**ਨੰਨਾਕਾਰੁ** ਗੁ. ਨਹੀ, ਮਤ ਆਉ ਐਸਾ ਕਥਨ, ਯਥਾ- ਨੰਨਾਕਾਰੁ ਨ ਹੋਤਾ ਤਾ ਕਹੁ। ਪੁਨਾ- ਨੰਨਾਕਾਰੁ ਨ ਕੋਇ ਕਰੇਈ।

**ਨਨੁ** ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਨ ; ਅਵਧਾਰਣ, ਨਿਸਚੇ ਕਰਨਾ ; ਅਨੁਮਤਿ, ਸਲਾਹ ; ਅਨੁਗ੍ਯਾ, ਕਿਸੇ ਕਾਮ ਮੇ ਲਗੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਸਹਾਯਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ; ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ; ਸਾਤ੍ਵਨ, ਪਜਾਰੇ ਬਚਨ ਕਹ ਕੋਪ ਦੂਰ ਕਰ ਅਨੁਕੂਲ ਕਰਨਾ ; ਆਮੰਤ੍ਰਣ, ਮਨ ਮਾਨੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ; ਸੰਭ੍ਰਮ, ਚੌਧਕ, ਹੱਕਾ ਬੱਕਾਪਨ ; ਉਸਤਤੀ ; ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹੈ ਤੋਹਿ ਕਉ। ਆਕਰਖਣ, ਖੈਂਚਨ ; ਯਥਾਰਥ ਕਹਨਾ ; ਉੱਤਰ ; ਉਤਪ੍ਰੇਖਜਾ ਡੌਲ ਕਰਨੀ, ਜੈਸੇ- ਰਾਖਸ ਕੀ ਦੇਹ ਮੇ ਦੁਰਗਾ ਕੇ ਬਾਣੋ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਨਨੁ, ਮਾਨੋ ਸਾਰਕ ਸਿਸੁਯੋਂ ਕੀ ਚੋਂਚੇ ਪਸਾਰੀ ਹੈ।

**ਨਫਰੁ** ਯਵ. ਸੇਵਕ, ਯਥਾ- ਸਾਹਿਬੁ ਜਿਸ ਕਾ ਨੰਗਾ ਭੁਖਾ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਦਾ ਨਫਰੁ ਕਿਥਹੁ ਰਜਿ ਖਾਏ।

**ਨਬਜ** ਯਵ. ਹਾਥ ਕੀ ਨਾੜੀ।

**ਨਭ** ਸੰ. ਆਕਾਸ।

**ਨਮਸਕਾਰ** ਸੰ. ਪ੍ਰਣਾਮ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਨਾ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰ ਪੂਰੇ ਗੁਰਦੇਵ।

**ਨੰਮ੍ਰ** ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ।

**ਨਮਾ** ਦੇ. ਨੂਣ, ਲਵਣ ; ਮੀਠ।

**ਨਮੋ** ਦੇ. ਨਮਸਕਾਰ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਸੰਤਨ ਕਰਿ ਨਮੋ ਨਮੋ।

**ਨਯਣ** ਨੇਤ੍ਰ।

**ਨਰ** ਸੰ. ਪਰਮਾਤਮਾ ; ਬਿਸਨੁ ; ਨਰਾਵਤਾਰ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਬਦਰੀ ਆਸ੍ਰਮ ਮੇ ਤਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਏਕ ਰਿਖਿ ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਰਾਯਣ ਹੈ ; ਮਨੁਖਜ, ਯਥਾ- ਨਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਾਇਆ ਧਨੁ ਖਾਟੇ। ਨਰੋਂ ਕੀ ਉਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੇ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੋ ਉਨ ਕੇ ਹੇਤ ਧਨ ਖਟੇ ਹੈਂ। ਸੰਕੁ, ਦਿਨ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਜਿਸ ਕੀ ਛਾਯਾ ਮਾਪੇ। ਦੇ. ਪੂਰੀ ਆਗ੍ਯਾ ਰਖਨੇ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ- ਨਰ ਹਾਕਮ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਸੇਖੁ ਮਸਾਇਕੁ ਹਾਜੀ ਸੋ ਬੰਦਾ ਜਿਸੁ ਨਜਰਿ ਨਰਾ। ਜਿਸ ਪੈ ਨਰਾ (ਪਰਮਾਤਮਾ) ਕੀ ਤਾਰਨੇ ਹੇਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਹੋ ਵਹੀ ਦਰਵੇਸ ਹੈ।

**ਨਰ ਦੇਵ** ਸੰ. ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸੁਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਰ ਦੇਵ ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਖਿਨੁ ਬੋਲਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ।

**ਨਰ ਮਨੁਖਾ ਨੋ** ਵਾ. ਮੁਖਜ ਮਨੁਖਾ ਨੂ, ਯਥਾ- ਨਰ ਮਨੁਖਾ ਨੋ ਏਕੁ ਨਿਧਾਨਾ।

**ਨਰਸਿੰਘ** ਦੇ. ਮਨੁਖਜ ਔ ਸੇਰ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਾਲਾ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਅਵਤਾਰ, ਜੋ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਭਗਤ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹੇਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਧਰਣੀਧਰ ਈਸ ਨਰਸਿੰਘ ਨਾਰਾਇਣ। ਸੰ. ਨ੍ਰਿਸਿੰਘ।

**ਨਰਸੀ** ਦੇ. ਨਰਸੀ ਭਗਤ।

**ਨਰਹ ਨਰਿੰਦ** ਦੇ. ਨਰੋ ਮੇ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਰਾਜਾ।

**ਨਰਹਰ** ਸੰ. ਨਰਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਰੂਪ ਹੀ, ਯਥਾ- ਨਰਹਰ ਨਾਮੁ ਨਰਹਰ ਨਿਹਕਾਮੁ। ਨਰਸਿੰਘ ਭਗਵਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪਨਾ ਨਿਹਕਾਮੀ ਜਨੋ ਕੋ ਨਰਸਿੰਘ ਰੂਪ ਹੀ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ।

**ਨਰਹਰਹ** ਗੁ. ਨਰਸਿੰਘ ਰੂਪ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਅਧਰੰ ਧਰੰ ਧਾਰਣਹ ਨਿਰਧਨੰ ਧਨ ਨਾਮ ਨਰਹਰਹ।

**ਨਰਕ** ਸੰ. ਦੁਖੋਂ ਕੇ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਕਾ ਸਥਾਨ। ਪਾਪ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਨਰਕ ਭੀ ਬਹੁਤੇ ਹੈਂ। ਸੋਈ 'ਪਦਮ ਪੁਰਾਣ' ਕੇ ਉੱਤਰ ਖੰਡ ਮੋ ਲਿਖੇ ਹੈ- ਛਲੀਆ ਗਵਾਹ, ਝੂਠਾ ਗਵਾਹ 'ਰੌਰਵ' ਨਰਕ ਮੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਸਰਾਬੀ, ਬ੍ਰਹਮਘਾਤੀ, ਸੁਵਰਣ ਚੁਰਾਨੇ ਵਾਲਾ 'ਸੂਕਰਮੁਖ' ਨਰਕ ਮੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਬੈਸਜ ਛਤ੍ਰੀ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਗੁਰੁ ਪਤਨੀ ਗਮਨ ਕਰਤਾ 'ਤਪਤ ਕੁੰਭ' ਨਰਕ ਮੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਪੁਤ੍ਰ ਬਧੂ ਔ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸਾਥ ਬਜਭਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ 'ਮਹਾ ਜ੍ਵਾਲਾ' ਨਰਕ ਮੋ ਪੜੇ ਹੈ। ਨਰਕ ਸਭੀ ਛਿਆਸੀ ਹੈ ਜਿਨ ਮੋ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਜਾਤੇ ਹੈ, ਕੋਪ ਕਰ ਲੋਕ ਭੀ ਅਪਰਾਧੀ ਕੋ 'ਤੇਰੇ ਕੋ ਛਿਆਸੀ ਜੁਨ ਮੋ ਪਹੁਚਾਵੋਂਗਾ' ਕਹਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਨਰਕੋ ਮੇ ਪਾਵਨਾ ਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

**ਨਰਕਪਾਤੀ** ਸੰ. ਨਰਕ ਮੋ ਗਿਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸੋ ਨਰਕਪਾਤੀ ਹੋਵਤ ਸੁਆਨ।

**ਨਰਜਾ** ਦੇ. ਤਕੜੀ, ਯਥਾ- ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਮਾਇਆ ਤੇ ਅਟਕੈ ਲੈ ਨਰਜਾ ਮਨੁ ਤੋਲੈ ਦੇਵ।

**ਨਰਪਤਿ** ਸੰ. ਰਾਜਾ, ਜੈਸੇ- ਨਰਪਤਿ ਰਾਜੇ ਭੂਪਤੀ। ਨਰੋਂ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਾਜੇ ਔ ਭੂਪਤੀ ਜਿਮੀਦਾਰ ਲੋਕ ਕਿਸ ਕਾਮ ਆਵੇਂਗੇ।

**ਨਰਪਾਲ** ਸੰ. ਰਾਜਾ।

**ਨਰਵਰ** ਸੰ. ਨਰੋ ਮੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ।

**ਨਰਵਿਰਤਿ** ਪੰ. ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ, ਉਪਰਾਮਤਾਈ, ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਭਜਨ ਕੇ ਬਿਘਨੀ ਕਾਮੋ ਸੇ ਹਟ ਬੈਠਨਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਵਿਰਤਿ ਨਰਵਿਰਤਿ ਪਛਾਣੈ। 'ਦੁਰਜਨ' ਸਾਥ 'ਸੁਰਜਨ', 'ਨਿਰਗੁਣ' ਸਾਥ 'ਸਰਗੁਣ' ਕਥਨ ਵਤ ਈਹਾਂ 'ਪਰਵਿਰਤ' ਸਾਥ 'ਨਰਵਿਰਤ' ਪਾਠ ਹੈ। ਸੰ. ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ।

**ਨਰਵੈ** ਗੁ. ਨਾਰੀਓ, ਯਥਾ- ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਸੁਨਹੁ ਨਰ ਨਰਵੈ ਪਰਹੁ ਏਕ ਕੀ ਸਰਨਾ। ਕਬੀਰ ਕਹੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੋ ਹੇ ਨਰ ਨਾਰੀਓ।

**ਨਰਾਇਣੁ** ਦੇ. ਬਿਸਨੁ ਨਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਉਪਜੇ ਜਲੋਂ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨਾਰ' ਹੈ, ਉਨ ਮੋ 'ਅਯਨ' ਘਰ ਬਨਾ ਕਰ ਬੈਠਨੇ ਵਾਲਾ ਬਿਸਨੁ, ਯਥਾ- ਨਾਲਿ ਨਰਾਇਣੁ ਮੇਰੈ। ਸੰ. ਨਾਰਾਯਨ।

**ਨਰਿੰਦ** ਗੁ. ਰਾਜਾ, ਯਥਾ- ਅਸਪਤਿ ਗਜਪਤਿ ਨਰਹ ਨਰਿੰਦ। ਸੰ. ਨਰੇਂਦ੍ਰ।

**ਨਰੂ** ਪੰ. ਨਰ, ਯਥਾ- ਨਰੂ ਮਰੈ ਨਰੁ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ। ਪੁਰਖ ਮਰੇ ਹੈ ਤਬ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਤ੍ਵਚਾ ਸੇ, ਅਸਥੀ ਸੇ, ਮਾਸ ਸੇ ਕਿਸੇ ਕਾਮ ਨਹੀ ਆਵੇ, ਪਸੁ ਮਰੇ ਹੈ ਤਬ ਤ੍ਵਚਾ ਸੇ ਜੁਤੀ ਆਦਿ, ਅਸਥੀ ਸੇ ਚਕੂਆ ਕੇ ਦਸਤੇ ਆਦਿ, ਮਾਸ ਸੇ ਚਰਮਕਾਰੋ ਕੀ ਪੁਸ੍ਟੀ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਕਾਜ ਸਵਰੇ ਹੈਂ। 'ਦਸ' ਪਦ ਅਨੇਕ ਪਰ ਹੈ।

**ਨਲ** ਸੰ. ਨਲ ਤ੍ਰਿਣ, ਨੜਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਦਮਯੰਤੀ ਕਾ ਪਤਿ ਰਾਜਾ ਨਲ ; ਰਾਮ ਕੀ ਸੇਨਾ ਮੇ ਏਕ ਬੰਦਰ ਜੋ ਨੀਲ ਕਾ ਸਾਥੀ ਥਾ ; ਧਰਮਰਾਜ ; ਪਿਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਗਣ ਬਿਸੇਖ ; ਕਮਲ, ਪੰਕਜ ; ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਾ ਨਾਲ ਅੰਗ ਜੋ ਪਤਾਲੁ ਕੇ ਉਪਰ ਪਾਸੇ ਕੀ ਜਗਾ ਹੈ।

**ਨਲ੍ਹ** ਦੇ. ਗੁਰੁ ਕਾ ਭਗਤ ਭਾਟ ਕਵੀ, ਯਥਾ- ਨਲ੍ਹ ਕਵਿ ਪਾਰਸ ਪਰਸ ਕਚ ਕੰਚਨਾ ਹੋਇ।

**ਨਲਨੀ** ਦੇ. ਨੜੇ ਕੀ ਨਲਕੀ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਨਲਨੀ ਸੂਅਟਾ ਗਹਿਓ। ਸੂਆ ਪਕੜਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਪਾਨੀ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਭਰ, ਉਸ ਪੈ ਦੋ ਲਕੜੀਆਂ ਗਾਡ, ਏਕ ਲਕੜੀ ਉਨ ਕੇ ਸਿਰੋਂ ਪੈ ਲਗਾਇ, ਉਸ ਮੋ ਏਕ ਨੜੇ ਕੀ ਯਾਂ ਬਾਂਸ ਕੀ ਨਲਕੀ ਲਗਾਇ, ਸੂਆ ਕੇ ਖਾਨੇ ਕੀ ਚੀਜ ਉਸ ਕੇ ਸਮੀਪ ਰਖ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਜਬ ਵਹੁ ਉਸ ਕੋ ਖਾਨੇ ਆਯਾ ਨਲਕੀ ਪੈ ਬੈਠਤਾ ਹੈ, ਨਲਕੀ ਫਿਰ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਸੂਆ ਕੇ ਪਾਂਉ ਉਪਰ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਆਪ ਤਲੇ ਲਟਕਤਾ ਹੈ, ਛੂਟਨੇ ਕਾ ਉਪਾਯ ਭੂਲ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਵਹੀ ਦਸਾ ਸੰਸਾਰ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਹੈ। ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਜੈਸੇ ਨਲਨੀ ਸੇ ਛੂਟਨੇ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ, ਭ੍ਰਮ ਸੇ ਸੂਆ ਫਸਾ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਨਿਖਲ ਜੀਵ ਫਸੇ ਹੈਂ। ਸੰ. ਕਮਲਿਨੀ।

**ਨਲੀ** ਦੇ. ਜੁਲਾਹੇ ਕੀ ਨਲੀ, ਯਥਾ- ਛੋਛੀ ਨਲੀ ਤੰਤੁ ਨਹੀ ਨਿਕਸੈ ਨਤਰ ਰਹੀ ਉਰਝਾਈ। ਛੋਟਾ ਸਾ ਜਲ ਕਾ ਨਾਲਾ। ਪੰ. ਬਾਲਕੋਂ ਕੇ ਨਾਕ ਕੀ ਮੈਲ। ਸੰ. ਮਨਸਿਲ ਧਾਤੁ ; ਮੂਗੇ ਕੀ ਵੇਲ।

**ਨਵ** ਸੰ. ਉਸਤਤੀ ; ਰਕ੍ਰ, ਪੁਨਰ, ਨਵਾ, ਇਟਸਿਟ ਬੂਟੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ; ਨੂਤਨ ; ਨੌ ਬਜਾਕਰਨ, ਯਥਾ- ਨਵ ਛਿਅ ਖਟੁ ਬੋਲਹਿ ਮੁਖ ਆਗਰ। ਨਵੀਨ।

**ਨਵ ਰੰਗੜੀਆ** ਦੇ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਮੋ ਰੰਗੀ ਗਈ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੰਗੁ ਚਲੂਲਾ ਪਾਵੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਵ ਰੰਗੜੀਆ।

**ਨਵ ਰਤਨ** ਦੇ. ੧. ਮੋਤੀ ੨. ਮਾਣਕ ੩. ਵੈਡੂਰਯ, ਲਸਣੀਆ ੪. ਗੋਮੇਦ, ਗੁਲਮੇਦ ੫. ਬਜ੍ਰ ਹੀਰਾ ੬. ਬਿਦ੍ਰੁਮ, ਮੂੰਗਾ ੭. ਪਦਮ ਰਾਗ, ਲਾਲ ੮. ਮਰਕਤ, ਪੰਨਾ ੯. ਨੀਲਮ। ਨਵ ਗ੍ਰਹੋਂ ਕੇ ਦੋਸ ਨਾਸਾਰਥ ਯੇ ਹਰ ਤਨ ਧਾਰਨੇ ਕਹੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ- ੧. ਸੂਰਣ ਹੇਤ ਵੈਡੂਰਯ ੨. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੇਤ ਸਫਟਕ ੩. ਮੰਗਲ ਹੇਤ ਮਾਣਿਕ ੪. ਬੁਧ ਹੇਤ ਪਦਮ ਰਾਗ ੫. ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਹੇਤ ਮੋਤੀ ੬. ਸੁਕ੍ਰ ਹੇਤ ਹੀਰਾ ੭. ਸਨੀ ਹੇਤ ਨੀਲਮ ੮. ਰਾਹੂ ਹੇਤ ਗੋਮੇਦ ੯. ਕੇਤੂ ਹੇਤ ਮਰਕਤ। ਸੰ. ਨਵ ਰਤ੍ਨ।

**ਨਵਉ** ਗੁ. ਨੌ।

**ਨਵੰਤ ਦੁਆਰੰ** ਗੁ. ਦੇਹ ਰੂਪ ਕੋਟ ਕੇ ਨੌ ਦਰਵਾਜੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਵੰਤ ਦੁਆਰੰ ਭੀਤ ਰਹਿਤੰ ਬਾਇ ਰੂਪੰ ਅਸਥੰਭਨਹ।

**ਨਵਤਨ** ਗੁ. ਨਵੀਨ, ਯਥਾ- ਸਦ ਨਵਤਨ ਮਨ ਰੰਗੀ ਸੋਭਾ।

**ਨਵਨਵਕ** ਸੰ. ਨਵੋ ਸਾਥ ਗੁਣੇ ਨਵ ਅਰਥਾਤ ਦਖਯ ਸੰਹਿਤਾ ਮੋ ਕਹੇ ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰ ਔ ਨੀਤੀ ਗ੍ਰੰਥੋਕ੍ਰ ਗ੍ਰਿਹਸਥੋਂ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀਕਾਰਕ

ਇਕਾਸੀ ਕਾਮ, ਜੋ- ੧. ਨਵ ਸੁਧਾ ਰੂਪ ੨. ਨਵ ਅਲਪ ਦਾਨ ੩. ਨਵ ਕਰਮ ੪. ਨਵ ਵਿਕਰਮ ੫. ਨਵ ਗੋਪਜ ੬. ਨਵ ਪ੍ਰਕਾਸਯੋਗ੍ ੭. ਨਵ ਸਫਲ ੮. ਨਵ ਨਿਸਫਲ ੯. ਨਵ ਆਪਤਕਾਲ ਮੇ ਭੀ ਨਾ ਦੇਨੇ ਯੋਗ, ਯੇ ਇਕਾਸੀ ਗ੍ਰਿਸ੍ਤੀਓਂ ਕੀ ਉਚਾਈ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਮ ਹੈਂ। ੧. 'ਸੁਧਾ ਰੂਪ' ਨਵ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਜਬ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੇ ਕੋਈ ਬਡਾ ਪੁਰਖ ਆਵੇ ਤਬ ਮਨ ਮੇ ਖੁਸ ਹੋਨਾ ੨. ਨੇਤ੍ਰੂੰ ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਦੇਖਨਾ ੩. ਮੁਖ ਖਿੜ ਆਵਨਾ ੪. ਬਾਣੀ 'ਆਈਏ ਬੈਠੀਏ' ਬੋਲਨੀ ੫. ਆਵਤੇ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਉਠ ਖੜੇ ਹੋਨਾ ੬. 'ਈਹਾਂ ਬਿਰਾਜੀਏ' ਕਹ ਕਰ ਆਸਨ ਪੈ ਬਿਠਾਨਾ ੭. ਬਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਨਾ ੮. ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ੯. ਅਨੁਬ੍ਰਜਜਾ, ਜਾਤੇ ਕੇ ਬਿਦਾ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਸਾਥ ਜਾਨਾ, ਯੇ ਨਵ ਅਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਕਾਮ ਯਤਨ ਸੇ ਕਰਨੇ। ੨. 'ਨਵ ਅਲਪ' ਦਾਨ ਯੇ ਹੈ- ੧. ਭੂਮੀ ੨. ਜਲ ੩. ਤ੍ਰਿਣ, ਚਟਾਈ ੪. ਚਰਨ ਧੋਨੇ ਹੇਤ ਜਲ ੫. ਅਭਜੰਗ, ਸ੍ਨਾਨ ਸਮੇ ਮਲਨੇ ਹੇਤ ਤੈਲਾਦਿ ੬. ਆਸ੍ਰਯ, ਨਿਵਾਸ ਹੇਤ ਜਗਾ ੭. ਸਯਨ ਹੇਤ ਖਾਟ ੮. ਯਥਾਸਕਤ ਅੰਨ ਕਿੰਉਕਿ ਘਰ ਮੇ ਆਏ ਅਤਿਥੀ ਕੋ ਭੂਖਾ ਰਖਨਾ ਦੋਖ ਹੈ ੯. ਜਲਮ੍ਰਿਤਕਾਦਿ ਦੇਨੇ। ੩. 'ਨਵ ਕਰਮ' ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਸੰਧ੍ਯਾ ੨. ਸ੍ਨਾਨ ੩. ਜਪ ੪. ਹੋਮ ੫. ਸ੍ਵਾਧ੍ਯਾਯ, ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਇਸ੍ਟ ਕਾ ਪਾਠ ੬. ਦੇਵ ਪੂਜਨ ੭. ਬੈਸ੍ਵ ਦੇਵ, ਭੋਜਨ ਸਮੇ ਬਿਸ੍ਵੇ ਦੇਵੋਂ ਕੀ ਬਲੀ ੮. ਆਤਿਥ੍ਯ, ਅਤਿਥੀ ਹੇਤ ਯਥਾਸਕਤ ਵਸਤੂ ੯. ਸਤਬ੍ਰਿਤ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੀ ਸਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵ ਪਿਤਰ ਮਨੁੱਖਨ ਕੋ ਦੀਨ ਅਨਾਥ ਤਪਸ੍ਵੀਯੋਂ ਕੋ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਗੁਰੁ ਕੋ ਅਪਨੀ ਕਮਾਈ ਕਾ ਹਿੱਸਾ ਦੇਨਾ। ੪. 'ਨਵ ਵਿਕਰਮ' ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਅਨਿਤ, ਝੂਠ ੨. ਪਰਦਾਰਾ ਗਮਨ ੩. ਨਾ ਖਾਣੇ ਯੋਗ੍ ਚੀਜੋਂ ਕਾ ਖਾਣਾ ੪. ਨਾ ਗਮਨ ਯੋਗ੍ ਗੁਰੁ ਪਤਨੀ ਆਦਿਕੋਂ ਮੇ ਗਮਨ ਕਰਨਾ ੫. ਨਾ ਪੀਨੇ ਯੋਗਯ ਚੀਜੋਂ ਕਾ ਪਾਨ ਕਰਨਾ ੬. ਸ੍ਤੇਯ, ਚੋਰੀ ਕਰਨੀ ੭. ਹਿੰਸਾ, ਪ੍ਰਾਣੀ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਾਸਨੇ ੮. ਵੇਦਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਨਿੰਦੇ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ੯. ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰੂੰ ਮੇ ਕਹੇ ਧਰਮੋਂ ਸੇ ਬਾਹਰ ਵਰਤਨਾ, ਯੇ ਨਵ ਯਤਨ ਸੇ ਤਜਾਗਨੇ ਚਾਹੀਏ। ੫. 'ਨਵ ਗੁਪਤ' ਰਖਨੇ ਯੋਗ੍ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਅਵਸਥਾ ੨. ਧਨ ੩. ਅਪਨੇ ਘਰ ਕਾ ਦੋਖ ੪. ਮੰਤ੍ਰ ੫. ਮੈਥਨ ੬. ਤਪ ੭. ਦਾਨ ੮. ਅਪਮਾਨ ੯. ਸਿੱਧ ਔਖਧੀ, ਯੇ ਨਵ ਯਤਨ ਸੇ ਗੁਪਤ ਰਖਨੇ। ੬. ਯੇ 'ਨਵ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਯੋਗ੍' ਹੈਂ- ੧. ਸਿੱਧ ਮੰਤ੍ਰਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਜਪ ੨. ਰਿਣ ਕਾ ਲਾਹ ਦੇਨਾ ੩. ਕੀਆ ਦਾਨ, ਪੀਛੇ ਗੁਪਤ ਰਖਨਾ ਕਹਨਾ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ, ਕਹਨੇ ਸੇ ਧਰਮ ਕਮ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਖ੍ਯਾਤ ਕਰਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ, ਕਹਨੇ ਸੇ ਇਤਰੋਂ ਕੋ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਕੀ ਰੁਚੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ੪. ਅਧ੍ਯਯਨ, ਜੋ ਪੜਾ ਹੋਵੇ ੫. ਵਿਕ੍ਰਯ, ਵੇਚੀ ਵਸਤੂ ੬. ਕਨ੍ਯਾਦਾਨ ੭. ਬ੍ਰਿਖੋਤਸਰਗ ਭਾਵ ਮਰੇ ਪੀਛੇ ਸਾਂਢ ਕਾ ਛੋਡਨਾ ੮. ਏਕਾਂਤ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਆ ਆਪਾ, ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਾਪ ਕਮ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ੯. ਅਨਿੰਦਤ ਕਰਮ, ਯੇ ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਯੋਗ੍ ਹੈਂ। ੭. 'ਸਫਲ ਨਵ' ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਮਾਤਾ ੨. ਪਿਤਾ ੩. ਗੁਰੁ ੪. ਮਿਤ੍ਰ ੫. ਬਿਨੀਤ, ਚਤੁਰ ੬. ਉਪਕਾਰੀ ੭. ਦੀਨ ੮. ਅਨਾਥ ੯. ਉੱਤਮ, ਇਨ ਕੋ ਦੇਨਾ ਸਫਲ ਹੈ। ੮. 'ਨਿਸਫਲ ਨਵ' ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਧੂਰਤ, ਢੀਠ ਪੁਰਖ ੨. ਬੰਦੀ ਜਨ, ਭਾਟ ੩. ਕੁਕਰਮੀ ੪. ਕੁਵੈਦ, ਮਾੜਾ ਵੈਦ ੫. ਬੰਚਕ ੬. ਸਠ ੭. ਚਾਟੂ, ਪੇਟਭਰੂ ਪਾਮਰ ੮. ਚਾਰਣ ਭਾਟੋਂ ਸਰੀਖੀ ਏਕ ਜਾਤਿ ਹੈ ੯. ਚੋਰ, ਇਨ ਮੇ ਦੇਨਾ ਨਿਸਫਲ ਹੈ। ੯. 'ਨਾ ਦੇਨੇ ਯੋਗ੍ ਨਵ' ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਸਾਮਾਨ੍ਯ, ਸਾਂਝੀ ਚੀਜ ੨. ਯਾਚਿਤ, ਮਾਂਗਨੇ ਸੇ ਮਿਲੀ ਵਸਤੂ ੩. ਨ੍ਯਾਸ, ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਅਪਨੇ ਪਾਸ ਰਖੀ ਧਰੋਹਰ ੪. ਔਰਤ ੫. ਔਰਤ ਕਾ ਧਨ ੬. ਕ੍ਰਮਾਯਾਤ, ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਆਈ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਹ ਕੀ ਚੀਜ ੭. ਨਿਖੇਪ, ਦਬੀ ਚੀਜ ੮. ਸਰਬਸ੍ਵ, ਸਾਰਾ ਅਪਨਾ ਪਦਾਰਥ ੯. ਆਧਿ, ਮਕਾਨਾਦਿ, ਯੇ ਨਵ ਅਪਨਾ ਬੰਸ ਹੋਤੇ ਬਿਪਤਾ ਕਾਲ ਮੇ ਭੀ ਨਹੀ ਦੇਨੇ, ਇਨ ਨਵ ਨਵਕੋਂ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇ ਔ ਪਰਲੋਕ ਮੇ ਭੀ ਲਖ੍ਮੀ ਨਹੀ ਤਜਾਗਤੀ।

**ਨਵਪਦ** ਸੰ. ਨਵੀਨ ਸਥਾਨ।

**ਨਵਰਦ** ਸੰ. ਨਵੀਨ ਦਾਂਤ।

**ਨਵਲ** ਸੰ. ਨਵੀਨ, ਯਥਾ- ਨਵਲ ਨਵਤਨ ਨਾਹੁ ਬਾਲਾ ਕਵਨ ਰਸਨਾ ਗੁਨ ਭਣਾ।

**ਨਵਾਸਾ** ਫਾ. ਦੋਹਤਾ, ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ।

**ਨਵਾਂਬੁਦ** ਸੰ. ਨਵੀਨ ਮੇਘ।

**ਨਵਿਤ** ਗੁ. ਨਿਮਿੱਤ, ਯਥਾ- ਵਿਤ ਨਵਿਤ ਭ੍ਰਮਿਓ ਬਹੁ ਭਾਤੀ। ਧਨ ਕੇ ਨਿਮਿੱਤ ਜੀਵ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸਾਂਗ ਬਨਾਇਕੇ ਭ੍ਰਮਤੇ ਹੈਂ।

**ਨਵੇ** ਦੇ. ਨੌ ਹੀ, ਯਥਾ- ਨਉਮੀ ਨਵੇ ਛਿਦ੍ਰ ਅਪਵੀਤ।

**ਨਵੇ ਸੋਤ** ਵਾ. ਨੌ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੇ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਰਾਤੀ ਉਘੇ ਦਬਿਆ ਨਵੇ ਸੋਤ ਸਭਿ ਢਿਲਾ।

**ਨਵੇ ਨਾਥ** ਵਾ. ਗਰੋਖਾਦਿ ਨਉ, ਯਥਾ- ਨਾਉ ਨਉਮੀ ਨਵੇ ਨਾਥ ਨਵ ਖੰਡਾ।

**ਨਵੇਲੜੀਏ** ਪੰ. ਨਵੀ ਨੇ ਅਰਥਾਤ ਨਈ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੀਏ, ਯਥਾ- ਸਚਿ ਨਵੇਲੜੀਏ ਜੋਬਨਿ ਬਾਲੀ ਰਾਮ। ਹੇ ਸਚ ਵਾਲੀ ਨਵੀ ਨੇ।

**ਨਵੇਲਾ** ਪੰ. ਨਯਾ, ਯਥਾ- ਓਹੁ ਨੇਹੁ ਨਵੇਲਾ।

**ਨਵੈ** ਦੇ. ਨੱਬੇ ਬਰਖ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਾ, ਯਥਾ- ਨਵੈ ਕਾ ਸਿਹਜਾਸਣੀ ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਅਪ ਬਲੁ। ਨੱਬੇ ਬਰਖ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਪੁਰਖ ਸਿਹਜਾ ਪੈ ਹੀ ਆਸਣ ਰਖਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪੜਾ ਰਹਤਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਉਸ ਕੋ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਮੇ ਉਠਨੇ ਫਿਰਨੇ ਲਾਯਕ ਬਲ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਯਹ ਭੀ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀ ਰਹੇ।

**ਨਾ** ਸੰ. ਨਿਖੇਧ, ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਨਾ ਮੈਲਾ ਨਾ ਧੁੰਧਲਾ ਨਾ ਭਗਵਾ ਨਾ ਕਚੁ। ਪੁਨਾ- ਬਧਾ ਚਟੀ ਜੋ ਭਰੇ ਨਾ ਗੁਣੁ ਨਾ ਉਪਕਾਰੁ। ਨਾ ਗੁਣ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਨਾ ਉਪਕਾਰ- ਸਹਾਯਤਾ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ। ਨਰ-ਪੁਰਖ, ਜੈਸੇ ਨਾਨਕ ਪਦ ਮੋ 'ਨਾ' ਕਾ ਪਰਮਪੁਰਖ ਅਰਥ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਮਾਈ ਮੋਹਿ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਨਿਓ ਆਨਾਨਾਂ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬਿਨਾ ਆਨ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ।

**ਨਾ ਸਤਿ** ਵਾ. ਨਹੀ ਸਚ ਕਾ ਲਾਭ, ਯਥਾ- ਨਾ ਸਤਿ ਮੁੰਡ ਮੁਡਾਈ ਕੇਸੀ।

**ਨਾ ਸਾਬੂਰੁ** ਦੇ. ਸੰਤੋਖ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਨਾ ਸਾਬੂਰੁ ਹੋਵੈ ਫਿਰਿ ਮੰਗੈ ਨਾਰਦੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ।

**ਨਾ ਹਉ** ਵਾ. ਨਹੀ ਮੈ, ਯਥਾ- ਨਾ ਹਉ ਥਕਾਂ ਨ ਠਾਕੀਆ ਏਵਡ ਰਖਹਿ ਜੋਤਿ।

**ਨਾ ਕਰਹੁ** ਵਾ. ਨਾ ਕਰਾਵੋ ; ਵਾ ਮੈ ਨਾ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਤਿਨ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਨਾ ਕਰਹੁ ਜੋ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਚਿਤੁ ਲਾਹੀ। ਹੇ ਹਰਿ ! ਉਨ ਕਾ ਦਰਸਨ ਨਾ ਕਰਾਵੋ ਵਾ ਉਨ ਕਾ ਦਰਸਨ ਮੈ ਨਾ ਕਰੋਂ।

**ਨਾ ਛਿਨਾ** ਦੇ. ਨਹੀ ਛੇਦਨ ਹੋਤਾ ਅਰਥਾਤ ਟੂਟਤਾ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪੂਰ ਕਰੰਮਾ ਨਾ ਛਿਨਾ।

**ਨਾ ਝੁਰੁ** ਵਾ. ਨਾ ਝੂਰ, ਯਥਾ- ਨਾ ਝੁਰੁ ਹੀਅੜੇ ਸਚੁ ਚਉ ਨਾਨਕ ਸਚੋ ਸਚੁ।

**ਨਾ ਧੀਰੋਦਿ** ਵਾ. ਨਹੀ ਧੀਰਜ ਦੇਤਾ, ਯਥਾ- ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਦਿ।

**ਨਾ ਭਗਵਾ** ਵਾ. ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਭੇਖ ਤੁਲਸ, ਚਿੱਤ ਕੋ ਸੂੱਛ ਕਰਤੇ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਕੇ ਅਹੰਕਾਰ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਨਾ ਮੈਲਾ ਨਾ ਧੁੰਧਲਾ ਨਾ ਭਗਵਾ ਨਾ ਕਚੁ।

**ਨਾ ਮਰਜਾਦੁ** ਦੇ. ਮਾਤਾ ਕੇ ਗਰਭ ਸੇ ਨਗਨ ਅਰਥਾਤ ਗੁਦਾ ਲਿੰਗਾਦਿ ਅੰਗ ਢਕਨੇ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸੇ ਹੀਨ, ਯਥਾ- ਨਾ ਮਰਜਾਦੁ ਆਇਆ ਕਲਿ ਭੀਤਰਿ ਬਾਹੁੜਿ ਜਾਸੀ ਨਾਗਾ।

**ਨਾ ਮੈਲਾ** ਵਾ. ਚਿੱਤ ਕੋ ਆਬ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਤਮੋ ਗੁਣ ਰੂਪ ਮੈਲ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਨਾ ਮੈਲਾ ਨਾ ਧੁੰਧਲਾ ਨਾ ਭਗਵਾ ਨਾ ਕਚੁ।

**ਨਾ ਵੇਸਾਹੁ** ਵਾ. ਨਹੀ ਕੋਈ ਖਰੀਦਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਕੀ ਮੁਹਤਾਜੀ ਲੋਕੁ ਕਢਦਾ ਹੋਰਤੁ ਹਟਿ ਨ ਵਥੁ ਨ ਵੇਸਾਹੁ। ਨਹੀ ਇਤਬਾਰ।

**ਨਾਉ** ਦੇ. ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਜਾਂ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਜਪੀ ਤੇਰਾ ਨਾਉ। ਸਨਾਨ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ। ਗੁ. ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ, ਯਥਾ- ਨਾਉ ਕਰਤਾ ਕਾਦਰੁ ਕਰੇ ਕਿਉ ਬੋਲੁ ਹੋਵੈ ਜੋਖੀਵਦੈ। ਕੁਦਰਤ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾ ਜਿਸ ਕੀ ਜਗਤ ਮੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਕੇ ਬਚਨ ਕਾਹੂੰ ਸੇ ਖੋਜੇ ਨਹੀ ਜਾਤੇ, ਜੋ ਇਤਨੀ ਸਕਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਨੌਕਾ।

**ਨਾਉ ਮੰਨੇ** ਗੁ. ਭਗਤੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਇ ਤੇਰੈ ਨਾਉ ਮੰਨੇ ਸਭ ਕੋਇ। ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਤੁਮਾਰੇ ਭੈ ਕਰ, ਭਗਤੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਬਡਾ ਕਰ, ਸਮਝਤੇ ਹੈ ਸਭੀ ਲੋਗ।

**ਨਾਉਣ** ਗੁ. ਅਸਨਾਨ, ਯਥਾ- ਨਾਵਣੁ ਪੁਰਬੁ ਅਭੀਚੁ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸੁ ਭਇਆ।

**ਨਾਇ** ਦੇ. ਸ੍ਨਾਨ ਕਰ, ਯਥਾ- ਤਪੀਆ ਹੋਵੈ ਤਪੁ ਕਰੇ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਮਲਿ ਨਾਇ। ਨਾਮ ਮੇ, ਯਥਾ- ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਰਤੇ ਸੇ ਜਿਣਿ ਗਏ।

**ਨਾਇਆ** ਦੇ. ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਸਰਣਾਗਤੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਲਤੇ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਨਾਇਆ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਭਗਤ ਵਤਸਲ ਯਹ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਨਾਇਐ** ਦੇ. ਸ੍ਨਾਨ ਤੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿਹਾਂ ਨਾਨਕ ਕਸਮਲ ਜਾਹਿ ਨਾਇਐ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ।

**ਨਾਇਕ** ਦੇ. ਸੇਨਾਪਤਿ, ਬਖਸੀ ; ਸ੍ਵਾਮੀ, ਯਥਾ- ਤੁਧੁ ਸਿਰਜਿਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੂ ਨਾਇਕੁ ਸਗਲ ਭਉਣ। ਨੇਤਾ, ਪ੍ਰੇਰਕ, ਯਥਾ- ਤੁਮ੍ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਪ੍ਰਭੂ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੇ ਨਾਇਕਾ ਇਕੁ ਛਿਨੁ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਇ ਜੀ। ਹਾਰ ਕੇ ਮਧਜ ਕਾ ਰਤ੍ਨ ; ਪਤਿ ਤਥਾ ਉਪਪਤਿ ; ਪਹੁਚਾਨੇ ਵਾਲਾ। ਸੰ. ਨਾਯਕ। ਗੁ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਘਰੁ ਮੇਰਾ ਇਹ ਨਾਇਕਿ ਹਮਾਰੀ।

**ਨਾਈ** ਗੁ. ਵਡਿਆਈ। ਪੰ. ਹਜਾਮ, ਯਥਾ- ਸੈਨੁ ਨਾਈ ਬੁਤਕਾਰੀਆ ਓਹੁ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸੁਨਿਆ। ਸੰ. ਨਾਪਿਤ। ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੇ ਨਾਮ ਲੇਨੇ ਸੇ ਜੂਠ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਤੀ, ਯਥਾ- ਜੁਠਿ ਨ ਅੰਨੀ ਜੁਠਿ ਨ ਨਾਈ।

**ਨਾਈਐ** ਗੁ. ਨਾਮ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮੋਹਿ ਟੇਕ ਤੇਰੋ ਇਕ ਨਾਈਐ। ਪੰ. ਸ੍ਨਾਨ ਕਰੀਏ।

**ਨਾਏ** ਦੇ. ਨਾਮ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸਭਿ ਸੁਖ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਏ।

**ਨਾਸ** ਸੰ. ਅਨੁਪਲੰਭ, ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ; ਪਲਾਯਨ, ਭਾਗਨਾ ; ਧ੍ਵੰਸ ਇਸ ਧ੍ਵੰਸ ਕੋ ਨ੍ਯਾਯ ਮਤ ਮੋ ਜਨਜ ਅਭਾਵ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ; ਸਾਂਖ੍ਯ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨ ਮੋ ਕਾਰਯ ਕਾਲਯ ਹੋ ਕਰ ਭੇਦ ਨਾ ਰਹਨਾ ਰੂਪ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਵੇਦਾਂਤੀ ਭਾਵ ਕੀ ਛਠੀ ਅਵਸਥਾ ਅਰਥਾਤ ਸੂਖਮ ਹੋ ਕਰ ਕਾਰਣ ਮੋ ਰਹਨਾ ਮਾਨਤੇ ਹੈ, ਅਤਯੰਤ ਨਾਸ ਕਾਰਣ ਸਹਿਤ ਕਾਰਯ ਕਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਨਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਅਗ੍ਯਾਨ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਨਾ, ਅਧਿਸ੍ਠਾਨ ਬ੍ਰਹਮਸ੍ਵਰੂਪ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ; ਦੇ. ਨਾਕ। ਸੰ. ਨਾਸਿਕਾ।

**ਨਾਸਤਿ** ਸੰ. ਨ ਅਸਤਿ, ਨਹੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੁਤੀਆ ਨਾਸਤਿ ਇਕੁ

ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ। ਪੁਨਾ- ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ ਅਵਰੁ ਨਾਸਤਿ ਕਰਣਹਾਰੁ ਅਪਾਰੁ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਨਹੀ ਹੈ ਕੋਈ ਜਗਤ ਕੇ ਉਤਪਤੀ ਪਾਲਨਾਦਿ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਨਾਸਨ** ਗੁ. ਨੱਸਨਾ, ਦੌੜਨਾ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਨੇ ਪ੍ਰਭ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਨਾਸਨ ਭਾਜਨ ਥਾਕੇ। ਨੱਸਨਾ ਭਾਗਨਾ। ਦੂਰ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਖੀ ਮੋਰੈ ਕੰਠਿ ਰਤੰਨੁ ਪੇਖਿ ਦੁਖੁ ਨਾਸਨਾ।

**ਨਾਸੀ** ਦੇ. ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ; ਨਹੀ ਥੀ, ਯਥਾ- ਯਾਰ ਵੇ ਪਿਰੁ ਆਪਣ ਭਾਣਾ ਕਿਛੁ ਨੀਸੀ ਛੰਦਾ। ਅਭਾਵ ਹੋਈ, ਜੈਸੇ- ਦੁਬਿਧਾ ਦੁਰਮਤ ਨਾਸੀ।

**ਨਾਹ** ਪੰ. ਪਤਿ ਕੇ, ਯਥਾ- ਸਖੀ ਨਾਲਿ ਵਸਾ ਅਪੁਨੇ ਨਾਹ ਪਿਆਰੇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਹਿਲਿਆ। ਪੁਨਾ- ਜਿਨਿ ਨਾਹ ਨਿਰੰਤਰਿ ਭਗਤਿ ਨ ਕੀਨੀ। ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਸਾਗਰੁ ਦੇਖਉ ਡਰਿ ਮਰਉ ਭੈ ਤੇਰੈ ਡਰੁ ਨਾਹਿ।

**ਨਾਹਰ** ਦੇ. ਸੇਰ, ਜੈਸੇ- ਨਾਹਰ ਦਹਾਨਾ, ਸੇਰ ਕਾ ਮੁਖ ਜਿਸ ਕਾ ਬਿਗੜਾ ਅਨਾਰਦਾਨਾ ਹੈ।

**ਨਾਹਿਨ** ਪੰ. ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਸੋਈ ਭਲ ਮਾਨਉ ਨਾਹਿਨ ਕਾ ਬੋਲ ਕਰਤ। ਨਹੀ ਹਮ ਕੁਬੋਲ ਕਰਤੇ। ਪੁਨਾ- ਨਾਹਿਨ ਗੁਨੁ ਨਾਹਿਨ ਕਛੁ ਬਿਦਿਆ।

**ਨਾਹੀ** ਦੇ. ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਨਾਹੀ ਦੇਖਿ ਨ ਭਾਜੀਐ ਪਰਮ ਸਿਆਨਪ ਏਹ।

**ਨਾਕ** ਦੇ. ਨਾਸਿਕਾ। ਸੰ. ਸ੍ਵਰਗ, 'ਨ' ਨਾ ਹੋਵੇ, 'ਅਕ' ਦੁੱਖ ਜਿਸ ਮੋ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਕ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਾ ਹੈ ਆਦਿ ਮੋ ਜਿਸ ਮੋ ਦੁੱਖ ਕਾ ਮੇਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਕਬੀ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਦਾ ਸਭ ਕੋ ਜਿਸ ਕੀ ਇੱਛਾ ਬਨੀ ਰਹੇ ਤਿਸ ਸੁਖ ਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵਰਗ ਹੈ ਨਾਕ ਹੈ।

**ਨਾਕ ਸਰ** ਗੁ. ਨਾਕ ਮੋ ਦਮ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਆਵਤ ਜਾਤ ਨਾਕ ਸਰ ਹੋਈ।

**ਨਾਕਹਿ** ਦੇ. ਨਾਸਕਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਮਦੇਉ ਨਾਕਹਿ ਬਿਨਾ।

**ਨਾਕਹੁ** ਦੇ. ਸ੍ਵਰਗ ਸੇ, ਯਥਾ- ਨਾਕਹੁ ਕਾਟੀ ਕਾਨਹੁ ਕਾਟੀ ਕਾਟਿ ਕੂਟਿ ਕੈ ਡਾਰੀ। ਹੇ ਮਾਯਾ ! ਤੈਨੇ ਨਰਕ ਯੋਗੁ ਕਰ ਬਹੁਤ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਸ੍ਵਰਗ ਸੇ ਕਾਟ ਦਈ ਹੈ।

**ਨਾਖੀ** ਦੇ. ਦੂਰ ਕਰੀ।

**ਨਾਗ** ਸੰ. ਫਣ ਪੂਛ ਸਹਿਤ ਮਨੁਖ ਕੇ ਚੇਰ੍ਹੇ ਵਾਲੇ ਬਾਸੁਕੀ ਆਦਿਕ ; ਸਰਪ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਨਾਗਾਂ ਮਿਰਗਾਂ ਮਛੀਆਂ ਰਸੀਆਂ ਘਰਿ ਧਨੁ ਹੋਇ। ਹਸਤੀ, ਹਾਥੀ ; ਮੇਘ ; ਨਾਗ ਕੇ ਸਰ ; ਮੁਸਤਕ, ਮੋਥਾ ਬੂਟੀ ; ਡਕਾਰ ਵਾਲੀ ਪਵਨ ; ਜਯੋਤਿਸ ਕਾ ਕਰਣ ਬਿਸੇਖ ; ਨਗ ਪਰਬਤੋਂ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਚੀਜਾ ; ਰੰਗ, ਕਲੀ ; ਸੀਸਕ, ਸਿੱਕਾ, ਨਾਗਰਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਨੰਗ, ਯਥਾ- ਛਿਨ ਮਹਿ ਤਿਆਗਤ ਨਾਂਗ ਸਿਧਾਰਹੁ।

**ਨਾਗਨਿ** ਦੇ. ਸਰਪਨੀ, ਜੈਸੇ- ਛਲ ਨਾਗਨਿ ਇਹ ਕਉਲਾ ਡਰਪੈ। ਪੁਨਾ- ਛਲ ਨਾਗਨਿ ਸਿਉ ਮੇਰੀ ਟੂਟਨਿ ਹੋਈ।

**ਨਾਗਨੀ** ਗੁ. ਨਾਗਨੀ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਨਾਗਨੀ ਜਗਤਿ ਰਹੀ ਲਪਟਾਇ। ਪੁਨਾ- ਛਲ ਬਪੁਰੀ ਇਹ ਕਉਲਾ ਡਰਪੈ।

**ਨਾਗਰ** ਸੰ. ੧. ਨਗਰ ਮੇ ਹੋਵੇ ਸੋ ਨਾਂਗਰ ੨. ਬਿਦਗਧ, ਚਤੁਰ ੩. ਦੇਵਰ ੪. ਨਾਰੰਗੀ ਫਲ ੫. ਜੰਬੀਰ ਤਰੁ, ਖੱਟੇ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ੬. ਮੋਥ ਔਖਧੀ ੭. ਸੁੰਢ। ੮. ਦੇ. ਗੁਜਰਾਤ ਵਾਸੀ ਨਾਗਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਯਥਾ- ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ। ੯. ਨਗਰ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹਿਤਕਾਰੀ ਵਸਤੂ।

**ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ** ਦੇ. ਹੇ ਚਤਰ ਜਨੋ ; ਵਾ ਹੇ ਨਾਗਰ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ ; ਵਾ ਹੇ ਨਗਰ ਵਾਸੀ ! ਚਾਰੋ ਬਰਣੋ ਕੇ ਲੋਕੋ, ਯਥਾ- ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ।

**ਨਾਂਗੜਾ** ਗੁ. ਨੰਗਾ, ਯਥਾ- ਬਾਬਾ ਨਾਂਗੜਾ ਆਇਆ ਜਗ ਮਹਿ।

**ਨਾਗਾਦਿ** ਸੰ. ਸੇਖਨਾਗ ਸੇ ਲੇਕਰ ਸਭੀ ਸਰਪ, ਯਥਾ- ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਪਾਯਾਲਿ ਭਗਤ ਨਾਗਾਦਿ ਭੁਯੰਗਮ।

**ਨਾਗੀ** ਦੇ. ਨਾਗੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮੰਤ੍ਰੀ ਹੋਇ ਅਠੂਹਿਆ ਨਾਗੀ ਲਗੈ ਜਾਇ। ਨਗਨ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਨਾਗੀ ਦਾਝੈ ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਣੀਤਾ।

**ਨਾਗੇ** ਦੇ. ਨਗਨ, ਯਥਾ- ਨਾਂਗੇ ਆਵਨੁ ਨਾਂਗੇ ਜਾਨਾ। ਪੁਨਾ- ਕਿਆ ਨਾਗੇ ਕਿਆ ਬਾਧੇ ਚਾਮ।

**ਨਾਚਹੁ** ਦੂ. ਨਚਨਾ, ਨ੍ਰਿਤ ਕਰਨੀ ; ਨਾਚ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਇਤੁ ਰੰਗਿ ਨਾਚਹੁ ਰਖਿ ਰਖਿ ਪਾਉ।

**ਨਾਚੰਤੀ** ਗੁ. ਨ੍ਰਿਤ ਕਰਤੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਵਿਖਯੋਂ ਮੇ ਵਿਚਰਤੀ ਹੈਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਯਥਾ- ਨਾਚੰਤੀ ਗੋਪੀ ਜੰਨਾ।

**ਨਾਚਨੁ** ਗੁ. ਨਚਨੇ ਵਾਲਾ ਕੰਜਰ, ਯਥਾ- ਨਾਚਨੁ ਸੋਇ ਜੁ ਮਨ ਸਿਉ ਨਾਚੈ।

**ਨਾਜਰ** ਫਾ. ਨਜਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਸਭ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਨਾਜੁ** ਪੰ. ਅੰਨ, ਯਥਾ- ਮਨ ਦਸ ਨਾਜੁ ਟਕਾ ਚਾਰਿ ਗਾਂਠੀ ਐਂਡੌ ਟੇਢੌ ਜਾਤੁ।

**ਨਾਜੁਕ** ਯਵ. ਕੋਮਲ।

**ਨਾਟ ਸਾਲਾ** ਗੁ. ਨਚਨੇ ਕੀ ਸਾਲਾ ਮੋ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਪੜਹਿ ਨਾਟ ਸਾਲਾ। ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਰਿਝਾਨੇ ਹੇਤ ਮਾਨੋ ਵਿਦਯਾ ਨਟਸਾਲਾ ਮੋ ਪੜੇ ਹੈ।

**ਨਾਟਿਕ** ਸੰ. ਪਦਬੱਧ ਤਥਾ ਖੁੱਲੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸੇ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਮੋ ਜਿਸ ਮੋ ਨ੍ਰਿਤਕਾਰੀ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕਾ ਬਰਣਨ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਹਨੂਮਾਨ ਨਾਟਕ ਹੈ। 'ਹਨੂਮਾਨ ਨਾਟਕ' ਮੋ ਯੁੱਧ ਬੀਰ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕਾ ਬਰਣਨ ਹੈ, 'ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦ੍ਰ' ਮੇ ਸਾਂਤੀ ਰਸ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਮੋਹ ਬਿਬੇਕ ਕੀ ਸੇਨਾ ਕਾ ਬਰਣਨ ਹੈ ; ਕਮਖ੍ਯਾ ਦੇਵੀ ਕੇ ਸਮੀਪ ਏਕ ਪਰਬਤ ; ਨਿਤ੍ਰ, ਨਾਚ ; ਨਰਤਕੋ ਕੇ, ਨਾਚ ਕਰਨੇ ਵਾਲਿਓਂ ਕੇ, ਯਥਾ- ਨਟ ਨਾਟਿਕ ਆਖਾਰੇ ਗਾਇਆ। ਦੇ. ਨਾੜੀ, ਯਥਾ- ਬੈਦਕ ਨਾਟਿਕ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾਨੇ।

**ਨਾਟੇ** ਗੁ. ਨਾਟਕ।

**ਨਾਠਾ** ਪੰ. ਦੌੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹੋਇ ਉਦਾਸੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਜਿ ਚਲਿਓ ਛੁਟਕੈ ਨਾਹੀ ਨਾਠਾ। ਦੂਰ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਦੂਖ ਭੂਖ ਦਾਰਿਦ੍ਰ ਨਾਠੇ ਪ੍ਰਗਟੁ ਮਗੁ ਦਿਖਾਇਆ।

**ਨਾਠੀਅੜੇ** ਗੁ. ਪਰਾਹੁਨੇ, ਯਥਾ- ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ ਨਾਠੀਅੜੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ।

**ਨਾਠੂੰਗੜਾ** ਪੰ. ਨੱਠਨਾ, ਭਾਗਨਾ, ਯਥਾ- ਨਾਰਾਇਣਿ ਲਇਆ ਨਾਠੂੰਗੜਾ ਪੈਰ ਕਿਥੈ ਰਖੈ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੇ ਜਿਸ ਨੇ ਲੀਆ ਹੈ ਭਾਗਨਾ ਅਰਥਾਤ ਬੇਮੁਖ ਹੋਨਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਠਹਰਨੇ ਹੇਤ ਪਾਂਉ ਕਹਾਂ ਟਿਕਾਵੇ।

**ਨਾਤਰੁ** ਦੇ. ਨਹੀ ਤੋ, ਯਥਾ- ਨਾਤਰੁ ਖਰਾ ਰਿਸੈ ਹੈ ਰਾਇ। ਪੁਨਾ- ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਅਕਲਿ ਭਈ ਅਵਰੈ ਨਾਤਰੁ ਥਾ ਬੇਗਾਨਾ।

**ਨਾਤਾ** ਫਾ. ਸੰਬੰਧ, ਰਿਸਤਾ। ਪੰ. ਨ੍ਹਾਯਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਨਾਤਾ ਧੋਤਾ ਥਾਇ ਨ ਪਾਈ। ਨ੍ਹਾਵਣੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਰਾਮਦਾਸਿ ਸਰੋਵਰ ਨਾਤੇ। ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਰਚੇ ਸਰੋਵਰ ਮੋ ਸ੍ਨਾਨ ਕਰਨੇ ਸੇ।

**ਨਾਤੀ** ਦੇ. ਪੋਤ੍ਰੇ ਕਾ ਪੁੱਤ੍ਰ, ਨੱਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਲਖੁ ਪੂਤ ਸਵਾ ਲਖੁ ਨਾਤੀ। ਸਨਾਨ ਕਰ ਸੁੱਧ ਭਈ, ਯਥਾ- ਨਾਤੀ ਧੋਤੀ ਸੰਬਹੀ ਸੁਤੀ ਆਇ ਨਚਿੰਦੁ। ਜਲ ਸੇ ਦੇਹ ਪਖਾਲ ਕੇ ਔ ਨੇਤ੍ਰ ਨਾਸਕਾਦਿ ਅੰਗੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਧੋ ਕਰ।

**ਨਾਥ** ਸੰ. ਸ੍ਵਾਮੀ, ਯਥਾ- ਨਾਥ ਕਛੂਅ ਨ ਜਾਨਉ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ! ਮੈ ਆਪ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਐਸ੍ਵਰਯ ਕੁਛ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ; ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੇ ਯੋਗ੍ਯ ; ਕੁਲ ਗੁਰੁ ; ਐਸ੍ਵਰਯਵਾਨ। ਦੇ. ਕਨਪਾਟੇ ਯੋਗੀ ਗੋਰਖਾਦਿ ; ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਨਾਕ ਕਾ ਭੂਖਣ। ਗੁ. ਸਭ ਕੋ ਨੱਥਣੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ।

**ਨਾਥੀ** ਦੇ. ਨਾਕ ਮੇ ਰੱਸੀ ਪਾਇ ਪਸੁਓਂ ਵਤ ਨੱਥੀ ਹੁਈ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਸ ਕਰੀ ਹੂਈ ਹੈ, ਫਲ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ, ਜਿਸ ਕੀ ਐਸਾ ਵਹੁ ਆਪ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੈ।

**ਨਾਦ** ਸੰ. ੧. ਧ੍ਵਨਿ ੨. ਸਬਦ ੩. ਅਨੁਸ੍ਵਾਰ ਵਤ ਉਚਾਰਣ ਯੋਗ੍ਯ ਅਰਥ ਚੰਦ੍ਰ ਤੁਲ੍ਯ ਬਰਣ ੪. ਅਖਰ ਬਿਸੇਖੋਂ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕੋ, ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਨਾਦ ਨਾਮਾ ਬਾਹਜ ਪ੍ਰਯਤਨ ੫. ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪੀ ਘੋਖ, ਜਿਸ ਕਾ ਸਾਰਦਾ ਤੰਤ੍ਰ ਮੇ ਬਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਜੋ ਸਕਲ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਹੈ ਤਾ ਸੇ ਸਤੋ ਗੁਣ ਯੁਕਤ ਚਿਤ ਸਕਤੀ ਹੂਈ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰਮ ਆਕਾਸਾਵਸਥਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਸਕਤੀ ਸੇ ਸਤੋ ਗੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਵਾਲਾ, ਰਜੋ ਗੁਣ ਯੁਕ੍ਤ ਨਾਦ ਹੂਆ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਅਬਯਕ੍ਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਤਾ ਨਾਦ ਸੇ ਬਿੰਦ ਹੂਆ। ਜਿਨ ਕੀ ਸੁਰਤ ਮੋ ਸਮਾਵਣਾ ਗੁਰੁ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਦ ਬਿੰਦ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇ। ਸੋ ਨਾਦ ਹੀ, ਨਾਦ ਬਿੰਦੁ ਬੀਜ ਤੀਨ ਨਾਮੋ ਵਾਲਾ ਹੂਆ ਅਰਥਾਤ ਨਾਦ- ਘੋਖ, ਬਿੰਦੁ- ਪ੍ਰਣਵਾ ਔ ਬਿੰਦੁ ਹੀ ਸਰਬ ਅਖਰੋਂ ਕਾ ਮੂਲ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬੀਜ, ਐਸੇ ਨਾਮੋ ਵਾਲਾ ਹੂਆ। ਨਾਨਾ ਭੇਦੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ, ਤਿਸ ਪਰਸ੍ਵਰੂਪ ਬਿੰਦੁ ਸੇ, ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਰਵ ਹੂਆ। ਵਹੀ ਰਵ, ਕਾਨ ਮੇ ਪਹੁਚ ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਾਯਾ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਾਦ ਕਹਾਯਾ। ਹਿਰਦੇ ਥਾਨ ਸੇ ਉਠ ਕੇ, ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਪਵਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਰੰਧ੍ਰ ਪ੍ਰਯੰਤ ਥਾਨੋ ਮੇ ਅਬਯਕ੍ਤ ਸਬਦ ਕਰੇ ਹੈ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਉਸ ਕੋ ਨਾਦ ਕਹੇ ਹੈ। ਔਰ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਆਕਾਸ ਅਗਨਿ ਪਵਨ ਇਨ ਤੀਨੋ ਸੇ ਉਪਜ ਕੇ, ਨਾਭੀ ਸੇ ਉਪਰ ਮੁਖ ਮੇ ਆਕਰ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਨਾਮ ਨਾਦ ਹੈ। ਵਹੁ ਨਾਦ ਏਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਨ੍ਯ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਅਪ੍ਰਾਣੀ ਜਨ੍ਯ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਉਭਯ ਜਨ੍ਯ ਹੈ। ਤੀਨੋ ਮੇ ਪਹਲਾ ਕੰਠ ਤਾਲੂ ਆਦਿਕੋ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਯ ਜਨ੍ਯ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਬੀਨਾਦਿ ਵਾਜਯੋ ਜਨ੍ਯ ਹੈ, ਤੀਸਰਾ ਬੰਸਰੀ ਆਦਿ ਜਨ੍ਯ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਾਹੂ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਥਾਨ ਸਰੀਰ ਮੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹੈ ਭਾਵ ਹਿਰਦਾ ਦੇਸ ਹੈ। ਤਿਸ ਹਿਰਦੇ ਦੇਸ ਮੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੀ ਥਿਤਿ ਹੈ। ਜਬ ਮਨ ਮੇ ਸੰਕਲਪ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਖਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰੂੰ, ਉਸ ਸਮੇ ਤਿਸ ਮੇ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸੇ ਅਗਨਿ ਜਗੇ ਹੈ। ਜਗੀ ਅਗ ਨਿਕਰ ਚਲੀ ਪਵਨ ਸੇ, ਕੰਠਾਦਿ ਦੇਸੋਂ ਸੇ ਪਹੁਚ ਮੁਖ ਮੇ ਨਾਦ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਨਾਦ ਸੇ ਬਿਨਾ ਗੀਤ ਨਹੀ ਗਾਯਾ ਜਾਵੇ, ਸੁਰ ਨਹੀ ਸਾਧ੍ਯਾ ਜਾਵੇ, ਰਾਗ ਨਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ, ਤਾ ਤੇ ਨਾਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਨਾਦ ਸੇ ਬਿਨਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀ। ਨਾਦ ਸੇ ਬਿਨਾ ਸਿਵ ਨਹੀ ਤਾ ਤੇ ਨਾਦ ਹੀ ਪਰਮ ਜੋਤੀ ਹੈ ਨਾਦ ਰੂਪ ਹੀ ਹਰੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਸੰਗੀਤ ਵਾਲੇ ਮਾਨੇ ਹੈ।

**ਨਾਦ ਬਿੰਦ** ਸੰ. ਉਪਨਿਸਦ ਬਿਸੇਖ ; ਵਰਣ ਬਿਸੇਖ, ਜੋ ਅਨੁਸ੍ਵਾਰ ਕੇ ਸਮਾਨ ਉਚਾਰਣ ਯੋਗ੍ਯ, ਆਧੇ ਚੰਦ੍ਰ ਕੇ ਅਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਦ ਬਿੰਦ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇ।

**ਨਾਦ ਬੇਦ** ਸੰ. ਪੂਰਬ ਨਾਦ ਰੂਪ ਕਹੇ ਚੇਤਨ ਕਾ ਵੇਦ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਸੰਗੀਤਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਨਾਦ ਰੂਪ ਕਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਏ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਵਾ ਵੇਦ ਕੇ ਨਾਦ- ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਸਬਦੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਂ,

ਵਾ ਸ੍ਰਵਣ ਹੇਤ ਨਾਦ- ਗਾਯਨ ਯੋਗ੍ਯ ਧੁਨੀ ਕਾ ਔ ਵਿਚਾਰ ਹੇਤ ਅਖਰ ਰੂਪ ਵੇਦ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੁ।

**ਨਾਦ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੁ** ਵਾ. ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਗ੍ਯਾਨ ਹੇਤ ਬੇਦ ਕੇ ਸਬਦੋਂ ਕਾ ਬੀਚਾਰ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੁ।

**ਨਾਦਰ** ਅ. ਅਲਪ ਵਸਤੁ ; ਅਨੋਖਾ, ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ।

**ਨਾਂਦੀ** ਸੰ. ਆਸੀਰਵਾਦ ਕੇ ਸਹਿਤ ਦੇਵਨ ਕੀ, ਰਾਜਨ ਕੀ, ਮਹਾਨ ਜਨੋ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਵਾਲੇ ਵਾਕਯ, ਨਾਟਕੋ ਮੇ 'ਨਾਂਦੀ' ਕਹਾਵੇ ਹੈਂ।

**ਨਾਦੀ** ਸੰ. ੧. ਸਬਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ੨. ਕਾਲੰਜਰ ਪਰਬਤ ਮੇ ਜਨਮੇ ਸਾਤ ਮ੍ਰਿਗੋਂ ਮੇ ਏਕ ਮ੍ਰਿਗ ਜੋ ਗਰਗ ਕੇ ਸਿਖ੍ਯ ਗੁਰੁ ਕੀ ਗਊ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕਾ ਸ੍ਰਾਧ ਕਰਤੇ ਮ੍ਰਿਗ ਬਨੇ ਥੇ ੩. ਨਾਦ ਯੁਕ੍ਤ ਵਸਤੁ। ਦੇ. ਕਨਪਾਟੇ ਜੋਗੀ ਜੋ ਭੋਜਨ ਸਮੇ ਏਕ ਨਾਦ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਛੋਟਾ ਸਾ ਵਾਜਾ ਵਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਦੀ ਬੇਦੀ ਸਬਦੀ ਮੋਨੀ ਜਮ ਕੇ ਪਟੈ ਲਿਖਾਇਆ। ਗੁ. ਨਾਦੋਂ ਸੇ, ਜੈਸੇ- ਜੂਠ ਨ ਨਾਦੀ ਜੂਠ ਨ ਵੇਦੀ। ਜੂਠ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਤੀ ਅਖਰ ਧੁਨੀ ਰੂਪ ਸਬਦੋਂ ਸੇ ਤਥਾ ਵੇਦੋ ਕੇ ਪਾਠ ਸੇ।

**ਨਾਦੇੜ** ਦੇ. ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਸਾਹਬ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਵਾਲਾ ਸਹਰ।

**ਨਾਨ** ਦੇ. ਛੋਟੇ, ਜੈਸੇ- ਹਮ ਨਾਨ ਨਿਕ ਕੀਰੇ। ਹਮ ਛੋਟਿਓਂ ਸੇ ਛੋਟੇ ਕੀੜੇ ਤੁਲ੍ਯ ਹੈਂ। ਫਾ. ਰੋਟੀ।

**ਨਾਨਕ** ਸੰ. ਇਸ ਨਾਮ ਮੋ 'ਨਾ' 'ਅਨਕ' ਦੋ ਅਵਯਵ ਹੈ, 'ਨਾ' ਕਾ ਅਰਥ ਪੁਰਖ ਹੈ, 'ਅਨਕ' ਕਾ ਅਰਥ ਨਿਰਦੁੱਖ ਹੈ, ਦੋਨੋ ਕਾ ਅਰਥ ਸਮਗ੍ਰ ਦੁਖਹੀਨ, ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਯਹ ਅਰਥ 'ਗੁਰੁ ਚੰਦ੍ਰੋਦਯ' ਮੋ ਕੀਆ ਹੈ। 'ਗੁਢਾਰਥ ਦੀਪਕਾ' ਨਾਮ ਵਾਲੀ, ਜਪ ਟੀਕਾ ਮੋ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਨੋ ਨੇ, 'ਨ' 'ਅਨਕ' ਦੋ ਅਨਯਵ ਥਾਪੇ ਐਸੇ ਕੀਆ ਹੈ, 'ਨ' ਕਾ ਅਰਥ ਨਹੀ, 'ਅਨਕ' ਕਾ ਅਰਥ ਢੋਲ ਵਾਜਾ, ਤਿਸ ਵਾਜੇ ਸੇ ਸੁਚਿਤ ਦ੍ਵੈਤ ਪ੍ਰਪੰਚ, ਸੋ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਮੋ ਐਸਾ ਅਦੁਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਹਮਾਰੀ ਭਾਵਨਾ ਸੇ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਜੀਵਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ 'ਅਨ' ਹੈ ਤਿਸੀ ਕਾ ਨਾਮ 'ਅਨਕ' ਹੈ, ਨਾ ਜੋ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਜੀਵਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਨਾਨਕ। ਵੇਦ ਮੋ ਅਪ੍ਰਾਣ ਅਮਨ ਐਸਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਦਿ ਹੀਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਇਸੀ ਲੀਏ ਉਨ ਕੇ ਦਰਸਨ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਗਰਭਥਾਨ ਮੋ ਨਾ ਪੜਨਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆ ਰੇ।

**ਨਾਨਕ ਹੰਦਾ** ਪੰ. ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਹੰਦਾ ਛਤ੍ਰੁ ਸਿਰਿ ਉਮਤਿ ਹੈਰਾਣੁ। ਹੇ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜੀ ! ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਛਤ੍ਰ ਤੁਮਾਰੇ ਸਿਰ ਪੈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਦੇਖ ਕੇ ਸਭੀ ਜਨ ਆਸਚਰਯ ਮਾਨੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਯਾ ਕਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਹੈ, ਕੈਸੇ ਸਾਧਾਰਣ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਮਹਾ ਸਕਤੀ ਵਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਬਨਾ ਦੀਆ ਹੈ।

**ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ** ਸੰ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਜਨਮ ਸੇ ਲੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਨਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦਿਗਵਿਜਯ ਅਰਥਾਤ ਸਰਬ ਦਿਸਾਓਂ ਮੇ ਬਿਚਰ ਸਰਬ ਕੋ ਜਯ ਕਰ ਸਰਬ ਕੋ ਗ੍ਯਾਨ ਭਕ੍ਤੀ ਕੇ ਉਪਦੇਸਾਦਿਕੋ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰਚਨਾ ਸੇ ਪਹਲੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਸੇਵਕ ਨੇ ਬਨਾਯਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਔਰ ਭੀ ਪੁਸ੍ਤਕ ਹੈ ਜਿਨ ਮੋ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੇ ਅਭਿਮਤ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਬਰਨਨ ਹੈ।

**ਨਾਨਾ** ਸੰ. ਬਿਨਾ, ਜੈਸੇ- ਨਾਨਾ ਭਗਤੀ ਮੁਕਤਿ ਨਹ ਪਾਵੇ। ਬਿਨਾ ਭਗਤੀ ਸੇ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਭਲੀ ਮਧੁਕਰੀ ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਕੋ ਨਾਜੁ। ਭ੍ਰਮਰ ਕੀ ਤਰਾਂ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੀ ਭਿਖ੍ਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਭਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਅੰਨ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਨੇਹ ਨਾਨਾਸ੍ਤਿਕਿੰਚਨ- ਨਇਹ ਨਾਨਾ ਅਸ੍ਤਿਕਿੰਚਨ, ਐਸਾ ਅਨ੍ਵਯ ਕਰ, ਸ੍ਰੁਤੀ ਕਾ ਅਰਥ ਐਸੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਮੋ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਮੇ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਨ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਏ, ਰੱਜੁ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੋ ਉਸੀ ਸਮੇ ਸਰਪਾਦਿ ਨਾ ਹੋਨੇ ਵਤ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੋ ਦ੍ਵੈਤ ਕੇ ਸਮੇ ਹੀ, ਦ੍ਵੈਤ ਕਿੰਚਤ ਨਹੀ, ਅਪਨੇ ਹੋਨੇ ਸਮੇ ਹੀ, ਵਾਸ੍ਤਵ ਸੇ ਨਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕੋ ਮਿਥ੍ਯਾ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ। ਦੇ. ਮਾਤਾ ਕਾ ਪਿਤਾ, ਛੋਟਾ, ਯਥਾ- ਊਚੰ ਤ ਨੀਚੰ ਨਾਨ੍ਹਾ ਸੁ ਮੁਚੰ। ਸਮਯਕ ਊਚੇ ਸਾਥ ਨਾਨਾ, ਛੋਟਾਪਨ ਲਗਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਅਤਿ ਨੀਕਾ ਨਾਨ੍ਹਾ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਇ। ਗੁ. ਵਾ.।

**ਨਾਨਾ ਰੂਪ** ਸੰ. ਬਹੁਤ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਜਿਉ ਸ੍ਵਾਂਗੀ ਦਿਖਾਵੈ।

**ਨਾਨ੍ਹੀ** ਦੇ. ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਸੀ, ਯਥਾ- ਨਾਨ੍ਹੀ ਸੀ ਬੂੰਦ ਪਵਨੁ ਪਤਿ ਖੋਵੈ ਜਨਮਿ ਮਰੈ ਖਿਨੁ ਤਾਈਂ। ਮਾਤਾ ਕੀ ਮਾਤਾ।

**ਨਾਨ੍ਹੀ ਸੀ** ਪੰ. ਛੋਟੀ ਸੀ, ਨਿੱਕੀ ਸੀ, ਯਥਾ- ਨਾਨ੍ਹੀ ਸੀ ਬੂੰਦ ਪਵਨੁ ਪਤਿ ਖੋਵੈ ਜਨਮਿ ਮਰੈ ਖਿਨੁ ਤਾਈਂ। ਕਾਗਦ ਕੇ ਕੋਟ ਕੀ ਪਤਿ-ਬਡਾਈ ਜੈਸੇ ਜਲ ਕੀ ਛੋਟੀ ਬੂੰਦ ਪਵਨ ਸਾਥ ਮਿਲੀ ਖੋ ਦੇਤੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਬੂੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਰੋਗ ਔ ਬਿਪਤਾ ਰੂਪ ਪਵਨ ਦੇਹ ਕੀ ਦੁਰਦਸਾ ਕਰ ਦੇਤੀ ਹੈ।

**ਨਾਪ** ਪੰ. ਮਾਪ, ਮਿਣਨਾ।

**ਨਾਪਾ** ਦੇ. ਕਸਤੂਰੀ ਕਾ ਨਾਪਾ।

**ਨਾਪਾਕੁ** ਫਾ. ਅਪਵਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਨਾਪਾਕੁ ਪਾਕੁ ਨਹੀ ਸੂਝਿਆ। ਪੁਨਾ- ਸੁਲਹੀ ਹੋਇ ਮੂਆ ਨਾਪਾਕੁ। ਮੁਸਲਮਾਨੋ ਕੀ ਸਰਾ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਆਵੇ ਕੀ ਆਗ ਮੋ ਜਲ ਮਰਨੇ ਕਰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਮਰਾ।

**ਨਾਪਿਤ** ਸੰ. ਨਾਈ।

**ਨਾਭਿ** ਸੰ. ੧. ਰਥਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਪਹੀਏ ਕਾ ਮਧਯ ਭਾਗ ੨. ਛਤ੍ਰੀ, ਰਾਜਪੂਤ ੩. ਕਸਤੂਰੀ ੪. ਨਾਭਿ ਅੰਗ ਰੂਪ ਕਮਲ ਤੇ, ਯਥਾ- ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਪਜਿਓ। ੫. ਮੁਖਯ ਅਰਥਾਤ ਦ੍ਵਾਦਸ ਨ੍ਰਿਪੋ ਕੇ ਚੱਕ੍ਰ ਮੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਾ ਦ੍ਵਾਦਸ ਨ੍ਰਿਪ ਸਤ੍ਰ, ਮਿੱਤ੍ਰ, ਸਤ੍ਰ ਕਾ ਮਿੱਤ੍ਰ, ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਾ ਮਿੱਤ੍ਰ, ਅਰਿ ਕੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਾ ਮਿੱਤ੍ਰਾਦਿਕ ਕਾਮੰਦਕ ਨੀਤਿ ਗ੍ਰੰਥ ਮੋ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਜਯ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ ਸਾਥ ਮਿਲੀ ਹੱਦ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਸੱਤ੍ਰ, ਸੱਤ੍ਰ ਸਾਥ ਮਿਲੀ ਹੱਦ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਮਿੱਤ੍ਰ, ਮਿੱਤ੍ਰ ਸਾਥ ਮਿਲੀ ਹੱਦ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਉਦਾਸੀਨ।

**ਨਾਮ** ਸੰ. ਅਬਯਯ। ੧. ਕੋਪ ੨. ਸ੍ਵੀਕਾਰ ੩. ਪ੍ਰਕਾਸਯੋਗ੍ਯ ੪. ਸੰਭਾਵਨਾ ੫. ਨਿੰਦਾ ੬. ਬਿਸਮਯ ੭. ਸਮਰਣ ੮. ਵਿਕਲਪ।

**ਨਾਮ** ਸੰ. ਵਸਤੁਓਂ ਕੇ ਵਾਚਕ ਪਦ, ਚੀਜੋਂ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਕਵਨ ਤੁਮੇ ਕਿਆ ਨਾਉ ਤੁਮਾਰਾ ਕਉਨੁ ਮਾਰਗੁ ਕਉਨੁ ਸੁਆਓ। ਯੇ ਵਾਚਕ ਪਦ- ੧. ਰੂਢ ੨. ਯੌਗਿਕ ੩. ਯੋਗ ਰੂਢ, ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਸਮੁਦਾਯ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਰਥ ਕੇ ਬੋਧਕ ਪਦ ਕਾ ਨਾਮ 'ਰੂਢ' ਹੈ, ਜੈਸੇ ਪਦਮ ਤੀਨੋ ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਸੇ ਕਮਲ ਰੂਪ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈਂ ਯਾ ਤੇ 'ਰੂਢ' ਹੈ। ਅਵਯਵੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ, ਨਾਮ 'ਯੌਗਿਕ' ਹੈ, ਜੈਸੇ ਪੰਕਜ ਪਦ 'ਪੰਕ' ਔ 'ਜ' ਦੋ ਅਵਯਵੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕੀਚ ਸੇ ਜਨਮੀ ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ 'ਯੌਗਿਕ' ਹੈ। ਅਵਯਵੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਰਥ ਬੋਧਨ ਕਰਤਾ ਹੂਆ, ਸਮੁਦਾਯ ਸੇ ਅਰਥ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਪਦ 'ਯੋਗ ਰੂਢ' ਹੈ, ਜੈਸੇ ਪੂਰਬ ਕਹਾ 'ਪੰਕਜ' ਪਦ, ਅਵਯਵੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕੀਚ ਸੇ ਜਨਮੇ ਕਮਲ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਕੋਸੋਂ ਸੇ ਪਦਮ ਮਾਤ੍ਰ ਅਰਥ ਸੁਨਨੇ ਸੇ, ਸਮੁਦਾਯ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਦਮ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ 'ਯੋਗ ਰੂਢ' ਹੈ। ਸਪਸਟ ਐਸੇ ਹੈ, ਸਮੁਦਾਯ ਮੇ ਅਰਥ ਬੋਧਨ ਕੀ ਸਮਰਥ 'ਰੂਢੀ' ਹੈ। ਅਵਯਵ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਰਥ ਬੋਧਨ ਕੀ ਸਾਮਰਥ 'ਯੋਗਾ' ਹੈ। ਅਵਯਵ ਸਮੁਦਾਯ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਸੇ ਅਰਥ ਬੋਧਨ ਕੀ ਸਾਮਰਥ 'ਯੋਗ ਰੂਢੀ' ਹੈ। ਤੀਨੋ ਮੇ ਰੂਢੀ ਸਕਤੀ ਸੇ ਅਰਥ ਬੋਧਕ ਪਦ ਕਾ ਨਾਮ 'ਰੂਢ' ਹੈ, ਯੋਗਾ ਸੇ ਅਰਥ ਬੋਧਕ ਪਦ ਕਾ ਨਾਮ 'ਯੌਗਿਕ' ਹੈ, ਯੋਗ ਰੂਢੀ ਸੇ ਅਰਥ ਬੋਧਕ ਪਦ ਕਾ ਨਾਮ 'ਯੋਗ ਰੂਢ' ਹੈ। ੧. ਸੰਗ੍ਯਾ ਪਦ, ਸੋ ਸੰਗ੍ਯਾ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ- ਏਕ ਨੈਮਿਤਕੀ, ਦੂਜੀ ਪਾਰਿਭਾਖਿਕ, ਤੀਜੀ ਔਪਾਧਿਕ ; ਕੋਈ ਜਾਤਿ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦ੍ਰਬਯ ਭੇਦ ਸੇ ਸੰਗ੍ਯਾ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ; ਕੋਈ ਬੈਯਾਕਰਣ, ਉਣਾਦਿ ਕ੍ਰਿਤਤਧਿਤ ਸਮਾਸ ਸਬਦਾਨੁਕਰਣ ਭੇਦ ਸੇ, ਉਣਾਦਯੰਤ ਕ੍ਰਿਦੰਤ ਤਧਿਤਾਂਤ ਸਮਾਸਯ ਸਬਦਾਨੁਕਰਣ, ਭੇਦੋ ਸੇ ਸੰਗ੍ਯਾ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਇਨ ਕੇ ਬਿਸੇਖ ਬਿਚਾਰ ਬਯਾਕਰਣ ਮੇ ਹੈ। ਸਬਦ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਪ੍ਰਬਿਤਿ ਨਿਮਿੱਤ, ਸੰਗ੍ਯਾ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜਾਤਿ ਸੰਬੰਧ ਯੇ ਪਾਂਚ ਹੈਂ, ਯਾ ਤੇ ਸੰਗ੍ਯਾ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਨਿਮਿਤ ਵਾਲੇ, ਗੁਣ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਨਿਮਿਤ ਵਾਲੇ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਬਿਤਿ ਨਿਮਿਤ ਵਾਲੇ, ਜਾਤਿ ਪ੍ਰਬਿਤਿ ਨਿਮਿਤ ਵਾਲੇ, ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਨਿਮਿਤ ਵਾਲੇ, ਨਾਮ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ ਬਿਚਾਰ ਇਨ ਕਾ 'ਮੋਖ ਪੰਥ ਟੀਕਾ' ਮੋ ਬੌਧ ਮਤ ਵਿਖੇ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਦੇਖਨਾ। ਆਨ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕੇ ਨਾਮ, ਗ੍ਰਹਣ ਤਯਾਗ ਰੂਪ ਬਯਵਹਾਰ ਹੇਤ ਹੈ, ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਮੋਖ ਹੇਤ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥੇ ਸਭਿ ਕਾਜ। ਸੰ. ਨਾਮਨ।

**ਨਾਮ ਤਤੁ** ਦੇ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਕਲਜੁਗ ਮੋ ਤਾਰਨੇ ਹੇਤ, ਸਾਰ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਮ ਤਤੁ ਸਭ ਹੀ ਸਿਰਿ ਜਾਪੈ। ਪੁਨਾ- ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਧਰਮੁ ਹੈ ਸੋਧਿ ਦੇਖਹੁ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਾ।

**ਨਾਮ ਧਾਰੀਕ** ਦੇ. ਨਾਮ ਲੇਨੇ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਨਾਮ ਧਾਰੀਕ ਝੂਠੇ ਸਭਿ ਸਾਕ।

**ਨਾਮ ਨਰਹਰਿ** ਵਾ. ਨਰਸਿੰਘ ਭਗਵਾਨ ਕਾ ਨਾਮ।

**ਨਾਮ ਬੀਨੁ** ਗੁ. ਨਾਮ ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਦਰਿ ਭ੍ਰਸਟ ਸਰਾਪੀ ਨਾਮ ਬੀਨੁ।

**ਨਾਮਨਾ** ਪੰ. ਵਡਿਆਈ, ਯਥਾ- ਨਾਮ ਕੀ ਨਾਮਨਾ ਸਪਤ ਦੀਪਾ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਸਾਤੋਂ ਦੀਪੋਂ ਮੇ ਅਰਥਾਤ ਸਰਬ ਥਾਨੋ ਮੇ ਖ੍ਯਾਤ ਹੈ। ਸੰ. ਨਾਮ ਸੇ, ਨਾਮ ਕਰਕੇ।

**ਨਾਮਾ** ਦੇ. ਨਾਮਦੇਵ ਭਗਤ, ਯਥਾ- ਨਾਮਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਸੇਲ ਮਸੇਲ।

**ਨਾਮੀ** ਦੇ. ਨਾਮ ਵਾਲਾ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਰਖ।

**ਨਾਮੁ ਪੋਤੁ** ਸੰ. ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਹਾਜ।

**ਨਾਮੁ ਭਣਾ** ਗੁ. ਨਾਮ ਕਾ ਕਹਣ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਭਣਾ।

**ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ** ਗੁ. ਨਾਮ ਰਹਿ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੂ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ।

**ਨਾਮੇ** ਦੇ. ੧. ਨਾਮ ਮੇ, ਯਥਾ- ਨਾਮੇ ਨਾਮਿ ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਚੁ ਰਖਿਆ ਉਰਿ ਧਾਰੇ। ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਮੇ ਨਾਮ (ਪ੍ਰਸਿਧ) ਰਹੇ ਹੈਂ, ਬੈਰਾਗਯਵਾਨ ਪੁਰਖ। ੨. ਨਾਮ ਸੇ, ਯਥਾ- ਨਾਮੇ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਉਧਰੇ। ੩. ਨਾਮ ਹੀ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਨਾਮੋ ਹੋ ਨਾਮੁ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਰੀਆ। ੪. ਨਾਮਦੇਵ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨਾਮੇ ਚੇ ਸੁਆਮੀ ਬੀਠਲੋ ਜਿਨਿ ਤੀਨੈ ਜਰਿਆ।

**ਨਜਾਯ** ਸੰ. ੧. ਉਚਿਤ, ਯੋਗਯ ੨. ਗੌਤਮ ਰਿਖਿ ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਸਾਸਤ੍ਰ, ੩. ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ, ਹੇਤੁ ਉਦਾਹਰਣ ਉੱਪਨਯ ਨਿਗਮਨ ਰੂਪ ਪਾਂਚ ਅਵਯਵੋ ਵਾਲਾ ਵਾਕਯ ਜੈਸੇ ਪਰਬਤ ਅਗਨਿ ਵਾਲਾ ਹੈ (ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਹੈ) ਧੂਏ ਵਾਲਾ ਹੋਨੇ ਤੇ (ਯਹ ਹੇਤੁ ਹੈ) ਜੋ ਜੋ ਧੂਏ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋ ਸੋ ਅਗਨਿ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਮਹਾਨਸ- ਰਸੋਈ ਕਾ ਸਥਾਨ (ਯਹ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ) ਅਗਨਿ ਕੇ ਸਾਥ ਨਿਯਮ ਕਰ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਧੂਮ ਹੇਤੁ ਵਾਲਾ ਯਹ ਪਰਬਤ ਹੈ (ਯਹ ਉਪਨਯ ਹੈ) ਤਾਤੇ

ਪਰਬਤ ਅਵਸਜ ਅਗਨਿ ਵਾਲਾ ਹੈ (ਯਹ ਨਿਗਮਨ ਹੈ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤਿਗਜਾਦਿ ਪਾਂਚ ਅਵਯਵੋਂ ਵਾਲਾ ਵਾਕਜ ਨਜਾਯ ਹੈ। ਸਾਧਜ ਕੇ ਸਹਿਤ ਪਖੵ ਕਾ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਈਹਾਂ 'ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ' ਕਹਾਵੇ ਹੈ। ਸਾਧਯ ਕੋ ਸਿਧਜ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਚਿੰਨ 'ਹੇਤੁ' ਕਹਾਵੇ ਹੈ। ਜੋ ਜੋ ਹੇਤੁ ਵਾਲਾ ਸੋ ਸੋ ਸਾਧਜ ਵਾਲਾ, ਐਸੇ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ 'ਉਦਾਹਰਣ' ਕਹਾਵੇ ਹੈ। ਸਾਧਜ ਸਾਥ ਨਿਯਮ ਕਰ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੇਤੁ ਵਾਲਾ ਪਖ ਹੈ, ਐਸੇ ਬਚਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਉਪਨਯ' ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਸਾਧਜ ਸਾਥ ਨਿਯਮ ਕਰ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੇਤੁ ਵਾਲਾ ਪਖੵ ਹੈ, ਤਾ ਤੇ ਸਾਧਜ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ 'ਨਿਗਮਨ' ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰਬ ਕਹਾ ਵਾਕਜ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਉਪਜੇ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਅਨੁਮਿਤਿ ਹੈ ੪. ਨੀਤਿ ਵਿਦਜਾ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਰਾਜਨੀਤਿ ਹੈ ੫. ਨੀਤਿ ਕੇ ਸਾਧਨ ਸਾਮਜਆਦਿਕ ਚਾਰ ਉਪਾਯ ੬. ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਅਨੁਗ੍ਰਾਹਕ ਤਰਕ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੀ ਸਹਾਇਕ ਯੁਕਤੀ ਜੈਸੇ ਪੂਰਬਲਾ ਅਨੁਮਾਨ ਸੁਣ ਕਰ ਕਾਹੂੰ ਨੇ ਕਹਾ, ਪਰਬਤ ਮੇ ਧੂਮ ਹੇਤੁ ਰਹੋ। ਅਗਨਿ ਰੂਪ ਸਾਧਜ ਨਾ ਰਹੇ, ਤਿਸ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਧੂਮ ਹੇਤੁ ਸੇ ਅਗਨਿ ਰੂਪ ਸਾਧਜ ਸਿਧੵ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕਹੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਧੂੰਯਾ ਅਗਨਿ ਸਾਥ ਨਿਯਮ ਕਰ ਨਾ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਤਬ ਘਟਾਦਿ ਪਦਾਰਥੋਂ ਵਤ ਅਗਨਿ ਕਾ ਕਾਰਯ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹੈ ਅਗਨਿ ਕਾ ਕਾਰਯ, ਤਾਂ ਤੇ ਅਗਨਿ ਸਾਥ ਨਿਯਮ ਕਰ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਪਰਬਤ ਮੇਂ ਅਗਨਿ ਕੋ ਅਵਸਜ ਸਿੱਧ ਕਰੇ ਹੈ। ਐਸੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੈ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਯੁਕ੍ਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਨਜਾਯ ਹੈ। ੭- ੧. ਗ੍ਰੰਥ ਮੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗੵ ਵਿਖਯ ੨. ਔ ਤਿਸ ਵਿਖਯ ਮੋ ਦੋ ਪੱਖੋਂ ਕੇ ਸੰਭਵ ਸੇ ਸੰਦੇਹ ੩. ਔ ਸੰਦੇਹ ਵਾਲੀ ਕੋਟੀਯੋਂ ਮੇ ਏਕ ਕੋ ਲੇ ਪੂਰਬ ਪਖ ੪. ਦੂਸਰੀ ਕੋ ਲੇ ਕਰ ਸਿਧਾਂਤ ੫. ਔ ਤਿਨ ਪੂਰਬ ਪਖ ਉਤਰ ਪਖੋਂ ਮੋ ਸਿੱਧ ਕਰੇ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਫਲ, ਜਹਾਂ ਯਹ ਪਾਂਚ ਬਾਤਾਂ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇਂ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਅਧਿਕਰਣ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਉੱਤਰ ਮੀਮਾਸਾ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇ ਵਹੁ ਅਧਿਕਰਣ ਜੈਮੁਨਿ ਔ ਬਜਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਨਜਾਯ ਹੈ। ਬੇਦਾਂਤ ਮੀਮਾਸਾ ਕੀ ਅਧਿਕਰਣ ਮਾਲਾ ਨਾਮੀ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਯੇ ਬਹੁਤ ਸਪਸ੍ਟ ਕਰੇ ਹੈਂ। ੮- ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਔ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾਂਤ ਬਿਸੇਖ, ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈਂ- ੧. ਗੁੜ ਜਿਹ੍ਵਾ ਨਜਾਯ, ਜੈਸੀ ਕੌੜੀ ਨਿੰਬ ਪੀਨੇ ਸੇ ਡਰਤੇ ਬਾਲਕ ਕੋ ਤਿਸ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜਿਹਬਾ ਪਰ ਗੁੜ ਲੇਪਨ ਕਰ ਰੋਗ ਨਾਸ ਹੇਤ ਨਿੰਬ ਪਿਲਾਤੇ ਹੈਂ, ਤੈਸੇ ਵੇਦ ਕੇ ਅਰਥ ਵਾਦ ਬਚਨ ਬਡੇ ਯਤਨ ਸਾਧਜ ਯਾਗਾਦਿ ਕਾਮੋ ਮੇ ਨਾ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਤੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ, ਯਾਗਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਫਲ ਸ੍ਵਰਗਾਦਿਕੋਂ ਮੇ ਅਬਿਨਾਸਤਾ ਦਿਖਾਯ ਕਰ ਕਰਮੋਂ ਮੇ ਲਗਾਤੇ ਹੈਂ, ਐਸੇ ਸਥਾਨੋ ਮੇ ਇਸ ਨਜਾਯ ਕਾ ਅਵਸਰ ਹੈ ੨. ਘੁਣਾਖਰ ਨਜਾਯ, ਜੈਸੇ ਘੁਣ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਕੀੜਾ ਅਪਨੀ ਇੱਛਾ ਸੇ ਲਕੜੀ ਕਾਟਤਾ ਕਹੀਂ ਅਕਸਮਾਤ ਅਖ੍ਯਰ ਕੇ ਆਕਾਰ ਭੀ ਕਾਟ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਔਰ ਕਾਮ ਮੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੁਏ ਪੁਰਖ ਸੇ ਜਹਾਂ ਅਕਸਮਾਤ ਔਰ ਕਾਮ ਬਨ ਜਾਵੇ ਤਹਾਂ ਯਹ ਨਜਾਯ ਵਰਤੇ ਹੈ ੩. 'ਤੁਸਜਤੁ ਦੁਰਜਨ:' ਅਰਥਾਤ ਦੁਰਜਨ ਤੋਖ ਨਜਾਯ, ਜਹਾਂ ਵਾਦੀ ਕੇ ਕਹੇ ਦੁਸ੍ਟ ਪਖ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਭੀ ਪ੍ਰਤਿਵਾਦੀ ਔਰ ਦੋਖ ਦੇਵੇ ਤਹਾਂ ਇਸ ਨਜਾਯ ਕਾ ਅਵਸਰ ਹੈ ੪. ਅੰਧ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਨਜਾਯ, ਜਹਾਂ ਏਕ ਕਾਮ ਕੋ ਆਰੰਭ ਕਰੇ, ਦੂਜੇ ਬਿਨਾ ਪਹਲਾ ਨਾ ਬਨੇ, ਜੈਸੇ ਅੰਧੇ ਕੋ ਨੇਉਤਾ ਦੇਈਏ, ਤਬ ਦੂਸਰੇ ਬਿਨਾ ਵਹੁ ਭੀ ਨਹੀ ਆਵੇ, ਜਹਾਂ ਐਸਾ ਅਵਸਰ ਹੋਵੇ ਤਹਾਂ ਇਸ ਨਜਾਯ ਕਾ ਅਵਸਰ ਹੈ ੫. ਕੁਸਕਾਸਾ ਵਲੰਬਨ ਨਜਾਯ, ਨਦੀ ਸਰੋਵਰ ਮੇ ਪੜ ਤਰਨੇ ਨਾ ਜਾਨਤਾ, ਜੈਸੇ ਡੂਬਨੇ ਸਮੇ ਕੁਸਾ ਵਾ ਕਾਂਹੀ ਕੇ ਤ੍ਰਿਣ ਪਕੜ ਕਰ ਤਰਨਾ ਚਾਹੇ ਸੋ ਨਿਰਰਥਕ ਹੈ, ਐਸੇ ਪ੍ਰਬਲ ਯੁਕ੍ਤੀ ਸੇ ਖੰਡਨ ਕੀਏ ਪਖ ਕਾ ਨਿਬਲ ਯੁਕ੍ਤੀ ਸੇ ਸਾਧਨ ਕਰਨਾ ਨਿਰਰਥਕ ਹੈ, ਐਸੇ ਸਥਾਨ ਮੇ ਯਹ ਨਜਾਯ ਵਰਤੇ ਹੈ ੬. ਪੰਕ ਪਖਾਲਨ ਨਜਾਯ, ॥ਦੋ:॥ ਪੰਕ ਲਗਾ ਕਰ ਧੋਨ ਸੇ ਨਾ ਛੋਹਨ ਅਤਿਸਾਰ। ਜਹਾਂ ਸੁ ਐਸੀ ਰੀਤਿ ਹੋਂ ਤਹਾਂ ਨਜਾਯ ਯਹ ਧਾਰ।੧। ਪ੍ਰਥਮ ਪੰਕ ਕਾ ਲੇਪ ਕਰ ਪੀਛੇ ਧੋ ਕਰ ਸੁੱਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਹਲੇ ਨਾ ਸਪਰਸ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾਂਤ ਕੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਮੰਦ ਕਰਮ ਕਰ ਪੀਛੇ ਸੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰ ਸੁੱਧ ਹੋਨੇ ਕੀ ਅਪੇਖ੍ਯਾ ਕਰ ਪਹਲੇ ਬੁਰੇ ਕਾਮ ਕਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਾਰ ਹੈ, ਐਸੇ ਸਥਾਨ ਮੇ ਇਸ ਨਜਾਯ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ। ੭. ॥ਦੋ:॥ ਘਰ ਕੇ ਕੋਨੇ ਮਧੁ ਮਿਲੇ ਗਿਰ ਜਾਨੋ ਕਿਹ ਕਾਮ। ਐਸੇ ਅਵਸਰ ਮੇ ਧਰੋ ਯਹੀ ਨਜਾਯ ਗੁਨ ਗ੍ਰਾਮ।੧। ਅਲਪ ਯਤਨ ਸੇ ਬਾਂਛਿਤ ਚੀਜ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਤਬ ਬਡੇ ਯਤਨ ਸੇ ਸਿੱਧ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਮੇ ਬੁਧਿਮਾਨ ਕੋ ਨਾ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਏਤੀ ਬਾਤ ਦਿਖਾਨੇ ਹੇਤ ਇਸ ਨਜਾਯ ਕਾ ਅਵਸਰ ਹੈ ੮. 'ਦਗਧਾਸ੍ਵਰਥ ਨਜਾਯ:' ਦੋ ਰਥੋਂ ਵਾਲੇ ਕਹੀਂ ਸੇ ਚਲੇ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਜਾਤੇ ਏਕ ਗ੍ਰਾਮ ਮੇ ਉਤਰੇ, ਦੈਵਯੋਗ ਸੇ ਉਸ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਆਗ ਲਗੀ, ਤਬ ਏਕ ਘੋੜੇ ਕੋ ਖੋਲ ਕਰ ਲੈ ਨਿਕਸਾ। ਦੂਜਾ ਰਥ ਖੈਂਚ ਕਰ ਲੈ ਨਿਕਸਾ, ਬੀਚ ਰਹੇ ਰਥ ਘੋੜੇ ਦੋਨੋ ਕੇ ਦਗਧ ਹੋ ਗਏ, ਤਬ ਪਰਸਪਰ ਰਥ ਘੋੜੇ ਮਿਲਾਇ ਦੋਨੋ ਅਪਨੇ ਸਥਾਨ ਮੇ ਆਏ। ਐਸੇ ਹੀ ਵੇਦ ਕੇ ਵਿਧਿ ਵਚਨ ਔ ਅਰਥ ਵਾਦ ਵਚਨ ਭੀ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲ ਏਕ ਵਾਕਜ ਬਨ ਕੇ, ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਾਵੇ ਹੈਂ, ਐਸੇ ਥਲੋਂ ਮੇ ਯਹ ਨਜਾਯ ਲਗੇ ਹੈ। ੯. 'ਅਰੁੰਧਤੀ ਦਰਸਨ ਨਜਾਯ:' ਜੈਸੇ ਬਿਵਾਹ ਸਮੇ ਬਰ ਬਧੂ ਕੋ ਸੁਹਾਗ ਕੀ ਅਟਲਤਾਰਥ ਬਸਿਸ੍ਟ ਕੇ ਸਮੀਪ ਰਹਤੀ। ਅਰੁੰਧਤੀ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲੇ ਪਹਲੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕੋ ਅਰੁੰਧਤੀ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ। ਪੀਛੇ ਸਾਤ ਰਿਖੀਯੋਂ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਸਾਤ ਰਿਖੀਯੋਂ ਪੈ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਟਿਕੇ ਪੀਛੇ ਬਸਿਸ੍ਟ ਕੋ ਅਰੁੰਧਤੀ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਉਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟੀ ਆਏ ਪੀਛੇ ਬਸਿਸ੍ਟ ਕੇ ਸਮੀਪ ਹੀ ਸੁਖਮ ਤਾਰੇ ਕੋ ਅਰੁੰਧਤੀ ਬਤਾਤੇ ਹੈਂ। ਐਸੇ ਅਤਜੰਤ ਬਹਿਰਮੁਖ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਵੇਦ ਪਹਿਲੇ ਦੇਹ ਕੋ ਆਤਮਾ ਬਤਾਤਾ ਹੈ। ਦੇਹ ਕੋ ਜਾਨਨੇ ਲਗੇ ਤਬ

ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਕੋ, ਉਨ ਪੈ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰੀ ਆਈ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੋ, ਊਹਾ ਨਿਗਾਹ ਪਹੁਚੇ ਮਨ ਕੋ, ਬੁੱਧੀ ਕੋ, ਉਨਹੁ ਤਕ ਆਏ ਪੀਛੇ ਸਚੇ ਆਤਮਾ ਕੋ ਆਤਮਾ ਬਤਾਵੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਬੋਧਨ ਹੇਤ 'ਅਰੁੰਧਤੀ ਦਰਸਨ' ਨਜਾਯ ਹੈ। ੧੦. 'ਅੰਧਗੋਲਾਂਗੁਲ ਨਜਾਯ' ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਸੇ ਅੰਧ ਕਿਸੇ ਬਾਂਛਿਤ ਦੇਸ ਕੋ ਜਾਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਪੂਛਤਾ ਥਾ ਮਾਰਗ ਬਤਾਓ। ਕਾਹੂੰ ਮਖੌਲੀਏ ਨੇ ਗਊ ਕੀ ਪੂਛ ਪਕੜਾ ਕਰ ਕਹਾ ਇਸ ਕੋ ਛੋਡਨਾ ਨਹੀ, ਯਹ ਤੇਰੇ ਕੋ ਜਹਾਂ ਜਾਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੈਂ ਤਹਾਂ ਪਹੁਚਾ ਦੇਵੇਗੀ, ਉਸ ਕੇ ਬਚਨ ਮੇ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਕਰ ਨਾ ਛੋਡਤਾ ਅੰਧ ਪੁਰਖ ਅਤਜੰਤ ਦੁਖੀ ਹੂਆ। ਐਸੇ ਜੇਕਰ ਵੇਦਾਦਿਕ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਅਚੇਤਨ ਅਨਾਤਮਾ ਦੇਹਾਦਿਕੋਂ ਕੋਂ ਆਤਮ ਰੂਪ ਕਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਤਬ ਸੁਧਾਲੂ ਜਿਗ੍ਯਾਸੂ ਉਨ ਮੋ ਆਤਮ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰੀ ਨਾ ਤਜਾਗਤਾ, ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ। ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਹਨੇ ਮੇ ਇਸ ਨਜਾਯ ਕੀ ਪ੍ਰਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ। ੧੧. ਜੈਸੇ ਊਪਰ ਵਾ ਤਲੇ ਰੱਖੇ ਕ੍ਰਿਪਾਣੀ ਸੇ ਕਕੜੀ ਹੀ ਕੱਟੀ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਜਹਾਂ ਏਕ ਸੇ ਦੂਸਰੀ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਤਹਾਂ ਇਸ ਨਜਾਯ ਕਾ ਸਮੇ ਹੈ। ੧੨. ਭਿਖੁ ਪਾਦ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਨਜਾਯ, ਜੈਸੇ ਕਾਹੂੰ ਭਿਖੁ ਨੇ ਏਕ ਸਮੇ ਹੀ ਯਥੇਸ੍ਰ ਭੋਜਨ ਬਸਤ੍ਰ ਸਥਾਨਾਦਿ ਮਿਲਨੇ ਕਠਨ ਜਾਨ, ਪ੍ਰਥਮ ਧਨੀ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੈ ਪੈਰੋਂ ਕਾ ਪਸਾਰਨਾ ਬਨੇ, ਤਬ ਸਹਜ ਸਹਜ ਪੀਛੇ ਸੇ ਸਭੀ ਬਨ ਜਾਵੇਂਗੇ। ਯਹ ਜਾਨ ਪਹਲੇ ਥੋੜੀ ਸੀ ਭੀਖ ਕੋ ਬਹੁਤ ਮਾਨਾ, ਪੀਛੇ ਸੇਸ ਭੀ ਕਾਮ ਸਿੱਧ ਕਰ ਲੀਏ। ਜਹਾਂ ਐਸੀ ਬਾਤ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਹਾਂ ਇਸ ਨਜਾਯ ਕਾ ਅਵਸਰ ਹੈ। ੧੩. ਬਜਾਜ ਚਾਹਤੇ ਕਾ ਮੂਲ ਭੀ ਗਯਾ, ਬਡਾ ਕਸ੍ਰ ਹੈ ਯਹ ਨਜਾਯ। ਜੈਸੇ ਕਾਹੂੰ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕੋ ਬਜਾਜ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕਰ ਮੂਲ ਧਨ ਦੀਆ, ਵਹੁ ਮੂਲ ਲੇਕਰ ਹੀ ਮੁਕਰ ਗਯਾ। ਜਹਾਂ ਲਾਭ ਕੀ ਬਾਂਛਾ ਕਰ ਪਾਸ ਹੋਤੀ ਬਸਤੁ ਭੀ ਖਰਚ ਦੇਵੇ, ਤਹਾਂ ਇਸ ਨਜਾਯ ਕਾ ਅਵਸਰ ਹੈ।

**ਨਾਯਿਕਾ** ਸੰ. ਪ੍ਰਾਪਿਕਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ; ਸ੍ਰਿੰਗਾਰ ਰਸ ਕਾ ਆਲੰਬਨ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਕੇ ਭੇਦ ਨਾਰੀ ਨਿਰੂਪਕ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਬਹੁਤ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਮੂਲ ਤੀਨ ਹੈਂ- ੧. ਸ੍ਵਕੀਆ ੨. ਪਰਕੀਆ ੩. ਸਾਮਾਨਜਾ। ਨਮ੍ਰਤਾ ਆਦਿ ਗੁਣ ਯੁਕ੍ਤ ਹੂਈ, ਗ੍ਰਿਹ ਕਰਮ ਮੇ ਤਤਪਰ, ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ 'ਸ੍ਵਕੀਯਾ' ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ੧. ਮੁਗਧਾ ੨. ਮਧਯਾ ੩. ਪ੍ਰਗਲਭਾਦਿ ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈਂ, ਇਸ ਕੇ ਭੇਦ ਤੀਨ ਸੈ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ 'ਪਰਕੀਆ' ਹੈ, ਸਭ ਕੀ ਸਾਂਝੀ ਬੇਸਜਾ 'ਸਾਮਾਨਜਾ' ਹੈ ; ਕਸਤੂਰੀ ਬਿਸੇਖ, ਚੂਰਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਸਤੂਰੀ 'ਖਰਕਾ' ਹੈ, ਤਿਲ ਸਰੀਖੀ ਕਸਤੂਰੀ 'ਤਿਲਾਭਾ' ਹੈ, ਕੁਲਚ ਬੀਜ ਸਰੀਖੀ ਕਸਤੂਰੀ 'ਕੁਲਥਿਕਾ' ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਸਥੂਲ ਕਸਤੂਰੀ 'ਪਿੰਡਿਕਾ' ਹੈ, ਤਾ ਸੇ ਕੁਛ ਅਧਿਕ ਵਜਨ ਕੀ ਗੱਠ ਵਾਲੀ ਕਸਤੂਰੀ 'ਨਾਯਕਾ' ਹੈ ਯਹ 'ਰਾਜ ਨਿਘੰਟੁ' ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ ਧਨੰਤਰੀ ਕੇ ਬਨਾਏ ਨਿਘੰਟੁ ਕਾ ਨਾਮ 'ਰਾਜ ਨਿਘੰਟੁ' ਹੈ।

**ਨਾਰਕੀ** ਸੰ. ਨਰਕ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਨਾਰਦ** ਸੰ. ਦੇਵ ਰਿਖੀ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ, ਨਾਰਦ ਨਾਮ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਰਥ ਹੈਂ, ਨਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਉਪਜਨੇ ਕਰ 'ਨਾਰ' ਨਾਮ ਜਲ ਕਾ ਹੈ, ਵਹੁ 'ਨਾਰ' ਪਿਤਰੋਂ ਕੇ ਤਾਂਈ ਸਦਾ 'ਦ' ਦੇਨੇ ਸੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਨਾਰਦ ਹੋਗਾ, ਯਹ ਭਵਿਖਜਤ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਅਰਥ ਲਿਖਾ ਹੈ ; ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰਤ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਕਸਪ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰਿਖਿ ਬਨ ਮੇ ਤਪ ਕਰਤਾ ਥਾ, ਤਿਸ ਪਾਸ ਏਕ ਪਤਿ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਸੇ, ਗੋਪ ਜਾਤੀ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਗਈ, ਜਾ ਕਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੀ, ਹੇ ਮੁਨੀ ! ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੇਤ ਮੁਝ ਕੋ ਅਪਨੀ ਬੀਰਯ ਦਾਨ ਕਰੋ, ਸੁਨ ਕੇ ਮੁਨੀ ਨੇ ਕੋਪ ਕੀਆ, ਦੈਵਯੋਗ ਸੇ ਉਸੀ ਸਮੇ ਵਹਾਂ ਮੇਨਕਾ ਅਪਸਰਾ ਲਖੀ, ਉਸ ਕੋ ਦੇਖ ਮੁਨੀ ਕਾ ਬੀਰਯ ਪਤਨ ਹੂਆ, ਵਹੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੱਖਣ ਕਰ ਗਈ, ਤਾਂ ਸੇ ਗਰਭ ਹੂਆ, ਬਾਲਕ ਕੇ ਜਨਮ ਕਾਲ ਮੋ ਬਹੁਤ ਜਲ ਬਰਖਾ, 'ਨਾਰ'- ਜਲ 'ਦ'- ਦੇਨੇ ਸੇ ਨਾਮ ਨਾਰਦ ਹੂਆ ; ਆਨ ਥਾਨ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਨਾਰਦ ਬਾਲਾਵਸਥਾ ਮੋ, ਆਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਜਾਨ ਕੇ, ਆਨ ਬਾਲਕੋ ਕੋ, 'ਨਾਰ'- ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੰਬੰਧੀ ਗ੍ਯਾਨ ਦੇਤਾ ਦੇਖ ਕਰ, ਨਾਮ ਨਾਰਦ ਕੀਆ ; ਔਰ ਥਾਨ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਨਾਰਦ ਏਕ ਕੋ ਕੁਛ ਦੂਸਰੇ ਕੋ ਕੁਛ ਕਹ, ਉਨ ਕਾ ਬਿਰੋਧ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੋ ਨਰੋਂ ਕੇ ਸਮੂਹ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨਾਰ' ਹੈ, ਤਿਨ ਕੋ ਕਲਹ ਦ੍ਵਾਰਾ 'ਦ'- ਖੰਡਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਨਾਮ ਨਾਰਦ ਹੈ ; ਆਨ ਥਾਨ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਨਰੋਂ ਕੇ ਅਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨਾਰ' ਹੈ ਤਿਸ ਅਗ੍ਯਾਨ ਕੋ ਗ੍ਯਾਨੋਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ, 'ਦ'- ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਨਾਰਦ ਹੈ, ਯਹ ਗਾਥਾ ਬਜਾਸ ਪ੍ਰਤਿ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸੁਨਾਈ ਹੈ, ਜੋ ਮੈ ਮਹਾਨ ਰਿਖਿਓਂ ਕੀ ਦਾਸੀ ਕੇ ਬਾਲਕ ਜਨਮਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਰਿਖਿਓਂ ਕੀ ਟਹਲ ਕਰਤਾ ਰਹਾ, ਉਨਹੁ ਨੇ ਮੁਝੇ ਨਿਰਮਲ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਨੇ ਕਾ ਵਰ ਦੀਆ, ਉਸ ਵਰ ਸੇ ਮੈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਹੂਆ ; ਹਰਿਵੰਸ ਕੇ ਇਕੀਸਵੇ ਅਧਜਾਯ ਮੋ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਲਲਾਟ ਦੇਸ ਸੇ, ਨਾਰਦ ਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਹੋਨਾ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਆਨ ਜਨਮ ਹੋਨੇ ਔ ਰਾਤਿ ਦਿਨ ਭੌਂਦੇ ਫਿਰਨਾ ਦੱਛ ਕੇ ਸ੍ਰਾਪ ਸੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ; ਭਾਗਵਤ ਮੋ ਨਾਰਦ ਭਗਵਾਨ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਬਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਾਰਦ ਪੰਚਰਾਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਬਨਾਯਾ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਉਸ ਕਾ ਐਸਾ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸਿਰ ਪੈ ਜਟਾ ਸੁਕਲ ਬਸਤ੍ਰ ਸ੍ਵਰਨ ਕੇ ਭੂਖਣ ਹਾਥ ਮੋ ਬੀਣਾ, ਕਾਲੇ ਮ੍ਰਿਗ ਕਾ ਚਮੜਾ, ਸ੍ਵਰਨ ਕਾ ਜਨੇਊ ਕਰ ਮੋ ਦੰਡ ਕਮੰਡਲ ; ੧. ਗੰਧਬ ਵੇਦ ਕਾ ਵੇਤਾ ਚਾਰ ਵੇਦੋਂ ਕਾ ਗ੍ਯਾਤਾ ੨. ਵਿਸ੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਰਿਖੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਕਾ ਹਰਿਬੰਸ ਮੋ ਬਰਨਨ ਹੈ ੩. ਸ੍ਵਯੰਭੂ ਮਨੁ ਕੇ ਰਚੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਯੋਂ ਮੇ, ਏਕ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨਾਮ ਉਨ ਕੇ ਯੇ ਹੈ ਮਰੀਚੀ, ਅਤ੍ਰਿ, ਅੰਗਰਾ, ਪੁਲਹ, ਪੁਲਸਤ, ਕ੍ਰਤੂ, ਪ੍ਰਚੇਤਾ, ਬਸਿਸ੍ਰ, ਭ੍ਰਿਗੁ, ਨਾਰਦ ੪. ਗੰਧ੍ਰਬ ਵਿਸੇਖ ਜੋ ਕਸਜਪ ਮੁਨੀ ਕੀ ਪਤਨੀ ਸੇ ਉਪਜੇ ਹੈ, ਜਿਨ ਮੋ ਪੰਦ੍ਰਵਾ ਕਲਿ ਸੋਲਵਾਂ ਨਾਰਦ ਹੈ, ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੋ ਲਿਖੇ ਹੈਂ- ਕਲਿ ਨਾਰਦ ਡੌਰੂ ਵਾਇਆ।

**ਨਾਰਦੀ** ਦੇ. ਨਾਰਦ ਰਿਖੀ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੀ, ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪਰਾ ਭਗਤੀ, ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਪਰਾ ਭਗਤੀ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਨਾਰਦੀ ਰਿਦੈ ਨ ਆਈ। ਪੰਚਰਾਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਮੋ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੀ ਭਗਤੀ, ਜਿਸ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਹੁਈ, ਪੁਨਾ- ਨਾਰਦੀ ਨਰਹਰ ਜਾਣਿ ਹਦੂਰੇ। ਨਾਰਦ ਕੀ ਕਹੀ ਭਕ੍ਤੀ ਕਰਤੇ ਨਰਸਿੰਘ ਕੋ ਸਮੀਪ ਜਾਨੋ, ਨਾਰਦ ਪੰਚਰਾਤ੍ਰ ਮੋ, ਸੰਖੇਪ ਸੇ ੧. ਅਭਿਗਮਨ ੨. ਉਪਾਦਾਨ ੩. ਇਜਜਾ ੪. ਸ੍ਵਾਧਜਾਯ ੫. ਯੋਗ, ਯੇ ਪਾਂਚ ਵਿਖਯ ਬਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ। ੧. ਅਭਿਗਮਨ- ਦੇਵ ਥਾਨ ਕੇ ਰਸਤੇ ਕਾ ਸੰਬਰਨ ਲੀਪਨਾਦਿ ੨. ਉਪਾਦਾਨ- ਗੰਧ ਪੁਸਪਾਦਿ ਪੂਜਾ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨਾ ੩. ਇਜਜਾ- ਦੇਵਤਾ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰਨਾ ੪. ਸ੍ਵਾਧਜਾਯ- ਅਰਥ ਕੇ ਚਿੰਤਨ ਸਹਿਤ, ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਜਪ ਕਰਨਾ, ਔ ਸਤੋਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ, ਨਾਮੋ ਕਾ ਉਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਬਿਸਨੁ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕਾ ਅਭਜਾਸ ਕਰਨਾ ੫. ਯੋਗ- ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ। ਨਾਰਦ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਸਨਕਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸੇ, ਬਜਾਸ ਕ੍ਰਿਤ ਪੁਰਾਣ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਰਦੀਯ ਪੁਰਾਣ ਹੈ, 'ਭਗਤਿ ਨਾਰਦੀ ਰਿਦੈ ਨ ਆਈ' ਪਾਠ ਸੇ, ਉਸ ਕਾ ਭੀ ਗ੍ਰਹਣ ਜਾਨ ਲੇਨਾ, ਕਿਉਕਿ ਉਸ ਮੋ ਭੀ ਬਿਸਤਾਰ ਸੇ, ਬਿਸਨੁ ਭਗਤੀ ਕਾ ਬਰਣਨ ਹੈ। ਨਾਰਦੀਯ ਪੁਰਾਣ ਕੇ ੯੬ ਅਧਜਾਯ ਹੈਂ। ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਕਹੇ ਸਮਗ੍ਰ ਵਿਖੇ ਯੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਪਹਲੇ ਮੋ- ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਕਾ ਬਰਣਨ, ਔ ਨਾਨਾ ਧਰਮ ਕਥਾ, ਸਨਕ ਨੇ ਕਹੀ। ਦੂਸਰੇ ਮੋ- ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੇ ਉਪਾਯੋਂ ਕੀ ਕਥਾ ਔ ਸੁਕਦੇਵ ਕੀ ਉਤਪਤੀ, ਸਨੰਦਨ ਨੇ ਨਾਰਦ ਕੋ ਕਹੀ। ਤੀਸਰੇ ਮੋ- ਪਸੁਯੋਂ ਕੇ ਪਾਸ ਕਾ ਮੋਖਣ, ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਸੋਧਨ, ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਦੀਖਜਾ, ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਉਧਾਰ, ਪੂਜਨ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਪ੍ਰਯੋਗ, ਕਵਚ, ਸਹਸ੍ਰਨਾਮ, ਸ੍ਤੋਤ੍ਰ, ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਗਣੇਸ ਕੇ ਸੂਰਯ ਕੇ ਵਿਸਨੁ ਕੇ ਸਿਵ ਕੇ ਸਕਤੀ ਕੇ ਸਨਤਕੁਮਾਰ ਨੇ ਨਾਰਦ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੇ। ਚੌਥੇ ਮੋ- ਪੁਰਾਣ ਕਾ ਲਖਣ, ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਦਾਨ ਕੀ ਰੀਤਿ, ਯੇ ਸਭ ਦਾਨ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਸਹਿਤ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ, ਔ ਚੈਤ੍ਰਾਦਿ ਮਹੀਨਯੋਂ ਮੇ, ਏਕਮਾਦਿ ਤਿਥੀਓਂ ਕੇ ਪਾਪ ਨਾਸਕ ਬ੍ਰਤ, ਨਾਰਦ ਪ੍ਰਤਿ ਸਨਾਤਨ ਨੇ ਕਹੇ। ਏਤਾ ਇਸ ਪੁਰਾਣ ਕੇ ਪੂਰਬ ਭਾਗ ਬਿਸੇਖ ਕਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਿਹਦਾਖ੍ਯਾਨ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਭਾਗ ਮੋ- ਏਕਾਦਸੀ ਬ੍ਰਤ ਕਾ ਪ੍ਰਸ੍ਨ ਮਾਨਧਾਤਾ ਕਾ ਬਸਿਸ੍ਟ ਪ੍ਰਤਿ, ਰੁਕਮਾਂਗਦ ਕਥਾ, ਮੋਹਨੀ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਮੋਹਨੀ ਕੋ ਬਸੁ ਕਾ ਸਾਪ, ਪਸ੍ਚਾਤ ਸਾਪ ਕਾ ਮੋਚਨ, ਗੰਗਾ ਕੀ ਕਥਾ, ਗਯਾ ਕੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਬਰਨਨ, ਕਾਂਸੀ ਕਾ ਮਹਾਤਮ, ਜਗੰਨਾਥ ਕਾ ਬਰਨਨ, ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯਾਗ ਮਹਾਤਮ, ਕੁਰੁਖੇਤ੍ਰ ਮਹਾਤਮ, ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਕੀ ਕਥਾ, ਕਾਮੋਦਾ ਕਾ ਆਖ੍ਯਾਨ, ਬਦਰੀ ਕਾ ਮਹਾਤਮ, ਕਾਮਾਖ੍ਯੀ ਅਰਥਾਤ ਕਮਖ੍ਯਾ ਕਾ ਮਹਾਤਮ, ਗੌਤਮ ਕੀ ਕਥਾ, ਗੋਕਰਣ ਤੀਰਥ ਕਾ ਮਹਾਤਮ, ਲਖ੍ਮੀ ਕੀ ਕਥਾ, ਸੇਤੁ ਕਾ ਮਹਾਤਮ, ਨਰਬਦਾ ਕਾ ਮਹਾਤਮ, ਉਜੈਨ ਕਾ ਮਹਾਤਮ, ਮਥਰਾ ਕਾ ਮਹਾਤਮ, ਬ੍ਰਿੰਦਾਬਨ ਕਾ ਮਹਾਤਮ, ਮੋਹਨੀ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਏਤੀ ਕਥਾ ਸਮਗ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਮੇ ਹੈ। ਇਸ ਕੇ ਪੂਰਬ ਭਾਗ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਦ ਮੋ- ਪੂਜਨਾਦਿ ਭਗਤੀਯਾਂ ਨਾਰਦ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੀ ਹੈਂ, ਇਸ ਲੀਏ ਯੇ ਨਾਰਦੀ ਭਕਤੀ ਜਾਨ ਕੇ, 'ਭਗਤਿ ਨਾਰਦੀ ਰਿਦੈ ਨ ਆਈ' ਈਹਾਂ ਨਾਰਦ ਪੰਚਰਾਤ੍ਰ ਤਥਾ ਨਾਰਦ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਕਹੀ ਭਕਤੀ ਕੀ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰੀ। ਆਨ ਥਾਨ ਮੋ 'ਨਾਰਦਿ ਕਹਿਆ ਸਿ ਪੂਜ ਕਰਾਂਹੀ' ਕਹਨੇ ਸੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰੀ, ਇਸ ਮੋ ਕਿਆ ਭਾਵ ? ਜੋ ਯਹ ਪੂਛੇ ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਯਹ ਉੱਤਰ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਛ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਧਯਾਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਨਾਰਦ ਨੇ ਕਹੀ, ਸੋ ਜਿਸ ਕੇ ਚਿੱਤ ਮੋ ਨਹੀ ਆਈ, ਉਸ ਨੇ ਬਯਰਥ ਹੀ ਅਪਨੀ ਦੇਹ ਖੋ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਭਾਵ ਸੇ ਉਸਤਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਨਾਰਦ ਨੇ ਜੋ ਪੂਜਾ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ, ਵਾਜੇ ਗਾਜੇ ਆਦਿ ਨਾਨਾ ਝਗੜੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਸਹਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲਯੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਜਿਨ ਮੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰ ਬ੍ਰਿਤਿ ਹੋਨੇ ਕਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜਾ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਕਬ ਕੋ ਭਾਲੈ ਘੁੰਘਰੂ ਤਾਲਾ ਕਬ ਕੋ ਬਜਾਵੈ ਰਬਾਬੁ' ਐਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਮੋ, ਊਪਰ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਓਰ, ਮੁੱਖ੍ਯ ਕਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੇ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕੀਆ ਹੈ।

**ਨਾਰਾਯਣ** ਸੰ. ਨਿਖਲ ਕਾਮੋ ਮੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ, ਪ੍ਰੇਰਨੇ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਨਰ ਹੈ, ਨਰ ਸੇ ਉਪਜੇ ਆਕਾਸਦਿ ਤਤ੍ਵੋਂ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨਾਰ' ਹੈ, ਵਹੁ ਨਾਰ ਹੀ ਹੋਵੇ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਕਾਲ ਮੋ ਨਿਵਾਸ ਹੇਤ 'ਅਯਨ' (ਘਰ) ਜਿਸ ਕਾ, ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਰਾਯਣ ਹੈ, ਐਸੇ ਬਜਾਸ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ; ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਲ ਮੇ ਨਾਰ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਆਕਾਸਾਦਿ ਤਤ੍ਵ, ਲੈ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਘਰ ਮੋ, ਤਿਸ ਨਿਖਲ ਕੇ ਲਯ ਥਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਰਾਯਣ ਹੈ ; ਨਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਨੇ ਸੇ, 'ਨਾਰ' ਨਾਮ ਜਲ ਕਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੋ 'ਅਯਨ' ਘਰ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਰਾਯਣ ਹੈ, ਯਹ ਮਨੁ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਇਸੀ ਅਰਥ ਕੋ ਚਿਤ ਮੋ ਮਾਨ, ਧੰਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜਲ ਮੋ ਘਰ ਬਨਾਯਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਬਡਾਈ ਸਮਝਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕੋਂ ਪ੍ਰਤਿ 'ਨਾਰਾਇਣ ਕਛ ਮਛ ਤਿੰਦੂਆ ਕਹਤ ਸਭ', ਐਸੇ ਕੱਛਪਾਦਿ ਸਮਾਨਤਾ, ਇਸ ਨਾਮ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਦਸਮੇ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੋ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੰਸਾਰੀ ਨਾਮ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਜਮੋ ਕੀ ਤੁਲਜਤਾ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਸੋਈ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੋ 'ਕੰਸੁ ਛੇਦਿ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭਇਆ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਪਹਲੇ ਅਰਥੋਂ ਓਰ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਕਰ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਸਰਬ ਕਾ ਆਧਾਰ ਮਾਨ, 'ਨਾਰਾਇਣ ਓਟ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਗਹੀ' ਕਹਜਾ ਹੈ।

**ਨਾਰਿ** ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਬਹੁਤੁ ਹਿਤੁ ਜਾ ਸਿਉ। ਸੰ. ਨਰ ਸੇ ਉਪਜੇ ਆਕਾਸਾਦਿ ਤਤ੍ਵ ਜੋ ਨਾਰਾਯਣ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ; ਨਰ ਸੰਬੰਧੀ ਅਗ੍ਯਾਨ ਜੋ ਨਾਰਦ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋ ਕਹਜਾ ਹੈ।

**ਨਾਰੀ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਓਹਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਫਿਰਹਿ ਕੁਸੁਧ ਮਨਿ ਜਿਉ ਧਰਕਟ ਨਾਰੀ। ਦੇ. ਨਾੜੀ ਹਾਥ ਕੀ। ਅ. ਅਗਨਿ ਕੀ, ਜੈਸੇ ਸੈਤਾਨ ਨਾਰੀ ਸੂਰਤਿ ਹੈ। ਸੰ. ਸੂਰਯ ਲੋਕ ਵਾਸੀ ਭੀ ਨਾਰੀ ਸੁਰਤਾ ਹੈਂ।

**ਨਾਰੀ ਬੇਰੀ** ਵਾ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੇੜੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਰੀ ਬੇਰੀ ਘਰ ਦਰ ਦੇਸ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੰਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਬੇੜੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਘਰ ਦਰ ਦੇਸ ਹੈਂ।

**ਨਾਲਕਾ** ਦੇ. ਪੰ. ਸਾਥ ਦਾ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਈ ਸਦਾ ਸੰਗੀ ਹਰਿ ਨਾਲਕਾ।

**ਨਾਲਕੀ** ਦੇ. ਪਾਲਕੀ ਜੈਸੀ ਅਸਵਾਰੀ ਬਿਸੇਖ।

**ਨਾਲਿ** ਪੰ. ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ। ਦੇ. ਕਮਲ ਕੀ ਡੰਡੀ, ਯਥਾ- ਨਾਲਿ ਕੁਟੰਬੁ ਸਾਥਿ ਵਰਦਾਤਾ। ਜੁਲਾਹੇ ਕੀ ਨਾਲ ; ਚੇਲੇ, ਯਥਾ- ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੰਜਮੁ ਹੈ ਨਾਲਿ। ਅਗਨਿ ਜਗਾਵਨੇ ਕੀ ਨਾਲ, ਯਥਾ- ਭੈ ਤਨਿ ਅਗਨਿ ਭਖੈ ਭੈ ਨਾਲਿ। ਜਗੇ ਹੈ ਈਸ੍ਵਰ ਕੇ ਡਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸਾਥ।

**ਨਾਲਿ ਕੁਟੰਬੁ** ਗੁ. ਕਮਲ ਕੀ ਨਾਲ ਰੂਪ ਕੁਟੰਬ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਯਥਾ- ਨਾਲਿ ਕੁਟੰਬੁ ਸਾਥਿ ਵਰਦਾਤਾ।

**ਨਾਲੇ** ਪੰ. ਸਾਥ ਹੀ, ਯਥਾ- ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਕਾ ਸੰਗੀ ਹੋਵੈ ਨਾਲੇ ਲਏ ਸਿਧਾਵੈ। ਛੋਟੀ ਨਦੀਆਂ, ਯਥਾ- ਗਾਵਨਿ ਰਤਨ ਉਪਾਏ ਤੇਰੇ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ।

**ਨਾਲੋ** ਪੰ. ਸਾਥ ਸੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਾ ਨਾਲੋ ਤੁਟੀ ਭਲੀ। ਹਮਾਰੇ ਸੇ, ਜੈਸੇ- ਅਸਾ ਨਾਲੋ ਸਗ ਭਲੇ ਰਾਤੀ ਰਹਿਨ ਸੁਜਾਗ।

**ਨਾਵ** ਦੇ. ਨੌਕਾ, ਯਥਾ- ਨਾਵ ਰੂਪ ਸਾਧਸੰਗ ਨਾਨਕ ਪਾਰਗਰਾਮੀ। ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਨਾਵਹੁ ਭੂਲੇ ਥਾਉ ਨ ਕੋਈ।

**ਨਾਵਉ** ਦੇ. ਨਾਮ ਤੇ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਭੂਲੇ ਨਾਵਹੁ ਥੇਹਹੁ ਥਾਵਹੁ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸਚੁ ਖੇਲੋ। ਸਨਾਨ ਕਰੋ, ਜੈਸੇ- ਨਾਵਉ ਜਾਇ ਸੁਰਸਰੀ ਧਾਰਾ।

**ਨਾਵਹੁ** ਪੰ. ਨਾਮ ਤੇ, ਯਥਾ- ਨਾਵਹੁ ਭੂਲੇ ਥਾਉ ਨ ਕੋਈ।

**ਨਾਵਣ** ਪੰ. ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨੇ, ਯਥਾ- ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਰਿਤੁ ਸਨਾਨ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਜੋਰੂ ਸਿਰਨਾਵਣੀ ਆਵੈ ਵਾਰੋ ਵਾਰ। ਬਾਰਾਂ ਬਰਸ ਸੇ ਲੇ ਪਚਾਸ ਬਰਸ ਤਾਂਈ ਬਿਨਾ ਜਖਮ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋਂ ਕੀ ਭਗ ਸੇ ਤੀਨ ਦਿਨ ਰੁਧਿਰ ਸ੍ਰਵਤਾ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਸਨਾਨ ਕਰਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਰਿਤੁ ਸਨਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਵਣੀ ਹੈ ਯਹੀ ਸਮਾ ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਕਾ ਹੈ।

**ਨਾਵੜਾ** ਪੰ. ਮੁ. ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਵਡੜੈ ਝਾਲਿ ਝਲੁੰਭਲੈ ਨਾਵੜਾ ਲਈਐ ਕਿਸੁ।

**ਨਾਵਿਕ** ਸੰ. ਨੌਕਾ ਪੈ ਚੜਾਯ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਮਲਾਹ, ਜੈਸੇ- ਦੋਹਾ॥ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗ ਨਾਯਕੰ ਨਾਵਿਕ ਬਨਜਨ ਪੂਰ। ਪਾਰ ਕਰੇ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਮੇਟਤਾ ਪਤ੍ਰਯ ਭੂਰ।੧।

**ਨਾਵੈ** ਪੰ. ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਨਾਵੈ ਸੋਈ ਜਨੁ ਨਿਰਮਲੁ। ਨਾਮ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਨਾਵੈ ਕੀ ਜੋਤਿ।

**ਨਾਵੈ ਕੀ ਜੋਤਿ** ਵਾ. ਨਾਮ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ, ਯਥਾ- ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਨਾਵੈ ਕੀ ਜੋਤਿ।

**ਨਾੜੀ** ਦੇ. ਧਮਨੀ ਸਿਰਾ ਸਨਾਯੁ ਰਜੁ ਆਦਿ ਸਰੀਰ ਕੀ ਨਾੜੀਆ ; ਇੜਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਸੁਖਮਨਾ ; ਘੜੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਮਾ ; ਤ੍ਰਿਣ ਬਿਸੇਖ, ਨੜਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ। ਪੰ. ਚਮੜੇ ਕਾ ਰੱਸਾ।

**ਨਿਉ** ਦੇ. ਨੀਵਾ ਹੋ ਹੋ, ਯਥਾ- ਜੋ ਦੀਸੈ ਗੁਰਸਿਖੜਾ ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਾਗਉ ਪਾਇ ਜੀਉ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਜੈਸੇ- ਮੈ ਨਿਉ ਕਹੀ। ਪਟਿਆਲੇ ਸਮੀਪ 'ਇਉ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਨਿਉ' ਬੋਲੀ ਹੈ।

**ਨਿਉਲੀ** ਗੁ. ਨਲ, ਆਂਦਰਾ, ਯਥਾ- ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਕਰੈ ਬਹੁ ਆਸਨ।

**ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ** ਦੇ. ਨਲ ਫੇਰ ਕੇ ਆਂਦ੍ਰਾ ਸੁਧ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਯਥਾ- ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਕਰੈ ਬਹੁ ਆਸਨ। ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਕੀ ਰੀਤਿ ਐਸੇ ਹੈ, ਪਾਓਂ ਭਾਰ ਬੈਠ, ਦੋਨੋ ਭੁਜਾ ਜਾਨੂ ਓਪਰ ਧਰ ਕੇ, ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਦੋਨੋ ਵਖੀਓਂ ਕੋ ਫੇਰਤੇ ਹੁਏ, ਨਾਭੀ ਤਲੇ ਆਂਦ੍ਰਾ ਕੋ ਹਿਲਾਤੇ ਹੈਂ, ਤਬ ਆਂਦ੍ਰਾ ਸੇ ਮਲ ਕੀ ਪਕੜ ਦੂਰ ਹੋ ਕਰ, ਕਬਜੀ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਯੋਗ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਨੌਲੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ, ਅਨਜਾਨ ਲੋਗ ਧੋਤੀ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋ ਲਿਖੀ ਸੋਲਾਂ ਗਜ ਕੀ ਲੀਰ ਕੋ ਹੀ, ਕਾਹੂ ਮੁਖ ਸੇ ਧੋਤੀ ਨਿਕਾਸਤੇ ਕੋ ਅਕਸਮਾਤ, ਦੇਖ ਕੇ ਨਲ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜਾਨ ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਔ ਜਾਨ ਕੇ ਅਪਨੇ ਸਾਥੀਓਂ ਕੋ ਸੁਨਾਤੇ ਹੈਂ, ਅਮੁਕਾ ਸਾਧੂ ਆਜ ਬਰਤਨ ਮੋ ਅਪਨੀ ਆਂਦ੍ਰਾ ਨਿਕਾਸੀ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਕਾ ਮੂਲ 'ਨੌਲੀ ਕਰਮ' ਹੈ। ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ, ਇਧਰ ਉਧਰ ਹਿਲਾ ਕਰ, ਆਂਦ੍ਰਾ ਸੇ ਮਲ ਨਿਕਾਸਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਨਲ ਕਰਮ ਹੈ, ਯਹ ਨਲ ਕਰਮ ਮੁਖ ਕੇ ਰਸਤੇ, ਅਨਭਾਵਤਾ ਜਲ ਪੀ ਕਰ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਗੁਦਾ ਕੇ ਰਸਤੇ ਜਲ ਚੜਾ ਕਰ ਭੀ ਆਤੜੀ ਕੀ ਸੁੱਧੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਨਾਮ ਉਸ ਕਾ ਵਸਤੀ ਕਰਮ ਹੈ। ਫਾਰਸੀ ਕਿਤਾਬੋਂ ਮੇ ਹੁਕਨਾ ਹੈ।

**ਨਿਆਉ** ਦੇ. ਅਦਲ, ਇਨਸਾਫ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀਐ ਕਲਿ ਕਾ ਏਹੁ ਨਿਆਉ। ਪੁਨਾ- ਰਾਜੇ ਚੁਲੀ ਨਿਆਵ ਕੀ ਪੜਿਆ ਸਚੁ ਧਿਆਨੁ। ਸੰ. ਨਜਾਯ।

**ਨਿਆਈ** ਦੇ. ਤੁਲਯ, ਯਥਾ- ਸੋ ਤੁਮ ਹੀ ਮਹਿ ਬਸੈ ਨਿਰੰਤਰਿ ਨਾਨਕ ਦਰਪਨਿ ਨਿਆਈ। ਨਗਰ ਸਮੀਪ ਕਾ ਖੇਤ ; ਨਿਆਉ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਨਿਆਣੇ** ਪੰ. ਬਾਲਕ।

**ਨਿਆਮਤ** ਅ. ਸੁੰਦਰ ਭੋਜਨ ; ਬਖਸ਼ਸ ; ਮਾਲ ; ਅਸਾਯਸ, ਨੇਕ ਹੋਨਾ।

**ਨਿਸਕਲ** ਦੇ. ਕਲਾਹੀਨ ; ਨਾਸ ਹੁਏ ਬੀਰਯ ਵਾਲਾ।

**ਨਿਸਖਣ** ਪੰ. ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਖਾਲੀ, ਅਤਿਸੈ ਖਾਲੀ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਮਹਲ ਨਿਸਖਣ ਰਹਿ ਗਏ ਵਾਸਾ ਆਇਆ ਤਲਿ।

**ਨਿਸੰਗੁ** ਦੇ. ਬੇਲੱਜ ਪੁਰਖ ; ਬਿਨਾ ਸੰਕਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ। ਸੰ. ਨਿਹਸੰਕ।

**ਨਿਸੰਙੁ** ਗੁ. ਨਿਸੰਗ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਭੇਟਿਆ ਰਾਉ ਨਿਸੰਙੁ। ਸੰ. ਨਿ:ਸੰਕ।

**ਨਿਸਚਾ** ਦੇ. ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ। ਸੰ. ਨਿਸਚਯ।

**ਨਿਸਟ** ਪੰ. ਨਾਸ। ਸੰ. ਨਸ੍ਰ।

**ਨਿਸਠ** ਸੰ. ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਰਤਾ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਰਤਾ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸਠ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸਟੀ ਨਾਮ ਬੋਲੇ ਹੈ ਭਾਖਾ ਮੇ।

**ਨਿਸਠਾ** ਸੰ. ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਰਤਾ, ਜੈਸੇ- ਭਕਤੋ ਕੀ ਬਡੀ ਭਕ੍ਰੀ ਧਰਮ ਮੇ ਨਿਸਠਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਰਤਾ ਹੈ।

**ਨਿਸਤਰਿ** ਦੇ. ਸਾਧਨੋ ਬਿਨਾ ਤਰਨੇ ਸੇ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਦੂਰ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ ਤਰਨਾ ਜਿਨ ਸੇ ਵੈਸੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਨ ਗਏ ਨਿਸਤਰਿ ਤਰੇ।

**ਨਿਸਤਰੇ** ਸੰ. ਮੁਕ੍ਰ ਹੁਏ, ਯਥਾ- ਐਸੇ ਦੁਰਮਤਿ ਨਿਸਤਰੇ ਤੂ ਕਿਉ ਨ ਤਰਹਿ ਰਵਿਦਾਸ।

**ਨਿਸਤਾਰੁ** ਦੇ. ਤਰਨਾ, ਯਥਾ- ਤੁਮ੍ ਹੀ ਤੇ ਮੇਰੋ ਨਿਸਤਾਰੁ।

**ਨਿਸਫਲ** ਦੇ. ਫਲ ਰਹਿਤ।

**ਨਿਸਲੁ** ਪੰ. ਸੀਧੀ ਲੱਤਾਂ ਕਰ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਕਾ ਮੇਲੀ ਸਰਬਤ ਸਉ ਨਿਸੁਲ ਜਨ ਟੰਗ ਧਰਿ। ਭਗਤ ਜਨ ਭਗਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਜਮੋ ਕਾ ਭਯ ਦੂਰ ਕਰ ਸੀਧੀ ਲਤਾਂ ਕਰ ਸੋਤੇ ਹੈ। ਦੁਖ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਮਨ ਹੋਇ ਨਿਚਿੰਦ ਨਿਸਲੁ ਹੋਇ ਰਹੀਐ। ਸੰ. ਨਿ:ਸਲ।

**ਨਿਸਾ** ਸੰ. ਰਾਤ੍ਰਿ ; ਹਰਿਦ੍ਰ, ਹਲਦੀ ; ਮੇਖਾਦਿਕ ਰਾਸੀਆਂ। ਅ. ਤਸੱਲੀ, ਬਿਸ੍ਵਾਸ।

**ਨਿਸਾਣੇ** ਗੁ. ਨਿਸਾਨੇ, ਜੈਸੇ- ਤਿਨ ਧੁਰ ਮਸਤਕ ਨਾਮ ਨਿਸਾਣੇ।

**ਨਿਸਾਨ** ਦੇ. ਝੰਡਾ ; ਚਿੰਨ।

**ਨਿਸਾਰਿਓ** ਦੇ. ਨਿਕਾਲਿਆ, ਯਥਾ- ਕਰ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਣਿ ਨਿਸਾਰਿਓ।

**ਨਿਸਿ** ਸੰ. ਅਬਜਯ। ਨਹੀ, ਜੈਸੇ ਨਿਸਪ੍ਰੇਹੀ ; ਨਿਸਚਯ ; ਸਾਕਲਜ, ਸਕਲਪਨਾ ; ਅਤੀਤ ਕਾਲ। ਦੇ. ਰਾਤ੍ਰਿ, ਯਥਾ- ਨਿਸਿ ਦਿਨੁ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਰਾਨ ਸਮਝਤ ਨਹ ਰੇ ਅਜਾਨ। ਸੰ. ਨਿਸਾ।

**ਨਿਸੀ** ਗੁ. ਰਾਤ੍ਰੀ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸੂਹਾ ਰੰਗੁ ਸੁਪਨੈ ਨਿਸੀ ਬਿਨੁ ਤਾਗੇ ਗਲਿ ਹਾਰੁ।

**ਨਿਹ** ਗੁ. ਨਿਸ੍ਰ ਔ ਨਿਰ ਇਸ ਕੇ ਮੂਲ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਉਨਕੇ ਅਰਥ ਹੈ, ਵਹੀ ਇਸ ਕੇ ਅਰਥ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਭਈ ਨਿਹਕੇਵਲ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖੁ ਨਾਸਾ।

**ਨਿਹਸੰਗਾ** ਦੇ. ਅਨਾਤਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦੇਹਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਰਹਤ ਹਰਿ, ਯਥਾ- ਕਮਲਾਕੰਤ ਕਰਹਿ ਕੰਤੂਹਲ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਨਿਹਸੰਗਾ।

**ਨਿਹਸਾਸਨਿ** ਗੁ. ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਸਿਖ੍ਯਾ ਲੇਕਰ ਜੋ ਨਾਮ ਧ੍ਯਾਵੇਗਾ ਵਾ ਤਾੜਨਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਸਾਸਨਿ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਬਲੁ ਪਾਈ ਹੈ ਨਿਹਸਾਸਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈਗੋ।

**ਨਿਹਕੰਟਕ** ਸੰ. ਨਾਸ ਹੋ ਗਯਾ ਹੋਵੇ ਕੰਟਕ ਜਿਸ ਕਾ ਸੋ ਸਤ੍ਰੂ ਰਹਿਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਨਿਹਕੰਟਕੁ ਨਿਹਕੇਵਲੁ ਕਹੀਐ। ਪੁਨਾ- ਨਿਹਕੰਟਕ ਰਾਜੁ ਭੁੰਚਿ ਤੂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਕਮਾਈ। ਕਲੰਕਹੀਨ।

**ਨਿਹਕਲੰਕ** ਗੁ. ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ, ਯਥਾ- ਨਿਹਕਲੰਕ ਬਜੀ ਡੰਕ ਚੜ੍ਹ ਦਲ ਰਵਿੰਦ ਜੀਉ।

**ਨਿਹਕਾਮਾ** ਗੁ. ਸਰਬ ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ ਭਏ ਨਿਹਕਾਮਾ ਕੋ ਠਾਕੁਰੁ ਕੋ ਦਾਸਾ ਰੇ। ਜਬ ਸਾਹਬ ਸੇਵਕ ਏਕ ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਾਇਆ। ਪੁਨਾ- ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੂਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ। 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ' ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਸੇ ਗ੍ਯਾਨੀ ਸਰਬ ਕਾਮਨਾ ਸੇ ਹੀਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਪ ਕੋ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਚੁਕਾ, ਤਬ ਠਾਕੁਰ ਦਾਸ ਭਾਵ ਨਹੀ ਰਹਤੇ, ਸਭੀ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਸੰ. ਨਿਸਕਾਮ।

**ਨਿਹਕਾਮੀ** ਦੁ. ਫਲ ਕੀ ਇੱਛਾ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ।

**ਨਿਹਕਿੰਚਨਾ** ਦੇ. ਔਰ ਮਾਂਗਨੇ ਸੇ ਹਮ ਬਿਰਕ੍ਰ ਹੈ, ਯਥਾ- ਏਕੋ ਦਾਨੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਗੁਣ ਨਿਧਿ ਆਨ ਮੰਗਨ ਨਿਹਕਿੰਚਨਾ।

**ਨਿਹਕੇਵਲ** ਦੇ. ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਅਦੁਤੀ, ਯਥਾ- ਨਿਹਕੰਟਕੁ ਨਿਹਕੇਵਲੁ ਕਹੀਐ। ਸੁੱਧ ਨਿਸਕਾਮ, ਜੈਸੇ- ਨਿਹਕੇਵਲ ਕਰਮ ਕਰੋ ਰੇ ਪ੍ਰਾਨੀ। ਪੁਨਾ- ਨਿਹਕੇਵਲ ਕਰਮ ਹਰਿ ਹਰਿ ਆਰਾਧੇ।

**ਨਿਹਕੇਵਲ ਕਰਮ** ਗੁ. ਸੁੱਧ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ।

**ਨਿਹੰਗ** ਫਾ. ਮਕਰਮੱਛ, ਸੰਸਾਰ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਜਲ ਕਾ ਜੀਵ। ਗੁ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਭਯ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਨਿਰਭਉ ਹੋਇਓ ਭਇਆ ਨਿਹੰਗਾ। ਚੀਤਿ ਨ ਆਇਓ ਕਰਤਾ ਸੰਗਾ।

**ਨਿਹੰਗਾ** ਦੇ. ਸੂਰਬੀਰ ਰਾਖਸੋ ਕਾ, ਜੈਸੇ- ਪਹਿਲਾ ਦਲਾ ਭਿੜੰਦਿਆ ਭੇੜ ਪਇਆ ਨਿਹੰਗਾ।

**ਨਿਹਚਲਾਧਾ** ਗੁ. ਨਿਸਚਲ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ ਨਿਹਚਲਾਧਾ।

**ਨਿਹਚਲੁ** ਦੇ. ਥਿਰ, ਯਥਾ- ਨਿਹਚਲੁ ਏਕੁ ਨਾਰਾਇਣਾ। ਸੰਸਯ ਬਿਪਰਯ ਸੇ ਰਹਿਤ ਚਿਤ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨੀ ; ਅਚਲ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਦਰੁ ਸੇਵੇ ਅਲਖ ਅਭੇਵੇ ਨਿਹਚਲੁ ਆਸਣੁ ਪਾਇਆ। ਸੰ. ਨਿਸ੍ਚਲ।

**ਨਿਹਤੇ** ਦੇ. ਮਾਰੇ, ਯਥਾ- ਨਿਹਤੇ ਪੰਜਿ ਜੁਆਨ ਮੈ ਗੁਰ ਥਾਪੀ ਦਿਤੀ ਕੰਡਿ ਜੀਉ। ਨਾਸ ਕੀਏ ਪਾਚ ਕਾਮਾਦਿ ਬਡੇ ਬਲੀ ਮੈਨੇ ਅਰਥਾਤ ਸਮ ਦਮਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਕਾਮਾਦਿ ਸਤ੍ਰੂ ਮਾਰ ਲੀਏ ਹਮਨੇ।

**ਨਿਹਫਲ** ਦੇ. ਫਲ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਨਿਤ ਨਿਹਫਲ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ਬਫਾਵੈ ਦੁਰਮਤੀਆ। ਪਲਾਲ, ਅੰਨ ਸੇ ਖਾਲੀ ਧਾਨ ਕਾ ਫੂਸ ; ਰਜ ਸੇ ਰਹਿਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ; ਬਜਰਥ, ਯਥਾ- ਨਿਹਫਲੰ ਤਸ੍ ਜਨਮਸ੍ ਜਾਵਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਬਿੰਦਤੇ। ਸੰ. ਨਿਸ੍ਫਲੰ।

**ਨਿਹਭਾਗੜੋ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਭਾਗਹੀਨ, ਯਥਾ- ਮਹਰਾਜ ਰੋ ਗਾਥੁ ਵਾਹੂ ਸਿਉ ਲੁਭੜਿਓ ਨਿਹਭਾਗੜੋ ਭਾਹਿ ਸੰਜੋਇਓ ਰੇ।

**ਨਿਹਾਰੇ** ਦੇ. ਦੇਖੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਜਨ ਕੇ ਸਾਸ ਨਿਹਾਰੇ।

**ਨਿਹਾਲ** ਦੇ. ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ, ਸਿੱਧ ਹੋ ਚੁਕੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ। ਨਦਰੀ ਕੀ ਨਦਰ ਸੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੂਏ, ਦੇਖ, ਯਥਾ- ਹਭੇ ਭੁਖ ਉਲਾਹਿਅਮੁ ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿ। ਫਾ. ਦਰਖਤੋ ਕੀ ਪੌਧ ; ਤੋਸਕ।

**ਨਿਹਾਲਸਾ** ਪੰ. ਦੇਖਤਾ ਰਹਾ, ਯਥਾ- ਸਜਣ ਮੁਖੁ ਅਨੂਪੁ ਅਠੇ ਪਹਰ ਨਿਹਾਲਸਾ।

**ਨਿਹਾਲਿਆ** ਗੁ. ਦੇਖਿਆ, ਯਥਾ- ਓਨੀ ਚਲਣੁ ਸਦਾ ਨਿਹਾਲਿਆ। ਦੇ. ਨਿਹਾਲਿਆ। ਦਿਖਾਯਾ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ।

**ਨਿਹਾਲੀ** ਫਾ. ਤੋਸਕ, ਤੁਲਾਈ, ਰੂੰਈਦਾਰ ਬਿਛੌਨਾ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਨਿਹਾਲੀ ਪੈ ਸਵਨ੍ਹਿ ਇਕਿ ਉਪਰਿ ਰਹਨਿ ਖੜੇ। ਦੇ. ਦੇਖਾਂ, ਯਥਾ- ਨੈਨ ਨਿਹਾਲੀ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਦਇਆਲੈ।

**ਨਿਹਿਤ** ਸੰ. ਸਥਾਪਿਤ, ਥਾਪਨ ਕਰੀ ਹੂਈ ਵਸਤੁ ; ਗੁਪਤ ; ਥਿਤ ; ਬਡਾ ਹਿਤਕਾਰੀ।

**ਨਿਹੋਰਾ** ਦੇ. ਤਾਂਨਾ, ਤਰਕ, ਯਥਾ- ਜਉ ਤਨੁ ਕਾਸੀ ਤਜਹਿ ਕਬੀਰਾ ਰਮਈਐ ਕਹਾ ਨਿਹੋਰਾ। ਉਪਕਾਰ, ਯਥਾ- ਤਬ ਕਾਹੂ ਕਾ ਕਵਨੁ ਨਿਹੋਰਾ। ਤਬ ਕਿਸੇ ਕਾ ਕਿਯਾ ਐਸਾਨ ਭਾਵ ਉਪਕਾਰ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਤਿਸੁ ਕਰਉ ਨਿਹੋਰਾ।

**ਨਿਕਸੁ** ਦੇ. ਨਿਕਲ, ਯਥਾ- ਨਿਕਸੁ ਰੇ ਪੰਖੀ ਸਿਮਰਿ ਹਰਿ ਪਾਂਖ। ਹੇ ਪੰਖੀ ! ਭ੍ਰਮ ਰੂਪੀ ਪਿੰਜਰੇ ਸੇ ਨਿਕਸ ਔ ਨਿਕਸ ਕੇ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਉਡਨੇ ਹੇਤ ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਅਪਨੇ ਪੰਖ ਕਰ।

**ਨਿਕਟਾਨੀ** ਗੁ. ਸਮੀਪ ਆਈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਜਨਹਿ ਨਹੀ ਨਿਕਟਾਨੀ।

**ਨਿਕਟਿ** ਸੰ. ਸਮੀਪ, ਨਜਦੀਕ, ਪਾਸ, ਯਥਾ- ਜਮਦੂਤੁ ਤਿਸੁ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ।

**ਨਿਕਟੀ** ਪੰ. ਬਾਲਕੋਂ ਕੀ ਛੋਟੀ ਸੀ, ਯਥਾ- ਨਿਕੁਟੀ ਦੇਹ ਦੇਖਿ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ ਮਾਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਬੂਝੈ। ਸਮੀਪ ਆਏ ਬਾਲਕੋਂ ਕੀ ਛੋਟੀ ਦੇਹ ਦੇਖ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਵਸ ਹੋ ਬਡੇ ਯਤਨ ਸੇ ਕੁਛ ਅਵਾਜ ਪੈਦਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ; ਵਾ ਸਮੀਪੀ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧੀ ਕੀ ਦੇਹ ਦੇਖ ਧੁਨਿ ਉਪਜੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ।

**ਨਿਕਥਾ** ਪੰ. ਨਿਕਲਤਾ, ਯਥਾ- ਲੋਹੂ ਲਬੁ ਨਿਕਥਾ ਵੇਖੁ।

**ਨਿਕਲਹਿ** ਪੰ. ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ ; ਨਿਕਸਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਮੁਖਿ ਟਿਕੇ ਨਿਕਲਹਿ ਜਿਨ ਮਨਿ ਸਚਾ ਨਾਉ।

**ਨਿਕਾ** ਪੰ. ਛੋਟਾ।

**ਨਿਕਾਣੇ** ਦੇ. ਬਿਨਾ ਕਾਣ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਦਨ ਵਾਲੇ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਜਮਕਾਲ ਤੇ ਭਏ ਨਿਕਾਣੇ। 'ਕਾਣ' ਮਾੜਾ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਲੱਜਾ ਕਾ ਤਥਾ ਅਧੀਨਤਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਨਿਕਾਮਾ** ਗੁ. ਨਿਹਕਾਮ।

**ਨਿਕਾਮੀ** ਗੁ. ਨਿਕੰਮੀ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟੀ, ਯਥਾ- ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਬਾਹਰੀ ਸਭ ਫਿਰੈ ਨਿਕਾਮੀ।

**ਨਿਕਾਰ** ਦੇ. ਨਿਕਾਲ।

**ਨਿਕੀ** ਪੰ. ਛੋਟੀ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਇਨੀ ਨਿਕੀ ਜੰਘੀਐ ਥਲ ਡੂੰਗਰ ਭਵਿਓਮ੍ਹਿ। ਬਰੀਕ, ਯਥਾ- ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ ਪੁਰਸਲਾਤ ਕੰਨੀ ਨ ਸੁਣੀ ਆਇ।

**ਨਿਕੋਰ** ਗੁ. ਅਤਯੰਤ ਕੋਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਈ ਕੋਟਿ ਅਭਿਗ ਆਤਮ ਨਿਕੋਰ। ਅਨੇਕ ਪੁਰਖ ਸਤਸੰਗ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਔ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਭਗਤੀ ਮੇ ਨਾ ਚਿੱਤ ਭਿਗੋਤੇ ਪੂਰੇ ਕੋਰੇ ਹੈਂ, ਬਚਨਾਂਤਰ ਭੀ ਹੈ- ਜੈਸੇ ਪਾਹਨੁ ਜਲ ਮਹਿ ਰਾਖਿਓ ਭੇਦੈ ਨਾਹਿ ਤਿਹ ਪਾਨੀ। 'ਭੇਦੈ' ਸਪਰਸ ਨਹੀ ਕਰੇ ਤਿਸ ਕੇ ਭੀਤਰ ਜਲ। ਕੋਰੀ ਰਹਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਪੈ ਦੁਧੁ ਪੀਆਈਐ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ।

**ਨਿਖੰਗ** ਸੰ. ਬਾਣੋ ਕਾ ਭੱਥੇ, ਜੈਸੇ- ਪਾਹਨ ਪਤਿਤ ਬਾਨ ਨਹੀ ਬੇਧੇ ਰੀਤੇ ਹੋਇ ਨਿਖੰਗ।

**ਨਿਖੰਜਨੁ** ਗੁ. ਨਸ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਭੈ ਭੰਜਨੁ ਅਤਿ ਪਾਪ ਨਿਖੰਜਨੁ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਿ ਸਖਾਈ।

**ਨਿਖਾਸ** ਅ. ਮੰਡੀ, ਨਿਖਲ ਚੀਜਾਂ ਕੇ ਵੇਚਨੇ ਕਾ ਠਿਕਾਨਾ।

**ਨਿਖਿਅਉ** ਗੁ. ਖਯ ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਤਉ ਹੋਇ ਨਿਖਿਅਉ ਅਖੈ ਪਦੁ ਲਹੈ।

**ਨਿਖੁਟੀਅਸੁ** ਪੰ. ਨਿਖੁੱਟ ਗਏ, ਮੁਕ ਗਏ, ਯਥਾ- ਸਭੇ ਧਿਰਾਂ ਨਿਖੁਟੀਅਸੁ ਹਿਰਿ ਲਈਅਸੁ ਧਰ ਤੇ।

**ਨਿਖੇਧਿਆ** ਗੁ. ਹਟਾਇਆ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ਨਿਖੇਧਿਆ।

**ਨਿਗਹਾਰ** ਦੇ. ਕੈਦੀਓਂ ਕੇ ਰਖਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਜਬ ਤੇ ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਭਇਆ ਤਉ ਛੋਡਿ ਗਏ ਨਿਗਹਾਰ।

**ਨਿਗਮ** ਸੰ. ਬਣਿਕ ਪਥ, ਬਾਜਾਰ ; ਨਿਸਚਯ ; ਮਾਰਗ ; ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ; ਪੁਰੀ ; ਬਣੀਆ ; ਕਟ, ਟੱਟੀ ; ਨਯਾਯ ਮਤ ਮੇ ਅਨੁਮਾਨ ਕਾ ਪਾਂਚਵਾ ਅਵਯਵ ਜੋ- ੧. ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ੨. ਹੇਤੁ ੩. ਉਦਾਹਰਣ ੪. ਉਪਨਯ, ਚਾਰ ਸੇ ਪੀਛੇ ਪਾਂਚਵਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ; ਬੇਦ ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਬੋਧਕ ਗ੍ਰੰਥ ; ਬੇਦ, ਯਥਾ-ਨਚ ਬਿਦਿਆ ਨਿਧਾਨ ਨਿਗਮੰ ਨਚ ਗੁਣਗ੍ਯ ਨਾਮ ਕੀਰਤਨਹ। ਵੇਦ ਨੀਤਿ ਸੰਗੀਤ ਔਖਧੀ ਸਸਤ੍ਰ ਵਿਦਯਾ ਚੌਹਟ ਕਲਾ ਆਦਿ ਵਿਦਯਾ ਕੀ ਨਿਧਿ ਨਹੀ। ਜੇਕਰ ਵੇਦ ਹੀ ਇਨ ਸਭ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਾ ਥਾਨ ਹੋਤਾ ਤਬ ਅਰਥ ਸਾਸਤ੍ਰ ਗਾਂਧਰਬ ਵੇਦ ਆਯੁਰਵੇਦ ਧਨੁਰਵੇਦ, ਚੌਹਟ ਕਲਾ ਨਿਰਣਯ ਕੇ ਸਾਧਨ ਗ੍ਰੰਥ ਜੁਦੇ ਕਿਉਂ ਬਨਾਏ ਜਾਤੇ। ਜੁਦੇ ਬਨਾਏ ਗਏ ਇਸ ਲੀਏ ਵੇਦ ਸਰਬ ਵਿਦਯਾ ਕੀ ਨਿਧੀ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਬਿਨਾ ਆਨ ਕੇ ਕਹੇ ਪੈ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਨਹੀ ਕਰਨਾ, ਕਹਤੇ ਪ੍ਰਤਾਰਕ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਕਹੇ ਪੈ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਛੋਡਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਸਚੀ ਬਾਤ ਸਭ ਕੀ ਮਾਨਨੀ, ਮਿਥਯਾ ਕਾਹੂ ਕੀ ਨਹੀ ਮਾਨਨੀ।

**ਨਿਗ੍ਰਹ** ਸੰ. ਨਿਰੋਧ, ਯਥਾ- ਪਾਂਚਉ ਇੰਦ੍ਰੀ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕਰਈ।

**ਨਿਗੁਸਾਂਏਂ** ਗੁ. ਗੁਰੁਹੀਨ ਨਿਗੁਰੇ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਨਿਗੁਸਾਂਏਂ ਬਹਿ ਗਏ ਥਾਂਘੀ ਨਾਹੀ ਕੋਇ।

**ਨਿਗੁਣੀਆ** ਗੁ. ਗੁਣਹੀਨ, ਯਥਾ- ਮੁੰਧ ਇਆਣੀ ਭੋਲੀ ਨਿਗੁਣੀਆ ਜੀਉ।

**ਨਿਘਰਤੁ** ਪੰ. ਧਸਤਾ, ਗਰਕ ਹੋਤਾ, ਯਥਾ- ਪੰਕਜ ਮੋਹ ਨਿਘਰਤੁ ਹੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ਗੁਰੁ ਨਿਘਰਤ ਕਾਢਿ ਕਢਾਵੈਗੋ।

**ਨਿਚਿੰਦ** ਦੇ. ਨਿਚਿੰਤ, ਯਥਾ- ਨਿੰਦਕ ਮਿਰਤਕ ਹੋਇ ਗਏ ਤੁਮ੍ ਹੋਹੁ ਨਿਚਿੰਦ। ਪੁਨਾ- ਲਾਲਿ ਰਤੀ ਲਾਲੀ ਭਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਈ ਨਿਚਿੰਦੁ। ਸੰ. ਨਿਸਚਿੰਤ।

**ਨਿਚੋੜ** ਦੇ. ਸਾਰ, ਮਰਮ। ਪੰ. ਦਬਾਯ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਜਲ ਨਿਕਾਸਨਾ।

**ਨਿਜ** ਸੰ. ਨਿਤਯ ; ਸ੍ਵਭਾਵਿਕ, ਬਿਨਾ ਬਨਾਏ ; ਅਪਨਾ ਕਰ, ਯਥਾ- ਨਿਜ ਕਰਿ ਦੇਖਿਓ ਜਗਤੁ ਮੈ ਕੋ ਕਾਹੂ ਕੋ ਨਾਹਿ। ਅਪਨੀ, ਯਥਾ- ਨਿਜ ਭਗਤੀ ਸੀਲਵੰਤੀ ਨਾਰਿ। ਆਪ। ਪੰ. ਨਾ, ਜੈਸੇ ਕੋਪ ਸੇ ਮਾਤਾ ਖੋਟੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਕਹਤੀ ਹੈ ਨਿਜ ਜੰਮਦਾ।

**ਨਿਜ ਸੰਦਾ** ਗੁ. ਅਪਨੇ ਭਲੇ ਕਾ, ਯਥਾ- ਕੀਰਤਿ ਕਰਮ ਕਾਰ ਨਿਜ ਸੰਦਾ।

**ਨਿਜ ਕਰਿ** ਗੁ. ਅਪਨਾ ਬਨਾ ਕਰ, ਯਥਾ- ਨਿਜ ਕਰਿ ਦੇਖਿਓ ਜਗਤੁ ਮੈ ਕੋ ਕਾਹੂ ਕੋ ਨਾਹਿ।

**ਨਿਜ ਕਾਨੇ** ਗੁ. ਨਜੀਕ, ਸਮੀਪ, ਜੈਸੇ- ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਮੰਤ ਨਿਜ ਕਾਨੇ।

**ਨਿਜ ਧਨੁ** ਸੰ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਧਨ ; ਅਪਨਾ ਧਨ, ਯਥਾ- ਨਿਜ ਧਨੁ ਗਿਆਨੁ ਭਗਤਿ ਗੁਰਿ ਦੀਨੀ ਤਾਸੁ ਸੁਮਤਿ ਮਨੁ ਲਾਗਾ।

**ਨਿਜ ਮਤੁ** ਸੰ. ਅਪਨਾ ਮਤ ਸੰਤੋ ਕਾ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਿਜ ਮਤੁ ਸਾਧਨ ਕਉ ਭਾਖਿਓ ਤੋਹਿ ਪੁਕਾਰਿ।

**ਨਿਜਾਵਲ** ਸੰ. ਅਪਨੀ ਪੰਕ੍ਤੀ , ਯਥਾ- ਬਿਮਲ ਮਝਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮ ਨਿਜਾਵਲ ਰੇ।

**ਨਿਝਰ** ਦੇ. ਜਲ ਕਾ ਝਰਨਾ, ਚੁਸਮਾ। ਗੁ. ਦਸਮ ਦੁਵਾਰ ਸੇ ਹੋ ਕਰ ਜਿਹਬਾ ਪੈ ਗਿਰਤੀ ਮਧੁਰ ਕਫ ਜਿਸ ਕੋ ਜੋਗ ਮਤ ਮੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਸੰ. ਨਿਰ੍ਝਰ।

**ਨਿਤ** ਦੇ. ਤੀਨੋ ਕਾਲੋਂ ਮੇ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ; ਵਾ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਮੇ ਜਿਸ ਕਾ ਜਨਮ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉੱਤਰਕਾਲ ਮੇ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਹੈ ਰੂਪ ਵਸਤੁ, ਗੁਰੁਮਤ ਮੇ ਐਸੀ ਵਸਤੁ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ, ਕਿਉਕੇ ਮਾਯਾ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਮੇ ਉਸ ਕਾ ਜਨਮ ਨਾ ਰਹੇ ਭੀ, ਉੱਤਰ ਕਾਲ ਮੇ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਨੇ ਸੇ ਨਿਤਯ ਨਹੀ। ਨਯਾਯ ਮਤ ਮੇ ਚਾਰ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਪਰਮਾਣੂ, ਦਿਸਾ ਕਾਲ ਆਤਮਾ ਮਨ ਆਕਾਸ ਸਾਮਾਨਯ ਸਮਵਾਯਾਦਿ ਬਹੁਤ ਪਦਾਰਥ ਨਿਤਯ ਮਾਨੇ ਹੈ, ਸੋ ਉਨ ਕਾ ਅਗ੍ਯਾਨ ਹੈ ਕਿਉਕੇ- ਨਾਨਕ ਏਕੀ ਬਾਹਰੀ ਹੋਰ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ। ਪੁਨਾ- ਇਹੁ ਜਗੁ ਧੁਏ ਕਾ ਪਹਾਰ। ਤੈ ਸਾਚਾ ਮਾਨਿਆ ਕਿਹ ਬਿਚਾਰਿ। ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਸੇ ਨਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬਿਨਾ ਸਭ ਕੋ ਨਾਸੀ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸਭੀ ਅਨਿਤਯ ਹੈਂ, ਜੋ ਕਾਮ ਸਦਾ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਕਹੇ ਹੈਂ ਵਹੁ ਕਰਮ ਜੈਸੇ ਨਿਤਯ ਕੇ ਪਾਠਾਦਿਕ ਹੈਂ ; ਸਰਬਦਾ ਕਾਲ, ਯਥਾ- ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਨਿਤ ਨਿਤ ਸਦ ਹਰਿ ਕੇ।

**ਨਿਤ ਖਤਿਆ ਵਿਚ** ਵਾ. ਅਪਨੇ ਸੰਗੀਯੋ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ ਅਪਰਾਧੋ ਮੇ ਹੀ ਪਾਵੇ ਹੈ।

**ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਹ** ਗੁ. ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਰਮੰਤਿ ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਹ। ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੇ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਣੋ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਸੇ ਨਿਰਮਲ ਹੋਤੇ ਹੈ।

**ਨਿਤ ਰਾਤੀ** ਵਾ. ਸਦਾ ਰੰਗੀ ਹੂਈ।

**ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ** ਦੇ. ਹਰ ਰੋਜ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਨਾਵਣੁ ਰਾਮ ਸਰਿ ਕੀਜੈ।

**ਨਿਤਾਣਿਆ** ਦੇ. ਬਲਹੀਨੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਸਾਹਿਬੁ ਨਿਤਾਣਿਆ ਕਾ ਤਾਣੁ।

**ਨਿਤਾਣੇ** ਪੰ. ਬਲਹੀਨ, ਜੈਸੇ- ਤਾਣ ਨਿਤਾਣੇ ਤੂੰ ਧਣੀ। ਬਲਹੀਨੋ ਕਾ ਬਲ ਤੂੰ ਹੈ ਸੁਾਮੀ।

**ਨਿਤਿ ਮਰਣੈ** ਵਾ. ਸਦਾ ਮਰਣ ਜੋਗੇ ਜੈਨੀ ਸਾਧ, ਯਥਾ- ਝੁੰਡੀ ਪਾਇ ਬਹਨਿ ਨਿਤਿ ਮਰਣੈ ਦੜਿ ਦੀਬਾਣਿ ਨ ਜਾਹੀ।

**ਨਿਥਾਵੇ** ਦੇ. ਥਾਨਹੀਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀਆ ਮਿਲੈ ਨਿਥਾਵੇ ਥਾਉ।

**ਨਿੰਦ** ਗੁ. ਨਿੰਦਾ ; ਨਿੰਦਾ ਕੇ ਲਾਇਕ।

**ਨਿੰਦ ਚਿੰਦ** ਗੁ. ਨਿੰਦਾ ਕਾ ਚਿੰਤਨ, ਯਥਾ- ਨਿੰਦ ਚਿੰਦ ਕਉ ਬਹੁਤੁ ਉਮਾਹਿਓ ਬੂਝੀ ਉਲਟਾਇਆ।

**ਨਿੰਦਾ** ਸੰ. ਦੋਖ ਕਹਨੇ, ਯਥਾ- ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ। ਕੁਤਸਾ, ਨਾ ਹੋਤੇ ਦੋਖ ਜਾਹਰ ਕਰਨੇ ; ਆਨ ਮਤੋਂ ਮੇ ਦੋਖ ਦਿਖਾਇ ਅਪਨੇ ਮਤ ਮੋ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ; ਵਹੁ ਬਚਨ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਤ ਕੀ ਪੁਸਤਕੋਂ ਮੇ, ਆਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੇਤ ਨਹੀ ਲਿਖੇ ਜਾਤੇ। ਕਿੰਤੂ ਅਪਨੇ ਮਤ ਕੀ ਵਸਤੁਓਂ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਹੇਤ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਜੇਕਰ ਸਭ ਮਤੋਂ ਕੀ ਪੁਸਤੁਕੋਂ ਮੇ, ਨਿੰਦਾ ਲਿਖਨੇ ਕਾ ਐਸਾ ਭਾਵ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਪਰਸਪਰ ਨਿੰਦਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਭੀ ਮਤ ਤਜਾਗੇ ਜਾਵੇਂ, ਆਨ ਮਤ ਕੀ ਪੁਸਤਕੋ ਮੇ ਕਰੀ, ਅਪਨੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਨ, ਕੋਈ ਮਤ ਕਿਸੇ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਯੋਗਯ ਨਾ ਰਹੇ, ਰਹਤੇ ਸਭ ਕੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਮੇ ਸਮੀਪ ਲਿਖੀ ਬਯਵਸਥਾ ਹੈ। ਜੋ ਪੁਸ੍ਤਕੋ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ "ਨਹਿ ਨਿੰਦਾ ਨਿਦਯਿਤੁੰ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿੱਤਾ ਅਪਿਤੁ ਬਿਧੇਯੰਸ੍ਤੋਤੁੰ" ਨਹੀ ਪਰਸਪਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਨਿਖਲ ਮਤ ਮੇ, 'ਨਿੰਦਯਿਤੁ' ਆਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਕੋ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ, 'ਅਪਿਤ' ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਪੁਨਾ 'ਬਿਧੇਯੰ' ਕੋ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਤੋ ਮੇ ਵਿਧਾਨ ਕਰੇ ਪਦਾਰਥ ਹੈ। ਤਿਨ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਨੇ ਹੇਤ, ਮਤ ਪ੍ਰਵਰਤਕੋ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ, ਇਤਰ ਮਤੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪਰਮਤੋ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਾ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਤੋ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਮੇ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ ਨਿੰਦਾ ਅਪਨੀ ਸਹਾਰਨੀ ਯੋਗੁ ਹੈ, ਅਪਨੇ ਗੁਰੋ ਕੀ ਸਹਾਰਨੀ ਯੋਗੁ ਨਹੀ। ਬਿਚਾਰਵਾਨ ਕੋ ਅਪਨੀ ਨਿੰਦਾ ਮੇ ਐਸਾ ਖਯਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਮੇ ਖੁਸ ਹੋਵੇ, ਨਿਸੰਕ ਕਰੋ, ਅਛੇ ਲੋਗ ਲੋਗੋ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੇਤ, ਯਤਨ ਸੇ ਜਮਾ ਕੀਏ ਧਨ ਕੋ, ਸਦਾ ਵਰਤਾਦਿ ਕਾਮੋ ਮੇ ਖਰਚ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਮੁਝੇ ਤੋ ਕੁਛ ਨਿੰਦਕ ਕੋ ਦੇਨਾ ਨਹੀ ਪੜੇ। ਜੇਕਰ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ ਹੋਵੇ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੀ ਕਯਾ ਹਾਨੀ ਹੈ, ਐਸੀ ਬਿਚਾਰ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਸੇ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੇ ਕਹਾ ਹੈ- ਨਿੰਦਉ ਨਿੰਦਉ ਮੋ ਕਉ ਲੋਗੁ ਨਿੰਦਉ। ਨਿੰਦਾ ਜਨ ਕਉ ਖਰੀ ਪਿਆਰੀ। ਭਾਵ ਬਚਨੋ ਕਾ ਯਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਮਨ ਕੋ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀ ਹਿਲਾ ਸਕੇ, ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਮੇ, ਕਬੀ ਘਬਰਾਟ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਕਬੀ ਭੀ ਪਰਮ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਪਰਮਾਰਥ ਪਖ ਸੇ ਨਹੀ ਗਿਰੇ, ਉਲਟਾ ਐਸੇ ਜਾਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਿੰਦਕ ਪੁਰਖ ਆਤਮਾ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਬ ਆਤਮਾ ਮੇਰਾ ਉਸ ਕਾ ਏਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਪਨੀ ਨਿੰਦਾ ਆਪ ਕਰੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰੀਰ ਕੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਮਲਮੂਤ੍ਰ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਸਰੀਰ ਆਪ ਹੀ ਨਿੰਦਾ ਕੇ ਯੋਗੁ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਸੇ ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਬਿਗਾੜ ਨਹੀ, ਕਿਉਕੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਮੈ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੋ, ਯਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਰਮ ਸਹਾਈ ਹੈ। ਅਸਲ ਮੇ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚੰਡਾਲ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਔਰ ਚੰਡਾਲ ਹਾਥ ਸੇ ਮਲ ਉਠਾਤੇ ਹੈਂ। ਵਹੁ ਜਿਹਬਾ ਸੇ ਉਠਾਤਾ ਹੂਆ ਮੇਰੇ ਦੋਖ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਆਪ ਦੋਖੀ ਬਨੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੋਖੀ ਬਨਨੇ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ, ਪਰਲੋਕ ਮੇ ਭੀ ਨਰਕ ਭੋਗੇਗਾ।

**ਨਿਦਾਨਿ** ਸੰ. ਆਦਿ ਕਾਰਣ ; ਕਾਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ; ਸੁੱਧੀ ; ਤਪ ਕਾ ਫਲ ਮਾਂਗਨਾ ; ਬਛਰੇ ਕੀ ਰਜੁ ; ਅਵਸਾਨ, ਸਮਾਪਤੀ ; ਰੋਗੋਂ ਕੇ ਮੂਲ ਨਿਰਣਯ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ; ਰੋਗ ਕਾ ਹੇਤੁ। ਦੇ. ਮੂਰਖ। ਬਾਲਕ, ਯਥਾ- ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨਿ ਦਿਵਾਨੇ। ਹੇ ਮੂਰਖ ਕਮਲੇ ਵਾ ਹੇ ਬਾਲਕ ਕਮਲੇ। ਫਾ. ਨਾਦਾਨ।

**ਨਿੰਦਿਆ** ਦੇ. ਨਿੰਦਾ, ਯਥਾ- ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ।

**ਨਿੰਦੁ ਬਿੰਦੁ** ਗੁ. ਰੰਚਕ ਨਿੰਦਾ, ਯਥਾ- ਨਿੰਦੁ ਬਿੰਦੁ ਨਹੀ ਜੀਉ ਨ ਜਿੰਦੋ।

**ਨਿਧਰਿਆ** ਦੇ. ਆਸਰੇ ਹੀਨੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨਿਧਰਿਆ ਧਰ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੋ ਜੀਉ।

**ਨਿਧਾਨ** ਸੰ. ੧. ਸਥਾਪਨ, ਰੱਖਨਾ ੨. ਆਸ੍ਰਯ, ਯਥਾ- ਸੁਖ ਨਿਧਾਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ। ੩. ਲਯ ਕਾ ਥਾਨ. ੪. ਪਦਮ ਮਹਾ ਪਦਮਾਦਿ ਨਿਧੀਆ।

**ਨਿਧਾਰਾ** ਗੁ. ਨਿਰਾਸ੍ਰਯੋ ਕਾ, ਯਥਾ- ਜੋ ਮੰਗੀਐ ਸੋਈ ਪਾਈਐ ਨਿਧਾਰਾ ਆਧਾਰੁ।

**ਨਿਧਿ** ਸੰ. ਆਧਾਰ, ਆਸਰਾ, ਜੈਸੇ- ਗੁਣਨਿਧਿ, ਜਲਨਿਧਿ, ਕਰੁਣਾਨਿਧਿ ; ਬਿਸਨੁ ਪਰਮੇਸੂਰ ਸਭ ਕਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਤਾ ਕੇ ਨਿਧਿ ਔ ਨਿਧਾਨ ਨਾਮ ਹੈਂ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਲ ਮੋ ਪਰਮੇਸੂਰ ਮੋ ਸਭ ਵਸਤੁ ਥਾਪਨ ਕਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਭੀ ਨਾਉ ਨਿਧਿ ਹੈ, ਜਮੀਨ ਮੋ ਗਡੇ ਜਿਸ ਧਨ ਕਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਨਿਧਿ ਹੈ। ਤਿਸ ਧਨ ਕੇ ਮਿਲਨੇ ਪੀਛੇ ਜੋ ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਮੋ ਬਯਵਸਥਾ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਵਹੁ ਨਿਧਿ ਰਾਜਾ ਕੋ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਆਧਾ ਧਨ ਵਿਦ੍ਵਾਨੋ ਕੋ ਦੇਵੇ, ਆਧਾ ਅਪਨੇ ਕੋਸ ਮੋ ਪਾਵੇ। ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਆਚਰਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਯਾਵਾਨੋ ਕੋ ਮਿਲੇ, ਤਬ ਸਮਗ੍ਰ ਧਨ ਵਹੀ ਲੇਵੇਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਹੁ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕੇ ਗੁਰੁ ਹੈਂ। ਵਿਦਯਾਹੀਨ

ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਬਰਣ ਕੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਮਿਲੇ, ਅਰ ਰਾਜਾ ਕੋ ਖਵਰ ਦੇਵੇ, ਤਬ ਛਠਾ ਹਿੱਸਾ ਰਾਜਾ ਜਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ ਉਸ ਕੋ ਦੇਵੇ, ਬਾਕੀ ਕਾ ਸਭ ਆਪ ਲੇਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਸਿਸ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਨਾ ਜਾਨੀ ਨਿਧਿ ਕੋ ਜੋ ਪਾਵੇ, ਰਾਜਾ ਉਸ ਸੇ ਲੇਵੇ, ਛਠਾ ਹਿੱਸਾ ਨਿਧਿ ਪਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਦੇਵੇ, ਜੇਕਰ ਨਿਧਿ ਪਾ ਕਰ ਰਾਜਾ ਕੋ ਖਵਰ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਤਬ ਖਵਰ ਹੋਨੇ ਪੈ ਰਾਜਾ ਸਮਗ੍ਰ ਨਿਧਿ ਲੇਵੇ ਔ ਦੰਡ ਦੇਵੇ। ਜੇਕਰ ਰਾਜਾ ਕੋ ਵਾ ਆਨ ਕੋ ਨਿਧਿ ਮਿਲੇ ਪੀਛੇ, ਉਸ ਕਾ ਸਵਾਮੀ ਆਯ ਕਰ, ਨਿਧਿਗਤ ਚੀਜੋਂ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਔ ਚੀਜੋ ਕੀ ਸੰਖਯਾ ਬਤਾਯ ਕੇ ਕਹੇ ਵਹੁ ਮੇਰੀ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਕਹਨੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਖਯਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪੂਰਾ ਨਿਕਸੇ ਪੀਛੇ, ਰਾਜਾ ਉਸ ਮੇ ਸੇ ਛਠਾ ਹਿੱਸਾ, ਵਾ ਬਾਰਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਆਪ ਰਖੇ, ਔਰ ਸਭ ਧਨ ਨਿਧਿ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਕੋ ਦੇਵੇ। ਛਠਾ, ਬਾਰਵਾਂ ਦੋ ਇਸ ਲੀਏ ਕਹੇ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉੱਤਮ ਵਿਦਵਾਨ ਸਵਾਮੀ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਉਸ ਸੇ ਬਾਰਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲੇਵੇ, ਔਰ ਸਭ ਸੇ ਛਠਾ ਲੇਵੇ, ਐਸੇ ਜੰਗ ਸਮੇ ਬਿਨਾ ਬਾਰਵਾਂ ਲੇਵੇ, ਅਧਿਕ ਖਰਚ ਵਾਲੇ ਜੁੱਧਾਦਿ ਸਮਿਓ ਮੇ ਛਠਾ ਲੇਵੇ ; ਮਹਾ ਪਦਮਾਦਿ ਧਨ ਬਿਸੇਖ ਜੋ ਪੂਰਬ ਨਉਨਿਧਿ ਨਾਮ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹੈ ; ਸਮੁਦ੍ਰ ; ਨਲੀ ਨਾਮ ਸੁਗੰਧਿ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ।

**ਨਿਧਿ ਗੁਣ** ਗੁ. ਗੁਣੋ ਕਾ ਸਮੁਦ੍ਰ, ਯਥਾ- ਨਿਧਿ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਦੇਖਿ ਹਦੂਰਿ।

**ਨਿਧਿ ਨਾਮ** ਗੁ. ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਧਿ ਮੋ, ਜੈਸੇ- ਨਿਧਿ ਨਾਮ ਮਨ ਤਨਹਿ ਰਾਤ।

**ਨਿਧਿ ਨਿਧਾਨ** ਸੰ. ਪਦਮ ਮਹਾਪਦਮਾਦਿ ਨਿਧੀਓ ਕੇ ਥਾਨ ਮੋ, ਯਥਾ- ਨਿਧਿ ਨਿਧਾਨ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੂਰੇ।

**ਨਿਨਾਉ** ਪੰ. ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪਿਤਾ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ, ਯਥਾ- ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਜਿਉ ਵੇਸੁਆ ਪੁਤੁ ਨਿਨਾਉ।

**ਨਿਨਾਮ** ਦੇ. ਨਾਮਹੀਨ, ਯਥਾ- ਸਾਕਤ ਬੇਸੁਆ ਪੂਤ ਨਿਨਾਮ।

**ਨਿਪੰਗੁ** ਗੁ. ਪੰਕ ਰਹਿਤ, ਕੀਚ ਰਹਿਤ ਸੁੱਧ ਜਲ, ਯਥਾ- ਊਂਨਵਿ ਊਂਨਵਿ ਆਇਆ ਵਰਸੈ ਨੀਰੁ ਨਿਪੰਗੁ।

**ਨਿਪਜੈ** ਗੁ. ਬਢੇ, ਬਧੇ, ਬ੍ਰਿਧ ਭਏ, ਯਥਾ- ਉਪਜੈ ਨਿਪਜੈ ਨਿਪਜਿ ਸਮਾਈ। ਜਨਮੇ ਬ੍ਰਿਧ ਭਏ।

**ਨਿਪਟਿ** ਦੇ. ਅਤਿਸੈ ਕਰ, ਯਥਾ- ਨਿਪਟਿ ਬਾਜੀ ਹਾਰਿ ਮੂਕਾ ਪਛੁਤਾਇਓ ਮਨਿ ਭੋਰਾ।

**ਨਿਪੰਨੇ** ਗੁ. ਉਪਜੇ, ਯਥਾ- ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਰਕਤੁ ਨਿਪੰਨੇ ਮਛੀ ਮਾਸੁ ਨ ਖਾਂਹੀ।

**ਨਿਪੂਤੇ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਪੁਤ੍ਰ ਰਹਿਤ ਕਬੀਰ ਨੇ, ਯਥਾ- ਜਬ ਕੀ ਮਾਲਾ ਲਈ ਨਿਪੂਤੇ ਤਬ ਤੇ ਸੁਖੁ ਨ ਭਇਓ।

**ਨਿੰਬ** ਸੰ. ਨਿੰਮ ਕਾ ਪੇਡ।

**ਨਿਬਹੈ** ਪੰ. ਚਲੇ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਸੰਚੀਐ ਨਾਨਕ ਨਿਬਹੈ ਸਾਥਿ।

**ਨਿਬਗ** ਗੁ. ਮਾਂਜੇ ਸਵਾਰੇ ਸੁਪੈਦ ਪਾਤ੍ਰ, ਉੱਜਲ ਪਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਗਲੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਜਪਮਾਲੀਆ ਲੋਟੇ ਹਥਿ ਨਿਬਗ।

**ਨਿਬਲ** ਦੇ. ਬਲਹੀਨ।

**ਨਿਬਾਹ** ਪੰ. ਪੂਰੀ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਅਪਨੀ ਭਗਤਿ ਨਿਬਾਹ।

**ਨਿਬਾੜਾ** ਗੁ. ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਸਤਗੁਰ ਮਾਰ ਨਿਬਾੜਾ।

**ਨਿਬੇਰਾ** ਦੇ. ਨਿਬੇੜਾ, ਫੈਸਲਾ, ਯਥਾ- ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਖੇਤ ਹੀ ਕਰਹੁ ਨਿਬੇਰਾ।

**ਨਿਬੇੜਾ** ਪੰ. ਸਮਾਪਤਿ, ਯਥਾ- ਸਬਦੈ ਕਾ ਨਿਬੇੜਾ ਸੁਣਿ ਤੂ ਅਉਧੂ। ਭਾਵ ਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ।

**ਨਿਭ** ਸੰ. ਤੁਲਜ, ਜੈਸੇ- ਚੰਦ੍ਰ ਨਿਭ ਮੁਖ ਹੈ। ਦੇ. ਨਿਰਬਾਹ।

**ਨਿਭਰਾਤੇ** ਗੁ. ਭ੍ਰਮ ਰਹਿਤ, ਭ੍ਰਾਂਤੀਹੀਨ, ਯਥਾ- ਸਹਨ ਸੀਲ ਪਵਨ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਬਸੁਧਾ ਖਿਮਾ ਨਿਭਰਾਤੇ। ਪੁਨਾ- ਕਾਇਆਂ ਅਗਨਿ ਕਰੇ ਨਿਭਰਾਂਤਿ।

**ਨਿਭਵਿਆਹ** ਗੁ. ਨਿਡਰੇ ਜਨੋ ਕੇ, ਭਯਹੀਨੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਜਿਨਾ ਭਉ ਤਿਨ੍ ਨਾਹਿ ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਉ ਨਿਭਵਿਆਹ। ਡਰਹੀਨੋ ਕੋ।

**ਨਿਮਕਾ** ਗੁ. ਨਿਮਖ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰੀ ਮਿਲੈ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਨਿਮਕਾ।

**ਨਿਮਖ** ਸੰ. ਨੇਤ੍ਰ ਕੀ ਪਲਕ ਕਾ ਸ੍ਵਭਾਵਕ ਬੰਦ ਹੋਨਾ, ਜੇਤੇ ਕਾਲ ਮੋ ਬੰਦ ਹੋਵੇ ਓਤਾ ਸਮਾ, ਯਥਾ- ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਤਾ ਨਿਮਖ ਸਿਮਰਤ ਤਰਿਆ। ਸਰਬ ਕੀ ਨਿਮੇਖਾਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲਾ ਬਿਸਨੁ ; ਨੇਤ੍ਰ ਕਾ ਰੋਗ ਬਿਸੇਖ ਜੋ ਨੇਤ੍ਰ ਕੀ ਪਲਕ ਕੋ ਬਹੁਤ ਚਲਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਪਵਨ ਹੈ।

**ਨਿਮਖਕ** ਗੁ. ਏਕ ਨਿਮਖ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈ, ਯਥਾ- ਮੁਸਨ ਨਿਮਖਕ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਿ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਦੇਂਉ ਸਰਬ।

**ਨਿਮਖਫਾ** ਗੁ. ਨਿਮਖ ਮਾਤ੍ਰ ਜਿਸ ਨੇ, ਯਥਾ- ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਜੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਨਿਮਖਫਾ।

**ਨਿਮਖਾਤੀ** ਗੁ. ਨਿਮਿਖ ਮੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੀ ਮੁਖਿ ਦੇਵਹੁ ਹਰਿ ਨਿਮਖਾਤੀ।

**ਨਿਮਘਾ** ਗੁ. ਨਿਮ੍ਰਤਾ, ਯਥਾ- ਸੁਆਮੀ ਮੋ ਕਉ ਕੀਜੈ ਦਾਨੁ ਹਰਿ ਨਿਮਘਾ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੈ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ- ਮਿਠਾ ਬੋਲਹਿ ਨਿਵਿ ਚਲਹਿ ਸੇਜੈ ਰਵੈ ਭਤਾਰੁ। ਵਾ ਨਿਮਿਖ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਮ ਦਾਨ, ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੇ- ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ। ਕਾਲ ਫਾਂਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ।

**ਨਿਮਤ** ਸੰ. ਨਾਨੇ ਕੇ ਬਿਦੇਸ ਜਾਨੇ ਕੇ ਸਬਬ, ਯਥਾ- ਨਿਮਤ ਨਾਮਦੇਉ ਦੂਧੁ ਪੀਆਇਆ।

**ਨਿੰਮਰੀ ਭੂਤ** ਦੇ. ਨਿਮ੍ਰ ਸ੍ਰੂਪ, ਬਡੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਨਿੰਮਰੀ ਭੂਤ ਸਦੀਵ ਪਰਮ ਪਿਆਰਿ। ਸੰ. ਨਮ੍ਰਭੂਤ।

**ਨਿੰਮਲੁ** ਪੰ. ਨਿਰਮਲ ਮੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਕੁਲਿ ਨਿੰਮਲੁ ਅਵਤਰ੍ਹਿਉ ਅੰਗਦ ਲਹਣੇ ਸੰਗਿ ਹੁਅ।

**ਨਿਮਾਣਿਆ** ਦੇ. ਮਾਨਹੀਨੋ ਕਾ, ਯਥਾ- ਨਿਮਾਣਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਣੁ ਤੂੰ।

**ਨਿਮਾਣੇ** ਦੇ. ਕੁਸ੍ਰ ਰੋਗ ਵਾਲੇ ; ਮਾਨਹੀਨ ਜਿਨ ਕਾ ਕੋਈ ਆਦਰ ਨਾ ਕਰੇ ਬਾਤ ਨਾ ਪੂਛੇ, ਯਥਾ- ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣੇ ਤੂੰ ਧਣੀ ਤੇਰਾ ਭਰਵਾਸਾ। ਪੁਨਾ- ਕਿਸ ਹੀ ਕੋਈ ਕੋਇ ਮੰਞੁ ਨਿਮਾਣੀ ਇਕੁ ਤੂ।

**ਨਿਮਾਨੇ** ਦੇ. ਮਾਨਹੀਨੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨਿਮਾਨੇ ਕਉ ਜੋ ਦੇਤੋ ਮਾਨੁ।

**ਨਿੰਮਿਆ** ਗੁ. ਭਗ ਮੋ ਬੀਰਜ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ। ਸੰ. ਨਿਮਿੰਤ।

**ਨਿੰਮੁ** ਦੇ. ਨਿੰਬ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਮੈਲਾਗਰ ਸੰਗੇਣ ਨਿੰਮੁ ਬਿਰਖ ਸਿ ਚੰਦਨਹ। ਸੰ. ਨਿੰਬ।

**ਨਿੰਮੁਨਿਆਦਾ** ਪੰ. ਬੁਨਿਆਦ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਕੂੜਿ ਕਪਟਿ ਬੰਚਿ ਨਿੰਮੁਨੀਆਦਾ ਬਿਨਸਿ ਗਇਆ ਤਤਕਾਲੇ। ਕੂੜਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਜੜ ਰਹਤ ਹੂਆ ਨਾਸ ਹੋ ਗਯਾ ਸੀਘ੍ਰ। ਬੁਨਿਆਦ ਸੇ ਖਾਲੀ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੀਆ ਨਿਮੁਣੀਆਦੀ ਦੇਹ। ਮੰਦਰ ਕੀ ਦ੍ਰਿਢਤਾ ਹੇਤ ਜਮੀਨ ਖੋਦ ਕੇ, ਜੋ ਭਰਤੀ ਭਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ, ਬੁਨਿਆਦ ਸੇ ਮੁਣਆਦਿ ਹੋ, ਨਿ ਆਦਿ ਮੋ ਮਿਲ ਨਿਮੁਣਆਦੀ ਹੂਆ, ਦੇਹੋ ਕੀ ਭੀਤੋ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਜੜ ਕਾਯਮ ਨਹੀ, ਜੋ ਇਸ ਕੋ ਕਾਲ ਸੇ ਬਚਾਵੇ।

**ਨਿਮੇਖ** ਸੰ. ਨਿਮਖ।

**ਨਿਯਮ** ਸੰ. ੧. ਤਪ ੨. ਸੰਤੋਖ ੩. ਆਸ੍ਰਕਪਨਾ ੪. ਦਾਨ ੫. ਈਸ੍ਵਰ ਪੂਜਨ ੬. ਸਿਧਾਂਤ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ੭. ਲਜਾ ੮. ਧ੍ਰਿਤਿ ੯. ਜਪ ੧੦. ਆਸਚਰਯ, ਯੇ ਦਸ ਜੋ ਪਾਤੰਜਲ ਸੂਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਪਾਂਚ ਲਿਖੇ ਹੈ।

**ਨਿਰ** ਸੰ. ਨਿਸਚਯ ; ਨਹੀ ; ਬਹਿਰ, ਬਾਹਰ ਹੋਨਾ ; ਉਲੰਘ ਵਰਤਨਾ ; ਬਾਕੀ ਨਾ ਰਹਨੀ ; ਗਤ, ਦੂਰ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ।

**ਨਿਰ ਵਿਕਲਪ** ਦੇ. ਗ੍ਯਾਤਾ ਗ੍ਯਾਨਾਦਿ ਵਿਕਲਪੋ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਵਿਖਯ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗ੍ਯਾਨ।

**ਨਿਰੰਹਰਿ** ਗੁ. ਨਿਰਾਹਾਰ।

**ਨਿਰੰਕਾਰੀ** ਗੁ. ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤ, ਯਥਾ- ਦੁਬਿਧਾ ਛੋਡਿ ਭਏ ਨਿਰੰਕਾਰੀ। ਆਕਾਰਹੀਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ, ਯਥਾ- ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੈ ਦੇਸਿ ਜਾਹਿ ਤਾ ਸੁਖਿ ਲਹਹਿ ਮਹਲੁ।

**ਨਿਰੰਕੇਰੋ** ਗੁ. ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੋ।

**ਨਿਰਖਿ** ਦੇ. ਦੇਖ, ਯਥਾ- ਰਿਦੈ ਇਖਲਾਸੁ ਨਿਰਖਿ ਲੇ ਮੀਰਾ।

**ਨਿਰੰਗਲ** ਸੰ. ਜਿਸ ਮੋ ਰੋਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਬਾਣੀ ਆਦਿਕ 'ਅਰਗਲਾ' ਅਰਲ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਾੜਿਓ ਆਗੇ ਹੋਤੀ ਹੈ।

**ਨਿਰਗੁਣਵੰਤੜੀਏ** ਗੁ. ਹੇ ਗੁਣੋ ਕੀ ਹੀਨਤਾ ਵਾਲੀਏ, ਯਥਾ- ਨਿਰਗੁਣਵੰਤੜੀਏ ਪਿਰੁ ਦੇਖਿ ਹਦੂਰੇ ਰਾਮ।

**ਨਿਰਗੁਨ** ਦੇ. ਗੁਣਹੀਨ ਮੂਰਖ, ਯਥਾ- ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਕੇ ਦਾਤਾਰੇ। ਨਿਰ- ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ ਮਾਯਕ ਗੁਣ ਜਿਸ ਸੇ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਨਿਰਗੁਨੁ ਆਪਿ ਸਰਗੁਨੁ ਭੀ ਓਹੀ। ਜੋ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਸ਼ੁੱਧ ਦਸਾ ਮੋ ਸਰਬ ਗੁਣੋ ਸੇ ਰਹਤ ਹੈ, ਵਹੀ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸਮੇ, ਸਰਗੁਣ ਗੁਣੋ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਸ਼ੁੱਧ ਦਸਾ ਮੋ ਸਤੋ ਰਜੋ ਤਮੋ ਰੂਪ ਮਾਇਕ ਗੁਣ ਸੇ, ਪੁਨਾ ਮਾਯਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ, ਦਯਾਲੁਤਾ ਸਰਬਗਤਾਦਿ ਗੁਣੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ। ਵਹੀ ਮੇਲ ਦਸਾ ਮੋ ਸਤੋ ਰਜੋ ਆਦਿ, ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਦਯਾਲੁਤਾ, ਭਗਤ ਵਛਲਤਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਬੈਸਨੋ ਮਤ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨਾ ਗੁਣਾ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਯਾ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ। ਕੇਵਲ ਸਤੋ ਗੁਣ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਯਾ ਨਹੀ ਕਹਤੇ, ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਾਯਿਕ ਗੁਣੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ, ਵਹੀ ਉਸੀ ਸਮੇ ਅਮਾਯ ਰੂਪ, ਸ਼ੁੱਧ ਸਤੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਸਰਬ ਗੁਣੋ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਰਬਥਾ ਗੁਣੋ ਸੇ ਹੀਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਬੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਜੋ ਸਰਬਥਾ ਗੁਣਹੀਨ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਉਨ ਕੋ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾ ਪੂਰਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀ।

**ਨਿਰਗੁਨੀਆਰ** ਦੇ. ਗੁਣਹੀਨ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਹਮ ਨਿਰਗੁਨੀਆਰ ਨੀਚ ਅਜਾਨ। ਗੁਣਹੀਨਤਾ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਮੈ ਨਿਰਗੁਣਿਆਰੇ ਕੋ ਗੁਣੁ ਨਾਹੀ। ਪੁਨਾ- ਅਵਗਨਿਆਰੇ ਪਾਥਰ ਭਾਰੇ ਹਰਿ ਤਾਰੇ ਸੰਗਿ ਜਨਖੇ।

**ਨਿਰਜਨ** ਦੇ. ਜਿਸ ਮੋ ਕੋਈ ਜਨ ਨਾ ਰਹੇ ਐਸਾ ਖਾਲੀ ਥਾਨ।

**ਨਿਰੰਜਨੁ** ਸੰ. ਦੂਰ ਹੋ ਗਯਾ ਹੋਵੇ 'ਅੰਜਨ' ਅਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਤਮ ਜਿਸ ਸੇ ਐਸਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਾ ਅੰਜਨ ਰੂਪ ਅਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਜੋ ਨਿਕਸ ਗਯਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਸ਼ੁੱਧ ਬ੍ਰਹਮ ; ਨਿਰਮਲ, ਯਥਾ- ਜਨ ਜਪਿਓ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ। ਨਿਰਦੁੱਖ।

**ਨਿਰਜਾਸਿ** ਦੇ. ਨਿਰਣਯ, ਯਥਾ- ਤੁਸੀ ਪੁਤ ਭਾਈ ਪਰਵਾਰੁ ਮੇਰਾ ਮਨਿ ਵੇਖਹੁ ਕਰਿ ਨਿਰਜਾਸਿ ਜੀਉ। ਵਾ ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਕਰ, 'ਨਿਰ' ਕਾ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਹੈ 'ਆਯਾਸ' ਕਾ ਯਤਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਦੇਖੋ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕਰ। ਸੰ. ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਗੂੰਦ। ਸੰ. ਨਿਰ੍ਯਾਸ।

**ਨਿਰਜਾਣ** ਗੁ. ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਜਾਣੋ। ਦੇ. ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਮਾ। ਸੰ. ਨਿਰ੍ਯਾਣ।

**ਨਿਰਜੋਗ** ਦੇ. ਦੂਰ ਹੋ ਗਯਾ ਹੋਵੇ ਨਾ ਮਿਲੀ ਵਸਤੁ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਯਤਨ ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਸੇ ਐਸੇ ਚਿੱਤ ਸੇ ਵਿਰਕੁ ਜਨ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਭੇਟੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰਜੋਗ। ਭਗਤੋਂ ਕਾ ਯੋਗ ਖੇਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਵਡੈ ਭਾਗਿ ਪਾਏ ਹਰਿ ਨਿਰਜੋਗਾ। ਹਮਾਰੇ ਵਡੇ ਭਾਗ ਹੈਂ ਜਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਹਮ ਨੇ ਨਿਰ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਭਗਤੋ ਕੋ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ ਵਸਤੁ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪਾਯਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਰਸ ਭੋਗ ਮਹਾ ਨਿਰਜੋਗ। ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹਰਿ ਕੇ ਆਨੰਦ ਕਾ ਭੋਗ, ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਨਾ ਭਗਤੋਂ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਬਡਾ ਨਾ ਮਿਲੇ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੰ. ਨਿਰ੍ਯੋਗ।

**ਨਿਰਤੁੰ** ਸੰ. ਨਾਚ, ਯਥਾ- ਬਿਖਯੰਤ ਜੀਵੰ ਵਸ੍ਯੰ ਕਰੋਤਿ ਨਿਰਤੁੰ ਕਰੋਤਿ ਜਥਾ ਮਰਕਟਹ। ਹੇ ਕੋਪ ! ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਕ੍ਰੋਧੀ ਜੀਵ, ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਹੇਤ, ਹਾਥ ਮੇਂ ਸਸਤ੍ਰ ਲਕੜੀ ਪਕੜ, ਮਰਕਟ ਵਤ ਨਾਚ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਨਿਰੰਤਰ** ਸੰ. ਅੰਤਰ ਭੇਦ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ, 'ਨਿਰ' ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਰਥ ਹੈ ਜੈਸੇ ਨਿਰਵਧਿ- ਜਿਸ ਕੀ ਔਧ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਿਸਛਿਦ੍ਰ- ਜਿਸ ਮੇਂ ਛਿਦ੍ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਿਵੜ- ਗੱਤੜਾ।

**ਨਿਰਤਿ** ਦੇ. ਨਾਚ, ਯਥਾ- ਐਸੀ ਨਿਰਤਿ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰੈ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗੈ। ਪੁਨਾ-ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਨਿਰਤਿ ਕਰੇ ਗੁਨ ਗਾਵੈ। ਸੰ. ਨਿਰਣਯ ਸੰਯੁਕ੍ਤ, ਖਟ ਕਰਮੋਂ ਮੇ ਲਗਾ।

**ਨਿਰਤਿ** ਸੰ. ਨਾਚ ; 'ਨਿ'- ਬਿਸੇਖ, 'ਰਤਿ'- ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ, ਯਥਾ- ਨਿਰਤਿ ਕਰੇ ਕਰਿ ਮਨੂਆ ਨਾਚੈ ਆਣੇ ਘੂਘਰ ਸਾਜਾ। ਵਿਖਯੋਂ ਮੇ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰ ਮਨ ਨਾਚ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਨਿਰੰਤੀ** ਗੁ. ਅਭੇਦਤਾਈ ਕੀ ਅਰਥਾਤ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਜਾਤਯਾਦਿਕ ਧਰਮੋਂ ਸੇ ਹੀਨ ਹੋ ਕਰ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਏਕ ਹੋਨੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਜਾ ਤਉ ਭੀਤਰਿ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਵਹਿ ਪੂਛਉ ਬਾਤ ਨਿਰੰਤੀ। ਸੰ. ਨੈਰੰਤਰੀ। ਵਾ ਨਿਰਗਤੋ ਅੰਤੋ ਭੇਦੋ ਯਸ੍ਮਾਤ, ਐਸੇ ਏਕ ਹੋਨੇ ਕੀ।

**ਨਿਰਦਲਿਆ** ਗੁ. ਦੂਰ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਨਿਰਦਲਿਆ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੈ ਝਲੀ ਰੇ। ਸੰ. ਨਿਰ੍ਦਲਤਿ:।

**ਨਿਰਧਨ** ਦੇ. ਧਨਹੀਨ, ਯਥਾ- ਨਿਰਧਨ ਕਉ ਧਨੁ ਤੇਰੋ ਨਾਉ। ਸੰ. ਨਿਰ੍ਧਨ।

**ਨਿਰਨਉ** ਦੇ ਬਿਚਾਰ, ਯਥਾ- ਦਾਦੀ ਦਾਦਿ ਨ ਪਹੁਚਨਹਾਰਾ ਚੂਪੀ ਨਿਰਨਉ ਪਾਇਆ ਰੇ। ਸੰ. ਨਿਰਣਯ।

**ਨ੍ਰਿਪ** ਸੰ. ਰਾਜਾ ਕੀ, ਯਥਾ- ਨ੍ਰਿਪ ਕੰਨਿਆ ਕੇ ਕਾਰਨੈ ਇਕੁ ਭਇਆ ਭੇਖਧਾਰੀ।

**ਨ੍ਰਿਪਤਿ** ਸੰ. ਰਾਜਾ, ਜੈਸੇ- ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨੀਤਿ ਪਿਆਰੀ।

**ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਾਥੁ** ਸੰ. ਰਾਜਯੋਂ ਕੇ ਪਤਿ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ, ਯਥਾ- ਭਲਉ ਭੂਹਾਲੁ ਤੇਜੋ ਤਨਾ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਾਥੁ ਨਾਨਕ ਬਰਿ।

**ਨਿਰਬੰਧੁ** ਸੰ. ਬੰਧੁ ਰਹਿਤ ਜਿਸ ਕਾ ਕੁਟੰਬ ਦੂਰ ਹੋ ਗਯਾ ਹੋ, ਜੈਸੇ- ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਨਿਰਬੰਧੁ। ਟੂਟੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਫੰਧ।

**ਨਿਰਬਲ** ਦੇ. ਬਲਹੀਨ।

**ਨਿਰਬਾਹ** ਦੇ. ਕਾਮ ਕੀ ਸਮਾਪ੍ਤੀ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਨਿਰਬਾਹ।

**ਨਿਰਬਾਣ** ਦੇ. ਸਾਂਤ ਚਿੱਤ ਮੁਨੀਸ੍ਵਰ, ਬੁਝੀ ਅਗਨਿ ; ਸੰਨਯਾਸਾਸ੍ਰਮ ਮੇ ਸਥਿਤ ਮੁਨਿ ; ਨਿਸ੍ਮਲ ; ਸੁਨਯ ; ਅਸ੍ਮੰਗਤ, ਸਮਾਪਤ ਹੂਆ ; ਨਿਬ੍ਰਿੰਤ ; ਹਾਥੀ ਕਾ ਸ੍ਨਾਨ ; ਸੰਗਮ ; ਮੁਕ੍ਤੀ, ਯਥਾ- ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਬਾਣ ਪਦੁ ਚੀਨਿ੍ ਲੀਜੈ। ਬਿਨਾਸ ; ਬਿਸ੍ਰਾਂਤ, ਥਕਾ ਹੂਆ ; ਨਿਰਦੁਖ, ਯਥਾ- ਅਨਦੁ ਭਇਆ ਪੇਖਤ ਹੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪੁਰਖ ਨਿਰਬਾਣੀ। ਦੁਖ ਸੁਨਯ ਪੁਰਖ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ।

**ਨਿਰਬਾਣ ਸਬਦ** ਸੰ. ਮੁਕ੍ਤ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ।

**ਨਿਰਬਾਣ ਪਦੁ** ਸੰ. ਨਿਸਚਲ ਪਰਮਾਤਮ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਬਾਣ ਪਦੁ ਚੀਨਿ੍ ਲੀਜੈ।

**ਨਿਰਬਾਨਾ** ਦੇ. ਨਿਰਬਾਣ ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਦੁੱਖ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੋਊ ਤਿਆਗੈ ਖੋਜੈ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨਾ। ਪੁਨਾ- ਜਾ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਦੁਰਮਤਿ ਨਾਸੈ ਪਾਵਹਿ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨਾ।

**ਨਿਰਬਿਖ** ਦੇ. ਵਿਖ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਜੈਸੇ- ਨਿਰਬਿਖ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰੀ।

**ਨਿਰਬਿਖਈ** ਦੇ. ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਹੀਨ, ਯਥਾ- ਦਰਸਨੁ ਪੇਖਿ ਭਏ ਨਿਰਬਿਖਈ ਪਾਏ ਹੈ ਸਗਲੇ ਥੋਕ। ਸੰ. ਨਿਰਬਿਖਯੀ।

**ਨਿਰਭਉ** ਦੇ. ਦੂਰ ਭਏ ਜਨਮਾਦਿ ਸੰਸਾਰ ਵਾਲਾ, ਦੂਰ ਹੂਏ ਜਨਮਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਭਯ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ। ਸੰ. ਨਿਰਭਵ ; ਨਿਰਭਯ।

**ਨਿਰਭਏ** ਗੁ. ਨਿਰਭਉ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਪੋਟ ਡਾਰਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਮਿਲਿਆ ਤਉ ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਏ।

**ਨਿਰਭਯ** ਸੰ. ਭਯ ਰਹਿਤ, ਬੇਖੌਫ।

**ਨਿਰਭਵਹ** ਗੁ. ਨਿਰਭਯ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਸਥਿਤੰ ਸੋਗ ਹਰਖੰ ਭੈ ਖੀਣੰ ਤ ਨਿਰਭਵਹ।

**ਨਿਰਭਾਰ** ਦੇ. ਬੋਝ ਰਹਿਤ।

**ਨਿਰਮਯੌ** ਗੁ. ਉਤਪੰਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬੋਹਿਥਉ ਬਿਧਾਤੈ ਨਿਰਮਯੌ ਸਭ ਸੰਗਤਿ ਕੁਲ ਉਧਰਣ। ਸੰ. ਨਿਰ੍ਮਿਤ।

**ਨਿਰਮਰਿ** ਗੁ. ਨਿਰਮਲ, ਯਥਾ- ਆਨ ਨਾਹੀ ਸਮਸਰਿ ਉਜੀਆਰੋ ਨਿਰਮਰਿ ਕੋਟਿ ਪਰਾਛਤ ਜਾਹਿ ਨਾਮ ਲੀਏ ਹਰਿ ਹਰਿ।

**ਨਿਰਮਲ** ਸੰ. ਮਲ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਰਥਾਤ ਨਿਖਲ ਅਵਿਦਯਾ ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਮੈਲ ਸੇ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਿ ਨਿਰਮਲਾ ਪਿਆਰਾ। ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖਾਦਿ ਦੋਖ ਮਲ ਸੇ ਰਹਤ ਗ੍ਯਾਨੀ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਨਿਰਮਲਾ। ਅਸੁੱਧੀ ਰਹਿਤ ਸੁੱਧ ; ਅਭ੍ਰਕ, ਅਭਰਕ ਧਾਤੁ ; ਕਤਕ ਬੂਟੀ, ਨਿਰਮਲੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਨਿਰਮਲ ਸੁਚੇ** ਵਾ. ਸ੍ਵੱਛ ਸੁੱਧ, ਯਥਾ- ਨਿਰਮਲ ਸੁਚੇ ਸਾਚੋ ਭਾਵੈ।

**ਨਿਰਮਲ ਭਉ** ਵਾ. ਸੁੱਧ ਭਯ।

**ਨਿਰਮਲਾ** ਗੁ. ਸ੍ਵੱਛ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਰਹਿ ਪੰਚ ਧਾਤੂ। ਭੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੋਵਹਿ ਨਿਰਮਲਾ ਤੂ। ਪੁਨਾ- ਸਚਿ ਰਤੇ ਸੇ ਨਿਰਮਲੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇ। ਪੁਨਾ- ਸਚਿ ਰਤੇ ਸੇ ਨਿਰਮਲੇ ਹਉਮੈ ਤਜਿ ਵਿਕਾਰਾ। ਪੁਨਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਤੇਰਾ ਅੰਗੁ ਸੁ ਨਿਰਮਲੀ ਹੂੰ ਨਿਰਮਲਾ। ਇਨ ਤੁਕੋਂ ਸੇ ਨਿਰਮਲੇ ਨਾਮ ਚਲਾ ; ਮਲ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਵਤਨ ਨਿਰਮਲਾ ਮੈਲਾ ਕਬਹੂੰ ਨ ਹੋਇ। ਸੁੱਧ ਅੰਤਃਕਰਣ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਧਾਰੀ।

**ਨਿਰਮਲੀ** ਗੁ. ਮਲ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਿਰਮਲੀ।

**ਨਿਰਮਲੀਆ** ਗੁ. ਨਿਰਮਲ, ਯਥਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਲੀਆ।

**ਨਿਰਮਾਇਲੁ** ਗੁ. ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਬਿਸਰਜਨ ਹੁਏ ਪੀਛੇ ਦੇਵਤਾ ਕਾ ਉਛਿਸ੍ਟ ਭੋਜਨ, ਦੇਵਤਾ ਕੋ ਭੋਗ ਲਗੀ ਵਸਤੁ। ਸੰ. ਨਿਰਮਾਲਯ। ਗੁ. ਬਲੀਦਾਨ, ਯਥਾ- ਆਤਮ ਜਉ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਕੀਜੈ। ਜੇਕਰ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੋ ਕ੍ਰੂਰ ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਬਲੀ ਕਰ ਦੇਈਏ, ਜੈਸੇ ਰਾਵਣ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸਿਰ ਮਹਾਦੇਵ ਕੋ ਚੜਾਏ। ਨਿਰਮਲ, ਯਥਾ- ਅਨਭਉ ਬਿਸਰਿ ਗਏ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਚਿਆ ਹਰਿ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਸੰਗੀ। ਪੁਨਾ- ਅਤਿ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਸੀਝਸਿ ਦੇਹਾ।

**ਨਿਰਮਾਨ** ਦੇ. ਅਹੰਕਾਰ ਰਹਿਤ, ਨਿਰਅਹੰਕਾਰ।

**ਨਿਰਮਾਲਕਾ** ਗੁ. ਨਿਰਮਲ ਕਾ, ਯਥਾ- ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਉਪਦੇਸੁ ਨਿਰਮਾਲਕਾ। ਉਪਦੇਸ ਨਿਰਮਲ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਹੈ।

**ਨਿਰਮਾਲਜ** ਸੰ. ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਜੂਠੀ ਵਸਤੁ।

**ਨਿਰਲਜੇ** ਦੇ. ਲੱਜਾ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਹੀ ਜੋਨਿ ਦੁਖ ਨਿਰਲਜੇ ਭਾਂਡ।

**ਨਿਰਵਾ** ਦੇ. ਪੁ. ਸਮੀਪ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਬੋਲੈ ਨਿਰਵਾ ਕੋਈ ਬੋਲੈ ਦੂਰਿ। ਬਿਚਾਰ ਹੋਨੇ ਸਮੇ ਕੋਈ ਅਭੇਦਵਾਦੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਅਪਨਾ ਆਪ ਮਾਨ ਅਤੀ ਨੇੜੇ ਬੋਲੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਭੇਦਵਾਦੀ ਦੂਰ ਬੈਕੁੰਠ ਮੇ ਬਤਾਵੇ ਹੈ।

**ਨਿਰਵੈਰੁ** ਸੰ. ਵੈਰ ਰਹਤ ; ਵੈਰ ਸੇ ਪਰੇ ਨਿਕਸਾ ਹੂਆ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ-ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ।

**ਨਿਰਾਸਾ** ਦੇ. ਲਾਭ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਕਾ ਦੋਖੀ ਉਠਿ ਚਲੈ ਨਿਰਾਸਾ। ਸੰ. ਨਿਰਾਸ।

**ਨਿਰਾਹਾਰੀ** ਸੰ. ਆਹਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਰਥਾਤ ਖੁਧ੍ਯਾ ਪਿਪਾਸਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੇ ਧਰਮ ਸੇ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਨਿਰਾਹਾਰੀ ਨਿਰਵੈਰੁ ਸਮਾਇਆ। ਆਹਾਰ ਰਹਿਤ, ਜੈਸੇ- ਨਿਰਾਹਾਰ ਬ੍ਰਤ।

**ਨਿਰਾਕਾਰ** ਸੰ. ਮਾਯਿਕ ਆਕਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬਥਾ ਆਕਾਰਹੀਨ ਅਰਥ ਕਰੇ ਸਸ ਸ੍ਰਿੰਗ ਹੀ ਮਿਲੇਗੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬਥਾ ਆਕਾਰਹੀਨ ਨਹੀ ਕਿਉਂਕੇ ਸਦਾਕਾਰ ਚਿਦਾਕਾਰ ਆਨੰਦਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਮਾਯਕਾਕਾਰ ਹੀਨ ਕਹਿਆ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਬਿਨਾ ਮਹਤਤ੍ਵ ਸੇ ਲੇ ਥੂਲ ਦੇਹੋਂ ਪ੍ਰਯੰਤ ਜੇਤੇ ਆਕਾਰ ਬਨੇ ਹੁਏ ਹੈਂ ਸਭੀ ਮਾਯਿਕ ਹੈ। ਬਚਨ ਭੀ ਹੈ- ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਉਪਾਇਆ। ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਹੁਕਮਿ ਬਣਾਇਆ।

**ਨਿਰਾਕੇ** ਗੁ. ਨਿਆਰੇ ਕਰ ਦੀਏ ਹੈ।

**ਨਿਰਾਪਰਾਧ** ਦੇ. ਨਿਰਦੋਖੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਨਿਰਾਪਰਾਧ ਚਿਤਵਹਿ ਬੁਰਿਆਈ। ਸੰ. ਨਿਰਪਰਾਧ।

**ਨਿਰਾਫਲ** ਗੁ. ਨਿਹਫਲ, ਬਯਰਥ, ਯਥਾ- ਅਵਰਿ ਨਿਰਾਫਲ ਕਾਮਾ।

**ਨਿਰਾਰਥ** ਸੰ. ਅਰਥਹੀਨ, ਯਥਾ- ਧਾਇ ਧਾਇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਉ ਧਾਵੈ ਸਗਲ ਨਿਰਾਰਥ ਕਾਮ। ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਰਹਿਤ।

**ਨਿਰਾਰੀ** ਦੇ. ਨਿਰਾਲੀ, ਯਥਾ- ਤਿਨ੍ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ। ਨਿਰਾਲੇ, ਯਥਾ- ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਮਹਾ ਬਿਖਿਆ ਰਸ ਇਨ ਤੇ ਭਏ ਨਿਰਾਰੇ।

**ਨਿਰਾਲਸ** ਸੰ. ਆਲਸਹੀਨ।

**ਨਿਰਾਲੰਬੁ** ਸੰ. ਆਸਰੇ ਰਹਿਤ, ਨਿਰਾਸਰੇ, ਯਥਾ- ਨਿਰਾਲੰਬੁ ਨਿਰਹਾਰੁ ਨਿਹਕੇਵਲੁ ਨਿਰਭਉ ਤਾੜੀ ਲਾਵੈ।

**ਨਿਰਾਲਮ** ਗੁ. ਨਿਰਾਲੇ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ। ਨਿਰਾਲੰਬ, ਆਸ੍ਰਯ ਰਹਿਤ ਸਮਾਧੀ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਤਤੁ ਲੈ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖਹੁ ਰਹੈ ਨਿਰਾਲਮ ਤਾੜੀ। ਮੈ ਧ੍ਯਾਤਾ ਹੂੰ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਧ੍ਯੇਯ ਹੈ ਐਸੇ ਭਾਵ ਸੇ ਹੀਨ ਸਮਾਧੀ ਮੇ ਰਹੇਂ ਮਹਾਨ ਪੁਰਖ।

**ਨਿਰਾਲਾ** ਪੰ. ਜੁਦਾ, ਯਥਾ- ਸਭਨਾ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿਦਾ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਨਿਰਾਲਾ।

**ਨਿਰਾਲੀ** ਪੰ. ਜੁਦੀ, ਯਥਾ- ਭਗਤਾ ਕੀ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਭਗਤੀ ਪਰਾਯਣ ਹੋਕਰ ਸਭ ਸੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦਯਾ ਖ੍ਿਮਾ ਨਿਉ ਚਲਣਾ ਮਿਠਾ ਬੋਲਣਾਦਿ ਰੀਤਿ ; ਭਗਤੋਂ ਕੀ ਚਾਲ ਜੁਦੀ ਹੈ।

**ਨਿਰੀ** ਪੰ. ਸੁੱਧੀ, ਏਕਲੀ।

**ਨਿਰੀਖ** ਦੇ. ਦੇਖ ਕੇ।

**ਨਿਰੁੱਧ** ਸੰ. ਰੋਕਿਆ ਹੂਆ।

**ਨਿਰੋਆ** ਪੰ. ਰੋਗ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਗੋਵਿਦੁ ਨਵਾ ਨਿਰੋਆ। ਨਿਰੋਆ। ਸੰ. ਨੀਰੋਗ।

**ਨਿਰੋਧ** ਸੰ. ਰੋਕਨਾ, ਜੈਸੇ- ਅਵਣ ਜਾਣ ਨਿਰੋਧ।

**ਨਿਰੋਧਰਾ** ਗੁ. ਨਿਰ ਨਾਮ ਦੂਰ ਹੋ ਗਯਾ ਹੋਵੇ ਉਧਾਰ ਹੋਨਾ ਜਿਸ ਸੇ, ਐਸਾ ਨਾ ਉਧਾਰ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਬਹੁਤ ਮੰਤ੍ਰ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜਹਾ ਪੜ ਕਰ ਉਨ ਕੋ ਕਾਮ ਹੇਤ ਥਾਪੇ, ਆਨ ਪ੍ਰਬਲ ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ ਪਹਲੇ ਕਾ ਉਧਾਰ ਕਹੀਏ ਉਠ ਜਾਨਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਮੁੱਠੀ ਚਲਾਈ, ਹਾਂਡੀ ਚਲਾਈ, ਪ੍ਰਬਲ ਮੰਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਪੀਛੇ ਹਟਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਦੀਆ ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕਾ ਰਾਮਾਦਿ ਸ੍ਰਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰ ਐਸਾ ਹੈ, ਭਕ੍ਰ ਕੇ ਚਿਤ ਸੇ ਕੋਈ ਇਸ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੋ ਨਹੀ ਉਧਾਰ ਅਰਥਾਤ ਉਠਾਨਾ ਕਰ ਸਕਤਾ, ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰਦੇਵ ਮੰਤ ਨਿਰੋਧਰਾ ਕਹਜਾ ਹੈ ਅਰਥ ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਹੈ ਗੁਰਦੇਵ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜਿਨ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਉਧਾਰ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਆਨ ਥਾਨ ਮੋ ਹੈ 'ਨਿਰੋਧਰ ਗੁਰਮੰਤ' ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਉਧਾਰ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਅਥਵਾ ਨਿਰ ਕਾ ਬਿਸੇਖ ਅਰਥ ਹੈ ਗੁਰਦੇਵ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ 'ਨਿਰ' ਬਿਸੇਖ ਕਰ 'ਉਧਰਾ' ਨਰੋਂ ਕੋ ਉਧਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

**ਨਿਲਜ** ਦੇ. ਲੱਜਾਹੀਨ, ਬੇਸਮਰ, ਯਥਾ- ਰੇ ਜੀਅ ਨਿਲਜ ਲਾਜ ਤੁੋਹਿ ਨਾਹੀ। ਸੰ. ਨਿਰਲੱਜ।

**ਨਿਵਸਸਿ** ਦੇ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੀ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਚੰਦ ਕੁਮੁਦਨੀ ਦੂਰਹੁ ਨਿਵਸਸਿ ਅਨਭਉ ਕਾਰਨਿ ਰੇ।

**ਨਿਵਣੁ** ਗੁ. ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ, ਯਥਾ- ਨਿਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਖਵਣੁ ਗੁਣੁ ਜਿਹਬਾ ਮਣੀਆ ਮੰਤੁ।

**ਨਿਵੰਤਿ** ਗੁ. ਨੀਵਾ ਹੋਨਾ, ਯਥਾ- ਨਿਵੰਤਿ ਹੋਵੰਤਿ ਮਿਥਿਆ ਚੇਤਨੰ ਸੰਤ ਸ੍ਰਜਨਹ। ਉਸ ਕਾ ਨੀਵਾ ਹੋਨਾ ਝੂਠਾ ਹੈ।

**ਨਿਵੰਧੈ** ਪੰ. ਨੀਵੇ, ਨੀਚੇ, ਯਥਾ- ਪਉਦੀ ਜਾਇ ਪਰਾਲਿ ਪਿਛੈ ਹਥੁ ਨ ਅੰਬੜੈ ਤਿਤੁ ਨਿਵੰਧੈ ਤਾਲਿ।

**ਨਿਵਰਹਿ** ਪੰ. ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਭਏ, ਦੂਰ ਭਏ, ਯਥਾ- ਦੂਤ ਦੁਸਮਨ ਸਭਿ ਤੁਝ ਤੇ ਨਿਵਰਹਿ।

**ਨਿਵਰੇ** ਗੁ. ਨਿਵਾਰੇ, ਯਥਾ- ਨਿਵਰੇ ਦੂਤ ਦੁਸਟ ਬੈਰਾਈ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕਾ ਜਪਿਆ ਜਾਪੁ। ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਕਿਉ ਲਾਗੀ ਨਿਵਰੈ ਪਰਤਾਪੁ। ਪਰਾਈ ਤਪਤ। ਪੁਨਾ- ਅਗਨਿ ਨ ਨਿਵਰੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨ ਬੁਝਾਈ। ਸਮੀਪ, ਯਥਾ- ਨਿਵਰੈ ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਫੁਨਿ ਨਿਵਰੈ ਜਿਨਿ ਜੈਸਾ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ।

**ਨਿਵਲ** ਦੇ. ਜੰਦਾ, ਤਾਲਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੂ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ। ਮਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਵਾਸ ਹੇਤ ਕੋਠਾ ਹੈ ਤਨ (ਥੂਲ ਦੇਹ) ਸੂਖਮ ਕੋ ਆਛਾਦਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਮਾਨੋ ਛਤ ਹੈ ਨਿਵਲ (ਤਾਲਾ) ਉਸ ਕੋਠੇ ਮੇ ਅਬਿਬੇਕ ਲਗ ਰਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਖੋਲਨੇ ਕੀ ਬਿਬੇਕ ਰੂਪ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਪਾਸ ਹੈ ; ਨਲ, ਆਂਦਰਾ, ਯਥਾ- ਕਿਨਹੀ ਨਿਵਲ ਭੁਇਅੰਗਮ ਸਾਧੇ। ਕੁਛ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਨਿਵਲ ਕਹੀਏ ਪੂਰਬ ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋ ਕਹੇ ਨਲ ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਭੁਜੰਗਮ- ਕੁੰਡਲਨੀ ਨਾੜੀ ਕੇ ਸੀਧਾ ਕਰਨੇ ਸੇ।

**ਨਿਵਾਸੁ** ਸੰ. ਵਾਸਾ, ਯਥਾ- ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸੁ।

**ਨਿਵਾਹੂ** ਗੁ. ਕਾਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਏਕੁ ਨਿਵਾਹੂ ਰਾਮ ਨਾਮ ਦੀਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਥ।

**ਨਿਵਾਜਾ** ਦੇ. ਪੂਜਨ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਆਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ, ਯਥਾ- ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ। ੧. ਪਹਲੀ ਆਦਮ ਕੀ ੨. ਦੂਸਰੀ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕੀ ੩. ਤੀਸਰੀ ਯੂਨਸ ਕੀ ੪. ਚੌਥੀ ਈਸਾ ਕੀ ੫. ਪਾਂਚਵੀ ਮੂਸਾ ਕੀ, ਇਸ ਪਾਂਚਵੀ ਕੇ ਸਾਥ ਹੀ ਛਠੀ ਮਹੰਮਦ ਕੀ ਪੜੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਇਸ ਲੀਏ ਪਾਂਚ ਪਯੰਬਰੋਂ ਕੀ ਪੰਜ ਨਿਵਾਜਾਂ ਹੈ। ਲੋਹੀ ਫਟਨ ਸਮਾ ਪਹਲੀ ਕਾ ਵਖਤ ਹੈ। ਦੋ ਪਹਰ ਸਮਾ ਦੂਜੀ ਕਾ ਵਖਤ ਹੈ। ਦੋ ਪਹਰ ਸੇ ਲੇ ਪਾਂਚ ਘੜੀ ਦਿਨ ਰਹਦੇ ਭਕ ਤੀਜੀ ਕਾ ਵਖਤ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਕਾ ਅਸ੍ਰ ਸਮਾ ਚੌਥੀ ਕਾ ਵਖਤ ਹੈ। ਚਾਰ ਘੜੀ ਰਾਤ ਗਈ ਕਾ ਸਮਾ ਪਾਂਚਵੀ ਕਾ ਵਖਤ ਹੈ। ਛਠੀ ਡੇਢ ਪਹਰ ਰਾਤ ਰਹਤੀ ਸਮੇ ਪੜੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਵਹੀ ਉਸ ਕਾ ਵਖਤ ਹੈ ਸਭੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਾਂਚਵੀ ਕੇ ਸਮੇ ਪੜ ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਇਸ ਲੀਏ ਪਾਂਚ ਵਖਤ ਕਹੇ- ਪਹਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਫਜਰ ਕੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਜੋਹਰ ਕੀ ਹੈ, ਤੀਸਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਅਸਰ ਕੀ, ਹੈ ਚੌਥੀ ਕਾ ਨਾਮ ਮਗਰਬ ਕੀ ਹੈ, ਪਾਂਚਵੀ ਕਾ ਨਾਮ ਇਸਾਂ ਕੀ ਹੈ, ਛਠੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬਸਰ ਕੀ ਹੈ, ਸੋ ਪਾਂਚਵੀ ਸਾਥ ਪੜੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜਾਹਰ ਮੇ ਵਹੀ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਨੇ ਆਦਮ ਕੋ ਰਾਤ੍ਰੀ ਸਮੇ ਉਤਪੰਨ ਕੀਆ। ਆਦਮ ਅੰਧੇਰਾ ਦੇਖ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੂਆ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਮੇ ਸੂਰਯ ਉਦੇ ਹੋਨੇ ਪੈ ਆਯਾ, ਤਬ ਅੰਧੇਰੇ ਕੇ ਸੰਕਟ ਸੇ ਛੁਟਕੇ ਆਦਮ ਨੇ ਨਮਾਜ ਪੜੀ। ਇਬਰਾਹੀਮ ਕੋ ਦੁਸਮਨੋ ਨੇ ਆਗ ਮੋ ਗੇਰਾ, ਭਕਤੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਆਗ ਸੀਤਲ ਹੋ ਗਈ ਦੇਖਕੇ, ਦੋ ਪਹਰ ਸਮੇ ਨਮਾਜ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਪੜੀ। ਯੂਨਸ ਪੈਯੰਬਰ ਕੋ, ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਿਨਾਰੇ ਮੱਛੀ ਨੇ ਨਿਗਲ ਲੀਆ, ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕੀ ਦਯਾ ਸੇ, ਜਬ ਉਸ ਕੇ ਪੇਟ ਸੇ ਜੀਵਤਾ ਨਿਕਸਾ ਦੋ ਪਹਰ ਪੀਛੇ ਨਮਾਜ ਯੂਨਸ ਨੇ ਪੜੀ। ਏਕ ਸਮੇ ਈਸਾ ਕੋ ਦੁਸਮਨੋ ਨੇ ਘੇਰ ਲੀਆ, ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕੀ ਦਯਾ ਸੇ ਉਸ ਘੇਰੇ ਸੇ ਨਿਕਸ, ਸਾਯੰ ਕਾਲ ਮੇ ਨਮਾਜ ਈਸਾ ਨੇ ਪੜੀ। ਮੂਸਾ ਕਹੀ ਬੈਠਾ ਥਾ ਵਰਖਾ ਸਮੇ ਉਸ ਕੋ, ਬਦਲ ਬਿਜਲੀ ਕਾ ਬਹੁਤ ਡਰ ਹੂਆ, ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕੀ ਦਯਾ ਸੇ, ਚਾਰ ਘੜੀ ਰਾਤ ਗੁਜਰਨ ਕੇ ਸਮੇ, ਵਹੁ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਗਯਾ, ਉਸ ਸਮੇ ਪਾਂਚਵੀ ਨਮਾਜ ਮੂਸਾ ਨੇ ਪੜੀ। ਮਹੰਮਦ ਕੋ ਪੈਯੰਬਰੀ ਖਿਤਾਬ, ਡੇਢ ਪਹਰ ਰਾਤ ਰਹਤੀ ਸਮੇ

ਮਿਲਾ, ਉਸ ਸਮੇ ਖੁਸ ਹੋ ਕਰ ਛਠੀ ਨਿਮਾਜ ਉਸ ਨੇ ਪੜੀ। ਕੋਈ ਕੋਈ ਆਬਦ ਫਕੀਰ ਉਸੇ, ਉਸੀ ਸਮੇ ਪੜਤੇ ਹੈ। ਔਰ ਸਭ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਪਾਂਚਵੀ ਕੇ ਸਮੇ ਪੜਤੇ ਹੈਂ। ਇਨ ਪੈਗੰਬਰੋਂ ਕੇ ਮਹਜਬੋਂ ਵਾਲੇ, ਇਨ ਕੋ ਹਜਰਤ ਆਦਮ, ਹਜਰਤ ਇਬਰਾਹੀਮ, ਖਲੀਲ, ਐਸੇ ਅਦਬ ਸੇ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਅਪਨੇ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਸਾਹਬ ਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੋਲਤੇ ਹੈ। ਤਥਾ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਭਗਵਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ, ਬਯਾਸ ਦੇਵ, ਸੁਕਦੇਵ ਮੁਨਿ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ। ਚਾਹੀਏ ਉਨ ਉਨ ਮਤੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓ ਸਾਮਨੇ ਅਦਬ ਸੇ ਬੋਲਨਾ। ਲਿਖਨੇ ਮੇ ਜੈਸੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਔ ਭਾਖਾ ਮੋ ਸਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਨੇ ਕੀ ਚਾਲ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਹੀ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਅ. ਨਮਾਯ। ੨. ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰੁ ਧਰੈ। ਪੁਨਾ- ਧ੍ਰੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨਿਵਾਜਾ। ਧ੍ਰੂ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਪਾਲੇ, ਯਹ 'ਨਿਵਾਜਾ' ਪਾਲਨਾ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਨਿਵਾਜੀਦਨ ਮਸਦਰ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਨਮਾਜ ਸੇ ਜੁਦਾ ਹੈ, 'ਨਮਾਯ' ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ, 'ਨਿਵਾਜ' ਕਾ ਅਰਥ ਪਾਲਨਾ ਹੈ, ਯਹ ਬਿਬੇਕ ਹੈ।

**ਨਿਵਾਜਿਆ** ਦੇ. ਪਾਲਿਆ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਖਸਮਿ ਨਿਵਾਜਿਆ।

**ਨਿਵਾਤ** ਦੇ. ਮਿਸਰੀ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਸਕਰ ਖੰਡੁ ਨਿਵਾਤ ਗੁੜੁ ਮਾਖਿਉ ਮਾਂਝਾ ਦੁਧੁ। ਅ. ਨਿਵਾਤ।

**ਨਿਵਾਰਣੁ** ਦੇ. ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਣੁ ਨਰਹ ਨਰੁ ਸਾਚਉ ਸਾਚੈ ਨਾਇ।

**ਨਿਵਾਰਿ** ਦੇ. ਦੂਰ ਕਰ, ਯਥਾ- ਜੀਵਨ ਤਲਬ ਨਿਵਾਰਿ ਸੁਆਮੀ।

**ਨਿਵਾੜਾ** ਗੁ. ਨਿਵਾਰਾ, ਯਥਾ- ਜਿਨੀ ਠਗੀ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਸੇ ਤੁਧੁ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾੜਾ।

**ਨਿਵਿ** ਦੇ. ਨੀਵਾ ਹੋ ਕਰ, ਯਥਾ- ਜੋ ਦੀਸੈ ਗੁਰਸਿਖੜਾ ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਾਗਉ ਪਾਇ ਜੀਉ। ਨਿਮ੍ਰ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਸਭੁ ਕੋ ਨਿਵੈ ਆਪ ਕਉ ਪਰ ਕਉ ਨਿਵੈ ਨ ਕੋਇ।

**ਨੀਅਤਿ** ਫਾ. ਮਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਘਰ ਹੀ ਬੈਠਿਆ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਜੇ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰੇਇ। ਜੇਕਰ ਚਿਤਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਕੁਟਿਲਪਨਾ ਛੋਡ ਸੀਧੀ ਕਰੇ। ਬੁਲੰਦੀ, ਸਿਰ ਚੀਜ ਕਾ।

**ਨੀਸਾਣੀ** ਗੁ. ਚਿੰਨ, ਯਥਾ- ਕਾਲਰਿ ਬੀਜਸਿ ਦੁਰਮਤਿ ਐਸੀ ਨਿਗੁਰੇ ਕੀ ਨਿਸਾਣੀ। ਪੁਨਾ- ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਣੈ ਕੀ ਏਹ ਨੀਸਾਣੀ। ਪੁਨਾ- ਇਹ ਨੀਸਾਣੀ ਸਾਧ ਕੀ ਜਿਸੁ ਭੇਟਤ ਤਰੀਐ।

**ਨੀਸਾਣੁ** ਗੁ. ਪਰਵਾਨਾ ; ਲੇਖ ; ਨਗਾਰਾ ; ਪ੍ਰਗਟ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਭਗਤ ਜਾ ਚੈ ਨੀਸਾਣਿ। ਪੁਨਾ- ਆਵਾ ਗਉਣੁ ਨਿਵਾਰਿਓ ਕਰਿ ਨਦਰਿ ਨੀਸਾਣੁ।

**ਨੀਸਾਨਾ** ਗੁ. ਭੇਖ ਕਾ ਚਿੰਨ ਵਾ ਖੋਟੇ ਕਰਮੋ ਕਾ ਦਾਗ, ਯਥਾ- ਲਿਖਤੁ ਮਿਟੈ ਨਹੀ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਨਾ।

**ਨੀਸਾਨੁ** ਦੇ. ਨਗਾਰਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਕਲ੍ਯੁਚਰੈ ਤੈ ਸਬਦ ਨੀਸਾਨੁ ਬਜਾਇਅਉ। ਪੁਨਾ- ਮਿਲਉ ਗੋਪਾਲ ਨੀਸਾਨੁ ਬਜਈਆ।

**ਨੀਸਾਨੈ** ਦੇ. ਬਾਣ ਗੋਲੀ ਲਗਨੇ ਕੇ ਥਾਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਓ।

**ਨੀਸੀ** ਗੁ. ਨਹੀ ਥੀ, ਯਥਾ- ਯਾਰ ਵੇ ਪਿਰੁ ਆਪਣ ਭਾਣਾ ਕਿਛੁ ਨੀਸੀ ਛੰਦਾ।

**ਨੀਹਣੋ** ਗੁ. ਧਨੁਖ ਕਾ ਚਿੱਲਾ, ਯਥਾ- ਸਬਰ ਮੰਝ ਕਮਾਣ ਏ ਸਬਰੁ ਕਾ ਨੀਹਣੋ।

**ਨੀਹੁ** ਗੁ. ਨੇਹੁ, ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਗਾਲੀ ਹਰਿ ਨੀਹੁ ਨ ਹੋਇ। ਪੁਨਾ- ਨੀਹਿ ਜਿ ਵਿਧਾ ਮੰਨੁ ਪਛਾਣੂ ਵਿਰਲੋ ਥਿਓ। ਨੀਵ, ਬੁਨਿਆਦ, ਯਥਾ- ਮਰਗ ਸਵਾਈ ਨੀਹਿ ਜਾਂ ਭਰਿਆ ਤਾਂ ਲਦਿਆ।

**ਨੀਹੁਮ** ਗੁ. ਨੇਹ, ਯਥਾ- ਠਗਾ ਨੀਹੁਮ ਤ੍ਰੋੜਿ ਜਾਣੁ ਗੰਧ੍ਰਬਾ ਨਗਰੀ। ਕਾਮਾਦਿ ਠਗੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋੜ ਲੇਵੋ।

**ਨੀਕਸਿ** ਦੇ. ਨਿਕਸ, ਬਾਹਰ ਹੋ, ਯਥਾ- ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ ਕਉ ਪੈਸਿ ਜੁ ਨੀਕਸਿ ਜਾਹਿ।

**ਨੀਕਾ** ਦੇ. ਸੁੰਦਰ, ਯਥਾ- ਜਰਾ ਜੀਵਨ ਜੋਬਨੁ ਗਇਆ ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਨ ਨੀਕਾ। ਛੋਟਾ।

**ਨੀਕੀ** ਦੇ. ਸੁੰਦਰ, ਯਥਾ- ਨੀਕੀ ਤੇਰੀ ਬਿਗਾਰੀ ਆਲੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉ। ਸੁੰਦਰ ਆਪ ਕੀ ਬਿਗਾਰ ਹੈ। ਛੋਟੀ, ਯਥਾ- ਨੀਕੀ ਕੀਰੀ ਮਹਿ ਕਲ ਰਾਖੈ। ਭਲੀ, ਯਥਾ- ਨੀਕੀ ਜੀਅ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ।

**ਨੀਕੇ** ਦੇ. ਸੁੰਦਰ, ਯਥਾ- ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੰਗਲ ਗਾਵਹੁ ਨੀਕੇ।

**ਨੀਂਗਰ** ਪੰ. ਮਾ. ਲੜਕਾ।

**ਨੀਘਰ** ਗੁ. ਧਸਤੇ, ਗਰਕ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ; ਘਰਹੀਨ।

**ਨੀਘਰਿਆ** ਪੰ. ਹੇ ਧਸੇ ਹੁਏ, ਜੈਸੇ- ਮਾਇਆ ਮਾਹੀ ਨੀਘਰਿਆ। ਘਰ ਹੀਨੋ ਨੇ, ਯਥਾ- ਬਾਝੁ ਥੂਨੀਆ ਛਪਰਾ ਥਾਮ੍ਹਿਆ ਨੀਘਰਿਆ ਘਰੁ ਪਾਇਆ ਰੇ। ਹੇ ਘਰ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਗੋਰ ਨਿਮਾਣੀ ਸਡੁ ਕਰੇ ਨਿਘਰਿਆ ਘਰਿ ਆਉ।

**ਨੀਚ** ਸੰ. ਪਾਮਰ, ਸਿਸਨੋਦਰ ਪਰਾਇਣ ਪੁਰਖ ; ਨਿਮਨ, ਨੀਵਾ ; ਵਾਮਨ, ਬਾਉਨਾ ; ਚੋਰਾ ਬੂਟੀ। ਦੇ. ਚੰਡਾਲ, ਯਥਾ- ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਹਰਿ ਜਪਤਿਆ ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਪਾਇ। ਮੰਦ, ਯਥਾ- ਹਮ ਨੀਚ ਮਧਿਮ ਕਰਮ ਕੀਏ। ਜੀਵ ਹਿੰਸਾਦਿਕ ਨੀਚ ਕਰਮ ਔ ਧਨ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਯੱਗ੍ਯ ਬ੍ਰਤਾਦਿਕ ਮਧਯਮ ਕਰਮ ਹਮਨੇ ਬਹੁਤ ਕੀਏ ਹੈਂ।

**ਨੀਚਹੁ** ਗੁ. ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਵਾਲੇ ਜਨੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰਦੇਵ ਨੀਚਹੁ ਉਚ ਥਪੇ।

**ਨੀਚਾਣੁ** ਗੁ. ਨੀਚ, ਯਥਾ- ਹਉ ਮੂਰਖੁ ਮੁਗਧੁ ਨੀਚਾਣੁ।

**ਨੀਝਰੁ** ਗੁ. ਨਿਰਝਰ, ਚੁਸਮਾ, ਯਥਾ- ਅਜਰੁ ਜਰੈ ਨੀਝਰੁ ਝਰੈ।

**ਨੀਠਿ** ਪੰ. ਪੱਕਾ ਕਰ ਕਰ, ਯਥਾ- ਨੀਠਿ ਨੀਠਿ ਮਨੁ ਕੀਆ ਧੀਰਾ।

**ਨੀਤ** ਦੇ. ਹਰ ਰੋਜ, ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਲੋਗਾ ਮੋ ਕਉ ਨੀਤਿ ਡਸੈ ਪਟਵਾਰੀ। ਨਿੱਤ, ਯਥਾ- ਚਿਰੁ ਜੀਵਨੁ ਚੇਤਨੁ ਨਿਤ ਨੀਤ। ਪੰ. ਸੁਭਾਵ ਵਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਕਰਉ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਨਿਤ ਨੀਤਿ।

**ਨੀਤਿ** ਸੰ. ਸ਼ੁੱਕ੍ਰ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਕਾਮੰਦਿਕ ਬਜਾਸਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਕਹੀ ਰਾਜਨੀਤਿ ਵਿਦਜਾ ; ਨੀਤਿਵਿਦਜਾ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ; ਪ੍ਰਾਪਤਿ।

**ਨੀਂਦ** ਦੇ. ਵਿਖਯੋਂ ਸੇ ਨਿਖਲ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਉਪਰਾਮ ਸਮਾ। ਗੁ. ਅਵਿਦਜਾ, ਯਥਾ- ਨੀਦ ਗਈ ਹਉਮੈ ਤਨਿ ਥਾਕੀ। ਪੁਨਾ- ਨੀਂਦ ਵਿਆਪਿਆ ਕਾਮਿ ਸੰਤਾਪਿਆ ਮੁਖਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਹਾਵੈ। ਅਵਿਦਜਾ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਕਾ ਅਵਰਿਆ ; ਵਾ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਮੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਕਾ ਅਵਰਿਆ।

**ਨੀਦ ਭਰੇ** ਦੇ. ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਸੇ ਪੂਰਨ ਹੋ ਕਰ, ਯਥਾ- ਰਾਜਨ ਕਿਉ ਸੋਇਆ ਤੂ ਨੀਦ ਭਰੇ ਜਾਗਤ ਕਤ ਨਾਹੀ ਰਾਮ।

**ਨੀਂਦ੍ਰਾਵਲੇ** ਦੇ. ਜਿਨ ਕੇ ਅੰਤਃਕਰਣ ਵਿਦਜਾ ਰੂਪ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਵਾਲੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਮਿਲਨਾ ਕਹਾਂ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੈਣ ਨੀਂਦ੍ਰਾਵਲੇ ਤਿੰਨ੍ਹਾ ਮਿਲਣੁ ਕੁਆਉ।

**ਨੀਧਨ** ਗੁ. ਨਿਰਧਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨੀਧਨ ਕੌ ਧਨੁ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰੁ। ਨਿਰਧਨ ਕਾ ਧਨ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਨੀਧਰ** ਗੁ. ਆਸਰੇ ਰਹਿਤ।

**ਨੀਂਬੁ** ਦੇ. ਨਿੰਬ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਨੀਂਬੁ ਭਇਓ ਆਂਬੁ ਆਂਬੁ ਭਇਓ ਨੀਂਬਾ ਕੇਲਾ ਪਾਕਾ ਝਾਰਿ।

**ਨੀਮ੍ਹਿ** ਦੇ. ਨਿੰਬ ਕਾ ਤਰੁ ; ਥੋੜਾ, ਜੈਸੇ- ਨੀਮ ਰੰਗ। ਗੁ. ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਦਰੁ ਬੀਭਾ ਮੈ ਨੀਮ੍ਹਿ ਕੋ ਕੈ ਕਰੀ ਸਲਾਮੁ।

**ਨੀਮੀ** ਗੁ. ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਢੂੰਢੀਆਂ ਕੋ ਨੀਮੀ ਮੈਡਾ।

**ਨੀਰ** ਸੰ. ਜਲ ; ਰਸ। ਗੁ. ਉਪਦੇਸ ਜਲ ; ਵਾ ਸਮਾਦਿ ਸਾਧਨ ਜਲ, ਯਥਾ- ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਭਰੇ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰਿ। ਪਾਂਚੋ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਦੋ ਮਨ ਬੁਧੀ ਪੂਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈਂ ਸੰਜਮ ਸੇ। ਨੇੜੇ, ਯਥਾ- ਭੁਖ ਤਿਖ ਤਿਸੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੀਰ।

**ਨੀਰਉ** ਗੁ. ਨੇੜੇ, ਸਮੀਪ, ਯਥਾ- ਨੀਰਉ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਨੀਰਉ।

**ਨੀਰਜ** ਸੰ. ਕਮਲ।

**ਨੀਰਦ** ਸੰ. ਬੱਦਲ ; ਜਲ ਕਾ ਦਾਤਾ।

**ਨੀਰਧਿ** ਸੰ. ਸਮੁੰਦ੍ਰ।

**ਨੀਰਾ** ਗੁ. ਨੇੜੇ, ਯਥਾ- ਦੂਰਿ ਬਤਾਵਤ ਪਾਇਆ ਨੀਰਾ। ਪੰ. ਪਸੂਓਂ ਕੇ ਖਾਨੇ ਕਾ ਘਾਸ ਦਾਣਾ, ਜੈਸੇ ਗਊ ਵਾਸਤੇ ਨੀਰਾ ਲਿਆਣਾ ਹੈ।

**ਨੀਰਾਰੇ** ਗੁ. ਨਿਰਾਲੇ, ਅਕੇਲੇ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਜਲ ਅੰਭ ਊਪਰਿ ਕਮਲ ਨਿਰਾਰੇ। ਨੀਰ, ਯਥਾ- ਰਵਿ ਸਸਿ ਪਵਣੁ ਪਾਵਕੁ ਨੀਰਾਰੇ।

**ਨੀਰੀਐ** ਗੁ. ਸਿੰਚੀਐ, ਯਥਾ- ਜੇ ਸਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨੀਰੀਐ ਭੀ ਬਿਖੁ ਫਲੁ ਲਾਗੈ ਧਾਇ।

**ਨੀਰੈ** ਗੁ. ਸਿੰਚੇ ਹੈ ਭਾਵ ਦੂਧ ਪਿਲਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਾਰਿ ਸਮ੍ਹਾਲਿ ਮਾਤਾ ਮੁਖਿ ਨੀਰੈ ਤਬ ਓਹੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਈ। ਵਾ ਬਾਲਕ ਕੇ ਮੁਖ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨੀਰੈ, ਨਿਰਖੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੈ ਨੀਰੇ ਅਨਿਕ ਭੋਜਨ ਬਹੁ ਬਿੰਜਨ।

**ਨੀਲ** ਸੰ. ਹਰਿਦੁਵਾਰ ਕੇ ਪੂਰਬ ਪਾਸੇ ਕਾ ਪਰਬਤ ; ਇਲਾਬ੍ਰਿਤ ਖੰਡ ਕੇ ਉੱਤਰ ਪਾਸੇ ਕਾ ਪਰਬਤ ; ਮਲਯਵਾਰ ਕਾ ਪਰਬਤ ; ਰਾਮ ਕੀ ਸੇਨਾ ਕਾ ਬੰਦਰ ; ਕਾਲਾ ਬੰਦਰ ਮਾਤ੍ਰ ; ਲਾਂਛਨ, ਦਾਗ ; ਬਟ ਤਰੁ ; ਚਰਣ ਮੁਖ ਪੂੰਛ ਸੁਪੇਦ ਔਰ ਸਮੱਗ੍ਰ ਲਾਖੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਸਾਂਢ ; ਕਾਲਾ ਰੰਗ ; ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ; ਇੰਦ੍ਰ ਨੀਲਮਣਿ, ਨੀਲਮ, ਪਰੋਜਾ ; ਵਿਖ ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ ਨਾਮ ਨੀਲਕੰਠ ਹੈ ; ਸੁਪੇਦ ਸੁਰਮਾ ; ਨੀਲ ਸਾਥ ਰੰਗਜਾ ਬਸਤ੍ਰ ਜਿਸ ਕਾ ਅਧਿਕ ਮਹਾਤਮ ਯਵਨੋ ਮੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲੁ ਕੀਆ। ਪੁਨਾ- ਨੀਲ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਿ ਹੋਵਹਿ ਪਰਵਾਣੁ। ਪੁਨਾ- ਮਲੁ ਜੁਈ ਭਰਿਆ ਨੀਲਾ ਕਾਲਾ ਖਿਧੋਲੜਾ। ਪੁਨਾ- ਕੋਈ ਓਢੈ ਨੀਲ ਕੋਈ ਸੁਪੇਦ। ਫਾ. ਸੰਖਜਾ ਬਿਸੇਖ।

**ਨੀਵ** ਦੇ. ਪ੍ਰਖਤੀ ਜੜ, ਯਥਾ- ਦੇ ਦੇ ਨੀਵ ਦਿਵਾਲ ਉਸਾਰੀ।

**ਨੀਵੀ** ਦੇ. ਬਹੁਤ ਨੀਚੀ, ਯਥਾ- ਹਮ ਨੀਵੀ ਪ੍ਰਭੁ ਅਤਿ ਊਚਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲਿਆ ਜਾਏ ਰਾਮ। ਸੰ. ਪਜਾਮੇ ਸੁਥਣ ਕਾ ਨਾਲਾ ਜੈਸੇ 'ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦ੍ਰ ਨਾਟਕ' ਮੇ ਚਾਰਵਾਕ ਕਾ ਵਚਨ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਹਮ ਭਾਖੇ ਸਭ ਜਨ ਕੋ ਘੋਖ। ਨਾਰ ਨੀਵੀ ਕੋ ਮੋਖਣ ਮੋਖ।

**ਨੁਹ** ਪੰ. ਪੁਤ੍ਰ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਨੁਕਸ** ਯਵ. ਛਿਦ੍ਰ।

**ਨੁਕਸਾਨ** ਯਵ. ਬਿਗਾੜ, ਹਰਜਾ, ਹਾਨੀ।

**ਨੁਤ** ਸੰ. ਜਿਸ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਵਹੁ।

**ਨੁਰਾਤੇ** ਦੇ. ਦੁਰਗਾ ਕੇ ਪੂਜਨ ਕੇ ਨਵ ਦਿਨ।

**ਨੂਤਨ** ਸੰ. ਨਵੀਨ, ਨਯਾ।

**ਨੂਪਰ** ਸੰ. ਪੰਜੇਬ, ਘੁੰਘਰੂਦਾਰ ਸੰਗਲੀ ਵਾਲਾ ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਪੈਰੋਂ ਕਾ ਗਹਣਾ।

**ਨੂਰ** ਅ. ਪ੍ਰਕਾਸ, ਯਥਾ- ਹੋਵੈ ਸਿਫਤਿ ਖਸੰਮ ਦੀ ਨੂਰੁ ਅਰਸਹੁ ਕੁਰਸਹੁ ਝਟੀਐ। ਪ੍ਰਕਾਸ ਗਾਦੀ ਪੈ ਮਾਨੋ ਸ੍ਵਰਗ ਔ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਸੇ

ਸਿੰਚਨ ਕਰੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ। ਅਗਨਿ ; ਸ੍ਵਰਗ ਮੋ ਜੋਤਿ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ, ਯਥਾ- ਹੂਰ ਨੂਰ ਮੁਸਕੁ ਖੁਦਾਇਆ ਬੰਦਗੀ ਅਲਹ ਆਲਾ ਹੁਜਰਾ।

**ਨੇਸ** ਦੇ. ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਜਨ ਪਿਸਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾਂ ਕਸ ਨੇਸ ਦਸਤੰਗੀਰ। ਫਾ. ਨੇਸਤ।

**ਨੇਸਤ** ਫਾ. ਨਹੀ।

**ਨੇਹੀ** ਪੰ. ਜਿਸ ਸਾਥ ਮਧਾਣੀ ਕੇ ਕੁੜ ਕੀ ਰੱਸੀ ਬਾਂਧੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਵਹੁ ਲਕੜੀ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਬਾਸਕੁ ਨੇਤ੍ਰੈ ਘਤਿਆ ਕਰਿ ਨੇਹੀ ਤਾਣੁ। ਧੈਰਜ ਹੀ, ਯਥਾ- ਣਾਣਾ ਰਣਿ ਰੁਤਉ ਨਰ ਨੇਹੀ ਕਰੈ।

**ਨੇਹੁ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ। ਤੇਲ, ਤੈਲ। ਸੰ. ਸ੍ਨੇਹ।

**ਨੇਕ** ਫਾ. ਭਲੀ, ਯਥਾ- ਬਲਵੰਡ ਖੀਵੀ ਨੇਕ ਜਨ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕੇ ਮਹਲ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਧਰਮਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਬਹੁਤ ਭਲੀ।

**ਨੇਕ ਜਨ** ਫਾ. ਵਾ. ਭਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਬਲਵੰਡ ਖੀਵੀ ਨੇਕ ਜਨ। ਮਿ. ਵਾ. ਭਲਾ ਪੁਰਖ।

**ਨੇਖਾਸਿ** ਦੇ. ਮੰਡੀ ਮੇਂ ਨਿਖਲ ਚੀਜਾਂ ਬੇਚਨੇ ਕਾ ਠਿਕਾਨਾ, ਯਥਾ- ਪੁੰਨ ਕਰੇ ਕਿਉ ਕਿਉ ਨੇਖਾਸਿ ਬਿਕਾਈ। ਅ. ਨਿਖਾਸ।

**ਨੇਜੇ** ਫਾ. ਰਾਜਾ ਲੋਗੋਂ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ ਸਮੇ, ਸੋਭਾ ਹੇਤ ਨਿਕਸਨੇ ਵਾਲੇ ਬਰਛੇ, ਯਥਾ- ਨੇਜੇ ਵਾਜੇ ਤਖਤਿ ਸਲਾਮੁ। ਬਰਛੇ ਮਾਤ੍ਰ ; ਨੀਸਾਨ ਰੂਪ ਵਾ ਨਿਜ ਕੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਅਰਜਨੁ ਧ੍ਰੂ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਅੰਬਰੀਕੁ ਨਾਰਦੁ ਨੇਜੈ ਸਿਧ ਬੁਧ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਬਾਨਵੈ ਹੇਲਾ।

**ਨੇਤ** ਪੰ. ਇੱਛਾ ਵਾ ਗ੍ਯਾਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ, ਜੈਸੇ- ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਨੇਤ, ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਭਰਮੁ ਭੁਲਾਵਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਪ੍ਰਭ ਪੇਖਤ ਨੇਤ। ਪੁਨਾ- ਧਨੁ ਓਹੁ ਮਸਤਕੁ ਧਨੁ ਤੇਰੇ ਨੇਤ।

**ਨੇਤ੍ਰ** ਸੰ. ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਸੇਖ ; ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਮੂਲ ; ਰਥ ; ਜਟਾ ; ਸਲਾਕਾ, ਸਲਾਈ, ਜਿਸ ਸਾਥ ਨੇਤ੍ਰ ਮੇਂ ਦਵਾਈ ਪਾਤੇ ਹੈਂ ; ਨਯਨ, ਯਥਾ- ਨੇਤ੍ਰ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਕੀਆ ਗੁਰਦੇਵ। ਕਾਹੂ ਕਾਮ ਮੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ; ਮਧਾਣੀ ਫੇਰਨੇ ਕੀ ਰਸੀ।

**ਨੇਤ੍ਰਉ** ਪੰ. ਨੇਤਾ ਮਧਾਣੀ ਖਿਚਣੇ ਕੀ ਰਸੀ, ਯਥਾ- ਫੁਨਿ ਨੇਤ੍ਰਉ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ।

**ਨੇਤ੍ਰਾ ਬਾਸਕ** ਦੇ. ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰਿੜਕਨੇ ਸਮੇ, ਮੰਦਰਾਚਲ ਮਧਾਣੇ ਕੀ ਸੇਖਨਾਗ ਰੱਸੀ ਕਰੀ ਹੈ।

**ਨੇਤ੍ਰੀ** ਗੁ. ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਇਨ੍ਹੀ ਨੇਤ੍ਰੀ ਜਗਤੁ ਨਿਹਾਲਿਆ।

**ਨੇਤ੍ਰੈ** ਦੇ. ਮਧਾਣੀ ਫੇਰਨੇ ਕੀ ਰੱਸੀ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਬਾਸਕੁ ਨੇਤ੍ਰੈ ਘਤਿਆ ਕਰਿ ਨੇਹੀ ਤਾਣੁ। ਨਿਆਣਾ, ਚੋਨੇ ਸਮੇ ਗਊ ਕੇ ਪਾਓਂ ਕੀ ਰੱਸੀ, ਯਥਾ- ਬੈਲ ਕਉ ਨੇਤ੍ਰਾ ਪਾਇ ਦੁਹਾਵੈ। ਮਧਾਣੀ ਫੇਰਨੇ ਕੀ ਰੱਸੀ, ਜਿਸ ਰੱਸੀ ਕੋ ਫੇਰ ਕੇ ਦਹੀਂ ਬਿਲੋਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਧਾਣਾ ਪਰਬਤੁ ਕਰਿ ਨੇਤ੍ਰਿ ਬਾਸਕੁ ਸਬਦਿ ਰਿੜਕਿਓਨੁ।

**ਨੇਤਾ** ਸੰ. ਪ੍ਰਭੁ ; ਕਾਰਜ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ; ਨਾਯਕ ; ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ; ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਨੇਤਿ** ਸੰ. ਏਕ ਗਲਿਸ੍ਰ ਮਾਤ੍ਰ ਸੂਤ ਕਾ ਮੋਮੀ ਡੋਰਾ ਨਾਸਾ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ ਦੁਵਾਰਾ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰ ਮੁਖ ਕੇ ਅੰਤ੍ਰਗਤ ਨਾਸਾ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ ਸੇ ਨਿਕਾਲੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨੇਤੀ' ਹੈ। ਨੇਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਸਾਧਨ ਸੇ ਖੇਚਰੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਸਿੱਧ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਕਫ ਦੋਖ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਦਿਬਯ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੰ. ਨ ਇਤਿ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀ, ਜੈਸੇ- ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਬਨ ਤ੍ਰਿਣ ਕਹਤ।

**ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ** ਸੰ. ਵਾ. ਇਤਿ ਨ ਇਤਿ ਨ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਕਾਰਯ ਨਹੀ ਕਾਰਣ ਨਹੀ ਅਰਥਾਤ ਸੂਖਮ ਥੂਲ ਰੂਪ ਕਾਰਯ ਸੇ, ਔ ਅਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਕਾਰਣ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨੇਤ ਨੇਤ ਕਥੰਤਿ ਬੇਦਾ। ਪੁਨਾ- ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਬਨ ਤ੍ਰਿਣ ਕਹਤ। ਪੁਨਾ ਵੇਦ ਮੇਂ- 'ਨੇਹ ਨਾਨਾਸਤਿ ਕਿੰਚਨ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਾ ਨ ਇਹ ਨਾਨਾ ਅਸਤਿ ਕਿੰਚਨ ਪਦ ਛੇਦ ਕਰ, ਇਹ ਇਸ ਨਾਨਾ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ 'ਨਾਨਾ'- ਦ੍ਵੈਤ, 'ਨ ਅਸਤਿ'- ਨਹੀ ਹੈ, ਕਿੰਚਤ ਮਾਤ੍ਰ ਐਸੇ ਅਦੁਤੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਆ ਹੈ।

**ਨੇਤੇ** ਗੁ. ਨਿੱਤ ਹੀ।

**ਨੇਬ** ਫਾ. ਕਲਾਲ, 'ਨਯ' ਨਾਮ ਨਲਕੀ ਕਾ ਹੈ 'ਆਬ' ਤਾ ਸੇ ਨਿਕਸਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਨੀ ਕਾ ਹੈ, ਦੋਨੋ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਨਲਕੀ ਸਾਥ ਪਾਨੀ ਨਿਕਾਸਨੇ ਵਾਲਾ ਕਲਾਲ, ਇਸੀ ਕੌਮ ਕੇ ਲੋਗ ਬਹੁਤ ਕਰ ਚੋਬਦਾਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇ ਚੋਬਦਾਰ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਨੇਬ ਖਵਾਸੀ। ਨਾਰਦ ਮੁਨਿ ਜਿਸ ਕੇ ਸਮੀਪ, ਇਧਰ ਉਧਰ ਕੀ ਖਵਰ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਚੋਬਦਾਰੋਂ ਤੁਲਯ ਹੈ, ਸਾਰਦ ਸਮੀਪੀ ਸੇਵਕੋ ਵਤ, ਤਿਸ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਬੋਧਨ ਸੇ ਖਵਾਸੋਂ ਤੁਲਯ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਕਾਮੁ ਨੇਬੁ ਸਦਿ ਪੁਛੀਐ ਬਹਿ ਬਹਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ।

**ਨੇਮਿ** ਸੰ. ਰਥ ਕਾ ਪਹੀਆ ; ਕੂਏ ਕੀ ਚੌਤਰਾ ; ਕੂਏ ਕੀ ਭੌਣੀ ; ਸਮਾਨ ਬਲ ਭਾਗ, ਮੈਦਾਨ।

**ਨੇਮੁ** ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ, ਸੱਚੀ ਬੋਲੀ, ਯਥਾ- ਨੇਮੁ ਨਿਬਾਹਿਓ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ। ਨਿਸ੍ਚਯ ; ਅਵਧੀ, ਹੱਦ ; ਖੰਡ, ਟੁਕੜਾ ; ਪ੍ਰਕਾਰ, ਕੋਟ ; ਕੈਤਵ, ਛਲ ; ਆਧਾ ; ਗਰਤ, ਟੋਯਾ ; ਊਰਧ, ਉਚਾ ; ਵਸਤੁ ਕਾ ਮੋਲ।

**ਨੇਰਉ** ਗੁ. ਸਮੀਪ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕਾਰਣਿ ਜਗੁ ਢੂਢਿਅਉ ਨੇਰਉ ਪਾਇਅਉ ਤਾਹਿ।

**ਨੇਰਿਆ** ਗੁ. ਨੇੜੇ।

**ਨੇਰੈ** ਦੇ. ਸਮੀਪ, ਯਥਾ- ਨੇਰੈ ਨਾਹੀ ਦੂਰਿ। ਸਮੀਪ ਸੇ ਸਮੀਪ।

**ਨੇਵਰ** ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਪਾਓਂ ਕਾ ਨੂਪਰ ਭੂਖਨ, ਯਥਾ- ਸੋਹਾਗਨਿ ਹੈ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰੀ। ਪਗ ਨੇਵਰ ਛਨਕ ਛਨਹਰੀ।

**ਨੇੜੈ** ਪੰ. ਸਮੀਪ, ਯਥਾ- ਨੇੜੈ ਦਿਸੈ ਮਾਤ ਲੋਕ ਤੁਧੁ ਸੁਝੈ ਦੂਰੁ। ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਸਮੀਪਵਰਤੀ ਮ੍ਰਿਤ ਲੋਕ ਹੀ ਬਡੀ ਵਸਤੁ ਜਾਨ ਪੜੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਇਸ ਲੋਕ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਹੇਤ ਯਤਨ ਕਰੇ ਹੈ ਆਪ ਸਰਬ ਵੇਤਾ ਹੋ ਆਪ ਕੋ ਦੂਰਵਰਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਸਮੀਪ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ ਹੈ।

**ਨੈ** ਪੰ. ਨਦੀ, ਜੈਸੇ- ਮੇਹੀਵਾਲ ਨੋ ਸੋਹਣੀ ਨੈ ਤਰਦੀ ਰਾਤੀ। ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨ ਮੇ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਨੈ ਸਾਣੇ** ਗੁ. ਸਮਾਨ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ। ਅਥਵਾ 'ਨੈ' ਨਦੀ ਮੇ ਮੁਰਗਾਈ ਕੇ, 'ਸਾਣੈ' ਸਾਨ ਅਰਥਾਤ ਤੁਲ੍ਯ ਮਹਾਤਮਾ ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖੇਯੋ ਮੇ ਅਲੇਪ ਵਰਤੇ ਹੈਂ। ਨਦੀ ਤੁਲ੍ਯ ਉਦਰ, ਯਥਾ- ਉਦਰੁ ਨੈ ਸਾਣੁ ਨ ਭਰੀਐ ਕਬਹੂ। ਉਦਰ ਨਦੀ ਤੁਲ੍ਯ ਕਬੀ ਭਰਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ ਅਰਥਾਤ ਜੈਸੇ ਚਲਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਾਲੀ ਨਦੀ ਭਰੀ ਨਹੀ ਜਾਤੀ ਐਸੇ ਮੁਖ ਰਸਤੇ ਪਾਯਾ ਗੁਦਾ ਰਸਤੇ ਨਿਕਸਨੇ ਸੇ ਉਦਰ ਭੀ ਕਬੀ ਨਹੀ ਭਰਾ ਜਾਤਾ।

**ਨੈ ਸਾਨੁ** ਵਾ. ਨਦੀ ਤੁਲ੍ਯ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਭੂਖ ਬਹੁਤੁ ਨੈ ਸਾਨੁ। ਕਬੀ ਅਹਾਰ ਸੇ ਪੂਰਨ ਨਹੀ ਹੋਤੀ।

**ਨੈਸਰਗਿਕ** ਸੰ. ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ, ਤਬਈ।

**ਨੈਸਠਿਕ** ਸੰ. ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੋ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮੇ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਨੈਕੁ** ਦੇ. ਥੋੜਾ ਸਾ, ਯਥਾ- ਜਹਾ ਜਹਾ ਧੂਅ ਨਾਰਦੁ ਟੇਕੇ ਨੈਕੁ ਟਿਕਾਵਹੁ ਮੋਹਿ।

**ਨੈਣ** ਦੇ. ਮਖਣ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਆਤਸੜੀ ਮੰਝਿ ਨੈਣੂ। ਜੈਸੇ ਅਗਨਿ ਮੇ ਮੱਖਣ। ਨੇਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਲੰਮਾ ਨਕੁ ਕਾਲੇ ਤੇਰੇ ਨੈਣ। ਪੰ. ਨਾਈ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੈਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਨੈਨ** ਦੇ. ਨੇਤ੍ਰ, ਨਯਨ, ਯਥਾ- ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ।

**ਨੈਨ ਸਲੋਨੀ** ਗੁ. ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਨੈਨ ਸਲੋਨੀ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ। ਸੰ. ਨਯਨ ਸਲਾਵਟੰਯਾ।

**ਨੈਨ ਜੁਤੇ** ਵਾ. ਨੇਤ੍ਰ ਜੁੜੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਆਸ ਉਡੀਣੀ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੁਇ ਨੈਨ ਜੁਤੇ।

**ਨੈਨ ਨੰਦਨੀ** ਗੁ. ਸੁੰਦਰ ਨੀਲ ਪੀਤਾਦਿ ਰੰਗੋਂ ਸੇ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕੋ ਆਨੰਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਮਾਯਾ, ਯਥਾ- ਜੀਹ ਭਨਿ ਜੋ ਉਤਮ ਸਲੋਕ ਉਧਰਣੰ ਨੈਨ ਨੰਦਨੀ। ਸਭ ਉਧਰਤੇ ਹੈਂ ਸੰਯਮ ਸੇ ਕਹੀ ਮਾਯਾ ਤੇ।

**ਨੈਨ ਭਤੀਰੀ** ਗੁ. ਨੇਤ੍ਰ ਕੀ ਧੀਰੀ : ਵਾ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਭਰਤਾ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪਾਵ ਮਲੋਵਉ ਸੰਗਿ ਨੈਨ ਭਤੀਰੀ।

**ਨੈਨੀ** ਦੇ. ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਨੈਨੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਲਾਗੀ ਤਾਰੀ। ਏਕ ਰਸ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ।

**ਨੈਨੁ** ਦੇ. ਮਖਣ, ਯਥਾ- ਨੀਰੁ ਬਿਲੋਵੈ ਅਤਿ ਸ੍ਰਮੁ ਪਾਵੈ ਨੈਨੁ ਕੈਸੇ ਰੀਸੈ। ਨੇਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਨੈਨੁ ਨਕਟੂ ਸ੍ਰਵਨੁ ਰਸਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨਾ।

**ਨੈਯਾਯਿਕ** ਸੰ. ਨ੍ਯਾਯ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਨੈਰਤ** ਸੰ. ਦੱਖਣ ਪਸ੍ਚਮ ਕੇ ਬੀਚ ਕੀ ਕੋਣ ; ਨਿਰਰਿਤੀ ਕੇ ਬੇਟੇ ਰਾਖਸ।

**ਨੈਵੇਦਯੰ** ਸੰ. ਨਿਵੇਦਨ ਕਰਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ੧. ਭਖ ੨. ਭੋਜ੍ਯ ੩. ਲੇਹ੍ਯ ੪. ਪੇਯ ੫. ਚੋਸ੍ਯ, ਭੇਦ ਸੇ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਹਾਰ।

**ਨੋ** ਪੰ. ਕੋ, ਯਥਾ- ਕਿਸ ਨੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ। ਕਿਸ ਕੋ ਕਹੀਐ।

**ਨੋ** ਗੁ. ਕੋ, ਯਥਾ- ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੋ। ਗਾਵੈ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਕੋ। ਸੰ. ਨਹੀ, ਅੰ. ਨਹੀ।

**ਨੌਲਿਕੀ** ਸੰ. ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ।

**ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਿਹੀਤੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਨਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਸੰਕਲਨ ਸਮਾਪ੍ਤੰ॥੫॥**



**ਪਉ** ਦੇ. ਪੜ, ਯਥਾ- ਸਸੁਰਾ ਵਾਦੀ ਜੇਠੋ ਪਉ ਪਉ ਲੂਹੈ। ਪਾਈਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਅਮਰਦਾਸੁ ਪਰਸੀਐ ਧਿਆਨੁ ਲਹੀਐ ਪਉ ਮੁਕਿਹਿ। ਜਲ ਕੇ ਸਦਾ ਬਰਤ ਕਾ ਥਾਨ। ਸੰ. ਪ੍ਰਪਾ।

**ਪਉ ਪਉ ਲੂਹੈ** ਵਾ. ਪੈ ਪੈ ਕੇ ਜਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਸੁਰਾ ਵਾਦੀ ਜੇਠੋ ਪਉ ਪਉ ਲੂਹੈ।

**ਪਉਢੇ** ਦੇ. ਬਿਰਾਜੇ, ਸੋਏ, ਜੈਸੇ- ਜਿਹ ਪਉਢੇ ਸ੍ਰੀ ਕਮਲਾਕੰਤ।

**ਪਉਣੁ** ਦੇ. ਪਵਨ, ਯਥਾ- ਪਉਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤ ਜਾਤਾ। ਪੁਨਾ- ਗਹਣੇ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ।

**ਪਉਤ** ਗੁ. ਪੜਤੇ, ਯਥਾ- ਪਾਪ ਬੰਧਨ ਨਿਤ ਪਉਤ ਜਾਹਿ। ਪੜੇ, ਯਥਾ- ਸੰਤਹ ਚਰਨ ਮਾਥਾ ਮੇਰੋ ਪਉਤ।

**ਪਉਦੇ** ਪੰ. ਪੜਤੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਇ ਕੈ ਪਉਦੇ ਨਰਕਿ ਅੰਧ੍ਯਾਰ।

**ਪਉਲੀ** ਪੰ. ਜੁੱਤੀਆਂ, ਯਥਾ- ਵੇਮੁਖੁ ਸਣੈ ਨਫਰੈ ਪਉਲੀ ਪਉਦੀ ਫਾਵਾ ਹੋਇ ਕੈ ਉਠਿ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਫਾਵਾ, ਬਤਾਕਲ ਹੋ ਕੇ।

**ਪਉੜੀ** ਪੰ. ਸੋਪਾਨ, ਸੀਢੀ, ਜੀਨਾ, ਯਥਾ- ਪਉੜੀ ਛੁੜਕੀ ਫਿਰਿ ਹਾਥਿ ਨ ਆਵੈ ਅਹਿਲਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ। ਛੰਦ ਬਿਸੇਖ, ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੇ 'ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ' ਔਰ ਵਾਰੋਂ ਮੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ; ਸਬਦੋ ਕੇ ਪਾਦ ਅਰਥਾਤ ਸਬਦੋਂ ਕੀ ਪਉੜੀਆਂ।

**ਪਊਰਾਤਨੁ** ਦੇ. ਬ੍ਰਿਧ, ਯਥਾ- ਦੂਸਰ ਆਨ ਨ ਅਵਰੁ ਪੁਰਖੁ ਪਊਰਾਤਨੁ ਸੁਣੀਐ।

**ਪਇ** ਪੰ. ਪੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪਇ ਪੈਰੀ ਤਿਸਹਿ ਮਨਾਈ ਜੀਉ। ਦੇ. ਦੂਧ। ਸੰ. ਪਯਸ।

**ਪਇਅੰਪੈ** ਗੁ. ਬੇਨਤੀ ਸਹਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਪਇਅੰਪੈ ਚਰਣ ਜੰਪੈ ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਗੋਬਿੰਦ ਨਹ ਅਲਸਾਈਐ। ਸੰ. ਪ੍ਰਣਮਤਿ। ਪ੍ਰਣਵਤ ਕਾ ਮੂਲ ਭੀ 'ਪ੍ਰਣਮਤਿ' ਹੈ।

**ਪਇਅੰਪੈ** ਗੁ. ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਪਇਅੰਪੈ ਚਰਣ ਜੰਪੈ। ਈਹਾ 'ਪੈਇਅੰਪੈ' ਭੀ ਪਾਠ ਹੈ।

**ਪਇਆਣਾ** ਦੇ. ਜਾਨਾ, ਯਥਾ- ਜੂਠਿ ਲਹੈ ਜੀਉ ਮਾਜੀਐ ਮੋਖ ਪਇਆਣਾ ਹੋਇ।

**ਪਇਆਣੇ** ਗੁ. ਗਏ, ਯਥਾ- ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਸਭ ਦੂਰਿ ਪਇਆਣੇ।

**ਪਇਆਲ ਭਗਤ** ਵਾ. ਪਾਤਾਲ ਵਾਸੀ ਬਲੀ ਰਾਜਾ ਤਥਾ ਬਾਸਕੀ ਸੇਖਾਦਿ ਭਗਤ।

**ਪਇਆਲਿਆ** ਪੰ. ਪਤਾਲੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਇਆਲਿਆ।

**ਪਇਆਲੇ** ਗੁ. ਪਾਤਾਲ ਮੇ ਅਰਥਾਤ ਨੀਚਾ ਬਨੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਊਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ। ਕਬੀ ਅਹੰਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈ ਕਬੀ ਨੀਵਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਊਚਾ ਚੜੈ ਸੁ ਪਵੈ ਪਇਆਲਾ।

**ਪਇਐ** ਗੁ. ਪੜੇ, ਯਥਾ- ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਨਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ। ਕਰਮ ਮੇ ਪੜ ਕੇ ਭਾਵ ਕਰਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਚ ਕਰੇ ਹੈਂ। ਪੁਨਾ- ਹਉਮੈ ਏਹੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਫਿਰਾਹਿ।

**ਪਈ** ਪੰ. ਪੜ ਗਈ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਚਰਨ ਮਸਤਕੁ ਡਾਰਿ ਪਹੀ। ਪੜੀ, ਯਥਾ- ਤਬ ਓਹ ਚਰਣੀ ਆਇ ਪਈ।

**ਪਈਆ** ਗੁ. ਪੜਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸਰਣਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਪਈਆ।

**ਪਈਆਸੁ** ਗੁ. ਪੜੀ, ਯਥਾ- ਕਸਤੂਰੀ ਕੈ ਭੋਲੜੈ ਗੰਦੇ ਡੁੰਮਿ ਪਈਆਸੁ।

**ਪਈਸੁ** ਪੰ. ਪੜੀ, ਯਥਾ- ਦੂਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ।

**ਪਸਣ** ਸਿੰ. ਦੇਖਣ।

**ਪਸਣ ਕੂ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਦੇਖਣ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮੂ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਅਥਾਹ ਪਸਣ ਕੂ ਸਚਾ ਧਣੀ।

**ਪਸੰਦੋ** ਪੰ. ਦੇਖ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮੂੰ ਜੁਲਾਊਂ ਤਥਿ ਨਾਨਕ ਪਿਰੀ ਪਸੰਦੋ ਹਰਿਓ ਥੀਓਸਿ। ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ ਹੋ ਗਯਾ।

**ਪਸਰਈਆ** ਗੁ. ਪਸਾਰਾ, ਯਥਾ- ਨਦਰੀ ਆਵੈ ਸਭੁ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਸਰਈਆ।

**ਪਸਰਿਓ** ਦੇ. ਫੈਲਤਾ, ਯਥਾ- ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ। ਸੰ. ਪ੍ਰਸਰਿਤ। ਫੈਲਾਯਾ, ਯਥਾ- ਤਬ ਹਮ ਇਤਨਕੁ ਪਸਰਿਓ ਤਾਨਾਂ।

**ਪਸਾਉ** ਗੁ. ਪ੍ਰਸਾਦ, ਕ੍ਰਿਪਾ, ਯਥਾ- ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤੁਠਾ ਕਰੇ ਪਸਾਉ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਖਜਾਨਾ ਬਖਸਿਆ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕਿ ਕੀਆ ਪਸਾਉ ਜੀਉ। ਪਸਾਰਾ, ਯਥਾ- ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ।

**ਪਸਾਇ** ਗੁ. ਪ੍ਰਸਾਦ।

**ਪਸਾਰਾ** ਦੇ. ਫੈਲਾਵ, ਯਥਾ- ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ। ਫੈਲਾਈ, ਯਥਾ- ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ

ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ। ਫੈਲਾਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਝੂਠਾ ਡੰਫੁ ਝੂਠੁ ਪਾਸਾਰੀ।

**ਪਸਿੰਦੇ** ਦੇ. ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰੇ, ਭਲਾ ਜਾਨ ਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰ, ਯਥਾ- ਖਸਮ ਕੀ ਨਦਰਿ ਦਿਲਹਿ ਪਸਿੰਦੇ ਜਿਨੀ ਕਰਿ ਏਕੁ ਧਿਆਇਆ। ਗੁ. ਦੇਖਿਆ।

**ਪਸੀ** ਪੰ. ਦੇਖਾਂ, ਯਥਾ- ਉਠੀ ਝਾਲੁ ਕੰਤੜੇ ਹਉ ਪਸੀ ਤਉ ਦੀਦਾਰੁ। ਪੁਨਾ- ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ।

**ਪਸੂ** ਸੰ. ਮ੍ਰਿਗਾਦਿ ; ਰੋਮ ਪੂਛ ਵਾਲੇ ਮਹਖਾਦਿਕ, ਯਥਾ- ਪਸੂ ਪਰੇਤ ਮੁਗਧ ਕਉ ਤਾਰੇ ਪਾਹਨ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੈ। ਜੀਵ, ਜੈਸੇ ਪਸੁਪਤਿ ਸਬਦ ਮੇ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਪਤਿ ਮਹਾਦੇਵ ; ਪ੍ਰਾਣੀਮਾਤ੍ਰ ; ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਾ ਇਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਯਹ ਅਬਜਯ ਪਦ ਹੈ।

**ਪਸੂਆਰਾ** ਗੁ. ਪਸੁ ਘਾਤੀ ਕਸਾਈ, ਈਹਾਂ ਮਛੀ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਬਕ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਮੀਨਾ ਹੇਰੈ ਪਸੂਆਰਾ।

**ਪਹਨਾਮ** ਦੇ. ਲੁਕ ਛਿਪ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਫਿਰਤੇ ਪਹਨਾਮ।

**ਪਹਰਾਇਆ** ਦੇ. ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਰਾਇ ਕੇ ਬਡਿਆਇਆ।

**ਪਹਰੂਆ** ਦੇ. ਪਹਰੇ ਵਾਲਾ, ਚੌਕੀਦਾਰ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਪਹਰੂਆ ਦਰ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਤਿਨ ਕਾ ਨਹੀ ਪਤੀਆਰਾ। ਪੁਨਾ- ਊਠਤ ਸੋਵਤ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਪਹਰੂਆ।

**ਪਹਰੈ** ਦੇ. ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਹਿਸੇ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ। ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰਣ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਪਹਿਰੈ ਬਾਗਾ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨਾ ਚੋਆ ਚੰਦਨ ਲਾਏ। ਪਹਰਾਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪਹਿਰਿ ਸਿਰਪਾਉ ਸੇਵਕ ਜਨ ਮੇਲੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ।

**ਪਹਲਵਾਨੜਾ** ਗੁ. ਪਹਲਵਾਨ, ਮੱਲ, ਯਥਾ- ਹਉ ਗੋਸਾਈ ਦਾ ਪਹਿਲਵਾਨੜਾ।

**ਪਹਾਰਾ** ਪੰ. ਸੁਨਿਆਰ ਕੀ ਦੁਕਾਨ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸਭਿ ਲੋਕ ਸੁਣੰਦੇ। ਪ੍ਰਤਾਪ, ਯਥਾ- ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ।

**ਪਹਾੜ** ਦੇ. ਪਰਬਤ ; ਰਾਗ ਬਿਸੇਖ।

**ਪਹਿ** ਪੰ. ਪਾਸ, ਯਥਾ- ਸਚੁ ਸਭਾ ਦੀਬਾਣੁ ਸਚੁ ਸਚੇ ਪਹਿ ਧਰਿਓ। ਪੁਨਾ- ਕੈ ਪਹਿ ਕਰਉ ਅਰਦਾਸਿ। ਸੇ, ਯਥਾ- ਤੋ ਪਹਿ ਦੁਗਣੀ ਮਜੂਰੀ ਦੈਹਉ। ਸੂਰਯ ਉਦੇ ਹੋਨੇ ਕਾ ਸਮਾ, ਯਥਾ- ਚਿੜੀ ਚੁਹਕੀ ਪਹੁ ਫੁਟੀ ਵਗਨਿ ਬਹੁਤੁ ਤਰੰਗ।

**ਪਹਿਤਿ** ਦੇ. ਪੂਰਬੀ, ਦਾਲ, ਯਥਾ- ਭਾਤੁ ਪਹਿਤਿ ਅਰੁ ਲਾਪਸੀ ਕਰਕਰਾ ਕਾਸਾਰੁ। ਲਖਨਊ ਕੇ ਸਮੀਪ ਦਾਲ ਕੋ ਪਿਹਤੀ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਸੰ. ਤਿਰੋਹਿਤ, ਢਕਿਆ ਹੂਆ।

**ਪਹਿਨਾਮੀਆ** ਗੁ. ਗੁਝੀਆਂ ਠਗੀਆਂ, ਯਥਾ- ਲਖ ਠਗੀਆ ਪਹਿਨਾਮੀਆ ਰਾਤਿ ਦਿਨਸੁ ਜੀਅ ਨਾਲਿ।

**ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ** ਵਾ. ਪ੍ਰਥਮ ਪੂਰਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਡਰਕ ਵਨਾ।

**ਪਹਿਲੜੀ** ਗੁ. ਪਹਲੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਵ ਪਰਵਿਰਤੀ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ।

**ਪਹੀ** ਗੁ. ਪਰਾਹੁਨਾ, ਯਥਾ- ਪਹੀ ਨ ਵੰਞੈ ਬਿਰਥੜਾ ਜੋ ਘਰਿ ਆਵੈ ਚਲਿ। ਪੰ. ਛੋਟੀ ਡੰਡੀ, ਅਲਪ ਮਾਰਗ।

**ਪਹੀਆ** ਗੁ. ਪਰਾਹੁਨੇ, ਯਥਾ- ਆਵਤ ਪਹੀਆ ਖੂਧੇ ਜਾਹਿ। ਰਥਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਪਹੀਆ।

**ਪਹੁ** ਗੁ. ਪਾਸੋ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਕਿਥੈ ਹਰਿ ਪਹੁ ਨਸੀਐ। ਹਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਪਾਸੋ ਕਿਸ ਅਸਥਾਨ ਨਸ ਕਰ ਜਾਏਂਗਾ।

**ਪਹੁ ਫੁਟੀ** ਪੰ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਚਿੜੀ ਚੁਹਕੀ ਪਹੁ ਫੁਟੀ ਵਗਨਿ ਬਹੁਤੁ ਤਰੰਗ।

**ਪਹੁਚ** ਪੰ. ਬਲ, ਜੈਸੇ- ਜਹਾਂ ਤਕ ਪਹੁਚ ਲਗੇਗੀ ਕਾਮ ਕਰੂੰਗਾ। ਖਬਰ ; ਪੂਰਨ ਹੋ ਕਰ, ਯਥਾ- ਰਜਿ ਨ ਕੋਈ ਜੀਵਿਆ ਪਹੁਚਿ ਨ ਚਲਿਆ ਕੋਇ। ਸਰਬ ਕਾਰਯੋਂ ਕੋ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਗਇਆ ਸੰਸਾਰ ਸੇ।

**ਪਹੁਤਾ** ਪੰ. ਪਹੁਚਿਆ, ਯਥਾ- ਜੋ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਸੁੋ ਆਇ ਪਹੁਤਾ। ਪੁਨਾ- ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ ਕਹਤੋ ਪਹੁਤਾ।

**ਪਹੂਚਾ** ਗੁ. ਪਹੁਚਿਆ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਆਪਸ ਕਉ ਆਪਹਿ ਪਹੂਚਾ।

**ਪੰਕ** ਗੁ. ਕੀਚ, ਚਿੱਕੜ, ਯਥਾ- ਪੰਕਜੁ ਮੋਹ ਪਗੁ ਨਹੀ ਚਾਲੈ। ਧੂੜ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਕੀ ਪੰਕ ਮਿਲੈ ਤਾਂ ਜੀਵਾ। ਪੰਖ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਮੁਰਗਾਈ ਪੰਕੁ ਨ ਭੀਜੈ।

**ਪੰਕਜ** ਗੁ. ਚਿਕੜ, ਯਥਾ- ਪੰਕਜ ਮੋਹ ਨਿਘਰਤੁ ਹੈ ਪ੍ਰਾਨੀ। ਸੰ. ਕਮਲ ; ਨੇਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਪਲ ਪੰਕਜ ਮਹਿ ਕੋਟਿ ਉਧਾਰੇ। ਉਪਮਾਨ ਪੰਕਜ ਕੇ ਸਾਥ ਨੇਤ੍ਰ ਉਪਮੇਯ ਕਾ ਅਭੇਦ ਮਾਨ ਪਲ ਨੇਤ੍ਰ ਮਹ ਕਥਨ ਕੇ ਥਾਨ 'ਪਲ ਪੰਕਜ ਮਹਿ' ਕਥਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਪਾਠ ਕਾ ਨੇਤ੍ਰ ਕੀ ਪਲਕ ਮੇਂ ਹੈ ਅਥਵਾ 'ਪੰਕ'- ਚਿਕੜ, 'ਜ'- ਤਾ ਸੇ ਜਨਜ ਘੜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਏਕ ਪਲ ਘੜੀ ਮੇ ਅਨੇਕ ਉਧਰੇ।

**ਪਕਰੀ** ਦੇ. ਪਕੜੀ, ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਓਟ ਪਕਰੀ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ।

**ਪਕੜਿ** ਦੇ. ਫੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਛੇਤੁ।

**ਪਕਾ** ਪੰ. ਪਕਾਯਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਪੀਠਾ ਪਕਾ ਸਾਜਿਆ ਧਰਿਆ ਆਨਿ ਮਉਜੂਦੁ। ਦ੍ਰਿੜ ; ਇਟ ਚੂਨੇ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਮੰਦਰ, ਯਥਾ-

ਪਕੇ ਬੰਕ ਦੁਆਰ ਮੂਰਖੁ ਜਾਣੈ ਆਪਣੇ।

**ਪਕੇ ਹਟਨਾਲੇ** ਵਾ. ਪੱਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ।

**ਪੰਖ** ਦੇ. ਪਾਂਖ, ਖੰਭ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਪੰਖ ਪਰਾਹੁਣੀ ਦੁਨੀ ਸੁਹਾਵਾ ਬਾਗੁ।

**ਪੰਖ ਖੀਰੁ** ਗੁ. ਪਾਂਖ ਉਡ ਕੇ ਮਿਲਨੇ ਕੋ, ਖੀਰ- ਦੂਧ ਪਿਲਾਨੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਕੁੰਮੀ ਜਲ ਮਾਹਿ ਤਨ ਤਿਸੁ ਬਾਹਰਿ ਪੰਖ ਖੀਰੁ ਤਿਨ ਨਾਹੀ।

**ਪੰਖ ਲਗਾਇ** ਗੁ. ਵੈਰਾਗਯ ਬਿਬੇਕ ਰੂਪੀ ਪੰਖ ਲਗਾਇਕੇ, ਯਥਾ- ਦਰਸ ਪਿਆਸ ਮੇਰੋ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ ਹਰਿ ਪੰਖ ਲਗਾਇ ਮਿਲੀਜੈ।

**ਪਖਈਆ** ਗੁ. ਪਖਾਲਾਂ, ਯਥਾ- ਮੈ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਸਾਧੂ ਚਰਣ ਪਖਈਆ।

**ਪਖੰਡ** ਦੇ. ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਵੇਦਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੋ ਕਹੇ ਧਰਮੋ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪਾ' ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ 'ਖੰਡਨ' ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮਤੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਪਾਖੰਡ ਹੈ। ਸੰ. ਪਾਖੰਡ। ਤ੍ਰਿਸ਼੍ਨਾ ਕੇ ਵਸ ਹੋ ਜਿਨ ਕੋ ਪਾਨ ਕਰੀਏ ਉਨ ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼੍ਨਾ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪਾ' ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ 'ਖੰਡਨ' ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਕਾ ਨਾਮ ਪਾਖੰਡ ਹੈ।

**ਪੰਖਣੂ** ਗੁ. ਹੀਜੜਾ, ਯਥਾ- ਨਾਰਿ ਨ ਪੁਰਖੁ ਨ ਪੰਖਣੂ ਸਾਚਉ ਚਤੁਰੁ ਸਰੂਪੁ। ਪੰਖੀ, ਯਥਾ- ਖੇਲਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਖਣੂੰ ਜੋ ਚੁਗਦੇ ਸਰ ਤਲਿ।

**ਪਖਲਾਵਉ** ਗੁ. ਧੋਵਾਂ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਸੀਸ ਕਰਿ ਕਰ ਪਗ ਪਖਲਾਵਉ।

**ਪਖਾ** ਪੰ. ਬੀਜਨਾ, ਯਥਾ- ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪੈਰ ਮਲੋਵਾ ਜਪਤ ਰਹਾ ਤੇਰਾ ਨਾਉ। ਪਖਾਲੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਓ ਹਮ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨ ਪਖੇ। ਚਰਨ ਧੋਏ। ਪਾਸਿਆਂ ਕਾ, ਜੈਸੇ- ਦੁਹਾ ਪਖਾ ਕਾ ਖਸਮ ਆਪ।

**ਪਖਾਰਉ** ਦੇ. ਧੋਵਾ, ਯਥਾ- ਚਰਨ ਪਖਾਰਉ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਜੇ ਠਾਕੁਰ ਭਾਵੈ।

**ਪਖਾਲਉ** ਦੇ. ਧੋਵੋ।

**ਪਖਾਲੇ** ਦੇ. ਧੋ ਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪਾਖੰਡੀ ਜਿ ਕਾਇਆ ਪਖਾਲੇ। ਦੁਖੋਂ ਸੇ ਰੱਛਾ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੋ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰੇ।

**ਪਖਿਆਰੀ** ਪੰ. ਬਯਭਿਚਾਰਨੀ ਅਰਥਾਤ ਆਨ ਪਖ ਓਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੁ ਬਹੈ ਪਖਿਆਰੀ।

**ਪੰਖੀ** ਦੇ. ਪੰਖੋਂ ਵਾਲੇ ਜਾਨਵਰ, ਯਥਾ- ਪੰਖੀ ਹੋਇ ਕੈ ਜੇ ਭਵਾ ਸੈ ਅਸਮਾਨੀ ਜਾਉ। ਪੁਨਾ- ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਪੰਖੀ ਭਇਓ ਉਡਿ ਉਡਿ ਦਹ ਦਿਸ ਜਾਇ। ਸੰ. ਪਖ੍ਹੀ।

**ਪੰਖੀ ਪੰਚ** ਗੁ. ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੇ, ਯਥਾ- ਤਰਵਰੁ ਕਾਇਆ ਪੰਖਿ ਮਨੁ ਤਰਵਰਿ ਪੰਖੀ ਪੰਚ।

**ਪਖੀਜੈ** ਗੁ. ਪਖ ਮੈ, ਯਥਾ- ਮੈ ਸਾਧੂ ਚਰਨ ਪਖੀਜੈ।

**ਪਖੁ** ਦੇ. ਸੁਕਲ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੋ ਪਖ, ਯਥਾ- ਮਾਹੁ ਪਖੁ ਕਿਹੁ ਚਲੈ ਨਾਹੀ। ਪੰਖੀਓ ਕੇ ਖੰਭ ; ਬਾਣ ਕੀ ਪੀਠ ਪਾਸ ਕੇ ਖੰਭ ; ਘਰ ਕੇ ਪਾਸੇ ; ਨਯਾਯ ਮਤ ਮੋ ਸਾਧਯ ਮੇ ਸੰਦੇਹ ਵਾਲੀ ਠੌਰ ; ਬਿਰੋਧ ; ਬਲ ; ਸਹਕਾਰੀ, ਸਹਾਈ ; ਸਖਾ, ਮਿਤ੍ਰ ; ਚੁਲੇ ਕਾ ਪਿਛਲਾ ਛਿਦ੍ਰ ; ਸਮੂਹ, ਜੈਸੇ- ਕੇਸ ਪਖ। ਕੇਸੋ ਕਾ ਸਮੂਹ। ਖਗ ; ਬਲਯ ; ਦੇਹ ਕਾ ਆਧਾ ਭਾਗ।

**ਪੰਖੇਰੂ** ਪੰ. ਪੰਛੀ, ਯਥਾ- ਮਤਿ ਪੰਖੇਰੂ ਕਿਰਤੁ ਸਾਥਿ ਕਬ ਉਤਮ ਕਬ ਨੀਚ।

**ਪਗ** ਦੇ. ਕਦਮ, ਯਥਾ- ਪੰਕਜੁ ਮੋਹ ਪਗੁ ਨਹੀ ਚਾਲੈ। ਪਗੜੀ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਮੈ ਭੋਲਾਵਾ ਪਗ ਦਾ ਮਤੁ ਮੈਲੀ ਹੋਇ ਜਾਇ। ਪੜ, ਯਥਾ- ਹੋਇ ਰਹੇ ਸਭ ਕੀ ਪਗ ਛਾਰੁ।

**ਪਗ ਚਟਕੀ**[1] ਵਾ. ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਚਰਨੋਂ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ- ਹੌ ਸਾਧ ਜਨਾ ਪਗ ਚਟਕੀ।

**ਪਗ ਰਉ** ਵਾ. ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਚਰਣੋ ਓਰ ਮਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਤਾ ਹੈ ; ਪਕੜੋ, ਯਥਾ- ਪੰਚਾ ਤੇ ਏਕੁ ਛੁਟਾ ਜਉ ਸਾਧਸੰਗਿ ਪਗ ਰਉ।

**ਪਗ ਰੇਨ** ਦੇ. ਚਰਨੋ ਕੀ ਧੂੜ, ਯਥਾ- ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਸੰਤ ਜਨਾ ਪਗ ਰੇਨ।

**ਪੰਗਤਿ** ਦੇ. ਸਜਾਤੀ ਜਨੋ ਕਾ ਏਕ ਥਾਨ ਭੋਜਨ ਮੇ ਬੈਠਨਾ ; ਸਜਾਤੀਯ, ਸੰਤਾਨ ; ਦਸਾਖੵਰ ਪਾਦ ਵਾਲਾ ਛੰਦ ਬਿਸੇਖ ; ਦਸ ਸੰਖ੍ਯਾ ; ਪ੍ਰਿਥਵੀ ; ਗੌਰਵ। ਸੰ. ਪੰਕ੍ਤਿ।

**ਪਗਰੀ** ਗੁ. ਚਰਨੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਤੁਮਰੀ ਪਗਰੀ। ਤੁਮਾਰੇ ਚਰਨੋ ਕੀ ਸਰਨ ਪੜੇ ਹੈ। ਦੇ. ਪਗੜੀ, ਦਸਤਾਰ, ਯਥਾ- ਖੂਬੁ ਤੇਰੀ ਪਗਰੀ ਮੀਠੇ ਤੇਰੇ ਬੋਲ।

**ਪਗਾਰਾ** ਦੇ. ਖੰਦਕ ; ਜੁਤਾ ; ਪੀਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ; ਬਿਨਾ ਦਾਮ ਕੀ ਮਜ਼ੂਰੀ, ਯਥਾ- ਖਾਈ ਕੋਟੁ ਨ ਪਰਲ ਪਗਾਰਾ। ਯਾ ਤੇ ਤਾ ਕੇ ਲੀਪਨੇ ਕੀ ਬੇਗਾਰ ਭੀ ਕਾਹੂੰ ਕੋ 'ਨ ਪਰਲ'- ਨਹੀ ਪੜਤੀ। ਫਾ. ਪੈਗਾਰ।

**ਪਗੀਂ** ਦੇ. ਪਗੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸੁਕ ਜਨਕ ਪਗੀਂ ਲਗਿ ਧਿਆਵੈਗੋ। ਪਾਗੀ।

**ਪੰਗੁ** ਗੁ. ਪੰਕ, ਕੀਚ, ਯਥਾ- ਊਂਨਵਿ ਊਂਨਵਿ ਆਇਆ ਵਰਸੈ ਨੀਰੁ ਨਿਪੰਗੁ। ਪੰ. ਬਰੀਕ ਤ੍ਰਿਣ ਪੰਗਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਪੰਙੁ** ਗੁ. ਪੰਕ, ਕੀਚ, ਯਥਾ- ਸਭਿ ਲਾਥੇ ਕਿਲਵਿਖ ਪੰਙੁ। ਪਾਪ ਰੂਪ ਕੀਚ।

---

[1] ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ 'ਚਕਟੀ'।

**ਪੰਚ** ਸੰ. ਪੰਜ ਗਿਣਤੀ ; ਪੰਜ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ; ਬਿਸ੍ਯਾਰ ; ਬਿਸ੍ਯਾਰ ਵਾਲੀ ; ਚੌਧਰੀ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਲੋਗ ਸਭਿ ਹਸਣ ਲਗੇ।

**ਪੰਚ ਸਖੀ** ਗੁ. ਦਮ ਸਾਧਨ ਸੇ ਸੁੱਧ ਕਰੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਨੇ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਸਖੀ ਮਿਲਿ ਰੁਦਨੁ ਕਰੇਹਾ।

**ਪੰਚ ਸੰਗੀਤਾ** ਵਾ. ਵਿਖਯੋਂ ਕੀ ਓਰ ਲੰਪਟ ਹੁਈ ਬੁਧੀ ਕੇ ਪੀਛੇ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰਾਦਿਕ ਪਾਂਚੋ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਯ ਤਾਲ ਧਾਰੀ ਭਾਂਡੋ ਤੁਲ੍ਯ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਬੇਸ੍ਯਾ ਪੀਛੇ ਭਾਂਡ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।

**ਪੰਚ ਸਬਦੀ** ਗੁ. ਨਿਖਲ ਬਿਸਤਾਰ ਵਾਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਬੋਧਕ ਸਬਦੀ ਉਪਦੇਸ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਨ, ਯਥਾ- ਵੀਵਾਹੁ ਹੋਆ ਸੋਭ ਸੇਤੀ ਪੰਚ ਸਬਦੀ ਆਇਆ।

**ਪੰਚ ਸੈਲ** ਵਾ. ਮਹਾਤਮਾ ਸਰਬ ਸੁਖੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪੰਚ ਸੈਲ ਸੁਖ ਮਾਨੈ। ਵਹੁ ਮਹਾਤਮਾ ਸੈਲ, ਸਗਲ ਸੁਖੋਂ ਕੋ ਭੋਗੇ ਹੈਂ।

**ਪੰਚ ਕਕਾਰ** ਸੰ. ੧. ਕੜਾ ੨. ਕੰਘਾ ੩. ਕੇਸ ੪. ਕੱਛ ੫. ਕਰਦ, ਰਹਤਨਾਵੇ ਮੇ ਯੇ ਪਾਂਚ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਕਕਾਰ ਕਹੇਂ ਹੈਂ। ਸਰਬਲੋਹ ਮੇ- ੧. ਕੱਛ ੨. ਕੇਸ ੩. ਕਰਦ, ਤੀਨ ਮਾਨੇ ਹੈਂ।

**ਪੰਚ ਕੋਸ** ਸੰ. ਅਨ੍ਯਮਯਾਦਿ ਕੋਸ ਵਤ ਆਤਮਾ ਕੋ ਆਛਾਦਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਕੋਸ ਹੈ। ਅਨ੍ਯਮਯ ਕੋਸ ਥੂਲ ਦੇਹ ਹੈ ਕਿਉਕੇ ਥੂਲ ਦੇਹ ਰਕਤ ਵੀਰਯ ਰੂਪ ਭਏ ਅੰਨ ਸੇ ਉਪਜਤਾ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਮੇ ਬ੍ਰਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਾਨਮਯ ਕੋਸ ਹੈ। ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਸਹਿਤ ਮਨ ਮਨੋਮਯ ਕੋਸ ਹੈ। ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਸਹਿਤ ਬੁਧਿ ਵਿਗ੍ਯਾਨਮਯ ਕੋਸ ਹੈ। ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਆਨੰਦਮਯ ਕੋਸ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪੰਚਮਯ ਪੰਚ ਕਿਵਾੜ।

**ਪੰਚ ਗਬ੍ਯ** ਸੰ. ਦੂਧ, ਦਧਿ, ਘ੍ਰਿਤ, ਗੋਬਰ, ਮੂਤ੍ਰ, ਯੇ ਗਊ ਕੇ ਪਾਂਚ ਗਬ੍ਯ ਹੈਂ।

**ਪੰਚ ਗੁਣ** ਸੰ. ੧. ਸਬਦ ੨. ਸਪਰਸ ੩. ਰੂਪ ੪. ਰਸ ੫. ਗੰਧ, ਯੇ ਆਕਾਸਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਪਾਂਚ ਗੁਣ।

**ਪੰਚ ਚੰਡਾਲ** ਗੁ. ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਚੰਡਾਲ ਨਾਲੇ ਲੈ ਆਇਆ।

**ਪੰਚ ਚੇਲੇ** ਵਾ. ਪਾਂਚ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੇ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਚੇਲੇ ਵਸਿ ਕੀਜਹਿ ਰਾਵਲ।

**ਪੰਚ ਜਨ੍ਯ** ਸੰ. ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਕਾ ਸੰਖ।

**ਪੰਚ ਜਨਾ** ਦੇ. ਪਾਂਚ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਬਾਤ ਬਤਊਆ ਚੀਤੁ ਸੁ ਡੋਰੀ ਰਾਖੀਅਲੇ। ਸੰ. ਪੰਚ। ਫਾ. ਯਨ। ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਸੰਤੋਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ। ਜਿਨ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਸੰਤੋਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਹਰਿ ਗਾਇਆ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਹਰਿ ਸੇ ਭੇਦ ਨਹੀ।

**ਪੰਚ ਤਤ** ਦੇ. ੧. ਆਕਾਸ ੨. ਵਾਯੂ ੩. ਅਗਨਿ ੪. ਜਲ ੫. ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ- ਏਕ ਸੂਖਮ, ਦੂਜੇ ਥੂਲ। ਸੂਖਮੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸਬਦ ਸਪਰਸ ਰੂਪ ਰਸ ਗੰਧ ਹੈ, ਯੇ ਥੂਲ ਆਕਾਸਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਬੀਜ ਰੂਪ ਹੈ। ਥੂਲ ਆਕਾਸਾਦਿ ਅੰਕੁਰ ਕੀ ਜਗਹ ਹੈ, ਥੂਲ ਤਤੋਂ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਔ ਸੂਖਮ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਂਖ੍ਯ ਬੇਦਾਂਤ ਮਤੋਂ ਮੇ ਤੁਲ੍ਯ ਹੈ ਅਰਥ ਕਾ ਭੇਦ ਹੈ। ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਥੂਲੋਂ ਕੇ ਬੀਜ ਹੈਂ, ਗੁਣ ਉਨ ਕੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ ਹੈਂ। ਬੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੋ ਸਬਦ ਪਾਂਚੋ ਤਤੋਂ ਮੇ ਹੈ, ਨੈਯਾਯਿਕ ਮਤ ਮੋ ਏਕ ਆਕਾਸ ਮਾਤ੍ਰ ਮੋ ਰਹੇ ਹੈ, ਰਚਨਾ ਸਭ ਕੀ ਈਸ੍ਵਰ ਰਚੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਆਪੇ ਪੰਚ ਤਤੁ ਬਿਸਥਾਰਾ। ਵਾਮ ਮਤੀ ਪਾਂਚ ਮਕਾਰੋਂ ਕੋ ਤਤ੍ਵ ਮਾਨੇ ਹੈਂ- ੧. ਮਦ੍ਯ ੨. ਮਾਸ ੩. ਮਤਸ ੪. ਮੈਥੁਨ ੫. ਮੁਦ੍ਰਾ, ਯੇ ਪਾਂਚ ਮਕਾਰ ਹੈਂ। ਭੂਜੇ ਚਿੜਵੇ ਚਨੇ ਗੇਹੂ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁਦ੍ਰਾ ਹੈ ਯਹ ਅਰਥ ਬਾਚਸਪਤ੍ਯ ਬ੍ਰਿਹੱਨਿਬੰਧ ਕੋਸ ਮੋ ਮਕਾਰੋਂ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ।

**ਪੰਚ ਤਤ੍ਵ** ਸੰ. ਪੰਚ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਮੇਲ ਦੂਰ ਹੋ ਕਰ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਰਥਾਤ ਮਰਣ।

**ਪੰਚ ਤਤ੍ਵ** ਸੰ. ਆਕਾਸਾਦਿ ; ਵਾਮ ਮਤ ਮੇ ਮਦਰਾਦਿ ; ਵੈਸ੍ਨਵ ਮਤ ਮੇ- ੧. ਗੁਰੁ ਤਤ੍ਵ ੨. ਮੰਤ੍ਰ ਤਤ੍ਵ ੩. ਮਨ ਤਤ੍ਵ ੪. ਦੇਵ ਤਤ੍ਵ ੫. ਧ੍ਯਾਨ ਤਤ੍ਵ।

**ਪੰਚ ਤਨ ਮਾਤ੍ਰਾ** ਸੰ. ਸਾ ਸਾ ਅਰਥਾਤ ਵਹੁ ਵਹੁ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਵੇਂ ਜਿਨ ਕੀ ਐਸੇ ਸਬਦ ਸਪਰਸ ਰੂਪ ਰਸ ਗੰਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਜਿਨ ਮੋ ਆਕਾਸਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਸਾਂਤ ਘੋਰਾਦਿ ਸ੍ਵਭਾਵਨ ਹੀ ਉਪਜੇ ਜੋ ਥੂਲੋਂ ਮੇ ਭਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।

**ਪੰਚ ਤੀਨਿ ਨਵ ਚਾਰਿ** ਵਾ. ਪਾਂਚ ਤਤ੍ਵ ਤੀਨ ਗੁਣ ਨੌ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕੇ ਗੋਲਕ ਚਾਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਆਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੋ ਲੈ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਤੀਨਿ ਨਵ ਚਾਰਿ ਸਮਾਵੈ।

**ਪੰਚ ਦਾਸ** ਗੁ. ਕਾਮਾਦਿ ਭ੍ਰਿਤ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਦਾਸ ਤੀਨਿ ਦੋਖੀ ਏਕ ਮਨੁ ਅਨਾਥ ਨਾਥ।

**ਪੰਚ ਦੁਸਟ** ਸੰ. ਸੰਜਮਹੀਨ ਪਾਂਚੋ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਯ। ਗੁ. ਕਾਮਾਦਿ, ਯਥਾ- ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਤੇਰੈ ਭਰਵਾਸੈ ਪੰਚ ਦੁਸਟ ਲੈ ਸਾਧਹਿ।

**ਪੰਚ ਦੂਤ** ਸੰ. ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰ, ਯਥਾ- ਭਾਗਿ ਗਏ ਪੰਚ ਦੂਤ ਲਾਵੇ।

**ਪੰਚ ਦੋਖ** ਸੰ. ਕਾਮਾਦਿ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਦੋਖ ਅਸਾਧ ਜਾ ਮਹਿ ਤਾ ਕੀ ਕੇਤਕ ਆਸ। ਪੁਨਾ- ਪੰਚ ਦੋਖ ਛਿਦ੍ਰ ਇਆ ਤਨ ਮਹਿ ਬਿਖੈ ਬਿਆਧਿ ਕੀ ਕਰਣੀ।

**ਪੰਚ ਧਾਤੁ** ਗੁ. ਆਕਾਸਾਦਿ ਤਤ੍ਵੋਂ ਕੀ ਰਚਨਾ, ਯਥਾ- ਜਬ ਚੂਕੈ ਪੰਚ ਧਾਤੁ ਕੀ ਰਚਨਾ। ਕਾਮਾਦਿ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਧਾਤੁ ਵਿਚਿ ਪਾਈਅਨੁ ਮੋਹੁ ਝੂਠੁ ਗੁਮਾਨੁ।

**ਪੰਚ ਪਦੇ** ਗੁ. ਰਹਾਉ ਕੀ ਤੁਕੋਂ ਬਿਨਾ ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਪੌੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਬਦ।

**ਪੰਚ ਪਿਤਾ** ਸੰ. ੧. ਜਨਕ ੨. ਦੀਖ੍ਯਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ੩. ਕੰਨਯਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ੪. ਅੰਨ ਦਾਤਾ ੫. ਭਯ ਸੇ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਪੰਚ ਪੂਤ** ਦੇ. ਆਕਾਸਾਦਿ ਪਾਂਚ ਤਤ੍ਵ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਪੂਤ ਜਣੇ ਇਕ ਮਾਇ। ਏਕ ਮਾਯਾ ਨੇ ਆਕਾਸਾਦਿ ਭੂਤ ਰਚੇ।

**ਪੰਚ ਬਾਣ** ਸੰ. ਪੰਚ ਬਾਣੋ ਵਾਲਾ ਕਾਮ, ਬਾਣ- ੧. ਮੋਹਨ ੨. ਉਨਮਾਦਨ ੩. ਸੋਖਣ ੪. ਤਾਪਨ ੫. ਸੁੰਭਨ, ਯੇ ਹੈ।

**ਪੰਚ ਬਿਖਾਦੀ** ਵਾ. ਸੰਜਮਹੀਨ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਯ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਬਿਖਾਦੀ ਏਕੁ ਗਰੀਬਾ ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰੇ।

**ਪੰਚ ਭੂ** ਸੰ. ਸੂਖਮ ਪੰਚ ਭੂਤੋਂ ਕੀ ਅੰਸੋ ਸੇ ਬਨੇ ਮਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਭੂ ਆਤਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਰਸਿ ਪੋਖੈ।

**ਪੰਚ ਭੂ ਆਤਮਾ** ਦੇ. ਮਨ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਭੂ ਆਤਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਰਸਿ ਪੋਖੈ।

**ਪੰਚ ਭੂ ਨਾਇਕੋ** ਵਾ. ਪਾਂਚ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਭੂ ਨਾਇਕੋ ਆਪਿ ਸਿਰੰਦਾ।

**ਪੰਚ ਭੂਤ** ਸੰ. ਆਕਾਸਾਦਿ।

**ਪੰਚ ਮਹਾ ਪਾਤਕ** ਸੰ. ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਹਾਂ ਪਾਤਕ- ੧. ਬ੍ਰਹਮਤਯਾ ੨. ਸੁਰਾਪਾਨ ੩. ਸ੍ਵਰਣ ਕੀ ਚੋਰੀ ੪. ਗੁਰੁ ਪਤਿਨੀ ਗਮਨ ੫. ਇਨ ਕਰਮੋ ਵਾਲਯੋ ਕਾ ਮੇਲ।

**ਪੰਚ ਮਹਾ ਯਗ** ਸੰ. ੧. ਦੈਵ ਯਗ ੨. ਭੂਤ ਯਗ ੩. ਪਿਤ੍ਰੀ ਯਗ, ੪. ਬ੍ਰਹਮ ਯਗ ੫. ਨਰ ਯਗ। ੧. ਹੋਮ, ਦੈਵ ਯਗ ਹੈ ੨. ਬਲੀ, ਭੂਤ ਯਗ ਹੈ ੩. ਪਿੰਡ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਪਿਤ੍ਰਿ ਯਗ ਹੈ ੪. ਪੜ੍ਹਾਨਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਯਗ ਹੈ ੫. ਅਤਿਥਿ ਪੂਜਾ, ਨਰ ਯਗ ਅਰਥਾਤ ਮਨੁਖ੍ਯ ਯੱਗ ਹੈ, ਇਨ ਯਗਨ ਸੇ ਚੁੱਲੇ, ਚੱਕੀ, ਬੁਹਾਰੀ, ਘੜਬਲੀ, ਉਖਲੀ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਨ ਪਾਪੋਂ ਸੇ ਗ੍ਰਿਹਸ੍ਥ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ ਪਾਤੇ।

**ਪੰਚ ਮਕਾਰ** ਸੰ. ੧. ਮਦਯ ੨. ਮਾਂਸ ੩. ਮਤਸ ੪. ਮੈਥਨ ੫. ਮੁਦ੍ਰਾ, ਮਦਯਾਦਿਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈਂ। ਮੁਦ੍ਰਾ ਯਹ ਹੈ- ਪ੍ਰਿਥੁਕਾਤੰਡੁਲਾ ਭ੍ਰਸ੍ਟਾ ਗੋਧੂਮ ਚਣਕਾਦਯ: ਤੇਸ਼ਾਂਨਾਮ ਭਵੇਦੇਵੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਮੁਕ੍ਤਿ ਪ੍ਰਦਾਯਿਨੀ। ਅਰਥ ਪੂਰਬ 'ਪੰਚ ਤਤ' ਸਬਦਾਰਥ ਮੇ ਲਿਖਾ ਗਯਾ ਹੈ।

**ਪੰਚ ਮਜਮੀ** ਗੁ. ਪੰਚ ਬਾਪ ਕਾ ਬੇਟਾ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਮਜਮੀ ਜੋ ਪੰਚਨ ਰਾਖੈ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਪੰਚ ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖੋਂ ਕੋ ਚਿਤ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਰਖੇ ਹੈ, ਸੋ ਏਕ ਬਾਪ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਪਾਂਚ ਕਾ ਬੇਟਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਬਯਭਿਚਾਰਨੀ ਕਾ ਹੈ। ਫਾ. ਮੁਅਜ਼ਮਾ ਸੇ ਮਜਮੀ ਹੈ।

**ਪੰਚ ਮਨਾਏ** ਗੁ. ਅਹਿੰਸਾ, ਸਤਯ, ਅਸ੍ਤੇਯ, ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ, ਅਪਰਿਗ੍ਰਹ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਮਨਾਏ ਪੰਚ ਰੁਸਾਏ।

**ਪੰਚ ਮਰਦ** ਵਾ. ਕਾਮਾਦਿ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਮਰਦ ਸਿਦਕਿ ਲੇ ਬਾਧਹੁ। ਇਨ ਕੋ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਨਿਸਚੇ ਸੇ ਬਾਂਧੋ।

**ਪੰਚ ਮਾਤਾ** ਦੇ. ੧. ਨਿਜ ਮਾਤਾ ੨. ਗੁਰੁ ਪਤਨੀ ੩. ਰਾਜ ਪਤਨੀ ੪. ਉਪ ਮਾਤਾ ੫. ਸਸ।

**ਪੰਚ ਮਾਰਿ** ਗੁ. ਪਾਂਚ ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖ ਨਾਸ ਕਰ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਮਾਰਿ ਪਾਵਾ ਤਲਿ ਦੀਨੇ।

**ਪੰਚ ਮਿਲੇ** ਵਾ. ਯੋਗ ਮਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਮ ਵਾ ਨਿਯਮ, ਯਥਾ- ਮਨ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਮਹਿ ਮਨੂਆ ਪੰਚ ਮਿਲੇ ਗੁਰ ਭਾਈ।

**ਪੰਚ ਮੁਦ੍ਰਾ** ਸੰ. ਅਵਾਹਨੀ ਆਦਿ ਪਾਂਚ ਮੁਦ੍ਰਾ, ਨਾਮ ਇਨ ਕੇ 'ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਦੀਪ' ਮੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ- ੧. ਫੂਲੋਂ ਸੇ ਪੂਰਿਤ ਅੰਜਲਿ ਅਵਾਹਨੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਹੈ ੨. ਜੇਕਰ ਏਹੀ ਤਲੇ ਕੋ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਤਬ ਸਥਾਪਨੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਹੈ ੩. ਊਚੇ ਅੰਗੂਠੋਂ ਵਾਲੀ ਮੁਠੀਓਂ ਕੇ ਸੰਯੋਗ ਸੇ ਸੰਧਾਪਨੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਹੈ ੪. ਅੰਗੂਠੇ ਜਿਸ ਮੇ ਭੀਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕੀਏ ਜਾਵੇ ਵਹੁ ਸੰਬੋਧਨੀ ਹੈ ੫. ਊਪਰ ਕੋ ਉਠਾਈ ਦੋਨੋ ਮੁੱਠੀਓਂ ਵਾਲੀ ਸੰਮੁਖੀ ਕਰਣੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਹੈ, ਯਹ ਤੰਤ੍ਰ ਮੇ ਲਿਖੀ ਹੈਂ।

**ਪੰਚ ਰਾਸੀ** ਗੁ. ਪੰਚ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਸੰਜਮ ਸੇ ਜਿਸ ਕੇ ਸੋਈ ਤੀਰਥ ਵਾਸੀ।

**ਪੰਚ ਰਾਤ੍ਰ** ਸੰ. ੧. ਰਾਤ੍ਰਿ ਪੰਚਕ ੨. ਨਾਰਦਾਦਿ ਰਿਖੀਓਂ ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸਾਰਥ ਗ੍ਰੰਥ, ਤਿਸ ਕਾ ਬਰਨਨ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਾਣ ਕੇ ੧੩੨ ਅਧਯਾਯ ਮੇ ਕਹਾ ਹੈ 'ਰਾਤ੍ਰ' ਪਦ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਸੋ ਗ੍ਯਾਨ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ- ਪਹਲਾ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਗ੍ਯਾਨ, ਦੂਸਰਾ ਵਹੀ ਨਿਰਗੁਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸਕ, ਤੀਸਰਾ ਵਹੀ ਸਰਬ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪਰਾਯਣਤਾ ਪ੍ਰਕਾਸਕ, ਚੌਥਾ ਤਾਮਸ ਜਿਸ ਕੀ ਭਕ੍ਤ ਵਾਛਾਂ ਨਹੀ ਕਰੇਂ, ਪਾਂਚਵਾ ਰਾਜਸ ਜਿਸ ਕੋ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨਹੀ ਚਾਹੇ, ਇਸ ਪੰਚ ਵਿਧ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪੰਚ ਰਾਤ੍ਰ' ਹੈ, ਵਹੁ 'ਪੰਚ ਰਾਤ੍ਰ' ਸਪਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ- ੧. ਬ੍ਰਾਹਮ- ਬ੍ਰਹਮਾ ਰਚਿਤ ੨. ਸੈਵ- ਸਿਵ ਰਚਿਤ ੩. ਕੌਮਾਰੁ- ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ ਰਚਿਤ ੪. ਬਾਸਿਸ੍ਟ- ਬਾਸਿਸ ਰਚਿਤ ੫. ਕਾਪਿਲ- ਕਪਿਲ ਰਚਿਤ ੬. ਗੋਤਮੀਯ- ਗੋਤਮ ਰਚਿਤ ੭. ਨਾਰਦੀਯ- ਨਾਰਦ ਮੁਨਿ ਰਚਿਤ।

**ਪੰਚ ਰੁਸਾਏ** ਗੁ. ੧. ਕਾਮ ੨. ਕ੍ਰੋਧ ੩. ਲੋਭ ੪. ਮੋਹ ੫. ਅਹੰਕਾਰ।

**ਪੰਚ ਲੋਗ** ਗੁ. ਚੌਧਰੀ ਲੋਗ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਲੋਗ ਸਭਿ ਹਸਣ ਲਗੇ।

**ਪਚੰਦੇ** ਗੁ. ਦਗਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਵੈਰੁ ਕਰਹਿ ਨਿਰਵੈਰ ਨਾਲਿ ਧਰਮ ਨਿਆਇ ਪਚੰਦੇ।

**ਪੰਚਨ** ਦੇ. ਕਾਮਾਦਿ ਪਾਂਚ ਦੋਖੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਮਜਮੀ ਜੋ ਪੰਚਨ ਰਾਖੈ।

**ਪੰਚਮ ਕਰਮ** ਸੰ. ਨਯਾਯ ਮਤ ਮੇ- ੧. ਉਤਖੇਪਣਾ- ਉਪਰ ਫੈਕਣਾ ੨. ਅਪਖੇਪਣ- ਤਲੇ ਫੈਂਕਣਾ ੩. ਆਕੁੰਚਨ- ਇਕਤ੍ਰ ਕਰਨਾ ੪. ਪ੍ਰਸਾਰਣ- ਪਸਾਰਨਾ ੫. ਗਮਨ- ਚਲਨਾ। ਚਿਕ੍ਰਿਸਾ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਕਹੇ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਵਮਨ- ਮੁਖ ਰਸਤੇ ਨਿਕਾਸਨਾ ੨. ਰੇਚਨ- ਗੁਦਾ ਰਸਤੇ ਨਿਕਾਸਨਾ ੩. ਨਸਜ- ਨਸਵਾਰਾਦਿਕ ੪. ਨਿਰੂਹ, ਬਸਤੀ- ਗੁਦਾ ਰਸਤੇ ਔਖਧਾਦਿਕ ਚੜ੍ਹਨੀ ੫. ਅਨੁਵਾਸਨ- ਪਿਚਕਾਰੀ ਸਾਥ ਗੁਦਾ ਰਸਤੇ ਪੇਟ ਮੇ ਸ੍ਨੇਹਾਦਿ ਵਸਤੁ ਚੜ੍ਹਾਵਨੀ।

**ਪੰਚਮਿ** ਸੰ. ਪਾਂਚ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਾਂਚਵਾ, ਯਥਾ- ਪੰਚਮਿ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਜਿਹ ਜਾਨਿਓ ਪਰਪੰਚੁ। ਸੂਰ ਬਿਸੇਖ ; ਪੰਚ ਮਾਰਗ।

**ਪੰਚਮੀ** ਸੰ. ਸੁਕਲ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਪਖੋਂ ਕੀ ਪਾਂਚਵੀ ਤਿਥਿ, ਯਥਾ- ਪੰਚਮੀ ਪੰਚ ਭੂਤ ਬੇਤਾਲਾ।

**ਪੰਚਾ** ਗੁ. ਕਾਮਾਦਿਕ, ਯਥਾ- ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਆਵਹਿ ਬਸਿ ਪੰਚਾ। ਪੁਨਾ- ਪੰਚਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸੰਗੁ ਚੁਕਾਇਆ।

**ਪੰਚਾਇਣੁ** ਗੁ. ਪਾਂਚਵਾਂ, ਯਥਾ- ਚਾਰੇ ਜਾਗੇ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਪੰਚਾਇਣੁ ਆਪੇ ਹੋਆ। ਚਾਰੋ ਵੇਦ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਹੇਤ ਜਾਗੇ ਹੈਂ ਚਾਰੋ ਜੁਗੋਂ ਮੇ, ਅਬ ਚੌਥੇ ਅਥਰਬਣ ਵੇਦ ਕੇ ਸਮੇ ਮੇ ਸੁਗਮ ਰੀਤਿ ਸੇ ਉਨ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਬੋਧਨ ਹੇਤ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਗੁਰੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਭਯਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਵਾ ਚਾਰ ਰਿਖੀਆ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਾਮਾਦਿ ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ, ਵੇਦ ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਯਹ ਵੇਦੋਂ ਮੇ ਲਿਖਣੇ ਸੇ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਯਹ 'ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ' ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਲਿਖਨੇ ਸੇ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਸਾਹਬ ਜੀ ਆਗੇ ਵਾਰ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਪਰਮ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੇ ਲੇ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਚਾਰੋ ਗੁਰੁ ਚਹੁ ਜੁਗੀ, ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸਮੇ ਮੇ ਜਾਗੇ ਹੈਂ, ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਉਪਦੇਸ ਦੇਤੇ ਰਹੇ ਹੈ, ਅਬ ਉਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਪੰਚਮ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਆਪ ਹੀ ਤੁਮ ਭਏ ਹੋ, ਜੈਸੇ ਪਹਲੇ ਅੰਗਦਾਦਿ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭਏ। ਯਮ ; ਨਿਯਮ ਮੇ, ਯਥਾ- ਰਾਜਾ ਤਖਤਿ ਟਿਕੈ ਗੁਣੀ ਭੈ ਪੰਚਾਇਣ ਰਤੁ।

**ਪੰਚਾਸਾ** ਦੇ. ਪੰਚਾਸ ਉਣਚਾਸ ਕੋਟ ਧਰਤੀ ਮੱਟੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ਏਕ ਕੋਟ ਤਾਂਬੇ ਕੀ ਹੈ ਉਸ ਮੇ ਵਸੇ ਹੈ ਜਹਾਂ ਖਾਨੇ ਪੀਨੇ ਕੋ ਕੁਛ ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਤੇ ਤਸਕਰ ਜੋ ਨਾਮੁ ਨ ਲੇਵਹਿ ਵਾਸਹਿ ਕੋਟ ਪੰਚਾਸਾ।

**ਪਚਾਸੀ** ਦੇ. ਪਚਾਸ ਬਰਸ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਮੇ, ਯਥਾ- ਪਚਾਸੀ ਪਗੁ ਖਿਸੈ ਸਠੀ ਕੇ ਬੋਢੇਪਾ ਆਵੈ।

**ਪੰਚਾਹਰੁ** ਵਾ. ਪਾਂਚ ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖ ਜੋ ਜਨੋ ਕੇ ਸੁਭ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਹਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪੰਚਾਹਰੁ ਨਿਦਲਿਅਉ ਸੁੰਨ ਸਹਜਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਸਹਾਰ੍ਯਉ।

**ਪੰਚਾਕਾਰੀ** ਗੁ. ਸਤਜਾਦਿ ਪਾਂਚੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ।

**ਪੰਚਾਨਨ** ਸੰ. ਸਿੰਘ, ਸੇਰ, ਬਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮੁਖ ਵਾਲਾ ; ਮਹਾਦੇਵ ਈਸਾਨਾਦਿ ਮੁਖੋ ਵਾਲਾ।

**ਪਚਾਰਾ** ਪੰ. ਲੋਕੋ ਕਾ ਪਤੀਆਵਨਾ, ਯਥਾ- ਲੋਕ ਪਚਾਰਾ ਕਰੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ।

**ਪਚਾਰੀਐ** ਗੁ. ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੇਹਾ ਘਾਲੇ ਘਾਲਣਾ ਤੇਵੇਹੋ ਨਾਉ ਪਚਾਰੀਐ। ਜੈਸਾ ਕਰਮ ਪੁਰਖ ਕਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਨਾਮੋ ਸੇ ਉਸ ਕਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਸੂਦ੍ਰ ਯੋਗਜ ਕਰੇ ਸੂਦ੍ਰ, ਗੀਤਾ ਮੇ ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜੀ ਨੇ ਕਰਮ ਸੇ ਬਰਣ ਬਯਵਸਥਾ ਕਹੀ ਹੈ "ਚਾਤੁਰ ਵਰਣਯੰਮਯਾਸ੍ਰਿਸ੍ਟੰ ਗੁਣ ਕਰਮ ਬਿਭਾਗਸ:" ਚਾਰੋ ਵਰਣੋ ਮੈਨੇ ਰਚੇ ਹੈ ਗੁਣੋ ਕਰਮੋ ਕੇ ਵਿਭਾਗ ਸੇ।

**ਪੰਚਾਲ** ਸੰ. ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ।

**ਪੰਚਾਲੀ** ਸੰ. ਕਪੜੇ ਕੀ ਪੁਤਲੀ, ਬਸਤ੍ਰ ਕੀ ਬਨਾਈ ਮੂਰਤਿ ; ਗੀਤ ਬਿਸੇਖ ਜੋ ਬੰਗਾਲੇ ਦੇਸ ਮੇ ਪੰਚਾਲੀ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਗੁ. ਪਾਂਚ ਪਾਡਵੋਂ ਕੀ ਪਯਾਰੀ ਦ੍ਰੋਪਤੀ, ਯਥਾ- ਪੰਚਾਲੀ ਕਉ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੁਧਿ ਆਈ।

**ਪਚਾਵਣਿਆ** ਪੰ. ਪਚਾਨੇ ਵਾਲੇ ਜਮੋ ਨੇ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖ ਪਾਪਿ ਪਚਾਵਣਿਆ। ਪਕਾਈਤੇ ਹੈਂ ਪਕਾਨੇ ਵਾਲੇ ਜਮੋ ਨੇ। ਪਾਪੋਂ ਮੇ ਮੇਲਨੇ ਵਾਲੇ, ਜੈਸੇ- ਪਾਪੇ ਪਚੇ ਪਚਾਵਨਿਆ।

**ਪਚਾਵੈ** ਪੰ. ਦਗਧ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਈਹਾ ਸੁਖੁ ਨਹੀ ਦਰਗਹ ਢੋਈ ਜਮ ਪੁਰਿ ਜਾਇ ਪਚਾਵੈ।

**ਪਚਿ** ਦੇ. ਖਚਿਤ ; ਦਗਧ ਹੋ ਹੋ, ਯਥਾ- ਮੋਹਿ ਪਚੇ ਪਚਿ ਅੰਧਾ ਮੂਆ।

**ਪੰਚੀ** ਗੁ. ਪੰਚੋਂ ਨੇ।

**ਪਚੀਸ** ਦੇ. ਪਾਂਚ ਔ ਬੀਸ, ਯਥਾ- ਪਾਂਚ ਪਚੀਸ ਮੋਹ ਮਦ ਮਤਸਰ। ਪਾਂਚ ਤਤ੍ਵੋਂ ਕੀ ਪਚੀਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਾ, ਅੰਸ।

**ਪਚੀਜੈ** ਗੁ. ਔਰੋਂ ਕੋ ਦਗਧ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਮਾਇਆ ਕੇ ਜੋ ਅਧਿਕਾਈ ਵਿਚਿ ਮਾਇਆ ਪਚੈ ਪਚੀਜੈ।

**ਪਚੇ** ਪੰ. ਜਲਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਪਚੇ ਦੀਪਕ ਦੇਖਿ ਪਤੰਗਾ।

**ਪੰਚੇ ਸਬਦ** ਗੁ. ਤਤਾਦਿਕ ਦੋਹਾ॥ ਤਤ(੧) ਤੰਤੀ ਵਿਤ(੨) ਚਰਮ ਕਾ ਘਨ(੩) ਕਾਸੀ ਕੋ ਜਾਨ॥ ਨਾਦ(੪) ਸਬਦ ਘਟ ਕੋ ਕਹੇ ਸੁਬਰ(੫) ਸ੍ਵਾਸ ਪਹਿਚਾਨ॥੧॥ ਯਥਾ- ਪੰਚੇ ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ ਬਾਜੇ ਸੰਗੇ ਸਾਰਿੰਗਪਾਨੀ।

**ਪਚੇ ਪਚਾਈ ਹੇ** ਵਾ. ਆਪ ਦਗਧ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰੋਂ ਕੋ ਦਗਧ ਕਰੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਮਨਮੁਖ ਪਚੇ ਪਚਾਈ ਹੇ।

**ਪਚੈ ਪਚਾਇ** ਗੁ. ਆਪ ਦਗਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਔਰੋਂ ਕੋ ਦਗਧ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਸਤਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨ ਭੇਟਿਓ ਸੁ ਭਉਜਲਿ ਪਚੈ ਪਚਾਇ।

**ਪਛਤਾਪੈ** ਗੁ. ਪਸ੍ਚਾਤਾਪ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਹੁਰ ਬਹੁਰ ਪਛਤਾਪੈ।

**ਪਛਾਣੰਦੋ** ਸਿੰ. ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੁਖਹੁ ਅਲਾਏ ਹਭ ਮਰਣੁ ਪਛਾਣੰਦੋ ਕੋਇ।

**ਪਛਾਣੂ** ਪੰ. ਪਹਚਾਨ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਪਛਾਣੂ ਜੀਅ ਕਾ ਇਕੋ ਰਖਣਹਾਰੁ।

**ਪਛਾਵਿਆ** ਗੁ. ਪਛਾਵੇ ਤੁਲਜ, ਛਾਯਾ ਤੁਲਜ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੇਤੇ ਮਾਇਆ ਰੰਗ ਤੇਤ ਪਛਾਵਿਆ।

**ਪਛਾੜ੍ਉ** ਪੰ. ਜੁਧ ਮੇ ਮਾਰੇ, ਯਥਾ- ਮੋਹੁ ਮਲਿ ਬਿਵਸਿ ਕੀਅਉ ਕਾਮੁ ਗਹਿ ਕੇਸ ਪਛਾੜ੍ਉ। ਕੂਟੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਿਰੁ ਹਾਥ ਪਛੋੜੈ ਅੰਧਾ ਮੂੜ।

**ਪਛਿਮ ਫੇਰਿ** ਵਾ. ਪ੍ਰਾਣ ਪਵਨ ਕੋ ਖੱਬੇ ਪਾਸਯੋਂ ਫੇਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪਛਿਮ ਫੇਰਿ ਚੜਾਵੈ ਸੂਰੁ।

**ਪਛਿਮਿ** ਦੇ. ਸੂਰਯ ਅਸਤ ਕਾ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਦਖਨ ਦੇਸਿ ਹਰੀ ਕਾ ਬਾਸਾ ਪਛਿਮਿ ਅਲਹ ਮੁਕਾਮਾ। ਸੰ. ਪਸ੍ਚਿਮ।

**ਪਛੁਤਹਿ** ਗੁ. ਪਛਤਾਨੇ ਸੇ ਭੀ, ਯਥਾ- ਵੇਖਦਿਆ ਹੀ ਮਾਇਆ ਧੁਹਿ ਗਈ ਪਛੁਤਹਿ ਪਛੁਤਾਇਆ। ਪਛਤਾਵੇ ਸੇ ਭੀ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰੇ ਹੈਂ।

**ਪਛੋੜੀਐ** ਪੰ. ਕੂਟੀਏ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਾਪੜ ਜਿਵੈ ਪਛੋੜੀਐ ਘੜੀ ਮੁਹਤ ਘੜੀਆਲੁ। ਪਛਾੜੀਏ, ਯਥਾ- ਲਹਰੀ ਨਾਲਿ ਪਛਾੜੀਐ ਭੀ ਵਿਗਸੈ ਅਸਨੇਹਿ।

**ਪਛੋੜੈ** ਪੰ. ਹਾਥ ਮਾਰੇ ਜਮੀਨ ਪੈ, ਯਥਾ- ਹਾਥ ਪਛੋੜੈ ਸਿਰੁ ਧੁਣੈ ਜਬ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ। ਮਲੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭੂਮਿ ਭੂਮਿ ਰੋਵੈ ਹਾਥ ਪਛੋੜੀ।

**ਪੰਜ ਜਨ** ਸੰ. ਮਨੁਖ੍ ; ਮਨੁਖ੍ ਤੁਲ੍ ਦੇਵਾਦਿ ; ਮਨੁਖ੍ਯੋਂ ਕੇ ਭੇਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣਦਿ।

**ਪੰਜਵਾ** ਦੇ. ਪਾਂਚਵਾਂ ਘੀ, ਯਥਾ- ਅੰਨੁ ਦੇਵਤਾ ਪਾਣੀ ਦੇਵਤਾ ਬੈਸੰਤਰੁ ਦੇਵਤਾ ਲੂਣੁ ਪੰਜਵਾ ਪਾਇਆ ਘਿਰਤੁ। ੧. ਅੰਨ ੨. ਪਾਣੀ ੩. ਅਗਨਿ ੪. ਲਵਣ ੫. ਘ੍ਰਿਤ, ਇਸੀ ਤੁਕ ਸੇ ਖਾਲਸੇ ਮੇ ਘੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਜਵਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

**ਪੰਜਵੈ** ਦੇ. ਪਾਂਚਵੀ, ਯਥਾ- ਪੰਜਵੈ ਪੰਜੇ ਇਕਤੁ ਮੁਕਾਮੈ ਏਹਿ ਪੰਜਿ ਵਖਤ ਤੇਰੇ ਅਪਰਪਰਾ। ਪਾਂਚਵੀ ਨਿਮਾਜ ਯਹ ਹੈ ਮਨ ਸਹਿਤ ਪਾਂਚੋ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਕੋ ਏਕ ਥਾਨ ਮੇ ਕਰੇ ਭਾਵ ਸਮਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਆਤਮਾ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਕਰੇ।

**ਪੰਜਿ** ਦੇ. ਪਾਂਚ, ਯਥਾ- ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ।

**ਪੰਜਿ ਸਰੀਕ** ਫਾ. ਕਾਮਾਦਿ, ਯਥਾ- ਬੰਨਿ ਆਦੇ ਪੰਜਿ ਸਰੀਕ ਜੀਉ।

**ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ** ਵਾ. ੧. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ ਫਜਰ ਕੀ ੨. ਡੇਢ ਪਹਰ ਦਿਨ ਰਹੇ ਜੁਹਰ ਕੀ ੩. ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਰਹੇ ਅਸਰ ਕੀ ੪. ਸਾਂਝ ਸਮੇ ਮਗਰਬ ਕੀ ੫. ਚਾਰ ਘੜੀ ਰਾਤ ਗਈ ਇਸਾਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ।

**ਪਜੂਤਾ** ਦੇ. ਪਕੜਿਆ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਚਰਣੀ ਚਲੈ ਪਜੂਤਾ ਆਗੈ ਵਿਣੁ ਸੇਵਾ ਫਲ ਲਾਗੇ। ਪਹਰੇ, ਯਥਾ- ਸਸਤ੍ਰ ਪਜੂਤੇ ਸੂਰਿਆਂ।

**ਪੰਜੇ** ਦੇ. ਪਾਂਚੋ ਕਾਮਾਦਿ, ਯਥਾ- ਪੰਜੇ ਬਧੇ ਮਹਾਬਲੀ ਕਰਿ ਸਚਾ ਢੋਆ। ਮੁੱਠੀ ਮੇਂ, ਜੈਸੇ- ਕਾਲ ਕੇ ਪੰਜੇ ਮੇ ਆਯਾ।

**ਪੰਞੂ** ਗੁ. ਪਾ ਲਈਏ, ਯਥਾ- ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਦਇਆ ਕਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸਰਣਾਗਤਿ ਸਾਧੂ ਪੰਞੂ।

**ਪਟ** ਸੰ. ਬਸਤ੍ਰ ; ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ, ਸਾਮਣੇ ਕਰੀ ਵਸਤੁ ; ਪਿਆਲ ਨਾਮਾ ਬ੍ਰਿਛ। ਦੇ. ਰੇਸਮ, ਯਥਾ- ਘਿਅ ਪਟ ਭਾਂਡਾ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ। ਪੁਨਾ- ਹੰਢੈ ਉੱਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ। ਪੰ. ਜੰਘਾ।

**ਪਟਕ** ਦੇ. ਫੈਂਕ।

**ਪਟਣ** ਦੇ. ਸਹਰ, ਯਥਾ- ਹਟ ਪਟਣ ਬਿਜ ਮੰਦਰ ਭੰਨੈ ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਘਰਿ ਆਵੈ। ਸੰ. ਪੱਤਨ।

**ਪਟੰਤਰ** ਦੇ. ਸਮਾਨ, ਯਥਾ- ਤਾਸੁ ਪਟੰਤਰ ਨ ਪੁਜੈ ਹਰਿ ਜਨ ਕੀ ਪਨਿਹਾਰਿ। ਪਤਾ, ਨਿਸਾਨੀ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਏਹੁ ਪਟੰਤਰਾ ਤਿਤੁ ਦੀਬਾਣਿ ਗਇਆਹ।

**ਪਟਨ** ਦੇ. ਸਹਰ, ਜੈਸੇ- ਬਿਰਦ ਤਜਾਵਤ ਨਾਗਾ ਪਟਨ। ਸੰ. ਪੱਤਨ।

**ਪਟੰਬੁ** ਗੁ. ਫਰੇਬ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਪਟੰਬੁ ਗਲੀ ਮਨੁ ਲਾਵਸਿ।

**ਪਟੰਬਰ** ਦੇ. ਰੇਸਮੀ ਬਸਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਹਢਾਵਹਿ। ਜਿਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਕਪਾਸਾਦਿਕੋ ਕੇ, ਪੁਨਾ ਰੇਸਮ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਰੇ ਹੈਂ। ਪੁਨਾ- ਪਹਿਰੇ ਪਟੰਬਰ ਕਰਿ ਅਡੰਬਰ ਆਪਣਾ ਪਿੜੁ ਮਲੀਐ।

**ਪਟਲੁ** ਸੰ. ਪੜਦਾ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਪਟਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਜਾਰਹੁ।

**ਪਟਵਾਰੀ** ਦੇ. ਗ੍ਰਾਮੋ ਕੀ ਖਤੌਨੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਮਾਮਲਾ ਲਿਖਨੇ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਸੇ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਲੋਗਾ ਮੋ ਕਉ ਨੀਤਿ ਡਸੈ ਪਟਵਾਰੀ।

**ਪਟੀ** ਦੇ. ਬਾਲਕੋਂ ਕੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਹੇਤ ਅਖਰੋ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਬਾਣੀ, ਯਥਾ- ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ। ਇਤਯਾਦਿ ਪਟੀ ਬਾਣੀ। ਅਖਰ ਲਿਖਨੇ ਕੀ ਤਖਤੀ ; ਲੰਬਾ ਟੁਕੜਾ ; ਫਟੀ ਹੂਈ ਵਸਤੁ।

**ਪਟੀਆ** ਪੰ. ਜ਼ੁਲਫਾਂ, ਕੇਸਾਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਸਿਰਿ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆ ਮਾਂਗੀ ਪਾਇ ਸੰਧੂਰੁ। ਪੁਨਾ- ਮਾਠਿ ਗੁੰਦਾਈਂ ਪਟੀਆ ਭਰੀਐ ਮਾਗ ਸੰਧੂਰੇ। ਲਿਖਨੇ ਕੀ ਤਖਤੀ ਪੈ, ਯਥਾ- ਮੇਰੀ ਪਟੀਆ ਲਿਖਿ ਦੇਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਮੁਰਾਰਿ।

**ਪਟੈ** ਦੇ. ਸੰਨਦਾ, ਯਥਾ- ਨਾਦੀ ਬੇਦੀ ਸਬਦੀ ਮੋਨੀ ਜਮ ਕੇ ਪਟੈ ਲਿਖਾਇਆ। ਪੰ. ਸਿਰ ਕੇ ਕਾਨੋ ਪ੍ਰਯੰਤ ਲੰਬੇ ਰਖੇ ਰੋਮ।

**ਪਟੋਲਾ** ਪੰ. ਬਸਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰੇਮ ਪਟੋਲਾ ਤੈ ਸਹਿ ਦਿਤਾ ਢਕਣ ਕੂ ਪਤਿ ਮੇਰੀ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੇ ਅਪਨੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਰੂਪ ਬਸਤ੍ਰ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਰਾ ਬਢਾਨੇ ਕੋ। ਪੁਨਾ- ਫਰੀਦਾ ਪਾੜਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਉ। ਗੁੱਡੀ ਕਾ ਬਸਤ੍ਰ ; ਗੁੱਡੀ ਕਪੜੇ ਕੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਪੰਜਾਬ ਮੇ।

**ਪਠਾਣਾ** ਦੇ. ਪਠਾਣੋ ਕੀ, ਪਠਾਣ ਹਿੰਦੂਓਂ ਮੇ ਰਜਪੂਤੋਂ ਕੀ ਜਗਾ ਏਕ ਯਵਨੋ ਕੀ ਜਾਤਿ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਾ ਭਈ ਲੜਾਈ ਰਣ ਮਹਿ ਤੇਗ ਵਗਾਈ।

**ਪੰਡ** ਪੰ. ਪੋਟ, ਬੋਝਾ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਤਿਹਾਂ ਗੁਣਾ ਕੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰੈ। ਪੁਨਾ- ਰੋਵਣ ਵਾਲੇ ਜੇਤੜੇ ਸਭਿ ਬੰਨਹਿ ਪੰਡ ਪਰਾਲਿ।

**ਪੰਡ ਪਰਾਲਿ** ਵਾ. ਪੰਡ ਪਰਾਲੀ ਕੀ ਭਾਵ ਸੇ ਥੋਥੀ ਨਿਸਫਲ ਵਸਤੂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਰੋਵਣ ਵਾਲੇ ਜੇਤੜੇ ਸਭਿ ਬੰਨਹਿ ਪੰਡ ਪਰਾਲਿ।

**ਪੰਡਾ** ਪੰ. ਗਠੜੀਆਂ, ਪੋਟਾਂ, ਯਥਾ- ਦੁਖ ਕੀਆ ਪੰਡਾ ਖੁਲ੍ਹੀਆ ਸੁਖੁ ਨ ਨਿਕਲਿਓ ਕੋਇ। ਸੰ. ਬਿਬੇਕ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਜਿਸ ਕੇ ਯੋਗੁ ਸੇ ਪੰਡਿਤ ਬਨਤਾ ਹੈ। ਦੇ. ਤੀਰਥ ਪਰੋਹਿਤ।

**ਪੰਡਿਤ** ਸੰ. ਸਤ ਅਸਤ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪੰਡਾ' ਹੈ, ਵੈਸੀ ਬੁਧੀ ਜਿਸ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪੰਡਿਤ' ਹੈ। ਐਸੇ ਪੰਡਿਤ ਕਾ ਲੱਖਣ ਗੁਰੂ ਲਿਖਤੇ ਹੈ- ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ। ਅਰਥ ਯਹ ਪੰਡਿਤ ਵਹੁ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਖੵ ਕੇ ਮਨ ਕੋ ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਮੇ ਨਿਪੁਣ ਕਰੇ ਆਪ ਪਹਲੇ ਨਿਪੁਣ ਹੋਵੇ, ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ ਨਿਸਚੇ ਕਰੇ, ਸੋਈ 'ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਤਿਹਾਂ ਗੁਣਾ ਕੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰੈ' ਪਾਠ ਸੇ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਬਿਚਾਰਵਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਡਿਤ ਮਾਨ ਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਤੁਮ੍ ਦੇਹੁ ਮਤੀ। ਗੀਤਾ ਮੇ ਭੀ ਤਤ੍ਵੇਤਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਪੰਡਿਤ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿ ਮੇ, ਰਾਜਸ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਗਊ ਆਦਿ ਮੇ, ਤਾਮਸ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕੂਕਰਾਦਿਕੋਂ ਮੇ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਏਤਾ ਬਿਚਾਰ ਨਹੀ ਵਹੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜਾ ਭਾਰ ਵਾਹੀ ਗਧੇ ਸਮ ਬੋਝੀ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬਚਨ ਹੈ- ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਪੜੇ ਕਾ ਕਿਆ ਗੁਨੁ ਖਰ ਚੰਦਨ ਜਸ ਭਾਰਾ। ਸ੍ਰੇਸ੍ਰੋਂ ਕਾ ਬਚਨ ਭੀ ਹੈ- ਪਠਕਾ ਪਾਠਕਾ ਸ੍ਚੈਵ ਯੇ ਚਾਨ੍ਯੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਚਿੰਤਕਾ ਸਰ੍ਵੇਤੇ ਬ੍ਯਸਨਿਨੋ ਮੂਰਖਾ: ਯ: ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਨ ਪੰਡਿਤ:। ਅਰਥ ਯਹ ਜੋ ਪਢਨੇ ਪਢਾਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਔਰ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਚਿੰਤਕ ਹੈਂ ਸਭੀ ਵਹੁ ਠਰਕੀ ਮੂਰਖ ਹੈਂ ਜੋ ਬਿਚਾਰ ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਨ ਹੈ ਵਹੀ ਪੰਡਿਤ ਹੈਂ।

**ਪੰਡਿਤ ਮੋਨੀ** ਗੁ. ਪੰਡਿਤ ਮਨਜ, ਨਾ ਪੰਡਿਤ ਹੋ ਕਰ ਅਪਨੇ ਕੋ ਪੰਡਿਤ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਜਨ, ਯਥਾ- ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਮੋਨੀ ਥਾਕੇ ਭੇਖੀ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਈ। ਮੋਨੀ ਕਾ ਮੁੱਖ ਅਰਥ ਚੁੱਪ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸੋ ਚੁਪ ਰਹ ਮੋਨੀ ਕੇ ਸਾਥ ਲਿਖਾ ਨਹੀ ਕੇਵਲ ਪੜ ਪੜ ਥੱਕੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਔ ਚੁਪ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਮੋਨੀਓ ਮੇ ਪੜ ਪੜ ਥਕੇ ਕਹਨਾ ਸੰਭਵੇ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਚਿਤ ਮੇ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀ ਦੇ ਸਕਤੇ, ਪੁਨਾ ਤੀਨ ਗੁਣ ਕੇ ਬੋਝ ਵਾਲੇ ਆਪ ਕੋ ਪੰਡਿਤ ਮਾਨੇ ਹੈ ਉਨ ਕੋ ਉੱਤਮ ਲਾਭ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਕੇਵਲ ਪੜ ਪੜ ਕੇ ਹੀ ਥਕੇ ਹੈ, ਮੋਨੀ ਜੁਦਾ ਭੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪੰਡਿਤ ਪੜਿ ਪੜਿ ਮੋਨੀ ਭੂਲੇ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ। ਈਹਾ ਚੁਪ ਰਹ ਮੋਨੀ ਭੂਲੇ ਹੈ।

**ਪੰਡੈ** ਪੰ. ਗਠੜੀ ਮੇ, ਯਥਾ- ਭੀਤਰਿ ਅਗਨਿ ਬਨਾਸਪਤਿ ਮਉਲੀ ਸਾਗਰੁ ਪੰਡੈ ਪਾਇਆ।

**ਪਤੰਗ** ਸੰ. ਸੂਰਜ ; ਪੰਛੀ ; ਸਾਲੀ, ਚਾਵਲ ਬਿਸੇਖ ; ਮਹੂਏ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ; ਦੀਪਕ ਪੈ ਜਲਨੇ ਵਾਲਾ ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਭ੍ਰਿੰਗ ਪਤੰਗ ਕੁੰਚਰ ਏਕ ਦੋਖ ਬਿਨਾਸ। ਦੇ. ਥੋੜੀ ਅਗਨਿ, ਪਤੰਗਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਕਾਗਜ ਕੀ ਪਤੰਗੀ ; ਸੁਰਖ ਰੰਗ ਬਿਸੇਖ ; ਕਿੰਚਤ, ਯਥਾ- ਸਦਾ ਸੀਗਾਰੀ ਨਾਉ ਮਨਿ ਕਦੇ ਨ ਮੈਲੁ ਪਤੰਗੁ।

**ਪਤਣਿ** ਦੇ. ਨਦੀ ਕੇ ਘਾਟ ਪੈ, ਯਥਾ- ਪਤਣਿ ਕੂਕੇ ਪਾਤਣੀ ਵੰਞਹੁ ਧ੍ਰੁਕਿ ਵਿਲਾੜਿ।

**ਪਤੰਤਿ** ਗੁ. ਪੜਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਤੰਤਿ ਮੋਹ ਕੂਪ ਦੁਰਲਭੵ ਦੇਹੰ।

**ਪਤਨ** ਸੰ. ਗਿਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਦੀਪ ਪਤਨ ਪਤੰਗ।

**ਪਤ੍ਰਾਲੀ** ਗੁ. ਪੱਤਿਓਂ ਕੀ ਅਰਥਾਤ ਸੇਵਕੋਂ ਕੀ ਪੰਕ੍ਤੀ ਕੀ, ਯਥਾ- ਬਲਵੰਡ ਖੀਵੀ ਨੇਕ ਜਨ ਜਿਸੁ ਬਹੁਤੀ ਛਾਉ ਪਤ੍ਰਾਲੀ।

**ਪਤਰਿ** ਦੇ. ਪਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਇਕਤੁ ਪਤਰਿ ਭਰਿ ਉਰਕਟ ਕੁਰਕਟ ਇਕਤੁ ਪਤਰਿ ਭਰਿ ਪਾਨੀ।

**ਪਤਰਿਆ** ਗੁ. ਠਗਿਆ ਗਿਆ, ਯਥਾ- ਕਵਨੁ ਕਵਨੁ ਨਹੀ ਪਤਰਿਆ ਤੁਮ੍ਰੀ ਪਰਤੀਤਿ। ਸੰ. ਪ੍ਰਤਰਿਤ:। ਪਤ੍ਰਾ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਮਿਠੈ ਪਤਰੀਐ ਵੇਖਹੁ ਲੋਕਾ ਆਇ।

**ਪਤਾਕਾ** ਸੰ. ਤ੍ਰਿਕੋਣਾ ਬਸਤ੍ਰ ਕਾ ਖੰਡ ਜੋ ਨਿਸਾਨੋ ਪੈ ਚੜਾਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਚੌਕੋਣੇ ਬਸਤ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਧ੍ਵਜਾ ਹੈ ; ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ ਕੇ ਮੇਰੁ ਮੇ ਜੋ ਏਕ ਸਥਾਨ ਮੇ ਲਘੁ ਗੁਰੁ ਬਤਾਏ ਉਨ ਕੋ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਬਤਾਨੇ ਵਾਲੀ।

**ਪਤਿ** ਸੰ. ਨਾਰੀ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ; ਭੂਮੀ ਕੇ ਪਤਿ ਰਾਜੇ, ਯਥਾ- ਏ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੇ। ਦੇ. ਇਜਤ, ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਰਾ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੈ ਚੰਗੇ ਸੇਈ ਕੇਇ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ

ਨਾਹਿ ਪਤਿ ਪਤਿ ਵਿਣੁ ਪਾਰਿ ਨ ਪਾਇ। ਗੁਰੋਂ ਸੇ ਬਿਨਾ ਇਸ ਜੀਵਤੇ ਮਨੁਖ ਦੇਹ ਕੀ ਕੁਛ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਟਾ ਨਹੀ ਔ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਟਾ ਬਿਨਾ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਪਾਰ ਤੀਰ ਰੂਪ ਹਰਿ ਕੋ ਨਹੀ ਪਾਵੇ।

**ਪਤਿ ਕਾ** ਗੁ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਟਾ ਕਾ, ਯਥਾ- ਪਤਿ ਕਾ ਧਨੁ ਪੂਰਾ ਹੋਆ ਲਾਗਾ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ। ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਸੇ ਉਤਮੋਂ ਕਾ ਦਰਸਨ, ਕਾਨੋਂ ਸੇ ਜਸ ਸੁਣਨਾ, ਹਾਥੋਂ ਸੇ ਟਹਲ ਕਰਨੇ ਆਦਿ, ਜਿਸ ਪਾਸ ਧਨ ਪੂਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੀ ਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ।

**ਪਤਿਸਟਿਆ** ਗੁ. ਦੁਖਦਾਈ ਹੋ ਥਿਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਕਉੜਾ ਹੋਇ ਪਤਿਸਟਿਆ। ਸੰ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਤ।

**ਪਤਿਗ੍ਰਹ** ਦੇ. ਸ੍ਵੀਕਾਰ ; ਪੁਨਜ ਹੇਤ ਦੀਆ ਦ੍ਰਬਜ ; ਸੈਨਾ ਕੀ ਪੀਠ ; ਗਿਰਤਾ ਨਛੱਤ੍ਰ। ਸੰ. ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਰਹ।

**ਪਤਿਤ** ਸੰ. ਚਲਿਤ, ਅਪਨੇ ਠਿਕਾਨੇ ਸੇ ਚਲ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਗਿਰੰਤ ਗਿਰਿ ਪਤਿਤ ਪਾਤਾਲੰ। ਗਲਿਤ, ਸ੍ਵਧਰਮ ਕੋ ਤਯਾਗ ਨੀਚ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯਾ, ਜਿਨ ਕਾ ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੋ ਮਰੇ ਪੀਛੇ ਅਗਨਿ ਦਾਹ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕੀਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਾ ਲਖਣ ਭੀ ਲਿਖਾ ਹੈ-

॥ਦੋਹਾ॥

ਸ੍ਵਧਰਮ ਤਯਾਗ ਪਰਧਰਮ ਜੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ ਤੁਛ ਬੁੱਧਿ।<br>ਬਿਨਾ ਬਿਪੱਤੀ ਕਾਲ ਸੁ ਤਾਂਹਿ ਪਤਿਤ ਕਹਿ ਸੁੱਧ।੧।

'ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ' ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਜਾਨੇ ਬਿਨਾ ਚੰਡਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਾਥ ਮੈਥਨ ਭੋਜਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਤਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਾਨ ਕੇ ਕਰੇ ਚੰਡਾਲ ਤੁਲਯ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। 'ਮਤਸਯ ਪੁਰਾਣ' ਮੋ ਔਰ ਭੀ ਪਤਿਤ ਹੋਨੇ ਕੇ ਹੇਤੁ ਲਿਖੇ ਹੈ- ਬਿਖ ਦੇਨੀ, ਆਗ ਲਾਵਨੀ, ਪਾਖੰਡ ਕਰਨਾ, ਬ੍ਰਿਛ ਔ ਪਰਬਤ ਪੈ ਚੜ ਕੇ ਗਿਰ ਮਰਨਾ, ਮਹਾ ਪਾਪੀ ਹੋਨਾ, ਮਹਾਨ ਜਨੋ ਕੇ ਸ੍ਰਾਫ ਵਾਲਾ ਹੋਨਾ, ਯੇ ਸਭੀ ਪਤਿਤ ਹੈ। ਪਤਿਤੋਂ ਕਾ ਦਾਹ ਨਹੀ ਕਰਨਾ, ਫੂਲ ਨਹੀ ਚੁਣਨੇ, ਮਰੇ ਪੀਛੇ ਰੋਨਾ ਨਹੀ, ਪਿੰਡ ਔ ਸ੍ਰਾਧ ਨਹੀ ਕਰਨਾ, ਤਿਨ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲਨੇ ਕਾ ਭੀ ਨਿਖੇਧ ਹੈ। ਪਤਿਤ ਸਾਥ ਬਿਸਤਰਾ ਭੋਜਨ ਸਯਨ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਬੋਲਨੇ ਸੇ, ਏਕ ਬਰਸ ਮੇ ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। 'ਮਤਸਯ ਪੁਰਾਣ' ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ ਪਤਿਤ ਭਏ ਗੁਰੁ ਕਾ ਭੀ ਤਯਾਗ ਕਰ ਦੇਨਾ, ਮਾਤਾ ਕਾ ਤਯਾਗ ਨਹੀ ਕਰਨਾ, ਕਿੰਉਕੇ ਮਾਤਾ ਗਰਭ ਮੋ ਰਖਤੀ ਹੈ ਪਾਲਤੀ ਹੈ ਇਸ ਲੀਏ ਤਯਾਗ ਨਹੀ ਕਰਨਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਾ ਭੀ ਬਚਨ ਹੈ- ਜੇ ਮਾਂ ਹੋਵੈ ਜਾਰਨੀ ਕਿਉ ਪੁਤ ਪੁਤਾਰੇ। ਗਾਂਈ ਮਾਣਕੁ ਨਿਗਲਿਆ ਪੇਟੁ ਪਾੜਿ ਨ ਮਾਰੇ ; ਨਰਕ ਪੜਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਵਹੁ ਕਰਮ- ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ ਕੀ ਹਿੰਸਾ, ਸਰਾਬ ਪੀਨੀ, ਗੁਰੁ ਪਤਨੀ ਸਾਥ ਗਮਨ, ਸੁਵਰਣ ਚੁਰਾਨਾ, ਪਾਪ ਕਰਮੋ ਮੇ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਜੋੜਨਾਦਿਕ ਹੈ, ਐਸੇ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਜਨੋਂ ਸਾਥ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਭੀ ਦੇਵਲ ਰਿਖਿ ਨੇ ਨਿਖੇਧ ਕੀਆ ਹੈ ; ਗਿਰਾ ਹੂਆ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਗ੍ਰਿਹਿ ਅੰਧ ਕੂਪ ਪਤਿਤ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਰਕ ਘੋਰ ਗੁਬਾਰ।

**ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ** ਸੰ. ਬਰਣ ਆਸ੍ਰਮੋ ਕੇ ਧਰਮੋ ਸੇ ਗਿਰੇ ਜਨੋ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ।

**ਪਤੀ** ਗੁ. ਪਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਪੰਡਿਤ ਪਾਧੇ ਆਣਿ ਪਤੀ ਬਹਿ ਵਾਚਾਈਆ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ। ਸੰ. ਵਰ, ਖਸਮ, ਯਥਾ- ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਪਾਵਉ ਪ੍ਰਾਨਪਤੀ।

**ਪਤੀਆ** ਗੁ. ਪਤੀਆਰਾ, ਪ੍ਰਤੀਤ, ਯਥਾ- ਜਉ ਅਬ ਕੀ ਬਾਰ ਨ ਜੀਵੈ ਗਾਇ। ਤ ਨਾਮਦੇਵ ਕਾ ਪਤੀਆ ਜਾਇ। ਪਤ੍ਰਿਕਾ।

**ਪਤੀਆਇ** ਪੰ. ਨਿਸਚਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਦੇਖਿ ਕੈ ਕਿਹ ਕਹਉ ਕਹੇ ਨ ਕੋ ਪਤੀਆਇ।

**ਪਤੀਆਇਦਾ** ਦੇ. ਮਾਯਾ ਮੁਝੇ ਬਡਾ ਕਰੇਗੀ ਐਸੇ ਨਿਸਚੇ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਤੂੰ ਪਤੀਆਇਦਾ ਸੋ ਸਣੁ ਤੁਝੈ ਅਨਿਤ।

**ਪਤੀਆਨਾ** ਪੰ. ਅਪਨੇ ਊਪਰ ਬਿਸ੍ਵਾਸੀ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮਿ ਨ ਪ੍ਰਭੁ ਪਤੀਆਨਾ।

**ਪਤੀਆਰੁ** ਪੰ. ਨਿਸਚਾ, ਯਥਾ- ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ। ਪੁਨਾ- ਪੰਚ ਪਹਰੂਆ ਦਰ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਤਿਨ ਕਾ ਨਹੀ ਪਤੀਆਰਾ।

**ਪਤੀਆਵੈ** ਗੁ. ਅਪਨੇ ਪੈ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਵਾਲੇ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਕਬ ਕੋਊ ਲੋਗਨ ਕਉ ਪਤੀਆਵੈ।

**ਪਤੀਜੈ** ਪੰ. ਬਿਸ੍ਵਾਸੀ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਹਠਿ ਨ ਪਤੀਜੈ ਨਾ ਬਹੁ ਭੇਖੈ।

**ਪਤੀਣੀਆਂ** ਗੁ. ਪਤਲੀਆਂ ਅਰਥਾਤ ਮੰਦ ਪੜ ਗਈਆ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਅਖੀ ਦੇਖਿ ਪਤੀਣੀਆਂ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਰੀਣੇ ਕੰਨ।

**ਪਤੀਣੇ** ਗੁ. ਪਤੀਜੇ, ਬਿਸ੍ਵਾਸੀ ਭਏ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਪਤੀਣੇ ਵਿਰਲੇ ਦਾਸ ਉਦਾਸਾ।

**ਪਤੀਨੇ** ਪੰ. ਬਿਸ੍ਵਾਸੀ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਇਵ ਨ ਪਤੀਨੇ।

**ਪਤੇ** ਸੰ. ਹੇ ਪਤੇ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਾਖਹੁ ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਪਤੇ। ਪੰ. ਨਿਸਾਨ ਸੇ, ਜੈਸੇ- ਕੌਨ ਪਤੇ ਸੇ ਖੋਜੇ।

**ਪਥਰ** ਦੇ. ਪਾਖਾਣ, ਯਥਾ- ਪਥਰ ਪਾਲਾ ਕਿਆ ਕਰੇ ਖੁਸਰੇ ਕਿਆ ਘਰ ਵਾਸੁ। ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਤਰ।

**ਪਥਰ ਪਾਪ** ਗੁ. ਪੱਥਰ ਵਤ ਬੋਝਲ ਪਾਪ, ਯਥਾ- ਪਥਰ ਪਾਪ ਬਹੁ ਲਦਿਆ ਕਿਉ ਤਰੀਐ ਤਾਰੀ।

**ਪੰਥਾ** ਸੰ. ਮਾਰਗ, ਯਥਾ- ਪੰਥਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨ ਜਾਣਈ ਭੂਲੀ ਫਿਰੈ ਗਵਾਰਿ। ਸਤ ਕਾ ਰਸਤਾ ਬਨਾਯਾ। ਪੁਨਾ- ਕਾਲੁ ਜਾਲੁ ਜਮੁ ਜੋਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਸਚ ਕਾ ਪੰਥਾ ਥਾਟਿਓ।

**ਪਥਿਕ** ਸੰ. ਰਾਹੀ, ਯਥਾ- ਪਥਿਕ ਪਿਆਸ ਚਿਤ ਸਰੋਵਰ ਆਤਮ ਜਲੁ ਲੈਨ।

**ਪੰਥੀ** ਦੇ. ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਚਲਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਰੋੜਾ ਹੂਆ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ ਪੰਥੀ ਕਉ ਦੁਖੁ ਦੇਇ। ਪੰਥੇ ਵਾਲੇ।

**ਪੰਥੁ** ਦੇ. ਰਸਤਾ, ਯਥਾ- ਹਉ ਪੰਥੁ ਦਸਾਈ ਨਿਤ ਖੜੀ। ਪੁਨਾ- ਮੰਨੈ ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥੁ।

**ਪਥੁ** ਦੇ. ਰਸਤਾ, ਮਾਰਗ ; ਪਰਹੇਜ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਪੀਆਲਿਆ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਪਥੁ। ਸੰ. ਪਥ੍ਯ।

**ਪਦ** ਸੰ. ਪਰਮਾਤਮ ਸਥਾਨ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ। ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਲੋਕ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ। ਚਰਨ, ਯਥਾ- ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲ ਨਨ ਏਕ ਪਦ। ਤ੍ਰਾਣ, ਰਖ੍ਯਾ ; ਚਿੰਨ ; ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ ; ਸਲੋਕ ਕਾ ਚਰਣ, ਛੰਦ ਕੀ ਚੌਥੀ ਤੁਕ ; ਸੂਰਯਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਕਿਰਣ ; ਅਪਨੇ ਅਰਥ ਬੋਧਨ ਕੀ ਸਕਤੀ ਵਾਲੇ ਅਖਰੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਪਦ ਨੈਯਾਯਿਕ ਮਤ ਮੇਂ ਹੈ ਸੁਵੰਤ ਤਿਙੰਤ ਕਾ ਨਾਮ ਪਦ ਬ੍ਯਾਕਰਣੀ ਕਹਤੇ ਹੈ।

**ਪਦਮ** ਦੇ. ਕਮਲ, ਯਥਾ- ਬਿਮਲ ਮਝਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ। ਕਮਲ ਅਪਨੀ ਕਮਲੋਂ ਕੀ ਪੰਕ੍ਤੀ ਮੇ। ਹਾਥੀ ਕੇ ਮੁਖ ਪੈ ਬਿੰਦੁਯੋਂ ਕਾ ਸੰਬੂਹ ; ਕਮਲ ਕੇ ਆਕਾਰ ਸੈਨਾ ਕਾ ਕਿਲਾ ਬਿਸੇਖ ; ਨਿਧਿ ਬਿਸੇਖ, ਜਿਸ ਮੇਂ ਸੁਵਰਨਾਦਿਕ ਧਾਤੂਓਂ ਕੀ ਖਰੀਦ ਫਰੋਕਤ ਹੋਵੇ ; ਸੰਖ੍ਯਾ ਬਿਸੇਖ ; ਪੁਸਕਰ ਮੂਲ ਔਖਧੀ ; ਸਿੱਕਾ ਧਾਤੁ। ਸੰ. ਪਦਮ।

**ਪਦਮਾ** ਦੇ. ਲੱਛਮੀ। ਸੰ. ਪਦਮਾ।

**ਪਦਰ** ਫਾ. ਬਾਪ, ਯਥਾ- ਜਨ ਪਿਸਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾਂ ਕਸ ਨੇਸ ਦਸਤੰਗੀਰ।

**ਪੰਦਰਸ** ਦੇ. ਅਮਾਵਸ ਪੁਨ੍ਯਾ ਤਿਥੀਆ।

**ਪੰਦ੍ਰਹ** ਦੇ. ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਤਿਥੀਆਂ, ਯਥਾ- ਪੰਦ੍ਰਹ ਥਿਤੰੀ ਸਾਤ ਵਾਰ।

**ਪੰਦਰਾਂ** ਦੇ. ਪਾਂਚ ਦਸ।

**ਪਦਵੀ** ਦੇ. ਸਥਾਨ, ਯਥਾ- ਤਿਨ੍ ਕਉ ਪਦਵੀ ਉਚ ਭਈ। ਤਿਨ ਕੋ ਊਚਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ ਹੈ। ਸੰ. ਪਦ।

**ਪਦਾਰਥ** ਦੇ. ਮਤੋ ਮੇ ਮਾਨੀ ਮੂਲ ਵਸਤੁ, ਜੈਸੇ ਬੈਸੇਖਕ ਮਤ ਮੇਂ ਦ੍ਰਬ੍ਯਾਦਿ ਸਾਤ ਹੈਂ, ਨੈਯਾਯਿਕ ਮਤ ਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਮੇਯਾਦਿ ਖੋੜਸ ਹੈਂ, ਸਾਂਖ੍ਯ ਮਤ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਮਹਦਾਦਿ ਪਚੀਸ ਹੈਂ। ਵੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੇਂ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਹਮ ਦੋ ਹੈਂ। ਸਭੀ ਵਸਤੁ ਪਦ ਸੇ ਜਾਨੀ ਜਾਤੀ ਹੈਂ, ਯਾ ਤੇ ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਹੈ। ਗੁ. ਧਰਮ ਅਰਥ ਕਾਮ ਮੋਖ੍ਯ ਚਾਰ, ਯਥਾ- ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ। ੧. ਸਕਯ ੨. ਲਖ੍ਯ ੩. ਬੰਗ੍ਯ ੪. ਪਾਰਿਭਾਖਿਕ, ਯੇ ਚਾਰੋ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ।

**ਪੰਦਿ** ਫਾ. ਸਿਖ੍ਯਾ, ਨਸੀਹਤ, ਯਥਾ- ਮੈ ਪਤਿ ਕੀ ਪੰਦਿ ਨ ਕਰਣੀ ਕੀ ਕਾਰ।

**ਪਦੇ** ਦੇ. ਤੁਕੋਂ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਪਦ ਔ ਪੌੜੀਆਂ ਹੈ, ਪਦੋਂ ਵਾਲੇ ਸਬਦੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਦੁਪਦੇ ਤਿਪਦੇ ਚੌਪਦੇ ਪੰਚਪਦੇ ਹੈ। ਕਹੀ ਪਦਾ ਭੀ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਜੈਦੇਵ ਜੀ ਕਾ ਪਦਾ ਕਈ ਪੌੜੀ ਕਾ ਹੈ। ਸਬਦੋਂ ਮੇ ਦੁਪਦੇ ਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ਗਿਨਤੀ, ਰਹਾਉ ਵਾਲੀ ਤੁਕਾਂ ਛੋਡ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਗੁਰੋ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਰਹਾਉ ਵਾਲੀ ਤੁਕਾਂ ਮੇ ਲੇ ਸਰਬਤ੍ਰ ਏਕ ਪਦ ਬਢਨੇ ਸੇ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬਢੇ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਨਹੀ ਉਤਰੇ।

**ਪੰਧ ਸਿਰਿ** ਗੁ. ਰਸਤੇ ਕੇ ਸਿਰ ਪੈ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜਿਸਹਿ ਭੁਲਾਈ ਪੰਧ ਸਿਰਿ ਤਿਸਹਿ ਦਿਖਾਵੈ ਕਉਣੁ।

**ਪਧਤਿ** ਸੰ. ਰਸਤੇ ਤੇ, ਯਥਾ- ਇਹ ਪਧਤਿ ਤੇ ਮਤ ਚੂਕਹਿ ਰੇ। ਪੰਕਤੀ ; ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕੇ ਨਿਚੋੜ ਰੂਪ ਅਰਥ ਕੇ ਬੋਧਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਜੈਸੇ ਬਿਵਾਹ ਪਧਤਿ ਜਨੇਊ ਪਧਤਿ ; ਉਪਨਾਮ, ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾ ਸਰਮਾ, ਛਤ੍ਰੀ ਕਾ ਵਰਮਾ, ਬੈਸ੍ਯ ਕਾ ਗੁਪ੍ਤ, ਸੂਦ੍ਰ ਕਾ ਦਾਸ ਯੇ ਸੰਗ੍ਯਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ ਜਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਭਾਖਾ ਕਵੀਯੋ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਛਾਪ ਹੈ ਫਾਰਸੀ ਵਾਲਿਓ ਕੇ ਤਖਲਸ ਹੈ।

**ਪਧਾਊਆ** ਗੁ. ਰਸਤੇ ਚਲਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ, ਯਥਾ- ਪੁਛਹੁ ਜਾਇ ਪਧਾਊਆ ਚਲੇ ਚਾਕਰ ਹੋਇ।

**ਪੰਧਾਣੂ** ਪੰ. ਚਉਰਾਸੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਚਲਤੇ ਜੀਵ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸੁਖ ਘਟਾਊ ਡੂਇ ਇਸੁ ਪੰਧਾਣੂ ਘਰ ਘਣੇ।

**ਪੰਧਾਣੂ** ਗੁ. ਮੁਸਾਫਰ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸੁਖ ਘਟਾਊ ਡੂਇ ਇਸੁ ਪੰਧਾਣੂ ਘਰ ਘਣੇ। ਪੁਨਾ- ਪਾਧਾਣੂ ਸੰਸਾਰੁ ਗਾਰਬਿ ਅਟਿਆ।

**ਪਧਾਰੋ** ਦੇ. ਜਾਓ।

**ਪੰਧਿ** ਪੰ. ਰਸਤਾ, ਮਾਰਗ, ਯਥਾ- ਪੰਧਿ ਜੁਲੰਦੜੀ ਮੇਰਾ ਅੰਦਰੁ ਠੰਢਾ। ਰਸਤਾ, ਯਥਾ- ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਹੈ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਅਧ ਪੰਧੈ ਹੈ ਸੰਸਾਰੋਵਾ।

**ਪੰਧੀਆ** ਪੰ. ਮੁ. ਚਲਨੇ ਹੇਤ ਸੁਖਾਲੇ ਰਸਤੇ, ਯਥਾ- ਕਥੜੀਆ ਸੰਤਾਹ ਤੇ ਸੁਖਾਊ ਪੰਧੀਆ।

**ਪਨਹ** ਦੇ. ਆਸਰਾ, ਯਥਾ- ਤੇਰੀ ਪਨਹ ਖੁਦਾਇ ਤੂ ਬਖਸੰਦਗੀ। ਫਾ. ਪਨਾਹ।

**ਪਨਹੀ** ਦੇ. ਜੁਤੀਆਂ, ਯਥਾ- ਲੋਗੁ ਗਠਾਵੈ ਪਨਹੀ।

**ਪਨਕਤ** ਗੁ. ਗੋਬਰ ਕੀ ਗੋਲੀ ਕੋ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਪਨਕਤ ਥ੍ਰੂਟਿਟਿ ਹਾਂਕਤੀ।

**ਪਨਿਹਾਰਿ** ਦੇ. ਜਲ ਢੋਨੇ ਵਾਲੀ ਝੀਵਰੀ, ਯਥਾ- ਤਾਸੁ ਪਟੰਤਰ ਨ ਪੁਜੈ ਹਰਿ ਜਨ ਕੀ ਪਨਿਹਾਰਿ। ਪੁਨਾ- ਅਵਰ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਨਿਹਾਰੀ।

**ਪਨ੍ਹੀਆ** ਗੁ. ਤੁਚਾ ਕੀ ਜੁਤੀਆਂ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਪਨ੍ਹੀਆ ਪਹਿਰੈ ਸੋਇ। ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਖੱਲ ਕੀ ਜੁਤੀਆਂ ਵਹੁ ਪਹਰੇ ਯਹ ਮੇਰੀ ਸ੍ਰਧਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਪਨ੍ਹੀਆ ਛਾਦਨੁ ਨੀਕਾ। ਜੋੜਾ ਔ ਬਸਤ੍ਰ ਅੱਛਾ।

**ਪੰਨੈ** ਦੇ. ਪੜ੍ਹੇ ਪੁਸਤਕਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਜੈਸੇ ਤਤਕਰੇ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਅਮੁਕਾ ਸਬਦ ਅਮੁਕੇ ਪੰਨੇ ; ਆਸਰੇ ; ਚਿੱਠੀ ; ਦਫਤਰ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕਾ ਆਖਿਆ ਆਪਿ ਸੁਣੇ ਜਿ ਲਇਅਨੁ ਪੰਨੈ ਪਾਇ।

**ਪੰਨੈ ਪਾਇ** ਵਾ. ਅਪਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਪੈ ਚਾੜ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕਾ ਆਖਿਆ ਆਪਿ ਸੁਣੇ ਜਿ ਲਇਅਨੁ ਪੰਨੈ ਪਾਇ।

**ਪਪਨਾ** ਗੁ. ਪਾਪੋਂ ਸੇ ; ਵਾ ਪ੍ਰਪੰਨ- ਸਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ ਨੂੰ, ਯਥਾ- ਹਮ ਪਾਪੀ ਰਾਖੁ ਪਪਨਾ। ਮੁਝ ਪਾਪੀ ਕੋ ਰਖੋ ਪਾਪੋਂ ਸੇ ਵਾ ਮੁਝ ਸਰਣ ਆਏ ਪ੍ਰਪੰਨ ਕੋ ਰਖੋ ਪਾਪੋਂ ਸੇ।

**ਪਪੀਲਕਹ** ਗੁ. ਚੀਟੀ, ਯਥਾ- ਮਸਕੰ ਭਗਨੰਤ ਸੈਲੰ ਕਰਦਮੰ ਤਰੰਤ ਪਪੀਲਕਹ। ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਪੰਕ ਕੋ ਤਰ ਜਾਵੇ ਅਸਮਰਥ ਜੀਵ ਰੂਪ ਕੀੜੀ।

**ਪਪੋਰਹੁ** ਗੁ. ਪਾਲਤੇ ਹੋ, ਯਥਾ- ਰੇ ਨਰ ਕਾਹੇ ਪਪੋਰਹੁ ਦੇਹੀ।

**ਪਪੋਲ** ਪੰ. ਪਲੋਸ।

**ਪਪੋਲੀਐ** ਪੰ. ਦੰਦੋਂ ਕੇ ਤਲੇ ਦਬਾਇ ਕੇ ਜਿਸ ਕਾ ਰਸ ਨਾ ਲਈਏ, ਤੈਸੇ ਕਥਾ ਕਹਤੇ ਧਾਰਨ ਨਾ ਕਰੀਏ ਤਬ ਕਿਆ ਲਾਭ ਹੈ ; ਪਲੋਸਣ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਪਪੋਲੀਐ ਵਿਣੁ ਬੁਝੇ ਮੁਗਧ ਅਜਾਣਿ।

**ਪਬਣਿ** ਪੰ. ਚੁਪੱਤੀ ਬੂਟੀ, ਯਥਾ- ਪਬਣਿ ਕੇਰੇ ਪਤ ਜਿਉ ਢਲਿ ਢੁਲਿ ਜੁੰਮਣਹਾਰ। ਚਮਾਸੇ ਕੇ ਦਿਨੋ ਮੇ ਕਚੇ ਤਲਾਵ ਔ ਜਲ ਕੀ ਟੋਭੜੀਓਂ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਯਹ ਬੂਟੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਸਿਰ ਪੈ ਚਾਰੋ ਓਰ ਚਾਰ ਪੱਤੇ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਜਲ ਸੁਕਨੇ ਪੀਛੇ ਸੀਘ੍ਰ ਵਹੁ ਕੁਮਲਾਇ ਕਰ ਗਿਰ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸੀਘ੍ਰ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਮੇ ਗੁਰੋ ਨੇ ਉਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਾਂਤ ਰਖਾ ਹੈ- ਤ੍ਰਿਣ ਕੀ ਅਗਨਿ ਮੇਘ ਕੀ ਛਾਇਆ ਗੋਬਿਦ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਹੜ ਕਾ ਜਲੁ। ਪੁਨਾ- ਬਾਰੂ ਭੀਤਿ ਬਨਾਈ ਰਚਿ ਪਚਿ ਰਹਤ ਨਹੀ ਦਿਨ ਚਾਰਿ। ਇਤਯਾਦਿ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਾਂਤ ਦੀਏ ਹੈਂ।

**ਪਬਰ** ਗੁ. ਕਮਲ, ਯਥਾ- ਪਬਰ ਤੂੰ ਹਰੀਆਵਲਾ ਕਵਲਾ ਕੰਚਨ ਵੰਨਿ।

**ਪਰ** ਸੰ. ੧. ਦੂਸਰੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਪਰ ਦਾਰਾ ਸੰਗਿ ਫਾਕੈ। ੨. ਉੱਤਰ ੩. ਦੂਰ ੪. ਸੀਮਾ ਵਾਲਾ ੫. ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ੬. ਮੋਖ ੭. ਬ੍ਰਹਮ, ਵੇਦ ਮੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਆ ਹੈ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦੋ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ- ਏਕ ਪਰ, ਦੂਸਰਾ ਅਪਰ। 'ਅਪਰ ਬ੍ਰਹਮ' ਸਬਦ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋ ਓਂਕਾਰਾਦਿ ਰੂਪ ਹੈ। 'ਪਰਬ੍ਰਹਮ' ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਨਿਪੁਣ ਹੂਆ ਪੁਰਖ 'ਪਰਬ੍ਰਹਮ' ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਬਿਨਾ ਸੰਸਯ ਹੈ, ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਮੇ ਨਿਪੁਣ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਵਸਯ ਹੀ ਵਹੁ 'ਪਰਬ੍ਰਹਮ' ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ੮. ਸਤ੍ਰੂ ੯. ਨਯਾਯ ਮਤ ਮੇ ਸੱਤਾ ਰੂਪ ਸਾਮਾਨਯ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪਰ' ਹੈ ੧੦. ਦੇਸ ਕਾਲ ਕੇ ਪਰਤ੍ਵ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ੧੧. ਬੋਧ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕਰ ਜਿਸ ਅਰਥ ਪਰ ਸਬਦ ਉਚਾਰਣ ਕੀਆ ਜਾਵੇ ਵਹੀ ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ "ਯਤਪਰ: ਸਬਦ: ਸ ਸਬਦਾਰਥ:" ੧੧. ਪਰਮ, ਯਥਾ- ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰੁ। ੧੨. ਗੁ. ਭਲੀ ਤਰਹ, ਯਥਾ- ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ। ੧੩. ਪਉ, ਜੈਸੇ- ਪਰ ਸੰਤ ਸਰਣੀ ੧੪. ਫਾ. ਪੰਖ।

**ਪ੍ਰ** ਸੰ. ਅਬਯਯ। ਆਰੰਭ ; ਗਤਿ ; ਉਤਕਰਖ ; ਪ੍ਰਥਮਤਾਈ ; ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਹੋਨਾ ; ਉਤਪਤੀ ; ਖਯਾਤੀ ; ਬਯਵਹਾਰ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਵਿਰਤਿ ਨਰਵਿਰਤਿ ਪਛਾਣੈ।

**ਪਰ ਹੋਇਬਾ** ਗੁ. ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ।

**ਪਰ ਗ੍ਰਿਹ** ਦੇ. ਪਰਨਾਰੀ, ਯਥਾ- ਜੈਸਾ ਸੰਗੁ ਬਿਸੀਅਰ ਸਿਉ ਹੈ ਰੇ ਤੈਸੋ ਹੀ ਇਹੁ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹੁ। ਪੁਨਾ- ਕਾਮਵੰਤ ਕਾਮੀ ਬਹੁ ਨਾਰੀ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹ ਜੋਹ ਨ ਚੂਕੈ। ਪਰਾਯਾ ਘਰ।

**ਪਰ ਘਰਿ** ਗੁ. ਪਰਮੇਸੁਰ ਤਯਾਗ ਆਨ ਦੇਵਨ ਓਰ, ਯਥਾ- ਪਰ ਘਰਿ ਜਾਤੀ ਠਾਕਿ ਰਹਾਈ। ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਆਨ ਓਰ ਜਾਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੋਕ ਰਖੀ ਹੈ।

**ਪਰ ਘਰੁ ਜੋਹੈ** ਵਾ. ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਓਰ ਦੇਖਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪਰ ਘਰੁ ਜੋਹੈ ਹਾਣੇ ਹਾਨਿ। ਲੋਕ ਮੇ ਪਹਲੇ ਬਲ ਕੀ, ਪਸਚਾਤ ਧਨ ਕੀ ਹਾਨਿ ਹੈ, ਪਰਲੋਕ ਮੇ ਨਰਕ ਦੁਖ ਹੈ।

**ਪਰ ਧਨ** ਸੰ. ਪਰਾਯਾ ਧਨ, ਯਥਾ- ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਦਾਰਾ ਪਰਹਰੀ। ਦੇ. ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਪਰ ਵਸਿ** ਸੰ. ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਅਧੀਨ, ਯਥਾ- ਕਾਮ ਹੇਤਿ ਕੁੰਚਰੁ ਲੈ ਫਾਂਕਿਓ ਓਹੁ ਪਰ ਵਸਿ ਭਇਓ ਬਿਚਾਰਾ।

**ਪਰ ਵੇਲਿ** ਦੇ. ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਗਾਲਾਇਓ ਭੂਛ ਪਰ ਵੇਲਿ ਨ ਜੋਹੇ ਕੰਤ ਤੂ।

**ਪਰਉ** ਗੁ. ਪੜੋ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਉ ਤੇਰੀ ਸਾਭਾ। ਦੇ. ਪੂ. ਪਰਸੋਂ, ਯਥਾ- ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੋ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ।

**ਪਰਈਆ** ਗੁ. ਪੜੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਪਾਰੁ ਨ ਪਾਵੈ ਪਰੈ ਪਰਈਆ।

**ਪਰਸ** ਦੇ. ਛੂਹ ਕੇ, ਯਥਾ- ਕਰਪੂਰ ਪੁਹਪ ਸੁਗੰਧਾ ਪਰਸ ਮਾਨੁਖ੍ਯ ਦੇਹੰ ਮਲੀਣੰ।

**ਪਰਸਣਿ** ਦੇ. ਪੂਜਨੇ ਹੇਤ ਦਰਸ ਕਰਨੇ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਕੀ ਸੋਇ ਸੁਣੀ ਮਨੁ ਹਰਿਆ ਤਿਸੁ ਨਾਨਕ ਪਰਸਣਿ ਆਵੈ।

**ਪਰਸਤ** ਦੇ. ਛੋਹਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪਰਸਤ ਚਰਨ ਗਤਿ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ। ਪੁਨਾ- ਪਰਸਤ ਪੈਰ ਸਿਝਤ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ਅਖਰੁ ਜਿਨ ਕਉ ਆਇਆ। ਜੋ ਛੋਹਤੇ ਹੈ ਚਰਨੋ ਕੋ ਵਹੁ 'ਸਿਝਤ'- ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ।

**ਪ੍ਰਸੁਾਰ** ਸੰ. ਵਸਤੁ ਕਾ ਫੈਲਾਵ।

**ਪ੍ਰਸੰਨ** ਸੰ. ਸੁਖ ਅਨੰਦ, ਯਥਾ- ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ।

**ਪਰਸਨ** ਦੇ. ਪ੍ਰਸੰਨ, ਯਥਾ- ਪਰਸਨ ਪਰਸ ਭਏ ਕੁਬਿਜਾ ਕਉ ਲੈ ਬੈਕੁੰਠਿ ਸਿਧਾਰੇ।

**ਪ੍ਰਸਾਦਿ** ਸੰ. ਸ੍ਵਛਤਾਈ, ਨਿਰਮਲਪਨਾ ; ਕਾਬਯ ਕਾ ਗੁਣ ਬਿਸੇਖ ਜੋ ਓਜ ਮਾਧੁਰਯ ਸੇ ਤੀਸਰਾ ਹੈ ; ਸ੍ਵਸਥ, ਰਾਜੀ ਖੁਸੀ ; ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯਾ ; ਦੇਵਤਾ ਕਾ ਨੈਵੇਦਯ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗ ; ਗੁਰੁ ਕਾ ਉਛਿਸ੍ਟ ਭੋਜਨ, ਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਕ੍ਰਿਪਾ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਹਿ। ਪੁਨਾ- ਪਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਪਾਵਹੇ।

**ਪਰਸਾਦੇ** ਗੁ. ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਭਏ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਰਸਾਦੇ। ਸਿੰਘ ਸੰਕੇਤ ਰੋਟੀਆਂ।

**ਪ੍ਰਸੀਨਾ** ਗੁ. ਪ੍ਰਸੰਨ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਪ੍ਰਸੀਨਾ। ਪੰ. ਮੁੜਕਾ, ਪਸੀਨਾ।

**ਪਰਸੂਤਿ** ਦੇ. ਪੁਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਤਿਸ ਕੈ ਕੁਲਿ ਪਰਸੂਤਿ ਨ ਕਰੀਅਹੁ। ਕੁਸਮ, ਫੂਲ ; ਜਨਮੀ ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਮਾਈ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਪਰਸੂਤਿ ਜਮਾਇਆ। ਸੰ. ਪ੍ਰਸੂਤ।

**ਪਰਸੂਤਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰਵਸ, ਜੰਮਣਾ ; ਉਤਪਤਿ ; ਪੁਤ੍ਰ ; ਮਾਤਾ।

**ਪ੍ਰਸੇਵ** ਸੰ. ਪ੍ਰਸੀਨਾ, ਯਥਾ- ਨਖ ਪ੍ਰਸੇਵ ਜਾ ਚੈ ਸੁਰਸਰੀ। ਚਰਣੋ ਕੇ ਨਖੋਂ ਕਾ ਪਸੀਨਾ ਜਿਸ ਕੇ ਗੰਗਾ ਜੀ ਹੈ ਭਾਵ ਚਰਨੋ ਕਾ ਜਲ ਜਿਸ ਕਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਹੈ।

**ਪਰਹਰਿ** ਸੰ. ਵਰਜ ਕਰ, ਯਥਾ- ਪਰਹਰਿ ਪਾਪੁ ਪਛਾਣੈ ਆਪੁ। ਪੁਨਾ- ਰਤਨ ਪਦਾਰਥੁ ਪਰਹਰਿ ਤਿਆਗਿਆ। ਦੂਰ ਹੋਤਾ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ ਭਾਇ ਲੈ ਪਰਹਰਿ ਦੁਖੁ ਭਾਰੀ।

**ਪਰਹਰੀਆ** ਦੇ. ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਪਦਾਰਥ ਹਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸ੍ਵਭਾਵ, ਯਥਾ- ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਨਿੰਦਾ ਪਰਹਰੀਆ ਕਾਢੇ ਸਾਧੂ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਾਰਿ।

**ਪ੍ਰਹਲਾਦ** ਦੇ. ਹਿਰਨਕੱਸਿਪੁ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਖਸ ਭਗਤ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਪਠਾਏ ਪੜਨ ਸਾਲ। ਪੁਨਾ- ਪੂਤੁ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦੁ ਕਹਿਆ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ਤਿਨਿ ਤਉ ਅਉਰੈ ਠਾਨੀ। ਹਿਰਨਾਖਸ ਇਸ ਕਾ ਚਾਚਾ ਥਾ, ਉਸੀ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰੀ, ਵਹੀ ਇਸ ਕੋ ਬਿਸਨੁ ਭਗਤੀ ਸੇ ਵਰਜਨ ਹੇਤ ਡਰਾਤਾ ਥਾ, ਜਿਸ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਬਿਸਨੁ ਨੇ ਮਾਰਾ। ਸੰ. ਪ੍ਰਹਲਾਦ, ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਹੈ।

**ਪਰਹਾਰਿ** ਸੰ. ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪੀ ਆਗ ਰਿਦੇ ਮੇ ਫੈਕਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਭ੍ਰਮ ਬਨ ਦਹਨ ਭਏ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਪਰਹਾਰਿ। ਮਾਰਨਾ।

**ਪ੍ਰਕਾਸ** ਸੰ. ਉਜਾਲਾ, ਅਪਰੋਖ੍ਯ।

**ਪਰਕਿਰਤਿ** ਦੇ. ੧. ਸ੍ਵਭਾਵ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਭਲੀ ਹੈ। ੨. ਯੋਨੀ ੩. ਲਿੰਗ ੪. ਸ੍ਵਾਮੀ ਆਦਿ ਰਾਜ੍ਯ ਕੇ ਸਾਤ ਅੰਗ, ਸੋ ਯੇ ਹੈ- ਸ੍ਵਾਮੀ- ਰਾਜਾ, ਅਮਾਤਯ- ਮੰਤ੍ਰੀ, ਸੁਹ੍ਰਿਦ- ਮਿਤ੍ਰ, ਕੋਸ- ਖਜਾਨਾ, ਦੇਸ, ਸੇਨਾ, ਦੁਰਗ- ਕਿਲੇ, ਯੇ ਸਾਤੋ ਰਾਜਯ ਕੇ ਅੰਗ। ੫. 'ਅਮਰ ਕੋਸੇ' ਸਿਲਪੀ ੬. 'ਹੇਮ ਕੋਸੇ' ਸਕਤੀ ੭. ਜੋਖਿਤਾ ੮. 'ਸਬਦ ਰਤਨ ਕੋਸੇ' ਪਰਮਾਤਮਾ ੯. 'ਧਰਣਿ ਕੋਸੇ' ਆਕਾਸਾਦਿ ਪਾਂਚੋ ਤਤ੍ਵ ੧੦. ਕਰਣ ਸਾਧਨ, ੧੧. ਗੁਹਯ, ੧੨. ਜੰਤੁ ੧੩. ਪਾਦ ਪਾਦ ਮੇ ਇਕੀਸ ਇਕੀਸ ਅਖ੍ਯਰ ਵਾਲਾ ਛੰਦ ੧੪. ਮਾਤਾ ੧੫. ਬ੍ਯਾਕਰਣੋਂ ਮੇ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯੋ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਨਾਮ ਔ ਧਾਤੁ ੧੬. ਔ ਸਾਂਖ ਬੇਦਾਂਤ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਮੇ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਹੈ, ਉਪਾਦੇਯ ਕਾਰਯ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਕ੍ਰਿਤਿ ਹੈ। ਸਾਂਖ ਮਤ ਮੇ ਮੂਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਸੋ ਕਾਹੂੰ ਕਾ ਕਾਰਯ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਵਿਕ੍ਰਿਤਿ ਹੈ। ਮਹਦਾਦਿਕ ਸਾਤ, ਅਪਨੇ ਸੇ ਪੂਰਬ ਪੂਰਬੋਂ ਕੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤਿ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਮਹਤਤ੍ਵ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਧਾਹੰਕਾਰ ਮਹਤਤ੍ਵ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੈ। ਪੰਚ ਤਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤ੍ਰਿਧਾ ਹੰਕਾਰ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਪੂਰਬ ਪੂਰਬੋਂ ਕੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤਿ ਹੈਂ। ਪੁਨਾ ਤ੍ਰਿਧਾਹੰਕਾਰ ਮਹਤਤ੍ਵ ਸੇ ਉਪਜੇ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਧਾਹੰਕਾਰ ਸੇ ਪੰਚਤਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਵੇ, ਪੰਚਤਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਸੇ ਖੋੜਸ ਵਿਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਮਹਤਤ੍ਵ, ਤ੍ਰਿਧਾਹੰਕਾਰ, ਪੰਚਤਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਅਪਨੇ ਸੇ ਉਤਰ ਉਤਰੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਤ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਵਿਕ੍ਰਿਤਿ ਉਭੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈਂ। ਪੰਚ ਸਥੂਲ ਭੂਤ ਔ ਮਨ ਸਹਿਤ ਏਕਾਦਸ ਇੰਦ੍ਰਯ ਵਿਕ੍ਰਿਤਿ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈਂ। ਪੁਰਸ ਕਾਹੂੰ ਵਸਤੁ ਕੋ ਰਚੇ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਕਾਹੂੰ ਕਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਨਹੀ, ਕਾਹੂੰ ਸੇ ਉਪਜੇ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਕਾਹੂੰ ਕਾ ਵਿਕ੍ਰਿਤਿ ਨਹੀ, ਦੋਨੋ ਭਾਵੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਸੰਗ ਹੈ ੧੭. ਵੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੇ ਆਤਮਾ ਸੇ ਆਕਾਸ, ਆਕਾਸ ਸੇ ਵਾਯੂ, ਵਾਯੂ ਸੇ ਅਗਨਿ, ਅਗਨਿ ਸੇ ਜਲ, ਜਲ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਪਜੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਆਤਮਾ ਆਕਾਸ ਕਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਹੈ, ਆਕਾਸ ਵਾਯੂ ਕਾ, ਵਾਯੂ ਅਗਨਿ ਕਾ, ਅਗਨਿ ਜਲ ਕਾ, ਜਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਹੈ। ਆਗੇ ਇਨ ਸੂਖ੍ਮ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਦੋ ਦੋ ਭਾਗ ਹੋਵੇ ਹੈਂ, ਦੋ ਦੋ ਮੇ ਏਕ ਮੁਖ੍ਯ ਰਹੇ ਹੈ ਏਕ ਏਕ ਕੇ ਪੁਨਾ ਚਾਰ ਚਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈਂ, ਹੋਕਰ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਮੁਖ੍ਯ ਭਾਗੋਂ ਕੋ ਛੋਡ ਇਤਰੋਂ ਮੇ ਮਿਲੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਪਚੀਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਯੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਪੰਚੀਕਰਣ ਹੋ, ਚਤੁਰਵਿਧ ਥੂਲ ਸਰੀਰੋਂ ਕੀ ਰਚਨਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਾ ਤੇ ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਸਥੂਲ ਭੂਤੋ ਕੇ ਪਰਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ੧੮. ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਮਹਾਮਾਯਾ ਸਕਤੀ ਕੇ, ਅੰਸ ਰੂਪ ਲਖ੍ਮੀ ਪਾਰਬਤੀ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਸਕ੍ਤੀਯਾਂ।

**ਪਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪਰੰ** ਸੰ. ਮਾਯਾ ਤੇ ਪਰਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪਰਮਦਭੁਤੰ ਪਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪਰੰ।

**ਪਰਖਾ** ਸੰ. ਕੋਟ ਕੇ ਗਿਰਦੇ ਕੀ ਖਾਈ, ਜੈਸੇ ਸਾਗਰ ਕੀ ਪਰਖਾ। ਦੇ. ਪਰੀਖਿਆ ਕੀ ਆਗਯਾ।

**ਪਰਖਾਇ** ਗੁ. ਪਰੀਖ੍ਯਾ ਕਰਾਇ, ਯਥਾ- ਜੇ ਆਪਿ ਪਰਖ ਨ ਆਵਈ ਤਾਂ ਪਾਰਖੀਆ ਥਾਵਹੁ ਲਇਓ ਪਰਖਾਇ।

**ਪਰਖਿ** ਦੇ. ਖੋਟੇ ਖਰੇ ਜਾਚ ਕੇ, ਅੱਛੀ ਤਰਹ ਨਿਰਣੇ ਕਰ, ਯਥਾ- ਪਰਖਿ ਖਜਾਨੈ ਪਾਇਦਾ।

**ਪਰੰਗ** ਪਰ ਰੰਗ ਵਾ ਅਪਰ ਰੰਗ, 'ਪਾਰ' ਸੇ 'ਪਰੰਗ' ਬਨਾ ਹੈ ਅਰਥ ਇਸ ਕਾ ਦੂਸਰੇ, ਯਥਾ- ਰੰਗ ਪਰੰਗ ਅਨੇਕ ਨ ਜਾਪਨਿ੍ ਕਰਤਬਾ। ਏਕ ਰੰਗ ਦੂਜੇ ਰੰਗ ਭਾਵ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਰੰਗਾ ਦੀ ਪਦਾਰਥ।

**ਪਰਗਟਨਾ** ਗੁ. ਪ੍ਰਗਟ, ਯਥਾ- ਆਪ ਹੀ ਗੁਪਤ ਆਪਿ ਪਰਗਟਨਾ।

**ਪਰਗਟੜਾ** ਗੁ. ਪਰਗਟ, ਯਥਾ- ਕੇਤੜਿਆ ਦਿਨ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਪਰਗਟੜਾ।

**ਪ੍ਰਗਟੀਆ** ਗੁ. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਪ੍ਰਗਟੁ** ਦੇ. ਸਪਸ੍ਟ, ਜਾਹਰ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਗਟੁ ਸੰਸਾਰਿ। ਸੰ. ਪ੍ਰਕਟ।

**ਪਰਗੜੀਐ** ਗੁ. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤੂ ਘਟਿ ਘਟਿ ਇਕੁ ਵਰਤਦਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਗੜੀਐ।

**ਪ੍ਰਗਾਸੁ** ਦੇ. ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਉਜਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬੇਣੀ ਕਉ ਗੁਰਿ ਕੀਓ ਪ੍ਰਗਾਸੁ। ਸੰ. ਪ੍ਰਕਾਸ।

**ਪਰਗਾਝਾ** ਗੁ. ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਜਿਨਿ ਗੁਪਤੁ ਨਾਮੁ ਪਰਗਾਝਾ।

**ਪਰਗਾਮੀ** ਦੇ. ਪਾਰੰਗਾਮੀ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਪਾਰ ਤੀਰ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਅਮਰਦਾਸਿ ਥਿਰੁ ਥਪਿਅਉ ਪਰਗਾਮੀ ਤਾਰਣ ਤਰਣ।

**ਪਰਗ੍ਰਿਹੰ** ਗੁ. ਦਾਨ ਲੇਨਾ, ਯਥਾ- ਲੋਭਾਦਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪਰਗ੍ਰਿਹੰ ਜਦਿਬਿਧਿ ਆਚਰਣੰ। ਸੰ. ਪਰਿਗ੍ਰਹ।

**ਪਰਚਉ** ਪੰ. ਸਿਧਾਈ, ਯਥਾ- ਬਰਸੁ ਏਕੁ ਹਉ ਫਿਰਿਓ ਕਿਨੈ ਨਹੁ ਪਰਚਉ ਲਾਯਉ। ਭੱਟ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਉਪਦੇਸ ਯੋਗ੍ ਗੁਰੂ ਕੇ ਖੋਜਨੇ ਹੇਤ, ਏਕ ਬਰਸ ਫਿਰਿਆ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਲੋਕ ਦੇਖੇ, ਪਰੰਤੁ ਕਿਸੇ ਨੇ ਐਸੀ ਸਿਧਾਈ ਨਾ ਲਗਾਈ, ਜਿਸ ਕਰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਮਾਨਤਾ ; ਗ੍ਯਾਤ ਵਸਤੁ ਕਾ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਜਾਨਨਾ ਅਰਥਾਤ ਮਨਨ ਰੂਪ ਅਭ੍ਯਾਸ। ਸੰ. ਉਸਤਤੀ ਪਰਿਚਯ।

**ਪ੍ਰਚੰਡੁ** ਸੰ. ਦੁਰੰਤ- ਸਰਾਬ, ਜੂਆ, ਸਿਕਾਰ, ਚੋਰੀ, ਬੇਸ੍ਯਾ ਗਮਨਾਦਿ ਬ੍ਯਸਨ ; ਦੁਰਧਰਖ- ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੋ ਕਠਿਨ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਚੰਡੁ ਬਲਾਇਆ। ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ- ਪ੍ਰਚੰਡ ਰਾਜਾ। ਸੁਕਲ ਫੂਲ ਵਾਲਾ ਕਨੇਰ ਤਰੁ ; ਦੁਰਗਾ ; ਲੜਾਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਪਰਚਾ** ਸਿਧੀ, ਕਰਾਮਾਤ, ਯਥਾ- ਕਿਨੈ ਨ ਪਰਚਾ ਲਾਇਆ।

**ਪਰਚੂਨ** ਗੁ. ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਕਰਮ, ਯਥਾ- ਪੂਰਬਿ ਜਨਮਿ ਪਰਚੂਨ ਕਮਾਏ।

**ਪਰਚੈ** ਦੇ. ਗ੍ਯਾਤ ਵਸਤੁ ਕੇ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਜਾਨਨੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੀ। ਉਸਤੁਤੀ ; ਪ੍ਰਣਯ, ਨਿਮ੍ਰਤਾ। ਸੰ. ਪਰਿਚਯ।

**ਪਰਛੰਨਾ** ਗੁਪਤ, ਯਥਾ- ਇਕੋ ਆਪਿ ਫਿਰੈ ਪਰਛੰਨਾ।

**ਪਰਜ** ਗੁ. ਪ੍ਰਜਾ, ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ, ਯਥਾ- ਦੂਜੈ ਪਰਜ ਵਿਗੋਈ।

**ਪ੍ਰਜਾ** ਸੰ. ਸੰਤਤੀ, ਉਲਾਦ ; ਰੱਯਤ, ਯਥਾ- ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਸਮ ਕਰਿ ਮਾਰੈ। ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ, ਜੈਸੇ- ਪ੍ਰਜਾ ਧਰਤ ਤਬ ਦੇਹ ਅਪਾਰਾ।

**ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ** ਸੰ. ਚਤੁਰਮੁਖ ਬ੍ਰਹਮਾ ; ਪ੍ਰਜਾ ਰਚਨੇ ਵਾਲੇ ਦਖ੍ਯਾਦਿ ; ਰਾਜਾ ; ਜਾਮਾਤਾ, ਜਵਾਈ, ਦਾਮਾਦ ; ਸੂਰਯ ; ਅਗਨਿ।

**ਪਰਜਾਰੀ** ਗੁ. ਪ੍ਰਜੁਲਤ ਕਰੀ, ਯਥਾ- ਪਰਪੰਚ ਬੇਣੁ ਤਹੀ ਮਨੁ ਰਾਖਿਆ ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ ਪਰਜਾਰੀ।

**ਪਰਜਾਲੇ** ਦੇ. ਸਾਂਤ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਕਾਇਆ ਕੀ ਅਗਨਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਜਾਲੇ। ਸੂਖਮ ਦੇਹ ਮੋ ਮਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਨਿ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਚਾਰ ਰੂਪ ਜਲ ਸੇ ਸਾਂਤ ਕਰੇ।

**ਪਰਟਿਆ** ਗੁ. ਪਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਗਮ ਅਥਾਹ ਬੇਅੰਤ ਪਰੈ ਪਰਟਿਆ। ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ।

**ਪਰਣ** ਸੰ. ਪਤ੍ਰ। ਦੇ. ਨਿਯਮ। ਸੰ. ਪ੍ਰਣ।

**ਪ੍ਰਣਵਤਿ** ਗੁ. ਨਮੋ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ; ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੀ ਸਰਣਾ ਜਿਨ ਤੂ ਨਾਹੀ ਵੀਸਰਿਆ। ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਮੁਝੇ ਤਿਨ ਕੀ ਸਰਣ ਦੇਹ। ਸੰ. ਪ੍ਰਣਮਤਿ। ਨਮ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਔ ਕਹਨਾ ਦੋ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਯਾ ਤੇ ਦੋਨੋ ਕੀਏ।

**ਪ੍ਰਣਵੈ** ਗੁ. ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਮਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਸੇਲ ਮਸੇਲ।

**ਪਰਣਾ** ਪੰ. ਆਸਰਾ, ਯਥਾ- ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਸਾਹਿਬੋ ਜੀਆਂ ਕਾ ਪਰਣਾ। ਪੁਨਾ- ਆਪੁ ਛਡਿ ਸਦਾ ਰਹੈ ਪਰਣੈ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਏ। ਸਿਰ ਕੇ ਭਾਰ, ਯਥਾ- ਅਖੀਂ ਪਰਣੈ ਜੇ ਫਿਰਾਂ ਦੇਖਾਂ ਸਭੁ ਆਕਾਰੁ। ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਆਸਰੇ ਅਰਥਾਤ ਸਿਰ ਕੇ ਜੋਰ ਜੇਕਰ ਬਿਚਰਾਂ।

**ਪ੍ਰਤਗਿਆ** ਦੇ. ਪੱਕਾ ਨੇਮ। ਸੰ. ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ।

**ਪਰਤਛਿ** ਸੰ. ਪ੍ਰਗਟ, ਯਥਾ- ਪਰਤਛਿ ਰਿਦੈ ਗੁਰ ਅਰਜੁਨ ਕੈ ਹਰਿ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਿ ਨਿਵਾਸੁ ਲੀਅਉ। ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਯ ਏਕ ਮਨ ਨ੍ਯਾਯ ਮਤੇ ; ਇਨ ਖਟੋ ਜਨ੍ਯ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬੇਦਾਂਤ ਮਤੇ ; ਖਟ ਗ੍ਯਾਨੋ ਕੇ ਵਿਖਯ।

**ਪ੍ਰਤਪਾਨੀ** ਗੁ. ਪਾਲਨ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਜੀਅ ਕੀਏ ਪ੍ਰਤਪਾਨੀ।

**ਪਰਤਾਪ** ਸੰ. ਕੋਸ ਔ ਦੰਡ ਸੇ ਉਪਜਾ ਰਾਜਾ ਕਾ ਤੇਜ ; ਆਕ ਕਾ ਬੂਟਾ ; ਤਾਪ। ਦੇ. ਤੇਜ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਜੀਅ ਜੰਤ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਦੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਪਰਤਾਪ।

**ਪਰਤਾਪਏ** ਗੁ. ਬਹੁਤ ਤਪਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਫਿਰਿ ਹੋਇ ਤਾਤਾ ਖਰਾ ਮਾਤਾ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਪਰਤਾਪਏ।

**ਪਰਤਾਪਹਿਗਾ** ਗੁ. ਵਿਸੇਖ ਕਰ ਤਪੇਗਾ ਹੇ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਪਰਤਾਪਹਿਗਾ ਪ੍ਰਾਣੀ।

**ਪਰਤਾਪਦਾ** ਗੁ. ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਭੁ ਨਾਵੈ ਨੋ ਪਰਤਾਪਦਾ।

**ਪਰਤਾਪੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ। ਸੰ. ਪ੍ਰਤਾਪੀ। ਦੂਸਰਿਓ ਕੋ ਤਾਪ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਖਿਨ ਮਹਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਪਰਤਾਪੈ।

**ਪਰਤਾਪੁ** ਦੇ. ਦੁਖ, ਯਥਾ- ਪਰਤਾਪੁ ਲਗਾ ਦੋਹਾਗਣੀ ਭਾਗ ਜਿਨਾ ਕੇ ਨਾਹਿ ਜੀਉ। ਤੇਜ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਪੇਖਿ ਜੀਵੈ ਪਰਤਾਪੁ। ਸੰ. ਪ੍ਰਤਾਪ।

**ਪ੍ਰਤਿ** ਸੰ. ਅਬਯ। ੧. ਸਾਦ੍ਰਿਸ਼, ਸਮਾਨਤਾਈ ੨. ਆਦਾਨ, ਗ੍ਰਹਣ ੩. ਹਿੰਸਾ ੪. ਅੰਗੀਕਾਰ ੫. ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ, ਕਾਯਮ ਮੁਕਾਮ ੬. ਬਯਾਧਿ ੭. ਅਭਿਮੁਖਤਾ, ਸਨਮੁਖਤਾ ੮. ਬਯਾਪੁ ੯. ਬਾਰਣ, ਨਿਖੇਧ। ਇਨ ਕੇ ਉਦਾਹਰਣ, ਪ੍ਰਤਿਦੇਵਤਾ- ਦੇਵਤਾ ਸਦ੍ਰਿਸ, ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤਾ- ਆਦਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਹਨਨ ਕਰਤਾ ਹੈ- ਹਿੰਸਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਕਰਤਾ ਹੈ- ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਭਿਮਨ੍ਯੁ ਅਰਜਨ ਪ੍ਰਤਿ- ਅਰਜਨ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ, ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਯਾਯ- ਜੁਖਾਮ ਰੋਗ, ਪ੍ਰਤਿ ਸੂਰਯੰਗਤਾ- ਸੂਰਜ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਗਯਾ, ਪ੍ਰਤਿ ਕੀ ਰਣਧੂਲਿ- ਧੂੜ ਕਰ ਬਯਾਪੁ ਭਯਾ।

**ਪ੍ਰਤਿਹਾਰੁ** ਸੰ. ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ, ਡੇਉਢੀ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਧਰਮ ਰਾਇ ਪਰੁਲੀ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰੁ।

**ਪ੍ਰਤਿਪਲਘਾ** ਪੰ. ਪਹਾੜੀ। ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਸਰਣਾਗਤਿ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤਿਪਲਘਾ।

**ਪ੍ਰਤਿਪਲੀਆ** ਦੇ. ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਗਲੇ ਪ੍ਰਤਿਪਲੀਆ।

**ਪਰਤੀਤ** ਦੇ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਗ੍ਯਾਤ ਵਸਤੁ ; ਹ੍ਰਿਸ੍ਟ, ਖੁਸ, ਪ੍ਰਸੰਨ ; ਸਾਦਰ, ਜਿਸ ਕਾ ਆਦਰ ਕੀਆ ਗਯਾ ਹੋ। ਸੰ. ਪ੍ਰਤੀਤ। ਦੇ. ਨਿਸਚਾ, ਜੈਸੇ- ਜਿਸ ਕੇ ਮਨ ਗੁਰੁ ਕੀ ਪਰਤੀਤ।

**ਪਰਤੀਤਿ** ਦੇ. ਗ੍ਯਾਨ, ਜਾਨਨਾ ; ਖ੍ਯਾਤੀ, ਪ੍ਰਸਿਧੀ ; ਹਰਖ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾਈ ; ਆਦਰ। ਸੰ. ਪ੍ਰਤੀਤਿ। ਦੇ. ਨਿਸਚਾ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ।

**ਪਰਤੈ** ਪੰ. ਫੇਰੇ, ਬਦਲਾਏ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਮਿਲੇ ਸੁ ਹਰਿ ਮਿਲੇ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਪਰਤੈ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਗੁਰੋਂ ਕੋ ਮਿਲੇ ਸੋ ਹਰਿ ਕੋ ਮਿਲੇ ਹਰਿ ਕੇ ਮਿਲਨੇ ਸੇ ਕਿਸੇ ਪਿਤਰ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਬਦਲਾਏ ਨਹੀ, ਪੜਤਤੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਗਰਤ ਪਰਤ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਅੰਗੁਰੀਆ। ਬਦਲ।

**ਪਰਥਾਇ** ਗੁ. ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੇ, ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ, ਨਿਮਿਤ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮਹਾ ਪੁਰਖਾ ਕਾ ਬੋਲਣਾ ਹੋਵੈ ਕਿਤੈ ਪਰਥਾਇ। ਪੁਨਾ- ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ। ਪਰਲੋਕ ਮੇ, ਯਥਾ- ਕਿਉ ਰਹੀਐ ਚਲਣਾ ਪਰਥਾਏ।

**ਪਰਥਾਏ** ਗੁ. ਨਿਮਿਤ ਸੇ, ਯਥਾ- ਰਾਜੇ ਧਰਮੁ ਕਰਹਿ ਪਰਥਾਏ। ਰਾਜਾ ਲੋਕ ਧਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਬਿਜਯ ਸੰਤਾਨਾਦਿ ਨਿਮਿੱਤੋ ਸੇ।

**ਪਰੰਦਏ** ਦੇ. ਪੰਛੀਓਂ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪਰੰਦਏ ਨ ਗਿਰਾਹ ਜਰ। ਪੰਛੀਓਂ ਕੀ ਗਾਂਠ ਮੇ ਧਨ ਨਹੀ। ਫਾ. ਪਰੰਦ।

**ਪਰੰਦਏ** ਫਾ. ਉਡਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਪਰੰਦਏ ਨ ਗਿਰਾਹ ਜਰ।

**ਪਰਦਾ** ਦੇ. ਪੜਦਾ। ਗੁ. ਪੰਚ ਕੋਸ ਵਾ ਭ੍ਰਮ ਰੂਪ ਪੜਦਾ, ਯਥਾ- ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਮਿਲਿਓ ਭਗਤਨ ਕਉ ਜਨ ਸਿਉ ਪਰਦਾ ਲਾਹਿਓ। ਪੰ. ਪਰ (ਪਿਛਲੇ) ਸਾਲ ਕਾ ਪਦਾਰਥ।

**ਪ੍ਰਧਾਨੁ** ਸੰ. ਮੰਤ੍ਰੀ, ਵਜੀਰ ; ਸੇਨਾਪਤਿ, ਬਖਸੀ ; ਪਰਮਾਤਮਾ ; ਸਾਂਖ੍ਯ ਮਤੇ ; ਪ੍ਰਲਯਕਾਲ ਮੇ ਸਭ ਪ੍ਰਪੰਚ ਜਿਸ ਮੇ ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਮਾਯਾ ਸਕਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ; ਮੁਖ੍ਯ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਪੁਰਖ ਮਹਿ ਪੁਰਖੁ ਪ੍ਰਧਾਨੁ। ਪੁਨਾ- ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ।

**ਪਰਨਾ** ਗੁ. ਆਸਰਾ, ਯਥਾ- ਠਾਕੁਰ ਜੀਉ ਤੁਹਾਰੋ ਪਰਨਾ। ਪੜਨਾ, ਯਥਾ- ਲੈਤ ਦੇਤ ਉਨ੍ਹ ਮੂਕਰਿ ਪਰਨਾ। ਦੇ. ਹਾਥ ਕਾ ਛੋਟਾ ਸਾਫਾ।

**ਪ੍ਰਪੰਚ** ਸੰ. ਬਿਸ੍ਤਾਰ ; ਬਿਪਰੀਤਤਾਈ ; ਸੰਸਾਰ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਪਰਪੰਚੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਲੀਲਾ। ਛਲ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਪਰਪੰਚ ਉਦਰ ਨਿਜ ਪੋਖਿਓ। ਜੈਸੇ- ਪ੍ਰਪੰਚ ਧ੍ਰੋਹ ਮੋਹ ਮਿਟ ਜਾਈ।

**ਪਰਪੰਚ ਬੇਨੁ** ਵਾ. ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਪਾਂਚ ਸਬਦ ਜਹਾਂ ਬਾਜਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਰਪੰਚ ਬੇਨੁ ਤਹੀ ਮਨੁ ਰਾਖਿਆ।

**ਪਰਫੁੜੈ** ਗੁ. ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਡਿਠੈ ਤਨੁ ਪਰਫੁੜੈ ਚੜੈ ਚਵਗਣਿ ਵੰਨੁ।

**ਪਰਬ** ਦੇ. ਗ੍ਰੰਥਿ, ਗਾਂਠ ; ਉਤਸਾਹ ; ਪੁੰਨਯ ਸਮੇ, ਯੇ ਮਾਸ ਮਾਸ ਮੇ ਪਾਂਚ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਸ੍ਟਮੀ, ਚਤੁਰਦਸੀ, ਅਮਾਵਸ੍ਯਾ, ਪੂਰਣਮਾ, ਸੂਰਯ ਸੰਕ੍ਰਾਤੀ, ਯੇ ਹੀ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਨਾ ਪੜਨੇ ਯੋਗੁ ਅਨਧ੍ਯਾਯ ਹੈ।

**ਪਰਬਲ** ਸੰ. ਪਰਾਈ ਸੇਨਾ। ਦੇ. ਮਹਾਨ ਬਲ ਵਾਲਾ। ਸੰ. ਪ੍ਰਬਲ।

**ਪਰਬੀਨ** ਦੇ. ਚਤੁਰ, ਯਥਾ- ਜਾਨਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਬੀਨ।

**ਪਰਬੋਧੈ** ਦੇ. ਸਮਝਾਵੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ। ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੋ ਸਮਝਾਵੇ। ਪੁਨਾ- ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ ਅਪਨਾ ਪਾਛੈ ਅਵਰ ਰੀਝਾਵੈ। ਸੰ. ਪ੍ਰਬੋਧ।

**ਪ੍ਰਭ** ਸੰ. ਦੀਪਤੀਮਾਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਗਰਭਿ ਨ ਬਸੈ। ਪੁਨਾ- ਇਕੁ ਗੁਨੁ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਕਹਿ ਸੰਗਾ।

**ਪ੍ਰਭ ਕਹਨ** ਵਾ. ਪ੍ਰਭ ਨਾਮ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਤੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਕਹਨ ਮਲਨ ਦਹਨ ਲਹਨ ਗੁਰ ਮਿਲੇ ਆਨ ਨਹੀ ਉਪਾਉ।

**ਪ੍ਰਭ ਤਾਸ** ਗੁ. ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ਤੈਨੇ।

**ਪ੍ਰਭਤਾ** ਸੰ. ਬਡਿਆਈ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜੋਬਨੁ ਧਨੁ ਪ੍ਰਭਤਾ ਕੈ ਮਦ ਮੈ ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਹੈ ਦਿਵਾਨਾ।

**ਪ੍ਰਭਵਨੁ** ਗੁ. ਪਰਾਏ ਘਰੋਂ ਮੇ ਮਾਗਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭਵਨੁ ਕਰੈ ਬੂਝੈ ਨਹੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ।

**ਪ੍ਰਭਵਨੁ** ਸੰ. ਤੀਰਥੋਂ ਮੇ ਬਿਚਰਨ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭਵਨੁ ਕਰੈ ਬੂਝੈ ਨਹੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ।

**ਪ੍ਰਭਾ** ਸੰ. ਦੀਪਤੀ, ਉਜਾਲਾ।

**ਪਰਭਾਤੀ** ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਏਕ ਰਾਗ ਹੈ।

**ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਬਿਭਾਸ** ਗੁ. ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਰਾਗ ਹੈ।

**ਪਰਭਾਤੇ** ਦੇ. ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ, ਯਥਾ- ਉਠਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਹੁ ਪਰਭਾਤੇ ਸੋਏ ਹਰਿ ਆਰਾਧੇ। ਸੂਰਯ ਉਦਯ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤੀਨ ਮਹੂਰਤ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਯ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭਾਤ ਹੈ, ਤਿਸ ਸਮੇ ਉਠ ਕਰ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਯਾਦ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ ਬਚਨਾਂਤਰੇ- ਫਰੀਦਾ ਪਿਛਲ ਰਾਤਿ ਨ ਜਾਗਿਓਹਿ ਜੀਵਦੜੋ ਮੁਇਓਹਿ। 'ਕਾਸੀ ਖੰਡ' ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਤ ਸਮੇ ਉਠ ਕੇ, ਲਖ੍ਮੀ ਪਾਰਬਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾਣੀ ਸਹਿਤ, ਬਿਸਨੁ ਸਿਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ, ਤਿਨ ਕੇ ਬਾਹਨੋ ਕਾ, ਗੰਗਾਦਿ ਤੀਰਥੋਂ ਕਾ, ਬਸਿਸ੍ਟਾਦਿ ਮੁਨੀਯੋਂ ਕਾ, ਹਿਮਾਲੇ ਆਦਿ ਪਰਬਤੋਂ ਕਾ, ਸੁਮਦ੍ਰੋਂ ਕਾ ਨੰਦਨਾਦਿ ਬਾਗੋਂ ਕਾ, ਕਾਮਧੇਨੁ ਆਦਿ ਪਸੂਓਂ ਕਾ ਔਰ ਅਨੰਤ ਉਤਮ ਵਸਤੂਓਂ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ- 'ਨਾਉ ਪ੍ਰਭਾਤੈ ਸਬਦਿ ਧਿਆਈਐ ਛੋਡਹੁ ਦੁਨੀ ਪਰੀਤਾ।' 'ਝਾਲਾਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਆਰਾਧਿ। ਕਾਰ੍ਹਾ ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ।' ਯਾ ਤੇ ਇਨ ਸਭ ਸੇ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਕਰਤਾ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਔ ਨਾਮੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਸਾਰ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਹਾਥੀ ਪਾਂਉ ਮੇ ਸਭ ਕਾ ਪਾਂਉ ਆਉਨੇ ਵਤ, ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਚਿੰਤਨ ਮੇ ਨਿਖਲ ਸੁਭ ਵਸਤੁਓਂ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਉਠ ਕੇ ਦਰਸਨ ਉੱਤਮੋ ਕਾ ਕਰਨਾ, ਪਾਪੀ ਕਾ ਦਰਸਨ ਯਤਨ ਸੇ ਬਚਾਨਾ, ਕਿਉਕੇ ਪਾਪੀ ਕਾ, ਖੋਟੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ, ਸਰਾਬ ਕਾ, ਨਗਨ ਪੁਰਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਦਰਸਨ ਲੜਾਈ ਕੀ ਨਿਸਾਨੀ ਹੈ।

**ਪ੍ਰਭੁ** ਸੰ. ਬਿਸ੍ਨੁ ; ਸਬਦ ; ਪਾਰਾ ਧਾਤੁ ; ਸ੍ਵਾਮੀ ; ਰਾਜਾ।

**ਪ੍ਰਭੁ ਅਵਗਾਹੀਆ** ਵਾ. ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਅਵਗਾਹਨ ਕੀਆ ਭਾਵ ਜਾਨਨਾ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਮਨ ਮੰਧੇ ਪ੍ਰਭੁ ਅਵਗਾਹੀਆ।

**ਪ੍ਰਭੁ ਸੰਤ** ਗੁ. ਸਮਰਥ ਸੰਤ।

**ਪ੍ਰਭੁ ਗਾਜੈ** ਗੁ. ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਗਾਵਨਾ, ਯਥਾ- ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਨਦ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਗਾਜੈ।

**ਪ੍ਰਭੁ ਚਰਨਾ** ਸੰ. ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੇਰੇ ਚਰਨੋ ਕੀ, ਜੈਸੇ- ਓਟ ਗਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਚਰਨਾ।

**ਪਰਮ** ਸੰ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ; ਆਦਿ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਓਇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਦੇਵਾਧਿ ਦੇਵ। ਮੁਖ੍ਯ, ਯਥਾ- ਪਰਮਾਦਿ ਪੁਰਖਮਨੋਪਿਮੰ ਸਤਿ ਆਦਿ ਭਾਵ ਰਤੰ।

**ਪਰਮ ਹੰਸੁ** ਸੰ. ੧. ਕੁਟੀਚਰ ੨. ਬਹੂਦਕ ੩. ਹੰਸ ੪. ਪਰਮਹੰਸ, ਚਾਰੋ ਭੇਦੋ ਮੇ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਸੰਨਯਾਸੀ, ਯਥਾ- ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਾਧੋ ਪਰਮ ਹੰਸੁ ਲੇ ਸਿਧਾਨਾ। ਸੰਨਯਾਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਕੋ ਲੇ ਗਯਾ ਅਰਥਾਤ ਲਯ ਕਰ ਲੀਆ।

**ਪਰਮ ਤੰਤੁ** ਦੇ. ਨਿਖਲ ਤਤ੍ਵੋਂ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਤੰਤੁ ਪਰਮ ਤੰਤੁ ਸਭੁ ਆਪੇ। ਪੁਨਾ- ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪੁ।

**ਪਰਮਗਤਿ** ਸੰ. ਕੈਵਲਯ, ਮੁਕਤੀ, ਯਥਾ- ਸਾਧਸੰਗਿ ਪਰਮਗਤਿ ਪਾਈਐ।

**ਪਰਮਲ** ਸੰ. ਚੰਦਨ ਕੇਸਰਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਮਰਦਨ ; ਚੰਦਨਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਘਸਾਵਨੇ ਸੇ ਉਠੀ ਸੁਗੰਧੀ, ਯਥਾ- ਰਸੁ ਸੁਇਨਾ ਰਸੁ ਰੁਪਾ ਕਾਮਣਿ ਰਸੁ ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸੁ। ਸ੍ਰੇਸ੍ਟੋਂ ਕਾ ਸੰਬੰਧ। ਗੁ. ਪਰਾਈ ਮੈਲ, ਯਥਾ- ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਪਰ ਮਲੁ ਮੁਖਿ ਸੁਧੀ ਅਗਨਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲੁ। ਪੁਨਾ- ਕਾਈ ਆਸ ਨ ਪੁੰਨੀਆ ਨਿਤ ਪਰ ਮਲੁ ਹਿਰਤੇ। ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤੇ।

**ਪਰਮਲ ਸਰਸ** ਸੰ. ਚੰਦਨਾਦਿਕੋ ਕੇ ਘਸਾਨੇ ਸੇ ਉਠੀ ਸੁਗੰਧੀ ਤੁਲਯ ਜਾਂ ਅਧਿਕ।

**ਪਰਮਲੀਓ** ਗੁ. ਚੰਦਨਾਦਿ ਘਸਾਨੇ ਸੇ ਉਠੀ ਸੁਗੰਧੀ ਤੁੱਲ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਮਲੈ ਨ ਲਾਛੈ ਪਾਰ ਮਲੋ ਪਰਮਲੀਓ ਬੈਠੋ ਰੀ ਆਈ।

**ਪ੍ਰਮਾਣੁ** ਸੰ. ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਤਖ੍ਯਾਦਿ ; ਬਿਸਨੁ। ਦੇ. ਤੁਲਯ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਬਿਧ ਨੈ ਸਿਰਿਉ ਜਗਿ ਜਸ ਤੂਰੁ ਬਜਾਇਅਉ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਤੁਲਯ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੋਂ ਕੋ ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ ਰਚਿਆ। ਸੰ. ਪਰਿਮਾਣ।

**ਪ੍ਰਮਾਣੁ** ਦੇ. ਪਰਵਾਣ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪੁਰਖੁ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਪਾਰਥਉ ਚਾਲੈ ਨਹੀ।

**ਪਰਮਾਣੋ** ਗੁ. ਚਾਰ ਤਤੋ ਕੇ ਪਰਮਾਣੂਓ ਤਾਈ ਸੂਖਮ ਸੇ ਲੇ, ਯਥਾ- ਪਰਮਾਣੋ ਪਰਜੰਤ ਆਕਾਸਹ ਦੀਪ ਲੋਅ ਸਿਖੰਡਣਹ।

**ਪਰਮਾਤਮਾ** ਸੰ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ।

**ਪਰਮਾਦ** ਸੰ. ਕਰਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਕਾਮ ਕੋ ਨਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਸਮਝ ਕੇ ਤਿਸ ਸੇ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਹੋਨਾ, ਨਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਕੋ ਕਰਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਜਾਨ ਕੇ ਤਾ ਮੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਹੋਨਾ, ਯਥਾ- ਸਾਧਸੰਗਿ ਗਾਏ ਗੁਨ ਗੋਬਿੰਦ ਬਿਨਸਿਓ ਸਭੁ ਪਰਮਾਦ। ਨਾਸ ਹੋ ਗਈ ਸੰਪੂਰਣ ਭੂਲ।

**ਪਰਮਾਦਿ** ਸੰ. ਸਰਬ ਕਾ ਆਦਿ, ਯਥਾ- ਪਰਮਾਦਿ ਪੁਰਖਮਨੋਪਿਮੰ ਸਤਿ ਆਦਿ ਭਾਵ ਰਤੰ।

**ਪਰਮਾਨੰਦ** ਸੰ. ਸਰਬ ਅਨੰਦੋ ਕੀ ਅਪੇਖ੍ਯਾ ਕਰ ਸਭ ਸੇ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਪਰਮਾਨੰਦ ਇਸ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਏਕ ਭਗਤ, ਯਥਾ- ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕਥਾ ਪੁਨੀਤ ਨ ਚਾਲੀ।

**ਪਰਮਾਨੰਦਾ** ਦੇ. ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ, ਯਥਾ- ਜੋ ਨ ਸੁਨਹਿ ਜਸੁ ਪਰਮਾਨੰਦਾ। ਪੁਨਾ- ਤਾ ਸੁਖ ਬਿਸਰੇ ਪਰਮਾਨੰਦਾ।

**ਪਰਮਾਨਾਦੁ** ਸੰ. ਪਰਮ ਅਨਾਦਿ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਬਰੇ ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਪਰਮਾਨਾਦੁ। ਪਰਮ ਅਨਾਦਿ ; ਵਾ ਪਰਮਾਨੰਦ।

**ਪਰਮਾਰਥ** ਦੇ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਵਸਤੁ ਮੇ, ਯਥਾ- ਇੰਦ੍ਰੀ ਸਬਲ ਨਿਬਲ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਵੇਸ ਨਹੀ। ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਵਸਤੁ ਮੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਨਹੀ। ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਵਸਤੁ ਕੋ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸਮਾਈਐ ਪਰਮਾਰਥੁ ਜਾਣੈ। ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਵਸਤੁ ਕੋ ਜਾਨ ਕੇ ਤਿਸ ਮੇ ਸਮਾਈਤਾ ਹੈ ; ਅਧਿਸਠਾਨ ਰੂਪਤਾ ਸੋ ਐਸੇ ਬਨੇ ਹੈ ਅਗ੍ਯਾਨ ਤਤ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਅਭਾਵ ਕਾ ਨਾਮ 'ਮਾਰਥ' ਹੈ, ਤਿਸ ਮੇ ਪਰਪਨਾ ਅਧਿਸ੍ਠਾਨ ਰੂਪਤਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਅਧਿਸ੍ਠਾਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਸਤੂ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰਮਾਰਥ ਹੈ ; ਸਬਦ ਕਾ ਭਾਵਾਰਥ ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਮੇ ਪਦੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਭਾਵ ਮਾਤ੍ਰ ਕਹਜਾ ਜਾਵੇ ਐਸੀ ਟੀਕਾ, ਜੈਸੇ ਆਨੰਦਘਨ ਕਾ ਬਨਾਯਾ 'ਜਪੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ' ਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਭਾਵਾਰਥ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਖੋਜੇ ਇਨ ਮੇ ਨਹੀ ਮਿਲਤੇ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇ ਐਸੀ ਟੀਕਾ ਕਾ ਨਾਮ ਨਿਗਦ ਬਯਾਖ੍ਯਾਨ ਹੈ। ਸੰ. ਪਰਮਾਰ੍ਥ।

**ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ** ਸੰ. ਹਿਰਨਯ ਗਰਭਾਦਿ ਈਸ੍ਵਰੋਂ ਸੇ ਬਡਾ ਈਸ੍ਵਰ।

**ਪਰਲ** ਦੇ. ਪੂ. ਪੜਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਖਾਈ ਕੋਟੁ ਨ ਪਰਲ ਪਗਾਰਾ। ਨਹੀ ਪੜਤੀ ਕਾਹੂ ਕੀ ਬੇਗਾਰ।

**ਪ੍ਰਲਾਪ** ਸੰ. ਅਨਰਥਕ ਵਾਕ, ਨਿਸਪ੍ਰਯੋਜਨ ਬਚਨ ; ਉਨਮੱਤਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਵਾਕ।

**ਪਰਲੋਕ** ਸੰ. ਸ੍ਵਰਗ, ਬੈਕੁੰਠ, ਯਥਾ- ਜਿਹਿ ਪਰਲੋਕ ਜਾਇ ਅਪਕੀਰਤਿ ਸੋਈ ਅਬਿਦਿਆ ਸਾਧੀ। ਜਿਨ ਖੋਟੇ ਕਾਮੋ ਸੇ ਸ੍ਵਰਗ ਬੈਕੁੰਠ ਜਾਤਾ ਰਹੇ ਔ ਲੋਕ ਮੇ ਅਪਜਸ ਹੋਵੇ ਵਹੀ ਅਵਿਦਿਆ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸਿੱਧ ਕਰੀ, ਵਾ ਜਿਨ ਕਾਮੋ ਸੇ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਕੇ ਪਤ੍ਰ ਸੇ ਧਰਮਰਾਜ ਪਾਸ ਪਰਲੋਕ ਮੇ ਪਹੁਚੇ ਅਪਜਸ ਵਹੀ ਕਾਮ ਸਿਧ ਕਰੀਏ।

**ਪ੍ਰਵਣੇ** ਦੇ. ਚੁਰਸ੍ਤਾ ; ਨੀਵਾ ਥਾਨ ; ਉਦਰ ; ਨਮ੍ਰ ; ਬਿਸਤ੍ਰਿਤ ; ਖੂਣ ; ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਲਖਣਾ ; ਸ੍ਨਿਗਧ, ਚੀਕਨੀ ਵਸਤੁ ; ਆਸਕ੍ਤ ਹੋ, ਯਥਾ- ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਲਿ ਕੀਰਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਵਣੇ। ਸੰ. ਪ੍ਰਵਣ।

**ਪਰਵਦਗਾਰ** ਦੇ. ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਪਰਵਦਗਾਰ ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਬੇਅੰਤ ਤੂ। ਫਾ. ਪਰਵਰਦਗਾਰ।

**ਪ੍ਰਵਦਿਗਾਰ** ਫਾ. ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ।

**ਪਰਵਰਿਯਉ** ਗੁ. ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੂਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ।

**ਪਰਵਾਹ** ਫਾ. ਇੱਛਾ, ਯਥਾ- ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ। ਦੇ. ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ; ਜਲਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਸੋਤ ; ਬਯਵਹਾਰ ; ਉੱਤਮ ਘੋੜਾ ; ਸੰਤਤਿ। ਸੰ. ਪ੍ਰਵਾਹ।

**ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਰ** ਗੁ. ਪਰਵਾਹ ਨਿਕਸਨੇ ਯੋਗੁ, ਯਥਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਰਿ ਅਤੁਲ ਭੰਡਾਰ ਭਰਿ।

**ਪਰਵਾਣ** ਦੇ. ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਰਥਾਤ ਅੱਛਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਰਵਾਣੁ ਗਿਰਸਤ ਉਦਾਸਾ ਜੀਉ। ਉੱਤਮ ਜਨੋ ਕਾ ਗਿਰਸਤ ਆਸ੍ਰਮ ਤਥਾ ਸੰਨਯਾਸਾਸ੍ਰਮ ਧਾਰਨਾ ਦੋਨੋ ਭਲੇ ਹੈ ; ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨ- ੧. ਪ੍ਰਤਖ੍ਯ ੨. ਅਨੁਮਾਨ ੩. ਉਪਮਾਨ ੪. ਸਬਦ ੫. ਅਰਥਾਪਤਿ ੬. ਅਨੁਪਲਬਧਿ, ਯੇ ਖਟ ਪ੍ਰਮਾਣ। ੧. ਖਟੋਂ ਮੇ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰ, ਤ੍ਵਚਾ, ਨੇਤ੍ਰ, ਰਸਨਾ, ਘ੍ਰਾਣ, ਇਨ ਪਾਂਚ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਕਾ ਤਥਾ ਮਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪ੍ਰਤਖ੍ਯ ਪ੍ਰਮਾਣ' ਹੈ। ਸਾਂਖਯ ਔ ਬੇਦਾਂਤ ਮਤੋ ਮੇ ਇਨ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋ ਦ੍ਵਾਰਾ ਉਪਜੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪ੍ਰਤਖ੍ਯ ਪ੍ਰਮਾਣ' ਹੈ ੨. ਨੇਮ ਕਰ ਸਾਧਯ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੇਤੁ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ 'ਅਨੁਮਾਨ' ਹੈ, ਜੈਸੇ ਧੂਮ ਅਗਨਿ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਨੇਮ ਸੇ ਰਹੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਧੂਮ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ 'ਅਨੁਮਾਨ' ਹੈ ੩. ਸਾਦ੍ਰਿਸਯ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਉਪਮਾਨ' ਹੈ, ਜੈਸੇ ਗਵਯ ਮੇ ਗਊ ਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ 'ਉਪਮਾਨ' ਹੈ ੪. ਯਥਾਰਥ ਵਕਤਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸਬਦ' ਹੈ, ਵੇਦ ਔ ਵੇਦੋਂ ਕੇ ਅੰਗ ਪੁਰਾਣ ਨਯਾਯ ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੀਮਾਸਾ ਯੇ ਚੌਦਾ ਵਿਦਯਾ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਤਥਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਸਾਖੀ ਆਦਿ ਸਭੀ ਪੋਥੀਆਂ 'ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ' ਹੈ ੫. ਬਨੀ ਹੁਈ ਚੀਜ ਦੇਖ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ 'ਅਰਥਾਪਤਿ' ਹੈ, ਜੈਸੇ ਦਿਨ ਕੋ ਨਾ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਕੇ ਸਰੀਰ ਮੇ ਮੋਟਾਪਨ ਦੇਖ, ਰਾਤ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਹੈ ੬. ਵਸਤੁ ਕਾ ਅਭਾਵ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ 'ਅਨੁਪਲਬਧੀ ਪ੍ਰਮਾਣ' ਹੈ, ਜੈਸੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਭੂਮੀ ਮੇ ਘਟ ਪੜਾ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸਮੇ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਸੇ ਹਮ ਕੋ ਦਿਖਾਈ ਪੜੇ, ਭਾਨ ਹੋਨੇ ਯੋਗੁ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕੇ ਹੋਤੇ ਜੋ ਨਹੀ ਭਾਨ ਹੋਵੇ, ਵਹੁ ਹੈ ਨਹੀ ਅਰਥਾਤ ਈਹਾਂ ਉਸ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੈ, ਐਸੇ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਸਾਧਨ 'ਅਨੁਪਲਬਧੀ' ਹੈ। ਇਨ ਮੇ ਏਤਾ ਔਰ ਬਿਸੇਖ ਹੈ- 'ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ' ਸੇ, ਕੇਵਲ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਮੇਲ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਸਾਥ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਕਾ ਵਾ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਸੇ ਉਪਜੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਮੇਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। 'ਅਨੁਮਾਨ' ਸੇ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਿਸ ਕੇ ਹੇਤੁ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। 'ਉਪਮਾਨ' ਸੇ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਿਸ ਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦਿਖਾਈ ਪੜੇ ਉਸ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। 'ਸਬਦ' ਸੇ ਦੂਰ ਸਮੀਪਵਰਤੀ, ਸਰਬ ਵਸਤੁ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਰਗ ਬੈਕੁੰਠਾਦਿ ਸੁਖਦਾਈ ਔ ਨਰਕਾਦਿ ਦੁਖਦਾਈ ਥਾਨੋ ਕਾ, ਪੁਨਾ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਗਤ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ, ਬਸਤ੍ਰ ਬੇਖਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਭੂਮੀ ਨਦੀ ਨਾਲੇ ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਭੀ 'ਸਬਦ' ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ,

ਏਤਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ, ਸਚੇ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬਚਨ ਸੇ ਸਚਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਝੂਠੇ ਕਿੱਸੇ ਕਹਾਣੀ, ਬਨਾਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਬਚਨੋ ਸੇ ਝੂਠਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਯ ਸੰਬੰਧ ਵਾਲੀ 'ਅਰਥਾਪਤਿ' ਤਿਸੇ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁਨੀ 'ਅਰਥਾਪਤੀ' ਸੇ ਸੁਨੇ ਅਰਥ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਭਾਨ ਹੁਈ 'ਅਨੁਪਲਬਧੀ' ਸੇ, ਅਭਾਵ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਨ ਖਟੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਇਨ ਸੇ ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਵੇ ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਮਾਣਕ ਕੇ ਥਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਵਾਣ ਲਿਖਾ ਹੈ ਜੈਸੇ- ਪਰਵਾਣੁ ਗਿਰਸਤ ਉਦਾਸਾ ਜੀਉ। ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਧਾਰਨ ਹੇਤ ਚਾਰ ਆਸ੍ਰਮ ਲਿਖੇ ਹੈਂ- ਵਿਦਯਾ ਪੜਨ ਹੇਤ 'ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ' ਹੈ, ਪ੍ਰਜਾ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਔ ਤੀਨੋ ਆਸ੍ਰਮੋ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਹੇਤ 'ਗਿਰਸਤ' ਹੈ, ਗ੍ਯਾਤਾ ਗ੍ਯਾਤ ਪਾਪ ਉਤਾਰਨੇ ਔ ਸ੍ਵਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ 'ਬਾਨਪ੍ਰਸਥ' ਹੈ, ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ 'ਸੰਨਯਾਸ' ਹੈ। ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਚਾਰੋਂ ਧਾਰਤੇ ਹੈਂ, ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਰਸਤ ਸੇ ਸੰਨਯਾਸ ਧਾਰਤੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਗਿਰਸਤ ਮੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਕੋਈ ਬਾਲਕਪਨੇ ਸੇ ਸੰਨਯਾਸੀ ਬਨ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਸੰਨਯਾਸੀ ਪਦ ਸੇ ਸਰਬਤ੍ਰ ਤਿਆਗ ਵਾਲੇ, ਬਿਚਾਰਵਾਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ, ਸੰਕਰ ਔ ਦੱਤ ਕਪਲ ਕੇ ਚਲਾਏ ਭੇਖ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਨਹੀ। ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਗ੍ਯਾਨੀ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਹੈ, ਆਪ ਕੋ ਸਭ ਕਾ ਗੁਰੁ ਮਨਾਨੇ ਵਾਲੇ ਬਿਪ੍ਰ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਨਹੀ। ਵੇਦਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋ ਕੇ ਭਾਵ ਓਰ ਦੇਖ, ਅਵਸਥਾ ਭਰ ਗਿਰਸਤੀ ਰਹਨਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਵਿਖਯ ਵਿਕਾਰੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਕਰ ਤ੍ਯਾਗੀ ਬਨਨਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਮਰਯਾਦਾਹੀਨ ਕੋਈ ਭੀ ਭਲਾ ਨਹੀ, ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ- ਕਬੀਰ ਜਾ ਘਰ ਸਾਧ ਨ ਸੇਵੀਅਹਿ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਹਿ। ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ। ਐਸੇ ਗਿਰਹਸ੍ਥ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਪ੍ਰਂਅਰ ਤਾਪ ਗੇਰੀ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰਾ। ਅਪਦਾ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਨਸਤਾ। ਤਥਾ- ਇਸੁ ਭੇਖੈ ਥਾਵਹੁ ਗਿਰਹੋ ਭਲਾ ਜਿਥਹੁ ਕੋ ਵਰਸਾਇ। ਐਸੇ ਤ੍ਯਾਗ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀ ਹੈ।

**ਪਰਵਾਣਾ** ਗੁ. ਤੋਲਨੇ ਕਾ ਵੱਟਾ, ਯਥਾ- ਪਤਿ ਪਰਵਾਣਾ ਪਿਛੈ ਪਾਈਐ ਤਾ ਨਾਨਕ ਤੋਲਿਆ ਜਾਪੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ, ਯਥਾ- ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣਾ ਕਰਹਿ ਧਿਙਾਣਾ ਕਲਿ ਲਖਣ ਵੀਚਾਰਿ। ਕਰਨੀ ਜੋਰਾਵਰੀ ਹੋ ਜਾਨਾ ਯਥਾਰਥ ਯਹੀ ਕਲੂ ਕੇ ਚਿੰਨ ਹੈ। ਸ੍ਵਾਮੀ ਕੀ ਸੇਵਕ ਪ੍ਰਤਿ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਰੂਪ ਭੇਜੀ ਆਗ੍ਯਾ ਅਰਥਾਤ ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਯਥਾ- ਪਰਵਾਣਾ ਆਇਆ ਹੁਕਮਿ ਪਠਾਇਆ ਫੇਰਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਈ। ਪੁਨਾ- ਜਾਨੀ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ਲਿਖਿਆ ਆਇਆ ਰੁੰਨੇ ਵੀਰ ਸਬਾਏ।

**ਪਰਵਾਨਾ** ਦੇ. ਹੁਕਮ ਕਾਗਤ ਪਰ ਲਿਖਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਲਿਖਿਆ ਕਿਰਤੁ ਧੁਰੇ ਪਰਵਾਨਾ।

**ਪਰਵਾਨੀ** ਗੁ. ਪੜਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਦਰਪਨ ਮਾਹਿ ਬਦਨ ਪਰਵਾਨੀ। ਜੈਸੇ ਦਰਪਣ ਮੇ ਬਦਨ ਕੀ ਛਾਯਾ ਪੜਤੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸਭ ਮੇ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਛਾਯਾ ਤੁਲ੍ਯ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰ ਰਹ੍ਯਾ ਹੈ।

**ਪਰਵਾਰੁ** ਸੰ. ਬੰਸ, ਕੁਲ, ਗੋਤ, ਯਥਾ- ਤੁਸੀ ਪੁਤ ਭਾਈ ਪਰਵਾਰੁ ਮੇਰਾ। ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ, ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਚਲਾ ਆਯਾ ਉਪਦੇਸ, ਯਥਾ- ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ। ਸਮਗ੍ਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕੋ ਸੁਧਾਰਤਾ ਹੈ ਔ ਕੁਲ ਸਹਿਤ ਸੁਧਰ ਜਾਤਾ ਹੈ।

**ਪਰਵਾਲਾ** ਦੇ. ਮੂੰਗੇ ; ਮੂੰਗਿਓਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਬਿਰਖੁ ਪਤ ਪਰਵਾਲਾ ਫੁਲ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ।

**ਪਰਵਿਰਤਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰਵਾਹ, ਚਲਨਾ ; ਉਜੈਨ ਆਦਿਕ ਦੇਸ ; ਵਾਰਤਾ, ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ; 'ਮੇਦਨੀ ਕੋਸੇ' ਹਸਤੀ ਕਾ ਮਦ ; 'ਹੇਮ ਚੰਦ੍ਰੇ' ਗ੍ਯਾਨ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ; ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਰੂਪ ਯਤਨੋ ਮੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਰੂਪ ਯਤਨ, ਇਸ ਯਤਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਤਬ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਬ ਪਹਲੇ ਜੋ ਕਾਮ ਬਨਾਯਾ ਚਾਹੇ, ਉਸ ਕੇ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਤਖ੍ਯ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਯਹ ਉਪਾਦਾਨ ਕੇ ਉਸ ਕਾਰਯ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਕੇ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਉਸ ਕਾਰਯ ਕਾ ਅਪਨੇ ਉੱਦਮ ਸੇ ਬਨਨਾ ਜਾਨ ਪੜੇ, ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਕਾਮ ਮੇਰੀ ਭਲਿਆਈ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਐਸਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਰਚਨਾ ਹੇਤ ਪੁਰਖ ਕੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਯਤਨ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਗੁਰੁਮੁਖ ਇਸ ਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਵਿਰਤਿ ਨਰਵਿਰਤਿ ਪਛਾਣੈ। ਸੰ. ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ।

**ਪਰਵਿਰਤਿਓ** ਦੇ. ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੂਆ। ਸੰ. ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ।

**ਪਰਵੇਸਾ** ਦੇ. ਭੀਤਰ ਜਾਨਾ, ਯਥਾ- ਦੇਹੁ ਸਦੇਸਾ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਕੈਸਾ ਕਹ ਮੋਹਨ ਪਰਵੇਸਾ। ਪੁਨਾ- ਬਿਖਮ ਘੋਰ ਪੰਥਿ ਚਾਲਣਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਰਵਿ ਸਸਿ ਤਹ ਨ ਪ੍ਰਵੇਸੰ। ਪੁਨਾ- ਇੰਦ੍ਰੀ ਸਬਲ ਨਿਬਲ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਵੇਸ ਨਹੀ।

**ਪਰਾ** ਸੰ. ਅਬਯ੍ਯ। ੧. ਪ੍ਰਤਿਲੋਮਤਾ, ਉਲਟਾਪਨ, ੨. ਪ੍ਰਾਧਾਨਤਾ, ੩. ਘਰਖਣ, ਘਸਾਵਨਾ, ੪. ਅਭਿਮੁਖ੍ਯ, ਸਨਮੁਖ, ੫. ਤ੍ਯਾਗ, ੬. ਵਿਕ੍ਰਮ, ੭. ਬਹੁਤ, ਯਥਾ- ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ ਅੰਕੁਰੁ ਜਾਗਿਆ। ੮. ਭੰਗ, ਨਾਸ, ੯. ਅਨਾਦਰ, ਜੈਸੇ- ਪਰਾਭਵ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਨਾਦਰ ਕਰਤਾ ਹੈ।

**ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ** ਵਾ. ਪਹਲ੍ਯੋਂ ਸੇ ਪਹਲਾ ਭਾਵ ਸਭ ਸੇ ਪੁਰਾਤਨ, ਯਥਾ- ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ। ਵਾ ਪਰਾ ਕਾ ਮੁਖ੍ਯ ਅਰਥ ਥਾਪ ਸਭ ਸੇ ਮੁਖ੍ਯ ਪਹਲਾ, ਕਰਮ ਨਾਮੋ ਸੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਾਮ ਕੋ ਸਭੀ ਮੁਖ੍ਯ ਮਾਨੇ ਹੈ ਔ ਸਤ ਯਹ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਮੁਖ ਪੂਰਬਲਾ ਕਹਾ ਹੈ। ਪਹਲੀ ਸੇ ਪਹਲੀ, ਯਥਾ- ਪਰਾ ਪੂਰਬਲੀ ਭਾਵਨੀ ਪਰਗਟੁ ਹੋਈ ਆਇ।

**ਪਰਾ ਪੂਰਬੇਣ** ਵਾ. ਪੂਰਬ ਸੇ ਪੂਰਬ ਅਨੇਕ ਜਨਮੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਦਾਨੰ ਪਰਾ ਪੂਰਬੇਣ ਭੁੰਚੰਤੇ ਮਹੀਪਤੇ।

**ਪਰਾਇਣ** ਦੇ. ਕੁਟੰਬ ਪੋਖਣ ਮੇ ਤਤਪਰ, ਯਥਾ- ਜੈਸੀ ਮੂੜ ਕੁਟੰਬ ਪਰਾਇਣ।

**ਪਰਾਕਉ** ਗੁ. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ, ਯਥਾ- ਅਖੀ ਅੰਧੁ ਜੀਭ ਰਸੁ ਨਾਹੀ ਰਹੇ ਪਰਾਕਉ ਤਾਣਾ।

**ਪਰਾਕੁਇ** ਗੁ. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ ਅਰਥਾਤ ਬਲ, ਯਥਾ- ਮਤਿ ਗੁਰ ਆਤਮ ਦੇਵ ਦੀ ਖੜਗਿ ਜੋਰਿ ਪਰਾਕੁਇ ਜੀਅ ਦੈ। ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਖੜਗ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਤਿਸ ਕੋ ਧਾਰਤੇ ਹੈ ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਜੀਵਤ ਹੈਂ। ਸੰ. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ।

**ਪਰਾਸਾ** ਗੁ. ਪਰਾਈ ਆਸਾ ਬਡੀ ਕਰਤੇ ਹੈ।

**ਪ੍ਰਾਸਾਦ** ਸੰ. ਰਾਜਾ ਔ ਦੇਵਨ ਕੇ ਮੰਦਰ, ਜੈਸੇ- ਬਿਚਰੇ ਸੁਪ੍ਰਾਸਾਦ ਪ੍ਰਾਸਾਦ ਵਿਖੇ।

**ਪਰਾਹੁਣਾ** ਦੇ. ਘਰ ਮੇ ਆਨ ਥਾਨ ਸੇ ਨਯਾ ਆਯਾ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਪਰਾਹੁਣਾ ਮੇਰੈ ਘਰਿ ਆਵਉ।

**ਪਰਾਖਾ** ਗੁ. ਪਰਖਿਯਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਹੀਰੁ ਪਰਾਖਾ।

**ਪਰਾਗ** ਗੁ. ਪਾਰ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਜਾ ਤੇ ਪਰਹਿ ਪਰਾਗ। ਸੰ. ਪੁਸਪ ਕੀ ਰਜ ; ਪ੍ਰਯਾਗ ਰਾਜ ਤੀਰਥ। ਸੰ. ਪ੍ਰਯਾਗ।

**ਪ੍ਰਾਛਤ** ਪੰ. ਪਾਪ, ਯਥਾ- ਸਗਲੇ ਪ੍ਰਾਛਤ ਮਿਟਿਓ ਰੇ। ਤੇਰੇ ਸਭੀ ਪਾਪ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ। ਦੇ. ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ, ਪਾਪ ਉਤਰਨੇ ਕਾ ਹੇਤੂ ਬ੍ਰਤ ਤਪ ਤੀਰਥਾਦਿ ਕਰਮ। ਅੰਗਿਰਾ ਰਿਖਿ ਕਹਤੇ ਹੈ 'ਪ੍ਰਾਯ' ਨਾਮ ਤਪ ਕਾ ਹੈ 'ਚਤ' ਨਾਮ ਨਿਸਚਯ ਕਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਨਿਸਚਯ ਪਾਪ ਖਯ ਕਾ ਸਾਧਨ ਜਾਨਾ ਤਪ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਾਯਸ੍ਚਿਤ ਕਰਮ ਹੈ। ਹਾਰੀਤ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ ਨਿਖਲ ਅਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਤ ਤਪਾਦਿਕ ਕਰਮੋ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਯਸ੍ਚਿਤ ਹੈ। ਗੁਰੁਮਤ ਮੇ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਤਨਖਾਹ ਹੈ। ਪ੍ਰਯਸ੍ਚਿਤ ਕਰਮ ਕਾ ਦੋ ਦਸਾ ਮੇ ਬਿਧਾਨ ਹੈ ਏਕ ਤੋ ਜਬ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਤ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ, ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਏ ਨਿਤਯ ਨੈਮਿਤ ਕਰਮ ਕਾ ਤ੍ਯਾਗ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ, ਜਿਨ ਕਾਮੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਹੈ, ਭੂਲ ਕੇ ਵਾ ਜਾਨ ਕੇ ਉਨ ਕੋ ਕਰ ਲੇਵੇ, ਤਬ ਪ੍ਰਾਯਸ੍ਚਿਤ ਕਾ ਬਿਧਾਨ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਬਿਧਾਨ ਕੀਏ ਕਰਮੋ ਕੇ ਤ੍ਯਾਗ ਸੇ ਔ ਨਿਖੇਧ ਕੀਏ ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਜਪ ਤਪ ਤੀਰਥ ਬ੍ਰਤਾਦਿ ਰੂਪ ਪ੍ਰਯਾਸ੍ਚਿਤ ਕਰਮ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਹੈ, ਇਨ ਦੋ ਦਸਾ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਯਸ੍ਚਿਤ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਹੀ। ਨਿਤ੍ਯ ਕਰਮ ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੇ ਕਰਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਸ੍ਨਾਨ ਭਜਨਾਦਿਕ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੇ ਨਾ ਕਰਨੇ ਮੇ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਨਾਨਕ ਜੇ ਸਿਰਖੁਥੇ ਨਾਵਨਿ ਨਾਹੀ ਤਾ ਸਤ ਚਟੇ ਸਿਰਿ ਛਾਈ। ਵਾਕ੍ਯ ਸੇ ਸ੍ਨਾਨਹੀਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਥਾ- ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸ੍ਯ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਧ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ। ਪੁਨਾ- ਜੋ ਨ ਭਜੰਤੇ ਨਾਰਾਇਣਾ। ਤਿਨ ਕਾ ਮੈ ਨ ਕਰਉ ਦਰਸਨਾ। ਇਤ੍ਯਾਦਿ ਵਾਕ੍ਯਨ ਸੇ, ਭਜਨ ਰੂਪ ਨਿਤ੍ਯ ਕਰਮਹੀਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੁਪਰਬ ਔ ਗੁਰੁਦੁਵਾਰਿਓਂ ਕੇ ਦਰਸਨਾਦਿਕ ਨੈਮਿਤਕ ਕਰਮ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੇ ਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਸੁਚਿ ਸੰਜਮੁ ਨਾਹੀ ਕਰਮੁ ਧਰਮੁ ਨਹੀ ਪੂਜਾ। ਪੁਨਾ- ਨਾ ਹਰਿ ਭਜਿਓ ਨ ਗੁਰ ਜਨੁ ਸੇਵਿਓ ਨਹ ਉਪਜਿਓ ਕਛੁ ਗਿਆਨਾ। ਨਿਖਿਧ ਕਰਮ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਕਹੇ ਹੈ, ਹਿੰਸਾ, ਚੋਰੀ, ਜੂਆ, ਬੇਸ੍ਯਾ, ਸਰਾਬ, ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ ਗਮਨਾਦਿ ਸਾਮਾਨ੍ਯ ਨਿਖਿਧ ਹੈਂ। ਗੁਰੁ ਪਤਨੀ ਗਮਨ, ਸੁਵਰਣ ਕੀ ਚੋਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ ਕਾ ਬਧ, ਸੁਰਾਪਾਨਾਦਿ ਬਿਸੇਖ ਨਿਖਿਧ ਹੈਂ। ਇਸ ਲੋਕ ਮੇ ਸੁੱਧ ਹੋਨੇ ਹੇਤ ਸਭ ਕੇ ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ੍ਯ ਹੈ। ਨਾ ਸੁੱਧ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਪਰਲੋਕ ਮੇ ਦੰਡ ਹੋਗਾ। ਯਾ ਤੇ ਅਲਪਦੰਡ ਸੇ ਸੁੱਧ ਹੋਨੇ ਹੇਤ ਈਹਾਂ, ਪ੍ਰਾਯਸ੍ਚਿਤ ਕਰ ਲੇਨੇ ਉਚਿਤ ਹੈਂ।

**ਪਰਾਢੇ** ਗੁ. ਪਾਰ ਪੜੇ, ਯਥਾ- ਭਉ ਦੁਤਰੁ ਤਾਰਿ ਪਰਾਢੇ।

**ਪ੍ਰਾਣ** ਸੰ. ਵਾਯੂ ਮਾਤ੍ਰ ; ਬਲ ; ਇੰਦ੍ਰਿਯ ; ਸ੍ਵਾਸ ਜੋ ਮੁਖ ਨਾਸਾ ਰਸਤੇ ਆਵੇ ਜਾਵੇ ਹੈ ; ਪ੍ਰਾਣ ਅਪਾਨ ਸਮਾਨ ਬ੍ਯਾਨ ਉਦਾਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦੇਹ ਗਤ ਪਾਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਵਾਯੂ ; ਹਿਰਣਗਰਭ ਪ੍ਰਾਣਾਤਮਾਈ ਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਭਗਤ ਤੇਰੇ ਸਭਿ ਪ੍ਰਾਣਪਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ।

**ਪਰਾਣ ਲੈ** ਦੇ. ਬਾਂਗਰ। ਪਛਾਨ ਲੈ।

**ਪ੍ਰਾਣੀ** ਸੰ. ਜੀਵ ; ਪ੍ਰਾਣਾ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ। ਸੰ. ਪ੍ਰਾਣੀ।

**ਪ੍ਰਾਤ** ਦੇ. ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸੰਧਿਆ ਪ੍ਰਾਤ ਇਸ੍ਨਾਨੁ ਕਰਾਹੀ। ਸੰ. ਪ੍ਰਾਤਹ।

**ਪਰਾਤਮਾ** ਸੰ. ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ।

**ਪਰਾਤਾ** ਦੇ. ਬਾਂਗਰ। ਪਛਾਤਾ, ਬਾਂਗਰ ਮੇ ਪਰਾਨ ਪਹਚਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ; ਪੜਤਾ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਚਰਨਿ ਪਰਾਤਾ। ਪੁਨਾ- ਬਾਧੇ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਜਮਕੰਕਰਿ ਕਾਲਿ ਪਰਾਤਾ ਹੇ। ਪਰੋਯਾ, ਯਥਾ- ਕਰਣ ਪਲਾਵ ਕਰੇ ਬਿਲਲਾਵੈ ਜਿਉ ਕੁੰਡੀ ਮੀਨੁ ਪਰਾਤਾ ਹੇ।

**ਪਰਾਤਾ** ਗੁ. ਪੜਿਆ, ਯਥਾ- ਸੁਖ ਨਾਨਕ ਲਾਧੇ ਹਰਿ ਚਰਨ ਪਰਾਤਾ। ਪੰ. ਸਵੇਰ ਕਾ ਸਮਾ।

**ਪਰਾਤਿ** ਦੇ. ਬਾਂਗਰ। ਪਹਚਾਨ ਸੇ, ਯਥਾ- ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਪਰੈ ਪਰਾਤਿ। ਵਾ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਸੇ ਪਰੇ ਮਨ ਤਾ ਸੇ ਸਭੀ 'ਪਰਾਤ'- ਪਰੇ ਹੈ ਇਸ ਲੀਏ ਕਹ੍ਯਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ। ਪੰ. ਆਟਾ ਗੁੰਧਣੇ ਕਾ ਬਰਤ੍ਨ।

**ਪਰਾਧ** ਗੁ. ਦੋਖ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਪਰਾਧ ਦੇਹਿ ਲੋਰੋਨੀ। ਸੰ. ਅਪਰਾਧ ਕੇ ਥਾਨ ਪਰਾਧ ਅਨਰਥਦ ਕੇ ਆਨ ਨਰਥਦ ਵਤ ਹੈ।

**ਪਰਾਨ** ਗੁ. ਪੜੇ, ਯਥਾ- ਬਾਲਕ ਬਿਰਧਿ ਨ ਸੁਰਤਿ ਪਰਾਨਿ। ਪ੍ਰਾਣ, ਯਥਾ- ਅਲਹ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿੰਡੁ ਪਰਾਨ। ਪੁਨਾ- ਪ੍ਰਾਨ ਜੁ ਥਾਕੇ ਥਿਰੁ ਨਹੀ ਕੈਸੇ ਬਿਰਮਾਵਉ।

**ਪਰਾਨਹਾ** ਗੁ. ਪਰੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਨਾਨਕ ਪਾਰ ਪਰਾਨਹਾ।

**ਪਰਾਨਬ** ਗੁ. ਪਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਉਪਦੇਸੁ ਕਹਤੁ ਹੈ ਜੋ ਸੁਨੈ ਸੋ ਪਾਰਿ ਪਰਾਨਬ।

**ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ** ਸੰ. ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਪਰਮੇਸੂਰ ਕੋ, ਯਥਾ- ਕਵਨ ਗੁਨ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ।

**ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਈਸੂਰ ਕੋ, ਯਥਾ- ਕਵਨ ਗੁਨ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਗੁਰੋ ! ਕਿਸ ਗੁਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਕੋ ਮਿਲੋਂ। ਭਰਤਾ।

**ਪਰਾਨਾ** ਗੁ. ਪੜਾ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਲੈਤ ਦੁਖੁ ਦੂਰਿ ਪਰਾਨਾ। ਪੁਨਾ- ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਬੰਧਿ ਪਰਾਨਾ। ਆਸਾ ਔਂ ਅੰਦੇਸਾ ਰੂਪ ਬੰਧ ਪੜੇ ਹੈਂ। ਦੇ. ਬਾਂਗਰ। ਪਛਾਨ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਧਨੁ ਤੁਲਹਾ ਹਰਿ ਧਨੁ ਬੇੜੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਤਾਰਿ ਪਰਾਨਾ। ਹਰਿ ਧਨ ਹੀ ਤਾਰਨੇ ਹੇਤ ਜਹਾਜ ਪਛਾਨਾ ਹੈ, ਜੋ 'ਹਰਿ ਆਪੇ ਬੇੜੀ ਤੁਲਹਾ ਤਾਰਾ' ਪਾਠ ਮੇ ਜਹਾਜ ਲਿਖਾ ਹੈ।

**ਪਰਾਂਥ** ਸੰ. ਦੂਸਰੇ ਹੇਤ ਯਤ੍ਨ ਕਰਨਾ।

**ਪ੍ਰਾਪਤਿ** ਦੇ. ਭੂਤ ; ਉਪਸਥਿਤ ; ਲਭਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪੋਤਾ ਕਰਮੁ ਪਸਾਉ। 'ਪਰਾਪਤਿ ਭੇਟੂਲੇ ਸੰਤ' ਪਰਮੇਸੂਰ ਲਭਤਾ ਹੈ ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ।

**ਪ੍ਰਾਪਤੀ** ਦੇ. ਉਦਯ ; ਧਨਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ; ਲਾਭ ; ਸੰਘਾਤ ; ਅਨਮਾਦਿਕ ਆਠ ਸਿਧੀਯੋਂ ਮੇ ਇਸ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਸਿਧੀ ; ਸੰਜੋਗ, ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ਸੰ. ਪ੍ਰਾਪ੍ਤਿ।

**ਪਰਾਰਾ** ਗੁ. ਪਰਾਲੀ, ਧਾਨ ਕਾ ਫੂਸ, ਯਥਾ- ਕਾਹੂ ਗਰੀ ਗੋਦਰੀ ਨਾਹੀ ਕਾਹੂ ਖਾਨ ਪਰਾਰਾ।

**ਪਰਾਲਿ** ਦੇ. ਅੰਨਹੀਨ ਫੂਸ, ਧਾਨ ਕੀ ਪਰਾਲੀ, ਯਥਾ- ਰੋਵਣ ਵਾਲੇ ਜੇਤੜੇ ਸਭਿ ਬੰਨਹਿ ਪੰਡ ਪਰਾਲਿ। ਸੰ. ਪਲਾਲ।

**ਪਰਾਵਹੁ** ਗੁ. ਪਵਾਵੋ, ਯਥਾ- ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਪਾਰਿ ਪਰਹੁ। ਪਾਵੋ, ਯਥਾ- ਅਉਗਣ ਛੋਡਹੁ ਗੁਣ ਕਰਹੁ ਐਸੇ ਤਤੁ ਪਰਾਵਹੁ। ਦੇ. ਭਾਗੋ।

**ਪਰਾਵੈ** ਗੁ. ਪੜੇ, ਯਥਾ- ਬਾਹਰਿ ਜਾਤਉ ਉਲਟਿ ਪਰਾਵੈ। ਬਾਹਰ ਜਾਤਾ ਮਨ ਭੀਤਰ ਓਰ ਉਲਟ ਪੜੇ।

**ਪਰਿ** ਸੰ. ਅਬਯਯ। ੧. ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਹੋਨਾ ੨. ਬਯਾਪ੍ਤਿ ੩. ਦੋਖਕ ਥਨ ੪. ਭੂਖਣ ੫. ਮੇਲ ੬. ਪੂਜਨ ੭. ਵਰਜਨ ੮. ਮਰਯਾਦਾ ੯. ਆਛਾਦਨ। ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਉਦਾਹਰਣ- ੧. ਪਰਿਭ੍ਰਮਣ ਕਰਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ੨. ਪਰਿਨਾਮ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਯਾ ਕਾਰਯ ਮੇ ਕਾਰਣ ਬਯਾਪ ਗਯਾ ਹੈ ੩. ਪਰਿਵਾਦ, ਦੋਖ ਕਹਨਾ ੪. ਪਰਿਸਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਭੂਖਿਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ੫. ਪਰਿਸਕ੍ਰ, ਮੇਲ ਕਰਤਾ ਹੈ ੬. ਪਰਿਚਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ੭. ਪਰਿਕੁਮੰਤ੍ਰਾਤ, ਵਾਜਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਕੁਮੰਤ੍ਰ ਤੇ, ਯਥਾ- ਪਰਹਰਿ ਪਾਪੁ ਪਛਾਣੈ ਆਪੁ। ਵਰਜਨ ਕਰ ਪਾਪਾ ਨੂ ਸੁੱਧ ਹੋ ਗ੍ਯਾਨ ਲੇਕਰ ਪੁਰਖ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ ਅਪਨੇ ਕੋ।

**ਪਰਿਆ** ਦੇ. ਪੜਾ, ਯਥਾ- ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ।

**ਪਰਿਭਾਖਾ** ਸੰ. ਅਪਨਾ ਸੰਕੇਤ ਜੈਸੇ ਸਿੰਘੋ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਮੇ 'ਪੰਜਵਾ' ਘ੍ਰਿਤ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਨਯਾਯ ਸੰਕੇਤ ਮੇ 'ਦ੍ਰਬਯ' ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਜਲਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਪਾਰਸੀ ਮੇ 'ਸੰਕੇਤ' ਕੋ ਇਸਤਲਾਹ ਕਹਤੇ ਹੈਂ।

**ਪਰੀਆ** ਗੁ. ਪੜਾ ਹੋਂ, ਯਥਾ- ਅਬ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਪਰੀਆ। ਅਪਸਰਾਂ, ਯਥਾ- ਰਾਗ ਰਤਨ ਪਰੀਆ ਪਰਵਾਰ।

**ਪਰੀਸਹਿ** ਪੰ. ਬਰਤਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੰਗਤਿ ਕੁਲ ਤਾਰੇ ਸਾਚੁ ਪਰੀਸਹਿ। ਪਰੇਂ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਮਿਲ ਸੰਗਤ ਪਾਰ ਪਰੀਸਹਿ ਜੀਉ।

**ਪਰੀਖਤ** ਦੇ. ਅਭਿਮਨ੍ਯੁ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਅਰਜਨ ਕਾ ਪੋਤਾ ਰਾਜਾ ; ਪਰਖੀ ਹੁਈ ਚੀਜ। ਸੰ. ਪਰੀਖ੍ਯਿਤ।

**ਪਰੀਚੈ** ਗੁ. ਪਰਚੇ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਲਗ ਰਹੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮਤਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਪਰੀਚੈ ਜੀਉ।

**ਪਰੀਛਾ** ਪੰ. ਸੁਭ ਅਸੁਭ ਸਮੇ ਬਤਾਨੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰ ਜੀ ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਪਰੀਛਾ ਸਾਹਬ। ਸੰ. ਪਰੀਖ੍ਯਾ। ਪਰਖ।

**ਪਰੀਠਾ** ਪੰ. ਵਰਤਾਇਆ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਗੁਰ ਬਚਨ ਸੁਖਾਨੈ ਹੀਅਰੈ ਤਿਨ ਆਗੈ ਆਣਿ ਪਰੀਠਾ। ਪਰੋਸਯਾ।

**ਪ੍ਰੀਤ** ਸੰ. ਪ੍ਰਸੰਨ, ਖੁਸ।

**ਪ੍ਰੀਤਿ** ਸੰ. ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰੁ। ਸਰਬ ਪ੍ਰੇਮੋ ਸੇ ਪਯਾਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਹਰਿ ਸਾਥ ਹੋਵੇ। ਪੁਨਾ- ਸਾਧੁ ਸਤਮ ਜਾਣੋ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਾਰਣੰ। ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੇ ਕਾਰਣ ਹੈ ਸ੍ਰੇਸਟ ਸੰਤ। ਪੁਨਾ- ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰੀਆ ਮੋਹਨ ਲਾਲਨਾ। ਪ੍ਰੇਮੋ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ ਬਡਾ ਮੋਹਨ ਪਯਾਰੇ ਕਾ ਹੈ। ਹਰਖ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ; ਤ੍ਰਿਪਤੀ, ਭੂਖ ਨਾ ਰਹਨੀ ; ਆਮੋਦ, ਸਭ ਓਰ ਤੇ ਖੁਸ।

**ਪ੍ਰੀਧੇ** ਗੁ. ਪ੍ਰਗਟੇ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਏ। ਪੰ. ਪਰੋਸਤੇ, ਬਰਤਾਵਤੇ।

**ਪ੍ਰੀਧੇ** ਗੁ. ਬ੍ਰਿਧੀ ਨੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਵਾ ਪਰੋਸਯਾ, ਯਥਾ- ਜਨ ਜਪਿਓ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਰਹਰਿ ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਧੇ। ਪਾਰ ਪਏ, ਜੈਸੇ- ਜਪ ਹਰਿ ਪਾਰ ਪਰੀਧੇ।

**ਪਰੀਲਾ** ਗੁ. ਪਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਿਲਬੇ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਨਾਨਕ ਪਰੈ ਪਰੀਲਾ। ਪਰੇ ਸੇ ਪਰੇ ਹੈ।

**ਪਰੁਲੀ** ਸੰ. 'ਪਰ'- ਜੋ ਇਤਰ ਜੀਵ ਹੈਨਿ ਕੋ ਇਨਸਾਫ ਹੇਤ ਅਪਨੇ ਸਮੀਪ, 'ਲੀ'- ਲੇਨੇ ਵਾਲਾ ਧਰਮਰਾਜ, ਯਥਾ- ਧਰਮ ਰਾਇ ਪਰੁਲੀ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰੁ।

**ਪਰੂਰਉ** ਦੇ. ਚੰਦ੍ਰਬੰਸੀ ਪਰੂਰਵਾ ਰਾਜਾ, ਯਥਾ- ਦੂਰਬਾ ਪਰੂਰਉ ਅੰਗਰੈ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਸੁ ਗਾਇਓ।

**ਪਰੇ ਪਰਾਤ** ਵਾ. ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਸੇ ਪਰੇ ਵਿਖਯ ਹੈਂ ਤਿਨ ਸੇ ਪਰੇ ਮਨ ਹੈ। ਤਾ ਸੇ ਪਰੇ ਬੁਧੀ ਹੈ ਬੁਧੀ ਸੇ ਪਰੇ

ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਸਰੁਤਿ ਬਚਨ ਹੈ "ਇੰਦ੍ਰਿਯੇ ਭਜੋ ਪਰਾਹਰਜ਼ਥ: ਅਰਥੇਭਜਸ੍ਰ ਪਰੰਮਨ: ਮਨਸਸਤੁ ਪਰਾਬੁਧਿਰਯੋ ਬੁੱਧੇ ਪਰਤਸਤੁਸ:"।

**ਪ੍ਰੇਉ** ਗੁ. ਭਰਤਾ, ਯਥਾ- ਓਹੁ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਾਵੈ ਸਰਬ ਪ੍ਰੇਉ।

**ਪਰੇਸਾਨੀ** ਫਾ. ਬਯਾਕੁਲਤਾਈ, ਯਥਾ- ਬੰਦੇ ਖੋਜੁ ਦਿਲ ਹਰ ਰੋਜ ਨਾ ਫਿਰੁ ਪਰੇਸਾਨੀ।

**ਪਰੇਕੈ** ਗੁ. ਪਾਇ ਦੇਵੇ, ਜੈਸੇ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਪਾਰ ਪਰੇਕੇ। ਪਰਮ ਭਾਵ ਬਡੀ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਦੇ ਸਰਣਿ ਪਰੇਕੈ।

**ਪਰੇਟੇ** ਗੁ. ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ, ਜੈਸੇ- ਪਰੇ ਪਰੇਟੇ।

**ਪ੍ਰੇਤ** ਸੰ. ਨਰਕ ਵਾਸੀ ਜੀਵ ; ਪਿਸਾਚ ਬਿਸੇਖ, ਯਥਾ- ਜਬ ਹੀ ਹੰਸ ਤਜੀ ਇਹ ਕਾਂਇਆ ਪ੍ਰੇਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਰਿ ਭਾਗੀ। ਪਿਸਾਚ ਕਹ ਕਹ ਭਾਗੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ। ਅਤਿਵਾਹਕ ਦੇਹ ਸੇ ਉਤਰ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਦੇਹ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਦੇਨੇ ਸੇ ਬਨਤੀ ਹੈ। ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸਪਿੰਡੀ ਕਰਮ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਸਚਾਤ, ਜੀਵ ਏਕ ਬਰਸ ਪੀਛੇ ਪ੍ਰੇਤ ਦੇਹ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭੋਗ ਭੋਗ੍ਰ ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਆਦਿਕ ਦੇਹੋਂ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ; ਮ੍ਰਿਤ ਜੀਵ।

**ਪ੍ਰੇਤ ਪਿੰਜਰ** ਵਾ. ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਦੇਹ ਮੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰੇਤ ਪਿੰਜਰ ਮਹਿ ਕਾਸਟ੍ਰ ਭਇਆ।

**ਪ੍ਰੇਮ** ਸੰ. ਸਨੇਹ, ਪ੍ਰੀਤੀ, ਯਥਾ- ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਗਾ ਹਰਿ ਬਾਣੁ ਜੀਉ। ਹਰਿ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਬਾਣ ਲਗਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਅਖੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਸਾਈਆ ਜਿਉ ਬਿਲਕ ਮਸਾਈ ਰਾਮ। ਨੇਤ੍ਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਖੈਂਚ ਮੇਂ ਆ ਗਏ ਹੈਂ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾ ਰਸੀ ਸਭਿ ਬੁਰਿਆਈਆ ਛਾਰੁ। ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ। ਪੁਨਾ- ਮੋਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਰੇ ਪ੍ਰਭਿ ਅਬਿਨਾਸੀ ਰਾਮ।

**ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ** ਵਾ. ਮੁਝੇ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਨੀ, ਜੈਸੇ- ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨ ਖਿਚ ਰਹਿਓ।

**ਪ੍ਰੇਮੀ** ਸੰ. ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ।

**ਪ੍ਰੇਰਕ** ਸੰ. ਪ੍ਰੇਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਪ੍ਰੇਰਿਓ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਇੰਦ੍ਰੀ ਰਸ ਪ੍ਰੇਰਿਓ। ਸੰ. ਪ੍ਰੇਰਿਤ।

**ਪ੍ਰੇਰੇ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਰਨ ਕਰੇਂ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਪ੍ਰੇਰੇ ਤਿਉ ਕਰਨਾ।

**ਪਰੇਰੈ** ਪੰ. ਦੂਰ, ਯਥਾ- ਆਨਦਾ ਗੁਨ ਗਾਇ ਮੰਗਲ ਕਸਮਲਾ ਮਿਟਿ ਜਾਹਿ ਪਰੇਰੈ।

**ਪਰੇਵੈ** ਦੇ. ਪਾਇ ਲੇਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਤਨ ਕਰਉ ਉਰਝਾਇ ਪਰੇਵੈ।

**ਪਰੈ ਪਰਾਰੇ** ਗੁ. ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ, ਯਥਾ- ਸਾਕਤ ਬਚਨ ਬਿਛੂਆ ਜਿਉ ਡਸੀਐ ਤਜਿ ਸਾਕਤ ਪਰੈ ਪਰਾਰੇ।

**ਪਰੋਸਨਹਾਰੈ** ਦੇ. ਵਰਤਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਯਥਾ- ਪੇਖੇ ਬਿੰਜਨ ਪਰੋਸਨਹਾਰੈ।

**ਪਰੋਤਾ** ਪੰ. ਪਰੋਇਆ ਹੂਆ, ਬੰਧਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਸਦ ਬੈਰਾਗੀ ਤਤੁ ਪਰੋਤਾ।

**ਪਲਕ** ਦੇ. ਨੇਤ੍ਰ ਕਾ ਫਰਕਨਾ, ਨਿਮੇਖ, ਯਥਾ- ਸੀਤੜਾ ਮੰਨ ਮੰਝਾਹਿ ਪਲਕ ਨ ਥੀਵੈ ਬਾਹਰਾ।

**ਪਲਕ ਰਾਤ** ਗੁ. ਨਿਮਖ ਮਾਤ੍ਰ ਅਵਸਥਾ ਭਾਨ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਿਅ ਸੁਹਾਗ ਪਲਕ ਰਾਤ।

**ਪਲੰਘੁ** ਦੇ. ਪ੍ਰਯੰਕ, ਖਾਟ, ਯਥਾ- ਲਥੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਊਂਘੈ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ। ਸੰ. ਪ੍ਰਯੰਤ।

**ਪਲਚਿ** ਪੰ. ਖਚਿਤ ਹੋ ਹੋ, ਯਥਾ- ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ।

**ਪਲਟੁ** ਪੰ. ਬਦਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਕਾਇਆ ਪਲਟੁ ਕਰਿ ਮਲਿ ਤਖਤੁ ਬੈਠਾ ਸੈ ਡਾਲੀ।

**ਪਲਟੇ** ਪੰ. ਬਾਹਰ ਸੇ ਅੰਦਰ ਵਾ ਅੰਦਰ ਸੇ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ, ਜੈਸੇ- ਸਾਸ ਪਲਟੇ ਨਾਮ ਬਿਨ। ਬਦਲਾਏ ਪਵਨ ਕੇ, ਜੈਸੇ- ਕਮਲ ਉਲਟੇ ਪਲਟੇ ਪਵਨ।

**ਪਲਤਿ** ਦੇ. ਪਰਲੋਕ, ਯਥਾ- ਹਲਤਿ ਨ ਸੋਭਾ ਪਲਤਿ ਨ ਢੋਈ। ਸੰ. ਪਰਤ੍ਰ।

**ਪਲਤੇ** ਪੰ. ਚੀਰੇ, ਜਖਮ, ਖੰਨੀਆ, ਯਥਾ- ਚਬੇ ਤਤਾ ਲੋਹ ਸਾਰੁ ਵਿਚਿ ਸੰਘੈ ਪਲਤੇ। ਜੋ ਗਰਮ ਲੋਹਾ ਚੱਬੇ ਤਿਸ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇਂ ਛਾਲੇ ਔ ਜਖਮ ਪੜ ਜਾਤੇ ਹੈਂ।

**ਪਲਫਾ** ਗੁ. ਪਲ ਮੇ, ਯਥਾ- ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਕੇ ਦੋਖ ਸਭ ਜਨ ਕੇ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਕੀਏ ਇਕ ਪਲਫਾ।

**ਪਲ੍ਰਰਨਿ** ਪੰ. ਫੋਗ, ਖਾਲੀ, ਯਥਾ- ਅਵਗਣ ਵਿਕਣਿ ਪਲ੍ਰਰਨਿ ਗੁਣ ਕੀ ਸਾਝ ਕਰੰਨ੍ਹਿ।

**ਪਲਰਿ** ਪੰ. ਅਸਾਰ, ਫੋਗ, ਯਥਾ- ਜਾ ਪਕਾ ਤਾ ਕਟਿਆ ਰਹੀ ਸੁ ਪਲਰਿ ਵਾੜਿ। ਪੁਨਾ- ਅਉਗਣ ਵਿਕਣਿ ਪਲਰੀ ਜਿਸੁ ਦੇਹਿ ਸੁ ਸਚੇ ਪਾਏ।

**ਪਲਵ** ਸੰ. ਪੱਤੇ, ਯਥਾ- ਕਰ ਪਲਵ ਸਾਖਾ ਬੀਚਾਰੇ।

**ਪਲਾ** ਪੰ. ਪੱਲੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੋ ਰੇ ਕਰਮੁ ਭਲਾ ਤਿਨਿ ਓਟ ਗਹੀ ਸੰਤ ਪਲਾ।

**ਪਲਾਉ** ਗੁ. ਪ੍ਰਲਾਪ, ਸਪਸ੍ਰ ਕਥਨ, ਯਥਾ- ਕਰਣ ਪਲਾਹ ਕਰੇ ਬਹੁਤੇਰੇ ਸਾ ਧਨ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ। ਭਾਗਨਾ।

**ਪਲਾਇਣ** ਦੇ. ਭਾਗ ਗਏ, ਯਥਾ- ਸਗਲੇ ਦੂਖ ਪਲਾਇਣ।

**ਪਲਾਸ** ਸੰ. ਪਤ੍ਰ ; ਢੱਕ ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜ੍ਹਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ। ਢੱਕ ਕੇ ਪਤਿਓਂ ਸੇ।

**ਪਲਾਹ** ਪੰ. ਪਲਾਸ ਢਕ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ; ਪ੍ਰਲਾਪ, ਦੁਖ ਕੀ ਆਵਾਜ, ਯਥਾ- ਕਰਣ ਪਲਾਹ ਕਰੇ ਬਹੁਤੇਰੇ।

**ਪਲਿਆ** ਦੇ. ਸੁਪੈਦ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਸਿਰੁ ਪਲਿਆ ਦਾੜੀ ਪਲੀ ਮੁਛਾਂ ਭੀ ਪਲੀਆਂ।

**ਪਲਿਤ** ਸੰ. ਧੌਲੇ ਕੇਸ ; ਮਾਂਸ ; ਤਾਪ।

**ਪਲੀ** ਪੰ. ਸੁਪੈਦ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਸਿਰੁ ਪਲਿਆ ਦਾੜੀ ਪਲੀ ਮੁਛਾਂ ਭੀ ਪਲੀਆਂ। ਤੇਲ ਘੀ ਨਿਕਾਸਨੇ ਕੀ ਪਲੀ ; ਕਿਰਲੀ। ਸੰ. ਪੱਲੀ।

**ਪਲੀਆਂ** ਪੰ. ਸੁਪੈਦ ਹੁਈਆ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਸਿਰੁ ਪਲਿਆ ਦਾੜੀ ਪਲੀ ਮੁਛਾਂ ਭੀ ਪਲੀਆਂ।

**ਪਲੀਤਹ** ਦੇ. ਅਸੁਧੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪਾਂਚ ਪਲੀਤਹ ਕਉ ਪਰਬੋਧੈ।

**ਪਲੀਤਾ** ਦੇ. ਜੋ ਬੰਦੂਕਾਦਿ ਮੇ ਥੋੜਾ ਸਾ ਬਾਰੂਦ ਪਾਇ ਕੇ ਵਤੀ ਦੇਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਿਨਿ ਦੀਆ ਪਲੀਤਾ।

**ਪਲੀਤੀ** ਫਾ. ਅਸੁਧ, ਯਥਾ- ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ।

**ਪਲ** ਸੰ. ਮਾਂਸ, ਗੋਸਤ ; ਚਾਰ ਤੋਲੇ ਵਜਨ ਵਾ ਤੀਨ ਮਾਸੇ ਊਪਰ ਤੀਨ ਤੋਲੇ ਵਜਨ ; ਸਾਠ ਗੁਰੂ ਅਛਰੋਂ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾਲ ; ਘੜੀ ਮਾਤ੍ਰ ਸਮੇ ਕਾ ਸਾਠਵਾਂ ਹਿੱਸਾ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਪਲੁ ਦਿਨਸੁ ਮੋ ਕਉ ਕਬਹੁ ਨ ਬਿਹਾਵੈ।

**ਪਲੁ ਸਾਰੁ** ਵਾ. ਪਲ ਹੈ ਵਹੁ ਉੱਤਮ, ਯਥਾ- ਧੰਨੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਘੜੀ ਧੰਨੁ ਧਨੁ ਮੂਰਤੁ ਪਲੁ ਸਾਰੁ।

**ਪਲੂ** ਗੁ. ਪੱਤੇ, ਯਥਾ- ਪਲੂ ਅਨਤ ਮੂਲੁ ਬਿਚਕਾਰਿ। ਸੰ. ਪੱਲਵ।

**ਪਲੇਟਿ** ਪੰ. ਲਪੇਟ, ਇਕਤ੍ਰ ਕਰ, ਯਥਾ- ਕੂੜੁ ਠਗੀ ਗੁਝੀ ਨਾ ਰਹੈ ਕੂੜੁ ਮੁਲੰਮਾ ਪਲੇਟਿ ਧਰੇਹੁ।

**ਪਲੇਟਿਆ** ਪੰ. ਲਪੇਟਿਆ, ਯਥਾ- ਗ੍ਰਿਸਤਿ ਕੁਟੰਬਿ ਪਲੇਟਿਆ ਕਦੇ ਹਰਖੁ ਕਦੇ ਸੋਗੁ।

**ਪਲੈ** ਪੰ. ਬਸਤ੍ਰ ਕੇ ਕੋਣੇ, ਯਥਾ- ਪਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪਾਇ। ਬਸਤ੍ਰ ਕੇ ਕੋਣੇ ਮੇ ਭਾਵ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਮੇ। ਪੜੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਇਸੁ ਲੋਭੀ ਕਾ ਜੀਉ ਟਲ ਪਲੈ।

**ਪਲੋਇ** ਗੁ. ਪਲਾਨੇ ਵਾਲੇ, ਚਲਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਸਸਿ ਚਲੈ ਤਾਰਿਕਾ ਲਖ ਪਲੋਇ।

**ਪਵਈ** ਗੁ. ਪੜੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਨ ਪਵਈ ਥਾਇ।

**ਪਵਈਆ** ਗੁ. ਪਾਇ ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਿ ਪਵਈਆ।

**ਪਵਗੇ** ਗੁ. ਪਵਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਕੀਏ ਪਤਿਤ ਪਵਗੇ।

**ਪਵਣੈ** ਦੇ. ਪੌਣ ਕੀ, ਯਥਾ- ਅਗਨਿ ਬਿੰਬ ਪਵਣੈ ਕੀ ਬਾਣੀ। ਪਵਨ ਕੀ ਬਨਾਵਟ ਹੈ।

**ਪਵਨ ਅਰੰਭੁ** ਸੰ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਿਖਲ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਵਨ ਅਰੰਭੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮਤਿ ਵੇਲਾ।

**ਪਵੰਨਾ** ਗੁ. ਪਵਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੀਏ ਪਤਿਤ ਪਵੰਨਾ।

**ਪਵਨਾ** ਦੇ. ਪੌਣ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਪਾਵਕੁ ਆਪੇ ਪਵਨਾ।

**ਪਵੰਨਿ** ਗੁ. ਪੜਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹੋ ਪਾਹੁਚਾ ਸਦੜੇ ਨਿਤ ਪਵੰਨਿ।

**ਪਵਨੁ** ਸੰ. ਤੁਖੋਂ ਸੇ ਚਾਵਲ ਨਿਕਾਸਨੇ ; ਬਜਾਪਾਰ, ਕਾਮਕਾਰ ; ਸੁੱਧ ਕਰਨਾ ; ਜਲ ; ਸ੍ਵਾਸ ; ਵਾਯੂ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਪਵਨੁ ਦੁਇ ਤੂੰਬਾ ਕਰੀ ਹੈ।

**ਪਵਲਿ** ਗੁ. ਪਵੇ, ਯਥਾ- ਚਰਣ ਤ ਪਰ ਸਕਯਥ ਚਰਣ ਗੁਰ ਅਮਰ ਪਵਲਿ ਰਯ। ਚਰਣ ਤਬੀ ਸਫਲ ਹੋਵੇ, ਜਬ ਚਰਣ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸ ਹੇਤ ਮਾਰਗ ਮੇ ਪੜੇ 'ਰਯ'- ਬੇਗ ਸੇ।

**ਪਵਾਹੀ** ਪੰ. ਪਹੇ ਕੀ ਅਰਥਾਤ ਰਸਤੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਥੀਉ ਪਵਾਹੀ ਦਭੁ।

**ਪਵਾਨ** ਗੁ. ਪਵਨ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਰਾਜ ਰੰਕ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤੁਲਿ ਪਵਾਨ। ਪਵਨਾਦਿ ਆਠ ਬਸੁ, ਯਥਾ- ਕਰਤ ਬੁਰਾਈ ਮਾਨੁਖ ਤੇ ਛਪਾਈ ਸਾਖੀ ਭੂਤ ਪਵਾਨ। ਉਕੰਤਚ ਤਬ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭ ਅਸ੍ਟ ਬਨਾਏ।

**ਪਵਾਰਿ** ਦੇ. ਪਰਲੋਕ, ਯਥਾ- ਚਉਥੈ ਆਈ ਊਂਘ ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਪਵਾਰਿ ਗਇਆ। ਸੰ. ਪਰਤ੍ਰ।

**ਪਵਾਰਿ ਗਇਆ** ਵਾ. ਪਰਲੋਕ ਗਇਆ, ਯਥਾ- ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਪਵਾਰਿ ਗਇਆ। ਲੋਕ ਮੇ ਖਿਆਤ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਭੂਲ ਸੇ ਜਮ ਔਰ ਕੋ ਨਰਕ ਮੇ ਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈ, ਧਰਮਰਾਜ ਉਸੇ ਵਹਾਂ ਸੇ ਬਦਲਾ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਪਵਾਰ ਗਇਆ ਕਹਤੇ ਹੈਂ।

**ਪਵਾੜਾ** ਪੰ. ਝਗੜਾ, ਲੜਾਈ, ਜੁੱਧ।

**ਪਵਾੜੇ** ਪੰ. ਜੰਗ, ਯਥਾ- ਰਣ ਮਹਿ ਜਿਤੇ ਪਵਾੜੇ। ਰਣ ਮੇ ਜਾਇ ਕਰ ਜੀਤੇ ਜੰਗ।

**ਪਵਾੜੇ** ਗੁ. ਝਗੜੇ, ਯਥਾ- ਮਹਾ ਬਚਿਤ੍ਰ ਸੁੰਦਰ ਆਖਾੜੇ ਰਣ ਮਹਿ ਜਿਤੇ ਪਵਾੜੇ।

**ਪਵਿਤ ਪੁਨੀਤ** ਗੁ. ਪਵਿਤ੍ਰੋਂ ਸੇ ਪਵਿਤ੍ਰ।

**ਪਵਿਤੁ** ਦੇ. ਸੁੱਧ, ਯਥਾ- ਸੁਣਤੇ ਪੁਨੀਤ ਕਹਤੇ ਪਵਿਤੁ। ਸੰ. ਪਵਿਤ੍ਰ।

**ਪਵੀਛੇ** ਗੁ. ਪਵਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਹਮ ਕੀਏ ਪਤਿਤ ਪਵੀਛੇ। ਹਮ ਧਰਮਹੀਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੀਏ।

**ਪਵੇਨ** ਗੁ. ਪਵਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਹਮ ਕੀਏ ਪਤਿਤ ਪਵੇਨ।

**ਪਵੈ** ਪੰ. ਪੜੇ, ਯਥਾ- ਦਮੜਾ ਪਲੈ ਨਾ ਪਵੈ ਨਾ ਕੋ ਦੇਵੈ ਧੀਰ। ਪੜੇ ਅਰਥਾਤ ਗਿਨੀ ਜਾਵੇ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੈ ਚੰਗੇ ਸੇਈ ਕੇਇ।

**ਪੜਈਐ** ਗੁ. ਪੜੀਏ।

**ਪੜਹਿ ਨਾਟ ਸਾਲਾ** ਵਾ. ਪੜੇ ਹੈ ਮਾਨੋ ਨਾਚਜੋਂ ਕੀ ਸਾਲਾ ਮੋ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਪੜਹਿ ਨਾਟ ਸਾਲਾ।

**ਪੜਤਾਲ** ਦੇ. ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਚਾਰ ਜਰਬ ਵਾਲਾ ਚੁਤਾਰਾ ਤਾਲ। ਸੰ. ਪੱਟਤਾਲ। ਪੰ. ਤਲਾਸੀ।

**ਪੜਤਿਆ** ਗੁ. ਪੜਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸਭ ਦੂ ਵਡੇ ਭਾਗ ਗੁਰਸਿਖਾ ਕੇ ਜੋ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਸਿਖ ਪੜਤਿਆ।

**ਪੜਨਸਾਲ** ਦੇ. ਪਾਠਸਾਲਾ ਮੇ ਭਾਵ ਨੀਤੀ ਆਦਿ ਸਰਬ ਵਿੱਦਯਾ ਪੜ੍ਹਾਨੇ ਕੇ ਮੰਦਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਪਠਾਏ ਪੜਨਸਾਲ।

**ਪੜਾਇ** ਪੰ. ਪੜਵਾਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਰੋਵਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪੜਾਇ।

**ਪੜਿ** ਗੁ. ਪੜੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਪੜਿ ਪੁਸਤਕ ਸੰਧਿਆ ਬਾਦੰ। ਪੜ੍ਹਾਵਤੀ, ਯਥਾ- ਸੰਗਤਿ ਕਾ ਗੁਨੁ ਬਹੁਤੁ ਅਧਿਕਾਈ ਪੜਿ ਸੂਆ ਗਨਕ ਉਧਾਰੇ। ਹੇ ਹਰੇ ! ਆਪ ਨੇ ਸੂਆ ਪੜ੍ਹਾਤੀ ਗਨਕਾ ਉਧਾਰੀ। ਪੈ ਕਰ, ਯਥਾ- ਰੀਰੀ ਲਲੀ ਪਾਪ ਕਮਾਣੇ ਪੜਿ ਅਵਗਣ ਗੁਣ ਵੀਸਰਿਆ।

**ਪੜਿ ਪੜਿ** ਪੰ. ਗਿਰ ਗਿਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪੜਿ ਪੜਿ ਦਝਹਿ ਸਾਤਿ ਨ ਆਈ। ਬੀਚ ਗਿਰ ਗਿਰ ਕੇ ਦਗਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਪੜ ਪੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ।

**ਪੜਿ ਪੁਸਤਕ** ਵਾ. ਪੜਨਾ ਪੁਸਤਕੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਪੜਿ ਪੁਸਤਕ ਸੰਧਿਆ ਬਾਦੰ।

**ਪੜਿਬੋ** ਗੁ. ਪੜਨਾ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਮੈ ਜਾਨਿਓ ਪੜਿਬੋ ਭਲੋ ਪੜਿਬੇ ਸਿਉ ਭਲ ਜੋਗੁ। ਮੈਨੇ ਜਾਨਿਆ ਥਾ ਚਤੁਰਾਈ ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਵਿਦਯਾ ਪੜਨਾ ਅੱਛਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖਾ ਤੋ ਤਾ ਸੇ ਭਕ੍ਤੀ ਜੋਗ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇਨੇ ਸੇ ਅੱਛਾ ਹੈ।

**ਪੜੀਐ** ਗੁ. ਕਹੀਤਾ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਤੁਧੁ ਜੇਹਾ ਤੂਹੈ ਪੜੀਐ। ਪੜਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਪੜੀਐ ਕਿਆ ਗੁਨੀਐ।

**ਪੜੀਵਦੈ** ਪੰ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੇ. ਗੁਨਾ ਸਤਿ ਭੈਣ ਭਰਾਵ ਹੈ ਪਾਰੰਗਤਿ ਦਾਨੁ ਪੜੀਵਦੈ।

**ਪੜੇ** ਦੇ. ਪੜਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪੜੇ ਸੁਨੇ ਕਿਆ ਹੋਈ। ਪਏ, ਜੈਸੇ- ਵਹੁ ਸੋਏ ਪੜੇ ਹੈ।

**ਪਾ** ਸੰ. ਰਖ੍ਯਾ ; ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ। ਫਾ. ਚਰਨ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਬੁਗੋਯਦ ਜਨੁ ਤੁਰਾ ਤੇਰੇ ਚਾਕਰਾਂ ਪਾ ਖਾਕ।

**ਪਾ ਖਾਕ** ਫਾ. ਚਰਨੋ ਕੀ ਧੂੜ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਬੁਗੋਯਦ ਜਨੁ ਤੁਰਾ ਤੇਰੇ ਚਾਕਰਾਂ ਪਾ ਖਾਕ।

**ਪਾ ਛਾਰੁ** ਵਾ. ਚਰਨ ਧੂੜ, ਯਥਾ- ਸਦਾ ਅਨੰਦਿ ਰਹਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਪਾ ਛਾਰੁ।

**ਪਾਉ** ਗੁ. ਪੜੋ, ਯਥਾ- ਸਾਧ ਤੇਰੇ ਕੀ ਚਰਨੀ ਪਾਉ। ਦੇ. ਚਰਣ, ਯਥਾ- ਪਾਵ ਮਲੋਵਾ ਮਲਿ ਮਲਿ ਧੋਵਾ। ਪਾਈਆ, ਸੇਰ ਕੀ ਚੌਥਾਈ, ਯਥਾ- ਪਾਉ ਘੀਉ ਸੰਗਿ ਲੂਨਾ।

**ਪਾਇ** ਦੇ. ਪੜਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੋ ਪਾਥਰ ਕੀ ਪਾਂਈ ਪਾਇ। ਚਰਣ, ਯਥਾ- ਪਾਇ ਲਗਉ ਤਜਿ ਮੇਰਾ ਤੇਰੈ। ਸੰ. ਪਾਦ।

**ਪਾਇ ਪੈ** ਵਾ. ਚਰਣੀ ਪੜ ਕੇ, ਇਸੀ ਕਾ ਉਲਟ- 'ਪੈ ਪਾਇ ਮਨਾਈ ਸੋਇ ਜੀਉ'।

**ਪਾਇਓ** ਦੇ. ਪਾਯਾ, ਯਥਾ- ਪਾਇਓ ਬਾਲ ਬੁਧਿ ਸੁਖੁ ਰੇ। ਪੁਨਾ- ਪਾਇਓ ਨ ਜਾਈ ਕਹੀ ਭਾਂਤਿ ਰੇ।

**ਪਾਇਅੜਾ** ਗੁ. ਪਾਇਆ, ਯਥਾ- ਵਰੁ ਪਾਇਅੜਾ ਬਾਲੜੀਏ।

**ਪਾਇਆ** ਦੇ. ਖਾਇਆ, ਯਥਾ- ਖੀਰ ਸਮਾਨਿ ਸਾਗੁ ਮੈ ਪਾਇਆ।

**ਪਾਇਸੀ** ਪੰ. ਪਾਇ ਲੇਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਮਨ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲੁ ਪਾਇਸੀ। ਸੰ. ਪ੍ਰਾਪਸਯਸਿ।

**ਪਾਇਕ** ਦੇ. ਦਖਣੀ। ਦਾਸ, ਟਹਲੀਆ, ਯਥਾ- ਧਰਤੀ ਸੇਵਕ ਪਾਇਕ ਚਰਨਾ। ਫਾ. ਪਿਆਦਾ। ਪਾਵਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਸਮਾਏ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਇਕ।

**ਪਾਇਤਾ** ਦੇ. ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਮੇ ਜਾਨੇ ਕੀ ਦਿਸਾ ਮੋ ਰਖੇ ਸੁਪਾਰੀ ਲਵਣ ਤੰਡੁਲਾਦਿ। ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਥਾਨ। ਵਰਖਾ ਸਮੇ ਕੀਚ ਵਾਲੇ ਮਾਰਗ ਮੇ, ਖੁਸਕ ਹੁਏ ਪਾਉ ਧਰਨੇ ਕੇ ਥਾਨ ; ਗਰਭ ਮੋ ਬੀਰਜ ਕਾ ਅਸਥਾਪਨ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਧਰਿ ਪਾਇਤਾ ਉਦਰੈ ਮਾਹਿ।

**ਪਾਈ** ਦੇ. ਪੈਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਜੋ ਪਾਥਰ ਕੀ ਪਾਂਈ ਪਾਇ। ਪਾਇ ਲਈ, ਯਥਾ- ਪਾਈ ਨਵ ਨਿਧਿ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਇ। ਘੜੀ ਮਾਤ੍ਰ ਸਮੇ ਕੇ ਮਾਪ ਕੀ ਕਟੋਰੀ, ਯਥਾ- ਮੁਹਲਤਿ ਪੁਨੀ ਪਾਈ ਭਰੀ। ਤਾਣੀ ਬੁਣਨੇ ਕੀ ਜੁਲਾਹੇ ਕੇ ਪੈਰੋਂ ਕੀ ਖੜਾਵਾਂ, ਯਥਾ- ਪਾਈ ਜੋਰਿ ਬਾਤ ਇਕ ਕੀਨੀ ਤਹ ਤਾਂਤੀ ਮਨੁ ਮਾਨਾਂ। ਖੜਾਵਾਂ ਕੀ ਜੋੜੀ ਯਹੀ ਹੈ। ਫਾ. ਡਬਲ ਪੈਸੇ ਕੀ ਤਿਹਾਈ।

**ਪਾਈ ਜੋਰਿ** ਵਾ. ਪਊਆਂ ਕੀ ਜੋੜੀ ਜੋ ਕਪੜਾ ਬੁਣਨੇ ਸਮੇ ਪਾਓਂ ਮੇ ਜੁਲਾਹੇ ਪਹਿਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਪਾਈ ਜੋਰਿ ਬਾਤ ਇਕ ਕੀਨੀ ਤਹ ਤਾਂਤੀ ਮਨੁ ਮਾਨਾਂ।

**ਪਾਈਆ** ਗੁ. ਪਾਇ ਲਈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਤ ਮੋਹਣੀ ਤਿਨੈ ਕੀਤੀ ਜਿਨਿ ਠਗਉਲੀ ਪਾਈਆ। ਪੰ. ਤੋਲਨੇ ਕਾ ਵਟਾ, ਸੇਰ ਕਾ ਚੌਥਾ ਭਾਗ।

**ਪਾਏ** ਦੇ. ਦੇਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਕਾ ਭੋਜਨੁ ਨਾਨਕਾ ਵਿਰਲਾ ਪਾਏ ਕੋਇ। ਉੱਤਮ ਸਿਖੁ ਯਾਚਕ ਕੋ ਕੋਈ ਬਿਰਲਾ ਗੁਰੁ ਗਯਾਨ ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਕੇ ਹੈ। ਪਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਪਾਏ। ਚਰਨ, ਜੈਸੇ- ਲਗ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਾਏ।

**ਪਾਸ** ਸੰ. ਫਾਹੀ। ਦੇ. ਕਿਨਾਰੇ, ਯਥਾ- ਵਸਤੂ ਅੰਦਰਿ ਵਸਤੁ ਸਮਾਵੈ ਦੂਜੀ ਹੋਵੈ ਪਾਸਿ। ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੇ ਸੁਭ ਗੁਣ ਤਬ ਸਮਾਵੇ ਜੋ ਅਸੁਰ ਸੁਭਾਵ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਵੇ। ਸਮੀਪ, ਯਥਾ- ਸਤੀ ਪਹਰੀ ਸਤੁ ਭਲਾ ਬਹੀਐ ਪੜਿਆ ਪਾਸਿ। ਸੰ. ਪਾਸ੍ਰਂ। ਫਾ. ਪੱਛ, ਜੈਸੇ ਅਮੁਕੇ ਕੋ ਅਮੁਕੇ ਕਾ ਪਾਸ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਕੇ ਪਾਸੇ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਰਾਤੀ ਵਡੀਆਂ ਧੁਖਿ ਧੁਖਿ ਉਠਨਿ ਪਾਸ।

**ਪਾਸਰਾ** ਗੁ. ਪਾਸ, ਯਥਾ- ਹਉ ਨਾ ਛੋਡਉ ਕੰਤ ਪਾਸਰਾ। ਜੈਨ ਸੰਕੇਤ ਮੇ ਸਾਧੂਆ ਕਾ ਕਥਨ।

**ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ** ਪੰ. ਦੋਹਰੀ ਬੋਲੀ ਨੇੜਾ ਤੇੜਾ, ਆਸ ਪਾਸ, ਯਥਾ- ਓਨਾ ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ ਨ ਭਿਟੀਐ ਜਿਨ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲ। ਪਤਤ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਨਾ ਬੈਠੀਏ ਸਮੀਪ ਬੈਠਨੇ ਸੇ ਭੀ ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਪਤਿਤ ਸਬਦਾਰਥ ਮੇ ਹੈ।

**ਪਾਸੇ** ਦੇ. ਕਿਨਾਰੇ, ਯਥਾ- ਕੰਚਨ ਵੰਨੇ ਪਾਸੇ ਕਲਵਤਿ ਚੀਰਿਆ। ਪਾਸ, ਜੈਸੇ- ਜਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੁਧੈ ਪਾਸੇ।

**ਪਾਹਣ** ਦੇ. ਪੱਥਰ।

**ਪਾਹਨ** ਦੇ. ਪੱਥਰ, ਯਥਾ- ਪਾਹਨ ਬੋਰੀ ਪਿਰਥਮੀ ਪੰਡਿਤ ਪਾੜੀ ਬਾਟ। ਸੰ. ਪਾਖਾਣ।

**ਪਾਹਾ** ਗੁ. ਪਾਇਆ ਹੈ ; ਪਾਸ ; ਪਾਹਜਾ।

**ਪਾਹਿ** ਪੰ. ਪਾਪ, ਯਥਾ- ਪਾਹਿ ਏਤੇ ਜਾਹਿ ਵੀਸਰਿ ਨਾਨਕਾ ਇਕੁ ਨਾਮੁ।

**ਪਾਹਿਆ** ਪੰ. ਰੰਗਨ ਹੇਤ ਦੂਜੀ ਚੀਜ ਕੀ ਪੁੱਠ ਵਾਲਾ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ।

**ਪਾਹੀ** ਪੰ. ਗੈਰ ਮਰੂਸੀ ਆਦਮੀ। ਗੁ. ਪਾਸ ਹੀ, ਯਥਾ- ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਪਾਹੀ ਜੀਉ।

**ਪਾਹੀ ਪਾਹਿ** ਵਾ. ਅਪਰਾਧੋ ਮੇ ਪਾਵੇ ਹੀ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਬਖਸੇ ਬਖਸੀਅਹਿ ਨਾਹਿ ਤ ਪਾਹੀ ਪਾਹਿ।

**ਪਾਹੁ** ਪੰ. ਰੰਗ ਚੜਾਨੇ ਸੇ ਪਹਲੇ ਵਸਤੁ ਕੀ ਪੁੱਠ, ਯਥਾ- ਭੈ ਵਿਚਿ ਖੁੰਬਿ ਚੜਾਈਐ ਸਰਮੁ ਪਾਹੁ ਤਨਿ ਹੋਇ। ਪਾਸ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਪਾਹਿ ਪਠਾਇਓ।

**ਪਾਹੁਚਾ** ਗੁ. ਸੰਦੇਸਾ, ਖਬਰ, ਸਾਹੇ ਗੰਢ ਜੋ ਬਿਵਾਹ ਕੇ ਸਮੇ ਮੌਲੀ ਕਾ ਤਾਗਾ ਲਪੇਟ ਕਰ ਲੜਕੀ ਵਾਲਾ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਭੇਜਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹੋ ਪਾਹੁਚਾ ਸਦੜੇ ਨਿਤ ਪਵੰਨਿ।

**ਪਾਹੁਨ** ਗੁ. ਪਰਾਹੁਣੇ, ਯਥਾ- ਏਕ ਰੈਣ ਕੈ ਪਾਹੁਨ ਤੁਮ ਆਏ।

**ਪਾਹੁਨ** ਦੇ. ਪਰਾਹੁਨੇ ਵਤ, ਯਥਾ- ਏਕ ਰੈਣ ਕੈ ਪਾਹੁਨ ਤੁਮ ਆਏ। ਏਕ ਰਾਤ ਕੇ ਪਰਾਹੁਨੇ ਵਤ ਅਲਪ ਕਾਲ ਠਹਰਨੇ ਹੇਤ ਤੁਮ ਆਏ ਹੋ। ਪੁਨਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਤੂੰ ਅਸਥਿਰੁ ਕਰਿ ਮਾਨਹਿ ਤੇ ਪਾਹੁਨ ਦੋ ਦਾਹਾ। ਦੋ ਦਿਨ ਕੇ, ਉਕ੍ਰੰਚ ਜੈਸੇ ਰੈਣ ਪਰਾਹੁਣਾ।

**ਪਾਹੁਨੜੇ** ਪੰ. ਪਰਾਹੁਣੇ, ਯਥਾ- ਪਾਹੁਨੜੇ ਪਾਹੁਨੜੇ ਮੇਰੇ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਰਾਮ।

**ਪਾਹੂ** ਪੰ. ਪਾਸ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੂ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ। ਅਗ੍ਯਾਨ ਤਾਲਾ ਖੋਲਨੇ ਕੀ ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਪਰਾਹੁਣਾ, ਯਥਾ- ਪਾਹੂ ਘਰਿ ਆਏ ਮੁਕਲਾਊ ਆਏ।

**ਪਾਹੈ** ਪੰ. ਜਿਸ ਕੀ ਲਾਗ ਸੇ ਰੰਗ ਚੜੇ ਉਸ ਮੇ ਰੰਗੇ ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਪਾਹੈ ਬਾਹਰਾ ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਨ ਸੋਇ।

**ਪਾਕ** ਫਾ. ਪਵਿੱਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਕਲਮ ਖੁਦਾਈ ਪਾਕੁ ਖਰਾ। ਸੰ. ਭੋਜਨ, ਯਥਾ- ਤਾ ਹੋਆ ਪਾਕੁ ਪਵਿਤੁ। ਪਕਾਵਨਾ, ਯਥਾ- ਸੋਮਪਾਕ ਅਪਰਸ ਉਦਿਆਨੀ। ਸ੍ਵਯੰਪਾਕੀ, ਆਪ ਪਕਾਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਪਾਕੰ ਪਾਕ** ਦੇ. ਪਵਿੱਤ੍ਰੋਂ ਸੇ ਪਵਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਅਲਾਹ ਪਾਕੰ ਪਾਕ ਹੈ ਸਕ ਕਰਉ ਜੇ ਦੂਸਰ ਹੋਇ।

**ਪਾਕਸਾਲ** ਦੇ. ਰਸੋਈ ਕਾ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਅਤਿ ਸੁਚੀ ਤੇਰੀ ਪਾਕਸਾਲ।

**ਪਾਕੜਿਆ** ਦੇ. ਪਕੜਜਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਕਿਉ ਛੂਟਹਿ ਜਮਿ ਪਾਕੜਿਆ।

**ਪਾਕੜੀ** ਗੁ. ਪਕੜੀ, ਯਥਾ- ਕੀਤੇ ਕਾਰਣਿ ਪਾਕੜੀ ਕਾਲੁ ਨ ਟਲੈ ਸਿਰਾਹੁ।

**ਪਾਕਾ** ਦੇ. ਪੱਕਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਨੰੀਬੁ ਭਇਓ ਆਂਬੁ ਆਂਬੁ ਭਇਓ ਨੰੀਬਾ ਕੇਲਾ ਪਾਕਾ ਝਾਰਿ।

**ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕ** ਫਾ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾਮੋ ਸੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ।

**ਪਾਕੇ** ਗੁ. ਪੱਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਜਉ ਤੁਹਿ ਸਾਧ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਪਾਕੇ ਸੇਤੀ ਖੇਲੁ।

**ਪਾਖੰਡੀ** ਦੇ. ਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰੀ ਧਰਮੋ ਕੋ ਖੰਡਨ ਕਰਤੇ ਮਤੋ ਵਾਲੇ ਨਾਸ੍ਤਿਕ ਦੰਭੀ ; ਵਿਖਯ ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ਕੋ ਖੰਡਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਜਨ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪਾਖੰਡੀ ਜਿ ਕਾਇਆ ਪਖਾਲੇ।

**ਪਾਖਣ** ਗੁ. ਪੱਥਰ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪਾਖਣ ਹਮ ਤਾਰੀ। ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਹਮ ਪਾਖਾਣੋ ਕੋ ਤਾਰੋ। ਪੁਨਾ- ਪਾਖਣਿ ਕੀਟੁ ਗੁਪਤੁ ਹੋਇ ਰਹਤਾ ਤਾ ਚੋ ਮਾਰਗੁ ਨਾਹੀ।

**ਪਾਖੰਤਣ** ਗੁ. ਪੰਖੋ ਕੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਤਾ, ਯਥਾ- ਪਾਖੰਤਣ ਬਾਜ ਬਜਾਇਲਾ।

**ਪਾਖਰੇ** ਦੇ. ਜੰਗ ਮੇ ਪਹਰਨੇ ਯੋਗੁ ਲੋਹੇ ਕੀ ਕਵਚ, ਸਨਾਹ, ਯਥਾ- ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਪਾਖਰੇ ਲਸਕਰ ਲਖ ਅਪਾਰ। ਜੈਸੇ- ਸੰਜ ਪਟੇਲਾ ਪਾਖਰਾ।

**ਪਾਖਾਨ** ਸੰ. ਪੱਥਰ, ਯਥਾ- ਪਾਖਾਨ ਗਢਿ ਕੈ ਮੂਰਤਿ ਕੀਨ੍ਹੀ ਦੇ ਕੈ ਛਾਤੀ ਪਾਉ।

**ਪਾਖਿਆ** ਗੁ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਪਖ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲੁ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਪਾਖਿਆ।

**ਪਾਖੀ** ਗੁ. ਪੱਖ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਪਰੇ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਪਾਖੀ।

**ਪਾਖੁ** ਦੇ. ਪੱਖ, ਆਸਰਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬੇਪਰਵਾਹ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਹਰਿ ਕੈ ਜਾ ਕੋ ਪਾਖੁ ਸੁਆਮੀ। ਮਹੀਨੇ ਕੇ ਪਖ੍ਯ ਸੁਕਲ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ; ਪੰਛੀ ਕੇ ਖੰਭ। ਸੰ. ਪਖ੍ਯ।

**ਪਾਗ** ਦੇ. ਪੱਗ, ਦਸਤਾਰ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਸਿਰਿ ਰਚਿ ਰਚਿ ਬਾਧਤ ਪਾਗ।

**ਪਾਗਉ** ਗੁ. ਪਾਵੋਂ, ਯਥਾ- ਲੋਕਨ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈਆ ਬੈਸੰਤਰਿ ਪਾਗਉ। ਖਾਂਡ ਚੜਾਵਉ, ਜੈਸੇ- ਬਦਾਮ ਪਾਗਉ।

**ਪਾਗੇ** ਦੇ. ਪਏ, ਪੜੇ, ਯਥਾ- ਖਿਨੁ ਰਹਨੁ ਨ ਪਾਵਉ ਬਿਨੁ ਪਗ ਪਾਗੇ।

**ਪਾਗਾ** ਦੇ. ਪਾਯਾ, ਯਥਾ- ਆਤਮੁ ਜਿਤਾ ਗੁਰਮਤੀ ਆਗੰਜਤ ਪਾਗਾ। ਅਗੰਜਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਾਯਾ ਵਾ ਵੈਸੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇ ਪਾਗਜਾ ਗਯਾ ਭਾਵ ਰੰਗਜਾ ਗਯਾ। ਪਗੜੀ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਸਿਰਿ ਰਚਿ ਰਚਿ ਬਾਧਤ ਪਾਗ।

**ਪਾਗੀ** ਗੁ. ਪਾਈ, ਯਥਾ- ਮਹਾ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਰੇਨੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਪਾਗੀ। ਵਾ ਭਗਤੋ ਕੇ ਪਗੋ ਕੀ।

**ਪਾਂਚ ਪਲੀਤਹ** ਵਾ. ਮੰਦ ਵਿਖਯੋ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਅਸੁੱਧ ਭਏ ਪਾਂਚ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਿਯ।

**ਪਾਂਚਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ** ਦੇ. ੧. ਦੂਧ, ੨. ਦਧਿ ੩. ਘ੍ਰਿਤ ੪. ਸਹਿਤ ੫. ਸਰਕਰਾ, ਖਾਂਡ ਮਿਸਰੀ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਮੁਖਿ ਪਾਂਚਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਏ। ਗੁ. ੧. ਅੰਨ ੨. ਜਲ ੩. ਅਗਨਿ ੪. ਲਵਣ ੫. ਘ੍ਰਿਤ, ਯਥਾ- ਅੰਨੁ ਦੇਵਤਾ ਪਾਣੀ ਦੇਵਤਾ ਬੈਸੰਤਰੁ ਦੇਵਤਾ ਲੂਣੁ ਪੰਜਵਾ ਪਾਇਆ ਘਿਰਤੁ।

**ਪਾਚਹੁ** ਦੇ. ਪੰਚ ਕਾਮਾਦਿਕੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪਾਚਹੁ ਮੁਸਿ ਮੁਸਲਾ ਬਿਛਾਵੈ ਤਬ ਤਉ ਦੀਨੁ ਪਛਾਨੈ।

**ਪਾਚੇ** ਗੁ. ਦਗਧ ਹੁਏ, ਯਥਾ- ਵਿਚਿ ਵਿਸਟਾ ਮਰਿ ਮਰਿ ਪਾਚੇ।

**ਪਾਛੈਂ** ਗੁ. ਪਿਛਲੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪਾਛੈਂ ਕਰੋਤਿ ਅਗ੍ਰਣੀਵਹ ਨਿਰਾਸੰ ਆਸ ਪੂਰਨਹ। ਪੀਛੇ, ਯਥਾ- ਸਰਣਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਪਈਆ। ਪੁਨਾ- ਅਗਲੇ ਮੁਏ ਸਿ ਪਾਛੈ ਪਰੇ। ਜੋ ਅਪਨੇ ਪਹਲੇ ਮਰੇ ਬਾਪ ਦਾਦਾ ਹੈ ਵਹੁ ਪੀਛੇ 'ਪਰੇ' ਭਾਵ ਭੂਲ ਗਏ।

**ਪਾਜ** ਫਾ. ਔਰ ਧਾਤੁ ਸੇ ਔਰ ਧਾਤੁ ਕਾ ਜੋੜ ਲਗਾਨਾ, ਬਨਾਵਟ, ਯਥਾ- ਤਬ ਜਾਨਹੁਗੇ ਜਬ ਉਘਰੈਗੋ ਪਾਜ। ਪੁਨਾ- ਅਬੇ ਤਬੇ ਕੂੜੇ ਹੈ ਪਾਜਾ। ਗਿਲਟ, ਇਕ ਚੀਜ ਪੈ ਦੂਸਰੇ ਚਾਂਦੀ ਸੋਨੇ ਆਦਿ ਕਾ ਰੰਗ ਦੇਨਾ ਮੁਲੰਮਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਪਾਜਿਆ** ਗੁ. ਪਾਇਆ, ਯਥਾ- ਸੋਲਹ ਕੀਏ ਸੀਗਾਰ ਕਿ ਅੰਜਨੁ ਪਾਜਿਆ। ਪੰ. ਜੋੜ ਲਗਾਏ ਵਾਲਾ ਬਰਤਨ।

**ਪਾਜੇ** ਪਾਜੀ, ਕਮੀਨੇ, ਯਥਾ- ਲਸਕਰ ਨੇਬ ਖਵਾਸੀ ਪਾਜੇ।

**ਪਾਟ** ਗੁ. ਪੜਦੇ, ਯਥਾ- ਪੇਖਿਓ ਲਾਲਨੁ ਪਾਟ ਬੀਚ ਖੋਏ। ਚਤਰ ; ਕਿਵਾੜ ; ਬਸਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਹਢਾਵਹਿ। ਰੇਸਮ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਰੰਗ ਨ ਆਵੈ ਨੇੜੈ ਜਿਉ ਕੁਸਮ ਪਾਟੁ ਘਿਉ ਪਾਕੁ ਹਰਾ। ਰੇਸਮ ਔ ਘ੍ਰਿਤ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਾਲੇ ਹੈ ਮੂਲ ਮੇ 'ਹਰਾ', ਹਾਰ ਕੇ ਥਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਹੈ।

**ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ** ਵਾ. ਸੂਤੀ ਔ ਰੇਸਮੀ ਬਸਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਹਢਾਵਹਿ।

**ਪਾਟਨ** ਦੇ. ਸਹਰ। ਸੰ. ਪੱਤਨ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਪਾਟਨ ਤੇ ਊਜਰੁ ਭਲਾ ਰਾਮ ਭਗਤ ਜਿਹ ਠਾਇ।

**ਪਾਠ** ਸੰ. ੧. ਵੇਦਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਉਚਾਰਣ, ਯਥਾ- ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ। ੨. ਪੜਾਵਨਾ, ਚੇਲਯੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨਾ ; ਪਾਠ ਪੜਨਾ ਅਠਾਰਾਂ ਦੋਖੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਉਤਮ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਦੋਖ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਸੰਕਿਤ- ਸੰਗਦੇ ਪੜਨਾ ੨. ਭੀਤ- ਡਰਤੇ ਪੜਨਾ ੩. ਅਬਯਕ੍ਤ- ਹੌਲੇ ਪੜਨਾ ੪. ਅਨੁਨਾਸਿਕ- ਨਾਕ ਮੇ ਬੋਲਨਾ ੫. ਬਿਸ੍ਵਰ- ਸ੍ਵਰਹੀਨ ਪੜਨਾ ੬. ਬਿਰਸ- ਰਸ ਰਹਿਤ ਪੜਨਾ ੭. ਬਿਸ੍ਲਿਸ੍ਟ- ਟੂਟਾ ਫੂਟਾ ਪੜਨਾ ੮. ਕਾਕ ਸ੍ਵਰ- ਕਊਏ ਵਤ ਕ੍ਰੂਰ ਬੋਲੀ ਸੇ ਪੜਨਾ ੯. ਨਿਰਸਤੰ- ਖੰਡਿਤ ਪੜਨਾ ੧੦. ਸਥਾਨ ਵਿਵਰਜਿਤ- ਠਿਕਾਨੇ ਛੋਡ ਅੱਖਰ ਬੋਲਨੇ ੧੧. ਬਯਾਕੁਲੰ- ਘਬਰਾਟ ਸੇ ਪੜਨਾ ੧੨. ਤਾਲਹੀਨ- ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਮਾਪ ਸੇ ਰਹਿਤ ਪੜਨਾ ੧੩. ਉਦਘ੍ਰਿਸ੍ਟ- ਊਚੇ ਕੋ ਘਸੀਟਨਾ ੧੪. ਸੰਗੀਤ- ਨ੍ਰਿਤ ਵਾਦਯ ਤਾਲ ਸਾਥ ਹੀ ਪੜਨਾ ੧੫. ਸਕੰਪ- ਸਿਰ ਕੰਪਤੇ ਪੜਨਾ ੧੬. ਝੀਨਾ- ਬਰੀਕ ਸੁਰ ਸੇ ਪੜਨਾ ੧੭. ਅਨਰਥਕ- ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਪੜਨਾ ੧੮. ਮਾਲਿਨਯ- ਅਸੁਧ ਸਰੀਰ ਸੇ ਅਸੁਧ ਦੇਸ ਮੇ ਪੜਨਾ।

**ਪਾਠਸਾਲਾ** ਸੰ. ਪੜਨੇ ਕਾ ਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਕੋ ਫਾਰਸੀ ਵਾਲੇ ਮਦਰਸਾ ਔ ਅੰਗਰੇਜੀ ਵਾਲੇ ਕਾਲਜ ਤਥਾ ਸਕੂਲ ਬੋਲਤੇ ਹੈ।

**ਪਾਠੰਗਾ** ਗੁ. ਪਾਠੋ ਕਰ ਪਾਇਆ, ਯਥਾ- ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਨਾਨਕ ਭਉ ਮਿਟਿਆ ਹਰਿ ਪਾਇਓ ਪਾਠੰਗਾ।

**ਪਾਂਡੇ** ਗੁ. ਹੇ ਪੰਡਿਤ, ਯਥਾ- ਪਾਂਡੇ ਤੁਮਰੀ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਲੋਧੇ ਕਾ ਖੇਤੁ ਖਾਤੀ ਥੀ। ਪੁਨਾ- ਸੁਣਿ ਪਾਡੇ ਕਿਆ ਲਿਖਹੁ ਜੰਜਾਲਾ। ਏਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ ਕੀ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਮਿਸ੍ਰ ਪੰਮਾ ਆਦਿਕ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ।

**ਪਾਣਾ** ਗੁ. ਜੁਤਿਓਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਫਿਕਾ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ ਪਾਣਾ ਲਹੈ ਸਜਾਇ। ਪੁਨਾ- ਵਜਹੁ ਗਵਾਏ ਅਗਲਾ ਮੁਹੇ ਮੁਹਿ ਪਾਣਾ ਖਾਇ।

**ਪਾਣਿ** ਦੇ. ਜਲ ਕਾ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂੰ ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ ਤਾਹੂ ਪੁਛੁ ਤਿੜੰਨ੍ਹ ਕਲ।

**ਪਾਣੀ** ਦੇ. ਜਲ, ਯਥਾ- ਗਾਵਨਿ੍ ਤੁਧਨੋ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ। ਗੁ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਜਾਣਾ ਪਾਣੀ ਨਾ ਲਹਾਂ ਜੈ ਸੇਤੀ ਮੇਰਾ ਸੰਗੁ। ਹਾਥ।

**ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ** ਵਾ. ਸਰਬ ਕੀ ਸਾਜਨਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਜਲ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਜਗਤ ਕਾ ਫਿਰਿ ਪਾਣੀ ਸਭੁ ਖਾਇ। ਪਾਣੀ ਸਾਜਨਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਪੀਛੇ ਸੇ ਪਾਣੀ ਗਲਾਣੇ ਸੇ ਸਭ ਕੋ ਖਾਤਾ ਹੈ।

**ਪਾਣੁ** ਗੁ. ਸੇਤੀ ਪੜਨਾ ਜਪਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗਦਹੁ ਚੰਦਨਿ ਖਉਲੀਐ ਭੀ ਸਾਹੂ ਸਿਉ ਪਾਣੁ।

**ਪਾਤ** ਦੇ. ਪੰਗਤੀ, ਪੱਤੇ, ਯਥਾ- ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੀ ਕਰਹੁ ਸਾਹਿਬੀ ਜੈਸੇ ਬਨ ਹਰ ਪਾਤ। ਪੁਨਾ- ਤਰਵਰ ਵਿਛੁੰਨੇ ਨਹ ਪਾਤ ਜੁੜਤੇ ਜਮ ਮਗਿ ਗਉਨੁ ਇਕੇਲੀ। ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਪਿਆਰੇ ; ਇੱਜਤ, ਯਥਾ- ਭਗਤਨ ਕੀ ਰਾਖੀ ਪਾਤਿ। ਤਖਤੋ ਪੈ, ਯਥਾ- ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ। ਕੇਤੇ ਤਖਤੋਂ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਾਜਾ ਹੈਂ। 'ਪਾਤ' ਕਾ ਹੀ ਪਾਦ ਔ ਬਾਦ ਬਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸੇ ਪਾਤਸਾਹ ਵਤ ਪਾਦਸਾਹ ਤਥਾ ਬਾਦਸਾਹ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਵਾਸਤਵ ਸੇ 'ਬਾਦ' ਨਾਮ ਪਵਨ ਕਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ 'ਸਾਹ' ਏਕ ਸਿਲੇਮਾਨ ਪਯੰਬਰ ਹੀ ਹੂਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕੇ ਉਸ ਕਾ ਤਖਤ ਪਵਨ ਸੇ ਚਲਤਾ ਥਾ। ਸੰ. ਨਾਸ, ਜੈਸੇ ਅਮੁਕੇ ਕਾ ਦੇਹ ਪਾਤ ਹੋ ਗਯਾ।

**ਪਾਤਉ** ਦੇ. ਪਾਤਰਾ, ਬੇਸਜਾ, ਯਥਾ- ਦਸ ਪਾਤਉ ਪੰਚ ਸੰਗੀਤਾ ਏਕੈ ਭੀਤਰਿ ਸਾਥੇ। ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪ ਬੇਸਜਾ ਪਾਂਚ ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਖਯ ਤਿਨ ਪੀਛੇ ਗਾਨੇ ਵਾਲੇ ਡੂੰਮ।

**ਪਾਤਣੀ** ਪੰ. ਮਲਾਹ, ਯਥਾ- ਪਤਣਿ ਕੂਕੇ ਪਾਤਣੀ ਵੰਞਹੁ ਧ੍ਰੁਕਿ ਵਿਲਾੜਿ। ਸੰਸਾਰ ਨਦੀ ਕੇ ਮਨੁਖ ਦੇਹ ਰੂਪ ਪੱਤਣੇ ਪੈ ਉਪਦੇਸ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਆਵਾਜ ਕਰੇ ਹੈਂ।

**ਪਾਤਨ** ਸੰ. ਪਤਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ; ਅਧੋਨਯਨ, ਤਲੇ ਲਿਆਵਨਾ।

**ਪਾਤ੍ਰ** ਦੇ. ਬਰਤਨ ; ਦਾਨਾਦਿ ਦੇਨੇ ਯੋਗੁ ਪੁਰਖ ; ਬੇਸਜਾ ; ਅਧਿਕਾਰੀ, ਯਥਾ- ਅਸਟ ਪੁਤ੍ਰ ਭੈਰਵ ਕੇ ਗਾਵਹਿ ਗਾਇਨ ਪਾਤ੍ਰ।

**ਪਾਤਰੋ** ਗੁ. ਪਤ੍ਰਿਕਾ, ਯਥਾ- ਏਕ ਕੋਸਰੋ ਸਿਧਿ ਕਰਤ ਲਾਲੁ ਤਬ ਚਤੁਰ ਪਾਤਰੋ ਆਇਓ।

**ਪਾਤਾਲ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਕੇ ਤਲੇ ਕੇ ਲੋਕ ; ਜੋਤਿਸ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਲਗਨ ਸੇ ਚੌਥਾ ਭਵਨ।

**ਪਾਤਾਲੀ** ਗੁ. ਪਾਤਾਲੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਪਾਤਾਲੀ ਆਕਾਸੀ ਸਖਨੀ ਲਹਬਰ ਬੂਝੀ ਖਾਈ ਰੇ।

**ਪਾਤਿਸਾਹੀ** ਗੁ. ਪਾਤਸਾਹਤ ; ਪਾਤਸਾਹੋ ਕਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ। ਪਾਤਸਾਹ ਕਾ ਬਚਨ, ਯਥਾ- ਖਿਆਲ ਪਾਤਸਾਹੀ ੧੦॥ ਖਯਾਲ ਪਾਤਸਾਹ ਦਸਵੇਂ ਕਾ।

**ਪਾਤਿਸਾਹੁ** ਫਾ. 'ਪਾਤ'- ਤਖਤ, 'ਸਾਹ'- ਮਾਲਕ ਅਰਥਾਤ ਸਿੰਘਾਸਨਪਤਿ ਰਾਜਾ, ਯਥਾ- ਪਧੈ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਵੇਖਣ ਕਉ ਪਰਪੰਚੁ ਕੀਆ।

**ਪਾਤਿਕ** ਸੰ. ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਪਤਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਤ ਨਰਕ ਥਾਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਪ, ਵੈਸੇ ਪਾਪੋਂ ਮੇ- ੧. ਸੁਰਾਪਾਨ ੨. ਗੁਰੂ ਪਤਨੀ ਗਮਨ ੩. ਸੁਵਰਣ ਕੀ ਚੋਰੀ ੪. ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਕੀ ਹਿੰਸਾ ੫. ਇਨ ਪਾਪੋਂ ਕੋ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀਓਂ ਕਾ ਸੰਗ, ਇਨ ਪਾਂਚ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹਾ ਪਾਤਕ ਹੈ, ਪਾਤਕੋਂ ਸੇ ਛੋਟੇ ਉਪ ਪਾਤਕ ਹੈ, ਉਨ ਜੈਸੇ ਹੀ ਅਨੁਪਾਤ ਹੈ। ਪਾਤਕ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਔ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਪੈਠੀਨਸਿ ਰਿਖਿ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹੈ- ੧. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਗਊ, ਸੂਦ੍ਰ, ਬੈਸ੍ਯ, ਛਤ੍ਰੀ ਕਾ ਮਾਰਨਾ ੨. ਸੋਮ ਕਾ ਵੇਚਨਾ ੩. ਸੂਦ੍ਰ ਸਾਥ ਖਾਨਾ ੪. ਕਨਯਾ ਕਾ ਧਰਮ ਬਿਗਾੜਨਾ ੫. ਬ੍ਰਿਖਲੀ ਕਾ ਪਤਿਪਨਾ ੬. ਗ੍ਰਿਹ ਕਾ ਜਲਾਨਾ ੭. ਅਗਨੀ ਹੋਤ੍ਰ ਬਿਗਾੜਨਾ, ਯੇ ਪੁਰਖੋਂ ਮੇ ਪਾਤਕ ਹੈ। ਨੀਚ ਪੁਰਖ ਸਾਥ ਮੈਥਨ ਕਰਨਾ, ਗਰਭ ਕਾ ਘਾਤ ਕਰਨਾ, ਪਤਿ ਕੋ ਮਾਰ ਦੇਨਾ, ਯਹ ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਮੇ ਪਾਤਕ ਹੈ। ਮਹਾਦੇਵ ਇਨ ਸਭ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਪਾਤਿਕ ਹਰਤਾ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਾਥੁ ਰੀ। ਤਲੇ ਗਿਰਾਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਪ ਬਿਸੇਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਪਾਤਕ ਹੈ।

**ਪਾਤੀ** ਦੇ. ਚਿਠੀ, ਬਿਲ ਪਤ੍ਰ ਤੁਲਸੀ ਆਦਿ, ਯਥਾ- ਪਾਤੀ ਤੋਰੈ ਮਾਲਿਨੀ ਪਾਤੀ ਪਾਤੀ ਜੀਉ। ਪੰਗਤੀ, ਯਥਾ- ਕਹਾ ਕਰਉ ਜਾਤੀ ਕਹ ਕਰਉ ਪਾਤੀ। ਪਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਗਿਆਨੁ ਜਨੇਊ ਧਿਆਨੁ ਕੁਸਪਾਤੀ। ਧਯਾਨ ਹੀ ਕੁਸਾ ਕਾ ਪਤ੍ਰ ਹੈ। ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਤੁਹੀਂ ਨਿਰੰਜਨੁ ਕਮਲਾ ਪਾਤੀ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਜਪਿਓ ਊਤਮ ਪਾਤੀ। ਸੰ. ਪੜਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸੋ ਨਰਕਪਾਤੀ ਹੋਵਤ ਸੁਆਨੁ। ਸੰਪਾਤੀ, ਜਟਾਯੂ ਕਾ ਭਾਈ ; ਇੱਜਤ, ਯਥਾ- ਮੇਲਿ ਲੀਓ ਆਪੇ ਸੁਖਦਾਤੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰਾਖੀ ਪਾਤੀ।

**ਪਾਤੀ ਧਾਨੁ** ਦੇ. ਧਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਤਲ ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਜਤੁ ਸਤੁ ਚਾਵਲ ਦਇਆ ਕਣਕ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਾਤੀ ਧਾਨੁ।

**ਪਾਥ** ਸੰ. ਪਾਨ ਕਰੀਏ ਸੋ ਪਾਥ ਜਲ। ਦੇ. ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅਗਨੀ, ਸੂਰਯ। ਸੰ. ਪਾਥਸ੍ਰ। ਦੇ. ਪਥ੍ਯ, ਪਰਹੇਜ ਰੋਗੀ ਕੇ ਸੇਵਨ ਯੋਗੁ ਵਸਤੂ ; ਹਰੜ। ਸੰ. ਪਥ੍ਯਾ। ਗੁ. ਰਸਤੇ, ਯਥਾ- ਸਤਸੰਗਤਿ

ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪਾਥ। ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਕੇ ਰਸਤੇ ਮਿਲ ਕੇ। ਪੱਥਰ, ਯਥਾ- ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਹਮ ਪਾਪੀ ਪਾਥ। ਹਮ ਪਾਪੀ ਪੱਥਰ ਵਤ ਬੋਝਲ। ਦੇ. ਬਾਂਗਰ। ਪੱਥ, ਜੈਸੇ- ਗੋਬਰ ਪਾਥ।

**ਪਾਥਰ** ਦੇ. ਪੱਥਰ। ਗੁ. ਪਾਪੀ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਅਵਗਨਿਆਰੇ ਪਾਥਰ ਭਾਰੇ ਹਰਿ ਤਾਰੇ ਸੰਗਿ ਜਨਖੇ।

**ਪਾਥਰ ਸੇਨ** ਗੁ. ਪੱਥਰ ਸਮ ਕਠੋਰ ਚਿਤ ਵਾਲੇ ਥੇ ਸੋ ਭੀ ਨਰਮ ਹੋ ਗਏ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਜਨ ਊਤਮ ਜਗਿ ਕਹੀਅਹਿ ਜਿਨ ਮਿਲਿਆ ਪਾਥਰ ਸੇਨ।

**ਪਾਦ** ਸੰ. ੧. ਗਮਨ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਕਰ ਵਹੁ ਚਰਣ ੨. ਸਲੋਕ ਕੀ ਚੌਥਾਈ ੩. ਬ੍ਰਿਛਾਦਿਕੋ ਕਾ ਮੂਲ ੪. ਵਸਤੂ ਮਾਤ੍ਰ ਕੀ ਚੌਥਾਈ ੫. ਬਡੇ ਪਰਬਤ ਸਮੀਪ ਛੋਟਾ ਪਰਬਤ ੬. ਸੂਰਯ ਕੀ ਕਿਰਣ ੭. ਅਵਯਵ ਮਾਤ੍ਰ ੮. ਗਮਨ।

**ਪਾਧਰੁ** ਦੇ. ਵਲ ਵਿੰਗ ਚੜਾਈ ਉਤਰਾਈ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸੀਧਾ ਰਸਤਾ, ਯਥਾ- ਜੋੜਣਹਾਰਾ ਸੰਤੁ ਨਾਨਕ ਪਾਧਰੁ ਪਧਰੋ।

**ਪਾਧਾ** ਦੇ. ਵੇਦ ਕੇ ਏਕ ਦੇਸ ਕੋ ਤਥਾ ਵੇਦ ਕੇ ਬਯਾਕਰਣਾਦਿ ਅੰਗੋ ਕੋ ਪੜਾਨੇ ਵਾਲਾ ਪੰਡਿਤ। ਮਨੁ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ- ਜੋ ਪੁਰਖ ਵੇਦ ਕੇ ਏਕ ਦੇਸ ਕੋ ਤਥਾ ਵੇਦ ਕੇ ਬਜਾਕਰਣਾਦਿ ਅੰਗੋਂ ਕੋ, ਅਪਨੀ ਆਜੀਵਕਾ ਹੇਤ ਪੜਾਵੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਉਪਾਧਯਾਯ' ਹੈ, ਨਾ ਪੜੇ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਚੜ, 'ਉਪਾਧਯਾਯ' ਪਦ ਕੇ ਆਦ ਕਾ 'ਊੜਾ', ਅੰਤ ਕਾ 'ਯੱਯਾ' ਤਥਾ 'ਧੱਧੇ' ਸਾਥ ਕਾ 'ਯੱਯਾ' ਦੂਰ ਹੋ, ਨਾਮ 'ਪਾਧਾ' ਬਨ ਗਯਾ ਹੈ, ਸੋ ਬਡੇ ਪੰਡਿਤ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਾਧਾ ਪੜਿਆ ਆਖੀਐ ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਰੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ। ਇਨ ਦਿਨੋ ਮੇ ਯਹ ਨਾਮ ਲੰਡੇ ਅਖਰ ਪੜਾਇ ਹਿਸਾਬ ਸਿਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਜਨੋ ਮੇ ਤਥਾ 'ਤਿਥਿ ਵਾਰੰ ਚ ਨਖੵੰਤ੍ਰ ਯੋਗੰ ਕਰਣ ਮੇ ਵਚ'। ਐਸੇ ਘਰ ਘਰ ਪੱਤ੍ਰਾ ਖੋਲ ਸੁਨਾ ਕਰ ਸੀਧਾ ਮਾਗਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ ਮੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ। ਪਾਧੇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲਾ ਫਾਹਾ ਪਇਆ ਪਾਧੇ ਪਿਛੋ ਦੇ ਗਲਿ ਚਾਟੜਿਆ।

**ਪਾਧਾਊ** ਗੁ. ਰਾਹੀ, ਮੁਸਾਫਰ, ਯਥਾ- ਪਾਧਾਊ ਸੰਸਾਰੁ ਗਾਰਬਿ ਅਟਿਆ।

**ਪਾਨ** ਸੰ. ੧. ਰਖ੍ਯਾ ੨. ਨਿਸ੍ਵਾਸ, ਤਲੇ ਕੋ ਸ੍ਵਾਸ ਕਾ ਆਨਾ ੩. ਜਲ ਪੀਨੇ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ੪. ਹਥਿਆਰ ਤਿੱਖੇ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਦਈ ਜਾਨੇ ਵਾਲੀ ਪਾਣ ੫. ਪੀਨੇ ਕੀ ਵਸਤੁ ਦੁਗਧਾਦਿ ਤਥਾ ਸਰਾਬਾਦਿ, ਯਥਾ- ਮਿਥਿਆ ਭੋਜਨ ਪਾਨ। ਮਿਥਯਾ ਹੈ ਸਭੀ ਖਾਨਾ ਪੀਨਾ। ੬. ਗੁ. ਪੀਨੇ ਤੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹਰਿ ਬੂੰਦ ਪਾਨ ਸੁਖ ਥੀਵਨਿ। ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੀ ਬੂੰਦ ਪੀਨੇ ਤੇ ਅਰਥਾਤ ਕਿੰਚਿਤ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ। ੭. ਦੇ. ਤਾਂਬੂਲ, ਯਥਾ- ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਖਾਤੀਆ ਮੁਖਿ ਬੀੜੀਆ ਲਾਈਆ।

**ਪਾਨੀ** ਪੰ. ਜਲ, ਯਥਾ- ਪਾਨੀ ਮਾਹਿ ਦੇਖੁ ਮੁਖੁ ਜੈਸਾ।

**ਪਾਨੀਹਾਰ** ਦੇ. ਟਹਲ ਵਾਲੇ ਗੁਲਾਮ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਭਗਤ ਕੇ ਪਾਨੀਹਾਰ। ਪੁਨਾ- ਅਨਿਕ ਪਾਪ ਤਾ ਕੇ ਪਾਨੀਹਾਰ। ਬਹੁਤ ਕਰ ਪਾਪ ਤਿਸ ਕੇ ਗੁਲਾਮ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨਾ ਫਲ ਨਹੀ ਦੇ ਸਕੇ।

**ਪਾਨੋ** ਗੁ. ਪਾਨੀ, ਯਥਾ- ਤੁਮਰੋ ਦੂਧੁ ਬਿਦਰ ਕੋ ਪਾਨੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਰੁ ਮੈ ਮਾਨਿਆ।

**ਪਾਪ** ਗੁ. ੧. ਰਖ੍ਯਾ ਕਰੀਏ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੀ ਜਿਸ ਸੇ ਐਸੇ ਨਰਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਕਾਰਣ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਔ ਤਿਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਹਿੰਸਾਦਿਕ ੨. ਆਧੇ ਸੇ ਊਨ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰਯਾਦਿ, ਜਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਜੋਤਸੀ ਪਾਪ ਗ੍ਰਹ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜੇ ਦੇਹੈ ਦੁਖੁ ਲਾਈਐ ਪਾਪ ਗਰਹ ਦੁਇ ਰਾਹੁ। ੩. ਪਾਪ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਧਰਮ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਵੇਦਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਅਨਰਥ ਰੂਪ ਕਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਆ ਅਧਰਮ ਪਾਪ ਹੈ, ਅਨਰਥ ਅਨਿਸ੍ਰ ਸਾਧਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਯਹ ਅਰਥ ਸਿਧ ਹੂਆ, ਵੇਦਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਜੋ ਅਨਿਸ੍ਰ ਕਾ ਸਾਧਨ ਕਹਿਆ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪਾਪ ਹੈ। ਪਾਪ ਕੇ ਸਦਭਾਵ ਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਯੇ ਹੈ- ਵਿਹਿਤ ਕੇ ਨਾ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਨਿਖਿਧ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕੇ ਅਸੰਯਮ ਸੇ ਪੁਰਖ ਨਰਕ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਕ੍ਰਿਤ ਪਾਪੋਂ ਸੇ ਥਾਵਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਕੇ ਦੋਖੋਂ ਸੇ ਮ੍ਰਿਗ ਪਖ੍ਯੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਮਨ ਕੇ ਦੋਖੋਂ ਸੇ ਨੀਚ ਹੋਤਾ ਹੈ ੪. ਪਾਪ ਯੁਕ੍ਤ ਪੁਰਖ, ਪਾਪੀ ਵਤ ਪਾਪ ਸਬਦ ਭੀ ਪਾਪ ਸਹਿਤ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਭੀ ਦੂਸਰੇ ਮੈ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਏਕਤ੍ਰ ਸਯਨ ਅਸਵਾਰੀ ਭੋਜਨ ਸੇ ਆਧੇ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਕਾ ਭਾਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਛੋਹਨ ਬੋਲਨ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਪੁੰਨਜ ਪਾਪ ਕੇ ਦਸਵੇ ਹਿੱਸੇ ਕਾ ਭਾਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਚੁਗਲੀ ਕਰੇ ਅਰ ਪਰ ਕੋ ਧਿਕਾਰੇ, ਵਹੁ ਉਸ ਕੇ ਪਾਪ ਲੇ ਅਪਨੇ ਪੁੰਨ ਉਸੇ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਜੋ ਚੇਲਾ ਵਾ ਟਹਲੂਆ ਵਾ ਸੰਬੰਧੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਵਹੁ ਉਸ ਕੇ ਪੁੰਨਜ ਕਾ ਭਾਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪੰਗਤੋ ਮੇ ਜੋ ਪਹਲੀ ਕੋ ਛੋਡ ਦੂਸਰੀ ਕੋ ਪਰੋਸਤਾ ਹੈ, ਵਹੁ ਪਹਲੀ ਪੰਕਤੀ ਵਾਲੇ ਜਨੋ ਕੇ ਪਾਪੋਂ ਕੇ ਸੌਵੇ ਹਿੱਸੇ ਕੋ ਪਾਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਨਾਨ ਸੰਧ੍ਯਾ ਕਰਤਾ ਹੂਆ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥ ਛੋਹਤਾ ਵਾ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਅਪਨੇ ਪੁੰਨਜ ਕਾ ਛਠਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸੇ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਾਹੂੰ ਸੇ ਮਾਂਗ ਕੇ ਧਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਧਨ ਦਾਤਾ ਕੋ ਉਸ ਕਾ ਫਲ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਾਹੂੰ ਕਾ ਧਨ ਚੁਰਾਯ ਕਰ ਪੁਨ੍ਯ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਪਾਪ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਪੁੰਨਜ ਕਾ ਫਲ ਧਨ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਕੋ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਰਾਯਾ ਰਿਣ ਨਾ ਉਤਾਰ ਕੇ ਮਰਤਾ ਹੈ ਉਸੇ ਪਾਪ, ਧਨੀ ਕੋ ਪੁਨਜ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਪਾਪ ਪੁੰਨਜ ਮੇ ਸਲਾਹ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਉਪਕਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਕਰਤਾ ਕਾ ਸਤਕਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਛਠਾ ਹਿੱਸਾ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਪੁੰਨ੍ਯ ਪਾਪ ਕਾ ਛਠਾ ਹਿੱਸਾ ਰਾਜਾ ਕੋ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਸਿਖ੍ਯ ਸੇ ਗੁਰੂ, ਪੁਤ੍ਰ ਸੇ ਪਿਤਾ, ਪਤੀ ਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਧਾ ਪੁਨਜ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਟਹਲੂਏ ਔਰ ਚੇਲੇ ਬਿਨਾ ਆਨ ਕੇ ਹਾਥ ਸੇ ਦਾਨ ਕਰਾਏ, ਛਠਾ ਹਿੱਸਾ ਉਸੇ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਐਸੇ 'ਮਤਸ

ਪੁਰਾਣ' ਮੇ ਨਾ ਕੀਏ ਪੁੰਨਜ ਪਾਪੋਂ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀ ਬਜਵਸਥਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਕਾਹੂੰ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਕੀਏ ਪੁੰਨਯ ਪਾਪ ਕਾ, ਕਲੂ ਮੇ ਕਰਤਾ ਭਾਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਆਨ ਯੁਗੋਂ ਮੇ ਦੇਸ ਗਾਉਂ ਕੁਲ ਭੀ ਭਾਗੀ ਹੋਤੇ ਥੇ ਅਰ ਇਨ ਪਾਪੋਂ ਕੇ ਤਜਾਗ ਸੇ ਹੀ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਸ੍ਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੀ ਪਹਿਚਾਨ ਹੋਨੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਰਹਰਿ ਪਾਪੁ ਪਛਾਣੈ ਆਪੁ। ੫. ਨਿੰਦਿਤ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਪਾਪ ਹੈ, ਪਾਪੋਂ ਕੇ ਨਾਸ ਕਾ ਯਤਨ ਮਨੁ ਨੇ- ੧. ਮੈ ਪਾਪੀ ਹੂੰ ਜਾਹਰ ਕਰਨਾ ੨. ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰਨਾ ੩. ਤਪ ਕਰਨਾ ੪. ਪੁੰਨਜ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ੫. ਦਾਨ ਕਰਨਾ, ਯੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਇਨ ਸੇ ਇਸੀ ਜਨਮ ਮੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਪਾਪ ਖੰਡਨ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੋ ਨਾਮੁ।

**ਪਾਪ ਗਰਹ** ਵਾ. ਰਾਹੂ ਕੇਤੂ ਪਾਪ ਗ੍ਰਹੋ ਕੋ ਲਗਾ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜੇ ਦੇਹੈ ਦੁਖੁ ਲਾਈਐ ਪਾਪ ਗਰਹ ਦੁਇ ਰਾਹੁ।

**ਪਾਪਗੇ** ਗੁ. ਪਾਪੀਓਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਸਰਣਾਗਤਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਰਾਖਹੁ ਵਡ ਪਾਪਗੇ।

**ਪਾਪਣ** ਦੇ. ਪਾਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ, ਜੈਸੇ- ਆਈ ਪਾਪਣ ਪੂਤਨਾ।

**ਪਾਪੜਿਆ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਪਾਪਾ ਨੂੰ, ਯਥਾ- ਪਾਪੜਿਆ ਪਛਾੜਿ ਬਾਣੁ ਸਚਾਵਾ ਸੰਨ੍ਹਿ ਕੈ। ਹੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ! ਆਪ ਕੀ ਦਯਾ ਸੇ ਹਮ ਮਨ ਕੋ ਸਮਝਾਵੇ ਹੈਂ ਹੇ ਮਨ ! ਪਾਪਾਂ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਸਚਾ ਬਾਣ ਸਿੰਨ ਕੇ, ਸਚੇ ਬਾਣ ਕਾ ਸਿੰਨਣਾ ਯਹ ਹੈ- ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਯਾਦ ਕਰ ਜਿਸ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਨੇ ਸੇ ਫੇਰ ਦੁਖ ਨਾ ਹੋਵੇ।

**ਪਾਪਾਤਮਾ** ਗੁ. ਪਾਪ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈਂ ਹੇ ਅਹੰਕਾਰ ! ਤੂੰ, ਯਥਾ- ਹੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਮੂਲੰ ਅਹੰਕਾਰੰ ਪਾਪਾਤਮਾ। ਸੰ. ਪਾਪਾਤ੍ਮਾ।

**ਪਾਪਿਸਟ** ਦੇ. ਪਾਪੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਜੀਉ ਤਿਨ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਨਾ ਕਰਹੁ ਪਾਪਿਸਟ ਹਤਿਆਰੀ।

**ਪਾਪਿਸਟ ਤਨ** ਵਾ. ਪਾਪੀ ਸਰੀਰ, ਯਥਾ- ਮਿਲਤ ਸੰਗਿ ਪਾਪਿਸਟ ਤਨ ਹੋਏ ਦੁਰਗਾਦਿ।

**ਪਾਪੀ** ਸੰ. ਪਾਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਪਾਪੁ ਬੁਰਾ ਪਾਪੀ ਕਉ ਪਿਆਰਾ। ਪਾਪ ਰੂਪ ਤਨ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪਾਪੀ ਸਿਉ ਤਨੁ ਗਡਿਆ ਬੁਕਾ ਪਈਆ ਤਿਤੁ। ਪਾਪੀ ਤਨ ਸਿਉ ਗਡਿਆ ਅਨ੍ਵਯ ਹੈ।

**ਪਾਪੀ ਸਣਿ** ਵਾ. ਪਾਪੀ ਕੇ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਜਣੀ ਲਖਾਵਹੁ ਅਸੰਤ ਪਾਪੀ ਸਣਿ।

**ਪਾਪੇ** ਗੁ. ਪਾਪ ਮੇ ਹੀ, ਯਥਾ- ਪਾਪਿ ਲਦੇ ਪਾਪੇ ਪਾਸਾਰਾ।

**ਪਾਮਰ** ਸੰ. ਉਦਰ ਭਰੇ ਮੈਥਨ ਪਰਾਯਣ ਜੀਵ, ਜੈਸੇ- ਹਉ ਪਾਮਰ ਬਿਖਈ ਜੀਵ।

**ਪਾਰ** ਸੰ. ਨਦੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਪਰਲਾ ਕਿਨਾਰਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਪਰੈ ਜਉ ਗਾਵੈ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੀਤ। ਨਦੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਪਰਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਾ ਸਮੀਪ ਦੇਸ, ਕਰਮ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਅੰਤ, ਯਥਾ- ਪਾਰੁ ਕੈਸੇ ਪਾਇਬੋ ਰੇ। ਅਪਨੇ ਬੋਧ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਖਲ ਕਰਮੋ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਅਚੁਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।

**ਪਾਰ ਮਲੋ** ਗੁ. ਪਾਰ ਹੈ ਮੇਲ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮਲੈ ਨ ਲਾਛੈ ਪਾਰ ਮਲੋ ਪਰਮਲੀਓ ਬੈਠੋ ਰੀ ਆਈ।

**ਪਾਰਸੁ** ਦੇ. ਜਿਸ ਸਾਥ ਮਿਲਨੇ ਸੇ ਲੋਹਾ ਸੁਇਨਾ ਬਨ ਜਾਵੇ ਵਹੁ ਪੱਥਰ, ਯਥਾ- ਪਾਰਸ ਪਰਸਿਐ ਪਾਰਸੁ ਹੋਵੈ। ਪਾਰਸ ਕੇ ਸਾਥ ਛੋਹ ਕੇ ਪਾਰਸ ਤੁਲਜ ਹੋਏ ਭਾਵ ਗੁਰੋਂ ਸੇ ਮਿਲ ਗੁਰੁ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਹੈ।

**ਪਾਰਖਦ** ਸੰ. ਸਭਾ ਕੇ ਲੋਕ, ਦਰਬਾਰੀ।

**ਪਾਰਖੂ** ਦੇ. ਪਰੀਖ੍ਯਕ, ਯਥਾ- ਅੰਧੇ ਕਾ ਨਾਉ ਪਾਰਖੂ ਏਵੈ ਕਰੇ ਗੁਆਉ।

**ਪਾਰੰਗਤਿ** ਸੰ. ਪਰਮਗਤੀ ਅਰਥਾਤ ਮੁਕ੍ਤੀ, ਯਥਾ- ਦੇ ਗੁਨਾ ਸਤਿ ਭੈਣ ਭਰਾਵ ਹੈ ਪਾਰੰਗਤਿ ਦਾਨੁ ਪੜੀਵਦੈ। ਪਾਰ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ।

**ਪਾਰਗਰਾਮੀ** ਦੇ. ਪਰਲੇ ਤੀਰੇ ਗਮਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਸੇ ਪਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਗਮਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਸਾਚੁ ਕਹਹੁ ਤੁਮ ਪਾਰਗਰਾਮੀ। ਪੁਨਾ- ਪਾਹਣ ਨਾਵ ਨ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ। ਪਥਰ ਕੀ ਨੌਕਾ ਪੈ ਚੜ ਕੇ ਨਹੀ ਕੋਈ ਹੋਤਾ ਪਾਰਲੇ ਤੀਰੇ ਜਾਨੇ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਬੀਚ ਹੀ ਡੂਬਤਾ ਹੈ। ਸੰ. ਪਾਰੰਗਾਮੀ।

**ਪਾਰਚ** ਦੇ. ਮਨ ਰੂਪੀ ਬਸਤ੍ਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਿਥਿਆ ਮੋਹ ਬੰਧਹਿ ਨਿਤ ਪਾਰਚ। ਫਾ. ਪਾਰਚਹ।

**ਪਾਰਜਾਤੁ** ਸੰ. ਸ੍ਵਰਗ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ਬਿਸੇਖ, ਯਥਾ- ਪਾਰਜਾਤੁ ਗੋਪੀ ਲੈ ਆਇਆ ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ ਮਹਿ ਰੰਗੁ ਕੀਆ। ਪਾਰ ਵਾਲੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਪਾਰਿ ਹੈ ਤਿਸ ਮੇ ਉਪਜੇ ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਨਾਮ ਪਾਰਿਜਾਤ ਹੈ, ਸਮੁਦ੍ਰ ਮਥਨ ਸਮੇ ਇਸ ਬ੍ਰਿਛ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੂਈ ਹੈ, ਇਨ ਲਖਣੋ ਸੇ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਸਿੱਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਆਨ ਕੋਸੋਂ ਮੇ ਦੇਵ ਬ੍ਰਿਛ ਪਾਂਚ ਲਿਖੇ ਹੈ- ਏਕ ਮੰਦਾਰ, ਦੂਸਰਾ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਤੀਸਰਾ ਸੰਤਾਨ, ਚੌਥਾ ਕਲਪ, ਪਾਂਚਵਾ ਹਰਿ ਚੰਦਨ, ਲੋਕ ਮੇ ਮੰਦਾਰ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਪਾਰਿਜਾਤ ਬਕਾਯਣ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਪਾਰਣਾ** ਗੁ. ਪਰਣਾ, ਆਸਰਾ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਭੂਖੇ ਇਕਿ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਏ ਸਭਸੈ ਤੇਰਾ ਪਾਰਣਾ।

**ਪਾਰਥ** ਸੰ. ਅਰਜਨ।

**ਪਾਰਥਉ** ਗੁ. ਤੁਲਜ ਅਰਜਨ ਪਾਂਡਵ ਕੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪੁਰਖੁ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਪਾਰਥਉ ਚਾਲੈ ਨਹੀ। ਗੁਰੁ ਤੁਲਜ ਅਰਜਨ ਪਾਂਡਵ ਕੇ ਹੈਂ ਜੋ ਅਪਨੀ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਸੇ ਕਬੀ ਚਲਤੇ ਨਹੀ। ਸੰ. ਪਾਰਥ। ਵਾ ਗੁਰੁ ਤੁਲਜ ਪਰਬਤੋ ਕੇ ਅਚਲ ਹੈ। ਸੰ. ਪਾਰਥਵ।

**ਪਾਰਦੋ** ਗੁ. ਪੜਦਾ, ਯਥਾ- ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਰ ਲਾਹਿ ਪਾਰਦੋ। ਦੇ. ਪਾਰਾ ਧਾਤੁ ; ਪਾਰ ਤੀਰਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਨੌਕਾਦਿ।

**ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ** ਦੇ. ਅਵਸਥਾ ਤ੍ਰਯ ਸੇ ਪਰਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਅਚੁਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਸੰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ।

**ਪਾਰਭਾ** ਦੇ. ਪਾਰ ਭਯਾ।

**ਪਾਰਲਾ** ਪੰ. ਨਦੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਉਪਰ ਕਾ ਕਿਨਾਰਾ, ਜੈਸੇ- ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਓ ਪਾਰਲਾ। ਸੰ. ਪਾਰ।

**ਪਾਰਾ** ਦੇ. ਪਾਰਾ ਧਾਤੁ ; ਚਮੜੇ ਕਾ ਕੁੱਪਾ। ਅ. ਟੁਕੜਾ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਪਾਰਾਯਣ** ਸੰ. ਸਮਗ੍ਰਪਨਾ ; ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਸਤਕੋਂ ਕੇ ਆਦਿ ਸੇ ਅੰਤ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ।

**ਪਾਰਾਵਾਰੁ** ਸੰ. ਸਮੁੰਦਰ ; ਪਰਾਵਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੇ ਯਹ ਪਦ ਪਰਾਵਰ ਕੇ ਥਾਨ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਇਸ ਲੋਕ ਸੇ ਪਾਰ ਕਹੀਏ 'ਪਰ' ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਲੋਕ ਸੋ ਹੈ 'ਅਵਰ' ਜਿਸ ਸੇ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਥਾ- ਖਾਤ ਖਰਚਿ ਕਛੁ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਹਰਿ ਪਾਰਾਵਾਰੁ।

**ਪਾਰਿ ਪਰਾਨ** ਵਾ. ਪਾਰ ਪੜੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਜਪਿਆ ਤੇ ਪਾਰਿ ਪਰਾਨ। ਪੁਨਾ- ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਪਰੰਪਰ ਸੁਆਮੀ ਸਿਮਰਤ ਪਾਰਿ ਪਰਾਨਾ।

**ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ** ਗੁ. ਵਸ ਚਲੇ, ਯਥਾ- ਝੂਠਾ ਮਦੁ ਮੂਲਿ ਨ ਪੀਚਈ ਜੇ ਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ। ਜੇਤਾ ਕੁਛ ਪਾਰ- ਪ੍ਰਯਤਨ ਸੇ ਬਸ ਚਲੇ।

**ਪਾਰਿਓ** ਗੁ. ਪਾਇਆ, ਯਥਾ- ਪਲੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਅੰਤਰੁ ਪਾਰਿਓ। ਪਾ ਲਿਆ।

**ਪਾਰਿਆ** ਗੁ. ਪਾਇਆ ਹੈ। ਦੇ. ਪਾ ਲਿਆ।

**ਪਾਰੀ** ਦੇ. ਪਾਲੀ, ਯਥਾ- ਹੀਤੁ ਚੀਤੁ ਦੇ ਲੇ ਲੇ ਪਾਰੀ। ਪਾਲਨ ਕਰੀ ਹੈ ਮਾਯਾ ਚਿਤ ਕਾ ਹਿਤ ਦੇ ਕੇ ਭਾਵ ਚਿਤ ਲਗਾਯ ਕੇ।

**ਪਾਲ** ਦੇ. ਪੁਲ, ਸੇਤੁ ਵੱਟ, ਯਥਾ- ਸੁਕੇ ਸਰਵਰਿ ਪਾਲਿ ਬੰਧਾਵੈ। ਪੜਦਾ, ਯਥਾ- ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ। ਪਲਘ, ਯਥਾ- ਜਾਂ ਚੈ ਘਰਿ ਕੂਰਮਾ ਪਾਲੁ ਸਹਸ੍ਰ ਫਨੀ ਬਾਸਕੁ ਸੇਜ ਵਾਲੂਆ। ਕੱਛਪ ਜਿਸ ਕਾ ਪਲਘ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਤਲੇ ਹੈ। ਦੇ. ਰੱਛਾ ਕਰ। ਸੰ. ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ; ਰਖਯਾ।

**ਪਾਲਕਾ** ਦੇ. ਪਾਲਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਜੈਸੇ- ਸਰਬ ਘਟਾ ਕੇ ਪਾਲਕਾ।

**ਪਾਲਦਾ** ਦੇ. ਪਾਲਨਾ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਓਹੁ ਨਿਰਗੁਣੀਆਰੇ ਪਾਲਦਾ ਭਾਈ ਦੇਇ ਨਿਥਾਵੇ ਥਾਉ।

**ਪਾਲਨ** ਸੰ. ਰਖ੍ਯਾ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਪਾਲਨ ਸਰਨਿ ਸੋਂਘ। ਜਿਨ ਕਰ ਪਾਲਨਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਵਹੁ ਅੰਨਾਦਿਕ। ਦੇ. ਝੂਲੇ, ਯਥਾ- ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਸੁਨਹੁ ਤਿਲੋਚਨ ਬਾਲਕੁ ਪਾਲਨ ਪਉਢੀਅਲੇ।

**ਪਾਲਨਾ** ਸੰ. ਰਖ੍ਯਾ, ਯਥਾ- ਤੂ ਦਾਤਾ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਆਪਨ ਕੀਆ ਪਾਲਨਾ। ਦੇ. ਝੂਲਾ।

**ਪਾਲਾ** ਦੇ. ਸਰਦੀ, ਯਥਾ- ਪਥਰ ਪਾਲਾ ਕਿਆ ਕਰੇ ਖੁਸਰੇ ਕਿਆ ਘਰ ਵਾਸੁ। ਪੁਨਾ- ਪਾਲਾ ਕਕਰੁ ਵਰਫ ਵਰਸੈ। ਪੁਨਾ- ਪਾਲਾ ਤਾਊ ਕਛੂ ਨ ਬਿਆਪੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਇ। ਦੇ. ਪ੍ਰੁ. ਪਾਲਿਆ।

**ਪਾਲਿ ਸਮੁਹਾ** ਗੁ. ਕਿਨਾਰੇ ਕੀ ਵੱਟ ਸਮੇਤ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਪਾਲਿ ਸਮੁਹਾ ਸਰਵਰੁ ਭਰਾ।

**ਪਾਲਿਓ** ਦੇ. ਪਾਲਿਆ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜਾਨਿਓ ਨਹੀ ਪਾਲਿਓ ਕਟਕੁ ਕੁਟੰਬੁ।

**ਪਾਲੇ** ਦੇ. ਪਲੇ ਮੇਂ, ਬਸਤ੍ਰ ਕੇ ਸਿਰੇ ਮੇਂ, ਜੈਸੇ- ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰ ਪਾਲੇ ਪਰਿਆ। ਪੁਨਾ- ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਕੀ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪਾਲੈ। ਪਾਲਨਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਾਲੇ ਬਾਲਕ ਵਾਗਿ ਦੇ ਕੈ ਆਪਿ ਕਰ। ਪੁਨਾ- ਸੋ ਉਦਾਸੀ ਜਿ ਪਾਲੇ ਉਦਾਸੁ। ਪਾਲਨਾ ਕਰੇ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਕੀ।

**ਪਾਵ** ਦੇ. ਚਰਨ, ਯਥਾ- ਪਾਵ ਮਲੋਵਾ ਮਲਿ ਮਲਿ ਧੋਵਾ। ਪਾਏ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੋਟਨ ਮੈ ਕੋਊ ਭਜਨ ਰਾਮ ਕੋ ਪਾਵੈ।

**ਪਾਵਸ** ਸੰ. ਸ੍ਰਾਵਣ ਭਾਦੋ ਕੀ ਰੁਤਿ, ਯਥਾ- ਤਹ ਪਾਵਸ ਸਿੰਧੁ ਧੂਪ ਨਹੀ ਛਹੀਆ। ਮਨ ਕੋ ਪਾਵਤਾ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੈ ਨਾਮਿ ਸੁਨਿਐ ਜਮੁ ਛੋਡੈ ਤਾ ਕੀ ਸਰਣਿ ਨ ਪਾਵਸਿ ਰੇ।

**ਪਾਵਹਿ** ਗੁ. ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਮਨ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ।

**ਪਾਵਕੁ** ਸੰ. ੧. ਅਗਨਿ, ਨਿਖਲ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਵਸਤੁਓਂ ਕੋ ਅਗਨਿ ਅਪਨੇ ਮੇਲ ਸੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਨਾਮ ਪਾਵਕ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਪਾਵਕੁ ਆਪੇ ਪਵਨਾ। ੨. ਬਿਜਲੀ ਕੀ ਅਗਨਿ, ਕੂਰਮ ਪੁਰਾਣ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਕਾਸ੍ਰ ਮਥ ਨਿਕਾਸੀ ਅਗਨਿ ਕਾ ਨਾਮ ਪਾਵਕ ਹੈ, ਸੂਰਯ ਕੀ ਅਗਨਿ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਚਿ ਹੈ ੩. ਸਦਾਚਾਰ ੪. ਅਗਨਿ ਮੰਥ ਤਰੁ ੫. ਚਿਤ੍ਰਾ ਬੂਟੀ ੬. ਭਲਾਵਾ ਬ੍ਰਿਛ ੭. ਬਿੜੰਗ ੮. ਸੋਧਕ ਵਸਤੁ ੯. ਰਕ੍ਤਚਿਤਾ ੧੦. ਕੁਸੁੰਭਾ ੧੧. ਬਰੁਣਾ ੧੨. ਸੂਰਯ।

**ਪਾਵਣਿਆ** ਗੁ. ਪਾਵਣ ਵਾਲੇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਅਨਦਿਨੁ ਸਦਾ ਰਹੈ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਦਰਿ ਸਚੈ ਸੋਝੀ ਪਾਵਣਿਆ।

**ਪਾਵਤ ਹੇ** ਗੁ. ਪੜਤੇ ਹੋ, ਯਥਾ- ਐਸੇ ਗੜ ਮਹਿ ਐਠਿ ਹਠੀਲੋ ਫੂਲਿ ਫੂਲਿ ਕਿਆ ਪਾਵਤ ਹੇ।

**ਪਾਵਨ** ਸੰ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਸੀਲ ਮਮੰ ਸੀਲੰ ਸਰਬ ਪਾਵਨ ਮਮ ਪਾਵਨਹ। ਜੋ ਸੰਤ ਸਰਬ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤੇ ਹੈ ਵਹੀ ਹਮ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਾਯਸ੍ਚਿਤ ; ਜਲ ; ਗੋਬਰ ;

ਚਿਤੇ ਕਾ ਬੂਟਾ ; ਅਭ੍ਯਾਸ ; ਪਾਵਕ ; ਵੇਦ ਬ੍ਯਾਸ ; ਬਿਸਨੁ। ਦੇ. ਪੈਰੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪਾਵਨ ਧਾਵਨ ਸੁਆਮੀ ਸੁਖ ਪੰਥਾ।

**ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ** ਸੰ. ਅਪਵਿਤ੍ਰੋਂ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਜਗਤਿ ਮੈ ਹਰਿ ਕੋ। ਨਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਅਜਾਮਲਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਗਤ ਮੇਂ ਹਰਿ ਕਾ।

**ਪਾਵੜੈ** ਪੰ. ਰਕਾਬ ਪੈ, ਯਥਾ- ਸਹਜ ਕੈ ਪਾਵੜੈ ਪਗੁ ਧਰਿ ਲੀਜੈ।

**ਪਾੜ** ਪੰ. ਪਾੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਪਾੜਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਉ। ਸਮੀਪੀ, ਯਥਾ- ਪਾੜ ਪੜੋਸਣਿ ਪੂਛਿ ਲੇ ਨਾਮਾ ਕਾ ਪਹਿ ਛਾਨਿ ਛਵਾਈ ਹੋ। ਸਮੀਪ ਵਸਨੇ ਵਾਲੇ ਪੂਛਤੇ ਭਏ ਹੇ ਨਾਮਾ ! ਕਿਸ ਪਾਸੋਂ ਛਾਨ ਛਵਾਈ ਹੈ। ਸੰਨ, ਨਕਬ।

**ਪਾੜੀ** ਗੁ. ਰਸਤਾ ਪਾੜਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਪਾਹਨ ਬੋਰੀ ਪਿਰਥਮੀ ਪੰਡਿਤ ਪਾੜੀ ਬਾਟ। ਦੇ. ਫਾੜ ਦਈ।

**ਪਾੜੀਬਾਟ** ਦੇ. ਧਾੜਵੀ, ਬਟਵਾਰੇ, ਯਥਾ- ਪਾਹਨ ਬੋਰੀ ਪਿਰਥਮੀ ਪੰਡਿਤ ਪਾੜੀਬਾਟ। ਪੰਡਿਤ ਲੋਕ ਪਾਹਨ ਪੂਜਾ ਮੇਂ ਜੋੜ ਕਥਾ ਸੁਨਾਇ ਇਤਰੋਂ ਕਾ ਮਾਲ ਲੂਟਤੇ ਹੈਂ ਯਾ ਤੇ ਧਾੜਵੀ ਹੈ। ਪਾੜੀਬਾਟ- ਬਾਟਪਾੜ ਅਰਥਾਤ ਬਟਵਾਰੇ।

**ਪਿਊਸ** ਗੁ. ਅਮ੍ਰਿਤ, ਯਥਾ- ਹੁਤੀ ਜੁ ਪਿਆਸ ਪਿਊਸ ਪਿਵੰਨ ਕੀ। ਸੰ. ਪਯੂਖ।

**ਪਿਆਉ** ਗੁ. ਪਿਲਾਵਉ।

**ਪਿਆਇ** ਪੰ. ਪਿਲਾਇ ਕੇ।

**ਪਿਆਸ** ਪੰ. ਤ੍ਰਿਖਾ ; ਤ੍ਰਿਸਨਾ, ਯਥਾ- ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਘੜੀ ਨਹੀ ਜਗਿ ਜੀਵਾ ਐਸੀ ਪਿਆਸ ਤਿਸਾਈ। ਐਸੀ ਪ੍ਯਾਸ ਕਰ ਤਿਸਾਯਾ ਹੂੰ ਮੈ। ਸੰ. ਪਿਪਾਸਾ।

**ਪਿਆਸੀ** ਪੰ. ਤ੍ਰਿਖਾ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਸੇਜੈ ਆਵਾ।

**ਪਿਆਰਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਥਣ ਦੁਧਿ। ਸਿਰ ਪੈ ਹਾਥ ਫੇਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਨੋ ਦੇਇ ਪਿਆਰੁ ਕਰਿ ਅੰਗੁ ਨਿਸਤਾਰਿਅਨੁ।

**ਪਿਆਰੀ** ਗੁ. ਚਿਤ ਕੋ ਭਲੀ ਲਗਨੇ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਿਅ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰੀ। ਪਤਿ ਕੀ ਪ੍ਯਾਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ।

**ਪਿਆਰੋ** ਦੇ. ਪ੍ਯਾਰਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਮੇਰੋ ਪਿਆਰੋ ਤਾ ਕੈਸੀ ਭੂਖਾ।

**ਪਿਆਲਾ** ਦੇ. ਪ੍ਯਾਲਾ ਪਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ। ਪਾਤਾਲ ਮੇ, ਯਥਾ- ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਊਭਿ ਚੜਤੁ ਹੈ ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ।

**ਪਿਈਣੀ** ਗੁ. ਪੈਨੀ ਅਰਥਾਤ ਯਮ ਮਾਰਗ ਕੀ ਬਾਟ ਬਡੀ ਤੀਖਣ ਹੈ, ਯਥਾ- ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਬਹੁਤੁ ਪਿਈਣੀ।

**ਪਿਸਨ** ਦੇ. ਕੁੰਕਮ, ਕੇਸਰ ; ਨਾਰਦ ਯਹ ਰਿਖੀ ਦੂਸਰੇ ਕੋ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਖੋਟੀ ਸੁਨਾਤਾ ਥਾ ਇਸ ਲੀਏ ਨਾਮ ਪਿਸਨ ਹੈ ; ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ; ਚਿਚੜ, ਯਥਾ- ਅਪਨਾ ਆਪੁ ਤੂ ਕਬਹੁ ਨ ਛੋਡਸਿ ਪਿਸਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਿਉ ਰੇ। ਕ੍ਰੂਰ।

**ਪਿਸਨੰ ਤ** ਗੁ. ਚੁਗਲ, ਯਥਾ- ਦੁਰਬਚਨ ਭੇਦ ਭਰਮੰ ਸਾਕਤ ਪਿਸਨੰ ਤ ਸੁਰਜਨਹ। ਜੋ ਖੋਟੇ ਜਨ ਚੁਗਲੀ ਕਰ ਜਨੋ ਕੇ ਚਿਤੋ ਮੇ ਭੇਦ ਫੂਟ ਔ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਕਰ ਦੇਤੇ ਥੇ ਸੋ ਮਿਤ੍ਰ ਹੋ ਗਏ।

**ਪਿਸਰ** ਫਾ. ਪੁਤ੍ਰ, ਬੇਟਾ, ਯਥਾ- ਜਨ ਪਿਸਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾਂ ਕਸ ਨੇਸ ਦਸਤੰਗੀਰ।

**ਪਿਕ** ਸੰ. ਕੋਯਲ ਪੰਛੀ।

**ਪਿਖ** ਦੇ. ਦੇਖ ਕੇ।

**ਪਿਖਤ** ਦੇ. ਦੇਖਤੇ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਪਿਖਤ ਅਤਿ ਹੋਇ ਰਹਸੁ ਮਨਿ।

**ਪਿਖੰਦੋ** ਦੇ. ਦਿਸਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਡੁਖੇ ਕੋੜਿ ਨ ਡੁਖ ਨਾਨਕ ਪਿਰੀ ਪਿਖੰਦੋ ਸੁਭ ਦਿਸਟਿ।

**ਪਿਖੀਜੇ** ਗੁ. ਦੇਖ ਲਈਏ, ਜੈਸੇ- ਮਧੁਸੂਦਨ ਚਰਨ ਪਿਖੀਜੇ।

**ਪਿੰਗਲ** ਸੰ. ਸੇਖ ਨਾਗ ; ਜਿਸ ਕੇ ਬਨਾਏ ਪਿੰਗਲ ਸੂਤ੍ਰ ਹੈਂ, ਪਿੰਗਲ ਕੀ ਬਨਾਈ ਰਚਨਾ ਕਾ ਨਾਮ ਪੈਂਗਲ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਭਾਖਾ ਮੇਂ ਜੋ ਛੰਦ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕੋ ਪਿੰਗਲ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਸਹੀ ਨਹੀ, ਪੈਂਗਲ ਕਹਨਾ ਚਾਹੀਏ ; ਸੂਰਯ ਕਾ ਰਥਵਾਹੀ, ਯਥਾ- ਕਰਮ ਕਰਿ ਅਰੁਣ ਪਿੰਗੁਲਾ ਰੀ। ਮਹਾਦੇਵ ; ਬਾਨਰ ; ਨਿਧਿ ਬਿਸੇਖ ; ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹ ; ਛੋਟਾ ਉੱਲੂ ; ਸਾਠ ਸੰਬਤੀ ਮੇ ਏਕ ਸੰਬਤ, ਜਿਸ ਮੇ ਨਰਮਦਾ ਕੇ ਤੀਰੇ ਦੁਰਭਿਖ ਰਹੇ ; ਦੀਵੇ ਕੀ ਸਿਖਾ ਤੁਲਯ ਰੰਗ ; ਵੈਸੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਰਤਨਾਦਿ ਵਸਤੁ। ਗੁ. ਲੱਤੋ ਸੇ ਹੀਨਾ, ਯਥਾ- ਪਿੰਗੁਲ ਪਰਬਤ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ਖਲ ਚਤੁਰ ਬਕੀਤਾ। ਪੁਨਾ- ਕਹ ਪਿੰਗੁਲ ਪਰਬਤ ਪਰ ਭਵਨ। ਸੰ. ਪੰਗੁ। ਏਕ ਬੇਸ੍ਯਾ, ਯਥਾ- ਅਜਾਮਲੁ ਪਿੰਗੁਲਾ ਲੁਭਤੁ ਕੁੰਚਰੁ ਗਏ ਹਰਿ ਕੈ ਪਾਸਿ।

**ਪਿੰਗੁਰੀਆ** ਗੁ. ਪਿੰਗਲਾ, ਪਰਮਾਤਮ ਧਾਮ ਮੇਂ ਪਹੁਚਾਨੇ ਵਾਲੇ ਭਕ੍ਤੀ ਰੂਪ ਚਰਣੋਹੀਨ, ਯਥਾ- ਆਰਤ ਦੁਆਰਿ ਰਟਤ ਪਿੰਗੁਰੀਆ।

**ਪਿੰਗੁਲਾ** ਸੰ. ਇੜਾ ਕੇ ਸਾਥ ਕੀ ਨਾੜੀ, ਯਥਾ- ਇੜਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਸੁਖਮਨ ਬੰਦੇ ਏ ਅਵਗਨ ਕਤ ਜਾਹੀ। ਰਾਜਨੀਤਿ ; ਕੁਮਦ ਨਾਮੇ ਦਿਗਜ ਕੀ ਤਥਾ ਵਾਮਨ ਨਾਮੇ ਦਿਗਜ ਕੀ ਹਸਤਨੀ ; ਬੇਸ੍ਯਾ ਬਿਸੇਖ ਜੋ ਦੱਤ ਕੇ ਗੁਰੋਂ ਮੇ ਗਿਨੀ ਹੈ।

**ਪਿਚੁ** ਪੰ. ਪਿਚਕਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਰੀਸੈ ਹੋਰਿ ਕਚੁ ਪਿਚੁ ਬੋਲਦੇ। ਕਚਾ ਪਿਚਕਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਪਿਛੰਉਡੀ** ਗੁ. ਪਿੱਛੇ ਅਰਥਾਤ ਹਲਕੀ, ਯਥਾ- ਤੇਰੀ ਪੈਜ ਪਿਛੰਉਡੀ ਹੋਇਲਾ। ਦੇ. ਸਿਆਰੀ ਮਾਤ੍ਰ। ਪੰ. ਡੱਗੀ, ਪੀਠ ਪੀਛੇ ਉਠਾਨੇ ਕੀ ਗਠੜੀ।

**ਪਿਛਲ** ਪੰ. ਮੁ. ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਮੇ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਪਿਛਲ ਰਾਤਿ ਨ ਜਾਗਿਓਹਿ ਜੀਵਦੜੋ ਮੁਇਓਹਿ। ਸੰ. ਚੀਕਨੀ ਗਾੜੀ ਵਸਤੁ ਜੈਸੇ ਦਧੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ; ਚਾਵਲ ਕੀ ਪਿਛ ; ਰਸੇ ਵਾਲੀ ਦਾਲ ਤਰਕਾਰੀ ; ਮੰਡ ਯੁਕ੍ਤ ਭਾਤ, ਪਿਛ ਮਾਰ ਚਾਵਲ ; ਲਸੂੜੇ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ।

**ਪਿਛਲ ਰਾਤਿ** ਪੰ. ਰਾਤ ਕੇ ਚੌਥੇ ਪਹਰ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਪਿਛਲ ਰਾਤਿ ਨ ਜਾਗਿਓਹਿ ਜੀਵਦੜੋ ਮੁਇਓਹਿ। ਦਖ੍ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਆਗਜ਼ਾ ਹੈ ਰਾਤ ਕੇ ਚੌਥੇ ਪਹਰ ਮੇਂ ਸਨਾਨ ਹੇਤ ਮ੍ਰਿਤਕਾਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰੇ।

**ਪਿਛਲੀ** ਦੇ. ਅੰਤ ਸਮੇ ਕੀ।

**ਪਿਛਵਾਰਲਾ** ਦੇ. ਦੇਹਰੇ ਕੀ ਪਿਛਾੜੀ, ਯਥਾ- ਫੇਰਿ ਦੀਆ ਦੇਹੁਰਾ ਨਾਮੇ ਕਉ ਪੰਡੀਅਨ ਕਉ ਪਿਛਵਾਰਲਾ।

**ਪਿਛੈ** ਪੰ. ਪੀਛੇ, ਯਥਾ- ਪਿਛੈ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ। ਮਰੇ ਪੀਛੇ ਪਤਲਾ ਪੈ ਭੋਜਨ ਪਰੋਸ ਕੇ ਕਾਗ ਬਲੀ ਹਾਥ ਮੇ ਲੇ ਕਰ ਕਾਗੋ ਕੋ ਬੁਲਾਵੇ ਹੈਂ।

**ਪਿੰਜ** ਪੰ. ਪੱਹੀਆ, ਜੈਸੇ- ਗੱਡੇ ਦਾ ਪਿੰਜ। ਦੇ. ਸਜਾ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਪਿੰਜੇ ਤੰਦ ਚੜਾਇ।

**ਪਿੰਜਰੁ** ਦੇ. ਪੰਛੀ ਕੇ ਪਿੰਜਰੇ ਤੁਲਜ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ। ਪਿੰਜਰੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਪਿੰਜਰਿ ਪੰਖੀ ਬੰਧਿਆ ਕੋਇ। ਸੰ. ਹਰਿਤਾਲ ; ਸੁਵਰਣ, ਸੋਇਨਾ ; ਨਾਗਕੇਸਰ ; ਪੰਛੀਯੋਂ ਕਾ ਪਿੰਜਰਾ ; ਦੇਹ ਕੀ ਹੱਡੀਓਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ; ਅਸ੍ਵ ਬਿਸੇਖ ; ਲਾਲ ਪੀਲਾ ਰੰਗ ; ਸਰਪ ਬਿਸੇਖ।

**ਪਿੰਵਾਇਆ** ਪੰ. ਪੇਂਜੇ ਸੇ ਸਾਫ ਕਰਾਯਾ, ਯਥਾ- ਵੇਲਿ ਪਿੰਵਾਇਆ ਕਤਿ ਵੁਣਾਇਆ।

**ਪਿਟਨਿ** ਪੰ. ਮਰੇ ਪੀਛੇ ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅਪਨੇ ਕਪੋਲੋਂ ਪੈ ਅਪਨੇ ਹਾਥੋਂ ਸੇ ਚੋਟਾ ਲਗਾਵੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਗਲ੍ਹਾ ਪਿਟਨਿ ਸਿਰੁ ਖੋਹੇਨਿ।

**ਪਿਟਿਹੁ** ਪੰ. ਕਾਮ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਧੰਧਾ ਪਿਟਿਹੁ ਭਾਈਹੋ ਤੁਮ੍ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹੁ।

**ਪਿਠ** ਪੰ. ਪੀਠ, ਪੀਛਾ।

**ਪਿੰਡ** ਸੰ. ੧. ਸਘਨ ੨. ਸਰੀਰ, ਯਥਾ- ਮਿਲਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡੁ ਕਮਾਇਆ। ਪੁਨਾ- ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ। ੩. ਦੇਹ ਕਾ ਅੰਗ ਬਿਸੇਖ, ਪਿੰਡ ਕਾ, ਪਿੰਜਨੀ ੪. ਘਰ ਕਾ ਏਕ ਦੇਸ ੫. ਪਿਤਰੋ ਕੋ ਦੇਨੇ ਯੋਗ ਗੋਲਾਕਾਰ ਅੰਨ ਕੇ ਪਿੰਡ ੬. ਗੋਲ ਵਸਤੁ ਅਰਥਾਤ ਭੂਮੀ ਕਾ ਗੋਲਾ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਐਵਡ ਪਿਡ ਠਿਣਕਿਓਨੁ। ਠਹਰਾਇਆ ਹੈ ਅਪਨੀ ਸਕਤੀ ਸੇ ੭. ਸਮੁਦਾਯ ੮. ਗ੍ਰਾਸ, ਜੈਸੇ- ਪਰ ਪਿੰਡ ਪੈਸ ਲੋਭ ਜਿਉ ਸਮਾਗ ਤੋਹ ਮੈ। ੮. ਗਜਕੁੰਭ ੯. ਆਜੀਵਕਾ ੧੦. ਪੰ. ਗਾਂਉ ਕਾ, ਯਥਾ- ਹਉ ਹੋਆ ਮਾਹਰੁ ਪਿੰਡ ਦਾ।

**ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ** ਵਾ. ਸਰੀਰ ਨਾਸ ਹੋਤੇ ਭੀ, ਯਥਾ- ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ।

**ਪਿਤ** ਸੰ. ਪਿੱਤ ਦੋਖ, ਯਥਾ- ਕਾਢਿ ਕੁਠਾਰੁ ਪਿਤ ਬਾਤ ਹੰਤਾ। ਪਿੱਤ ਕਾ ਰੰਗ ਬਸੰਤੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਦੇਹ ਮੇ ਗਰਮੀ ਰਖਤਾ ਹੈ। ਦ੍ਰਵ ਰੂਪ ਹੈ ਜਬ ਬਿਮਾਰੀ ਸੇ ਬਿਗੜ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਬ ਰੰਗ ਸਬਜ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪਿੱਤ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਤੀਛਣ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਨੇਤ੍ਰ ਧੁਮਰੇ ਹੋਤੇ ਹੈ ਸਰੀਰ ਪਤਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਕੋਪ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੀਤਲ ਔਖਧੀਆ ਸੇ ਪਿੱਤ ਸਾਂਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਐਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਰਰ ਨਾਮ ਸੇ ਨਿਖਲ ਰੋਗ ਸਾਂਤ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਬਾਤ ਪਿਤ ਹੰਤਾ ਕਹਿਆ ਹੈ।

**ਪਿਤਰ** ਦੇ. ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਹ ਪ੍ਰਪਿਤਾਮਹ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਪੜਦਾਦੇ ਕੋ, ਮਾਤਾ ਮਾਤਾਮਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਾਮਹੀ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਮਾ ਦਾਦੀ ਪੜਦਾਦੀ ਕੋ ਜੀਵਨ ਸਮੇ ਨਹੀ ਪੂਜੇ, ਯਥਾ- ਜੀਵਤ ਪਿਤਰ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਊ ਮੂਏਂ ਸਿਰਾਧ ਕਰਾਹੀ। ਜੀਵਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਆਦਿਕੋਂ ਕੋ ਅਗਜਾਨੀ ਜੀਵ ਪੂਜਤੇ ਨਹੀ। ਉਲਟਾ ਜੇਤਾ ਬਨ ਪੜੇ ਕਰੜੀ ਬਾਣੀ, ਰੂਖਾ ਸੂਖਾ ਅੰਨ ਦੇਨਾ, ਦਰਵਜੇ ਮੇ ਰਾਖੀ ਬਿਠਾਨੇ ਆਦਿ ਕਾਮੋਂ ਸੇ, ਪਰਮ ਅਨਾਦਰ ਕਰੇ ਹੈਂ। ਜਬ ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕਰ ਮਰ ਜਾਵੇ ਹੈਂ, ਤਬ ਮਰੇ ਪੀਛੇ ਜਿਨ ਸੇ ਰੋਟੀ ਪਕਵਾਤੇ ਹੈਂ, ਬੁੱਤੀ ਭੇਜਤੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ ਕੋ, ਉਨ ਕੀ ਮਰਣ ਤਿਥਿ ਮੇਂ ਖੁਲਾਨੇ ਹੇਤ, ਸ੍ਰਾਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਉਸ ਸ੍ਰਾਧ ਕੇ ਅੰਨ ਕੋ ਕਰਮੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਸੂ ਪੰਖੀ ਆਦਿਕ ਜੂਨੋ ਮੇਂ ਪੜੇ ਪਿਤਰ, ਕਾਹੂੰ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਹੀ ਖਾ ਸਕਤੇ। ਕੇਵਲ ਕਾਗਵਲੀ ਕੇ ਅੰਨ ਕੋ ਕਊਏ, ਪੰਗਤ ਸੇ ਬਚੇ ਅੰਨ ਕੋ ਕੁੱਤੇ ਖਾਤੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਮਰਿਓਂ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਸ੍ਰਾਧ ਕਰਨਾ ਤਯਾਗ, ਜੀਵਤੇ ਪੂਜਨੇ ਭਲੇ ਹੈਂ। ਬਾਲਕੋਂ ਕੋ ਅੰਨਾਦਿ ਦੇ ਕਰ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਿਓਂ ਕਾ ਨਾਮ ਪਿਤਰ ਹੈ।

**ਪਿਤਰੀ** ਦੇ. ਪਿਤਰੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਨਾਸਹਿ ਪਿਤਰੀ ਹੋਇ ਉਧਾਰੋ। ਪਿਤਰੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅਗੈ ਵਸਤੁ ਸਿਞਾਣੀਐ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ।

**ਪਿਤਾ** ਸੰ. ੧. ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ੨. ਜਨਕ ੩. ਉਪਨੇਤਾ, ਜਨੇਊ ਪਾਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਨੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ੪. ਕੰਨਯਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ੫. ਅੰਨ ਦਾਤਾ ੬. ਭਯਤ੍ਰਾਤਾ, ਭਯ ਸੇ ਰੱਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ੭. ਗੁ. ਆਤਮ ਰੂਪ ਦੇਹ ਦਾਤਾ ਗੁਰੁ, ਯਥਾ- ਗੁਰਦੇਵ ਮਾਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ। ਵੇਦ ਮੇਂ ਭੀ ਪਿਪਲਾਦ ਕੇ ਚੇਲਯੋਂ ਨੇ ਸਤੁਤਿ ਕਰੀ ਹੈ, ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਆਪ ਹਮਾਰੇ ਉੱਤਮ ਪਿਤਾ ਹੋ, ਜਿਨੋ ਨੇ ਗ੍ਯਾਨ ਦੁਵਾਰਾ ਹਮ ਕੋ ਅਜਰ ਅਮਰ ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਦੇਹ ਦਈ ਹੈ, ਆਨ ਬਿਚਾਰ ਪਿਤਰ ਪਦ ਮੇ ਹੋਗਾ।

**ਪਿੰਧੀ** ਪੰ. ਟਿੰਡ ਹਰਟ ਕੀ, ਘਟੀ ਯੰਤ੍ਰ ਕੀ ਘੜੀ, ਯਥਾ- ਪਿੰਧੀ

ਉਭਕਲੇ ਸੰਸਾਰਾ। ਟਿੰਡੋ ਕੇ ਊਪਰ ਆਨੇ ਜਾਨੇ ਵਤ ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਦਸਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਕਾ ਬਾਗਰਾ ਨਾਚੈ ਪਿੰਧੀ ਮਹਿ ਸਾਗਰਾ। ਜੈਸੇ ਟਿੰਡ ਭਾਵ ਅਲਪ ਘਟੀ ਮੇ ਜਲ ਬਿਚਰੇ ਹੈ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਾ, ਤੈਸੇ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਮੇ ਜੀਵ ਬਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬਿਚਰੇ ਹੈ।

**ਪਿੰਨ** ਦੇ. ਮਾਂਗ ਕੇ। ਪੰ. ਪਿਤਰੋ ਨਿਮਿੱਤ ਪਿੰਡ।

**ਪਿਨਹਾ** ਦੇ. ਛਿਪਾਵ।

**ਪਿਨਣੇ** ਪੰ. ਮਾਗਨੇ, ਯਥਾ- ਜਾਂ ਮੁੰ ਇਕੁ ਤ ਲਖ ਤਉ ਜਿਤੀ ਪਿਨਣੇ ਦਰਿ ਕਿਤੜੇ।

**ਪਿਯੁ** ਗੁ. ਬਾਪ, ਯਥਾ- ਪਿਯੁ ਦਾਦੇ ਜੇਵਿਹਾ ਪੋਤਾ ਪਰਵਾਣੁ। ਪੁਨਾ- ਪੀਊ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ।

**ਪਿਰ** ਪੰ. ਪਤਿ ; ਪਿਆਰਾ ਬਚਨ ਦੋਨੋ ਕਾ ਏਕ ਉਦਾਹਰਣ, ਜੈਸੇ- ਪਿਰ ਬੋਲੇ ਪਿਰ ਭਾਏ। ਪਯਾਰੇ ਬਚਨ ਬੋਲਨੇ ਸੇ ਪਤਿ ਕੋ ਰੁਚੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਜਾਂ ਪਿਰੁ ਅੰਦਰਿ ਤਾਂ ਧਨ ਬਾਹਰਿ। ਜਬ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮਨ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯਾ ਤਬ ਮਾਯਾ ਸਕਤੀ ਚਿਤ ਸੇ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ।

**ਪਿਰ ਉਚੜੀ** ਵਾ. ਪਤਿ ਕੀ ਊਚੀ ਮਾੜੀ ਹੈ।

**ਪ੍ਰਿਉ** ਦੇ. ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਕਰਤੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਫਿਰੀ ਮੇਰੀ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ। ਸੰ. ਪ੍ਰਿਯ।

**ਪ੍ਰਿਅੰ** ਸੰ. ਹਿਤਕਾਰੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਅੰ ਜਾਪੁ ਜਪਨਾ। ਹਿਤਕਾਰੀ ਜਾਪ ਜਪਨਾ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ ; ਵਾ ਪ੍ਰਿਯ ਪਤਿ ਕਾ ਰਾਮਾਦਿ ਨਾਮੋ ਸੇ ਜਾਪ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ। ਪਤਿ ; ਰਿਧੀ।

**ਪ੍ਰਿਅ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਪੀਤ ਬਸਨ ਕੁੰਦ ਦਸਨ ਪ੍ਰਿਅ ਸਹਿਤ ਕੰਠ ਮਾਲ। ਰਿਧੀ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਬੂਟੀ ; ਜੀਵਕ ਬੂਟੀ।

**ਪ੍ਰਿਅ** ਦੇ. ਪਤੀ ਕੀ, ਯਥਾ- ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰੀ। ਪਤਿ ; ਪਯਾਰਾ।

**ਪਿਰਹਰੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰੀਤੀ, ਪਤਿ ਹਰੀ।

**ਪਿਰਹੜੀ** ਗੁ. ਪ੍ਰੀਤਿ, ਯਥਾ- ਇਕਸ ਸਿਉ ਕਰਿ ਪਿਰਹੜੀ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ। ਪੁਨਾ- ਕਰਿ ਸਾਂਈ ਸਿਉ ਪਿਰਹੜੀ ਰੰਗੁ ਨਵੇਲਾ ਹੋਇ।

**ਪਿਰਘਾ** ਗੁ. ਪਿਆਰਾ, ਯਥਾ- ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਜੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਅਤਿ ਪਿਰਘਾ।

**ਪ੍ਰਿਥਮਿ** ਦੇ. ਜਮੀਨ, ਧਰਾ, ਯਥਾ- ਦਾੜਾ ਅਗ੍ਰੇ ਪ੍ਰਿਥਮਿ ਧਰਾਇਣ।

**ਪ੍ਰਿਥਮੀ** ਦੇ. ਧਰਤੀ, ਯਥਾ- ਅਪੁ ਤੇਜੁ ਬਾਇ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਆਕਾਸਾ।

**ਪ੍ਰਿਥਮੇ** ਦੇ. ਪਹਲੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਤਾ ਜਿ ਪਤ੍ਰੀ ਚਲਾਵਉ। ਪੁਨਾ- ਪ੍ਰਥਮੇ ਵਸਿਆ ਸਤ ਕਾ ਖੇੜਾ। ਸੰ. ਪ੍ਰਥਮ।

**ਪ੍ਰਿਥੁ** ਸੰ. ਬੇਨੁ ਰਾਜਾ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭਗਵਤ ਅਵਤਾਰ ; ਬਹੁਤ, ਜੈਸੇ- ਪ੍ਰਿਥੂਦਕ ਤੀਰਥ। ਅਧਕ ਜਲ ਵਾਲਾ ਪਹੋਆ ਤੀਰਥ।

**ਪਿਰੰਨਿ** ਪੰ. ਪਿਆਰੇ ਨੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਆਪੇ ਜਾਣਦਾ ਜਿਨਿ ਲਾਈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਰੰਨਿ। ਪ੍ਰੇਮ ਲਾਇਆ ਹੈ ਪਯਾਰੇ ਨੇ।

**ਪਿਰਮ** ਗੁ. ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ। ਪਰਾ ਭਕ੍ਤੀ ਰੂਪ ਆਨੰਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਯਾਲਾ ਪਤਿ ਕਾ ਅਪਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਚਾਹੇ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਪਿਰਮ ਪੈਕਾਮੁ ਨ ਨਿਕਲੈ ਲਾਇਆ ਤਿਨਿ ਸੁਜਾਣਿ। ਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਵਕੀਲ।

**ਪਿਰਾ** ਪੰ. ਪਤਿ ; ਪਿਆਰਾ।

**ਪਿਰਾ ਜੀਉ** ਵਾ. ਹੇ ਪਤੀ ਜੀ, ਯਥਾ- ਮੰਞਹੁ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਹਿ ਪਿਰਾ ਜੀਉ ਘਰਿ ਬੈਠਿਆ ਹਰਿ ਪਾਏ।

**ਪਿਰਾਹਨੁ** ਫਾ. ਲੰਬਾ ਜਾਮਾ, ਬੁਰਕਾ, ਯਥਾ- ਹਿਵੈ ਕਾ ਘਰੁ ਮੰਦਰੁ ਅਗਨਿ ਪਿਰਾਹਨੁ। ਫਾ. ਪੈਰਾਹਨ।

**ਪਿਰਾਣਿ ਲੈ** ਵਾ. ਪਛਾਣ ਲੈ, ਯਥਾ- ਪੂਰਬ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਰਾਣਿ ਲੈ ਮੋਟਉ ਠਾਕੁਰੁ ਮਾਣਿ।

**ਪਿਰਾਣੁ** ਦੇ. ਬਾਂਗਰ। ਪਛਾਣ, ਯਥਾ- ਰਕਤੁ ਬਿੰਦੁ ਕਾ ਇਹੁ ਤਨੋ ਅਗਨੀ ਪਾਸਿ ਪਿਰਾਣੁ।

**ਪਿਰਾਨ** ਦੇ. ਬਾਂਗਰ। ਪਛਾਨ।

**ਪਿਰੀ** ਪੰ. ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਡੁਖੇ ਕੋੜਿ ਨ ਡੁਖ ਨਾਨਕ ਪਿਰੀ ਪਿਖੰਦੋ ਸੁਭ ਦਿਸਟਿ।

**ਪਿਰੀਅੰਨਿ** ਗੁ. ਪਤੀ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਲਗੜੀਆ ਪਿਰੀਅੰਨਿ ਪੇਖੰਦੀਆ ਨਾ ਤਿਪੀਆ।

**ਪਿਰੀਆ** ਪੰ. ਪਯਾਰੇ ਗੁਰੋਂ ਦੀ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤਉ ਪਿਰੀਆ ਦੀ ਸਿਕ ਹਿਆਉ ਨ ਠਾਹੇ ਕਹੀ ਦਾ। ਪੁਨਾ- ਪਿਰੀਆ ਸੰਦੜੀ ਭੁਖ ਮੁ ਲਾਵਣ ਥੀ ਵਿਥਰਾ।

**ਪਿਰੀਏ** ਗੁ. ਹੇ ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਸੁਹਾਵਾ ਥਾਨੁ ਜਿਥੈ ਪਿਰੀਏ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੂ ਵੁਠਿਆ। ਹੇ ਪਿਆਰੇ ! ਜਹਾ ਤੂੰ ਵਸਿਆ ਹੈ।

**ਪਿਵੀਜੈ** ਗੁ. ਅਪਨੇ ਪੈ ਸੰਤੋਂ ਕੀ ਚਰਣ ਧੂੜ ਪੁਆਵੋ, ਯਥਾ- ਸਾਧੂ ਧੂਰਿ ਪਿਵੀਜੈ।

**ਪਿੜ** ਦੇ. ਬਾਜੀ, ਜੈਸੇ- ਪਿੜ ਕਚੀ ਪਕੀ ਸਾਰੀ। ਪੁਨਾ- ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪਿੜ ਕਾਚੀ। ਖੇਤੀ ਕੇ ਗਾਹਨੇ ਸਵਾਰਨੇ ਕੀ ਜਗਾ, ਜਹਾਂ ਖੇਤੀ ਕਾਟ ਕਰ ਰਖੀ ਜਾਵੇ ; ਮੈਦਾਨ, ਲੜਾਈ ਘੋਲ ਕਾ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਕਾਰਣਿ ਪਿੜ ਬੰਧਿ ਨਾਚੈ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਵਣਿਆ।

**ਪਿੜਾਈ** ਪੰ. ਪਿਟਾਰੀ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸਪੁ ਪਿੜਾਈ ਪਾਈਐ ਬਿਖੁ ਅੰਤਰਿ ਮਨਿ ਰੋਸੁ। ਸਰਪਾ ਵਾਲੇ ਸਰਪ ਕੋ ਬਾਂਸ ਕੀ ਪਿਟਾਰੀ ਮੇ ਪਾਵੇ ਹੈ।

**ਪੀ** ਦੇ. ਪਾਨ ਕਰ, ਯਥਾ- ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿਆ। ਪਤਿ।

**ਪੀ** ਗੁ. ਪੀਤਾ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਮਨਾਵਹੁ ਅਪੁਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀ ਝੋਲੀਐ। ਪੀਤਾ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਿਸ ਨੇ ਅਸੁਰ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੋ ਹਟਾ ਕੇ। ਪਤਿ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸੁਨੁ ਸਖੀ ਪੀਅ ਮਹਿ ਜੀਉ ਬਸੈ।

**ਪੀਉ** ਦੇ. ਪੀਵੋਂ, ਜੈਸੇ- ਨਾਮੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਪੀਉ। ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਲਾਖ ਭਗਤ ਆਰਾਧਹਿ ਜਪਤੇ ਪੀਉ ਪੀਉ।

**ਪੀਓ** ਦੇ. ਪਾਨ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਪੀਓ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ।

**ਪੀਅ** ਪੰ. ਪਾਨ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਪੀਅ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਰਿ ਝੋਲੀਐ। ਪਤਿ।

**ਪੀਅਹਿ** ਪੰ. ਜੇਕਰ ਪੀਵੇਂ, ਯਥਾ- ਪੀਅਹਿ ਤ ਪਾਣੀ ਆਣੀ ਮੀਰਾ ਖਾਹਿ ਤ ਪੀਸਣ ਜਾਉ। ਜੋ ਪੀਵੋਂ ਤਬ ਜਲ ਲਜਾਵਾਂ ਹੇ ਪਾਤਸਾਹ।

**ਪੀਅਣ** ਪੰ. ਪੀਣੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ। ਖਾਣੇ ਪੀਨੇ ਕੀ ਧਾਵਨੀ।

**ਪੀਅਣੁ** ਪੰ. ਪੀਣੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਕੋਟਿ ਕੋਟੀ ਮੇਰੀ ਆਰਜਾ ਪਵਣੁ ਪੀਅਣੁ ਅਪਿਆਉ।

**ਪੀਆ** ਪੰ. ਪਾਨ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਘੋਲਿ ਮਹਾ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਹ ਪੀਆ। ਪਤਿ।

**ਪੀਸਉ** ਦੇ. ਪੀਸਾ।

**ਪੀਸਣ** ਪੰ. ਪੀਹਨ, ਪੀਸਨੇ ਯੋਗੁ ਅੰਨ, ਯਥਾ- ਕੁਸਾ ਕਟੀਆ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੀਸਣਿ ਪੀਸਾ ਪਾਇ। ਪੀਸਨੇ, ਯਥਾ- ਦੁਇ ਪੁੜ ਚਕੀ ਜੋੜਿ ਕੈ ਪੀਸਣ ਆਇ ਬਹਿਠੁ।

**ਪੀਸਤ** ਦੇ. ਪੀਸਤਿਆਂ, ਯਥਾ- ਪੀਸਤ ਪੀਸਤ ਚਾਬਿਆ ਸੋਈ ਨਿਬਹਿਆ ਸਾਥ। ਅਰਥਾਤ ਦੇਹ ਮੇ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੋਤੇ ਜੋ ਭਜਨਾਦਿ ਕੀਆ।

**ਪੀਸਨ** ਦੇ. ਪੀਸਨੇ ਯੋਗੁ ਅੰਨ।

**ਪੀਸਾਇ** ਪੰ. ਪੀਸ ਕਰ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਮਹਿਦੀ ਕਰਿ ਘਾਲਿਆ ਆਪੁ ਪੀਸਾਇ ਪੀਸਾਇ।

**ਪੀਸਿ** ਗੁ. ਪੀਹਣਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਪੀਸਣੁ ਪੀਸਿ ਕਮਾਵਾ। ਪੀਹਾਂ, ਯਥਾ- ਕੁਸਾ ਕਟੀਆ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੀਸਣਿ ਪੀਸਾ ਪਾਇ।

**ਪੀਹ** ਪੰ. ਪੀਸ।

**ਪੀਕ** ਗੁ. ਪੀਆ, ਜੈਸੇ- ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਸ ਪੀਕ। ਦੇ. ਪਾਨ ਕਾ ਲਾਲ ਥੁਕ ; ਕਸੁੰਭੇ ਕਾ ਗਾੜ੍ਹਾ ਰੰਗ।

**ਪੀਜਈ** ਗੁ. ਪੀ ਲਈਏ, ਯਥਾ- ਲਾਹਾ ਨਾਮੁ ਸੰਸਾਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜਈ।

**ਪੀਜੈ** ਪੰ. ਪੀ ਲਈਏ, ਯਥਾ- ਸਾਧਸੰਗ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ। ਪਾਈਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਸਾਧੂ ਧੂਰਿ ਨ ਪੀਜੈ।

**ਪੀਠਿ** ਸੰ. ਸਿੰਘਾਸਨ ; ਬ੍ਰਤੀਯੋਂ ਕਾ ਆਸਨ। ਦੇ. ਪਿਠ, ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ, ਯਥਾ- ਮਤੁ ਲਕਰੀ ਸੋਟਾ ਤੇਰੀ ਪਰੈ ਪੀਠਿ।

**ਪੀਠਾ** ਪੰ. ਪੀਸਾ ਅਰਥਾਤ ਸੂਵਣ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਪੀਠਾ ਪਕਾ ਸਾਜਿਆ ਧਰਿਆ ਆਨਿ ਮਉਜੂਦੁ। ਪੀਸੇ, ਯਥਾ- ਜਨਮ ਮਰਨ ਬਾਹੁਰਿ ਨਹੀ ਪੀਠੇ। ਜਨਮ ਔ ਮਰਨੇ ਮੇ ਫੇਰ ਨਹੀ ਪੀਸੇ ਜਾਤੇ।

**ਪੀਡੀ** ਪੰ. ਤਕੜੀ, ਪੱਕੀ, ਯਥਾ- ਜੇ ਜਾਣਾ ਲੜੁ ਛਿਜਣਾ ਪੀਡੀ ਪਾਈਂ ਗੰਢਿ।

**ਪੀਤ** ਸੰ. ਪੀਲਾ ਰੰਗ ; ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਕੇ ਕਪੜੇ ਆਦਿ, ਯਥਾ- ਪੀਤ ਪੀਤੰਬਰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਣੀ।

**ਪੀਤੰਬਰ** ਦੇ. ਪੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰੋਂ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਪੀਤ ਪੀਤੰਬਰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਣੀ। ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਕੀ ਦੇਹ ਵਾਲਾ ਜੋ ਆਨ ਬਚਨੋ ਮੇ ਕਹੀ ਹੈ- ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਸੁਇਨੇ ਕੀ ਢਾਲਾ। ਪੀਤਾਂਬਰ, ਪੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰੋਂ ਵਾਲਾ ਦੋਨੋ ਕੋ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਜੋ ਪੀਲੇ ਬਸਤ੍ਰੋਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪੀਤ ਪੀਤਾਂਬਰ ਹੈ। ਸੰ. ਪੀਤਾਂਬਰ।

**ਪੀਤਾ** ਦੇ. ਪੀਆ, ਯਥਾ- ਸੇ ਜਨ ਸਾਚੇ ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਿਨੀ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪੀਤਾ।

**ਪੀਨ** ਸੰ. ਮੋਟਾ, ਥੂਲ ; ਕੁਹਾੜੇ ਕਾ ਮੂਲ ਥਾਨ। ਵਾ. ਪਾਨ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਪਾਲਿ ਸਮੁਹਾ ਸਰਵਰੁ ਭਰਾ ਪੀ ਨ ਸਕੈ ਕੋਈ ਨੀਰੁ।

**ਪੀਪ** ਗੁ. ਪਿਪਲ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਪੀਪ ਪਲਾਸ ਖਾਇ ਲੀਜੈ। ਜੈਸੇ ਪਲਾਸ ਮੇ ਲਗਾ ਪੀਪਲ ਵਾ ਕੋ ਖਾਇ ਲੇਵੇ ਹੈ।

**ਪੀਪਾ** ਦੇ. ਬੈਸ਼੍ਨੋ ਮਤੀ ਰਾਜਾ ਭਗਤ, ਯਥਾ- ਪੀਪਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਪਰਮ ਤਤੁ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਲਖਾਵੈ। ਅੰ. ਕਾਸ੍ਰ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਵਿਸੇਖ, ਪੀਪਾ ਪ੍ਰਸਿਧ।

**ਪੀਰ** ਫਾ. ਬ੍ਰਿਧ, ਬੁਢਾ ; ਬਡਾ ; ਗੁਰੁ, ਯਥਾ- ਭਿਸਤੁ ਪੀਰ ਲਫਜ ਕਮਾਇ ਅੰਦਾਜਾ। ਉਪਦੇਸ ਕੀਏ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਬਚਨ ਕਮਾਵਣੇ ਯਹ ਭਿਸਤ ਜਾਨੋ। ਪੁਨਾ- ਪੀਰੁ ਪਛਾਣੈ ਭਿਸਤੀ ਸੋਈ। ਗੁਰੋਂ ਕੋ ਮੁਕਤੀਦਾਤਾ ਜਾਨੇ। ਪੀੜਾ, ਯਥਾ- ਮਾਥੇ ਪੀਰ ਸਰੀਰਿ ਜਲਨਿ ਹੈ ਕਰਕ ਕਰੇਜੇ ਮਾਹੀ। ਪੁਨਾ- ਕਉਨੁ ਜਾਣੈ ਪੀਰ ਪਰਾਈ।

**ਪੀਰਤਨੁ** ਦੇ. ਪੀਲਾਪਨ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਹਰਦੀ ਪੀਰਤਨੁ ਹਰੈ ਚੂਨ ਚਿਹਨੁ ਨ ਰਹਾਇ।

**ਪੀਰਾ** ਫਾ. ਬਹੁਤੇ ਪੀਰ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੈ ਈਦਿ ਬਕਰੀਦਿ ਕੁਲ ਗਊ ਰੇ ਬਧੁ ਕਰਹਿ ਮਾਨੀਅਹਿ ਸੇਖ ਸਹੀਦ ਪੀਰਾ। ਪੀੜਾ।

**ਪੀਲਕੁ** ਗੁ. ਮਹਾਵਤ, ਫੀਲਵਾਨ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਕੁੰਚਰੁ ਪੀਲਕੁ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨੁ ਕੁੰਡਾ ਜਹ ਖਿੰਚੇ ਤਹ ਜਾਇ।

**ਪੀਲਾਵਾ** ਗੁ. ਪਿਲਾਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਕ੍ਰੋਧ ਕਟੋਰੀ ਮੋਹਿ ਭਰੀ ਪੀਲਾਵਾ ਅਹੰਕਾਰੁ।

**ਪੀਵਉ** ਦੇ. ਪਾਨ ਕਰੋ।

**ਪੀਵਸਿ** ਪੰ. ਪੀਵਤੇ, ਯਥਾ- ਨਿਕਟਿ ਨੀਰੁ ਪਸੁ ਪੀਵਸਿ ਨ ਝਾਗਿ।

**ਪੀਵਹੁ** ਗੁ. ਪੀਓ, ਯਥਾ- ਪੀਵਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਦਾ ਰਹਹੁ ਹਰਿ ਰੰਗਿ।

**ਪੀਵਤ** ਪੰ. ਪਾਨ ਕਰਤਾ ਹੀ, ਯਥਾ- ਪੀਵਤ ਹੂ ਪਰਵਾਣੁ ਭਇਆ ਪੂਰੈ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ। ਪੁਨਾ- ਪੀਵਤ ਮਨ ਨ ਅਘਾਈ।

**ਪੀਵਾ** ਪੰ. ਪਾਨ ਕਰਾਂ, ਯਥਾ- ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਣੀ ਤ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵਾ। ਪਾਨ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵੈ ਅਮਰੁ ਸੋ ਹੋਇ।

**ਪੀਵਿ** ਪੰ. ਪਾਨ ਕਰ ਰਹੇ, ਯਥਾ- ਪੀਵਿ ਰਹੇ ਜਲ ਨਿਖੁਟਤ ਨਾਹੀ। ਪਤਿ।

**ਪੀੜਾ** ਸੰ. ਦੁੱਖ, ਯਥਾ- ਚਿੰਤਾ ਰੋਗੁ ਗਈ ਹਉ ਪੀੜਾ।

**ਪੀੜਿ** ਦੇ. ਦੁੱਖ ; ਗੰਨੇ ਕੀ ਤਰਹ ਪੀੜਯਾ ਜਾ ਕਰ, ਯਥਾ- ਦਰਿ ਲਏ ਲੇਖਾ ਪੀੜਿ ਛੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਉ ਤੇਲੁ। ਦਰੜ ਕੇ।

**ਪੀੜੀ** ਪੰ. ਬੰਸ, ਯਥਾ- ਵਧੀ ਵੇਲਿ ਬਹੁ ਪੀੜੀ ਚਾਲੀ। ਗੱਦੀ ਨਸੀਨੀ ; ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਬੈਠਨੇ ਕੀ ਮੰਜੀ।

**ਪੀੜੇ** ਪੰ. ਕਸ ਕੇ ਚਲਨੇ ਕੋ ਤਯਾਰ ਕੀਏ, ਯਥਾ- ਖੇਮੇ ਛਤ੍ਰ ਸਰਾਇਚੇ ਦਿਸਨਿ ਰਥ ਪੀੜੇ। ਕਸ੍ਰ ਦੇ ਨਿਚੋੜੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ।

**ਪੁਸਪ** ਸੰ. ਫੂਲ।

**ਪੁਹਪ** ਦੇ. ਫੂਲ, ਯਥਾ- ਪੁਹਪ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ। ਸੰ. ਪੁਸਪ।

**ਪੁਹਮਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਅਮਰਦਾਸੁ ਪਰਸੀਐ ਪੁਹਮਿ ਪਾਤਿਕ ਬਿਨਾਸਹਿ। ਸੰ. ਪੁਹਮੀ।

**ਪੁਕਰੋਰੈ** ਗੁ. ਸਹਾਈ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਹਾਥ ਪਕੜਨੇ ਵਾਲਾ ਬਨਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਕੋ ਨਾਮੁ ਅੰਤਿ ਪੁਕਰੋਰੈ।

**ਪੁਕਾਰ** ਦੇ. ਊਚੀ ਅਵਾਜ, ਦੁਖ ਮਿਟਾਨੇ ਹੇਤ ਆਵਾਜ, ਯਥਾ- ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਹਦੂਰਿ ਹੈ ਕਿਆ ਉਚੀ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ। ਪੁਕਾਰ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਸਤੀ ਪੁਕਾਰੈ ਚਿਹ ਚੜੀ ਸੁਨੁ ਹੋ ਬੀਰ ਮਸਾਨ। ਫਰਿਆਦ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਅਬ ਜਨ ਊਪਰਿ ਕੋ ਨ ਪੁਕਾਰੈ।

**ਪੁਕਾਰਿਆ** ਦੇ. ਪੁਕਾਰਤਾ ਭਯਾ, ਯਥਾ- ਊਪਰਿ ਭੁਜਾ ਕਰਿ ਮੈ ਗੁਰ ਪਹਿ ਪੁਕਾਰਿਆ।[1] ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਮਾਰੇ ਬਹੁਤੁ ਪੁਕਾਰਿਆ ਪੀਰ ਪੁਕਾਰੈ ਅਉਰ।

**ਪੁਚਾਰੈ** ਪੰ. ਬੁਚਕਾਰੇ, ਪਯਾਰੇ ਬਚਨ ਕਹ ਬੁਲਾਵੇ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਕਾਪੁਰਖੁ ਪੁਚਾਰੈ ਨਾਰੀ। ਨਪੁੰਸਕ ਪ੍ਰਿਅ ਬਚਨ ਕਹ ਕੇ ਬੁਲਾਵੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ, ਤਬ ਕਿਆ ਲਾਭ ਦੇ ਸਕੇ ਹੈ।

**ਪੁਛ** ਪੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਨ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਤੂੰ ਪੁੱਛ। ਪ੍ਰਸ੍ਨ ਕਰਕੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਪੁਛ ਨ ਹੋਇ। ਪ੍ਰਸ੍ਨ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਪੂਛਹੁ ਜਾਇ ਸਿਆਣਿਆ। ਰੋਕਨੇ ਹੇਤ ਪੂਛਨਾ, ਯਥਾ- ਅਗੈ ਪੁਛ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਣੁ ਨੀਸਾਣੈ ਜਾਇ। ਪੂੰਛ, ਜੈਸੇ- ਪਸੂ ਕੀ ਪੁਛ।

**ਪੁਛਣ** ਗੁ. ਪੂਛਨੇ, ਯਥਾ- ਲੇਖੈ ਸਾਹ ਲਵਾਈਅਹਿ ਪੜੇ ਕਿ ਪੁਛਣ ਜਾਉ।

**ਪੁੰਜ** ਸੰ. ਸਮੂਹ, ਯਥਾ- ਫੁਨਿ ਧ੍ਰੰਮ ਧੁਜਾ ਫਹਰੰਤਿ ਸਦਾ ਅਘ ਪੁੰਜ ਤਰੰਗ ਨਿਵਾਰਨ ਕਉ।

**ਪੁਜਹਿ** ਦੇ. ਬਰਾਬਰੀ ਕੋ ਪਹੁਚਤੇ ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਹੀਰਾ ਕਿਸ ਕਾ ਬਾਪੁਰਾ ਪੁਜਹਿ ਨ ਰਤਨ ਕਰੋੜਿ।

**ਪੁਜਾਇਣ** ਗੁ. ਪੂਰੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਸਿਮਰਿ ਸੁਆਮੀ ਸਗਲ ਆਸ ਪੁਜਾਇਣ।

**ਪੁਜਾਹਾ** ਗੁ. ਪਹੁਚੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਪੁਜਹਿ ਪੁਜਾਹਾ। ਪੂਜਾ ਸਮ ਨਹੀ ਪਹੁਚਤੇ।

**ਪੁਜਾਮੀ** ਗੁ. ਪੂਰੀ ਕਰੀ, ਯਥਾ- ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਸਭ ਇਛ ਪੁਜਾਮੀ ਰਾਮ।

**ਪੁਜਾਰਿਆ** ਗੁ. ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆ, ਯਥਾ- ਮਨ ਇਛੇ ਨਾਨਕ ਫਲ ਪਾਏ ਪੂਰਨ ਇਛ ਪੁਜਾਰਿਆ।

**ਪੁਜਾਈ** ਦੇ. ਪੂਰੀ ਕਰੀ, ਯਥਾ- ਸਗਲੀ ਇਛ ਪੁਜਾਈ। ਪੁਜਵਾਈ।

**ਪੁਜੇਹਾ** ਗੁ. ਪੂਜੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ- ਮੈ ਸਤਗੁਰ ਚਰਨ ਪੁਜੇਹਾ।

**ਪੁਟ** ਸੰ. ੧. ਜਾਤੀ ਫਲ, ਜਾਯਫਲ ੨. ਅਸ੍ਵ ਕਾ ਖੁਰ ੩. ਮਿਥ: ਸੰਬੰਧ, ਪਰਸਪਰ ਸੇ ਪਰਸਪਰ ਕਾ ਮੇਲ ਜੈਸੇ ਗ੍ਯਾਤਾ ਸੇ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਹੈ ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਗੇਯ ਕਾ ਹੈ ੪. ਆਛਾਦਨ ੫. ਪੱਤਿਓਂ ਸੇ ਰਚਿਤ ਦੁੱਧ ਪੀਨੇ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ, ਡੂਨਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ੬. ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੈਸੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਮੇ ਗ੍ਯਾਤਾ ਗ੍ਯਾਨਾਦਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ੭. ਧਾਤੁ ਮਾਰਣੇ ਯੋਗ੍ਯ ਪੁੱਠਾਂ ਜਿਨ ਮੇਂ ਗਜ ਪੁਟ ਬਡੀ ਮੁਖ੍ਯ ਹੈ, ਸੋ ਦੋ ਹਾਥ ਗਹਰਾ ਦੋ ਹਾਥ ਚੌਕੋਣਾ ਚੌੜਾ ਟੋਆ ਖੋਦ ਏਰਨੇ ਗੋਹੇ ਭਰ ਬੀਚ ਮੇ ਦਵਾਈ ਰਖ ਆਗ ਦਈ ਜਾਤੀ ਹੈ ੮. ਪੰ. ਪੁੱਟ, ਉਖੇੜ।

**ਪੁਠ** ਦੇ. ਰੰਗ ਹੇਤ ਫਟਕੜੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਪਾਹ ਦੇਨਾ ; ਰੰਗ ਪੈ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਾਨਾ ; ਧਾਤੁ ਮਾਰਨੇ ਹੇਤ ਟੋਆ ਖੋਦ ਆਗ ਦੇਨੀ।

**ਪੁਠਾ** ਪੰ. ਉਲਟਾ।

**ਪੁੰਡਰ** ਗੁ. ਸੁਕਲ, ਧੌਲੇ, ਯਥਾ- ਪੁੰਡਰ ਕੇਸ ਕੁਸਮ ਤੇ ਧਉਲੇ ਸਪਤ ਪਾਤਾਲ ਕੀ ਬਾਣੀ।

---

[1] ਯਾਚਕਾਨੈਵ ਯਾਚੰਤੇ ਬੋਧਯੰਤਿ ਗ੍ਰਿਹੇ ਗ੍ਰਿਹੇ। ਦੀਯਤਾਂ ਦੀਯਤਾਂ ਦਾਨਮਦਾਤੁਰਗਤਿ ਰੀਦ੍ਰਸੀ।

**ਪੁੰਡਰਕ** ਦੇ. ਸੁਪੈਦ ਕਮਲ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਡਰਕ ਵਨਾ। 'ਪੁੰਡਰਕ' ਪਦ ਕੀ 'ਪੁੰਡਰੀਕ' ਵਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਮੇ ਲਖੁਣਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਰਬ ਸੇ ਪਹਲੇ ਪੂਰਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬਿਸਨੁ ਕੀ ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪੰਨ ਹੂਆ, ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੇ 'ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਪਜੇ ਬੇਦ ਪੜਹਿ ਮੁਖਿ ਕੰਠਿ ਸਵਾਰਿ' ਲਿਖਾ ਹੈ।

**ਪੁੰਡਰੀਕ** ਸੰ. ਸੁਪੈਦ ਕਮਲ।

**ਪੁਤਰ** ਦੇ. ਪੁਤ੍ਰ। ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਗਮਨਾਦਿ ਕਰਮ ਜਨਜ, ਪਾਪੋ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਜੋ, 'ਪੁੰ' ਨਾਮਾ ਨਰਕ, ਤਾ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਕਾਮ ਕਰ ਪਿਤਾ ਕੀ 'ਤ੍ਰ' ਨਾਮ ਰੱਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬੇਟੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ਸੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਔਰਸਾਦਿ ਭੇਦ ਸੇ, ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਤੈਸੇ ਦਿਖਾਤੇ ਹੈਂ- ੧. ਅਪਨੀ ਜਾਤਿ ਕੀ ਬਿਵਾਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੇ ਅਪਨੇ ਬੀਰਯ ਸੇ ਜਨਮਜਾ ਪੁਤ੍ਰ 'ਔਰਸ' ਹੈ ੨. ਨਪੁੰਸਕ ਕੀ, ਵਾ ਮਰੇ ਕੀ, ਅਥਵਾ ਰੋਗ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਸੰਤਾਨ ਯੋਗ੍ਯ ਨਾ ਰਹੇ ਕੀ, ਭਾਰਯਾ ਮੇ ਕੁਲ ਕੇ ਬਡੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਵਾ ਪਤਿ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਦੁਆਰਾ ਦੇਵਰ ਸੇ, ਵਾ ਕਾਹੂੰ ਆਨ ਸੁਰ ਨਰ ਸੇ ਉਪਜਾ ਪੁਤ੍ਰ 'ਖੇਤ੍ਰਜ' ਹੈ, ਜੈਸੇ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸਟਰ ਆਦਿਕ ਭਾਈ ਔ ਯੁਧਿਸ੍ਰਾਦਿ ਪੰਡ ਕੇ ਬੇਟੇ ਉਪਜੇ ੩. ਜਿਸ ਅਪਨੀ ਜਾਤਿ ਵਾਲੇ ਕੇ ਘਰ ਪੁਤ੍ਰ ਹੂਆ ਨਾ ਦੇਖ ਕਰ, ਬਾਲਕ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹਾਥ ਪੈ ਜਲ ਲੇ, ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਵਹੁ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ 'ਦਤ' ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ੪. ਜਿਸ ਅਪਨੀ ਜਾਤਿ ਕੇ ਬੁਧਿਮਾਨ ਬਾਲਕ ਕੋ, ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਨਾਇ ਲੇਵੇ, ਵਹੁ ਤਿਸ ਕੇ ਪਤਿ ਕਾ 'ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ' ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ੫. ਜਿਸ ਕੇ ਘਰ ਮੇ ਰਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਪੁਤ੍ਰ ਉਪਜੇ, ਅਰ ਮਾਲੂਮ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਸ ਕਾ ਹੈ, ਵਹੁ ਉਸ ਘਰ ਵਾਲੇ ਕਾ 'ਗੂਢ ਜਾਤ' ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ੬. ਮਾ ਬਾਪ ਦੋਨੋ ਕੇ ਮਰੇ ਪੀਛੇ ਰਹੇ ਅਨਾਥ ਬਾਲਕ ਕੋ ਅਥਵਾ ਦੋਨੋ ਮੇ ਏਕ ਕੇ ਮਰੇ ਪੀਛੇ ਏਕ ਕੇ ਤਜਾਗੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਜੋ ਪਾਲੇ ਵਹੁ ਤਿਸ ਕਾ 'ਅਪਵਿਧ' ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ੭. ਜੋ ਪਿਤਾ ਕੇ ਘਰ ਮੇ ਰਹਤੀ ਨਾ ਬਿਵਾਹੀ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨੇ, ਵਹੁ ਤਿਸ ਕੇ ਬਿਆਹਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ 'ਕਾਨੀਨ' ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਕਰਣ ਬਤਾਸ ਦੋਨੋ ਕਾਨੀਨ ਹੂਏ ੮. ਜੋ ਬਿਵਾਹ ਸੇ ਪਹਲੇ ਗਰਭ ਠਹਰੇ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਿਵਾਹ ਪੀਛੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨੇ, ਵਹੁ ਬਿਆਹਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ 'ਸਹੋਢ' ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ੯. ਜੋ ਪੁਤ੍ਰ ਕੇ ਮਾ ਬਾਪ ਸੇ ਖਰੀਦ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਲੀਆ ਜਾਵੇ, ਵਹੁ ਖਰੀਦਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ 'ਕ੍ਰੀਤ' ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ੧੦. ਜੋ ਭਰਤਾ ਕੀ ਤਜਾਗੀ ਵਾ ਮਰੇ ਪਤੀ ਵਾਲੀ ਅਪਨੀ ਖੁਸੀ ਸੁ ਔਰ ਕੀ ਭਾਰਜਾ ਬਨ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨੇ, ਵਹੁ ਜਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ 'ਪੌਨਰਭਵ' ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ੧੧. ਜੋ ਮਾ ਬਾਪ ਮਰੇ ਪੀਛੇ, ਵਾ ਮਾ ਬਾਪ ਸੇ ਬਿਰੋਧ ਕਰ, ਅਪਨੇ ਅਖਤਿਯਾਰ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਨ ਜਾਵੇ, ਵਹੁ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ 'ਸ੍ਵਯੰਦਤ' ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ੧੨. ਬਿਵਾਹੀ ਸੂਦ੍ਰੀ ਸੇ ਉਪਜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ 'ਪਾਰਸਦ' ਹੈ। ਕਹੇ ਬਾਂਰਾਂ ਪੁਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ੧. ਔਰਸ ੨. ਖੇਤ੍ਰਜ ੩. ਦਤ ੪. ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ ੫. ਗੂਢੋਤਪਨ ੬. ਅਪਵਿਧ, ਯੇ ਖਟ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾਯਾਦ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾਂ ਕੇ ਦ੍ਰਬ੍ਯ ਕਾ ਹਿੱਸਾ ਬਟਾਨੇ ਕੇ ਮਾਲਕ ਹੈਂ, ਤਥਾ ਕੁਲ ਕੇ ਬਾਂਧਵ ਹੈ। ੧. ਕਾਨੀਨ ੨. ਸਹੋਢ ੩. ਕ੍ਰੀਤਕ ੪. ਪੌਨਰਭਵ ੫. ਸ੍ਵਯੰਦਤ ੬. ਪਾਰਸਦ, ਯੇ ਪਿਤਾ ਕੇ ਧਨ ਕੇ ਦਾਯਾਦ ਨਹੀ ਬਾਧਵ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਯੇ ਮਨ੍ਵਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਬਜਵਸਥਾ ਹੈ।

**ਪੁਤ੍ਰਹ** ਪੰ. ਬੇਟਿਓ।

**ਪੁਤਰੀ** ਦੇ. ਮੂਰਤਿ, ਯਥਾ- ਪੁਤਰੀ ਤੇਰੀ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਥਾਟੀ। ਦੇਹ ਤੁਮਾਰੀ ਹੇ ਜੀਵੋ ! ਮਾਤਾ ਕੇ ਉਦਰ ਮੇ ਰਕ੍ਤ ਬੀਰਯ ਮੇਲ ਕੇ, ਬਡੇ ਅੱਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਬਨਾਈ ਹੈ।

**ਪੁਤਲੀ** ਦੇ. ਮੂਰਤੀ।

**ਪੁਤੀ** ਦੇ. ਪੁਤ੍ਰੋਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਪੁਤੀ ਭਾਤੀਈ ਜਾਵਾਈ ਸਕੀ।

**ਪੁਤੁ** ਦੇ. ਬੇਟਾ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਪੁਤੁ ਸਿਖੁ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਤਿਸੁ ਕਾਰਜ ਸਭਿ ਸਵਾਰੇ।

**ਪੁਤੁ ਧੀ** ਪੰ. ਲੜਕਾ ਲੜਕੀ, ਯਥਾ- ਹਲੁ ਜੋਤੈ ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਪੁਤੁ ਧੀ ਖਾਇ। ਮੇਰੇ ਬੇਟੇ ਬੇਟੀ ਖਾਵੇਂਗੇ।

**ਪੁਦਗਲ** ਸੰ. ਪੂਰਨ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਔ ਗਲਨੇ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਤ ਅਵਯਵੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬਧਨੇ ਘਟਨੇ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕ ਚਾਰੋ ਤਤ੍ਵ ਔ ਥਾਵਰ ਜੰਗਮ, ਇਨ ਖਟੋ ਕਾ ਨਾਮ ਜੈਨ ਸੰਕੇਤ ਮੇ 'ਪੁਦਗਲ' ਹੈ।

**ਪੁੰਨ** ਦੇ. ਪਵਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮਤੀ ਹਰਿ ਰਸੁ ਚਾਖਿਆ ਸੇ ਪੁੰਨ ਪਰਾਣੀ। ਧਰਮ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ। ਧਰਮੀ ; ਭਲੇ ਕਰਮ ਵਾਲਾ ; ਸੁੰਦਰ ; ਸੁਗੰਧੀ। ਸੰ. ਪੁਨਜ।

**ਪੁੰਨ ਦਾਨ** ਦੇ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਦਾਨ, ਯਥਾ- ਪੂਜਾ ਵਰਤ ਤਿਲਕ ਇਸਨਾਨਾ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਬਹੁ ਦੈਨ।

**ਪੁੰਨ ਪਰਾਣੀ** ਦੇ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਣਧਾਰੀ ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮਤੀ ਹਰਿ ਰਸੁ ਚਾਖਿਆ ਸੇ ਪੁੰਨ ਪਰਾਣੀ।

**ਪੁਨਹ** ਦੇ. ਫੇਰ ਫੇਰ ਅਰਥਾਤ ਬਾਰ ਬਾਰ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸੁ ਜਨੁ ਤੇਰਾ ਪੁਨਹ ਪੁਨਹ ਨਮਸਕਾਰਿ।

**ਪੁਨਹਚਰਣ** ਦੇ. ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਜਪ ਕ੍ਰਿਆ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਪੁਨਹਚਰਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਤਰੈ। ਸੰ. ਪੁਰਸ੍ਚਰਣ। 'ਪੁਰਸ'- ਸਾਮਣੇ, 'ਚਰਣ'- ਆਚਰਣ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੋਂ ਸੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਏ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ, ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਬੈਠ, ਸਿੱਧੀ ਕਰਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਜਪ ਰੂਪ ਕਰਮ, ਪੁਰਸ੍ਚਰਣ ਹੈ। ਤਿਸ ਜਪ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਬਹੁਤ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਸੇ ਪਹਲੇ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧੀ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਨ ਕਰ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਸੇ ਪੁਰਸਚਰਣ ਕਰੇ, ਪੁਰਸਚਰਣ ਅਰਥਾਤ ਜਪ ਕ੍ਰਿਆ ਬਿਨਾ, ਮੰਤ੍ਰ ਐਸਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਜੀਵਨ ਹੀਨ ਸਰੀਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧੀ ਕੇ ਹੇਤ, ਫਲ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ

ਪੁਰਸ੍ਵਰਣ ਆਪ ਕਰੇ, ਆਪ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਬ ਅਪਨੇ ਗੁਰੁ ਸੇ ਅਥਵਾ ਆਨ ਕਾਹੂ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਪੁਰਖ ਸੇ ਕਰਾਵੇ। ਪੁਰਸਚਰਣ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਥਾਨ ਅਰਥਾਤ ਦੇਸ ਉੱਤਮ ਤੀਰਥ, ਨਦੀਓਂ ਕੇ ਸੰਗਮ, ਬਨ ਉੱਤਮ ਬਾਗ, ਵਾ ਜਹਾਂ ਚਿੱਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਕਹੇ ਹੈਂ। 'ਵਾਯੂ ਸੰਹਿਤਾ' ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਦੀਪਕ ਜਲ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗਊ, ਇਨ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਜਪ ਕਰਨਾ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਪ ਸਮੇ ਸੂਰਯਾਦਿਕੋ ਮੇ ਕੋਈ, ਸਨਮੁਖ ਅਵਸਯ ਚਾਹੀਏ, ਬਹੁਤੇ ਹੋਵੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ। ਆਨ ਥਾਨ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਦੇਸੋ ਕਾਲੋਂ ਮੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜਪੀ ਜਨ, ਜਪ ਕਰੇ, ਜਹਾਂ ਕਾਹੂੰ ਮਲੇਛ ਕਾ, ਦੁਸ੍ਰ ਕਾ, ਸਿੰਘ ਕਾ, ਸਰਪ ਕਾ ਡਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਹਾਂ ਡਰ ਹੋਵੇ ਤਹਾਂ ਬਿਨਾ ਸੰਜਮ ਕੀਏ ਨਾ ਬੈਠੇ। ਜਪੀ ਪੁਰਖ ਭੋਜਨ ਜਪ ਕੇ ਸਮੇ ਚਾਵਲ ਮੂੰਗੀ ਜੌਂ ਬਾਥੂ ਆਦਿ ਕਰੇ, ਲਵਣ ਸੇਂਧਾ ਵਾ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਾ ਵਰਤੇ, ਦੂਧ ਦਹੀਂ ਘ੍ਰਿਤ ਕੇਲਾ ਆਵਲੇ ਆਦਿ ਉੱਤਮ ਵਸਤੁ ਖਾਵੇ, ਜੋ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਹਵਨ ਯੋਗ੍ਯ ਕਹੀ ਹੈ, ਜਪ ਸਮੇ ਕਾਂਸੀ ਕੇ ਬਰਤਨ ਮੇ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਗਾਜਰ ਹਰਹਰ ਮਸੂਰ ਚਨੇ ਕੋਦਾ ਯੇ ਅੰਨ ਨਾ ਖਾਵੇ। ਜਪ ਸਮੇ ਕੇਸ ਰੱਖੇ, ਸਰੀਰ ਮੇ ਤੇਲ ਨਾ ਮਲੇ, ਦੇਵਤਾ ਕੋ ਨਿਵੇਦਨ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਭੋਜਨ ਨਾ ਕਰੇ, ਬਿਨਾ ਸੰਕਲਪ ਜਪ ਨਾ ਕਰੇ, ਜਪ ਸਮੇ ਜਪੀ ਪਰਾਯਾ ਅੰਨ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਖਾਨੇ ਸੇ ਆਧਾ ਜਪ ਕਾ ਫਲ ਅੰਨ ਦਾਤਾ ਕਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਾ ਤੇ ਜਪ ਸਮੇ ਨਿਯਮ ਸੇ ਕਾਹੂੰ ਕਾ ਨਿਉਤਾ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਜਪੀ ਧਨਹੀਨ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਭਿਖ੍ਯਾ ਕਾ ਅੰਨ ਖਾਵੇ, ਉਸ ਕਾ ਦੋਖ ਨਹੀ, ਭਿਖ੍ਯਾ ਭੀ ਉਨ ਕੀ ਲੇਵੇ, ਜੋ ਉੱਤਮ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਾਲੇ ਕੁਲੀਨ ਪੁਰਖ ਹੋਵੇ, ਧਰਮੀ ਹੋਵੇ, ਧਨੀ ਜਪੀ ਭੀ ਅਗਨਿ ਬਿਨਾ ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਆਨ ਵਸਤੁ ਗ੍ਰਹਣ ਨਾ ਕਰੇ, ਕਾਹੇ ਤੇ ਆਨ ਕਾ ਅੰਨ ਖਾਨੇ ਸੇ, ਜਿਹਬਾ ਦਗਧ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਦਾਨ ਲੇਨੇ ਸੇ ਹਾਥ ਦਗਧ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਮਨ ਦਗਧ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਭਏ ਪੁਰਖ ਕੀ ਜਪ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੇ, ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧੀ ਕਾਹੂੰ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਜਾਪ ਸਮੇ ਆਨ ਸਾਥ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਅਤਿ ਸੰਯਮ ਰੱਖੇ, ਕੋਈ ਅਵਸਯ ਕਾਰ ਭਏ ਬੋਲੇ, ਤਬ ਮੁਖ ਸੇ ਓਂ ਕਾ ਉਚਾਰ ਕਰ ਜਪ ਕਰੇ। ਆਨ ਕਾ ਸਬਦ ਸੁਨੇ ਪੀਛੇ ਜਪੀ ਪੁਰਖ, ਏਕ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰ ਜਪ ਕਰੇ, ਕਾਹੂੰ ਸਾਥ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਕਾਮ ਪੜੇ, ਤਬ ਜਲ ਕਾ ਆਚਮਾਨ ਕਰਕੇ ਜਪ ਕਰੇ, ਛੀਕਨੇ ਪੀਛੇ, ਅੰਗ ਖੁਜਲਾਨੇ ਪੀਛੇ ਭੀ ਐਸੇ ਹੀ ਕਰੇ। ਜਪ ਸਮੇ ਬਿਸ੍ਟਾ ਮੂਤ੍ਰ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਅਰਥਾਤ ਰੋਕਨਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਸੀਘ੍ਰ ਦੋਨੋ ਮੇ ਜਿਸ ਕੀ ਸੰਕਾ ਹੋਵੇ, ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਜਪ ਕਰੇ, ਨਾ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਕੀਏ ਤਲੇ ਕੀ ਵਾਯੂ ਨਿਕਸਨੇ ਪੀਛੇ, ਜਪੀ ਕੀ ਕਰੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜਪ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਜਰਥ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਪ ਸਮੇ ਮੈਲਾ ਬਸਤ੍ਰ ਨਾ ਪਹਰੇ, ਮੈਲੇ ਦਾਂਤ ਨਾ ਰੱਖੇ, ਜੋ ਰਖੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਜਪ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਫਲ ਕੋ, ਗੁਪਤੀ ਮੇ ਅਵਾਹਨ ਕੀਆ ਦੇਵਤਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਪ ਸਮੇ ਥੂਕਨਾ, ਜੰਭਾਈ ਲੇਨੀ, ਆਲਸ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਰਖਨੀ, ਗੁਦਾ ਲਿੰਗ ਮੇ ਖੁਰਕ ਕਰਨੀ, ਸਰਬਥਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਜਪ ਸਮੇ ਗੁਰੁ ਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਦੇਵਤਾ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਮਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਸੇ ਮਧਯਾਨ ਸਮੇ ਪ੍ਰਯੰਤ ਜਪ ਕਰੇ। ਜੇਤੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਜਾਪ ਕੀ ਸੰਖਯਾ ਪ੍ਰਥਮ ਦਿਨ ਸੇ ਆਰੰਭ ਕਰੀ ਹੋਵੇ, ਤੇਤੀ ਨੇਮ ਸੇ ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੇ ਪੂਰਨ ਕਰੇ, ਪੂਰਨ ਨਾ ਕੀਏ ਨੇਮ ਕਾ ਭੰਗ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਲਿਜੁਗ ਮੇ ਪੁਸ੍ਤਕੋਂ ਮੇ ਲਿਖੀ ਜਪ ਸੰਖ੍ਯਾ ਸੇ ਚੌਗੁਣਾ ਜਪ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜਹਾਂ ਜੇਤੀ ਸੰਖਯਾ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਚੌਗੁਣੀ ਕਰੇ, ਕਾਹੇ ਤੇ 'ਕੁਲਾਰਣਵ' ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਨਯੂਨ ਅਧਿਕ ਜਪ ਫਲ ਨਹੀ ਦੇਤਾ, ਜਿਸ ਯੁਗ ਮੇ ਜੇਤਾ ਕਹਯਾ ਓਤਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਹੀ ਫਲ ਸਿੱਧੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਕਲੀ ਮੇ ਚੌਗੁਣਾ ਕਰੇ। ਜਪ ਸਮੇ ਦ੍ਵਾਦਸ ਧਰਮ, ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧੀ ਕੇ ਹੇਤੁ ਹੈਂ ਸੋ ਅਵਸਯ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਏ, ਧਰਮ ਯੇ ਹੈ- ੧. ਭੂਮੀ ਸਿਹਜਾ ੨. ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਅਰਥਾਤ ਅਸ੍ਰ ਮੈਥਨ ਕਾ ਤਯਾਗ ੩. ਮੌਨ ੪. ਗੁਰੁ ਕੀ ਸੇਵਾ ੫. ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਸ੍ਨਾਨ ੬. ਤੁੱਛ ਕਾਮੋ ਕਾ ਤਯਾਗ ਤੁੱਛ ਕਾਮ ਨਿੰਦਾਦਿਕ ਹੈਂ ੭. ਨਿਤਯ ਪੂਜਾ ੮. ਨਿਤਯਦਾਨ ੯. ਦੇਵਤ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੀ ੧੦. ਨਿਮਿੱਤ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯਾ ਅਰਚਨ, ਜੈਸੇ ਪਰਬੋਂ ਕਾ ਅਰਚਨ ੧੧. ਗੁਰੁ ਔ ਦੇਵਤਾ ਮੈ ਨਿਸਚਾ ੧੨. ਜਪ ਕਰਮ ਮੋ ਚਿੱਤ ਕੀ ਥਿਰਤਾ, ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧੀ ਕੇ ਹੇਤੁ ਇਨ ਧਰਮੋਂ ਕੋ ਕਰਤਾ ਜਪੀ। ਜਪ ਸਮੇ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਸੂਦ੍ਰ, ਪਤਿਤ, ਜਨੇਊ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਰਹਿਤ, ਨਾਸ੍ਤਿਕ, ਏਤੇ ਜੀਵੋਂ ਸਾਥ ਬੋਲਣਾ, ਜੂਠੇ ਮੁਖ ਬੋਲਣਾ, ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ, ਛਲ ਕਾ ਬਚਨ ਕਹਨਾ, ਇਨ ਸਭ ਕੋ ਵਰਜੇ। ਜਪ ਹੋਮ ਅਰਚਨ ਸਮੇ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਭੀ ਸੰਕੋਚ ਰੱਖੇ। ਤੰਤ੍ਰ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਪੂਰਾ ਰੱਖੇ, ਰਿਤੁ ਕਾਲ ਸੇ ਬਿਨਾ ਅਪਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਾਥ ਭੀ ਮੇਲ ਨਾ ਕਰੇ, ਨਾ ਬਾਰਤਾ ਕਰੇ, ਨਾ ਤਿਸ ਕਾ ਬਚਨ ਸੁਨੇ। ਪੁਰਸਚਰਣ ਕਾਲ ਮੇ, ਜੇਕਰ ਮਰੇ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾ ਸੂਤਕ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤੌਂ ਭੀ ਜਿਸ ਜਪ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀਆ ਗਯਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਨਾ ਛੋਡੇ। 'ਯੋਗਨੀ ਹ੍ਰਿਦਯ ਤੰਤ੍ਰ' ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਕੁਸਾ ਕੀ ਸਿਹਜਾ ਪੈ ਸੋਵੇ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਰੱਖੇ, ਹਰ ਰੋਜ ਸਿਹਜਾ ਕੋ ਧੋ ਲੇਵੇ ਅਰਥਾਤ ਕੁਸਾ ਕੇ ਆਸਨ ਕੋ ਧੋ ਲੇਵੇ, ਆਸਨ ਪੈ ਏਕਲਾ ਸੋਵੇ, ਝੂਠ ਬੋਲਨਾ ਛਲ ਕਾ ਬਚਨ ਕਹਨਾ ਤਯਾਗੇ, ਗੀਤ ਵਾਜੇ ਨਾਚ ਕਾ ਦੇਖਨਾ ਸੁਨਨਾ ਤਯਾਗੇ, ਬਟਨਾ ਮਲਨਾ ਅਤਰ ਲਗਾਨਾ, ਪੁਹਪ ਪਹਨਨੇ, ਗਰਮ ਜਲ ਸੇ ਸਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਆਨ ਦੇਵ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਤਯਾਗੇ, ਏਕ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰ ਕੇ, ਵਾ ਬਹੁਤੇ ਬਸਤ੍ਰੋਂ ਸੇ ਲੱਦ ਹੋਕਰ ਜਪ ਨਾ ਕਰੇ, ਸਿਰ ਕਾ ਊਪਰ ਕਾ ਲੱਕ ਕਾ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਰ ਜਪ ਕਰੇ। 'ਬੈਸੰਪਾਯਨ ਸੰਹਿਤਾ' ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਪਤਿਤ ਚੰਡਾਲ ਕੇ ਦਰਸਨ ਸੇ ਅਰ ਤਿਨ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ ਸੇ, ਛੀਕਨੇ ਸੇ, ਤਲੇ ਕੀ ਵਾਯੂ ਕੇ ਨਿਕਸਨੇ ਸੇ, ਜੰਭਾਈ ਕੀ ਆਵਨੇ ਸੇ ਜਪ ਕਰਨਾ ਛੋਡ ਦੇਵੇ। ਸੂਰਯ ਕਾ ਵਾ ਅਗਨੀ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਕੇ ਸੇਖ ਰਹਤਾ

ਜਪ ਕਰੇ। ਆਨ ਤੰਤ੍ਰ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਮਨ ਕਾ ਨਿਗ੍ਰਹ, ਸਰੀਰ ਕੀ ਸੁਧੀ, ਬਾਣੀ ਕੀ ਮੋਨ, ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਚਿੰਤਨ, ਚਿਤ ਕੀ ਸਾਵਧਾਨਤਾ, ਜਪ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ, ਯੇ ਖਟ ਜਪ ਰੂਪ ਸੰਪਦਾ ਕੇ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਖੁੱਲੀ ਕੇਸੀ ਹਰ ਰੋਜ ਪਹਰਨੇ ਕੀ ਪਗੜੀ ਰੱਖ ਕੇ, ਕੁੜਤੀ ਪਹਰ ਕੇ, ਨੰਗਾ ਹੋਕਰ, ਮੈਲਾ ਹੋਕਰ, ਜੂਠੀ ਹੱਥੀ ਅਸੁੱਧ ਹੂਆ, ਬੋਲਤਾ ਹੂਆ, ਜਪ ਨਾ ਕਰੇ। ਖੜਾ ਹੋਕਰ, ਲੰਬਾ ਪੜ ਕੇ, ਚਲਤਾ ਹੂਆ, ਖਾਤਾ ਹੂਆ, ਖੁਲੇ ਹਾਥ ਕਰ, ਸਿਰ ਕੋ ਬਹੁਤ ਬਸਤ੍ਰ ਸੇ ਢਕ ਕੇ, ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੂਆ, ਖੋਭ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ ਖੁਧਾ ਯੁਕ੍ਤ ਭਯਾ ਜਪ ਨਾ ਕਰੇ। ਗਲੀ ਮੇ, ਮੈਲੇ ਥਾਨ ਮੇ, ਅੰਧੇਰੇ ਮੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਜੁਤੀ ਪਹਰ ਕੇ, ਖਾਟ ਪੈ ਬੈਠ ਕੇ, ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਕੇ ਜਪ ਨਾ ਕਰੇ। ਬਿੱਲੀ, ਕੁਕੜ, ਕੂੰਜ, ਕੁੱਤਾ, ਬਾਂਦਰ, ਇਨ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਆਚਮਾਨ ਕਰ ਕੇ ਜਪੇ, ਛੋਹ ਜਾਵੇ ਤਬ ਸ੍ਨਾਨ ਕਰ ਜਪੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਪ ਕਰਕੇ, ਕੁਸਾ ਫੂਲ ਅਰਘ ਕਾ ਜਲ, ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਦਾਹਨੇ ਹਾਥ ਪੈ ਅਰਪਣ ਕਰੇ। ਜਪ ਕੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਮੋ ਤੀਨ ਤੀਨ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰੇ, ਦੇਵੀ ਕਾ ਜਪ ਕਰਤਾ, ਦੁਰਗਾ ਕੇ ਵਾਮੇ ਹਾਥ ਪੈ ਸੁਗੰਧੀ ਅੱਛਤ ਸਹਿਤ ਕੁਸਾ ਸੇ ਜਲ ਅਰਪਣ ਕਰੇ ; ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੋ ਜਪ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇ, ਜਪ ਸੰਖ੍ਯਾ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਸੇ ਹੋਮ ਕਰੇ, ਹੋਮ ਸੰਖ੍ਯਾ ਕੇ ਦਸਵੇ ਹਿੱਸੇ ਸੇ, ਤਰਪਣ ਔ ਮਾਰਜਨ ਕਰੇ, ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਉਤਮੋ ਕੋ ਭੋਜਨ ਕਰਾਵੇ, ਅਥਵਾ ਸਮਗ੍ਰ ਜਪ ਪੂਰਨ ਹੁਏ ਪੀਛੇ ਹੋਮਾਦਿ ਕਰੇ, ਜੇਕਰ ਦ੍ਰਬ੍ਯ ਕੀ ਨ੍ਯੂਨਤਾ ਸੇ, ਹੋਮ ਤਰਪਣਾਦਿਕ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਤਬ ਹੋਮ ਕੀ ਸੰਖ੍ਯਾ ਸੇ ਔ ਤਰਪਣ ਮਾਰਜਨ ਕੀ ਜਪ ਸੰਖ੍ਯਾ ਸੇ, ਦੂਣਾ ਦੂਣਾ ਜਪ ਕਰੇ ; ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ ਸੰਹਿਤਾ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਹੋਮ ਕੇ ਅਭਾਵ ਮੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਚੌਗੁਣਾ ਜਪ ਕਰੇ, ਛਤ੍ਰੀ ਖਟ ਗੁਣਾ ਕਰੇ, ਬੈਸ੍ਯ ਆਠ ਗੁਣਾ ਕਰੇ, ਸੂਦ੍ਰ ਜਿਸ ਵਰਣ ਕੇ ਪੁਰਖ ਕੇ ਆਸ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਰਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਜਪ ਸੰਖ੍ਯਾ ਕੇ ਤੁਲ੍ਯ ਜਪ ਕਰੇ, ਸੂਦ੍ਰ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਹੋਵੇ ਤਬ ਦਸ ਗੁਣਾ ਜਪ ਕਰੇ, ਸੂਦ੍ਰ ਕੇ ਤੁਲ੍ਯ ਹੀ ਸਭ ਵਰਣੋ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆ ਜਪ ਹੋਮਾਦਿ ਕਰੇਂ। ਗੁਰੁਮਤ ਕੇ ਕਲਪ ਅੰਗ, ਮੁਕ੍ਤ ਮਾਰਗ ਨਾਮ ਵਾਲੇ, 'ਸੁਧਾ ਪੂਰਕ' ਪੁਸਤਕ ਮੈ ਜਪ ਕੇ ਪਾਠ ਕੀ ਬਿਧਿ ਕੇ ਪੀਛੇ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਜਪ ਸਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਏਕ ਭਾਗ ਮਾਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੇਟ ਰੱਖੇ, ਮੂਰਖ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੋ ਭਾਗ ਭੇਟ ਰੱਖੇ, ਛੱਤ੍ਰੀ ਤੀਨ ਭਾਗ ਭੇਟ ਰੱਖੇ, ਬੈਸ੍ਯ ਸਾਢੇ ਤੀਨ ਭਾਗ ਭੇਟ ਰੱਖੇ, ਸੂਦ੍ਰ ਚਾਰ ਭਾਗ ਰੱਖੇ, ਪਾਠ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕੋ ਵਰਤਾਯ ਦੇਵੇ। ਓਂਕਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਲਖ ਬੇਰ ਜੁਗਤ ਸੋ ਜਪੈ, ਜੋ ਚਾਹੇ ਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਪੁਨਾ- ਬ੍ਰਹਮ ਕਮਲ ਪੁਤੁ ਮੀਨ ਬਿਆਸਾ ਤਪੁ ਤਾਪਨ ਪੂਜ ਕਰਾਵੈਗੋ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਮਲ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਬ੍ਯਾਸ ਰਿਖੀ ਮੀਨ- ਮਛੀ ਸੇ ਉਪਜੀ ਮਛੋਦਰੀ ਕਨ੍ਯਾ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਉਨ ਕਾ ਉਤਮ ਥਾਨੋ ਸੇ ਜਨਮ ਨਹੀ ਤੌ ਭੀ ਤਪ ਕੇ ਤਪਨੇ ਨੇ ਵਹੁ ਪੂਜ੍ਯ ਕੀਯੇ ਐਸੇ ਤਪ ਤਾਪਨ ਸਭ ਕੋ ਪੂਜ੍ਯ ਕਰੇ ਹੈ ਮੀਨ ਪਦ ਕੀ ਈਹਾ ਮਛੋਦਰੀ ਮੀਨ੍ਯ ਮੋ ਜਹਤ ਲਛਣਾ ਹੈ ਜੈਸੇ- ਥਨ ਚੋਖਤਾ ਮਾਖਨੁ ਘੂਟਲਾ। ਪਾਠ ਮੋ ਦੂਧ ਮੇ ਮਾਖਨ ਪਦ ਕੀ ਅਜਹਤਿ ਲਖਣਾ ਹੈ। ੧ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਜਪੁ॥ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਜਾਪ, ਸਵਾ ਲਾਖ ਬਿਧਿ ਸੰਜੁਗਤ ਕਰੇ, ਜੋ ਚਾਹੇ ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੰਕਲਪ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰੇ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਸ ਜਿਸ ਸਬਦ ਸਲੋਕ ਕਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, 'ਸੁਧਾ ਪੂਰਕ' ਕੀ ਪੁਸਤਕ ਮੋ ਦੇਖ ਕੇ ਕਰੇ। ਮਿਤ੍ਰਕਾ ਕਾ ਚੌਂਕਾ ਲਗਾਵੇ, ਊਪਰ ਕੁਸਾ ਵਿਛਾਵੇ, ਸ੍ਵੇਤ ਲੋਈ ਕਾ ਆਸਣ ਵਿਛਾਵੇਂ, ਊਪਰ ਪਦਮਾਸਨ ਕਰ ਬੈਠੇ, ਮੁਤ੍ਰ ਉਤਾਰੇ ਤਾਂ ਚੂਲੀ ਕਰੇ, ਚਰਣ ਧੋਇ ਕੈ ਬੈਠੇ, ਨਿੱਤਨੇਮ ਸੇ ਜਪੇ, ਧੂਪ ਦੀਪ ਨੈਵੇਦ੍ਯ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਪੁਸਪ ਜਲ ਪਾਤ੍ਰ ਆਗੇ ਰਾਖੇ, ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਧਾਰੇ, ਭੋਜਨ ਕਿਸੇ ਕੇ ਹਾਥ ਕਾ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਗੁਰੋ ਕਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰੇ ਸਦਾ ਐਸੇ ਕਰਤਾ ਪਾਠ ਪੂਰਣ ਕਰੇ।

**ਪੁਨਹਚਾਰੁ** ਦੇ. ਪੁਨਹ ਚਰਣ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮੰਤ੍ਰੁ ਤੰਤ੍ਰੁ ਅਉਖਧੁ ਪੁਨਹਚਾਰੁ।

**ਪੁੰਨਯ ਜਨ** ਸੰ. ਰਾਖਸ ; ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੁਰਖ।

**ਪੁਨਰ** ਸੰ. ਅਵਧਾਰਣ, ਨਿਰਣਯ ; ਭੇਦ ; ਅਧਿਕਾਰ ; ਪਖ੍ਯਾਤਰ ਅਰਥਾਤ ਦੂਜੀ ਵਾਰ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤਤੁ ਤਤ ਸਿਉ ਮਿਲਿਆ ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਹੀ।

**ਪੁਨਰਪਿ** ਦੇ. ਰੰਗਨ ਹੇਤ ਬਸਤ੍ਰ ਕਾ ਪਾਹ, ਯਥਾ- ਤਨੁ ਰੈਨੀ ਮਨੁ ਪੁਨ ਰਪਿ ਕਰਿ ਹਉ ਪਾਚਉ ਤਤ ਬਰਾਤੀ। ਸੰ. ਵਾ. ਪੁਨਾ ਜਨਮ ਕੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਰਥਾਤ ਫੇਰ ਭੀ ਜਨਮ ਹੋਵੇਗਾ ਐਸਾ ਖਿਆਲ। ਵਾ 'ਅਪਿ' ਕਾ ਸੰਦੇਹ ਅਰਥ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪੁਨਾ ਜਨਮ ਹੋਨੇ ਕਾ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤਤੁ ਤਤ ਸਿਉ ਮਿਲਿਆ ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਹੀ। ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਜੀਵ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਈਸ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਸੇ ਮਿਲੇ ਪੀਛੇ। ਪੁਨਾ ਗ੍ਯਾਨੀ ਕੋ ਜਨਮ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਵਾ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ।

**ਪੁੰਨਵਾਨ** ਸੰ. ਸੁਕ੍ਰਿਤੀ, ਧਨ੍ਯ।

**ਪੁੰਨਿ ਆਤਮਾ** ਗੁ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਆਤਮਾ ਭਾਵ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਨ ਵਾਲਾ।

**ਪੁੰਨੀ** ਦੇ. ਪੁੰਨਵਾਨ, ਧਰਮੀ, ਯਥਾ- ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ। ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਯਥਾ- ਮੁਹਲਤਿ ਪੁੰਨੀ ਚਲਣਾ ਤੂੰ ਸੰਮਲੁ ਘਰ ਬਾਰੁ। ਪੁਨਾ- ਤਿਸਨ ਬੁਝੀ ਆਸ ਪੁੰਨੀ ਮਨ ਸੰਤੋਖਿ ਧ੍ਰਾਪਿ।

**ਪੁੰਨੀਆ** ਦੇ. ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਯਥਾ- ਕਾਈ ਆਸ ਨ ਪੁੰਨੀਆ ਨਿਤ ਪਰ ਮਲੁ ਹਿਰਤੇ।

**ਪੁਨੀਹਾ** ਦੇ. ਪੂਰੀ ਭਈ, ਜੈਸੇ- ਸਗਲ ਆਸ ਪੁਨੀਹਾ।

**ਪੁਨੀਤ** ਦੇ. ਪਵਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਸੁਣਤੇ ਪੁਨੀਤ ਕਹਤੇ ਪਵਿਤੁ। ਸੰ. ਪੂਤ।

**ਪੁਬ** ਪ੍ਰਾ. ਪੂਰਬ, ਯਥਾ- ਤੇ ਪੀਵਹਿ ਸੰਤ ਕਰਹਿ ਮਨਿ ਮਜਨੁ ਪੁਬ ਜਿਨਹੁ ਸੇਵਾ ਕਰੀਆ। ਸੰ. ਪੂਰਬ।

**ਪੁਬਲੀ** ਗੁ. ਪੂਰਬਲੀ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਪਰਵਾਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਬਲੀ ਨ ਹੁਟਇ।

**ਪੁਰ** ਸੰ. ਨਗਰ, ਯਥਾ- ਵਸਦੀ ਸਘਨ ਅਪਾਰ ਅਨੂਪ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ। ਗੇਹ ; ਦੇਹ ; ਪਟਨਾ ਨਗਰ ; ਫੂਲ ਕੀ ਪੰਖੜੀਯੋਂ ਕਾ ਘੇਰ ; ਨਾਗਰ ਮੋਥਾ ; ਚਮੜਾ ; ਗ੍ਰਿਹੋਂ ਪਰਿ ਗ੍ਰਿਹ, ਚੁਬਾਰਾ, ਬਾਲਾਖਾਨਾ ; ਬਹੁਤ ਦੁਕਾਨੋ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗ੍ਰਾਮ, ਕਸਬਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ। ਫਾ. ਭਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪੁਰੁ ਕਰਿ ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਪਹਿਰਾ ਧੋਵਾ ਸਦਾ ਕਾਰਿ।

**ਪੁਰਈਆ** ਗੁ. ਪੂਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਰਖਿ ਰਖਿ ਚਰਣ ਹਰਿ ਤਾਲ ਪੁਰਈਆ। ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਚਰਣੋਂ ਕੋ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਹਰਿ ਕੇ ਦਰਸਨ ਹੇਤ ਤਾਲ ਪੂਰੇ ਹੈ।

**ਪੁਰਸਲਾਤ** ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਵਾ. ਦੋਜਕ ਕੇ ਰਸਤੇ ਕਾ ਪੁਲ, ਯਥਾ- ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ ਪੁਰਸਲਾਤ ਕੰਨੀ ਨ ਸੁਣੀ ਆਇ। ਖੰਡੇ ਸੇ ਤੀਖਾ ਔ ਵਾਲ ਸੇ ਬਾਰੀਕ ਵਹੁ ਪੁਲ ਹੈ ਤੁਮਨੇ ਹੇ ਜਨੋ ! ਕਬੀ ਕੰਨੀ ਨਹੀ ਸੁਨਾ। ਪੁਨਾ ਯਵਨ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਨਰਕ ਕੇ ਰਸਤੇ ਮੇ ਏਕ ਪੁਲ ਆਤਾ ਹੈ, ਵਹੁ ਕੇਸ ਤੇ ਬਾਰੀਕ ਹੈ ਖੜਗ ਕੀ ਧਾਰ ਤੇ ਤੀਖਣ ਹੈਂ, ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਸਭ ਜਨੋ ਕਾ ਉਸ ਪੈ ਲਖਣਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਮੇ ਵੈਤਰਣੀ ਪੈ ਸਭ ਕਾ ਲਖਣਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਪੁੰਨੋ ਵਾਲੇ ਸੁਖ ਸੇ ਲਖ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਪਾਪੀਓਂ ਕਾ ਅੰਗ ਕਟ ਕਰ ਗਿਰ ਪੜਤੇ ਹੈਂ, ਵਹੁ ਪਰਮ ਦੁਖ ਪਾਤੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਪੁਲ ਪੈ ਸੁਖ ਸੇ ਲਖਨੇ ਹੇਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਕਰਾਈਦ ਕੇ ਦਿਨ, ਹਿੰਦ ਮੋ ਬਕਰੇ ਅਰਬ ਮੋ ਗਊਆਂ ਮਾਰਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਯੇ ਉਸ ਪੁਲ ਪੈ, ਹਮ ਕੋ ਅਪਨੀ ਪੀਠ ਪੈ ਬੈਠਾਇ ਸੁਖ ਸੇ ਲਖਾਵੇਗੇ, ਜੈਸੇ ਹਿੰਦੂਓਂ ਕੇ ਬੈਤਰਣੀ ਪੈ ਗਊਆਂ ਲਖਾਤੀ ਹੈ। 'ਸਿਰਾਤ' ਅਰਬੀ ਮੋ ਪੁਲ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, 'ਪੁਰੁ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੋ ਬਡੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, 'ਸਿਰਾਤ' ਕਾ 'ਸਲਾਤ' ਹੋ 'ਪੁਰ' ਕਾ 'ਪੁਲ' ਬਨ, ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਨਾਮ 'ਪੁਰਸਲਾਤ' ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ 'ਪੁਲ' ਕਾ 'ਪੁਰ' ਬਨ ਅਰਬੀ ਕੇ 'ਸਿਰਾਤ' ਕਾ 'ਸਲਾਤ' ਹੋ ਦੋਨੋ ਭਾਖਾ ਕੇ ਪਦ ਦ੍ਰਿਢ ਪੁਲ ਕੇ ਵਾਚਕ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਅਰਬੀ ਮੋ 'ਸਿਰਾਤਲ ਮੁਸਤਕੀਮ' ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ।

**ਪੁਰਸਾ** ਗੁ. ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੇ, ਯਥਾ- ਅਥੋਨ ਪੁਰਸਾਦਮਰਾ।

**ਪੁਰਸਾਈ** ਗੁ. ਪੁਰਖਾਰਥ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਗੈ ਖਸਮੈ ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ। ਵਗ ਕੇ ਖਸਮ ਕਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖਾਰਥ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੋ ਹਨਨ ਕਰੇ।

**ਪੁਰਖ** ਸੰ. ੧. ਪੁਰਿ ਪੁਰਿ ਵਿਖੇ ਅਰਥਾਤ ਬਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਵਰਗ ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਅੰਤਰਿਖਾਦਿ ਸਥਾਨੋ ਮੇ ਸੂਰਯ ਵਾਯੂ ਅਗਨਿ ਰੂਪ ਸੇ ਜੋ 'ਸੀਦਤਿ'- ਥਿਰ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਕਹੀਏ ਪੁਰਖ ੨. ਵਾ ਪੁਰੁ ਨਾਮ ਬਹੁਤੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ, ਮਨਬਾਂਛਿਤੇ ਕਰਮ ਫਲੋਂ ਕੋ 'ਸੁਨੋਤਿ' ਦੇਵੇ ਸੋ ਕਹੀਏ ਪੁਰਖ ੩. ਅਥਵਾ ਪੁਰੁ ਕਹੀਏ ਬਹੁਤੇ ਭਵਨੋ ਕੋ ਸੰਹਾਰ ਸਮੇ 'ਸਜਤਿ' ਨਾਸ ਕਰੇ ਸੋ ਕਹੀਏ ਪੁਰਖ, ਇਨ ਤੀਨੋ ਅਰਥੋਂ ਮੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋਈ ਮਹਾਭਾਰਤ ਮੇ ਬਯਾਸ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੇ ਹੈਂ- ਪੂਰਣਾਤਸਦਨਾਤਚੈਵ ਤਤੋ ਸੌ ਪੁਰਖੋਮਤ:। ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਕਰਮੋ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਨ ਬਾਛਿਤ ਫਲੋਂ ਕੋ ਦੇ ਕਰ ਪੂਰਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਔ ਸੂਰਯਾਦਿ ਰੂਪ ਸੇ ਪੁਰੋਂ ਮੇ ਥਿਰ ਹੋਨੇ ਤੇ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਯਹ ਭਾਰਤ ਕੇ ਬਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਇਸੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ, ਜਪ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ। ੪. ਮਨੁਖਯ ੫. ਸਾਂਖਯ ਮਤ ਮੇ ਪਚੀਸਵਾ ਤਤ੍ਵ ਆਤਮਾ ੬. ਵੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੇ ਦੇਹ ਰੂਪ ਪੁਰਿ ਵਿਖੇ ਸਯਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ੭. ਪੁੱਨਾਗ ਬ੍ਰਿਛ ੮. ਮੇਖ ਮਿਥਨਾਦਿ ਬਿਖਮ ਰਾਸੀਆਂ ੯. ਮੰਗਲਾਦਿਕ ਗ੍ਰਹ।

**ਪੁਰਖਈਆ** ਗੁ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਿ ਪੁਰਖਈਆ।

**ਪੁਰਖਪਤਿ** ਸੰ. ਨਿਖਲ ਜਨੋ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਸਾਧੂ ਪੁਰਖੁ ਪੁਰਖਪਤਿ ਪਾਇਆ।

**ਪੁਰਖਾਰਥੁ** ਸੰ. ਬਲ ; ਉੱਦਮ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਕੈ ਮਨਿ ਇਹੁ ਪੁਰਖਾਰਥੁ।

**ਪੁਰਖੈ** ਦੇ. ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪੁਰਖੈ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਿਆ ਗੁਰੁ ਪਾਇਆ।

**ਪੁਰਜਾ** ਪੰ. ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ, ਯਥਾ- ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ।

**ਪੁਰੰਦਰੀਏ** ਦੇ. ਬਹੁਤ ਕੁਟੰਬ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਯਥਾ- ਆਨੀਲੇ ਕੁੰਭੁ ਭਰਾਈਲੇ ਊਦਕ ਰਾਜ ਕੁਆਰਿ ਪੁਰੰਦਰੀਏ। ਸੰ. ਪੁਰੰਧ੍ਰੀ।

**ਪੁਰਬ** ਦੇ. ਉਤਸਵ, ਖੁਸੀ, ਜੈਸੇ- ਗੁਰੁ ਪੁਰਬ। ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਜਨਮਾਦਿ ਸਮੇ ਕੀ ਖੁਸੀ ; ਗ੍ਰੰਥਿ, ਗਾਂਠ, ਜੈਸੇ ਬਾਂਸ ਕੀ ਔ ਇੱਖ ਕੀ ਗੱਠਾਂ ਹੈ ; ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਵਿਛੇਦ ਥਾਨ ਜੈਸੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਕੇ ਪਰਬ ਹੈਂ ; ੧. ਅਸ੍ਟਮੀ ੨. ਅਮਾਵਸ੍ਯਾ ੩. ਪੁਨ੍ਯਾ ੪. ਚੌਦਸ ੫. ਸੂਰਯ ਕੀ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ, ਯੇ ਮਹੀਨੇ ਮਹੀਨੇ ਮੇ ਆਵਨੇ ਵਾਲੇ ਉੱਤਮ ਕਾਲ ; ਮਹਾਤਮ ਵਾਲਾ ਜੋਗ, ਜੈਸੇ ਅਭਿਜਿਤ ਨਛਤ੍ਰ ਕਾ ਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਗੁਰੁ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਮੋ ਅਭੀਚ ਕਾ ਪੁਰਬ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਵਣੁ ਪੁਰਬੁ ਅਭੀਚੁ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸੁ ਭਇਆ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਆਪਿ ਕਰਤੈ ਪੁਰਬੁ ਕੀਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੁਲਖੇਤਿ ਨਾਵਣਿ ਗਇਆ। ਸੰ. ਪੁਰਬ।

**ਪੁਰਬਾਇਆ** ਦੇ. ਸਭੀ ਕੁੰਭਾਦਿਕ ਪਰਬ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਲੈਤ ਸਗਲ ਪੁਰਬਾਇਆ।

**ਪੁਰਬਾਣਿਆ** ਗੁ. ਪਰਬੋਂ ਕੇ, ਯਥਾ- ਤੀਰਥ ਧਰਮ ਵੀਚਾਰ ਨਾਵਣ ਪੁਰਬਾਣਿਆ।

**ਪੁਰਬੀ** ਦੇ. ਪੁਰਬੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਪੁਰਬੀ ਨਾਵੈ ਵਰਨਾਂ ਕੀ ਦਾਤਿ। ਤੀਰਥੋਂ ਮੇ ਪਰਬੋਂ ਮੇ ਸਨਾਨ ਕਰ ਨਾਨਾ ਰੰਗ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰੋਂ ਤਥਾ ਗਊਓਂ ਕੇ ਦਾਨ ਕਰਨੇ।

**ਪੁਰਵਾ** ਦੇ. ਪੁ. ਕਸੋਰਾ ; ਪੂਰੇ ਕੀ ਹਵਾ।

**ਪੁਰਾਇਨਿ** ਗੁ. ਚੁਪਤੀ ਬੂਟੀ ਤੁਲਜ ਅਲੇਪ, ਯਥਾ- ਜਲ ਪੁਰਾਇਨਿ ਰਸ ਕਮਲ ਪਰੀਖ।

**ਪੁਰਾਣ** ਸੰ. ੧. ਸਰਗ ੨. ਪ੍ਰਤਿਸਰਗ ੩. ਬੰਸ ੪. ਮਨ੍ਵੰਤਰ ੫. ਬੰਸਾਨੁਚਰਿਤ, ਇਨ ਪਾਂਚੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਤੇ ਬ੍ਯਾਸਾਦਿਕੋ ਕੇ ਬਨਾਏ ਬਡੇ ਗ੍ਰੰਥ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਮਹਤਤ੍ਵ, ਤ੍ਰਿਧਾ ਹੰਕਾਰ, ਪੰਚ ਸੂਖਮ ਭੂਤ, ਮਨ ਸਹਿਤ ਗ੍ਯਾਰਾ ਇੰਦ੍ਰਯ, ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਕੇ ਵਿਖਯੋਂ ਕੀ ਰਚਨਾ ਸਰਗ ਹੈ। ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਲ ਮੇਂ ਸਰਬ ਕਾਲਯ ਹੋਨਾ ਪ੍ਰਤਿਸਰਗ ਹੈ। ਰਾਜਿਓਂ ਕੇ ਅਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂ ਕੇ ਕੁਲੋਂ ਕਾ ਬਰਣਨ ਬੰਸ ਹੈ। ਏਕ ਮਨੁ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁ ਕਾ ਮਨੁ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਇੰਦ੍ਰ ਕਾ ਰਿਖਿਯੋਂ ਕਾ ਬਰਣਨ ਮਨੁ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਰਾਜਿਓਂ ਕੇ ਅਰ ਰਿਖੀਓਂ ਕੇ ਬੰਸੋ ਮੇ ਜੋ ਬੰਸਧਰ ਅਰਥਾਤ ਜਿਨ ਕੇ ਨਾਮੋ ਸੇ ਗੋਤ ਚਲੇ ਤਿਨ ਕਾ ਬਰਣਨ ਬੰਸਾਨੁਚਰਿਤ ਹੈ। ਪੁਰਾਣ ਗ੍ਰੰਥ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ- ਏਕ ਮਹਾਂ ਪੁਰਾਣ, ਦੂਜੇ ਉਪ ਪੁਰਾਣ ਹੈਂ। ਜਿਨ ਮੇਂ ਪੂਰਬ ਕੇ ਸਰਗਾਦਿ ਪਾਂਚੋ ਬਰਣਨ ਕੀਏ ਗਏ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਉਪ ਪੁਰਾਣ' ਹੈ, ਐਸੇ ਕਾਲੀ ਕਲਕੀ ਆਦਿਕ ਬਹੁਤ ਹੈਂ। ਜਿਨ ਮੇਂ ਸਰਗਾਦਿ ਦਸ ਬਰਣਨ ਕੀਏ ਗਏ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਮਹਾ ਪੁਰਾਣ' ਹੈ, ਸਰਗਾਦਿ ਦਸ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਸਰਗ ੨. ਬਿਸਰਗ ੩. ਬ੍ਰਿਤਿ ੪. ਰਖ੍ਯਾ ੫. ਮਨ੍ਵੰਤਰ ੬. ਬੰਸ ੭. ਬੰਸਾਨੁਚਰਿਤ ੮. ਸੰਸ੍ਥਾ ੯. ਹੇਤੁ ੧੦. ਅਪਾਸ੍ਰਯ। ੧-੩. 'ਸਰਗ' 'ਬਿਸਰਗ' ਕੇ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਗਏ, 'ਬ੍ਰਿਤਿ' ਆਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਚਰੋਂ ਕੇ ਅਚਰ ਅੰਨ ਹੈ ੪. ਯੁਗ ਯੁਗ ਮੇਂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੀ ਰਖ੍ਯਾ ਹੈ ੫. ਮਨ੍ਵੰਤਰ ੬. ਬੰਸ ੭. ਬੰਸਾਨੁਚਰਿਤ, ਤੀਨੋ ਕੇ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸੰਸ੍ਥਾ ਪ੍ਰਲਯ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ- ੧. ਨਿਤ੍ਯ ੨. ਨੈਮਿੱਤਕ ੩. ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ੪. ਆਤੰਯਤਿਕ। ੯. ਹੇਤੁ- ਜੀਵ ਹੈ ਜੋ ਸਰਗਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਕਰਮ ਦ੍ਵਾਰਾ ਰਚਿਤਾ ਹੈ ੧੦. ਅਪਾਸ੍ਰਯ- ਜੋ ਜਾਗ੍ਰਤਾਦਿ ਜੀਵ ਕੀ ਅਵਸਥਾਓਂ ਸੇ ਜੁਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅਪਾਸ੍ਰਯ ਹੈ ; ਪੁਰਾਣੋਂ ਕੇ ਤਾਮਸਾਦਿ ਤੀਨ ਭੇਦ ਹੈਂ। ੧. ਮਤਸ ੨. ਕੂਰਮ ੩. ਲਿੰਗ ੪. ਸਿਵ ੫. ਸਕੰਦ ੬. ਅਗਨਿ, ਯੇ ਖਟ ਤਾਮਸ ਹੈ। ੧. ਬਿਸਨੁ ੨. ਨਾਰਦ ੩. ਭਾਗਵਤ ੪. ਗਰੁੜ ੫. ਪਦਮ ੬. ਬਰਾਹ, ਯੇ ਖਟ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਹੈ। ੧. ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ੨. ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰਤ ੩. ਮਾਰਕੰਡੇਯ ੪. ਭਵਿਖ੍ਯਤ ੫. ਵਾਮਨ ੬. ਬ੍ਰਹਮ, ਯੇ ਖਟ ਰਾਜਸ ਹੈ। ਤਾਮਸ ਨਰਕ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਰਾਜਸ ਸ੍ਵਰਗ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਮੁਕਤੀ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਲਿਖ, ਪੰਚ ਦੇਵਨ ਕੇ ਪੂਜਕੋ ਨੇ, ਪੁਰਾਣੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਟਾ ਹਲਕੀ ਕਰ ਛੋਡੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਬਿਸਨੁ ਭਕਤੋਂ ਨੇ ਬਿਸਨੁ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਪੁਰਾਣੋ ਕੋ ਸਾਤਕ ਮਾਨ ਇਤਰੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀ, ਸੂਰਯ ਕੇ ਭਕਤੋ ਨੇ ਸੂਰਯ ਬਿਨਾ ਇਤਰੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀ, ਗਣੇਸ ਪੂਜਕੋਂ ਨੇ ਗਣੇਸ ਬਿਨਾ ਇਤਰੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀ, ਸਕਤੀ ਪੂਜਕੋਂ ਨੇ ਸਭ ਸੇ ਅਧਿਕ ਸਕਤੀ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਲਿਖ, ਬਹੁਤ ਸੀ ਵੇਦ ਵਾਹਯ ਤੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕੀ ਰੀਤਿ ਹੀ ਭਰ ਦਈ, ਕਿਉਂਕੇ ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਦੋ ਅੰਸ ਹੈਂ, ਏਕ ਵੈਦਕ ਦੂਸਰਾ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ, ਜੇਤਾ ਵੇਦ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਹੈ, ਤੇਤਾ ਵੈਦਕ ਹੈ, ਜੇਤਾ ਵੇਦ ਮੇਂ ਲਿਖੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਹੈ, ਓਤਾ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਅੰਸ ਹੈ, ਤੰਤ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਯਾਮਲ ਰੁੱਦ੍ਰਯਾਮਲਾਦਿ ਵੇਦ ਸੇ ਬਿਰੁੱਧ ਅਰਥ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਜੁਦੇ ਹੈ, ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਤਿਨ ਮੇਂ ਪੰਚ ਦੇਵਨ ਕੇ ਪੂਜਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਹੈ। ਬ੍ਯਾਸ ਰਚਿਤ ਪੁਰਾਣੋ ਸੇ ਪਹਲੇ ਉਨ ਕੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਵੇਦੋਂ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਮਨ ਕੀ ਰੁਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ ਤੰਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨ, ਸਿਵਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਭਕਤ ਬਨੇ ਹੂਏ ਦੇਖ, ਉਨ ਸਭ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਬ੍ਯਾਸ ਰਿਖਿ ਨੇ ਵੇਦ ਕੇ ਅੰਸੋ ਸਾਥ, ਤੰਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਅੰਸ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੁਰਾਣ ਬਨਾਏ, ਜੋ ਸਭ ਲੋਕ ਵੇਦੋ ਕੇ ਅੰਸੋ ਕੋ ਭੀ ਜਾਨਤੇ ਰਹੇਂ ਅਰ ਜਿਨ ਤੰਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਨ ਕੀ ਜਿਸ ਦੇਵਤਾ ਮੇਂ ਸ੍ਰਧਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੋ ਮੁੱਖ ਜਾਨ ਪੂਜਤੇ ਰਹੇਂ, ਪਰੰਤੂ ਵਹੁ ਲਿਖਨਾ ਬਡੀ ਭਾਰੀ ਗਡਣ ਹੋ ਗਯਾ, ਜਿਸ ਮੇਂ ਗਡ ਕਰ ਅਨੇਕ ਪੰਡਿਤ ਭੀ ਉਨ ਕੀ ਕਠਨ ਰੀਤਿ ਸੇ ਬ੍ਯਵਸਥਾ ਲਗਾਵੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਦਿਖਾਤੇ ਹੈਂ, ਕੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਕਿਛ ਬ੍ਯਾਸ ਨੇ, ਇਨ ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਬ੍ਯਵਸਥਾ ਕਰੀ ਸੋਈ ਸਾਰ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਬੈਸਨੋ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿਨ ਮੋ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਹੈ ਸੋ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਹੈ ਵਹੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਹੈਂ, ਰਾਜਸ ਤਾਮਸ ਬੰਧ ਦਾਤਾ ਹੈਂ ਜਿਨ ਦੇਵਨ ਕੀ ਤਿਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੈ ਸੋ ਪੂਜਨ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀ ਐਸੇ ਹੀ ਉਨ ਦੇਵਨ ਕੇ ਭਕਤੋਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਪੂਜ੍ਯ ਦੇਵਨ ਬਿਨਾ ਬਿਸਨੁ ਕੋ ਛਲੀਆ ਲਿਖ ਅਪੂਜ੍ਯ ਠਹਰਾਯਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਪੁਰਾਣੋ ਮੇਂ ਲਿਖੀ ਸਾਤ੍ਵਿਕਾਦਿ ਬ੍ਯਵਸਥਾ ਤੁੱਛ ਹੈ, ਵਿਰੋਧ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ, ਬ੍ਯਾਸ ਬਚਨ ਮਾਨ ਸਭ ਪੁਰਾਣੋ ਕੋ ਸੱਚਾ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਤਾਮਸਾਦਿ ਭੇਦ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਪੀਛੇ ਸੇ, ਮੂਢ ਪੰਡਿਤੋਂ ਨੇ ਬਨਾ ਕਰ ਮਿਲਾਏ ਹੈਂ, ਪੁਰਾਣੋਂ ਮੇ ਤੋ ਕੇਵਲ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਕਾਰਣ ਔ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਕਾ ਬਰਣਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਜੋ ਪੁਰਾਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈਂ, ਤਿਸ ਮੋ ਉਸ ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਕਾਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਇਤਰੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਸੇ ਤਿਸ ਮੋ ਕਾਰਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਿਵ ਸਕਤੀ ਗਣੇਸ ਸੂਰਯ ਬਿਸਨੁ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਾਰਯ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈ, ਸਭ ਪੁਰਾਣੋਂ ਮੇ ਕਾਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਹੈ ਕਾਰਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੇ ਬ੍ਯਾਸ ਰਿਖਿ ਕਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ, ਕਾਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੋ, ਕਾਰਯ ਕੀ ਪੂਜਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਬਹੁਤੇ ਐਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਪੁਰਾਣ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸਾਥ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਾ

ਗੋਪੀਆਂ ਸਾਥ, ਇੰਦ੍ਰ ਕਾ ਅਹਲਜਾ ਸਾਥ ਬਜਭਿਚਾਰ ਕਰਮ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਸਾਥ ਹੀ ਉਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਉੱਤਮ ਫਲੋਂ ਕਾ ਲਾਭ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਸੋ ਮਿਥਯਾ ਹੈ, ਕਿੰਉਕਿ ਕੁਕਰਮੀ ਪੂਜਾ ਕੇ ਯੋਗੁ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਸੇ, ਉੱਤਮ ਫਲ ਕਾ ਲਾਭ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਤਾ ਤੇ ਐਸੇ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਪੁਰਾਣ ਕੇਵਲ ਮਿਥਯਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਪੜਨੇ ਸੁਣਨੇ ਯੋਗੁ ਨਹੀ ਗੱਪ ਹੈ, ਇਸੀ ਲੀਏ ਇਨ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇਵਲ ਵੇਦ ਪੜਨੇ ਚਾਹੀਏ, ਮੇਰੇ ਬਿਚਾਰ ਮੇਂ ਯਹ ਸਾਰ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਸਰਗ ਬਿਸਰਗਾਦਿ ਅਰਥ, ਬਿਸਤਾਰ ਸੇ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ਸੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਝੂਠੇ ਨਹੀ ਸੱਚੇ ਹੈਂ, ਕਿੰਉਕੇ ਵੇਦ ਮੇਂ ਭੀ ਸਰਗ ਬਿਸਰਗ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਐਸੇ ਹੀ ਸੁਨੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਮਨੁ ਕਾ ਨਾਮ, ਮਨੁ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਨਾਮ, ਮਨੁ ਕੇ ਸਮੇ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰੋਂ ਕਾ, ਰਿਖਿਯੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਬਰਣਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੋ ਵੇਦ ਮੇਂ ਭੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਮੇ, ਰਿਖੀਓਂ ਕੇ ਮਾਤ੍ਰੀ ਪਿਤਰੀ ਬੰਸੋਂ ਕਾ ਔ ਰਾਜਬੰਸੋਂ ਕਾ ਥੋੜਾ ਮਾਤ੍ਰ ਬਰਣਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜੇਕਰ ਪੁਰਾਣ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਕਿਸੇ ਰਾਜਾ ਕੇ ਬੰਸ ਕੀ ਹੀ ਖਵਰ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ, ਜੋ ਕੌਨ ਕਿਸ ਕਾ ਬਾਪ ਥਾ ਅਰ ਕੌਨ ਕਿਸ ਕਾ ਬੇਟਾ ਥਾ, ਯਹ ਕੇਵਲ ਪੁਰਾਣੋ ਸੇ ਹੀ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਬੰਸ ਪ੍ਰਵਰਤਕ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਹਾਲ ਭੀ, ਪੁਰਾਣੋ ਸੇ ਹੀ ਜਾਨ ਪੜਤਾ ਹੈਂ, ਨਾਨਾ ਦੇਸਵਾਸੀ ਜਨੋ ਕਾ, ਅਰ ਦੇਸੋਂ ਕੇ ਨਦੀ ਨਾਲੇ ਕਾ ਹਾਲ ਭੀ ਪੁਰਾਣੋ ਸੇ ਹੀ ਜਾਨ ਪੜਤਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪੁਰਾਣ ਭਾਰਤਖੰਡ ਕੀ ਤਾਰੀਖ ਹੈ, ਅਨੇਕ ਅੰਸੋ ਕੇ ਬਰਣਨ ਮੇ ਪੂਰੀ ਸੱਚੀ ਹੈ ਉਸਤਤੀ ਅੰਸ ਮੇ ਝੂਠੀ ਜਾਨੀ ਜਾਵੇ, ਤੌ ਵੇਦ ਮੇਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਬਚਨ ਅਰਥਵਾਦ ਰੂਪ ਹੈ ਉਨ ਕੋ ਭੀ ਮਿਥਯਾ ਗ੍ਰੰਥ ਕਹਨਾ ਹੋਗਾ, ਜੇਕਰ ਅਰਥਵਾਦ ਬਚਨ, ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਮੇ ਹੈਂ, ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਗ ਮੇ ਨਹੀ ਔ ਬ੍ਰਹਾਮਣ ਭਾਗ ਵੇਦ ਨਹੀ, ਵੇਦ ਕੇਵਲ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਗ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੇ ਅਰਥਵਾਦ ਵਚਨ ਨਹੀ, ਯਹ ਕਹੋ, ਤਬ ਮੰਤ੍ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੋ ਹੀ ਵੇਦ ਹੈਂ, ਕੇਵਲ ਮੰਤ੍ਰ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀ, ਯਹ ਵਿਚਾਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਤੁਲਜ ਪੁਰਾਣ ਭੀ, ਸਰਗਾਦਿ ਅਰਥ ਕਹਨੇ ਮੇ ਸੱਚੇ ਹੈ, ਏਤਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ ਕੰਡਾ ਪੱਤੇ ਛੋਡ ਫਲ ਓਰ ਖਯਾਲ ਕਰੇ, ਗੁਣਗ੍ਰਾਹੀ ਕੋ ਦੋਖ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਸੇ ਭੀ ਗੁਣ ਮਿਲੇ ਹੈ ਦੋਖਗ੍ਰਾਹੀ ਕੋ ਗੁਣ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਸੇ ਭੀ ਦੋਖ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਮਣੀ ਜਟਿਤ ਮੰਦ੍ਰ ਮੇਂ ਚੀਟੀ ਕੋ ਛਿਦ੍ਰ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਪੀਛੇ ਲਿਖੀ ਪੁਰਾਣੋ ਸੇ ਮਿਲਨੇ ਵਾਲੀ ਬਾਤੋਂ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਭੀ ਔਰ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਹੀ ਕਹ ਸਕੇ, ਯਾਤੇ ਤਾਰੀਖ ਜਾਨ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨੇ ਔ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਯੋਗੁ ਹੈ, ਜੋ ਇਨ ਕੋ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਅਨੁਪਾਇਨੀ ਭਗਤੀ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਅਰ ਭੂਖੇ ਕੋ ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਗੁਰੁ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਸੁਣਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਅਵਸਜ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਯਥਾ- ਤੈ ਨਰ ਕਿਆ ਪੁਰਾਨੁ ਸੁਨਿ ਕੀਨਾ।

**ਪੁਰਾਣਾ** ਪੰ. ਪੁਰਾਨਾ ਬਸਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਹੋਇ ਪੁਰਾਣਾ ਸੁਟੀਐ ਭੀ ਫਿਰਿ ਪਾਈਐ ਹੋਰੁ।

**ਪੁਰਾਣੀ** ਦੇ. ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਅਚੁਤ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜਸੁ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣੀ ਗਾਇਆ। ਪੁਨਾ- ਮਾਸੁ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਸੁ ਕਤੇਬੀ ਚਹੁ ਜੁਗਿ ਮਾਸੁ ਕਮਾਣਾ। ਪੁਰਾਤਨ, ਯਥਾ- ਏਹੁ ਜੋਬਨੁ ਸਾਸੁ ਹੈ ਦੇਹ ਪੁਰਾਣੀ। ਬੋਦੀ, ਜੈਸੇ- ਪੁਰਾਣੀ ਲਕੜੀ। ਪੰ. ਬੈਲੋ ਕੇ ਹੱਕਨੇ ਕੀ ਲਕੜੀ।

**ਪੁਰਾਤਨੁ** ਸੰ. ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ; ਬਿਸਨੁ ਹਰਿ ; ਪੁਰਾਨੇ ਭਗਤ ਜਨ, ਯਥਾ- ਜੋ ਜੋ ਤਰਿਓ ਪੁਰਾਤਨੁ ਨਵਤਨੁ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਹਰਿ ਦੇਵਾ।

**ਪੁਰਾਨ** ਦੇ. ਪੁਰਾਣ ਗ੍ਰੰਥ, ਯਥਾ- ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਮਤ ਸੁਨਿ ਨਿਮਖ ਨ ਹੀਏ ਬਸਾਵੈ। ਪੁਰਾਤਨ।

**ਪੁਰਾਨੀ** ਦੇ. ਜੀਰਣ।

**ਪੁਰਾਬ** ਫਾ. ਭਰਾ ਹੂਆ ਜਲ, ਯਥਾ- ਪੁਰਾਬ ਖਾਮ ਕੂਜੈ ਹਿਕਮਤਿ ਖੁਦਾਇਆ। ਭਰਾ ਹੂਆ ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਜਲ ਇਸ ਦੇਹ ਰੂਪ ਕੱਚੇ ਕੁੱਜੇ ਮੇਂ।

**ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ** ਵਾ. ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ ਰੂਪ ਥਾਨ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ।

**ਪੁਰੀ** ਸੰ. ਨਗਰੀ, ਯਥਾ- ਸਿਵ ਕੀ ਪੁਰੀ ਬਸੈ ਬੁਧਿ ਸਾਰੁ। ਸੰਨਯਾਸੀਓ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸੇਸ।

**ਪੁਰੀਆ** ਦੇ. ਸ੍ਵਰਗਾਦਿ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ। ਕੋਈ ਇਸ ਕਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕੇ ਬੋਝ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਅਯੋਗੁ ਹੈ ਕਿੰਉਕਿ ਭੁੱਖ ਕੇਵਲ ਖ੍ਯੁਧਾ ਕਾ ਨਾਮ ਨਹੀ ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ਕਾ ਭੀ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ਵਾਲਾ ਨਿਖਲ ਲੋਕੋਂ ਕੋ ਬੰਨ ਸਕੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪੁਰੀਆਂ ਈਹਾ ਲੋਕ ਹੀ ਲੇਨੇ। ਨਗਰ ਮਾਤ੍ਰ ; ਪੁੜੀਆ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰਾ ਧੂਰਿ ਸਕੇਲਿ ਕੈ ਪੁਰੀਆ ਬਾਂਧੀ ਦੇਹ। ਨਾਨਾ ਔਖਧੀਓ ਕੀ ਪੁੜੀ ਵਤ ਪਾਂਚ ਤਤ੍ਵੋਂ ਕੀ ਪੁੜੀ ਬਾਂਧੀ ਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਦੇਹ।

**ਪੁਰੀਏ** ਗੁ. ਪੂਰਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਡਰਕ ਵਨਾ।

**ਪੁਰੁ** ਸੰ. ਪ੍ਰਚੁਰ, ਅਧਿਕ ; ਦੇਵ ਲੋਕ, ਤਿਸ ਕੋ ਕਰਮੀ ਪੂਰਣ ਕਰੇ ਹੈਂ ਇਸ ਲੀਏ ਦੇਵ ਲੋਕ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ; ਯਯਾਤੀ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ; ਯੁਧਿਸਟਰ ਰਾਜਾ ਕੀ ਸਭਾ ਕਾ ਪੁਰਖ ਬਿਸੇਖ ; ਪਰਾਗ, ਫੂਲੋ ਕੀ ਰਜ ; ਦੈਤਜ ਬਿਸੇਖ।

**ਪੁਲ** ਸੰ. ਸੇਤੁ ; ਵਟ ਮਾਤ੍ਰ, ਮੀਡ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਪੁਲਾੜ** ਪੰ. ਪੋਲ।

**ਪੁੜ** ਪੰ. ਤਹ, ਯਥਾ- ਪੁੜੁ ਧਰਤੀ ਪੁੜੁ ਪਾਣੀ ਆਸਣੁ ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਚਉਬਾਰਾ। ਚੱਕੀ ਕੇ ਪੁੜ, ਯਥਾ- ਦੁਇ ਪੁੜ ਚਕੀ ਜੋੜਿ ਕੈ ਪੀਸਣ ਆਇ ਬਹਿਠੁ।

**ਪੁੰਅਰ** ਗੁ. ਧੁਣੀ, ਯਥਾ- ਪੁੰਅਰ ਤਾਪ ਗੇਰੀ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰਾ। ਧੁਣੀ ਕਾ ਤਾਪਨ ਔ ਗੇਰੀ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਨੇ ਹੇਤ, ਬਿਪਤੀ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਘਰ ਦੌੜਤਾ ਹੈ।

**ਪੁੰਗੜਾ** ਦੇ. ਮੱਛੀ ਕਾ ਬੱਚਾ ; ਬੱਚਾ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਨ ਹਉ ਤੇਰਾ ਪੁੰਗੜਾ ਨ ਤੂ ਮੇਰੀ ਮਾਇ।

**ਪੁਛਉ** ਗੁ. ਪੁਛਾਂ, ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਕਰਾਂ, ਯਥਾ- ਜਾ ਤਉ ਭੀਤਰਿ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਵਹਿ ਪੁਛਉ ਬਾਤ ਨਿਰੰਤੀ।

**ਪੁੰਛਟ** ਗੁ. ਪੁੰਛ ਪੈ, ਯਥਾ- ਤੇਰੀ ਪੁੰਛਟ ਊਪਰਿ ਝਮਕ ਬਾਲ।

**ਪੁਛਤ** ਦੇ. ਪੁਛਤਾ ਹੋ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਚਰਣ ਲਾਗਿ ਹਮ ਬਿਨਵਤਾ ਪੁਛਤ ਕਹ ਜੀਉ ਪਾਇਆ।

**ਪੁਛਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਕਰ, ਯਥਾ- ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ।

**ਪੁਜਸਿ** ਦੇ. ਪਹੁਚਤੇ, ਯਥਾ- ਪੁਜਸਿ ਨਾਹੀ ਹਰਿ ਹਰੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਅਮੋਲ। ਪੁਜਤਾ, ਯਥਾ- ਸਿਲ ਪੁਜਸਿ ਬਗੁਲ ਸਮਾਧੰ। ਪਖਾਣ ਕੋ ਪੂਜਤਾ ਹੂਆ ਬਗਲ ਸਮਾਧ ਲਗਾਵੇ ਹੈ।

**ਪੁਜਹਿ** ਦੇ. ਪੁਜਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਿਰਜੀਉ ਪੁਜਹਿ ਮੜਾ ਸਰੇਵਹਿ ਸਭ ਬਿਰਥੀ ਘਾਲ ਗਵਾਵੈ।

**ਪੂਜਹੁ** ਦੇ. ਪੁਜਨ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਪੂਜਹੁ ਰਾਮੁ ਏਕੁ ਹੀ ਦੇਵਾ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬਿਨਾ ਆਨ ਕੇ ਪੁਜਨ ਸੇ ਫਲ ਭੀ ਤੁੱਛ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤਾ ਹੈ- ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਸੀਤਲਾ ਧਾਵੈ। ਖਰ ਬਾਹਨੁ ਉਹੁ ਛਾਰੁ ਉਡਾਵੈ। ਇਤਿਆਦਿ।

**ਪੂਜਕ** ਸੰ. ਪੂਜਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਪੂਜਨ** ਸੰ. ਅਰਚਨ ਕਰਨ, ਯਥਾ- ਪੂਜਨ ਚਾਲੀ ਬ੍ਰਹਮ ਠਾਇ।

**ਪੂਜਾ** ਸੰ. ਅਵਾਹਨਾਦਿ ਖੋੜਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸੇਵਾ, ਯਥਾ- ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਆਹਿ ਨ ਤੋਰੀ। ਹੇ ਭਗਵਨ ! ਤੇਰੇ ਅਰਚਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੀ ਮੇਰੇ ਸੇ ਪੂਜਾ ਨਹੀ ਹੁਈ।

**ਪੂਜਾਰੀ** ਦੇ. ਪੂਜਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸਦਾ ਪੂਜਾਰੀ।

**ਪੂਜਾਰੇ** ਗੁ. ਪੂਜੀਦੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ ਚਰਣ ਪੂਜਾਰੇ।

**ਪੂਜਿ** ਦੇ. ਅਵਾਹਨਾਦਿ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਸੇ ਸੇਵ ਸੇਵ ਕੇ, ਯਥਾ- ਬੁਤ ਪੂਜਿ ਪੂਜਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਏ। ਪੂਜਾ ; ਪੂਜਨ ਯੋਗ੍ਯ। ਸੰ. ਪੂਜਯ। ਦੇ. ਮਠਧਾਰੀ ਜੈਨੀ ਸਾਧ।

**ਪੂਜਿਆ** ਦੇ. ਅਰਚਨ ਕੀਆ।

**ਪੂਜਿਤ** ਸੰ. ਪੂਜਿਆ ਹੂਆ ਪੁਸ੍ਤਕਾਦਿ ਕਾ।

**ਪੂੰਜੀ** ਦੇ. ਰਾਸ, ਯਥਾ- ਸਉਦੇ ਕਉ ਧਾਵੈ ਬਿਨੁ ਪੂੰਜੀ।

**ਪੂਜੀ** ਦੇ. ਪੂਜਨ ਕਰੀ ; ਘੋੜੇ ਕਾ ਰੱਸਾ।

**ਪੂਠੋ** ਦੇ. ਉਲਟਾ, ਯਥਾ- ਖੋਟੋ ਪੂਠੋ ਰਾਲੀਐ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪਤਿ ਜਾਇ। ਮਨਮੁਖ ਉਲਟੇ ਰੁਲਾਈਤੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਹਟਾਈਤੇ ਹੈਂ।

**ਪੂਠੋ ਰਾਲੀਐ** ਵਾ. ਉਲਟ ਫੇਰੀਏ ਹੈ ਵਾ ਰੁਲਾਈਐ ਹੈ, ਯਥਾ- ਖੋਟੋ ਪੂਠੋ ਰਾਲੀਐ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪਤਿ ਜਾਇ।

**ਪੂਤ** ਸੰ. ਖਲਵਾੜੇ ਸੇ ਸੁੱਧ ਕਰ ਨਿਕਸਾ ਅੰਨ ; ਬ੍ਰਤ ਜਪਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਸੁੱਧ ਭਯਾ ਪੁਰਖ ; ਸੰਖ ; ਸੁਪੈਦ ਕੁਸਾ ; ਸੁਪੈਦ ਖੱਬਲ ਘਾਸ ; ਸਤਯ। ਦੇ. ਪੁੱਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਕਾਹੇ ਪੂਤ ਝਗਰਤ ਹਉ ਸੰਗਿ ਬਾਪ। ਚੇਲਾ, ਯਥਾ- ਗੋਰਖ ਪੂਤੁ ਲੋਹਾਰੀਪਾ ਬੋਲੈ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਬਿਧਿ ਸਾਈ। ਪਵਿਤ੍ਰ।

**ਪੂਤਨਾ** ਦੇ. ਏਕ ਰਾਖਸੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਤ ਪੂਤਨਾ ਤਰੀ।

**ਪੂਤੀ** ਗੁ. ਪੁਤਲੀ, ਮੂਰਤੀ ; ਲਕੜੀ, ਯਥਾ- ਸੋਹਾਗਨਿ ਕਿਰਪਨ ਕੀ ਪੂਤੀ। ਸੰ. ਦੁਰਗੰਧ ; ਦੁਰਗੰਧ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ, ਜੈਸੇ ਪੂਤੀ ਗੰਧ ਵਾਲਾ ਬਾਸੀ ਅੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਪੂਨਿਉ** ਗੁ. ਪੂਰਨਮਾ ਤਿਥਿ, ਯਥਾ- ਪੂਨਿਉ ਪੂਰਾ ਚੰਦ ਅਕਾਸ। ਪੂਰਾ ਹੂਆ।

**ਪੂਰ** ਸੰ. ਜਲ ਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ; ਪੂਰੀ ਭੋਜਨ ; ਬ੍ਰਣ ਕੀ ਸੁੱਧੀ ; ਪੂਰਨ ਹੋ, ਜੈਸੇ- ਪੂਰਨ ਪੂਰ ਰਹਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਗਲਾ ਦੂਰਤ ਮਿਟਾਇਆ। ਜਖਮ ਕਾ ਪੂਰਨ ਹੋਨਾ।

**ਪੂਰ ਕਰੰਮਾ** ਵਾ. ਹੇ ਜਪ ਤਪਾਦਿ ਪੂਰਨ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪੂਰ ਕਰੰਮਾ ਨਾ ਛਿਨਾ।

**ਪੂਰਉ** ਗੁ. ਪੂਰਨ ਕਰੋਗਾ, ਯਥਾ- ਪੂਰਉ ਪੁਰਖੁ ਰਿਦੈ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਮੁਖੁ ਦੇਖਤ ਅਘ ਜਾਹਿ ਪਰੇਰੇ।

**ਪੂਰਕ** ਸੰ. ਗਣਿਤ ਵਿਦਯਾ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਕਹੀ ਗੁਣਨ ਰੂਪ ਗਿਣਤੀ ; ਜੰਬੀਰ, ਖੱਟਾ ਫਲ ; ਯੋਗ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਲਿਖੀ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਾ ਭੇਦ ਰੂਪ ਪੂਰਕ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਯਥਾ- ਪੂਰਕੁ ਕੁੰਭਕ ਰੇਚਕ ਕਰਮਾਤਾ। ਮਰੇ ਪੁਰਖ ਕੇ ਆਤਿਵਾਹਕ ਦੇਹ ਸੇ ਪੀਛੇ, ਪ੍ਰੇਤ ਦੇਹ ਕੇ ਨਿਰਵਾਹ ਹੇਤ ਦਸ ਪਿੰਡ। ਪੂਰਨ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਜੈਸੀ ਭੂਖ ਤੈਸੀ ਕਾ ਪੂਰਕੁ ਸਗਲ ਘਟਾ ਕਾ ਸੁਆਮੀ।

**ਪੂਰਨ** ਸੰ. ਸਮਾਪਤ। ਗੁ. ਬਯਾਪਕ, ਯਥਾ- ਆਦਿ ਪੂਰਨ ਮਧਿ ਪੂਰਨ ਅੰਤਿ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸੁਰਹ। ਪੂਰਾ।

**ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ** ਦੇ. ਸਰਬ ਸਕ੍ਤੀਓਂ ਵਾਲਾ ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਅਚੁਤ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜਸੁ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣੀ ਗਾਇਆ।

**ਪੂਰਨ ਭੋ** ਵਾ. ਪੂਰਨ ਹੋ ਕਰ, ਯਥਾ- ਪੂਰਨ ਭੋ ਮਨ ਠਉਰ ਬਸੋ।

**ਪੂਰਨ ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ** ਵਾ. ਮਿਥਯਾ ਭਾਵਨਾ ਕਰਾਇ, ਮਨ ਕਾ ਜਯ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਪੂਰਾ ਰਾਜ ਜੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪੂਰਾ ਤਪੁ ਪੂਰਨ ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ।

**ਪੂਰਨ ਵਾਕੁ** ਦੇ. ਸਫਲ ਬਚਨ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਜਨ ਕਾ ਕੀਨੋ ਪੂਰਨ ਵਾਕੁ।

**ਪੂਰਨਮਾ** ਦੇ. ਪੂਰਨ ਮਾਸੀ ਤਿਥਿ, ਯਥਾ- ਪੂਰਨਮਾ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭ ਏਕੁ।

**ਪੂਰਨੁ** ਦੇ. ਪੂਰੀ, ਯਥਾ- ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ।।

**ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ** ਵਾ. ਪੂਰੀ ਗ੍ਯਾਨ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਦੇਵੋ, ਯਥਾ- ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ।

**ਪੂਰਬ** ਸੰ. ਆਦਿ ; ਪੂਰਬ ਦੇਸ ; ਪੂਰਬ ਦਿਸਾ ; ਪੂਰਬ ਕਾਲ ; ਸਰਬ ; ਬਡਾ ਭ੍ਰਾਤਾ ; ਪ੍ਰਥਮ, ਯਥਾ- ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਹਉ ਤਪ ਕਾ ਹੀਨਾ।

**ਪੂਰਬ ਲਿਖਣਹ** ਵਾ. ਪੂਰਬਲੇ ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੀ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਸੰਗ ਹੋਵੇ ਹੈ।

**ਪੂਰਬਲੋ** ਦੇ. ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਕਾ, ਯਥਾ- ਪੂਰਬਲੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮੁ ਨ ਮਿਟੈ ਰੀ।

**ਪੂਰਬੀ** ਦੇ. ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਕੀ, ਯਥਾ- ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ। ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਕੇ, ਜੈਸੇ- ਪੂਰਬ ਕੇ ਪੂਰਬੀ ਅਰਾਧੈ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਪੂਰਾ** ਦੇ. ਪੂਰਨ, ਯਥਾ- ਪੂਰਾ ਤਪੁ ਪੂਰਨ ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ। ਭਰਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਕੋਊ ਊਨ ਨ ਕੋਊ ਪੂਰਾ। ਛੋਟਾ ਸਾ ਜਲ ਕਾ ਜੀਵ।

**ਪੂਰਾ ਇਸਨਾਨੁ** ਵਾ. ਗ੍ਯਾਨੀ ਜਨੋ ਕਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥ ਮੋ ਪੂਰਾ ਨਾਵਨਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪੂਰਾ ਮਾਰਗੁ ਪੂਰਾ ਇਸਨਾਨੁ।

**ਪੂਰਾ ਸੰਤੋਖ** ਵਾ. ਗ੍ਯਾਨੀ ਜਨੋ ਕੋ ਪੂਰਨ ਖੁਸੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮ ਲਾਭ ਸੇ।

**ਪੂਰਾ ਸੁਖੁ** ਵਾ. ਗ੍ਯਾਨੀ ਜਨੋ ਕੋ ਪੂਰਨ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪੂਰਾ ਸੁਖੁ ਪੂਰਾ ਸੰਤੋਖੁ।

**ਪੂਰਾ ਤਪੁ** ਵਾ. ਗ੍ਯਾਨੀ ਜਨੋ ਕਾ ਚਿਤ ਕੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਰੂਪ ਪੂਰਾ ਤਪ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪੂਰਾ ਤਪੁ ਪੂਰਨ ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ।

**ਪੂਰਾ ਮਾਰਗੁ** ਵਾ. ਬਿਨਾਸੀ ਫਲ ਦਾਤੇ ਕਰਮ ਮਾਰਗ ਸੇ, ਅਬਿਨਾਸੀ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਗ੍ਯਾਨ ਮਾਰਗ, ਯਥਾ- ਪੂਰਾ ਮਾਰਗੁ ਪੂਰਾ ਇਸਨਾਨੁ।

**ਪੂਰਾ ਲੋਕੀਕ** ਵਾ. ਪੂਰਾ ਲੌਕਿਕ ਬਰਵਹਾਰ, ਯਥਾ- ਪੂਰੀ ਸੋਭਾ ਪੂਰਾ ਲੋਕੀਕ।

**ਪੂਰਾ ਵੇਸਾਹੁ** ਵਾ. ਯਥਾਰਥ ਨਿਸਚਾ, ਯਥਾ- ਭਗਤ ਰਤੇ ਰੰਗਿ ਏਕ ਕੈ ਪੂਰਾ ਵੇਸਾਹੁ।

**ਪੂਰਾਈਆ** ਦੇ. ਪੂਰੀ ਕਰੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਮੇਰੀ ਸਗਲੀ ਇਛ ਪੂਰਾਈਆ।

**ਪੂਰਾਨ** ਗੁ. ਪੂਰਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕੀਟ ਹਸਤਿ ਸਗਲ ਪੂਰਾਨ।

**ਪੂਰਿਓ** ਦੇ. ਪੂਰਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ।

**ਪੂਰਿਅੜੀ** ਗੁ. ਪੂਰੀ ਭਈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਪੂਰਿਅੜੀ ਮਨਿ ਆਸਾ ਜੀਉ।

**ਪੂਰਿਆ** ਦੇ. ਪੂਰਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਿਆ।

**ਪੂਰਿਤ** ਸੰ. ਪੂਰਿਆ ਹੂਆ ; ਗੁਣਿਆ ਅੰਕ।

**ਪੂਰੀ** ਦੇ. ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਯਥਾ- ਦਾਤਿ ਖਸਮ ਕੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਪੂਰਣ, ਯਥਾ- ਪੂਰੇ ਪੂਰੀ ਮਤਿ ਹੈ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ। ਪੂਰੀ ਭੋਜਨ ਜੋ ਕਚੋਰੀ ਕੀ ਸਾਥੀ ਹੈ।

**ਪੂਰੀ ਰਾਸ** ਵਾ. ਪੂਰੀ ਸੁਧਾ ਰੂਪ ਪੂੰਜੀ, ਜੈਸੇ- ਪੂਰੀ ਰਾਸ ਪੂਰਾ ਵਾਪਾਰ।

**ਪੂਰੀਅਲੇ** ਪੰ. ਪੂਰ ਰਹਯਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਪਤ ਲੋਕ ਸਾਮਾਨਿ ਪੂਰੀਅਲੇ। ਏਕ ਰਸ ਪੂਰਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ।

**ਪੂਰੀਨਾ** ਗੁ. ਪੂਰਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨੀਚਾ ਤੇ ਊਚ ਊਨ ਪੂਰੀਨਾ। ਊਣੇ ਕੋ ਪੂਰਾ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਪੂਰੇ** ਦੇ. ਪੂਰਨ ਹੋਏ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇਰੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰੇ।

**ਪੂਰੇ ਤੇ ਪਰਧਾਨ** ਵਾ. ਪੂਰੇ ਮੁਖ੍ਯ ਹੈ ਵਹੁ, ਯਥਾ- ਪੂਰੇ ਤੇ ਪਰਧਾਨ ਨਿਵਾਵਹਿ ਪ੍ਰਭ ਮਥਾ।

**ਪੂਰੇ ਪੂਰਾ** ਵਾ. ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨੀ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਹੀ ਉਪਦੇਸ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪਿ ਤੁਲਾਏ ਤੋਲਸੀ ਪੂਰੇ ਪੂਰਾ ਤੋਲੁ।

**ਪੂਰੇ ਰਾਸੇ** ਵਾ. ਪੂਰੇ ਸਿਧ ਹੋਨ ਕੋ।

**ਪੂਰੇਵ** ਗੁ. ਪੂਰਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰਣੈ ਮਨਸਾ ਸਭ ਪੂਰੇਵ। ਇੱਛਾ ਸਭ ਪੂਰਨ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਪੂਰੋ ਪੂਰਾ** ਦੇ. ਪੂਰਣ ਜੋ ਆਕਾਸਾਦਿ ਤਿਨ ਮੋ ਭੀ ਪੂਰਣ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਸਸਿ ਸੂਰਾ ਪੂਰੋ ਪੂਰਾ।

**ਪੂਲਾ** ਪੰ. ਹਲਕਾ ਸਾ ਘਾਸ ਕਾ ਬੋਝ, ਯਥਾ- ਕੇਸ ਜਲੇ ਜੈਸੇ ਘਾਸ ਕਾ ਪੂਲਾ।

**ਪੂਲੁ** ਗੁ. ਪੋਲੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਬਿਰਥਾ ਪੂਲੁ। ਵਾ ਬਜਰਥ ਪੁਲ ਹੈ ਭਾਵ ਇਨ ਸੇ ਪਾਰ ਲਖਨੇ ਕੀ ਆਸਾ ਬਜਰਥ ਹੈ। ਸਮੂਹ।

**ਪੇਉ** ਗੁ. ਪੀਵੋ ਮੈ, ਯਥਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਏਹੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਪੇਉ ਰੇ। ਪੰ. ਪਿਤਾ।

**ਪੇਉ ਰੇ** ਦੇ. ਪੀਓ ਰੇ, ਯਥਾ- ਸੁਰਤਿ ਪਿਆਲ ਸੁਧਾ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਏਹੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਪੇਉ ਰੇ।

**ਪੇਈਅੜੈ** ਪੰ. ਮਾ ਬਾਪ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਪੇਈਅੜੈ ਧਨ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀ। ਇਸ ਲੋਕ ਮੇਂ ਜੀਵ ਭਰਮ ਮੇ ਭੂਲ ਰਹੇ ਹੈਂ।

**ਪੇਈਐ** ਪੰ. ਬਾਪ ਕੇ ਘਰ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਸੁਤੀ ਪੇਈਐ ਜਾਣੁ ਵਿਰਤੀ ਸੰਨਿ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਭਕ੍ਤੀ ਓਰ ਸੇ ਸੈਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੈਂ, ਇਸ ਲੋਕ ਮੇਂ ਉਨ ਕੋ ਜਾਨੋ ਬੇਮੌਸਮੀ ਸੰਨ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ।

**ਪੇਸਿ** ਫਾ. ਆਗੇ, ਯਥਾ- ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ।

**ਪੇਹਨੁ** ਦੇ. ਬਡਾ ਜਾਮਾ, ਪੈਰਾਹਨ, ਯਥਾ- ਛਪਨ ਕੋਟਿ ਕਾ ਪੇਹਨੁ ਤੇਰਾ।

**ਪੇਕੇ** ਪੰ. ਮਾ ਬਾਪ ਕੇ ਘਰ।

**ਪੇਖਉ** ਗੁ. ਦੇਖੋਂ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਪੇਖਉ ਦਰਸੁ ਤੁਮਾਰਾ।

**ਪੇਖਸ** ਪੰ. ਦੇਖਤਾ।

**ਪੇਖਤ** ਦੇ. ਦੇਖਤ, ਯਥਾ- ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ ਮੈ ਮੂਰਖ ਜਾਨਿਆ ਦੂਰੀ ਰੇ।

**ਪੇਖੰਤੇ** ਗੁ. ਦੇਖਤਾ ਹੀ, ਯਥਾ- ਕਤੰਚ ਚਪਲ ਮੋਹਨੀ ਰੂਪੰ ਪੇਖੰਤੇ ਤਿਆਗੰ ਕਰੋਤਿ। ਦੇਖਤਾ ਭਯਾ, ਯਥਾ- ਮ੍ਰਿਗੀ ਪੇਖੰਤ ਬਧਿਕ ਪ੍ਰਹਾਰੇਣ ਲਖ੍ ਆਵਧਹ। ਮ੍ਰਿਗਣੀ ਕੋ ਬਧ ਹੇਤ ਦੇਖਤਾ ਭਯਾ ਅਹੇੜੀ।

**ਪੇਖੰਦੜੋ** ਪੰ. ਦੇਖਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਪੇਖੰਦੜੋ ਕੀ ਭੁਲੁ ਤੁੰਮਾ ਦਿਸਮੁ ਸੋਹਣਾ।

**ਪੇਖਨ** ਦੇ. ਦੇਖਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਇਆ ਧਨ ਜੋਬਨ ਅਰੁ ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪੇਖਨ ਕਉ ਜੁ ਦਇਓ। ਦੇਖਨ, ਯਥਾ- ਪੇਖਨ ਸੁਨਨ ਸੁਨਾਵਨੋ ਮਨ ਮਹਿ ਦ੍ਰਿੜੀਐ ਸਾਚੁ।

**ਪੇਖਨਾ** ਦੇ. ਰਾਤ੍ਰਿ ਸਮੇਤ ਮਾਸੇ ਕੀ ਪੁਤਲੀ ਵਾ ਇੰਦ੍ਰ ਜਾਲ ਕੀ ਮੂਰਤਿ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਅਰੁ ਪੇਖਨਾ ਐਸੇ ਜਗ ਕਉ ਜਾਨਿ। ਦੇਖਨਾ, ਯਥਾ- ਐਸੋ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਪੇਖਨਾ ਰਹਨੁ ਨ ਕੋਊ ਪਈਹੈ ਰੇ।

**ਪੇਖਾਰਉ** ਪੰ. ਦਿਖਾਵੋ, ਯਥਾ- ਕਹ ਪੇਖਾਰਉ ਹਉ ਕਰਿ ਚਤੁਰਾਈ।

**ਪੇਖਾਰੀਓ** ਪੰ. ਦੇਖਾ।

**ਪੇਖਿ** ਪੰ. ਦੇਖ, ਯਥਾ- ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਬਿਗਸਾਉ ਸਾਜਨ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਨਾ ਇਕਾਂਤ।

**ਪੇਖਿਓ** ਦੇ. ਦੇਖਿਓ, ਯਥਾ- ਮੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪੇਖਿਓ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਰੀ ਕੋਊ।

**ਪੇਖਿਆ** ਪੰ. ਦੇਖਿਆ, ਯਥਾ- ਮਹਾ ਬਿਖਮੁ ਸੰਸਾਰੁ ਵਿਰਲੈ ਪੇਖਿਆ।

**ਪੇਖੇ** ਪੰ. ਦੇਖੇ, ਯਥਾ- ਬਹੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪੇਖੇ ਸਰਬ ਢਢੋਲਿ।

**ਪੇਚ** ਫਾ. ਕਪਟ। ਦੇ. ਮਰੋੜੀਦਾਰ ਕੀਲ ; ਪੱਗ ਕਾ ਏਕ ਫੇਰ ਪਗੜੀ ਕਾ ਪੇਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਪੇਟ** ਦੇ. ਉਦਰ, ਯਥਾ- ਬਾਟ ਪਾਰਿ ਘਰੁ ਮੁਸਿ ਬਿਰਾਨੋ ਪੇਟੁ ਭਰੈ ਅਪ੍ਰਾਧੀ। ਪੁਨਾ- ਸਾਰੋ ਦਿਨੁ ਡੋਲਤ ਬਨ ਮਹੀਆ ਅਜਹੁ ਨ ਪੇਟ ਅਘਈਹੈ।

**ਪੇਟਾ** ਦੇ. ਤਾਣੇ ਨੇ ਬੁਣਨੇ ਯੋਗਜ, ਜੈਸੇ- ਤਾਣਾ ਪੇਟਾ। ਮਧਜ।

**ਪੇਟੀ** ਦੇ. ਕਮਰਬੰਦ।

**ਪੇਡ** ਦੇ. ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਪੇਡੁ ਮੁੰਢਾਹੂੰ ਕਟਿਆ ਤਿਸੁ ਡਾਲ ਸੁਕੰਦੇ। ਜੋ ਬ੍ਰਿਛ ਮੂਲ ਸੇ ਕਾਟਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਡਾਲ ਸੂਕ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਤੈਸੇ ਜੋ ਨਾਮ ਸੇ ਖਾਲੀ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਜਾਤੇ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਗੁ. ਮੂਲ, ਯਥਾ- ਪਾਇਓ ਪੇਡ ਥਾਨਿ ਹਾਂ। ਸੰਸਾਰ ਤਰੁ ਕਾ ਮੂਲ ਥਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਪਾਯਾ ਹੈ।

**ਪੇਰਣ** ਗੁ. ਪੈਰਾਹਨ, ਯਥਾ- ਇਕਨ੍ਹਾ ਪੇਰਣ ਸਿਰ ਖੁਰ ਪਾਟੇ ਇਕਨ੍ਹਾ ਵਾਸੁ ਮਸਾਣੀ। ਇਕਨੋ ਕੇ ਪੈਰਾਹਨ ਕਹੀਏ ਲੰਬੇ ਚੋਲੇ ਸਿਰ ਸੇ ਲੇ ਪੈਰੋਂ ਤਾਂਈ ਫਟੇ ਹੁਏ ਹੈ।

**ਪੇਰੁ** ਗੁ. ਪੈਰ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਅਜੁ ਕਲਿ ਆਵਸੀ ਗਾਫਲ ਫਾਹੀ ਪੇਰੁ।

**ਪੇਲਿ** ਦੇ. ਵਗਾਇ, ਫੈਂਕ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਕਉ ਕਾਲੁ ਨ ਸਾਕੈ ਪੇਲਿ। ਪੁਨਾ- ਕਾਲੁ ਕੰਟਕੁ ਮਾਰੇ ਸਚੁ ਪੇਲੈ।

**ਪੇਲਿ ਕੈ** ਗੁ. ਪੀੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਕਾਚੀ ਸਰਸਉਂ ਪੇਲਿ ਕੈ ਨਾ ਖਲਿ ਭਈ ਨ ਤੇਲੁ।

**ਪੇਵਕੜੈ** ਪੰ. ਮਾ ਬਾਪ ਕੇ ਘਰ ਮੇਂ ਭਾਵ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਪੇਵਕੜੈ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ਹੈ ਸਾਹੁਰੜੈ ਜਾਣਾ।

**ਪੇੜੈ** ਪੰ. ਪੱਲੇ ਵਾ ਹਾਥ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਪੇੜੈ ਪਈ ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ। ਪੁਨਾ- ਜੇ ਫਿਰਿ ਮਿਠਾ ਪੇੜੈ ਪਾਇ। ਸੁਖਦਾਈ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਪੱਲੇ ਪਾਇ ਕੇ ਦੇਖਾ।

**ਪੈ** ਪੰ. ਪੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪੈ ਕੋਇ ਨ ਕਿਸੈ ਰਵਾਣਦਾ। ਪੁਨਾ- ਪੈ ਪਾਇ ਮਨਾਈ ਸੋਇ ਜੀਉ। ਪੁਨਾ- ਤਾ ਕਉ ਸੁਮਤਿ ਦੇਇ ਪੈ ਕਾਨੈ। ਤਿਸ ਕੋ ਸੁਮਤੀ ਦੇਤਾ ਹੈ ਸਬਦ ਰੂਪ ਹੋ ਕੰਨੋ ਮੇ ਪੜ ਕੇ। ਪਾਂਓ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮਕਾ ਮਿਹਰ ਰੋਜਾ ਪੈ ਖਾਕਾ। ਸੰਤੋ ਕੀ ਚਰਣ ਧੂੜ ਬਨਨਾ। ਬਹੁੜੋ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਡੂਬਾ ਥਾ ਪੈ ਉਬਰਿਓ ਗੁਨ ਕੀ ਲਹਰਿ ਝਬਕਿ।

**ਪੈ ਖਾਕਾ** ਦੇ. ਸੰਤੋ ਕੀ ਚਰਣ ਧੂਲੀ ਹੋ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਕਾ ਮਿਹਰ ਰੋਜਾ ਪੈ ਖਾਕਾ।

**ਪੈਓਹਰੀ** ਦੇ. ਪਯੋਧਰੋਂ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਉਤੰਗੀ ਪੈਓਹਰੀ ਗਹਿਰੀ ਗੰਭੀਰੀ। ਉਚੇ ਪਯੋਧਰੋਂ ਵਾਲੀ 'ਪਯ' ਦੂਧ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਧਾਰਨੇ ਸੇ ਥਨੋ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪਯੋਧਰ' ਹੈ।

**ਪੈਸ** ਪੰ. ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰ, ਯਥਾ- ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ ਕਉ ਪੈਸਿ ਜੁ ਨੀਕਸਿ ਜਾਹਿ। ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਨਿਕਸ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਪੈਸ, ਯਥਾ- ਧੰਨੁ ਸੁ ਤੇਰਾ ਥਾਨੁ ਹੈ ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਪੈਸਕਾਰਿਆ।

**ਪੈਸਕਾਰਿਆ** ਵਾ. ਸਾਮਣੇ ਰਚਨਾ ਕਰੀ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਧੰਨੁ ਸੁ ਤੇਰਾ ਥਾਨੁ ਹੈ ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਪੈਸਕਾਰਿਆ।

**ਪੈਕਾਮਰ** ਦੇ. ਪੈਗਾਮਬਰ। ਅ. ਪੈਗਾਮ- ਸੰਦੇਸਾ, ਬਰ- ਲਿਆਵਨੇ ਵਾਲਾ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਜਗਤ ਮੇਂ ਆਇ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਐਸੇ ਕਹੇ- ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਮੁਝੇ ਅਪਨੇ ਹੁਕਮੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਸੁਨਾਨੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪਾਸ ਭੇਜਾ ਹੈ, ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਸੁਨਾਏ ਉਪਦੇਸ ਮੈ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਇਸ ਮਾਰਗ ਪੈ ਚਲੋ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪੈਗਾਮਬਰ' ਹੈ ਪੁਨਾ 'ਪੈਆਮਬਰ' ਹੈ, ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਲਘੁ ਸ੍ਰਰੂਪ 'ਪੈਗੰਬਰ' ਔ 'ਪੈਯੰਬਰ' ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਅਨਪੜੇ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਚੜ 'ਪੈਕੰਬਰ' ਔ 'ਪਕੰਬਰ' ਬਨ ਗਯੇ ਹੈ। ਵਹੀ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਪੈਗੰਬਰ ਕੇ ਨਾਮਾਂਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਰਸੂਲ, ਬਸੀਠ, ਬਿਸਟ, ਬਿਚੋਲੀ, ਬਿਚ, ਰੈਵਾਰੀ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਯਵਨ ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ, ਇਸ ਲੀਏ ਉਸ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਪੈਗੰਬਰ ਹੀ ਆ ਕਰ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਕੇ ਅਵਤਾਰੋਂ ਵਤ ਧਰਮ ਕੀ ਰਖ੍ਯਾ, ਦੁਸ੍ਟੋਂ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰਨਾ ਕਾਮ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਯਵਨ ਮਤ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਹਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਓਰ ਸੇ ਆ ਕਰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੇਂ- ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ। ਇਤਿਜਾਦਿ, ਤਥਾ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ- 'ਤਪ ਸਾਧਤ ਹਰਿ ਮੋਹਿ ਬੁਲਾਯੋ। ਇਮ ਕਹਿ ਕੈ ਇਹ ਲੋਕ ਪਠਾਯੋ।... ਜਾਹਿ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ। ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕ ਹਟਾਇ।' ਆਦੀ ਪਾਠ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਹੁਕਮ ਸੁਨਾਨੇ ਸੇ ਪੈਅੰਬਰ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਈਸਾ, ਮਹੰਮਦਾਦਿ ਯਵਨੋਂ ਕੇ ਔਲਾ ਆਜਮ ਪੈਯੰਬਰ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਯੇ ਔਲਾ ਆਜਮ ਪੈਯੰਬਰ ਹੈਂ। ਇਸ ਲੀਏ ਉਨ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਕਹਨੇ ਵਾਸਤੇ ਹਮ ਕੋ ਰੋਕ ਨਹੀ। ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ- ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ। ਦੁਸਟ ਸਭਨ ਕੋ ਮੂਲ ਉਪਾਰਿਨ। ਰੂਪ ਅਵਤਾਰੋਂ ਕੇ ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਹਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਵਤ ਖਤ੍ਰੀ ਕੁਲ ਮੇਂ ਹੋ, ਬਿਖਮ ਕਲੀ ਕੇ ਸਮੇ ਮੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਤ ਰਖ੍ਯਾ ਰੂਪ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪੂਰਬਲੇ ਮੁਖ੍ਯ ਅਵਤਾਰੋਂ ਵਤ ਪਰਮ ਮੁਖ ਅਵਤਾਰ ਕਹਨੇ ਮੇ ਰੋਕ ਨਹੀ। ਬੇਨਮੂਨ ਬੇਚੂਨ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੈਸੇ ਹਰ ਚੀਜ ਆਪ ਬਨ ਰਹਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਉਸ ਕੋ ਅਵਤਾਰ ਬਨਨਾ ਭੀ ਕਠਨ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਪੈਯੰਬਰੋਂ ਕੇ ਕਾਮੋਂ ਕੋ ਤੁਲਜ ਹੋਨੇ ਸੇ, ਬੋਲੀ ਕਾ ਹੀ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰਥ ਮੇ ਭੇਦ ਨਹੀ ਜਾਨ ਪੜਤਾ ਪਰਮ ਸਾਰ ਯਹ ਹੈ। ਕੋਈ ਜਗਤ ਮੇਂ ਆ ਕਰ ਮੁਝੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਭੇਜਾ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ, ਕੋਈ ਅਪਨੀ ਇੱਛਾਨੁਸਾਰ ਅਪਨਾ ਆਵਨਾ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ- ਜਬ ਜਬ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਨੀ, ਅਧਰਮ ਕਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਤਬ ਮੈ ਕੋਈ ਕੋਈ ਰੂਪ ਧਾਰ ਜਗਤ ਮੇਂ ਆਇ, ਦੁਸਟੋਂ ਕਾ ਸੰਘਾਰ ਕਰ, ਸਾਧੂਓਂ ਕੀ ਰੱਛਾ ਕਰਤਾ ਹੋਂ ਅਰ ਅਪਨੇ ਸੇ ਇਤਰੋਂ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਹਵਨ ਕਰੋ, ਜੋ ਖਾਓ, ਜੋ ਤਪ ਕਰੋ, ਸੋ ਸਭ ਮੇਰੇ ਕੋ ਅਰਪਣ ਕਰੋ, ਮੈ ਤੁਮਾਰਾ ਉੱਧਾਰ ਕਰੋਂਗਾ। ਕੋਈ ਕੋਈ ਰਿਖੀ ਭੀ ਐਸਾ ਹੀ ਅਪਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਗਰਭ ਮੇਂ ਵਾਮਦੇਵ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ, ਮੈ ਹੀ ਮਨੁ ਹੁਆ, ਮੈ ਹੀ ਸੂਰਯ ਹੁਆ ਭਾਵ ਮੈ ਹੀ ਸਰਬ ਸ੍ਰਰੂਪ ਹੁਆ, ਅਬ ਹੂੰ ਆਗੇ ਹੋਵੋਗਾ। ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦੇਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਦੀਏ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਫਲ ਮਿਲਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਭ ਮੈ ਹੀ ਹੂੰ। ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਯਵਨ ਮਤ ਮੇਂ ਕੁਮਬਿਜਨੀ ਅਰਥਾਤ ਉਠੋ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਕਹਤੇ, ਸਮਸ ਫਕੀਰ ਨੇ ਸਪਸ੍ਟ ਕਹੀ ਹੈ। ਸਰਬ ਰੂਪਤਾ ਮੋਲਾਨਾ ਰੂਮ ਨੇ ਭੀ ਸਪਸ੍ਟ ਨਹੀ ਲਿਖੀ। ਰੂਹ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਛਤੇ ਜਨੋ ਕੋ ਰੂਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਕਾ, ਜਵਾਬ ਦੇਤੇ ਨੇ ਭਾਵ ਸੇ ਬਤਾਈ ਹੈ। ਅਰ ਅਪਨੀ ਮਹਾਨਤਾ ਬਤਾਨੇ ਹੇਤ, ਸਭ ਵਸਤੂ ਕੀ ਰਚਨਾ ਅਪਨੇ ਹੇਤ ਕਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਅੱਲਾ ਕਹਤਾ ਹੈ- ਐ ਮਹੰਮਦ ! ਮੈ ਨਾ ਬਨਾਤਾ ਤੁਝੇ ਤਬ ਨਾ ਬਨਾਵਤਾ ਧਰਤੀ ਆਸਮਾਨ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਬਨਾਯਾ, ਸੋ ਸਭ ਤੇਰੇ ਹੇਤ ਬਨਾਯਾ। ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਨਿਖਲ ਬਿਭੂਤੀ ਭਗਤ ਗ੍ਯਾਨੀਓਂ ਹੇਤ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਹੇਤਿ ਪ੍ਰਭਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਾਰੇ। ਪੁਨਾ- ਕਬੀਰ ਧਰਤੀ ਸਾਧ ਕੀ ਤਸਕਰ ਬੈਸਹਿ ਗਾਹਿ। ਮਹਾਭਾਰਤ ਕੇ ਸਾਂਤੀ ਪਰਬ ਮੇਂ ਭੀ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਸਰਬੰ ਸਾਧੂਰਥਮੇ ਵੇਦਮ ਸਾਧੂਰਥੰਨ ਕਿੰਚਨ। ਉੱਤਮ ਜਨ ਪੀਛੇ ਲਿਖੇ ਭੇਜਾ, ਆਪ ਆਯਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨੋ ਕੀ ਬੜਵਸਥਾ, ਐਸੇ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਮਤ ਦੋ ਹੈਂ ਪਹਲਾ ਜੀਵ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ, ਏਕ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ। ਜਿਨੋ ਨੇ ਪਹਲਾ ਮਾਨਾ, ਉਨਹੁ ਨੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਸਰਬ ਰੂਪ ਮਾਨਾ ਅਰ ਅਪਨੀ ਇੱਛਾ ਸੇ ਅਪਨਾ ਆਵਨਾ ਕਹਾ। ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਦੋ ਮਾਨੇ ਉਨਹੁ ਨੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਭੇਜਾ ਹੂਆ ਅਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਭੇਜਨੇ ਵਾਲਾ ਲਿਖਾ। ਅਰ ਨਿਜਮਤ ਕੀ ਉਸਤਤੀ, ਇਤਰੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀ। ਸੋ ਕੇਵਲ ਅਪਨੀ ਮਾਨੀ ਵਸਤੂਓਂ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਹੇਤ ਲਿਖੀ, ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਮਾਨੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੇਤ ਨਹੀ ਲਿਖੀ। ਨਿੰਦਾ ਹੇਤ ਲਿਖੇ ਤਬ ਪਰਸਪਰ ਨਿੰਦਿਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸਭੀ ਮਤ ਤਜਾਗੇ ਜਾਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਅਪਨੇ ਮਤ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਹੇਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਸੁਨ ਕੇ ਨਿਜ ਮਤ ਕੇ ਲੋਗ ਪਰ ਮਤ ਮੇਂ ਜੋ ਜਾਨੇ ਕੀ ਰੁਚੀ ਨਾ ਕਰੇਂ, ਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਆਨ ਮਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਸੁਨੇ, ਨਾ ਸੁਨ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰੇ, ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਭਲਾ ਮਾਨੇ। ਉਲਟਾ ਜਿਨ ਯੁਕਤੀਓਂ ਸੇ ਪਰ ਮਤੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀ ਹੈ ਉਨ ਕੋ ਚਿਤ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜ ਮਾਨ ਅਪਨੇ ਮਤ ਕੋ ਹੀ ਸਭ ਸੇ ਮੁਖ੍ਯ ਮਾਨੇ। ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਪਰ ਮਤ ਕੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਮਾਰੋ ਅਰ ਉਨ ਕੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਡੋਬੋ, ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ। ਵੋ ਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭੇਜੇ ਆਏ ਹੈ, ਨਾ ਅਪਨੀ ਇੱਛਾ ਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰੇ, ਕੇਵਲ ਬੁਰੇ ਸ੍ਰਭਾਵੋਂ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰਾਰਥੀ ਜੀਵ ਹੈਂ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭੇਜੇ ਹੋਤੇ, ਤਬ

ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਪਨੇ ਰਚੇ ਜਨੋਂ ਸਾਥ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂ ਸਿਖਾਤਾ ਅਰ ਆਪ ਆਗਯਾ ਹੋਤਾ, ਤਬ ਨਿਜ ਜਨੋ ਸਾਥ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰਨੇ ਕੀ ਬਾਤਾਂ ਕਿਉਂ ਲਿਖਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਲਿਖਾਈ ਸਿਖਾਈ ਹੈ, ਵਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭੀ ਉਨ ਕਾ ਹੀ ਹੈ, ਸਭ ਕਾ ਸਾਝਾਂ ਨਹੀ। ਜੈਸੇ ਬਰਣੀ ਆਸ੍ਰਮੀ ਜਨੋ ਕੇ ਨਾਨਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈਂ। ਜੋ ਬਿਸਨੁ ਕੋ ਪਰਮੇਸੂਰ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਵਹੁ ਦ੍ਰਾਵਿੜ ਦੇਸੀ ਚਕ੍ਰਾਂਕਿਤ ਲੋਕ ਅਪਨਾ ਵਸ ਚਲੇ ਸਿਵਾਲੇ ਆਦਿ ਮੰਦਰੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਬੰਦ ਕਰਾਇ, ਉਨ ਸੇ ਮਹਾਦੇਵਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹਟਾਇ, ਮਾਨੋ ਸਿਵਾਦਿ ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੇਸ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇਨਾ ਚਾਹੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਕਰਨਾਟ ਦੇਸ ਵਾਸੀ ਲਿੰਗਾਂਕਿਤ ਸੈਵ ਲੋਕ ਹੈਂ ਵਹੁ ਵਹੀ ਦਸਾ ਬਿਸਨੁ ਗਣੇਸਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੇ ਹੈਂ। ਐਸੇ ਹੀ ਵਾਮ ਮਤੀ ਦੁਰਗਾ ਬਿਨਾ, ਗਣੇਸ ਮਤੀ ਗਣੇਸ ਬਿਨਾ, ਸੂਰਯ ਉਪਾਸਕ ਸੂਰਯ ਬਿਨਾ, ਆਨ ਦੇਵਨ ਕੀ ਦਸਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੇ ਹੈਂ। ਤਿਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਈਸਾਈ ਈਸਵੀ ਖੁਦਾ ਬਿਨਾ, ਮਹੰਮਦੀ ਮਹੰਮਦੀ ਯਾ ਖੁਦਾ ਬਿਨਾ, ਆਨ ਕਾ ਪੂਜਨ ਬੰਦ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਸਭੀ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸੂਰ ਕੇ ਉਪਾਸਕ ਨਹੀ ਅਲਪੋਂ ਕੇ ਹੈਂ। ਪੂਰਨ ਕੇ ਹੋਵੇਂ ਤਬ ਪੂਰਨ ਬਿਨਾ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਆਨ ਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਵੈਰ ਕਿਸ ਸਾਥ ਕਰੇ। ਕਰੇ ਤੋ ਅਪਨੇ ਉਪਾਸਜ ਕੀ ਪੂਰਣਤਾ ਕੋ ਹੀ ਦਾਗ ਲਗਾਵੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਨਿਸਚੇ ਕਰੋ ਜੋ ਅਪਨੇ ਕੋ ਪਰਮੇਸੂਰ ਕਾ ਭੇਜਾ ਬਤਾਇ। ਪੀਛੇ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ ਅਮੁਕੇ ਕਾ ਧਨ ਛੀਨੋ, ਉਸੇ ਜਾਨ ਸੇ ਮਾਰੋ, ਉਨ ਕੀ ਪੋਥੀਆਂ ਡੋਬੋ, ਜੈਸੇ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਨੇ ਬੋਧੋਂ ਕੀ ਡੋਬੀ, ਵਹੁ ਅਲਪ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਆਏ ਹੈਂ, ਪੂਰਨ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਨਹੀ ਆਏ। ਪੂਰਨ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਆਏ ਹੋ ਤੋ ਜੋ, ਰਹੀਮ- ਦਯਾਲੁ, ਪਰਵਰਦਗਾਰ- ਸਭ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਵਹੁ ਕਿਸ ਅਪਨੇ ਰਚੇ ਕੀ ਬੁਰਾਈ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਅਰ ਕਿਸ ਏਕ ਕੋ ਅਪਨੀ ਨਿਖਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਬਕੀਲ ਬਨਾਵੇ। ਜੋ ਬਨਾਵੇ ਉਸੇ ਜਾਨੋ, ਜੈਸੇ ਰਾਗ ਦ੍ਵੇਖ ਦੋਖੋਂ ਵਾਲੇ ਦੋਖੀ ਆਨ ਮਨੁਖ੍ਹ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਵਹੁ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਆਏ ਤੋ ਹਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਹੈਂ, ਜਿਨਹੁ ਨੇ- ਦੇਹੁਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਔ ਨਿਵਾਜ ਓਈ। ਐਸੇ ਕਹ ਸਭ ਮੇਂ ਸਮ ਭਾਵ ਰਖਨੇ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪੀਰ ਪੈਕਾਮਰ ਸਾਲਕ ਸਾਦਕ ਸੁਹਦੇ ਅਉਰੁ ਸਹੀਦ।

**ਪੈਕਾਮੁ** ਗੁ. ਬਾਣ, ਯਥਾ- ਪਿਰਮ ਪੈਕਾਮੁ ਨ ਨਿਕਲੈ ਲਾਇਆ ਤਿਨਿ ਸੁਜਾਣਿ। ਅ. ਪੈਗਾਮ।

**ਪੈਕਾਰੁ** ਫਾ. ਚਤੁਰ, ਯਥਾ- ਨਿਰਮਲੁ ਸਾਚਿ ਰਤਾ ਪੈਕਾਰੁ।

**ਪੈਖਰੁ** ਪੰ. ਪੈਰੋਂ ਕਾ ਬੰਧਨ, ਪੈਖੜ ਪ੍ਰਸਿਧ, ਯਥਾ- ਖਰ ਕਾ ਪੈਖਰੁ ਤਉ ਛੁਟੈ ਜਉ ਊਪਰਿ ਲਾਦਾ।

**ਪੈਖੜੁ** ਪੰ. ਪੈਰ ਬਾਂਧਨੇ ਕੀ ਰੱਸੀ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਪੈਖੜੁ ਤੇਰੇ ਮਨੈ ਮਾਹਿ।

**ਪੈਜ** ਪੰ. ਪਤਿ, ਇੱਜਤ, ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ, ਯਥਾ- ਜਨ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖੀ ਕਰਤਾਰੇ। ਭਕ੍ਤੋਂ ਕਾ ਕਥਨ ਸੱਚਾ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਪਰਮੇਸੂਰ ਨੇ ਉਨ ਕੀ ਇੱਜਤ ਆਪ ਸਵਾਰੀ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀ ਪੈਜ ਵਡੇਰੀ। ਭਕ੍ਤੋਂ ਕੋ ਮੁਕ੍ਤੀ ਦੇਨੇ ਸੇ, ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਕਾਹੂੰ ਆਨ ਕਾਮ ਕੀ ਨਹੀ। ਪੁਨਾ- ਮਿਤੁ ਪੈਝੈ ਮਿਤੁ ਬਿਗਸੈ ਜਿਸੁ ਮਿਤ ਕੀ ਪੈਜ ਭਾਵਏ।

**ਪੈਝੈ** ਪੰ. ਪਹਨਨੇ ਸੇ, ਜੈਸੇ- ਕਿਆ ਖਾਧੈ ਕਿਆ ਪੈਝੈ ਹੋਇ। ਪੁਨਾ- ਮਿਤੁ ਪੈਝੈ ਮਿਤੁ ਬਿਗਸੈ ਜਿਸੁ ਮਿਤ ਕੀ ਪੈਜ ਭਾਵਏ। ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਪਹਰਨੇ ਸੇ ਮਿਤ੍ਰ ਆਨੰਦ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਰਾ ਰੁਚੇ ਹੈ। ਯਹ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾਂਤ ਹੈ।

**ਪੈਠੀ** ਪੰ. ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਿਆ, ਯਥਾ- ਮਾਰੁ ਮਾਰੁ ਸ੍ਰਪਨੀ ਨਿਰਮਲ ਜਲਿ ਪੈਠੀ।

**ਪੈਡੈ** ਦੇ. ਰਸਤੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਪੈਡੈ ਲੂਟੀ ਪਨਿਹਾਰੀ। ਪੁਨਾ- ਜਿਹ ਪੈਡੈ ਮਹਾ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰਾ।

**ਪੈਤੀਸ** ਦੇ. ਤੀਸ ਰੋਜੇ ਪਾਂਚ ਨਿਮਾਜ, ਯਥਾ- ਤੀਸ ਇਕੁ ਅਰੁ ਪੰਜਿ ਸਿਧੁ ਪੈਤੀਸ ਨ ਖੀਣਉ। ਤੀਸ ਅਰ ਪਾਂਚ ਅੱਖਰ, ਜੈਸੇ ਪੈਤੀਸ ਅਖਰੀ ਜਿਸ ਮੇਂ ਬਾਲਾ ਸੁੰਦਰੀ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ।

**ਪੈਧਾ** ਪੰ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹੁਕਮੇ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੀਐ ਪਿਆਰੇ ਦਰਗਹ ਪੈਧਾ ਜਾਇ। ਜੈਸੇ ਰਾਜਾ ਕਾ ਦੀਆ ਸਿਰੋਪਾਉ ਪਹਨ ਕੇ ਰਾਜਾ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸਤਕਾਰ ਸੇ ਰਾਜਾ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਵੇ ਹੈਂ, ਵੈਸੇ ਭਗਤ ਸ੍ਥੂਲ ਦੇਹ ਤਯਾਗ ਕੇ ਅਰਚੀ ਆਦਿ ਮਾਰਗ ਸੇ, ਲੋਕਵਾਸੀ ਦੇਵਨ ਸੇ ਅਪਨਾ ਸਤਕਾਰ ਕਰਾਵਤੇ ਹੁਏ ਵਿਸਨੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਵੇ ਹੈਂ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਰਾ ਸੰਜੁਗਤ। ਪਹਨਿਆ, ਯਥਾ- ਹੰਢੈ ਉਂਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ। ਪਹਰਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਖਾਧੈ ਕਿਆ ਪੈਧੈ ਹੋਇ।

**ਪੈਨ** ਪੰ. ਓਦ ; ਤੀਖਣ, ਜੈਸੇ- ਚਾਕੂ ਪੈਨਾ ਹੈ।

**ਪੈਨਾਇਆ** ਪੰ. ਪਤ ਵਾਲਾ ਕੀਆ, ਇਜਤਦਾਰ ਬਨਾਇਆ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਦਾਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇਆ ਨਾਨਕੁ ਪੈਨਾਇਆ। ਇਜਤ ਵਾਲੇ ਕਰੀਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪੈਨਾਇਆ।

**ਪੈਨਾਈਐ** ਗੁ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਰਾ ਵਾਲਾ ਕਰੀਏ, ਯਥਾ- ਖੜਿ ਦਰਗਹ ਪੈਨਾਈਐ ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ।

**ਪੈਰ** ਦੇ. ਚਰਣ, ਯਥਾ- ਪੈਰ ਧੋਵਾ ਪਖਾ ਫੇਰਦਾ ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਗਾ ਪਾਇ ਜੀਉ।

**ਪੈਰੀ** ਦੇ. ਚਰਣੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਜਾਈ ਗੁਰ ਊਪਰਿ ਪੈ ਪੈਰੀ ਸੰਤ ਮਨਾਈ।

**ਪੋਸ** ਫਾ. ਚਮੜਾ, ਯਥਾ- ਚਮਰ ਪੋਸ ਕਾ ਮੰਦਰੁ ਤੇਰਾ ਇਹ ਬਿਧਿ ਬਨੇ ਗੁਪਾਲਾ। ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਨੇ ਕੀ ਆਵਾਜ, ਜੈਸੇ- ਬਾਜਾਰ ਮੇਂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਪੋਸ ਪੋਸ।

**ਪੋਹਤ** ਦੇ. ਸਪਰਸ ਕਰਤੇ, ਯਥਾ- ਪੋਹਤ ਨਾਹੀ ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ।

**ਪੋਹਿ** ਦੇ. ਛੋਹ, ਸਪਰਸ ਕਰ, ਯਥਾ- ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ। ਪੋਹ ਮਹੀਨਾ ; ਛੋਹੇ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਨੋ ਪੋਹੇ ਕਵਣੁ ਜਿਸੁ ਵਲਿ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਤਿਸ ਕੋ ਕੌਨ ਛੂਹ ਸਕੇ ਹੈ ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀ ਛੋਹੇ।

**ਪੋਹਿਓ** ਦੇ. ਛੋਹਿਆ, ਸਪਰਸ ਹੂਆ।

**ਪੋਖਕ** ਸੰ. ਪੋਖਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਪੋਖਣ** ਸੰ. ਪੁਸਟ ਕਰਨੇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਭਰਣ ਪੋਖਣ ਸੰਗਿ ਅਉਧ ਬਿਹਾਣੀ।

**ਪੋਖਤ** ਦੇ. ਪੋਖਨ ਕਰਤਾ।

**ਪੋਖਰੁ** ਦੇ. ਪੁ. ਤਲਾਉ, ਯਥਾ- ਪੋਖਰੁ ਨੀਰੁ ਵਿਰੋਲੀਐ ਮਾਖਨੁ ਨਹੀ ਰੀਸੈ। ਪੁਨਾ- ਪੋਖਰਿ ਪੋਖਰਿ ਢੂਢਤੇ ਭਲੋ ਨ ਕਹਿਹੈ ਕੋਇ।

**ਪੋਖਿ** ਦੇ. ਪੋਹ ਮਹੀਨਾ, ਯਥਾ- ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ। ਪੁਖਯ ਨਛਤ੍ਰ ਯੁਤ ਪੂਨਯਾ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪੋਖ ਹੈ। ਸੰ. ਪੋਖ।

**ਪੋਖਿਓ** ਦੇ. ਭਰਿਆ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਪਰਪੰਚ ਉਦਰ ਨਿਜ ਪੋਖਿਓ।

**ਪੋਖੈ** ਦੇ. ਪੁਸ੍ਰ ਕਰੇ, ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸਰ ਭਰਿ ਸੋਖੈ ਭੀ ਭਰਿ ਪੋਖੈ ਸਮਰਥ ਵੇਪਰਵਾਹੈ।

**ਪੋਚ** ਫਾ. ਤੁੱਛ ; ਨੀਚੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮੇਰੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ ਸੋਚ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ। ਨੀਚਤਾਈ, ਯਥਾ- ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਨਿਤ ਚਿਤਵਤੇ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਪੋਚ। ਪੁਨਾ- ਨਾ ਕਛੁ ਪੋਚ ਮਾਟੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਨਾ ਕਛੁ ਪੋਚ ਕੁੰਭਾਰੈ। ਪੰ. ਲੀਪ, ਜੈਸੇ- ਤਖਤੀ ਪੋਚ।

**ਪੋਚਾਰਿ** ਪੰ. ਪੋਚ ਕੇ, ਯਥਾ- ਰਖਹਿ ਪੋਚਾਰਿ ਮਾਟੀ ਕਾ ਭਾਂਡਾ।

**ਪੋਟ** ਦੇ. ਪੰਡ, ਬੋਝ ਦੇਹਾਭਿਮਾਨ ਕਾ, ਯਥਾ- ਜਉ ਲਉ ਪੋਟ ਉਠਾਈ ਚਲਿਅਉ ਤਉ ਲਉ ਡਾਨ ਭਰੇ। ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਪੋਟ। ਪੁਨਾ- ਮਹਾ ਬਜਰ ਬਿਖ ਬਿਆਧੀ ਸਿਰਿ ਉਠਾਈ ਪੋਟ।

**ਪੋਤਦਾਰ** ਫਾ. ਖਜਾਨਚੀ, ਜਿਸ ਸਾਹੂਕਾਰ ਕੋ ਰਾਜਾ ਖਜਾਨਾ ਸਪੁਰਦ ਕਰੇ ਵਹੁ।

**ਪੋਤਦਾਰੀ** ਦੇ. ਖਜਾਨੇ ਕੀ ਸਪੁਰਦਗੀ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਕੀ ਕਰਿ ਪੋਤਦਾਰੀ ਫਿਰਿ ਦੂਖੁ ਨ ਲਾਗੈ।

**ਪੋਤ੍ਰਾ** ਦੇ. ਬੇਟੇ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ। ਸੰ. ਪੌਤ੍ਰ।

**ਪੋਤਾ** ਦੇ. ਖਜਾਨਾ, ਯਥਾ- ਸੁਖ ਸਹਜ ਦਇਆ ਕਾ ਪੋਤਾ। ਪੋਤ੍ਰਾ, ਯਥਾ- ਪਿਯੁ ਦਾਦੇ ਜੇਵਿਹਾ ਪੋਤਾ ਪਰਵਾਣੁ।

**ਪੋਤੁ** ਫਾ. ਖਜਾਨੇ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਕਉ ਪੋਤੈ ਪੁੰਨੁ ਹੈ ਤਿਨ੍ਹ ਵਾਤਿ ਸਿਪੀਤੀ। ਜਿਨ ਕੇ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਖਜਾਨੇ ਮੇਂ ਪੁਨਯ ਹੈ। ਸੰ. ਜਹਾਜ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪੋਤੁ ਬੋਹਿਥਾ। ਪੇਟਾ ਤਾਣੇ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਰਵਿਆ ਰੂਪ ਰੰਗ। ਤਾਣੇ ਮੇਂ ਬਾਣੇ ਵਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰਵਿਆ ਹੋਆ ਹੈ ਨਾਨਾ ਅਕਾਰੋਂ ਮੇ ਅਰ ਨੀਲ ਪੀਤਾਦਿ ਰੰਗੋਂ ਮੇ। ਦੇ. ਸਿੰ. ਮਾਲ ਭਰਨੇ ਕੀ ਬੋਰੀ।

**ਪੌਗੰਡ** ਸੰ. ਦਸ ਬਰਸ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਤਾਂਈ ਬਾਲਕ। ਕੁਮਾਰ ਅਵਸਥਾ ਸੇ ਪਰੇ ਯਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ।

**ਪੌਢੇ** ਦੇ. ਬਿਰਾਜੇ, ਸੋਏ।

**ਪੌੜ** ਦੇ. ਸੁੰਬ ਘੋੜੇ ਕਾ।

**ਪੌੜੀ** ਪੰ. ਮੰਦਰ ਪੈ ਚਢਨੇ ਕੀ ਸੀਢੀ।

**॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤਿ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਿਹੀਤੇ ਗੁਰੂ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਪਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਰਚਨੰ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੨੬ ॥**



**ਫਉਜ** ਫਾ. ਸੇਨਾ, ਯਥਾ- ਫਉਜ ਸਤਾਣੀ ਹਾਠ ਪੰਚਾ ਜੋੜੀਐ। ਫੌਜ ਜੋਰ ਵਾਲੀ ਹਠ ਵਾਲੀ ਪਾਂਚ ਕਾਮਾਦਿਕੋ ਨੇ ਜੋੜੀ ਹੈ।

**ਫਸ** ਦੇ. ਫਾਹੀ ਆਦਿਕੋ ਮੇ ਬੰਧੇ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਉਡ ਉਡ ਆਵਹੁ ਫਸ ਫਸ ਜਾਉ।

**ਫਸਲਿ** ਅ. ਮੌਸਮ ਖੇਤੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਬੋਨੇ ਕਾਟਨੇ ਕਾ ਸਮਾ, ਯਥਾ- ਫਸਲਿ ਅਹਾੜੀ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਸਾਵਣੀ ਸਚੁ ਨਾਉ।

**ਫਸਿਆ** ਪੰ. ਫਸਤਾ ਹੂਆ।

**ਫਹੀ** ਗੁ. ਫਾਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ। ਦੇ. ਲਿਫ ਰੋਗ।

**ਫੰਕ** ਪੰ. ਫਾਂਕ, ਫਾੜੀ, ਕਤਲੀ, ਯਥਾ- ਤਾ ਫਲ ਫੰਕ ਸਭੈ ਤਨ ਫਾਰੈ। ਤਿਸ ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪੀ ਫਲ ਕੀ ਫਾਂਕ, ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੇ ਸਭੀ ਤਨ ਬਾਧ ਕੀਏ।

**ਫਕਰੁ** ਅ. ਬਜੁਰਗੀ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਫਕਰੁ ਦਾਇਮ ਲਾਇ ਚਸਮੇ ਜਹ ਤਹਾ ਮਉਜੂਦੁ। ਬੁਜੁਰਗੀ ਕਾ ਵੇਸ, ਯਥਾ- ਫਕਰੁ ਕਰੇ ਹੋਰੁ ਜਾਤਿ ਗਵਾਏ।

**ਫਕੜੀ** ਦੇ. ਲੜਾਈ, ਝਗੜਾ ਸ੍ਰੂਪ ਖੁਆਰੀ ; ਫਿਟਕਾਰੀ, ਯਥਾ- ਓਸੁ ਪਿਛੈ ਵਜੈ ਫਕੜੀ ਮੁਹੁ ਕਾਲਾ ਆਗੈ ਭਇਆ।

**ਫਕੜੁ** ਪੰ. ਖੁਆਰੀ, ਯਥਾ- ਅੰਧੇ ਆਪੁ ਨ ਜਾਣਨੀ ਫਕੜੁ ਪਿਟਨਿ ਧੰਧੁ। ਕਾਮੋ ਕੀ ਖੁਆਰੀ ਅਰਥਾਤ ਝਗੜਾ ਪੀਟਤੇ ਹੈ। ਖੁਆਰ, ਯਥਾ- ਫਕੜ ਜਾਤੀ ਫਕੜੁ ਨਾਉ। ਖ੍ਵਾਰੀ ਮੇ ਪੜੇ, ਯਥਾ- ਲੋਕਾ ਮਤ ਕੋ ਫਕੜਿ ਪਾਇ।

**ਫਕਾ** ਪੰ. ਹਾਥ ਕੀ ਲਪ ਮੋ ਪੜਨੇ ਯੋਗਯ ਅੰਨ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਖਾਵਹਿ ਬਖਸ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਇਕਨਾ ਫਕਾ ਪਾਇਆ ਜੀਉ। ਹਥ ਕੀ ਟੇਢੀ ਕਰੀ ਹਥੇਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਲਪ ਹੈ ਫਕਾ ਹੈ ; ਫਾਕਾ, ਭੂਖੇ ਰਹਨਾ।

**ਫਕੀਰ** ਫਾ. ਸਾਧੂ, 'ਫ' ਸੇ ਫਾਕਾ ਭਾਵ ਅਲਪਹਾਰ, 'ਕ' ਸੇ ਕਨਾਯਤ ਭਾਵ ਸੰਤੋਖ, 'ਯ' ਸੇ ਯਾਦ ਇਲਾਹੀ, 'ਰ' ਸੇ ਰਿਆਜਤ ਭਾਵ ਤਪ ਕਰਨਾ, ਐਸੇ ਫਕੀਰ ਨਾਮ ਮੇ ਹਰਫੋਂ ਕੇ ਮਾਯਨੇ ਹੈਂ, ਯਾ ਤੇ ਐਸੇ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਫਾਰਸੀ ਮੋ ਫਕੀਰ ਹੈ ; ਕੰਗਲਾ। ਗੁ. ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਸੇ ਬੇਮੁਖ ਧਨ ਵਾਲੇ ਦੁਨੀਆਦਾਰ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਕੈ ਪਲੈ ਧਨੁ ਵਸੈ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਉ ਫਕੀਰ।

**ਫਕੀਰੈ** ਫਾ. ਸੰਤਾ ਪਾਸੋ, ਯਥਾ- ਪੂਰੈ ਗੁਰਿ ਬਖਸਾਈਅਹਿ ਸਭਿ ਗੁਨਹ ਫਕੀਰੈ।

**ਫਜਲ** ਅ. ਕੁਸਲ।

**ਫਟਕ** ਦੇ. ਬਿਲੌਰ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਫਟਕ ਬਨਾਈ ਕਾਨਿ। ਸੰ. ਸੑਫਟਕ।

**ਫਟੇ** ਪੰ. ਫਟ ਗਏ।

**ਫਣ** ਸੰ. ਸਰਪ ਕਾ ਸਿਰ।

**ਫਣੀ** ਸੰ. ਸਰਪ, ਜੈਸੇ- ਫਣੀ ਫੁੰਕਾਰੇ।

**ਫਤਿਹ** ਦੇ. ਜਯ, ਯਥਾ- ਫਾਹੇ ਕਾਟੇ ਮਿਟੇ ਗਵਨ ਫਤਿਹ ਭਈ ਮਨਿ ਜੀਤ। ਫਾ. ਫਤਹ।

**ਫਦੀਹਤਿ** ਅ. ਖਰਾਬੀ, ਬਿਗਾੜ ; ਸਰਮਿੰਦਗੀ ਲਖੁਣਾ ਸੇ ਸਰਮਿੰਦਗੀ ਕੀ ਯੋਗੁ ਬਿਸ੍ਰਾ, ਯਥਾ- ਫੋਲਿ ਫਦੀਹਤਿ ਮੁਹਿ ਲੈਨਿ ਭੜਾਸਾ ਪਾਣੀ ਦੇਖਿ ਸਗਾਹੀ। ਫੋਲ ਕੇ ਬਿਸ੍ਰਾ ਕੋ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਨਾਕ ਮੋ ਦੁਰਗੰਧ ਵਾਲੀ ਬਿਸ੍ਰਾ ਕੀ ਗਰਮ ਹਵਾ।

**ਫੰਧੁ** ਦੇ. ਬੰਧਨ, ਯਥਾ- ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੂਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ।

**ਫਨ** ਦੇ. ਨਾਸੀ, ਯਥਾ- ਚੇਤਸਿ ਨਾਹੀ ਦੁਨੀਆ ਫਨ ਖਾਨੇ। ਕਾਰੀਗਰੀ ਮੇ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕ ਆਦਮੀ ਹਰ ਫਨ ਮੇ ਚਤੁਰ ਹੈ।

**ਫਨ ਕਾ** ਫਾ. ਛਲ ਕਾ ਭਾਵ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਨੇ ਵਾਲਾ ਠੱਗੀ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ, ਯਥਾ- ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਹਿਤੁ ਲਾਗੋ ਸਭ ਫਨ ਕਾ।

**ਫਨ ਖਾਨੇ** ਵਾ. ਨਾਸਮਾਨ ਸਦਨ ਮੋ, ਯਥਾ- ਚੇਤਸਿ ਨਾਹੀ ਦੁਨੀਆ ਫਨ ਖਾਨੇ।

**ਫਨਾਇ** ਦੇ. ਨਾਸਵਾਨ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬੰਦੇ ਚਸਮ ਦੀਦੰ ਫਨਾਇ। ਅ. ਫਨਾ।

**ਫਨਿੰਦ** ਦੇ. ਸੇਖ ਨਾਗ। ਸੰ. ਫਣੀਂਦ੍ਰ।

**ਫੰਨੀ** ਦੇ. ਚਤੁਰਾਈਓ ਕੋ, ਛਲੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਧ੍ਰਿਗੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਧਨੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਇਹ ਮਾਇਆ ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਫੰਨੀ।

**ਫਬੀ** ਦੇ. ਸੁੰਦਰ ਲਗੀ, ਅਛੀ ਲਗੀ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਦੀਓ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਜੀਅ ਕਉ ਏਹਾ ਵਸਤੁ ਫਬੀ।

**ਫਰਸ** ਫਾ. ਬਿਛਾਈ ਕਾ ਕਪੜਾ ; ਚੂਨੇ ਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ਤਹ।

**ਫਰਹੇ** ਗੁ. ਫਲੇ, ਯਥਾ- ਫਰਹੇ ਮੁਹਕਮ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬੀਚਾਰਿ।

**ਫਰਕੁ** ਦੇ. ਭੇਦ, ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ, ਯਥਾ- ਸਭਨਾ ਨਦਰਿ ਏਕ ਹੈ ਆਪੇ ਫਰਕੁ ਕਰੇਇ।

**ਫਰਜ** ਫਾ. ਭਾਵਨਾ, ਜੈਸੇ- ਫਰਜ ਸੁ ਬਰਸ ਰਤੁ ਰਾਈਂ ਸੁਖਨ।

**ਫਰਾਸ** ਫਾ. ਫਰਸ ਬਿਛਾਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਫਰਿਆ** ਗੁ. ਫਲਿਆ, ਯਥਾ- ਸੋਰਹ ਮਧੇ ਪਵਨੁ ਝਕੋਰਿਆ ਆਕਾਸੇ ਫਰੁ ਫਰਿਆ।

**ਫਰੂ** ਗੁ. ਰੱਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਜਮਕਾਲੈ ਵਸਿ ਜਗੁ ਬਾਂਧਿਆ ਤਿਸ ਦਾ ਫਰੂ ਨ ਕੋਇ। ਪਕੜਨੇ ਭਾਵ ਬਾਹ ਪਕੜ ਰੱਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਫਲ** ਸੰ. ਬ੍ਰਿਛਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਫਲ ; ਸਿਪਰ, ਢਾਲ ਪ੍ਰਸਿਧ ; ਕਾਰਯ ; ਉਦੇਸਜ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਕਰ ਕਾਮ ਕਾ ਆਰੰਭ ਕੀਆ ਜਾਵੇ ਜੈਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੇਤ ਭੋਜਨ ਕਾ ਆਰੰਭ ਹੋਤਾ ਹੈ ; ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਧਨ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕ, ਯਥਾ- ਕਾਹੂ ਫਲ ਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀ ਬਾਛੈ। ਜਾਤੀ ਫਲ, ਜਾਯਫਲ ; ਤ੍ਰਿਫਲਾ, ਹਰੜ ਬਹੇੜਾ ਆਵਲਾ ; ਬਾਣ ਕਾ ਅਗ੍ਰ ਭਾਗ ; ਦਾਨ ; ਮੁਸਕ, ਪਤਾਲੂ, ਅੰਡਕੋਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਕੁਟਜ ਤਰੁ, ਕੁੜਾ ਬ੍ਰਿਛ ; ਹਡੀ ਕਾ ਟੁਕੜਾ ; ਨਾਗ ਕੇ ਸਰ ; ਕਾਠ ਕੀ ਪੱਟੀ ; ਫਾਲ, ਹਲ ਕੀ ਮੁਖੀ ਪੈ ਲੋਹੇ ਕਾ ਫਾਲਾ। ਗੁ. ਸਾਰ, ਯਥਾ- ਚੰਦਨ ਕਾ ਫਲੁ ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ।

**ਫਲ ਫਿਕੇ** ਵਾ. ਫਲ ਬੇਰਸ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਝੂਠੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਨਿਕੰਮਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਫਲ ਫਿਕੇ ਫੁਲ ਬਕਬਕੇ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਹਿ ਪਤ।

**ਫਲਕ** ਅ. ਆਕਾਸ।

**ਫਲਗਣਿ** ਗੁ. ਫਾਗਣ, ਯਥਾ- ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ।

**ਫਲਗੁਨਿ** ਗੁ. ਫਾਗਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਫਲਗੁਨਿ ਮਨਿ ਰਹਸੀ ਪ੍ਰੇਮੁ ਸੁਭਾਇਆ।

**ਫਲਘਾ** ਪੰ. ਪਕੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਧਰਮ ਰਾਇ ਸਿਰਿ ਡੰਡੁ ਲਗਾਨਾ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਨੇ ਹਥ ਫਲਘਾ। ਹਾਥ ਪਕੜ ਕੇ ਵਾ ਜਮੋ ਕੇ ਹਾਥ ਪਕੜਨੇ ਸਮੇ ਬਚਨਾਂਤਰ ਹੈ- ਓਨੀ ਤਕੜੇ ਪਾਏ ਹਾਥ।

**ਫਲਣੇ** ਗੁ. ਫਲ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਜਲ ਨਿਧਿ ਹਰਿ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਜੋ ਸੇਵੈ ਸਭ ਫਲਣੇ।

**ਫਲਤੇ** ਦੇ. ਫਲੋਂ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਜੇਵੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦਾ ਤੇਵੇਹੇ ਫਲਤੇ।

**ਫਲਨਾ** ਵਾ. ਸਭ ਫਲੋਂ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਜੈਸੇ- ਜੋ ਸੇਵੇ ਸਭ ਫਲਨਾ।

**ਫਲਨਿ** ਗੁ. ਦਰਖਤੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਫਲ ਲਾਗੇ ਫਲਨਿ ਪਾਕਨਿ ਲਾਗੇ ਆਂਬ।

**ਫਲਾਧਿਆ** ਗੁ. ਫਲ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ, ਯਥਾ- ਸਚੁ ਸਚੇ ਨੋ ਸਾਬਾਸਿ ਹੈ ਸਚੁ ਸਚਾ ਸੇਵਿ ਫਲਾਧਿਆ।

**ਫਲਾਂਨਦ** ਗੁ. ਫੁਲਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਹਾਂ ਕੀਰਤਨੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਰਸੁ ਤਹ ਸਘਨ ਬਾਸ ਫਲਾਂਨਦ।

**ਫਲਿਆ** ਗੁ. ਫਲ ਵਾਲਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਮੋਹਨ ਤੂੰ ਸੁਫਲੁ ਫਲਿਆ ਸਣੁ ਪਰਵਾਰੇ। ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਸੰਤਾਨ ਰੂਪ ਫਲ ਸੇ ਫਲ ਵਾਲਾ ਭਯਾ ਹੈ।

**ਫਲੀਅਹਿ** ਪੰ. ਫਲਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਫਲੀਅਹਿ ਫੁਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹ।

**ਫਲੁ ਦੁਇ** ਵਾ. ਭੋਗ ਮੋਖ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੂ ਆਹਿ। ਈਹਾ ਦੁਇ ਪਾਠ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪ ਤੁਲਜ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਦੋਨੋ ਓਰ ਮਿਲੇ ਹੈ।

**ਫਲੇ** ਗੁ. ਫਲ ਰਹੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤੇ ਜਨ ਸੁਫਲ ਫਲੇ।

**ਫੜੁ** ਪੰ. ਦੰਭ, ਡਿੰਭ, ਜੈਸੇ- ਫੜੁ ਕਰਿ ਲੋਕਾਂ ਨੋ ਦਿਖਲਾਵਹਿ। ਪਕੜ, ਜੈਸੇ ਫੜ ਅਪਨੀ ਚੀਜ।

**ਫੜੁ ਕਰਿ** ਵਾ. ਦੰਭ ਕਰ, ਯਥਾ- ਫੜੁ ਕਰਿ ਲੋਕਾਂ ਨੋ ਦਿਖਲਾਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਨਹੀ ਸੂਝੈ। ਪੰ. ਪਕੜ ਕਰ।

**ਫਾਸ** ਦੇ. ਫਾਹੀ, ਯਥਾ- ਦੂਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ।

**ਫਾਸਹਿ** ਪੰ. ਫਸੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਰਸਿ ਰਸਿ ਚੋਗ ਚੁਗਹਿ ਨਿਤ ਫਾਸਹਿ ਛੂਟਸਿ ਮੂੜੇ ਕਵਨ ਗੁਣੀ।

**ਫਾਸਨ** ਦੇ. ਫਸਨੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਫਾਸਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਸਭੁ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ਛੂਟਨ ਕੀ ਇਕੁ ਕੋਈ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਸਾਥ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਬੰਧਾ ਜਾਨੇ ਕੀ 'ਯਾਵਤ : ਕੁਰੁਤੇਜੰਤੁ: ਸੰਬੰਧਾਨ੍ ਮਨਸ: ਪ੍ਰਿਯਾਨ'।

**ਫਾਸੇ** ਗੁ. ਫਾਹੀਆਂ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਬੰਧਨ, ਯਥਾ- ਸਾਜਨ ਸੈਣ ਮਿਲਹੁ ਸੰਜੋਗੀ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਖੋਲੇ ਫਾਸੇ।

**ਫਾਹਾ** ਪੰ. ਫਾਸ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲਾ ਫਾਹਾ ਪਇਆ ਪਾਧੇ ਪਿਛੋ ਦੇ ਗਲਿ ਚਾਟੜਿਆ। ਪੁਨਾ- ਪੂੰਜੀ ਸਾਬਤੁ ਰਾਸਿ ਸਲਾਮਤਿ ਚੂਕਾ ਜਮ ਕਾ ਫਾਹਾ ਹੇ।

**ਫਾਹੀ** ਦੇ. ਫਾਸੀ ਅਰਥਾਤ ਮ੍ਰਿਗ ਪਕੜਨੇ ਕੀ ਜਾਲੀ ; ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਬਾਉਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਫਾਹੀ ਫਾਸੈ ਕਊਆ। ਫਸਾਨੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਫਾਹੀ ਸੁਰਤਿ ਮਲੂਕੀ ਵੇਸੁ। ਫਸਾਨੇ ਮੈ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ਉਪਰ ਸੇ ਪਾਤਸਾਹੀ ਵੇਸ ਹੈ।

**ਫਾਹੇ** ਪੰ. ਜਾਤਿ ਬਰਣ ਆਸ੍ਰਮਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਰੂਪ ਬੰਧ, ਯਥਾ- ਫਾਹੇ ਕਾਟੇ ਮਿਟੇ ਗਵਨ ਫਤਿਹ ਭਈ ਮਨਿ ਜੀਤ।

**ਫਾਕਾ** ਦੇ. ਭੋਜਨ ਨਾ ਮਿਲਨਾ, ਜੈਸੇ- ਇਕਨਾ ਫਾਕਾ ਪਾਇਆ। ਨਾ ਖਾਨਾ।

**ਫਾਕਿਓ** ਗੁ. ਫਸਿਆ, ਯਥਾ- ਫਾਕਿਓਂ ਮੀਨ ਕਪਿਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ਤੂ ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਕਸੁੰਭਾਇਲੇ। ਪੁਨਾ- ਮੀਨੁ ਪਕਰਿ ਫਾਂਕਿਓ ਅਰੁ ਕਾਟਿਓ ਰਾਂਧਿ ਕੀਓ ਬਹੁ ਬਾਨੀ। ਮਛੀ ਪਕੜ ਫਾਹੀ ਔ ਕਟੀ।

**ਫਾਕੈ** ਗੁ. ਫਸੇ, ਯਥਾ- ਦੇਇ ਕਿਵਾੜ ਅਨਿਕ ਪੜਦੇ ਮਹਿ ਪਰ ਦਾਰਾ ਸੰਗਿ ਫਾਕੈ।

**ਫਾਗਨ** ਦੇ. ਫਾਗਨ ਮਹੀਨਾ, ਫਾਲਗੁਣੀ ਨਛਤ੍ਰ ਯੁਤ ਪੁਨਯਾ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਫਾਗਨ ਹੈ।

**ਫਾਜਲ** ਅ. ਫਜੀਲਤ ਵਾਲਾ, ਬੁਜੁਰਗੀ ਵਾਲਾ।

**ਫਾਟ** ਗੁ. ਫਟ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਆਪਨ ਕਟਾਰੀ ਆਪਸ ਕਉ ਲਾਈ ਮਨੁ ਅਪਨਾ ਕੀਨੋ ਫਾਟ।

**ਫਾਟੇ** ਦੇ. ਫਟ ਗਏ, ਯਥਾ- ਡੋਲਤ ਡੋਲਤ ਹੇ ਸਖੀ ਫਾਟੇ ਚੀਰ ਸੀਗਾਰ।

**ਫਾਥਾ** ਪੰ. ਫਸਿਆ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਫਾਥਾ ਚੋਗ ਚੁਗੈ ਨਹੀ ਬੂਝੈ। ਫਸੇ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਫਾਹੀ ਫਾਥੇ ਮਿਰਗ ਜਿਉ ਸਿਰਿ ਦੀਸੈ ਜਮਕਾਲੁ।

**ਫਾਦਿਲੁ** ਅ. ਅਧਿਕ, ਯਥਾ- ਪਿਰ ਕੈ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵਈ ਬੋਲੇ ਫਾਦਿਲੁ ਬਾਦਿ। ਬੋਲਤੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਬਜਰਥ ਬਾਤਾਂ। ਅ. ਫਾਜਲ।

**ਫਾਂਧਿਓ** ਦੇ. ਫਾਹਿਆ।

**ਫਾਨੀ** ਫਾ. ਨਾਸਵੰਤ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਮੁਕਾਮੇ ਫਾਨੀ ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ।

**ਫਾਰਿਓ** ਗੁ. ਦੂਰ ਹੂਆ।

**ਫਾਵਾ** ਪੰ. ਮਾਝਾ। ਬਜਾਕੁਲ, ਯਥਾ-ਤੜ ਸੁਣਿਆ ਸਭਤੁ ਜਗਤ ਵਿਚਿ ਭਾਈ ਵੇਮੁਖੁ ਸਣੈ ਨਫਰੈ ਪਉਲੀ ਪਉਦੀ ਫਾਵਾ ਹੋਇ ਕੈ ਉਠਿ ਘਰਿ ਆਇਆ।

**ਫਾਵੀ** ਪੰ. ਥਕ ਕਰ ਔਖੀ ਹੂਈ, ਯਥਾ- ਫਿਰਦੀ ਫਿਰਦੀ ਨਾਨਕ ਜੀਉ ਹਉ ਫਾਵੀ ਥੀਈ ਬਹੁਤੁ ਦਿਸਾਵਰ ਪੰਧਾ। ਪੁਨਾ- ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਈ ਸਭੁ ਜਗੁ ਫਿਰੀ ਫਾਵੀ ਹੋਈ ਭਾਲਿ।

**ਫਿਕਰੀਆ** ਗੁ. ਫੀਕੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਰਸ ਬਿਨੁ ਸਭਿ ਸੁਆਦ ਫਿਕਰੀਆ।

**ਫਿਕਾ** ਪੰ. ਰਸਹੀਨ, ਬੇਰਸ ਅਰਥਾਤ ਬੁਰਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ। ਸਤਯ ਔ ਪ੍ਰਿਯ ਬਚਨ ਬਿਨ ਆਨ ਬਚਨ ਬੋਲਨੇ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਮਨ ਮੇ ਕੋਪ ਦੇਹ ਮੇ ਹਾਥ ਉਠਾਵਨਾਦਿ ਕਾਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦੇਹੀ ਬੇਰਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਬੇਰਸ ਕੀ ਨਿੰਦਤ ਸੋਭਾ, ਯਥਾ- ਫਿਕੋ ਫਿਕਾ ਸਦੀਐ ਫਿਕੇ ਫਿਕੀ ਸੋਇ। ਪੁਨਾ- ਫਲ ਫਿਕੇ ਫੁਲ ਬਕਬਕੇ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਹਿ ਪਤ।

**ਫਿਕਾਨੇ** ਦੇ. ਅਤੀ ਫੀਕੇ, ਯਥਾ- ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਫੀਕ ਫਿਕਾਨੇ।

**ਫਿਟਕ** ਪੰ. ਖੋਟੀ ਆਦਤ ; ਧਿਕਾਰ ਸੇ ਧਿਕਾਰ, ਯਥਾ- ਫਿਟਕ ਫਿਟਕਾ ਕੋੜੁ ਬਦੀਆ ਸਦਾ ਸਦਾ ਅਭਿਮਾਨੁ।

**ਫਿਟਕ ਫਿਟਕਾ** ਵਾ. ਫਿਟਕਾਰੀ ਸੇ ਫਿਟਕਾਰੀ ਭਾਵ ਔਰੋ ਕੀ ਚੋਰੀ ਆਦਿਕ ਫਿਟਕਾਰੀਯੋਂ ਸੇ ਭੀ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਗੁਰੁਦੇਵ ਤਾ ਕਾ ਧਨ ਚੁਰਾਨੇ ਆਦਿ ਫਿਟਕਾਰੀਓਂ ਕੇ ਕਾਮ ਕਰਨੇ।

**ਫਿਟਕਾਰਿਆ** ਪੰ. ਧਿਕਾਰਿਆ, ਯਥਾ- ਫਿਰਿ ਏਸੁ ਤਪੇ ਦੈ ਮੁਹਿ ਕੋਈ ਲਗਹੁ ਨਾਹੀ ਏਹੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਹੈ ਫਿਟਕਾਰਿਆ।

**ਫਿਟਕੇ** ਪੰ. ਧਿਕਾਰੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਿੰਦਕ ਕਉ ਫਿਟਕੇ ਸੰਸਾਰੁ।

**ਫਿਟਾ** ਪੰ. ਬਿਗੜਿਆ ਹੂਆ ਭਾਵ ਧਿਕਾਰਿਆ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਦਯਿ ਵਿਗੋਏ ਫਿਰਹਿ ਵਿਗੁਤੇ ਫਿਟਾ ਵਤੈ ਗਲਾ। ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸੇ ਹੀਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਧਿਕਾਰਿਆ ਫਿਟੇ ਹੈ ਜੈਨ ਮਤ ਕੇ ਸਾਧੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ।

**ਫਿਟਿਆ** ਪੰ. ਬਿਗੜੇ ਹੂਏ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਮਨ ਕੇ ਕੰਮ ਫਿਟਿਆ ਗਣਤ ਨ ਆਵਹੀ।

**ਫਿਟੁ** ਪੰ. ਧਿਕਾਰ, ਲਾਨਤ, ਯਥਾ- ਫਿਟੁ ਇਵੇਹਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਤੁ ਖਾਇ ਵਧਾਇਆ ਪੇਟੁ।

**ਫਿਟੈ** ਪੰ. ਬਿਗੜ ਜਾਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਅੰਨੁ ਅਸਾਡਾ ਫਿਟੈ। ਬਿਗੜੇ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਤਨਿ ਫਿਟੈ ਫੇੜ ਕਰੇਨਿ। ਬਿਗੜੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਖਰਾਬੀਆਂ ਕਰਤੇ ਹੈ।

**ਫਿੰਡ** ਪੰ. ਗੇਂਦ, ਖੇਨੂ, ਖੁਦੋ।

**ਫਿਰ** ਦੇ. ਪੁਨਾ, ਯਥਾ- ਫਿਰਿ ਇਆ ਅਉਸਰੁ ਚਰੈ ਨ ਹਾਥਾ। ਹਟੋ, ਜੈਸੇ- ਫਿਰੋ ਬੁਰੇ ਕਾਮੋ ਸੇ। ਬਿਚਰ, ਜੈਸੇ- ਦਸ ਕਦਮ ਫਿਰ ਖਾਨਾ ਪਚੇ।

**ਫਿਰ ਆਨੇ** ਵਾ. ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਜੂਨੋ ਮੇ ਆਵਤਾ ਭਯਾ।

**ਫਿਰਉ** ਦੇ. ਬਿਚਰਤਾ ਹੋ, ਯਥਾ- ਹਉ ਫਿਰਉ ਦਿਵਾਨੀ ਆਵਲ ਬਾਵਲ ਤਿਸੁ ਕਾਰਣਿ ਹਰਿ ਢੋਲੀਐ।

**ਫਿਰਹਿ** ਦੇ. ਆਪ ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ ਔਰੋਂ ਕੋ ਫੇਰਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਾਕਤ ਮੂੜ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬਧਿਕ ਵਿਚਿ ਮਾਇਆ ਫਿਰਹਿ ਫਿਰੰਦੇ।

**ਫਿਰਣ** ਗੁ. ਫੇਰੂ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਜਗਤ ਫਿਰਣਸੀਹ ਅੰਗਰਉ ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਲਹਣਾ ਕਰੈ। ਹੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ! ਆਪ ਫੇਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸੇਰ ਜੈਸੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋ।

**ਫਿਰਤ** ਦੇ. ਬਿਚਰਤਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ।

**ਫਿਰਥਈ** ਗੁ. ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਧਰਮੁ ਅਰਥੁ ਸਭੁ ਕਾਮੁ ਮੋਖੁ ਹੈ ਜਨ ਪੀਛੈ ਲਗਿ ਫਿਰਥਈ।

**ਫਿਰਦਾ** ਪੰ. ਫਿਰਤਾ ਥਾ, ਯਥਾ- ਫਿਰਦਾ ਕਿਤੈ ਹਾਲਿ ਜਾ ਡਿਠਮੁ ਤਾ ਮਨੁ ਧ੍ਰਾਪਿਆ। ਤੇਰੇ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾ ਮੈ ਮਾੜੇ ਹਾਲ ਫਿਰਤਾ ਥਾ।

**ਫਿਰਨ** ਦੇ. ਚਲਨ, ਤੁਰਨ, ਜੈਸੇ- ਫਿਰਨ ਤੁਰਨ ਕੀ ਸਕਤ ਹੈ।

**ਫਿਰਾਹਰਿ** ਗੁ. ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਬਹੁ ਫੇਰੁ ਫਿਰਾਹਰਿ।

**ਫਿਰਾਤ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਫਿਰਾਵਤਾ।

**ਫਿਰਾਮੀ** ਗੁ. ਫਿਰਤੀ ਹੈ।

**ਫਿਰਿ ਘਿਰਿ** ਪੰ. ਬਹੁਤ ਫਿਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਫਿਰਿ ਘਿਰਿ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਆਇਆ।

**ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ** ਵਾ. ਬਦਲ ਬਦਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਫਾਹੀ ਫਾਸੈ ਕਊਆ।

**ਫਿਰਿਓ** ਦੇ. ਬਿਚਰਤਾ ਭਯਾ, ਯਥਾ- ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ ਨਗਨ ਫਿਰਿਓ ਬਨ ਮਾਹੀ।

**ਫਿਰਿਆ** ਪੰ. ਫਿਰਾ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਤਿਆਗਿ ਬਨ ਮਧੇ ਫਿਰਿਆ।

**ਫਿਰੀਆ** ਗੁ. ਜਨਮਾ ਮੋ ਫਿਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਮਿਰੀਆ। ਬਹੁਰਿ ਨ ਫਿਰੀਆ।

**ਫਿਲ** ਅ. ਹਾਲ ਮੇ, ਇਸ ਸਮੇ ਮੇ।

**ਫਿਲਹਾਲ** ਅ. ਹਾਲ ਮੇ ਅਰਥਾਤ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਚੀਜ ਫਿਲਹਾਲ ਸਗਲੇ ਸਚੁ ਸੁਖੁ ਤੇਰਾ ਨਾਉ। ਲੁਗਾਤ ਮੋ 'ਫੌਰਨ' ਭਾਵ 'ਅਬੀ' ਅਰਥ ਕੀਆ ਹੈ ਭਾਵ ਸੇ ਯਹ ਸਿੱਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਚੀਜ ਆਦਿ ਅੰਤ ਮੋ ਨਾ ਰਹੇ ਮਧਯ ਮੋ ਭਾਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਫਿਲਹਾਲ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸਿੱਪੀ ਕਾ ਰੁੱਪਾ, ਰੱਸੀ ਕਾ ਸਰਪ ਤੈਸਾ ਸਭ ਜਗਤ ਹੈ, ਸੋਈ ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੋ ਕਹਾ ਹੈ- ਦਿਲ ਮਹਿ ਜਾਨਹੁ ਸਭ ਫਿਲਹਾਲਾ।

**ਫਿਲਫਿਲ** ਫਾ. ਬਡੀ ਮਿਰਚ।

**ਫੀਕੇ** ਦੇ. ਰਸਹੀਨ, ਬੇਰਸ, ਯਥਾ- ਫੀਕੇ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਸਾਦ।

**ਫੀਟੈ** ਗੁ. ਬਿਗੜੇ, ਯਥਾ- ਥਾਨਿ ਮਾਨਿ ਸਚੁ ਏਕੁ ਹੈ ਕਾਜੁ ਨ ਫੀਟੈ ਕੋਇ।

**ਫੀਰੁ** ਗੁ. ਫੇਰ ਮੋ ਅਰਥਾਤ ਚੌਰਾਸੀ ਚੱਕ੍ਰ ਮੋ, ਯਥਾ- ਜਨਮ ਮਰਣ ਕਾ ਦੁਖੁ ਗਇਆ ਫਿਰਿ ਪਵੈ ਨ ਫੀਰੁ।

**ਫੀਲੁ** ਫਾ. ਹਾਥੀ, ਯਥਾ- ਫੀਲੁ ਰਬਾਬੀ ਬਲਦੁ ਪਖਾਵਜ ਕਊਆ ਤਾਲ ਬਜਾਵੈ।

**ਫੁਨਹੇ** ਗੁ. ਦੋਹੇ ਬਿਸੇਖ।

**ਫੁਨਿ** ਦੇ. ਪੁਨਾ, ਯਥਾ- ਕਾਚੀ ਦੇਹ ਮੋਹ ਫੁਨਿ ਬਾਂਧੀ ਸਠ ਕਠੋਰ ਕੁਚੀਲ ਕੁਗਿਆਨੀ।

**ਫੁਫੀ** ਪੰ. ਬੁਆ, ਯਥਾ- ਫੁਫੀ ਨਾਨੀ ਮਾਸੀਆ ਦੇਰ ਜੇਠਾਨੜੀਆਹ।

**ਫੁੰਮਣ** ਪੰ. ਜੀਵ ਰਖ੍ਯਾ ਹੇਤ ਸਥਾਨ ਸੰਬਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੂਤ ਕੇ ਫੁਮਣ ਜਿਸ ਕੋ ਢੂਢੀਏ ਰਜੋਹਣਾ ਬੋਲਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਲਕੀ ਕਾਸੇ ਹਥੀ ਫੁੰਮਣ ਅਗੋ ਪਿਛੀ ਜਾਹੀ।

**ਫੁਰਨਾ** ਦੇ. ਸੰਕਲਪ, ਇਰਾਦਾ।

**ਫੁਰਮਾਇਆ** ਦੇ. ਹੁਕਮ ਦੀਆ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਾਰੀ ਏਹ ਕਰੇਹੁ।

**ਫੁਰਮਾਇਸਿ** ਦੇ. ਹੁਕਮ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਖਾਇਆ ਵੇਖਿ ਮਹਲਤਿ ਮਰਣੁ ਵਿਸਾਰਿਆ।

**ਫੁਰਮਾਏ** ਦੇ. ਆਗ੍ਯਾ ਦੇਵੇਂ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਕਰਮੁ ਕਮਾਵੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੇਹਾ ਤੂ ਫੁਰਮਾਏ।

**ਫੁਰਮਾਣੁ** ਦੇ. ਆਗ੍ਯਾ, ਹੁਕਮ, ਯਥਾ- ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਫੁਰਮਾਣੁ। ਫਾ. ਫੁਰਮਾਨ।

**ਫੁਰਮਾਨੀ** ਦੇ. ਆਗ੍ਯਾ ਕਰੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਫੁਰਮਾਨੀ ਹੈ ਕਾਰ ਖਸਮਿ ਪਠਾਇਆ।

**ਫੁਰਮਾਨੁ** ਦੇ. ਪਾਤਸਾਹੀ ਪਰਵਾਨਾ, ਭੂਪਤਿ ਕਾ ਆਗ੍ਯਾ ਪਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਫੁਰਮਾਨੁ ਤੇਰਾ ਸਿਰੈ ਊਪਰਿ ਫਿਰਿ ਨ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰ। ਫਾ. ਫੁਰਮਾਨ।

**ਫੁਰੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਜਾ ਕਉ ਫੁਰੀ ਤਬ ਕਾਹੂ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਾਜ।

**ਫੁਲ** ਦੇ. ਪੁਸਪ, ਯਥਾ- ਫਲ ਫਿਕੇ ਫੁਲ ਬਕਬਕੇ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਹਿ ਪਤ। ਪੁਨਾ- ਬਲੂਆ ਕੇ ਘਰੂਆ ਮਹਿ ਬਸਤੇ ਫੁਲਵਤ ਦੇਹ ਅਇਆਨੇ। ਫੁੱਲ ਸਮਾਨ ਸੀਘ੍ਰ ਨਾਸੀ।

**ਫੁਲਕਾ** ਪੰ. ਬਹੁਤ ਪਤਲੀ ਰੋਟੀ।

**ਫੁਲਵਾੜੀ** ਪੰ. ਪੁਸਪ ਬਾਟਿਕਾ।

**ਫੁਲੜਾ** ਪੰ. ਫੂਲ ਸਮ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਫੁਲੜਾ ਫਲੁ ਭੀ ਪਛਾ ਰਾਤਿ।

**ਫੁਲੀਠਾ** ਪੰ. ਬਹੁਤ ਫੋਲਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਿਸੀਅਰ ਕਉ ਬਹੁ ਦੂਧੁ ਪੀਆਈਐ ਬਿਖੁ ਨਿਕਸੈ ਫੋਲਿ ਫੁਲੀਠਾ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਫੋਲਨੇ ਸੇ।

**ਫੂਏ ਫਾਲ** ਦੇ. ਮੱਟੀ ਹਵਾ ਸੇ ਫੂਲੇ ਪੜੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕੂਚ ਬਿਚਾਰੇ ਫੂਏ ਫਾਲ।

**ਫੂਸ** ਦੇ. ਘਾਸ, ਜੈਸੇ- ਫੂਸ ਫੋਲ ਰਹਾ ਹੈ।

**ਫੂਸੀ** ਪੰ. ਕਾਯਰ, ਕਮ ਦਿਲ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਆਪਿ ਕਰਾਈ ਵਰੀਆਮੁ ਨ ਫੁਸੀ ਕੋਈ। ਸੰ. ਨਪੁੰਸਕ।

**ਫੂਕ** ਗੁ. ਪ੍ਰਾਣ ਪੌਣ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਸਭੁ ਕੋ ਭਰਿਆ ਫੂਕਿ ਆਖਣਿ ਕਹਣਿ ਨ ਥੰਮ੍ਹੀਐ। ਪੁਨਾ- ਨਿਕਸਿਆ ਫੂਕ ਤ ਹੋਇ ਗਇਓ ਸੁਆਹਾ। ਪੰ. ਜਲਾਉ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕੀ ਵਸਤੁ ਫੂਕ।

**ਫੂਕੈ** ਪੰ. ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਡਕੈ ਫੂਕੈ ਖੇਹ ਉਡਾਵੈ ਸਾਹਿ ਗਇਐ ਪਛੁਤਾਇ। ਹਸਤੀ ਡਕਾਰੇ ਹੈ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰੇ ਹੈ ਮੱਟੀ ਉਡਾਵੇ ਹੈ।

**ਫੂਟ** ਦੇ. ਫੁੱਟਨਾ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਖਿੰਥਾ ਜਲਿ ਕੋਇਲਾ ਭਈ ਖਾਪਰੁ ਫੂਟਮ ਫੂਟ। ਲੜਾਈ ; ਭੇਦ।

**ਫੂਟਮ** ਗੁ. ਫੂਟ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਖਿੰਥਾ ਜਲਿ ਕੋਇਲਾ ਭਈ ਖਾਪਰੁ ਫੂਟਮ ਫੂਟ।

**ਫੂਟੈ** ਦੇ. ਫੂਟ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਫੂਟੈ ਖਪਰੁ ਦੁਬਿਧਾ ਮਨਸਾ। ਫੂਟ ਜਾਤਾ ਹੈ ਦ੍ਵੈਤ ਔ ਇਛਾ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹਿਰਦਾ। ਪੁਨਾ- ਫੂਟੈ ਖਾਪਰੁ ਭੀਖ ਨ ਭਾਇ। ਜਿਸ ਕਾ ਹਿਰਦਾ ਰੂਪ ਖੱਪਰ ਫੂਟ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸੂਰ ਓਰ ਸੇ ਭੀਖ ਮਾਂਗਨੀ ਨਹੀ ਰੁਚਤੀ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਕੋ ਅਪਨੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਨਹੀ ਭਲੀ ਲਗਤੀ। ਫੂਟੇ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ।

**ਫੂਲ** ਦੇ. ਪੁਸਪੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਦੇਖੁ ਫੂਲ ਫੂਲ ਫੂਲੇ। ਦੇਖ ਕਰ ਫੂਲੋਂ ਤੁਲਯ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਖੁਸ ਹੂਏ। ਖੁਸ ਹੋ, ਯਥਾ- ਐਸੇ ਗੜ ਮਹਿ ਐਠਿ ਹਠੀਲੋ ਫੂਲਿ ਫੂਲਿ ਕਿਆ ਪਾਵਤ ਹੇ। ਪੁਨਾ- ਮਨਮੁਖੁ ਫੂਲ[1] ਮਹਾ ਬਿਖੁ ਖਾਇ। ਪੁਸਪ ਭਾਵ ਸੇ ਦੈਵ ਸੰਪਦ ਕੇ ਗੁਣ।

**ਫੂਲਿਓ** ਦੇ. ਫੂਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਖੁਸ ਹੂਆ ਹੈ।

**ਫੂਲਿਆ** ਦੇ. ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਕਾਹੇ ਭਈਆ ਫਿਰਤੌ ਫੂਲਿਆ ਫੂਲਿਆ।

**ਫੂੜਿ** ਪੰ. ਮੂਢ, ਬਿਅਕਲ, ਯਥਾ- ਬੋਲੈ ਕਉੜਾ ਜਿਹਬਾ ਕੀ ਫੂੜਿ। ਸੰ. ਮੂਢ।

**ਫੇਟ** ਦੇ. ਪ੍ਰੁ. ਚੋਟ, ਯਥਾ- ਭਜੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਨਕ ਕਛੁ ਨ ਲਾਗੈ ਫੇਟ।

**ਫੇਟਨ** ਦੇ. ਕਮਰਕਸੇ ਮੇ, ਜੈਸੇ- ਫੇਟਨ ਮੇ ਜਮ ਦਾੜ ਕਸੀ। ਜਮਦੰਸਟ੍ਰਾ ਦਖਨ ਮੇ ਜਿਸ ਕੋ ਜੰਬੀਆ ਕਹਤੇ ਹੈ।

**ਫੇਨ** ਸੰ. ਝਾਗ, ਯਥਾ- ਜਲ ਤਰੰਗ ਅਰੁ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਈ। ਹਿਮ, ਬਰਫ ; ਗੁੜ ਸੇ ਬਣੀ ਵਸਤੁ। ਸੰ. ਫੇਣ।

**ਫੇਰ** ਦੇ. ਚਕ੍ਰਾਕਾਰ ਭ੍ਰਮਣ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਵਡਾ ਫੇਰੁ ਪਇਆ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਈ। ਬਿਨਾ ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਚੋਰਾਸੀ ਲਾਖ ਜੂਨੋ ਕੇ ਚੱਕ੍ਰ ਮੋ ਭ੍ਰਮਣਾ ਪੜੇ ਹੈ ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੋ ਸਪਸਟ ਹੈ- ਨਾਗੋ ਆਇਓ ਨਾਗ ਸਿਧਾਸੀ ਫੇਰਿ ਫਿਰਿਓ ਅਰੁ ਕਾਲਿ ਗਰਸੂਆ। ਛਲ ਮੇ, ਜੈਸੇ ਅਮੁਕਾ ਜੁਆਰੀਓਂ ਕੇ ਫੇਰ ਮੋ ਆ ਗਯਾ। ਬਦਲ ਕੇ, ਪੁਨਾ, ਯਥਾ- ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ। ਭ੍ਰਮਣ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਫੇਰੁ ਨ ਪਵੈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖੁ ਜਾਇ।

**ਫੇਰਤ** ਦੇ. ਫੇਰਤੇ।

**ਫੇਰਿ ਹਾਂ** ਗੁ. ਫਿਰਤੇ ਹਾਂ, ਯਥਾ- ਅਨ ਸਿਉ ਤੋਰਿ ਫੇਰਿ ਹਾਂ। ਹੋਰ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋੜ ਕੇ ਫਿਰਤੇ ਹਾਂ ਹਰਿ ਓਰ।

**ਫੇਰਿਆ** ਗੁ. ਭ੍ਰਮਣਾ ਚੌਰਾਸੀ ਮੈ, ਯਥਾ- ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਦਇਆ ਧਾਰਹੁ ਕਾਢਿ ਭਵਜਲ ਫੇਰਿਆ। ਪੰ. ਹਟਾਯਾ ; ਭਵਾਇਆ।

**ਫੇਰੀ** ਦੇ. ਭਵਾਈ, ਯਥਾ- ਤੂ ਘਰ ਘਰ ਰਮਈਐ ਫੇਰੀ। ਤੂ ਨਾਨਾ ਜੂਨੋ ਮੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਭਰਮਾਈ ਹੈ।

**ਫੇਰੁ** ਸੰ. ਸ੍ਰਿੰਗਾਲ, ਗਿਦੜ।

**ਫੇਰੁਆਣਿ** ਪੰ. ਫੇਰੂ ਤਨਯ ਅਰਥਾਤ ਫੇਰੂ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜੀ, ਯਥਾ- ਫੇਰਿ ਵਸਾਇਆ ਫੇਰੁਆਣਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਖਾਡੂਰੁ।

**ਫੇਰੂ** ਦੇ. ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕੇ ਪਿਤਾ।

**ਫੇਰੇ** ਦੇ. ਭ੍ਰਮਣ, ਫਿਰਾਵੇ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਜੋ ਮੁਹੁ ਫੇਰੇ ਓਇ ਭ੍ਰਮਦੇ ਨਾ ਟਿਕੰਨਿ। ਬਿਵਾਹ ਕੀ ਲਾਵਾਂ।

**ਫੇਲ** ਅ. ਕ੍ਰਿਯਾ। ਅੰ. ਪਰੀਖ੍ਯਾ ਸਮੇ ਗਿਰ ਗਯਾ।

**ਫੇੜ** ਪੰ. ਕੀਏ ਕਰਮ, ਯਥਾ- ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਫੇੜ ਕਰਮ ਸੁਖ ਜੀਅ ਜਨਮ ਤੇ ਛੂਟੈ। ਜਨਮਾਦਿ ਦੁਖੋਂ ਕੇ ਹੇਤੁ ਜੋ ਕੀਏ ਕਰਮ ਹੈਂ।

**ਫੇੜਿਆ** ਪੰ. ਬਿਗਾੜ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਸਿਰਿ ਪੈਰੀ ਕਿਆ ਫੇੜਿਆ ਅੰਦਰਿ ਪਿਰੀ ਸਮ੍ਹਾਲਿ।

**ਫੇੜੇ** ਪੰ. ਕੀਏ ਕਰਮੋ ਕਾ, ਯਥਾ- ਫੇੜੇ ਕਾ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਜੀਉ।

**ਫੈਲ** ਦੇ. ਫੈਲਾਵ, ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭਿ ਹਉਮੈ ਫੈਲੁ। ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਰਮ ਔ ਸੁਭ ਕਰਮੋਂ ਸੇ ਉਪਜਾ ਧਰਮ ਸਭ ਅਹੰਕਾਰ ਕਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਯਾ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰੁ। ਖੁਆਰੀ ਕੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਮੋ। ਅ. ਫੇਲ।

**ਫੋਕ** ਪੰ. ਅਸਾਰ, ਫੋਗ, ਯਥਾ- ਆਨ ਅਚਾਰ ਬਿਉਹਾਰ ਹੈ ਜੇਤੇ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਫੋਕ।

**ਫੋਕਟ** ਪੰ. ਅਸਾਰ, ਯਥਾ- ਸਭ ਫੋਕਟ ਨਿਸਚੈ ਕਰਮੰ। ਭਕ੍ਤੀ ਬਿਨਾ ਭਕ੍ਤ ਨਿਖਲ ਕਰਮੋ ਕੋ ਅਸਾਰ ਜਾਂਨਤੇ ਹੈਂ।

**ਫੋਗ** ਪੰ. ਅਸਾਰ, ਖਾਲੀ, ਯਥਾ- ਭੀ ਸੋ ਫੋਗੁ ਸਮਾਲੀਐ ਦਿਚੈ ਅਗਿ ਜਾਲਾਇ। ਮਾਰਵਾੜ ਮੋ ਏਕ ਸਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਰਾਯਤਾ ਬਨਾਤੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਸਾਂਗਰ ਫੋਗ ਥਲੀ ਕਾ ਮੇਵਾ।

**ਫੋਰ** ਦੇ. ਫੁਰਨਾ, ਯਥਾ- ਹਰਨ ਭਰਨ ਜਾ ਕਾ ਨੇਤ੍ਰ ਫੋਰੁ। ਹਰਨੇ ਔ ਭਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਕਾ ਇਸਾਰਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਤੁਮਰੋ ਉਧਰਸਿ ਆਖੀ ਫੋਰ। ਉਧਾਰਤਾ ਹੈ ਆਂਖ ਕੇ ਫਰਕਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਮੇ।

**ਫੋਰੀ** ਗੁ. ਫੋੜ ਦਈ, ਯਥਾ- ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ ਗਗਰੀਆ ਫੋਰੀ।

---

[1] ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ 'ਖੁਲਿ'

**ਫੋਲਿ** ਪੰ. ਫੈਲਾ ਕੇ, ਪਸਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਫੋਲਿ ਫਦੀਹਤਿ ਮੁਹਿ ਲੈਨਿ ਭੜਾਸਾ ਪਾਣੀ ਦੇਖਿ ਸਗਾਹੀ।

**ਫੋੜ** ਦੇ. ਤੋੜ ਕੇ।

**ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਫਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਰਚਨੰ ਸਮਾਪੰ॥ ੨੭॥**



**ਬਉਰਾਇਆ** ਦੇ. ਬਾਵਲਾ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਇਆ।

**ਬਉਰਾਨਾ** ਦੇ. ਬਾਵਲਾ ਹੋ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਲੋਗੁ ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਬਉਰਾਨਾ।

**ਬਇਆਲਿ** ਦੇ. ਪੂ. ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ, ਯਥਾ- ਭਲਕੇ ਭਉਕਹਿ ਸਦਾ ਬਇਆਲਿ।

**ਬਈਅਰਿ** ਦੇ. ਬਾਂਗਰ। ਇਸਤ੍ਰੀ, ਔਰਤ, ਯਥਾ- ਬਈਅਰਿ ਬੋਲੈ ਮੀਠੁਲੀ ਭਾਈ ਸਾਚੁ ਕਹੈ ਪਿਰ ਭਾਇ।

**ਬੰਸ** ਸੰ. ਬਾਸਰੀ, ਜੈਸੇ- ਬੰਸ ਬਜਈਆ। ਗੁ. ਬਾਂਝ ਕੋ, ਯਥਾ- ਬੰਸ ਕੋ ਪੂਤੁ ਬੀਆਹਨ ਚਲਿਆ ਸੁਇਨੇ ਮੰਡਪ ਛਾਏ। ਸੰ. ਕੁਲ, ਗੋਤ।

**ਬਸ** ਦੇ. ਨਿਵਾਸ ਕਰ ; ਪੂਰਨ ; ਸਮਾਪਤੀ ; ਜੋਰ, ਜੈਸੇ- ਕੁਛ ਬਸ ਨਹੀ ਚਲਦਾ। ਸੰ. ਅਧੀਨ, ਯਥਾ- ਮਤਿ ਬਸਿ ਪਰਓ ਲੁਹਾਰ ਕੇ ਜਾਰੈ ਦੂਜੀ ਬਾਰ। ਪੁਨਾ- ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਬਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਬਿਸਰਾਈ।

**ਬਸਉ** ਦੇ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਾਗਾ, ਯਥਾ- ਬਾਬਾ ਅਬ ਨ ਬਸਉ ਇਹ ਗਾਉ।

**ਬਸਸਿ** ਸੰ. ਤੂੰ ਬਸਤਾ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਬਿਮਲ ਮਝਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ।

**ਬਸਹੀਅਉ** ਦੇ. ਬਸਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਕਹਤ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਗਾ ਸੰਤ ਰਸਨ ਕੋ ਬਸਹੀਅਉ।

**ਬਸਖੇ** ਗੁ. ਬਸੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਚੰਦਨ ਸੰਗਿ ਬਸੈ ਨਿੰਮੁ ਬਿਰਖਾ ਗੁਨ ਚੰਦਨ ਕੇ ਬਸਖੇ।

**ਬਸੰਤ** ਸੰ. ਬਸੰਤ ਰਿਤੁ ; ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦ੍ਰਿਸਟ ਤੁਯੰ ਅਮੋਘ ਦਰਸਨੰ ਬਸੰਤ ਸਾਧ ਰਸਨਾ। ਬਸੰਤ ਰਾਗਨੀ ਯਹ ਸ੍ਰੀਰਾਗ ਕੀ ਰਾਗਨੀ ਹੈ, ਸ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨਿ ਸ ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ। ਗੁ. ਆਨੰਦ ਕਰਤੀ ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਰਿਤੁ, ਯਥਾ- ਰੁਤਿ ਆਈਲੇ ਸਰਸ ਬਸੰਤ ਮਾਹਿ।

**ਬਸਤ** ਗ੍ਰ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਬਸਤ ਕਮਾਵਤ ਸਭਿ ਸੁਖੀ ਕਿਛੁ ਊਨ ਨ ਦੀਸੈ। ਚੀਜ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਕੀ ਬਸਤੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਰਾਖੈ।

**ਬਸੰਤ ਧੰਨੁ** ਵਾ. ਬਸਨੇ ਵਾਲੇ ਧੰਨ ਹੈ, ਯਥਾ- ਧੰਨੁ ਸੁ ਥਾਨੁ ਬਸੰਤ ਧੰਨੁ ਜਹ ਜਪੀਐ ਨਾਮੁ।

**ਬਸਤਨੀ** ਫਾ. ਬਾਂਧਾ ਤੂ ਹੇ ਬੰਦੇ, ਯਥਾ- ਜਬ ਅਜਰਾਈਲੁ ਬਸਤਨੀ ਤਬ ਚਿ ਕਾਰੇ ਬਿਦਾਇ।

**ਬਸਤ੍ਰ** ਦੇ. ਕਪੜੇ, ਯਥਾ- ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰਿ ਦਿਗੰਬਰੁ ਹੋਗੁ।

**ਬਸਤਾ** ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ ਚੀਰ ਸਭਿ ਛਿੰਨਾ।

**ਬਸਤੁ** ਦੇ. ਪਦਾਰਥ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਕੀ ਬਸਤੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਰਾਖੈ। ਸੰ. ਵਸ੍ਤੁ।

**ਬਸੰਤੋ** ਗ੍ਰ. ਬਸਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਿਕਟਿ ਬਸੰਤੋ ਬਾਂਸੋ ਨਾਨਕ ਅਹੰ ਬੁਧਿ ਨ ਬੋਹਤੇ।

**ਬਸੰਦੜੋ** ਪੰ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ, ਜੈਸੇ- ਬਸੰਦੜੋ ਕੁਹਥੜੈ ਥਾਇ।

**ਬਸਦਾ** ਪੰ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ।

**ਬਸਨ** ਸੰ. ਬਸਤ੍ਰ। ਦੇ. ਰਹਨੇ, ਯਥਾ- ਨਉ ਡਾਡੀ ਦਸ ਮੁੰਸਫ ਧਾਵਹਿ ਰਈਅਤਿ ਬਸਨ ਨ ਦੇਹੀ।

**ਬਸਨਾ** ਦੇ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ ; ਕਸਤੂਰੀ ਕਾ ਨਾਪਾ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗ ਨਾਭਿ ਬਸੈ ਬਾਸੁ ਬਸਨਾ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿਓ ਝਾਰ ਗਹੇ। ਬਸਤ੍ਰ।

**ਬਸਫਾ** ਗ੍ਰ. ਬਸਿਆ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਦਾਨੁ ਦੀਓ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਮਨਿ ਤਨਿ ਬਸਫਾ।

**ਬਸਰੀਆ** ਗ੍ਰ. ਬਾਸ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹਮ ਨੀਚ ਬਿਰਖ ਤੁਮ ਮੈਲਾਗਰ ਲਾਜ ਸੰਗਿ ਸੰਗਿ ਬਸਰੀਆ। ਤੁਮ ਕੋ ਲੱਜਾ ਹੈ ਅਪਨੇ ਮੇਲ ਸਾਥ ਬਸਨੇ ਕੀ।

**ਬਸਾਇ** ਦੇ. ਬਸ ਚਲੇ ਜੀਵ ਕਾ, ਯਥਾ- ਉਰਝੀ ਤਾਣੀ ਕਿਛੁ ਨ ਬਸਾਇ।

**ਬਸਾਰੇ** ਗ੍ਰ. ਬਸੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਧੰਨਿ ਸੁ ਥਾਨੁ ਧੰਨਿ ਓਇ ਭਵਨਾ ਜਾ ਮਹਿ ਸੰਤ ਬਸਾਰੇ। ਬਸ ਰਹੇ ਹੋ, ਯਥਾ- ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਤੁਮਹਿ ਬਸਾਰੇ।

**ਬਸਿ** ਸੰ. ਅਧੀਨਤਾ ਮੇ, ਅਖਤਿਆਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਤਿ ਬਸਿ ਪਰਉ ਲੁਹਾਰ ਕੇ।

**ਬਸਿੰਤ** ਗ੍ਰ. ਬਸ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਸਿੰਤ ਰਿਖਿਅੰ ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੰ। ਬਸ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ।

**ਬੰਸੀ** ਦੇ. ਬਾਂਸਰੀ ; ਬੰਸ ਵਾਲਾ।

**ਬਸੀਸਿ** ਗ੍ਰ. ਸਿਰ ਉਪਰ, ਯਥਾ- ਤਾਹਿ ਕਹਾ ਪਰਵਾਹ ਕਾਹੂ ਕੀ ਜਾ ਕੈ ਬਸੀਸਿ ਧਰਿਓ ਗੁਰਿ ਹਥੁ।

**ਬਸੀਠਾ** ਦੇ. ਬਕੀਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਅਗਮੁ ਅਗੋਚਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਹੈ ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਗਿ ਬਸੀਠਾ। ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਗੁਰੁ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬਕੀਲ ਕੇ ਸੰਗ ਲਗ ਕੇ ਹਰੀ ਦੇਖਨੇ ਮੈ ਆਵੇ ਹੈ।

**ਬਸੀਠੀ** ਗ੍ਰ. ਬਕਾਲਤ, ਯਥਾ- ਹਮ ਹਰਿ ਕੀ ਗੁਰ ਕੀਈ ਹੈ ਬਸੀਠੀ।

**ਬਸੁ** ਸੰ. ਪਵਨ ੨. ਸੂਰਜ ੩. ਧਰਮਰਾਜ ੪. ਇੰਦ੍ਰ ੫. ਬਰੁਣ ੬. ਕੁਬੇਰ ੭. ਅਗਿਆਨੀ ੮. ਬ੍ਰਹਮਾ।

**ਬਸੁੰਧਰੁ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨਿਖਲ ਧਨੋ ਕੇ ਧਰਨੇ ਕੇ ਠਿਕਾਨਾ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਧੁਰੰਧਰੁ ਸੋਈ ਬਸੁੰਧਰੁ ਹਰਿ ਏਕ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਪਾਗੈ।

**ਬਸੁਧਾ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ, 'ਬਸੁ' ਨਾਮ ਧਨ ਕਾ ਹੈ, ਨਿਖਲ ਸੁਵਰਣ ਰਤਨਾਦਿ ਧਨ ਧਰੇ ਜਾਵੇਂ, ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਮੋ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬਸੁਧਾ ਹੈ, ਬਸੁੰਧਰਾ ਹੈ, ਨਿਖਲ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਧਨ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੋ ਹੀ ਧਰੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਆਨ ਤਤੋਂ ਮੇ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਰਖੀ ਜਾਤੀ, ਪੁਨਾ- ਬਸੁਧਾ ਬਸਿ ਕੀਨੀ ਸਭ ਰਾਜੇ ਬਿਨਤੀ ਕਰੈ ਪਟਰਾਨੀ।

**ਬਸੈ** ਦੇ. ਸੁਖ ਸੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਸੁਖੀ ਬਸੈ ਮਸਕੀਨੀਆ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰਿ ਤਲੇ।

**ਬਸੈ** ਗ੍ਰ. ਬਰਸੇ, ਯਥਾ- ਸਾਰਿੰਗ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਸੈ ਜਲ ਧਾਰਾ। ਵਸਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਸੈ ਘਟਾ ਘਟ ਲੀਪ ਨ ਛੀਪੈ।

**ਬਸੋਲੇ** ਦੇ. ਖੁਰਪੇ, ਰੰਬੇ ਭਾਵ ਉੱਤਮ ਕਾਮੋ ਕੀ ਇੱਛਾ, ਖੋਟੇ ਸੁਭਾਵੋਂ ਪੈ ਕੋਪ ਕਰਨਾ, ਯਹੀ ਦੋ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਭੂਮੀ ਸੇ ਮੰਦ ਸੁਭਾਵ ਰੂਪ ਘਾਸ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਖੁਰਪੇ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧਿ ਦੁਇ ਕਰਹੁ ਬਸੋਲੇ ਗੋਡਹੁ ਧਰਤੀ ਭਾਈ। ਅਥਵਾ ਲਖਯਣਾ ਕਰ ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਕੇ ਨਾਸ ਹੇਤ ਸੰਤੋਖ ਔ ਖਿਮਾ ਰੂਪ ਬਸੋਲੇ ਕਰੋ। ਕਮਾਦ ਗੁੱਡਣੇ ਕੀ ਕਸੋਲੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਬਹਕਾਰੁ** ਪੰ. ਮਹਕਾਰ, ਸੁਗੰਧੀ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ, ਯਥਾ- ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਹਿ ਅਰਚਾ ਪੂਜਾ ਅਗਰ ਵਾਸੁ ਬਹਕਾਰੁ।

**ਬਹਣਿ** ਪੰ. ਭੈਣ, ਯਥਾ- ਬੀਰ ਚਲੇ ਘਰਿ ਆਪਣੈ ਬਹਿਣ ਬਿਰਹਿ ਜਲਿ ਜਾਇ। ਬੈਠਣ, ਯਥਾ- ਪਾਸਿ ਨ ਦੇਈ ਕੋਈ ਬਹਣਿ ਜਗਤ ਮਹਿ ਗੂਹ ਪੜਿ ਸਗਵੀ ਮਲੁ ਲਾਇ ਮਨਮੁਖੁ ਆਇਆ।

**ਬਹਤਰਿ ਘਰ** ਵਾ. ਨਾੜੀ ਰੂਪ ਬਹਤਰ ਘਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਬਹਤਰਿ ਘਰ ਇਕੁ ਪੁਰਖੁ ਸਮਾਇਆ ਉਨਿ ਦੀਆ ਨਾਮੁ ਲਿਖਾਈ। ਬਹਤਰ ਨਾੜੀਯੇ ਹੈਂ- ਚਾਰ ਸਨਾਯੁ, ਚੌਬੀਸ ਧਮਨੀਆਂ, ਚਾਲੀਸ ਧਿਰਾ, ਚਾਰ ਰੱਜੁ, ਇਨ ਸੇ ਆਨ ਨਾੜੀ ਛੋਟੀ ਹੈਂ, ਸੋ ਸਰੀਰ ਮੋ ਅਨੰਤ ਹੈਂ। ਸ੍ਵਰੂਪ ਇਨ ਕਾ ਵੈਦਕ ਕੇ ਚਰਕ ਸੁਸ੍ਰੁਤਾਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਪਸ੍ਟ

ਲਿਖਾ ਹੈ ਤਹਾਂ ਸੇ ਦੇਖਨਾ। 'ਚਰਕ' ਸੇਖ ਨਾਗ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ 'ਸੁਸ੍ਰਤ' ਬਿਸ੍ਵਾ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਧਨੰਤ੍ਰਿ ਕੇ ਅਵਤਾਰ, ਕਾਸੀ ਕੇ ਰਾਜਾ ਦਿਵੋ ਦਾਸ ਨੇ, ਸੁਸ੍ਰਤ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿਧ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ, ਵਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ਇਨ ਦਿਨੋ ਮੇ ਆਯੁਰਵੇਦ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਖ੍ਯਾਤ ਹੈਂ ਤਥਾ ਚਰਕ ਔਰ ਸਭ ਗ੍ਰੰਥ ਇਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈਂ।

**ਬਹੰਤਿ** ਸੰ. ਬਹਤੇ ਹੈਂ।

**ਬਹੰਤਿ** ਗੁ. ਬਹ ਜਾਵੇ, ਯਥਾ- ਬਹੰਤਿ ਅਗਾਹ ਤੋਯੰ ਤਰੰਗੰ ਦੁਖੰਤ ਗ੍ਰਹ ਚਿੰਤਾ ਜਨਮੰ ਤ ਮਰਣਹ। ਬਹ ਜਾਵੇ ਜੇਕਰ ਅਗਾਧ ਜਲ ਕੀ ਲਹਰੋਂ ਮੇ ਤਬ ਭੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀ।

**ਬਹਤੀ** ਦੇ. ਵਗਦੀ, ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਹੋਈ, ਯਥਾ- ਬਹਤੀ ਜਾਤ ਕਦੇ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਧਾਰਤ।

**ਬਹਤੀ ਜਾਤ** ਵਾ. ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਹੈ ਅਵਸਥਾ, ਯਥਾ- ਬਹਤੀ ਜਾਤ ਕਦੇ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਧਾਰਤ।

**ਬਹਰੇ** ਦੇ. ਬੋਲ੍ਹੇ, ਯਥਾ- ਬਹਰੇ ਕਰਨ ਅਕਲਿ ਭਈ ਹੋਛੀ ਸਬਦ ਸਹਜੁ ਨਹੀ ਬੁਝਿਆ। ਝੀਵਰ।

**ਬਹਲ** ਪੰ. ਗਡੀ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਾਨ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸੰਤ ਬਹਲ।

**ਬਹਲੇ** ਗੁ. ਬਹੁਤੇ, ਯਥਾ- ਉਦਰੈ ਕਾਰਣਿ ਆਪਣੇ ਬਹਲੇ ਭੇਖਿ ਕਰੇਨਿ। ਪੁਨਾ- ਬਹਲੇ ਭੇਖ ਭਵਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਨ ਜਾਈ।

**ਬਹਾਲੀ** ਪੰ. ਰੀਤੀ ਬਾਂਧ ਕੇ ਬੈਠਾਈ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਦੀ ਦੋਹੀ ਫਿਰੀ ਸਚੁ ਕਰਤੈ ਬੰਧਿ ਬਹਾਲੀ। ਫਾ. ਕਾਯਮੀ, ਜੈਸੇ- ਬਹਾਲੀ ਬਤਰਫੀ।

**ਬਹਿਕ੍ਰਮ** ਗੁ. ਅਵਸਥਾ, ਯਥਾ- ਜੌਬਨ ਬਹਿਕ੍ਰਮ ਕਨਿਕ ਕੁੰਡਲਹ।

**ਬਹਿਠਿਆ** ਪੰ. ਬੈਠਿਆ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਪਾਸਿ ਬਹਿਠਿਆ ਸੋਹੀਐ ਸਭਨਾ ਦਾ ਵੇਸਾਹੁ।

**ਬਹਿਠੁ** ਪੰ. ਬੈਠੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਕਜਲ ਰੇਖ ਨ ਸਹਦਿਆ ਸੇ ਪੰਖੀ ਸੁਇ ਬਹਿਠੁ। ਪੁਨਾ- ਦੁਇ ਪੁੜ ਚਕੀ ਜੋੜਿ ਕੈ ਪੀਸਣ ਆਇ ਬਹਿਠੁ।

**ਬਹੀਆਂ** ਪੰ. ਬਹਤਰ ਅਰਥਾਤ ਗਧੀਆ, ਯਥਾ- ਨਉ ਬਹੀਆਂ ਦਸ ਗੋਨਿ ਆਹਿ। ਦੇ. ਹਿਸਾਬ ਕੀ ਬਹੀਆ ; ਭੁਜਾ।

**ਬਹੁ** ਸੰ. ਤੀਨ ਸੇ ਲੇ ਪ੍ਰਾਰਧ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੰਖ੍ਯਾ, ਯਥਾ- ਬਹੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪੇਖੇ ਸਰਬ ਢਢੋਲਿ। ਪੰ. ਬੈਠ।

**ਬਹੁ ਖੇਵਾ** ਵਾ. ਮੰਤ੍ਰਾਦਿ ਸਾਧਨੇ ਕਾ ਬਡਾ ਕਸ੍ਟ ਸਹਾਰਿਆ, ਯਥਾ- ਕਿਨਹੀ ਤੰਤ ਮੰਤ ਬਹੁ ਖੇਵਾ।

**ਬਹੁ ਡੋਲਤੇ** ਵਾ. ਅਨੇਕ ਉਪਾਯ ਕਰਤੇ ਬਿਚਰੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਧਾਵੰਤ ਜੀਆ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰੰ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਬਹੁ ਡੋਲਤੇ।

**ਬਹੁ ਭਾਤੀ** ਗੁ. ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰਿਓ ਅਨਿਕ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਛੋਡਹਿ ਕਤਹੂੰ ਨਾਹੀ।

**ਬਹੁ ਭਿਤਿ** ਗੁ. ਬਹੁਤ ਭਾਂਤ ਕਾ, ਯਥਾ- ਹੁਕਮੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਾਜੀਅਨੁ ਬਹੁ ਭਿਤਿ ਸੰਸਾਰਾ। ਜਗਤ।

**ਬਹੁ ਮਾਣੁ** ਗੁ. ਬਡੀ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਕੀ ਜਗਾ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬਹੁ ਮਾਣੁ ਕਰਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬਹੁ ਮਾਣੁ।

**ਬਹੁ ਰਸੁਨਥੇ** ਗੁ. ਬਹੁਤ ਰਸਨਾ ਵਾਲੇ ਸੇਖਨਾਗ ਸੇ, ਯਥਾ- ਰਸਨਾ ਏਕ ਜਸੁ ਗਾਇ ਨ ਸਾਕੈ ਬਹੁ ਕੀਜੈ ਬਹੁ ਰਸੁਨਥੇ। ਹਮਾਰੀ ਬਹੁਤੀ ਰਸਨਾ ਕਰੋ ਬਹੁਤ ਰਸਨਾ ਵਾਲੇ ਸੇਖਨਾਗ ਸੇ।

**ਬਹੁ ਰੂਪੀਆ** ਦੇ. ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ਕੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਾਨੋ ਨਕਲੀਏ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਰੂਪੀਆ।

**ਬਹੁਤੀ** ਅਨੇਕੋਂ ਸੇ , ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖਿ ਭੂਲੀ ਬਹੁਤੀ ਰਾਹੀ। ਕਥਾ ਜੋਤਸ ਚਿਕਿਤਸਾਦਿਕ ਅਨੇਕ ਰਸਤਯੋਂ ਸੇ।

**ਬਹੁਤੀ ਰਾਹੀ** ਵਾ. ਅਨੇਕ ਮਾਰਗੋਂ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਕਹੀਂ ਕਥਾ ਸੇ, ਕਹੀਂ ਦਵਾਈ ਬੂਟੀ ਸੇ, ਕਹੀਂ ਬਰਣੀ ਪਾਠ ਸੇ, ਕਹੀਂ ਪੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਸੇ ਧਨ ਖੱਟੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪੰਡਿਤੁ ਆਖਾਏ ਬਹੁਤੀ ਰਾਹੀ ਕੋਰੜ ਮੋਠ ਜਿਨੇਹਾ। ਨਾਮ ਪੰਡਿਤ ਕਹਾਵੇ ਹੈ ਅਨੇਕ ਮਾਰਗੋਂ ਸੇ ਕੁਟੰਬ ਪਾਲਨਾ ਹੇਤ ਧਨ ਖਟੇ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਮੇ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਲੇਸ ਨਾ ਲਾਗਨੇ ਸੇ, ਮੋਠ ਕੇ ਦਾਣੇ ਵਤ ਕਰੜੇ ਰਹੇ ਹੈਂ।

**ਬਹੁਤੁ** ਦੇ. ਅਧਿਕ, ਯਥਾ- ਬਹੁਤੁ ਬਰਸ ਤਪੁ ਕੀਆ ਕਾਸੀ।

**ਬਹੁਰੀਆ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਬਧੂ, ਯਥਾ- ਰਹੁ ਰਹੁ ਰੀ ਬਹੁਰੀਆ। ਪੁਨਾ- ਮੇਰੀ ਬਹੁਰੀਆ ਕੋ ਧਨੀਆ ਨਾਉ।

**ਬਹੁਲੋ** ਦੇ. ਬਡਾ, ਯਥਾ- ਸੁਭੰਤ ਤੁਯੰ ਅਚੁਤ ਗੁਣਗ੍ਯੰ ਪੂਰਨੰ ਬਹੁਲੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਬਡਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੈ।

**ਬਹੂ** ਦੇ. ਬਧੂ, ਪਤ੍ਨੀ, ਯਥਾ- ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਬਹੂ ਤਬ ਜੀਤੈ।

**ਬਹੈ** ਦੇ. ਬਹਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅੰਦਰਿ ਬਹੈ ਤਪਾ ਪਾਪ ਕਮਾਏ।

**ਬਹੋਰੈ** ਗੁ. ਫੇਰੇ, ਯਥਾ- ਅਮਰਾ ਪੁਰ ਬਾਸਾ ਕਰਹੁ ਹਰਿ ਗਇਆ ਬਹੋਰੈ ਬਿਤ। ਬਾਹੁੜਿਆ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗਾਏ ਗੁਨ ਸਾਗਰ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੋ ਜਾਤ ਬਹੋਰਾ।

**ਬਹੋੜੁ** ਦੇ. ਹਟਾ ਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ, ਯਥਾ- ਗਈ ਬਹੋੜੁ ਬੰਦੀ ਛੋੜੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਦੁਖਦਾਰੀ। ਹੇ ਬੰਧਨੋ ਸੇ ਛੁਡਾਨੇ ਵਾਲੇ ! ਹਮਾਰੀ ਬਜਰਥ ਜਾਤੀ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਮੋੜ ਕਰ ਬਜਰਥ ਜਾਨੇ ਸੇ ਸਫਲੀ ਕਰ।

**ਬੰਕ ਦੁਆਰੇ** ਵਾ. ਸੁੰਦਰ ਇੰਦ੍ਰਯ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਹੁ ਘਰ ਮਹਿ ਬੈਠਾ ਸੋਹੇ ਬੰਕ ਦੁਆਰੇ।

**ਬਕਉ** ਦੇ. ਕਹੋ, ਉਚਾਰਣ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਚਰਨ ਗਹਉ ਬਕਉ ਸੁਭ ਰਸਨਾ ਦੀਜਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਅਕੋਰਿ।

**ਬਕਤੈ** ਦੇ. ਬਕਤਾ ਨੇ, ਯਥਾ- ਬਕਤੈ ਬਕਿ ਸਬਦੁ ਸੁਨਾਇਆ। ਬਕਤਾ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਕਥਨ ਕਰ ਉਪਦੇਸ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਾਯਾ।

**ਬਕਨ ਕਥਨ** ਵਾ. ਬਾਤਾਂ ਕੇ ਕਹਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸੁਨੀਐ ਅਵਰ ਅਵਰ ਬਿਧਿ ਬੁਝੀਐ ਬਕਨ ਕਥਨ ਰਹਤਾ।

**ਬਕਬਕੇ** ਪੰ. ਖੱਟੇ ਮਿਠੇ ਲੂਣੇ ਆਦਿਕ ਸ੍ਵਾਦੋਂ ਤੇ ਰਹਿਤ ਬੇਰਸ ਅਰਥਾਤ ਦੰਭੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਨਿਸਫਲ ਹੈ, ਯਥਾ- ਫਲ ਫਿਕੇ ਫੁਲ ਬਕਬਕੇ।

**ਬਕਬਾਇਆ** ਗੁ. ਬਕਬਾਦ, ਯਥਾ- ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਬਿਸਰਿ ਗਏ ਬਕਬਾਇਆ।

**ਬਕਬਾਈ** ਗੁ. ਬਕਵਾਦ, ਬਜਰਥ ਬੋਲਣਾ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੈ ਬਰਤੁ ਨਾਹੀ ਨੇਮੁ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ਬਕਬਾਈ।

**ਬਕਰੀਦ** ਅ. ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੱਕੇ ਕਾ ਹੱਜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਉਸ ਸੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੁਰਸਿਰਾਤ ਪੈ, ਸੁਖ ਸੇ ਲਖਨੇ ਹੇਤ ਖੁਦਾ ਕੇ ਨਾਮ ਪੈ ਬਕਰੇ ਕੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੁੰਨ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਈਦ ਖੁਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਹ ਈਦ ਭੀ ਹਜ ਰੂਪ ਰਿਣ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੀ ਖੁਸੀ ਸੇ ਹੈ। ਅਰਬੀ ਮੇ ਬਕਰਾ ਗਾਇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਮੱਕੇ ਵਾਲੇ ਦੇਸੋ ਮੇ ਗਾਇ ਕੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਯੋਂ ਸੇ ਬਿਰੁੱਧ ਚਲਨਾ ਯਵਨ ਮਤ ਕੀ ਰੀਤਿ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਬੈਤਰਨੀ ਲਖਨੇ ਹੇਤ, ਪੂਜ ਕੇ ਜੀਵਤੀ ਗਊ ਦਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੈਤਰਨੀ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਮਾਨਾ ਪੁਲ ਲਖਨੇ ਹੇਤ, ਉਸ ਕਾ ਬਧ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਹਿੰਦ ਦੇਸ ਮੇ ਹਿੰਦੂਓਂ ਕੇ ਲਿਹਾਜ ਸੇ ਗਊਓਂ ਕੋ ਛੋਡ ਬਕਰੇ ਮਾਰਤੇ ਹੈਂ। ਹਜ ਕੇ ਦਿਨ ਮੇ ਬਕਰੇ ਮਾਰਨੇ ਕੀ ਖੁਸੀ ਬਕਰਾ ਈਦ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੈ ਈਦਿ ਬਕਰੀਦਿ ਕੁਲ ਗਊ ਰੇ ਬਧੁ ਕਰਹਿ ਮਾਨੀਅਹਿ ਸੇਖ ਸਹੀਦ ਪੀਰਾ।

**ਬਕਿ** ਸੰ. ਬਗੁਲੇ ਪੰਛੀ ਸਮ, ਯਥਾ- ਬਗ ਜਿਉ ਲਾਇ ਬਹੈ ਨਿਤ ਧਿਆਨਾ। ਬ੍ਰਿਛ ਬਿਸੇਖ ਜਿਸ ਕੋ ਫੁੱਲ ਬਹੁਤ ਲਗੇ ਹੈਂ ; ਕੁਬੇਰ ; ਰਾਖਸ ਬਿਸੇਖ ਜਿਸ ਕੋ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜੀ ਨੇ ਬਗੁਲੇ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਏ ਕੋ ਮਾਰਾ ; ਔਖਧਿ ਪਕਾਨੇ ਕਾ ਯੰਤ੍ਰ ਬਿਸੇਖ। ਸੰ. ਵਕ। ਦੇ. ਬਜਰਥ ਬੋਲਨਾ ਜਿਸ ਕੋ ਲੋਕ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਬਕ ਮਾਰਤਾ ਹੈ ; ਕਹ ਕੇ, ਯਥਾ- ਬਕਤੈ ਬਕਿ ਸਬਦੁ ਸੁਨਾਇਆ।

**ਬਕੀਤਾ** ਗੁ. ਵਕਤਾ, ਯਥਾ- ਪਿੰਗੁਲ ਪਰਬਤ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ਖਲ ਚਤੁਰ ਬਕੀਤਾ।

**ਬੰਕੁੜਾ** ਪੰ. ਮੁ. ਸੁੰਦਰ, ਯਥਾ- ਕਮਰਿ ਕਟਾਰਾ ਬੰਕੁੜਾ ਬੰਕੇ ਕਾ ਅਸਵਾਰੁ। ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਕਟਾਰ ਭੀ ਚਮਤਕਾਰੀ ਪਾਯਾ ਹੋਵੇ ਅਰ ਧਾਰਨਾ ਭੀ ਅੱਛੀ ਕਰਤਾ ਹੋਵੇ।

**ਬੰਕੇ** ਦੇ. ਟੇਢੇ, ਯਥਾ- ਕਹਾ ਸੁ ਆਰਸੀਆ ਮੁਹ ਬੰਕੈ ਐਥੈ ਦਿਸਹਿ ਨਾਹੀ। ਸੁੰਦਰ ਜੁਵਾਨ ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਜਿਨ੍ ਕੇ ਬੰਕੇ ਘਰੀ ਨ ਆਇਆ ਤਿਨ੍ ਕਿਉ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ। ਸੁੰਦਰ, ਯਥਾ- ਸੋਹਿਅੜੇ ਸੋਹਿਅੜੇ ਮੇਰੇ ਬੰਕ ਦੁਆਰੇ ਰਾਮ।

**ਬਕੈ** ਦੇ. ਬਜਰਥ, ਯਥਾ- ਬਕੈ ਨ ਬੋਲੈ ਖਿਮਾ ਧਨੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਤਾਮਸੁ ਨਾਮਿ ਜਲਾਏ।

**ਬਖਸ** ਫਾ. ਦਾਤ ਕੋ, ਯਥਾ- ਧੁਰਿ ਬਖਸ ਨ ਮੇਟੈ ਕੋਇ। ਮਾਫ, ਯਥਾ- ਬਖਸਨਹਾਰ ਬਖਸਿ ਲੈ ਨਾਨਕ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰ। ਅੰਗ੍ਰੇਜੀ. ਸੰਦੂਕ।

**ਬਖਸੰਦ** ਦੇ. ਦਾਤਾ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਬਖਸੰਦ ਦੀਨ ਦਇਆਲ।

**ਬਖਸੰਦਗੀ** ਫਾ. ਬਖਸਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਤੇਰੀ ਪਨਹ ਖੁਦਾਇ ਤੂ ਬਖਸੰਦਗੀ।

**ਬਖਸਿਓਨੁ** ਗੁ. ਬਖਸਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਇਕਨਾ ਨੋ ਨਾਉ ਬਖਸਿਓਨੁ।

**ਬਖਸੀਸ** ਦੇ. ਦਾਤ, ਯਥਾ- ਜਿਥੈ ਨੀਚ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਤਿਥੈ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਬਖਸੀਸ।

**ਬਖਸੀਸੀ** ਦੇ. ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਬਖਸੀਸੀ ਅਗਲਾ ਨਿਤ ਦੇਵਹਿ ਚੜਹਿ ਸਵਾਇਆ। ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਸਭ ਸੇ ਮੁਖ੍ਯ ਹੈ।

**ਬਖਸੇ** ਫਾ. ਦਾਤ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ।

**ਬਖਿਆਨ** ਦੇ. ਕਥਨ ; ਟੀਕਾ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਜੁਗਤਿ ਹੋਵਤ ਬਖਿਆਨ।

**ਬਖੀਲ** ਅ. ਸੂਮ, ਕ੍ਰਿਪਣ, ਯਥਾ- ਬਦਬਖਤ ਹਮ ਚੁ ਬਖੀਲ ਗਾਫਿਲ ਬੇਨਜਰ ਬੇਬਾਕ।

**ਬਖੀਲੀ** ਦੇ. ਸੂਮਪਨਾ, ਕੰਦਰਜਪਨਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਦਿਤੇ ਨਾਲਿ ਕਿਸੈ ਜੋਰੁ ਬਖੀਲੀ ਨ ਚਲਈ। ਪਿਸਨਪਨਾ, ਚੁਗਲੀ।

**ਬਖੇੜਾ** ਦੇ. ਝਗੜਾ।

**ਬਖੋਰਹੁ** ਫਾ. ਭੋਜਨ, ਯਥਾ- ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਬਖੋਰਹੁ ਖਾਣਾ।

**ਬਗ** ਪੰ. ਬਕ, ਬਗਲਾ ਪੰਛੀ ਭਾਵ ਸੇ ਦੰਭੀ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਬਗ ਜਿਉ ਲਾਇ ਬਹੈ ਨਿਤ ਧਿਆਨਾ। ਸੁਪੈਦ, ਯਥਾ- ਗਲੀ ਜਿਨਾ ਜਪਮਾਲੀਆ ਲੋਟੇ ਹਥਿ ਨਿਬਗ। ਬਿਸੇਖ ਮਾਂਜੇ ਸਵਾਰੇ ਸੁਪੈਦ। ਪੰ. ਪਸ਼ੂਓਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਚੌਣਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਬਕੋ ਸਮਾਨ ਦੰਭੀਓ ਕੇ, ਯਥਾ- ਬਗਾ ਬਗੇ ਕਪੜੇ ਤੀਰਥ ਮੰਝਿ ਵਸੰਨ੍ਹਿ। ਚਿੱਟੇ ਬਸਤ੍ਰ।

**ਬਗਾ ਲਿਵ** ਵਾ. ਬਗੁਲੇ ਜੈਸੀ ਸਮਾਧਿ, ਯਥਾ- ਠਗ ਦਿਸਟਿ ਬਗਾ ਲਿਵ ਲਾਗਾ।

**ਬਗੁਲਾਰੇ** ਗੁ. ਬਕ ਪੰਛੀ ਸਰੀਖੇ, ਯਥਾ- ਜਾ ਗੁਰੁ ਕਹੈ ਉਠਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਬਹਿ ਜਾਹਿ ਘੁਸਰਿ ਬਗੁਲਾਰੇ।

**ਬਗੁਲੇ** ਪੰ. ਬਗੁਲੇ ਸਰੀਖਾ ਧਜਾਨ, ਯਥਾ- ਸਿਲ ਪੂਜਸਿ ਬਗੁਲ ਸਮਾਧੰ। ਪੁਨਾ- ਬਗੁਲੇ ਤੇ ਫੁਨਿ ਹੰਸੁਲਾ ਹੋਵੈ ਜੇ ਤੂ ਕਰਹਿ

ਦਇਆਲਾ। ਦੰਭੀ ਨਰ ਸੇ ਅਦੰਭੀ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ ਜੇ ਹੇ ਦਯਾਲੂ ! ਤੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ। ਪੰ. ਕੱਛਾ, ਭੁਜਾ ਕੇ ਮੂਲ ਦੇਸ।

**ਬਗੇ** ਪੰ. ਸੁਪੇਦ। ਗੁ. ਸ੍ਵਛ ਉੱਜਲ, ਯਥਾ- ਘੁਟਿ ਘੁਟਿ ਜੀਆ ਖਾਵਣੇ ਬਗੇ ਨਾ ਕਹੀਅਨਿ੍।

**ਬੰਚ** ਦੇ. ਠੱਗੀ, ਯਥਾ- ਬਲਬੰਚ ਛਪਿ ਕਰਤ ਉਪਾਵਾ ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।

**ਬਚ** ਸੰ. ਬਚਨ, ਕਥਨ, ਜੈਸੇ- ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਗੁਰੂ ਪਗ ਦਰਸੇ। ਔਖਧਿ ਬਿਸੇਖ। ਪੰ. ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਗਿਰਨੇ ਸੇ ਬਚ।

**ਬੰਚਉ** ਗੁ. ਬਚਾਵੇ, ਯਥਾ- ਲਾਖ ਅਹੇਰੀ ਏਕੁ ਜੀਉ ਕੇਤਾ ਬੰਚਉ ਕਾਲੁ।

**ਬੰਚਕ** ਸੰ. ਠੱਗ।

**ਬੰਚਨ** ਸੰ. ਠਗਨਾ।

**ਬਚਨ** ਸੰ. ਬੋਲ, ਕਥਨ, ਯਥਾ- ਉਤਮ ਸਲੋਕ ਸਾਧ ਕੇ ਬਚਨ।

**ਬਚਨਾ** ਦੇ. ਬੋਲ, ਯਥਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਮੀਠੇ ਜਾ ਕੇ ਬਚਨਾ।

**ਬਚਨਾਕੀ** ਗੁ. ਬਚਨੋ ਕਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸੇ ਹਰਿ ਪਿਆਰੇ ਜਿਨ ਜਪਿਓ ਹਰਿ ਬਚਨਾਕੀ।

**ਬਚਨੀ** ਦੇ. ਬਚਨੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ।

**ਬਚਰੇ** ਦੇ. ਬੱਚੇ, ਯਥਾ- ਊਡੇ ਊਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਛਰਿਆ।

**ਬੰਚਲਾ** ਦੇ. ਠਗਯਾ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਖ ਬਿਰਾਜਿਤ ਪੇਖਿ ਮਨੁ ਬੰਚਲਾ।

**ਬਚੇ** ਦੇ. ਬਾਕੀ ਰਹੇ ; ਅਪਨੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰੇ।

**ਬੱਚੇ** ਦੇ. ਬਾਲਕੇ, ਲੜਕੇ।

**ਬੰਛਤ** ਦੇ. ਇੱਛਤ। ਸੰ. ਬਾਂਛਿਤ, ਯਥਾ- ਬੰਛਤ ਸਿਧਿ ਕਉ ਬਿਧਿ ਮਿਲਾਯਉ।

**ਬਛਰਾ** ਪੰ. ਬੱਛਾ, ਯਥਾ- ਖਿਮਾ ਧੀਰਜੁ ਕਰਿ ਗਊ ਲਵੇਰੀ ਸਹਜੇ ਬਛਰਾ ਖੀਰੁ ਪੀਐ।

**ਬਛਰਾਕ** ਗੁ. ਬਛਰੇ ਕੋ ਦੇਖ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ ਜੈਸੇ ਗਊ ਦੇਖਿ ਬਛਰਾਕ।

**ਬਛਰੂ** ਪੰ. ਬਛਰਾ, ਬੱਚਾ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਬਛਰੂ ਗਊ ਖੀਰੁ।

**ਬੰਛਾਵਤ** ਗੁ. ਚਾਹਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕੋਊ ਨਰਕ ਕੋਊ ਸੁਰਗ ਬੰਛਾਵਤ।

**ਬਜਗਾਰੀ** ਫਾ. ਤਕਸੀਰ, ਅਪਰਾਧ, ਯਥਾ- ਦੇਉ ਜਬਾਬੁ ਹੋਇ ਬਜਗਾਰੀ।

**ਬਜਰ** ਦੇ. ਹੀਰਾ ; ਇੰਦ੍ਰ ਕਾ ਅਸਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਵੇਲਾ ਬਜਰ ਸਿਰਿ ਪਰੈ। ਬਿਜਲੀ ; ਬਾਲਕ ; ਕਾਂਜੀ ; ਲੋਹ ਬਿਸੇਖ ; ਅਭ੍ਰ ਬਿਸੇਖ ; ਜੋਤਸ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਕਹਾ ਯੋਗ ਬਿਸੇਖ ; ਸ੍ਵੇਤ ਕੁਸਾ ; ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜੀ ਕਾ ਪੜੋਤਾ ; ਕਠਨ ਅੰਨਮਯ ਆਦਿ ਕੋਸ, ਯਥਾ- ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ। ਬਜ੍ਰ ਸਮ ਕਰੜੇ ਪਾਂਚ ਕੋਸ ਕਿਵਾੜੇ ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰ ਨਹੀ ਖੁਲਤੇ। ਸੰ. ਬਜ੍ਰ।

**ਬਜਰ ਕਪਾਟ** ਵਾ. ਬਜ੍ਰ ਸਮ ਕਠਿਨ ਪਾਂਚ ਕੋਸ ਕਿਵਾੜੇ ; ਖਟ ਚੱਕ੍ਰ ਰੂਪ ਕਿਵਾੜੇ, ਜੋਗੀ ਜਨ ਇਨ ਕਾ ਖੁਲਨਾ ਕਠਨ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਇਸ ਲੀਏ ਨਾਮ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਕਹਾ ਹੈ। ਗ੍ਯਾਨੀ ਜਨ ਗ੍ਯਾਨ ਬਿਨਾ ਕੋਸੋਂ ਕੀ ਹਾਨੀ ਕਠਨ ਮਾਨਤੇ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਉਨ ਕਾ ਨਾਮ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਬਜਰ ਤੁਲ੍ਯ ਕਠਨ ਕਪਾਟ ਯਹ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਖੋਲੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ। ਪੁਨਾ- ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਮਿਟਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲਾਵਣਿਆ।

**ਬਜਰ ਕੁਠਾਰੁ** ਵਾ. ਕਠਨ ਕੁਠਾਰ, ਯਥਾ- ਬਜਰ ਕੁਠਾਰੁ ਮੋਹਿ ਹੈ ਛੀਨਾਂ ਕਰਿ ਮਿੰਨਤਿ ਲਗਿ ਪਾਵਉ।

**ਬੰਝ** ਪੰ. ਮਾ. ਬਾਂਸ ; ਬਾਂਝ ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਬਟ** ਦੇ. ਬਰੋਟਾ।

**ਬਟਕ** ਸੰ. ਬਰੋਟਾ, ਬੋਹੜ, ਯਥਾ- ਬਟਕ ਬੀਜ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਓ ਜਾ ਕੋ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਬਿਸਥਾਰ। ਸੰ. ਗੋਲੀ, ਬਟੀ।

**ਬਟਰੀਆ** ਗੁ. ਬਟਾਊ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਬਟਰੀਆ।

**ਬਟਵਾਰਾ** ਦੇ. ਧਾੜਵੀ, ਜੋਰਾਵਰੀ ਰਸਤਾ ਲੁਟਨੇ ਵਾਲੇ ਚੋਰ, ਯਥਾ- ਧੰਨਾ ਜਟੁ ਬਾਲਮੀਕੁ ਬਟਵਾਰਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਰਿ ਪਇਆ।

**ਬਟੂਆ** ਗੁ. ਨਾਥੋਂ ਪਾਸ ਭਸਮ ਕਾ ਗੋਲਾ, ਯਥਾ- ਬਟੂਆ ਏਕੁ ਬਹਤਰਿ ਆਧਾਰੀ ਏਕੋ ਜਿਸਹਿ ਦੁਆਰਾ। ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਦੇਗਚਾ ; ਛੋਟਾ ਸਾ ਥੈਲਾ ਜਿਸ ਮੇ ਰੁਪੈਯਾ ਪੈਸਾ ਤਥਾ ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਪਾਤੇ ਹੈਂ।

**ਬੰਡ** ਪੰ. ਬਰਤਾਉ, ਹਿੱਸਾ।

**ਬਡ ਬਡਨਾ** ਗੁ. ਬਡੇ ਸੇ ਬਡਾ, ਯਥਾ- ਸਬਦੁ ਪਛਾਣਿ ਰਾਮ ਰਸੁ ਪਾਵਹੁ ਓਹੁ ਊਤਮੁ ਸੰਤੁ ਭਇਓ ਬਡ ਬਡਨਾ।

**ਬਡ ਮੇਲੁ** ਗੁ. ਬਡੇ ਬਡੇ ਸਥੂਲ ਤਤ੍ਵ ਮੇਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਕੀਆ ਖੇਲੁ ਬਡ ਮੇਲੁ ਤਮਾਸਾ।

**ਬਡਪਨਾ** ਗੁ. ਬਡਿਆਈ, ਯਥਾ- ਜਲਿ ਜਾਉ ਏਹੁ ਬਡਪਨਾ ਮਾਇਆ ਲਪਟਾਏ।

**ਬਡੀਰੇ** ਗੁ. ਬਡੇ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਕੇ ਜਣੇ ਬਡੀਰੇ ਤੁਮ ਹਉ ਤਿਨ ਸਿਉ ਝਗਰਤ ਪਾਪ।

**ਬਢਾਵਹਿ** ਕਟਾਵੇ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤਖਤਿ ਬੈਸਾਲਹਿ ਤਉ ਦਾਸ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਘਾਸੁ ਬਢਾਵਹਿ ਕੇਤਕ ਬੋਲਾ।

**ਬਣ** ਦੇ. ਬਨ, ਜੰਗਲ।

**ਬਣਤ ਬਣਤੀ** ਵਾ. ਬਨਤ ਬਨਾਈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਏਨਾ ਨੋ ਭਉ ਅਗਲਾ ਪੂਰੀ ਬਣਤ ਬਣਤੀ।

**ਬਣਤਿਆ** ਗੁ. ਬਣਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਇ ਗੁਣੀ ਜਨ ਬਣਤਿਆ।

**ਬਣਾਇ** ਦੇ. ਸ੍ਵਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜੀਉ ਪਾਇ ਤਨੁ ਸਾਜਿਆ ਰਖਿਆ ਬਣਤ ਬਣਾਇ। ਪੁਨਾ- ਕਰਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾ ਜਿਨਿ ਰਖੀ ਬਣਤ ਬਣਾਇ। ਸਾਜ।

**ਬਣੀ** ਗੁ. ਬਨ ਗਈ, ਹੋ ਗਈ, ਯਥਾ- ਸੋਭਾ ਬਣੀ ਸੀਗਾਰੁ ਖਸਮਿ ਜਾਂ ਰਾਵੀਆ। ਸੋਭਾ ਔ ਸਿੰਗਾਰ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਬਣੋ ਮੇ।

**ਬੰਤਰ** ਗੁ. ਬਾਂਦਰ, ਯਥਾ- ਬੰਤਰ ਕੀ ਸੈਨਾ ਸੇਵੀਐ ਮਨਿ ਤਨਿ ਜੁਝੁ ਅਪਾਰੁ।

**ਬਤਾਇ** ਦੇ. ਦੱਸ, ਕਹੁ, ਯਥਾ- ਤੁਝ ਰਾਖਨਹਾਰੋ ਮੋਹਿ ਬਤਾਇ। ਗੁ. ਪੁਛ, ਯਥਾ- ਜਾਤਿ ਜਨਮੁ ਨਹ ਪੂਛੀਐ ਸਚ ਘਰੁ ਲੇਹੁ ਬਤਾਇ।

**ਬਤਾਈ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਬਤਾਇਆ, ਯਥਾ- ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ ਇਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬਤਾਈ। ਸੰ. ਗਤ।

**ਬਤਾਵੈ** ਦੇ. ਦਸੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕਾ ਪੰਥੁ ਕੋਊ ਬਤਾਵੈ ਹਉ ਤਾ ਕੈ ਪਾਇ ਲਾਗੀ।

**ਬਤੀ** ਪੰ. ਬਤੀਸ, ਤੀਸ ਦੋ ਸੰਖ੍ਯਾ ; ਦੀਵੇ ਕੀ ਬਤੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਬਤੀ ਸੁਲਖਣਾ** ਦੇ. ਬਤੀਸ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਚਿੰਨੋ ਵਾਲਾ, ਬਤੀਸ ਚਿੰਨ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਸੁੰਦਰਤਾ ੨. ਲਜਾ ੩. ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਬੁਧਿ ੪. ਸੁਭ ਕਾਮ ਮੇ ਹਠ ੫. ਸੁਹ੍ਰਿਦਤਾ ੬. ਸਚਿਆਰੀ ੭. ਸੂਰਤਾ ੮. ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ੯. ਸਾਵਧਾਨਤਾ ੧੦. ਪੰਡਤਾਈ ੧੧. ਉੱਦਮ ੧੨. ਉਦਾਰਤਾ ੧੩. ਗੁਨ ਗ੍ਰਾਹਕਤਾ ੧੪. ਗੰਭੀਰਤਾ ੧੫. ਮਨ ਕੀ ਸੁਧਤਾਈ ੧੬. ਧਰਮ ੧੭. ਛਮਾ ੧੮. ਤਤ੍ਵ ਗ੍ਯਾਨ ੧੯. ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਜਯ ੨੦. ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਕਾ ਨਿਯਮ ੨੧. ਪੁਨਯਵਾਨ ਹੋਨਾ ੨੨. ਧੈਰਯ ੨੩. ਨਮ੍ਰਤਾ ੨੪. ਤੇਜ ੨੫. ਦਯਾ ੨੬. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ੨੭. ਨਿਰਲੋਭਤਾ ੨੮. ਅਕ੍ਰੋਧ ੨੯. ਅਹਿੰਸਾ ੩੦. ਅਕਾਮ ੩੧. ਨਿਸਕਪਟਤਾ ੩੨. ਨਿਰਅਹੰਕਾਰਤਾ। ਯਥਾ- ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਮਦੇਉ ਨਾਕਹਿ ਬਿਨਾ। ਨਾ ਸੋਹੈ ਬਤੀਸ ਲਖਨਾ। ਪੁਨਾ- ਬਤੀਹ ਸੁਲਖਣੀ ਸਚੁ ਸੰਤਤਿ ਪੂਤ। ਵਾਸੁਵ ਸੇ ਕਾਸੀ ਖੰਡ ਮੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ਕੇ ਲੱਖਣ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਬਾਲਕ ਕੇ ਪੰਚ ਦੀਰਘ, ਪੰਚ ਸੂਖਮ, ਸਾਤ ਰਕ੍ਤ, ਛੇ ਉੱਨਤ, ਤੀਨ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ, ਤੀਨ ਲਘੁ, ਤੀਨ ਗੰਭੀਰ ਹੋਵੇ, ਵਹੁ ਇਨ ਬੱਤੀ ਸੁਭ ਲਖਣੋ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਹੋਤਾ ਹੈ। ੧. ਭੁਜਾ ੨. ਨੇਤ੍ਰ ੩. ਹਨੁ ੪. ਨਾਸਾ ੫. ਵਖਸ੍ਥਲ, ਯੇ ਪਾਂਚ ਜਿਸ ਕੇ ਦੀਰਘ ਹੋਵੇ। ੧. ਤ੍ਵਚਾ ੨. ਕੇਸ ੩. ਅੰਗੁਲੀਆਂ ੪. ਦਾਂਤ ੫. ਅੰਗੁਲੀਆਂ ਕੀ ਗੱਠਾਂ, ਯੇ ਜਿਸ ਕੀ ਸੂਖਮ ਹੋਵੇਂ ਵਹੁ ਦਿਕਪਾਲੋਂ ਕੇ ਪਦ ਕੋ ਪਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ੧. ਹਾਥੋਂ ਕੇ ਤਲੇ ੨. ਪਾਂਓ ਕੇ ਤਲੇ ੩. ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਅੰਤਦੇਸ ੪. ਤਾਲੂ ੫. ਜਿਹ੍ਵਾ ੬. ਅਧਰ, ਹੋਠ ੭. ਹਾਥ ਪਾਂਓ ਕੇ ਨਖ ਜਿਸ ਕੇ ਲਾਲ ਹੋਵੇਂ ਰਾਜਯ ਸੁਖ ਕੇ ਯੋਗੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ੧. ਕਛਾਂ ੨. ਪੇਟ ੩. ਅਲਕਾਂ ੪. ਸਕੰਧ ੫. ਹਾਥ ਕੇ ਉਪਰਿ ਪਾਸੇ ੬. ਮੁਖ, ਜਿਸ ਕੇ ਗੱਡੇ ਸੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਚੇ ਹੋਵੇਂ ਵਹੁ ਬਡੇ ਐਸ੍ਵਰਯ ਵਾਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ੧. ਲਲਾਟ ੨. ਕਟਿ ੩. ਵਖਸ੍ਥਲ, ਜਿਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਤਾਰ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ੧. ਗ੍ਰੀਵਾ ੨. ਜੰਘਾ ੩. ਲਿੰਗ, ਜਿਸ ਕੇ ਲਘੁ ਹੋਵੇਂ ਵਹੁ ਸਲਾਘਾ ਯੋਗਯ ਹੋਤਾ ਹੈ। ੧. ਸ੍ਵਰ ੨. ਨਾਭੀ ੩. ਸ੍ਵਭ੍ਵ, ਜਿਸ ਕੇ ਗਭੀਰ ਹੋਵੇ ਐਸਾ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯੇ ਕਾਸੀ ਖੰਡ ਮੇ ਸਾਮੁਦ੍ਰਕ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਸੇ ਸੁਭ ਲਖਣ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਈਹਾਂ ਮੂਲ ਪਾਠ ਮੇ ਨਾਕ ਬਿਨਾ ਨਿਕੰਮੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਇਨ ਸੇ ਬਿਨਾ ਜੋ 'ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਟੀਕਾ' ਮੇਂ ਟੀਕਾ ਕਾਲ ਮੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਚੁਪ ਰਹਨੇ ਸੇ ਕਹਨਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਯਾਯ ਸੇ ਕਾਹੂੰ ਆਨ ਕੇ ਲਿਖੇ, ਲਿਖੇ ਗਏ।

**ਬਦ** ਫਾ. ਖੋਟਾ, ਬੁਰਾ, ਦੁਸ੍ਟ, ਮੰਦ, ਯਥਾ- ਬਦਬਖਤ ਹਮ ਚੁ ਬਖੀਲ ਗਾਫਿਲ ਬੇਨਜਰ ਬੇਬਾਕ। ਪੁਨਾ- ਬਦ ਅਮਲ ਛੋਡਿ ਕਰਹੁ ਹਥਿ ਕੂਜਾ। ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਤਲੇ ਪਿਆਵੇ, ਯਥਾ- ਕਿਸੈ ਨ ਬਦੈ ਆਪਿ ਅਹੰਕਾਰੀ।

**ਬਦ ਅਮਲ** ਵਾ. ਨਿਖਿੱਧ ਕਰਮ, ਯਥਾ- ਬਦ ਅਮਲ ਛੋਡਿ ਕਰਹੁ ਹਥਿ ਕੂਜਾ।

**ਬੰਦ ਚਿਰਾਂਮੰ** ਵਾ. ਬੰਦਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਚਿਰੰਕਾਲ, ਯਥਾ- ਕਲਿ ਭਗਵਤ ਬੰਦ ਚਿਰਾਂਮੰ।

**ਬਦ ਦੁਆ** ਫਾ. ਦੁਰਾਸੀਸ।

**ਬਦ ਦੁਆਇ** ਵਾ. ਦੁਰਾਸੀਸ, ਯਥਾ- ਲੈਦਾ ਬਦ ਦੁਆਇ ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਕਰਹਿ ਇਕਤ।

**ਬਦ ਨਦਰਿ** ਵਾ. ਖੋਟੀ ਨਿਗਾਹ, ਯਥਾ- ਬਨਿਤਾ ਛੋਡਿ ਬਦ ਨਦਰਿ ਪਰ ਨਾਰੀ।

**ਬਦ ਰਾਹੀ** ਦੇ. ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਕੋ ਖੋਟੇ ਮਾਰਗੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਦਸ ਅਉਰਾਤ ਰਖਹੁ ਬਦ ਰਾਹੀ। ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਓ ਮੇ ਔਰੋਂ ਕੇ ਬਦ ਕਰਮ ਸਪਸ੍ਟ ਹੈਂ, ਗੁਦਾ ਕਾ ਨਹੀ ਸਪਸ੍ਟ, ਸੋ ਮੈਥਨ ਕਰਮ ਮੇਲ ਪੂਰੇ ਹੈਂ।

**ਬਦਉ** ਦੇ. ਠਟਤੇ, ਕਰਤੇ, ਯਥਾ- ਬਦਹੁ ਕੀ ਨ ਹੋਡ ਮਾਧਉ ਮੋ ਸਿਉ। ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰੋਂਗਾ, ਯਥਾ- ਸਕਤਿ ਸਨੇਹੁ ਕਰਿ ਸੁੰਨਤਿ ਕਰੀਐ ਮੈ ਨ ਬਦਉਗਾ ਭਾਈ।

**ਬਦਉਗਾ** ਵਾ. ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰੋਂਗਾ, ਯਥਾ- ਸਕਤਿ ਸਨੇਹੁ ਕਰਿ ਸੁੰਨਤਿ ਕਰੀਐ ਮੈ ਨ ਬਦਉਗਾ ਭਾਈ।

**ਬੰਦਸਿ** ਦੇ. ਤਰਹ, ਮਾਨਿੰਦ, ਯਥਾ- ਤੈਡੀ ਬੰਦਸਿ ਮੈ ਕੋਇ ਨ ਡਿਠਾ ਤੂ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਭਾਣਾ।

**ਬਦਹੁ** ਦੇ. ਠਟਤੇ, ਕਰਤੇ, ਯਥਾ- ਬਦਹੁ ਕੀ ਨ ਹੋਡ ਮਾਧਉ ਮੋ ਸਿਉ। ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਮੈ ਬਡਾ ਹੂੰ ਐਸੇ ਹਮ ਸੇ ਸਰਤ ਕਿਉ ਨਹੀ ਕਰਤੇ।

**ਬੰਦਕ** ਸੰ. ਬੰਦਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਉਸਤਤੀ ਸਹਿਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬੰਦਕ ਹੋਇ ਬੰਧ ਸੁਧਿ ਲਹੈ।

**ਬੰਦਗੀ** ਫਾ. ਭਗ੍ਤੀ, ਦਾਸ ਭਾਵ, ਯਥਾ- ਬੰਦੇ ਬੰਦਗੀ ਇਕਤੀਆਰ। ਪੁਨਾ- ਹੂਰ ਨੂਰ ਮੁਸਕੁ ਖੁਦਾਇਆ ਬੰਦਗੀ ਅਲਹ ਆਲਾ ਹੁਜਰਾ।

**ਬਦਤਿ** ਸੰ. ਕਹਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਦਤਿ ਤਿਲੋਚਨੁ ਤੇ ਨਰ ਮੁਕਤਾ ਪੀਤੰਬਰੁ ਵਾ ਕੇ ਰਿਦੈ ਬਸੈ।

**ਬਦਨ** ਸੰ. ਮੁਖ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਦਰਪਨ ਮਾਹਿ ਬਦਨ ਪਰਵਾਨੀ। ਫਾ. ਦੇਹ, ਸਰੀਰ, ਜੈਸੇ- ਮੇਰਾ ਬਦਨ ਦੁਖਤਾ ਹੈ।

**ਬੰਦਨ ਦੇਵਾ** ਵਾ. ਬੰਦਨਯੋਗ੍ਯ ਦੇਵ ਕੀ, ਯਥਾ- ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਦੇਵਾ ਜੀਉ।

**ਬੰਦਨਾ** ਸੰ. ਉਸਤਤੀ ਸਹਿਤ ਨਮਸਕਾਰ, ਯਥਾ- ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨਾ ਅਨਿਕ ਬਾਰ।

**ਬਦਨਾਉ** ਦੇ. ਬੁਰੀ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਛੁਟੜਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਫਿਰੈ ਦੁਹਚਾਰਣਿ ਬਦਨਾਉ। ਫਾ. ਬਦਨਾਮ।

**ਬਦਨਾਵੀ** ਦੇ. ਉਸੀ ਕੀ ਲੋਕਾ ਮੇ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੇ ਕੋ ਨਾਉ ਲਏ ਬਦਨਾਵੀ ਕਲਿ ਕੇ ਲਖਣ ਏਈ। ਜੋ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪੇ, ਉਸ ਕੀ ਬਡੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਨੀ, ਯੇ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਚਿੰਨ ਹੈਂ।

**ਬਦਨੀ** ਗ੍ਰ. ਕਵਿਤਾ, ਕਵੀਸਰੀ ; ਮੁਖ ਸੇ, ਯਥਾ- ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਕਹਨੁ ਕਹਾਵਨੁ। ਫਾ. ਸਰੀਰ ਕੀ, ਜੈਸੇ- ਬਦਨੀ ਸਜਾ।

**ਬਦਫੈਲੀ** ਦੇ. ਖੋਟੇ ਕਾਮ, ਯਥਾ- ਖਾਇ ਖਾਇ ਕਰੇ ਬਦਫੈਲੀ ਜਾਣੁ ਵਿਸੂ ਕੀ ਵਾੜੀ ਜੀਉ। ਖੋਟੇ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਭੂਤ, ਯਥਾ- ਬਦਫੈਲੀ ਗੈਬਾਨਾ ਖਸਮੁ ਨ ਜਾਣਈ।

**ਬਦਬਖਤ** ਫਾ. ਮੰਦਭਾਗੀ, ਬੁਰੇ ਭਾਗ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬਦਬਖਤ ਹਮ ਚੁ ਬਖੀਲ ਗਾਫਿਲ ਬੇਨਜਰ ਬੇਬਾਕ।

**ਬੰਦਰ** ਦੇ. ਬਾਂਦਰ। ਸੰ. ਬਾਨਰ।

**ਬਦਰਾ** ਅ. ਹਜਾਰ ਹਜਾਰ ਕੀ ਦਸ ਥੈਲੀਆਂ ਵਾਲਾ ਚਮੜੇ ਕਾ ਸੰਦੂਕ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਬਦਰਾ ਮਾਲ ਕਾ ਭੀਤਰਿ ਧਰਿਆ ਆਣਿ।

**ਬਦਲ** ਪੰ. ਮੇਘ, ਜੈਸੇ- ਬਦਲ ਜਿਉ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਰਣ ਵਿਚ ਗਜਿਆ।

**ਬਦਲਹਾ** ਗ੍ਰ. ਬਦਲੇ, ਯਥਾ- ਦੁਲਭ ਜਨਮੁ ਚਿਰੰਕਾਲ ਪਾਇਓ ਜਾਤਉ ਕਉਡੀ ਬਦਲਹਾ।

**ਬਦਲਾਵਨਿ** ਦੇ. ਬਦਲੇ, ਯਥਾ- ਆਨ ਦੇਵ ਬਦਲਾਵਨਿ ਦੈਹਉ। ਆਨ ਦੇਵਨ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਬਦਲੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨਹੀ ਦੇਵੋਂਗਾ।

**ਬਦਲਿਆ** ਦੇ. ਫਿਰ ਗਯਾ।

**ਬੰਦਾ** ਫਾ. ਦਾਸ। ਸੰ. ਬ੍ਰਿਛ ਪੈ ਜਨਮੀ ਬੇਲ ਜੈਸੇ ਆਕਾਸ ਬੇਲ ਹੈ ; ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੇਵਕ ਬੰਦਾ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧ ਨਾਮ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾਸ ਥਾ।

**ਬੰਦਿ** ਫਾ. ਕੈਦ, ਯਥਾ- ਹੁਕਮੇ ਹੀ ਸਿਰਿ ਮਾਰ ਬੰਦਿ ਰਬਾਣੀਐ। ਰੱਬ ਕੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਨਰਕ ਥਾਨ ਮੇ।

**ਬੰਦੀ** ਫਾ. ਦਾਸੀ ; ਕੈਦ ਤੇ, ਯਥਾ- ਸਾ ਬੰਦੀ ਤੇ ਲਈ ਛਡਾਇ। ਪੁਨਾ- ਮੁਹਬਤੇ ਮਨਿ ਤਨਿ ਬਸੈ ਸਚੁ ਸਾਹ ਬੰਦੀ ਮੋਚ। ਬੰਦਗੀ, ਯਥਾ- ਬੰਦੀ ਅੰਦਰਿ ਸਿਫਤਿ ਕਰਾਏ।

**ਬਦੀ** ਫਾ. ਖੁਟਿਆਈ ਕੇ, ਯਥਾ- ਸਬ ਰੋਜ ਗਸਤਮ ਦਰ ਹਵਾ ਕਰਦੇਮ ਬਦੀ ਖਿਆਲ। ਦੇ. ਠਟੀ, ਜੈਸੇ- ਕਜਾ ਬਦੀ ਥੀ ਕਜਾ ਹੁਈ।

**ਬੰਦੀ ਛੋੜੁ** ਦੇ. ਕੈਦ ਸੇ ਛੁਡਾਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਗਈ ਬਹੋੜੁ ਬੰਦੀ ਛੋੜੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਦੁਖਦਾਰੀ।

**ਬੰਦੀਖਾਨਾ** ਫਾ. ਕੈਦਖਾਨਾ, ਯਥਾ- ਲਬੁ ਅਧੇਰਾ ਬੰਦੀਖਾਨਾ ਅਉਗਣ ਪੈਰਿ ਲੁਹਾਰੀ। 'ਲਬ' ਜਿਸ ਮੇ ਯੋਗ੍ਯ ਅਯੋਗ੍ਯ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀ ਰਹੇ ਐਸਾ ਕੈਦਖਾਨਾ ਹੈ।

**ਬੰਦੂ** ਫਾ. ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਦਾਨਸਬੰਦੂ ਸੋਈ ਦਿਲਿ ਧੋਵੈ।

**ਬੰਦੇ** ਫਾ. ਸੰਬੋਧਨ ਅਰਥਾਤ ਹੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦਾਸ, ਯਥਾ- ਬੰਦੇ ਖੋਜੁ ਦਿਲ ਹਰ ਰੋਜ।

**ਬਦੈਨ** ਦੇ. ਕਹਤੇ ਹੈ ਮਹਾਤਮਾ ਆਪ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅਘ ਅੰਤਕ ਬਦੈਨ ਸਲ੍ਯ ਕਵਿ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਤੇਰੀ ਸਰਣ।

**ਬੰਧ** ਸੰ. ਕੈਦ, ਰੋਕ ; ਬਾਧਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਕੋ, ਯਥਾ- ਬੰਧਚਿ ਬੰਧਨੁ ਪਾਇਆ। ਬੰਧਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਅਪਾਨ ਪੌਨ ਕੋ ਬਾਂਧਤਾ ਹੈ। ਕਾਮ ਬਿਗਾੜਤੇ ਕੋ ਬੰਧਾ, ਯਥਾ- ਵੇਖਦਿਆ ਹੀ ਭਜਿ ਜਾਨਿ ਕਦੇ ਨ ਪਾਇਨਿ ਬੰਧੁ। ਬਾਂਧਵ ਬਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਬੰਦਕ ਹੋਇ ਬੰਧ ਸੁਧਿ ਲਹੈ। ਬੰਦਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬਾਂਧਵ ਹੋ ਕਰ ਖਬਰ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣ ਰੋਕਨੇ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਇੜਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਅਉਰੁ ਸੁਖਮਨਾ ਪਉਨੈ ਬੰਧਿ ਰਹਾਉਗੋ। ਪ੍ਰਾਣ ਰੋਕਨ ਰੂਪ ਹਠ ਯੋਗ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੋਂਗਾ।

**ਬਧਹੁ** ਦੇ. ਮਾਰਤੇ ਹੋ, ਯਥਾ- ਜੀਅ ਬਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮੁ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ ਅਧਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਤ ਭਾਈ। ਗੁ. ਹੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੂੰ ਬਾਂਧਾ ਹੈ ਆਪ ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ, ਤੜਾਗ ਰਚਨਾ ਸਮੇ ਮਜਦੂਰ ਵੇਸ ਕਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਮੱਟੀ ਨਿਕਾਸੀ ਯਾ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਬਾਂਧਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਧੋਹੁ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਤਾਂ ਤੂ ਸੋਹਿਆ।

**ਬੰਧਕ** ਦੇ. ਫੰਧਕ, ਬਾਉਰੀਆ।

**ਬੰਧਨ** ਸੰ. ਕੈਦ, ਯਥਾ- ਬੰਧਨ ਤੋਰਿ ਭਏ ਨਿਰਵੈਰ। ਕੈਦਖਾਨਾ ; ਬੇੜੀਆਦਿਕੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਾਂਧਨਿ ਬਾਂਧਿਆ ਸਭੁ ਜਗੁ ਭਵੈ।

**ਬੰਧਾ** ਦੇ. ਮਨ ਰੋਕਿਆ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਲੇ ਧਾਵਤੁ ਬੰਧਾ।

**ਬਧਾਈਆ** ਦੇ. ਬਧਣੇ ਕੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ।

**ਬੰਧਾਨ ਬਰਾ** ਵਾ. ਯਵਨੋ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਬਰਾ (ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ) ਬੰਧਾਨ (ਮਰਜਾਦਾ) ਸੋਸੀਲ ਸ੍ਰਭਾਵ ਹੈ।

**ਬੰਧਾਨੀ** ਦੇ. ਬੰਧਨਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਕੀਓ ਬੰਧਾਨੀ। ਦੇ. ਪੁ. ਲਕੜ ਪੱਥਰ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲੇ ਮਜਦੂਰ।

**ਬੰਧਾਨੁ** ਦੇ. ਮਰਜਾਦਾ ; ਮਨ ਚਲਤੇ ਕੀ ਥਿਰਤਾ, ਯਥਾ- ਘਰ ਕਾ ਹੋਆ ਬੰਧਾਨੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਧਾਵੀਆ।

**ਬੰਧਿਓ** ਦੇ. ਬਾਧਾਂ ਹੂਆ।

**ਬੰਧਿਆ** ਦੇ. ਬਾਧਾਂ ਹੂਆ ; ਬਾਂਝ ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਬਧਿਕ** ਦੇ. ਫੰਧਕ ਜਨ, ਯਥਾ- ਮ੍ਰਿਗੀ ਪੇਖੰਤ ਬਧਿਕ ਪ੍ਰਹਾਰੇਣ ਲਖ੍ਯ ਆਵਧਹ। ਬਾਂਧਨੇ ਵਾਲੇ ਕਰਮ, ਯਥਾ- ਬਾਧੀ ਧੰਧਿ ਅੰਧ ਨਹੀ ਸੁਝੈ ਬਧਿਕ ਕਰਮ ਕਮਾਵੈ। ਧੰਧਯੋ ਮੇ ਕਾਮਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਬਾਂਧੀ ਅੰਧੀ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰੀ ਕੋ ਕੁਛ ਨਹੀ ਸਮਝ ਪੜਤਾ ਹਿੰਸਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਕਾਮ ਕਰੇ ਹੈਂ।

**ਬੰਧਿਪ** ਦੇ. ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਗੁਰਦੇਵ ਬੰਧਿਪ ਸਹੋਦਰਾ। ਸੰ. ਬਾਂਧਵ।

**ਬੰਧੀ** ਦੇ. ਬਾਂਧੀ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣ ਬੰਧੀ ਦੇਹੁਰੀ।

**ਬਧੀ** ਪੰ. ਬਾਂਧੀ, ਯਥਾ- ਮੈ ਬਧੀ ਸਚੁ ਧਰਮ ਸਾਲ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਧਿ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਵਧੀ ਵੇਲਿ ਬਹੁ ਪੀੜੀ ਚਾਲੀ।

**ਬੰਧੁ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕ ਬਾਂਧ ਵਜਨ।

**ਬਧੁ** ਸੰ. ਹਿੰਸਾ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੈ ਈਦਿ ਬਕਰੀਦਿ ਕੁਲ ਗਊ ਰੇ ਬਧੁ ਕਰਹਿ ਮਾਨੀਅਹਿ ਸੇਖ ਸਹੀਦ ਪੀਰਾ।

**ਬਧੇ** ਦੇ. ਬਾਂਧੇ, ਬੰਨੇ, ਯਥਾ- ਪੰਜੇ ਬਧੇ ਮਹਾਬਲੀ ਕਰਿ ਸਚਾ ਢੋਆ। ਬ੍ਰਿਧ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਬਧੇ ਬਿਕਾਰ ਲਿਖੇ ਬਹੁ ਕਾਗਰ। ਨਾਸ ਕੀਏ।

**ਬੰਧੈ ਵਾਟ** ਵਾ. ਰੋਕ ਨਹੀ ਸਕੇ ਰਸਤੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੰਤਿਆ ਕੋਇ ਨ ਬੰਧੈ ਵਾਟ।

**ਬੰਧੋ** ਦੇ. ਬਾਂਧਤਾ ਹੋਂ।

**ਬੰਨ** ਪੰ. ਬਾਂਧ ਕੇ, ਯਥਾ- ਗੁਣਾ ਗਵਾਈ ਗੰਠੜੀ ਅਵਗਣ ਚਲੀ ਬੰਨਿ। ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ, ਜੈਸੇ- ਬੰਨ ਬਿਣਸਸੀ।

**ਬਨ** ਸੰ. ਬ੍ਰਿਛੋਂ ਕੇ ਸਮੂਹ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਮਾਰਣ ਕਾਰਣਿ ਬਨ ਜਾਈਐ। ਪੁਨਾ- ਬਿਪਲ ਬਸਤ੍ਰ ਕੇਤੇ ਹੈ ਪਹਿਰੇ ਕਿਆ ਬਨ ਮਧੇ ਬਾਸਾ। ਪੁਨਾ- ਬਨੁ ਬਨੁ ਫਿਰਤੀ ਢੂਢਤੀ ਬਸਤੁ ਰਹੀ ਘਰਿ ਬਾਰਿ। ਜਲ, ਜੈਸੇ- ਬਨ ਮੇ ਮਛਲੀ ਬਿਚਰਤ ਹੈ।

**ਬਨ ਖੰਡ** ਸੰ. ਬਨ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਜਿ ਬਨ ਖੰਡ ਜਾਈਐ ਚੁਨਿ ਖਾਈਐ ਕੰਦਾ। ਕਾਹੂੰ ਰਿਖੀ ਕੇਸਾਦਿ ਬਨ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਮੇ ਜਾਈਏ।

**ਬਨ ਭੀਹਾਵਲੈ** ਵਾ. ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਭਯਦਾਈ ਬਨ ਮੇ, ਏਕ ਤੂ ਮੁਝੇ ਸਾਥੀ ਮਿਲਾ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਬਨਿ ਭੀਹਾਵਲੈ ਹਿਕੁ ਸਾਥੀ ਲਧਮੁ ਦੁਖ ਹਰਤਾ ਹਰਿ ਨਾਮਾ।

**ਬਨਈਆ** ਗੁ. ਬਨਾਈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਭ ਬਿਧਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਬਨਈਆ।

**ਬਨਸਪਤਿ** ਦੇ. ਫੂਲੋ ਬਿਨਾ ਫਲੋ ਵਾਲੇ ਪਿੱਪਲਾਦਿ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਬਨਸਪਤਿ ਮਹਿ ਬੈਸੰਤਰੁ।

**ਬਨਗਾਹੀ** ਵਾ. ਸੰਸਾਰ ਬਨ ਕੋ ਅਵਗਾਹਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਉ ਸਹ ਸੇਤੀ ਲਗੜੀ ਡੋਰੀ ਨਾਨਕ ਅਨਦ ਸੇਤੀ ਬਨੁ ਗਾਹੀ।

**ਬਨਛੇ** ਗੁ. ਚਾਹਤੇ ਹਾਂ, ਬਾਂਛਤੇ ਹਾਂ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਣ ਹਮ ਬਨਛੇ।

**ਬਨਜ** ਦੇ. ਸੌਦਾਗਰੀ ਸੇ, ਖਰੀਦਨ ਬੇਚਨ ਸੇ, ਯਥਾ- ਐਸੇ ਬਨਜ ਸਿਉ ਨਹੀਨ ਕਾਜੁ।

**ਬਨਮਾਲਾ** ਸੰ. ਸਰਬ ਰਿਤੁਯੋਂ ਕੇ ਫੂਲੋਂ ਕੀ ਜਾਨੂ ਪ੍ਰਯੰਤ ਵਾ ਪਾਓਂ ਪ੍ਰਯੰਤ ਲੰਬੀ ਮਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬਨਮਾਲਾ ਬਿਭੂਖਨ ਕਮਲ ਨੈਨ।

**ਬਨਮਾਲੀ** ਸੰ. ਬਨਮਾਲਾ ਵਾਲਾ ਹਰਿ।

**ਬਨਰਾਇ** ਦੇ. ਬਨ ਕੀ ਪੰਕ੍ਤੀ, ਬਨਰਾਜੀ, ਯਥਾ- ਸਾਤ ਸਮੁੰਦਹਿ ਮਸੁ ਕਰਉ ਕਲਮ ਕਰਉ ਬਨਰਾਇ।

**ਬਨਵਾਰੀ** ਦੇ. ਬਨਮਾਲੀ, ਯਥਾ- ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਕਥੈ ਬਨਵਾਰੀ।

**ਬੰਨਾ** ਪੰ. ਹੱਦ, ਸੀਮਾ, ਯਥਾ- ਪਰਮੇਸਰਿ ਦਿਤਾ ਬੰਨਾ। ਜਬ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਤੇ ਅਤੀਤ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਿਖਾਯਾ। ਦੋ ਚਾਰ ਖੇਤੋਂ ਕੀ ਹੱਦ, ਯਥਾ- ਕਿਸੈ ਕਾ ਖਤੁ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੈ ਸੀਵ ਬੰਨੈ।

**ਬਨਾਰਸ** ਦੇ. 'ਬਰਣਾ' ਨਦੀ ਔ 'ਅਸੀ' ਨਦੀ, ਦੋਨੋ ਹੱਦਾ ਹੈਂ ਜਿਸ ਕੀ ਐਸੀ ਦੋ ਨਦੀ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕਾਸੀਪੁਰੀ, ਕਾਸੀ ਸਹਰ ਕੇ ਪੂਰਬ ਪਾਸੇ ਬਰਣਾ ਨਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਮੇ ਥੋੜਾ ਸਾ ਜਲ ਚਲਤਾ ਹੈ, ਪੱਛਮ ਪਾਸੇ ਅਸੀ ਨਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੇ ਚੁਮਾਸੇ ਕੇ ਦਿਨੋ ਮੇ ਥੋੜਾ ਸਾ ਜਲ ਵਹਤਾ ਹੈ ; ਬਨਾ ਹੈ ਰਸ, ਆਨੰਦ ਕਾ ਪੁੰਜ, ਯਥਾ- ਆਸ ਪਾਸ ਘਨ ਤੁਰਸੀ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਮਾਝ ਬਨਾ ਰਸਿ ਗਾਊਂ ਰੇ।

**ਬਨੀ** ਦੇ. ਬਨ ਰਹੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਤਿ ਨੀਕੀ ਮੇਰੀ ਬਨੀ ਖਟੋਲੀ। ਸੁੰਦਰ ਬਨੀ ਹੈ ਖਾਟ ਅਰਥਾਤ ਦੇਹ। ਫਾ. ਬੰਸ, ਜੈਸੇ- ਬਨੀ ਅਸਰਾਈਲ।

**ਬਪੁ** ਸੰ. ਸਰੀਰ ; ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਆਕਾਰ, ਜੈਸੇ- ਕਾਲ ਪਾਇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਪੁ ਧਰਾ।

**ਬਪੁਰੇ** ਦੇ. ਬਿਚਾਰੇ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਮਖਤੂਲ ਸੁਪੇਦ ਸਪੀਅਲ ਹਮ ਬਪੁਰੇ ਜਸ ਕੀਰਾ। ਬਿਚਾਰੇ ਕਾ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਹੇਤਿ ਅਵਤਾਰੁ

ਲੀਓ ਹੈ ਭਾਗੁ ਬਡੋ ਬਪੁਰਾ ਕੋ ਰੇ। ਬਿਚਾਰੀ, ਯਥਾ- ਕਉਲਾ ਬਪੁਰੀ ਸੰਤੀ ਛਲੀ।

**ਬਪੁੜੇਂ** ਪੰ. ਬਿਚਾਰੇ ਮਨਮੁਖ ਭਾਵ ਉੱਤਮ ਲਾਭ ਯੋਗਜ ਉਪਾਯ ਸੇ ਖਾਲੀ ਜਨ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਉਠਿ ਉਠਿ ਦੇਖਹੁ ਬਪੁੜੇਂ ਇਸੁ ਮੇਘੈ ਹਥਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ।

**ਬਫਾਵੈ** ਦੇ. ਲੋਕਾਂ ਸਾਥ ਕੀਏ ਵਾਯਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰੇ ਹੈ ਖੋਟੀ ਬੁੱਧੀ ਬਾਲੇ, ਯਥਾ- ਨਿਤ ਨਿਹਫਲ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ਬਫਾਵੈ ਦੁਰਮਤੀਆ।

**ਬੰਬ** ਦੇ. ਭਾਰੀ ਅਵਾਜ, ਯਥਾ- ਧੰਧੇ ਹੀ ਮਹਿ ਮਰਿ ਗਇਓ ਬਾਹਰਿ ਭਈ ਨ ਬੰਬ। ਜੈਸੇ- ਬਜੀ ਬੰਬ ਸੰਖੰ।

**ਬਬਾ** ਗੁ. ਇਸ ਅਖੁਰ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਬਾ ਬ੍ਰਹਮੁ ਜਾਨਤ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ। ਬਬੇ ਅਖਰ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈਂ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੈ ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ ਵੇਦ ਮੇਂ ਭੀ- 'ਬ੍ਰਹਮਵਿਦ ਬ੍ਰਹਮੈ ਵਭਵਤਿ' ਲਿਖਾ ਹੈ।

**ਬਬਾੜੇ** ਪੰ. ਅਹੰਕਾਰ ਸਹਿਤ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹਉ ਮਾਰਉ ਹਉ ਬੰਧਉ ਛੋਡਉ ਮੁਖ ਤੇ ਏਵ ਬਬਾੜੇ।

**ਬੰਬੀ** ਦੇ. ਬਰਮੀ ਸਾਪ ਕੀ।

**ਬੰਬੂਲ** ਦੇ. ਕਿੱਕਰ ਬ੍ਰਿਛ।

**ਬੰਮ੍ਰ** ਗੁ. ਬ੍ਰਹਮਾ, ਯਥਾ- ਈਸੁ ਬੰਮ੍ਰ ਗ੍ਯਾਨੁ ਧ੍ਯਾਨੁ ਧਰਤ ਹੀਐ ਚਾਹਿ ਜੀਉ।

**ਬਜੰਜਨ** ਦੇ. ਦਾਲ਼ ਤਰਕਾਰੀ ਆਦਿ, ਜੈਸੇ- ਪਰੋਸੇ ਬਜੰਜਨ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰਾ।

**ਬਜੰਜਨਾ** ਸੰ. ਅਵਸਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਏਕ ਪਦ ਸੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥੋਂ ਕੀ ਬੋਧਕ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬਜੰਜਨਾ ਹੈ ਜੈਸੇ 'ਸੂਰਯ ਅਸਤ ਹੂਆ' ਵਾਕਯ ਸੁਨ ਤਾਂ ਸਮੇ ਭੋਜਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਭੋਜਨ ਗ੍ਯਾਨ 'ਅਸਤ' ਪਦ ਕੀ ਬਜੰਜਨਾ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਬਜੰਜਨਾ ਸੇ ਜਾਨੇ ਅਰਥ ਕਾ ਨਾਮ ਬਜੰਗ ਅਰਥ ਹੈ।

**ਬਜਥਾ** ਸੰ. ਪੀੜਾ।

**ਬਜਰਥ** ਸੰ. ਨਿਸਫਲ ; ਨਿਸਪ੍ਰਯੋਜਨ ; ਅਰਥ ਰਹਿਤ।

**ਬਰਸ** ਗੁ. ਬਰਖਾ ਕਰ, ਯਥਾ- ਬਰਸੁ ਮੇਘ ਜੀ ਤਿਲੁ ਬਿਲਮੁ ਨ ਲਾਉ। ਦੇ. ਸਾਲ, ਸੰਮਤ, ਯਥਾ- ਬਾਰਹ ਬਰਸ ਬਾਲਪਨ ਬੀਤੇ ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਛੁ ਤਪੁ ਨ ਕੀਓ।

**ਬਰਸੁ ਘਨਾ** ਵਾ. ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਕਰੋ ਮੁਝੇ ਨਾਨਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਹਾਂਤੋ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੰਬੰਧੀ ਉਪਦੇਸ, ਯਥਾ- ਬਰਸੁ ਘਨਾ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਭੀਨਾ।

**ਬਰਸੈ** ਗੁ. ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਾਦਲ ਉਪਦੇਸ ਬ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਕਰਤੇ ਭਏ, ਯਥਾ- ਬਰਸੈ ਮੇਘੁ ਸਖੀ ਘਰਿ ਪਾਹੁਨ ਆਏ।

**ਬੰਧਿਪ** ਦੇ. ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਗੁਰਦੇਵ ਬੰਧਿਪ ਸਹੋਦਰਾ। ਸੰ. ਬਾਂਧਵ।

**ਬ੍ਰਹਮ** ਗੁ. ਬ੍ਰਹਮ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬੇਤਾ।

**ਬ੍ਰਹਮ** ਦੇ. ਵੇਦ ; ਤਪ ; ਸਤਯ ; ਤਤ੍ਵ ; ਯਥਾਰਥ ; ਤੁਰੀਯ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਰਬ ਗੁਣਾਤੀਤ ਬਿਸੁਧ ਚੇਤਨ ; ਹਿਰਣਯ ਗਰਭ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਈਸ੍ਵਰ ਸਰੂਪ ; ਪ੍ਰਾਣ ਆਤਮਾ, ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਤੈ ਜਸ ਕਾ ਅਭੇਦ ਹੈ ; ਬਿਪ੍ਰ ; ਰਿਤ੍ਵਕ ਬਿਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਰਿਤੁ ਰਿਤੁ ਮੋ ਯਗ੍ਯ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ ਕਾ ਨਾਮ ਰਿਤ੍ਵਕ ਹੈ ਸੋ ਅਧ੍ਵਰਯੁ ਉਦਗ੍ਰਾਤਾ ਹੋਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਐਸੇ ਨਾਮੋ ਵਾਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਮੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ।

**ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਮ** ਸੰ. ਅਧਯਯਨ ਅਧਯਾਪਨ ਯਜਨ ਯਾਜਨ ਦਾਨ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਰਹ ਤਥਾ ਸਮਦਮ ਖਮ੍ਹਾ ਸੰਤੋਖਾਦਿਕ ਕਰਮ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮਣਹ ਸੰਗਿ ਉਧਰਣੰ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਮ ਜਿ ਪੂਰਣਹ। ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਮੋ ਮੇ ਪੂਰਨ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਸੈ ਉਧਰਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਜੋ ਜਾਨਸਿ ਬ੍ਰਹਮੰ ਕਰਮੰ। ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਯੋਗਯ ਕਰਮ, ਦਮਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਸਹਿਤ ਭਕ੍ਤੀ ਰੂਪ ਕਰਮ ਜੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ।

**ਬ੍ਰਹਮ ਕਮਲ ਪੁਤੁ** ਵਾ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਮਲ ਕਾ ਪੁੱਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮ ਕਮਲ ਪੁਤੁ ਮੀਨ ਬਿਆਸਾ ਤਪੁ ਤਾਪਨ ਪੂਜ ਕਰਾਵੈਗੋ।

**ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ** ਦੇ. ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਜਾਨਨਾ, ਯਥਾ- ਸਾਧਸੰਗਿ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਮਿਟੇ ਕਥੇ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ।

**ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ** ਦੇ. ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬੇਤਾ।

**ਬ੍ਰਹਮ ਧਿਆਨੁ** ਦੇ. ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਬਿਤੀ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਧਿਆਨੁ।

**ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦੁ** ਦੇ. ਈਸ੍ਵਰ ਕੇ ਬੀਰਜ ਰੂਪ ਜਲ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦੁ ਤੇ ਸਭ ਉਤਪਾਤੀ। ਸੰ. ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦੁ।

**ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦੈ** ਦੇ. ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਣੇ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦੈ ਤਿਸ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਤੁ ਰਹੈ।

**ਬ੍ਰਹਮੰਸ** ਦੇ. ਨਾਰਦਾਦਿਕ, ਯਥਾ- ਕੋਟਿ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੀ ਕਰਤ ਬ੍ਰਹਮੰਸ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਅੰਸ ਨਾਰਦਾਦਿਕ ਮੁਨੀਸ੍ਵਰ। ਸੰ. ਬ੍ਰਹਮੰਸ।

**ਬ੍ਰਹਮਟਿਆ** ਗੁ. ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ, ਯਥਾ- ਕੁਦਰਤਿ ਕੀਮ ਨ ਪਾਇ ਅਲਖ ਬ੍ਰਹਮਟਿਆ।

**ਬ੍ਰਹਮਾ** ਦੇ. ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਯਥਾ- ਬਬਾ ਬ੍ਰਹਮੁ ਜਾਨਤ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ। ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨੇ ਹੈਂ ਵਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਪਣਾ, ਯਥਾ- ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਪਜੇ। ਸੰ. ਬ੍ਰਹਮਾ।

**ਬ੍ਰਹਮਾਈ** ਗੁ. ਬ੍ਰਹਮ, ਯਥਾ- ਅੰਗ ਅੰਗ ਸੁਖਦਾਈ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਾਈ।

**ਬ੍ਰਹਮੇਵਾ** ਗੁ. ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਰੰਚ, ਯਥਾ- ਭਰਮੇ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਬ੍ਰਹਮੇਵਾ।

**ਬ੍ਰਹਾਮਣੁ** ਗੁ. ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਯਥਾ- ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਾਮਣੁ ਸੂਦੁ ਬੈਸੁ ਉਧਰੈ ਸਿਮਰਿ ਚੰਡਾਲ।

**ਬਰਕਸ** ਅ. ਬਿਰੁੱਧ ਅਰਥਾਤ ਉਲਟਾ, ਯਥਾ- ਦਿਨ ਕੀ ਬੈਠ ਖਸਮ ਕੀ ਬਰਕਸ ਇਹ ਬੇਲਾ ਕਤ ਆਈ।

**ਬਰਕਤਿ** ਦੇ. ਸਮ੍ਰਿਧਿ, ਅੰਨ ਧਨ ਬਹੁਤ ਹੋਨਾ, ਯਥਾ- ਬਰਕਤਿ ਤਿਨ ਕਉ ਅਗਲੀ ਪੜਦੇ ਰਹਹਿ ਦਰੂਦ।

**ਬਰਖਨ ਕੋ** ਦੇ. ਬਰਸੋ ਕਾ, ਯਥਾ- ਗਯਉ ਦੁਖੁ ਦੂਰਿ ਬਰਖਨ ਕੋ ਸੁ ਗੁਰੁ ਮੁਖੁ ਦੇਖਿ ਗਰੂ ਸੁਖੁ ਪਾਯਉ।

**ਬਰਖੁਰਦਾਰ** ਫਾ. ਭਾਗਸੁਰ ਪੁਰਖ, ਫਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬੁਰਗੁ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਖਰਾ।

**ਬ੍ਰਤਕਾਰੀ** ਵਾ. ਨਾਮ ਦਾਨ ਰੂਪ ਬ੍ਰਤ ਉੱਤਮ ਦਵਾਈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਬ੍ਰਤਕਾਰੀ।

**ਬਰਤਨਿ** ਸੰ. ਬ੍ਰਿਤਿ, ਗੁਜਾਰਾ ; ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ; ਸ੍ਥਿਤਿ ; ਸ੍ਥਾਪਨ ; ਜੀਵਨ ਕਾ ਉਪਾਯ ; ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲਾ ; ਵਾਯਸ, ਕਉਆ। ਦੇ. ਕਾਮ ਮੇ ਲਿਆਵਨੇ ਕੋ, ਵਰਤਵਾਰੇ ਕੋ ; ਬਰਤਦੇ ਰਹਨਾ, ਯਥਾ- ਬਸੁਧਾ ਦੀਓ ਬਰਤਨਿ ਬਲਨਾ। ਭਾਂਡਾ।

**ਬਰਦ** ਸੰ. ਬਰ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾਦਿ। ਗੁ. ਬੈਲ, ਯਥਾ- ਬਰਦ ਚਢੇ ਡਉਰੂ ਢਮਕਾਵੈ।

**ਬਰਨ** ਦੇ. ਕੁੰਕਮ ; ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਛਤ੍ਰੀ ਬੈਸਯ ਸੂਦ੍ਰ ਰੂਪ ਚਾਰ ਜਾਤੀਆਂ, ਯਥਾ- ਚਾਰਿ ਬਰਨ ਚਾਰਿ ਆਸ੍ਰਮ ਹੈ। ਸੁਕਲਾਦਿ ਰੰਗ ; ਅਕਾਰਾਦਿ ਅਖਰ ; ਜਸ ; ਗੁਣ ; ਅੰਗਰਾਗ, ਹਾਥ ਪਾਂਓ ਮੇ ਰੰਗ ; ਸ੍ਵਰਣ, ਸੋਇਨਾ ਬ੍ਰਤ ਬਿਸੇਖ ; ਬਿਲੇਪਨ ; ਉਸਤਤੀ ; ਗੀਤ ਕਾ ਕ੍ਰਮ। ਸੰ. ਚਿਤ੍ਰ ਵਰ੍ਣ।

**ਬਰਨ** ਦੇ. ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿ ਚਾਰ, ਯਥਾ- ਗਾਵਤ ਸੁਨਤ ਜਪਤ ਉਧਾਰੈ ਬਰਨ ਅਬਰਨਾ ਸਭਹੂੰ। ਪੁਨਾ- ਪਤਿਤ ਜਾਤਿ ਉਤਮੁ ਭਇਆ ਚਾਰਿ ਵਰਨ ਪਏ ਪਗਿ ਆਇ। ਸ਼ੁੱਧ ਰੰਗ, ਯਥਾ- ਕਾਜਰ ਕੋਠ ਮਹਿ ਭਈ ਨ ਕਾਰੀ ਨਿਰਮਲ ਬਰਨੁ ਬਨਿਓ ਰੀ।

**ਬਰਨਉ** ਦੇ. ਕਥਨ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਮਹਮਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਲਉ ਬਰਨਉ।

**ਬਰਨਨ** ਸੰ. ਕਥਨ।

**ਬਰਨਥੇ** ਗੁ. ਬਰਨਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਬਹੁ ਸੋਭਾ ਹਮ ਤੁਛ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਰਨਥੇ।

**ਬਰਨਿ** ਸੰ. ਕਹ, ਯਥਾ- ਬਾਸੁਦੇਵ ਨਿਰੰਜਨ ਦਾਤੇ ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਗੁਣ ਅੰਗਾ।

**ਬੰਧਿਪ** ਦੇ. ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਗੁਰਦੇਵ ਬੰਧਿਪ ਸਹੋਦਰਾ। ਸੰ. ਬਾਂਧਵ।

**ਬਰਨਿਆ** ਦੇ. ਬਰਨਨ ਕੀਆ।

**ਬਰਨੇਹ** ਗੁ. ਬਰਨਨ ਕਰੀਏ, ਯਥਾ- ਊਚੇ ਤੇ ਊਚਾ ਵਡਾ ਸਭ ਸੰਗਿ ਬਰਨੇਹ। ਦੇ. ਸ੍ਨੇਹ ਪ੍ਰੇਮ।

**ਬਰਮਾ** ਗੁ. ਬ੍ਰਹਮਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ। ਸੰ. ਬ੍ਰਹਮਾ। ਦੇ. ਲੁਹਾਰ ਕਾ ਬਰਮਾ।

**ਬਰਮਾਉ** ਗੁ. ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਅਰਥਾਤ ਵੇਦ ਕੀ, ਯਥਾ- ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ। ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਦ ਕਾ ਔ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਈਹਾਂ ਬਾਣੀ ਬੇਦ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ ਮੇਰੀ ਕਲਯਾਣ ਹੇਤ ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ।

**ਬਰਲਿਆ** ਗੁ. ਬਾਵਲਾ ਹੂਆ, ਜੈਸੇ- ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਫਿਰੇ ਬਰਲਿਆ।

**ਬਰਲੁ** ਪੰ. ਨਿਰਾਰਥਕ ਬਾਰਤਾ, ਯਥਾ- ਓਸੁ ਅਰਲੁ ਬਰਲੁ ਮੁਹਹੁ ਨਿਕਲੈ ਨਿਤ ਝਗੂ ਸੁਟਦਾ ਮੁਆ। ਪੁਨਾ- ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਮਤਿ ਦੂਰਿ ਹੋਇ ਬਰਲੁ ਪਵੈ ਵਿਚਿ ਆਇ। ਸੁਦਾਈਪਨ ਕੀ ਬਾਤ ਮੁਖ ਮੇ ਆਇ ਬਸੇ ਹੈ।

**ਬਰੜ** ਦੇ. ਛੱਜ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਗ ; ਬਹੁਤ ਬੋਲਣਾ, ਜੈਸੇ- ਕਿਉ ਬਰੜ ਮਾਰਤਾ ਹੈਂ। ਦੇ. ਜੰ. ਬਡਾ, ਜੈਸੇ- ਬਰੜਾਵਾ।

**ਬਰੜਾਇ ਕੈ** ਪੰ. ਅਚੇਤ ਹੋ ਬੋਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਸੁਪਨੈ ਹੂ ਬਰੜਾਇ ਕੈ ਜਿਹ ਮੁਖਿ ਨਿਕਸੈ ਰਾਮੁ।

**ਬਰੜਾਇਓ** ਪੰ. ਅਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਤਾ ਭਯਾ, ਯਥਾ- ਨੈਨੀ ਨੀਦ ਸੁਪਨ ਬਰੜਾਇਓ। ਅਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਵਪਨ ਮੇ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਬਰੜਾਨਾ ਹੈ, ਵੈਸਾ ਹੋ ਕਰ ਬੋਲਤਾ ਭਯਾ।

**ਬਰਾ** ਫਾ. ਵਾਸਤੇ, ਜੈਸੇ- ਬਰਾ ਖੁਦਾਈ ਸਚ ਚਉ।

**ਬਰਾ ਖੁਦਾਈ** ਵਾ. ਵਾਸਤੇ ਖੁਦਾ ਕੇ, ਜੈਸੇ- ਬਰਾ ਖੁਦਾਈ ਸਚ ਚਉ।

**ਬਰਾਹਤਨ** ਗੁ. ਬਰਾਹ ਅਵਤਾਰ।

**ਬਰਾਕ** ਸੰ. ਕੰਗਾਲ।

**ਬਰਾਤ** ਅ. ਮਜਮੂਆ, ਸਮੁਦਾਯ, ਯਥਾ- ਬਹੁਤੁ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਗਾਂਉ ਸਉ ਪਾਏ ਦੁਇ ਲਖ ਟਕਾ ਬਰਾਤ। ਪੰ. ਜਨੇਤ।

**ਬਰਾਬਰਿ** ਦੇ. ਤੁਲਯ, ਯਥਾ- ਆਪ ਬਰਾਬਰਿ ਕੰਚਨੁ ਦੀਜੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਤਊ ਨ ਪੂਜੈ।

**ਬਰਾਬਰੀ** ਪੰ. ਤੁਲਯਤਾ, ਯਥਾ- ਖਸਮੈ ਕਰੇ ਬਰਾਬਰੀ ਫਿਰਿ ਗੈਰਤਿ ਅੰਦਰਿ ਪਾਇ।

**ਬਰੀ** ਦੇ. ਬਯਾਹੀ, ਯਥਾ- ਦੇਹੁਰੀ ਲਉ ਬਰੀ ਨਾਰਿ ਸੰਗਿ ਭਈ ਆਗੈ ਸਜਨ ਸੁਹੇਲਾ। ਬਰ ਕੇ ਮਾ ਬਾਪ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਬਯਾਹ ਸਮੇ ਆਯਾ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਖਣਾਦਿ ਦਿਖਾਵਾ। ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਬੜੀ।

**ਬਰੀਆ** ਦੇ. ਅਵਸਰ, ਸਮਾ, ਯਥਾ- ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ। ਪੁਨਾ- ਏਕ ਨਿਮਖ ਜੇ ਬਿਸਰੈ ਸੁਆਮੀ ਜਾਨਉ ਕੋਟਿ ਦਿਨਸ ਲਖ ਬਰੀਆ।

**ਬਰੁ** ਸੰ. ਕੁੰਕਮ ; ਬਾਂਛਿਤ ; ਇੱਛਾ ; ਯਾਚਨ ; ਪੜਦਾ ; ਵੇਸ੍ਟਨ, ਬਲ ਲੇਨਾ ; ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ; ਜਾਰ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਉਪ ਪਤਿ ; ਗੁੱਗਲ ; ਜਾਮਾਤਾ, ਜਵਾਈ ; ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।

**ਬਰੁਣ** ਸੰ. ਪ੍ਰਚੇਤਾ, ਜਲਾਧਿਪ।

**ਬਰੁਣਾ** ਸੰ. ਕਾਂਸੀ ਕੇ ਪੂਰਬ ਪਾਸੇ ਕੀ ਨਦੀ।

**ਬਰੇਡਾ** ਗ੍ਰ. ਮਿਸਰੀ ਕਾ ਸਰਬਤ, ਯਥਾ- ਅਲਉਤੀ ਕਾ ਜੈਸੇ ਭਇਆ ਬਰੇਡਾ ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਤਿਨਿ ਜਾਨਿਆ।

**ਬਲ ਗਈ** ਪੰ. ਜਲ ਗਈ ; ਬਲਿਹਾਰ ਗਈ।

**ਬਲ ਬੀਰ** ਸੰ. ਬਲਦੇਵ ਕੇ ਭ੍ਰਾਤਾ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ, ਯਥਾ- ਭੁਜ ਬਲ ਬੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਗਰਤ ਪਰਤ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਅੰਗੁਰੀਆ।

**ਬਲਈਆ** ਗ੍ਰ. ਬਲਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਦੀਪਕ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬਲਈਆ। ਬਲਾਇ। ਦੇ. ਬ੍ਰਿਜ। ਬਲਿਹਾਰਨੇ।

**ਬਲਹਰ** ਦੇ. ਬਾਲਾ, ਛੋਟਾ ਸਤੀਰ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਮੰਦਰ ਮਹਿ ਬਲਹਰ ਨਾ ਠਾਹਰੈ।

**ਬਲਹਰੀਐ** ਗ੍ਰ. ਬਲਹਾਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ।

**ਬਲੰਦੜੀ** ਪੰ. ਬਲਦੀ ਅਗਨਿ, ਯਥਾ- ਭਾਹਿ ਬਲੰਦੜੀ ਬੁਝਿ ਗਈ ਰਖੰਦੜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ। ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਨਿ ਵਾ ਨਰਕ ਕੀ ਅਗਨਿ ਸਾਂਤ ਹੋ ਗਈ ਜਬ ਰੱਛਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪ ਹੂਆ।

**ਬਲਦੀ** ਪੰ. ਜਗਤੀ, ਯਥਾ- ਬਲਦੀ ਜਲਿ ਨਿਵਰੈ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਆਪੇ ਜਲ ਨਿਧਿ ਪਾਇਦਾ। ਮਨ ਮੇ ਜਗਤੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਅਗਨਿ ਬ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਹਰਿ ਕੀ ਦਯਾ ਸੇ।

**ਬਲਦੁ** ਪੰ. ਬੈਲ, ਯਥਾ- ਫੀਲੁ ਰਬਾਬੀ ਬਲਦੁ ਪਖਾਵਜ ਕਊਆ ਤਾਲ ਬਜਾਵੈ। ਸੰ. ਬਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਘ੍ਰਿਤਦਿਕ।

**ਬਲਨਾ** ਗ੍ਰ. ਰਹਨਾ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਜੋ ਜੀਵਨੁ ਬਲਨਾ ਸਰਪ ਜੈਸੇ ਅਰਜਾਰੀ। ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਸੇ ਜੋ ਜੀਤੇ ਰਹਨਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਬਸੁਧਾ ਦੀਓ ਬਰਤਨਿ ਬਲਨਾ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਦਈ ਬਰਤਦੇ ਰਹਨੇ ਕੋ ; ਜਲਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਦੀਆ ਤੁਧੁ ਪਾਵਕੁ ਬਲਨਾ। ਵਾ. ਸਕਤੀ ਨਹੀ, ਜੈਸੇ- ਅਬ ਤੁਜ ਬੀਚ ਰਹਿਓ ਕਛ ਬਲਨਾ।

**ਬਲਬੰਚ** ਵਾ. ਬਲ ਸੇ ਛਲਨੇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਬਲਬੰਚ ਛਪਿ ਕਰਤ ਉਪਾਵਾ ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।

**ਬਲਭਦ੍ਰ** ਸੰ. ਬਲਦੇਵ, ਯਥਾ- ਕ੍ਰਿਸਨੁ ਬਲਭਦ੍ਰੁ ਗੁਰ ਪਗ ਲਗਿ ਧਿਆਵੈ।

**ਬਲਵੰਡ** ਪੰ. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਬ ਜੀ ਨੇ ਫਿਟਕਾਰ ਕੇ ਬਖਸਿਆ ਰਬਾਬੀ, ਯਥਾ- ਬਲਵੰਡ ਖੀਵੀ ਨੇਕ ਜਨ। ਕਥਾ ਇਸ ਕੀ ਸਾਖੀ ਮੇ ਹੈ। ਬਲ ਵਾਲਾ।

**ਬਲਵੰਤ ਕਾਰੀ** ਦੇ. ਬਡੇ ਬਲ ਵਾਲੇ ਯੋਧੇ, ਯਥਾ- ਬਹੁ ਜਤਨ ਕਰਤਾ ਬਲਵੰਤ ਕਾਰੀ ਸੇਵੰਤ ਸੂਰਾ ਚਤੁਰ ਦਿਸਹ।

**ਬਲਵੰਤਿ** ਦੇ. ਬਲ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਬਲਵੰਤਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹੀ ਸਭ ਮਹੀ।

**ਬਲਾਇ** ਦੇ. ਭੂਤਨਾ, ਯਥਾ- ਓਨਾ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਬਲਾਇ। ਗ੍ਰ. ਅਵਿਦਯਾ। ਫਾ. ਬਿਪਤਾ, ਯਥਾ- ਜੋ ਉਪਜੈ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਦੁਖੁ ਕਰਿ ਰੋਵੈ ਬਲਾਇ।

**ਬਲਾਏ** ਗ੍ਰ. ਬਿਤਾਏ, ਬਿਤੀਤ ਕੀਏ, ਯਥਾ- ਮਾਰਕੰਡੇ ਤੇ ਕੋ ਅਧਿਕਾਈ ਜਿਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਧਰਿ ਮੂੰਡ ਬਲਾਏ।

**ਬਲਾਕਾ** ਸੰ. ਬਕ ਪੰਛੀ ਕੀ ਸ੍ਤ੍ਰੀ।

**ਬਲਾਤ ਕਾਰਣਹ** ਵਾ. ਹਠ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਲਵੰਤ ਬਲਾਤ ਕਾਰਣਹ।

**ਬਲਿ** ਸੰ. ਸੈਨਾ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ; ਸਰੀਰ ਕੀ ਸਮਰਥ ; ਸਥੂਲਤਾ, ਮੋਟਾਪਨਾ ; ਗੰਧ ; ਰਸ ; ਰੂਪ ; ਸੁਕ੍ਰ, ਬੀਰਯ ਦੇਹ ; ਪੱਲਵ ; ਰਕ੍ਤ ; ਬਲ ਯੁਕ੍ਤ ; ਕਾਕ ; ਬਲਦੇਵ ; ਦੈਤਜ ਬਿਸੇਖ ; ਬਰਣਾ ਬ੍ਰਿਛ। ਦੇ. ਬਲਿਹਾਰ, ਯਥਾ- ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਿਨ ਰਾਮ ਕਹੇ।

**ਬਲਿ** ਸੰ. ਬਲਿ ਰਾਜਾ।

**ਬਲਿ ਗਈਏ** ਗ੍ਰ. ਜਲ ਗਈਏ, ਯਥਾ- ਸ੍ਰੀ ਗੋਪਾਲੁ ਨ ਉਚਰਹਿ ਬਲਿ ਗਈਏ ਦੁਹਚਾਰਣਿ ਰਸਨਾ ਰਾਮ।

**ਬਲਿ ਰਾਉ** ਦੇ. ਬਲਿ ਰਾਜਾ, ਯਥਾ- ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਬਲਿ ਰਾਉ ਸਪਤ ਪਾਤਾਲਿ ਬਸੰਤੌ।

**ਬਲਿਆ** ਪੰ. ਜਲਿਆ ; ਪ੍ਰਕਾਸਿਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਚੰਡੁ ਬਲਿਆ ਘਟਿ ਚਾਨਣੁ ਘਰ ਮੰਦਰ ਸੋਹਾਇਆ। ਜਬ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਉਦੇ ਭਯਾ ਤਬ ਤਾਂ ਸੇ ਹਿਰਦੇ ਮੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੂਆ ਅਰ ਅੰਤਾਕਰਣ ਸੋਭਾ ਵਾਲਾ ਭਇਆ।

**ਬਲਿਹਾਰੀ** ਦੇ. ਕੁਰਬਾਨ, ਅਰਪਣ ; ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਵਾ, ਯਥਾ- ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ। ਅਰਪਣ ਹੋਵਾ, ਯਥਾ- ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਰਣਾਇ ਨਾਨਕ ਸਦ ਸਦਾ ਬਲਿਹਾਰਿ।

**ਬਲਿਹਾਰੀਆ** ਪੰ. ਬਲਹਾਰ ਜਾਤਾ ਹੂੰ, ਯਥਾ- ਮੋਹੀ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਨਾਨਕ ਬਲਿਹਾਰੀਆ।

**ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ** ਵਾ. 'ਰਾਮ' ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, 'ਬਲ' ਬਲਹਾਰ ਜਾਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, 'ਜੀਉ' ਨਮ੍ਰਤਾ ਮੇ ਅਰਥਾਤ ਸਤਕਾਰ ਮੇ ਬਚਨ ਹੈ। ਭਾਵ ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਹੈ ਉੱਤਮ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤਥਾ ਪੁਰਖ ਨਿਖਲ ਕਾਮੋ ਕੇ ਆਰੰਭ ਸਮੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪੈ ਅਰਪਣ ਹੋਵਾਂ ਐਸੇ ਸਤਕਾਰ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਸੋਈ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਮੇ ਛੰਤ ਬਾਣੀ ਵਿਖੇ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਪਸਾਰੇ ਕੋ 'ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ

ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ' ਐਸੇ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਬੁਲਾਨੇ ਸਮੇ ਭੀ ਅਮੁਕੇ ਕਾ ਰਾਮ ਯਾ ਹੇ ਅਮੁਕ ਰਾਮ ਜੀ ਤੁਮਾਰੇ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਯਹ ਕਾਮ ਕਰ ਦੇਨਾ ਐਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਈਹਾਂ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਕਾ ਅਰਥ ਛੋਟੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨ ਮੇ 'ਹੇ ਭਾਈ' ਕਰ ਲੇਨਾ, ਬਡੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨ ਸਮੇ 'ਹੇ ਬਾਬਾ ਜੀ' ਕਰ ਲੇਨਾ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਗੁਣ ਨ ਸਮਾਵਨੀ ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ।

**ਬਲੀ** ਸੰ. ਬਲ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਪੰਜੇ ਬਧੇ ਮਹਾਬਲੀ ਕਰਿ ਸਚਾ ਢੋਆ। ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਭੇਟ ਹੇਤ ਅਰਪਣ ਕੀਏ ਫਲਾਦਿਕ, ਜੈਸੇ ਦੁਰਗਾ ਕੀ ਭੇਟਾ ਬਕਰਾ ਨਾਲੀਅਰ ਪੇਠਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਬੇਲਾਂ, ਯਥਾ- ਲਤਾ ਬਲੀ ਸਾਖ ਸਭ ਸਿਮਰਹਿ। ਪੰ. ਘੇਰੀ ; ਮੋਟੀ ਲਾਠੀ।

**ਬਲੀਆ** ਗੁ. ਬਲਵਾਨ, ਯਥਾ- ਸਰਪਨੀ ਤੇ ਊਪਰਿ ਨਹੀ ਬਲੀਆ।

**ਬਲੂਆ** ਦੇ. ਬਾਲੂ ਕੇ, ਰੇਤ ਕੇ, ਯਥਾ- ਬਲੂਆ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਭੀਤਰਿ ਬਸੈ।

**ਬਲੈ** ਦੇ. ਜਗੇ, ਯਥਾ- ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ। ਬਲਹਾਰ, ਯਥਾ- ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਤਾਰਨ ਬਲਿ ਬਲਿ ਬਲੇ ਬਲਿ ਜਾਈਐ।

**ਬਲੇਡਾ** ਗੁ. ਛੋਟਾ ਸਤੀਰ, ਬਾਲਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਥਾ- ਦੁਚਿਤੇ ਕੀ ਦੁਇ ਥੂਨਿ ਗਿਰਾਨੀ ਮੋਹ ਬਲੇਡਾ ਟੂਟਾ।

**ਬਲੇਦ** ਪੰ. ਬਹੁਤੇ ਬੈਲ, ਯਥਾ- ਭਉ ਭੁਇ ਪਵਿਤੁ ਪਾਣੀ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਬਲੇਦ।

**ਬਵਰਈ** ਦੇ. ਪ੍ਰੁ. ਬੌਰੇ, ਯਥਾ- ਅਹੰ ਅਹੰ ਅਹੈ ਅਵਰ ਮੂੜ ਮੂੜ ਮੂੜ ਬਵਰਈ।

**ਬਵਰੇ** ਦੇ. ਬਾਵਲੇ, ਪ੍ਰਮਾਦੀ, ਯਥਾ- ਛੋਡਿ ਕਪਟੁ ਨਿਤ ਹਰਿ ਭਜੁ ਬਵਰੇ।

**ਬੜ** ਦੇ. ਬਰੋਟਾ, ਬੋਹੜ। ਪੰ. ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰ।

**ਬੜ ਬੜ** ਪੰ. ਬਿਰਥਾ ਬਕਬਾਦ, ਜੈਸੇ- ਜੇ ਬੋਲਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਏ ਬੜ ਬੜ ਕਰੇ ਬਹੁਤ।

**ਬਾਇ** ਗੁ. ਬਜਾਵੇ, ਯਥਾ- ਤਉ ਅਨਹਦ ਬੇਣੁ ਸਹਜ ਮਹਿ ਬਾਇ। ਪਵਨ ; ਤੀਨ ਦੋਖੋਂ ਮੇ ਬਾਤ ਦੋਖ।

**ਬਾਇ ਰੂਪੰ** ਵਾ. ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਯਥਾ- ਨਵੰਤ ਦੁਆਰੰ ਭੀਤ ਰਹਿਤੰ ਬਾਇ ਰੂਪੰ ਅਸਥੰਭਨਹ।

**ਬਾਇਸ** ਦੇ. ਕਊਏ ਵਤ, ਯਥਾ- ਸੁਆਨ ਸੂਕਰ ਬਾਇਸ ਜਿਵੈ ਭਟਕਤੁ ਚਾਲਿਓ ਊਠਿ। ਫਾ. ਸਬਬ।

**ਬਾਸਕੁ** ਦੇ. ਬਾਸਕੀ ਨਾਗ, ਯਥਾ- ਸਹਸ੍ਰ ਫਨੀ ਬਾਸਕੁ ਸੇਜ ਵਾਲੂਆ।

**ਬਾਸਤੇ** ਦੇ. ਸੁਗੰਧਿ ਤੇ, ਯਥਾ- ਬਾਵਨ ਬੀਖੁ ਬਾਨੈ ਬੀਖੇ ਬਾਸੁ ਤੇ ਸੁਖ ਲਾਗਿਲਾ।

**ਬਾਸਨ** ਦੇ. ਦੇਗਚੇ ਆਦਿਕ ਪਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਬਾਸਨ ਮਾਂਜਿ ਚਰਾਵਹਿ ਊਪਰਿ ਕਾਠੀ ਧੋਇ ਜਲਾਵਹਿ। ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਕਰਣਾ ; ਵਸਨੇ ਕਾ ਥਾਨ ; ਗ੍ਰਾਨ ; ਮੁਦ੍ਰਾਂਕਿਤ ਮੋਹਰ ਕੇ ਚਿੰਨ ਵਾਲਾ ਪਤ੍ਰਾਦਿ। ਸੰ. ਵਾਸਨ।

**ਬਾਸਨਾ** ਸੰ. ਖੋਟੇ ਸੰਸਕਾਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਲਪਟਿ ਰਹਿਓ ਮਨੁ ਬਾਸਨਾ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਇਹ ਤਿਆਗਉ। ਸੰਸਕਾਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਲਾਗੋ ਮਨੁ ਬਾਸਨਾ ਅੰਤਿ ਸਾਈ ਪ੍ਰਗਟਾਨੀ।

**ਬਾਸਨਾ** ਸੰ. ਸੁਗੰਧੀ ; ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਕੇ ਹੇਤੁ ਸੰਸਕਾਰ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਲਾਗੋ ਮਨੁ ਬਾਸਨਾ ਅੰਤਿ ਸਾਈ ਪ੍ਰਗਟਾਨੀ। ਆਸਾ ; ਤੜਕਾ ਦੇਨਾ। ਸੰ. ਵਾਸਨਾ।

**ਬਾਸਨੁ** ਦੇ. ਬਰਤਨ, ਯਥਾ- ਬਾਸਨੁ ਕਾਰੋ ਪਰਸੀਐ ਤਉ ਕਛੁ ਲਾਗੈ ਦਾਗੁ।

**ਬਾਸਬੈ** ਗੁ. ਬਸਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੈ ਬਾਸਬੈ ਕਲਮਲ ਸਭਿ ਨਸਨਾ।

**ਬਾਸਰ ਰੈਨ** ਵਾ. ਦਿਨ ਰਾਤ।

**ਬਾਸਰੀ** ਗੁ. ਬਸਣੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬਾਸ ਬਾਸਰੀ ਏਕੈ ਸੁਆਮੀ ਉਦਿਆਨ ਦ੍ਰਿਸਟਾਗਿਓ। ਮੁਰਲੀ, ਜੈਸੇ ਬਾਸਰੀ ਕੀ ਧੁਨਾ ਕਾ ਹੂ ਹਾ ਹਾ ਇਤਿ ਰੋਨਾ।

**ਬਾਸਵ** ਸੰ. ਇੰਦ੍ਰ।

**ਬਾਸਾ** ਪੰ. ਵਸਨਾ, ਯਥਾ- ਬਿਪਲ ਬਸਤ੍ਰ ਕੇਤੇ ਹੈ ਪਹਿਰੇ ਕਿਆ ਬਨ ਮਧੇ ਬਾਸਾ। ਬਾਸਾ ਪੰਛੀ। ਸੰ. ਭਾਸ।

**ਬਾਸਾਨੀ** ਸੰ. ਬਸਨੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸੋ ਥਾਨੁ ਮਿਲਿਓ ਬਾਸਾਨੀ।

**ਬਾਸਿਆ** ਗੁ. ਬਸ ਗਯਾ।

**ਬਾਸੀ** ਦੇ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਜੈਸੇ- ਬੈਕੁੰਠ ਕੇ ਬਾਸੀ। ਸੰ. ਵਾਸੀ। ਕੱਲ ਰੋਜ ਕੀ ਬਨੀ ਵਸਤੁ, ਜੈਸੇ ਬਾਸੀ ਰੋਟੀ।

**ਬਾਸੁ** ਗੁ. ਨਿਵਾਸ, ਯਥਾ- ਬਾਸੁ ਜਾ ਕੋ ਹਿਤੁ ਨਾਮ ਸਿਉ। ਨਿਵਾਸ ਜਿਨ ਕੇ ਚਿਤ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਥ ਹੈ। ਬਾਂਸ, ਯਥਾ- ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਫੂਕ।

**ਬਾਸੁ ਬਸਨਾ** ਗੁ. ਕਸਤੂਰੀ ਕਾ ਨਾਪਾ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਮ੍ਰਿਗ ਨਾਭਿ ਬਸੈ ਬਾਸੁ ਬਸਨਾ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿਓ ਝਾਰ ਗਹੇ।

**ਬਾਸੁਰ** ਸੰ. ਦਿਨ, ਯਥਾ- ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਬਿਖਿਅਨ ਕਉ ਧਾਵਤ ਕਿਹਿ ਬਿਧਿ ਰੋਕਉ ਤਾਹਿ।

**ਬਾਸੇ** ਗੁ. ਬਸੇ, ਯਥਾ- ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਸਹਜ ਘਰਿ ਵਾਸੈ। ਪੰਛੀ ਬਿਸੇਖ ਵਤ, ਯਥਾ- ਵਸਿ ਆਣਿਹੁ ਵੇ ਜਨ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਨੁ ਬਾਸੇ ਜਿਉ ਨਿਤ ਭਉਦਿਆ। ਮਨ ਬਾਸੇ ਕੇ ਸਮਾਨ ਨਿਤ ਭਉਦਾ ਹੈ

ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਸਿਕਾਰੀ ਪੰਖੀਓਂ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਹੇਤ ਭ੍ਰਮਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਮਨ ਭਉਦਾ ਹੈ। ਸੰ. ਭਾਸ।

**ਬਾਂਸੋ** ਦੇ. ਬਾਂਸ ; ਬੇਣੂ, ਯਥਾ- ਨਿਕਟਿ ਬਸੰਤੋ ਬਾਂਸੋ ਨਾਨਕ ਅਹੰ ਬੁਧਿ ਨ ਬੋਹਤੇ।

**ਬਾਹ** ਦੇ. ਭੁਜਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਕਾਢੀ ਬਾਹ ਕੁਕੀਜੈ। ਬਾਹਾਂ ਕੇ, ਯਥਾ- ਚੂੜਾ ਭੰਨੁ ਪਲੰਘ ਸਿਉ ਮੁੰਧੇ ਸਣੁ ਬਾਹੀ ਸਣੁ ਬਾਹਾ। ਪੁਨਾ- ਕਿਨਹੀ ਕਹਿਆ ਬਾਹ ਬਹੁ ਭਾਈ। ਭੁਜਾ ਹੈਂ ਬਹੁਤੇ ਭਾਈ।

**ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ** ਪੰ. ਜੀਵਨ ਮੁਕੁ ਭਏ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਾਂ ਤਲੇ ਕਰ ਬਿਚਰੀਐ ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਬਾਵਲੇ ਲੋਕ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੁਏ ਬਿਚਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਬਿਚਰੀਏ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ।

**ਬਾਹਕ** ਸੰ. ਵਹਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਖਾਤ ਪੀਤ ਅਨੇਕ ਬਿੰਜਨ ਜੈਸੇ ਭਾਰ ਬਾਹਕ ਖੋਤ।

**ਬਾਹਜ** ਪੰ. ਬਾਹਰ ; ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਏ ਭਗਤਿ ਤੇ ਬਾਹਜ ਤਿਨ ਤੇ ਸਦਾ ਡਰਾਨੇ ਰਹੀਐ। ਸੰ. ਵਾਹਜ।

**ਬਾਹਟ** ਸੰ. ਸੱਠ ਦੋ ਗਿਨਤੀ, ਬਾਸਠ।

**ਬਾਹਨ** ਸੰ. ਅਸ੍ਵ ਉਸਟਰ ਆਦਿਕ, ਯਥਾ- ਹੈ ਗੈ ਬਾਹਨ ਸਘਨ ਘਨ ਛਤ੍ਰਪਤੀ ਕੀ ਨਾਰਿ।

**ਬਾਹਰਿ** ਪੰ. ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਤੁਧਹੁ ਬਾਹਰਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ। ਜੰਗਲ ਮੈਦਾਨ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਸੇਵਕੁ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਮਾਹਰੁ ਜੀਉ।

**ਬਾਹਰਿ ਸੁੰਨੰ** ਗੁ. ਸੁਖਸਮ ਥੂਲ ਦੇਹੋਂ ਮੇ ਭੀ ਵਹੀ ਅਫੁਰ ਬਸਾਪਕ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਿ ਸੁੰਨੰ ਬਾਹਰਿ ਸੁੰਨੰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੁੰਨ ਮਸੁੰਨੰ।

**ਬਾਹਰੀ** ਪੰ. ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਏਕੀ ਬਾਹਰੀ ਹੋਰ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ।

**ਬਾਹਰੋ ਅੰਨਾ** ਦੇ. ਲੋਕ ਲਾਜ ਸੇ ਰਹਿਤ।

**ਬਾਹਿਆ** ਪੰ. ਮਾਰਿਆ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ। ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਜੋ ਏਕ ਤੀਰ ਚਲਾਯਾ।

**ਬਾਹੀ** ਦੇ. ਪਲਘ ਕੀ ਬਾਹੀ ; ਭੀਤਰ ਸੇ ਮਿਲੀ ਬਾਹਰ ਸੇ ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਦਿਖਾਈ ਪੜਤੀ ਚੂੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਚੂੜਾ, ਯਥਾ- ਚੂੜਾ ਭੰਨੁ ਪਲੰਘ ਸਿਉ ਮੁੰਧੇ ਸਣੁ ਬਾਹੀ ਸਣੁ ਬਾਹਾ। ਭੁਜਾਂ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕੋਟਿ ਲਖ ਬਾਹਾ।

**ਬਾਹੁਰਿ** ਗੁ. ਬਦਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਓਛੇ ਤਪ ਕਰਿ ਬਾਹੁਰਿ ਐਬੋ।

**ਬਾਹੁੜਿ** ਪੰ. ਪੁਨਾ, ਫੇਰ, ਯਥਾ- ਹਉ ਬਾਹੁੜਿ ਛਿੰਝ ਨ ਨਚਊ ਨਾਨਕ ਅਉਸਰੁ ਲਧਾ ਭਾਲਿ ਜੀਉ।

**ਬਾਹੁੜਿਓ** ਪੰ. ਮਿਲਾ, ਯਥਾ- ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ।

**ਬਾਹੁੜੀ** ਪੰ. ਬਾਹਾਂ ਕੀ, ਭੁਜਾਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮਿਲੁ ਮੇਰੇ ਬੀਠੁਲਾ ਲੈ ਬਾਹੜੀ ਵਲਾਇ। ਲੈ ਭੁਜਾਂ ਕੀ ਜੱਫੀ ਪਵਾਇ। ਦੁਹਾਈ, ਜੈਸੇ- ਬਾਹੁੜੀ । ਪਹੁਚੀ, ਜੈਸੇ- ਬਾਹੁੜੀ ਸੁਲਤਾਨਾ।

**ਬਾਕ** ਗੁ. ਕਹ ਕਰ, ਉਚਾਰ ਕਰ।

**ਬਾਕੀ** ਫਾ. ਸੇਸ ਧਨ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸਾਨੋ ਸੇ ਰਾਜਾ ਕੀ ਲੇਨੀ ਰਹੇ ਤਥਾ ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਸੇ ਲੇਨਾ ਹੋ, ਯਥਾ- ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਾ ਦਫਤਰੁ ਸੋਧਿਆ ਬਾਕੀ ਰਿਜਮ ਨ ਕਾਈ। ਪੁਨਾ- ਬਾਕੀ ਵਾਲਾ ਤਲਬੀਐ ਸਿਰਿ ਮਾਰੇ ਜੰਦਾਰੁ ਜੀਉ। ਪਾਪ ਕਰਮ ਬਿਸੇਖ, ਯਥਾ- ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਛੁਟੈ ਤੇਰੀ ਬਾਕੀ। ਪੰ. ਉਲਟੀ, ਉੱਪਰ ਛਲ।

**ਬਾਂਗ** ਫਾ. ਮੁਸਲਮਾਨੋ ਕੋ ਨਿਵਾਜ ਸਮਾ ਬਤਾਵਨੇ ਹੇਤ 'ਅਲਾ ਹੁ ਅਕਬਰ' ਇਤਯਾਦਿ ਊਚੀ ਆਵਾਜ ਦੇਨੀ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਅਰਬੀ ਮੇਂ ਅਜਾਂ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕਾਰਨਿ ਤੂੰ ਬਾਂਗ ਦੇਹਿ ਦਿਲ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਜੋਇ।

**ਬਾਗ** ਫਾ. ਉਪਬਨ, ਆਰਨਯ ; ਘੋੜੇ ਕੀ ਬਾਗ।

**ਬਾਗਰਾ** ਗੁ. ਬਾਗ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕਾ ਬਾਗਰਾ ਨਾਚੈ ਪਿੰਧੀ ਮਹਿ ਸਾਗਰਾ।

**ਬਾਗੜ** ਦੇ. ਮਾਰਵਾੜ ਦੇਸ।

**ਬਾਗਾ** ਦੇ. ਬਸਤ੍ਰੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪਹਿਰੈ ਬਾਗਾ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨਾ ਚੋਆ ਚੰਦਨ ਲਾਏ।

**ਬਾਗਾਤਿ** ਫਾ. ਅਲਪ ਕਾਲ ਖਿਲੇ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਫੂਲੋ ਕੇ ਬਾਗੋਂ ਵਤ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਤੂੰ ਰਤਾ ਗਿਰਸਤ ਸਿਉ ਸਭ ਫੁਲਾ ਕੀ ਬਾਗਾਤਿ।

**ਬਾਘਰੇ** ਗੁ. ਕਾਲ ਸੇਰ ਕਾ ਭਯ।

**ਬਾਘੁ** ਦੇ. ਸੇਰ ; ਕਾਲ ਰੂਪ ਸੇਰ, ਯਥਾ- ਪਾਛੈ ਬਾਘੁ ਡਰਾਵਣੋ ਆਗੈ ਅਗਨਿ ਤਲਾਉ।

**ਬਾਚਾਲ** ਸੰ. ਵਾ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਬਾਣੀ ਕਰ ਪੂਰਣ ਇਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਬਾਚਾਅਲ ਦੋ ਪਦ ਮਿਲੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ- ਮੂਕ ਹੋਇ ਬਾਚਾਲ ; ਬਹੁਤ ਖੋਟੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲਾ ਇਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਏਕ ਪਦ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਬਹੁਤ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਲੋਕ ਬਾਚਾਲ ਕਹਤੇ ਹੈਂ।

**ਬਾਂਚਿਆ** ਗੁ. ਬਚਾਯਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ, ਯਥਾ- ਮਨਹੁ ਕਠੋਰੁ ਮਰੈ ਬਾਨਾਰਸਿ ਨਰਕੁ ਨ ਬਾਂਚਿਆ ਜਾਈ। ਵਾ ਕਾਕੁਕਤਿ ਹੈ 'ਨਰਕੁ ਨ ਬਾਂਚਿਆ ਜਾਈ' ਕਠੋਰ ਮਨ ਵਾਲੇ ਕੋ ਕਾਂਸੀ ਮੇ ਮਰਨੇ ਸੇ, ਨਰਕ ਨਹੀ ਕਹਿਆ ਜਾਤਾ, ਕਿੰਤੁ ਨਰਕ ਹੀ ਕਹਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਕਾਸੀ ਮਹਾਤਮ ਮੇਂ, ਇੰਦ੍ਰਯ ਸੰਯਮਹੀਨ ਪਾਪੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ, ਰੁੱਦ੍ਰ ਕਾ ਗਣ ਭੂਤ ਹੋਨਾ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਆਸੰਕਾ ਭੂਤ ਭਏ ਕਾਸੀ ਮਰਨ ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਕਿਆ। ਉੱਤਰ- ਕਾਸੀ ਮਰ ਏਕ ਭੂਤ ਯੋਨੀ ਮੇਂ ਸਮਗ੍ਰ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਫਲ ਦੁੱਖ ਭੋਗ ਕੇ, ਪੀਛੇ ਸੇ ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ,

ਤਤ੍ਵ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋ ਮੁਕ੍ਤੀ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਮਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਕਾਹੂੰ ਇੰਦ੍ਰਯ ਸੰਯਮਹੀਨ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਹਾਲ ਮੇਂ ਭੀ ਕਾਸੀ ਮੇਂ ਰਹਤਾ ਮੁਕ੍ਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਕਾਸੀ ਮੇਂ ਬਾਸ ਕਰਾਨੇ ਹੇਤ ਉਸਤਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀ।

**ਬਾਛ** ਗੁ. ਬਛਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਗਊ ਬਾਛ ਕਉ ਸੰਚੈ ਖੀਰੁ। ਪੰ. ਚੰਦਾ ਕਰਨਾ, ਤਹਸੀਲ ਕਰਨੀ।

**ਬਾਂਛਤ** ਸੰ. ਚਾਹੀਦੀ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਬਾਂਛਤ ਨਾਹੀ ਸੁ ਬੇਲਾ ਆਈ।

**ਬਾਛਰ** ਦੇ. ਬਛਰੇ ਕੇ ਪੈੜ ਸਮ, ਯਥਾ- ਸਾਗਰੁ ਤਰਿਓ ਬਾਛਰ ਖੋਜ।

**ਬਾਛਵਹੁ** ਗੁ. ਚਾਹਤੇ ਹੋਂ।

**ਬਾਛਾ** ਦੇ. ਚਾਹ, ਇੱਛਾ ; ਬਛਰਾ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਗਾਇ ਕਾ ਬਾਛਾ ਛੂਟਲਾ।

**ਬਾਛਾਹਾ** ਗੁ. ਬਾਂਛਤਾ ਹੋ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਜਨ ਧੂਰਿ ਬਾਛਾਹਾ।

**ਬਾਂਛੀਐ** ਦੇ. ਇੱਛਾ ਕਰੀਏ, ਯਥਾ- ਸੁਰਗ ਬਾਸੁ ਨ ਬਾਛੀਐ ਡਰੀਐ ਨ ਨਰਕਿ ਨਿਵਾਸੁ।

**ਬਾਜ** ਸੰ. ਅੰਨ ; ਘ੍ਰਿਤ ; ਜਲ ; ਯਗ ; ਬਾਣ ਕੇ ਪੰਖ ; ਬੇਗ, ਸੀਘ੍ਰ। ਫਾ. ਕੋਈ ਕੋਈ। ਪੰ. ਹਟਤਾ, ਜੈਸੇ- ਕਿਉ ਬੁਰੇ ਕਾਮੋ ਸੇ ਬਾਜ ਨਹੀ ਆਤਾ। ਗੁ. ਪ੍ਰਗਟਤਾ, ਯਥਾ- ਬਾਜ ਹਮਾਰੀ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ। ਬਜਤੇ, ਯਥਾ- ਸੁਨੀਐ ਬਾਜੈ ਬਾਜ ਸੁਹਾਵੀ। ਸੁਨੀਤੇ ਹੈਂ ਸੁੰਦਰ ਬਾਜੇ ਬਜਤੇ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਵਾ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਸੁਨੀਤੀ ਹੈ ਜਿਨ ਕੀ ਅਵਾਜ ਸੁੰਦਰ। ਦੇ. ਸਿਕਾਰੀ ਜਾਨਵਰ।

**ਬਾਜੰਤ** ਗੁ. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਾਜੰਤ ਨਾਨਕ ਸਬਦ ਬੀਣਾਂ। ਹਰਿ ਭਕ੍ਤੋਂ ਕਾ ਜਬ ਤਕ ਦੇਹ ਰਹੇ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਬਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਬਾਜਾ** ਦੇ. ਬਾਜ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਜਾਨਵਰੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸੀਹਾ ਬਾਜਾ ਚਰਗਾ ਕੁਹੀਆ ਏਨਾ ਖਵਾਲੇ ਘਾਹ।

**ਬਾਜਾਰੀ** ਦੇ. ਲੱਪਰ ਆਦਮੀ, ਯਥਾ- ਜੇ ਕੋ ਦਰਗਹ ਬਹੁਤਾ ਬੋਲੈ ਨਾਉ ਪਵੈ ਬਾਜਾਰੀ। ਗੁ. ਬਿਚਾਰਵਾਨ, ਯਥਾ- ਬਜਾਰੀ ਸੋ ਜੁ ਬਜਾਰਹਿ ਸੋਧੈ। ਰਮਦਾਸ ਕੋ ਕਿਸ ਨੇ ਬਜਾਰ ਮੇਂ ਫਿਰਨੇ ਵਾਲਾ ਲੁਚਾ ਬਤਾਯਾ ਭਗਤ ਨੇ ਸੁਨ ਕਰ ਜਗਤ ਬਾਜਾਰ ਕਾ ਸੋਧਕ ਬਤਾਯਾ।

**ਬਾਜੀ** ਦੇ. ਖੇਲ ਜੁਏ ਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ; ਤਮਾਸਾ ਨਟੋਂ ਕਾ ਔ ਇੰਦ੍ਰ ਜਾਲ ਕਾ, ਯਥਾ- ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਬਾਜੀ ਜਗੁ ਭਾਈ। ਪੁਨਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਇਆ ਰਹੈ ਸੁਖਾਲੀ ਬਾਜੀ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੋ। ਗੁ. ਮਨੁੱਖ ਦੇਹ ਰੂਪ ; ਬਾਜੀਗਰ ਕੀ ਸਭਾ, ਯਥਾ- ਗੜ ਮੰਦਰ ਮਹਲਾ ਕਹਾ ਜਿਉ ਬਾਜੀ ਦੀਬਾਣੁ। ਬਾਜੀਗਰ ਕੀ ਸਭਾ ਸਮ ਸੀਘ੍ਰ ਚਲੇ ਜਾਵੇ ਹੈਂ। ਸੰ. ਅਸ੍ਵ, ਘੋੜਾ।

**ਬਾਝੁ** ਪੰ. ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਅੰਧਾ ਜਗਤੁ ਅੰਧੁ ਵਰਤਾਰਾ ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਗੁਬਾਰਾ। ਬਾਂਝ, ਬੰਧਯਾ ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਬਾਂਝਾ** ਦੇ. ਬੰਧਯਾ, ਜਿਸ ਕੋ ਸੰਤਾਨ ਨ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਨ ਬਸਿਓ ਤਿਨ ਮਾਤ ਕੀਜੈ ਹਰਿ ਬਾਂਝਾ।

**ਬਾਟ** ਦੇ. ਰਸਤਾ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਟ ਨ ਪਾਵੈ।

**ਬਾਟ ਪਾਰਿ** ਵਾ. ਰਸਤਾ ਲੂਟ ਕੇ, ਯਥਾ- ਬਾਟ ਪਾਰਿ ਘਰੁ ਮੁਸਿ ਬਿਰਾਨੋ ਪੇਟੁ ਭਰੈ ਅਪ੍ਰਾਧੀ।

**ਬਾਟੀ** ਗੁ. ਰਸਤਿਓਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਹਾਟੀ ਬਾਟੀ ਰਹਹਿ ਨਿਰਾਲੇ ਰੂਖਿ ਬਿਰਖਿ ਉਦਿਆਨੇ। ਪੰ. ਪਿੱਤਲ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ।

**ਬਾਟੁਲੀ** ਗੁ. ਰਸਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਾਦ ਬਿਕਾਰ ਬਿਕਾਰ ਝੂਠ ਰਸ ਜਹ ਜਾਨੋ ਤਹ ਭੀਰ ਬਾਟੁਲੀ।

**ਬਾਟੇ ਘਾਟੇ** ਵਾ. ਮਾਰਗੋਂ ਕੇ ਘਾਟੋਂ ਮੇ ਅਰਥਾਤ ਕਠਨ ਥਾਨੋ ਮੇ।

**ਬਾਡਾ** ਗੁ. ਬਡਾ, ਯਥਾ- ਨਕਟੀ ਕੋ ਠਨਗਨੁ ਬਾਡਾ ਡੂੰ। ਨਕਟੀ ਵਾ ਅਛੇਦ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਕਾ ਚਮਤਕਾਰ ਬਡਾ ਹੈ ਦੋਨੋ ਲੋਕੋਂ ਮੇ।

**ਬਾਢੀ** ਗੁ. ਬਧੀ ਹੈ ਚਿਤ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਤਿ ਇਕ ਬਾਢੀ। ਦੇ. ਤਖਾਣ, ਖਾਤੀ।

**ਬਾਣ** ਸੰ. ਤੀਰ, ਸਰ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ। ਗਊ ਕਾ ਥਨ ; ਬਾਣ ਨਾਮਾ ਰਾਖਸ ; ਕੇਵਲ ; ਅਗਨਿ ; ਕਾਦੰਬਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਕਵਿ ; ਕਾਨੇ ਕੇ ਮੁੰਜ। ਦੇ. ਸੁਭਾਵ, ਯਥਾ- ਚੋਰਾ ਜਾਰਾ ਰੰਡੀਆ ਕੁਟਣੀਆ ਦੀਬਾਣੁ।

**ਬਾਣਾ** ਗੁ. ਬਨਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਧਨਖੁ ਆਪੇ ਸਰਬਾਣਾ। ਵੇਸ, ਜੈਸੇ- ਨੀਲਾ ਬਾਣਾ। ਬਾਣੋ ਕੇ, ਜੈਸੇ- ਨਾਲ ਬਾਣਾ ਦਹਸਿਰ ਘਾਇਆ।

**ਬਾਣੀ** ਸੰ. ਸਰਸ੍ਵਤੀ ; ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਬਚਨ, ਯਥਾ- ਬਾਣੀ ਤ ਗਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ ਬਾਣੀਆ ਸਿਰਿ ਬਾਣੀ। ਪਰਾ ਪਸੰਤੀ ਆਦਿ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਯਥਾ- ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ਬਾਣੀ ਭੇਦਾ। ਬਾਣੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨੁ ਮਾਰਿਆ। ਦੇ. ਬਨਾਵਟ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਗੰਧਰਬਾ ਆਪੇ ਖਟ ਦਰਸਨ ਕੀ ਬਾਣੀ। ਪੁਨਾ- ਬਰਖਸਿ ਬਾਣੀ ਬੁਦਬੁਦਾ ਹੇਰਿ। ਸਰੀਰ ਕੀ ਬਨਾਵਟ ਬਰਖਾ ਕੇ ਬੁਦਬੁਦੇ ਸਮ ਸੀਘ੍ਰ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਦੇਖੋ। ਪੁਨਾ- ਅਗਨਿ ਬਿੰਬ ਪਵਣੈ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੀਨਿ ਨਾਮ ਕੇ ਦਾਸਾ। ਅਗਨਿ ਜਲ ਪੌਨ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਬਨਾਵਟ ਹੈ। ਬਨੀ, ਯਥਾ- ਦਰਿ ਦਰਵੇਸੁ ਖਸੰਮ ਦੈ ਨਾਇ ਸਚੈ ਬਾਣੀ ਲਾਲੀ। ਸ੍ਵਾਮੀ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਕੇ ਦਰਵੇਸੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਪੈ ਸਚੇ ਨਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਲਾਲੀ ਬਨੀ ਹੈ।

**ਬਾਣੀ ਚਾਰੇ** ਵਾ. ੧. ਪਰਾ ੨. ਪਸੰਤੀ ੩. ਮਧਯਮਾ ੪. ਬੈਖਰੀ, ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰੋਂ ਐਸੇ ਸੰਕਲਪ ਸੇ- ੧. ਰਿਦੇ ਦੇਸ ਮੇਂ ਉਪਜੀ

ਪਰਾ ੨. ਉਪਜ ਕੇ ਨਾਭੀ ਸੇ ਊਰਧ ਆਈ ਪਸੰਤੀ ੩. ਕੰਠ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚੀ ਮਧਜਮਾ ੪. ਮੁਖ ਸੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਾਦਿ ਬੈਖਰੀ।

**ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ** ਗੁ. ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਮੇ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਜੰਜਾਲਾ।

**ਬਾਣੀ ਭੇਦਾ** ਦੇ. ਪਰਾ ਪਸੰਤੀ ਮਧਜਮਾ ਬੈਖਰੀ ਚਾਰ ਮੇਂ ਚਾਰ ਵੇਦ, ਖਟ ਵੇਦ ਕੇ ਅੰਗ, 'ਪੁਰਾਨ' 'ਨਜਾਯ' 'ਮੀਮਾਸਾ' 'ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰ', ਯੇ ਚੌਦਾ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਰੂਪ ਬੈਖਰੀ ਕੇ ਭੇਦ ਹੈ, ਚਾਰ ਉਪ ਵੇਦ ਮਿਲਾਏ ਅਠਾਰਾਂ ਹੈ।

**ਬਾਣੀਆ** ਗੁ. ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ, ਯਥਾ- ਇਤੁ ਤਨਿ ਲਾਗੈ ਬਾਣੀਆ। ਸੌਦਾਗਰ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਤੇਰਾ ਬਾਣੀਆ ਤੂ ਸਾਹਿਬੁ ਮੈ ਰਾਸਿ।

**ਬਾਣੀਏ** ਪੰ. ਬਣੀਓਂ ਕੇ, ਯਥਾ- ਬਾਣੀਏ ਕੇ ਘਰ ਹੀਂਗੁ ਆਛੈ।

**ਬਾਣੇ** ਪੰ. ਭੇਸ, ਭੇਖ ; ਬਾਣ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਹਤੰ ਪੰਚ ਸਤ੍ਰੇਣ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਬਾਣੇ ਪ੍ਰਹਾਰਣਹ। ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੈਂਡਾ ਮਾਰਿ ਹੋਮ ਜਗ ਕੀਏ ਦੇਵਤਿਆ ਕੀ ਬਾਣੇ। ਤੀਰ, ਯਥਾ- ਤਿਨਿ ਬਿਨੁ ਬਾਣੈ ਧਨਖੁ ਚਢਾਈਐ ਇਹੁ ਜਗੁ ਬੇਧਿਆ ਭਾਈ।

**ਬਾਤ** ਸੰ. ਪਵਨ ; ਪਿੱਤ ਕਫ ਕਾ ਸਾਥੀ ਦੇਹ ਗਤ ਵਾਯੂ, ਯਥਾ- ਕਾਢਿ ਕੁਠਾਰੁ ਪਿਤ ਬਾਤ ਹੰਤਾ ਅਉਖਧੁ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਉ। ਗੰਤਾ, ਜਾਨੇ ਵਾਲਾ ; ਜਾਰ, ਢੀਠ ਨਾਯਕ। ਦੇ. ਵਾਰਤਾ, ਯਥਾ- ਅਕਥ ਕਥਾ ਜਾ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਕਥਨੀਯ ਹੈ ਕਥਾ ਸੇ ਐਸਾ ਜਿਸ ਕਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਨਾ ਹੈ।

**ਬਾਤਨ** ਦੇ. ਬਾਤੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਾਤਨ ਹੀ ਅਸਮਾਨੁ ਗਿਰਾਵਹਿ।

**ਬਾਤਾ** ਦੇ. ਗੱਲਾਂ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਨਿਗੁਰਾ ਬਹੁ ਬਾਤਾ ਜਾਣੈ ਓਹੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਹੈ ਭ੍ਰਸਟੀ।

**ਬਾਤੀ** ਦੇ. ਦੀਵੇ ਕੀ ਬੱਤੀ, ਯਥਾ- ਬਾਤੀ ਸੂਕੀ ਤੇਲੁ ਨਿਖੂਟਾ। ਬਾਤੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੋਚੀਐ ਬਾਤੀ ਮੇਲੁ ਨ ਹੋਈ।

**ਬਾਦ** ਫਾ. ਹਵਾ, ਪਵਨ। ਦੇ. ਬਜਰਥ, ਯਥਾ- ਪੜਿਆ ਬਾਦੁ ਬਿਬਾਦੁ ਭਇਆ। ਪੁਨਾ- ਮਨਮੁਖ ਕਾ ਇਹੁ ਬਾਦਿ ਆਚਾਰੁ। ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਪੈਨਣ ਖਾਣ ਸਭ ਬਾਦ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਬਾਦ ਸਾਦ ਅਹੰਕਾਰ ਮਹਿ ਮਰਣਾ ਨਹੀ ਸੂਝੈ। ਬਜਰਥ ਸ੍ਵਾਦ ਹੈ। ਝਗੜਾ ; ਸੰ. ਵਸਤੁ ਕਾ ਯਥਾਰਥਪਨਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਜਨੋ ਕੀ ਚਰਚਾ, ਜਿਸ ਚਰਚਾ ਕੇ ਆਰੰਭ ਸਮੇ, ਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤੀ ਦੋਨੋ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਅਪਨੀ ਕਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨੀ, ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਆਨ ਕੀ ਕਹੀ ਖੰਡਨ ਕਰਨੀ, ਜਿਸ ਮਤ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ ਚਰਚਾ ਚਲੇ, ਉਸ ਮਤ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸੇ ਬਿਰੁੱਧ ਬਾਤ ਨਾ ਕਹਨੀ। ਜਹਾਂ ਹਾਰ ਕੇ ਥਾਨ ਮੇਂ ਪਹੁਚ ਜਾਵੇ, ਤਹਾਂ ਹਾਰ ਮਾਨ ਲੇਨੀ, ਹਾਰੇ ਪੀਛੇ ਜਿੱਦ ਸੇ ਬਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਐਸਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਕੇ ਦੋ ਪੱਛੋਂ ਵਾਲਾ ਬਚਨ ਬੋਲ ਕੇ, ਚਰਚਾ ਚਲਾਤੇ ਹੈਂ, ਬਿਵਾਦ ਮਿਟਾਨੇ ਹੇਤ ਏਕ ਪਢਾ ਪੁਰਖ ਬੀਚ ਮੇਂ ਮਧਜਸਥ ਬਨਾ ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਵਾਦੀ ਕੀ ਕਹੀ ਸੁਨ ਸਿਧਾਂਤੀ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਇਸ ਮੇਂ ਦੋਖ ਦੇਵੋਂ, ਦੋਖ ਸੁਨ ਵਾਦੀ ਕੋ ਕਹੇ, ਅਪਨੇ ਪੱਖ ਕਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰੋ। ਹਾਰੇ ਪੀਛੇ ਉਸ ਬਾਤ ਕੀ ਚਰਚਾ ਬੰਦ ਕਰਾਵੇ। ਹਾਰ ਕੇ ਥਾਨ ਮੁਨਿ ਗੋਤਮ ਨੇ ਅਠਤਾਲੀਸ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਜਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਨਿਗ੍ਰਹ ਥਾਨ ਔ ਜਾਤੀਆਂ ਹੈ, ਮੂਰਖਪਨੇ ਕੇ ਥਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਨਿਗ੍ਰਹ ਥਾਨ ਹੈ, ਅਸਤ ਉੱਤਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਅਨੁਚਿਤ ਝਗੜੇ ਕਾ ਨਾਮ ਵਾਦ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਿਦਿਆ ਨ ਪਰਉ ਬਾਦੁ ਨਹੀ ਜਾਨਉ।

**ਬਾਦਰ** ਦੇ. ਬਦਲੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੈ ਜਿਉ ਬਾਦਰ ਕੀ ਛਾਈ।

**ਬਾਦਲ** ਦੇ. ਬੱਦਲ, ਮੇਘ, ਯਥਾ- ਬਾਦਲ ਬਿਨੁ ਬਰਖਾ ਹੋਈ।

**ਬਾਦਿ ਜਇਆ** ਵਾ. ਬਜਰਥ ਉਪਜਿਆ, ਯਥਾ- ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨੁ ਬਾਦਿ ਜਇਆ।

**ਬਾਦਿਸਾਹ** ਫਾ. 'ਬਾਦ' ਪਵਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, 'ਸਾਹ' ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਪਵਨ ਕੇ ਤਖਤ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਿਲੇਮਾਨ। ਦੇ. ਤਖਤੋਂ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਾਜੇ, ਯਥਾ- ਬਾਦਿਸਾਹ ਸਾਹ ਸਭ ਵਸਿ ਕਰਿ ਦੀਨੇ।

**ਬਾਦਿਸਾਹੀਆ** ਦੇ. ਪਾਤਸਾਹਪਨੇ, ਯਥਾ- ਛਤ੍ਰਧਾਰ ਬਾਦਿਸਾਹੀਆ ਵਿਚਿ ਸਹਸੇ ਪਰੀਆ।

**ਬਾਦੀ** ਗੁ. ਅਸੇਵਕ, ਯਥਾ- ਬਾਦੀ ਬਿਨਸਹਿ ਸੇਵਕ ਸੇਵਹਿ ਗੁਰ ਕੈ ਹੇਤਿ ਪਿਆਰੀ। ਪੰ. ਬਾਤ ਰੋਗ।

**ਬਾਂਧਿਓ** ਦੇ. ਬੰਧਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਂਧਿਓ ਸੇਤੁ ਬਿਧਾਤੈ।

**ਬਾਧੀ** ਦੇ. ਕਰੀ ਹੁਈ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ, ਜੈਸੇ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜੀ ਨੇ ਕਰੀ ਸਸਤ੍ਰ ਨਾ ਪਕੜਨੇ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ ਭੀਖਮ ਪਿਤਾਮਾ ਨੇ ਸਸਤ੍ਰ ਪਕੜਾ ਕਰ ਛੁਡਾਈ, ਯਥਾ- ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੂਟੈ ਮੋਹਿ। ਬੰਧੀ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਬਾਧੀ ਧੰਧਿ ਅੰਧ ਨਹੀ ਸੂਝੈ ਬਧਿਕ ਕਰਮ ਕਮਾਵੈ।

**ਬਾਧੇ** ਦੇ. ਬੰਧੇ, ਯਥਾ- ਬਾਧੇ ਜਮ ਕੀ ਜੇਵਰੀ ਮੀਠੀ ਮਾਇਆ ਰੰਗ।

**ਬਾਨਰ** ਸੰ. ਬਾਂਦਰ, ਮਰਕਟ।

**ਬਾਨਵੇ** ਗੁ. ਬਨਾਈ ਹੁਈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਿਧ ਬੁਧ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਬਾਨਵੈ ਹੇਲਾ। ਬਨਾਈ ਹੁਈ ਹਰਿ ਨੇ ਲੀਲਾ। ਨੱਬੇ ਦੋ ਸੰਖਜਾ ਬਾਨਵੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ। ਫਾ. ਰਿੰਦ ਫਕੀਰ।

**ਬਾਨਾ** ਦੇ. ਭੇਖ, ਵੇਸ ; ਬਨ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਗਊ ਚਰਾਵੈ ਬਾਨਾ। ਬੁਣਨਾ, ਯਥਾ- ਤਾਨਾ ਬਾਨਾ ਕਛੂ ਨ ਸੂਝੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸਿ ਲਪਟਿਓ।

**ਬਾਨਾਰਸਿ** ਦੇ. ਕਾਂਸੀਪੁਰੀ, ਯਥਾ- ਓਇ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਨ ਆਖੀਅਹਿ ਬਾਨਾਰਸਿ ਕੇ ਠਗ।

**ਬਾਨਾਰਸੀ** ਗੁ. ਕਾਂਸੀ ਜੀ ਮੇ, ਯਥਾ- ਬਾਨਾਰਸੀ ਤਪੁ ਕਰੈ ਉਲਟਿ ਤੀਰਥ ਮਰੈ। ਦੇ. ਬਨਾਰਸ ਕੇ ਬਸਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਬਾਨੀ** ਅ. ਆਰੰਭ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ। ਦੇ. ਬਚਨ। ਕੁਛ ਸੁਕਾ ਕੁਛ ਤਰੀਦਾਰ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ਕਾ, ਯਥਾ- ਮੀਨੁ ਪਕਰਿ ਫਾਂਕਿਓ ਅਰੁ ਕਾਟਿਓ ਰਾਂਧਿ ਕੀਓ ਬਹੁ ਬਾਨੀ। ਰੰਗ, ਯਥਾ- ਕੁਮ੍ਹਾਰੈ ਏਕ ਜੁ ਮਾਟੀ ਗੂੰਧੀ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਾਨੀ ਲਾਈ। ਨਾਨਾ ਭਾਤ ਕੇ ਰੰਗ ਲਗਾਏ। ਸੰ. ਬਰਣ।

**ਬਾਨੁ** ਦੇ. ਬਾਣ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ।

**ਬਾਨੈ** ਗੁ. ਬਨ, ਯਥਾ- ਬਾਵਨ ਬੀਖੂ ਬਾਨੈ ਬੀਖੇ ਬਾਸੁ ਤੇ ਸੁਖ ਲਾਗਿਲਾ। ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਨ ਕੇ ਬੀਚ ਜਿਸ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਸੇ ਸਭ ਕੋ ਸੁਗੰਧੀ ਲਗਤੀ ਹੈ।

**ਬਾਪਰੇ** ਦੇ. ਬੀਤੇ, ਯਥਾ- ਕੇਤੜਿਆ ਜੁਗ ਵਾਪਰੇ ਇਕਤੁ ਪਇਆ ਪਾਸਿ। ਬਿਚਾਰ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ। ਹੇ ਪਿਤਾ, ਜੈਸੇ- ਬਾਪ ਰੇ ਬਾਪ।

**ਬਾਪੜੋ** ਦੇ. ਬਾਗੜੀ, ਬੇਚਾਰਹ।

**ਬਾਪੁ** ਦੇ. ਪਿਤਾ, ਯਥਾ- ਹਉ ਪੂਤੁ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਬਾਪੁ ਮੇਰਾ। ਬਾਪ ਕਾ, ਯਥਾ- ਆਪਨ ਬਾਪੈ ਨਾਹੀ ਕਿਸੀ ਕੋ ਭਾਵਨ ਕੋ ਹਰਿ ਰਾਜਾ।

**ਬਾਬਰਵਾਣੀ** ਵਾ. ਬਾਬਰ ਪਾਤਸਾਹ ਕੀ ਦੁਹਾਈ, ਬਾਬਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕੀ ਅਵਾਜ, ਯਥਾ- ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਫਿਰਿ ਗਈ ਕੁਇਰੁ ਨ ਰੋਟੀ ਖਾਇ।

**ਬਾਬਾ** ਪੰ. ਬਾਪ ਕਾ ਬਾਪ ; ਬੁਢਾ ਪੁਰਖ। ਗੁ. ਬਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗੁਰਦੇਵ, ਯਥਾ- ਬਾਬਾ ਲਗਨੁ ਗਣਾਇ ਹੰ ਭੀ ਵੰਞਾ ਸਾਹੁਰੈ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ। ਸਾਧੂ ਲੋਕ ਛੋਟੇ ਬਾਲਕ ਕੋ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸੇ ਬਡਾ ਸਮਝ ਕੇ ਬਾਬਾ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਸਭ ਸੇ ਬਡਾ ਜਾਨਨੇ ਸਮੇ ਬੁਢੇ ਕੋ ਭੀ ਬੇਟਾ ਬੋਲ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ; ਨਿਖਲ ਯਵਨੋ ਕਾ ਪਿਤਾਮਹ ਆਦਮ ਪੈਗੰਬਰ, ਯਥਾ- ਬਾਬਾ ਆਦਮ ਕਉ ਕਿਛੁ ਨਦਰਿ ਦਿਖਾਈ। ਇਸ ਕੋ ਜਬ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਗ੍ਯਾਨ ਦੀਆ ਤਬ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਸ੍ਵਰਗ ਮੇ ਰਹਾ।

**ਬਾਬਾਣੀਆ** ਗੁ. ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕਥਨ ਕਰੀਆਂ ਉਪਦੇਸ ਕੀ ਕਥਾਂ ਵਾ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀਆਂ ਜਨਮ ਕਰਮ ਕੀਆਂ ਕਥਾਂ, ਯਥਾ- ਬਾਬਾਣੀਆ ਕਹਾਣੀਆ ਪੁਤ ਸਪੁਤ ਕਰੇਨਿ।

**ਬਾਬੀਹਾ** ਦੇ. ਚਾਤਕ। ਗੁ. ਜਿਗ੍ਯਾਸੀ, ਯਥਾ- ਬਾਬੀਹਾ ਭਿੰਨੀ ਰੈਣਿ ਬੋਲਿਆ ਸਹਜੇ ਸਚਿ ਸੁਭਾਇ। ਜੋ ਜੀਵ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਦਸਾ ਮੇ ਆ ਕਰ ਉਚਾਰਤਾ ਹੈ ਈਸ੍ਵਰ ਸੰਬੰਧੀ ਬਾਣੀ। ਪੁਨਾ- ਬਾਬੀਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਦਰਿ ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ। ਜੋ ਜੀਵ ਉੱਤਮ ਭਾਗ ਸੇ ਛੋਟੀ ਅਵਸਥਾ ਮੇ ਹੀ ਬੋਲੇ ਹੈਂ ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸੰਬੰਧੀ।

**ਬਾਬੁਲਾ** ਗੁ. ਹੇ ਪਿਤਾ, ਯਥਾ- ਵੀਆਹੁ ਹੋਆ ਮੇਰੇ ਬਾਬੁਲਾ ਗੁਰਮੁਖੇ ਹਰਿ ਪਾਇਆ। ਪੁਨਾ- ਬਾਬੁਲਿ ਦਿਤੜੀ ਦੂਰਿ ਨ ਆਵੈ ਘਰਿ ਪੇਈਐ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ। ਬਾਵਾ ਫਾਰਸੀ ਸੇ ਬਾਬਲ ਬਨਾ ਹੈ।

**ਬਾਮਣ** ਦੇ. ਬਾਮਣ, ਯਥਾ- ਮੂਰਖ ਬਾਮਣ ਪ੍ਰਭੂ ਸਮਾਲਿ।

**ਬਾਮਣੀ** ਦੇ. ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ, ਬਿਪ੍ਰ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ; ਨੇਤ੍ਰ ਕਾ ਰੋਗ ਵਿਸੇਖ ; ਛੋਟਾ ਸਾ ਜੀਵ ਬਿਸੇਖ।

**ਬਾਮ੍ਹਨੁ** ਦੇ. ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਬਾਮ੍ਹਨੁ ਮੈ ਕਾਸੀਕ ਜੁਲਹਾ ਬੂਝਹੁ ਮੋਰ ਗਿਆਨਾ। ਸੰ. ਬਾਉਨਾ ਆਦਮੀ।

**ਬਾਮਾ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ। ਦੇ. ਖੱਬਾ ਪਾਸਾ।

**ਬਾਮੀ** ਸੰ. ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਖਾਨੇ ਪੀਨੇ ਵਾਲੇ ਦੇਵੀ ਕੇ ਉਪਾਸਕ।

**ਬਾਯਸ** ਸੰ. ਕਾਕ। ਫਾ. ਨਿਮਿੱਤ, ਸਬੱਬ।

**ਬਜਾਧ** ਸੰ. ਅਹੇੜੀ।

**ਬਜਾਧਿ** ਸੰ. ਸਰੀਰ ਕੇ ਰੋਗ।

**ਬਾਰ** ਸੰ. ਦੁਆਰ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਬਾਰਿ ਪਰਾਇਐ ਬੈਸਣਾ ਸਾਂਈ ਮੁਝੈ ਨ ਦੇਹਿ। ਦੇ. ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ, ਜੈਸੇ- ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਾਹੇ ਆਇਆ ਰੇ। ਦੇਰ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਸੰਮ੍ਰਥ ਦਾਤੇ ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਦੇਤ ਨ ਬਾਰ। ਬਲਹਾਰ, ਯਥਾ- ਚਰਣ ਪਖਾਰਿ ਕਰਉ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬਰੀਆ। ਹਟਾਇ ; ਬਾਲਕ, ਯਥਾ- ਬਾਰ ਬਿਵਸਥਾ ਤੁਝਹਿ ਪਿਆਰੈ ਦੂਧ। ਪੁਨਾ- ਰਿਨਿ ਬਾਧੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਾਲ।

**ਬਾਰਹ ਬਾਟ** ਵਾ. ਬਹੁਤ ਦੂਰ, ਯਥਾ- ਏਕੁ ਕਬੀਰਾ ਨਾ ਮੁਸੈ ਜਿਨਿ ਕੀਨੀ ਬਾਰਹ ਬਾਟ। ਦ੍ਵਾਦਸ ਕੋਸ ਸੇ ਦੂਰ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਮੇਲ ਮੇ ਬਿਘਨ ਕਰਤੀ ਜਾਨ ਬਹੁਤ ਦੂਰ।

**ਬਾਰਹ ਬਾਟ** ਦੇ. ਬਾਰਾ ਹਿਸੇ, ਜੈਸੇ- ਚੁਖ ਚੁਖ ਲੇ ਗਏ ਬਾਰਹ ਬਾਟ।

**ਬਾਰਹ ਮਹ** ਦੇ. ਕਨਪਾਟੇ ਜੋਗੀ ਜਨੋ ਕੇ ਬਾਰਾਂ ਪੰਥੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਬਾਰਹ ਮਹ ਜੋਗੀ ਭਰਮਾਏ ਸੰਨਿਆਸੀ ਛਿਅ ਚਾਰਿ। ਬਾਰਾਂ ਨਾਮ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਹੇਤੁ ਪੰਥ ੨. ਪਾਵ ਪੰਥ ੩. ਆਈ ਪੰਥ ੪. ਗਮਜ ਪੰਥ ੫. ਪਾਗਲ ਪੰਥ ੬. ਗੋਪਾਲ ਪੰਥ ੭. ਕੰਥੜੀ ਪੰਥ ੮. ਬਨ ਪੰਥ ੯. ਧ੍ਵਜ ਪੰਥ ੧੦. ਚੋਲੀ ਪੰਥ ੧੧. ਰਾਵਲ ਪੰਥ ੧੨. ਦਾਸ ਪੰਥ।

**ਬਾਰਹਾ** ਦੇ. ਬਾਰਾ ਮਾਸੇ ਕੇ ਪੂਰੇ ਦਾਮ ਸੇ ਬਿਕਾਨੇ ਵਾਲਾ ਸੁਧ, ਯਥਾ- ਬਾਹਰਿ ਕੰਚਨੁ ਬਾਰਹਾ ਭੀਤਰਿ ਭਰੀ ਭੰਗਾਰ।

**ਬਾਰੰਟ** ਅ. ਤਲਬੀ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਾ ਕਾਗਜ।

**ਬਾਰਠ** ਪੰ. ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਕੇ ਤਪੋ ਸਥਾਨ ਕਾ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਸੇਖ ਜੋ ਜਿਲੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਮੇ ਹੈ।

**ਬਾਰਣ** ਦੇ. ਹਸ੍ਤੀ ; ਨਿਖੇਧ, ਰੋਕ। ਸੰ. ਵਾਰਣ।

**ਬਾਰੰਤਰਿ** ਗੁ. ਬਾਹਰ ਅੰਤਰ, ਯਥਾ- ਅਬ ਨਾਹਿ ਅਵਰ ਸਰਿ ਕਾਮੁ ਬਾਰੰਤਰਿ ਪੂਰੀ ਪੜੀ।

**ਬਾਰਤਾ** ਸੰ. ਬਾਤਾਂ, ਯਥਾ- ਸੁਰਤਿ ਮਾਹਿ ਜੋ ਨਿਰਤੇ ਕਰਤੇ ਕਥਾ ਬਾਰਤਾ ਕਹਤੇ।

**ਬਾਰਨੈ** ਦੇ. ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਨਾ, ਯਥਾ- ਬਾਰਨੈ ਬਲਿਹਾਰਨੈ ਲਖ ਬਰੀਆ।

**ਬਾਰਾਮਾਹਾ** ਦੇ. ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆ ਕੇ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਮੇ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤੀ ਕੇ ਦਿਨ ਮਹੀਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਵਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੇਂ- ਏਕ ਮਾਝ ਮੇਂ, ਦੂਜਾ ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਮੇਂ, ਦੋ ਹੈਂ।

**ਬਾਰਿਆ** ਪੰ. ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਤਾ ਹੂੰ, ਯਥਾ- ਹਉ ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿਆ।

**ਬਾਰਿਕ** ਦੇ. ਬਾਲਕ, ਯਥਾ- ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਹੈ ਇਆਣੇ। ਮੂਰਖ।

**ਬਾਰਿਕੁ ਅੰਧ** ਵਾ. ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਅੰਧ ਥੀ, ਯਥਾ- ਬਾਲ ਬਿਵਸਥਾ ਬਾਰਿਕੁ ਅੰਧ।

**ਬਾਰਿਜੁ** ਦੇ. ਕਮਲ, ਯਥਾ- ਬਾਰਿਜੁ ਕਰਿ ਦਾਹਿਣੈ ਸਿਧਿ ਸਨਮੁਖ ਮੁਖੁ ਜੋਵੈ। ਲਵੰਗ, ਲੌਂਗ ; ਸਮੁਦ੍ਰ ਲਵਣ ; ਸੰਖ ; ਸੰਬੁਕ, ਘੋਗੇ ; ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਕਾ ਸੋਇਨਾ। ਸੰ. ਵਾਰਿਜ।

**ਬਾਰਿਧਿ** ਸੰ. ਸਮੁਦ੍ਰ।

**ਬਾਰੀ** ਦੇ. ਜਲ, ਯਥਾ-ਗਿਰੰਬਾਰੀ ਵਡ ਸਾਹਬੀ ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਸੁਪਨੁ ਥੀਆ। ਪਰਬਤਾ ਸਮੁਦ੍ਰਾ ਕੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਹੋਵੇ ਵਾ ਗਿਰਾਂਬਰੀ- ਬਡੇ ਬੋਝ ਵਾਲੀ ਸਾਹਬੀ ਸ੍ਵਾਂਮੀਪਨਾ ਹੋਵੇ।

**ਬਾਰੁਨੀ** ਦੇ. ਸਰਾਬ, ਯਥਾ- ਸੁਰਸਰੀ ਸਲਲ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ ਸੰਤ ਜਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਪਾਨੰ।

**ਬਾਰੇ** ਦੇ. ਬਾਲਕੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਬਾਰੇ ਬੂਢੇ ਤਰੁਨੇ ਭਈਆ ਸਭਹੂ ਜਮੁ ਲੈ ਜਈਹੈ ਰੇ। ਜੰਗਲ ਮੇ, ਯਥਾ- ਰਬੁ ਫਿਰੈ ਛਾਇਆ ਧਨ ਤਾਕੈ ਟੀਡੁ ਲਵੈ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ। ਜਿਸ ਮੇ ਪਾਨੀ ਕਮ ਹੋਵੇ ਬ੍ਰਿਛ ਜੰਡ ਕਰੀਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਉਸ ਜਾਂਗਲ ਦੇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬਾਰ ਹੈ।

**ਬਾਰੋ** ਦੇ. ਬਾਲਕ, ਯਥਾ- ਦੂਧ ਬਿਨਾ ਰਹਨੁ ਕਤ ਬਾਰੋ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵੋ, ਜੈਸੇ- ਬਾਰੋ ਤਿਸੈ ਜੁ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ।

**ਬਾਲ** ਸੰ. ਬਾਲਕ, ਜੈਸੇ- ਬਾਲ ਬ੍ਰਿਧ ਯੁਵਾ ਧਨੀ ਹੈ ਸਭ ਕੋ ਅਧਿਕਾਰ। ਤੀਨ ਬਰਸ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਬਾਲ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਪਰੇ ਕੁਮਾਰ ਸੰਗਜਾ ਹੈ। ਘੋੜੇ ਕਾ ਬੱਚਾ ; ਘੋੜੇ ਕੀ ਪੂੰਛ ; ਹਸ੍ਤੀ ਕੀ ਪੂਛ ; ਨਾਲਯੇਰ ; ਪਸੁ ਕੀ ਪੂਛ ; ਮੂਰਖ, ਯਥਾ- ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਰਿਦੈ ਨ ਵਸਿਓ ਰਿਨਿ ਬਾਧੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਾਲ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਹੇਤ ਲੀਏ ਕਰਜੇ ਨੇ ਬਾਂਧ ਲੀਏ ਹੈਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਮੂਢ ਜਨ। ਕੇਸੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਟਹਲ ਕਰਉ ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਕੀ ਪਗ ਝਾਰਉ ਬਾਲ। ਨੇਤ੍ਰਬਾਲਾ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀ ਔਖਧੀ। ਗੁ. ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਕਉ ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਬਾਲ। ਪੰ. ਜਲਾਉ, ਯਥਾ- ਤਨੁ ਨ ਤਪਾਇ ਤਨੂਰ ਜਿਉ ਬਾਲਣੁ ਹਡ ਨ ਬਾਲਿ।

**ਬਾਲ** ਪੰ. ਪਵਨ, ਯਥਾ- ਕੰਠਿ ਲਾਇ ਰਾਖੈ ਅਪਨੇ ਕਉ ਤਿਸ ਨੋ ਲਗੈ ਨ ਤਾਤੀ ਬਾਲ।

**ਬਾਲ ਕੰਨਿਆ** ਵਾ. ਮੁਗਧਾ ਕੋ, ਯਥਾ- ਬਾਲ ਕੰਨਿਆ ਕੌ ਬਾਪੁ ਪਿਆਰਾ।

**ਬਾਲ ਬੁਧਿ** ਵਾ. ਲੜਕਪਨੇ ਕੀ ਅਕਲ, ਯਥਾ- ਪਾਇਓ ਬਾਲ ਬੁਧਿ ਸੁਖੁ ਰੇ।

**ਬਾਲ ਬੁਧਿ ਕਾ** ਗੁ. ਅਚੇਤ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ, ਜੈਸੇ- ਜਿਉ ਉਲਝਾਇਓ ਬਾਲ ਬੁਧਿ ਕਾ।

**ਬਾਲਹਾ** ਦੇ. ਪਜ਼ਾਰਾ, ਯਥਾ- ਮਛੁਲੀ ਕਉ ਜੈਸੇ ਨੀਰੁ ਬਾਲਹਾ ਤਿਉ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਰਾਮਈਆ। ਸੰ. ਬਲਭ।

**ਬਾਲਕੁ** ਸੰ. ਮੂਰਖ ; ਲੜਕਾ, ਯਥਾ- ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਸੁਨਹੁ ਤਿਲੋਚਨ ਬਾਲਕੁ ਪਾਲਨ ਪਉਢੀਅਲੇ। ਬਾਲਕ ਕੋ ਪੰਘੂੜੇ ਪੈ ਪੌਢਾਇ ਕੇ।

**ਬਾਲਣੁ** ਪੰ. ਈਂਧਨ, ਜਲਾਨੇ ਕੀ ਲਕੜੀ, ਯਥਾ- ਤਨੁ ਨ ਤਪਾਇ ਤਨੂਰ ਜਿਉ ਬਾਲਣੁ ਹਡ ਨ ਬਾਲਿ।

**ਬਾਲਤਣਿ** ਗੁ. ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ, ਯਥਾ- ਦਸ ਬਾਲਤਣਿ ਬੀਸ ਰਵਣਿ ਤੀਸਾ ਕਾ ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਾਵੈ।

**ਬਾਲਧੀ** ਸੰ. ਲੰਬੀ ਪੂਛ, ਜੈਸੇ- ਬਾਲਧੀ ਫਿਰਾਵੈ ਬਾਰ ਬਾਰ ਝਹਰਾਵੈ।

**ਬਾਲੜੀਏ** ਗੁ. ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪਤਿ ਕੇ ਗ੍ਯਾਨਹੀਨ ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਮੁੰਧ ਜੋਬਨਿ ਬਾਲੜੀਏ ਮੇਰਾ ਪਿਰੁ ਰਲੀਆਲਾ ਰਾਮ।

**ਬਾਲਾ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਮੋਹਿਓ ਉਨਿ ਮੋਹਨੀ ਬਾਲਾ। ਦੇ. ਬਾਲਕ, ਯਥਾ- ਓਹੁ ਨ ਬਾਲਾ ਬੂਢਾ ਭਾਈ। ਪੰ. ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖ੍ਯ ; ਛਾਤ ਕੀ ਕੜੀ। ਫਾ. ਊਪਰ, ਜੈਸੇ ਚੁਬਾਰੇ ਕਾ ਨਾਮ ਬਾਲਾ ਖਾਨਾ ਹੈ।

**ਬਾਲਾਇ** ਗੁ. ਭੂਤ ਭਾਵ ਸੇ ਅਵਿਦਜ਼ਾ।

**ਬਾਲੀ** ਗੁ. ਲਕੜੀ, ਯਥਾ- ਇਆਣੀ ਬਾਲੀ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜਾ ਧਨ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ। ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ। ਸੰ. ਅੰਗਦ ਕਾ ਪਿਤਾ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਕਾ ਭਾਈ।

**ਬਾਲੂ** ਦੇ. ਰੇਤ, ਯਥਾ- ਬਾਲੂ ਕਨਾਰਾ ਤਰੰਗ ਮੁਖਿ ਆਇਆ।

**ਬਾਵਨ** ਦੇ. ਬਵੰਜਾ, ਪਚਾਸ ਦੋ।

**ਬਾਵਨ ਅਖਰ** ਦੇ. ਪੁ. ਦੋ ਊਪਰ ਪਚਾਸ ਅਖਰ, ਯਥਾ- ਬਾਵਨ ਅਛਰ ਲੋਕ ਤ੍ਰੈ ਸਭੁ ਕਛੁ ਇਨ ਹੀ ਮਾਹਿ। ਏਤੇ ਅਖਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ

ਹੈ, ਜਿਨ ਮੇ ਸੋਲਾਂ ਕਾ ਨਾਮ 'ਅਚ' ਔ 'ਸ੍ਵਰ' ਹੈ, ਛਤੀਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਹਲ' ਔ 'ਬਜੰਜਨ' ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਸੇ ਚਾਰ ਅਖ੍ਯਰ ਸ੍ਵਰੋਂ ਮੇ ਅਧਿਕ ਹੈਂ, ਚਾਰ ਅਖ੍ਯਰ ਹਲੋਂ ਮੇ ਅਧਿਕ ਹੈ। ਸ੍ਵਰੂਪ ਸ੍ਵਰੋਂ ਕੇ ਯੇ ਹੈਂ- अ आ इ ई उ ऊ ਅ ਆ ਇ ਈ ਉ ਊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ अं अः ਰ੍ਰਿ ਰ੍ਰੀ ਲ੍ਰਿ ਲ੍ਰੀ ਏ ਐ ਓ ਔ ਅੰ ਆਂ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਕੀ ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਮੇ ਬਾਰਾ ਹੈ, ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਮੇ ਸੋਲਾ ਹੈਂ- ਰਿ ਰੀ ਲ੍ਰਿ ਲ੍ਰੀ, ਯੇ ਚਾਰ ਅਧਿਕ ਹੈਂ। ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੇ- ਰੀਰੀ ਲਲੀ ਪਾਪ ਕਮਾਣੇ। ਪਾਠ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸ੍ਵਰੂਪ ਹਲੋਂ ਕੇ ਯੇ ਹੈਂ-

क ख ग घ ङ - च छ ज झ ञ

ਕ ਖ ਗ ਘ ਙ - ਚ ਛ ਜ ਝ ਞ

ट ठ ड ढ ण - त थ द ध न

ਟ ਠ ਡ ਢ ਣ - ਤ ਥ ਦ ਧ ਨ

प फ ब भ म - य र ल व - श ष

ਪ ਫ ਬ ਭ ਮ - ਯ ਰ ਲ ਵ - ਸ਼ ਖ਼

स ह क्ष त्र ज्ञ

ਸ ਹ ਕ੍ਸ਼ ਤ੍ਰ ਗ੍ਯ

ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰ ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਸੇ ਬਚਤੇ, ਸਸੇ ਸੇ ਲੇ ਵਾਵੇ ਤਕ ਇਕਤੀਸ ਹੈਂ, ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਮੇ ਛਤੀਸ ਹੈਂ। ਤਾਲੂ ਮੇ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲਾ ਸ਼, ਮੂਰਧ ਮੇ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲਾ ਖ਼, ਕੰਠ ਮੂਰਧ ਮੇ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲਾ ਬਡਾ ਕ੍ਸ਼(क्ष), ਤਾਲੂ ਨਾਸਾ ਮੇ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲਾ ਗ੍ਯ, ਯੇ ਚਾਰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਕੇ ਹਲੋ ਸੇ ਅਧਿਕ ਹੈਂ। ੜਾੜਾ ਅਖਰ ਲੰਡਿਓ ਮੇ, ਅਰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰੋਂ ਮੇ ਹੈ, ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਅਖਰੋਂ ਮੇ ਨਹੀ। ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਵਾਲੇ ਘੜਾ ਘੋੜਾ ਆਦਿਕਾਰ, ਤਲੇ ਬਿੰਦੀ ਲਗਾ ਕਰ ਡਡੇ ਅੱਖਰ ਸੇ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਮੇ ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਕੇ ਮੇਲ ਕੇ, ਸਭੀ ਅਖ੍ਯਰ ਚੁਤਾਲੀ ਹੈ, ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਸੇ ਆਠ ਕਮ ਹੈਂ। ਇਸ ਲੀਯੇ ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਬੋਲੀ ਕੇ ਪਾਠ ਗੁਰਮੁਖੀ ਮੇ ਸੁੱਧ ਨਹੀ ਲਿਖੇ ਜਾਤੇ। ਚਾਰ ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਮੇ, ਚਾਰ ਹਲੋਂ ਮੇ ਬਢਾਏ ਜਾਵੇਂ, ਤਬ ਸੁੱਧ ਪਾਠ ਲਿਖੇ ਜਾਵੇਂ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਨੇਮ ਸੇ ਪੈਤੀ ਕਾ ਸੰਕੇਤ ਰਹੇ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਫਾਰਸੀ ਪਾਠ ਲਿਖਨੇ ਹੇਤ ਅਵਸਜ ਬਢਾਏ ਚਾਹੀਏ ਜੈਸੇ ਉੜਦੂ ਪਾਠ ਲਿਖਨੇ ਹੇਤ ਫਾਰਸੀ ਮੇ- 'ਘੇ' 'ਛੇ' 'ਢੇ' 'ਧੇ' 'ਭੇ' ਆਦਿ ਅੱਖਰ ਬਢਾਏ ਗਏ ਹੈਂ। ਅਰਬੀ ਕੇ ਐਨ ਕਾਫ ਆਦਿਕ ਹਰਫ ਲਿਖਨੇ ਹੇਤ, ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਮੇ ਅਕਾਰ ਕਕਾਰ ਆਦਿਕੋਂ ਤਲੇ ਬਿੰਦੂ ਦੀਏ ਗਏ ਹੈਂ, ਸੋਈ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਲਿਖੀ ਹਕਾਯਤੋਂ ਮੇ ਰੀਤੀ ਹੈ।

**ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ** ਦੇ. ਪੂ. ਬਵੰਜਾ ਅਖ੍ਯਰੋਂ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਰਚੀ ਬਾਣੀ। ਅਖ੍ਯਰ ਬਾਵਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬੋਲੀ ਕੇ ਹੈਂ ਇਸ ਲੀਏ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕੇ- ੧. ਮਿਥਲਾ ੨. ਬੰਗਾਲਾ ੩. ਤੈਲੰਗ ੪. ਦ੍ਰਾਵਿੜ ੫. ਮਹਾਰਾਸਟ੍ਰ ੬. ਗੁਜਰਾਤ ਦੇਸੋਂ ਮੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਖਰੋਂ ਸੇ ਭਿੰਨ ਸ੍ਵਰੂਪੋਂ ਵਾਲੇ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬੋਲੀ ਲਿਖਨੇ ਹੇਤ ਬਵੰਜਾ ਪੂਰੇ ਬਨਾਏ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬੋਲੀ ਸੇ ਆਨ ਯਵਨ ਦੇਸੋਂ ਕੀ ਬੋਲੀਓਂ ਮੇ ਅਖ੍ਯਰ ਨਜ੍ਯੂਨ ਹੈਂ। ਫਾਰਸੀ ਕੇ ਤੀਸ ਹੈਂ, ਅਰਬੀ ਕੇ ਅਠਾਈ ਹੈਂ, ਅੰਗਰੇਜੀ ਕੇ ਛਬੀਸ ਹੈਂ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੇ ਮਹਾਜਨੀਕਾਰ ਲਿਖਨੇ ਹੇਤ ਬਨਾਏ ਲੰਡੇ ਹੈਂ, ਜਿਨ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਮੁੰਡੇ ਹੈ, ਸੋ ਲਿਖਨੇ ਕੇ ਕਾਮ ਮੇ ਚੌਤੀਸ ਆਤੇ ਹੈਂ, ਬੋਲਨੇ ਮੈ ਬਾਲਕੋਂ ਕੋ ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਸਿਖਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਬੋਲੀ ਉਨ ਮੇ ਅਨਪੜ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਚੜ ਬਹੁਤ ਬਿਗੜ ਗਈ ਹੈ, ਜੈਸੇ 'ਓਂਨਮ: ਸਿਧੰ' ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਪਾਠ ਕੇ ਥਾਨ ਮੇ, ਕਾਹੂੰ ਦੇਸ ਕੇ ਲੰਡਿਆ ਵਾਲੇ 'ਓਨਾਮਾ ਸੀਧੋਂ' ਪੜ-

ਅ ਆ ਇ ਈ ਉ ਊ ਰਾ ਈ ਲੇ ਲੇ ਆ ਈ ਓ ਔ ਅੰਗਾ।

ਕਾ ਖਾ ਗਾ ਘੰਙਾ। ਚਾ ਛਾ ਜਾ ਝੰਞਾ।

ਟਾ ਠਾ ਡਾ ਢਾ ਣਾ। ਤਾ ਥਾ ਦਾ ਧੰ ਨਾ।

ਪਾ ਫਾ ਬਾ ਭੰ ਮਾ। ਯਾ ਰਾ ਲਾ ਵਾ।

ਸੰ ਖੇ ਸਾ ਹਾ। ਲੰ ਖੇ ਲਾ ਹਾ।

ਸਿਖਲਾਤੇ ਹੈਂ। ਕਾਹੂੰ ਦੇਸ ਕੇ ਓਂਨਮ ਸਸਾ ਧਧਾ ਙੰਙਾ ਜਾਇਆ ਬੋਲ, ਅ ਆ 'ਦੋ ਦੂੜੀਆਂ' 'ਦੋ ਦੂੜੇ' 'ਦੋ ਰੀਰੀਆਂ' 'ਦੋ ਲੱਲਰੀਆਂ' ਇਤਜਾਦਿ ਨਾਮ ਸਿਖਲਾਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਪੰਜਵੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਜੀ ਕੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮੇ, ਔ ਆਦਿ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕੀ, ਓਂਕਾਰ ਬਾਨੀ ਮੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਓਂਕਾਰ ਬਾਨੀ ਭੀ ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਬਨੀ ਹੈਂ। ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਮੇ ਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਬਾਣੀ ਮੇ 'ਉਅਸਤੁਆ ਅਕਾਰੰ' ਐਸੇ ਏਕ ਸੌ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਛੰਦ ਸੇ ਆਰੰਭ ਕਰ 'ਦਲਸਤੁਸਾ ਦਲੇਸੰ' ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੇ ਬਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਭੀ ਅਖ੍ਯਰ ਸੰਖਜਾ ਪੂਰਨ ਨਹੀ ਅਲਪ ਹੈਂ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਮੇ ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੋਂ ਨੇ, ਪਟੀ ਬਾਣੀ ਮੇ ਅਖਰੋ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਉਪਦੇਸ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸੋ ਬਾਲਕੋਂ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਪਰਖਨੇ ਹੇਤ, ਜੈਸੇ ਪਾਧੇ ਲੋਗ ਉਲਟੇ ਪਲਟੇ ਲਿਖ ਸਿਖਾਤੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਆਯੋ ਅੰਙੈ, ਕਾਖੈ ਘੰਙੈ, ਰੀਰੀ ਲਲੀ, ਸਿਧੰਙਾਇਆ, ਨੰਨੇ ਛੱਛੇ ਐਸੇ ਉਲਟੇ ਪਲਟੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਆਯੋ 'ਏ' 'ਐ' ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਅੰਙੈ ਬਿੰਦੀ ਬਿਸਰਗਾਂ ਵਾਲੇ 'ਅੰਅ:' ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸਿਧੰਙਾਇਆ ਮੰਗਲ ਮੇਲ ਕੇ, ਬਾਣੀ ਮੇ ਅਖਰ ਇਕਤੀਸ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਪੂਰੇ ਨਹੀ ਲਿਖੇ। ਪੰਜਵੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮੇ ਪਹਲੀ ਪੌੜੀ ਕਾ 'ਓਂ', ਗੁਰੂ ਕਾ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਪਉੜੀ ਕਾ 'ਓਂ' ਜੋ ਲੰਡਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਓਂ ਸਸਾ ਧਧਾ ਙੰਙਾ ਜਾਇਆ ਮੰਗਲ ਪਾਠ ਮੇ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਮੇ- ਸਸਾ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸੋਊ। ਚਉਥੀ ਮੇ- ਧਧਾ ਧੂਰਿ ਪੁਨੀਤ ਤੇਰੇ ਜਨੂਆ। ਪੰਜਵੀ ਮੇ- ਙੰਙਾ ਙਿਆਨੁ ਨਹੀ ਮੁਖ ਬਾਤਉ। ਛਠੀ ਮੇ- ਯਾ ਜੁਗ ਮਹਿ ਏਕਹਿ ਕਉ ਆਇਆ, ਐਸੇ ਓਂ ਸਿਧੰਙਾਇਆ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਕੇ ਅਖ੍ਯਰ ਸਮਪਤ ਕਰੇ। ਆਗੇ ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਕੇ 'ਅ' 'ਆ' ਦੋ ਅੱਖਰੋਂ ਕੇ ਥਾਨ ਚਉਰੰਜਾ ਕੀ ਪਉੜੀ ਮੇ- ਅਖਰ ਮਹਿ ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਪ੍ਰਭਿ ਧਾਰੇ। 'ਐੜਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ, ਜਿਨ ਸੇ ਆਗੇ ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਕੇ ਕਈ ਕਈ ਅੱਖਰ ਛੋਡ, ਸਾਤਵੀ ਪਉੜੀ ਸੇ

ਲੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਸਾਤਵੀ ਮੇ ਸਿਆਰੀ ਵਾਲੀ 'ਈੜੀ' ਕੇ ਥਾਨ- ਏਊ ਜੀਅ ਬਹੁਤੁ ਗ੍ਰਭ ਵਾਸੇ। 'ਏ' ਲਿਖੀ ਹੈ। ਆਠਮੀ ਮੋ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਲੀ 'ਈੜੀ' ਕੇ ਥਾਨ- ਏਕਹਿ ਆਪਿ ਕਰਾਵਨਹਾਰਾ। 'ਏ' ਲਿਖੀ ਹੈ। ਆਗੇ ਔਂਕੜ ਦੁਲੈਂਕੇ ਵਾਲੇ ਊੜੇ ਨਹੀ ਲਿਖੇ। ਨੌਮੀ ਪਉੜੀ ਮੋ- ਰੇ ਮਨ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਹ ਰਚਹੁ। ਯਹ ਲਘੁ 'ਰੀ' ਕੇ ਥਾਨ ਮੋ 'ਰੇ' ਲਿਖੀ ਹੈ। ਦਸਮੀ ਮੋ- ਰਾਰਾ ਰੰਗਹੁ ਇਆ ਮਨੁ ਅਪਨਾ। ਦੀਰਘ 'ਰੀ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਰਾਰਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਗ੍ਯਾਰਮੀ ਮੋ- ਲਲਾ ਲਪਟਿ ਬਿਖੈ ਰਸ ਰਾਤੇ। ਯਹ ਲਘੁ 'ਲ੍ਰੀ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਲੱਲਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਬਾਰਮੀ ਮੋ- ਲਲਾ ਤਾ ਕੈ ਲਵੈ ਨ ਕੋਊ। ਦੀਰਘ 'ਲ੍ਰੀ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਲੱਲਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਤੇਰਵੀ ਮੋ 'ਏ' ਕੇ ਥਾਨ- ਆਇਆ ਸਫਲ ਤਾਹੂ ਕੋ ਗਨੀਐ। 'ਆ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਚਉਦਮੀ ਮੋ- ਯਯਾ ਜਾਰਉ ਦੁਰਮਤਿ ਦੋਊ। 'ਐ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਯਯਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਪਰੇ 'ਓਂ' 'ਔ' ਨਹੀ ਲਿਖੇ। ਪੰਦ੍ਰਵੀ ਮੋ- ਅਨਦਿਨੁ ਸਿਮਰਹੁ ਤਾਸੁ ਕਉ। 'ਅੰ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਐੜਾ' ਮੁਕਤਾ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸੋਲਵੀ ਮੋ- ਙੰਙਾ ਖਟੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਹੋਇ ਙਿਆਤਾ। ਐਸੇ 'ਅ:' ਕੇ ਥਾਨ 'ਙੰਙਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸਤਾਰਵੀ ਮੋ- ਕਕਾ ਕਾਰਨ ਕਰਤਾ ਸੋਊ। ਐਸੇ ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਸੇ ਪਰੇ 'ਕਕਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਆਗੇ ਛਿਆਲੀਸਵੀ ਪੌੜੀ ਤਾਂਈ, ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਲੰਡੇ ਗੁਰਮੁਖੀ, 'ਖਖੇ' ਸੇ ਲੇ 'ਵਾਵੇ' ਤਾਂਈ ਬਰਾਬਰ ਹੈਂ। ਸੈਤਾਲੀਸਵੀ ਮੋ- ੜਾੜਾ ੜਾੜਿ ਮਿਟੈ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂ। ਐਸੇ 'ੜਾੜਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਆਗੇ ਅਠਤਾਲੀਸਵੀ ਮੋ- ਸਸਾ ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਅਬ ਹਾਰੇ। ਤਾਲਬਜ 'ਸ਼' ਕੇ ਥਾਨ 'ਸਸਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਉਨਚਾਸਵੀ ਮੋ- ਖਖਾ ਖਰਾ ਸਰਾਹਉ ਤਾਹੂ। ਯਹ ਮੁਰਧਨੀ 'ਖ਼' ਕੇ ਥਾਨ, 'ਕਕੇ' ਸੇ ਪਰਲਾ 'ਖਖਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਪਚਾਸਵੀ ਮੋ- ਸਸਾ ਸਿਆਨਪ ਛਾਡੁ ਇਆਨਾ। ਐਸੇ ਦਾਂਤ ਮੋ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲਾ 'ਸਸਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਇਕਾਵਨ ਕੀ ਪੌੜੀ ਮੋ- ਹੇਰਉ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਗਲ ਕੈ ਪੂਰਿ ਰਹੇ ਭਗਵਾਨ। 'ਹਾਹਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਬਾਵਨ ਅਰਥਾਤ ਬਵੰਜਾ ਕੀ ਪੌੜੀ ਮੋ, ਜਿਸ ਕੋ ਲੰਡਿਆ ਵਾਲੇ, 'ਲੰ' 'ਖਾ' 'ਲਾ' 'ਹਾ' ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ। ਤਿਸ ਪਾਠ ਕਾ 'ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਗੁਨਹਗਾਰ' ਵਾਲਾ 'ਲਲ੍ਹਾ' ਅਖਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਤਿਵੰਜਾ ਕੀ ਪੌੜੀ ਮੋ- ਖੇਲਤ ਖੇਲਤ ਆਇਓ ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਦੁਖ ਪਾਇ। ਬਡਾ 'ਖਖਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਮੋ 'ਕ੍ਖ਼' (क्ष) ਹੈ। 'ਕਕੇ' ਤਥਾ ਮੁਰਧਨੀ 'ਖੱਖੇ' ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਬਡਾ 'ਕ੍ਖ਼' (क्ष) ਅੱਖਰ ਬਨਤਾ ਹੈ ਚਕ੍ਖ਼ੁ ਬਰਾਕ੍ਖ਼ ਆਦਿ ਨਾਮੋ ਮੇ ਲਿਖਨੇ ਕੇ ਕਾਮ ਆਤਾ ਹੈ। ਚੁਰੰਜਾ ਕੀ ਪਉੜੀ ਮੋ 'ਅ' 'ਆ' ਦੋਨੋ ਕੀ ਜਗਹ- ਅਖਰ ਮਹਿ ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਪ੍ਰਭਿ ਧਾਰੇ। ਮੁਕਤਾ 'ਐੜਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਪਚਵੰਜਾ ਮੋ- ਹੇ ਅਚੁਤ ਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਘਨਾਸ। ਐਸੇ 'ਹਾਹਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਛਵੰਜਾ ਕੀ ਪੌੜੀ ਮੋ ਆਦਿ ਵਾਲਾ ਸਲੋਕ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਬਾਣੀ ਮੋ ਉਪਦੇਸ ਹੇਤ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਸਭ ਅਖਰ ਚੁਰੰਜਾ ਹੈ। ਓਂਕਾਰ ਬਾਣੀ ਮੋ ਇਕਵੰਜਾ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮੋ ਛਤੀਸ ਹੈ। ਪਹਲੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕੀ ਪਟੀ ਮੋ ਪੈਤੀਸ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕੀ ਪੱਟੀ ਮੋ ਭੀ ਪੈਂਤੀ ਹੈਂ। ਪਰੰਤੁ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਨਹੀ ਉਲਟੇ ਪਲਟੇ ਹੈਂ। ਪੰਜਵੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮੋ ਲਿਖੇ ਚੁਰੰਜਾ ਯੇ ਹੈਂ। ਪਹਲਾ 'ਓਂ' ਗੁਰ ਕਾ ਮੰਗਲ, ਦੂਸਰਾ 'ਓਂ' ਸਿਧੰਙਾਯਾ ਪਾਧਿਓਂ ਕਾ ਮੰਗਲ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਮੇਲ ਮੰਗਲ ਕੇ ਖਟ ਅੱਖ੍ਰ ਹੈਂ। ਆਗੇ ਇ ਈ ਰ੍ਰ ਰ੍ਰੂ ਲ੍ਰ ਲ੍ਰੂ ਏ ਐ ਅੰ ਅ: ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਕੇ ਦਸ ਅਖਰ ਹੈਂ। ਆਗੇ ਕ ਖ ਗ ਘ ਙ - ਚ ਛ ਜ ਝ ਞ - ਟ ਠ ਡ ਢ ਣ - ਤ ਥ ਦ ਧ ਨ - ਪ ਫ ਬ ਭ ਮ - ਯ ਰ ਲ ਵ ੜ - ਸ਼ ਖ਼ ਸ ਹ ਲ ਖ ਅ ਹ, ਯੇ ਅਠਤੀ ਹੈਂ। ਪੂਰਬਲੇ ਮੰਗਲ ਵਾਲੇ ਖਟ, ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਕੇ ਦਸ 'ਕਕੇ' ਸੇ ਲੇ 'ਹਾਹੇ' ਪ੍ਰਯੰਤ ਅਠਤੀ ਮੇਲ ਕੇ ਸਭ ਚੁਰੰਜਾ ਹੈਂ, ਬਵੰਜਾ ਨਹੀ ਔ ਚਾਹੀਏ ਬਾਵਨ। ਅਖਰੀ ਮੋ ਅਸਲ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬੋਲੀ ਕੇ ਬਵੰਜਾ ਪੂਰੇ ਹੋਨੇ, ਸੋ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਚੁਰੰਜਾ ਕੀ ਪੌੜੀ ਮੋ- ਅਖਰ ਮਹਿ ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਪ੍ਰਭਿ ਧਾਰੇ। ਮੁਕਤਾ 'ਆੜਾ'। 'ਔ'- ਆਇੜੈ ਆਪਿ ਕਰੇ ਜਿਨਿ ਛੋਡੀ। ਪਟੀ ਬਾਨੀ ਸੇ ਦੀਰਘ 'ਆੜਾ'। ਓਂਕਾਰ ਬਾਣੀ ਸੇ- ਊਰਮ ਧੂਰਮ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਾ। ਤਥਾ- ਊਗਵੈ ਸੂਰੁ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰੈ। ਲਘੁ ਦੀਰਘ 'ਊੜੇ'। 'ਓ' 'ਔ' ਊਪਰ ਸੇ ਮੇਲ 'ਔ' ਮੰਗਲ ਵਾਲੇ ਖਟ ਛੋਡ ਕੇ, ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਕੇ ਸੋਲਾਂ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। 'ਕਕੇ' ਸੇ ਲੇ 'ਹੇ ਅਚੁਤ' ਵਾਲੇ 'ਹਾਹੇ' ਤਾਂਈ ਅਠਤੀ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਕਬੀਰ ਵਾਲੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮੋ 'ੜਾੜਾ' ਨਹੀ। ਓਂਕਾਰ ਬਾਣੀ ਮੋ ਜੁਦਾ 'ਹਾਹਾ' ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਦੋਨੋ ਛੋਡ ਕੇ, ਔ ਦੋਨੋ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀਓ ਮੇ ਤਥਾ ਮੰਤ੍ਰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਕੋਸੋਂ ਮੇ 'ਲਲੇ' ਸੇ ਜੁਦਾ ਮਾਨਾ 'ਲ੍ਹ' ਅੱਖਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ ਬਵੰਜਾ ਪੂਰੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਕਰ ਲੇਨੇ। 'ਗ੍ਰ' ਅਖਰ ਨਾਰਦ ਪੁਰਾਣ ਮੇ ਬਵੰਜਾ ਮੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀ ਕੀਆ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਕੋ ਛੋਡ ਬਵੰਜਾ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਮੇ, ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਅਸੰਮਤੀ ਨਹੀ ਸੰਮਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਕਿ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਬਾਲਕੋਂ ਕੋ ਲੰਡੇ ਅਖਰ ਸਿਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਧਿਓ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ, ਭਕਤੀ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਹੇਤ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਕੁਛ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ, ਅਖੂਰੋਂ ਕੀ ਸੰਖ੍ਯਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਨਹੀ ਲਿਖੇ, ਯਹੀ ਦਸਾ ਅਖਰਾਂ ਦ੍ਵਾਰੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਔਰ ਬਾਣੀਓ ਮੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਭਰਨੇ ਲਾਇਕ ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਬਾਰਾਖਰੀ ਸੇ, ਤਥਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਆਨ ਬਾਣੀਓ ਅਨੁਸਾਰ ਭਰ ਕ, ਔ ਛੋਡਨੇ ਲਾਇਕ ਛੋਡ ਕੇ, ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਬਵੰਜਾ ਬਤਾਏ ਗਏ ਸੋ ਜਾਨ ਲੇਵੋ। ਕਬੀਰ ਕੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮੋ 'ਓਂ' ਸੇ ਪਰੇ 'ਕਕੇ' ਸੇ ਲੇ ਵਾਵੇ ਤਾਂਈ ਉਣਤੀਸ। ਆਗੇ 'ਸ' 'ਖ' 'ਸ' 'ਹ' ਚਾਰ ਪਰੇ 'ਲ' 'ਕ੍ਖ' ਦੋ ਮੇਲ ਛਤੀਸ ਲਿਖ ਕੇ ਬਾਵਨ ਅਖਰ ਜੋਰੇ ਆਨ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਬਾਵਨੋ ਕੋ ਜੋੜੇ ਹੈ। ਏਕ ਕੋ ਨਹੀ ਪਛਾਨੇ ਸੋ ਕਛੁ ਨਹੀ। ਓਂਕਾਰ ਬਾਣੀ ਮੋ- ੧. ਓਂ- ਓਨਮ ਅਖਰੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ। ੨. ਸ- ਸਸੈ ਸਭੁ ਜਗੁ ਸਹਜਿ ਉਪਾਇਆ। ੩. ਧ- ਧਧੈ ਧਰਮੁ ਧਰੇ ਧਰਮਾ ਪੁਰਿ। ੪.

ਙ- ਙਿਆਨੁ ਗਵਾਇਆ ਦੂਜਾ ਭਾਇਆ। ੫. ਏ- ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ। 'ਯਯੇ' ਕੇ ਥਾਨ। ੬. ਇ- ਇਸੁ ਕਰਤੇ ਕਉ ਕਿਉ ਗਹਿ ਰਾਖਉ। ਯਹ ਸਿਧੰਙਾਯਾ ਮੰਗਲ ਕੇ ਪਾਂਚ ਅਖਰ ਕਹੇ ਆਗੇ ਮੁਕਤਾ ਕੰਨੇ ਵਾਲਾ ਦੋਨੋ 'ਆੜੇ' ਛੋਡ। ੭. ਈ- ਏਕੁ ਅਚਾਰੁ ਰੰਗੁ ਇਕੁ ਰੂਪੁ। ੮. ਊ- ਊਰਮ ਧੂਰਮ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਾ। ੯. ਉ- ਉਗਵੈ ਸੁਰੁ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰੈ। ੧੦. ਰਿ- ਰਾਜਨ ਰਾਮ ਰਵੈ ਹਿਤਕਾਰਿ। ੧੧. ਰੀ- ਰੋਸੁ ਨ ਕੀਜੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ। ੧੨. ਲਿ- ਲਾਜ ਮਰੰਤੀ ਮਰਿ ਗਈ। ੧੩. ਲ੍ਰੀ- ਲਾਹਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਜਪਿ ਸਾਰੁ। ੧੪. ਏ- ਆਇ ਵਿਗੁਤਾ ਜਗੁ ਜਮ ਪੰਥੁ। ੧੫. ਐ- ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਥਾਪਿ ਸਦਾ ਨਿਰਵੈਰੁ। ੧੬. ਓ- ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਵੇਰੋਧੁ ਸਰੀਰ। 'ਔ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਯ' ਔ 'ਯ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਜਜਾ' ਮਾਨ ਜੁਗ ਜੁਗ ਪਾਠ ਹੈ। ੧੭. ਗ- ਗੁਣ ਵਿਚਾਰੇ ਗਿਆਨੀ ਸੋਇ। ਇਸ ਮੇ ਓਹ ਕੇ ਥਾਨ ਵਹੁ ਵਤ 'ਵਾਵਾ' ਹੈ, ਓਸੇ ਆਗੇ 'ਔਂ' 'ਅੰ' ਚਹੀਏ ਸੋ ਨਹੀ ਲਿਖੇ ਆਗੇ 'ਅ:' ਕੇ ਥਾਨ 'ਙੰਙੈ' ਮੇ 'ਙ' ਵਤ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਪੂਰੀ ਹੁਈ। ਆਗੇ ੧੮. ਕ- ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ। ੧੯. ਖ- ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ। ੨੦. ਗ- ਗਗਨ ਗੰਭੀਰੁ ਗਗਨੰਤਰਿ ਵਾਸੁ। ੨੧. ਘ- ਘਰ ਦਰ ਫਿਰਿ ਥਾਕੀ ਬਹੁਤੇਰੇ। ੨੨. ਗ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਾਵੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੋਲੈ। 'ਙਙੇ' ਕੇ ਥਾਨ। ਚੰਚਲੁ ਚੀਤੁ ਨ ਰਹਈ ਠਾਇ। 'ਚਚੇ' ਸੇ ਲੇ 'ਮੰਮੇ' ਪ੍ਰਯੰਤ ੨੦ ਅੱਖਰ ਮੇਲ ੪੨ ਬਯਾਲੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ੪੩. ਜੋ ਆਵਹਿ ਸੇ ਜਾਹਿ। 'ਯਯੇ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਜਜਾ' ਹੈ। ੪੪. ਰ- ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੋ ਰਹੈ। ੪੫. ਲ- ਲਸਕਰੀਆ ਘਰ ਸੰਮਲੇ। ੪੬. ਬੀਜਉ ਸੂਝੈ ਕੋ ਨਹੀ। 'ਵਵੇ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਬਬਾ' ਹੈ। ੪੭. ੜ- ੜਾੜੈ ਰੂੜਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸੋਈ। ੪੮. ਸ਼- ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਸੰਚੀਐ। ੪੯. ਖ਼- ਖਿਮਾ ਵਿਹੂਣੇ ਖਪਿ ਗਏ। ੫੦. ਸ- ਸ੍ਰਿਸਟੇ ਭੇਉ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ। ੫੧. ਹ- ਹੇਰਤ ਹੇਰਤ ਹੇ ਸਖੀ। ੫੨. ਲ੍ਰ- ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਗਲ ਕੇ ਮੇਲ ਬਵੰਜਾ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਪਹਲੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕੀ ਪਟੀ ਮੋ- ੧. ਸ ੨. ਈ ੩. ਊ ੪. ਙ ੫. ਕ ੬. ਖ ੭. ਗ ੮. ਘ, ਆਗੇ 'ਚਚੇ' ਸੇ ਲੇ 'ੜਾੜੇ' ਤਾਈ ਪਚੀਸ (੨੫) ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਮੇਲ ਤੇਤੀ (੩੩) ਹੈਂ, ਆਗੇ 'ਹ', 'ਅ' ਦੋ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੈਤੀ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕੀ ਪਟੀ ਬਾਣੀ ਮੋ- ੧. ਆਯੋ ਏ ੨. ਐ ੩. ਅੰਙੈ, ਅੰ ੪. ਅ: ੫. ਕ- ਕਾਖੇ ਘੰਙੈ ੬. ਖ ੭. ਘ ੮. ਙ ੯. ਰਿ- ਰੀਰੀ ਲੀਲੀ ੧੦. ਰੀ ੧੧. ਲਿ ੧੨. ਲ੍ਰੀ ੧੩. ਸ- ਸਿਧੰਙਾਯ ੧੪. ਧ ੧੫. ਙ ੧੬. ਯ ੧੭ ਨ ੧੮. ਛ ੧੯. ਬ ੨੦. ਜ ੨੧. ਸ ੨੨. ਮ ੨੩. ਕ ੨੪. ਤ ੨੫. ਥ ੨੬. ਘ ੨੭. ਦ ੨੮. ਪ ੨੯. ਭ ੩੦. ਵ ੩੧. ਝ ੩੨. ਧ ੩੩. ਗ ੩੪. ਹ ੩੫. ਰ, ਪੈਂਤੀਸ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਏਕ ਸਥਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੋ ਚਉਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਹੀ ਪਾਠ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸੋ ਚਉਤੀਸ ਅੱਖਰ 'ੜਾੜੇ' ਬਿਨਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਕੇ ਹੈਂ। ਈਹਾਂ ਤਿਨ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀ ਤਥਾ ਲਹੌਰੀ ਮਾਰਵਾੜੀ ਮੁੰਡੇ ਚੌਤੀ ਚੌਤੀ ਹੈਂ ਤਿਨ ਅਖਰੋਂ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿਉਕਿ ਉਨ ਮੋ ਬਯਾਸ ਮੁਨਿ ਨੇ ਬਿਚਾਰ ਨਹੀ ਕੀਆ, ਦੂਸਰੇ ਵਹੁ ਮਾਤ੍ਰਾਹੀਨ ਹੈਂ। ਅਰ ਬਯਾਸ ਮੁਨਿ ਕੇ ਸਮੇ ਸੇ ਬਹੁਤ ਪੀਛੇ ਬਨੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਈਹਾਂ ਚੌਤੀਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਲੇਨੇ ਅਰ ਚਉਤੀਸ ਮੋ ਚਉ ਚਉ ਪਦ ਦੋ ਵਾਰ ਮਾਨ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਮੂਲ ਅੱਖਰ- ਅ ਇ ਉ ਰ੍ਰ ਲ੍ਰ ਪਾਂਚ ਔ 'ਕਕੇ' ਸੇ 'ਹਾਹੇ' ਤਾਂਈ ਤੇਤੀ ਹੈਂ, ਦੋਨੋ ਮੇਲ ਅਠਤੀ ਹੈਂ। ਸੋ ਚਉ ਚਉਤੀਸ ਪਾਠ ਸੇ ਸਿੱਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਇਨ ਅਠਤੀਓ ਸੇ ਹੀ ਬਵੰਜਾ ਬਨੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਫਾਰਸੀ ਮੇ- ੧. ਪੇ ੨. ਚੇ ੩. ਯੇ ੪. ਗਾਫ, ਚਾਰ ਸੇ ਤੀਸ ਬਨੇ ਹੈਂ ਔ ਅਰਬੀ ਕੇ- ੧. ਸੁਆਦ ੨. ਜੁਆਦ ੩. ਤੋਇ ੪. ਜੋਇ ੫. ਐਨ ੬. ਗੈਨ ੭. ਫੇ ੮. ਕਾਫ, ਆਠ ਸੇ ਅਠਾਈ ਬਨੇ ਹੈਂ। ਪੂਰਬ ਲਿਖੇ ਅਠਤੀ ਸੇ ਬਾਵਨ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈਂ- ਅ ਇ ਓ ਰ੍ਰ ਲ੍ਰ ਲਘੂਓਂ ਸੇ ਪਾਂਚ ਦੀਰਘ ਬਨ ਦਸ ਹੋਵੇ ਹੈਂ ਆਗੇ- 'ਅ' 'ਇ' ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ 'ਏ', 'ਅ' 'ਉ' ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ 'ਓ', 'ਅ' 'ਏ' ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ 'ਐ', 'ਅ' 'ਓ' ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ 'ਔ' ਬਨ, ਚੌਦਾਂ ਬਨੇ ਹੈ। ਆਗੇ ਮੁਕਤੇ 'ਆੜੇ' ਪੈ ਬਿੰਦੀ ਰਖ ਅੰ, ਬਿਸਰਗ ਜੋੜ 'ਅ:' ਬਨਾਇ, ਸੋਲਾਂ ਸ੍ਵਰ ਬਨੇ ਹੈਂ। ਆਗੇ ਤੇਤੀ ਹਲੋਂ ਮੇ 'ਲੱਲੇ' ਸੇ ਛਾਤੀ ਮੋ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲਾ 'ਲ੍ਹ', ਔ 'ਕੱਕੇ' ਮੁਰਧਨੀ ਖਕਾਰ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ 'ਕ੍ਸ਼', 'ਜਜੇ' 'ਞੰਞੇ' ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ 'ਜ੍ਞ', ਅੱਖਰ ਬਨ ਛਤੀਸ ਹਲ ਸਿੱਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੀਛੇ ਦਿਖਾਈ ਰੀਤਿ ਸੇ ਚਉਤੀ ਕੇ ਬਵੰਜਾ ਬਨਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਨ ਮੋ ਨਿਖਲ ਵੇਦਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕੀ ਲਿਖਤ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਕੋ ਲੇਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਨਾਨਾ ਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਛਰ ਮਾਹੀ। ਬਿਆਸ ਬੀਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸਰਿ ਨਾਹੀ।' ਪਾਠ ਮੋ ਚਉਤੀਸ ਅੱਖਰ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਸਥਾਨੋ[1] ਪ੍ਰਯਤਨੋ ਸੇ ਅੱਖਰ ਬਾਵਨ ਔ ਬਾਵਨ ਸੇ ਅਧਿਕ ਤ੍ਰੇਹਟ ਚੌਹਟ ਭੀ ਸਿੱਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਯਾਹੀ ਤੇ 'ਤ੍ਰਿਖਸ੍ਰਿਚਤੁ: ਖਸ੍ਰਿਰ੍ਵਾਵਰਣਾ ਸੰਭਵ ਤੋਮਤਾ:' ਐਸੇ ਅਪਨੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਮੋ ਪਾਨਿਨੀ ਰਿਖਿ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਹਿੰਦੁਸਾਨ ਕੇ ਮਿਥਲਾਦਿ ਦੇਸੋ ਮੇ, ਵਰਣ ਬਾਵਨ ਬਨੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬੋਲੀ ਕੇ ਅਖਰ ਪੂਰਬ ਲਿਖ ਕਰ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹੈ। ਅਬ ਜੋ ਕੋਈ ਪੂਛੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਰਬੀ ਪਾਰਸੀ ਅੰਗਰੇਜੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਨਯੂਨ ਅਧਿਕ ਹੋਨੇ ਮੇ ਕਯਾ ਬੀਜ ਹੈ। ਤਿਸ

[1] ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਸਥਾਨ ਐਸੇ ਹੈਂ ਅਕਾਰ ਕਵਰਗ ਹਕਾਰ ਵਿਸਰਗਾਂ ਕਾ ਕੰਠ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਕਾਰ ਚਵਰਗ ਯਕਾਰ ਸਕਾਰ ਕਾ ਤਾਲੁ ਸਥਾਨ ਹੈ ਰਿਕਾਰ ਟਵਰਗ ਰੇਫ ਖ਼ਕਾਰ ਕਾ ਮੂਰਧ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਲ੍ਰਿਕਾਰ ਤਵਰਗ ਲਕਾਰ ਸਕਾਰ ਕਾ ਦੰਤ ਸਥਾਨ ਹੈ ਉਕਾਰ ਪਵਰਗ ਉਪਧਮਾਨੀ ਬਿਸਰਗੋਂ ਕਾ ਓਸ੍ਰ ਸਥਾਨ ਹੈ 'ਏ' 'ਐ' ਕਾ ਕੰਠ ਤਾਲੂ ਸਥਾਨ ਹੈ 'ਓ' 'ਔ' ਕਾ ਕੰਠੋਸ੍ਰ ਸਥਾਨ ਹੈ ਵਕਾਰ ਕਾ ਦੰਭ ਓਸ੍ਰ ਸਥਾਨ ਹੈ।

ਕਾ ਜੈਸੇ ਬਜਾਕਰਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤ਼ਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਲਿਖਤਾ ਹੂੰ ਜੈਸੇ ਸਰਬ ਦੇਸੋਂ ਮੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਆਕਾਸ ਬਜਾਪਕ ਹੈ ਔ ਸਰਬ ਕਾਲੋਂ ਮੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਏਕ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸਰਬ ਦੇਸੋਂ ਮੇ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸਬਦ ਬਜਾਪਕ ਹੈ ਔ ਸਰਬ ਕਾਲੋਂ ਮੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਏਕ ਹੈ। ਤਿਸ ਏਕ ਕੇ ਹੀ ਧੁਨਿ ਵਰਣ ਰੂਪ ਸੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹੈਂ, ਦੋਨੋ ਮੇ ਕੰਠ ਤਾਲੂ ਆਦਿ ਸਥਾਨਹੀਨ, ਮ੍ਰਿਦੰਗਾਦਿ ਵਾਜਿਓਂ ਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ ੧. ਤੰਤ ਕਾ ਤਤ ੨. ਚਰਮ ਕਾ ਵਿਤ ੩. ਕਾਸੀ ਧਾਤੂ ਕਾ ਘਨ ੪. ਘਟ ਕਾ ਨਾਦ ੫. ਸ੍ਵਾਸ ਕਾ ਸੁਖਰ, ਐਸੇ ਪਾਂਚ ਰੂਪ ਮਾਨਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਰਣ ਪਦ ਵਾਕਜ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾਦਿ ਰੂਪ ਨਾਨਾ ਵਿਧ ਹੈ। ਨਾਨਾ ਵਿਧ ਬਜਾਪਕ ਸਬਦ ਕੇ ਪਹਲੇ ਵਾਕਜ ਰੂਪ ਟੁਕੜੇ ਬਨਾਏ, ਉਨ ਕੇ ਕਹੇ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਸੁਗਮ ਬੋਧ ਹੇਤ ਪਦ ਰੂਪ ਟੁਕੜੇ ਕਰੇ, ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਗਮ ਬੋਧ ਕੇ ਹੇਤ ਵਰਣ ਰੂਪ ਟੁਕੜੇ ਕਰੇ, ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਗਮ ਬੋਧ ਹੇਤ ਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ ਟੁਕੜੇ ਰਚੇ। ਜਿਨ ਸੇ ਬਿਨਾ, ਮੁੰਡੇ ਅਖਰੋ ਕੇ 'ਚਨ' ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾਹੀਨੋ ਸੇ ਚਨਾ ਵਾ ਚੂਨਾ ਵਾ ਚੀਨੀ ਵਾਚੇ, ਕੁਛ ਨਹੀ ਨਿਰਨੇ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿਆ ਸਹੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਹਰਿ ਹਰ ਔ ਸਵ ਸਿਵ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਲਿਖਨੇ ਕਾ ਭੀ ਕੁਛ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੇਦ ਨਹੀ ਜਾਨ ਪੜੇਗਾ। ਯਾ ਤੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕੋ ਅਖਰੋਂ ਮੇ, ਅਖਰੋਂ ਕੋ ਪਦੋਂ ਮੇ, ਪਦੋਂ ਕੋ ਵਾਕਜਨ ਮੋ ਮੇਲ ਕੇ, ਲੌਕਿਕ ਵੈਦਕ ਵਾਕਜ ਪੂਰਾ ਅਰਥ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੋ ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਨਜੂਨ ਅਧਿਕ ਹੋਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਨਿਕਸਾ ਜਿਸ ਬੋਲੀ ਮੋ ਵਾਕਜਗਤ ਪਦੋਂ ਕੇ ਜੇਤੇ ਅਖਰ ਰੂਪ ਟੁਕੜੇ ਕਰ, ਤਿਨ ਮੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਮੇਲ, ਵਸਤੂਓਂ ਕੇ ਨਾਮ ਸੰਗ੍ਰਹ ਹੋ ਸਕੇਂ, ਓਤੇ ਓਤੇ ਅਖਰ ਰੂਪ ਟੁਕੜੇ ਬਨਾਏ ਔ ਤਿਨ ਕੇ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਬਨਨੇ ਕੇ ਕਾਰਣ ਕੰਠਾਦਿ ਥਾਨ ਔ ਪ੍ਰਯਤਨ ਹਰ ਬੋਲੀ ਕੀ ਸਿਖਜਾ ਨਾਮੀ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਲਿਖੇ। ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਨੇ ਸਿਖਜਾ ਅੰਗ ਮੋ ਸੱਸੇ ਕਾ ਦਾਂਤ ਸਥਾਨ ਔ ਸ਼ਸ਼ੇ ਕਾ ਤਾਲੂ ਸਥਾਨ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਉਨ ਥਾਨੋ ਮੇ ਬੁਲਾਨੇ ਸੇ ਆਪ ਹੀ ਸੱਸਾ ਸ਼ੱਸ਼ਾ ਜੁਦੇ ਜਾਨ ਪੜੇ ਹੈਂ। ਫਾਰਸੀ ਵਾਲਿਓਂ ਨੇ ਯੇਹੀ ਸੀਨ ਸ਼ੀਨ ਕੇ ਸਥਾਨ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਉਸ ਬੋਲੀ ਮੇ ਸੀਨ ਸੇ ਜੁਦੇ, ਸੇ ਔ ਸੁਆਦ ਦੋ ਅੱਖਰ ਔਰ ਭੀ ਮਾਨੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਕੇ ਸਥਾਨ ਜਿਨੋਂ ਨੇ ਬਨਾਏ ਹੈਂ, ਵੋ ਹੀ ਜਾਨਤੇ ਹੋਂਗੇ। ਰਹੋ ਬਿਚਾਰ। ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੋ ਅਪਨੇ ਲਾਭ ਯੋਗਜ ਬਿਚਾਰ ਯਹ ਨਿਕਸਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਪੈਂਤੀ ਅਖਰੋਂ ਮੇ ਪੂਰੀ ਆ ਸਕਤੀ ਹੈ ਔ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਇਸ ਭਾਖਾ ਮੋ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਪੈਤੀ ਬਨਾਏ, ਨਜੂਨ ਅਧਿਕ ਨਹੀ ਬਨਾਏ। ਵੇਦਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕਾ ਸੁਧ ਪਾਠ ਲਿਖਾ ਦੇਖਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਯੋਂ ਕੋ, ਇਨ ਮੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਅਧਿਕ ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਪੂਰਬ ਵਤ, ਬੋਧ ਕੀ ਦ੍ਰਿਢਤਾ ਹੇਤ ਪੁਨਾ ਸਮੀਪ ਹੀ ਦਿਖਾਤੇ ਹੈ ਸੋ ਦੇਖ ਲੇਵੇਂ। ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਜੈਸੇ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਵਾਲਯੋ ਨੇ, ਉਰਦੂ ਬੋਲੀ ਲਿਖਨੇ ਹੇਤ ਹਰਫ ਬਨਾਏ। ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਵਾਲਯੋਂ ਨੇ ਅਰਬੀ ਕੇ ਐਨ ਕਾਫਾਦਿ ਅਖਰ ਲਿਖਨੇ ਹੇਤ ਬਿੰਦੂ ਬਨਾਏ। ਤੈਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੋ ਅਰਬੀ ਪਾਰਸੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਦ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੇ ਲਿਖਨੇ ਹੇਤ, ਇਨ ਸਭ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਕਰ ਲੇਨੇ ਚਾਹੀਏ। ਕੁਛ ਸੰਕੇਤ ਬੁੱਧੀਮਾਨੋ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਮੋ ਬਨਾ ਭੀ ਰਖੇ ਹੈਂ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ 'ਸ਼' ਕਾ ਬਿੰਦੂ ਵਾਲਾ ਸ਼। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ 'ਖ' ਕੀ ਜਗਾ ਬਿੰਦੂ ਵਾਲਾ ਖ਼। ਬਡੇ 'ਕ੍ਸ਼' ਕੀ ਜਗਾ ਖਖੇ ਸਾਥ ਆਧਾ ਵਾ ਪੂਰਾ ਯਯਾ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ 'ਗ੍ਯ' ਕੇ ਥਾਨ ਗਗੇ ਸਾਥ ਆਧਾ ਵਾ ਪੂਰਾ ਯਯਾ। ਬਿਸਰਗੋ ਕੇ ਥਾਨ 'ਹਾਹਾ', ਯੇ ਪੁਰਾਨੇ ਸੰਕੇਤ ਹੈਂ। ਇਸ ਮੇ 'ਕੱਕੇ' 'ਖੱਖੇ' ਕੇ ਮੇਲ ਬਿਨਾ, ਪੈਰ ਮੋ ਆਧਾ ਵਾ ਪੂਰਾ, ਯਯਾ ਲਗਾਇ ਖ੍ਯ ਬਨਾਨਾ, ਔ 'ਜਜੇ' 'ਵਵੇ' ਕੇ ਮੇਲ ਬਿਨਾ, ਗੱਗੇ ਕੇ ਪੈਰ ਮੋ ਆਧਾ ਵਾ ਪੂਰਾ ਯਯਾ ਲਗਾਇ ਗ੍ਯ ਬਨਾਨਾ, ਅਯੋਗਜ ਹੈ। ਇਸ ਲੀਏ ਯੋਗ੍ਯ ਬਤਾਨੇ ਹੇਤ ਨਈ ਰੀਤਿ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਸ੍ਵਰੋਂ ਮੇ ਨਜੂਨ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਲਘੁ ਰਿ ਕੇ ਸਥਾਨ ਰਾਰੇ ਤਲੇ ਟਸੀ ਰੇਖਾ ਕਰ ਲਘੁ ਰ੍ਹ। ਦੀਰਘ ਰ਼ੀ ਕੇ ਸਥਾਨ 'ਵ' ਸਰੀਖੀ ਰੇਖਾ ਕਰ ਦੀਰਘ ਰ੍ਹੂ। ਲਘੁ ਲ੍ਰਿ ਕੇ ਸਥਾਨ ਲਲੇ ਕਾ ਪੈਰ ਵਕ੍ਰ ਕਰ ਲਘੁ ਲ਼੍ਰ। ਦੀਰਘ ਲ੍ਰੀ ਕੇ ਥਾਨ ਦੋਹਰਾ ਵਕ੍ਰ ਕਰ ਦੀਰਘ ਲ੍ਰੂ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਹਲ ਅੱਖਰੋਂ ਮੇ ਚਾਰ ਕਮ ਹੈ। ਸ਼ ਕੇ ਸਥਾਨ ਸਸੇ ਕੇ ਬੀਚ ਤਨਕ ਰੇਖਾ ਮੇਲ ਸ਼, ਖ ਕੇ ਬੀਚ ਰੇਖਾ ਮੇਲ ਖ਼, ਖ੍ਯ ਕੇ ਸਥਾਨ 'ਕ' 'ਖ' ਮੇਲ ਕ੍ਖ਼। ਗ੍ਯ ਕੇ ਸਥਾਨ 'ਜ' 'ਞ' ਮੇਲ ਜ੍ਞ। ਪੂਰਬ ਪਾਸੇ ਸੇ ਮਿਲਤੇ ਰਾਰੇ ਕੇ ਥਾਨ ਸਿਰ ਪੈ ਉਲਟੇ 'ਹਾਹੇ' ਸਾ ˊ ਐਸਾ ਲਿਖ, ਬਿਸਰਗ ਕੇ ਥਾਨ ਹਾਹਾ ਲਿਖ, ਜਿਹ੍ਵਾ ਮੂਲੀ ਕੇ ਥਾਨ, ਕੱਕੇ ਖੱਖੇ ਸੇ ਪੂਰਬ ˆ ਐਸੀ ਸਕਲ ਲਿਖ। ਉਪਧਮਾਨੀ ਕੇ ਥਾਨ ਪੱਪੇ ਫੱਫੇ ਸੇ ਪੂਰਬ ˆ ਐਸੀ ਸਕਲ ਲਿਖ ਔ ਵੇਦ ਮੇ ਸ਼ ਸ ਖ਼ ਕੇ ਪੂਰਬ ਬਿੰਦੀ ਕੀ ⌣ ਐਸੀ ਸਕਲ ਬਨਾਇ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬੋਲੀ ਕੇ ਲਿਖਨੇ ਕਾ ਪੂਰਾ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਸਭ ਪੂਰਬ ਦਿਖਾਏ ਅਖ੍ਰੋਂ ਕੇ ਯੇ ਹੈਂ- ਰ੍ਹਖਿ, ਕਲ੍ਪ੍ਰ, ਸ਼ਬ੍ਦ, ਸ਼ਖ਼ੰਪ, ਚਕ੍ਖ਼ੁ, ਜ੍ਞਾਨ, ਧਰ੍ਮ, ਪਟਹ, ਕ ˆ ਖਨਤਿ, ਕ ˆ ਫਲਤਿ, ਹ ⌣ ਸ:, ਯੇ ਹੈਂ। ਪੂਰਬ ਕਹਾ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਰਣ ਪਦ ਵਾਕਜ ਰੂਪ ਸ਼ਬ੍ਦ, ਸਭ ਭਾਖਾਓਂ ਮੋ ਅਰਥ ਕੋ ਸਫੁਟ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੀਏ ਬਜਾਕਰਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬ੍ਦ ਕੋ ਸਫੋਟ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਸਭ ਵਿਦਜਾ ਕੇ ਜ੍ਞਾਤਾ ਜਾਨਤੇ ਹੈ। ਜੋ ਸਭ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ ਵਾਕਜ ਪਦਾਦਿ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਬਾਣੀ ਹੀ ਅਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਬੋਲੇ ਬਿਨਾ ਬਾਣੀ ਸੇ ਭਾਨ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਤੀ ਜੇਤੀ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਸੇ ਸਭ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ, ਜਨਨੀ ਜਨਕਾਦਿ ਅਰਥੋਂ ਕੀ ਦੀਪਤਿ ਹੁਈ ਹੈ। ਸੋ ਸਭ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭੈਣ ਭਾਈ ਆਦਿ ਸਬਦੋਂ ਕੌ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਭਈ ਹੈ, ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੇ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀ ਹੂਆ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਯਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਾਰਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਜਿਸ ਭਾਖਾ ਸੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਵਕਤਾ, ਜਿਸ ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗੁਣਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਉਸੀ ਉਸੀ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਜਾਨੇ

ਉਸ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਤਿਆਗ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਕਿਉਂਕੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਅਰਥਾਤ ਕਾਮੋ ਮੋ ਲਗਨਾ ਹਟਨਾ, ਸਬਦ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਨਾਮ ਬੋਲ ਕੇ ਅਮੁਕਾ ਕਾਮ ਕਰ ਕਹੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਕਰੇ ਨਹੀ, ਹਟਾਏ ਬਿਨਾ ਹਟੇ ਨਹੀ।

**ਬਾਵਰ** ਫਾ. ਯਕੀਨ, ਨਿਸਚਾ ; ਬਾਵਰ ਪਾਤਸਾਹ, ਯਥਾ- ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਫਿਰਿ ਗਈ ਕੁਇਰੁ ਨ ਰੋਟੀ ਖਾਇ। ਦੇ. ਬਾਉਲੇ, ਯਥਾ- ਬਾਵਰ ਸੋਇ ਰਹੇ।

**ਬਾਵਲਿ** ਗੁ. ਬਾਵਲੀ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਬਾਵਲਿ ਹੋਈ ਸੋ ਸਹੁ ਲੋਰਉ। ਪਿਤਾ।

**ਬਾਵਲੇ** ਗੁ. ਸੌਦਾਈ, ਯਥਾ- ਰੇ ਮਨ ਗਹਿਲੇ ਬਾਵਲੇ ਮਾਣਹਿ ਕਿਆ ਰਲੀਆਂ।

**ਬਾਵੇ** ਦੇ. ਬਾਮੇ ਪਾਸੇ ਭਾਵ ਇਧਰ ਉਧਰ, ਯਥਾ- ਤਜਿ ਬਾਵੇ ਦਾਹਨੇ ਬਿਕਾਰਾ ਹਰਿ ਪਦੁ ਦ੍ਰਿੜੁ ਕਰਿ ਰਹੀਐ।

**ਬਾੜ** ਪੰ. ਖੇਤੀ ਕੀ ਬਾੜ ; ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਾਇ।

**ਬਿ** ਦੇ. ਵਿ. ਅਰਥ ਇਸ ਕਾ 'ਵਿ' ਅਬਜਯ ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਮੇ ਸਪਸ੍ਟ ਹੋਗਾ।

**ਬਿਉਹਾਰੀ** ਦੇ. ਖਰੀਦਨੇ ਬੇਚਨੇ ਵਾਲੇ ਸੌਦਾਗਰ। ਗੁ. ਪਰਮਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨਹੀਨ, ਯਥਾ- ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਸੇਵਕੁ ਹੋਰਿ ਸਗਲੇ ਬਿਉਹਾਰੀ।

**ਬਿਉਹਾਰੁ** ਦੇ. ਸਾਥ ਖਾਨ ਪਾਨਾਦਿ ; ਯੁਕ੍ਤੀ ਉਕ੍ਤੀ ਸੇ ਝਗੜੇ ਕੀ ਬਜਵਸਥਾ ਕਰਨੀ ; ਕਰਜਾ ਲੇਨੇ ਆਦਿ ਅਸ੍ਟਾਦਸ ਵਿਵਾਦ ਪਦ, ਯਥਾ- ਸੇ ਸੁਖੀਏ ਸਚੁ ਸਾਹ ਸੇ ਜਿਨ ਸਚਾ ਬਿਉਹਾਰੁ। ਅਨਪੜੇ ਜਨ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਬਿਹੁ ਕਾ ਅਹਾਰ ਅਰਥਾਤ ਬਿਖ ਕਾ ਖਾਣਾ ਅਰਥ ਕਰ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਹੀ ਨਹੀ। ਸੰ. ਬਜਵਹਾਰ।

**ਬਿਓਗੀ** ਬਿਯੋਗ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ।

**ਬਿਅੰਨ** ਗੁ. ਦੂਸਰੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤੁਟੜੀਆ ਸਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜੋ ਲਾਈ ਬਿਅੰਨ ਸਿਉ। ਜੁਦੀ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆ ਬਿਅੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੋ ਮਾ ਪਿਰੀ।

**ਬਿਅਫਤਮ** ਫਾ. ਗਿਰਿਆ ਮੈ, ਯਥਾ- ਆਖਿਰ ਬਿਅਫਤਮ ਕਸ ਨ ਦਾਰਦ ਚੂੰ ਸਵਦ ਤਕਬੀਰ।

**ਬਿਅਰਥ** ਦੇ. ਨਿਸਫਲ।

**ਬਿਆ** ਦੇ. ਦੂਜਾ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਛਿਜਹਿ ਬਿਆ ਲਤਾੜੀਅਹਿ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕ ਆਤਸੜੀ ਮੰਝਿ ਨੈਣੂ ਬਿਆ ਢਲਿ ਪਬਣਿ ਜਿਉ ਜੁੰਮਿਓ। ਜੈਸੇ ਢਲਕੇ ਚੁਪੱਤੀ ਬੂਟੀ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਬਿਆ ਦਰੁ ਨਾਹੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਉ।

**ਬਿਆ ਪਾਸ** ਵਾ. ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਤਕਹਿ ਬਿਆ ਪਾਸ ਕਰਿ ਹੀਅੜੇ ਹਿਕੁ ਅਧਾਰੁ।

**ਬਿਆਈ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਪ੍ਰਸੂਤ ਭਈ, ਯਥਾ- ਜਲ ਕੀ ਮਛੁਲੀ ਤਰਵਰਿ ਬਿਆਈ। ਪੰ. ਪੈਰ ਕਾ ਰੋਗ ਬਿਸੇਖ ; ਬਿਜਾਈ।

**ਬਿਆਸ** ਦੇ. ਬਜਾਸ ਮੁਨੀ- ਬੇਦੋਂ ਕਾ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਸੇ ਯਹ ਨਾਮ ਹੈ। ਵਾਸ੍ਤਵ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦ੍ਵੈਪਾਯਨ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਿਆਸ ਮਹਿ ਲੇਖੀਐ ਸਨਕ ਮਹਿ ਪੇਖੀਐ ਨਾਮ ਕੀ ਨਾਮਨਾ ਸਪਤ ਦੀਪਾ। ਬਜਾਸ ਮੋ ਲਖੀਦਾ ਹੈ। ਸੰ. ਬਜਾਸ।

**ਬਿਆਕਰਣ** ਦੇ. ਸਬਦ ਸਾਸਤ੍ਰ। ਸੰ. ਬਜਾਕਰਣ।

**ਬਿਆਕਰਨਾ** ਦੇ. ਸਿੱਧ ਕਰੇ ਜਾਵੇਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਤਜਯੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ, ਸੁੱਧ ਸਬਦ ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਵਿਖੇ ਵਾ ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਕਰਕੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬਜਾਕਰਣ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਧਾਤੁ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਯੋਂ ਕੇ ਸਾਥ- ਹੈ, ਨੂੰ, ਕਰਕੇ, ਤਾਈ, ਤੇ, ਕੋ, ਮੇ, ਆਦਿ ਪੁਨਾ ਤਾ ਥਾ, ਤਾ ਹੈ, ਵੇ ਗਾ, ਵੋਂ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤਜਯੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸੁਧ ਬਾਣੀ ਕੇ ਫੈਲਾਵਨੇ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਬਜਾਕਰਣ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਅਧਿਕ ਈਹਾਂ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ। ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਗੌਣ ਮੁਖ ਸੇ ਜੋ ਅਠਾਰਾਂ, ਪਤੰਜਲਿ ਮੁਨਿ ਨੇ, ਮਹਾਭਾਖਜ ਕੇ ਆਦਿ ਮੋ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਸੋ ਲਿਖੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ- ੧. ਰਖ੍ਯਾਰਥ ੨. ਊਹਾਰਥ ੩. ਆਗਮ ਅਧਜਯਨਾਰਥ ੪. ਲਾਘਵਾਰਥ ੫. ਅਸੰਦੇਹਾਰਥ ੬. ਬਜਾਕਰਣ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਯੇ ਪਾਂਚ ਮੁਖਜ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਹੇ ਹੈਂ। ੬. ਮਲੇਛਤਾ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਅਰਥ ੭. ਦੁਸ੍ਟ ਸਬਦ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤਜਰਥ ੮. ਅਨਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤਜਰਥ ੯. ਸੁੱਧ ਸਬਦ ਕੇ ਉਚਾਰਣਾਰਥ ੧੦. ਅਪੰਡਿਤਪਨੇ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤਜਰਥ ੧੧. ਵਿਭਕ੍ਤਿ ਸਹਿਤ ਸਬਦ ਕੇ ਉਚਾਰਣਾਰਥ ੧੨. ਰਿਤ੍ਵਿਜੋਂ ਕੇ ਕਰਮ ਕੀ ਯੋਗ੍ਯਤਾਰਥ ੧੩. ਮਹਾਨ ਦੇਵਨ ਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਪਾਵਨੇ ਅਰਥ ੧੪. ਵਾਕਜ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸਨਾਰਥ ੧੫. ਬਾਣੀ ਮੋ ਲਖਮੀ ਕੇ ਨਿਵਾਸਾਰਥ ੧੬. ਅਸੁਧ ਸਬਦ ਉਚਾਰਣ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤਪਨੇ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤਜਰਥ ੧੭. ਕ੍ਰਿਤਤਧਿਤਾਦਿ ਪ੍ਰਤਜਯੋਂ ਕੇ ਗ੍ਯਾਨਾਰਥ ੧੮. ਸਚਾ ਦੇਵ ਹੋਨੇ ਅਰਥ, ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ। ਯੇ ਤ੍ਰਯੋਦਸ ਗੌਣ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ। ਜਿਨ ਮੋ ਰਖ੍ਯਾਰਥ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ। ਖੋੜਸ ਕਹਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਖਟ ਦਸ ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਬਿਕਾਰ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਹਾਹੇ ਸਸੇ ਕਾ ਬਿਪਰਜਯ ਹੋ, ਹਿੰਸ ਨਾਮ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਖੋਦਰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਖਤ ਉਦਰ ਮੋ ਤਕਾਰ ਕੇ ਨਾਸ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ। ਗਵੇਂਦ੍ਰ ਨਾਮ ਗੋ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦੋ ਮੇ ਅਵਰਣ ਕੇ ਆਗਮ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ, ਇਤਜਾਦਿ ਜਾਨੇ ਬਿਨਾ ਰਖ੍ਯਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਬੇਦਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਰਖ੍ਯਾ ਹੇਤ, ਅਵਸਜ ਬਜਾਕਰਣ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੧। ਏਕ ਕਾਮ ਕੋ ਦੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਹੇਤ ਆਨ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ 'ਊਹਾ' ਹੈ, ਤਿਸ ਹੇਤ ਬਜਾਕਰਣ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੨। ਬਿਨਾ ਬਜਾਕਰਣ ਪੜੇ

ਕੋਈ ਆਗਮ ਕੋ ਸੰਦੇਹ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕਰ ਨਹੀ ਪੜ ਸਕੇ ਯਾ ਤੇ ਸੰਦੇਹ ਨਾਸਾਰਥ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੩। ਬਿਨਾ ਬਯਾਕਰਣ ਪੜੇ- ਰਾਮ ਹੈ, ਰਾਮ ਨੂੰ, ਰਾਮ ਨੇ, ਰਾਮ ਤਾਈ, ਰਾਮ ਤੇ, ਰਾਮ ਕੋ, ਰਾਮ ਮੇ, ਐਸੇ ਨਾਮੋ ਕੇ ਸਾਤ ਸਾਤ ਰੂਪ ਨਹੀ ਬੋਲ ਸਕੇ ਪੁਨਾ ਜਾਤਾ ਥਾ, ਜਾਤਾ ਹੈ, ਜਾਵੇਗਾ, ਜਾਵੋ, ਐਸੇ ਜਾਨੇ ਆਦਿ ਧਾਤੂਯੋਂ ਕੇ, ਰੂਪੋ ਕੋ ਨਹੀ ਬੋਲ ਸਕੇ। ਯਾ ਤੇ ਲਘੁ ਉਪਾਯ ਸੇ ਬੋਲਨੇ ਹੇਤ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੪। ਬਯਾਕਰਣ ਪੜੇ ਬਿਨਾ, ਕਿਸੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਦ ਕੇ ਬਨਨੇ ਕਾ ਸੰਸਾ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਯਾ ਤੇ ਸੰਦੇਹ ਨਾਸਾਰਥ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੫। ਜੋ ਅਸੁੱਧ ਸਬਦ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਹੈ, ਸੋ ਪੁਰਖੋਂ ਮੇ ਮਲੇਛਪਨਾ ਹੈ, ਤਾ ਕੇ ਨਾਸ ਹੇਤ ਬ੍ਯਾਕਰਣ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੬। ਅਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਬਿਨਾ ਆਨ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਪਦ, ਆਨ ਅਰਥ ਮੇ ਕਹਯਾ, ਅਪਨੇ ਅਰਥ ਕੋ ਨਹੀ ਕਹੇ। ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਅਨਯਥਾ ਕਹੀ ਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਕਹੇ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਦੁਸ੍ਰ ਸਬਦ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੭। ਜੋ ਪਾਠ ਬਿਨਾ ਅਰਥ ਜਾਨੇ ਪੜੀਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਜਲਾਨੇ ਹੇਤ ਭਸਮ ਮੋ, ਸੂਕੀ ਲਕੜੀ ਰਖਨੇ ਸਮਾਨ ਨਿਸਫਲ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਅਨਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੮। ਜੋ ਪੁਰਖ ਸੁੱਧ ਬਾਣੀ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਮੋ ਜਯ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔ ਸੁੱਧ ਬਾਣੀ ਪੜਨੀ ਬਯਾਕਰਣ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਬਯਾਕਰਣ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੯। ਪੜੇ ਬਿਨਾ ਅਪੰਡਤਾਈ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਅਪੰਡਤਾਈ ਰੂਪ ਮੂਰਖਪਨਾ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ, ਅਵਸਯ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੧੦। ਬਿਨਾ ਬਯਾਕਰਣ ਪੜੇ ਪ੍ਰਥਮਾ ਦ੍ਵਿਤੀਆਦਿ ਵਿਭਕ੍ਤੀਯੋਂ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਅਰ ਵੇਦਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਵਿਭਕ੍ਤੀ ਰਹਿਤ ਸਬਦ ਕੇ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵਿਭਕ੍ਤੀ ਮੇਲ ਬੋਲਨੇ ਹੇਤ ਅਵਸਯ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੧੧। ਜੋ ਸ੍ਵਰ ਕੋ, ਮਾਤ੍ਰਾ ਕੋ, ਵਰਣ ਕੋ ਸਮਯਕ ਜਾਨ ਕੇ ਬਾਣੀ ਬੋਲੇਂ ਹੈ, ਸੋ ਰਿਤ੍ਵਿਜ ਅਰਥਾਤ ਯੱਗ ਕਰਾਵਨ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਯੱਗ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੋਵੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਯੱਗ ਕਰਮ ਕੀ ਯੋਗਤਾ ਹੇਤ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੧੨। ਬਯਾਕਰਣ ਪੜ ਸੁੱਧ ਬੋਲਨੇ ਸੇ ਪੁਰਖ ਮਹਾਨ ਦੇਵਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮਹਾਨ ਦੇਵਨ ਤੁਲਯ ਹੋਨੇ ਹੇਤ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੧੩। ਬਿਨਾ ਬਯਾਕਰਣ ਪੜੇ ਜੈਸਾ ਬਾਣੀ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਉਸ ਕੋ ਅਨਪੜ ਪ੍ਰਕਾਸ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਯਾ ਤੇ ਬਾਣੀ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸਨ ਹੇਤ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੧੪। ਸੁੱਧ ਬਾਣੀ ਬੋਲੇ ਬਿਨਾ ਬਾਣੀ ਮੇ ਲਖਯਮੀ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਾ ਤੇ ਬਾਣੀ ਮੇ ਲਖਯਮੀ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਹੇਤ ਬਯਾਕਰਣ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੧੫। ਬਿਨਾ ਸੁੱਧ ਪੜੇ, ਪੜਨੇ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ ਕੇ ਲਾਯਕ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤਪਨੇ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤ, ਅਵਸ ਬਯਾਕਰਣ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੧੬। ਬਿਨਾ ਬਯਾਕਰਣ ਪੜੇ ਕਰਤਾ, ਕਰਮ, ਕਰਣ, ਅਧਿਕਰਣਾਦਿ ਅਰਥੋਂ ਮੇ 'ਪਠਤੀਇਤਿ ਪਾਠਕ:' ਜੋ ਕਰੀਏ ਸੋ ਕਰਮ, ਜਿਸ ਸੇ ਉਸਤਤੀ ਕਰੀਏ ਸੋ ਸ੍ਤੋਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਵਸੀਏ ਸੋ ਨਿਵਾਸ, ਐਸੇ ਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯੋਂ ਕਾ, ਪੁਨਾ ਨੈਯਾਯਿਕ ਨਾਯਯ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਪੜਨੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ, ਵੈਸਨਵ ਬਿਸਨੁ ਕੇ ਪੂਜਨੇ ਵਾਲਾ, ਸੈਵ ਸਿਵ ਕੇ ਪੂਜਨੇ ਵਾਲਾ, ਬੇਦਾਂਤੀ ਬੇਦਾਂਤ ਪੜਨੇ ਵਾਲਾ, ਐਸੇ ਤਧਿਤ ਪ੍ਰਤਯਯੋਂ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਨਹੀ ਪਾਇ ਸਕੇ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਗ੍ਯਾਨ ਹੇਤ ਬਯਾਕਰਣ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੧੭। ਬਿਨਾ ਪੜੇ ਸੱਚਾ ਦੇਵ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ ਯਾ ਤੇ ਸਤਯ ਦੇਵ ਹੋਨੇ ਹੇਤ ਪੜਨਾ ਚਾਹੀਏ।੧੮। ਯਹ ਬਯਾਕਰਣ ਕੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈਂ ਐਸੇ ਹੀ ਔਰ ਸਰਬ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕੇ ਹੈਂ, ਜਿਨ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਯੋਂ ਪ੍ਰਤਿ ਜੀਵਨ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕਾ ਗੁਰੂ ਨਿਖੇਧ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਆਗਮ ਨਿਰਗਮ ਜੋਤਿਕ ਜਾਨਹਿ ਬਹੁ ਬਹੁ ਬਿਆਕਰਨਾ।

**ਬਿਆਜੁ** ਦੇ. ਸੂਦ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਘਟੈ ਮੂਲੁ ਨਿਤ ਬਢੈ ਬਿਆਜੁ।

**ਬਿਆਧਿ** ਦੇ. ਸਰੀਰ ਮੇ ਜ੍ਵਰਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਪੀੜਾ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਬਿਆਧਿ ਮਨ ਤੇ ਖੈ ਨਸੈ।

**ਬਿਆਧਿ** ਦੇ. ਅਹੇੜੀ, ਯਥਾ- ਬਿਆਧਿ ਅਜਾਮਲੁ ਤਾਰੀਅਲੇ। ਸੰ. ਬਯਾਧ।

**ਬਿਆਪਤ** ਦੇ. ਫੈਲ ਰਹੀ ਮਾਯਾ, ਯਥਾ- ਬਿਆਪਤ ਹਰਖ ਸੋਗ ਬਿਸਥਾਰ। ਬਯਾਪਤੀ ਵਾਲਾ ਧੂਮਾਦਿ ਹੇਤੁ ਸਾਧਯ ਸਾਧਨ ਕੇ ਸਾਥ ਰਹਨੇ ਕਾ ਨੇਮ ਬਯਾਪ੍ਤੀ ਹੈ।

**ਬਿਆਪਾਰੀ** ਦੇ. ਸੌਦਾਗਰ ਅਰਥਾਤ ਬਾਨੀ ਬੇਚਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬਿਆਪਾਰੀ ਬਸੁਧਾ ਜਿਉ ਫਿਰਤਾ।

**ਬਿਆਲੁ** ਦੇ. ਹਿੰਸਕ ਪਸੂ ; ਦੁਸ੍ਰ ਹਾਥੀ ; ਸਰਪ, ਯਥਾ- ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ। ਹਿੰਸਕ ਪਸੂ ਵਤ ਹਸ੍ਤੀ ਵਤ ਸਰਪ ਵਤ ਡੋਲੇ ਹੈ ਈਹਾਂ ਤੀਨੋ ਸੰਭਵੇ ਹੈ। ਸੰ. ਬਯਾਲ। ਦੇ. ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ, ਯਥਾ- ਜਾਹਿ ਸਵਾਰੈ ਸਾਝ ਬਿਆਲ।

**ਬਿਸਟਾ** ਦੇ. ਗੰਦਗੀ, ਯਥਾ- ਬਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀੜੇ ਬਿਸਟਾ ਰਾਤੇ ਮਰਿ ਜੰਮਹਿ ਹੋਹਿ ਖੁਆਰੁ। ਸੰ. ਬਿਸ੍ਟਾ।

**ਬਿਸਟਾਲਾ** ਗੁ. ਬਕੀਲਪਨ ਕੀ ਮਿਹਨਤ ਭਾਵ ਸੇ ਰਿਸਵਤ ਵੱਢੀ, ਯਥਾ- ਡੋਰੀ ਪੂਰੀ ਮਾਪਹਿ ਨਾਹੀ ਬਹੁ ਬਿਸਟਾਲਾ ਲੇਹੀ।

**ਬਿਸਨ** ਦੇ. ਬਯਾਪਕ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਕੋਟਿ ਬਿਸਨ ਕੀਨੇ ਅਵਤਾਰ। ਅਗਨਿ ; ਸੁੱਧ ; ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਕਰਤਾ ਬਿਸਨੁ ਨਾਮਾ ਮੁਨਿ। ਸੰ. ਬਿਸ੍ਨੁ।

**ਬਿਸਨੁ** ਦੇ. ਬਯਸਨ ਆਦਿਤ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਜੁਆਰ ਬਿਸਨੁ ਨ ਜਾਇ। ਜੈਸੇ ਜੁਏ ਵਾਲੇ ਕੋ ਜੁਏ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਨਹੀ ਜਾਤਾ। ਜੁਆ ਖੇਲਨਾ ਚੋਰੀ ਕਰਨੀ ਸਰਾਬ ਪੀਨੀ ਬੇਸਯਾ ਗਮਨ ਕਰਨਾ ਸਿਕਾਰ ਖੇਲਨਾ ਦਿਨ ਕੋ ਸੋਨਾ ਇਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਬਯਸਨ' ਹੈ। ਸੰ. ਬਯਸ੍ਨ।

**ਬਿਸਮਾ** ਗੁ. ਅਸ੍ਚਰਜ, ਯਥਾ- ਉਸਤਤਿ ਕਵਨ ਕਰੀਜੈ ਕਰਤੇ ਪੇਖਿ ਰਹੇ ਬਿਸਮਾ। ਪੁਨਾ- ਤੂ ਅਚਰਜੁ ਕੁਦਰਤਿ ਤੇਰੀ ਬਿਸਮਾ।

**ਬਿਸਮਾਦ** ਦੇ. ਆਸਚਰਜ, ਯਥਾ- ਅਨਹਦ ਬਾਜੇ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ। ਸੰ. ਬਿਸਮਯ।

**ਬਿਸਮਿਲਿ** ਫਾ. ਗਲ ਕਾਟਾ ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਬਿਸਮਿਲਿ ਕੀਆ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ।

**ਬਿਸਰਜਿਤ** ਦੇ. ਤਜਾਗੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਮ ਰਤੇ ਕੇਵਲ ਬੈਰਾਗੀ ਸੋਗ ਬਿਜੋਗ ਬਿਸਰਜਿਤ ਰੋਗ।

**ਬਿਸਰਣੰ** ਗੁ. ਭੁਲਾ ਦੇਨਾ, ਯਥਾ- ਮਰਣੰ ਬਿਸਰਣੰ ਗੋਬਿੰਦਹ।

**ਬਿਸਰਮ** ਦੇ. ਸ੍ਰਮਹੀਨ, ਸੁਖਾਲਾ। ਗੁ. ਬਿਸ੍ਰਾਮ। ਫਾ. ਲੱਜਾਹੀਨ।

**ਬਿਸਰਾਉ** ਦੇ. ਬਿਸਾਰ ਦੇਵੋ, ਯਥਾ- ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਬਿਸਰਾਉ।

**ਬਿਸ੍ਰਾਮ** ਸੰ. ਵਿਰਾਮ, ਅਵਸਾਨ, ਸਮਾਪਤੀ ; ਸਾਂਤਿ ਮੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੂਆ ਪੁਰਖ ; ਠਹਰਨੇ ਕਾ ਠਿਕਾਨਾ, ਯਥਾ- ਭ੍ਰਿਤਿਆ ਪ੍ਰਿਅੰ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਚਰਣੰ।

**ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਚਰਣੰ** ਸੰ. ਹੇ ਅਪਨੇ ਚਰਣੋ ਮੇ ਸਭ ਕੋ ਅਸਥਾਨ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਭ੍ਰਿਤਿਆ ਪ੍ਰਿਅੰ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਚਰਣੰ।

**ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਨਿਧਿ** ਵਾ. ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਕਾ ਸਥਾਨ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਨਿਧਿ ਪਾਇਆ।

**ਬਿਸਰਿਓ** ਗੁ. ਭੂਲ ਗਯਾ ਹੈ।

**ਬਿਸ੍ਵੰਭਰ** ਸੰ. ਬਿਸ੍ਵ ਕੇ ਭਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬਿਸ੍ਵੰਭਰ ਜੀਅਨ ਕੋ ਦਾਤਾ ਭਗਤਿ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ। ਬਿਸਨੁ ; ਇੰਦ੍ਰ। ਸੰ. ਬਿਸ੍ਵੰਭਰ।

**ਬਿਸ੍ਵੰਭਰਾ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ।

**ਬਿਸਵਾ** ਦੇ. ਚੀਜ ਕਾ ਬੀਸਵਾ ਹਿਸਾ।

**ਬਿਸ੍ਵਾਸ** ਸੰ. ਯਹ ਵਸਤੁ ਐਸੀ ਹੀ ਹੈ ਐਸਾ ਨਿਸ੍ਚਾ ; ਸ੍ਰਧਾ।

**ਬਿਸ੍ਵਾਨ** ਗੁ. ਬਿਸ੍ਵ, ਸੰਸਾਰ, ਯਥਾ- ਉਧਰਿਆ ਸਗਲ ਬਿਸ੍ਵਾਨ।

**ਬਿਸਵੇ** ਦੇ. ਬੀਸੋਂ ਹਿਸੇ, ਯਥਾ- ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨੈ। ਸਮਗ੍ਰ ਹਿੱਸੇ ਅਰਥਾਤ ਪੂਰਾ, ਜਿਸ ਪੈ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਚਿੱਤ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

**ਬਿਸਾਸਾ** ਪੰ. ਬਿਸ੍ਵਾਸ, ਯਥਾ- ਕਹਾ ਬਿਸਾਸਾ ਦੇਹ ਕਾ ਬਿਲਮ ਨ ਕਰਿਹੋ ਮੀਤ।

**ਬਿਸਾਹਨ** ਪੰ. ਬਿਹਾਝਨ, ਖਰੀਦਨ, ਯਥਾ- ਓਹ ਨਿਤ ਸੁਨੈ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਸੁ ਉਹ ਪਾਪ ਬਿਸਾਹਨ ਜਾਇ।

**ਬਿਸਾਹੇ** ਗੁ. ਖਰੀਦੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਦੁਇ ਬੈਲ ਬਿਸਾਹੇ ਪਵਨੁ ਪੂਜੀ ਪਰਗਾਸਿਓ।

**ਬਿਸਾਰ** ਦੇ. ਭੁਲਾਉ, ਯਥਾ- ਮੋਹਿ ਨ ਬਿਸਾਰਹੁ ਮੈ ਜਨੁ ਤੇਰਾ। ਜੈਸੇ-ਨਾਮ ਬਿਸਾਰ ਚਲੇ ਸੇ ਚੋਰ। ਪੰ. ਬਨੀ ਹੁਈ ਹਲਦੀ।

**ਬਿਸਾਰਹੁ** ਪੰ. ਚਿਤ ਸੇ ਭੁਲਾਵੋ, ਯਥਾ- ਮੋਹਿ ਨ ਬਿਸਾਰਹੁ ਮੈ ਜਨੁ ਤੇਰਾ।

**ਬਿਸਾਰਣੁ** ਦੇ. ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਧ੍ਰੰਮ ਧੀਰੁ ਗੁਰਮਤਿ ਗਭੀਰੁ ਪਰ ਦੁਖ ਬਿਸਾਰਣੁ।

**ਬਿਸਾਰਿਓ** ਦੇ. ਭੁਲਾਯਾ, ਯਥਾ- ਮਨ ਕਹਾ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰਾਮ ਨਾਮੁ।

**ਬਿਸਾਰਿਆ** ਪੰ. ਭੁਲਾਇਆ, ਯਥਾ- ਨਰਹਰਿ ਮਨਹੁ ਬਿਸਾਰਿਆ।

**ਬਿਸਾਰੀ** ਸੰ. ਫੈਲਾ ਹੂਆ। ਪੰ. ਭੁਲਾਈ, ਯਥਾ- ਅਵਰ ਬਿਸਾਰੀ ਬਿਸਾਰੀ।

**ਬਿਸਾਲ** ਸੰ. ਬਿਸਤੀਰਣ, ਫੈਲਾ ਹੂਆ ; ਬ੍ਰਿਹਤ, ਬਡਾ ; ਮ੍ਰਿਗ ਬਿਸੇਖ ; ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਸੇਖ।

**ਬਿਸਾਲਾ** ਸੰ. ਕੌੜ ਤੁੰਮਾ ; ਨਦੀ ਬਿਸੇਖ। ਦੇ. ਬਡਾ।

**ਬਿਸੀਅਰ** ਦੇ. ਸਰਪ ਅਠੂਹੇ ਆਦਿਕ ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਜੈਸਾ ਸੰਗੁ ਬਿਸੀਅਰ ਸਿਉ ਹੈ ਰੇ ਤੈਸੋ ਹੀ ਇਹੁ ਪਰ ਗ੍ਰਿਹੁ।

**ਬਿਸੀਆਰ** ਫਾ. ਬਡਾ, ਬਹੁਤਾ, ਯਥਾ- ਦਰੀਆਉ ਤੂ ਦਿਹੰਦ ਤੂ ਬਿਸੀਆਰ ਤੂ ਧਨੀ। ਪੁਨਾ- ਚਿਲਿਮਿਲਿ ਬਿਸੀਆਰ ਦੁਨੀਆ ਫਾਨੀ।

**ਬਿਸੁਆਸੁ** ਦੇ. ਨਿਸ੍ਚਾ, ਯਥਾ- ਜਤ ਕਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤਤ ਤੁਮ ਹੀ ਮੋਹਿ ਇਹੁ ਬਿਸੁਆਸੁ ਹੋਇ ਆਇਓ। ਸੰ. ਬਿਸ੍ਵਾਸ।

**ਬਿਸੂਰਿਆ** ਪੰ. ਸੋਗ, ਝੂਰਨੇ, ਜੈਸੇ- ਲਾਥੇ ਸਗਲ ਬਿਸੂਰਿਆ।

**ਬਿਸੂਰੇ** ਗੁ. ਖੇਦ, ਯਥਾ- ਅਨਦੁ ਭਇਆ ਸਭਿ ਮਿਟੇ ਵਿਸੂਰੇ। ਪੁਨਾ- ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੇ ਮਿਟੇ ਬਿਸੂਰੇ।

**ਬਿਸੇਖ** ਸੰ. ਭੇਦ, ਜੁਦਾਈ ; ਪ੍ਰਕਾਰ, ਤਰਹ ; ਬਜ਼ੁਰਗ੍ਰੀ ; ਤਿਲਕ, ਟਿੱਕਾ ; ਨਜਾਯ ਮਤ ਮੇ ਨਿਤਯ ਦ੍ਰਬਜਨ ਮੇ ਵਰਤਨੇ ਵਾਲਾ ਬਿਸੇਖ ਪਦਾਰਥ ; ਅਲੰਕਾਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਆ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ। ਬਢਾ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਕੁਛ ਨਿਰਨੇ ਨਹੀ।

**ਬਿਸੇਖਾ** ਦੇ. ਸਭੀ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਦਰਸ ਮਗਨ ਮਨੁ ਮੋਹਿਓ ਪੂਰਨ ਅਰਥ ਬਿਸੇਖਾ।

**ਬਿਸੇਰੋ** ਗੁ. ਬਿਸਾਰਿਆ, ਯਥਾ- ਦੇਵਨਹਾਰੁ ਦਾਤਾਰੁ ਬਿਸੇਰੋ।

**ਬਿਸੋਕ** ਸੰ. ਸੋਕ ਰਹਿਤ।

**ਬਿਹੰਗਮ** ਸੰ. ਪੰਖੀ ਤੁਲਜ ਸੰਗ੍ਰਹ ਰਹਤ, ਯਥਾ- ਰਹੈ ਬਿਹੰਗਮ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਈ।

**ਬਿਹੰਧੁ** ਗੁ. ਬਿਤਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬਿਹੰਧੁ।

**ਬਿਹਾਗ** ਦੇ. ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸਾਝ ਬਿਹਾਗ ਤਕਹਿ ਆਗਾਸੁ। ਰਾਗ ਬਿਸੇਖ।

**ਬਿਹਾਗੜਾ** ਦੇ. ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਰਾਗਨੀ ਹੈ, ਮਾਰੂ ਕਿਦਾਰਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਬਨੀ ਹੈ।

**ਬਿਹਾਝਹੁ** ਪੰ. ਖਰੀਦੋ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕਉ ਆਏ ਸੋਈ ਬਿਹਾਝਹੁ ਹਰਿ ਗੁਰ ਤੇ ਮਨਹਿ ਬਸੇਰਾ।

**ਬਿਹਾਰੀ** ਸੰ. ਖੇਲ ਹੇਤ ਫਿਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ, ਯਥਾ- ਸੀਤਲਾ ਤੇ ਰਖਿਆ ਬਿਹਾਰੀ।

**ਬਿਹਾਲ** ਗੁ. ਰੋਗੀ, ਯਥਾ- ਘਬੁ ਦਬੁ ਜਬ ਜਾਰੀਐ ਬਿਛੁਰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਹਾਲ। ਘਰ ਕਾ ਦ੍ਰਬ੍ਯ ਜਾਲਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੁਖੀ ਨਹੀ ਹੋਤੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਰੰਚਕ ਬਿਯੋਗ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬਡੇ ਦੁਖੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।

**ਬਿਹਾਲਿਆ** ਗੁ. ਦੁਖੀ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨੈਣ ਨ ਦੇਖਹਿ ਸਾਧ ਸਿ ਨੈਣ ਬਿਹਾਲਿਆ।

**ਬਿਹਾਵਥ** ਦੇ. ਬਿਤੀਤ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਧਰਣੀਧਰੁ ਤਿਆਗਿ ਨੀਚ ਕੁਲ ਸੇਵਹਿ ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬਿਹਾਵਥ।

**ਬਿਹਾਵੈ** ਦੇ. ਬੀਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਬਿਹਾਵੈ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਵਤ।

**ਬਿਕ** ਦੇ. ਬਜਯ ਹੋਯ ਚੁਕੀ, ਜੈਸੇ- ਗਊ ਬਿਕ ਚੁਕੀ।

**ਬਿਕਚ** ਸੰ. ਬੁਧ ਮਤ ਕੇ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਖਿਪਣਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਧ੍ਵਜਾ ਬਿਕਸਿਤ ; ਕੇਸਹੀਨ ; ਮਹਾ ਸ੍ਰਾਵਣੀ।

**ਬਿਕਟ** ਸੰ. ਬਿਸਫੋਟਕ, ਫੋੜਾ ; ਬਡਾ ; ਬਿਕ੍ਰਿਤ, ਮਲਨ ਹੂਆ ਤਥਾ ਰੋਗ ਵਾਲਾ ਭਯਾ ; ਸੁੰਦਰ ; ਦੰਤੁਰ, ਉਦੇ ਦਾਤੋਂ ਵਾਲਾ ਦਾਂਦੂ ਪ੍ਰਸਿਧ। ਦੇ. ਕਠਿਨ, ਯਥਾ- ਟਟਾ ਬਿਕਟ ਘਾਟ ਘਟ ਮਾਹੀ।

**ਬਿਕਰਦਾ** ਪੰ. ਬੇਚਦਾ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖੁ ਬਿਦਿਆ ਬਿਕ੍ਰਦਾ ਬਿਖੁ ਖਟੇ ਬਿਖੁ ਖਾਇ। ਸੰ. ਵਿਕ੍ਰੇਤਾ।

**ਬਿਕਰਾਲ** ਸੰ. ਭਯੰਕਰ, ਯਥਾ- ਢੇਰੀ ਢਾਹਹੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਿਕਰਾਲ।

**ਬਿਕਰਾਲ ਸਰੂਪੀ** ਸੰ. ਭਯੰਕਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਜਟਾ ਬਿਕਟ ਬਿਕਰਾਲ ਸਰੂਪੀ ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖਿਆ ਕਾਈ ਹੇ। ਸਿਰ ਪੈ ਜਟਾ ਔ ਬਿਕਟ, ਮੁਖ ਮੇ ਉਚੇ ਦਾਂਤ, ਇਨ ਸੇ ਭਯੰਕਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਾਲਾ, ਮਹਾਕਾਲ ਰੂਪ ਈਸ੍ਵਰ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੇਂ ਜਿਸ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ 'ਲਟ ਛੂਟੀ ਵਰਤੈ ਬਿਕਰਾਲ' ਪਾਠ ਸੇ ਬਰਨਨ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮੇਂ 'ਛੂਟੇ ਹੈਂ ਬਾਲ ਮਹਾ ਬਿਕਰਾਲ', ਐਸੇ ਉਸੀ ਕਾ ਕਥਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਇਨ ਪਾਠੋਂ ਮੇ ਬੀਭਤਸ ਰਸ ਕੇ ਦੇਵਤੇ, ਮਹਾਕਾਲ ਕਾ ਬਰਨਨ ਹੈ, ਮਾਯਾ ਕਾ ਨਹੀ ਯਹ ਸਭੀ ਗ੍ਯਾਨੀ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ।

**ਬਿਕਲੁ** ਸੰ. ਬਿਹ੍ਵਲ, ਬੇਹਾਲ ; ਬਿਰਲਾਪ ; ਬਯਾਕੁਲ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬਿਕਲੁ ਭਇਆ ਸੰਗਿ ਮਾਇਆ। ਕਲਾ ਹੀਨ।

**ਬਿਕਾਇ** ਦੇ. ਬਿਕੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰਾ ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਓ ਹੀਰਾ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ।

**ਬਿਕਾਨੋ** ਦੇ. ਬਿਕਿਆ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਬਚਨਿ ਬਿਕਾਨੋ ਹਟਿ ਹਾਟ। ਗੁਰੋ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਓਰ ਸੇ ਹਟ ਕੇ ਗੁਰੋ ਕੀ ਹਾਟ ਮੇ ਬਿਕਿਆ।

**ਬਿਕਾਰ** ਸੰ. ਸਾਂਖ੍ਯ ਮਤ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕਾ ਕਾਰਯ ; ਕਾਮਾਦਿ ਬਿਗਾੜ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ।

**ਬਿਖ ਸੋਰ** ਗੁ. ਬਿਕਸ੍ਵਰ ਖਿੜੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਰਾਚਿ ਰਹੇ ਬਨਿਤਾ ਬਿਨੋਦ ਕੁਸਮ ਰੰਗ ਬਿਖ ਸੋਰ। ਸੰ. ਬਿਕਸ੍ਵਰ।

**ਬਿਖ ਕਾਮ** ਵਾ. ਬਿਖ ਰੂਪ ਕਾਮ, ਜੈਸੇ- ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਖ ਕਾਮ।

**ਬਿਖਮ ਗੜ** ਵਾ. ਕਠਨ ਗੜ।

**ਬਿਖ ਜਾਲ** ਗੁ. ਬਿਖਯੋਂ ਕਾ ਜਾਲ, ਜੈਸੇ- ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਬਿਖ ਜਾਲ। ਵਾ ਬਿਖ ਸਮ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜਾਲ ਹੈ।

**ਬਿਖ ਰਸਹੁ** ਗੁ. ਬਿਖਯੋਂ ਕੇ ਸੁਖ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮਤਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਲਾਗਾ ਤਿਨ ਬਿਸਰੇ ਸਭਿ ਬਿਖ ਰਸਹੁ।

**ਬਿਖਈ** ਦੇ. ਬਿਖਯੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲਾ ਗ੍ਯਾਨ ; ਬਿਖਯੋਂ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਇੰਦ੍ਰਯ ; ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੇ ਭੋਗੋਂ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਓਹੁ ਬਿਖਈ ਓਸੁ ਰਾਮ ਕੋ ਰੰਗੁ। ਪੁਨਾ- ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਇਹੁ ਬਿਖਈ ਜੀਉ ਦੇਹੁ ਅਪੁਨਾ ਨਾਉ। ਸੰ. ਬਿਖਈ।

**ਬਿਖਮ** ਸੰ. ਨਾਸ ; ਊਚਾ ਨੀਚਾ ; ਦਾਰੁਣ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਿਖਮ ਥਾਨਹੁ ਜਿਨਿ ਰਖਿਆ ਤਿਸੁ ਤਿਲੁ ਨ ਵਿਸਾਰਿ। ਸੰਕਟ ; ਚਾਰੋ ਪਾਦੋਂ ਮੇ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਲਖਣ ਵਾਲਾ ਛੰਦ ; ਅਲੰਕਾਰ ਵਿਸੇਖ ; ਤੀਨ ਪਾਂਚ ਸਾਤ ਆਦਿ ਤੁਕੋ ਵਾਲੇ ਪਦ ਜਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇ ਗਾਥਾ ਹੈ, ਲੋਗੋਂ ਮੇ ਬਿਸਨ ਪਦੇ ਹੈ, ਅਸਲ ਮੇ ਵਹੁ ਬਿਖਮ ਪਦੇ ਹੈਂ।

**ਬਿਖਮ ਗਾਰ** ਵਾ. ਕਠਨ ਟੋਆ ਅਰਥਾਤ ਚਿਦ ਜੜ ਗਾਂਠ, ਯਥਾ- ਕੋਊ ਬਿਖਮ ਗਾਰ ਤੋਰੈ। ਅਨਾਤਮਾ ਮੈ ਆਤਮ ਕੀ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਚਿਦ ਜੜ ਕੀ ਗਾਂਠ ਹੈ ਤਿਸੇ ਤੋੜੇ।

**ਬਿਖੰਮ ਜਰੀ** ਗੁ. ਕਠਨ ਬ੍ਰਿਧਾਵਸਥਾ, ਯਥਾ- ਬਰਧਮਾਨ ਹੋਵਤ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਨਿਤ ਆਵਤ ਨਿਕਟਿ ਬਿਖੰਮ ਜਰੀ।

**ਬਿਖਮਤਾ** ਸੰ. ਕਠਨਾਈ, ਯਥਾ- ਨਾਮ ਬਿਹੂਣ ਬਿਖਮਤਾ ਨਾਨਕ ਬਹੰਤਿ ਜੋਨਿ ਬਾਸਰੋ ਰੈਣੀ। ਨਾਸਮਾਨਤਾ।

**ਬਿਖਯੰਤ** ਗੁ. ਬਿਖਯੀ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਬਸ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਿਖਯੰਤ ਜੀਵੰ ਵਸ੍ਯੰ ਕਰੋਤਿ ਨਿਰਤ੍ਯੰ ਕਰੋਤਿ ਜਥਾ ਮਰਕਟਹ।

**ਬਿਖਯਾ** ਗੁ. ਬਿਖ, ਯਥਾ- ਬਿਖਯਾ ਭਯੰਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੰ ਦ੍ਰੁਸਟਾਂ ਸਖਾ ਸ੍ਵਜਨਹ।

**ਬਿਖਰਿਓ** ਪੰ. ਪਸਰਿਓ, ਖਿੜਿਆ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਭਇਓ ਖਾਂਡੁ ਰੇਤੁ ਮਹਿ ਬਿਖਰਿਓ ਹਸਤੰੀ ਚੁਨਿਓ ਨ ਜਾਈ।

**ਬਿਖਲੀ** ਦੇ. ਸੂਦ੍ਰ ਜਾਤਿ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ; ਸੂਦ੍ਰ ਕੀ ਕਰੀ ਹੁਈ ਆਨ ਵਰਣੋ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ; ਧਰਮਹੀਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ; ਮਾ ਬਾਪ ਕੇ ਘਰ ਮੋ ਜਿਸ ਕੋ ਨਾ ਬਿਵਾਹੀ ਕੋ ਰਜ ਆਈ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਕਨਜਾ, ਯਥਾ- 'ਤੇ ਬਿਖਲੀ ਪਤਿ' ਕਰ ਈਹਾਂ ਧਰਮਹੀਨ ਪਤਨੀ ਕਾ ਸਾਧਕ ਲੇਨਾ। ਸੰ. ਵ੍ਰਿਖਲੀ।

**ਬਿਖਲੀ ਪਤਿ** ਦੇ. ਦੋਖ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਪਤਿ, ਧਰਮਹੀਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਦੁਰਮਤਿ ਮਦੁ ਜੋ ਪੀਵਤੇ ਬਿਖਲੀ ਪਤਿ ਕਮਲੀ। ਖੋਟੀ ਬੁਧਿ ਵਾਲੇ ਸਰਾਬ ਜੋ ਪੀਤੇ ਹੈ ਖੁਸੀ ਹੇਤ ਧਰਮਹੀਨ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਪਤਿ ਬਨ ਕੇ ਵਹੁ ਪੂਰੇ ਕਮਲੇ ਹੈ ; ਸੂਦ੍ਰੀ ਕਾ ਪਤਿ ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਠੋਂ ਮੇ ਨਿੰਦਾ ਹੇਤ, ਸੂਦ੍ਰੀ ਕੇ ਪਤਿ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀ, ਕਾਹੇ ਤੇ ਸੂਦ੍ਰੀ ਕੇ ਪਤਿ ਚਾਰੋਂ ਬਰਣੋਂ ਕੇ ਪੁਰਖ ਬਨ ਸਕੇ ਹੈਂ। ਸੰ. ਬ੍ਰਿਖਲੀ ਪਤਿ।

**ਬਿਖਲੀਆ** ਗੁ. ਬਿਕਾਰ ਰੂਪ ਬਿਖਯੋ ਵਾਲੀ ਹੈ ਮਾਯਾ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਛਲੀਆ ਬਿਕਾਰ ਬਿਖਲੀਆ।

**ਬਿਖੜਾ** ਦੇ. ਕਠਿਨ, ਯਥਾ- ਬਿਖੜਾ ਥਾਨੁ ਨ ਦਿਸੈ ਕੋਈ। ਪੁਨਾ- ਬਿਖੜੇ ਦਾਉ ਲੰਘਾਵੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ।

**ਬਿਖਾਈ** ਗੁ. ਦੇਖ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਨ ਆਪਨਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰਾ ਤਉ ਲਉ ਬੀਚੁ ਬਿਖਾਈ। ਬੀਚ, ਪੜਦਾ ਜਾਨ ਪੜਤਾ ਹੈ।

**ਬਿਖਾਦ** ਸੰ. ਜੜਤਾ ; ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਮੇ ਸਮਰਥ ਕੀ ਹੀਨਤਾਈ। ਦੇ. ਝਗੜਾ।

**ਬਿਖਾਦੀ** ਦੇ. ਝਗੜਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਓਇ ਬਿਖਾਦੀ ਦੋਖੀਆ ਤੇ ਗੁਰ ਤੇ ਹੂਟੇ।

**ਬਿਖਾਰੀ** ਗੁ. ਬਿਖਯੋਂ ਕੀ ਕਥਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਿਖਾਰੀ ਨਿਰਾਰੀ ਅਪਾਰੀ ਸਹਜਾਰੀ ਸਾਧਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਪੀਕੀ ਰੇ। ਬਿਖਯੋਂ ਕੀ ਕਥਾ ਸੇ ਜੁਦੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਹੈ।

**ਬਿਖਾੜਾ** ਗੁ. ਬਿਖੜਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਵਜੀ ਵਾਧਾਈ ਨਾਨਕ ਜਿਤਾ ਬਿਖਾੜਾ ਜੀਉ।

**ਬਿਖਿਆ** ਗੁ. ਸਬਦਾਦਿ ਬਿਖਯ, ਯਥਾ- ਸਾਥਿ ਨ ਚਾਲੈ ਬਿਨੁ ਭਜਨ ਬਿਖਿਆ ਸਗਲੀ ਛਾਰੁ। ਸਭੀ ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯ ਖਾਕ ਰੂਪ ਹੈਂ ਭਾਵ ਨਾਸੀ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਬਿਖਿਆ ਬਿਆਪਿਆ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰੁ। ਬਿਖਿਆ ਲੈ ਡੂਬੀ ਪਰਵਾਰੁ। ਵਿਖਯ ਲੇ ਡੂਬੇ ਹੈ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋ ਹੀ। ਬਚਨ ਹੈ- ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਭ੍ਰਿੰਗ ਪਤੰਗ ਕੁੰਚਰ ਏਕ ਦੋਖ ਬਿਨਾਸ। ਪੰਚ ਦੋਖ ਅਸਾਧ ਜਾ ਮਹਿ ਤਾ ਕੀ ਕੇਤਕ ਆਸ। ਪੁਨਾ- ਬਿਖਿਆ ਬਿਖੁ ਜਿਉ ਬਿਸਾਰਿ। ਭ੍ਰਿੰਗ ਪਤੰਗਾਦਿਕੋਂ ਸਮ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਿਖਯੋਂ ਕੋ ਬਿਖ ਵਤ ਤਜਾਗੋ। ਪੁਨਾ- ਬਿਖਿਆ ਮਹਿ ਕਿਨ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਪਾਈ। ਬਿਖ, ਯਥਾ- ਬਿਖਯਾ ਭਯੰਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੰ ਦ੍ਰੂਸਟਾਂ ਸਖਾ ਸ੍ਵਜਨਹ। ਬਿਖ ਨਾਮ ਜਾਪ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਸੰਕੇਤ- ਤਮਾਕੂ, ਜੈਸੇ ਗੱਠੇ ਕਾ ਨਾਮ ਰੁੱਪਾ, ਘ੍ਰਿਤ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਜਵਾ ਤੈਸੇ ਤਮਾਕੂ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਖਿਆ ਹੈ।

**ਬਿਖਿਆਸ** ਗੁ. ਬਿਖਯੋਂ ਕੀ ਆਸਾ ਵਾਲੇ ਅਥਵਾ ਬਿਖਜਾਤ ; ਵਾ ਬਿਖਯਾ ਸਕ੍ਰ, ਯਥਾ- ਜੇਤੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰੀ ਜਗਦੀਸਰਿ ਤੇ ਸਭਿ ਊਚ ਹਮ ਨੀਚ ਬਿਖਿਆਸ।

**ਬਿਖਿਆਤ** ਦੇ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਥਾ- ਨਾਗਰ ਜਨਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ।

**ਬਿਖਿਆਦਿ** ਗੁ. ਬਿਖਯੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਲਪਟਿ ਕਪਟਿ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬੇਧਿਆ ਮਿਥਿਆ ਬਿਖਿਆਦਿ। ਲੰਪਟ ਹੋ ਕੇ ਕਪਟੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਬਿਖਯੋ ਮੇ ਬੇਧਿਜਾ ਗਯਾ ਹੈ।

**ਬਿਖੁ** ਸੰ. ਜਲ ; ਕਮਲ ਕੇ ਫੂਲ ਮੇ ਸੂਖਮ ਤਾਰਾ ਕੇਸਰ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਕਮਲ ; ਬਸਤ ਨਾਭਿ ਬਿਖ, ਮਿਠਾ ਤੇਲੀਆ ; ਗਰਲ ਮਾਤ੍ਰ, ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯ, ਯਥਾ- ਲੋਭ ਲਹਰਿ ਸੁਆਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਕਰੰਗਿ ਲਗਾਵੈਗੋ। ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯ ਕਰੰਗ ਹੈ ਜਿਨ ਮੋ ਲੋਭੀ ਕੂਕਰ ਲਗੇ ਹੈ।

**ਬਿਖੁ ਕਾਮੀ** ਗੁ. ਬਿਖਯੋ ਕੀ ਇਛਾ, ਯਥਾ- ਏਕਾ ਓਟ ਤਜਉ ਬਿਖੁ ਕਾਮੀ।

**ਬਿਖੁ ਝੇਲਾ** ਪੰ. ਬਿਖ ਕਾ ਝਲ, ਬਿਖ ਕਾ ਸਘਨ ਬਨ, ਯਥਾ- ਆਗੈ ਬਿਮਲ ਨਦੀ ਅਗਨਿ ਬਿਖੁ ਝੇਲਾ। ਬਿਖਯੋਂ ਕਾ ਬਨ, ਜੈਸੇ- ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਖ ਝੇਲਾ। ਦੇ. ਮਾਰਵਾੜੀ। ਸਹਾਰ।

**ਬਿਖੁ ਤਿਆਸ** ਦੇ. ਬਿਖਯੋਂ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਬਿਖੁ ਤਿਆਸ ਨਿਵਾਰਿ।

**ਬਿਖੁ ਫਲੁ** ਵਾ. ਬਿਖ ਜੈਸਾ ਫਲ, ਯਥਾ- ਬਿਖੁ ਫਲੁ ਮੀਠਾ ਚਾਰਿ ਦਿਨ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਤਾਤਾ ਰਾਮ।

**ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ** ਵਾ. ਮਿ. ਬਿਖ ਸਮ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮ, ਯਥਾ- ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਉਮੈ ਬਿਖੁ ਫੈਲੁ।

**ਬਿਖੁ ਬੋਹਿਥਾ** ਵਾ. ਬਿਖਯੋ ਕਾ ਬੇੜਾ, ਯਥਾ- ਬਿਖੁ ਬੋਹਿਥਾ ਲਾਦਿਆ ਦੀਆ ਸਮੁੰਦ ਮੰਝਾਰਿ।

**ਬਿਖੁ ਭੂਲੇ** ਵਾ. ਬਿਖ੍ਯਾ ਮੋ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਉ ਵਿਸਾਰਹਿ ਬੇਦੁ ਸਮਾਲਹਿ ਬਿਖੁ ਭੂਲੇ ਲੇਖਾਰੀ।

**ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ** ਦੇ. ਬਿਖ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਮੇ, ਯਥਾ- ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਨਾ ਓਇ ਖਪਤੇ।

**ਬਿਖੁ ਮਾਰਿ** ਵਾ. ਬਿਖ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਕੋ ਮਾਰ ਕੇ ਪੂਰਨ ਕੋ ਪੂਰਨ ਸਮਝਾ ਹੈ।

**ਬਿਖੁ ਵਾਤੀ** ਗੁ. ਬਿਖਯੋਂ ਕੀ ਵਾਰਤਾ, ਯਥਾ- ਦੁਸਟੀ ਸਭਾ ਵਿਗੁਚੀਐ ਬਿਖੁ ਵਾਤੀ ਜੀਵਣ ਬਾਦਿ।

**ਬਿਖੁ** ਗੁ. ਬਿਖ ; ਬਿਸ੍ਹਾ।

**ਬਿਖੁਆ** ਗੁ. ਬਿਖਯ ਰੂਪ ਬਿਖ ਕੇ, ਯਥਾ- ਆਸਿ ਪਾਸਿ ਬਿਖੂਆ ਕੇ ਕੁੰਟਾ ਬੀਚਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈ ਭਾਈ ਰੇ। ਨਿਰ ਵਿਖਯ ਥਾਨ ਅਮ੍ਰਿਤ ਹੈ।

**ਬਿਖੇੜਾ** ਪੰ. ਝਗੜਾ।

**ਬਿਖੈ** ਦੇ. ਬੀਚ ; ਸਬਦਾਦਿ ਬਿਖਯੋ ਕਾ, ਯਥਾ- ਬਿਖੈ ਬਨੁ ਫੀਕਾ ਤਿਆਗਿ ਰੀ ਸਖੀਏ। ਸੰ. ਵਿਖਯ। ਗੁ. ਬਿਖ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਬਿਸੁ ਕੀ ਬਿਖੈ ਨਿਵਾਰਣੁ।

**ਬਿਖੈ ਬਾਚੁ** ਵਾ. ਵਿਖਯੋਂ ਸੇ ਬਚ ਕੇ ਹਰਿ ਮੇ ਰਚੋ, ਯਥਾ- ਬਿਖੈ ਬਾਚੁ ਹਰਿ ਰਾਚੁ ਸਮਝੁ ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ।

**ਬਿਖੈ ਰਾਜ ਤੇ** ਗੁ. ਬਿਖਯੋ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਤੇ, ਯਥਾ- ਬਿਖੈ ਰਾਜ ਤੇ ਅੰਧੁਲਾ ਭਾਰੀ।

**ਬਿਖੋਟਿ** ਦੇ. ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਖੋਟਾ ਜਨ, ਯਥਾ- ਏਕ ਬਸਤੁ ਕਾਰਨਿ ਬਿਖੋਟਿ ਗਵਾਵੈ।

**ਬਿਗਸਾਈ** ਦੇ. ਖਿੜ ਆਵੇ ਹੈ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਹੈ।

**ਬਿਗਸਾਂਤ** ਗੁ. ਖਿਲ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਚਿਤਿ ਚਿਤਵਉ ਚਰਣਾਰਬਿੰਦ ਊਧ ਕਵਲ ਬਿਗਸਾਂਤ।

**ਬਿਗਸਾਨੋ** ਦੇ. ਖਿੜਿਆ, ਯਥਾ-ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਨਾਨਕ ਬਿਗਸਾਨੋ।

**ਬਿਗਸਾਰੇ** ਗੁ. ਆਨੰਦ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਹੀ ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਮਨੁ ਬਿਗਸਾਰੇ।

**ਬਿਗਸਾਵਦੋ** ਪੰ. ਮੈ ਖਿੜ ਜਾਵਾ ਭਾਵ ਆਨੰਦ ਹੋ ਜਾਵਾ ਜਬ ਸੁਾਮੀ ਮੇਰੇ ਪੈ ਚਰਨ ਧਰੇ, ਯਥਾ- ਪਾਵ ਮਿਲਾਵੇ ਕੋਲਿ ਕਵਲ ਜਿਵੈ ਬਿਗਸਾਵਦੋ।

**ਬਿਗਸੀਤਾ** ਗੁ. ਬਿਕਸਤੇ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਸੰ. ਬਿਕਸਿਤ।

**ਬਿਗਸੀਧ੍ਰਿ** ਗੁ. ਖਿੜਤੀ ਹੈ ਬੁਧਿ ਤਤ੍ਵ ਗਯਾਨ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਿਗਸੀਧ੍ਰਿ ਬੁਧਾ ਕੁਸਲ ਥਾਨੰ।

**ਬਿਗਸੇ** ਦੇ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ- ਬਿਗਸੇ ਮੁਠੇ। ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਖੋਹੀਦੇ ਖੁਸ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਚੰਦ ਦੇਖਿ ਬਿਗਸਹਿ ਕਉਲਾਰ।

**ਬਿਗਸੇਰੋ** ਦੇ. ਖਿੜ ਆਵੇ, ਜੈਸੇ- ਊਧ ਕਵਲ ਬਿਗਸੇਰੋ।

**ਬਿਗਤੀ** ਦੇ. ਖੋਟੀ ਗਤਿ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖ ਮਰਹਿ ਮਰਿ ਬਿਗਤੀ ਜਾਹਿ।

**ਬਿਗੰਧ** ਪੰ. ਬੁਰੀ ਗੰਧ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਬਿਸ੍ਹਾ ਵਾ ਬਿਸ੍ਹਾ ਤੁਲਯ ਦੁਰਗੰਧ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ, ਯਥਾ- ਮਾਖੀ ਚੰਦਨੁ ਪਰਹਰੈ ਜਹ ਬਿਗੰਧ ਤਹ ਜਾਇ।

**ਬਿਗਰਾਨਾ** ਦੇ. ਬਿਗੜਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬੁ ਬਿੰਬ ਕਉ ਮਿਲੀ ਹੈ ਉਦਕ ਕੁੰਭੁ ਬਿਗਰਾਨਾ।

**ਬਿਗਰਿਓ** ਦੇ. ਬਿਗੜਤਾ, ਯਥਾ- ਸੰਤਨ ਸੰਗਿ ਕਬੀਰਾ ਬਿਗਰਿਓ। ਪੁਨਾ- ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ।

**ਬਿਗਰੀ** ਦੇ. ਬਿਗੜੀ, ਯਥਾ- ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਹਮ ਤੇ ਬਿਗਰੀ। ਗੁ. ਬਿਗਾਰ, ਯਥਾ- ਨੀਕੀ ਤੇਰੀ ਬਿਗਾਰੀ ਆਲੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉ।

**ਬਿਗੜ** ਪੰ. ਖਰਾਬ। ਗੁ. ਕੁਸ੍ਹੀ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਕਾ ਦੋਖੀ ਬਿਗੜ ਰੂਪੁ ਹੋਇ ਜਾਇ।

**ਬਿਗੜ ਰੂਪੁ** ਪੰ. ਕੁਸ੍ਹੀ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਕਾ ਦੋਖੀ ਬਿਗੜ ਰੂਪੁ ਹੋਇ ਜਾਇ।

**ਬਿਗਾਸਾ** ਗੁ. ਬਿਕਾਸ, ਆਨੰਦ ; ਆਨੰਦ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਬਿਗਾਸਾ।

**ਬਿਗਾਨਾ** ਪੰ. ਔਰ ਕਾ ਬਨਾ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਦੀਏ ਤਿਸੁ ਬੁਝੈ ਨ ਬਿਗਾਨਾ।

**ਬਿਗ੍ਯਾਪ੍ਰਿ** ਸੰ. ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਸਰਣਿ ਸੁਆਮੀ ਬਿਗ੍ਯਾਪ੍ਰਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਨਰਹਰਹ।

**ਬਿਗਾਰੀ** ਗੁ. ਵੇਗਾਰ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਬਿਗਾਰੀ ਕੈ ਸਿਰਿ ਦੀਜਹਿ ਦਾਮ।

**ਬਿਗੁਚੀਏ** ਪੰ. ਖਰਾਬ ਹੋਈਤਾ ਹੈ ਵਿਯੋਗ ਸੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਭਰਮਿ ਵਿਗੁਚੀਐ ਭਾਈ ਘਟਿ ਘਟਿ ਦੇਉ ਅਲਖੁ।

**ਬਿਗੁਤਾ** ਦੇ. ਖਰਾਬ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਾਇਆ ਕੇ ਲੀਨੇ ਇਆ ਬਿਧਿ ਜਗਤੁ ਬਿਗੁਤਾ। ਪੁਨਾ- ਆਇ ਵਿਗੁਤਾ ਜਗੁ ਜਮ ਪੰਥੁ।

**ਬਿਘਨੁ** ਦੇ. ਬਨਤੇ ਕਾਮ ਮੇ ਰੋਕ ਪਾਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਪਾਦਿਕ, ਯਥਾ- ਤਾ ਕਉ ਬਿਘਨੁ ਨ ਕੋਊ ਲਾਗੈ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਿ ਅਪੁਨੈ ਰਾਖੇ।

**ਬਿਘਿਆੜੀ** ਗੁ. ਭੇੜੀਆਂ, ਯਥਾ- ਦਸ ਬਿਘਿਆੜੀ ਲਈ ਨਿਵਾਰਿ। ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪ ਬਘਿਆੜੀਆਂ। ਸੰ. ਬ੍ਰਿਕੀ।

**ਬਿਚਖਣਿ** ਸੰ. ਚਤੁਰ, ਯਥਾ- ਸੁੰਦਰਿ ਸਾਇ ਸਰੂਪ ਬਿਚਖਣਿ ਕਹੀਐ ਸਾ ਸਿਆਣੀ।

**ਬਿਚਖਨ** ਦੇ. ਚਤਰ, ਪੰਡਿਤ। ਸੰ. ਬਿਚਖ੍ਯਣ।

**ਬਿਚਰਿ ਬਿਚਰਿ** ਵਾ. ਸੁੱਧ ਬੁੱਧੀ ਸੇ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰ, ਯਥਾ- ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਸਭ ਜਗ ਮਹਿ ਨਿਰਮਲ ਬਿਚਰਿ ਬਿਚਰਿ ਰਸੁ ਪੀਜੈ।

**ਬਿਚਰੈ** ਗੁ. ਰਮਣ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲੇ ਅਨਦਿਨੁ ਬਿਬੇਕ ਬੁਧਿ ਬਿਚਰੈ। ਉਚਰੇ, ਯਥਾ- ਸਾਸਤ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਚਾਰਿ ਮੁਖਾਗਰ ਬਿਚਰੇ।

**ਬਿਚਾਰਾ** ਦੇ. ਬੇਇਲਾਜ, ਯਥਾ- ਜੰਤੁ ਬਿਚਾਰਾ ਕਿਆ ਕਰੈ ਚਲੇ ਬਜਾਵਣਹਾਰ। ਬਿਚਾਰ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਬੋਲੇ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰਾ।

**ਬਿਚਿਤਿ** ਗੁ. ਬੀਚ ਚਿਤ ਕੇ ਉਤਸਾਹ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਬਾਣੀ ਸਾਧੂ ਜਨ ਜਪਹਿ ਕਰਿ ਬਿਚਿਤਿ ਚਾਓ। ਵਾ ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਭਾਵ ਅਦਭੁਤ ਉਤਸਾਹ।

**ਬਿਛੋਹੁ** ਪੰ. ਬਿਯੋਗ, ਯਥਾ- ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹੁ।

**ਬਿਜ** ਗੁ. ਬਜਰ ਵਤ ਕਠਨ ਭਾਵ ਪੱਕੇ, ਯਥਾ- ਹਟ ਪਟਣ ਬਿਜ ਮੰਦਰ ਭੰਨੈ ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਘਰਿ ਆਵੈ। ਦੇ. ਬਿਜਲੀ।

**ਬਿਜ ਮੰਦਰ** ਵਾ. ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਚੂਨੇ ਸੇ ਬਨੇ ਮੰਦਰ, ਯਥਾ- ਹਟ ਪਟਣ ਬਿਜ ਮੰਦਰ ਭੰਨੈ ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਘਰਿ ਆਵੈ।

**ਬਿਜਉਰੀਆਂ** ਦੇ. ਖੱਟੇ ਕੇ ਫਲ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ।

**ਬਿੰਜਨ** ਦੇ. ਦਾਲ ਤਰਕਾਰੀ, ਯਥਾ- ਗਿਆਨ ਅੰਜਨ ਨਾਮ ਬਿੰਜਨ ਭਏ ਸਗਲ ਸੀਗਾਰਾ। ਸੰ. ਬਜੰਜਨ।

**ਬਿਜੋਗ** ਦੇ. ਬਿਛੋੜਾ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਕੇ ਨਿੰਦਕ ਕਉ ਸਦਾ ਬਿਜੋਗ।

**ਬਿਟੰਗਾ** ਗੁ. ਬਿਨਾ ਤਲੇ ਟੰਗਾ ਲਗਾਏ ਕਪਾਲੀ ਆਸਨ ਕਰ, ਯਥਾ- ਹਠਿ ਨਿਗ੍ਰਹਿ ਅਤਿ ਰਹਤ ਬਿਟੰਗਾ।

**ਬਿਟਪ** ਸੰ. ਬ੍ਰਿਖੁ।

**ਬਿਟਵਹਿ** ਦੇ. ਪੁ. ਬੇਟੇ ਨੁ, ਯਥਾ- ਬਿਟਵਹਿ ਰਾਮ ਰਮਊਆ ਲਾਵਾ।

**ਬਿਟਾਰਿਓ** ਪੰ. ਬਿਗੜਿਆ, ਜੁਠਾ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲੇ ਦੂਧੁ ਬਿਟਾਰਿਓ ਬਛਰੈ ਬੀਠਲੁ ਭੈਲਾ ਕਾਇ ਕਰਉ।

**ਬਿਡੰਬ** ਸੰ. ਠੱਗੀ।

**ਬਿੰਡਾ** ਪੰ. ਝੀਂਗਰ, ਟੀਡ।

**ਬਿਤਰਹੁ** ਗੁ. ਬਿਸਤਾਰੋ ; ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਤਰੋ, ਯਥਾ- ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜੁ ਅਰਜੁਨੁ ਗੁਰੂ ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਲਗਿ ਬਿਤਰਹੁ।

**ਬਿਤਰੇ** ਗੁ. ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਾਂ।

**ਬਿਤਾਲ** ਪੰ. ਖੋਟੇ ਕਰਮ, ਯਥਾ- ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਮਿਟੇ ਬਿਤਾਲ।

**ਬਿਥਪਹਿ** ਗੁ. ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਥਾਪ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਤਿ ਨਰ ਦੁਲੀਚੈ ਬਹਹਿ ਤਿ ਨਰ ਉਥਪਿ ਬਿਥਪਹਿ।

**ਬਿਥਾਰ** ਪੰ. ਬਿਸ੍ਤਾਰ।

**ਬਿਥਿ** ਪੰ. ਫਰਕ, ਯਥਾ- ਧਾਵਤੁ ਧਾਇ ਧਾਵਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਾਇਆ ਲਖ ਕੋਸਨ ਕਉ ਬਿਥਿ ਦੀਜੈ।

**ਬਿੰਦ** ਦੇ. ਬੀਰਜ, ਯਥਾ- ਬਿੰਦੁ ਰਾਖਿ ਜੌ ਤਰੀਐ ਭਾਈ। ਪੁਨਾ- ਜਤਨ ਕਰੈ ਬਿੰਦੁ ਕਿਵੈ ਨ ਰਹਾਈ। ਪੁਨਾ- ਬਿੰਦੁ ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਾਖਦੇ ਸੇ ਜਤੀ ਕਹਾਵਹਿ। ਥੋੜਾ, ਯਥਾ- ਬਿੰਦ ਬਿੰਦ ਚੁਖ ਚੁਖ ਹੋਇ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਬਿਨੁ ਘੜੀ ਨ ਜੀਵਣਾ ਵਿਸਰੇ ਸਰੈ ਨ ਬਿੰਦ।

**ਬਿੰਦਕ** ਪੰ. ਰੰਚਕ, ਯਥਾ- ਬਿੰਦਕ ਗਾਲ੍ਹਿ ਸੁਣੀ ਸਚੇ ਤਿਸੁ ਧਣੀ। ਪੁਨਾ- ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲੁ ਬਿੰਦਕ ਨਦਰਿ ਝਾਕੁ।

**ਬਿਦਯੁਤ** ਸੰ. ਬਿਜਲੀ ਇਸੀ ਕਾ ਭਾਖਾ ਬਿੱਜ ਬਨਾ ਹੈ।

**ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ** ਦੇ. ਜਿਸ ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜੀ ਨੇ ਲੀਲਾ ਕਰੀ ਵਹੁ ਬਨ, ਯਥਾ- ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ ਮਨ ਹਰਨ ਮਨੋਹਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਚਰਾਵਤ ਗਾਊ ਰੇ। ਪੁਨਾ- ਧਨਿ ਧਨਿ ਬਨ ਖੰਡ ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨਾ। ਸੰ. ਬਿੰਦਾਬਨ।

**ਬਿਦਰਿਓ** ਗੁ. ਬਿਦਾਰਿਆ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕੀ ਪੈਜ ਜਿਨਿ ਰਾਖੀ ਹਰਨਾਖਸੁ ਨਖ ਬਿਦਰਿਓ।

**ਬਿਦਾਇ** ਫਾ. ਆਰੰਭ, ਯਥਾ- ਜਬ ਅਜਰਾਈਲੁ ਬਸਤਨੀ ਤਬ ਚਿ ਕਾਰੇ ਬਿਦਾਇ। ਜਬ ਅਜਰਾਈਲ ਪਕੜੇਗਾ ਤਬ ਕਿਸ ਕਾਮ ਆਵੇਂਗਾ ਤੇਰੇ ਕਾਮੋਂ ਕੇ ਆਰੰਭ।

**ਬਿਦਾਰਣ** ਸੰ. ਮਾਰਣ ; ਯੁਧ ; ਕਨੇਰ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ; ਭੇਦਨ, ਦੂਰ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਬਿਦਾਰਣ ਕਦੇ ਨ ਚਿਤੋ। ਦੂਰ ਨਹੀ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਕਬੀ ਭੀ ਚਿਤ ਸੇ।

**ਬਿਦਾਰੀ** ਸੰ. ਕੰਦ ਬਿਸੇਖ। ਦੇ. ਨਾਸ ਕਰੀ, ਯਥਾ- ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਰੋਗ ਬਿਦਾਰੀ।

**ਬਿਦੁਅੰਸੀ** ਗੁ. ਵਿਦਯਾਵਾਨ, ਵਿਦ੍ਵਾਨ, ਯਥਾ- ਬਿਦਿਆ ਮਹਿ ਬਿਦੁਅੰਸੀ ਰਚਿਆ ਨੈਨ ਦੇਖਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਹਿ। ਵਿਦਯਾ ਮੇਂ ਜੈਸੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਕਹੇ ਹੈ। ਸੰ. ਵਿਦ੍ਵਾਂਸ:। ਬਹੁ ਬਚਨ ਮੇ ਰੂਪ ਹੈ।

**ਬਿੰਦੇ** ਸੰ. ਜਾਨੇ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦੇ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਕਹੀਐ। ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨੇ।

**ਬਿਧੂੰ** ਗੁ. ਬਿਧਾ ਗਯਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਚਰਣਾਰਬਿੰਦ ਮਨ ਬਿਧੂੰ। ਸਿਧੂੰ ਸਰਬ ਕੁਸਲਣਹ। ਜਿਸ ਕਾ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਚਰਣੋ ਮੇ ਮਨ ਬੇਧਾ ਗਯਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਸਭ ਆਨੰਦ ਸਿੱਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।

**ਬਿਧ ਬਿਧਾਨ** ਗੁ. ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾਨੁਸਾਰ ਰਚਨਾ।

**ਬਿਧਵਾ** ਸੰ. ਪਤੀਹੀਨ ਇਸਤ੍ਰੀ, 'ਧਵ' ਪਤਿ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਤਨੁ ਬਿਧਵਾ ਪਰ ਕਉ ਦੇਈ।

**ਬਿਧਵਾਰਿ** ਗੁ. ਮਿਲੀ ਹੁਈ ਹੈ, ਬਿਧ ਗਈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਾਂਚ ਨਾਰਦ ਕੈ ਸੰਗਿ ਬਿਧਵਾਰਿ। ਪਾਂਚ ਇੰਦ੍ਰੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰਤਾ ਮਨ ਕੇ ਸਾਥ ਬੰਧੇ ਹੂਏ ਹੈ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈ।

**ਬਿਧਾਸਾ** ਦੇ. ਨਾਸ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਹਰਣਾਖਸੁ ਲੇ ਨਖਹੁ ਬਿਧਾਸਾ। ਸੰ. ਬਿਧ੍ਵੰਸਿਤ।

**ਬਿਧਾਤਾ** ਸੰ. ਬ੍ਰਹਮਾ ; ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ; ਕਾਮ ; ਮਦਿਰਾ ; ਭ੍ਰਿਗੁ ਮੁਨਿ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਿਸੇਖ ; ਬਿਧਾਨ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਓਹੁ ਬਿਧਾਤਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਦੇਇ।

**ਬਿਧਾਤੀ** ਦੇ. ਬਿਧਾਤੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਸੇਵਹੁ ਸਤਿ ਨਿਰੰਜਨੋ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤੀ।

**ਬਿਧਾਤੈ** ਦੇ. ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ, ਯਥਾ- ਬਧੋਹੁ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਤਾਂ ਤੂ ਸੋਹਿਆ। ਬਿਧਾਤਾ ਇਸ ਨਾਮ ਕਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਂਧਿਓ ਸੇਤੁ ਬਿਧਾਤੈ।

**ਬਿਧਿ** ਸੰ. ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ, ਯਥਾ- ਬਹੁ ਰੰਗ ਮਾਇਆ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪੇਖੀ। ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ, ਯਥਾ- ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਪਾਵਉ ਪ੍ਰਾਨਪਤੀ।

**ਬਿਧਿ** ਸੰ. ਬ੍ਰਹਮਾ, ਯਥਾ- ਬੰਛਤ ਸਿਧਿ ਕਉ ਬਿਧਿ ਮਿਲਾਯਉ। ਭਾਗਜ ; ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕੀ ਹੇਤੁ ਪ੍ਰੇਰਣਾ, ਸੋ ਮੀਮਾਸਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਕਹੀ ਹੈ- ੧. ਏਕ ਨਿਯਮ ਬਿਧਿ ੨. ਦੂਜੀ ਪਰਿ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬਿਧਿ ੩. ਤੀਜੀ ਅਪੂਰਬ ਬਿਧਿ, ਦੋ ਪਖੋਂ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਾ ਏਕ ਪਖ ਮੇ ਨਿਯਮ ਕਰਨਾ ਨਿਯਮ ਬਿਧਿ ਹੈ ; ਅਨੇਕੋਂ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਾ ਕਈਯੋਂ ਮੇ ਬਿਧਾਨ ਪਰਿ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬਿਧਿ ਹੈ ; ਅਤ੍ਯੰਤ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਕਾ ਬਿਧਾਨ ਅਪੂਰਬ ਬਿਧਿ ਹੈ ; ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਾ ਬੋਧਕ ਵਾਕ੍ਯ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ। ਅਨ ਰੁਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ। ਬਿਸਨੁ ; ਕਰਮ ; ਹਾਥੀ ਕੇ ਖਾਣੇ ਕਾ ਅੰਨ ; ਵੈਦ੍ਯ ; ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਵਸਤੁ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਕ ਬ੍ਯਾਕਰਣ ਕਾ ਸੂਤ੍ਰ, ਸੰ. ਵਿਧਿ। ਦਸਾ, ਯਥਾ- ਜੋ ਹਮਰੀ ਬਿਧਿ ਹੋਤੀ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ ਸਾ ਬਿਧਿ ਤੁਮ ਹਰਿ ਜਾਣਹੁ ਆਪੇ।

**ਬਿਧਿ ਹੋਤੀ** ਗੁ. ਦਸਾ ਹੋਤੀ ਥੀ, ਯਥਾ- ਜੋ ਹਮਰੀ ਬਿਧਿ ਹੋਤੀ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ ਸਾ ਬਿਧਿ ਤੁਮ ਹਰਿ ਜਾਣਹੁ ਆਪੇ। ਜੋ ਹਮਾਰੀ ਦਸਾ ਹੋਤੀ ਥੀ।

**ਬਿਧਿ ਨਿਖੇਧ** ਸੰ. ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਕਾਮੋਂ ਮੇ ਲਗਾਨੇ ਔ ਹਟਾਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ।

**ਬਿਧੀ** ਗੁ. ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਹੋਇ ਦਾਸ ਦਾਸੀ ਤਜਿ ਉਦਾਸੀ ਬਹੁੜਿ ਬਿਧੀ ਨ ਧਾਵਾ।

**ਬਿਧੁ** ਸੰ. ਚੰਦ, ਜੈਸੇ- ਬਿਧੁ ਬਦਨੀ ਬਹੁ ਭਾਤ ਸਵਾਰੀ।

**ਬਿਧੁੰਸਿ** ਦੇ. ਮਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਕਾਲੁ ਬਿਧੁੰਸਿ ਮਨਸਾ ਮਨਿ ਮਾਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ।

**ਬਿਧੇ ਹਾਂ** ਗੁ. ਬੇਧੇ ਹੈਂ, ਮਿਲੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਉਆ ਰਸ ਜੋ ਬਿਧੇ ਹਾਂ।

**ਬਿਨਉ** ਦੇ. ਬੇਨਤੀ, ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਵਾਕ੍ਯ, ਯਥਾ- ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ਬਿਨਉ ਮੋਹਿ ਸਾਰਿਆ। ਪੁਨਾ- ਇਕ ਬਿਨਉ ਕਰਉ ਗੁਰ ਪਿਆਰੇ। ਪੁਨਾ- ਬਿਨਉ ਸੁਨਹੁ ਤੁਮ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਗੁਪਾਲ। ਸੰ. ਬਿਨਯ।

**ਬਿਨਸਿ** ਪੰ. ਨਾਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੋ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ।

**ਬਿਨਸਿ ਬਿਨਾਸਾ** ਵਾ. ਨਾਸ ਕਰੋ ਇਹ ਤੇਰਾ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ; ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਾਚੀ ਮਟੁਕੀ ਬਿਨਸਿ ਬਿਨਾਸਾ।

**ਬਿਨਸਿ ਬਿਨਾਸੀ** ਵਾ. ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਵਿਣਸਣਾ ਸਭ ਬਿਨਸਿ ਬਿਨਾਸੀ।

**ਬਿਨਠੀ** ਗੁ. ਬਿਨਸੀ, ਯਥਾ- ਡਾਹਪਣਿ ਤਨਿ ਸੁਖੁ ਨਹੀ ਬਿਨੁ ਡਰ ਬਿਣਠੀ ਡਾਰ। ਪੁਨਾ- ਬਿਨਠੀ ਦੁਰਮਤਿ ਦੁਰਤੁ ਸੋਇ ਕੂੜਾਵੀਆ। ਪੁਨਾ- ਸਹਜ ਸੁਖ ਆਨੰਦ ਘਨੇਰੇ ਹਉਮੈ ਬਿਨਠੀ ਗਾਠੇ। ਨਾਸ ਹੁਈ ਚਿਦਜੜ ਗ੍ਰੰਥੀ।

**ਬਿਨਠੀ ਡਾਰ** ਵਾ. ਨਾਸ ਹੋਈ ਹੈ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਪੰਕਤੀ, ਜੈਸੇ- ਬਿਨ ਡਰ ਬਿਨਠੀ ਡਾਰ।

**ਬਿਨਤਾਸੁਤ** ਸੰ. ਗਰੜ।

**ਬਿਨਤਿ** ਗੁ. ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੂੰ, ਯਥਾ- ਬਿਨਤਿ ਕਰਉ ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਨਹੁ ਜੇ ਠਾਕੁਰ ਭਾਵੈ। ਭਾਟ ਕਵਿ।

**ਬਿਨਵਤਾ** ਗੁ. ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਚਰਣ ਲਾਗਿ ਹਮ ਬਿਨਵਤਾ।

**ਬਿਨਵੰਤਿ** ਗੁ. ਨਮਸਕਾਰ ਸਹਤ ਨਮ੍ਰ ਹੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਬਿਨਵੇ ਕਾ ਮੂਲ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰ ਚਰਣ ਲਾਗੇ। ਸੰ. ਬਿਨਮਤਿ।

**ਬਿਨਵੈ** ਗੁ. ਕਹਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ ਤਿਸੈ ਸਰੇਵਹੁ ਜਾ ਕੇ ਜੀਅ ਪਰਾਣਾ। ਸੰ. ਬਿਨਮਤਿ।

**ਬਿਨਾ** ਸੰ. ਬਿਦੂਨ, ਯਥਾ- ਗਛੇਣ ਨੈਣ ਭਾਰੇਣ ਨਾਨਕ ਬਿਨਾ ਸਾਧੂ ਨ ਸਿਧ੍ਰਤੇ।

**ਬਿਨਾਸ** ਸੰ. ਨਾਸ, ਯਥਾ- ਪਲ ਭੀਤਰਿ ਤਾ ਕਾ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸ। ਬਿਨਾਸ ਹਰ ਚੀਜ ਕਾ ਜਹਾਂ ਸੇ ਵਸਤੁ ਉਪਜਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਮੇਂ ਰਹਤੀ ਹੈ ਉਸੀ ਉਪਾਦਾਨ ਮੇਂ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਬਚਨ ਭੀ ਹੈ- ਜਿਹ ਤੇ ਉਪਜਿਓ ਨਾਨਕਾ ਲੀਨ ਤਾਹਿ ਮੈ ਮਾਨੁ।

**ਬਿਨਾਸਨੰ** ਸੰ. ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਵਿਰਤਿ ਮਾਰਗੰ ਵਰਤੰਤਿ ਬਿਨਾਸਨੰ। ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਵਰਤਨਾ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

**ਬਿਨਾਸਿਓ** ਗੁ. ਅਗ੍ਯਾਨ ਅੰਧੇਰਾ ਦੂਰ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰਾ ਬਿਨਸਿ ਬਿਨਾਸਿਓ।

**ਬਿਨਾਸੀ** ਸੰ. ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਅੰਡ ਬਿਨਾਸੀ ਜੇਰ ਬਿਨਾਸੀ ਉਤਭੁਜ ਸੇਤ ਬਿਨਾਧਾ।

**ਬਿਨਾਹਾ** ਗੁ. ਬਿਨਾਸ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਜਿਨਹਿ ਉਪਾਹਾ ਤਿਨਹਿ ਬਿਨਾਹਾ।

**ਬਿੰਨਿ ਦੁਗਣ** ਗੁ. ਬਿਨਾ ਦੁਐਤ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਬਿੰਨਿ ਦੁਗਣ ਜੁ ਤਉ ਰਹੈ।

**ਬਿਨੁ** ਪੰ. ਬਿਨ, ਯਥਾ- ਡਾਹਪਣਿ ਤਨਿ ਸੁਖੁ ਨਹੀ ਬਿਨੁ ਡਰ ਬਿਣਠੀ ਡਾਰ।

**ਬਿਨੁ** ਦੇ. ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਭਜਨ ਜੇਤੇ ਕਾਮ ਕਰੀਅਹਿ ਤੇਤੇ ਬਿਰਥੇ ਜਾਂਹਿ। ਹਰਿ ਭਜਨ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ ਜੇਤੇ ਤਪਾਦਿ ਕਾਮ ਕਰੀਤੇ ਹੈਂ ਬਰਥ ਹੈਂ। ਪੁਨਾ- ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਗਥੁ ਗਇਆ ਗਵਾਏ। ਗਠੜੀ।

**ਬਿਨੁ ਨੈਨਾ** ਵਾ. ਪ੍ਰਸਿਧ ਨੇਤ੍ਰਾ ਸੇ ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਨਿਜ ਘਰਿ ਜਾਇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਪੀਆ ਬਿਨੁ ਨੈਨਾ ਜਗਤੁ ਨਹਾਰੇ।

**ਬਿਨੁ ਪਾਣੀ** ਵਾ. ਜਲ ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਡੂਬਿ ਮੁਏ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀ।

**ਬਿਨੁ ਬਕਨੇ** ਵਾ. ਬਿਨਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਖ੍ਯਾ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਬਕਨੇ ਬਿਨੁ ਕਹਨ ਕਹਾਵਨ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨੈ।

**ਬਿਨੈ** ਦੇ. ਬੇਨਤੀ ; ਸਿਖ੍ਯਾ ; ਨਮਸਕਾਰ ; ਕਰਤਾ ਮੋ ; ਬਿਨਯ ਯੁਕ੍ਤ ; ਖਿਪ੍ਤ, ਫੈਂਕਾ ਹੂਆ ; ਜਿਤੇਂਦ੍ਰਿਯ ; ਅਧੀਨ, ਬਾਣੀ ਮੋ ਥਿਤ। ਸੰ. ਬਿਨਯ।

**ਬਿਨੋਦ** ਸੰ. ਕੌਤੁਕ ; ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਕ੍ਰੀੜਾ, ਯਥਾ- ਬਾਲ ਬਿਨੋਦ ਚਿੰਦ ਰਸ ਲਾਗਾ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਮੋਹਿ ਬਿਆਪੈ।

**ਬਿਨੋਦੀ** ਸੰ. ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਈਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਕਮਲਾਕੰਤ ਕਰਹਿ ਕੰਤੂਹਲ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਨਿਹਸੰਗਾ। ਕੌਤਕੀ ਪੁਰਖ।

**ਬਿਪ** ਦੇ. ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੈਸੇ- ਬਿਪ ਸੁਦਾਮਾ ਦਾਲਦੀ। ਸੰ. ਬਿਪ੍ਰ। ਗੁ. ਬਿਪੱਤੀ, ਦੁੱਖ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਕਉ ਬਿਪੁ ਨ ਕੋਊ ਭਾਖੈ। ਜਿਸ ਪੈ ਹੇ ਹਰੇ ਆਪ ਕੀ ਦਯਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਬਿਪ ਦਾਨ ਹੀ ਭਾਖੇ (ਭੱਖੇ) ਅਰਥਾਤ ਖਾਵੇ, ਵਾ ਉਸ ਕੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਬਿਪਦਾ ਪੜੀ ਨਹੀ ਕਹ ਸਕੇ। ਸੰ. ਬਿਪੱਤਿ।

**ਬਿਪਤਿ** ਸੰ. ਬਿਪਦਾ, ਨਿਰਧਨਪਨਾ, ਯਥਾ- ਬਿਪਤਿ ਤਹਾ ਜਹਾ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਨਾਹੀ।

**ਬਿਪਦ** ਸੰ. ਬਿਪਦਾ, ਜੈਸੇ- ਮੇਰੀ ਹਰਹੁ ਬਿਪਦ ਜਨ ਕਰੋ ਨ ਬਿਲਾਬਾ।

**ਬਿਪਰਜੇ** ਦੇ. ਉਲਟਾ, ਜੈਸੇ ਰੱਜੁ ਮੇ ਸਰਪ ਭਾਨ ਬਿਪਰਜੇ ਗ੍ਯਾਨ ਹੈ।

**ਬਿਪਰੀਤ ਬੁਧੂੰ** ਗੁ. ਉਲਟੀ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਬਿਪਰੀਤ ਬੁਧੂੰ ਮਾਰਤ ਲੋਕਹ ਨਾਨਕ ਚਿਰੰਕਾਲ ਦੁਖ ਭੋਗਤੇ।

**ਬਿਪਰੀਤਿ** ਸੰ. ਉਲਟਾ ਗ੍ਯਾਨ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਸਾਕਤ ਕੀ ਪੂਜਾ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹੀ ਬਿਪਰੀਤਿ।

**ਬਿਪਲ** ਸੰ. ਬਹੁਤੇ, ਯਥਾ- ਬਿਪਲ ਬਸਤ੍ਰ ਕੇਤੇ ਹੈ ਪਹਿਰੇ ਕਿਆ ਬਨ ਮਧੇ ਬਾਸਾ। ਅਗਾਧ ; ਅਥਾਹ ; ਸੁਮੇਰੁ ਪਰਬਤ ; ਹਿਮਾਲਯ ਪਰਬਤ।

**ਬਿਪਾਕ** ਸੰ. ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ; ਫਲ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਬਿੰਬ** ਸੰ. ਜਲਾਦਿਕੋਂ ਮੇ ਜਿਨ ਕੀ ਛਾਯਾ ਪੜੇ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬੁ ਬਿੰਬ ਕਉ ਮਿਲੀ ਹੈ ਉਦਕ ਕੁੰਭੁ ਬਿਗਰਾਨਾ। ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਜਲ ਪਾਤ੍ਰ ਕੇ ਫੂਟੇ ਅਪਨੇ ਬਿੰਬ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇ ਮਿਲ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਗੁ. ਜਲ, ਯਥਾ- ਬਿੰਬ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਕਪਰੇ ਧੋਈ। ਪੁਨਾ- ਸਾਹਿਬ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਸਚ ਕੀ ਬਾਤਾ ਜਿਨਿ ਬਿੰਬ ਕਾ ਕੋਟੁ ਉਸਾਰਿਆ। ਬੀਰਯ ਰੂਪ ਜਲ ਕਾ ਗੜ ਰੂਪ ਦੇਹ ਉਸਾਰਿਆ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਅਗਨਿ ਬਿੰਬ ਪਵਣੈ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੀਨਿ ਨਾਮ ਕੇ ਦਾਸਾ। ਬਨਾਵਟ ਹੈ। ਜਲ ਕੇ ਬੁਦਬੁਦੇ, ਪੇਟ ਕੀ ਅਗਨਿ ਭੀਤਰ ਉਪਜੇ, ਯਥਾ- ਅਗਨਿ ਬਿੰਬ ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਨਿਪਜੇ ਕਾਹੇ ਕੰਮਿ ਉਪਾਏ। ਕੰਦੂਰੀ ਕਾ ਫਲ ; ਕਮੰਡਲੁ ; ਸੂਰਯਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਮੰਡਲ।

**ਬਿਬ** ਦੇ. ਦੋਨੋ ਕਾ, ਜੈਸੇ- ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਿਛੁ ਨਾਹਿ।

**ਬਿੰਬ ਕਾ ਕੋਟੁ** ਗੁ. ਜਲਾਦਿ ਤਵ੍ਵੋਂ ਕੀ ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਸਾਹਿਬ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਸਚ ਕੀ ਬਾਤਾ ਜਿਨਿ ਬਿੰਬ ਕਾ ਕੋਟੁ ਉਸਾਰਿਆ।

**ਬਿਬਹਿ** ਦੇ. ਦੂਸਰਾ, ਯਥਾ- ਰੇ ਚਿਤ ਚੇਤਸਿ ਕੀ ਨ ਦਯਾਲ ਦਮੋਦਰ ਬਿਬਹਿ ਨ ਜਾਨਸਿ ਕੋਈ।

**ਬਿਬਲੁ ਝਾਗਿ** ਗੁ. ਨਿਰਮਲ ਦੇਖ, ਯਥਾ- ਬਿਬਲੁ ਝਾਗਿ ਸਹਜਿ ਪਰਗਾਸਿਆ।

**ਬਿਬਾਕਾ** ਦੇ. ਬੇਖੌਫ, ਨਿਰਭਉ, ਬਿਨਾ ਡਰ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਰੋਗ ਮਿਟੇ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਜਮ ਤੇ ਭਏ ਬਿਬਾਕਾ। ਫਾ. ਬੇਬਾਕ।

**ਬਿਬਾਦੁ** ਸੰ. ਜਲਪ ਬਿਤੰਡਾ ਰੂਪ ਚਰਚਾ ; ਹਿੱਸਾ ਬਾਂਟਨੇ ਹੇਤ ਭਾਈਓ ਕੀ ਲੜਾਈ ; ਝਗੜਾ, ਯਥਾ- ਛਾਇਆ ਰੂਪੀ ਸਾਧੁ ਹੈ ਜਿਨਿ ਤਜਿਆ ਬਾਦੁ ਬਿਬਾਦੁ।

**ਬਿਬਿਧਿ** ਸੰ. ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਬਿਕਾਰ, ਯਥਾ- ਬਾਹਰੁ ਉਦਕਿ ਪਖਾਰੀਐ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਕਾਰ।

**ਬਿਬੁਧ** ਸੰ. ਦੇਵਤਾ।

**ਬਿਬੇਕੀ** ਸੰ. ਬਿਬੇਕ ਵਾਲਾ ਮਹਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਤੇਰੀ ਨਿਰਗੁਨ ਕਥਾ ਕਾਇ ਸਿਉ ਕਹੀਐ ਐਸਾ ਕੋਇ ਬਿਬੇਕੀ। ਸਿੰਘ ਸੰਕੇਤ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਸੇ ਭੋਜਨ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ।

**ਬਿਬੇਕੁ** ਸੰ. ਵਸਤੁ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਨਿਰਣਯ ; ਆਤਮਾ ਅਨਾਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਕਰਹੁ ਬਿਬੇਕੁ ਸੰਤ ਜਨ ਭਾਈ ਖੋਜਿ ਹਿਰਦੈ ਦੇਖਿ ਢੰਢੋਲੀ। ਬਿਬੇਕ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਮੈ ਸੋ ਗੁਰੁ ਪਾਇਆ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ਬਿਬੇਕੋ। ਕਬੀਰ ਕਹੇ ਮੈ ਵਹੁ ਬਡਾ ਪਦਾਰਥ ਪਾਯਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਬੇਕ ਹੈ। ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਮੇਂ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਔਂ ਤਨਖਾਹ ਲਗਾਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਬਿਬੇਕੁ ਗੁਰੂ** ਸੰ. ਬਡਾ ਬਿਬੇਕ, ਯਥਾ- ਬਿਬੇਕੁ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਮਦਰਸੀ ਤਿਸੁ ਮਿਲੀਐ ਸੰਕ ਉਤਾਰੇ।

**ਬਿਭਉ** ਗੁ. ਬਿਭੂਤੀ। ਸੰ. ਬਿਭਵ।

**ਬਿਭਾਸ** ਦੇ. ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਗ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਬਿਭਾਸ।

**ਬਿਭਾਗ** ਸੰ. ਸੰਜੋਗ ਕਾ ਨਾਸਕ ਗੁਣ।

**ਬਿਭੁ** ਸੰ. ਬ੍ਯਾਪਕ ਅਰਥਾਤ ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੁ ਪਰਿਛੇਦ ਸੇ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ; ਨ੍ਯਾਯ ਮਤ ਮੇਂ ਸੰਪੂਰਣ ਅਲਪ ਪਦਾਰਥੋਂ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧ ਵਾਲੇ ਆਕਾਸਾਦਿ।

**ਬਿਭੈ** ਗੁ. ਐਸ੍ਵਰਯ, ਅਣਿਮਾਦਿਕ ਬਿਭੂਤੀ, ਯਥਾ- ਸੋਭਾ ਰਾਜ ਬਿਭੈ ਬਡਿਆਈ।

**ਬਿਮਲ** ਦੇ. ਨਿਰਮਲ, ਯਥਾ- ਬਿਮਲ ਮਝਾਰਿ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮਨਿ ਜਾਵਲ ਰੇ।

**ਬਿਮਲ ਮਤਿ** ਸੰ. ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧਿ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਦੇਹੁ ਬਿਮਲ ਮਤਿ।

**ਬਿਮਲਾ** ਸੰ. ਮਲ ਰਹਿਤ ਨਿਰਮਲ।

**ਬਿਮਲਾਨਦੀ** ਸੰ. ਨਿਰਮਲ ਨਦੀ। ਗੁ. ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਕੋ, ਜੈਸੇ- ਬਿਮਲਾਨਦੀ ਅਪੁਠੀ ਤਰੈ। ਅਪਾਨ ਪਉਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਣ ਪਉਨ ਮੇਂ ਮੇਲੇ। ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਮੈਲੀ ਬੈਤਰਣੀ ਨਦੀ, ਯਥਾ- ਆਗੈ ਬਿਮਲ ਨਦੀ ਅਗਨਿ ਬਿਖੁ ਝੇਲਾ।

**ਬਿਮੁੰਚਿਤ** ਗੁ. ਛੂਟਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਵ ਭੈ ਬਿਮੁੰਚਿਤ ਸਾਧ ਸੰਗਮ ਓਟ ਨਾਨਕ ਨਾਰਾਇਣਹ। ਹੇ ਕਾਮ ! ਤੇਰਾ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੰਤੋ ਕੇ ਸੰਗ ਮੇਂ।

**ਬਿਮੋਹਨ** ਸੰ. ਮੂਰਛਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ।

**ਬਿਮੋਹਨਹ** ਗੁ. ਮੋਹਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਨੁਖੰ ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਬਿਮੋਹਨਹ।

**ਬਿਯੋਗਨੀ** ਗੁ. ਬਿਛੋੜੇ ਕੀ ਪੀੜ, ਜੈਸੇ- ਲਗ ਜਾਹਿ ਬਿਯੋਗਨੀ।

**ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ** ਦੇ. ਸੁਰਗੁਰੂ ਕੇ ਵਾਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਬਿਖਿਆ ਦੇਇ ਬਹਾਇ। ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਵਾਰ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ ਸਭ ਵਿਖਯੋਂ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ।

**ਬ੍ਰਿਹਤ** ਸੰ. ਮਹਾਨ, ਬਡਾ ; ਬਿਸਨੁ।

**ਬ੍ਰਿਹਤੀ** ਸੰ. ਨਵ ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਪਾਦੋਂ ਵਾਲਾ ਛੰਦ ; ਛੋਟਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਕ ; ਕੰਡਿਆਈ।

**ਬਿਰਹੜਾ** ਗੁ. ਬਿਰਹਾ, ਯਥਾ- ਗਾਵਹੁ ਗੀਤੁ ਨ ਬਿਰਹੜਾ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੋ।

**ਬਿਰਹੜੇ** ਗੁ. ਤੁਕ ਤੁਕ ਪਿਛੇ ਅੰਗੋ ਵਾਲੇ ਆਠ ਤੁਕੇ ਛੰਦੋ ਕੀ ਜਾਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਬਿਰਹਾ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਹੋਰੁ ਬਿਰਹਾ ਸਭ ਧਾਤੁ ਹੈ ਜਬ ਲਗੁ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਹੋਇ। ਪੁਨਾ- ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ।

**ਬਿਰਹਿ** ਦੇ. ਪਿਆਰ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਬਿਯੋਗ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬੀਰ ਚਲੇ ਘਰਿ ਆਪਣੈ ਬਹਿਣ ਬਿਰਹਿ ਜਲਿ ਜਾਇ।

**ਬਿਰਹੀ** ਦੇ. ਵੈਰਾਗਵਾਨ, ਯਥਾ- ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਾਰਿ ਨ ਆਈ।

**ਬਿਰਹੀ ਨਾਮੁ** ਗੁ. ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਥਾਨ ਹੈ ਨਾਮ ਹਰੀ ਕਾ, ਯਥਾ- ਮੇਰਾ ਬਿਰਹੀ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਤਾ ਜੀਵਾ ਜੀਉ।

**ਬਿਰਹੁ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਲਾਇ ਬਿਰਹੁ ਭਗਵੰਤ ਸੰਗੇ ਹੋਇ ਮਿਲੁ ਬੈਰਾਗਨਿ ਰਾਮ।

**ਬ੍ਰਿਕ** ਸੰ. ਬਘਯਾੜ, ਭੇੜੀਆ।

**ਬਿਰਕਤੁ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਮ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਬਿਰਕਤੁ ਭਇਆ। ਸੰ. ਵਿਰਕ੍ਤ।

**ਬਿਰਖ** ਗੁ. ਬੈਲ, ਯਥਾ- ਆਠ ਪਹਰ ਮਹਾ ਸ੍ਰਮੁ ਪਾਇਆ ਜੈਸੇ ਬਿਰਖ ਜੰਤੀ ਜੋਤ। ਜੈਸੇ ਬੈਲ ਜੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਅਰਥਾਤ ਹਲ ਮੇਂ ਜੋਤੇ ਸ੍ਰਮ ਪਾਵੇ ਹੈਂ। ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਬਿਰਖ ਕੀ ਛਾਇਆ ਸਿਉ ਰੰਗੁ ਲਾਵੈ। ਪੁਨਾ- ਬਿਰਖੈ ਹੇਠਿ ਸਭਿ ਜੰਤ ਇਕਠੇ। ਸੰ. ਬ੍ਰਿਖ੍।

**ਬ੍ਰਿਖ** ਸੰ. ਬੈਲ ; ਮੇਖ ਸੇ ਦੂਸਰੀ ਰਾਸਿ ; ਪੁੰਗਵ, ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ; ਕਾਮ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇਂ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਪੁਰਖ ਜੋ ਸਸੇ ਆਦਿਕੋਂ ਸੇ ਜੁਦੇ ਹੈ। ਗ੍ਯਾਰਵੇ ਮਨੁ ਕੇ ਸਮੇ ਕਾ ਇੰਦ੍ਰ ; ਧਰਮ, ਯਗ੍ਯਾਦਿ ਕਰਮ ਜਨ੍ਯ ਪੁੰਨ੍ਯ ਬਿਸੇਖ ; ਸ੍ਰਿੰਗੀ ਪਸੁ ਮਾਤ੍ਰ ; ਮੂਖਕ ; ਬਲਵਾਨ ; ਸਤ੍ਰੂ ; ਕਾਮ ; ਮੋਰ ਕਾ ਚੰਦਊਆ ; ਮੰਦਰ ਯੋਗ੍ਯ ਭੂਮੀ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਮੇਂ ਬੈਲ ਕਾ ਥਾਨ। ਦੇ. ਬ੍ਰਿਛ।

**ਬਿਰਜਾ** ਸੰ. ਮੈਲਹੀਨ ; ਬੈਕੁੰਠ ਕੇ ਸਮੀਪ ਕੀ ਬਿਰਜਾ ਨਦੀ।

**ਬਿਰਤਿ** ਦੇ. ਚਿੱਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ, ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਚਿੱਤ ਕੀ ਲਹਰ ; ਗੋ ਰਖ੍ਯਾ ਕ੍ਰਿਖਿ ਬਣਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬੈਸ੍ਯ ਬ੍ਰਿਤਿ।

**ਬਿਰਤਿ** ਦੇ. ਵਰਤਨ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਬਿਰਤਿ ਬਿਬੇਕੈ। ਬਿਚਾਰ ਹੀ ਵਰਤਨ ਹੈ।

**ਬਿਰੰਥ** ਗੁ. ਬ੍ਯਰਥ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਭੈ ਭਗਤੀ ਜਨਮੁ ਬਿਰੰਥ।

**ਬਿਰਥੜਾ** ਗੁ. ਬ੍ਯਰਥ, ਖਾਲੀ, ਯਥਾ- ਪਹੀ ਨ ਵੰਞੈ ਬਿਰਥੜਾ ਜੋ ਘਰਿ ਆਵੈ ਚਲਿ। ਗ੍ਯਾਨ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਨਾ ਜਾਵੇ ਖਾਲੀ।

**ਬਿਰਥਾ** ਪੰ. ਬ੍ਯਥਾ, ਪੀੜਾ, ਯਥਾ- ਸਾਂਤਿ ਸਹਜੁ ਮਨਿ ਭਇਓ ਪ੍ਰਗਾਸਾ ਬਿਰਥਾ ਕਛੁ ਨ ਰਹੀ। ਪੁਨਾ- ਬਿਰਥਾ ਕਹਉ ਕਉਨ ਸਿਉ ਮਨ ਕੀ। ਪੁਨਾ-ਜੀਅ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਹੋਇ ਸੁ ਗੁਰ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਿ। ਬ੍ਯਰਥ, ਯਥਾ- ਬਿਰਥਾ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਤਨੁ ਅੰਧ।

**ਬ੍ਰਿਥਾ** ਦੇ. ਪੀੜਾ, ਯਥਾ- ਤਜਿ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਲੋਭੁ ਅਰੁ ਲਾਲਚੁ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਬ੍ਰਿਥਾ ਗਈ।

**ਬਿਰਥਾ ਸਾਰੇ** ਵਾ. ਪੀੜਾ ਸਮਾਲਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਦੇਤ ਹੈ ਸੁਆਮੀ ਜੀਅ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਸਾਰੇ।

**ਬ੍ਰਿਥਾਨਦ** ਗੁ. ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਗਲੀ ਅਉਧ ਬ੍ਰਿਥਾਨਦ।

**ਬਿਰਥਾਰੀ** ਗੁ. ਬਜਰਥ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਸਾਧੂ ਜੋ ਜੀਵਨਾ ਤੇਤੋ ਬਿਰਥਾਰੀ।

**ਬ੍ਰਿਥਾਲਾਪ** ਸੰ. ਬਜਰਥ ਬੋਲਨਾ, ਜੈਸੇ- ਬ੍ਰਿਤਾਲਾਪ ਬਉਰੇ ਜਨ ਕਰਹੀ।

**ਬਿਰਥੀ** ਗੁ. ਬਜਰਥੀ, ਯਥਾ- ਬਿਰਥੀ ਸਾਕਤ ਕੀ ਆਰਜਾ।

**ਬਿਰਦਾਇਆ** ਦੇ. ਨਿਤਯ ਕਰਮ।

**ਬਿਰਦੁ** ਫਾ. ਨਿਤਯ ਕਰਮ ਭਕਤੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਤੇਰਾ ਬਿਰਦੁ ਹੈ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਵਰਤੰਦਾ। ਪੁਨਾ- ਅਪਨਾ ਬਿਰਦੁ ਰਖਿਆ ਪਰਮੇਸਰਿ।

**ਬਿਰਧਾਨੀ** ਗੁ. ਬਧ ਗਈ।

**ਬਿਰਧਿ** ਦੇ. ਬਡਾ, ਯਥਾ- ਬਿਰਧਿ ਭਇਆ ਊਪਰਿ ਸਾਕ ਸੈਨ। ਸੰ. ਬ੍ਰਿਧ। ਦੇ. ਵਾਧਾ, ਯਥਾ- ਦੁਖੁ ਖਾਵਹਿ ਦੁਖੁ ਸੰਚਹਿ ਭੋਗਹਿ ਦੁਖ ਕੀ ਬਿਰਧਿ ਵਧਾਈ। ਸੰ. ਬ੍ਰਿਧਿ।

**ਬਿਰਧੀ** ਦੇ. ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ ਮੇ, ਯਥਾ- ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ।

**ਬਿਰਮਾਈਐ** ਦੇ. ਵੈਰਾਈਦੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਨਾਨਾ ਭਾਤ ਕੇ ਉਪਦੇਸੋਂ ਸੇ ਪਰਚਾਈਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਲਾਜ ਨ ਆਵੈ ਅਗਿਆਨ ਮਤੀ ਦੁਰਜਨ ਬਿਰਮਾਈਐ ਰਾਮ।

**ਬਿਰਲੇ** ਦੇ. ਕੋਈ ਏਕ, ਯਥਾ- ਬਿਰਲੇ ਪਾਵਹਿ ਓਹੁ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ। ਪੁਨਾ- ਗਾਥਾ ਗੂੜ ਅਪਾਰੰ ਸਮਝਣੰ ਬਿਰਲਾ ਜਨਹ।

**ਬਿਰਵਾ** ਦੇ. ਪੁ. ਪੇਡ, ਬੂਟਾ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜ੍ਹਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ। ਪੁਨਾ- ਆਸ ਪਾਸ ਘਨ ਤੁਰਸੀ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਮਾਝ ਬਨਾ ਰਸਿ ਗਾਊਂ ਰੇ।

**ਬਿਰਾ** ਗੁ. ਬੈਰਾਗ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲ ਪੁਰਸਾਬਿਰਾ। ਅਥੋਨ ਪੁਰਸਾਦਮਰਾ।

**ਬਿਰਾਗ** ਸੰ. ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ।

**ਬਿਰਾਗਨ** ਗੁ. ਪਜਾਰ ਵਾਲੀ, ਜੈਸੇ- ਭਈ ਬਿਰਾਗਨ ਸਰਨ ਇਕ ਤਾਕੀ।

**ਬਿਰਾਗੈਗੀ** ਗੁ. ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਹੋਵੇਗੀ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਬਿਰਾਗੈਗੀ। ਖੋਜਤੀ ਦਰਸਾਰ।

**ਬਿਰਾਜ** ਸੰ. ਬਿਰਾਟ ਰੂਪ ਈਸ੍ਵਰ। ਦੇ. ਟਿਕ, ਜੈਸੇ- ਬਿਰਾਜੋ ਈਹਾਂ।

**ਬਿਰਾਤਾ** ਗੁ. ਪ੍ਰੇਮ ਮੇ ਰੱਤਾ, ਯਥਾ- ਧੋਬੀ ਧੋਵੈ ਬਿਰਹ ਬਿਰਾਤਾ।

**ਬਿਰਾਥੇ** ਗੁ. ਬਜਰਥ ਹੈ, ਯਥਾ- ਏਕ ਆਸ ਮੋਹਿ ਤੇਰੀ ਸੁਆਮੀ ਅਉਰ ਦੁਤੀਆ ਆਸ ਬਿਰਾਥੇ।

**ਬਿਰਾਦਰਾਂ** ਫਾ. ਭਾਈ, ਯਥਾ- ਜਨ ਪਿਸਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾਂ ਕਸ ਨੇਸ ਦਸਤੰਗੀਰ।

**ਬਿਰਾਂਨਾ** ਪੰ. ਦੂਸਰੇ ਕਾ, ਯਥਾ- ਅਪਨਾ ਬਿਗਾਰਿ ਬਿਰਾਂਨਾ ਸਾਂਢੈ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਬੈਲ ਬਿਰਾਨੇ ਹੁਈਹੈ।

**ਬਿਰਾਨੋ** ਗੁ. ਦੂਸਰੇ ਕਾ, ਯਥਾ- ਬਾਟ ਪਾਰਿ ਘਰੁ ਮੂਸਿ ਬਿਰਾਨੋ ਪੇਟੁ ਭਰੈ ਅਪ੍ਰਾਧੀ।

**ਬਿਰੂਧੀ** ਗੁ. ਰੁਕੀ ਹੂਈ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਕਾਜ ਬਿਰੂਧੀ ਚੀਤੁ ਸੁ ਬਾਰਿਕ ਰਾਖੀਅਲੇ।

**ਬਿਰੋਧ** ਸੰ. ਵੈਰ, ਏਕ ਸਥਾਨ ਮੇ ਮਿਲ ਕੇ ਨਾ ਰਹਨਾ, ਜੈਸੇ- ਸੀਤ ਉਸਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ ਅੰਧੇਰੇ ਕਾ ਵੈਰ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ।

**ਬਿਰੋਧੀ** ਸੰ. ਬਿਰੋਧ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੈ ਕੀਐ ਸ੍ਰਮੁ ਕਰੈ ਤੇ ਬੈਰ ਬਿਰੋਧੀ।

**ਬਿਲ** ਸੰ. ਛਿਦ੍ਰ, ਮੋਰੀ, ਯਥਾ- ਬਿਲ ਬਿਰਥੇ ਚਾਹੈ ਬਹੁ ਬਿਕਾਰ। ਦੇ. ਬਿਲ ਫਲ।

**ਬਿਲਈਆ** ਦੇ. ਪੁ. ਬਿੱਲੀ, ਯਥਾ- ਮਾਨਸੁ ਬਪੁਰਾ ਮੂਸਾ ਕੀਨੋ ਮੀਚੁ ਬਿਲਈਆ ਖਈਹੈ ਰੇ। ਜੈਸੇ- ਊਂਦਰ ਕੇ ਸਬਦ ਬਿਲਈਆ ਭਾਗੀ। ਹਿੰਸਾ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅਹਿੰਸਾ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਭਾਗ ਗਈ।

**ਬਿਲਸਤ** ਗੁ. ਬਿਲਾਸ ਕਰਤੇ।

**ਬਿਲਕ** ਗੁ. ਬਿੱਲੀ, ਯਥਾ- ਅਖੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਸਾਈਆ ਜਿਉ ਬਿਲਕ ਮਸਾਈ ਰਾਮ।

**ਬਿਲਖ** ਗੁ. ਦੁਖੀ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਸਾਦੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਸਾ ਬਿਲਖ ਬਦਨ ਕੁਮਲਾਨੀ। ਦੁਖੀ ਮੁਖ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੁਮਲਾਇ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਸੰ. ਬਿਲਖ੍।

**ਬਿਲਛਤ** ਗੁ. ਬਿਲਾਸ ਕਰਤੇ, ਯਥਾ- ਖਾਤ ਖਰਚਤ ਬਿਲਛਤ ਰਹੇ ਟੂਟਿ ਨ ਜਾਹਿ ਭੰਡਾਰ। ਪੁਨਾ- ਖਾਤ ਖਰਚਤ ਬਿਲਛਤ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ। ਸੰ. ਬਿਲਸਿਤ।

**ਬਿਲਛਿ** ਗੁ. ਬਿਲਾਸ, ਯਥਾ- ਬਿਲਛਿ ਬਿਨੋਦ ਆਨੰਦ ਸੁਖ ਮਾਣਹੁ ਖਾਇ ਜੀਵਹੁ ਸਿਖ ਪਰਵਾਰ।

**ਬਿਲਪ** ਦੇ. ਬਿਲਾਪ, ਪੁਕਾਰਨਾ, ਯਥਾ- ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਕੀ ਨਿਆਈ।

**ਬਿਲਪਤੇ** ਪੰ. ਬਿਰਲਾਪ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਅਨਦਿਨੁ ਬਿਲਪਤੇ ਜਿਉ ਸੁੰਞੈ ਘਰਿ ਕਾਉ।

**ਬਿਲੰਬ** ਸੰ. ਦੇਰੀ, ਯਥਾ- ਨਹ ਬਿਲੰਬ ਧਰਮੰ ਬਿਲੰਬ ਪਾਪੰ।

**ਬਿਲਮਾਵੈ** ਗੁ. ਦੇਰ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਮਤ ਕੋਈ ਮਨ ਮਿਲਤਾ ਬਿਲਮਾਵੈ।

**ਬਿਲਮੁ** ਦੇ. ਬਿਲੰਬ, ਯਥਾ- ਹਾਥ ਪਾਵ ਪਸਾਰਤ ਬਿਲਮੁ ਤਿਲੁ ਲਾਗੈ। ਉਡੀਕਨੇ ਯੋਗੁ। ਸੰ. ਬਿਲੰਬ।

**ਬਿਲਲ** ਗੁ. ਬਿਰਲਾਪ ਸੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇਂ, ਯਥਾ- ਬਿਲਲਾਪ ਬਿਲਲ ਬਿਨੰਤੀਆ ਸੁਖ ਭਾਇ ਚਿਤ ਹਿਤੰ।

**ਬਿਲਲ ਬਿਲੀਧੇ** ਵਾ. ਅਤਿਸੈ ਵਾ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਬਿਰਲਾਪ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

**ਬਿਲਲਾਈ** ਗੁ. ਅਤਿਸੈ ਦੀਨ ਹੋ ਪੁਕਾਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਚਾਤ੍ਰਿਕੁ ਜਲ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਟੇਰੈ ਬਿਲਪ ਕਰੈ ਬਿਲਲਾਈ।

**ਬਿਲਲਾਟ** ਗੁ. ਬਿਰਲਾਪ, ਯਥਾ- ਬਿਲਲਾਟ ਕਰਹਿ ਬਹੁਤੇਰਿਆ ਪਿਆਰੇ ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ ਸੂਲੁ।

**ਬਿਲਲਾਪ** ਪੰ. ਬਿਰਲਾਪ, ਯਥਾ- ਬਿਲਲਾਪ ਬਿਲਲ ਬਿਨੰਤੀਆ ਸੁਖ ਭਾਇ ਚਿਤ ਹਿਤੰ।

**ਬਿਲਲਾਵੈ** ਗੁ. ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਹੂਆ ਸਬਦ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਰੜਾਵੈ ਬਿਲਲਾਵੈ ਨਿੰਦਕੁ।

**ਬਿਲਾ** ਦੇ. ਛਿਦ੍ਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਰੇ ਮਨ ਮੂਸ ਬਿਲਾ ਮਹਿ ਗਰਬਤ ਕਰਤਬ ਕਰਤ ਮਹਾਂ ਮੁਘਨਾਂ। ਪੁਨਾ- ਅੰਧ ਬਿਲਾ ਤੇ ਕਾਢਹੁ ਕਰਤੇ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ। ਪੰ. ਬਿੜਾਲ। ਫਾ. ਬਿਨਾ, ਨਹੀ।

**ਬਿਲਾਇਣ** ਗੁ. ਬਿਲਾਇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਰਸਨਾ ਸਿਮਰਤ ਪਾਪ ਬਿਲਾਇਣ।

**ਬਿਲਾਈ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਬਿੱਲੀ, ਯਥਾ- ਘਰ ਕੀ ਬਿਲਾਈ ਅਵਰ ਸਿਖਾਈ ਮੂਸਾ ਦੇਖਿ ਡਰਾਈ ਰੇ। ਭਾਗ ਗਏ, ਜੈਸੇ- ਦੁਸਮਨ ਗਏ ਬਿਲਾਈ।

**ਬਿਲਾਸ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕੀ ਸ੍ਰਿੰਗਾਰ ਚੇਸ੍ਟਾ ; ਆਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਚੇਸ੍ਟਾ ; ਹਿਤ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਹਿਤ ਕੇ ਪਰਿਹਾਰ ਹੇਤ ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਨਾਮ ਚੇਸ੍ਟਾ ਹੈ ; ਦੀਪਤਿ ; ਖੁਸੀਆ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਬਿਲਾਸ ਕਰਤ ਮਨ ਮੋਹਨ ਪੂਰਨ ਹੋਤ ਨ ਕਾਮਾ। ਜੀਵ ਮਨ ਕੇ ਮੋਹਨੇ ਵਾਲੀ ਅਨੇਕ ਖੁਸੀਆਂ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇੱਛਾ ਤੌਂ ਭੀ ਨਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋਤੀ। ਗੁ. ਬਿੜਾਲ, ਯਥਾ- ਸੂਆ ਪਿੰਜਰਿ ਨਹੀ ਖਾਇ ਬਿਲਾਸੁ।

**ਬਿਲਾਤ** ਗੁ. ਲਯ ਹੋ ਗਏ, ਯਥਾ- ਰਾਵਨ ਹੂੰ ਤੇ ਅਧਿਕ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਖਿਨ ਮਹਿ ਗਏ ਬਿਲਾਤ।

**ਬਿਲਾਤੇ** ਗੁ. ਬਿਲਕਤੇ, ਰੁਦਨ ਕਰਤੇ, ਜੈਸੇ- ਬਿਲ ਬਿਲਾਤੇ। ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਅੰਧੇ ਛਿਦ੍ਰ ਸੇ, ਯਥਾ- ਅੰਧ ਬਿਲਾ ਤੇ ਕਾਢਹੁ ਕਰਤੇ।

**ਬਿਲਾਪ** ਸੰ. ਬਿਰਲਾਪ, ਦੀਨ ਹੋ ਪੁਕਾਰਨਾ, ਯਥਾ- ਦਇਆ ਧਾਰੀ ਸਮਰਥਿ ਚੁਕੇ ਬਿਲ ਬਿਲਾਪ।

**ਬਿਲਾਂਬਾ** ਦੇ. ਦੇਰ, ਯਥਾ- ਬੇਗਿ ਮਿਲਹੁ ਜਨ ਕਰਿ ਨ ਬਿਲਾਂਬਾ।

**ਬਿਲਾਮੀ** ਗੁ. ਬਿਲੰਬ, ਯਥਾ- ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਈ ਖਿਨ ਜਾਇ ਬਿਲਾਮੀ।

**ਬਿਲਾਵਲੁ** ਗੁ. ਆਨੰਦ, ਯਥਾ- ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਬਿਲਾਵਲੁ ਨ ਹੋਵਈ। ਪੁਨਾ- ਬਿਲਾਵਲੁ ਕਰਿਹੁ ਤੁਮ੍ ਪਿਆਰਿਹੋ ਏਕਸੁ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਇ। ਪੁਨਾ- ਸਦਾ ਬਿਲਾਵਲੁ ਅਨੰਦੁ ਹੈ ਜੇ ਚਲਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇ। ਦੇ. ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ।

**ਬਿਲੀਧੇ** ਗੁ. ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਵਾ ਅਤਿਸੈ ਬਿਰਲਾਪ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਬਾਰਿਕੁ ਰਸਕਿ ਪਰਿਓ ਥਨਿ ਮਾਤਾ ਥਨਿ ਕਾਢੇ ਬਿਲਲ ਬਿਲੀਧੇ।

**ਬਿਲੋਈ** ਦੇ. ਮਧਾਣੀ, ਯਥਾ- ਤਨੁ ਕਰਿ ਮਟੁਕੀ ਮਨ ਮਾਹਿ ਬਿਲੋਈ। ਮੰਥਾਨ ਦੰਡ।

**ਬਿਲੋਵੈ** ਦੇ. ਮਥੇ, ਰਿੜਕੇ, ਯਥਾ- ਸਚੁ ਮਨ ਕਾਰਣਿ ਤਤੁ ਬਿਲੋਵੈ।

**ਬਿਵਸਥਾ** ਗੁ. ਅਵਸਥਾ, ਯਥਾ- ਬਾਰ ਬਿਵਸਥਾ ਤੁਝਹਿ ਪਿਆਰੈ ਦੂਧ। ਧਰਮ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ। ਸੰ. ਬ੍ਯਵਸਥਾ।

**ਬਿਵਰਜਿਤਹ** ਦੇ. ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਦਯਾਲੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਜੀਆ ਪੰਚ ਦੋਖ ਬਿਵਰਜਿਤਹ।

**ਬੀਓ** ਦੇ. ਦੂਸਰਾ, ਯਥਾ- ਬਿਸਮਨ ਬਿਸਮ ਭਏ ਬਿਸਮਾਦਾ ਆਨ ਨ ਬੀਓ ਦੂਸਰ ਲਾਵਨ। ਲਿਆਵਤੇ ਨਹੀ ਹਮ ਚਿੱਤ ਮੇ ਦੂਸਰਾ ਲਾਵਨੇ ਹੇਤ।

**ਬੀਆ** ਦੇ. ਦੂਸਰਾ, ਯਥਾ- ਜਉ ਮਾਗਹਿ ਤਉ ਮਾਗਹਿ ਬੀਆ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਧਨਾਦਿ।

**ਬੀਸ** ਦੇ. ਬੀਹ, ਯਥਾ- ਬੀਸ ਬਰਸ ਕਛੂ ਤਪੁ ਨ ਕੀਓ। ਪੁਨਾ- ਬੀਸ ਸਪਤਾਹਰੋ ਬਾਸਰੋ ਸੰਗ੍ਰਹੈ। ਸੂਖਮ ਥੂਲ ਦਸੋ ਤਤ੍ਵ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੇ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਾਣ ਦੋ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਯੇ ਸਤਾਈ ਵਸਤੁ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਬੀਸ ਬਿਸ੍ਵੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮਤਿ ਮਿਲੀਐ ਬੀਸ ਇਕੀਸ। ਗੁਰਮੁਖ ਮਿਲੇ ਹੈ ਬੀਸ ਬਿਸ੍ਵੇ ਏਕ ਈਸ ਕੋ।

**ਬੀਸ ਇਕੀਸ** ਵਾ. ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਏਕ ਈਸ ਕੋ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮਤਿ ਮਿਲੀਐ ਬੀਸ ਇਕੀਸ।

**ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ** ਗੁ. ਬੀਸੋਂ ਹਿੱਸੇ ਅਰਥਾਤ ਚੰਦ ਕੀ ਖੋੜਸ ਕਲਾ ਰੁਪਜੇ ਕੇ ਸੋਲਾਂ ਆਨਜੋਂ ਵਤ ਨਿਖਲ ਵਸਤੂ ਕੇ ਬੀਸ ਹਿੱਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਕੀ ਭੂਮੀ ਕੇ ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਪੂਰੇ ਮੇ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨੈ। ਜਬ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਨ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪੈ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਪੂਰਾ ਮਨ ਮਾਨੇ ਤਬ ਸਿੱਖ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਗਤਿ (ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਹਮ ਕੋ ਅਵਸਯ ਹੋਵੇਗੀ ਐਸੇ ਜਾਨੇ।

**ਬੀਸਰੈ** ਦੇ. ਬਿਸਰ ਜਾਵੈ, ਯਥਾ- ਅਰੀ ਬਾਈ ਗੋਬਿਦ ਨਾਮੁ ਮਤਿ ਬੀਸਰੈ।

**ਬੀਖੁ** ਗੁ. ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਬਾਵਨ ਬੀਖੁ ਬਾਨੈ ਬੀਖੇ ਬਾਸੁ ਤੇ ਸੁਖ ਲਾਗਿਲਾ।

**ਬੀਖੇ** ਗੁ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਬਾਵਨ ਬੀਖੁ ਬਾਨੈ ਬੀਖੇ ਬਾਸੁ ਤੇ ਸੁਖ ਲਾਗਿਲਾ।

**ਬੀਂਗ** ਦੇ. ਟੇਢਪਨੇ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਬੀਂਗ ਦਾਸ ਕੇ ਪਰਹਰਿਆ। ਟੇਢਾ, ਯਥਾ- ਵਾਟ ਨ ਪਾਵਉ ਵੀਗਾ ਜਾਉ।

**ਬੀਗਾ** ਦੇ. ਟੇਢਾ, ਯਥਾ- ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨ ਬੀਗਾ ਪੈਰੁ। ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਸੰਗ ਪੁਰਖ ਕਾ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਟੇਢਾ ਚਰਣ ਅਰਥਾਤ ਮੰਦ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀ ਉਠਤਾ।

**ਬੀਚੇ** ਦੇ. ਮਧਯ ਮੇ, ਯਥਾ- ਦੇਸੁ ਕਮਾਵਨ ਧਨ ਜੋਰਨ ਕੀ ਮਨਸਾ ਬੀਚੇ ਨਿਕਸੇ ਸਾਸ। ਪੜਦਾ, ਯਥਾ- ਊਚਨ ਊਚਾ ਬੀਚੁ ਨ ਖੀਚਾ ਹਉ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਮੋਰਾ। ਪੜਦਾ ਨਹੀ ਖਿਚਾ ਹੂਆ।

**ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ** ਸੰ. ਓਂ ਸ੍ਰੀਂ ਹ੍ਰੀਂ ਆਦਿਕ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਔ ਦੇਵਨ ਕੇ ਵਾਚਕ ਸਬਦ, ਯਥਾ- ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਸਰਬ ਕੋ ਗਿਆਨੁ। ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ ਸਰਬ ਕੋ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੇ ਉਪਦੇਸ 'ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ' ਲਿਖਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਉਪਦੇਸ ਤਥਾ ਗ੍ਯਾਨ ਮੇ ਜਾਤਿ ਕੇ ਬਿਸੇਖ ਕੀ ਲੋੜ ਨਹੀ।

**ਬੀਜਉ** ਦੇ. ਦੂਸਰਾ, ਯਥਾ- ਬੀਜਉ ਸੂਝੈ ਕੋ ਨਹੀ ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾ ਪਾਇ। ਪੰ. ਬੋਵੋਂ।

**ਬੀਜਣ** ਦੇ. ਬੋਨੇ ਕੋ।

**ਬੀਜਨਾ** ਦੇ. ਪੱਖਾ ; ਚੌਰ, ਯਥਾ- ਕੇਸਾ ਕਾ ਕਰਿ ਬੀਜਨਾ ਸੰਤ ਚਉਰੁ ਢੁਲਾਵਉ। ਸੰ. ਬਜੰਜਨ। ਪੰ. ਬੋਨਾ।

**ਬੀਜਿ** ਸੰ. ਕਾਰਣ ; ਸੁਕ੍ਰ, ਬੀਰਯ ; ਅੰਕੁਰ ; ਮੱਜਨ ; ਸ੍ਨਾਨ ; ਅਬਜਕ੍ਰ ਗਣਿਤ ਜੋ ਅੰਕੋਂ ਕੀ ਜਗਾ ਅੱਖਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ ਬੀਜ ਗਣਿਤ ਹੈ ਫਾਰਸੀ ਮੇ ਜਬਰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੈ ; ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਸੇਖ ਅਰਥਾਤ ਦੇਵਨ ਕਾ ਨਾਮ ਜੈਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਓਂ ਬੀਜ ਹੈ, ਸਕਤੀ ਕਾ ਹ੍ਰੀਂ ਬੀਜ ਹੈ ਐਸੇ ਔਰ ਦੇਵਨ ਕੇ ਹੈ ; ਗੇਹੂੰ ਧਾਨਯਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਫਲ ਬੋਯ ਕੇ, ਯਥਾ- ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ।

**ਬੀਜਿਓ** ਦੇ. ਬੋਯਾ।

**ਬੀਜੈ** ਦੇ. ਬੋਵੇ, ਯਥਾ- ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ।

**ਬੀਠਲੁ** ਦੇ. ਦ. ਬਿਠਲ ਦੱਖਨ ਦੇਸ ਮੇ ਪੂਨੇ ਸਤਾਰੇ ਸਹਰੋਂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਏਕ ਪੰਡਰਪੁਰ ਨਗਰ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਪੁੰਡਰੀਕ ਭਗਤ ਰਹਤਾ ਥਾ। ਉਸ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਬਿਸਨੁ ਉਸ ਕੇ ਪਾਸ ਆਏ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਿਰਕ੍ਤ ਭਗਤ ਕੇ ਪਾਸ ਏਕ ਈਟ ਪੜੀ ਥੀ। ਆਸਨ ਕੇ ਥਾਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਈਟ ਦੀ। ਬਿਸਨੁ ਨੇ ਵਹੁ ਬਿਠ (ਈਟ) ਲਈ, ਬਿੱਠ ਲੇਨੇ ਸੇ ਨਾਮ ਬਿਠਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੂਆ। ਨਾਮਦੇਵ ਭਕਤ ਉਸੀ ਦੇਸ ਕਾ ਥਾ। ਯਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕਰ ਉਸ ਕੀ ਬਾਣੀ ਮੇ ਯਹ ਨਾਮ ਆਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਈਭੈ ਬੀਠਲੁ ਊਭੈ ਬੀਠਲੁ ਬੀਠਲ ਬਿਨੁ ਸੰਸਾਰੁ ਨਹੀ। ਪੁਨਾ- ਆਜੁ ਨਾਮੇ ਬੀਠਲੁ ਦੇਖਿਆ ਮੂਰਖ ਕੋ ਸਮਝਾਊ ਰੇ। ਸੰ. ਪਹਲੇ ਸਭ ਕੇ 'ਬੀ'- ਸੁਭਾਸੁਭ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਜਾਨੇ, ਜਾਨ ਕੇ ਤਿਨ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ਭੁਗਾਨੇ ਹੇਤ 'ਠ'- ਜਗਤ ਕੋ ਰਚੇ, ਰਚ ਕੇ ਸਭ ਕੋ 'ਲ'- ਅਪਨੇ ਮੇ ਸਮਾਪਤ ਕਰੇ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ 'ਬੀਠਲ' ਬਯਾਕਰਣ ਸੇ ਬਨ ਸਕਤਾ ਹੈ।

**ਬੀਠਾ** ਗੁ. ਬਿਠਲ, ਯਥਾ- ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਉਪਾਇ ਸਮਾਵਨ ਸਗਲ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਬੀਠਾ। ਪੁਨਾ- ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਜੋਨੀ ਸੰਭਉ ਸਰਬ ਥਾਨ ਘਟ ਬੀਠਾ। ਬਿੱਠ ਪੰਛੀ ਕੀ।

**ਬੀਣਾ** ਗੁ. ਦੇਖਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਘਰਿ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਅਪਰੰਪਰੁ ਬੀਣਾ। ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਪਰੇ ਦੇਖਾ ਹੈ ਵਾ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਪਰੇ ਦੇਖਾ ਹੈ। ਸੰ. ਨਾਰਦਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਬੀਨ ਵਾਜਾ, ਯਥਾ- ਬੀਣਾ ਸਬਦੁ ਵਜਾਵੈ ਜੋਗੀ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰਾ।

**ਬੀਤ** ਗੁ. ਬਿੱਤ, ਧਨ, ਯਥਾ- ਹਰਿਚੰਦਉਰੀ ਬਨ ਹਰ ਪਾਤ ਰੇ ਇਹੈ ਤੁਹਾਰੋ ਬੀਤ। ਸੰ. ਗੁਜਰ, ਯਥਾ- ਬੀਤ ਜੈਹੈ ਬੀਤ ਜੈਹੈ ਜਨਮੁ ਅਕਾਜੁ ਰੇ। ਸਾਂਤ ਚਿੱਤ, ਜੈਸੇ ਬੀਤ ਰਾਗ ਮੁਨੀ ; ਸਾਂਖਯ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਬਰਨਨ ਕੀਆ ਅਨੁਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਭੇਦ ; ਯੁੱਧ ਕੋ ਅਸਮਰਥ ਭਈ ਸੇਨਾ।

**ਬੀਤੇ** ਗੁ. ਬਿਤੀਤ ਹੂਏ।

**ਬੀਥਰੇ** ਦੇ. ਪਸਰੇ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਮਾਰਗਿ ਮੋਤੀ ਬੀਥਰੇ ਅੰਧਾ ਨਿਕਸਿਓ ਆਇ।

**ਬੀਥੀ** ਸੰ. ਪੰਕ੍ਤਿ, ਪੰਗਤ ; ਸ੍ਰੇਣੀ ; ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਕੀ ਗਲੀ, ਯਥਾ- ਹਉ ਢੂਢੇਦੀ ਦਰਸਨ ਕਾਰਣਿ ਬੀਥੀ ਬੀਥੀ ਪੇਖਾ।

**ਬੀਧਾ** ਦੇ. ਬੇਧਿਆ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਬੀਧਾ ਪੰਚ ਬਟਵਾਰਈ ਉਪਜਿਓ ਮਹਾ ਖੇਦੁ।

**ਬੀਧੇ** ਦੇ. ਬਿੰਨੇ ਹੂਏ ਕਾਂਟਿਓ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਬੀਧੇ ਬਾਂਧੇ ਕਮਲ ਮਹਿ ਭਵਰ ਰਹੇ ਲਪਟਾਇ। ਸੁਗੰਧ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਫੰਧੇ ਭਉਰੇ ਕਾਂਟਿਓ ਮੇ ਬੇਧੇ ਹੂਏ ਕਮਲ ਮੇ ਲਪਟ ਰਹੇ ਹੈਂ।

**ਬੀਨ** ਦੇ. ਬੀਣਾ ; ਦੇਖ ; ਬਿਨਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਭਿ ਦੂਖ ਸਖਾਈ ਗੁਣਹ ਬੀਨ। ਗੁਣੋਂ ਬਿਨਾ ਔਰ ਸਭ ਉਪਾਯ ਦੁਖੋਂ ਕੇ ਸਾਥੀ ਹੈ।

**ਬੀਨਾ** ਫਾ. ਦ੍ਰਸ੍ਟਾ, ਚਤੁਰ। ਦੇ. ਪ੍ਰਬੀਣ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂੰ ਪੜਿਆ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ ਦੁਇ ਅਖਰ ਦੁਇ ਨਾਵਾ। ਫਾ. ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਬੀਨਾਈਐ** ਦੇ. ਦਿਖਾਈਏ, ਯਥਾ- ਤੂ ਦੇਖਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਿ ਦਰਿ ਬੀਨਾਈਐ।

**ਬੀਨਿਆ** ਦੇ. ਚੁਨਿਆ।

**ਬੀਬੀ** ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਕੂੜੁ ਮੀਆ ਕੂੜੁ ਬੀਬੀ ਖਪਿ ਹੋਏ ਖਾਰੁ। ਪੁਨਾ- ਬੀਬੀ ਕਉਲਾ ਸਉ ਕਾਇਨੁ ਤੇਰਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰੈ। ਪੁਨਾ- ਪਾਸਿ ਬੈਠੀ ਬੀਬੀ ਕਵਲਾ ਦਾਸੀ। ਪੰ. ਲੜਕੀ, ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਲੜਕੀ ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਹੁਈ।

**ਬੀਭਤਸ** ਸੰ. ਗਲਾਨੀ ਸਥਾਈ ਵਾਲਾ ਰਸ।

**ਬੀਭਾ** ਗੁ. ਦੂਜਾ, ਯਥਾ- ਦਰੁ ਬੀਭਾ ਮੈ ਨੀਮ੍ਹਿ ਕੋ ਕੈ ਕਰੀ ਸਲਾਮੁ।

**ਬੀਰ** ਸੰ. ਸੁਰਮਪਨੇ ਵਾਲਾ ; ਬੇਗ ਵਾਲਾ ; ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ; ਕਮਲ ਕੀ ਜੜ ; ਕਾਂਜੀ ; ਉਸੀਰ, ਖਸ ; ਕਰਬੀਰ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ; ਵਾਮ ਮਤ ਕਾ ਬੀਰ ਚੱਕ੍ਰ ਜਿਸ ਮੇ ਕੁਲ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਾਥ ਮੈਥਨ ਕੀਆ ਜਾਵੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬੀਰ ਚੱਕ੍ਰ ਹੈ, ਜਹਾਂ ਮੁਰਦੇ ਕੀ ਕਪਾਲੀ ਮੇ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਦਿੱਬਯ ਚੱਕ੍ਰ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ੁੱਧ ਕ੍ਰਿਯਾ ਰੱਖੇ ਉਨ ਕੋ ਵਾਮੀ ਲੋਗ ਪਸੁ ਚੱਕ੍ਰ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ। ਦੇ. ਭਾਈ, ਯਥਾ- ਬੀਰਾ ਬੀਰਾ ਕਰਿ ਰਹੀ ਬੀਰ ਭਏ ਬੈਰਾਇ। ਪੁਨਾ- ਇਨ੍ਹ ਬਿਧਿ ਪਾਸਾ ਢਾਲਹੁ ਬੀਰ। ਹਨੂਮਾਨ ਭੈਰਵ ਨਰ ਸਿੰਘਾਦਿ ਬਵੰਜਾ ਬੀਰ। ਦੇ. ਬੰ. ਸਮੁਦ੍ਰ ਜਲ ਕਾ ਚੜਾਵ, ਜੈਸੇ ਬੀਰ ਚੜਾ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਕੋਈ, ਜੈਸੇ- ਬੀਰ ਸਲਾਮਾ ਲੈਕ।

**ਬੀਰ ਮਸਾਨ** ਵਾ. ਹੇ ਮੁਝ ਜਲਤੀ ਕੋ ਮਸਾਨੋ ਮੇ ਦੇਖਨੇ ਹੇਤ ਆਏ ਭਾਈਓ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਸਤੀ ਪੁਕਾਰੈ ਚਿਹ ਚੜੀ ਸੁਨੁ ਹੋ ਬੀਰ ਮਸਾਨ।

**ਬੀਰਾ** ਪੰ. ਹੇ ਭਾਈ ਭਾਵ ਸੇ ਹੇ ਅਨਾਤਮ ਪਦਾਰਥੋ, ਯਥਾ- ਬੀਰਾ ਬੀਰਾ ਕਰਿ ਰਹੀ ਬੀਰ ਭਏ ਬੈਰਾਇ। ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਤਨ ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਧਨ ਐਸੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਸਦਾ ਕਰਤੀ ਰਹੇ ਹੈ ਤੌ ਭੀ ਨਾਸ ਹੋਤੇ ਬੈਰੀ ਬਨ ਜਾਵੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਭਾਈ, ਯਥਾ- ਬੀਰਾ ਆਪਨ ਬੁਰਾ ਮਿਟਾਵੈ।

**ਬੀਰੇ** ਗੁ. ਪਾਨ ਕੇ ਬੀੜੇ, ਯਥਾ- ਟੇਢੀ ਪਾਗ ਟੇਢੇ ਚਲੇ ਲਾਗੇ ਬੀਰੇ ਖਾਨ।

**ਬੀੜ** ਪੰ. ਜਿਲਦ ਅਰਥਾਤ ਆਕਾਰ, ਜੈਸੇ- ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਬੀੜ। ਚਿਣ, ਜੈਸੇ- ਇੱਟਾਂ ਬੀੜ। ਘਾਸ ਲਕੜੀ ਵਾਲਾ ਜੰਗਲ।

**ਬੀੜੀ** ਦੇ. ਪਾਨ ਕੀ ਗਿਲੌਰੀ।

**ਬੀੜੀਆ** ਪੰ. ਪਾਨਾ ਕੇ ਬੀੜੇ, ਯਥਾ- ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਖਾਤੀਆ ਮੁਖਿ ਬੀੜੀਆ ਲਾਈਆ।

**ਬੁਸ** ਪੰ. ਸੜ, ਜੈਸੇ- ਤਰਕਾਰੀ ਬੁਸ ਗਈ।

**ਬੁਹਾਰੇ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਸੰਬਰੇ, ਜੈਸੇ- ਗੁਨਹ ਕੀ ਬਢਨੀ ਮਨੋ ਹਾਥ ਲੈ ਕਾਤਰਤਾ ਕੁਤਵਾਰ ਬੁਹਾਰੇ।

**ਬੁਹੀਆ** ਪੰ. ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਮੈ ਹਿਰਡ ਪਲਾਸ ਸੰਗਿ ਹਰਿ ਬੁਹੀਆ।

**ਬੁਕਲੀ** ਪੰ. ਬੁੱਕਲੋਂ ਮੇ ਅਰਥਾਤ ਰਿਦੇ ਮੋ, ਜੈਸੇ- ਰਬ ਤਿਨਾ ਦੀ ਬੁਕਲੀ। ਬਦਨ ਪੈ ਪਹਰੇ ਲੋਈ ਦੁਸਾਲੇ ਆਦਿ ਬਸਤ੍ਰ ਕੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕਾ ਨਾਮ ਬੁੱਕਲ ਹੈ ਤਿਸ ਸਮਾਨ ਈਹਾ ਹਿਰਦਾ ਲੇਨਾ।

**ਬੁਕੁ** ਪੰ. ਅੰਜਲੀ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਜਾਣਾ ਤਿਲ ਥੋੜੜੇ ਸੰਮਲਿ ਬੁਕੁ ਭਰੀ। ਸੇਰ ਕੀ ਅਵਾਜ, ਯਥਾ- ਅੰਧਾ ਕਿਸ ਨੋ ਬੁਕਿ ਸੁਣਾਵੈ। ਅੰ. ਕਿਤਾਬ।

**ਬੁੰਗਹ** ਫਾ. ਬੁੰਨਗਾਹ ਅਰਥਾਤ ਜਿਨ ਮਾਲਕੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਉਨ ਮਾਲਕੋਂ ਕੀ ਅਸਲ ਜਮੀਨ।

**ਬੁਗੋ** ਫਾ. ਕਹੁ, ਯਥਾ- ਬੁਗੋ ਨਾਨਕ ਅਰਦਾਸਿ ਪੇਸਿ ਦਰਵੇਸ ਬੰਦਾਹ।

**ਬੁਗੋਇ** ਗੁ. ਕਹੁ, ਯਥਾ- ਮੁਕਾਮੁ ਓਹੀ ਏਕੁ ਹੈ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਬੁਗੋਇ।

**ਬੁਗੋਈ** ਗੁ. ਸਚ ਕਹੁ ਤੂ, ਯਥਾ- ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਨਗਰੀ ਰਾਸਿ ਬੁਗੋਈ।

**ਬੁਗੋਯਦ** ਫਾ. ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਬੁਗੋਯਦ ਜਨੁ ਤੁਰਾ ਤੇਰੇ ਚਾਕਰਾਂ ਪਾ ਖਾਕ।

**ਬੁਝਣਾ** ਪੰ. ਜਾਨਨਾ ; ਪੁਛਣਾ।

**ਬੁਝਤ** ਪੰ. ਸਾਂਤ ਹੋਤਾ, ਯਥਾ- ਮਾਨ ਮੋਹੁ ਨ ਬੁਝਤ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕਾਲ ਗ੍ਰਸ ਸੰਸਾਰ।

**ਬੁਝਾਇਦੇ** ਗੁ. ਸਮਝ ਦੇਵੇ।

**ਬੁਝਾਈ** ਦੇ. ਸਮਝਾਇ, ਯਥਾ- ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ।

**ਬੁਝਿ** ਪੰ. ਸਾਂਤ, ਯਥਾ- ਬੁਝਿ ਗਈ ਅਗਨਿ ਨ ਨਿਕਸਿਓ ਧੂੰਆ। ਜਾਨ ਕੇ।

**ਬੁਝਿ ਗਈ** ਪੰ. ਸਾਂਤ ਹੋ ਗਈ। ਗੁ. ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ, ਯਥਾ- ਬੁਝਿ ਗਈ ਅਗਨਿ ਨ ਨਿਕਸਿਓ ਧੂੰਆ। ਜਬ ਸਾਂਤ ਹੋ ਗਈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਤਬ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ।

**ਬੁਝਿਆ** ਦੇ. ਜਾਨਿਆ।

**ਬੁਟੁ** ਪੰ. ਟੁੱਟੇ ਅੰਗੋਂ ਵਾਲੇ ਪਸੁ ਪੰਖੀਓਂ ਕੇ ਸਮਾਨ, ਯਥਾ- ਵਿਣੁ ਸਚੇ ਦੂਜਾ ਸੇਵਦੇ ਹੁਇ ਮਰਸਨਿ ਬੁਟੁ। ਬੁਤ। ਫਾ. ਨਿਰਜੀਵ।

**ਬੁਡ** ਦੇ. ਡੂਬ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਰਸ ਚਾਖੇ ਬੁਡਿ ਗਈ ਸਗਲੀ। ਪੁਨਾ- ਬੁਡਭੁਜ ਰੂਪ ਜੀਵੇ ਜਗ ਮਝਿਆ। ਭੁਜਾਦਿ ਅੰਗੋਂ ਸੇ ਕਸਟ ਮੇ ਡੂਬਾ ਹੂਆ ਭਾਵ ਕੁਸ੍ਰੀ ਵਤ ਬੁਰੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੂਆ ਜੀਵ ਹੈ।

**ਬੁਡਥਈ** ਗੁ. ਡੁਬਦਿਓਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਰਾਖੇ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਪਾਥਰ ਰਖੁ ਬੁਡਥਈ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੋ- ਡੁਬਦੇ ਪਥਰ ਤਾਰੇ।

**ਬੁਢਾ** ਪੰ. ਬ੍ਰਿਧ, ਯਥਾ- ਬੁਢਾ ਹੋਆ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਕੰਬਣਿ ਲਗੀ ਦੇਹ। ਪੁਨਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਢੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ। ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਦੇਹ ਕੇ ਖੀਣ ਹੁਏ ਭੀ ਚਿਤ ਸੇ ਸਮਰਥ ਰਹੇ ਹੈਂ।

**ਬੁਣ** ਪੰ. ਬਸਤ੍ਰ ਬਨਾਇ।

**ਬੁਤ** ਫਾ. ਪ੍ਰਾਣ ਰਹਿਤ ਕਾਸ੍ਰ ਪਾਖਾਣ ਕੀ ਮੂਰਤਿ, ਯਥਾ- ਬੁਤ ਪੂਜਿ ਪੂਜਿ ਹਿੰਦੂ ਮੂਏ ਤੁਰਕ ਮੂਏ ਸਿਰੁ ਨਾਈ।

**ਬੁਤਕਾਰੀਆ** ਦੇ. ਬੁੱਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸੈਨੁ ਨਾਈ ਬੁਤਕਾਰੀਆ ਓਹੁ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸੁਨਿਆ। ਲੋਕੋਂ ਕੀ ਬੁੱਤੀਆ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਮਰੇ ਜੰਮੇ ਕੀ ਤਥਾ ਬਿਵਾਹ ਸਾਦੀ ਕੀ ਬਿਦੇਸ ਮੋ ਖਵਰ ਦੇਨੀ ਬੁੱਤੀ ਹੈ। ਬੁੱਤੀ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਬੁਤਕਾਰੀ ਹੈ।

**ਬੁਤੈ** ਪੰ. ਬਹਾਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਕਿਸ ਹੀ ਬੁਤੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਈ। ਛਲ ਸੇ ਬੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਬੁਦਬੁਦਾ** ਦੇ. ਜਲ ਕਾ ਬੁਲਬੁਲਾ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਜਲ ਊਪਰਿ ਫੇਨੁ ਬੁਦਬੁਦਾ ਤੈਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰਾ। ਜੈਸੇ ਜਲ ਕੀ ਲਹਰ ਝਾਗ ਬੁਲਬੁਲਾ ਕੋਈ ਜਲ ਸੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕਿੰਤੂ ਕਾਰਯ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਅਪਨੇ ਉਪਾਦਾਨ ਸਾਥ ਅਭੇਦ ਕੇ ਨੇਮ ਸੇ ਸਭੀ ਜਲ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ। ਨੈਯਾਯਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਕਾ ਭੇਦ ਮਾਨਤੇ ਹੈ। ਭੇਦ ਮਾਨਨੇ ਮੋ ਯੁਕ੍ਰੀ ਯਹ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜਲ ਔ ਲਹਰ ਕੇ ਆਕਾਰ ਔਰ ਔਰ ਭਾਂਤ ਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈਂ ਯਾ ਤੇ ਅਕਾਰ ਭੇਦ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜਲ ਮੇ ਜਲ ਲਹਰ ਮੇ ਲਹਰ ਬਯਵਹਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬਯਵਹਾਰ ਭੇਦ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜਲ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਮੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਲਹਰ ਪੀਛੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਕਾਲ ਭੇਦ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜਲ ਮੇ ਜਲ ਨਾਮ ਲਹਰ ਮੇ ਲਹਰ ਨਾਮ ਕਹੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਨਾਮ ਭੇਦ ਸੇ ਦੋਨੋ ਭਿੰਨ ਹੈ ਏਵੰ ਅਪਨੇ ਉਪਾਦਾਨੋ ਸੇ ਸਰਬ ਕਾਰਯ ਭਿੰਨ ਹੈਂ।

**ਬੁਧ** ਸੰ. ਬੁਧਵਾਰ ; ਪੰਡਿਤ ; ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬੁਧ ਗ੍ਰਹ।

**ਬੁੱਧ** ਸੰ. ਬੁਧ ਅਵਤਾਰ ਜਿਸ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਜਿਨ ਹੈ ਯਹ ਅਵਤਾਰ ਕਟ ਦੇਸ ਮੋ ਹੂਆ ਜਿਸ ਦੇਸ ਮੋ ਗਯਾ ਤੀਰਥ ਹੈ ਪੁਨਪੁਨਾ ਤੀਰਥ ਹੈ, ਪੁਨਪੁਨਾ ਗਯਾ ਕੇ ਸਮੀਪ ਏਕ ਛੋਟੀ ਸੀ ਨਦੀ ਹੈ।

**ਬੁਧ ਗਈ** ਗੁ. ਅਕਲ ਗਈ।

**ਬੁੱਧਮਤ** ਸੰ. ਬੁੱਧ ਅਵਤਾਰ ਕਾ ਮਤ, ਜੋ ਚਾਰ ਤਤੋ ਸੇ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਮਾਨਨੀ ੧. ਸੌਤ੍ਰਾਤਿਕ ੨. ਵੈਭਾਖਿਕ ਨੇ, ਬੁਧਿ ਸੇ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਮਾਨਨੀ ਯੋਗਾਚਾਰਯ ਨੇ, ਸੁਨਯ ਅਰਥਾਤ ਅਸਤ ਸੇ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰ ਮਾਨਨੀ ਮਾਧਯਮਿਕ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਯਾ ਹੈ ਸੋਈ ਬੁਧਮਤ ਹੈ ਬਿਸਤਾਰ ਇਸ ਕਾ 'ਮੋਖ ਪੰਥ' ਗ੍ਰੰਥ ਮੇ ਹੈ।

**ਬੁਧਵਾਰਿ** ਸੰ. ਬੁਧ ਕਾ ਦਿਨ, ਯਥਾ- ਬੁਧਵਾਰਿ ਬੁਧਿ ਕਰੈ ਪ੍ਰਗਾਸ। ਬੁਧ ਕੇ ਦਿਨ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ ਐਸੀ ਉੱਤਮ ਬੁੱਧਿ ਕਾ ਚਿਤ ਮੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰੇ ਜਿਸ ਕਰ ਚਿਤ ਮੋ ਹਰਿ ਕਾ ਵਾਸ ਹੋਵੇ।

**ਬੁਧਿ** ਸੰ. ਗ੍ਯਾਨ ; ਸਾਂਖਯ ਮਤ ਮੋ ਸੁਖ ਦੁਖਾਦਿ ਧਰਮੋਂ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨਾਕਾਰ ਪਰਿਣਾਮ ; ਬੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੋ ਨਿਸਚਯ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਤਿ ਵਾਲਾ ਅੰਤਾਕਰਣ ਵਾ ਨਿਸਚਾਯ ਰੂਪ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ, ਯਥਾ- ਰੂਪ ਹੀਨ ਬੁਧਿ ਬਲ ਹੀਨੀ ਮੋਹਿ ਪਰਦੇਸਨਿ ਦੂਰ ਤੇ ਆਈ। ਬੁੱਧਿ ਕੇ ਬਿਬੇਕ ਰੂਪ ਬਲ ਸੇ ਹੀਨੀ ਖਾਲੀ।

**ਬੁਧਿ ਸਾਰੁ** ਸੰ. ਪੰਡਤੋਂ ਮੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਜਨ ਵਾ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਪੰਡਿਤ ਜਨ, ਯਥਾ- ਸਿਵ ਕੀ ਪੁਰੀ ਬਸੈ ਬੁਧਿ ਸਾਰੁ। ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ ਜਨ।

**ਬੁਧਿ ਸਿਆਣਪ** ਵਾ. ਬੁਧਿ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬੁਧਿ ਸਿਆਣਪ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਪੈ।

**ਬੁਧਿ ਬਲੁ** ਸੰ. ਬੁੱਧੀ ਕਾ ਜੋਰ, ਯਥਾ- ਜਬ ਬੁਧਿ ਹੋਤੀ ਤਬ ਬਲੁ ਕੈਸਾ ਅਬ ਬੁਧਿ ਬਲੁ ਨ ਖਟਾਈ।

**ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕ** ਵਾ. ਬਿਬੇਕ ਵਾਲੀ ਬੁਧਿ ਵਾ ਬੁਧਿ ਮੋ ਬਿਬੇਕ।

**ਬੁਧਿਤ** ਸੰ. ਗ੍ਯਾਤ ਹੁਈ ਵਸਤੁ।

**ਬੁੱਧਿਮੱਤਾ** ਸੰ. ਅਕਲਵੰਦੀ, ਬੁਧਿਮਾਨਪਨਾ।

**ਬੁਨਤ** ਗੁ. ਬੁਨਤੀ, ਅਭ੍ਯਾਸ।

**ਬੁਨਨਾ** ਦੇ. ਬਸਤ੍ਰ ਬੁਨਨਾ, ਯਥਾ- ਤਨਨਾ ਬੁਨਨਾ ਸਭੁ ਤਜਿਓ ਹੈ ਕਬੀਰ।

**ਬੁਨਿ** ਫਾ. ਜੜ, ਮੂਲ ; ਬਸਤ੍ਰ ਬੁਨ ਕਰ, ਯਥਾ- ਬੁਨਿ ਬੁਨਿ ਆਪ ਆਪੁ ਪਹਿਰਾਵਉ।

**ਬੁਰਕਾ** ਫਾ. ਪੈਰਾਹਨ।

**ਬੁਰਕੇ** ਪੰ. ਛਿੜਕ ; ਛਿੜਕਨਾ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਿੰਨੀ ਦੇਹੁਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬੁਰਕੇ ਰਾਮ ਰਾਜੇ।

**ਬੁਰਗੂ** ਗੁ. ਬਾਂਗ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਖੁਦਾਇ ਏਕੁ ਬੁਝਿ ਦੇਵਹੁ ਬਾਂਗਾਂ ਬੁਰਗੂ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਖਰਾ। ਖੁਦਾ ਕੋ ਏਕ ਜਾਨ ਬਾਂਗ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਭਾਗ੍ਯਵਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅੱਛਾ।

**ਬੁਰਾ** ਦੇ. ਮੰਦਾ, ਮਾਯਾ, ਯਥਾ- ਪਾਪੁ ਬੁਰਾ ਪਾਪੀ ਕਉ ਪਿਆਰਾ। ਪੁਨਾ- ਜੇ ਘਰੁ ਰਾਖਹਿ ਬੁਰਾ ਨ ਚਾਖਹਿ ਹੋਵਹਿ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ। ਜੇਕਰ ਸੁਭ ਗੁਣੋ ਕੋ ਚਿਤ ਮੋ ਰਖੇ ਕਾਹੂ ਕਾ ਬੁਰਾ ਕਰਨਾ ਨਾ ਚਖੇ ਤਬ ਪ੍ਰਿਯ ਕੋ ਪ੍ਯਾਰੀ ਹੋਵੇ।

**ਬੁਰਾਈ** ਦੇ. ਬੁਰਾਪਨ।

**ਬੁਰਿਆਈਂ** ਪੰ. ਬੁਰਾ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਚੰਗਿਆਈਂ ਆਲਕੁ ਕਰੇ ਬੁਰਿਆਈਂ ਹੋਇ ਸੇਰੁ।

**ਬੁਰਿਆਈਆ** ਪੰ. ਬੁਰੇ ਕਾਮ, ਯਥਾ- ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ।

**ਬੁਰਿਆਰ** ਗੁ. ਬੁਰਾ।

**ਬੁਰਿਆਰੀ** ਪੰ. ਬੁਰੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਿਨਾ ਗੁਰੁ ਗੋਪਿਆ ਆਪਣਾ ਤੇ ਨਰ ਬੁਰਿਆਰੀ। ਬੁਰਿਯੋਂ ਸੇ ਬੁਰੇ।

**ਬੁਰੀਆਹ** ਦੇ. ਮੰਦੀਆ, ਯਥਾ- ਗਲੰੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ।

**ਬੁਲਨਾ** ਗੁ. ਬੋਲਨਾ।

**ਬੁਲਗ** ਗੁ. ਬੁਲਾਵੋਂਗੇ, ਯਥਾ- ਸਤਸੰਗਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਧੰਨੁ ਧੰਨੋ ਧੰਨ ਧੰਨ ਧਨੋ ਜਿਤੁ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਬੁਲਗ ਬੁਲੋਗੀਆ। ਜਿਉ ਬੁਲਾਵੋਂਗੇ ਤਿਉ ਬੋਲੇਂਗੇ।

**ਬੁਲਾਇ** ਗੁ. ਉਚਾਰਣ ਕਰਾਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਆਪੇ ਬੋਲਿ ਬੁਲਾਇ।

**ਬੁਲਾਇਆ** ਪੰ. ਸੱਦਿਆ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਬੁਲਾਇਆ ਬੋਲੈ ਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣਿ।

**ਬੁਲਾਇੜੀਏ** ਗੁ. ਬੁਲਾਈ ਹੁਈਏ, ਯਥਾ- ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਇੜੀਏ ਭਗਤਿ ਸਨੇਹੀ ਰਾਮ।

**ਬੁਲਾਈਆ** ਪੰ. ਬੁਲਾਵੇ, ਯਥਾ- ਸਭੇ ਆਸਾ ਪੂਰੀਆ ਗੁਰ ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਈਆ।

**ਬੁਲੈਨੀ** ਗੁ. ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ।

**ਬੂਆੜੁ** ਗੁ. ਨਿਸਫਲ ਤਿਲ ਕਾ ਬੂਟਾ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਬੂਆੜੁ ਤਿਲੁ ਖੇਤ ਮਾਹਿ ਦੁਹੇਲਾ।

**ਬੁਝਸ** ਦੇ. ਪੂ. ਜਾਨੇਗਾ।

**ਬੁਝਹੁ** ਦੇ. ਸਮਝੋ, ਜਾਨੋ, ਯਥਾ- ਬੁਝਹੁ ਮੋਰ ਗਿਆਨਾ। ਪੂਛੋ।

**ਬੁਝਣ** ਗੁ. ਜਾਨਨੇ, ਯਥਾ- ਰਤਨੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦੁ ਹੈ ਬੂਝੈ ਬੁਝਣਹਾਰੁ। ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ।

**ਬੁਝਤ** ਦੇ. ਬੁਝਤੀ ਨਹੀ ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾਗਨਿ ਕੀ ਲਹਰਾਂ, ਯਥਾ- ਤੀਨਿ ਭਵਨ ਕੀ ਲਖਮੀ ਜੋਰੀ ਬੁਝਤ ਨਾਹੀ ਲਹਰੇ।

**ਬੁਝਲ** ਗੁ. ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਆਗੇ, ਯਥਾ- ਮਨ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਮਨੁ ਹੀ ਜਾਨੈ ਕੈ ਬੂਝਲ ਆਗੈ ਕਹੀਐ।

**ਬੁਝਿਆ** ਦੇ. ਜਾਨਿਆ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਬੁਝਿਆ ਤਿਸੁ ਆਇਆ ਸ੍ਵਾਦ।

**ਬੁਝਿ** ਪੰ. ਜਾਨ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹੁਕਮੁ ਬੁਝਿ ਸੁਖੁ ਹੋਇ।

**ਬੁਝੈ** ਪੰ. ਜਾਨੇ, ਯਥਾ- ਅਗੈ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕੋ ਬੇਲੀ ਨਾਹੀ ਬੂਝੈ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰੀ ਜੀਉ। ਜਾਨੇ ਹੈਂ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਦੀਏ ਬੀਚਾਰ ਸੇ ਜੀਵ ਵਾ ਜਾਨੇ ਹੈ ਬਡੇ ਬਿਚਾਰਵਾਨ ਜੀਵ ; ਬੁਝ ਜਾਵੇ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਬੂਝੈ ਤਾ ਦਰੁ ਸੂਝੈ। ਕਾਨਿਓਂ ਕੇ ਪੇਡ।

**ਬੂਟੁ** ਦੇ. ਬ੍ਰਿਛ, ਗੁਲਮ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਹਰਿਆ ਬੂਟੁ ਰਹਿਓ ਰੀ। ਦੇ. ਪੂ. ਚਨੇ ਕਾ ਪੇਡ।

**ਬੂਡਤ** ਦੇ. ਡੂਬਤਾ, ਯਥਾ- ਬੂਡਤ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਤਉ ਡਰਿ ਭਾਗੇ।

**ਬੂਡੜੇ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਡੂਬੇ ਹੂਏ ਕੋ, ਯਥਾ- ਭੂਡੜੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਬੂਡੜੈ ਕਿਆ ਤਿਸੁ ਚਾਰੋ।

**ਬੂਡਾ** ਦੇ. ਡੂਬਾ, ਯਥਾ- ਬੂਡਾ ਬੰਸੁ ਕਬੀਰ ਕਾ ਉਪਜਿਓ ਪੂਤੁ ਕਮਾਲੁ।

**ਬੂਡਿਓ** ਦੇ. ਡੂਬਾ।

**ਬੂਡਿਆ** ਦੇ. ਡੂਬਗਾ।

**ਬੂਡੀ** ਦੇ. ਪਤੰਗੀ, ਤੁਕਲ, ਗੁੱਡੀ, ਯਥਾ- ਦਹ ਦਿਸ ਬੂਡੀ ਪਵਨੁ ਝੁਲਾਵੈ ਡੋਰਿ ਰਹੀ ਲਿਵ ਲਾਈ। ਡੂਬੀ, ਯਥਾ- ਜਲਿ ਤਰਤੀ ਬੂਡੀ ਜਲ ਮਾਹੀ। ਜਿਸ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕੋ ਉੱਤਮ ਜਪਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਤਰੇ ਹੈਂ ਉਸੀ ਮੇਂ ਦੰਭ ਹੇਤ ਜਪਾਦਿ ਕਰਤੇ ਡੂਬੇ ਹੈਂ ਦੰਭੀ।

**ਬੂਢੇ** ਦੇ. ਬ੍ਰਿਧ ਕੋ, ਯਥਾ- ਬਾਰੇ ਬੂਢੇ ਤਰੁਨੇ ਭਈਆ ਸਭਹੂ ਜਮੁ ਲੈ ਜਈਹੈ ਰੇ।

**ਬੂੰਦ** ਪੰ. ਜਲ ਕੀ ਛੀਂਟ। ਸੰ. ਬਿੰਦੁ, ਯਥਾ- ਨਿਰਮਲ ਬੂੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ।

**ਬੂਦ** ਫਾ. ਥਾ, ਯਥਾ- ਗੁਸਲ ਕਰਦਨ ਬੂਦ।

**ਬੂੰਦਾਰ** ਗੁ. ਬੂੰਦ ਸੇ, ਯਥਾ- ਬਿਨਸਤ ਬਾਰ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਕਾਗਦ ਬੂੰਦਾਰ। ਬੂੰਦ ਕੀ, ਯਥਾ- ਆਸ ਪਿਆਸੀ ਪਿਰ ਕੈ ਤਾਈ ਜਿਉ ਚਾਤ੍ਰਿਕੁ ਬੂੰਦੇਰੇ। ਜੈਸੇ ਚਾਤਕ ਬੂੰਦ ਕੀ ਪਯਾਸ ਵਾਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਬੂਰੁ** ਪੰ. ਜਲ ਕਾ ਬੂਰ, ਯਥਾ- ਲਬੁ ਵਿਣਾਹੇ ਮਾਣਸਾ ਜਿਉ ਪਾਣੀ ਬੂਰੁ।

**ਬੇ** ਫਾ. ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਹਕਾ ਕਬੀਰ ਕਰੀਮ ਤੂ ਬੇਐਬ ਪਰਵਦਗਾਰ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬਿਨਾ ਦੋਖੋਂ ਸੇ ਹੈ ਅਰ ਸਭ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

**ਬੇ ਦਸ** ਗੁ. ਜਾਨਤਾ। ਵਾ. ਦੋ ਦਸ ਭਾਵ ਬਾਰਾ, ਯਥਾ- ਬੇ ਦਸ ਮਾਹ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ਭਲੇ।

**ਬੇਅੰਤ** ਦੇ. ਬਿਨਾ ਗਿਣਤੀ, ਯਥਾ- ਦੇਸ ਮੇਰੇ ਬੇਅੰਤ ਅਪੂਛੇ। ਬਿਨਾ ਪੂਛੇ ਹੀ ਦੇਸ ਮੇਰੇ ਬੇਅੰਤ ਹੈ।

**ਬੇਐਬ** ਫਾ. ਦੋਖੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ।

**ਬੇਈ** ਗੁ. ਦੂਜੀ ਵਾਰ, ਯਥਾ- ਜਾਣੁ ਮਿਠਾਈ ਇਖ ਬੇਈ ਪੀੜੇ ਨਾ ਹੁਟੈ।

**ਬੇਸ** ਫਾ. ਸੁੰਦਰ।

**ਬੇਸਟੰ** ਗੁ. ਬੇਸ੍ਟਨ, ਲਪੇਟਨ, ਯਥਾ- ਜੇਨ ਕਲਾ ਧਾਰਿਓ ਆਕਾਸੰ ਬੈਸੰਤਰੰ ਕਾਸਟ ਬੇਸਟੰ। ਜਿਸ ਕੀ ਸਕਤੀ ਨੇ ਕਾਸ੍ਟ ਲਪੇਟਨ ਬਨਾਯਾ ਹੈ ਅਗਨਿ ਕਾ।

**ਬੇਸ਼ਮ** ਸੰ. ਘਰ, ਜੈਸੇ- ਬਸਤ੍ਰ ਬੇਸ਼ਮ। ਤੰਬੂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਬੇਸ੍ਵਾ** ਦੇ. ਕੰਚਨੀ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਬੇਸ੍ਵਾ ਕੇ ਪਰੈ ਅਖਾਰਾ।

**ਬੇਸੀ** ਗੁ. ਭੇਸੋਂ ਸੇ।

**ਬੇਸੁਆ** ਦੇ. ਕੰਚਨੀ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਬੇਸੁਆ ਕੇ ਘਰਿ ਪੂਤੁ ਜਮਤੁ ਹੈ ਤਿਸੁ ਨਾਮੁ ਪਰਿਓ ਹੈ ਧ੍ਰਕਟੀ।

**ਬੇਸੁਮਾਰ** ਫਾ. ਗਿਨਤੀ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਬੇਗਿਨਤ, ਯਥਾ- ਬੇਸੁਮਾਰ ਅਥਾਹ ਅਗਨਤ ਅਤੋਲੈ।

**ਬੇਹ** ਪੰ. ਮਾ. ਛਿਦ੍ਰ।

**ਬੇਹਾਲ** ਫਾ. ਬਜਾਕੁਲ, ਸੁਭ ਦਸਾ ਰਹਿਤ।

**ਬੇਹੀ** ਪੰ. ਰੱਛ ਔ ਨਾਲ ਕੇ ਬੇਹੋਂ (ਛਿਦ੍ਰੋਂ) ਮੇ, ਯਥਾ- ਜਬ ਲਗੁ ਤਾਗਾ ਬਾਹਉ ਬੇਹੀ।

**ਬੇਕ** ਗੁ. ਪ੍ਰਕਾਰ।

**ਬੇਕਾਰ** ਗੁ. ਵਿਕਾਰ। ਫਾ. ਨਿਕੰਮਾ।

**ਬੇਕਾਰਾ** ਗੁ. ਵਿਕਾਰੋਂ ਕੇ, ਜੈਸੇ- ਬੇਕਾਰਾ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ। ਕਾਰ ਕੇ ਨਾ ਲਾਯਕ।

**ਬੇਕਾਰੀ** ਗੁ. ਵਿਕਾਰੋ ਮੇ।

**ਬੇਖਬਰ** ਫਾ. ਗ੍ਯਾਨਹੀਨ, ਅਗ੍ਯਾਨੀ, ਯਥਾ- ਦਰੋਗੁ ਪੜਿ ਪੜਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਬੇਖਬਰ ਬਾਦੁ ਬਕਾਹਿ।

**ਬੇਗ ਬਿਗਾਲੀ** ਵਾ. ਅਤਿਸੈ ਸੀਘ੍ਰ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਸੀਘ੍ਰ ਤੇ ਸੀਘ੍ਰ।

**ਬੇਗਮ** ਫਾ. ਸੋਕਹੀਨ, ਯਥਾ- ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ। ਰਾਣੀ, ਜੈਸੇ- ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਬੇਗਮ।

**ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ** ਮਿ. ਸੋਕਹੀਨ ਨਗਰ, ਪਰਮਾਤਮ ਧਾਮ, ਯਥਾ- ਬੇਗਮ ਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ। ਪਟਨੇ ਸਹਰ ਕਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ।

**ਬੇਗਾਨਾ** ਦੇ. ਦੂਸਰਿਓਂ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਜਮੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਅਕਲਿ ਭਈ ਅਵਰੈ ਨਾਤਰੁ ਥਾ ਬੇਗਾਨਾ। ਪੁਨਾ- ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਗੁਨਹਗਾਰ ਬੇਗਾਨਾ ਅਲਪ ਮਤਿ। ਫਾ. ਬੇਗਾਨਹ।

**ਬੇਗਿ** ਸੰ. ਪ੍ਰਵਾਹ ; ਸੀਘ੍ਰ, ਯਥਾ- ਬੇਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ।

**ਬੇਗੁਲ** ਗੁ. ਸਿਤਾਬੀ, ਯਥਾ- ਉਡਹਿ ਤ ਬੇਗੁਲ ਬੇਗੁਲੇ ਤਾਕਹਿ ਚੋਗ ਘਣੀ। ਦੂਸਰੀ, ਯਥਾ- ਅਬ ਬੇ ਗਲ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ।

**ਬੇਗੁਲੇ** ਗੁ. ਬੇਗ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਉਡਹਿ ਤ ਬੇਗੁਲ ਬੇਗੁਲੇ ਤਾਕਹਿ ਚੋਗ ਘਣੀ।

**ਬੇਚੀ** ਪੰ. ਬੇਚੋਂ।

**ਬੇਚੈ** ਦੇ. ਬੇਚ ਦੇਵੇ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ।

**ਬੇਣੀ** ਸੰ. ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਕਾ ਸੰਗਮ, ਯਥਾ- ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਭਾਵੈ ਸਹਜਿ ਨਾਵੈ ਬੇਣੀ ਤ ਸੰਗਮੁ ਸਤ ਸਤੇ। ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਲਿਖਾ ਬੇਣੀ ਭਗਤ, ਯਥਾ- ਬੇਣੀ ਕਹੈ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਭਗਤਹੁ।

**ਬੇਣੀ ਸੰਗਮੁ** ਸੰ. ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੀਰਥ ; ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਕਾ ਸੰਗਮ, ਯਥਾ- ਇੜਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਅਉਰ ਸੁਖਮਨਾ ਤੀਨਿ ਬਸਹਿ ਇਕ ਠਾਈ। ਬੇਣੀ ਸੰਗਮੁ ਤਹ ਪਿਰਾਗੁ ਮਨੁ ਮਜਨੁ ਕਰੇ ਤਿਥਾਈ।

**ਬੇਣੁ** ਸੰ. ਤੁਰੀਆਦਿਕ ਵਾਜੇ ਵਜਾਨੇ ਵਾਲੀ ਬਰਣ ਸੰਕਰ ਜਾਤਿ ; ਬੀਣਾ, ਕਿੰਗੁਰੀ, ਯਥਾ- ਤਉ ਅਨਹਦ ਬੇਣੁ ਸਹਜ ਮਹਿ ਬਾਇ।

**ਬੇਤਾ** ਸੰ. ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਅਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬੇਤਾ। ਥਾਨਾਂਤਰ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ; ਲਾਭ ਵਾਲਾ ; ਜਾਨੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਜਨੁ ਬਿਰਲੋ ਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਤਤ ਜੋਗ ਕਉ ਬੇਤੈ। ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਨਹ ਚਤੁਰਿ ਸੁਘਰਿ ਸੁਜਾਨ ਬੇਤੀ ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨਿ ਗੁਨੁ ਨਹੀ।

**ਬੇਤਾਲਾ** ਸੰ. ਮੱਲ ਬਿਸੇਖ ; ਜਿਸ ਮੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰ ਗਯਾ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਮੁਰਦਾ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਆਖੈ ਭੂਤਨਾ ਕੋ ਕਹੈ ਬੇਤਾਲਾ। ਸਿਵ ਕਾ ਗਣ ; ਭੈਰਵ ਬਿਸੇਖ ; ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ।

**ਬੇਤਾਲਿਆ** ਗੁ. ਭੂਤ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਵਾਲੇ ਮੁਰਦੇ ਵਤ, ਯਥਾ- ਵੇਦਾ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀ ਫਿਰਹਿ ਜਿਉ ਬੇਤਾਲਿਆ। ਵਾ ਭਾਗਯਹੀਨ ਹੁਏ ਫਿਰੇ ਹੈਂ। ਤਾਲਾ ਭਾਗਯ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਬੇਤਾਲੇ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਤ ; ਭਾਗਯਹੀਨ।

**ਬੇਦ** ਦੇ. ਸਾਮਾਦਿ ਵੇਦ। ਫਾ. ਮਜਨੂ ਬ੍ਰਿਛ।

**ਬੇਦਹਿ** ਗੁ. ਵੇਦ ਕਾ, ਯਥਾ- ਏਕੁ ਸੁਧਾਖਰੁ ਜਾ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸਿਆ ਤਿਨਿ ਬੇਦਹਿ ਤਤੁ ਪਛਾਨਿਆ।

**ਬੇਦਨ** ਸੰ. ਪੀੜਾ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰੈ ਗੁਨ ਮਾਈ ਮੋਹਿ ਆਈ ਕਹੰਉ ਬੇਦਨ ਕਾਹਿ। ਪੁਨਾ- ਮੇਰੀ ਬੇਦਨ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਜਾਣੈ। ਗ੍ਯਾਨ।

**ਬੇਦਨਾਈ** ਦੇ. ਚਿਤ ਕੀ ਪੀੜਾ, ਯਥਾ- ਕੈਸੇ ਕਹਉ ਮੋਹਿ ਜੀਅ ਬੇਦਨਾਈ।

**ਬੇਦਾ** ਦੇ. ਵੇਦੋਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਬਗਾ ਰਤਾ ਪੀਅਲਾ ਕਾਲਾ ਬੇਦਾ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ।

**ਬੇਦਾ** ਦੇ. ਵੇਦੋਂ ਕਾ ਪਾਠੀ ਹੋਵਾਂ, ਯਥਾ- ਬਗਾ ਰਤਾ ਪੀਅਲਾ ਕਾਲਾ ਬੇਦਾ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ। ਵੇਦੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਵੇਦਾ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ ਸੋ ਸੁਣਹਿ ਨਾਹੀ।

**ਬੇਦਾਰ** ਫਾ. ਜਾਗਤੇ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਹੁਸੀਆਰ ਬੇਦਾਰ ਜਾਗਤ ਮੁਸੀਅਤ ਹਉ ਰੇ ਭਾਈ।

**ਬੇਦੀ** ਦੇ. ਵੇਦ ਪੜਨੇ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ- ਜਿਨੈ ਬੇਦ ਪਠਿਓ ਸੁ ਬੇਦੀ ਕਹਾਏ।

**ਬੇਦੀਂ ਆਣੀ** ਗੁ. ਜੋ ਭਗਵਤ ਕੀ ਕਥਾ ਵੇਦੋਂ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਮੈ, ਯਥਾ- ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਬੇਦੀਂ ਆਣੀ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਬੀਚਾਰੁ।

**ਬੇਦੀਨ** ਫਾ. ਧਰਮਹੀਨ।

**ਬੇਧਾ** ਸੰ. ਬ੍ਰਹਮਾ।

**ਬੇਧਿਓ** ਦੇ. ਬਿੰਧ ਲੀਆ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਰ ਲੀਆ, ਯਥਾ- ਅਰਪੇ ਮਨ ਤਨ ਪ੍ਰਾਨ ਹੇ ਓਹੁ ਬੇਧਿਓ ਸਹਜ ਸਰੋਤ।

**ਬੇਧਿਆ** ਪੰ. ਬਿੰਨਜਾ ਗਯਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਬੇਧਿਆ ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਮੇਰੀ ਮਾਈ।

**ਬੇਧਿਤ** ਸੰ. ਵਿਨਦਾ, ਬੇਧਨ ਕਰਤਾ।

**ਬੇਨਜਰ** ਫਾ. ਜਿਸ ਪੈ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਬਦਬਖਤ ਹਮ ਚੁ ਬਖੀਲ ਗਾਫਿਲ ਬੇਨਜਰ ਬੇਬਾਕ।

**ਬੇਨਾਧਾ** ਗੁ. ਬਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਨਖਿਅਤ੍ਰ ਬਿਨਾਸੀ ਰਵਿ ਸਸੀਅਰ ਬੇਨਾਧਾ।

**ਬੇਨੁ** ਦੇ. ਬਾਂਸਰੀ, ਯਥਾ- ਬੇਨੁ ਬਜਾਵੈ ਗੋਧਨੁ ਚਰੈ।

**ਬੇਪੀਰਿ** ਫਾ. ਨਿਗੁਰੀ, ਯਥਾ- ਸੁਨਿ ਅੰਧਲੀ ਲੋਈ ਬੇਪੀਰਿ।

**ਬੇਬ** ਪੰ. ਭਗਨੀ ; ਮਾਤਾ, ਯਥਾ- ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ। ਮਾਤਾ ਕੋ ਬੇਬੇ ਬੋਬੋ ਭਗਨੀ ਕੋ ਬੀਬੀ ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਈਹਾਂ ਦੋਨੋ ਕਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ।

**ਬੇਬਰਜਤ** ਦੇ. ਜੋ ਹਟਾਯਾ ਹੈ ਵੇਦੋਂ ਔ ਸੰਤੋਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਬੇਬਰਜਤ ਬੇਦ ਸੰਤਨਾ ਉਆਹੂ ਸਿਉ ਰੇ ਹਿਤਨੋ।

**ਬੇਬਾਕ** ਫਾ. ਭੈ ਰਹਿਤ ਢੀਠ ਆਦਮੀ, ਯਥਾ- ਬਦਬਖਤ ਹਮ ਚੁ ਬਖੀਲ ਗਾਫਿਲ ਬੇਨਜਰ ਬੇਬਾਕ। ਬਾਕੀ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਰੋਗ ਮਿਟੇ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਜਮ ਤੇ ਭਏ ਬਿਬਾਕਾ।

**ਬੇਬਾਣੀ** ਗੁ. ਉਜਾੜੋਂ ਮੇ, ਜੰਗਲੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਰਹੈ ਬੇਬਾਣੀ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ।

**ਬੇਬਾਣੁ** ਦੇ. ਮੜੀਓਂ ਮੇ ਮੁਰਦਾ ਲੇ ਜਾਨੇ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ, ਯਥਾ- ਬੇਬਾਣੁ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਗੁਰ ਭਾਵਏ। ਉਜਾੜ ਮੇ, ਬੀਆਬਾਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਇਓ ਛੁਟੈਗੀ ਬੇਬਾਣਿ। ਫਾ. ਬੀਆਬਾਣ।

**ਬੇਮੁਹਤਾਜ** ਫਾ. ਅਧੀਨਤਾ ਰਹਤ ਸੁਤੰਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਸਭ ਹੀ ਮਧਿ ਸਭਹਿ ਤੇ ਬਾਹਰਿ ਬੇਮੁਹਤਾਜ ਬਾਪਾ।

**ਬੇਮੁਹਤਾਜੇ** ਦੇ. ਕਾਹੂ ਕੀ ਅਧੀਨਤਾ ਨਹੀ ਕਰਤੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਸਿ ਬੇਮੁਹਤਾਜੇ।

**ਬੇਮੁਖਾਈ** ਗੁ. ਬਿਮੁਖਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਸਾਰਿ ਗੁਰ ਤੇ ਬੇਮੁਖਾਈ ਤੇ ਨਰਕ ਘੋਰ ਮਹਿ ਪਰਿਆ।

**ਬੇਰਕਟੀ** ਗੁ. ਮਹਾਕੁਸ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ ਹਰਿ ਸੁਆਮੀ ਤੇ ਬਿਗੜ ਰੂਪ ਬੇਰਕਟੀ। ਕੁਸ੍ਰੀ ਸੇ ਮਹਾਕੁਸ੍ਰੀ।

**ਬੇਰਵਾ** ਪੰ. ਭੇਦ, ਮਰਮ।

**ਬੇਰਾ** ਦੇ. ਸਮਾ, ਯਥਾ- ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੂਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ।

**ਬੇਰਾਵੈ** ਪੰ. ਪਰਚਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੁਖਿ ਬੇਰਾਵੈ ਅੰਤਿ ਠਗਾਵੈ। ਮੁਖ ਸਾਮਨੇ ਪਰਚਾਵੇ ਹੈ ਮੈ ਤੇਰੀ ਦਾਸੀ ਹੂੰ।

**ਬੇਰਿ** ਦੇ. ਦੇਰ, ਸਮਾ ; ਬਦਰੀ ਫਲ ; ਬਦਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਬਾਗ, ਯਥਾ- ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ।

**ਬੇਰੀ** ਦੇ. ਬੇੜੀ ਕੈਦੀਯੋਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮੋਹ ਮਾਨ ਧੋਹ ਭਰਮ ਰਾਖਿ ਲੀਜੈ ਕਾਟਿ ਬੇਰੀ। ਪੁਨਾ- ਨਾਰੀ ਬੇਰੀ ਘਰ ਦਰ ਦੇਸ।

**ਬੇਲ** ਸੰ. ਲਤਾ, ਯਥਾ- ਤੇਲੀ ਕੈ ਘਰ ਤੇਲੁ ਆਛੈ ਜੰਗਲ ਮਧੇ ਬੇਲ ਗੋ। ਦੇ. ਪੂ. ਬਿਲ ਕਾ ਫਲ। ਪੰ. ਡੀਲ ਕੱਦ, ਜੈਸੇ ਅਮੁਕ ਪਸੂ ਕੀ ਲੰਬੀ ਬੇਲ ਹੈ ; ਸੰਗਲ ਲੋਹੇ ਕਾ।

**ਬੇਲਾ** ਦੇ. ਸਮਾ, ਯਥਾ- ਅਨਦਿਨੁ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਨਿ ਫਿਰਿ ਵੇਲਾ ਨਾ ਲਹੰਨਿ। ਪੁਨਾ- ਬਾਂਛਤ ਨਾਹੀ ਸੁ ਬੇਲਾ ਆਈ। ਪੰ. ਜੰਗਲ। ਸੰ. ਕਿਨਾਰਾ, ਜੈਸੇ- ਗਹੀ ਬੇਲਾ ਸਿੰਧ। ਦੇ. ਬੰ. ਦੁਤਾਰੇ ਸਰੀਖਾ ਬਾਜਾ।

**ਬੇਲੀ** ਸੰ. ਮਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਅੰਤਿ ਬੇਲੀ ਕੋਇ ਨ ਹੋਇ। ਬੇਲੋਂ ਮੇ ਅਰਥਾਤ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਬੀਚਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਝੈ ਪੁਛਿਆ ਭਵਰੁ ਬੇਲੀ ਰਾਤਓ। ਯਹ ਅਨਯੋਕ੍ਤੀ ਹੈ।

**ਬੇਵਜੀਰ** ਫਾ. ਮੰਤ੍ਰੀ ਕੀ ਸਲਾਹ ਨਾ ਲੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬੇਵਜੀਰ ਬਡੇ ਧੀਰ ਧਰਮ ਅੰਗ ਅਲਖ ਅਗਮ ਖੇਲੁ ਕੀਆ ਆਪਣੈ ਉਛਾਹਿ ਜੀਉ।

**ਬੇਵਾ** ਫਾ. ਰੰਡ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਬਿਧਵਾ।

**ਬੇੜਾ** ਦੇ. ਬਡੀ ਨੌਕਾ ਭਾਵ ਸੇ ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਬੇੜਾ ਬੰਧਿ ਨ ਸਕਿਓ ਬੰਧਨ ਕੀ ਵੇਲਾ। ਪੁਨਾ- ਕਬੀਰ ਬੇੜਾ ਜਰਜਰਾ ਫੂਟੇ ਛੇਂਕ ਹਜਾਰ। ਪੰ. ਮਕਾਨ ਕਾ ਚੌਕ, ਸਹਨ। ਦੇ. ਪ. ਰਾਜਾ ਕੇ ਮੰਦਰ ; ਬਲ੍ਯਾ ਗਯਾ।

**ਬੇੜ੍ਹਿਓ** ਦੇ. ਵੇਸ੍ਰਿਤ ਹੂਆ, ਵਲਿਆ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਚੰਦਨ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਭਲਾ ਬੇੜ੍ਹਿਓ ਢਾਕ ਪਲਾਸ। ਢਾਕ ਕੇ ਪਤਿਓਂ ਸਾਥ।

**ਬੇੜੀ** ਪੰ. ਨੌਕਾ ; ਕੈਦੀਓਂ ਕੇ ਪਾਂਓ ਮੇ ਲੋਹੇ ਕੀ ਬੇੜੀ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਪੂਰੈ ਬੇੜੀ ਕਾਟੀ। ਵਲੀ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਵਸਤੁ ਮਾਇਆ ਗੜ੍ਹਿ ਵੇੜ੍ਹੀ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਲੀਓ ਗੜੁ ਜੀਤਿ। ਮਾਯਾ ਰੂਪੀ ਕਿਲੇ ਮੇਂ ਆਛਾਦੀ ਹੁਈ। ਪੁਨਾ- ਫਰੀਦਾ ਰਹੀ ਸੁ ਬੇੜੀ ਹਿੰਙੁ ਦੀ ਗਈ ਕਥੂਰੀ ਗੰਧੁ। ਚੀਜ ਕੋ ਬੇੜਨੇ ਵਾਲੇ ਸੰਦੂਖੋਂ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੇੜੀ ਪਾਈਐ।

**ਬੇੜੁਲਾ** ਪੰ. ਨੌਕਾ ; ਜਹਾਜ, ਯਥਾ- ਜਪ ਤਪ ਕਾ ਬੰਧੁ ਬੇੜੁਲਾ ਜਿਤੁ ਲੰਘਹਿ ਵਹੇਲਾ।

**ਬੈ** ਗੁ. ਦੂਸਰਾ, ਯਥਾ- ਨਈਆ ਤੇ ਬੈਰੇ ਕੰਨਾ। ਪ੍ਰੇਰਕ ਸੇ ਬਿਨਾ ਦੂਸਰਾ ਕੌਨ ਹੈ ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਅਬਿਨਾਸੀ ਥਾਨ ਮੇਂ, ਜੈਸੇ- ਬੈਰਾਗੀ ਸੋ ਜੋ ਬੈ ਮਹ ਆਵੇ। ਬੈਰਾਗੀ ਪੁਰਖ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਅਬਜਯ ਥਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਪੁਨਾ- ਸਭ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਵਰਤੈ

ਪ੍ਰਭ ਸਾਚਾ ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਬੈਆਲੰ। ਭਕਤੀ ਰੂਪ ਕਰਮ ਸੇ ਅਬਜਯ ਥਾਨ ਮਿਲੇ ਹੈ ਵਾ ਬੈਰਾਗੀ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਥਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੋ ਆਵੇ ਪੁਨਾ ਭਕਤੀ ਕਰਮ ਸੇ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਅਨਿਤਯ ਸੰਸਾਰ ਆਲਯ ਸੇ ਦੂਜਾ ਪਰਮਾਤਮ ਧਾਮ ਰੂਪ ਆਲਾ ਪੁਨਾ 'ਮਿਲੈ ਬੈਆਲੰ'। ਸੰ. ਮੋਲ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਤਨੁ ਵੇਚੀ ਬੈ ਕਰੀ ਜੇ ਕੋ ਲਏ ਵਿਕਾਇ। ਇਸ ਸਰੀਰ ਕੋ ਬੇਚਤਾ ਹੂੰ ਮੈ ਮੋਲ ਕਰ ਕੇ।

**ਬੈ ਆਨੀ** ਫਾ. ਮੋਲ ਸੇ ਲਯਾਂਦੀ, ਯਥਾ- ਬਹੁਤੁ ਦਰਬੁ ਹਸਤੀ ਅਰੁ ਘੋੜੇ ਲਾਲ ਲਾਖ ਬੈ ਆਨੀ। ਪਯਾਰਾ ਲਾਖੋਂ ਰੁਪਏ ਕੇ ਮੋਲ ਸੇ ਲਿਆਂਦਾ।

**ਬੈ ਕਰਨਾ** ਦੇ. ਬਾਜਾਰ ਮੈ ਖੜੇ ਹੋ, ਜੇਤੇ ਕੋ ਬਿਕੇ ਬੇਚ ਦੇਨਾ।

**ਬੈ ਖਰੀਦੁ** ਫਾ. ਮੋਲ ਲੀਆ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਮੈ ਬੰਦਾ ਬੈ ਖਰੀਦੁ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ।

**ਬੈਆਲੰ** ਗੁ. ਅਬਿਨਾਸੀ ਥਾਨ ਅਬਜਯ। ਸੰ. ਆਲਯ।

**ਬੈਸਹੁ** ਦੇ. ਬੈਠੋ, ਯਥਾ- ਕਹ ਬੈਸਹੁ ਕਹ ਰਹੀਐ ਬਾਲੇ।

**ਬੈਸਕ** ਦੇ. ਬੈਠਕ, ਯਥਾ- ਸਚੀ ਬੈਸਕ ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੰਗਿ ਜਿਨ ਸੰਗਿ ਜਪੀਐ ਨਾਉ।

**ਬੈਸਣੁ** ਗੁ. ਉੱਤਰ, ਯਥਾ- ਸਾਚੁ ਕਹਹੁ ਤੁਮ ਪਾਰਗਰਾਮੀ ਤੁਝੁ ਕਿਆ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ। ਆਸਣ, ਯਥਾ-ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ।

**ਬੈਸੰਤਰਿ** ਦੇ. ਅਗਨਿ, ਯਥਾ- ਲੋਕਨ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈਆ ਬੈਸੰਤਰਿ ਪਾਗਉ। ਸੰ. ਬੈਸ੍ਵਨਰ।

**ਬੈਸ੍ਨਵਹ** ਗੁ. ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਭਗਤ ਕਹਾਵਤਾ, ਯਥਾ- ਆਵਧ ਹੀਣੰ ਜਥਾ ਸੂਰ ਨਾਨਕ ਧਰਮ ਹੀਣੰ ਤਥਾ ਬੈਸ੍ਨਵਹ। ਬਿਸਨੁ ਭਕ੍ਤੀ ਰੂਪ ਧਰਮ ਸੇ ਰਹਿਤ ਤੈਸੇ ਬੈਸਨੋ ਕਹਾਵਤੇ ਪੁਰਖ ਹੈਂ।

**ਬੈਸਨੋ** ਦੇ. ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਭਕ੍ਤ, ਬਿਸਨੁ ਦੇਵਤਾ ਕਾ ਉਪਾਸਕ, ਯਥਾ- ਬੈਸਨੋ ਸੋ ਜਿਸੁ ਊਪਰਿ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ। ਸੰ. ਬੈਸ੍ਨਵ।

**ਬੈਸੁ** ਦੇ. ਅਵਸੁਥਾ, ਉਮਰ। ਸੰ. ਬਯਸ। ਬੈਠ ਕੇ ਭਾਵ ਚਿੱਤ ਕੋ ਥਿਰ ਕਰਕੇ, ਯਥਾ- ਭਾਂਡਾ ਧੋਇ ਬੈਸਿ ਧੂਪੁ ਦੇਵਹੁ ਤਉ ਦੂਧੈ ਕਉ ਜਾਵਹੁ। ਬਣੀਆ, ਯਥਾ- ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਸੂਦੁ ਬੈਸੁ ਉਧਰੈ ਸਿਮਰਿ ਚੰਡਾਲ। ਸੰ. ਬੈਸਜ।

**ਬੈਹਣਾ** ਗੁ. ਤਖਤ, ਸਿੰਘਾਸਨ, ਯਥਾ- ਸੋ ਟਿਕਾ ਸੋ ਬੈਹਣਾ ਸੋਈ ਦੀਬਾਣੁ। ਵਹੀ ਤਿਲਕ ਵਹੀ ਸਿੰਘਾਸਨ ਵਹੀ ਸਭਾ ਹੈ। ਤਖਤ ਪੈ, ਯਥਾ- ਕਿਤੀ ਬੈਹਨਿ੍ ਬੈਹਣੇ ਮੁਚੁ ਵਜਾਇਨਿ ਵਜ। ਬੈਠਤੇ ਹੈਂ ਬੈਹਣੇ (ਤਖਤ) ਪੈ ਬੈਠ ਕੇ ਬਡੇ ਬਜਾਵਤੇ ਹੈ ਵਾਜੇ।

**ਬੈਕੁੰਠ** ਸੰ. ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਬੈਕੁੰਠ ਨਗਰੁ ਜਹਾ ਸੰਤ ਵਾਸਾ। ਪੁਨਾ- ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬੈਕੁੰਠੈ ਆਹਿ। ਬਿਸਨੁ, ਜੈਸੇ- ਬੈਕੁੰਠ ਨਾਮ ਕੇ ਲੇਨ ਤੇ ਸਭ ਅਘ ਹੋਵਤ ਨਾਸ।

**ਬੈਖਰੀ** ਸੰ. ਕੰਠ ਤਾਲੂ ਦੰਤਾਸਿ ਸਥਾਨੋ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮੁਖ ਸੇ ਸਪਸਟ ਉਚਾਰਣ ਹੋਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾਦਿ ਰੂਪ ਬਾਣੀ।

**ਬੈਠਤ** ਦੇ. ਬੈਠਤੇ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਠੇਗਾ ਪਰਿਹੈ ਤਬ ਕਤ ਮੂਡ ਲੁਕਈਹੈ।

**ਬੈਠਾ** ਦੇ. ਥਿਰ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਰੰਗਿ ਰਵਾਈ ਬੈਠਾ ਵੇਖੈ ਵਖਿ ਇਕੇਲਾ।

**ਬੈਠਿ** ਦੇ. ਬੈਠ ਕਰ, ਯਥਾ- ਬੈਠਿ ਸਿੰਘੁ ਘਰਿ ਪਾਨ ਲਗਾਵੈ ਘੀਸ ਗਲਉਰੇ ਲਿਆਵੈ।

**ਬੈਣ** ਪੰ. ਬਚਨ।

**ਬੈਣੀ** ਗੁ. ਬਚਨੋਂ ਸੇ, ਜੈਸੇ- ਤਬ ਲਗ ਨ ਪਤੀਜੋ ਗੁਰ ਕੀ ਬੈਣੀ।

**ਬੈਦ** ਦੇ. ਔਖਧਿ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਬੈਦਕ** ਦੇ. ਚਿਕਿਤਸਾ ਗ੍ਰੰਥ, ਹਕੀਮੀ ਕੀ ਪੋਥੀਆ। ਗੁ. ਹਕੀਮ, ਯਥਾ- ਬੈਦਕ ਨਾਟਿਕ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾਨੇ।

**ਬੈਨ** ਦੇ. ਬਚਨ, ਯਥਾ- ਕਵਲ ਨੈਨ ਮਧੁਰ ਬੈਨ ਕੋਟਿ ਸੈਨ ਸੰਗ ਸੋਭ।

**ਬੈਨੀ** ਦੇ. ਬਚਨੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਬੋਲਹੁ ਗੁਰਮਤਿ ਬੈਨੀ।

**ਬੈਰਾਇ** ਗੁ. ਬੈਰੀ ਹੋ ਗਏ, ਯਥਾ- ਬੀਰਾ ਬੀਰਾ ਕਰਿ ਰਹੀ ਬੀਰ ਭਏ ਬੈਰਾਇ। ਪਯਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਬਿਯੋਗ ਸਮੇ ਜੀਵ ਕੇ ਬੈਰੀ ਹੋ ਗਏ।

**ਬੈਰਾਈ** ਗੁ. ਦੂਸਰੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ। ਬੈਰੀ, ਯਥਾ- ਪੂਰਨ ਸਰਬਤ੍ਰ ਠਾਕੁਰ ਨਹ ਕੋਊ ਬੈਰਾਈ। ਪੁਨਾ- ਨ ਹਮ ਕਿਸ ਕੇ ਬੈਰਾਈ।

**ਬੈਰਾਈਆ** ਗੁ. ਵੈਰੀ, ਯਥਾ- ਜੀਤੇ ਪੰਚ ਬੈਰਾਈਆ ਨਾਨਕ ਸਫਲ ਮਾਰੂ ਇਹੁ ਰਾਗੁ।

**ਬੈਰਾਗਨਿ** ਗੁ. ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਅਵਗਣ ਤਿਆਗਿ ਭਈ ਬੈਰਾਗਨਿ। ਜੈਸੇ- ਹੋਇ ਰਹੁ ਬੈਰਾਗਣ ਰਾਮ।

**ਬੈਰਾਗਨਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ, ਯਥਾ- ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਭਈ ਬੈਰਾਗਨਿ।

**ਬੈਰਾਗਰੁ** ਦੇ. ਹੀਰਯੋਂ ਕਾ ਪਰਬਤ, ਯਥਾ- ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਜੀਤੀਐ ਜਪਿ ਹਰਿ ਬੈਰਾਗਰੁ। ਸਿਮਲੇ ਕੇ ਪਰਬਤ ਮੋ ਕਾਨ ਕੇ ਵਾਲੇ ਭੂਖਣ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜਪ ਹੇ ਮਨ ! ਜੋ ਕਾਨ ਕੇ ਕੁੰਡਲ ਭੂਖਨ ਸਮ ਸਰਬ ਕੋ ਵੇਸ੍ਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤੂ ਠਾਕੁਰੋ ਬੈਰਾਗਰੋ ਮੈ ਜੇਹੀ ਘਣ ਚੇਰੀ ਰਾਮ।

**ਬੈਰਾਗਿਆ** ਪੰ. ਪ੍ਰੇਮ ਯੁਕ੍ਤ ਹੂਆ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯਾ, ਯਥਾ- ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਬਹੁਤੁ ਬੈਰਾਗਿਆ।

**ਬੈਰਾਗੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਮੀ ; ਬੈਸਨੋ ਸਾਧ ; ਬਿਰਾਗਵਾਨ ਹੋ, ਯਥਾ- ਬੈਰਾਗੀ ਬੰਧਨੁ ਕਰੈ ਤਾ ਕੋ ਬਡੋ ਅਭਾਗੁ।

**ਬੈਰਾਗੀਅੜੇ** ਗੁ. ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧੋ, ਯਥਾ- ਅਨਭਉ ਕਿਨੈ ਨ ਦੇਖਿਆ ਬੈਰਾਗੀਅੜੇ।

**ਬੈਰਾਗੀਆ** ਗੁ. ਹੇ ਪ੍ਰੇਮਵਾਨ।

**ਬੈਰਾਗੁ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਮਹੀਨਤਾ, ਬਿਰਕਤਪਣਾ। ਸੰ. ਬੈਰਾਗਜ। ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਬੈਰਾਗੁ ਭਇਆ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੈ ਕਾ ਚਾਉ। ਰੁਦਨ, ਰੋਨਾ, ਯਥਾ- ਮਨ ਕਿਉ ਬੈਰਾਗੁ ਕਰਹਿਗਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ।

**ਬੈਰਾੜ** ਦੇ. ਜੰ. ਸਿੱਧੂ ਜਟ, ਜੈਸੇ- ਹਮਹ ਕੌਮ ਬੈਰਾੜ ਹੁਕਮੇ ਮਰਾਸਤ।

**ਬੈਰਾੜੀ** ਦੇ. ਬਿਰਾੜ ਦੇਸ ਕੀ ਰਾਗਨੀ। ਨਾਗਪੁਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਬੈਰਾੜ ਦੇਸ ਹੈ।

**ਬੈਰੀ** ਸੰ. ਬਿਰੋਧੀ, ਯਥਾ- **ਬੈਰੀ** ਉਲਟਿ ਭਏ ਹੈ ਮੀਤਾ।

**ਬੈਲ** ਦੇ. ਬ੍ਰਿਖਭ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਬੈਲ ਬਿਰਾਨੇ ਹੁਈਹੈ।

**ਬੋਇ** ਪੰ. ਖੇਤੀ ਬੀਜ, ਯਥਾ- ਬੋਇ ਖੇਤੀ ਲਾਇ ਮਨੂਆ ਭਲੋ ਸਮਉ ਸੁਆਉ।

**ਬੋਹਤੇ** ਗੁ. ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।

**ਬੋਹਲੁ** ਪੰ. ਖਲਵਾੜੇ ਮੇ ਸੁੱਧ ਕਰ ਲਗਾਯਾ ਅੰਨ ਕਾ ਢੇਰ ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਸੁੱਧ ਹੋ ਕਰ ਥਿਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਹਲੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਾ।

**ਬੋਹਿਆ** ਗੁ. ਵਾਸਨਾ। ਫਾ. ਬੋ। ਵਾਸਨਾ ਯੁਤ ਭਯਾ।

**ਬੋਹਿਥੜਾ** ਪੰ. ਜਹਾਜ, ਯਥਾ- ਬੋਹਿਥੜਾ ਹਰਿ ਚਰਣ ਮਨ ਚੜਿ ਲੰਘੀਐ।

**ਬੋਹਿਥਾ** ਦੇ. ਜਹਾਜ, ਪੋਤ, ਯਥਾ- ਭਵਜਲੁ ਸਾਇਰੁ ਸੇਤੁ ਨਾਮੁ ਹਰੀ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ।

**ਬੋਹਿਯ** ਗੁ. ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਮੁਨਿ ਬੋਹਿਯ ਅਗਾਜਿ।

**ਬੋਹੈ** ਗੁ. ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲੇ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਰੰਗਿ ਰਤੌ ਨਾਮ ਸਿਉ ਕਲ ਨਾਮੁ ਸੁਰਿ ਨਰਹ ਬੋਹੈ।

**ਬੋਚ** ਪੰ. ਸੰਭਾਲ ; ਊਪਰ ਸੇ ਆਤੀ ਚੀਜ ਕੋ ਪਕੜ।

**ਬੋਦਾ** ਦੇ. ਨਿਕੰਮਾ, ਪੁਰਣਾ।

**ਬੋਦੀ** ਪੰ. ਚੋਟੀ ; ਨਿਕੰਮੀ ਪੁਰਾਨੀ ਵਸਤੁ।

**ਬੋਧ** ਸੰ. ਗ੍ਯਾਨ।

**ਬੋਧਨ** ਸੰ. ਉਪਦੇਸ।

**ਬੋਧੀਆ** ਗੁ. ਪਰ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਹਰਨਾ ਰੂਪ ਸਿਕਾਰ ਮਾਰਨੇ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀਆਂ, ਯਥਾ- ਰੰਨਾ ਹੋਈਆ ਬੋਧੀਆ ਪੁਰਸ ਹੋਏ ਸਈਆਦ।

**ਬੋਰਿ** ਦੇ. ਡੋਬ, ਯਥਾ- ਨੀਰੁ ਨ ਸਾਕਸਿ ਬੋਰਿ ਚਲਹਿ ਹਰਿ ਪੰਥਿ ਪਗਿ।

**ਬੋਰੀ** ਦੇ. ਡੋਬੀ, ਯਥਾ- ਪਾਹਨ ਬੋਰੀ ਪਿਰਥਮੀ ਪੰਡਿਤ ਪਾੜੀ ਬਾਟ। ਊਂਟ ਕੀ ਬੋਰੀ।

**ਬੋਲ ਸਾਧ** ਗੁ. ਸਾਧੋਂ ਸੇ ਸੁਨ ਕੇ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ।

**ਬੋਲਹੁ** ਦੇ. ਕਹੋ, ਯਥਾ- ਬੋਲਹੁ ਭਈਆ ਰਾਮ ਕੀ ਦੁਹਾਈ।

**ਬੋਲਕਾ** ਗੁ. ਰੁਪਜੇ ਪੈਸੇ ਪਾਉਣੇ ਕੀ ਗੋਲਕ ; ਗੋਲਕਾਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਜਾਗਾਤੀਆ ਉਪਾਵ ਸਿਆਣਪ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ਡਿਠਾ ਭੰਨਿ ਬੋਲਕਾ ਸਭਿ ਉਠਿ ਗਇਆ।

**ਬੋਲਣੁ** ਦੇ. ਬਚਨ, ਕਥਨ, ਯਥਾ- ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ।

**ਬੋਲਤ** ਪੰ. ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀ ਹੋਰ।

**ਬੋਲਤੇ** ਦੇ. ਬਚਨ ਕਹਤੇ ਥੇ, ਯਥਾ- ਬਾਬਾ ਬੋਲਤੇ ਤੇ ਕਹਾ ਗਏ ਦੇਹੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਰਹਤੇ।

**ਬੋਲਵਿਗਾੜ** ਦੇ. ਬੋਲ ਕੇ ਬਿਗੜਨੇ ਵਾਲਾ ਮੂਰਖ, ਯਥਾ- ਅਸੀ ਬੋਲਵਿਗਾੜ ਵਿਗਾੜਹ ਬੋਲ।

**ਬੋਲਾ** ਦੇ. ਬਚਨ, ਯਥਾ- ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਟੁਕੁ ਟੁਕੁ ਹੋਸੀ ਹਿਦੁਸਤਾਨੁ ਸਮਾਲਸੀ ਬੋਲਾ। ਪੰ. ਕਾਨੋ ਸੇ ਨਾ ਸੁਨਨੇ ਵਾਲਾ, ਬਧਰ, ਯਥਾ- ਬੋਲਾ ਜੇ ਸਮਝਾਈਐ ਪੜੀਅਹਿ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪਾਠ।

**ਬੋਲਾਤਾ** ਗੁ. ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ।

**ਬੋਲਾਰੇ** ਗੁ. ਬੁਲਾਯਾ, ਯਥਾ- ਅਜਾਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨੀ ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਾਰੇ।

**ਬੋਲਿਆ** ਪੰ. ਨਾਮ ਉਚਾਰਤਾ ਭਯਾ, ਯਥਾ- ਬਾਬੀਹਾ ਭਿੰਨੀ ਰੈਣਿ ਬੋਲਿਆ। ਜਿਗ੍ਯਾਸੂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਮੋ ਉਚਾਰਤਾ ਭਯਾ ਯਹ ਅਨਜਕ੍ਰਿ ਹੈ। ਆਗ੍ਯਾ ਦੇਤਾ ਭਯਾ, ਯਥਾ- ਅੰਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲਿਆ ਮੈ ਪਿਛੈ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਿਅਹੁ ਨਿਰਬਾਣੁ ਜੀਉ।

**ਬੋਲੁ** ਦੇ. ਬਚਨ, ਯਥਾ- ਨਾਉ ਕਰਤਾ ਕਾਦਰੁ ਕਰੇ ਕਿਉ ਬੋਲੁ ਹੋਵੈ ਜੋਖੀਵਦੈ। ਆਗ੍ਯਾ, ਯਥਾ- ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਬੋਲਿ। ਬੋਲਤੇ ਭਏ, ਯਥਾ- ਬੋਲੈ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ ਪਿਆਰੇ ਅਲਹ ਲਗੇ। ਕਹਤੇ ਹੈ ਸੇਖ ਫਰੀਦ।

**ਬੋਲੇਟਿਆ** ਗੁ. ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸਭੋ ਜਪੀਐ ਜਾਪੁ ਜਿ ਮੁਖਹੁ ਬੋਲੇਟਿਆ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੈ- ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀ ਹੋਰ।

**ਬੋਵਹੁ** ਦੇ. ਬੀਜੋ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ।

**ਬੋਵਨਾ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਬੀਜਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਬੀਜਨਾ।

**ਬੋਵੈ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਬੀਜੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਕਿਰਸਾਣੁ ਬੋਵੈ ਕਿਰਸਾਨੀ। ਖੇਤੀ।

**ਬੋੜੀ** ਦੇ. ਡੋਬੀ, ਯਥਾ- ਰੇ ਨਰ ਨਾਵ ਚਉੜਿ ਕਤ ਬੋੜੀ।

**॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤਿ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਿਹੀਤੇ
ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ
ਬਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਸੰਕਲਨੰ ਸਮਾਪਤੰ॥੨੮॥**



**ਭਉ** ਦੇ. ਭਯ, ਡਰ, ਯਥਾ- ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਾਰਾ ਵਡਾ ਤੋਲੁ। ਪੁਨਾ- ਆਪਣਾ ਭਉ ਤਿਨ ਪਾਇਓਨੁ ਜਿਨ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ। ਸੰ. ਭਯ। ਸੰਸਾਰ, ਜੈਸੇ- ਭਉ ਸਾਗਰ ਤਾਰ ਬਿਖੜਾ। ਸੰ. ਭਵ। ਭ੍ਰਮਣ ਕਰ, ਫਿਰ ਫਿਰ, ਯਥਾ- ਗਿਲੀ ਗਿਲੀ ਰੋਡੜੀ ਭਉਦੀ ਭਵਿ ਭਵਿ ਆਇ।

**ਭਉ ਭਾਉ** ਵਾ. ਭਯ ਅਰ ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਰੰਗੁ ਰਹਿਆ ਤਿਨ੍ ਕਾਮਣੀ ਜਿਨ੍ ਮਨਿ ਭਉ ਭਾਉ ਹੋਇ।

**ਭਉ ਭੁਇ** ਵਾ. ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਭਯ ਚਿੱਤ ਮੇਂ ਸੁਭ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਉਪਜਨੇ ਕੀ ਭੂਮੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭਉ ਭੁਇ ਪਵਿਤੁ ਪਾਣੀ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਬਲੇਦ।

**ਭਉਕਾ** ਪੰ. ਭੌਂਕਤਾ, ਯਥਾ- ਏਤੇ ਕੂਕਰ ਹਉ ਬੇਗਾਨਾ ਭਉਕਾ ਇਸੁ ਤਨ ਤਾਈ।

**ਭਉਕੀਆ** ਗੁ. ਕੁੱਤੀਆਂ, ਯਥਾ- ਭੁਖ ਤਿਖਾ ਦੁਇ ਭਉਕੀਆ। ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਚਮਕੀਆਂ। ਭਵਕੀਆਂ ਸੇ ਭਉਕੀਆਂ ਬਨਾ ਹੈ।

**ਭਉਜਲੁ** ਦੇ. ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਡੂਬਨੇ ਹੇਤ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਜਲਧਿ, ਯਥਾ- ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਪਰੈ ਜਉ ਗਾਵੈ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੀਤ। ਗੁਰੁ ਕਹੇਂ ਵਹੁ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਪਾਰ ਪੜੇ ਹੈ ਭਾਵ ਤਰ ਜਾਵੇ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਯਸ ਗੁਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬੋਧਕ ਗੀਤ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਸੰ. ਭਵਿਜਲਧਿ। 'ਭਵ' ਕਾ ਭਉ, 'ਜਲਧਿ' ਕਾ ਜਲ ਹੋ, ਭਉਜਲ ਨਾਮ ਬਨਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਭੈਜਲ ਹੈ।

**ਭਉਣ** ਦੇ. ਭ੍ਰਮਣ ਅਰਥਾਤ ਜਨਮ ਮਰਨ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਤੂ ਰਖਵਾਲਾ ਜਿਤਾ ਤਿਨੈ ਭੈਣੁ (ਭਉਣ)। ਥਾਨ, ਗ੍ਰਿਹ।

**ਭਉਦੀ** ਪੰ. ਫਿਰਤੀ, ਯਥਾ- ਗਿਲੀ ਗਿਲੀ ਰੋਡੜੀ ਭਉਦੀ ਭਵਿ ਭਵਿ ਆਇ।

**ਭਉਦੀਆ** ਗੁ. ਉਡਤੀਆਂ, ਯਥਾ- ਪੰਖੀ ਭਉਦੀਆ ਲੈਨਿ ਨ ਸਾਹ।

**ਭਇਓ** ਦੇ. ਹੁਆ, ਯਥਾ- ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮਾ।

**ਭਇਆ** ਦੇ. ਹੁਆ, ਯਥਾ- ਭਇਆ ਦਿਵਾਨਾ ਸਾਹ ਕਾ ਨਾਨਕੁ ਬਉਰਾਨਾ। ਗੁ. ਭਯ।

**ਭਈ** ਦੇ. ਹੋਈ, ਯਥਾ- ਭਲੀ ਭਈ ਜੋ ਭਉ ਪਰਿਆ ਦਿਸਾ ਗਈਂ ਸਭ ਭੂਲਿ। ਪੁਨਾ- ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ।

**ਭਈਆ** ਦੇ. ਪੁ. ਹੇ ਭਾਈ, ਯਥਾ- ਕਾਹੇ ਭਈਆ ਫਿਰਤੌ ਫੂਲਿਆ ਫੂਲਿਆ। ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਰਧਾ ਸੇਜ ਵਿਛਾਈ ਪ੍ਰਭੁ ਛੋਡਿ ਨ ਸਕੈ ਬਹੁਤੁ ਮਨਿ ਭਈਆ। ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਮੈ ਹਰਿ ਗੁਣ ਕਹਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਭਈਆ।

**ਭਏ** ਦੇ. ਹੁਏ, ਯਥਾ- ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਛੂਟੇ।

**ਭਸਨਾ** ਗੁ. ਭਸਮ, ਯਥਾ- ਰਾਖਨਹਾਰੈ ਰਾਖਿਆ ਭਏ ਭ੍ਰਮ ਭਸਨਾ।

**ਭਸਮ** ਦੇ. ਸੁਆਹ, ਖਾਕ ; ਦਗਧ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਅਵਰੁ ਜਿ ਚਾਹਨਾ ਬਿਸਟਾ ਕ੍ਰਿਮ ਭਸਮਾ ਰਾਮ।

**ਭਸਮਤੀ** ਗੁ. ਚੁੱਲਾ, ਯਥਾ- ਅੰਡ ਟੂਕ ਜਾ ਚੈ ਭਸਮਤੀ। ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕਾ ਟੁਕੜਾ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਜਿਸ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਾ ਚੁੱਲਾ ਹੈ।

**ਭਸਮੰਤੁ** ਗੁ. ਭਸਮ, ਯਥਾ- ਖਿਨ ਮਹਿ ਹੋਇ ਜਾਇ ਭਸਮੰਤੁ।

**ਭਸਮਾ ਭੂਤ** ਗੁ. ਭਸਮ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਭਸਮਾ ਭੂਤ ਹੋਆ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਅਪਨਾ ਕੀਆ ਪਾਇਆ।

**ਭਸੁ** ਪੰ. ਭਸਮ, ਸੁਆਹ, ਯਥਾ- ਹਭੇ ਭਸੁ ਪੁਣੇਦੇ ਵਤਨੁ ਜਾ ਮੈ ਸਜਣੁ ਤੂਹੈ। ਸਭੀ ਖਾਕ ਛਾਨਤੇ ਫਿਰੇ ਹੈਂ।

**ਭਸੁ ਰੰਗੁ** ਗੁ. ਖਾਕ ਜੈਸਾ ਆਨੰਦ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਦੁਨੀਆ ਭਸੁ ਰੰਗੁ ਭਸੂ ਹੂ ਭਸੁ ਖੇਹ।

**ਭਸੂ** ਪੰ. ਖੇਹ ਸੇ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਭਸੁ ਰੰਗੁ ਭਸੂ ਹੂ ਭਸੁ ਖੇਹ।

**ਭਕ੍ਤ** ਸੰ. ਭਗਤ ਜਨ, ਸੇਵਕ ਜਨ।

**ਭਕ੍ਤਿ** ਸੰ. ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਨੌਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਈਸ੍ਵਰ ਸੇਵਾ ; ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਅਰਥਾਤ ਈਸ੍ਵਰ ਓਰ ਚਿੱਤ ਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ; ਬਿਭਾਗ, ਹਿੱਸਾ ; ਅਵਯਵ ; ਸੁਧਾ।

**ਭਖਸਿ** ਦੇ. ਖਾਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭਖਸਿ ਸਿਬਾਲੁ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨ ਲਖਸਿ ਰੇ।

**ਭਖਲਾਇਆ** ਪੰ. ਤਪਦਾ ਹੈ, ਬਕਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਾਹੇ ਕਉ ਮੂਰਖ ਭਖਲਾਇਆ।

**ਭਖਲਾਏ** ਗੁ. ਬਹਕਤੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਬਕਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਹੋਰਿ ਭਖਲਾਏ ਜਿ ਅਸੀ ਕੀਆ।

**ਭਖੁ** ਦੇ. ਖਾਨੇ ਯੋਗੁ, ਯਥਾ- ਲੋਭੀ ਜੰਤੁ ਨ ਜਾਣਈ ਭਖੁ ਅਭਖੁ ਸਭ ਖਾਇ। ਖਾਨੇ ਯੋਗੁ, ਨਾ ਖਾਨੇ ਯੋਗੁ ਸਭ ਵਸਤੁ ਕੋ ਖਾਵੇ ਹੈ।

**ਭਖੇ** ਪੰ. ਖਾਵੇ ਅਰਥਾਤ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਬੈਠਾ ਭਖੇ ਵਾਉ ਲੰਮੇ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜਾ।

**ਭਖੇ ਵਾਉ** ਵਾ. ਲੇਵੇ ਹੈ ਗੁਪਤ ਖਬਰਾਂ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਕਣਸੋਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਭਖੇ ਵਾਉ ਲੰਮੇ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜਾ। ਗੁਰੁ ਕਹੇਂ- ਮੈ ਖੜਾ ਹੂਆ ਹੇ ਹਰੇ ! ਆਪ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਰੂਪੀ ਦੀਰਘ ਦਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਜਬ ਭੀ ਬੈਠਤਾ ਹੂੰ ਤਬ ਭੀ ਆਪ ਕੀ ਗੁਪਤ ਖਬਰ ਲੇਨੇ ਓਰ ਹੀ ਖਯਾਲ ਹੈ।

**ਭਖੈ** ਪੰ. ਜਗੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭੈ ਤਨਿ ਅਗਨਿ ਭਖੈ ਭੈ ਨਾਲਿ। ਤਪੈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਪਚਿ ਮੁਆ ਵਿਚਿ ਦੇਹੀ ਭਖੈ। (ਗਉੜੀ ਵਾਰ, ਸਬਦ ੨੮)

**ਭਗ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਯੋਨਿ ਮੇ, ਯਥਾ- ਅਵਰ ਮਰਤ ਮਾਇਆ ਮਨੁ ਤੋਲੇ ਤਉ ਭਗ ਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਵਿਗੋਇਆ। ਸੂਰਯ ; ਅਣਿਮਾਦਿ ਸਿੱਧੀਆਂ ਰੂਪ ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਐਸ੍ਵਰਯ ; ਬੀਰਯ ; ਯਸ ; ਸ੍ਰੀ ; ਗਯਾਨ ; ਵੈਰਾਗਯ ; ਇੱਛਾ ; ਮਹਾਤਮਪਨਾ ; ਯਤਨ ; ਧਰਮ ; ਮੋਖ ; ਸੁਭਾਗ੍ਯਪਨ ; ਕਾਂਤਿ ; ਚੰਦ ; ਪੂਰਬਾ ਫਾਲ ਗਣੀ ਨਛਤ੍ਰ ; ਗੁਦਾ ਔ ਪਤਾਲੁਓਂ ਕਾ ਮਧ੍ਯ ਥਾਨ।

**ਭਗਉਤੀ** ਗੁ. ਭਗਵਤ ਕੇ ਸੇਵਕ ਕੀ, ਯਥਾ- ਤਿਸੁ ਭਗਉਤੀ ਕੀ ਮਤਿ ਊਤਮ ਹੋਵੈ। ਪੁਨਾ- ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਭਗਤਿ ਕਾ ਰੰਗੁ। ਭਾਗਵਤੀ ਅਰਥਾਤ ਭਗਵਤ ਕਾ ਉੱਤਮ ਭਗਤੁ ਵਹੁ ਹੈ, ਜੋ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੇਂ ਭਗਵਾਨ ਕੀ ਭਗਤੀ ਕਾ ਆਨੰਦ ਲੇ, ਸੰਪੂਰਣ ਦੋਖੀ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਤਯਾਗੇ। ਭਗਵਤੀ, ਦੁਰਗਾ, ਜੈਸੇ- ਪ੍ਰਥਮਿ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰ ਕੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਈ ਧਿਆਇ। ਤਲਵਾਰ ; ਭਗਤ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਕਹਤਉ ਅਨੰਨਿ ਭਗਉਤੀ। ਭਗਵਾਨ ਬਿਸਨੁ ਕੇ ਤਿਲਕਾਦਿ, ਯਥਾ- ਭਗਉਤੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ। ਸੰ. ਭਾਗਵਤੀ।

**ਭਗਉਤੀ ਮੁਦ੍ਰਾ** ਦੇ. ਭਗਵਤ ਕੇ ਸੰਖ ਚਕ੍ਰਾਦਿ ਚਿੰਨ ਧਾਰਨੇ, ਯਥਾ- ਭਗਉਤੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਮਨੁ ਮੋਹਿਆ ਮਾਇਆ। ਬਾਹਰ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਨਿਸਾਨ ਧਾਰੇ ਹੈ ਭੀਤਰੋਂ ਮਨ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮੋਹਿਆ ਹੈ।

**ਭਗਤ** ਦੇ. ਈਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸੇਵਕ, ਯਥਾ- ਭਗਤ ਮੁਖੈ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਵਚਨ ਹੋਵੰਦੇ। ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਚੜੀ ਬਾਣੀ ਵਾਲੇ- ੧. ਕਬੀਰ ੨. ਫਰੀਦ ੩. ਸਧਨਾ ੪. ਸੈਨ ੫. ਰਵਿਦਾਸ ੬. ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ੭. ਜੈਦੇਵ ੮. ਪਰਮਾਨੰਦ ੯. ਬੇਣੀ ੧੦. ਰਾਮਾਨੰਦ ੧੧. ਸੂਰਦਾਸ ੧੨. ਧੰਨਾ ੧੩. ਪੀਪਾ ੧੪. ਭੀਖਨ ੧੫. ਨਾਮਦੇਵ ੧੬. ਮੀਰਾਬਾਈ, ਯੇ ਸੋਲਾ ਭਗਤ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਯੁਗੋਂ ਕੈ ਅਜਾਮਲ ਗਜ ਗਨਕਾ ਧ੍ਰੂ ਪ੍ਰਹਲਾਦਾਦਿ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਸੰ. ਭਕ੍ਤ। ਭਜਨ, ਯਥਾ- ਬੇਦੁ ਪੁਕਾਰੈ ਭਗਤਿ ਸਰੋਤਿ। ਭਜਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਨਨਾ ਯੋਗੁ ਹੈ।

**ਭਗਤ ਵਛਲੁ** ਦੇ. ਭਕ੍ਤੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਭਗਤ ਵਛਲੁ ਤੇਰਾ ਬਿਰਦੁ ਰਖਾਇਆ ਜੀਉ। ਭਗਤੋਂ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਵਛਲ ਅਨਾਥਹ ਨਾਥੇ। ਸੰ. ਭਕ੍ਤਵਤਸ੍ਲ। ਅਥਵਾ 'ਵੱਛ'- ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇਂ 'ਵਕ੍ਰੀ ਇਤਿ ਵਛ'- ਐਸੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ

ਨਾਮ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਭਕ੍ਤ ਜੋ ਅਪਨੇ ਨਾਮੋ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੋ 'ਲ'- ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਅਪਨੇ ਜਾਨ ਕੇ ਜੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ ਤਿਸ ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਭਗਤ ਵਛਲ ਹੈ।

**ਭਗਤਨ ਤੇ** ਦੇ. ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਸੇਵਕੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸੰਤਨ ਕੇ ਹਮ ਉਲਟੇ ਸੇਵਕ ਭਗਤਨ ਤੇ ਡਰਪਾਵਉ।

**ਭਗਤਾਨਾ** ਗੁ. ਭਗਤੋਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਦੀਨ ਸਰਣਿ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਰਾਖੁ ਲਾਜ ਭਗਤਾਨਾ।

**ਭਗਤਿ ਕਰਤ** ਵਾ. ਭਗਤੀ ਕਰਤੇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਕਰਤ ਮੇਰੇ ਤਾਲ ਛਿਨਾਏ ਕਿਹ ਪਹਿ ਕਰਉ ਪੁਕਾਰਾ।

**ਭਗਤਿ** ਦੇ. ਨਿਰਤ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਗਾਵਹਿ ਇਕਿ ਭਗਤਿ ਕਰੇਹਿ। ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਵਹਿ ਬਿਨੁ ਅਸਨੇਹ। ਨਵਧਾ ਔ ਪਰਾ ਭਕ੍ਤੀ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਤਰੀਐ ਸੰਸਾਰੁ।

**ਭਗਤੀ** ਦੇ. ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਰੂਪ ਅਪਰਾ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਪਰਾ ਅਪਰਾ ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪਰਾ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਪਰਾ ਨੌਧਾ ਭਕ੍ਤੀ ਕਾ ਫਲ ਹੈ ; ਭਗਤੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਭਗਤੀ ਤੋਖਿਤ ਦੀਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ਗੁਣੇ ਨ ਕਿਤ ਹੀ ਹੈ ਭਿਗਾ। ਭਗਤੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਦੀਨੋ ਪੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਵਾ ਪਰਾਪਰ ਭਕ੍ਤੀ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ, ਨਿਰਤਿ ਕਰਤੇ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਏ ਇਕਿ ਭਗਤੀ ਰਾਤੇ।

**ਭਗਤਿ ਦਾਨੁ** ਸੰ. ਪਰਾਪਰ ਭਗਤਿ ਕਾ ਦੇਨਾ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਦਾਨੁ ਦੇਵੈ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ।

**ਭਗਤੀਆ** ਪੰ. ਰਾਸਧਾਰੀਆਂ ਕੋ, ਜੈਸੇ- ਭਗਤੀਆ ਗਈ ਭਗਤ ਭੁਲ।

**ਭਗਤੀਜਾ** ਗੁ. ਭਗਤਾ ਕਾ, ਯਥਾ- ਭਾਰੋ ਤੋਲੁ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਿ ਭਗਤੀਜਾ ਹੇ।

**ਭਗਤੂ** ਦੇ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਬ ਜੀ ਕਾ ਸੇਵਕ ਭਾਈ ਭਗਤੂ।

**ਭੰਗਨਾ** ਦੇ. ਬਿਗਾੜ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕੇ ਕੇ ਕਾਮ ਮੇ ਭੰਗਨਾ ਪੈ ਗਈ।

**ਭਗਵੰਤ** ਗੁ. ਬਿਸਨੁ ਕੀ, ਯਥਾ- ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਟਹਲ ਕਰੈ ਨਿਤ ਨੀਤਿ।

**ਭਗਵਤ** ਗੁ. ਭਗਵਾਨ, ਯਥਾ- ਕਲਿ ਭਗਵਤ ਬੰਦ ਚਿਰਾਂਮੰ।

**ਭਗਵਾ** ਦੇ. ਗੇਰੂਆ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਭਗਵਾ ਵੇਸੁ ਕਰਿ ਭਰਮਦੇ ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ। ਰਜੋ ਗੁਣ ਮੈਲਾ, ਯਥਾ- ਨਾ ਮੈਲਾ ਨਾ ਧੁੰਧਲਾ ਨਾ ਭਗਵਾ ਨਾ ਕਚੁ।

**ਭਗਵਾਨ** ਸੰ. ਭਗੋਂ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, 'ਭਗ' ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਗਏ ਜਿਨ ਮੋ ਈਹਾਂ- ਪੂਰਨ ਐਸ੍ਵਰਯ, ਪੂਰਨ ਬਲ, ਪੂਰਨ ਯਸ, ਪੂਰਨ ਸ੍ਰੀ, ਪੂਰਨ ਗ੍ਯਾਨ, ਪੂਰਨ ਰਾਗਜ, ਇਨ ਖਟੋਂ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ ਯੇ ਭਗ ਜਿਸ ਮੇ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਭਗਵਾਨ ਹੈ। ੧. ਯਦਯਪਿ ਜੀਵੋਂ ਮੇ ਭੀ ਯੇ ਹੈਂ, ਤੌ ਭੀ ਪੂਰਨ ਨਹੀ ਨਯੂਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜੀਵ ਪੂਰੇ ਭਗਵਾਨ ਨਹੀ ਕਹੇ ਜਾਵੇ ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ। ਜੀਵੋਂ ਪਾਸ ਪੁਨਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਕਿੰਚਿਤ ਐਸ੍ਵਰਯ ਹੋਵੇ ਹੈ ਨਿਖਲ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡੋਂ ਕੇ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪਾਸ ਅਣਿਮਾਦਿ ਸਿੱਧੀਆਂ ਔ ਅੰਨ ਧਨਾਦਿ ਸਮਗ੍ਰ ਐਸ੍ਵਰਯ ਹੈ ੨. ਤਥਾ ਜੀਵੋਂ ਮੇ ਕਿੰਚਤ ਬਲ ਹੋਵੇ ਹੈ ਨਿਖਲ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਪਾਲਨਾ ਸੰਹਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਈਸ੍ਵਰ ਮੇ ਪੂਰਨ ਬਲ ਹੈ ੩. ਏਵੰ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਕੋਈ ਜਪ ਤਪਾਦਿ ਉੱਤਮ ਕਾਮ ਸੇ ਅਲਪ ਕੀਰਤੀ ਹੈ ਈਸ੍ਵਰ ਨਿਖਲ ਉੱਤਮ ਕਾਮੋ ਸੇ ਪੂਰਨ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤਾਂ ਕੀ ਪੂਰਨ ਕੀਰਤੀ ਹੈ ੪. ਏਵੰ ਜੀਵੋਂ ਪਾਸ ਕਿੰਚਤ ਸ੍ਰੀ ਹੈ ਭਗਵਾਨ ਪਾਸ ਪੂਰਨ ਸ੍ਰੀ ਹੈ ੫. ਤਥਾ ਜੀਵ ਕਈ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਦੇਖ ਸੁਨ ਪੜ ਗੁਨ ਕੇ ਜਾਨਤੇ ਭੀ ਬਿਦੇਸੀ ਵਸਤੁ ਕੇ ਗੁਣ ਸੁਭਾਵ ਨਾਮਾਦਿ ਉਨ ਸੇ ਕੋਈ ਪੂਛੇ ਤਬ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹਮ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਐਸਾ ਨਹੀ ਕਹੇ ਯਾ ਤੇ ਸਭ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਗੁਣ ਸੁਭਾਵ ਨਾਮਾਦਿ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਔ ਜਾਨ ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪੂਰਨ ਗ੍ਯਾਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਉਸਕੋ ਸਰਬੱਗ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ੬. ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਸੇ ਗਲਾਨੀ ਹੈ ਉਸ ਸੇ ਵੈਰਾਗ੍ਯ ਹੈ ਆਨ ਵਸਤੁ ਮੇ ਰਾਗ ਹੈ, ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸਭ ਮੇ ਰਾਗ ਹੈ, ਸਰਬ ਸੇ ਵੈਰਾਗ੍ਯ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਈਸ੍ਵਰ ਪੂਰਾ ਭਗਵਾਨ ਹੈ ਜੀਵ ਨਯੂਨ ਭਗਵਾਨ ਹੈ ; ਔਰ ਭੀ ਭਗਵਾਨ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਔ ਬਿਨਾਸ ਕੋ ਤਥਾ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਸ੍ਵਰਗ ਨਰਕਾਦਿ ਥਾਨੋ ਸੇ ਆਵਨੇ ਜਾਨੇ ਕੋ, ਪੁਨਾ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਵਿਦਯਾ ਅਵਿਦਯਾ ਕੋ ਜੋ ਪੂਰਾ ਜਾਨੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਭਗਵਾਨ ਹੈ। ਜੀਵ ਉਤਪਤੀ ਆਦਿ ਪੂਰੀ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ ਯਾ ਤੇ ਪੂਰੇ ਭਗਵਾਨ ਨਹੀ। ਯਹੀ ਦੁਰਗਾ ਕੋ ਈਸ੍ਵਰੀ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਭਗਵਤੀ ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਯੋਨੀ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਭਗਵਤੀ ਮਾਨੇ ਤੌ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਾਤ੍ਰ ਭਗਵਤੀ ਸੰਭਵੇ ਹੈ।

**ਭਗਵੀ** ਦੇ. ਭਗਵੇ ਬਸਤ੍ਰੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜੋਗੁ ਨ ਭਗਵੀ ਕਪੜੀ ਜੋਗੁ ਨ ਮੈਲੇ ਵੇਸਿ।

**ਭਗਵੈ** ਦੇ. ਗੇਰੀ ਰੰਗੇ, ਯਥਾ- ਭਗਵੈ ਵੇਸਿ ਭ੍ਰਮਿ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਇ। ਬਲ ਛਲਨੇ ਸਮੇ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਵੇਸ ਮੋ ਬਾਮਨ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਕੀਏ, ਗੇਰੂ ਰੰਗੇ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨੇ ਸੇ, ਬਿਨਾ ਗ੍ਯਾਨ ਮੁਕ੍ਤੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਬਚਨਾਂਤਰ ਭੀ ਹੈ- ਭੇਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਲਭਈ ਵਿਣੁ ਸਚੀ ਸਿਖੰ। 'ਨਹਿ ਸੰਨਯਸਨਾ ਦੇਵ ਸਿੱਧਿੰ ਸਮਧਿ ਗਛਤਿ' ਗ੍ਯਾਨਹੀਨੋ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਭੀ ਲਿਖੀ ਹੈ- (ਭਗਵੇ) ਚਿਟੇ ਜਿਨ ਕੇ ਕਪੜੇ ਮੈਲੇ ਚਿਤ ਕਠੋਰ ਜੀਉ।

**ਭੰਗਾ** ਸੰ. ਭਾਂਗ ; ਸਣੀ ਜਿਸ ਕੀ ਰੱਜੁ ਬਣਤੀ ਹੈ ; ਤ੍ਰਿਵੀ ਔਖਧਿ। ਦੇ. ਨਾਸ, ਗੁਰੁਦਾਸ ਬਚਨ ਹੈ- ਜੀਆ ਘਾਇ ਨਾ ਖਾਈਐ ਭੰਗਾ। ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਮਾਰ ਕੇ ਤਿਨ ਕੇ ਮਾਸ ਕੋ ਕਟ ਕਰ ਨਾ ਖਾਈਏ।

**ਭਗਾ** ਦੇ. ਪ੍ਰੁ. ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਭਗਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਿਰਤ ਲੋਕ ਪਇਆਲ ਸਮੀਪਤ ਅਸਥਿਰ ਥਾਨੁ ਜਿਸੁ ਹੈ ਅਭਗਾ। ਸੰ. ਅਭੰਗ।

**ਭਗਾਤ** ਗੁ. ਭਗਤੋਂ ਕੀ, ਜੈਸੇ- ਹਰਿ ਰਾਖਹੁ ਲਾਜ ਭਗਾਤ। ਨਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਜਨਮ ਮਰਨ ਭਗਾਤ।

**ਭਗਾਤੀ** ਗੁ. ਭਗਤੋਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਰਾਖਹੁ ਲਾਜ ਭਗਾਤੀ।

**ਭੰਗਾਰ** ਦੇ. ਕੁੱਟ ਧਾਤੂ ਜੋ ਤਾਂਬੇ ਸਿੱਕੇ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਬਨਤੀ ਹੈ ; ਲਾਖ ਕਾ ਫੋਕਟ ਜੋ ਸੁਵਰਣ ਕੇ ਪੋਲੇ ਭੂਖਨੋ ਮੇ ਭਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਾਹਰਿ ਕੰਚਨੁ ਬਾਰਹਾ ਭੀਤਰਿ ਭਰੀ ਭੰਗਾਰ।

**ਭੰਗੀ** ਦੇ. ਭੰਗ ਪੀਨੇ ਵਾਲਾ ; ਚੂਹੜਾ, ਚੰਡਾਲ।

**ਭੰਗੁ** ਦੂਰ, ਯਥਾ- ਤਿਨ੍ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੁਟਈ ਕਬਹੁ ਨ ਹੋਵੈ ਭੰਗੁ ਜੀਉ।

**ਭੰਗੁ** ਸੰ. ਪਰਾਜਯ, ਹਾਰ ; ਖੰਡ ; ਭੇਦ ; ਤਰੰਗ ; ਕੁਟਲਪਨਾ ; ਭਯ ; ਜਲ ਕਾ ਗਮਨ ਨਿਰਗਮਨ। ਗੁ. ਦੋਖ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿਆ ਬਹੁੜਿ ਨ ਮਨਿ ਤਨਿ ਭੰਗੁ। ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਮੋ ਦੋਖ ਹੈ। ਨਿਰਾਦਰ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਇਕਸੈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਗੋਸਟੇ ਮੁਹੁ ਮੈਲਾ ਕਰੈ ਨ ਭੰਗੁ। ਮੇਰੇ ਸੇ ਮੁਖ ਨਹੀ ਮੋੜੇ ਨਾ ਮੇਰਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰੇ ਹੈਂ।

**ਭਗੈ** ਗੁ. ਨਾਸ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਮੈ ਸੋਧਿਆ ਵਿਣੁ ਸੰਗਤਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਗੈ। ਦੂਰ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਜਗਿ ਜਨਮ ਮਰਣੁ ਭਗਾ ਇਹ ਆਈ ਹੀਐ ਪਰਤੀਤਿ।

**ਭੰਙੁ** ਗੁ. ਭੰਗ, ਨਾਸ, ਯਥਾ- ਬਹੁੜਿ ਨ ਹੋਵੀ ਭੰਙੁ।

**ਭੰਜ** ਸੰ. ਮਰਦਨ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਬਿਪ੍ਰ ਸੁਦਾਮੇ ਦਾਲਦੁ ਭੰਜ। ਕੰਗਾਲਪਨਾ ਤੋੜਨੇ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਸੁਦਾਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੋ ਮਿਲਿਆ।

**ਭਜਸਿ** ਸੰ. ਭਜੇਗਾ, ਯਥਾ- ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ।

**ਭਜਤ** ਦੇ. ਸੇਵਤ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗਤਾ, ਯਥਾ- ਬੇਸੁਆ ਭਜਤ ਕਿਛੁ ਨਹ ਸਰਮਾਵੈ।

**ਭਜਤਿਆ** ਗੁ. ਸੇਵਤਿਆਂ।

**ਭਜੰਤੀ** ਗੁ. ਸੇਵਤਿਆਂ ਕੀ।

**ਭਜੰਤੇ** ਗੁ. ਸੇਵਤੇ, ਯਥਾ- ਜੋ ਨ ਭਜੰਤੇ ਨਾਰਾਇਣਾ। ਤਿਨ ਕਾ ਮੈ ਨ ਕਰਉ ਦਰਸਨਾ।

**ਭਜਥਈ** ਗੁ. ਭਜਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਭਜਥਈ।

**ਭਜਦੇ** ਪੰ. ਭਾਗਤੇ, ਜੈਸੇ- ਭਜਦੇ ਹੋਏ ਮਾਰੀਅਹਿ ਮੁੜ ਝਾਕਨ ਨਾਹੀ। ਜਪਤੇ।

**ਭੰਜਨ** ਸੰ. ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਭੈ ਭੰਜਨ ਅਘ ਦੂਖ ਨਾਸ ਮਨਿਹ ਅਰਾਧਿ ਹਰੇ। ਪੁਨਾ- ਗੁਰਦੇਵ ਸਖਾ ਅਗਿਆਨ ਭੰਜਨੁ।

**ਭਜਨ** ਸੰ. ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਸ੍ਵਣ ਕੀ ਰਤਨਾਦਿਕ ਭਕ੍ਤੀ, ਯਥਾ- ਗੋਵਿੰਦ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ। ਬਿਸਨਪਦੇ ਆਦਿਕ ਬਾਣੀ।

**ਭਜਨਾਸਨੰ** ਸੰ. ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਭਜਨ ਮੋ ਹੀ ਜਿਨੋ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ਸੋ ਸੰਤ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨ ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਅਸਥਿਰੰ ਨਾਨਕ ਭਗਵੰਤ ਭਜਨਾਸਨੰ।

**ਭਜਿ ਪਵਹਿ** ਵਾ. ਭਾਗ ਕੇ ਪੜੇ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਛੈ ਭਜਿ ਪਵਹਿ ਏਹਾ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ।

**ਭਜਿਆ** ਪੰ. ਸੇਵਿਆ, ਯਥਾ- ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ। ਜਪਿਆ। ਨੱਠਿਆ, ਜੈਸੇ- ਜਿਤ ਭ੍ਰਮ ਭਉ ਭਜਿਆ।

**ਭਜੁ** ਸੰ. ਸੇਵ, ਯਥਾ- ਤਜਿ ਸਕਲ ਦੁਹਕ੍ਰਿਤ ਦੁਰਮਤੀ ਭਜੁ ਚਕ੍ਰਧਰ ਸਰਣੰ। ਸੇਵਨ ਕਰ ਚਕ੍ਰਧਾਰੀ ਰੂਪ ਸਭ ਕੇ ਆਸ੍ਰਯ ਕੋ ; ਭਾਗ, ਦੌੜ, ਯਥਾ- ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਦੁਸਮਨਾ ਸਾਕ ਭਿ ਭਜਿ ਖਲੇ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਸਰਣਾਗਤਿ ਭਜਿ ਪਇਆ।

**ਭਜੇ** ਪੰ. ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਸਭੋ ਭਜੈ ਆਸਰਾ ਚੁਕੈ ਸਭੁ ਅਸਰਾਉ। ਸੇਵੇ, ਜੈਸੇ- ਹਰਿ ਕੋ ਭਜੇ ਸੋ ਹਰਿ ਕਾ ਦਾਸ। ਫੂਟੇ, ਯਥਾ- ਜਾ ਭਜੈ ਤਾ ਠੀਕਰੁ ਹੋਵੈ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਨ ਜਾਇ। ਜਬ ਦੇਹ ਫੂਟੇ ਹੈ ਤਬ ਫੂਟੇ ਠੀਕਰ ਵਤ ਨਿਕੰਮੀ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਕੋਈ ਬਨਾਈ ਚਾਹੇ ਤਬ ਇਸ ਕੀ ਬਨਾਵਟ ਬਨਾਈ ਨਹੀ ਜਾਤੀ।

**ਭਜੋ** ਦੇ. ਸੇਵੋ ਸ੍ਵਣਾਦਿ ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਸੇ, ਜੈਸੇ- ਭਜੋ ਰਾਮ ਸੀਤਾ।

**ਭੰਞੁ** ਗੁ. ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਤੁਮ੍ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਦੁਖ ਭੰਞੁ।

**ਭਟ** ਸੰ. ਜੋਧਾ ; ਮਲੇਛ ਜਾਤਿ, ਨੀਚ ਬਿਸੇਖ ; ਰਾਤ੍ਰੀਚਰ।

**ਭੱਟ** ਸੰ. ਵੇਦਾਦਿ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਗ੍ਯਾਤਾ ਪੰਡਿਤ ; ਸ੍ਵਾਮੀਪਨਾ ; ਉਸਤੁਤੀ ਕਰ ਆਜੀਵਕਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬੰਦੀ ਜਨ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੋ ਜਿਨ ਕੇ ਸਵੈਯੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਸੋਲਾ[1] ਹੈ- ੧. ਮਥਰਾ ੨. ਜਾਲਪ ੩. ਬਲ ੪. ਹਰਬੰਸ ੫. ਟਲ੍ਹ ੬. ਸਲ੍ਹ ੭. ਜਲ੍ਹ ੮. ਭਲ ੯. ਕਲਸਹਾਰ ੧੦. ਕਲ ੧੧. ਜਲ ੧੨. ਨੱਲ ੧੩. ਕੀਰਤਿ ੧੪. ਦਾਸ ੧੫. ਗਯੰਦ ੧੬. ਸਦਰੰਗ ੧੭. ਭਿਖਾ।

**ਭਟਕਿ** ਦੇ. ਭਟਕਨਾ, ਯਥਾ- ਦੇਖਤ ਦਰਸੁ ਭਟਕਿ ਭ੍ਰਮੁ ਭਜਤ ਦੁਖ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖ ਸਹਜ ਬਿਗਾਸੇ।

**ਭਟਿਆਣੀ** ਗੁ. ਭੱਟਾ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਯਥਾ- ਇਕ ਹਿੰਦਵਾਣੀ ਅਵਰ ਤੁਰਕਾਣੀ ਭਟਿਆਣੀ ਠਕੁਰਾਣੀ।

**ਭਠ ਛਾਰ** ਵਾ. ਭਠ ਕੀ ਸੁਆਹ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਇਉ ਮਾਂਨਈ ਹੋਇ ਗਈ ਭਠ ਛਾਰ।

**ਭੰਡ** ਪੰ. ਨਕਲੀਆ। ਗੁ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੇ, ਯਥਾ- ਭੰਡਿ ਜੰਮੀਐ ਭੰਡਿ ਨਿੰਮੀਐ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੇ ਜਨਮਤੇ ਹੈਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਉਦਰ ਮੋ ਬੀਰਯ ਸੇ ਨਿਪਜਤੇ ਹੈਂ।

---

[1] ਅੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ੧੭ ਦਰਸਾਈ ਹੈ।

**ਭੜਕਾਰੇ** ਗੁ. ਤੇਜ ਹੋ ਕੇ।

**ਭੰਡਾਰ** ਦੇ. ਖਜਾਨਾ, ਤੋਸਹਖਾਨਾ, ਯਥਾ- ਭੰਡਾਰ ਦਰਬ ਅਰਬ ਖਰਬ ਪੇਖਿ ਲੀਲਾ ਮਨੁ ਸਧਾਰੈ। ਖਜਾਨੇ ਦਰਬ ਕੇ। ਭੋਜਨ ਸਾਲਾ, ਲੰਗਰ।

**ਭੰਡਾਰੀ** ਦੇ. ਖਜਾਨਚੀ ; ਲਾਂਗਰੀ, ਰਸੋਈਆ। ਪੰ. ਗੱਡੇ ਗੱਡੀ ਕੇ ਨੀਚੇ ਵਸਤੁ ਪਾਵਨੇ ਕੀ ਜਗਾ।

**ਭਣਤਿ** ਦੇ. ਕਹਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਬੁਝੈ ਕੋ ਬੀਚਾਰੀ।

**ਭਣਿ** ਗੁ. ਕਹਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਅਮਰਦਾਸ ਸਚੁ ਸਲ੍ਯ ਭਣਿ ਤੈ ਦਲੁ ਜਿਤਉ ਇਵ ਜੁਧੁ ਕਰਿ।

**ਭਣਿਜੈ** ਗੁ. ਕਹੀਏ, ਜੈਸੇ- ਸੰਬਤ ਸਤ੍ਰਹ ਸਹਸ ਭਣਿਜੈ।

**ਭਣਿਜੋ** ਗੁ. ਉਚਾਰਤੇ ਰਹੋ ਹਰਿ ਕਾ ਜਸ, ਯਥਾ- ਜੀਹ ਭਣਿਜੋ ਉਤਮ ਸਲੋਕ ਉਧਰਣੰ ਨੈਨ ਨੰਦਨੀ।

**ਭਣੀ** ਗੁ. ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਗੰਨਾਥੁ ਗੋਪਾਲੁ ਮੁਖਿ ਭਣੀ।

**ਭਤਾਰੁ** ਦੇ. ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ। ਸੰ. ਭਰਤਾ।

**ਭਤਿ** ਗੁ. ਤਰਹ, ਪ੍ਰਕਾਰ, ਯਥਾ- ਦਰ ਦਰਵੇਸੀ ਗਾਖੜੀ ਚਲਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਤਿ। ਪੁਨਾ- ਹੈ ਨਾਹੀ ਕੋਊ ਬੂਝਨਹਾਰੋ ਜਾਨੈ ਕਵਨੁ ਭਤਾ। ਦੇ. ਰਿੰਨੇ ਹੂਏ ਚਾਵਲ।

**ਭਤਿਆ** ਗੁ. ਉਨੋ ਕੀ ਏਕ ਹੀ ਤਰਹ ਹੈ, ਯਥਾ- ਓਨਾ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ਇਕਾ ਉਨ ਭਤਿਆ।

**ਭਤੀਰੀ** ਗੁ. ਨੇਤ੍ਰ ਕੀ ਪੁਤਲੀ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਪਾਵ ਮਲੋਵਉ ਸੰਗਿ ਨੈਨ ਭਤੀਰੀ।

**ਭਥਾ** ਪੰ. ਬਾਣੋਂ ਕਾ ਨਿਖੰਗ।

**ਭੰਨਾ** ਪੰ. ਫੋੜਿਆ, ਦੂਰ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ। ਪੰ. ਮਾ. ਭਾਗਿਆ।

**ਭਨਿ** ਦੇ. ਕਹੁ, ਯਥਾ- ਭਨਿ ਮਥੁਰਾ ਕਛੁ ਭੇਦੁ ਨਹੀ ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪਰਤਖ੍ਯ ਹਰਿ।

**ਭੰਨੀ** ਦੇ. ਪਰਬਤੀ। ਤੋੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਸੀਲੁ ਸੰਜਮੁ ਸੁਚ ਭੰਨੀ ਖਾਣਾ ਖਾਜੁ ਅਹਾਜੁ। ਫੁੱਟ ਗਈ, ਯਥਾ- ਭੰਨੀ ਘੜੀ ਸਵੰਨਵੀ ਟੂਟੀ ਨਾਗਰ ਲਜੁ।

**ਭਨੀ ਹਾਂ** ਗੁ. ਕਹਤਾ ਹੈ।

**ਭਬ੍ਰੰ** ਸੰ. ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ; ਮੰਗਲ ; ਯੋਗ੍ਯ ; ਸੁਭ ਔਸਤਯ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ; ਸਤਯ ; ਸੁਭ, ਯਥਾ- ਗਾਥਾ ਗਾਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਭਬ੍ਰੰ ਪਰਾ ਪੂਰਬਣਹ।

**ਭਬਕਿਆ** ਪੰ. ਸੇਰ ਕੀ ਤਰਹ ਬੋਲਿਆ।

**ਭੰਭਲ** ਸੰ. ਬਾਉਲਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਿ ਫਿਟਕੇ ਸੇ ਸਭ ਜਗਤਿ ਫਿਟਕੇ ਨਿਤ ਭੰਭਲ ਭੂਸੇ ਖਾਹੀ।

**ਭੰਭਲ ਭੂਸੇ** ਪੰ. ਬਾਂਛਿਤ ਵਸਤੁ ਕੇ ਨਾ ਮਿਲਨੇ ਸੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਖਰਾਬ ਹੋਤੇ, ਯਥਾ- ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਿ ਫਿਟਕੇ ਸੇ ਸਭ ਜਗਤਿ ਫਿਟਕੇ ਨਿਤ ਭੰਭਲ ਭੂਸੇ ਖਾਹੀ। ਖਰਾਬ ਹੋਨਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਹੈ, ਖਾਹ ਪਦ ਖਰਾਬ ਹੋਨੇ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਪਰ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕ ਮੇ ਮਾਰ ਖਾਈ। ਈਹਾ ਮਾਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰੀ ਇਸ ਅਰਥ ਪੈ ਹੈ।

**ਭਭਾਖਿਆ** ਗੁ. ਭੂਖ, ਯਥਾ- ਤਿਪਤਿ ਰਹੇ ਆਘਾਇ ਮਿਟੀ ਭਭਾਖਿਆ। ਸੰ. ਬੁਭੁਖ੍ਯਾ ਅਰਥਾਤ ਖਾਣੇ ਕੀ ਇੱਛਾ।

**ਭੰਭੂਲ** ਪੰ. ਕਮੋਦਨੀ ਪੁਸਪ, ਨੀਲੋਫਰ।

**ਭਭੈ** ਗੁ. ਇਸ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਅਖਰ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭਭੈ ਭਵਜਲਿ ਡੁਬੋਹੁ ਮੂੜੇ। ਪੁਨਾ- ਭਭੈ ਭਾਲਹਿ ਸੇ ਫਲੁ ਪਾਵਹਿ।

**ਭਯੰ** ਗੁ. ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਿਰਧਨ ਭਯੰ ਧਨਵੰਤਹ ਰੋਗੀਅੰ ਰੋਗ ਖੰਡਨਹ। ਸੰਤੋਂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੇ ਨਿਰਧਨ, ਧਨਹੀਨ ਧਨਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਰੋਗੀ ਕਾ ਰੋਗ ਖੰਡਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੰ. ਡਰ।

**ਭਯੰਤਿ** ਗੁ. ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਿਖਯਾ ਭਯੰਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੰ ਦ੍ਰੁਸਟਾਂ ਸਖਾ ਸ੍ਵਜਨਹ।

**ਭਯਾ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ। ਗ੍ਰਿਹ ਸੇ ਪਿਤਾ ਕਾ ਨਿਕਾਲਾ ਹੂਆ ; ਭ੍ਰਾਤਾ, ਯਥਾ- ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ।

**ਭਰ** ਸੰ. ਭਾਰ ; ਅਤਿਸਯ ; ਭਰਨੇ ਵਾਲਾ। ਗੁ. ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ, ਯਥਾ- ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਭਰਿਪੁਰਿ ਲੀਣਾ ਆਪੇ ਸਰਬ ਸਮਾਣਾ। ਸਭ ਮੇ ਪਰਿਪੂਰਨ ਹੋ ਕਰ ਲੀਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ ; ਪੂਰਨ ਕਰ, ਯਥਾ- ਅਖਲੀ ਊਂਡੀ ਜਲੁ ਭਰ ਨਾਲਿ। ਸਭੀ ਕੂੰਜਾ ਉਡੇ ਹੈ ਜਲ ਸੇ ਪੂਰਨ ਕਰ ਅਪਨਾ ਗਲ। ਪੁਨਾ- ਸਰ ਭਰਿ ਸੋਖੈ ਭੀ ਭਰਿ ਪੋਖੈ ਸਮਰਥ ਵੇਪਰਵਾਹੈ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਰੋਵਰੋਂ ਕੋ ਪੂਰਨ ਕਰ ਸੁਕਾਤਾ ਹੈ। ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ। ਖਿਨ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਮੇ ਬਸੇ। ਪੰ. ਮਾ. ਪਰੰਤੂ, ਜੈਸੇ ਕਾਮ ਤੋ ਹੋ ਜਾਵੇ ਭਰ ਜੇ ਪੀਛਾ ਕਰੇ। ਦੇ. ਸਿੰ. ਕਿਨਾਰੇ, ਯਥਾ- ਪਥਰ ਕੀ ਬੇੜੀ ਜੇ ਚੜੈ ਭਰ ਨਾਲਿ ਬੁਡਾਵੈ। ਕਿਨਾਰੇ ਸਾਥ ਹੀ ਡੋਬੇ ਹੈ।

**ਭ੍ਰਸਟ** ਸੰ. ਅਸ਼ੁੱਧ।

**ਭ੍ਰਸਟਣਹ** ਗੁ. ਭ੍ਰਸ੍ਟ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸ੍ਯ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਧ੍ਰਿਗੰਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸਟਣਹ। ਭ੍ਰਸ੍ਟ ਹੈ ਉਨ ਕਾ ਜਨਮ ਕੂਕਰਾਦਿਕੋ ਸੇ ਭੀ ਜੋ ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰਹੀਨ ਹੈ।

**ਭਰਜਾਈਆ** ਪੰ. ਬਡੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈਓ ਕੀ ਬਹੂਆ, ਯਥਾ- ਨਾ ਭੈਣਾ ਭਰਜਾਈਆ ਨਾ ਸੇ ਸਸੁੜੀਆਹ।

**ਭਰਤ** ਸੰ. ਜੜਭਰਤ ਮੁਨਿ ; ਨ੍ਰਿਤਯ ਵਿਦਯਾ ਕਾ, ਕਾਬਯ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ, ਅਲੰਕਾਰ ਵਿਦਯਾ ਕਾ ਕਰਤਾ ਮੁਨਿ ; ਤੰਤੁਵਾਯ ; ਖੇਤ੍ਰ ; ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਕਾ ਭ੍ਰਾਤਾ ; ਸਕੁੰਤਲਾ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭਰਤ ਰਾਜਾ ਜਿਸ ਕੇ

ਨਾਮ ਸੇ ਯਹ ਖੰਡ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ; ਗੁ. ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਤਰੁਨਿ ਭਰਤ ਪਰਾਨ। ਪੁਨਾ- ਭਰਤ ਬਿਹੂਨ ਕਹਾ ਸੋਹਾਗੁ।

**ਭਰਤ ਪਰਾਨ** ਵਾ. ਭਰਤਾ ਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਜੀਵਨੇ ਕਾ ਆਸਰਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੈ।

**ਭਰਤਾ** ਸੰ. ਪਤਿ ; ਪੋਖਣ ਕਰਤਾ ਹਰਿ।

**ਭਰਤਾਰ** ਦੇ. ਪਤਿ।

**ਭਰਨਾਲਿ** ਗੁ. ਬੋਝ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਪਥਰ ਕੀ ਬੇੜੀ ਜੇ ਚੜੈ ਭਰਨਾਲਿ ਬੂਡਾਵੈ। ਵਾ 'ਰਤਨਾਕਰ' ਕੇ ਥਾਨ ਰੈਨਾਯਰ ਵਤ, 'ਭਵਾਰਣਵ' ਕੇ ਥਾਨ ਭਰਨਾਲ ਬਨਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਪਾਪ ਰੂਪ ਪਖਾਣ ਕੀ ਨੌਕਾ ਪੈ ਚੜੇਗਾ ਸੋ ਭਰਨਾਲ (ਭਵਾਰਣਵ) ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਇਤਰ ਸੰਗੀਓਂ ਕੋ ਭੀ ਡੁਬਾਵੇਗਾ, ਅਨੇਕਾਰਥ ਹੋਨੇ ਬਾਣੀ ਕਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਅਗਲੇ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਬਿਰੋਧ ਕੀ ਅਸੰਕਾ ਨਹੀ ਕਰਨੀ।

**ਭਰਮ** ਦੇ. ਫਿਰ, ਯਥਾ- ਥਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ। ਪੁਨਾ- ਸਗਲ ਜਨਮ ਭਰਮ ਹੀ ਭਰਮ ਖੋਇਓ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਹੇਤ ਫਿਰਤੇ ਹੀ ਫਿਰਤੇ। ਸੰਸਯ ਬਿਪਰਯ ਰੂਪ ਭ੍ਰਮ ਗ੍ਯਾਨ ਚੋਰ ਹੈ ਵਾ ਠੂਠ ਹੈ ਅੰਧਕਾਰ ਮੇਂ ਐਸਾ ਵਹਮ ਹੋਨਾ ਸੰਸਯ ਹੈ, ਸਿੱਪੀ ਕੋ ਰੁੱਪਾ ਰੱਸੀ ਕੋ ਸਰਪ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਬਿਪਰਯ ਹੈ। ਬਿਪਰਯ ਉਲਟੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਰੱਸੀ ਕੋ ਸੱਪ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਉਲਟਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭਰਮੁ ਗਇਆ ਗੁਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਮੇਰੀ।

**ਭ੍ਰਮ ਗਿਰਹ** ਵਾ. ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਗਾਂਠ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮੋਹ ਮਗਨ ਲਪਟਿਓ ਭ੍ਰਮ ਗਿਰਹ।

**ਭ੍ਰਮ ਭਉ** ਵਾ. ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਔ ਜਨਮਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਭਯ, ਯਥਾ- ਭ੍ਰਮ ਭਉ ਮੇਟਿ ਮਿਲੇ ਗੋਪਾਲ।

**ਭ੍ਰਮ ਭ੍ਰਾਂਤਿ** ਗੁ. ਫਿਰਨਾ ਔ ਭ੍ਰਮ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਬਿਨਸੈ ਭ੍ਰਮ ਭ੍ਰਾਂਤਿ।

**ਭ੍ਰਮ ਭ੍ਰਾਤਿ** ਵਾ. ਜਨਮੋਂ ਮੇ ਫਿਰਨਾ ਔ ਸੰਸਯ ਬਿਪਰਯ ਰੂਪ ਗ੍ਯਾਨ।

**ਭਰੰਮ ਭਰੀ** ਦੇ. ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਕਾ ਬੋਝ।

**ਭ੍ਰਮ ਭੇਦ** ਵਾ. ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭ੍ਰਮ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੇਦ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਕੈ ਬਚਨਿ ਕਟੇ ਭ੍ਰਮ ਭੇਦ। ਭ੍ਰਮ ਪਾਂਚ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਭੇਦ ਭ੍ਰਮ ੨. ਕਰਤ੍ਰਿਤ੍ਵ ਭ੍ਰਮ ੩. ਸੰਗ ਭ੍ਰਮ ੪. ਵਿਕਾਰ ਭ੍ਰਮ ੫. ਜਗਤ ਸਤ੍ਯ ਭ੍ਰਮ। ਪਾਂਚੋ ਭ੍ਰਮੋ ਕੇ ਨਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾਂਤ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਜੈਸੇ ਬਿੰਬ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਜੁਦੇ ਨਹੀ ਤੈਸੇ ਜੀਵ ਈਸ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈਂ ੨. ਫੂਲ ਕੀ ਸਮੀਪਤਾ ਸੇ ਕਾਚ ਮੇਂ ਰੰਗ ਭਾਨ ਹੋਨੇ ਵਤ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਆਤਮਾ ਮੇ ਕਰਤਾਪਨਾ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਆਤਮਾ ਮੇਂ ਕਰਤਾਪਨਾ ਨਹੀ ੩. ਆਕਾਸ ਮੇਂ ਘਟ ਕੇ ਸੰਗ ਵਤ ਆਤਮਾ ਮੇਂ ਮਿਥ੍ਯਾ ਦੇਹਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਸੰਗ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਆਤਮਾ ਸਰਬਥਾ ਸੰਗ ਰਹਿਤ ਹੈ ੪. ਰੱਸੀ ਕੇ ਕਾਰਯ ਸਰਪ ਵਤ ਆਤਮਾ ਕਾ ਕੋਈ ਕਾਰਯ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਹੈ ੫. ਯਥਾ ਕਨਕ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁੰਡਲ ਨਹੀ ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਭਿੰਨ ਜਗਤ ਨਹੀ, ਯੇ ਪਾਂਚੋ ਭ੍ਰਮੋ ਕੇ ਨਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾਂਤ ਹੈ। ਭੇਦ ਤੀਨ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਸਜਾਤੀਯ ਭੇਦ ੨. ਵਿਜਾਤੀਯ ਭੇਦ ੩. ਸ੍ਵਗਤ ਭੇਦ। ੧. ਤੁਲ੍ਯ ਜਾਤਿ ਵਾਲੇ ਦੋ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਭੇਦ 'ਸਜਾਤੀਯ ਭੇਦ' ਹੈ ੨. ਜੈਸੇ ਮਨੁਖ੍ਯ ਸਾਥ ਮਨੁਖ੍ਯ ਕਾ ਸੋ ਜੀਵ ਈਸ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬਨੇ ਨਹੀ ਭਿੰਨ ਜਾਤੀ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਭੇਦ 'ਵਿਜਾਤੀਯ ਭੇਦ' ਹੈ, ਸੋ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬਨੇ ਨਹੀ, ਕਾਹੇ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਹੈ। ਮਾਯਾ ਅਸਤ ਜੜ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ ਮਾਯਾ ਬਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਬਿਨਾਸੀ ਕੋ ਆਪ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਿਸ ਮੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਭੇਦ ਬਨੇ ਨਹੀ ੩. ਸਾਵਯਵ ਪਦਾਰਥੋਂ ਮੇ ਅਵਯਵੋਂ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ 'ਸ੍ਵਗਤ ਭੇਦ' ਬਨੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਅੰਗੁਲੀਓ ਕੇ ਪਰਸਪਰ ਭੇਦ ਸੇ ਹਸਤ ਮੇ ਸ੍ਵਗਤ ਭੇਦ ਬਨੇ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਮੇ ਕੋਈ ਅਵਯ ਨਹੀਂ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਭੇਦ ਭੀ ਬਨੇ ਨਹੀ, ਐਸੇ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨੋਂ ਸੇ ਭ੍ਰਮ ਔ ਭੇਦ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ।

**ਭਰਮ ਰੁਨਾ** ਵਾ. ਭ੍ਰਮ ਕੇ ਰੋਤੇ ਹੈ।

**ਭਰਮਈਆ** ਗੁ. ਭਰਮੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸੇਜ ਏਕ ਏਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਠਾਕੁਰੁ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ ਮਨਮੁਖ ਭਰਮਈਆ।

**ਭਰਮਸਹਿ** ਗੁ. ਭ੍ਰਮਣਗੇ, ਯਥਾ- ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੇ ਭਰਮਸਹਿ ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਨੀਤ।

**ਭਰਮੰਗਨਾ** ਗੁ. ਭ੍ਰਮਣਾ, ਯਥਾ- ਆਦਿ ਮਧਿ ਅੰਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਰਵਿਆ ਤ੍ਰਿਸਨ ਬੁਝੀ ਭਰਮੰਗਨਾ।

**ਭਰਮਤ** ਦੇ. ਭਉਦਾ।

**ਭ੍ਰਮਤ** ਗੁ. ਭ੍ਰਮਪਣੇ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਭ੍ਰਮਤ ਬਿਆਪਤ ਜਰੇ ਕਿਵਾਰਾ। ਭ੍ਰਮਪਣੇ ਸਾਥ ਬ੍ਯਾਪ੍ਤ ਭਏ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਜੜੇ ਗਏ ਹੈਂ ਕੋਸ ਰੂਪ ਕਿਵਾੜ, ਸੋ ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰ ਖੁਲਤੇ ਨਹੀ ਵਾ ਵਹੀ ਜੂਨੋਂ ਮੇ ਫਿਰੇ ਹੈਂ ਜਿਨ ਕੇ ਬ੍ਯਾਪਤ ਰੂਪ ਓਰ ਸੇ ਲਗੇ ਹੂਏ ਹੈ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਕਿਵਾੜ ; ਭਉਂਦਾ ਫਿਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭ੍ਰਮਤ ਫਿਰਤ ਤੇਲਕ ਕੇ ਕਪਿ ਜਿਉ ਗਤਿ ਬਿਨੁ ਰੈਨਿ ਬਿਹਈਹੈ।

**ਭਰਮਾਈ** ਗੁ. ਭਰਮ, ਯਥਾ- ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਭਰਮਾਈ।

**ਭਰਮਾਏ** ਦੇ. ਈਸ੍ਵਰ ਨੇ ਫਿਰਾਏ ਹੈਂ ਭਾਵ ਬਿਚਰਾਏ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਬਾਰਹ ਮਹ ਜੋਗੀ ਭਰਮਾਏ ਸੰਨਿਆਸੀ ਛਿਅ ਚਾਰਿ।

**ਭਰਮਾਤਿ** ਦੇ. ਤੀਰਥੋਂ ਮੇ ਫਿਰਨੇ ਤੇ, ਯਥਾ- ਭਰਮਾਤਿ ਭਰਮੁ ਨ ਚੂਕਈ ਜਗੁ ਜਨਮਿ ਬਿਆਧਿ ਖਪੰ। ਭ੍ਰਮ ਨਾ ਪੜੇਗਾ, ਜੈਸੇ- ਬਹੁ ਜੋਨਿ ਭਰਮਾਤ। ਸੰ. ਭ੍ਰਮ ਸੇ ਜੈਸੇ ਭ੍ਰਮਾਤ ਔਰ ਔਰ ਮੇ ਜੋ ਹੋਇ ਕੇ ਦਿਖਾਇ ਹੈ।

**ਭ੍ਰਮਾਦ** ਗੁ. ਫਿਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਹੁਰਿ ਨ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਦ।

**ਭਰੰਮਿਆ** ਪੰ. ਫਿਰਿਆ, ਯਥਾ- ਏਹੁ ਜੀਉ ਬਹੁਤੇ ਜਨਮ ਭਰੰਮਿਆ।

**ਭਰਮਿਤਾ** ਗੁ. ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ ਮੇ ਭ੍ਰਮਤਿਓ ਕੇ, ਯਥਾ- ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਜਮਕਾਲੁ ਨ ਸੁਝਈ ਦੂਜੈ ਭਰਮਿਤਾ।

**ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ** ਗੁ. ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ।

**ਭਰਪੂਰ** ਗੁ. ਪਰਿਪੂਰਣ, ਯਥਾ- ਅਵਗੁਣੀ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਗੁਣ ਭੀ ਵਸਹਿ ਨਾਲਿ।

**ਭਰਭਾ** ਗੁ. ਸੁਆਹ ਮੇ ਭਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਪਗ ਸੰਤ ਨ ਸੇਵੇ ਕਬਹੂ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਭੂੰਭਰ ਭਰਭਾ।

**ਭਰਮ ਗੜਾ** ਵਾ. ਭਰਮ ਕੇ ਕੋਟ ਕੀ, ਯਥਾ- ਤੂਟੀ ਭੀਤਾ ਭਰਮ ਗੜਾ।

**ਭਰਮ ਧੜਾ** ਵਾ. ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਕਾ ਪਖ ਲਗਾ ਰਹਤਾ ਹੈ ਜੀਵ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ।

**ਭ੍ਰਮਾ ਭ੍ਰਮੰ** ਗੁ. ਧਨ ਏਕ ਠੌਰ ਛੋਡ ਆਨ ਥਾਨੋ ਮੇ ਭ੍ਰਮਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਚਲ ਚਿਤ ਵਿਤ ਭ੍ਰਮਾ ਭ੍ਰਮੰ ਜਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਹਿਤੰ।

**ਭ੍ਰਮਾਰੀ** ਗੁ. ਭ੍ਰਮ ਕੀ, ਯਥਾ- ਪੇਖਿਓ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਅਪੁਨੈ ਸੰਗੇ ਚੂਕੈ ਭੀਤਿ ਭ੍ਰਮਾਰੀ।

**ਭਰਮੀਅਲੇ** ਗੁ. ਭਰਮੇ ਹੈ।

**ਭਰਮੀਅਲੇ** ਦੇ. ਫੇਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਨੀਲੇ ਕਾਗਦੁ ਕਾਟੀਲੇ ਗੂਡੀ ਆਕਾਸ ਮਧੇ ਭਰਮੀਅਲੇ।

**ਭਰਮੀਜਾ** ਗੁ. ਭ੍ਰਮੀਏ, ਯਥਾ- ਕਾਹੂ ਰੋਗ ਸੋਗ ਭਰਮੀਜਾ।

**ਭਰਮੀਤਾ** ਗੁ. ਭ੍ਰਮਤਾ, ਜੈਸੇ- ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਭਰਮੀਤਾ।

**ਭਰਮੇ** ਗੁ. ਭ੍ਰਮਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਭਰਮੇ ਸੁਰਿ ਨਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ।

**ਭਰਮੇ** ਦੇ. ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਮੋ ਪੜੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਭਰਮੇ ਸੁਰਿ ਨਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ।

**ਭਰਮੇਣ** ਗੁ. ਭਰਮਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਯਾ ਚਿਤ ਭਰਮੇਣ ਇਸਟ ਮਿਤ੍ਰੇਖੁ ਬਾਂਧਵਹ। ਮਾਯਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਚਿਤ ਭ੍ਰਮਤਾ ਹੈ ਪਜਾਰੇ ਮਿਤ੍ਰਾਦਿਕੋਂ ਮੇ।

**ਭ੍ਰਮੇਣ** ਸੰ. ਭਰਮ ਸੇ, ਜੈਸੇ- ਅਨਿਕ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮੇਣ।

**ਭਰਵਾਸੇ** ਪੰ. ਭਰੋਸੇ, ਯਥਾ- ਇਸ ਭਰਵਾਸੇ ਜੋ ਰਹੇ ਬੂਡੇ ਕਾਲੀ ਧਾਰ। ਸੰ. ਬਿਸ੍ਵਾਸ।

**ਭਰਿਆ** ਪੰ. ਪੂਰਿਆ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਮਾਨੁਖ ਪਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ ਸੋ ਅਪਨੈ ਦੁਖਿ ਭਰਿਆ।

**ਭਰਿਪੁਰਿ** ਗੁ. ਪਰਿਪੂਰਣ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਭਰਿਪੁਰਿ ਲੀਣਾ।

**ਭਰੀ** ਪੰ. ਬੋਝਾ ਚੀਜ ਕਾ, ਯਥਾ- ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਨਾਨਕ ਕਾਟਿ ਭਰੰਮ ਭਰੀ। ਭ੍ਰਮ ਕਾ ਬੋਝਾ। ਪੂਰਨ ਹੁਈ।

**ਭਰੀਆਸਿ** ਗੁ. ਬੀਚ ਡੂਬੀਏ, ਯਥਾ- ਭਾਣੈ ਭਵਜਲੁ ਲੰਘੀਐ ਭਾਣੈ ਮੰਝਿ ਭਰੀਆਸਿ ਜੀਉ।

**ਭਰੀਡੁ** ਗੁ. ਭ੍ਰਸ੍ਟ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਅਤਿ ਡਾਹਪਣਿ ਦੁਖੁ ਘਣੋ ਤੀਨੈ ਥਾਵ ਭਰੀਡੁ। ਭੁਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਸੁਰਗ ਮਿਰਤ ਪਯਾਲ ਤੀਨੋ ਥਾਵ ਭ੍ਰਸ੍ਟ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।

**ਭਰੇ** ਗੁ. ਪੂਰਨ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਸਰੋਵਰੁ ਉਛਲੈ ਸੁਭਰ ਭਰੇ ਵਹੰਨਿ।

**ਭਰੇ ਵਹੰਨਿ** ਵਾ. ਆਪ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਕਰ ਭਗਤ ਜਨ ਆਗੇ ਉਪਦੇਸ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਸਰੋਵਰੁ ਉਛਲੈ ਸੁਭਰ ਭਰੇ ਵਹੰਨਿ।

**ਭਰੋਸੈ** ਪੰ. ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਪੈ ਜੋ ਮੁਝੇ ਅਵਸਜ਼ ਤਾਰੇਗਾ, ਯਥਾ- ਤੇਰੈ ਭਰੋਸੈ ਪਿਆਰੇ ਮੈ ਲਾਡ ਲਡਾਇਆ। ਮਨ ਕੋ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਮੇ ਬਿਚਰਨੇ ਦੀਆ।

**ਭਲ** ਪੰ. ਬਡਿਆਈ, ਯਥਾ- ਜੇ ਕੋ ਭਲਾ ਲੋੜੈ ਭਲ ਅਪਨਾ। ਜੇਕਰ ਭਲਾ ਚਾਹੇ ਅਪਨਾ ਬਡਿਆਈ ਸਹਤ।

**ਭਲ ਭਾਲ** ਗੁ. ਭਲਿਓ ਸੇ ਭਲਾ, ਯਥਾ- ਸੋ ਹਰਿ ਜਨੁ ਹੈ ਭਲ ਭਾਲ।

**ਭਲਕੇ** ਪੰ. ਆਨੇ ਵਾਲੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਪਰਾਹੁਣਾ ਮੇਰੈ ਘਰਿ ਆਵਉ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਾਥ ਮੈਥਨ ਸਮੇ ਤਾਂ ਕਾ ਮੁਖ ਚੂਮਤੇ ਕਾ ਢਲਕੇ ਅਰਥਾਤ ਗਿਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਭਲਕੇ ਥੁਕ ਪਵੈ ਨਿਤ ਦਾੜੀ।

**ਭਲਭਾਤ** ਗੁ. ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ।

**ਭਲਾ** ਪੰ. ਅੱਛਾ ਕਰ ਮਾਨਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖਾ ਦੈ ਸਿਰਿ ਜੋਰਾ ਅਮਰੁ ਹੈ ਨਿਤ ਦੇਵਹਿ ਭਲਾ। ਮਨਮੁਖੋਂ ਕੇ ਸਿਰ ਪੈ ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਹੈ ਜੋ ਆਗ੍ਯਾ ਦੇਤੀ ਹੈਂ ਵਹੁ ਉਸੀ ਕੋ ਅੱਛਾ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਰੋਜ ਹੀ।

**ਭਲਾ ਭਾਇਆ** ਵਾ. ਅੱਛਾ ਲਗਾ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਲਾ ਭਾਇਆ।

**ਭਲਾਈ** ਦੇ. ਭਲਾਪਨਾ। ਗੁ. ਖੋਜਤੀ ਹਾਂ, ਜੈਸੇ- ਭਾਲ ਭਲਾਈ। ਖੋਜ ਖੋਜਤੀ ਹਾਂ।

**ਭਲੁ ਅਮਲੁ** ਦੇ. ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ-ਅਜੋਨੀਉ ਭਲੁ ਅਮਲੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਨਿਵਾਸ।

**ਭਲੇ** ਪੰ. ਉੱਤਮ, ਅੱਛੇ, ਯਥਾ- ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਹਮ ਥਾਰੇ। ਉੜਦ ਕੇ ਬੜੇ ; ਭੱਲੇ ਗੋਤ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਭਲੇ ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਤੋਹਿ ਬਨਿ ਆਵੈ।

**ਭਲੇਰਿਆ** ਗੁ. ਭਲੇ, ਯਥਾ- ਕਰਤਬ ਕਰਨਿ ਭਲੇਰਿਆ ਮਦਿ ਮਾਇਆ ਸੁਤੇ। ਕਾਮ ਭਲੇ ਨਹੀ ਕਰਤੇ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮਦ ਮੋ ਸੋਏ ਹੁਏ।

**ਭਲੇਰੇ** ਦੇ. ਭਲੇ ; ਬੁਰੇ, ਯਥਾ- ਤਿਨਾ ਮੁਹ ਭਲੇਰੇ ਫਿਰਹਿ ਦਯਿ ਗਾਲੇ।

**ਭਵ ਖੰਡਨਾ** ਸੰ. ਹੇ ਭਕ੍ਤੋਂ ਕਾ ਜਨਮਾਦਿ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਯਥਾ- ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ। ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ।

**ਭਵਨ** ਸੰ. ਗ੍ਰਿਹ, ਘਰ, ਯਥਾ- ਭਵਨ ਚਤੁਰ ਦਸ ਭਾਠੀ ਕੀਨ੍ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ ਤਨਿ ਜਾਰੀ ਰੇ। ਜਨਮ ; ਸੱਤਾ, ਹੋਨਾ।

**ਭਵਨ ਚਤੁਰ** ਗੁ. ਚਤਰ ਦਸ ਭਵਨ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਕੀਨੇ ਵਸਿ ਅਪੁਨੈ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਭਵਣ ਚਤੁਰ ਸੰਸਾਰਾ।

**ਭਵਰ** ਦੇ. ਭੌਰਾ, ਯਥਾ- ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ। ਗੁ. ਕਾਲੇ ਕੇਸ, ਯਥਾ- ਭਵਰ ਗਏ ਬਗ ਬੈਠੇ ਆਇ। ਸੰ. ਭ੍ਰਮਰ।

**ਭਵਰਤਾਰ** ਵਾ. ਭੌਰੇ ਕੀ ਤਰਹ।

**ਭਵਰਲਾ** ਦੇ. ਭਵਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਧਰਣੀ ਕਉ ਇੰਦੁ ਬਾਲਹਾ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਜੈਸੇ ਭਵਰਲਾ।

**ਭਵਰਾ** ਦੇ. ਭ੍ਰਮਰ ਯਥਾ- ਭਵਰਾ ਫੂਲਿ ਭਵੰਤਿਆ ਦੁਖੁ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ਰਾਮ।

**ਭਵਰਾ ਕਾਲਿਆ** ਵਾ. ਹੇ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਪੁਸਪੋਂ ਕੇ ਸੁੰਘਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਅਨਜੋਕ੍ਰਿ, ਯਥਾ- ਸਚੁ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਚੇਤਿ ਰੇ ਮਨ ਮਰਹਿ ਭਵਰਾ ਕਾਲਿਆ।

**ਭਵਾਤਿ** ਗੁ. ਭਉਦੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਦਰਵਾਰੇ ਮਨਮੁਖ ਸਦਾ ਭਵਾਤਿ।

**ਭਵਾਨ** ਸੰ. ਤੁਮ।

**ਭਵਾਨੀ** ਸੰ. ਪਾਰਬਤੀ, ਯਥਾ- ਤੂ ਕਹੀਅਤ ਹੀ ਆਦਿ ਭਵਾਨੀ।

**ਭਵਾਂਬੁਧਿ** ਸੰ. ਸੰਸਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰ।

**ਭਵਾਰੀ** ਦੇ. ਪੁ. ਭੌਣਾ, ਭੁਆਟਣੀ, ਯਥਾ- ਦੀਈ ਭਵਾਰੀ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਜਨਮਾਧੇ।

**ਭਵਾਰੇ** ਗੁ. ਭ੍ਰਮਣ, ਯਥਾ- ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਕੇ ਰਹੇ ਭਵਾਰੇ।

**ਭਵਾਵਧਿ** ਸੰ. ਸੰਸਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰ।

**ਭਵਾਵੇ** ਗੁ. ਵਿਖਯੋ ਮੇ ਫਿਰੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਏਕ ਨਚਾਵੇ ਏਕ ਭਵਾਵੇ।

**ਭਵਿ** ਸੰ. ੧. ਜਨਮ ੨. ਸੱਤਾ, ਹੋਨਾ ੩. ਪ੍ਰਾਪਤਿ ੪. ਸੰਸਾਰ ੫. ਮਹਾਦੇਵ ੬. ਬ੍ਰਿਛ ੭. ਮੰਗਲ ੮. ਮੁਕ੍ਰੀ ੯. ਗੁ. ਭ੍ਰਮਣ ਕਰ, ਯਥਾ- ਗਿਲੀ ਗਿਲੀ ਰੋਡੜੀ ਭਉਦੀ ਭਵਿ ਭਵਿ ਆਇ।

**ਭਵਿਓ** ਦੇ. ਭਵਿਆ।

**ਭਵਿਐ** ਦੇ. ਫਿਰਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜੋਗੁ ਨ ਦੇਸਿ ਦਿਸੰਤਰਿ ਭਵਿਐ।

**ਭਵੀ** ਪੰ. ਫਿਰ ਗਈ, ਉਲਟੀ ਹੋ ਗਈ, ਯਥਾ- ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਭਵੀ ਨ ਬੁਝਈ ਅੰਤਰਿ ਲੋਭ ਵਿਕਾਰੁ। ਮਨਨ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਬਿਪਰਜੇ ਹੋ ਗਈ।

**ਭਵੇ** ਪੰ. ਫਿਰ ਆਏ, ਯਥਾ- ਜਾਣਾ ਲਖ ਭਵੇ ਪਿਰੀ ਡਿਖੰਦੋ ਤਾ ਜੀਵਸਾ। ਹੇ ਪਯਾਰੇ ! ਜਬ ਤੈਨੂ ਦੇਖਾ ਤਬ ਜਾਣਯਾ ਮੇਰੇ ਲਾਖੋਂ ਰੁਪਏ ਗਏ ਹੁਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਅਰਥਾਤ ਮੇਰਾ ਗਯਾ ਹੂਆ ਮਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯਾ। ਬਿਚਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਏਕੋ ਭਵਰੁ ਭਵੈ ਤਿਹੁ ਲੋਇ। ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਭ੍ਰਮਰ ਬਿਚਰੇ ਹੈ ਤੀਨੋ ਲੋਕੋਂ ਮੇ। ਫਿਰੇ, ਜੈਸੇ- ਭਵੇ ਨ ਦੂਜੀ ਵਾਰ।

**ਭੜ** ਪੰ. ਅਗਨਿ ਕੀ ਆਵਾਜ, ਜੈਸੇ- ਭੜ ਭੜ ਅਗਨਿ ਭਖੇ ਭੜਵਾਉ। ਪੁਨਾ- ਭੜ ਭੜ ਅਗਨਿ ਸਾਗਰੁ ਦੇ ਲਹਰੀ ਪੜਿ ਦਝਹਿ ਮਨਮੁਖ ਤਾਈ ਹੇ।

**ਭੜਹਾੜ** ਗੁ. ਅਗਨਿ ਭਖੇ ਹੈ ਭੜ ਭੜ ਸਬਦ ਕਰਕੇ।

**ਭੜਥੂ** ਪੰ. ਧਮੱਚੜ, ਖੌਰੂ ਹੁਲੜ ਪਾਇ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਕੁਸਤੀ ਕਰਨੇ ਸਮੇ ਦੰਡ ਬੈਠਕਾਂ ਨਿਕਾਲਨੇ ਆਦਿ ਕਾਮ ਕਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਲਥੇ ਭੜਥੂ ਪਾਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਚਿਆ।

**ਭੜਾਸਾ** ਪੰ. ਗਰਮ ਹਵਾੜ, ਯਥਾ- ਫੋਲਿ ਫਦੀਹਤਿ ਮੁਹਿ ਲੈਨਿ ਭੜਾਸਾ। ਜੈਨੀ ਸਾਧ ਜੀਵ ਪੜਕੇ ਨਾ ਮਰ ਜਾਵੇ ਐਸੀ ਦਯਾ ਕੇ ਬਸ ਹੋ ਅਪਨਾ ਬਿਸ੍ਟਾ ਫੋਲਤੇ ਹੁਏ ਮੁਖ ਨਾਸਕਾ ਮੋ ਉਸ ਕੀ ਦੁਰਗੰਧ ਲੇਤੇ ਹੈ।

**ਭਾ** ਪੰ. ਏਕ ਹਿੱਸਾ ਪਾਪ ਰੂਪ ਮੈਲ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਭਾਉ ਲਥੀ ਨਾਤਿਆ ਦੁਇ ਭਾ ਚੜੀਅਸੁ ਹੋਰ। ਸੰ. ਪ੍ਰਕਾਸ, ਦੀਪ੍ਰਿ।

**ਭਾਉ** ਗੁ. ਪ੍ਰੇਮ ; ਗ੍ਯਾਨ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਕਉ ਭਾਂਡੈ ਭਾਉ ਤਿਨਾ ਸਵਾਰਸੀ। ਜਿਨ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਤਿਸ ਕੀ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਸਾਧੀ। ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਨਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰੀ। ਮੋਲ, ਜੈਸੇ- ਇਸ ਚੀਜ ਕਾ ਯਹ ਕਿਆ ਭਾਉ ਹੈ।

**ਭਾਉ ਦੂਜਾ** ਗੁ. ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਨਾ, ਯਥਾ- ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ।

**ਭਾਇ** ਗੁ. ਅਨੁਸਾਰ, ਯਥਾ- ਤੂ ਚਲੁ ਗੁਰ ਕੈ ਭਾਏ। ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮੇਰੀ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਸੁਨਹੁ ਭਾਇ। ਪੁਨਾ- ਆਤਮਾ ਅਡੋਲੁ ਨ ਡੋਲਈ ਗੁਰ ਕੈ ਭਾਇ ਸੁਭਾਇ। ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ ਭਏ ਹਾਂ। ਹਿੱਸਾ, ਯਥਾ- ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਸੰਕੁੜਾ ਰਾਈ ਦਸਵੈ ਭਾਇ।

**ਭਾਇ ਭਗਤਿ** ਗੁ. ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਸੇ, ਯਥਾ- ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਸਾਚੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ।

**ਭਾਇਆ** ਪੰ. ਅੱਛਾ ਲਗਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਉਬਰੇ ਜਿਨ ਭਾਣਾ ਭਾਇਆ। ਆਗ੍ਯਾ ਰੁਚੀ। ਪੁਨਾ- ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜੰਮਿਆ ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ।

**ਭਾਇਰਹੁ** ਗੁ. ਹੇ ਭਾਈਓ, ਯਥਾ- ਤਿਸੈ ਪਰਾਪਤਿ ਭਾਇਰਹੁ ਜਿਸੁ ਦੇਇ ਬਿਧਾਤਾ।

**ਭਾਇਰਾ** ਗੁ. ਹੇ ਭਾਈ।

**ਭਾਈ** ਪੰ. ਹੇ ਭ੍ਰਾਤਾ, ਯਥਾ- ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ। ਰੁਚੀ, ਜੈਸੇ- ਯਹ ਚੀਜ ਹਮ ਕੋ ਅਛੀ ਭਾਈ।

**ਭਾਈ ਜੀ** ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਪੜਨੇ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਔ ਗੁਰੁਮਤ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੁ ਗੁਰੁਮਤ ਕੇ ਸਬਦ ਗਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਰਾਗੀ ਰਬਾਬੀ।

**ਭਾਈਅੜੇ** ਪੰ. ਹੇ ਭਾਈ।

**ਭਾਈਜਾ** ਗੁ. ਭਇਆ।

**ਭਾਸੁਕਰ** ਸੰ. ਸੂਰਜ ; ਅਗਨਿ ; ਬੀਰ ; ਆਕ ਕਾ ਪੇਡ ; ਮਹਾਦੇਵ ; ਭਾਸੁਕਰ ਬੈਦਯ ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਲਵਣ ਬਿਸੇਖ ਜੈਸੇ ਸਿਲੇਮਾਨੀ ਲੂਣ ਹੈ।

**ਭਾਸੇ** ਪੰ. ਦਿੱਸੇ।

**ਭਾਹੜੀ** ਪੰ. ਆਗ ਮੇ, ਯਥਾ- ਦੁਰਜਨ ਤੂ ਜਲੁ ਭਾਹੜੀ।

**ਭਾਹਿ** ਪੰ. ਮਿਤ੍ਰ ਰੂਪ ਅਗਨਿ, ਯਥਾ- ਭਾਹਿ ਬਲੰਦੜੀ ਬੁਝਿ ਗਈ ਰਖੰਦੜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ। ਪੁਨਾ- ਭਾਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਜਾਲੇ। ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਗਨਿ ਸੇ ਨਹੀ ਜਲੇ। ਕੂੜੀ ਸਾਖੀ ਭਰੇ, ਯਥਾ- ਅੰਧੀ ਰਯਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ ਭਾਹਿ ਭਰੇ ਮੁਰਦਾਰੁ।

**ਭਾਹੀ** ਪੰ. ਅਗਨਿ ਸੇ, ਯਥਾ- ਧਣੀ ਵਿਹੂਣਾ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਭਾਹੀ ਸੇਤੀ ਜਾਲੇ।

**ਭਾਖਣ** ਸੰ. ਕਥਨ, ਕਹਨ।

**ਭਾਖਤ** ਦੇ. ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸਬਦੁ ਭਾਖਤ ਸਸਿ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰਾ।

**ਭਾਖਾ** ਸੰ. ਸਪਸ੍ਰ ਬਾਣੀ ਸੋ ਭਾਖਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਕਿਤ ਯਾਵਨੀ ਆਦਿ ਭੇਦ ਸੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਕੇ ਸਬਦ ਪਾਨਿਨੀ ਆਦਿਕ ਰਿਖੀਓਂ ਕੇ ਬ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਯਾ ਤੇ ਪਾਨਿਨੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਬ੍ਯਾਕਰਣੋ ਸੇ ਸੋਧ ਕੇ ਸਵਾਰੀ ਹੁਈ ਬਾਣੀ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਹੈ। ਵੇਦ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕੋ ਕੀ ਬੋਲੀ ਰਿਖੀਓਂ ਕੇ ਬ੍ਯਾਕਰਣੋ ਸੇ ਬਿਰੁੱਧ ਨਹੀ ਪੂਰੀ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਅਰਬਰਣਾਸ੍ਰਮੀ ਜਨੋ ਕੇ ਨਿਸਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਕੁੰਠ ਸੂਰਗ ਮੋ ਯਹੀ ਭਾਖਾ ਬੋਲੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਇਸ ਕੋ ਦੇਵ ਬਾਣੀ ਦੇਵ ਗਿਰਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਮਨੁਖ ਬਾਣੀ ਨਹੀ ਕਹਤੇ ਕਿਉਂਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲ ਕੇ ਨਿਖਲ ਦੇਸੋਂ ਮੇ, ਕਹੀਂ ਇਸ ਬਾਣੀ ਕੇ ਬੋਲਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀ। ਇਸ ਲੀਏ ਅੰਗਰੇਜ ਲੋਗ ਅੰਗਰੇਜੀ ਭਾਖਾ ਮੋ ਇਸ ਕੋ ਡਿੰਗ ਜੁਬਾਨ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ। ਡਿੰਗ ਜੁਬਾਨ ਕਾ ਅਰਥ ਮੁਰਦਾ ਬੋਲੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਬੋਲੀ ਕਾ ਕਹੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾ ਪੜੇ ਜਨੋ ਮੇ ਸਪਸ੍ਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀ। ਅਪਨੇ ਬਿਚਾਰ ਨੇਤ੍ਰ ਸੇ ਦੇਖਤੇ ਹੈ ਤਬ ਨਾ ਦੇਵ ਗਿਰਾ ਸਿੱਧ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਡਿੰਗ ਜੁਬਾਨ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਕਿਉਕਿ ਜੇਤੇ ਬ੍ਯਾਕਰਣ ਬਨਾਨੇ ਬਾਲੇ ਪਾਨਿਨ੍ਯਾਦਿਕ ਹੂਏ, ਸਭੀ ਮਨੁਖ੍ਯ ਹੂਏ। ਕੋਈ ਸੂਰਗਵਾਸੀ ਦੇਵਨ ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਬ੍ਯਾਕਰਣ ਨਹੀ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਸੁਧਾਰਨੇ ਹੇਤ ਬਨੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਬ ਬ੍ਯਾਕਰਣ ਹੀ ਪਾਨਿਨੀ ਆਦਿਕ ਮਨੁਖੋਂ ਕੇ ਬਨਾਏ ਹੈਂ, ਤਥਾ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣ ਸੰਹਿਤਾ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਸੂਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸਭੀ ਰਿਖੀ ਸੂਰੂਪ ਮਨੁਖੋਂ ਕੇ ਬਨਾਏ ਹੈਂ। ਤਬ ਉਨ ਕੋ ਮਨੁੱਖ ਬਾਣੀ ਛੋਡ, ਦੇਵ ਬਾਣੀ ਕਹਨਾ ਕੌਨ ਨਿਮਿੱਤ ਸੇ ਹੈ- ਜੇਕਰ ਸਾਧੁ ਕਰਮ ਜੇ ਪੁਰਖ ਕਮਾਵੇ ਨਾਮ ਦੇਵਤਾ ਜਗਤ ਕਹਾਵੇ। ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਸੇ ਪੜੇ ਹੁਏ ਸਤ ਕਰਮੀ ਮਨੁਖੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਦੇਵ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀ ਬਨਾਈ ਮਾਨ ਕੇ ਦੇਵ ਗਿਰਾ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਕਹੋ ਤਬ ਸਤ ਕਰਮੀ ਮਨੁਖੋਂ ਕੀ ਬਨਾਈ ਜਾਨ ਕੇ ਇਸ ਕੋ ਮਨੁਖ੍ਯ ਬਾਣੀ ਕਹਨੇ ਮੇ ਭੀ ਦੋਸ ਨਹੀ। ਜੋ ਮਨੁਖ੍ਯ ਬਾਣੀ ਕਹਨੇ ਮੇ ਬੁਰਾ ਮਾਨੇ ਤਿਨ ਕੀ ਸਮਝ ਮੋ ਫਰਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮਨੁਖ੍ਯ ਭਾਖਾ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇਵ ਗਿਰਾ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਮਨੁਖ੍ਯ ਭਾਖਾ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਮਨੁਖ੍ਯ ਗਿਰਾ, ਐਸਾ ਕਹਨਾ ਸੰਭਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਕੋ ਡਿੰਗ ਜੁਬਾਨ ਕਹਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀ ਕਿਉਕਿ ਭਾਰਤ ਭੂਮੀ ਮੇ ਬੰਗਾਦਿ ਦੇਸੋਂ ਮੇ, ਬਹੁਤ ਕਰ ਅਨਪੜੇ ਜਨੋ ਮੇ, ਪੁਨਾ ਪੜੇ ਜਨੋ ਮੇ ਇਸ ਕਾ ਸਦਾ ਸੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਚਲਾ ਆਤਾ ਹੈ, ਕਬੀ ਰੁਕਾ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭੀ ਜੀਵਤੀ ਜੁਬਾਨ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਕਿਤ ਭਾਖਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਬ੍ਯਾਕਰਣੋਂ ਬਿਨਾ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਬ੍ਯਾਕਰਣੋ ਸੇ ਸਿੱਧ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਭਾਖਾ ਮੇ ਜੈਨ ਮਤ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈਂ ਅਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਨਾਟਕੋਂ ਮੇ ਬਹੁਤ ਭਰੀ ਹੁਈ ਹੈ, ਵਹੁ ਭਾਖਾ ਕਿਨਹੁ ਕੇ ਮਤ ਮੋ ੧. ਸੌਰਸੇਨੀ ੨. ਆਵੰਤੀ ੩. ਪ੍ਰਾਚੀ ੪. ਮਾਗਧੀ, ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ। ਕਿਨਹੁ ਕੇ ਮਤ ਮੋ ੧. ਮਾਗਧੀ ੨. ਆਵੰਤੀ ੩. ਸੌਰਸੈਨੀ ੪. ਅਰਧ ਮਾਗਧੀ ੫. ਬਾਲ੍ਹੀਕੀ ੬. ਪ੍ਰਾਚੀ ੭. ਦਖਣੀ, ਭੇਦ ਸੇ ਸਾਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ। ਦੱਖਣ ਦੇਸ ਕੀ ਮਹਾਰਾਸਟ੍ਰੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਸਭ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀਓਂ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਵਾੜੀ ਆਦਿਕ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀਓਂ ਕਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਨਾਟਕੋਂ ਮੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀ। ਨਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਕੇ ਬ੍ਯਾਕਰਣੋਂ ਮੇ ਇਨ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਧਨ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਜਿਨ ਕੇ ਸਬਦ ਸਾਧੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਮੇ- 'ਧਰਮ' ਕਾ ਨਾਮ 'ਧੱਮ', 'ਕਰਮ' ਕਾ ਨਾਮ 'ਕੱਮ' ਹੈ, 'ਕੁੱਤ੍ਰ' ਕਾ ਨਾਮ 'ਕੁੱਥ', 'ਅਪਿ' ਕਾ ਨਾਮ 'ਵਿ', 'ਸੰਯੁਕ੍ਰ' ਕਾ ਨਾਮ 'ਸੰਯੁਥ', 'ਬਰਣ' ਕਾ ਨਾਮ 'ਬੰਨ', 'ਲਘੁ' ਕਾ ਨਾਮ 'ਲਹੁ', 'ਭਵਤਿ' ਕਾ ਨਾਮ 'ਹੋਈ' ਹੈ, ਜੈਸੇ ਕੁਥਵਿ ਸੰਯੁਥ ਪਰੋ ਬੰਨੋ ਲਹੁ ਹੋਈ। ਯਾਵਨੀ ਭਾਖਾ ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਤੁਰਕੀ ਸੁਰਆਨੀ ਅੰਗਰੇਜੀ ਲਾਟਨਾਦਿ ਭੇਦੋਂ ਸੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ ਰਹੋ ਬਿਚਾਰ।

**ਭਾਖਿ** ਦੇ. ਕਹੁ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਅਖਰ ਦੁਇ ਭਾਖਿ। ਭਖਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਓਇ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ਭਵਾਈਅਹਿ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਦੁਰਗੰਧ ਭਾਖੁ। ਖਾਵੇ ਵਾ ਕਹੇ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਜਨ ਊਪਰਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤਿਸ ਕਉ ਬਿਪੁ ਨ ਕੋਊ ਭਾਖੈ।

**ਭਾਖਿਆ** ਪੰ. ਕਹਨੇਯੋਗ੍ ਭਾਖਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਾਨੀ, ਜਿਸ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਨੇ ਸੇ ਯਵਨ ਭਾਖਾ ਨਾ ਕਹਨੇਯੋਗ੍ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ ਕੁਠਾ ਬਕਰਾ ਖਾਣਾ। ਕਹਜਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ।

**ਭਾਂਗ** ਦੇ. ਭੰਗ ਬੂਟੀ, ਯਥਾ- ਭਾਂਗ ਮਾਛੁਲੀ ਸੁਰਾ ਪਾਨਿ ਜੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਖਾਂਹਿ। ਇਸ ਬਚਨ ਮੋ ਭੰਗ ਮੱਛੀ ਸਰਾਬ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਦੋਖ ਵਾਲੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਯਹ ਬਚਨ ਬ੍ਰਾਹਮ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਹੇਤ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਭਜਨ ਕਰਤੇ ਇਤਰੋਂ ਕੋ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਕਰਮੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਖਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਸਸਤ੍ਰਧਾਰੀਓ ਹੇਤ ਨਹੀ ਜੋ ਆਨ ਕਾ ਦਾਨ ਲੇ ਕਰ ਖਾਨਾ ਨਹੀ ਚਾਹੇ। ਯਾ ਤੇ 'ਜੀਆ ਮਾਰ ਨ ਖਾਈਏ ਭੰਗਾ' ਇਸ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨ ਮੋ ਭੰਗਾ ਪਦ ਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਅਰਥ ਕਰਨਾ ਛੋਡ ਮਾਸ ਅਰਥ ਮੋ ਭੰਗਾ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਬਦਲਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀ ਕਿਉਕਿ ਖਾਲਸੇ ਮੇ ਭਾਂਗ ਵਤ ਮਾਸ ਕਾ ਭੀ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ ਔ ਤਾਂ ਕੇ ਖਾਨੇ ਸੇ ਭੀ ਤੀਰਥ ਬਰਤੋਂ ਕੋ ਰਸਾਤਲ ਜਾਨੇ ਤੇ ਮਾਸ ਅਰਥ ਬਦਲੇ ਭੈਂ ਦੋਖ ਰੂਪ ਦਾਗ ਸੇ ਬਚਾਉ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਅਰ ਅਰਥ ਬਦਲਾ ਭੀ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ 'ਭਉ ਤੇਰਾ ਭਾਂਗ ਖਲੜੀ ਮੇਰਾ ਚੀਤੁ' ਈਹਾਂ ਭਾਂਗ ਕਾ ਭਾਂਗ ਹੀ ਅਰਥ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਊਹਾਂ ਭੀ ਭਾਂਗ ਅਰਥ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕੇ 'ਭੰਗਾ' ਕਾ ਜੀਵਾਂ ਕੇ ਅੰਗ ਮਰਦਨ ਕਰ ਨਾ ਖਾਈਏ ਅਰਥ ਹੈ, ਮਾਸ ਨਹੀ।

**ਭਾਗ** ਸੰ. ਹਿੱਸਾ ਵਸਤੁ ਕਾ ; ਉੱਤਮ ਕਰਮ ਸੇ , ਯਥਾ- ਭਾਗ ਬਡੇ ਤੈ ਪਾਇਓ ਤੂੰ ਭਰਿ ਭਰਿ ਪੀਉ ਕਬੀਰ। ਸੰ. ਭਾਗਜ। ਦੇ. ਦੌੜ, ਸੀਘ੍ਰ ਭਾਗ।

**ਭਾਗਉਤ** ਗੁ. ਭਾਗਵਤ, ਜੈਸੇ- ਦਸਮ ਕਥਾ ਭਾਗਉਤ ਕੀ।

**ਭਾਗਠ** ਗੁ. ਭਾਗਜਵਾਨੋ ਕੇ, ਯਥਾ- ਭਾਗਠਿ ਗ੍ਰਿਹਿ ਪੜੈ ਨਿਤ ਪੋਥੀ। ਪੁਨਾ- ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜੰਮਸੀ ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਠ ਦੇਖੁ। ਪੁਨਾ- ਹਮ ਧਨਵੰਤ ਭਾਗਠ ਸਚ ਨਾਇ। ਭਾਗਜ ਹੋਵੇ ਇਸ੍ਰ- ਅੱਛਾ ਜਿਸ ਕਾ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਭਾਗਠ ਹੈ। ਸੰ. ਭਾਗਜੇਸ੍ਰ।

**ਭਾਗਠੜੇ** ਪੰ. ਮੁ. ਭਾਗਵਾਨ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਭਾਗਠੜੇ ਹਰਿ ਸੰਤ ਤੁਮ੍ਾਰੇ।

**ਭਾਗਮਣੀ** ਦੇ. ਜਿਨ ਕੇ ਭਾਗਜ ਰਤਨ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਅੱਛੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ- ਜਿਨ ਮਸਤਕ ਭਾਗਮਣੀ। ਪੁਨਾ- ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿੰਨਾ ਭਾਗੁ ਮਣਾ।

**ਭਾਗਾ** ਗੁ. ਭਾਗੋਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਮੁਖਿ ਸਦਾ ਸਾਲਾਹੀਐ ਭਾਗਾ ਰਤੀ ਚਾਰਿ। ਭਾਗੋਂ ਕਾ ਹਿੱਸਾ ਸੁੰਦਰ ਹੈ।

**ਭਾਗਿ ਪਲਾਇਣ** ਗੁ. ਭਾਗ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਤ ਜਮੁ ਭਾਗਿ ਪਲਾਇਣ।

**ਭਾਗੀਠਾ** ਗੁ. ਭਾਗਜ, ਯਥਾ- ਤਿਸਹਿ ਪਰਾਪਤਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਜਿਸੁ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੀਠਾ ਜੀਉ।

**ਭਾਜਉ** ਗੁ. ਭਜੋ।

**ਭਾਜਹੁ** ਗੁ. ਸੇਵੋ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਭਾਜਹੁ ਰਾਮੁ ਸਨੇਹੀ।

**ਭਾਜਨ** ਦੇ. ਪਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਏਕਲ ਮਾਟੀ ਕੁੰਜਰ ਚੀਟੀ ਭਾਜਨ ਹੈਂ ਬਹੁ ਨਾਨਾ ਰੇ।

**ਭਾਜਿ** ਦੇ. ਦੌੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜੂਐ ਜਨਮੁ ਨ ਹਾਰਹੁ ਅਪਣਾ ਭਾਜਿ ਪੜਹੁ ਤੁਮ ਹਰਿ ਸਰਣਾ।

**ਭਾਟ** ਦੇ. ਭੱਟ ਕੀ, ਯਥਾ- ਅਬ ਰਾਖਹੁ ਦਾਸ ਭਾਟ ਕੀ ਲਾਜ। ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਮੈ ਚੌਰਾਸੀ ਚੱਕ੍ਰ ਮੋ, ਅਤਜੰਤ ਅਪ੍ਰਤਿਸ੍ਰਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਮਨੁਖਜ ਜਨਮ ਲੇ ਆਪ ਕੀ ਸਰਣੀ ਆਯਾ ਹੂੰ ਅਬ ਆਪ ਉਨ ਜਨਮੋ ਮੇ ਪੜਨੇ ਸੇ ਮੇਰੀ ਲੱਜਾ ਰੱਖੋ।

**ਭਾਠੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਸਰਾਬ ਕੀ ਭੱਠੀ ਹਠ ਯੋਗ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਮੋ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਰੂਪ ਭੱਠੀ, ਯਥਾ- ਭਾਠੀ ਗਗਨੁ ਸਿੰਙਿਆ ਅਰੁ ਚੁੰਙਿਆ ਕਨਕ ਕਲਸ ਇਕੁ ਪਾਇਆ।

**ਭਾਂਡ** ਦੇ. ਨਕਲੀਏ ਜੋ ਨਿਰਲੱਜ ਹੋ ਅਪਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੀ ਭੀ ਨਕਲ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਹੀ ਜੋਨਿ ਦੁਖ ਨਿਰਲਜੇ ਭਾਂਡ। ਪਾਤ੍ਰੋਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਸੁਰਤਿ ਸੋਚ ਕਰਿ ਭਾਂਡਸਾਲ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਤਿਸ ਨੋ ਰਖੁ।

**ਭਾਂਡਸਾਲ** ਵਾ. ਦੁਕਾਨ ਮੇ ਬਰਤਨੋ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ, ਯਥਾ- ਸੁਰਤਿ ਸੋਚ ਕਰਿ ਭਾਂਡਸਾਲ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਤਿਸ ਨੋ ਰਖੁ।

**ਭਾਂਡਾ** ਗੁ. ਪਾਤ੍ਰ ਭਾਵ ਸੇ ਅੰਤਾਕਰਣ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਕਉ ਭਾਂਡੈ ਭਾਉ ਤਿਨਾ ਸਵਾਰਸੀ। ਜਿਨ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਸਵਾਰੇ ਹੈ। ਪਾਤ੍ਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਲਾਲੁ ਜਵੇਹਰ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਗਾਸਿਆ ਭਾਂਡੈ ਭਾਉ ਪਵੈ ਤਿਤੁ ਅਈਆ। ਉਨ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਨਿੰਦਤ, ਯਥਾ- ਘਿਅ ਪਟ ਭਾਂਡਾ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ। ਕੁੱਪੇ ਆਦਿ ਪਾਤ੍ਰੋਂ ਮੋ ਪੜਨੇ ਸੇ ਘ੍ਰਿਤ ਕੋ ਔ ਕੀੜਿਓ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਰੇਸਮ ਕੋ ਕੋਈ ਨਿੰਦਤ ਨਹੀ ਕਹੇ।

**ਭਾਂਡਾ ਧੋਇ** ਵਾ. ਹਿਰਦਾ ਸੁੱਧ ਕਰ, ਯਥਾ- ਭਾਂਡਾ ਧੋਇ ਬੈਸਿ ਧੂਪੁ ਦੇਵਹੁ। ਅੰਤਾਕਰਣ ਸੁੱਧ ਕਰ ਤਿਸ ਕੋ ਸਮਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲਾ ਕਰ ਲੇਵੋ ਤਬ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਦੂਧ ਲੇਨੇ ਜਾਵੋ ਅਨਜੋਕ੍ਰਿ ਹੈ।

**ਭਾਣਾ** ਪੰ. ਈਸ੍ਰਰ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾ ਹੁਕਮ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਉਬਰੇ ਜਿਨ ਭਾਣਾ ਭਾਇਆ। ਜਿਨ ਕੋ ਈਸ੍ਰਰ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾ ਹੁਕਮ ਭਲਾ ਲਗਾ ਹੈ। ਇੱਛਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਆਪਨੈ ਭਾਣੈ ਲਏ ਸਮਾਏ।

**ਭਾਣੀ** ਗੁ. ਭਾਈ, ਯਥਾ- ਓਹੋ ਸੁਖੁ ਓਹਾ ਵਡਿਆਈ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਮਨਿ ਭਾਣੀ। ਜੋ ਸਖੀ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੇ ਚਿੱਤ ਮੋ ਭਲੀ ਭਾਈ ਹੈ। ਰੁਚੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਭਾਣੇ।

**ਭਾਂਤਨ** ਗੁ. ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜਤਨ ਭਾਂਤਨ ਤਪਨ ਭ੍ਰਮਨ ਅਨਿਕ ਕਥਨ ਕਥਤੇ ਨਹੀ ਥਾਹ ਪਾਈ ਠਾਉ।

**ਭਾਤੀਈ** ਪੰ. ਭਾਈ ਕੇ ਬੇਟਿਓਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪੁਤੀ ਭਾਤੀਈ ਜਾਵਾਈ ਸਕੀ।

**ਭਾਤੁ** ਦੇ. ਰਿੰਨੇ ਪਕਾਏ ਚਾਵਲ, ਯਥਾ- ਭਾਤੁ ਪਹਿਤਿ ਅਰੁ ਲਾਪਸੀ। ਚਾਵਲ ਦਾਲ ਪਤਲਾ ਕੜਾਹ। ਸੰ. ਭਕ੍ਰ। ਨਾਨਾ ਤਰਹ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਹੋਇ ਪਸਰਿਆ ਨਾਨਕ ਏਕੰਕਾਰੁ।

**ਭਾਤੇ** ਗੁ. ਤਰਹ, ਯਥਾ- ਤੂ ਅਥਾਹੁ ਅਪਾਰੁ ਅਤਿ ਊਚਾ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਨ ਤੇਰੀ ਭਾਤੇ। ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ।

**ਭਾਦਉ** ਗੁ. ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ ਸੇ, ਯਥਾ- ਭਾਦਉ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਪਛੁਤਾਣੀ। ਭਾਦਉ ਕੇ ਮਹੀਨੇ ਕੇ ਪਰਥਾਇ, ਸਲੇਖਾਲੰਕਾਰ ਸੇ ਗੁਰੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਜੀਵ ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਸੇ ਭਰਮ ਮੋ ਭੂਲ ਰਹਾ ਹੈ।

**ਭਾਦੁਇ** ਵਾ. ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ।

**ਭਾਦੂ** ਦੇ. ਭਦ੍ਰ ਅਰਥਾਤ ਕਲਯਾਣ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਅਨ ਸਿਉ ਲਰਿ ਮਰੈ ਸੋ ਸੋ ਭਾਦੂ ਹੋਇ। ਵਹੁ ਵਹੁ ਕਲਯਾਣ ਹੂਏ ਵਾ ਵਹੁ ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ ਦੁਹਾ ਲੋਕਾ ਮੋ ਹੁਏ ਹੈ।

**ਭਾਦੋ** ਦੇ. ਭਾਦ੍ਰਪਦਾ ਨਛਤ੍ਰ ਯੁਤ ਪੁਨਯਾ ਵਾਲਾ ਮਹੀਨਾ।

**ਭਾਨਾ** ਗੁ. ਰੁਚਤਾ ਹੈ।

**ਭਾਨੀ** ਪੰ. ਭਾਈ, ਰੁਚੀ, ਯਥਾ- ਸੁਰਿਜਨ ਭਾਨੀ ਤਾਂ ਮਨੁ ਮੋਹਿਆ। ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਕੀ ਪੁਤਰੀ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ।

**ਭਾਨੁ** ਸੰ. ਸੂਰਯ ; ਕਿਰਣ।

**ਭਾਨੇ** ਦੇ. ਰੁਚੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੋ ਤੁਮ ਭਾਨੇ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਤਾ।

**ਭਾਨੈ** ਗੁ. ਦੂਰ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਘਾਲ ਨ ਭਾਨੈ ਅੰਤਰ ਬਿਧਿ ਜਾਨੈ। ਅਪਨੀ ਇੱਛਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤੂ ਦਾਤਾ ਮਾਗਨ ਕਉ ਸਗਲੀ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ ਪ੍ਰਭ ਭਾਨੈ।

**ਭਾਭੀ** ਪੰ. ਭ੍ਰਾਤਾ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ।

**ਭਾਂਭੀਰੀ** ਦੇ. ਚੁਮਾਸੇ ਕੇ ਦਿਨੋ ਮੇ ਬਰੀਕ ਪੰਖੋਂ ਵਾਲੇ ਸੂਖਮ ਜੀਵ ਕੇ, ਯਥਾ- ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੋ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ।

**ਭਾਰ** ਦੇ. ਬੋਝ, ਯਥਾ- ਹਉ ਹਉ ਕਰਤੇ ਕਰਮ ਰਤ ਤਾ ਕੋ ਭਾਰੁ ਅਫਾਰ। ਆਸਰੇ, ਯਥਾ- ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਜਾ ਕੈ ਹਹਿ ਭਾਰ। ਸੰ. ਬੀਸ ਤੁਲਾ ਬੋਝ, 'ਤੁਲਾ' ਸੌ ਪਲ ਕੀ, 'ਪਲ' ਚਾਰ ਤੋਲੇ ਵਜਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਖੋਜੇ, ਯਥਾ- ਗ੍ਰਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਸਭ ਫਿਰਿਆ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਭਾਰੇ।

**ਭਾਰ ਅਠਾਰਹ** ਦੇ. ਨਿਖਲ ਬ੍ਰਿੱਛ ਲਤਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਏਕ ਏਕ ਪੱਤਾ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰ ਬੋਝ ਬਾਂਧੀਏ, ਤਬ ਅਠਾਰਾਂ ਭਾਰ ਕੁੱਲ ਬਨਾਸਪਤਿ ਹੈ, ਬੀਸ ਤੁਲਾ ਪਰਿਮਾਣ ਬੋਝ ਕਾ ਨਾਮ ਭਾਰ ਹੈ ਤੁਲਾ ਸੌ ਪਲ ਕੀ ਪਲ ਚਾਰ ਤੋਲੇ ਵਜਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਭਾਰ ਅਠਾਰਹ ਬਣਸਪਤਿ।

**ਭਾਰਜਾ** ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ। ਸੰ. ਭਾਰਯਾ।

**ਭਾਰਤ** ਸੰ. ਭਾਰਤ ਖੰਡ, ਜੋ ਭਰਤ ਰਾਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਜੰਬੂ ਦੀਪ ਕਾ ਏਕ ਖੰਡ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ; ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਇਤਿਹਾਸ ; ਭਰਤ ਰਾਜਾ ਕੇ ਬੰਸੀ ਲੋਕ।

**ਭਾਰਾ** ਦੇ. ਬੋਝਲ ; ਬਡਾ, ਯਥਾ- ਠਾਕੁਰੁ ਮੇਰਾ ਭਾਰਾ। ਪੁਨਾ- ਮੇਰਾ ਠਾਕੁਰੁ ਅਤਿ ਭਾਰਾ। ਪੁਨਾ- ਭਾਰੇ ਢਹਤੇ ਢਹਿ ਪਏ ਹਉਲੇ ਨਿਕਸੇ ਪਾਰਿ।

**ਭਾਰਾ ਤੋਲ** ਵਾ. ਬਡਾ ਤੋਲ ਅਰਥਾਤ ਅਤੋਲ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ।

**ਭਾਰਿਆ** ਦੇ. ਭਾਲਿਆ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਪਾਏ ਹਮ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਰਿਆ।

**ਭਾਰੀ** ਪੰ. ਕਠਨਾਈ, ਯਥਾ- ਦਿਉਸ ਚਾਰਿ ਕੇ ਦੀਸਹਿ ਸੰਗੀ ਊਹਾਂ ਨਾਹੀ ਜਹ ਭਾਰੀ। ਜੋ ਅਲਪ ਕਾਲ ਕੇ ਸਾਥੀ ਹੈਂ। ਵਹੁ ਤਹਾਂ ਸਹਾਈ ਨਹੀ ਹੋਵੇਂਗੇ। ਜਹਾਂ ਕਠਨਾਈ ਹੋਗੀ। ਪੁਨਾ- ਅਬ ਕੈ ਕਹਿਐ ਨਾਮੁ ਨ ਮਿਲਈ ਤੂ ਸਹੁ ਜੀਅੜੇ ਭਾਰੀ ਜੀਉ। ਬੋਝਲ, ਯਥਾ- ਹਲੁਕੀ ਲਗੈ ਨ ਭਾਰੀ।

**ਭਾਰੋ** ਗੁ. ਬਡਾ, ਯਥਾ- ਤੂ ਭਾਰੋ ਠਾਕੁਰੁ ਮੇਰਾ।

**ਭਾਲ ਭਲਾਈ** ਵਾ. ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਵਾ ਅਤਿਸੈ ਖੋਜਤਾ ਹੂੰ।

**ਭਾਲਣ** ਪੰ. ਖੋਜਨੇ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮਾ ਭਾਲਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗਇਆ। ਕੌਨ ਥਾਨ ਮੇ ਮੇਰੀ ਉਤਪੱਤੀ ਭਈ ਐਸੇ ਉਤਪੱਤੀ ਥਾਨ ਕੋ ਖੋਜਨੇ ਗਇਆ।

**ਭਾਲਾ** ਦੇ. ਖੋਜਿਆ ; ਨੇਜਾ।

**ਭਾਲਿ** ਪੰ. ਖੋਜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹਉ ਭਾਲਿ ਵਿਕੁੰਨੀ ਹੋਈ। ਖੋਜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬਯਾਕੁਲ ਭਈ ਹੋ। ਖੋਜ, ਯਥਾ- ਹਉ ਮਨੁ ਤਨੁ ਖੋਜੀ ਭਾਲਿ ਭਾਲਾਈ। ਪੁਨਾ- ਗੁਰੁ ਸੁਖਦਾਤਾ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਲਿ। ਸੰ. ਮਸਤਕ, ਮੱਥਾ, ਜੈਸੇ- ਜਿਨ ਕੇ ਅਤਿ ਭਾਲ ਕੇ ਭਾਗ ਭਲੇ।

**ਭਾਲਿ ਕੈ** ਗੁ. ਖੋਜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰਸਿਖਾ ਲਹਦਾ ਭਾਲਿ ਕੈ।

**ਭਾਲਿਆ** ਪੰ. ਖੋਜਿਆ।

**ਭਾਲੀ** ਪੰ. ਖੋਜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਵਿਚਿ ਕਾਇਆ ਨਗਰ ਲਧਾ ਹਰਿ ਭਾਲੀ।

**ਭਾਲੂ** ਦੇ. ਪੁ. ਰਿੱਛ।

**ਭਾਵ** ਸੰ. ਕਾਬਯ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੋ ਕਹੇ ਮਨ ਕੇ ਰਤੀ ਹਾਸਯਾਦਿ ਸ੍ਵਭਾਵ ; ਤਾਤਪਰਯ ਜੈਸੇ ਸਤ੍ਰੂ ਗ੍ਰਿਹ ਮੇ ਖਾਨੇ ਸੇ ਬਿਖ ਖਾਨੀ ਭਲੀ ਬਚਨ ਕਾ

ਸਤੁ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਭੋਜਨ ਨਿਵਾਰਨ ਮੇ ਭਾਵ ਹੈ। ਦੇ. ਭਲਾ, ਯਥਾ- ਜਉ ਲਉ ਭਾਉ ਅਭਾਉ ਇਹੁ ਮਾਨੈ ਤਉ ਲਉ ਮਿਲਣੁ ਦੂਰਾਈ। ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਚਿਤ ਮੋ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਮਾਨੇ ਹੈ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਮੇਲ ਹੋਨਾ ਕਠਨ ਹੈ, ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੇ- ਜਬ ਧਾਰੈ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ। ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ। ਤਮਾਸਾ, ਯਥਾ- ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੋਇ ਭਾਵ ਦਿਖਾਵਹਿ ਸਭਹੁ ਨਿਰਾਰੀ ਭਾਖੇ। ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਮੋਹਨੀ ਮਹਾ ਬਚਿਤ੍ਰਿ ਚੰਚਲਿ ਅਨਿਕ ਭਾਵ ਦਿਖਾਵਏ।

**ਭਾਵਏ** ਗੁ. ਭਾਵੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਰੁਚੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮਨੁ ਭਇਆ ਨਿਰਮਲੁ ਜਿਨਾ ਭਾਣਾ ਭਾਵਏ।

**ਭਾਵਸਰ** ਸੰ. ਦੀਪ੍ਰਿਯੁਤ ; ਸੂਰਯ ; ਅਗਨਿ ; ਦਿਨ ; ਕੁੱਠ ਔਖਧਿ।

**ਭਾਵਸੀ** ਪੰ. ਰੁਚੇਗਾ, ਯਥਾ- ਦਾਨੁ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਵਸੀ ਸੋ ਸਤੇ ਦਾਣੁ।

**ਭਾਵਣਾ** ਗੁ. ਭਾਵਤਾ ਹੈ।

**ਭਾਵਤ** ਦੇ. ਰੁਚਤਾ ਹੈ।

**ਭਾਵੰਦਾ** ਗੁ. ਭਾਵਤਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਜਾਚੈ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਤਨਿ ਭਾਵੰਦਾ।

**ਭਾਵਨ ਪਾਤੀ** ਗੁ. ਭਾਵਨਾ ਰੂਪ ਤੁਲਸੀ ਦਲ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰਧਾ ਰੂਪ ਤੁਲਸੀ ਦਲ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਸੰਪਟੁ ਜਿਤੁ ਸਤ ਸਰਿ ਨਾਵਣੁ ਭਾਵਨ ਪਾਤੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕਰੇ।

**ਭਾਵਨਾ** ਸੰ. ਬੈਠਨ ਬੋਲਨਾਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ; ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਉਪਜੇ ਸੰਸਕਾਰ ਜਿਨ ਸੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ; ਦਵਾਈ ਕੋ ਔਖਧਿਓ ਕੇ ਜਲ ਕੀ ਪੁਠ ਦੇਨੀ ; ਚਿੰਤਨ, ਧ੍ਯਾਨ।

**ਭਾਵਨੀ** ਗੁ. ਸ੍ਰਧਾ ; ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਬਿਚਾਰ, ਯਥਾ- ਭਾਵਨੀ ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਲਭੰਤੰ ਬਡਭਾਗਣਹ। ਸ੍ਰਧਾ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸੇ ਸੰਤੋਂ ਕਾ ਸੰਗ ਕਰ ਨਾਮ ਕੋ ਲਭਤੇ ਹੈਂ। ਪ੍ਰੀਤੀ, ਯਥਾ- ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਇ ਭਾਵਨੀ ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ। ਰੁਚੀ ਥੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਜਾਮੱਲ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੇ। ਮਨ ਕੀ ਵਾਸਨਾ, ਜੈਸੇ- ਜਿਸ ਭਾਵਨੀ ਸੇ ਪਾਠ ਕਰਾਇਆ ਸੋ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ਅਰਦਾਸ ਸਮੇ ਕਹੇ ਹੈਂ।

**ਭਾਵਨੀਆ** ਗੁ. ਜੋ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਕੇਤੀ ਕੇਤੀ ਮਾਂਗਨਿ ਮਾਗੈ ਭਾਵਨੀਆ ਸੋ ਪਾਈਐ।

**ਭਾਵਨੀਕ** ਸੰ. ਭਲੀ ਭਾਵਨਾ।

**ਭਾਵਨੀਕ ਹੀਆ** ਵਾ. ਹਿਰਦੇ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਭਲੀ ਹੋ ਗਈ, ਯਥਾ- ਮੈ ਹਰਿ ਗੁਣ ਕਹਤੇ ਭਾਵਨੀਕ ਹੀਆ।

**ਭਾਵਨੁ** ਪੰ. ਮਨ ਕੋ ਭਲੇ ਲਗਨੇ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ, ਯਥਾ- ਭਾਵਨੁ ਤਿਆਗਿਓ ਰੀ ਤਿਆਗਿਓ। ਅਧਿਵਾਸਨ- ਤੜਕਾ ਦੇਨਾ ਧੂਪ ਦੇਨੀ ਬਿਸਨੁ।

**ਭਾਵਨੁ ਕਰਿ** ਵਾ. ਅਪਨਾ ਚਾਹਯਾ ਤੁਮ ਕਰਤੇ ਹੋ, ਯਥਾ- ਆਪੁਨੋ ਭਾਵਨੁ ਕਰਿ ਮੰਤ੍ਰਿ ਨ ਦੂਸਰੋ ਧਰਿ ਓਪਤਿ ਪਰਲੋ ਏਕੈ ਨਿਮਖ ਤੁ ਘਰਿ।

**ਭਾਵਨੁ ਤਿਆਗਿਓ** ਵਾ. ਮਮਤ੍ਵ ਭਾਵਨਾ ਕੇ ਵਿਖਯ ਨਿਖਲ ਪਦਾਰਥ ਛੋਡੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਭਾਵਨੁ ਤਿਆਗਿਓ ਰੀ ਤਿਆਗਿਓ।

**ਭਾਵਰਿ** ਦੇ. ਪੁ. ਬਿਵਾਹ ਸਮੇਂ ਫੇਰੇ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਰਾਇ ਸਿਉ ਭਾਵਰਿ ਲੈਹਉ ਆਤਮ ਤਿਹ ਰੰਗਿ ਰਾਤੀ।

**ਭਾਵਾ** ਪੰ. ਰੁਚਾਂ, ਅੱਛਾ ਲਗਾਂ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਸਾਚੇ ਭਾਵਾ।

**ਭਾਵਾਸਿ** ਗੁ. ਭਾਵੇ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਪੂਜਾ ਮੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਖੋਜੀ ਸਾ ਪੂਜਾ ਜਿ ਹਰਿ ਭਾਵਾਸਿ।

**ਭਾਵੀ** ਸੰ. ਆਗੇ ਕੋ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਭਾਵੀ ਉਦੋਤ ਕਰਣੰ ਹਰਿ ਰਮਣੰ ਸੰਜੋਗ ਪੂਰਨਹ। ਭਵਿਖ੍ਯਤ ਕੇ ਆਨੰਦ ਕੋ ਉਦੇ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਹੈ। ਇੱਛਾ, ਜੈਸੇ- ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦੀ ਭਾਵੀ ਵਰਤ ਗਈ।

**ਭਾਵੀਸ** ਗੁ. ਭਾਵੇ, ਭਲਾ ਲਗੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਕਰਹਿ ਜਿ ਤੁਧੁ ਭਾਵੀਸ।

**ਭਾਵੈ** ਪੰ. ਰੁਚੇ, ਯਥਾ- ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ।

**ਭਾੜਾ** ਪੰ. ਮਸੂਲ।

**ਭਾੜਿ** ਪੰ. ਭਾੜਾ, ਮਿਹਨਤ, ਯਥਾ- ਲੈ ਭਾੜਿ ਕਰੇ ਵੀਆਹੁ। ਅਪਨਾ 'ਲਾਗ' ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਿਹਨਤ ਲੇ ਕਰ ਕੇ ਵੀਆਹ ਕਰਤਾ ਹੈ।

**ਭਾੜੀ** ਗੁ. ਮਿਹਨਤੀ ਕੋ, ਯਥਾ- ਭਾੜੀ ਕਉ ਓਹੁ ਭਾੜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਰੁ ਸਗਲ ਭਇਓ ਬਿਰਾਨਾ।

**ਭਿਸਤਿ** ਦੇ. ਸ੍ਵਰਗ। ਫ਼ਾ. ਬਹਿਸ੍ਤ, ਯਥਾ- ਗਲੀ ਭਿਸਤਿ ਨ ਜਾਈਐ ਛੁਟੈ ਸਚੁ ਕਮਾਇ।

**ਭਿਸਤੀ** ਦੇ. ਸ੍ਵਰਗੀ, ਯਥਾ- ਪੀਰੁ ਪਛਾਣੈ ਭਿਸਤੀ ਸੋਈ ਅਜਰਾਈਲੁ ਨ ਦੋਜ ਠਰਾ। ਸੱਕਾ।

**ਭਿਖ੍ਯਕ** ਸੰ. ਵੈਦ੍ਯ ਜਾਤਿ ਜੋ ਬੰਗਾਲੇ ਮੋ ਔਖਧੀ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਭਿਖਾ** ਪੰ. ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਾ ਜਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਏਕ ਭੱਟ ਕਵਿ।

**ਭਿਖ੍ਯਾ** ਪੰ. ਮਾਂਗਯਾ ਅੰਨ ; ਸਾਧੂਓਂ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਾ ਅੰਨ।

**ਭਿਖਿਆ** ਦੇ. ਨਾਮ ਮਾਂਗ ਕੇ, ਯਥਾ- ਭਿਖਿਆ ਨਾਮਿ ਰਜੇ ਸੰਤੋਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਹਜਿ ਪੀਆਈ। ਮਾਂਗੀ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਮਾਗਹਿ ਨਾਮੁ ਪਾਇ ਇਹ ਭਿਖਿਆ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਕੁਰਬਾਣੈ। ਭਿਖੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਦਯਿ ਮਿਲਾਯਉ ਭਿਖਿਆ ਜਿਵ ਤੂ ਰਖਹਿ ਤਿਵ ਰਹਉ। ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਆਪ ਦੈਵ ਨੇ ਮਿਲਾਏ ਹੋ ਭਿਖੇ ਕੋ ਜੈਸੇ ਰਖੋਗੇ ਤੈਸੇ ਰਹੂਗਾ।

**ਭਿਗਾ** ਗੁ. ਭੀਗਤਾ, ਯਥਾ- ਭਗਤੀ ਤੋਖਿਤ ਦੀਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ਗੁਣੇ ਨ ਕਿਤ ਹੀ ਹੈ ਭਿਗਾ। ਕਾਹੂੰ ਕੇ ਜਿਤੇਂਦ੍ਰਿਯ ਸਤਯ ਭਾਖਣਾਦਿ ਗੁਣੋ ਸੇ

ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਹੀ ਭੀਗਤਾ ਬਿਨਾ ਭਕ੍ਤੀ ਸੇ, ਵਾ ਕਾਹੂ ਮਾਇਕ ਗੁਣ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਹੀ ਭੀਗਤਾ ਅਰਥਾਤ ਲੇਪ ਯੁਕ੍ਤ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।

**ਭਿਜਉ** ਪੰ. ਭਿਜ ਜਾਵੋ, ਯਥਾ- ਭਿਜਉ ਸਿਜਉ ਕੰਬਲੀ ਅਲਹ ਵਰਸਉ ਮੇਹੁ।

**ਭਿਟਿਓ** ਪੰ. ਛੂਤ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਸੁਚੇ ਅਗੈ ਰਖਿਓਨੁ ਕੋਇ ਨ ਭਿਟਿਓ ਜਾਇ।

**ਭਿਟੀਐ** ਪੰ. ਛੋਹੀਏ, ਸਾਥ ਲਗੀਏ, ਯਥਾ- ਓਨਾ ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ ਨ ਭਿਟੀਐ ਜਿਨ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲ।

**ਭਿਟੇ** ਪੰ. ਛੋਹ ਕੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਮਤੁ ਭਿਟੈ ਵੇ ਮਤੁ ਭਿਟੈ। ਮਤ ਛੋਹ ਕੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ ਭ੍ਰਸ੍ਰ ਪਦ ਕਾ ਭ੍ਰਿਸ੍ਰ ਬਨ ਤਾਂ ਸੇ ਭਿਟੇ ਬਨਾ ਹੈ। ਛੋਹੇ, ਯਥਾ- ਜਿਥੈ ਥੋੜਾ ਧਨੁ ਵੇਖੈ ਤਿਥੈ ਤਪਾ ਭਿਟੇ ਨਾਹੀ।

**ਭਿੰਤਰਿ** ਗੁ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਕੌ ਅਵਤਾਰੁ ਭਯਉ ਕਲਿ ਭਿੰਤਰਿ।

**ਭਿਤਾ** ਦੇ. ਕਿਵਾੜ, ਤਖਤੇ, ਯਥਾ- ਓਹੁ ਪਿਆਰਾ ਜੀਅ ਕਾ ਜੋ ਖੋਲ੍ਹੈ ਭਿਤਾ। ਜੋ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਖੋਲੇ ਸਿੱਖ ਕੇ ਅਨਮਯਾਦਿ ਕੋ ਸਰੂਪ ਕਿਵਾੜ।

**ਭਿਤਿ** ਦੇ. ਪਹਾੜੀ। ਕਪਾਟ ; ਬੁਲਬੁਲ ਪੰਖੀ ਕੀ ਚੋਗ, ਯਥਾ- ਪਉਦੀ ਭਿਤਿ ਦੇਖਿ ਕੈ। ਗੁ. ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ, ਯਥਾ- ਹੁਕਮੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਾਜੀਅਨੁ ਬਹੁ ਭਿਤਿ ਸੰਸਾਰਾ।

**ਭਿੰਨ** ਸੰ. ਜੁਦਾ, ਅਲਗ, ਯਥਾ- ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੋਇ ਭਾਵ ਦਿਖਾਵਹਿ ਸਭਹੁ ਨਿਰਾਰੀ ਭਾਖੇ। ਬਿਦਾਰਣ ਕੀਆ ਹੂਆ, ਜੈਸੇ- 'ਭਿੰਨ ਘਟ' ਭਾਵ ਬਿਦਾਰਣ ਕੀਆ ਘੜਾ। ਅਲਪ। ਗੁ. ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਆਵਤ ਹੁਕਮਿ ਬਿਨਾਸ ਹੁਕਮਿ ਆਗਿਆ ਭਿੰਨ ਨ ਕੋਇ।

**ਭਿੰਨਿਅੜੇ** ਗੁ. ਆਨੰਦ ਮੇ ਭਿਜੇ, ਯਥਾ- ਰਸ ਭਿੰਨਿਅੜੇ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਸੰਗੇ ਸੇ ਲੋਇਣ ਨੀਕੇ ਰਾਮ।

**ਭਿੰਨੀ ਰੈਣਿ** ਗੁ. ਬਰਖਾ ਰੁਤਿ ਮੇ ਓਸ ਪੜ, ਗਿੱਲੀ ਭਈ ਭੂਮੀ ਵਾਲੀ ਰਾਤ੍ਰੀ ਵਤ, ਚਿਤ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਨਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਚਿੱਤ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਸੇਖ, ਯਥਾ- ਭਿੰਨੀ ਰੈਣਿ ਜਿਨ੍ਹਾ ਮਨਿ ਚਾਉ। ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਮੇ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਉਨ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਪੂਰੀ ਤਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਖੁਸਕ ਨਹੀ ਰਹੇ।

**ਭਿਰ** ਦੇ. ਭਿੜ।

**ਭ੍ਰਿਸਟ** ਪੰ. ਛੋਹਨੇ ਸੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ। ਸੰ. ਭ੍ਰਸ੍ਰ।

**ਭ੍ਰਿੰਗ** ਸੰ. ਭੋਰਾ, ਯਥਾ- ਪਚੈ ਪਤੰਗੁ ਮ੍ਰਿਗ ਭ੍ਰਿੰਗ ਕੁੰਚਰ ਮੀਨ ਇਕ ਇੰਦ੍ਰੀ ਪਕਰਿ ਸਘਾਰੇ।

**ਭ੍ਰਿੰਗੀ** ਸੰ. ਭੌਰੀ, ਭ੍ਰਮਰੀ ; ਸਿਵ ਕਾ ਗਣ ਬਿਸੇਖ।

**ਭ੍ਰਿਗੁ** ਸੰ. ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਕਰਤਾ ਮੁਨਿ।

**ਭਿਰਤ** ਦੇ. ਸੇਵਕ, ਟਹਲੂਆ। ਸੰ. ਭ੍ਰਿਤ। ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਭਿੜਤੇ, ਲੜਤੇ, ਜੈਸੇ- ਕਾ ਮੀਢਾ ਭਿਰਤ ਹੈਂ।

**ਭ੍ਰਿਤਿਆ** ਗੁ. ਦਾਸੋਂ ਕੇ, ਯਥਾ- ਭ੍ਰਿਤਿਆ ਪ੍ਰਿਅੰ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਚਰਣੰ। ਹੇ ਦਾਸੋਂ ਕੇ ਪਯਾਰੇ ਹਰੇ। ਸੰ. ਭ੍ਰਿਤਯ।

**ਭਿਰਨ** ਦੇ. ਭਿੜਨ।

**ਭਿਲਾ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਭੇਲਾ, ਇਕੱਠਾ, ਯਥਾ- ਭੁਜਾ ਬਾਂਧਿ ਭਿਲਾ ਕਰਿ ਡਾਰਿਓ। ਮੁਸਕਾਂ ਬਾਂਧ ਕੇ ਗਠੜੀ ਸਾ ਬਨਾ ਕੇ ਡਾਲ ਦੀਆ।

**ਭਿੜ** ਪੰ. ਲੜ।

**ਭਿੜ ਸੂਰ** ਵਾ. ਲੜਕੇ ਸੂਰਮੇ।

**ਭਿੜਆਰੇ** ਪੰ. ਭਿੜਨੇ ਵਾਲੇ।

**ਭਿੜਹ** ਦੇ. ਲੜੇ।

**ਭਿੜੀਆ** ਪੰ. ਭਿੜਨੇ ਲਗੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਰਾਜੇ ਰਾਜੁ ਕਮਾਵਦੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਭਿੜੀਆ। ਭਗਤੋਂ ਕੋ ਸੁਖ ਦੁਸ੍ਟੋਂ ਕੋ ਦੁਖ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਲੜੇ ਹੈਂ ਅਵਤਾਰ ਬਿਸਨੁ ਕੇ।

**ਭੀ** ਦੇ. ਪੁਨਾ, ਯਥਾ- ਗਦਹੁ ਚੰਦਨਿ ਖਉਲੀਐ ਭੀ ਸਾਹੂ ਸਿਉ ਪਾਣੁ। ਪੁਨਾ ਉਸ ਗਧੇ ਕਾ ਸੁਆਹ ਮੇ ਹੀ ਪੜਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਮਨੁ ਜੰਜਾਲੀ ਵੇੜਿਆ ਭੀ ਜੰਜਾਲਾ ਮਾਹਿ। ਤੌ ਭੀ, ਯਥਾ- ਜੇ ਭੁਲੀ ਜੇ ਚੁਕੀ ਸਾਈਂ ਭੀ ਤਹਿੰਜੀ ਕਾਢੀਆ। ਅਪਿ ਵਾ ਤਥਾਪਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਦ ਇਸ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ।

**ਭੀਹਾਲਾ** ਗੁ. ਭਯਾਨਕ ਅਰਥਾਤ ਊਪਰ ਸੇ ਬਹੁਤ ਰੁੱਖਾ, ਯਥਾ- ਦੀਸਿ ਆਵਤ ਹੈ ਬਹੁਤੁ ਭੀਹਾਲਾ।

**ਭੀਹਾਵਲੇ** ਦੇ. ਭਯੰਕਰ, ਜੈਸੇ- ਖੇਤ ਡਿਗਨ ਸੂਰ ਭੀਹਾਵਲੇ।

**ਭੀਖ** ਦੇ. ਭਿੱਛਾ।

**ਭੀਖਕੁ** ਦੇ. ਭਿੱਛਾ ਮਾਂਗਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਭੀਖਕੁ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ।

**ਭੀਖਮ** ਦੇ. ਪਾਂਡਵੋਂ ਕਾ ਦਾਦਾ ਭੀਖਮ ਪਿਤਾਮਹ।

**ਭੀਖਿਆ** ਦੇ. ਭਿਖ੍ਯਾ, ਮਾਗੀ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਮੈ ਦਰਿ ਮਾਗਤੁ ਭੀਖਿਆ ਪਾਇ। ਗੁ. ਜੂਨੀਓ ਮੇ ਮੰਗਤਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਚਾਲਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇ ਭਵਹਿ ਨ ਭੀਖਿਆ। ਪੁਨਾ- ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਭੀਖਿਆ ਕਰੈ। ਜਪ ਤਪਾਦਿ ਰੂਪ ਭਿਛ੍ਯਾ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਜਿਗ੍ਯਾਸੂਓਂ ਕੋ ਦੇਨਾ ਕਰੇ।

**ਭੀਜਈ** ਗੁ. ਭਿਜਤਾ।

**ਭੀਜੈ** ਦੇ. ਸਨਿਗਧ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਸਭਿ ਸਾਸਤ ਆਪਿ ਕਥੈ ਆਪਿ ਭੀਜੈ। ਭੇਜੇ, ਯਥਾ- ਚਾੜਸਿ ਪਵਨੁ ਸਿੰਘਾਸਨੁ ਭੀਜੈ। ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ ਮੇ ਭੇਜੇ।

**ਭੀਤ** ਪੰ. ਕੰਧ, ਯਥਾ- ਬਾਰੂ ਭੀਤਿ ਬਨਾਈ ਰਚਿ ਪਚਿ ਰਹਤ ਨਹੀ ਦਿਨ ਚਾਰਿ। ਕਿਵਾੜੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਨਵੰਤ ਦੁਆਰੰ ਭੀਤ ਰਹਿਤੰ ਬਾਇ ਰੂਪੰ ਅਸਥੰਭਨਹ। ਡਰ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਰਿਦ ਬਸੰਤਿ ਭੈ ਭੀਤ ਦੂਤਹ। ਡਰ ਸੇ ਡਰ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਜਮਦੂਤ। ਚੋਗਾ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਬਿਸਾਰਿ ਗਿਰੈ ਦੇਖੁ ਭੀਤਿ। ਜੈਸੇ ਭਿੱਤੀ ਪੈ ਬੁਲਬੁਲਾ ਪੜੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਗਿਰੇ ਹੈ।

**ਭੀਤੰਤ** ਗੁ. ਡਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਦੁਖੰ ਭਯੰਤਿ ਸੁਖੰ ਭੈ ਭੀਤੰਤ ਨਿਰਭਯਹ। ਈਸ੍ਵਰ ਕੇ ਭਯ ਸੇ ਜੋ ਡਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਜਮੋਂ ਸੇ ਨਿਰਭਯ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।

**ਭੀਤਾ** ਗੁ. ਕੰਧ, ਯਥਾ- ਤੂਟੀ ਭੀਤਾ ਭਰਮ ਗੜਾ। ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਰੂਪ ਗੜੇ ਕੀ ਕੰਧ ਦੂਰ ਭਈ।

**ਭੀਨ** ਗੁ. ਭਿੱਜਾ, ਗਿਲਾ ਹੂਆ।

**ਭੀਨਾ** ਦੇ. ਭੀਗਾ, ਉਪਦੇਸ ਜਲ ਸੇ ਤਰ ਭਯਾ, ਯਥਾ- ਸੁਣਿ ਸਬਦੁ ਤੁਮਾਰਾ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਭੀਨਾ।

**ਭੀਮ** ਸੰ. ਭੀਮਸੈਨ ; ਭਯੰਕਰ।

**ਭੀਰ** ਦੇ. ਕਾਯਰ, ਯਥਾ- ਭੀਰ ਜਨ ਰਾਖਹੁ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ਕਰਉ ਤੁਮਾਰੀ। ਸੰ. ਭੀਰੁ। ਦੇ. ਸੰਕਟ, ਜੈਸੇ- ਕਾ ਤੁਮੇ ਭੀਰ ਪਰੀ ਹੈ। ਭੀੜਾ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਜੀਵਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਮ ਕੀ ਭੀਰ ਨ ਫਹੀ। ਨਰਕ ਕੀ ਭੀੜ ਮੇਂ ਨਾ ਫਸਾਂ। ਤੰਗ ਰਸਤਾ, ਯਥਾ- ਸਾਦ ਬਿਕਾਰ ਬਿਕਾਰ ਝੂਠ ਰਸ ਜਹ ਜਾਨੋ ਤਹ ਭੀਰ ਬਾਟੁਲੀ।

**ਭੀਲ** ਦੇ. ਭੀਲ ਜਾਤਿ ਜੋ ਦੱਖਨ ਪੂਰਬ ਕੇ ਪਰਬਤੋਂ ਮੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ, ਇਨ ਕਾ ਰੰਗ ਕਾਲਾ, ਬਦਨ ਪੈ ਕਪੜਾ ਥੋੜਾ, ਗਲ ਮੇਂ ਗੁੰਜਾ ਕੀ ਮਾਲਾ, ਹਾਥ ਮੇਂ ਕਮਾਨ ਰਖਤੇ ਹੈਂ, ਪੈਦਾਇਸ ਇਸ ਕੌਮ ਕੀ ਪ੍ਰਿਥੁ ਰਾਜ ਅਵਤਾਰ ਕੇ, ਪਿਤਾ ਰਾਜਾ ਬੇਣ ਕੇ ਸਰੀਰ ਸੇ ਹੁਈ ਲਿਖੀ ਹੈ।

**ਭੀੜ** ਦੇ. ਕਠਨਾਈ, ਯਥਾ- ਪੰਖ ਤੁਟੇ ਫਾਹੀ ਪੜੀ ਅਵਗੁਣਿ ਭੀੜ ਬਣੀ। ਪੰ. ਸਘਨਪਨਾ। ਤੰਗੀ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਤਾ ਕੈਸੀ ਭੀੜ।

**ਭੀੜਹੁ** ਗੁ. ਭੀੜ ਸੇ ਭਾਵ ਬਿਪਦਾ ਰੂਪ ਤੰਗੀ ਸੇ, ਯਥਾ- ਭੀੜਹੁ ਮੋਕਲਾਈ ਕੀਤੀਅਨੁ ਸਭ ਰਖੇ ਕੁਟੰਬੈ ਨਾਲਿ। ਨਿਰਧਨਤਾ ਰੂਪ ਦੁਖ ਸੇ ਨਿਕਾਸ ਕੇ ਸੁਖੀ ਕੀਏ।

**ਭੀੜੀ** ਪੰ. ਤੰਗ, ਯਥਾ- ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ। ਤੰਗ ਗਲੀ ਮੇਂ ਫਸੀ।

**ਭੁਇ** ਦੇ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਪਰਿਆ ਕਲੇਜੇ ਛੇਕੁ। ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਉਚ ਥਾਨ ਸੇ ਨਿਰ ਅਹੰਕਾਰਪਨ ਭੂਮੀ ਮੇਂ ਗਿਰ ਪੜਾ।

**ਭੁਇਅੰਗ** ਦੇ. ਸਰਪ, ਯਥਾ- ਰਾਜ ਭੁਇਅੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੈਸੇ ਹਹਿ ਅਬ ਕਛੁ ਮਰਮੁ ਜਨਾਇਆ।

**ਭੁਇਅੰਗਮੁ** ਪੰ. ਸਰਪ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਭੁਇਅੰਗਮੁ ਸਰਪੁ ਹੈ ਜਗੁ ਘੇਰਿਆ ਬਿਖੁ ਮਾਇ।

**ਭੁਸ** ਦੇ. ਸੁੱਕੇ ਕੱਖ ; ਕਾਹੂੰ ਪਦਾਰਥ ਕੇ ਖਾਨੇ ਕਾ ਸੁਭਾਵ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕੇ ਕੋ ਮੱਟੀ ਖਾਨੇ ਕਾ ਭੁਸ ਹੈ।

**ਭੁਸਰੀਆ** ਪੰ. ਮਿੱਠੀ ਰੋਟੀਆਂ ਜੋ ਪੀਠੀ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਗੁੜ ਵਾ ਸੱਕਰ ਵਾ ਖਾਂਡ ਮੇਲ ਕੇ ਪਕਾਈ ਜਾਵੇ ਉਸ ਰੋਟੀ ਕਾ ਨਾਮ ਭੁਸਰੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਭੁਸਰੀਆ ਪਕਾਈਆ ਪਾਈਆ ਥਾਲੈ ਮਾਹਿ। ਦੱਖਣ ਮੇ ਚਨੋਂ ਕੀ ਪੀਠੀ ਮਿਲਾਇ ਪਕਾਈ ਮੀਠੀ ਰੋਟੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪੂਰਨ ਪੋਲੀ ਹੈ। ਦ੍ਰਾਸ੍ਟਾਂਤ ਮੇਂ ਭੁਸਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਵਾਕ੍ਯ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ 'ਓਂਕਾਰ' 'ਸਿੱਧ ਗੋਸਟ' 'ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ' ਆਦਿਕ ਗ੍ਯਾਨ ਭਕ੍ਤੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਸੁੰਦਰ ਬਾਣੀਆਂ ਰਚ ਕੇ, ਹਮਾਰੇ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਰੂਪ ਥਾਲ ਮੇਂ ਪਾਈਆਂ (ਥਾਪਨ ਕਰੀਆਂ ਹੈ), ਤਿਨ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋ ਵਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਹੋ ਪਾਵੇ ਹੈਂ, ਜਿਨੋ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਧਰਮ ਸੇ, ਅਪਨੇ ਗੁਰੋਂ ਕੋ ਮਨਾਯਾ ਹੈ ; ਅਥਵਾ ਭੂਸੁਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਬਦ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਗ੍ਯਾਨੀਓਂ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ, ਤਿਨ ਭੂਸੁਰ ਗ੍ਯਾਨੀਓਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜੋ, ਪਰਾਚੀਨ ਉਪਨਿਖਦ ਰੂਪ ਬਾਣੀਆਂ, ਪਕਾਈਆਂ- ਸਭ ਨੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰਣੇ ਹੇਤ, ਯਥਾਰਥ ਮਾਨੀ ਹੁਈ ਹੈ, ਉਨ ਕੇ ਤੁਲ੍ਯ ਸਪਸ੍ਟ ਅਰਥ ਵਾਲੀਆਂ, ਨਿਜ ਬਾਣੀਆਂ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਥਾਪਨ ਕਰੀਆਂ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਤਿਨ ਕੋ ਪੂਰਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਹੋ ਵਹੀ ਖਾਵੇ ਹੈਂ, ਜਿਨਹੁ ਨੇ 'ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਰਹੈ' ਆਦਿ ਪਾਠ ਮੇਂ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ, ਅਪਨੇ ਉਪਦੇਸ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸੇਵਨ ਕੀਆ ਹੈ।

**ਭੁਕ** ਪੰ. ਬਰੂਰ, ਜੈਸੇ- ਦਵਾਈ ਭੁਕ।

**ਭੁਖਾ** ਦੇ. ਖੁਧਾਵਾਨ, ਯਥਾ- ਮਨ ਭੁਖਾ ਭੁਖਾ ਮਤ ਕਰਹਿ ਮਤ ਤੂ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ। ਭੁਖੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਰੂਪੈ ਕਾਮੈ ਦੋਸਤੀ ਭੁਖੈ ਸਾਦੈ ਗੰਢੁ। ਭੁੱਖ ਸਾਥ ਸ੍ਵਾਦ ਕਾ ਮੇਲ ਹੈ ਜਿਸ ਹੇਤ ਸੇ ਭੁੱਖੇ ਕੋ ਰੁੱਖਾ ਸੁਕਾ ਸ੍ਵਾਦ ਲਗੇ ਹੈ।

**ਭੁਖਾਨਿ ਹਾਂ** ਗੁ. ਭੁਖਿਓਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਲਾਥੀ ਤਿਸ ਭੁਖਾਨਿ ਹਾਂ।

**ਭੁਖਾਨੀ** ਗੁ. ਭੁਖਿਓਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੇ ਸਭ ਲਾਥੀ ਭੂਖ ਭੁਖਾਨੀ।

**ਭੁਖਿਆ** ਪੰ. ਖੁਧਾ ਵਾਲਿਓਂ ਕੀ ਅਰਥਾਤ ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾਵਾਨੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ।

**ਭੁਖੇ** ਦੇ. ਖੁਧਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸੈ ਨੰਗੇ ਨਹ ਨੰਗ ਭੁਖੇ ਲਖ ਨ ਭੁਖਿਆ। ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਨੇ ਕਰ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਲਾਖੋਂ ਮਾਯਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਭੂਖ ਸੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਭੂਖਾ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇ।

**ਭੁਗ** ਸੰ. ਭੋਗਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਭੁਗਤਿ** ਗੁ. ਨਾਥੋਂ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਮੇ ਭੋਜਨ, ਯਥਾ- ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ। ਪੁਨਾ- ਕੰਨ ਪੜਾਇ ਕਿਆ ਖਾਜੈ ਭੁਗਤਿ। ਭੋਗ, ਯਥਾ- ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਾਰਨੁ ਸੁਆਮੀ।

**ਭੁੰਚਹੁ** ਗੁ. ਖਾਵੋ ਭਾਵ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਤੁਸੀ ਭੋਗਿਹੁ ਭੁੰਚਹੁ ਭਾਈਹੋ। ਭੋਗੋਂ ਕੋ ਭੋਗੋ ਅਰਥਾਤ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ।

**ਭੁੰਚੁ** ਦੇ. ਭੋਗ ਅਰਥਾਤ ਸੁਖ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ, ਯਥਾ- ਉਦਮੁ ਕਰੇਦਿਆ ਜੀਉ ਤੂੰ ਕਮਾਵਦਿਆ ਸੁਖ ਭੁੰਚੁ।

**ਭੁੰਚੇ ਭੋਗਈ** ਵਾ. ਭੋਗ ਭੋਗਤੇ ਹੈ।

**ਭੁਜੰ** ਦੇ. ਭੁਜਾਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਸਾਇਰੁ ਸੋਖਿ ਭੁਜੰ ਬਲਇਓ।

**ਭੁਜ** ਸੰ. ਪਾਲਨ ; ਕੱਛ ਦੇਸ ਮੇ ਏਕ ਸਹਰ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਨਿਮਿੱਤ ਸੇ ਕਛ ਭੁਜ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ; ਬਾਹੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਭੁਜ ਬਲ ਬੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਗਰਤ ਪਰਤ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਅੰਗੁਰੀਆ।

**ਭੁਜ ਬਲ ਬੀਰ** ਸੰ. ਹੇ ਭੁਜਾ ਮੇ ਅਧਿਕ ਬਲ ਵਾਲੇ ਹਰੇ, ਯਥਾ- ਭੁਜ ਬਲ ਬੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਗਰਤ ਪਰਤ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਅੰਗੁਰੀਆ।

**ਭੁਜੰਗਮ** ਦੇ. ਸਰਪ ; ਕੁੰਡਲਨੀ ਨਾੜੀ।

**ਭੁਜੰਗੀ** ਦੇ. ਸਰਪੋਂ ਕੇ ਬੱਚੇ ; ਸਿੰਘ ਸੰਕੇਤ ਮੇ ਸਰਪੋਂ ਕੇ ਬੱਚਿਓਂ ਤੁਲਜ ਸਿੰਘੋਂ ਕੇ ਲੜਕੇ, ਜੈਸੇ- ਗਾਜਹਗੇ ਤਬ ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀ।

**ਭੁਜਾ** ਸੰ. ਬਾਹਾਂ, ਯਥਾ- ਭੁਜਾ ਬਾਂਧਿ ਭਿਲਾ ਕਰਿ ਡਾਰਿਓ।

**ਭੁੰਞੁ** ਗੁ. ਭੋਗ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਜਸੁ ਭੁੰਞੁ। ਸੰ. ਭੁੰਚ।

**ਭੁਣਹਣਾ** ਦੇ. ਮਾ. ਸੂਖ੍ਮ ਜੀਵ, ਜੈਸੇ- ਤਿਥੇ ਟਿਕੇ ਨ ਭੁਣਹਣਾ।

**ਭੁਰਜੇਣ** ਗੁ. ਭੁਰ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਪੁਰਾਨੇ ਹੋ ਟੂਟ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪਤ੍ਰ ਭੁਰਿਜੇਣ ਝੜੀਯੰ ਨਹ ਜੜੀਅੰ ਪੇਡ ਸੰਪਤਾ। ਜੋ ਪੱਤੇ ਪੁਰਾਨੇ ਹੋ ਝੜ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਫੇਰ ਨਹੀ ਜੜੇ ਜਾਤੇ ਪੇਡ ਕੀ ਸੰਪਤ ਰੂਪ ਡਾਲੀਆਂ ਸਾਥ।

**ਭੁਲਾਨਥ** ਗੁ. ਭੂਲਿਆ, ਯਥਾ- ਪਰ ਕੀ ਕਉ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਪਕਰੀ ਐਸੇ ਭੂਲ ਭੁਲਾਨਥ।

**ਭੋਲਾਵੜੈ** ਗੁ. ਭੂਲਪਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਭੋਲਾਵੜੈ ਭੁਲੀ ਭੁਲਿ ਭੁਲਿ ਪਛੋਤਾਣੀ।

**ਭੁਲਾਵਾ** ਦੇ. ਭੂਲਪਨਾ, ਬਿਸਰ ਜਾਨਾ, ਯਥਾ- ਭਰਮੁ ਭੁਲਾਵਾ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ।

**ਭੁਲਿ** ਦੇ. ਬਿਸਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਭੋਲਾਵੜੈ ਭੁਲੀ ਭੁਲਿ ਭੁਲਿ ਪਛੋਤਾਣੀ। ਭੂਲ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖ ਨਾਮ ਵਿਹੂਣਿਆ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭਾ ਦੇਖਿ ਨ ਭੁਲੁ।

**ਭੁਲਿਆਂ** ਪੰ. ਭੁੱਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ।

**ਭੁਲੀ ਵਾਟੜੀਆਸ** ਵਾ. ਭੁੱਲ ਗਯਾ ਤੂੰ ਤੇਰੇ ਰਸਤੇ ਸੇ।

**ਭੁਲੀਏ** ਦੇ. ਭੂਲ ਜਾਈਏ।

**ਭੁਵ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ।

**ਭੁਵਨ** ਸੰ. ਮੰਦਰ ; ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ।

**ਭੂਸੀ** ਪੰ. ਤੁਖ ਵਾਲੀ ਰੋਟੀ, ਯਥਾ- ਸਾਧੂ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਰਹਉ ਜਉ ਕੀ ਭੂਸੀ ਖਾਉ।

**ਭੂਸੇ** ਦੇ. ਭੌਂਕੇ।

**ਭੂਹਾਲੁ** ਗੁ. ਰਾਜਾ, ਯਥਾ- ਭਲਉ ਭੂਹਾਲੁ ਤੇਜੋ ਤਨਾ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਾਥੁ ਨਾਨਕ ਬਰਿ। ਸੰ. ਭੂਪਾਲ।

**ਭੁਖ** ਦੇ. ਖੁਧਾ ; ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ, ਯਥਾ- ਲਾਥੀ ਭੂਖ ਤ੍ਰਿਸਨ ਸਭ ਲਾਥੀ ਚਿੰਤਾ ਸਗਲ ਬਿਸਾਰੀ।

**ਭੂਖਣ** ਸੰ. ਅਲੰਕਾਰ, ਗਹਣੇ।

**ਭੂਚਰ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪੈ ਬਿਚਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮਨੁਖ੍ ਪਸੁ ਆਦਿ ; ਭੂਚਰੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਖੇਚਰ ਭੂਚਰ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਪਾਇਆ। ਜਿਸ ਕੋ ਭ੍ਰੂਵੋਂ ਕੇ ਅੰਤਰ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਕਰ ਪਾਨਾ ਚਾਹੇ ਹੈਂ, ਵਹੁ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਦਯਾ ਸੇ ਪਾਯਾ ਹੈ।

**ਭੂਚਰੀ** ਦੇ. ਭਵਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟੀ ਰੱਖਨ ਰੂਪ ਖੇਚਰੀ ਮੁੱਦ੍ਰਾ ਜੋ ਯੋਗ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਲਿਖੀ ਹੈ- ਭ੍ਰੂਵੋਰੰਤਰ ਗਤਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਮੁਦ੍ਰਾ ਭਵਤੀ ਖੇਚਰੀ। ਸੰ. ਭ੍ਰੂਚਰੀ।

**ਭੂਛ** ਪੰ. ਮਦ੍ਰ ਦੇਸੀ। ਬੇਵਕੂਫ, ਮਹਾਂਮੂਢ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਗਾਲਾਇਓ ਭੂਛ ਪਰ ਵੇਲਿ ਨ ਜੋਹੇ ਕੰਤ ਤੂ। ਕਯਾ ਕਹਾ ਤੈਨੇ ਹੇ ਮੂਢ ਜੇ ਪਰਾਈ ਨਾਰੀ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥੋਂ ਓਰ ਨਾ ਦੇਖੇ ਤਬ ਤੂ ਹੀ ਪਤੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈਂ।

**ਭੂਡੜੈ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਮੰਦ ਜੀਵੋਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਭੂਡੜੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਬੂਡੜੈ ਕਿਆ ਤਿਸੁ ਚਾਰੋ। ਜਿਨ ਭੈੜੇ ਜੀਵੋਂ ਨੇ ਨਾਮ ਵਿਸਾਰ ਦੀਆ ਹੈ ਤਿਨ ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਡੂਬੇ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਕਯਾ ਇਲਾਜ ਹੈ ਭਾਵ ਕੁਛ ਨਹੀਂ।

**ਭੂੰਡੀ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਭੈੜੀ, ਚੰਦਰੀ, ਯਥਾ- ਭੂੰਡੀ ਕਾਮਣਿ ਕਾਮਣਿਆਰਿ। ਪੁਨਾ- ਜਗਤੁ ਉਪਾਇ ਤੁਧੁ ਧੰਧੈ ਲਾਇਆ ਭੂੰਡੀ ਕਾਰ ਕਮਾਈ।

**ਭੂਤ** ਸੰ. ਆਕਾਸਾਦਿ ਥੂਲ ਤਤ੍ਵ ; ਸਬਦਾਦਿਕ ਸੂਖ੍ਮ ਤਤ੍ਵ ; ਉਚਿਤ ; ਪਿਸਾਚਾਦਿ, ਯਥਾ- ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ। ਪੁਨਾ- ਦੂੰਦਰ ਦੂਤ ਭੂਤ ਭੀਹਾਲੇ। ਭੂਤੋਂ ਸਦ੍ਰਿਸ ਭਏ ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖੋਂ ਸੇ। ਕੁਮਾਰ ; ਯੋਗੀਂਦ੍ਰ ; ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਪਖ੍ ; ਪ੍ਰਾਣੀ ; ਗੁਜਰ ਚੁਕਾ ਸਮਾਂ ; ਸਦ੍ਰਿਸ ; ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ। ਗੁ. ਮਿਤ੍ਰਕ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਮਰਤੀ ਬਾਰ ਲੇਹੁ ਲੇਹੁ ਕਰੀਐ ਭੂਤੁ ਰਹਨ ਕਿਉ ਦੀਆ।

**ਭੂਤਲ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾ ਊਪਰ ਭਾਗ।

**ਭੂਪ** ਸੰ. ਭੂਮੀ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ।

**ਭੂਪਤਿ** ਸੰ. ਰਾਜੇ, ਯਥਾ- ਏ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੇ।

**ਭੂੰਭਰ** ਪੰ. ਗਰਮ ਭਸਮ, ਭੂਭਲ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਪਗ ਸੰਤ ਨ ਸੇਵੇ ਕਬਹੂ ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਭੂੰਭਰ ਭਰਭਾ।

**ਭੂਮਪਾਗਹ** ਵਾ. ਖਾਕ ਸਾਥ ਹਾਥ ਭਰੇਗਾ।

**ਭੂਮਨ** ਦੇ. ਜਿਮੀਦਾਰ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅਮਲਨ ਸਿਉ ਅਮਲੀ ਲਪਟਾਇਓ ਭੂਮਨ ਭੂਮਿ ਪਿਆਰੀ। ਜਿਮੀਦਾਰੋ ਕੇ, ਯਥਾ- ਰਾਜਨ ਮਹਿ ਤੂੰ ਰਾਜਾ ਕਹੀਅਹਿ ਭੂਮਨ ਮਹਿ ਭੂਮਾ। ਸੰ. ਬਜਾਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਸ ਕੋ ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਨਾਰਦ ਪ੍ਰਤਿ ਸੁਖ ਕਥਨ ਕੀਆ।

**ਭੂਮਿ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ, ਯਥਾ- ਭੂਮੀਆ ਭੂਮਿ ਊਪਰਿ ਨਿਤ ਲੁਝੈ। ਸਥਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ; ਜਿਹ੍ਵਾ ; ਯੋਗ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੀ ਖਿਪਤ ਮੂਢ ਬਿਖਿਪਤ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਚਿੱਤ ਕੀ ਪਾਂਚ ਅਵਸਥਾ ; ਵੇਦਾਂਤ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੋ ਕਹੀ ਸੁਭੇਛਾਦਿਕ ਸਾਤ ਭੂਮਿਕਾ ; ਏਕ ਸੰਖ੍ਯਾ। ਗੁ. ਰਿਦੇ ਭੂਮੀ, ਯਥਾ- ਭੂਮਿ ਰੰਗਾਵਲੀ ਮੰਝਿ ਵਿਸੂਲਾ ਬਾਗੁ। ਜੀਵੋ ਕੀ ਚਿਤ ਭੂਮੀ ਆਨੰਦ ਵਾਲੀ ਥੀ।

**ਭੂਮੀਆ** ਦੇ. ਜਿਮੀਦਾਰ।

**ਭੂਰ** ਸੰ. ਭੂਮੀ ਲੋਕ, ਜੈਸੇ- ਭੂਰ ਭੁਵਸ੍ਵਰ। ਪੰ. ਸੁਪੇਦ, ਯਥਾ- ਦੇਖੁ ਫਰੀਦਾ ਜੁ ਥੀਆ ਦਾੜੀ ਹੋਈ ਭੂਰ। ਦੇ. ਭੂਤਕਾਲ, ਯਥਾ- ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਨਾਹੀ ਤੁਮ ਜੈਸੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ।

**ਭੂਲਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰਮਾਦੀ ਹੋ ਕੇ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੀ ਬਿਸਮ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ, ਯਥਾ- ਭੂਲਿ ਬਿਗਾਰਿਓ ਅਪਨਾ ਕਾਜੁ। ਪੁਨਾ- ਇਤਨੇ ਜਨਮ ਭੂਲਿ ਪਰੇ ਸੇ ਜਾ ਪਾਇਆ ਤਾ ਭੂਲੇ ਨਾਹੀ।

**ਭੂਲਿਓ** ਦੇ. ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਦੀ ਭਏ ਜੀਵੋ, ਯਥਾ- ਭੂਲਿਓ ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਉਰਝਾਇਓ।

**ਭੂਲੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰਮਾਦੀ ਭਈ, ਯਥਾ- ਭੂਲੀ ਮਾਲਨੀ ਹੈ ਏਉ।

**ਭੇਉ** ਦੇ. ਭੇਤ, ਤਾਤਪਰਯ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਸਬਦੰ ਏਕ ਸਬਦੰ ਜੇ ਕੋ ਜਾਣੈ ਭੇਉ। ਫਾ. ਭੇਤ।

**ਭੇਸੁ** ਦੇ. ਵੇਸ, ਯਥਾ- ਕਹਾ ਭਇਓ ਜਉ ਮੂਡੁ ਮੁਡਾਇਓ ਭਗਵਉ ਕੀਨੋ ਭੇਸੁ। ਸੰ. ਵੇਸ।

**ਭੇਕ** ਸੰ. ਮੰਡੂਕ, ਮੇਡਕ, ਡੱਡੂ।

**ਭੇਖ** ਦੇ. ਚਿੰਨ, ਬਾਨਾ, ਵੇਸ, ਜੈਸੇ- ਭੇਖ ਦਿਖਾਇ ਜਗਤ ਕੋ ਲੋਗਨ ਕੋ ਬਸਿ ਕੀਨ। ਪੁਨਾ- ਭੇਖ ਧਰੇ ਲੂਟਤ ਸੰਸਾਰਾ। ਐਸੇ ਭੇਖ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਸੋ 'ਭੇਖ' ਮਤੋਂ ਕੇ ਚਿੰਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਮੂਲ ਇਸ ਨਾਮ ਕਾ 'ਵੇਸ' ਹੈ, ਜੋ ਤਿਆਗੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਗੇਰੀ ਰੰਗੇ, ਹਿਰਮਚੀ ਰੰਗੇ, ਮਜੀਠ ਰੰਗੇ, ਕੱਟ ਰੰਗੇ, ਨੀਲ ਰੰਗੇ, ਬਸੰਤੀ ਮੱਟੀ ਰੰਗੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਸਰੀਰੀ ਵੇਸ, ਜਟਾ ਧਾਰਨ, ਬਿਭੂਤ ਲਾਵਨ, ਕਾਨ ਪੜਾਵਨ, ਛਾਪੇ ਲਗਾਵਨਾਦਿ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਗਲ ਮੇ ਤੁਲਸੀ ਕੀ ਕੰਠੀ, ਰੁਦ੍ਰਾਖ ਕਾ ਮਣਕਾ, ਠਮਰੇ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਪੱਥਰ ਕੇ ਮਣਕੇ, ਮ੍ਰਿਗ ਕਾ ਸਿੰਗ ਰਖਨਾਦਿਕ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਹਾਥੋਂ ਮੇ ਕੇਦਾਰ ਕੰਙਣ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਲੋਹੇ, ਤਾਂਬੇ ਕੇ ਕੜੇ, ਗੈਂਡੇ ਕੇ ਚੰਮ ਕੇ ਕੜੇ ਛੱਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਮੱਥੇ ਮੇ ਸੀਧਾ ਤਿਲਕ, ਟੇਢਾ ਤਿਲਕ, ਲਾਲ ਬਿੰਦੀ ਲਗਾਨੀ। ਲਕ ਮੇ ਧੋਤੀ ਲੰਗੋਟੀ ਕੱਛ ਜਾਂਘੀਆ ਪਹਰਨਾਦਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਇਨ ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਪਾਵਨੇ ਕੀ ਔ ਮੁਕਤ ਹੋਨੇ ਕੀ ਆਸਾ ਰਖਤੇ ਹੈਂ। ਤਿਨ ਸਭ ਕੇ ਵਾਸਤੇ 'ਭੇਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਲਭਈ' ਐਸੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ। ਪੁਨਾ- 'ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਿਹੀਨ ਮਹਾ ਦਾਨ ਮੈ ਨ ਹੂਜੈ ਲੀਨ ਭਾਵਨਾ ਬਿਹੀਨ ਕੈਸੇ ਕੈ ਤਰਤ ਹੈ' ਤਥਾ- 'ਏਕ ਭਾਵਨਾ ਬਿਹੀਨ ਕੈਸੇ ਪਾਵੈ ਜਗਦੀਸ ਕੌਂ', ਐਸੇ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੋ ਗੁਰੁ ਸਾਹਬ ਜਬਾਬ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਭੇਖ ਕੇਵਲ ਮਤ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਕਾ ਚਿੰਨ ਹੈ, ਮੁਕ੍ਤੀ ਕਾ ਔ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਥਾ ਧਰਮ ਕਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀ। ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ- 'ਨਹਿ ਸੰਨਜਸਨਾ ਦੇਵ ਸਿੱਧਿੰ ਸਮਧਿ ਗਛਤਿ', ਐਸੇ ਗੀਤਾ ਮੋ ਸਭ ਸੇ ਮੁਖਯ ਮਾਨੇ ਸੰਨਯਾਸ ਚਿੰਨ ਸੇ ਮੁਕ੍ਤੀ ਪਾਵਨੇ ਕੀ ਆਸਾ ਦੂਰ ਕਰੀ ਹੈ। ਅੰਤਰ ਕੀ ਧਾਰਨਾ ਹੀਨ ਵੇਸ ਮਾਤ੍ਰ ਕੀ ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਆਸ੍ਰਮ ਸੇ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ 'ਇਸੁ ਭੇਖੈ ਥਾਵਹੁ ਗਿਰਹੋ ਭਲਾ ਜਿਥਹੁ ਕੋ ਵਰਸਾਇ', ਪੂਰਬ ਲਿਖੇ ਵੇਸ ਮਾਤ੍ਰ ਧਾਰ ਸਿੱਧ ਬਨ ਬੈਠਨੇ ਸੇ, ਘਰ ਮੋ ਰਹਨਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਘਰ ਸੇ ਭਿਖ੍ਯਾ ਮਾਂਗ ਕੇ ਤੀਨੋ ਆਸ੍ਰਮ ਲਾਭ ਪਾਵੇ ਹੈਂ।

**ਭੇਖ ਬੈਰਾਗ** ਵਾ. ਮਨ ਸੇ ਨਿਖਲ ਕਾ ਤਯਾਗ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਜਿਹਿ ਬਿਖਿਆ ਸਗਲੀ ਤਜੀ ਲੀਓ ਭੇਖ ਬੈਰਾਗ।

**ਭੇਖਵਾਨੀ** ਗੁ. ਭੇਖਾਂ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਉਪਾਇ ਕਿਤੈ ਨ ਲਭਨੀ ਕਰਿ ਭੇਖ ਥਕੇ ਭੇਖਵਾਨੀ।

**ਭੇਖਾਰੀ** ਦੇ. ਮੰਗਤਾ ; ਮੰਗਤਾ ਹੋ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਘੋਲੀ ਗੇਰੂ ਰੰਗੁ ਚੜਾਇਆ ਵਸਤ੍ਰ ਭੇਖ ਭੇਖਾਰੀ। ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ ਮੰਗਤਾ ਹੋ ਗਯਾ।

**ਭੇਖਾਰੀ ਤੇ** ਦੇ. ਤ੍ਰਿਸਨਾਵਾਨ ਤੇ ਸੰਤੋਖੀ ਰੂਪ ਰਾਜਾ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭੇਖਾਰੀ ਤੇ ਰਾਜੁ ਕਰਾਵੈ ਰਾਜਾ ਤੇ ਭੇਖਾਰੀ।

**ਭੇਖੀ** ਗੁ. ਭੇਖੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਭੇਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਲਭਈ ਵਿਣੁ ਸਚੀ ਸਿਖੰ। ਭੇਖ ਵਾਲਾ, ਭੇਖ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ- ਨ ਭੇਖੀ ਕਹਾਊ ਨ ਡਿੰਭ ਦਿਖਾਊ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੰਡ ਧਾਰੀ ਸੰਨਯਾਸੀਓਂ ਕੇ ਮਤ ਮੋ- ਦੰਡ ਗ੍ਰਹਣ ਮਾਤ੍ਰੇਣ। ਨਰੋ ਨਾਰਾਯਣੋ ਭਵੇਤ। ਪੁਨਾ- ਦ੍ਵਾਵਿਮੌ ਪੁਰਖੌ ਲੋਕੇ ਸੂਰਯ ਮੰਡਲ ਭੇਦਿਨੌ। ਪਰਿਬ੍ਰਾੜਯੋਗ ਯੁਕ੍ਤ ਸ੍ਵਰਣੇਚਾਭਿ ਮੁਖੇਹਤ:। ਐਸੇ ਭੇਖ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੀਆ ਹੈ। ਮੈ ਤੈਸੇ ਆਪ ਕਾ ਹੂੰ ਭੇਖ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਨਹੀ ਕਹਾਵੋਗਾ।

**ਭੇਜਹਿ** ਪੰ. ਤੋਰੇਂ, ਘੱਲੇਂ, ਯਥਾ- ਜਹ ਬੈਸਾਵਹਿ ਬੈਸਹ ਭਾਈ ਜਹ ਭੇਜਹਿ ਤਹ ਜਾਉ।

**ਭੇਜਿਆ** ਦੇ. ਆਗ੍ਯਾ ਦੇ ਕਰ ਚਲਤਾ ਕੀਆ ; ਘਲਿਆ, ਜੈਸੇ- ਗੁਰੁ ਕਾ ਭੇਜਿਆ ਨਗਰੀ ਆਇਆ।

**ਭੇਟ** ਦੇ. ਭੇਟਾ, ਨਜਰ, ਉਪਾਯਨ ; ਮੇਲ, ਜੈਸੇ- ਆਪ ਕੀ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਮੇਂ ਭੇਟ ਹੂਈ।

**ਭੇਟਤ** ਦੇ. ਮਿਲਤਾ ਹੀ, ਯਥਾ- ਭੇਟਤ ਸਾਧਸੰਗ ਪਤੀਆਨਾ।

**ਭੇਟਨਾ** ਗੁ. ਮਿਲਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਨੁ ਮੋਹੁ ਤਿਆਗਿ ਛੋਡਿਓ ਤਉ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀਉ ਭੇਟਨਾ।

**ਭੇਟੇ** ਦੇ. ਮਿਲੇ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੇਰੇ ਪੂਰ ਮਨੋਰਥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਭੇਟੇ ਗੁਣਤਾਸ। ਮਿਲੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਕੋ ਗੁਣੋ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹਰਿ।

**ਭੇਟਿਆ** ਦੇ. ਗੁਰ ਮਿਲਯਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਜਬ ਗੁਰੁ ਮਿਲੇ ਤਬ ਗੁਰੁ ਕਹੇਂ ਹਮਾਰੇ ਮਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੂਆ।

**ਭੇਟਿਲੇ** ਦੇ. ਭੇਟ ਲੀਏ, ਯਥਾ- ਨਾਦਿ ਸਮਾਇਲੋ ਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿਲੇ ਦੇਵਾ।

**ਭੇਡ** ਦੇ. ਭੇਡ ਪਸੁ, ਯਥਾ- ਲੇਲੇ ਕਉ ਚੁਘੈ ਨਿਤ ਭੇਡ। ਸੰ. ਰਿਖਿ ਬਿਸੇਖ, ਜਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਭੇਡ ਸੰਹਿਤਾ ਹੈ।

**ਭੇਡਾਰੇ** ਗੁ. ਮੀਢੇ, ਯਥਾ- ਓਨਾ ਦਾ ਭਖੁ ਸੁ ਓਥੈ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ਕੂੜੁ ਲਹਨਿ ਭੇਡਾਰੇ।

**ਭੇਤੁ** ਫਾ. ਰਾਇ, ਮਰਮ, ਯਥਾ- ਭੇਤੁ ਚੇਤੁ ਹਰਿ ਕਿਸੈ ਨ ਮਿਲਿਓ। ਹੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ! ਚੇਤੋ ਹਰਿ, ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਭੇਤ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾ। ਪੁਨਾ- ਅਲਿ ਕਮਲ ਭਿੰਨੁ ਨ ਭੇਤੁ। ਭਉਰੇ ਸੇ ਆਨ ਕੋ ਕਮਲ ਕਾ ਭੇਤ ਨਹੀ ਭਾਵ ਵਹੀ ਉਡਨੇ ਵਾਲਯੋਂ ਮੇ ਉਸ ਕੀ ਸੁਗੰਧੀ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਕਮਲ ਮੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਤਾ ਹੈ।

**ਭੇਦ ਤੂ** ਵਾ. ਬੇਧਨ ਕਰ ਤੂੰ।

**ਭੇਦਾ** ਦੇ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੇ ਸਰਬੱਗਤਾ ਅਲਪੱਗਤਾ ਧਰਮੋ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜੁਦਾਈ, ਯਥਾ- ਜਬ ਇਨਿ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਮਾਨੇ ਭੇਦਾ। ਤਬ ਤੇ ਦੂਖ ਡੰਡ ਅਰੁ ਖੇਦਾ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੇ- ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ। ਪੁਨਾ- ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ। ਭੇਦ ਪੱਖ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਬਹੁਤ ਮਤੋਂ ਮੇ ਹੈ, ਪਾਂਚ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਵਾਲੇ ਭੇਦ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਚਾਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯੋਂ ਵਾਲੇ ਬੈਰਾਗੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈ, ਯਵਨ ਈਸਾਈ ਮਹੰਮਦੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਕਾਨੋ ਮੇ ਇਨ ਮਤੋਂ ਕੀ ਯੁਕ੍ਤੀਯੋਂ ਕੀ ਭਰਤੀ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਊਪਰ ਅੰਗੁਲੀ ਕਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬਤਾਤੇ ਸਭੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। 'ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ' ਆਦਿ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨੋ ਸੇ ਖੋਜ ਕਰਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ।

**ਭੇਦਿਆ** ਦੇ. ਬੇਧਯਾ, ਯਥਾ- ਚੰਦ ਸਤ ਭੇਦਿਆ ਨਾਦ ਸਤ ਪੂਰਿਆ।

**ਭੇਦੀ** ਗੁ. ਚੰਦ ਸੂਰਯ ਕੇ ਐਤਵਾਰ ਔ ਪੁਨਯਾ ਕੇ ਬ੍ਰਤ ਕਰਨੇ ਸੇ ਜੂਠ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਤੀ, ਯਥਾ- ਜੂਠਿ ਨ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੀ ਭੇਦੀ।

**ਭੇਦੀਐ** ਪੰ. ਤੋੜੀਐ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਭੇਦੀਐ। ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮਨ ਕੇ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੋ ਤੋੜ ਦੇਈਐ।

**ਭੇਦੁ** ਸੰ. ਜੁਦਾਈ, ਯਥਾ- ਬਡੇ ਭਾਗ ਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਅਪੁਨਾ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ ਗੁਰਦੇਵ ਮੁਰਾਰ। ਨੀਤਿ ਕਾ ਚੌਥਾ ਉਪਾਇ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧੀ ਜਨੋ ਮੇ, ਤਥਾ ਮੰਤ੍ਰੀਓਂ ਮੇ ਫੂਟ ਪਾ ਦੇਨੀ ਰੂਪ ਹੈ ; ਭੇਦ ਅਰਥਾਤ ਰਾਇ। ਗੁ. ਭੇਤ, ਮਰਮ, ਯਥਾ- ਤਿਸੁ ਰਸੁ ਆਇਆ ਜਿਨਿ ਭੇਦੁ ਲਹਿਆ।

**ਭੇਦੁ ਬਿਭੇਦੁ** ਵਾ. ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੇਦੋਂ ਕੋ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਏਸ ਮਾਰਗ ਬਿਨਾ ਨਾ ਜਾਣੋ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ, ਯਥਾ- ਇਹ ਪਧਤਿ ਤੇ ਮਤ ਚੂਕਹਿ ਰੇ ਮਨ ਭੇਦੁ ਬਿਭੇਦੁ ਨ ਜਾਨ ਬੀਅਉ।

**ਭੇਦੈ** ਗੁ. ਬੇਧਨ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਪਾਹਨੁ ਜਲ ਮਹਿ ਰਾਖਿਓ ਭੇਦੈ ਨਾਹਿ ਤਿਹ ਪਾਨੀ। ਗਿੱਲਾ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ ਤਿਸ ਕੋ ਜਲ।

**ਭੇਨ** ਗੁ. ਭੀਗਾ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਮਨੂਆ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਭੇਨ।

**ਭੇਰੀ** ਦੇ. ਬਡਾ ਨਗਾਰਾ।

**ਭੇਰੀਆ** ਦੇ. ਊਂਟੋਂ ਕੇ ਨਗਾਰੇ, ਯਥਾ- ਵਾਤ ਵਜਨਿ ਟੰਮਕ ਭੇਰੀਆ। 'ਟੰਮਕ' ਬਡੇ ਨਗਾਰੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਗੱਡੇ ਪਰ ਰਖ ਕਰ ਚਲਤਾ ਹੈ, 'ਭੇਰੀ' ਉਸ ਸੇ ਛੋਟੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਨਫੀਰੀਓਂ ਸਾਥ ਬਜਤੇ ਹੈਂ ਊਂਟੋਂ ਪੈ ਚਲਤੇ।

**ਭੇਲਾ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਮਿਲਾ।

**ਭੇਵ** ਦੇ. ਭੇਤ, ਤਾਤਪਰਯ, ਯਥਾ- ਅਖਰ ਕਾ ਭੇਉ ਨ ਲਹੰਤਿ। ਭਏ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਹੇਤਿ ਨਰਸਿੰਘ ਭੇਵ।

**ਭੇਵਾ** ਦੇ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਭੇਤ ਸੇ, ਯਥਾ- ਹਠਿ ਨਿਗ੍ਰਹਿ ਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵਹਿ ਭੇਵਾ।

**ਭੇੜੀ** ਗੁ. ਮਿਲਾਵਤੀ, ਯਥਾ- ਜੇ ਜਾਣਾ ਬਗੁ ਬਪੁੜਾ ਜਨਮਿ ਨ ਭੇੜੀ ਅੰਗੁ।

**ਭੇੜੁ** ਦੇ. ਪਸੂਯੋਂ ਕੀ ਲੜਾਈ ; ਲੜਾਈ ਮਾਤ੍ਰ, ਜੈਸੇ- ਪਹਿਲਾ ਦਲਾ ਮਿਲੰਦਿਆਂ ਭੇੜੁ ਪਇਆ ਨਿਹੰਗਾਂ। ਲੜਾਈ ਹੁਈ ਦੁਰਗਾ ਸਾਥ ਭਯਹੀਨ ਰਾਖਸੋਂ ਕੀ।

**ਭੈ** ਦੇ. ਡਰ, ਖੌਫ, ਯਥਾ- ਭੈ ਵਿਚਿ ਸੂਰਜੁ ਭੈ ਵਿਚਿ ਚੰਦੁ। ਭਯਾ ਹੈ ਭਾਵ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭੈ ਭਉ ਰਾਖਿਆ ਭਾਇ ਸਵਾਰਿ। ਪੁਨਾ- ਜਿਨਾ ਗੁਰੁ ਨਹੀ ਭੇਟਿਆ ਭੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਬਿੰਦ। ਚਿੱਤ ਮੇਂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਭਯ ਕਾ ਲੇਸ ਨਹੀ। ਸੰ. ਭਯ। ਹੋ ਹੋ ਕਰ, ਯਥਾ- ਭੈ ਭੈ ਤ੍ਰਾਸ ਭਏ ਹੈ ਨਿਰਮਲ। ਹੋ ਹੋ ਕਰ ਤ੍ਰਾਸ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ ਹਮ ਸੁੱਧ।

**ਭੈ ਸਾਗਰੋ** ਗੁ. ਭਯਦਾਈ ਸਮੁਦ੍ਰੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਭੈ ਸਾਗਰੋ ਭੈ ਸਾਗਰੁ ਤਰਿਆ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ ਰਾਮ। ਭਯਦਾਈ ਸਮੁਦ੍ਰੋਂ ਮੇ ਬਡਾ ਭੈ ਦਾਤਾ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਹੈ।

**ਭੈ ਭਾਇ** ਵਾ. ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਡਰ, ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਭੈ ਭਾਇ ਰੰਗੁ ਸਵਾਰਿ।

**ਭੈ ਭੀਤ** ਦੇ. ਅਤਯੰਤ ਡਰਤੇ ਹੈਂ ਦੂਤ, ਯਥਾ- ਰਿਦ ਬਸੰਤਿ ਭੈ ਭੀਤ ਦੂਤਹ। ਸੰਤੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਮਨ ਮੋ ਬਸਤੇ ਹੀ ਕਾਮਾਦਿ ਦੂਤ ਅਤਯੰਤ ਡਰੇ ਹੈਂ ਤਥਾ ਜਮਦੂਤ ਡਰੇ ਹੈਂ।

**ਭੈਆਨ** ਗੁ. ਭਯਾਨਕ ਅਰਥਾਤ ਭੈ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਦੂਤ।

**ਭੈਸ** ਦੇ. ਮਹਖੀ, ਮੈਸ, ਯਥਾ- ਗਊ ਭੈਸ ਮਗਊ ਲਾਵੇਰੀ।

**ਭੈਸਰ** ਗੁ. ਗੈਂਡਾ ਪਸੁ, ਯਥਾ- ਭੈਸਰ ਮਾਥੈ ਸੀਂਗੁ ਗੋ। ਭੈਸ ਕੇ ਮੱਥੇ ਪੈ ਸੀਂਗ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਇਸ ਲੀਏ ਈਹਾਂ ਗੈਂਡਾ ਅਰਥ ਹੈ।

**ਭੈਣ** ਪੰ. ਹੇ ਭਗਨੀ, ਯਥਾ- ਕਬਹੂੰ ਸਾਹਿਬੁ ਦੇਖਿਆ ਭੈਣ।

**ਭੈਨਾ** ਪੰ. ਸਖੀਓ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੀ ਭੈਨਾ। ਵਾ ਡਰ ਨਹੀਂ।

**ਭੈਰਉ** ਦੇ. ਮਹਾਦੇਵ ; ਬਟੁਕ ਦੇਵਤਾ ਜਿਸ ਕਾ ਬਾਹਨ ਕੂਕਰ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਸੀਤਲਾ ਧਾਵੈ। ਮਨੁਖੋਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਦੇਵ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਮੋ ਭੀ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਰਾਜਸ ਤਾਮਸ ਭੇਦ ਹੈਂ- ਬੈਕੁੰਠ ਵਾਸੀ ਬਿਸਨੁ ਸਹਿਤ ਸਭੀ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਹਿਤ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਵਾਸੀ ਰਾਜਸ ਹੈਂ, ਸਿਵ ਗਣਪਤਿ ਦੁਰਗਾ ਭੈਰਵ ਤਾਮਸ ਹੈਂ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਇਨ ਸਭ ਕਾ ਸੁਆਮੀ ਹੈ ਕਾਰਣ ਹੈ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਯੋਗੁ ਹੈ, ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ- 'ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਸੀਤਲਾ ਧਾਵੈ। ਖਰ ਬਾਹਨੁ ਉਹੁ ਛਾਰੁ ਉਡਾਵੈ। ਮਹਾ ਮਾਈ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੈ। ਨਰ ਸੈ ਨਾਰਿ ਹੋਇ ਅਉਤਰੈ। ਸਿਵ ਸਿਵ ਕਰਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਧਿਆਵੈ। ਬਰਦ ਚਢੇ ਡਉਰੂ ਢਮਕਾਵੈ।' ਐਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਿਨਾ ਆਨ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਸੇ ਤਿਨ ਤਿਨ ਉਪਾਸ੍ਯ ਦੇਵਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਫਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ; ਭੈਰੋਂ ਰਾਗ ਜੋ ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਅਘੋਰ ਨਾਮੇ ਮੁਖ ਸੇ, ਦੈਤੋਂ ਕੇ ਡਰਾਨੇ ਹੇਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਗਾਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਕੋਈ ਇਸ ਕੋ ਸੰਪੂਰਣ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਬਹੁਤੇ ਧ ਨਿ ਸ ਗ ਮ ਧ ਐਸੇ ਖਟ ਸ੍ਵਰੋਂ ਕਾ ਓਡਵ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਅੰਸ ਨ੍ਯਾਸ ਗ੍ਰਹ ਇਸ ਰਾਗ ਕਾ ਧੈਵਤ ਸ੍ਵਰ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਵਰ ਰਾਗ ਕੇ ਆਦਿ ਮੋ ਗਾਈਐ ਸੋ ਗ੍ਰਹ, ਜੋ ਅੰਤ ਮੋ ਗਾਈਐ ਸੋ ਨ੍ਯਾਸ, ਜੋ ਰਾਗ ਮੋ ਬਾਰੰ-ਬਾਰ ਗਾਈਏ ਸੋ ਅੰਸ ਕਹਾਤਾ ਹੈ ; ਸੰ. ਭੈਰਵ।

**ਭੈਰਵ** ਸੰ. ਭੈਰੋਂ ਰਾਗ ; ਮਹਾਦੇਵ ; ਬਟੁਕ ਭੈਰੋ।

**ਭੈਰਵੀ** ਸੰ. ਭੈਰਵ ਕੀ ਰਾਗਨੀ ਜੋ ਪ੍ਰਾਤ ਸਮੇ ਗਾਈ ਜਾਤੀ ਹੈ ; ਕਾਲੀ ਦੁਰਗਾ ; ਵਾਮ ਸੰਕੇਤ ਸਰਾਬ।

**ਭੈਲਾ** ਦੇ. ਮਿਲਾ ਹੂਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਤ੍ਰ ਜਾਉ ਤਤ ਬੀਠਲੁ ਭੈਲਾ। ਵਾ ਭੈਲਾ ਕਾ ਹੈ, ਮਾਤ੍ਰ ਅਰਥ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜਹਾ ਜਾਉ ਤਹਾ ਹੀ ਬੀਠਲ ਹੈ। ਪਹਲੇ ਅਰਥ ਮੋ ਭੇਲਾ ਮਾਰਵਾੜੀ ਸੇ ਭੈਲਾ ਬਨਾ ਹੈ। ਦੇ. ਪੂ. ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਛੀਪੇ ਕੇ ਘਰਿ ਜਨਮੁ ਦੈਲਾ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ ਭੈਲਾ। ਪੁਨਾ- ਤੁਮ੍ ਚੇ ਪਾਰਸੁ ਹਮ ਚੇ ਲੋਹਾ ਸੰਗੇ ਕੰਚਨੁ ਭੈਇਲਾ। ਯਹ ਪਟਨੇ ਕੇ ਸਮੀਪ ਕੀ ਬੋਲੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਕਾ ਭੈਲਾ। ਕਯਾ ਹੂਆ।

**ਭੈੜਾ** ਪੰ. ਮਾੜਾ, ਮੰਦਾ।

**ਭੋ** ਸੰ. ਹੇ, ਯਥਾ- ਹੇ ਅਚੁਤ ਸਰਣਿ ਸੰਤ ਨਾਨਕ ਭੋ ਭਗਵਾਨਏ ਨਮਹ। 'ਏ' ਕਾ ਤਾਈ ਅਰਥ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਆਪ ਕੇ ਤਾਈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ। ਪੰ. ਮੋਠ ਔ ਉੜਦ ਕਾ ਨੀਰਾ।

**ਭੋਖੜੀ** ਗੁ. ਭੁੱਖ।

**ਭੋਗ** ਸੰ. ਸੁਖ ਦੁਖ ਕਾ ਪ੍ਰਤਖ੍ ਅਨੁਭਵ ਅਰਥਾਤ ਨੇਤ੍ਰ ਸੋਤ੍ਰਾਦਿ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਸੇ ਦੇਖ ਸੁਨ ਕੇ ਸੁਖ ਕਾ ਔ ਦੁਖ ਕਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਨਾ ; ਯਾਰ ਕੀ ਤਰਫ ਸੇ ਬੇਸਜ਼ਾ ਕੀ ਨੌਕਰੀ ਕਾ ਰੁਪਯਾ ; ਸਰਪ ਕਾ ਫਣ ਜਿਸ ਸੇ ਫਣੀ ਨਾਮ ਵਤ ਸਰਪ ਕੋ ਭੋਗੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ; ਧਨ ; ਪਾਲਨ ; ਦੇਵਤਾ ਕਾ ਭੋਜਨ, ਜੈਸੇ- ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਭੋਗ ; ਸੁਖਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਮੋ ਐਸੇ ਅਰਥ ਮੋ ਦੇਹ ਕਾ ਨਾਮ ਭੋਗ ਹੈ ; ਸੂਰਯਾਦਿ ਗ੍ਰਹੋਂ ਕੀ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਰਾਸਿ ਮੋ ਥਿਤਿ ; ਦ੍ਰਬ੍ਯ ਕਾ ਖਰਚ ; ਯਥੇਸ੍ਟ ਖਰਚ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਖਰਚਨਾ, ਯਥਾ- ਭੋਗਹਿ ਭੋਗ ਅਨੇਕ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਸੁੰਞਿਆ। ਕਰਮਾਦਿ।

**ਭੋਗ ਭੋਗੀਆ** ਵਾ. ਸੁਖ ਭੋਗਨੇ ਵਾਲਾ ਭੋਗੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤੂ ਆਪੇ ਹੀ ਭੋਗ ਭੋਗਿਆ।

**ਭੋਗਹਿ** ਗੁ. ਭੋਗਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਭੋਗਹਿ ਭੋਗ ਅਨੇਕ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਸੁੰਞਿਆ।

**ਭੋਗਨ** ਗੁ. ਖਾਨੇ, ਯਥਾ- ਭੋਗਨਹਾਰੇ ਭੋਗਿਆ ਇਸੁ ਮੂਰਤਿ ਕੇ ਮੁਖ ਛਾਰੁ।

**ਭੋਗਾਨੀ** ਗੁ. ਭੋਗਤਾ ਹੈ।

**ਭੋਗਿਆ** ਦੇ. ਖਾਇਆ ; ਪ੍ਰਤਖ੍ ਅਨੁਭਵ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਜੋ ਗੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਾਹਿ ਤਿਨੀ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਗਿਆ।

**ਭੋਗੀ** ਸੰ. ਸਰਪ ; ਸਬਦ ਸਪਰਸਾਦਿ ਵਿਖਯੋਂ ਕੇ ਭੋਗਨੇ ਵਾਲਾ ; ਰਾਜਾ ; ਗ੍ਰਾਮ ਕਾ ਅਧ੍ਯਖ੍ ; ਨਾਈ ਜਾਤਿ।

**ਭੋਜ** ਸੰ. ਸੁਭ ਕਰਮ ; ਭੋਗ ਅਰਥਾਤ ਭੋਜਨ, ਜੈਸੇ- ਭੋਜ ਭੁਜੈ ਤਉ ਛੂਟੈ ਧਰਮਾ। ਰਾਜਾ ਭੋਜ।

**ਭੋਜਨੁ** ਸੰ. ਪ੍ਰਸਾਦ, ਖਾਣਾ, ਯਥਾ- ਰਜਿ ਰਜਿ ਭੋਜਨੁ ਖਾਵਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ।

**ਭੋਡੀ** ਪੰ. ਸ੍ਰਿੰਗਹੀਨ ਗਊ ਆਦਿ।

**ਭੋਰ** ਗੁ. ਭੂਲ, ਯਥਾ- ਭੋਰ ਭਰਮ ਕਾਟੇ ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ। ਭੂਲ ਔ ਭ੍ਰਾਤੀ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਨੇ ਸੇ। ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ।

**ਭੋਰਾ** ਦੇ. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ, ਯਥਾ- ਨਿਸਿ ਕਹੀਐ ਤਉ ਸਮਝੈ ਭੋਰਾ। ਰੰਚਕ, ਯਥਾ- ਆਲ ਜਾਲ ਨਹੀ ਕਛੂ ਜੰਜਾਰਾ ਅਹੰਬੁਧਿ ਨਹੀ ਭੋਰਾ। ਸੀਧਾ, ਭੋਲਾ ; ਜਿਮੀਨ ਖੋਦ ਕੇ ਬਨਾਯਾ ਗਹਰਾ ਘਰ ਸਰਦਖਾਨਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਭੋਰਾਹਾ** ਗੁ. ਭੁਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਪੁਰਾਣੇ ਹੋ ਕਰ ਟੂਟ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਬਸਤਰ ਦੇਹ ਓਢਾਨੇ ਦਿਨ ਦੋਇ ਚਾਰਿ ਭੋਰਾਹਾ।

**ਭੋਰੀ** ਦੇ. ਥੋੜਾ ਸਾ, ਯਥਾ- ਸਾਈ ਅਲਖੁ ਅਪਾਰੁ ਭੋਰੀ ਮਨਿ ਵਸੈ। ਪੁਨਾ- ਜੇ ਤੂ ਮਿਤ੍ਰੁ ਅਸਾਡੜਾ ਹਿਕ ਭੋਰੀ ਨਾ ਵੇਛੋੜਿ। ਪੁਨਾ- ਈਧਣੁ ਕੀਤੋਮੂ ਘਣਾ ਭੋਰੀ ਦਿਤੀਮੁ ਭਾਹਿ।

**ਭੋਰੇ** ਦੇ. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ ਮੇ ; ਭੋਲੇ, ਯਥਾ- ਭੋਰੇ ਭੋਰੇ ਰੂਹੜੇ ਸੇਵੇਦੇ ਆਲਕੁ।

**ਭੋਲਤਣਿ** ਗੁ. ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰੋ ਭੂਲਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਭੋਲਤਣਿ ਭੈ ਮਨਿ ਵਸੈ ਹੇਕੈ ਪਾਧਰ ਹੀਡੁ। ਏਕ ਜੋ ਹੀਡ (ਹਿਰਦੇ) ਕਾ ਹਰਿ ਮੇ ਲਾਵਨ ਰੂਪ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇ ਭੂਲਨੇ ਸੇ ਸਦਾ ਹੀ ਭਯ ਮਨ ਮੇ ਵਸਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਾ ਹੈ- ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ।

**ਭੋਲੜੈ** ਗੁ. ਭੁਲਾਵੇ, ਯਥਾ- ਕਸਤੂਰੀ ਕੈ ਭੋਲੜੈ ਗੰਦੇ ਡੁੰਮਿ ਪਈਆਸੁ।

**ਭੋਲਾ** ਪੰ. ਮੂਰਖ ; ਸੀਧਾ, ਜਿਸ ਕੇ ਚਿਤ ਮੇ ਕਪਟ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕਾ ਭੋਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸੀਧਾ ਹੈ। ਮਹਾਦੇਵ, ਜੈਸੇ- ਭੋਲਾਨਾਥ।

**ਭੋਲਾਵੜੈ** ਗੁ. ਸਮਾਨਤਾਈ ਕੇ ਭ੍ਰਮ ਸੇ, ਪ੍ਰਮਾਦ ਸੇ, ਯਥਾ- ਭੋਲਾਵੜੈ ਭੁਲੀ ਭੁਲਿ ਭੁਲਿ ਪਛੋਤਾਣੀ।

**ਭੋਲਿਆ** ਪੰ. ਹੇ ਮੂਢ, ਯਥਾ- ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ।

**ਭੋਲੈ** ਗੁ. ਭੁਲਾਵੇ ਅਰਥਾਤ ਭ੍ਰਮ ਸੇ, ਯਥਾ- ਦਧਿ ਕੈ ਭੋਲੈ ਬਿਰੋਲੈ ਨੀਰੁ। ਸੀਧੇ।

**ਭੌਣ** ਦੇ. ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ।

**ਭੌਰ** ਦੇ. ਭ੍ਰਮਰ ; ਜੀਵ।

**॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਹੀਤੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਭਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦ ਰਚਨੰ ਸਮਾਪਤੰ॥੨੯॥**



**ਮਉਜ** ਫਾ. ਲਹਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਮਹਿ ਰਹਉ ਅੰਤਿ ਅਰੁ ਆਦਿ। ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਲਹਰ ਮੇਂ, ਜੈਸੇ- ਕਿਸਤੀ ਰਵਾਂ ਦਰੀਆਇ ਮੌਜ।

**ਮਉਜੁਦੁ** ਅ. ਹਾਜਰ, ਅਪਰੋਖ੍ਯ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਪੀਠਾ ਪਕਾ ਸਾਜਿਆ ਧਰਿਆ ਆਣਿ ਮਉਜੂਦੁ। ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਮਨ ਕੋ ਵਿਖਯੋਂ ਓਰ ਸੇ ਹਟਾਇ ਕੇ ਸਮਾਦਿ ਸਾਧਨੋਂ ਸੇ ਪੀਸਾ ਹੈ ਔ ਪੀਸ ਕਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੰਬੰਧੀ ਬਿਚਾਰ ਮੇ ਦ੍ਰਿਢ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਪੱਕਾ, ਪਕਾਯਾ ਹੈ ਔ ਪਕਾਇ ਕੇ ਸਾਜਿਆ, ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਘ੍ਰਿਤ ਚੋਪੜੇ ਭੋਜਨ ਵਤ ਸਵਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਨਹੁ ਨੇ ਹੀ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਦਯਾ ਸੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ 'ਧਰਿਆ ਆਣਿ ਮਉਜੁਦੁ'- ਥਾਪਨ ਕੀਆ ਹੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੇ ਅਪਰੋਖ੍ਯ ਕਰ। ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਬਿਨਾ ਉਪਦੇਸ ਦਾਤੇ ਅਪਨੇ ਉੱਤਮ ਸਤਗੁਰੋਂ ਸੇ ਸਾਧਨੋ ਵਾਲਾ ਜਨ ਸਮੁਦਾਯ ਭੀ ਬੈਠਾ ਐਸੇ ਦੇਖੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਦਰੂਦ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕੋ ਦੇਖੇ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਜੋ ਆਦਿ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੀ ਬਾਣੀ ਮੇ ਉਪਦੇਸ ਪੀਸੇ ਆਟਾ ਵਤ ਕੀਆ ਹੈ। ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੀ ਬਾਣੀ ਮੇ ਪਕੀ ਰੋਟੀ ਵਤ ਤਯਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਜੀ ਨੇ ਚੋਪੜਨ ਤੁਲ੍ਯ ਸਾਜਿਆ, ਸਵਾਰਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬਢਾ ਕਰ, ਸੇਵਕੋਂ ਆਗੇ ਪਰੋਸੇ ਭੋਜਨ ਵਤ ਧਰਿਆ, ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਧਰਾ ਹੈ। ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਸਾਹਬ ਜੀ ਨੇ ਹੇ ਜਨੋ ! ਵਹੀ ਤੁਮਾਰੇ ਸਾਮਨੇ ਸਭ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਪੀਸਾ ਪਕਾ ਸਾਜਿਆ ਧਰਿਆ ਹੂਆ ਮਉਜੂਦ- ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਆ ਹੈ, ਅਬ ਉਸ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਹੋ ਛਕੋ ਐਸੇ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਪਦੇਸ ਅਪਨੇ ਸਭ ਗੁਰੋਂ ਓਰ ਧ੍ਯਾਨ ਕਰ, ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ। ਬਿਨਾ ਇਨ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਜਾਹਰ ਕੀਏ ਉਪਦੇਸ ਤੇ ਜੋ ਔਰ ਵੇਦਾਦਿ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਸੇ ਬਯਾਕਰਣ ਕੋਸਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ ਲਾਭ ਉਠਾਯਾ ਚਾਹੋਗੇ, ਤਬ ਦਰੂਦ ਕੇ ਭੋਜਨ ਵਤ ਬਹੁਤ ਆਸਾ ਕਰਨੀ ਪੜੇਗੀ ਅਰਥਾਤ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਦੇਖੋਗੇ। ਕਬ ਹਮ ਕੋ ਵੇਦਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਸੇ ਵਹੁ ਉਪਦੇਸ ਮਿਲੇ। ਇਸ ਲੀਏ ਸੁਗਮ ਬਾਣੀ ਮੇ ਕੀਏ ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਸੀਘ੍ਰ ਧਾਰੋ। ਤੁਮ ਕੋ ਸਿੱਧ ਹੁਏ ਭੋਜਨ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਵਤ ਆਤਮ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਮਿਲੇ।

**ਮਉਤ** ਦੇ. ਮ੍ਰਿਤੁ ਕਾ, ਯਥਾ- ਮਲਕਲ ਮਉਤ ਜਾਂ ਆਵਸੀ ਸਭ ਦਰਵਾਜੇ ਭੰਨਿ। ਪੁਨਾ- ਮਉਤੈ ਦਾ ਬੰਨਾ ਏਵੈ ਦਿਸੈ ਜਿਉ ਦਰੀਆਵੈ ਢਾਹਾ।

**ਮਉਦੀਫਾ** ਦੇ. ਨਾਸੀ ਜਾਨ ਕੇ ਦੁਨੀਆ ਕੋ ਦਫਾ ਕਰੋ, ਮੁਦਾਫਅਤ ਕਾ ਅਰਥ ਦਫਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾ ਸੇ ਮਉਦੀਫਾ ਬਨਾ ਹੈ ; ਅਥਵਾ ਮਉਦੀਫਾ ਵਜੀਫੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਨਿਤਯ ਨੇਮ ਕਾ ਪਾਠ ਹੈ ਸੋ ਤੁਮ ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕੋ ਸਗਲ ਥਾਨੋ ਮੇ ਜਾਨਨਾ ਹੀ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਸਗਲੀ ਜਾਨਿ ਕਰਹੁ ਮਉਦੀਫਾ।

**ਮਉਲਾ** ਅ. ਸ੍ਵਾਮੀ। ਗੁ. ਅਪਨੀ ਸੱਤਾ ਸਫੁਰਤੀ ਦੇ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਮਉਲਾ ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਮਉਲਿਆ। ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਬੂੰਦਹਿ ਚਾਤ੍ਰਿਕੁ ਮਉਲਾ। ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਮਉਲੀ ਧਰਤੀ ਮਉਲਿਆ ਅਕਾਸੁ। ਨਿਖਲ ਜਗਤ ਮੇ ਜੋ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਮਉਲੋ।

**ਮਉਲਾਣਾ** ਦੇ. ਮਸੀਤ ਕੇ ਅਧਯਖ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁਲਾਂਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਊਚੀ ਅਵਾਜ ਕਰ ਸਭ ਮੁਸਲਮਾਨੋ ਕੋ ਨਮਾਜ ਕਾ ਵਖਤ ਬਤਾਤਾ ਹੈ, ਲੜਕਨ ਕੋ ਇਲਮ ਸਿਖਾਤਾ ਹੈ। ਅਖਰਾਰਥ ਇਸ ਨਾਮ ਕਾ ਯਹ ਹੈ, ਮਉਲਾ- ਸਾਹਬ, ਨਾ- ਮੇਰਾ ਅਰਥਾਤ ਹੇ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਯਥਾ- ਦੇਹ ਮਸੀਤਿ ਮਨੁ ਮਉਲਾਣਾ।

**ਮਉਲਿਆ** ਦੇ. ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਮਉਲੀ ਧਰਤੀ ਮਉਲਿਆ ਅਕਾਸੁ। ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਮਉਲਾ ਜਿਨਿ ਜਗੁ ਮਉਲਿਆ ਹਰਿਆ ਕੀਆ ਸੰਸਾਰੋ।

**ਮਉਲੀ** ਦੇ. ਫੂਲ ਫਲਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਭਈ, ਯਥਾ- ਮਉਲੀ ਧਰਤੀ ਮਉਲਿਆ ਅਕਾਸੁ।

**ਮਇਆ** ਗੁ. ਦਯਾ, ਯਥਾ- ਮਇਆ ਕਰਹੁ ਭਗਵਾਨ।

**ਮਇਆ ਕਰੀ** ਵਾ. ਦਯਾ ਕਰੀ, ਯਥਾ- ਮਇਆ ਕਰੀ ਪੂਰਨ ਹਰਿ ਰਾਇਆ।

**ਮਈ** ਦੇ. ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋ, ਯਥਾ- ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਮਈ। ਨਿਖਲ ਕੋ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਜਾਨਾ ਹੈ ਯਾਹੀ ਤੇ ਜਬ ਸੇ ਸੰਤ ਭੇਟੇ ਹੈਂ ਤਬ ਸੇ ਸਭ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਹੁਈ ਹੈ।

**ਮਈਏ** ਗੁ. ਦਯਾ ਕਰ, ਯਥਾ- ਅਈਏ ਮਈਏ ਏਕ ਆਨ ਜੀਉ। ਹੇ 'ਅਈਏ'- ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਤੁਲਜ ਹਿਤਕਾਰੀ ਹੋਨੇ ਸੇ, ਮਾਤਾ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਮੁਝੇ 'ਮਈਏ'- ਦਯਾ ਕਰ ਏਕ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਓਰ ਲਜਾਵੋ। 'ਮਯਾ' ਸੇ 'ਮਈਆ' ਹੋ ਤਾ ਸੇ 'ਮਈਏ' ਬਨ, ਦਯਾ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਸੰ. ਮਯਾ।

**ਮਸਹੂਰ** ਅ. ਬਿਖਯਾਤ, ਪ੍ਰਗਟ, ਯਥਾ- ਆਬਾਦਾਨੁ ਸਦਾ ਮਸਹੂਰ।

**ਮਸਕੰ** ਗੁ. ਮੱਛਰ. ਯਥਾ- ਮਸਕੰ ਭਗਨੰਤ ਸੈਲੰ। ਜੈਸੇ ਮੱਛਰ ਤੋੜੇ ਪਰਬਤ ਕੋ ਯਹ ਕਠਨ ਹੈ ਤੈਸੇ ਅਸਮਰਥ ਜੀਵ ਅਹੰਕਾਰ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰੇ ਯਹ ਭੀ ਕਠਨ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸਤਸੰਗ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਕਰ ਸਕੇ ਹੈ।

**ਮਸਕ** ਅ. ਅਭਯਾਸ। ਦੇ. ਪਾਣੀ ਢੋਨੇ ਯੋਗ ਚਰਮ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ।

**ਮਸਕਤਿ** ਫਾ. ਮਿਹਨਤ ਕਰ, ਪਰਿਸ੍ਰਮ ਕਰ, ਯਥਾ- ਮਸਕਤਿ ਲਹਹੁ ਮਜੂਰੀਆ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਸਮ ਦਰਾਹੁ। ਪੁਨਾ- ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ। ਮਿਹਨਤ, ਯਥਾ- ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਮਸਕਤੇ ਤੂਠੈ ਪਾਵਾ ਦੇਵ।

**ਮਸਕਰ** ਸੰ. ਬਾਂਸ ; ਅਭਯਾਸ, ਯਥਾ- ਮੁਸਨ ਮਸਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਰਹੀ ਜੁ ਅੰਬਰੁ ਛਾਇ।

**ਮਸਕਲ** ਅ. ਸਸਤ੍ਰ ਕੀ ਸਿਕਲ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਲੋਹੇ ਕੀ ਚੀਜ, ਯਥਾ- ਦਰੁ ਸੇਵੇ ਉਮਤਿ ਖੜੀ ਮਸਕਲੈ ਹੋਇ ਜੰਗਾਲੀ। ਪੁਨਾ- ਮਸਕਲ ਮਾਨਾ ਮਾਲੁ ਮੁਸਾਵੈ। ਮਸਕਲਾ ਵਾਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ ਮਾਲ ਅਰਪਣ ਕਰੇ। 'ਮਸਕਲਾ' ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਲੇਨੀ ਵਾ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਲੇਨੀ।

**ਮਸਕੀਨ** ਅ. ਗਰੀਬ, ਬਲਹੀਨ, ਯਥਾ- ਮੈ ਗਰੀਬ ਮੈ ਮਸਕੀਨ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ਅਧਾਰਾ।

**ਮਸਕੀਨੀ** ਦੇ. ਗਰੀਬੀ, ਬਲਹੀਨਤਾ।

**ਮਸਕੀਨੀਆ** ਦੇ. ਗਰੀਬ, ਯਥਾ- ਸੁਖੀ ਬਸੈ ਮਸਕੀਨੀਆ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰਿ ਤਲੇ।

**ਮਸਟਿ** ਪੰ. ਮੋਨੀ, ਯਥਾ- ਆਪ ਹੀ ਮਸਟਿ ਆਪ ਹੀ ਬੁਲਨਾ। ਆਪ ਹੀ ਚੁਪ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਆਪ ਹੀ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

**ਮਸਤਕ ਮਣੀ** ਸੰ. ਸਿਰ ਕਾ ਰਤਨ।

**ਮਸਤਕਿ** ਦੇ. ਮੱਥਾ, ਯਥਾ- ਲਬਧੇਣਿ ਸਾਧ ਸੰਗੇਣਿ ਨਾਨਕ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਣਃ। ਮੱਥੇ ਪੈ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਪੁਨਾ- ਹਮਰੈ ਮਸਤਕਿ ਦਾਗੁ ਦਗਾਨਾ। ਮਥੇ ਮੇ ਭਾਵ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੇ ਛਾਪੇ ਵਤ ਚਿੰਨ ਪੜ ਗਯਾ ਹੈ। ਸੰ. ਮਸ੍ਤਕ।

**ਮਸਤਾਨਾ** ਯਵ. ਮਤਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸਗ ਨਾਨਕ ਦੀਬਾਨ ਮਸਤਾਨਾ ਨਿਤ ਚੜੈ ਸਵਾਇਆ।

**ਮਸਲਤਿ** ਫਾ. ਸਲਾਹ, ਮੰਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਅਬ ਮਸਲਤਿ ਮੋਹਿ ਮਿਲੀ ਹਦੂਰਿ।

**ਮਸਲਤੀ** ਫਾ. ਸਲਾਹੀ, ਸਲਾਹ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਮਸਵਾਣੀ** ਦੇ. ਦੁਆਤ, ਮਸੀ ਪਾਤ੍ਰ। ਸੰ. ਮਸਿਧਾਂਨੀ।

**ਮਸਵਾਣੀਐ** ਪੰ. ਦ੍ਵਾਤ ਸੇ, ਯਥਾ- ਹੁਕਮੀ ਲਿਖੈ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਵਿਣੁ ਕਲਮ ਮਸਵਾਣੀਐ। ਬਿਨਾ ਕਲਮ ਦੁਆਤ ਸੇ। ਪੁਨਾ- ਕਲਮ ਜਲਉ ਸਣੁ ਮਸਵਾਣੀਐ।

**ਮਸਾਇਕਾ** ਦੇ. ਬਹੁਤੇ ਸੇਖ, ਯਥਾ- ਹਮ ਜੇਰ ਜਿਮੀ ਦੁਨੀਆ ਪੀਰਾ ਮਸਾਇਕਾ ਰਾਇਆ। ਅ. ਮਸਾਇਖ। ਸੇਖ ਕਾ ਬਹੁਬਚਨ ਹੈ।

**ਮਸਾਈ** ਗੁ. ਮੂਸੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਬਿਲਕ ਮਸਾਈ।

**ਮਸਾਣੀ** ਗੁ. ਮਸਾਣੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਰਹੈ ਬੇਬਾਣੀ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ। ਦੇ. ਸੀਤਲਾ ਦੇਵੀ ਜਿਸ ਕੋ ਸੇਢਲਾ ਮਸਾਣੀ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੋਂ ਵਤ ਦੇਵਨ ਮੋ ਭੀ ਕੁਰੂਪ ਅਰ ਗਲੀਜ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਇਸ ਲੀਏ ਇਸ ਕੇ ਪੁਜਾਰੀਓਂ ਨੇ ਨਾਕ ਸੇ ਸੀਂਢ ਚਲਤਾ ਦੇਖ ਨਾਮ ਸੇਢਲਾ ਰੱਖਾ ਹੈ। ਪੰ. ਸੀਂਢਲ।

**ਮਸਾਨ** ਦੇ. ਮਸਾਣੋ ਮੈ ਬਸਨੇ ਵਾਲਿਓ, ਯਥਾ- ਸਤੀ ਪੁਕਾਰੈ ਚਿਹ ਚੜੀ ਸੁਨੁ ਹੋ ਬੀਰ ਮਸਾਨ।

**ਮਸਾਰੇ** ਗੁ. ਦਾੜੀ, ਯਥਾ- ਬਰਨੁ ਚਿਹਨੁ ਨਾਹੀ ਮੁਖ ਨ ਮਸਾਰੇ। ਸੰ. ਸਮਸ੍ਰੂ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਸ ਭੇਦ ਮੋ ਸਮਸ੍ਰੂ ਸੇ ਮਸ ਮਾਤ੍ਰ ਰਹਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਗੁਰੂ ਮਸਾਰੇ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ।

**ਮਸੀਤਿ** ਦੇ. ਮਹਜਤ। ਅ. ਮਸਜਿਦ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਮਸੀਤਿ ਸਿਰੁ ਲਾਇਆ। ਪੁਨਾ- ਅਲਹੁ ਏਕੁ ਮਸੀਤਿ ਬਸਤੁ ਹੈ ਅਵਰੁ ਮੁਲਖੁ ਕਿਸੁ ਕੇਰਾ।

**ਮੰਸੁ** ਗੁ. ਸਜਾਹੀ, ਯਥਾ- ਜਸ ਕਾਗਦ ਪਰ ਮਿਟੈ ਨ ਮੰਸੁ। ਜੈਸੇ ਕਾਗਜ ਪੈ ਲਿਖੀ ਸਜਾਹੀ ਅਮੇਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਰਾਮ ਕੀ ਅਮੇਟ ਅੰਸ ਹੈ।

**ਮਸੁ** ਦੇ. ਸਜਾਹੀ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਸੁ ਕੇ ਕਰਮ ਕਪਾਟ। ਪੁਨਾ- ਜਾਲਿ ਮੋਹੁ ਘਸਿ ਮਸੁ ਕਰਿ। ਪੁਨਾ- ਧਨੁ ਭਾਂਡਾ ਧਨੁ ਮਸੁ।

**ਮਸੂ** ਦੇ. ਮਸਕੀ, ਸਿਆਹੀ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮਸੂ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵਈ ਲੇਖਣਿ ਪਉਣੁ ਚਲਾਉ । ਸੰ. ਮਸਿ।

**ਮਸੂਰਤਿ** ਦੇ. ਗੁਪਤ ਸਲਾਹ ; ਸਲਾਹ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਮਤਾ ਮਸੂਰਤਿ ਅਵਰ ਸਿਆਨਪ ਜਨ ਕਉ ਕਛੂ ਨ ਆਇਓ। ਅ. ਮਸਵਰਤ।

**ਮਸੋਲਾ** ਗੁ. ਮਸਲਾ, ਬਚਨ, ਯਥਾ- ਮਾਸ ਪੁਰੀ ਵਿਚਿ ਆਖੁ ਮਸੋਲਾ। ਏਮਨਾਵਾਦ ਮੋ ਮਾਸ ਖਿੰਡੇਗਾ ਯਹ ਬਚਨ ਕਹਾ।

**ਮਹ** ਦੇ. ਮਧ੍ਯ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿ ਜਨੁ ਜਨ ਮਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ। ਮਹੀਨਾ, ਯਥਾ- ਵਰਤ ਨ ਰਹਉ ਨ ਮਹ ਰਮਦਾਨਾ। ਕਾਜੀ ਲੋਕ ਮਹੀਨੇ 'ਰਮਦਾਨਾ'- ਰੋਜਿਓਂ ਕੇ, ਮੇ ਰੋਜੇ ਕਰਤੇ ਕਰਾਤੇ ਹੈਂ।

**ਮਹਸਾਈ** ਗੁ. ਮਹੇਸ ਨੇ, ਯਥਾ- ਕੇਦਾਰੁ ਥਾਪਿਓ ਮਹਸਾਈ। ਇਸ ਮਹਸਾਈ ਕਾ ਦਿਹਲੀ ਦੀਪ ਵਤ ਕਾਸੀ ਸਾਥ ਭੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਮਹਾਦੇਵ ਨੇ ਕੇਦਾਰ ਔ ਕਾਸੀ ਥਾਪੇ ਯਹ ਮੂਲ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ।

**ਮਹਕੰਦਾ** ਦੇ. ਮਹਕਤਾ, ਯਥਾ- ਇਆ ਦੇਹੀ ਪਰਮਲ ਮਹਕੰਦਾ।

**ਮਹਘਾ** ਦੇ. ਮਹਗੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸਿਰੁ ਵੇਚਿ ਲੀਓ ਮੁਲਿ ਮਹਘਾ। ਸੰ. ਮਹਰ੍ਘ।

**ਮਹਜਰੁ** ਅ. ਅਪਨਾ ਦਾਵਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਅਨੇਕ ਲੋਗੋਂ ਕੀ ਸਹੀਆ ਪਵਾਇ ਕਰਾਈ ਲਿਖਤ, ਮਹਜਰਨਾਮਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਥਾ- ਮਹਜਰੁ ਝੂਠਾ ਕੀਤੋਨੁ ਆਪਿ।

**ਮਹਜਾਸ** ਗੁ. ਪ੍ਰਯੋਜਨ।

**ਮਹਜਿਦਿ** ਦੇ. ਮਸੀਤ, ਜਗਾ ਸਿਜਦੇ ਕੀ ਅਰਥਾਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕਨੇ ਕੀ। ਅ. ਮਸਜਿਦ, ਯਥਾ- ਦੇਹੀ ਮਹਜਿਦਿ ਮਨੁ ਮਉਲਾਨਾ ਸਹਜ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰੈ।

**ਮਹਤਰੀਆ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਮਾਤਾ, ਯਥਾ- ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਪਿਤਾ ਮਹਤਰੀਆ।

**ਮਹਤਾ** ਦੇ. ਪਰਬਤੀ। ਚੌਧਰੀ ; ਜਿਮੀਨ ਕੇ ਕਾਗਜ ਪਤ੍ਰ ਰਖਨੇ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਪਟਵਾਰੀ, ਜਿਸ ਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਖੀ ਮੋ ਕਾਲੂ ਮਹਤਾ ਲਿਖਾ ਹੈ।

**ਮਹਤਾਰੀ** ਗੁ. ਮਾਤਾ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਬਸੁ ਜਉ ਬਿਖੁ ਦੇ ਮਹਤਾਰੀ।

**ਮਹਦੂਦੁ** ਅ. ਜਿਮੀਨ ਕਾ ਪਾਤਸਾਹੀ ਪਟ, ਜਿਸ ਮੋਂ ਜਿਮੀਨ ਊਹਾਂ ਸੇ ਲੇ ਊਹਾਂ ਤਕ ਹੈ ਐਸੇ ਦੇਸ ਸੇ, ਪੁਨਾ ਹਮਾਰੇ ਬੰਸ ਕੇ ਰਾਜ ਤਥਾ ਆਗੇ ਭੀ ਜੋ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਇਸ ਕੋ ਨਾ ਲੇਵੇ ਐਸੀ ਕਾਲ ਸੇ ਹਦ ਕੀ ਸਨਦ ਬਨਾਈ ਜਾਵੇ, ਯਥਾ- ਮੈ ਮਹਦੂਦੁ ਲਿਖਾਇਆ ਖਸਮੈ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਇ।

**ਮਹੰਮਦ** ਅ. ਹਮਦ ਕੀਆ ਗਯਾ ਯਵਨੋਂ ਕਾ ਪੈਗੰਬਰ, ਹਮਦ ਉਸਤੁਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਮਹੰਮਦ ਹਮਦ ਕੀਏ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਬਡਿਆਯਾ ਗਯਾ ਹੋਵੇ ਯਦਯਪਿ ਦੀਨ ਕੇ ਬਡਯੋਂ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਸਭੀ ਕਰੇ ਹੈਂ ਤੌ ਭੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਸੇ ਬਢਕੇ ਕਰੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਲੀਏ ਯਵਨੋ ਕੇ ਪੈਗੰਬਰ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹੰਮਦ ਹੈ। ਗੈਰ ਦੀਨੋ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਮਹਾਂ ਮੰਦ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਜਿੱਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਰਬੀ ਬੋਲੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਨੇ ਬਿਨਾ ਵਹੁ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਆਸੀਰਵਾਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾ ਅਰਬੀ ਪਾਰਸੀ ਪੜੇ ਅਪਨੀ ਵਿਦਯਾਨੁਸਾਰ ਕੈਦ ਹੁਈਓ ਅਰਥ ਕਰ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਫਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਮੋ ਆਸੀਰ ਕਾ ਕੈਦ, ਬਾਦ ਕਾ ਹੋਈਓ ਅਰਥ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੋ ਵਹੁ ਅਰਥ ਨਹੀ ਕਿੰਤੂ ਉਸ ਮੋ ਆਪ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਹੋਵੇ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ।

**ਮਹਰ** ਦੇ. ਚੌਧਰੀ, ਯਥਾ- ਮਹਰ ਮਲੂਕ ਕਹਾਈਐ ਰਾਜਾ ਰਾਉ ਕਿ ਖਾਨੁ।

**ਮਹਰਮ** ਫਾ. ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮਹਰਮ ਮਹਲ ਨ ਕੋ ਅਟਕਾਵੈ।

**ਮਹਰੇਰੁ** ਗੁ. ਮਹਾਰੇੜ, ਤੀਬ੍ਰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ਵਿਖਯੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਕੁਰੀਏ ਕੁਰੀਏ ਵੈਦਿਆ ਤਲਿ ਗਾੜਾ ਮਹਰੇਰੁ।

**ਮਹਲ** ਅ. ਉਤਰਨੇ ਕੀ ਜਗਹ ਅਰਬੀ ਬੋਲੀ ਮੋ ਹਲੂਲ ਉਤਰਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਤਿਸ ਉਤਰਨੇ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹਲ ਹੈ ਜੋ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਹਲ ਨਿਸਖਣ ਰਹਿ ਗਏ ਵਾਸਾ ਆਇਆ ਤਲਿ। ਜਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਰਹੇਂ ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ ਵਹੁ ਮਕਾਨ। ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਮਹਲ ਕੁਚਜੀ ਮੜਵੜੀ। ਸੰ. ਮਹਲਾ। ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਕੋਸੋਂ ਮੇ ਮਹਲਾ ਮਹੇਲਾ ਦੋਨੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈ। ਗੰਗਾ ਕੋ ਗੰਗ ਕਹਨੇ ਵਤ ਮਹਲਾ ਸੇ ਮਹਲ ਬਨਾ ਹੈ, ਮਹੇਲਾ ਸੇ ਮਹੇਲੀ ਬਨੇ ਹੈ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਮਹਲ ਪਹਲਾ, ਮਹਲ ਦੂਜਾ ਆਦਿਕ ਪਾਠੋ ਮੇ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿੰਉਕਿ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਸਖੀ ਭਾਵ ਕਾ ਬਰਨਨ ਹੈ। ਸਖੀ ਭਾਵ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਸੇ ਹੀ ਬਾਣੀ ਰਚਨਾ ਕਰਤੇ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸਿਖੋਂ ਕੇ ਚਿਤ ਸੇ ਇਸ ਭਾਵ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੇ ਮਹਲੇ ਕੇ ਥਾਨ ਪਾਤਸਾਹੀ ਲਿਖਾ ਹੈ ਔ ਪਾਤਸਾਹੀ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਤਿ ਦੀਨ ਕੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਬਾਬੇ ਕੇ ਬਾਬਰ ਕੇ ਦੋਊ। ਆਪ ਕਰੈ ਪਰਮੇਸਰ ਸੋਊ। ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਲੋਕ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਭੀ ਪਹਲੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕਾ ਬਚਨ, ਦੂਸਰੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕਾ ਬਚਨ, ਐਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਨਾ ਲਿਖਾ ਹੋਤਾ ਤਬ ਨੇਮ ਸੇ ਪਹਲੇ ਮਹਲ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਮਹਲ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ, ਐਸੇ ਬੋਲਤੇ। ਚਾਹੀਏ ਸਦਾ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕਾ ਬਚਨ ਕਹਨਾ। ਮਹਲ ਕਹਨੇ ਮੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਵ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੋ ਨੇ ਪਾਤਸਾਹੀ ਨਾਮ ਬਦਲਨੇ ਸੇ ਕਹਨਾ ਸੰਮਕ ਨਹੀ ਜਾਨਾ, ਯਾ ਤੇ ਨਾ ਬੋਲਨਾ ਚਾਹੀਏ। ਜੇਕਰ 'ਏਕ ਮਹਲਿ ਤੂੰ ਪੰਡਿਤੁ ਬਕਤਾ ਏਕ ਮਹਲਿ ਖਲੁ ਹੋਤਾ' ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਲ ਜੀਵ ਕੇ ਉਤਰਨੇ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਦੇਹ ਕਾ ਬੋਧਕ ਅਰਬੀ ਪਦ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮਹਲ ਪਹਲਾ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਥਮ ਦੇਹ, ਮਹਲ ਦੂਜਾ ਉਸੀ ਜੋਤਿ ਵਾਲੀ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਦੂਜੀ ਦੇਹ, ਮਹਲ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕਾ ਬਚਨ ਕਹਨੇ ਵਤ ਪਹਲੇ ਮਹਲ ਕਾ, ਦੂਜੇ ਮਹਲ ਕਾ, ਬਚਨ ਕਹਨੇ ਮੇ ਭੀ ਦੋਖ ਨਾ ਮਾਨੋ। ਤੌ ਮਹਲ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੀ ਹੈ, ਅਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਮੇ ਸਖੀ ਭਾਵ ਕਾ ਬਰਨਨ ਹੈ, ਇਸੀ ਲੀਏ ਅਪਨੇ ਬ੍ਰਿਧ ਪੁਰਖੋ ਮੇ ਸਖੀ ਭਾਵ ਕੇ ਹਟਾਨੇ ਹੇਤ ਪਾਤਸਾਹੀ ਨਾਮ ਬਦਲਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਯਹ ਨਾਮ ਨਾ ਬਦਲਤੇ, ਤਬ ਗੁਰੋਂ ਮੇਂ ਸਖੀ ਭਾਵ ਕੇ ਖਯਾਲ ਸੇ ਅਨੇਕ ਗੁਰੁਮਤ ਕੇ ਲੋਕ, ਨੱਥ ਚੂੜੀਆ ਪਹਰ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਨ ਬਨ ਫਿਰਤੇ, ਯਾ ਤੇ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕਹਨਾ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਹੈ। ਚਿਤ ਚਾਹੇ ਤੋ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ, ਦੂਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ, ਐਸੇ ਕਹੋ। ਪੀਛੇ ਜੋ ਲਿਖਾ ਹੈ ਮਹਲ ਦੂਜਾ ਉਸੀ ਜੋਤਿ ਵਾਲੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੂਜੀ ਦੇਹ, ਮਹਲ ਦੂਜੇ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਇਸ ਕਹਨੇ ਮੇ ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਏਕ ਮੰਦਰ ਕੇ ਉਜਾਲੇ ਕਾ ਉਸੀ ਸਮੇ ਦੂਸਰੇ ਮੇ ਨਾ ਜਾਨਾ ਦੇਖਨੇ ਸੇ। ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਮੇ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਜੋਤਿ ਕਾ ਅੰਗਦ ਜੀ ਮੇ ਔ ਤਿਨ ਕੀ ਜੋਤਿ ਕਾ ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਦੇਹ ਮੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕੈਸੇ ਧਯਾਨ ਮੇ ਆ ਸਕੇ। ਉੱਤਰ- ਜੈਸੇ ਅਨੇਕ ਘਟੋਂ ਮੇ ਏਕ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕਾ ਏਕ ਸਮੇ ਹੀ ਵਾਸ ਬਨੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਤਮ ਸ੍ਰੂਪ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਵਾਸ ਨਿਖਲ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਦੇਹੋ ਮੇ ਉਸੀ ਸਮੇ ਵਾਸ ਬਨੇ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬਾਣੀ ਕਰਤੇ ਗੁਰੋਂ ਮੇ ਉਸ ਨਾਮ ਕਾ ਸੰਚਾਰ ਹੂਆ। ਨਾ ਬਾਣੀ ਰਚਤੇ ਗੁਰੋ ਮੇ ਵਹੁ ਨਾਮ ਜਾਹਰ ਨਹੀ ਹੂਆ। ਰਹੋ ਬਿਚਾਰ ਗੁਰੋ ਮੇ ਮਹਲ ਨਾਮ ਕੇ ਦੋਨੋ ਅਰਥ ਬਤਾਏ ਗਏ, ਜਿਸ ਕੋ ਜੋ ਪਸਿੰਦ ਪੜੇ ਜਾਨ ਲੇਵੇ। ਬ੍ਰਹਮ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਜੋ ਹਰਿ ਮਹਲੁ ਪਾਵੈ ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਤਿਸੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਦਾ ਤਾਣੁ।

**ਮਹਲਤਿ** ਗੁ. ਮਹਲਾਯਤ, ਬਹੁਤ ਮੰਦਰ, ਯਥਾ- ਨਉ ਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਕਰਿ ਮਹਲਤਿ ਚਾਰਿ ਬਹਾਲੀ। ਹੇ ਹਰੇ ਨੌ ਖੰਡ ਸਤ ਦੀਪ ਚੌਦਾਂ ਭਵਨ ਤੀਨ ਲੋਕ ਚਾਰ ਦਿਸਾ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਵਾਸ ਹੇਤ ਏਤੀ ਮਹਲਾਯਤ ਸੁੰਦ੍ਰ ਬਨਾ ਕਰ ਆਪਨੇ ਥਿਰ ਕਰੀ ਹੈ।

**ਮਹਲਾ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਗੜ ਮੰਦਰ ਮਹਲਾ ਕਹਾ ਜਿਉ ਬਾਜੀ ਦੀਬਾਣੁ। ਕਿਲੇ 'ਮਹਲ'- ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕਹਾਂ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ?

**ਮਹਲੀ** ਦੇ. ਮਹਲੋਂ ਮੇ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮਾਤਮ ਥਾਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਉਆ ਮਹਲੀ ਪਾਵਹਿ ਤੂ ਬਾਸਾ।

**ਮਹਾ** ਸੰ. ਬਡਾ, ਯਥਾ- ਦਸ ਅਉਤਾਰ ਰਾਜੇ ਹੋਇ ਵਰਤੇ ਮਹਾਦੇਵ ਅਉਧੂਤਾ। ਮਹੀਨਿਓ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਾਹਾ ਰੁਤੀ ਆਵਣਾ ਵੇਖਹੁ ਕਰਮ ਕਮਾਇ।

**ਮਹਾ ਅਗਨਿ** ਦੇ. ਜਠਰ ਕੀ ਅਗਨਿ, ਯਥਾ- ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰੰਤਿ ਨਾਨਕ ਮਹਾ ਅਗਨਿ ਨ ਬਿਨਾਸਨੰ। ਗਰਭ ਮੇ ਜਠਰਾਗਨਿ ਨਹੀ ਨਾਸ ਕਰ ਸਕਤੀ। ਪੁਨਾ- ਮਹਾ ਅਗਨਿ ਤੇ ਆਪਿ ਉਬਾਰਿਆ।

**ਮਹਾ ਸਾਰਥੀ** ਸੰ. ਬਡਾ ਰਥਵਾਹੀ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਭਗਵਾਨ ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਯੁੱਧ ਮੇ ਅਰਜਨ ਕਾ ਰਥ ਚਲਾਯਾ, ਯਥਾ- ਸੰਖ ਚਕ੍ਰ ਗਦਾ ਹੈ ਧਾਰੀ ਮਹਾ ਸਾਰਥੀ ਸਤਸੰਗਾ।

**ਮਹਾ ਹਤਿਆਰਾ** ਦੇ. ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਕਾ ਘਾਤੀ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਮਹਾ ਹਤਿਆਰਾ।

**ਮਹਾ ਕਾਲੁ** ਸੰ. ਮਹਾਂ ਰੁੱਦ੍ਰ, ਯਥਾ- ਫਿਰਿ ਨ ਖਾਈ ਮਹਾ ਕਾਲੁ। ਜਿਸ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਲਟ ਛੂਟੀ ਵਰਤੈ ਬਿਕਰਾਲ। ਪੁਨਾ- ਜਟਾ ਬਿਕਟ ਬਿਕਰਾਲ ਸਰੂਪੀ ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖਿਆ ਕਾਈ ਹੇ। ਪੁਨਾ- ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਦੀਵੜੇ ਕਉਤਕੁ ਕਾਲੁ ਬਪੁੜਾ ਕੋਟਵਾਲੁ ਸੁ ਕਰਾ ਸਿਰੀ। ਅਧਿਕ ਅਰਥ ਇਸ ਨਾਮ ਕਾ 'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਪ੍ਰਦਰਸਨ' ਮੇ ਛਪਾ ਹੈ।

**ਮਹਾ ਤਰੰਗ** ਸੰ. ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਬਡੀ ਲਹਰ ਤੇ, ਯਥਾ- ਮਹਾ ਤਰੰਗ ਤੇ ਕਾਂਢੈ ਲਾਗਾ।

**ਮਹਾ ਪਦਾਰਥ** ਸੰ. ਬਡਾ ਪਦਾਰਥ।

**ਮਹਾ ਪਾਪ** ਸੰ. ਸੁਰਾਪਾਨ ; ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਕਾ ਘਾਤ ; ਸੁਵਰਣ ਕੀ ਚੋਰੀ ; ਗੁਰੁ ਪਤਨੀ ਗਮਨ ; ਇਨ ਕਰਮੋ ਵਾਲਜੋ ਕਾ ਮੇਲ।

**ਮਹਾ ਪਾਪੀ** ਸੰ. ਮਹਾਂ ਪਾਪੋਂ ਵਾਲਾ।

**ਮਹਾ ਪੁਰਖਨ** ਗੁ. ਤਤ੍ਵ ਵੇਤਿਓਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਮਹਾ ਪੁਰਖਨ ਇਉ ਕਹਿਆ।

**ਮਹਾ ਪੁਰਖਾ ਕਾ** ਦੇ. ਯੋਗਜ ਪੁਰਖਾ ਕਾ, ਯਥਾ- ਮਹਾ ਪੁਰਖਾ ਕਾ ਬੋਲਣਾ ਹੋਵੈ ਕਿਤੈ ਪਰਥਾਇ।

**ਮਹਾ ਬਿਕਟ** ਵਾ. ਬਡਾ ਕਠਿਨ।

**ਮਹਾ ਮਹਾਂ ਹਤਿਆਰਿਆ** ਦੇ. ਬਹੁਤ ਬਡੇ ਹਤਯਾਰੇ, ਯਥਾ- ਏਸੁ ਤਪੇ ਨੋ ਤਿਥੈ ਖੜਿ ਪਾਇਹੁ ਜਿਥੈ ਮਹਾ ਮਹਾਂ ਹਤਿਆਰਿਆ। ਸੰ. ਮਹਾ ਮਹਾ ਹਤਯਾਕਾਰੀ।

**ਮਹਾ ਮੰਤ੍ਰ** ਸੰ. ਬਡਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਾ ਕੀਰਤਨ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਮਹਾ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਨਕੁ ਕਥੈ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਈ।

**ਮਹਾ ਮਾਇਆ** ਦੇ. ਸਰਬ ਕਾਰਯੋ ਕੀ ਮੂਲ ਸਕ੍ਤੀ, ਯਥਾ- ਮਹਾ ਮਾਇਆ ਤਾ ਕੀ ਹੈ ਛਾਇਆ।

**ਮਹਾਜਨੁ** ਸੰ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਜਨ, ਯਥਾ- ਆਪਿ ਮਹਾਜਨੁ ਆਪੇ ਪੰਚਾ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਆਪ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਜਨ ਹੈ ਆਪ ਹੀ ਪੰਚਾ, ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕੋਂ ਕਾ ਇਨਸਾਫ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਚੌਧਰੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੁਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਯੋਂ ਕਾ ਬਿਰੋਧ ਦੂਰ ਕਰ ਸੀਧਾ ਰਾਹ ਨਿਰਨੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੈਸੇ ਸ੍ਰੁਤਯੋ ਬਿਭਿੰਨਾ ਸਿਮ੍ਰਤਯੋ ਬਿਭਿੰਨਾ ਨੈਕੋ ਮੁਨਿਰ੍ਯਸਜਵਚ: ਪ੍ਰਮਾਣੰ। ਧਰ੍ਮਸਜਤਤ੍ਵੰ ਨਿਹਿਤੰ ਗੁਹਾਯਾਂ ਮਹਾਜਨਾ: ਯੇਨਗਤਾ ਸਪੰਥਾ। ਸ੍ਰੁਤੀਯਾਂ ਪਰਸਪਰ ਬਿਰੁੱਧ ਅਰਥ ਕਹਿਤੀ ਹੈਂ। ਤਿਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਯਾਂ ਪਰਸਪਰ ਬਿਰੁੱਧ ਕਹਤੀ ਹੈਂ। ਨਹੀ ਏਕ ਐਸਾ ਕੋਈ ਮੁਨੀਸ੍ਵਰ ਭੀ ਜਿਸ ਕਾ ਬਚਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਾਨਾ ਜਾਵੇ। ਧਰਮ ਕਾ ਜੋ ਯਥਾਰਥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ ਛੁਪਾ ਹੂਆ ਹੈ ਗੁਫਾ ਮੇ। ਤਤ੍ਵ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਮ੍ਹਹਾਤਮਾ ਬਯਾਸਾਦਿ ਜਿਸ ਮਾਰਗ ਸੇ ਗਏ, ਵਹੀ ਚਲਨੇ ਵਾਸਤੇ ਰਸਤਾ ਹੈ ; ਕਨਖਲ ਕੇ ਬਾਣੀਏ, ਯਥਾ- ਮਿਲਿ ਆਏ ਨਗਰ ਮਹਾਜਨਾ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਓਟ ਗਹੀ। ਮਿਲ ਕਰ ਕਨਖਲ ਕੇ ਬਣੀਏ ਆਏ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ।

**ਮਹਾਂਤ** ਗੁ. ਮਹਾਨ, ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਗਟੇ ਗੁਪਾਲ ਮਹਾਂਤ ਕੈ ਮਾਥੇ। ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਹੈਂ ਗੋਪਾਲ ਪੂਜਯ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਮੱਥੇ ਮੋ ਅਰਥਾਤ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੋ।

**ਮਹਾਤਮ** ਸੰ. ਵਡਿਆਈ।

**ਮਹਾਤਮਾ** ਸੰ. ਮਹਾਨ, ਬਡਾਈ ਯੋਗੁ ਪੁਰਖ।

**ਮਹਾਤਲ** ਸੰ. ਪਾਤਾਲ ਬਿਸੇਖ।

**ਮਹਾਦੇਵ** ਸੰ. ਸਿਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਪੁਤ੍ਰ।

**ਮਹਾਬਲੀ** ਦੇ. ਮਹਾਬਲ ਵਾਲੇ ਕਾਮਾਦਿ, ਯਥਾ- ਪੰਜੇ ਬਧੇ ਮਹਾਬਲੀ ਕਰਿ ਸਚਾ ਢੋਆ।

**ਮਹਾਮੰਦ** ਸੰ. ਬਹੁਤ ਖੋਟਾ।

**ਮਹਾਮਦ** ਸੰ. ਬਡਾ ਅਮਲ।

**ਮਹਾਲ** ਅ. ਕਰਨਾ ਸਰਬਥਾ ਕਠਨ, ਜੈਸੇ ਪਿੰਗੁਲੇ ਕਾ ਪਰਬਤ ਪੈ ਚੜਨਾ।

**ਮਹਿ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ। ਦੇ. ਬੀਚ।

**ਮਹਿਖਾਸਾ** ਗੁ. ਮਹਖਾਸਰ, ਯਥਾ- ਮਧੁ ਕੀਟ ਮਹਿਖਾਸਾ।

**ਮਹਿਜਾ** ਪੰ. ਮੇਰਾ, ਯਥਾ- ਪਿਰੀਏ ਤੂ ਜਾਣੁ ਮਹਿਜਾ ਸਾਉ। ਮੇਰੇ, ਯਥਾ- ਮੂ ਥੀਆਊ ਤਖਤੁ ਪਿਰੀ ਮਹਿੰਜੇ ਪਾਤਿਸਾਹ।

**ਮਹਿੰਡਾ** ਪੰ. ਮੇਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਦਾਨੁ ਮਹਿੰਡਾ ਤਲੀ ਖਾਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤ ਮਸਤਕਿ ਲਾਈਐ। ਮੇਰੀ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਕਟੀ ਮਿਹਡੀ ਜੇਵੜੀ।

**ਮਹਿਦੀ** ਫਾ. ਇਸੀ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੂਟੀ, ਯਥਾ- ਮਹਿਦੀ ਕਰਿ ਘਾਲਿਆ ਆਪੁ ਪੀਸਾਇ ਪੀਸਾਇ। ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਤਪੋ ਕਰ ਕੇ ਬੂਲ ਦੇਹ ਕੋ ਖੂਬ ਸੁਕਾਯਾ ਹੈ।

**ਮਹਿਮਾ** ਸੰ. ਮਹਤ੍ਵ, ਵਡਿਆਈ, ਯਥਾ- ਮਹਮਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਲਉ ਬਰਨਉ। ਪੁਨਾ- ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ। ਗ੍ਯਾਨੀ ਤ੍ਵਾਤਮੈਵ ਮੇਮਤੰ- ਗੀਤਾ ਮੇ ਭਗਵਾਨ ਕਹੇ ਹੈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੈ ਨਿਸਚੇ ਕਰ, ਯਹ ਮੇਰਾ ਮਤ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ- ਯਤੋਵਾਚੋ ਨਿਵਰਤੰਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਯ ਮਨਸਾਸ:। ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਬਾਣੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ ਮਨ ਕੇ ਸਾਥ ਪੂਰਬ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਮੇ ਇਸ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਸ੍ਰੁਤੀ ਕੇ ਭਾਵ ਕਾ ਕਥਨ ਹੈ।

**ਮਹੀ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ। ਦੇ. ਮਧਯ, ਯਥਾ- ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸ੍ਰਬ ਮਹੀ।

**ਮਹੀਅਉ** ਗੁ. ਬੀਚ, ਮਧਯ, ਯਥਾ- ਕੋ ਕਹਤੋ ਸਭ ਬਾਹਰਿ ਬਾਹਰਿ ਕੋ ਕਹਤੋ ਸਭ ਮਹੀਅਉ।

**ਮਹੀਅਲਿ** ਗੁ. ਮਧਯ, ਯਥਾ- ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਿਆ। ਜਲ ਥਲ ਕੇ ਬੀਚ ਪੂਰਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ। ਅਲ ਕਾ ਅਰਥ ਆਕਾਸ ਕਹੀ ਲਿਖਾ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਮਧਯ ਸੇ ਮਹੀਅਲ ਐਸੇ ਬਨਾ ਹੈ- ਮਹੀ ਪਦ 'ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸ੍ਰਬ ਮਹੀ' ਤੁਕ ਮੋ ਮਧਯ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਮਹੀਏ 'ਧਨੰਜੈ ਜਲਿ ਥਲਿ ਹੈ ਮਹੀਐ' ਤੁਕ ਮੋ ਮਧਯ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਮਹੀਓ 'ਕੋ ਕਹਤੋ ਸਭ ਬਾਹਰਿ ਬਾਹਰਿ ਕੋ ਕਹਤੋ ਸਭ ਮਹੀਅਉ' ਤੁਕ ਮੋ ਮਧਯ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, 'ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਿਆ' ਤੁਕ ਮੋ ਮਧਯ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਈਹਾਂ ਅਲ ਕਾ ਆਕਾਸ਼ ਅਰਥ ਕਰਨਾ ਨਿਰਮੂਲ ਕਹੋ।

**ਮਹੁਰਾ** ਫਾ. ਸੰਖੀਆ, ਜਹਰ, ਯਥਾ- ਦੁਖ ਮਹੁਰਾ ਮਾਰਣ ਹਰਿ ਨਾਮੁ। ਪੁਨਾ- ਮਹੁਰਾ ਹੋਵੈ ਹਥਿ ਮਰੀਐ ਚਖੀਐ।

**ਮਹੂਆ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਜਿਸ ਕੇ ਫੂਲ ਸਰਾਬ ਮੇ ਪੜਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਗੁੜੁ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਮਹੂਆ।

**ਮਹੇਸ** ਸੰ. ਮਹਾਨ ਈਸਰ ; ਸਿਵ- ਸੋ ਭੀ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹਰਿ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਗਾਵਹਿ ਸਿਧ ਮਹੇਸ ਮੁਨਿ ਇੰਦ੍ਰਾ।

**ਮਹੇਲੜੀ** ਗੁ. ਮਹੇਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ਸੰ. ਮਹੇਲਾ।

**ਮਹੇਲੀ** ਗੁ. ਇਸਤ੍ਰੀ। ਸੰ. ਮਹੇਲਾ।

**ਮਹੇਲੀਆ** ਗੁ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਮਹਲਾ ਨਾਮ ਸੇ ਮਹੇਲੀਆ ਬਨਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਭੇ ਕੰਤ ਮਹੇਲੀਆ। ਪੁਨਾ- ਕੰਤਾ ਨਾਲਿ ਮਹੇਲੀਆ। ਸੰ. ਮਹੇਲਾ।

**ਮਹੇਲੀਹੋ** ਗੁ. ਇਸਤ੍ਰੀਓ, ਯਥਾ- ਸੁਣਿਅਹੁ ਕੰਤ ਮਹੇਲੀਹੋ ਪਿਰੁ ਸੇਵਿਹੁ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰਿ।

**ਮਹੋਇ** ਗੁ.। ਮ- ਮਤ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਯਥਾ- ਕਿੰਬਾ ਹੋਇ ਮਹੋਇ।

**ਮਕਰ** ਸੰ. ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਕਰ ਪ੍ਰਾਗਿ ਦਾਨੁ ਬਹੁ ਕੀਆ ਸਰੀਰੁ ਦੀਓ ਅਧ ਕਾਟਿ। ਮਕਰ ਰਾਸਿ ; ਮੱਛ। ਫਾ. ਫਰੇਬ।

**ਮਕਰੰਦ** ਸੰ. ਪੁਸਪ ਕੇ ਰਸ ਤੁਲਜ, ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੇ ਸਪਰਸ ਕੇ ਆਨੰਦ ਮੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਚਰਣ ਕਮਲ ਮਕਰੰਦ ਲੋਭਿਤ ਮਨੋ ਅਨਦਿਨੋ ਮੋਹਿ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ। ਚਰਨ ਕਮਲੋ ਕੇ ਸਪਰਸ ਕੇ ਆਨੰਦ ਮੇ ਲੋਭਿਤ ਮਨ ਵਾਲੇ ਕੋ ਮੁਝ ਕੋ ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੇ ਯਹੀ ਇੱਛਾ ਹੈ।

**ਮਕਾ** ਅ. ਜਹਾਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਪੈਗੰਬਰ ਬੰਦਗੀ ਕਰਤਾ ਰਹਾ ਵਹੁ ਸਹਰ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਕਰਿ ਮਕਾ ਕਿਬਲਾ ਕਰਿ ਦੇਹੀ। ਪੁਨਾ- ਮਕਾ ਮਿਹਰ ਰੋਜਾ ਪੈ ਖਾਕਾ।

**ਮਕਾਰ** ਯਵ. ਫਰੇਬੀ ਆਦਮੀ। ਸੰ. ਮੱਮਾ ਅਖੁਰ।

**ਮੰਕੀ** ਸੰ. ਮੰਕਣ ਰਿਖੀ ਜੋ ਪਹੋਏ ਮੇ ਤਪ ਕਰਤਾ ਸਰੀਰ ਸੇ ਰੁਧਿਰ ਕੇ ਥਾਨ ਜਲ ਨਿਕਸਤਾ ਦੇਖ ਖੁਸ ਹੋ ਨਾਚਨੇ ਲਗਾ ਥਾ।

**ਮਖਸੂਦ** ਅ. ਬਾਂਛਿਤ, ਚਾਹੀਦੀ ਵਸਤੁ।

**ਮਖਸੂਦੁ** ਅ. ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਕਸਦ ਕੀਆ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਵਣਜੁ ਕਰਹੁ ਮਖਸੂਦੁ ਲੈਹੁ ਮਤ ਪਛੋਤਾਵਹੁ।

**ਮਖਟੂ** ਪੰ. ਮਾ. ਨਾ ਕਮਾਊ ਹੋ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਖਟੂ ਹੋਇ ਕੈ ਕੰਨ ਪੜਾਏ। ਕਹਾਵਤ ਭੀ ਹੈ-

ਘਰ ਕੋ ਤਜ ਗਏ ਚਾਰ, ਇਕ ਨਿਰਧਨ ਇਕ ਆਲਸੀ।
ਕੋਈ ਕੋਈ ਤਜਹ ਬਿਚਾਰ, ਬਹੁਤੇ ਤਜ ਗਏ ਤਾਮਸੀ।

**ਮਖਤੂਲ** ਫਾ. ਕਾਲਾ ਰੇਸਮ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਮਖਤੂਲ ਸੁਪੇਦ ਸਪੀਅਲ ਹਮ ਬਪੁਰੇ ਜਸ ਕੀਰਾ।

**ਮਖੰਂ** ਦੇ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੱਖੀ ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਮਖੰਂ ਮਿਠੈ ਮਰਣਾ। ਜੱਗੋ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ- ਤ੍ਰੇਤਾ ਮਖੀ ਜੁਗ।

**ਮਖੀਰਾ** ਪੰ. ਮਖਿਆਲ, ਮਾਖਿਓ, ਸਹਤ, ਯਥਾ- ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਮਾਧਉ ਜੈਸੇ ਮਧੁਪ ਮਖੀਰਾ।

**ਮਖੁ** ਸੰ. ਯੱਗ। ਪੰ. ਮੱਖੀਆਂ, ਯਥਾ- ਮਿਠੈ ਮਖੁ ਮੁਆ ਕਿਉ ਲਏ ਓਡਾਰੀ।

**ਮਗ** ਦੇ. ਰਸਤਾ। ਸੰ. ਮਾਰਗ। ਗੁ. ਮਗਨ, ਆਨੰਦ, ਯਥਾ- ਦੇਖਿ ਰੂਪੁ ਅਤਿ ਅਨੂਪੁ ਮੋਹ ਮਹਾ ਮਗ ਭਈ।

**ਮੰਗ ਮੰਗਨਾ** ਵਾ. ਤੇਰੇ ਮੰਗਤਜਾਂ ਕੇ ਮੰਗਤੇ ਹਾਂ।

**ਮਗਹਰੁ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਮਗਹਰ ਸਹਰ ਕਬੀਰ ਸਮਾਪਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਕਾਸੀ ਕਿਆ ਊਖਰੁ ਮਗਹਰੁ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਜਉ ਹੋਈ।

**ਮੰਗਣ** ਦੇ. ਯਾਚਨਾ ਕਰਨੇ, ਉਗਰਾਹੀ ਕਰਨੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਸਦਾਏ ਮੰਗਣ ਜਾਇ। ਪੁਨਾ- ਝੂਠਾ ਮੰਗਣੁ ਜੇ ਕੋਈ ਮਾਗੈ।

**ਮੰਗਣੁ** ਦੇ. ਮਾਗਨਾ, ਯਥਾ- ਝੂਠਾ ਮੰਗਣੁ ਜੇ ਕੋਈ ਮਾਗੈ।

**ਮੰਗਤ** ਦੇ. ਯਾਚਿਕ ਜਨ।

**ਮਗਨ** ਸੰ. ਜਲਾਦਿਕੋਂ ਮੇ ਡੂਬਾ ਹੂਆ , ਯਥਾ- ਮਗਨ ਰਹਿਓ ਮਾਇਆ ਮੈ ਨਿਸ ਦਿਨਿ ਛੁਟੀ ਨ ਮਨ ਕੀ ਕਾਈ।

**ਮਗਨੇਰੈ** ਗੁ. ਮਗਨ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਮੋਹਿ ਮਗਨੇਰੈ।

**ਮੰਗਲ** ਸੰ. ਮੰਗਲਵਾਰ, ਯਥਾ- ਮੰਗਲਵਾਰੇ ਲੇ ਮਾਹੀਤਿ। ਅ. ਮਾਹੀਅਤ। ਬਾਂਛਿਤ ਵਸਤੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਉਤਸਾਹ, ਯਥਾ- ਮੰਗਲ ਸਾਜੁ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਗਾਇਆ ਰਾਮ। ਬਾਂਛਿਤ ਵਸਤੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀ ਖੁਸੀ ਹੁਈ। ਪੁਨਾ- ਮੰਗਲਾ ਹਰਿ ਮੰਗਲਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸੁਣੀਐ ਮੰਗਲਾ। ਨਿਖਲ ਬਾਂਛਤੋ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੇਂ ਬਡੀ ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਵਾ ਨਿਖਲ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਗੀਤੋ ਮੇਂ ਉਤਮ ਗੀਤ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਮੰਗਲਚਾਰ** ਸੰ. ਉਤਸਾਹ ਸੁੰਦ੍ਰ, ਯਥਾ- ਆਜੁ ਹਮਾਰੈ ਮੰਗਲਚਾਰ।

**ਮੰਗਲਾ** ਸੰ. ਦੇਵੀ ; ਹਲਦੀ ; ਦੂਰਬਾ, ਖਬਲ ਘਾਸ ; ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਮੰਗਾ** ਗੁ. ਮੰਗਤੇ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸਭ ਹੈ ਮੰਗਾ।

**ਮੰਗਿਆ** ਦੇ. ਜਾਚਨ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਵਣਾ।

**ਮਗੋਲ** ਗੁ. ਮੁਗਲ, ਯਥਾ- ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਨਗਰੀ ਕਾਹੇ ਕੇ ਮਗੋਲ। ਕਹਾਂ ਕੇ ਮੁਗਲ ਆਏ।

**ਮਘਰ** ਦੇ. ਮਘਸਰ, ਮ੍ਰਿਗ ਸਿਰ ਨਛਤ੍ਰ ਯੁਕ੍ਤ ਪੁਨਜਾ ਵਾਲਾ ਮਹੀਨਾ, ਯਥਾ- ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ। ਸੰ. ਮਾਰਗਸੀਰਖ।

**ਮਘਾ** ਸੰ. ਮਘਾ ਨਛਤ੍ਰ। ਪੰ. ਮਘ ਔਖਧੀ।

**ਮੰਘਿਰਿ** ਪੰ. ਮੱਘਰ ਮਹੀਨਾ, ਅਗਹਨ ਮਾਸ, ਯਥਾ- ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ।

**ਮੰਚ** ਸੰ. ਮੰਜਾ, ਪਲਘ।

**ਮਚਾ** ਦੇ. ਅਚਾ ਪੀਆ, ਯਥਾ- ਪਰਮਾਨੰਦ ਗੁਰੂ ਮੁਖਿ ਮਚਾ। ਪੰ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਆ।

**ਮਚਾਂਗਵਾ** ਵਾ. ਨਹੀ ਚੰਗਾ, ਯਥਾ- ਸਭਨਾ ਮਨ ਮਾਣਿਕ ਠਾਹਣੁ ਮੂਲਿ ਮਚਾਂਗਵਾ। ਸਭ ਕਾ ਮਨ ਮਾਣਕ ਤੁਲਜ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਕਾ ਠਾਹਨ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਮੂਲ- ਕਬੀ, ਮ- ਨਹੀਂ, ਚਾਂਗਵਾ- ਚੰਗਾ, ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ- ਜੇ ਤਉ ਪਿਰੀਆ ਦੀ ਸਿਕ ਹਿਆਉ ਨ ਠਾਹੇ ਕਹੀ ਦਾ।

**ਮਚਿਆ** ਪੰ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਆਨੰਦ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਲਥੇ ਭੜਥੂ ਪਾਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਚਿਆ। ਬਲਿਆ ਦੀਪਾਦਿ।

**ਮਚਿੰਦੜੀਆ** ਗੁ. ਮਨ ਕੀ ਖੁਸੀਆਂ, ਯਥਾ- ਆਜੁ ਮਿਲਾਵਾ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਟਾਕਿਮ ਕੂੰਜੜੀਆ ਮਨਹੁ ਮਚਿੰਦੜੀਆ।

**ਮਚੇ** ਦੇ. ਖਚਿਤ ਹੋਵੇ।

**ਮਛ** ਦੇ. ਬਡੀ ਮੱਛੀ ; ਮਰਤ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਗਾਵਹਿ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ ਸੁਰਗਾ ਮਛ ਪਇਆਲੇ।

**ਮਛਰ** ਗੁ. ਮਤਸਰ, ਈਰਖਾ, ਜੈਸੇ- ਮਦ ਮਛਰ ਅਰਮਾਨਾ। ਸੰ. ਮਤਸਰ। ਕਾਟਨੇ ਵਾਲਾ ਮੱਛਰ ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਮਛਰ ਡੰਗ ਸਾਇਰ ਭਰ ਸੁਭਰ।

**ਮਛੀ** ਦੇ. ਮੱਛੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਥਾ- ਮਛੀ ਤਾਰੂ ਕਿਆ ਕਰੇ ਪੰਖੀ ਕਿਆ ਆਕਾਸੁ। ਦੇ. ਪੁ. ਮੱਖੀ।

**ਮਜਨਾਇਆ** ਗੁ. ਤੀਰਥੋਂ ਮੇ ਸ੍ਨਾਨ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਲੈਤ ਅਠਸਠਿ ਮਜਨਾਇਆ।

**ਮਜਨਾਗਾ** ਗੁ. ਅਠਸਠ ਤੀਰਥੋਂ ਮੇ ਨਾਇ ਚੁਕਾ, ਯਥਾ- ਸਾਧੂ ਸੰਗਤਿ ਨਿਰਮਲਾ ਅਠਸਠਿ ਮਜਨਾਗਾ।

**ਮਜਨੁ** ਸੰ. ਸ੍ਨਾਨ, ਨਾਵਨਾ, ਯਥਾ- ਮਜਨੁ ਗੁਰ ਆਂਦਾ ਰਾਸੇ।

**ਮੰਜਲ** ਅ. ਚਲ ਕੇ ਪਹੁਚਨੇ ਕਾ ਠਿਕਾਨਾ।

**ਮਜਲਸ** ਅ. ਸਭਾ ਜਲਸੇ ਕਾ ਸਥਾਨ, ਯਥਾ- ਮਜਲਸ ਕੂੜੇ ਲਬ ਕੀ।

**ਮਜਾ** ਦੇ. ਮਿੱਝ, ਜੋ ਹੱਡੀਓਂ ਮੇ ਘ੍ਰਿਤ ਸਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਚਿਕਿਤਸਾ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇਂ ਮੱਜਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਜਾ ਰੁਧਿਰ ਦ੍ਰੁਗੰਧਾ ਨਾਨਕ ਅਥਿ ਗਰਬੇਣ ਅਗ੍ਯਾਨਣੋ।

**ਮਜਾਨੁ** ਗੁ. ਮੱਜਨ, ਯਥਾ- ਸੁਨਿ ਮਨ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਅਠਸਠਿ ਮਜਾਨੁ।

**ਮੰਜਾਰ** ਦੇ. ਬਿਲਾ।

**ਮਜਾਰਾ** ਦੇ. ਬਿੱਲਾ। ਸੰ. ਮਾਰਜਾਰ। ਫਾ. ਖੇਤ ਜੋਤਨੇ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਾਣ।

**ਮੰਜੀ** ਪੰ. ਪੀੜ੍ਹੀ, ਛੋਟੀ ਸ਼ੀ ਖਾਟ ; ਗੁਰਦੁਆਰਿਓ ਮੇ ਬਨਾ ਚੌ-ਕੋਣਾ ਥੜਾ ਜਿਸ ਪੈ ਕਹੀ ਮੋਰ ਪੰਖ ਕਹੀ ਚਰਨਪਾਦੁਕਾ ਕਹੀ ਸਸਤ੍ਰ ਰਖੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ। ਗੱਦੀ, ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਜੀ ਨੇ ਬਾਈ ਮੰਜੀ ਅਰਥਾਤ ਗੱਦੀ ਬਖਸੀ।

**ਮੰਜੁਲ** ਸੰ. ਉੱਜਲ।

**ਮਜੂਰ** ਦੇ. ਬਿਰਾਟ ਰਾਜਾ ਕੇ ਨੌਕ੍ਰ ਬਨ, ਯਥਾ- ਰੋਵਹਿ ਪਾਂਡਹ ਭਏ ਮਜੂਰ। ਅ. ਮਜਦੂਰ।

**ਮਜੂਰੀਆ** ਦੇ. ਅਪਨੀ ਮਜੂਰੀ ਲੇਵੋ, ਯਥਾ- ਮਸਕਤਿ ਲਹਹੁ ਮਜੂਰੀਆ। ਭਕ੍ਤੀ ਰੂਪੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਔ ਚਿੱਤ ਕੀ ਸੁੱਧੀ ਲੇਵੋ।

**ਮਝ** ਪੰ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਮਝ ਭਰਿ ਦੁਖ ਬਦੁਖ। ਸੰਸਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੇ ਬੀਚ ਭਰ ਰਹੇ ਹੈਂ ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ। ਦੇ. ਮਾ. ਮੈ, ਜੈਸੇ- ਮਝ ਆਖਜਾ।

**ਮੰਝਾ** ਪੰ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਲਧਾ ਮਨ ਤਨ ਮੰਝਾ।

**ਮਝਾਹਿ** ਪੰ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਡਿਠਾ ਹਭ ਮਝਾਹਿ ਖਾਲੀ ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੀਐ।

**ਮੰਝਾਹੂ** ਗੁ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਹਠ ਮੰਝਾਹੂ ਮੈ ਮਾਣਕੁ ਲਧਾ।

**ਮਝਾਹੂ** ਪੰ. ਮੁ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਹਠ ਮਝਾਹੂ ਮਾ ਪਿਰੀ ਪਸੇ ਕਿਉ ਦੀਦਾਰ।

**ਮਝਾਰਾ** ਦੇ. ਬੀਚ।

**ਮੰਝਿ** ਪੰ. ਮੇਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮਤੁ ਹੋਵੈ ਮੰਞੁ ਲਖਾਵੈ। ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਮੁਚੁ ਅਡੰਬਰੁ ਹਭੁ ਕਿਹੁ ਮੰਝਿ ਮੁਹਬਤਿ ਨੇਹ। ਬੀਚ ਮੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀ। ਪੁਨਾ- ਭਾਣੈ ਮੰਝਿ ਭਰੀਆਸਿ ਜੀਉ। ਨਦੀ ਕੇ ਬੀਚ ਮੋ ਬੇੜਾ ਭਰ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਡੂਬਨੇ ਹੇਤ। ਪੁਨਾ- ਟੀਡੁ ਲਵੈ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ। ਪੁਨਾ- ਇਤੀ ਮੰਝਿ ਨ ਸਮਾਵਈ ਜੇ ਗਲਿ ਪਹਿਰਾ ਹਾਰੁ।

**ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ** ਵਾ. ਬੀਚ ਜੰਗਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਟੀਡੁ ਲਵੈ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ।

**ਮੰਝਿ ਮਿਆਨੋ** ਵਾ. ਬੀਚ ਹੈ ਮਧਜ ਭਾਗ ਕੇ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਨੇੜੈ ਦੂਰਿ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪੇ ਮੰਝਿ ਮਿਆਨੋੁ।

**ਮਝੂਰਿ** ਗੁ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਰਹੁ ਰੇ ਸੰਖ ਮਝੂਰਿ।

**ਮੰਞਹੁ** ਪੰ. ਮੇਰੇ ਥੀ, ਮੇਰੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮੰਞਹੁ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਹਿ ਪਿਰਾ ਜੀਉ।

**ਮੰਞੁ** ਪੰ. ਮੈ, ਯਥਾ- ਮੰਞੁ ਕੁਚਜੀ ਅੰਮਾਵਣਿ ਡੋਸੜੇ। ਮੈ ਖੋਟੇ ਆਚਾਰ ਵਾਲੀ। ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਜੀ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਕ ਜਿਸ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਬਚਨ ਹੈ- ਮੰਞ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ ਜਗ ਲੰਘਣਹਾਰਾ।

**ਮਟ** ਦੇ. ਬਡਾ ਘੜਾ।

**ਮਟਕਿ** ਪੰ. ਸੁਭ ਛਬ ਵਾਲੀ।

**ਮਟਾਕ** ਗੁ. ਸੀਘ੍ਰ, ਯਥਾ- ਦੇਵਹਿ ਮੂੰਡ ਉਪਰਿ ਮਟਾਕ। ਵਾਸ੍ਤਵ ਸੇ ਸੋਟੇ ਕੀ ਧੁਨਿ ਕਾ ਅਨੁਕਰਣ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਤੀਰ ਕੀ ਧੁਨਿ ਕਾ ਅਨੁਕਰਣ ਤ੍ਰਿਣਣ ਹੈ, ਤੁਪਕ ਕੀ ਧੁਨਿ ਕਾ ਅਨੁਕਰਣ ਤੜਾਕ ਹੈ।

**ਮਟਿਆ** ਗੁ. ਮੱਟੀ ਕੇ ਘਟ ਤੁਲਜ ਅਕਾਰ ਵਾਲੇ ਬਡੇ ਪਾਤ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਮੱਟ ਹੈ ਈਹਾਂ ਤਾਸੇ ਸਥਾਨ ਲੇਨਾ, ਯਥਾ- ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ ਕੀਮ ਕੇਵਡੁ ਮਟਿਆ। ਹੇ ਹਰੇ ਆਪ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾਡ ਰੂਪੀ ਪਾਤ੍ਰ ਕੀ ਕੀਮਤ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ, ਜੋ ਕੇਤੀ ਕੀਮਤ ਕਾ ਯਹ ਕੇਤਾ ਬਡਾ ਥਾਨ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਜਿਸ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਾ ਮੋਲ ਨਹੀ, ਤਿਸ ਕੇ ਕਰਤਾ ਕਾ ਕੋਈ ਮੋਲ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ।

**ਮਟੀਆ** ਦੇ. ਪੁ. ਮਟੀ ਮੇ ਦਬਾਈ, ਯਥਾ- ਇਤਨਕੁ ਖਟੀਆ ਗਠੀਆ ਮਟੀਆ।

**ਮਠ** ਸੰ. ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਤਥਾ ਵਿਦਜ਼ਾਰਥੀਓਂ ਕੇ ਥਾਨ।

**ਮਠੋਲੀ** ਗੁ. ਕੁਟੀਆ।

**ਮੰਡ** ਸੰ. ਪਿੱਛ ਚਾਉਲੋ ਕੀ ; ਦੱਹੀ ਕਾ ਮਠਾ ; ਭੂਖਣ। ਦੇ. ਹੜ ਸਾਥ ਦਰੀਆ ਕੀ ਪਾਈ ਮੱਟੀ।

**ਮੰਡਨ** ਸੰ. ਭੂਖਨ, ਯਥਾ- ਤਖਤੁ ਸਭਾ ਮੰਡਨ ਦੋਲੀਚੇ। ਭੂਖਿਤ ਕਰੇ ਹੁਏ ਮੰਦਰ।

**ਮੰਡਪਿ** ਸੰ. ਦੇਵਾਦਿਕੋ ਕਾ ਮੰਦਰ, ਯਥਾ- ਭੂਮਿ ਦਾਨ ਸੋਭਾ ਮੰਡਪਿ ਪਾਵੈ। ਜਗਤ ਮੇਂ ਸੋਭਾ ਹਿਤ ਦੇਵ ਮੰਦਰ ਪਾਵੇ। ਮਨੁੱਖੋਂ ਕਾ ਮੰਦਰ, ਯਥਾ- ਗਹਰੀ ਕਰਿ ਕੈ ਨੀਵ ਖੁਦਾਈ ਊਪਰਿ ਮੰਡਪ ਛਾਏ। ਮੰਦਰ ਛਾਏ ਭਾਵ ਮੰਦਰ ਛੱਤੇ। ਪੁਨਾ- ਕਹਾਂ ਸੁ ਘਰ ਦਰ ਮੰਡਪ ਮਹਲਾ। ਪਿੱਛ ਪੀਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ।

**ਮੰਡਲ** ਸੰ. ਚਕ੍ਰਾਕਾਰ, ਜੈਸੇ ਸੂਰਯ ਮੰਡਲ ; ਦੋਨੋ ਓਰ ਬੀਸ-ਬੀਸ ਯੋਜਨ ਪਰਮਾਣ ਦੇਸ ਜਿਸ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਮੰਡਲੇਸ੍ਵਰ ਹੈ ; ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਪੜਨਾ ; ਸਤ੍ਰੁ ਮਿਤ੍ਰ ਉਦਾਸੀਨ ਬਾਰਾ ਰਾਜਜੋ ਕਾ ਚਕ੍ਰ ; ਮਧਜ਼ਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਸੇ ਜਿਸ ਕੀ ਸਿਰਹੱਦ ਮਿਲੇ ਵਹੁ ਸਤ੍ਰੁ, ਉਸ ਸੇ ਪਰੇ ਰਾਜ ਵਾਲਾ ਮਿਤ੍ਰ, ਉਸ ਸੇ ਪਰੇ ਰਾਜ ਵਾਲਾ ਉਦਾਸੀਨ। ਏਵੇਂ ਦੂਸਰੀ ਤੀਸਰੀ ਚੌਥੀ ਦਿਸਾਓ ਕੇ ਮੇਲ ਬਾਰਾ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਇਨ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਮੰਡਲ ਹੈ ; ਸਮੂਹ, ਯਥਾ- ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ। ਸੇਨਾ ਕਾ ਕਿਲਾ ਬਿਸੇਖ ; ਬਨਾਵਟੀ ਰੇਖਾਓ ਸੇ ਰਚਿਤ ਚੌਕ, ਜੈਸੇ ਪੂਜਨ ਹੇਤ ਗ੍ਰਹ ਮੰਡਲ ਬਨਤਾ ਹੈ ; ਸਰਪ ਬਿਸੇਖ ; ਕੁਸ੍ਰ ਬਿਸੇਖ ; ਦਰਪਨ। ਗੁ. ਸਥਾਨ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਹਰਿ ਲਿਵ ਮੰਡਲ ਮੰਡਾ ਹੇ। ਮਨ ਹਰਿ ਕੇ ਧ੍ਯਾਨ ਥਾਨ ਮੇਂ ਮੰਡਲ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ।

**ਮੰਡਲਵੈ** ਗੁ. ਸਥਾਨ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਗਾਵੈ ਗੁਣ ਧੋਮੁ ਅਟਲ ਮੰਡਲਵੈ। ਗਾਵਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕੇ ਗੁਣੋ ਕੋ ਧ੍ਰੂ ਭਗਤ ਅਟਲ ਥਾਨ ਵਾਲਾ।

**ਮੰਡਾ** ਗੁ. ਭੂਖਿਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਲਿਵ ਮੰਡਲ ਮੰਡਾ ਹੇ। ਹਰਿ ਕੇ ਧਜ਼ਾਨ ਰੂਪ ਮੰਡਲ ਮੇਂ ਭੂਖਤ ਹੂਆ।

**ਮੰਡਿਤ** ਸੰ. ਭੂਖਿਤ, ਜੈਸੇ ਮੰਡਨੋ ਸੇ ਬਾਲਕ ਮੰਡਿਤ ਹੈ। ਮਾਂਡਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕੋ ਖਟੁ ਕਰਮ ਸਹਿਤ ਸਿਉ ਮੰਡਿਤ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕੇ ਲਿੰਗ ਬਨਾਤਾ ਹੈ।

**ਮੰਡੇ** ਪੰ. ਫੁਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਤਲੀ ਰੋਟੀਆਂ, ਯਥਾ- ਗੁਣ ਮੰਡੇ ਕਰਿ ਸੀਲੁ ਘਿਉ।

**ਮਣ** ਦੇ. ਚਾਲੀ ਸੇਰ ਪੂਰਾ, ਯਥਾ- ਸਾਵੇ ਤ੍ਰੈ ਮਣ ਦੇਹੁਰੀ ਚਲੈ ਪਾਣੀ ਅੰਨਿ।

**ਮਣਕੜਾ** ਪੰ. ਮਛੀ ਪਕੜਨੇ ਕੇ ਜਾਲ ਮੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਲੋਹੇ ਕੇ ਮਣਕੇ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਜਾਲ ਮਣਕੜਾ ਆਪੇ ਅੰਦਰਿ ਲਾਲੁ।

**ਮਣਿਆ** ਗੁ. ਮਾਣਿਆ, ਯਥਾ- ਤੁਸਿ ਨਾਨਕੁ ਦੇਵੈ ਜਿਸੁ ਨਾਮੁ ਤਿਨਿ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਣਿਆ।

**ਮਣਿਮੰਤ** ਸੰ. ਸਿਰੋਮਣੀ ਮੰਤ੍ਰ।

**ਮਣੀ** ਦੇ. ਰਤਨ, ਯਥਾ- ਮਸਤਕਿ ਪਦਮੁ ਦੁਆਲੈ ਮਣੀ। ਗੁ. ਰਤਨੋਂ ਕੇ ਤੁਲਜ਼, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਗੁਣ ਕਰਮਿ ਮਣੀ। ਅਹੰਕਾਰ, ਅਭਿਮਾਨ, ਯਥਾ- ਮਣੀ ਮਿਟਾਇ ਜੀਵਤ ਮਰੈ। ਪੁਨਾ- ਝੂਠੀ ਦੁਨੀ ਮਣੀ। ਦੁਨੀਆ ਕਾ ਮਾਨ ਝੂਠਾ ਹੈ। ਸੰ. ਲਿੰਗ ਕਾ ਅਗ੍ਰ ਭਾਗ ਇਸ ਮਣੀ ਨਾਮ ਸੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਾਮ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿਤ ਕੋ ਦੇਖ ਕੇ ਲੋਕ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਕਜ਼ਾ ਇਸ ਕੇ ਮਥੇ ਮੇ ਮਣੀ ਦਮਕਤੀ ਹੈ ; ਕੰਠ ਦੇਸ, ਗੁਲ ਕੀ ਜਗਹ ; ਬਕਰੀ ਕਾ ਥਨ। ਸੰ ਮਣਿ।

**ਮਣੀਆ** ਗੁ. ਮਨੌਤ ਭਾਵ ਪੂਜਾ, ਯਥਾ- ਸਚੁ ਸਹਜੁ ਅਨਦੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਸਿ ਸਚੀ ਗੁਰ ਮਣੀਆ। ਰਤਨ।

**ਮਣੀਆ ਮੰਤੁ** ਗੁ. ਮੋਹਨ ਮੰਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਨਿਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ ਖਵਣੁ ਗੁਣੁ ਜਿਹਬਾ ਮਣੀਆ ਮੰਤੁ।

**ਮਣੀਏ** ਗੁ. ਮਣਕੇ ਦੇਹ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਏਕੈ ਸੁਤਿ ਪਰੋਏ ਮਣੀਏ।

**ਮਤ** ਸੰ. ਸੰਮਤ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰੀ ਗਈ ਵਸਤੁ ; ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ, ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਕਾ ਵਿਖਯ ਵਸਤੁ, ਇਨ ਦੋਨੋ ਅਰਥੋਂ ਸੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯੋਂ ਮੇਂ ਮਾਨੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਮਤ ਸਿੱਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕੇ ਜੋ ਸਾਂਖ ਪਾਤੰਜਲਾਦਿ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਮੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪੁਰਖਾਦਿ ਪਦਾਰਥ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਪ੍ਰਤੱਖਾਦਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣੋਂ ਸੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਮਾਨੀ। ਯਾ ਤੇ ਸਾਂਖਜ਼ ਮਤ ਸਾਂਖਜ਼ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿਕ ਤਤ੍ਵ। ਪਾਤੰਜਲ ਮਤ ਪਾਤੰਜਲ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ, ਏਵੇਂ ਔਰੋ ਮੇ ਜਾਨੋ। ਬੈਸ੍ਨਵੋਂ ਕੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਮੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ ਬਾਹਰ ਕੇ ਮਾਲਾ ਤਿਲਕਾਦਿਕ, ਅੰਤਰ ਕੇ ਈਸ੍ਰਰ ਭਕ੍ਤੀ ਵੈਰਾਗ ਬਿਬੇਕਾਦਿ

ਪਦਾਰਥ ਬੈਸ੍ਨੋ ਮਤ ਹੈ। ਸਿਵ ਸੰਪਰਦਾਯ ਮੇ ਮਾਨੇ ਸੈਵ ਮਤ ਹੈਂ। ਗੁਰੁ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਮੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਏ ਗੁਰਮਤ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਗੁਰੁ ਬਚਨੋਂ ਸੇ ਔ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਬਚਨੋ ਕੇ ਭਾਵ ਸੇ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਸੋ ਮੁੱਖ ਗੁਰੁਮਤ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ਜਪੁ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ। ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ। ਪੁਨਾ- ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਨ ਜਾਤ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਿਹ। ਰੂਪ ਰੰਗ ਅਰੁ ਰੇਖ ਭੇਖ ਕੋਊ ਕਹਿ ਨ ਸਕਤਿ ਕਿਹ। ਅਚਲ ਮੂਰਤਿ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਮਿਤੋਜ ਕਹਿਜੈ। ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣਿ ਸਾਹੁ ਸਾਹਾਣਿ ਗਣਿਜੈ। ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮਹੀਪ ਸੁਰ ਨਰ ਅਸੁਰ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਬਨ ਤ੍ਰਿਣ ਕਹਤ। ਤ੍ਵ ਸਰਬ ਨਾਮ ਕਥੈ ਕਵਨ ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਰਣਤ ਸੁਮਤਿ। ਯਹ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕਥਨ ਮੇ ਗੁਰੁਮਤ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕ ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਪੁਛਹੁ ਗਿਆਨੀ ਜਾਇ। 'ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਲੋਭ ਮੋਹ ਨ ਮਨ ਮੋ ਲਯਾਵੈ। ਤਬ ਹੀ ਆਤਮ ਤਤ ਕੋ ਦਰਸੈ ਪਰਮ ਪੁਰੁਖ ਕਹ ਪਾਵੈ।' ਯਹ ਧਾਰਨਾ ਮੇ ਗੁਰੁਮਤ ਹੈ। ਵੇਸ ਆਦਿ ਗੁਰੁ ਜੀ ਸੇ ਲੇ ਪੰਚਮ ਗੁਰੋ ਪ੍ਰਯੰਤ ਔਰ ਹੈਂ ਛਠੇ ਸੇ ਨੌਵੇ ਤਕ ਔਰ ਹੈਂ ਦਸਵੇਂ ਕਾ ਔਰ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਮਤ ਹੈਂ ; ਗ੍ਯਾਤ, ਜਾਣੀ ਹੂਈ ਵਸਤੂ ; ਅਰਚਿਤ, ਪੂਜੀ ਹੋਈ ਵਸਤੁ (ਭਾਵ ਮੇ ਪ੍ਰਤਜਯ ਪੱਖ ਮੋ) ; ਸੰਮਤਿ ; ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ; ਗ੍ਯਾਨ ; ਅਰਚਾ। ਦੇ. ਨਾ, ਯਥਾ- ਮਤੁ ਜਾਣ ਸਹਿ ਗਲੀ ਪਾਇਆ। ਪੁਨਾ- ਮਤੁ ਕਿ ਜਾਪੈ ਸਾਹੁ ਆਵੈ ਕਿ ਨ ਆਵੈ ਰਾਮ।

**ਮਤਸਰ** ਸੰ. ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਬਡਿਆਈ ਕਾ ਨਾ ਦੇਖ ਸਕਨਾ ; ਕ੍ਰੋਧੀ ; ਕ੍ਰਿਪਣ।

**ਮਤੰਗ** ਸੰ. ਹਸਤੀ ; ਰਿਖਿ ਜਿਸ ਕੇ ਪਾਸ ਭੀਲਨੀ ਰਹਤੀ ਥੀ। ਜਿਸਨੇ ਰਾਮ ਕੋ ਬੇਰ ਖੁਲਾਏ ; ਮੇਘ ਬਿਸੇਖ, ਛਿਨਵੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਬਾਦਲੋਂ ਮੇ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਬਾਦਲ।

**ਮੰਤ੍ਰ** ਸੰ. ਵੇਦ ਕਾ ਏਕ ਭਾਗ ; ਗੁਪ੍ਤ ਸਲਾਹ ; ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਔ ਦੇਵਨ ਕੇ ਨਾਮ।

**ਮੰਤ੍ਰੜਾ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਉਪਦੇਸ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੜਾ ਚਿਤਾਰਿ।

**ਮੰਤ੍ਰੀ** ਸੰ. ਰਾਜ ਕੇ ਕਾਮ ਮੇ ਸਲਾਹ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਵਜੀਰ ; ਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ; ਦੇਵਨ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਜਨ।

**ਮਤੜੀ** ਪੰ. ਬੁਧਿ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ, ਯਥਾ- ਮਤੜੀ ਕਾਂਢਕੁ ਆਹ ਪਾਵ ਧੋਵੰਦੋ ਪੀਵਸਾ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਗਯਾਨ ਕੇ ਕਾਢਕ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੇ ਮੈ ਚਰਣ ਧੋਇ ਕਰ ਪਾਨ ਕਰਾਂ।

**ਮੰਤਾ** ਗੁ. ਮੰਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਤਿਨਿ ਗੁਰਹਿ ਕਮਾਨੋ ਮੰਤਾ।

**ਮਤਾ** ਦੇ. ਸਲਾਹ, ਯਥਾ- ਮਤਾ ਕਰੈ ਪਛਮ ਕੈ ਤਾਈ। ਦੇ. ਪਹਾੜੀ। ਬਹੁਤਾ, ਜੈਸੇ- ਮਤਾ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਮਤਾ ਮਸੂਰਤਿ ਅਵਰ ਸਿਆਨਪ ਜਨ ਕਉ ਕਛੂ ਨ ਆਇਓ। ਬਡਾ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥਾਤ ਬਡੀ ਸਲਾਹ।

**ਮਤਾਗਲੁ** ਵਾ. ਹਾਥੀ, ਯਥਾ- ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮਤਾਗਲੁ ਮਤਾ।

**ਮਤਾਂਤ** ਗੁ. ਮਤੋਂ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਰੂਪ ਮਤ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਮਤਾਂਤ ਕੇਵਲ ਹਰਿ ਨਾਮ। ਪੁਨਾ- ਸੁਣਿ ਸਖੀਏ ਇਹ ਭਲੀ ਬਿਨੰਤੀ ਏਹੁ ਮਤਾਂਤੁ ਪਕਾਈਐ। ਸੰ. ਮਤਾਂਤ।

**ਮੰਤਾਨੀ** ਗੁ. ਮੰਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਹੀਰਾ ਗੁਰਿ ਦੀਨੋ ਮੰਤਾਨੀ।

**ਮਤਿ** ਸੰ. ਬੁੱਧੀ, ਯਥਾ- ਮਤਿ ਗੁਰਮਤਿ ਰਾਮ ਰਸਾਲਾ। ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਹਮ ਨੇ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਪਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਸੇ ਨਾਮ ਮੇ ਸਮਾਏ ਹੈ। ਇੱਛਾ ; ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ।

**ਮਤਿਮਾਣ** ਵਾ. ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ।

**ਮਤੀ** ਸੰ. ਬੁੱਧੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਦੇਹੁ ਮਤੀ ਜਸੁ ਕਰਾ। ਗੁ. ਮਸਤ ਭਏ ਜਨੋ ਨੇ, ਯਥਾ- ਮਤੀ ਮਰਣੁ ਵਿਸਾਰਿਆ। ਮਸਤ ਭਏ, ਯਥਾ- ਮਤੇ ਸਮੇਵ ਚਰਣੰ ਉਧਰਣੰ ਭੈ ਦੁਤਰਹ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਮਸਤ ਭਏ ਹੈਂ ਸਮੇਵ, ਭਲੀ ਰੀਤੀ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਚਰਣੋਂ ਮੇ।

**ਮੰਤੁ** ਦੇ. ਮੰਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ। ਸਪ ਅਠੂਹੇ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਵਿਖ ਨਾਸਕ ਪਾਠੋ ਕਾ ਔ ਮੋਹਨ ਮਾਰਨ ਯੋਗਜ ਕਾਲੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਪਾਠੋਂ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਤਾਸੇ ਮੰਤ ਬਨਾ ਹੈ।

**ਮਤੁ** ਸੰ. ਮਦਯੁਕ੍ਤ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਮੈ ਮਤੁ ਮੈਗਲ ਮਿਕਦਾਰਾ। ਮਨ ਸਰਾਬ ਸੇ ਮਸਤ ਹੂਏ ਹਾਥੀ ਕੇ ਤੁਲਜ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ। ਹ੍ਰਿਸ੍ਟ, ਪ੍ਰਸੰਨ ; ਮਸਤ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਮੁਈ ਨ ਮਨੁ ਮੁਆ ਸਰੁ ਲਹਰੀ ਮੈ ਮਤੁ। ਸਭੀ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕੀ ਵਿਖਯ ਰੂਪੀ ਲਹਰੋ ਮੇ ਮਸਤ ਹੈਂ।

**ਮਤੁ ਜਾਣ** ਵਾ. ਨਾ ਜਾਣ, ਯਥਾ- ਮਤੁ ਜਾਣ ਸਹਿ ਗਲੀ ਪਾਇਆ। ਮਤ ਜਾਣੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਿਨਾ ਭਗਤੀ ਸਹ (ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ) ਬਾਤੋਂ ਸੇ ਪਾਯਾ ਹੈ।

**ਮਥਈ** ਗੁ. ਮੱਥੇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਬਡਭਾਗ ਮਥਈ। ਜਿਸ ਕੇ ਬਡੇ ਭਾਗ ਹੈਂ ਮੱਥੇ ਕੇ।

**ਮਥੰਨਿ** ਗੁ. ਮਸਤਕ ਕੀ, ਯਥਾ- ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਮਾਣਕਾ ਹਭੇ ਮਣੀ ਮਥੰਨਿ।

**ਮਥਨਿ** ਸੰ. ਬਧ ; ਕਲੇਸ ; ਰਿੜਕਨ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ।

**ਮਥਾ** ਦੇ. ਮਸਤਕ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਨਾਨਕ ਊਜਲ ਮਥਾ। ਬਿਲੋਯਾ।

**ਮਥਾਇਣਾ** ਗੁ. ਮੱਥੇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਲਾਇ ਲਏ ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜਿਸੁ ਵਡਭਾਗ ਮਥਾਇਣਾ।

**ਮਥਾਹੜੈ** ਗੁ. ਮੱਥੇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਲਧੜੀਆ ਤਿੰਨਾਹ ਜਿਨਾ ਭਾਗੁ ਮਥਾਹੜੈ।

**ਮਥਾਨ** ਗੁ. ਮੱਥੇ ਮੇ।

**ਮਥਾਨਿ ਹਾਂ** ਗੁ. ਮੱਥੇ ਮੈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਲਹਣੇ ਜਿਸੁ ਮਥਾਨਿ ਹਾਂ।

**ਮਥਾਮਰ** ਗੁ. ਮੱਥੇ ਪੈ, ਜੈਸੇ- ਜਿਨ ਕੇ ਭਾਗ ਮਥਾਮਰ।

**ਮਥਾਰੀਐ** ਗੁ. ਮੱਥੇ ਮੇ, ਮਸਤਕ ਮੇ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਭਾਗੁ ਮਥਾਰੀਐ।

**ਮਥਿ** ਦੇ. ਬਿਲੋਯ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਾ ਯੁਕ੍ਤੀਓਂ ਸੇ ਬਿਚਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਥਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦੀਆ। ਮੱਥਾ।

**ਮਥਿਆ** ਦੇ. ਰਿੜਕਿਆ, ਬਿਲੋਇਆ।

**ਮਥੁਰਾ** ਸੰ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਾ ਜਨਮ ਥਾਨ ; ਗੁਰੂ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਤਾ ਭਾਟ ਕਵਿ, ਯਥਾ- ਭਨਿ ਮਥੁਰਾ ਕਛੁ ਭੇਦੁ ਨਹੀ ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪਰਤਖ੍ਯ ਹਰਿ।

**ਮਥੇ ਵਾਲਿ** ਗੁ. ਕੇਸੋਂ ਸੇ ਪਕੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਥੇ ਵਾਲਿ ਪਛਾੜਿਅਨੁ ਜਮ ਮਾਰਗਿ ਮੁਤੇ। ਜੈਸੇ- ਮੱਥੇ ਵਾਲ ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਆਂਦੀ। ਈਹਾਂ ਮੱਥਾ ਪਦ ਸਿਰ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਮੱਥੇ ਮੈ ਕੇਸ ਨਹੀ ਹੋਤੇ ਯਾ ਤੇ ਮਥੇ ਕਾ ਨਹੀ।

**ਮਥੈ ਹੀ** ਗੁ. ਆਗੇ ਹੀ, ਮਸਤਕ ਮੇ ਹੀ, ਯਥਾ- ਗੁਝੜਾ ਲਧਮੁ ਲਾਲੁ ਮਥੈ ਹੀ ਪਰਗਟੁ ਥਿਆ।

**ਮਥੈ ਟਿਕੇ** ਵਾ. ਮਸਤਕ ਮੇ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਕਾ ਤਿਲਕ ਨਹੀ ਰਖੇ, ਯਥਾ- ਮਥੈ ਟਿਕੇ ਨਾਹੀ। ਯਹ ਬਚਨ ਟਿਕੇ ਬਿਨਾ ਰਹਨੇ ਕੋ ਬੁਰਾ ਕਹੇ ਹੈ।

**ਮਥੋਰ** ਗੁ. ਮੱਥੇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ।

**ਮੰਦ** ਸੰ. ਮੂਰਖ ; ਮ੍ਰਿਦੁ, ਕੋਮਲ, ਜੈਸੇ ਮੰਦ ਅਗਨਿ ਸੇ ਪਾਕ ਕਰਨਾ। ਨਿਖਿਧ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮੰਦਭਾਗੀ ਤੇਰੋ ਦਰਸਨੁ ਨਾਹਿ। ਰੋਗੀ ; ਅਲਪ ; ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ; ਖਲ ; ਸਨਿ ਗ੍ਰਹ, ਛਨਿਛਰ ; ਹਸਤੀ ਬਿਸੇਖ ; ਪ੍ਰਲਯ। ਪੰ. ਮੰਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੈ ਅਤਿ ਨੇਹੁ ਬਹਿ ਮੰਦੁ ਪਕਾਇਆ।

**ਮਦ** ਦੇ. ਸਰਾਬ, ਯਥਾ- ਝੂਠਾ ਮਦੁ ਮੂਲਿ ਨ ਪੀਚਈ ਜੇ ਕਾ ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ। ਸਰਾਬ ਕਬੀ ਨਾ ਪੀਨੀ ਚਾਹੀਏ ਜੇ ਕਾ- ਜਬ ਤਕ, ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ- ਅਪਨਾ ਬਲ ਚਲੇ। ਪੁਨਾ- ਇਤੁ ਮਦਿ ਪੀਤੈ ਨਾਨਕਾ ਬਹੁਤੇ ਖਟੀਅਹਿ ਬਿਕਾਰ। ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਕੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਥਾ ਮੇ ਅਤੀ ਕਠਨ ਦਸਾ ਮੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਜੀ ਨੇ ਸਰਾਬ ਕਾ ਪੀਨਾ ਤਜਾਗ ਕੀਆ ਹੈ। ਮਨੁ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇ ਭੀ ਸਰਾਬ ਪੀਨੇ ਕੀ ਜੁਏ ਚੋਰੀ ਗਨਕਾ ਰਮਣਾਦਿ ਬਜਸਨੋ ਮੇ ਗਿਨਤੀ ਕਰ ਤਜਾਗ ਹੀ ਕਹਯਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੀਏ ਨਾ ਪੀਨੀ ਚਾਹੀਏ। ਅਰ ਜਾਹਰ ਮੇ ਇਸ ਕੇ ਪੀਨੇ ਸੇ ਜੈਸੇ ਯਾਦਵੋਂ ਨੇ ਕੁਲ ਨਾਸ ਕਰ ਲਈ, ਵਹੀ ਦਸਾ ਅਨੁਚਿਤ ਪੀਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀ ਹੋਗੀ। ਸੰ. ਮਦਯ। ਸੰ. ਹਾਥੀ ਕੇ ਗੰਡ ਸਥਲ ਸੇ ਵਹਤਾ ਜਲ ਜਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ ਗਜ ਮਦ ਹੈ ; ਗਰਬ, ਅਹੰਕਾਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਜੋਬਨੁ ਧਨੁ ਪ੍ਰਭਤਾ ਕੈ ਮਦ ਮੈ ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਹੈ ਦਿਵਾਨਾ। ਬੀਰਯ, ਯਥਾ- ਗਰਭੰਤਿ ਨਾਰੀ ਮਦੋਨ ਮਤੰ। ਕਸਤੂਰੀ, ਮ੍ਰਿਗ ਮਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਮੱਤਪਨਾ ; ਨਦ ; ਕਲਜਾਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ; ਆਮੋਦ।

**ਮਦ ਮਾਵਤ** ਗੁ. ਮਦ ਮਾਤਾ, ਯਥਾ- ਫਿਰਤ ਮਦ ਮਾਵਤ ਬਿਖਿਆ ਰਾਤਾ ਸੁਆਨ ਜੈਸੇ।

**ਮਦਕ** ਗੁ. ਮੁੰਦਣਾ ਇਸ ਮਦ ਕਾ ਕਸਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਭਾਵ ਸਿੱਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇ ਧੁਨਿ ਲਾਗੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੁਦ੍ਰਾ ਮਦਕ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਲਾਗੀ।

**ਮਦਦ** ਅ. ਸਹਾਇਤਾ।

**ਮਦਨ** ਸੰ. ਕਾਮਦੇਵ, ਯਥਾ- ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਮਦਨ ਕੇ ਮਾਤੇ ਹਿਰਦੈ ਦੇਖੁ ਬੀਚਾਰੀ।

**ਮਦਨ ਮੂਰਤਿ** ਸੰ. ਹੇ ਕਾਮ ਸਮ ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤੀ ਵਾਲੇ ਹਰੇ, ਯਥਾ- ਮਦਨ ਮੂਰਤਿ ਭੈ ਤਾਰਿ ਗੋਬਿੰਦੇ।

**ਮੰਦਭਾਗੀ** ਦੇ. ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਜਾ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮੰਦਭਾਗੀ ਤੇਰੋ ਦਰਸਨੁ ਨਾਹਿ। ਸੰ. ਮੰਦਭਾਗਜ।

**ਮੰਦਰ** ਸੰ. ਮਕਾਨ, ਯਥਾ- ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ।

**ਮੰਦਰਿ ਭਾਗੁ** ਦੇ. ਉੱਤਮ ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਮੰਦਰ ਮੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੰਦਰਿ ਭਾਗੁ ਜੁਗਤਿ ਸਿਵ ਰਹਤਾ।

**ਮੰਦਲੁ** ਫਾ. ਜੋੜੀ, ਮ੍ਰਿਦੰਗ, ਯਥਾ- ਮੰਦਲੁ ਨ ਬਾਜੈ ਨਟੁ ਪੈ ਸੂਤਾ।

**ਮੰਦਾ** ਗੁ. ਬੁਰਾ, ਯਥਾ- ਨਹ ਮੰਗਹਿ ਮੰਦਾ। ਨਾ ਮੰਗੇ ਅਰਥਾਤ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਕਾ ਬੁਰਾ ਕਰਨਾ। ਪੁਨਾ- ਕਿਉ ਮਰੈ ਮੰਦਾ। ਨਿਖਿਧ ਸੁਭਾਵ ਕੈਸੇ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਸੰ. ਸੂਰਜ ਕੀ ਏਕ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ।

**ਮਦਿਰੰ** ਦੇ. ਮਦ, ਯਥਾ- ਬਿਖਮ ਸਥਾਨ ਮਨ ਮੋਹ ਮਦਿਰੰ ਮਹਾਂ ਅਸਾਧ ਪੰਚ ਤਸਕਰਹ।

**ਮੰਦੀ** ਦੇ. ਬੁਰੀ, ਮਾੜੀ, ਜੈਸੇ- ਮੰਦੀ ਕੰਮੀ ਨਾਨਕਾ। ਬੁਰੇ ਕਾਮੋ ਸੇ।

**ਮਧ** ਦੇ. ਬੀਚ, ਜੈਸੇ- ਮਧ ਨਾਰੀ ਨਰਨ। ਦਬਾਓ, ਬਿਗਾੜੋ, ਜੈਸੇ- ਮਤ ਮੱਧ ਪੋਥੀ ਨੂੰ।

**ਮਧੰਤ** ਗੁ. ਮਧਯ ਮੇ ਤਥਾ ਅੰਤ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸ੍ਰਸਟਿ ਬਿਵਸਥਾ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮਧੰਤ ਪ੍ਰਭ ਜਾਪਣ।

**ਮੰਧੁ** ਗੁ. ਮੰਦ ਕਰਮ, ਯਥਾ- ਓਥੈ ਮੰਧੁ ਕਮਾਹੀ।

**ਮਧੁ** ਸੰ. ਸਰਾਬ, ਜੈਸੇ- ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੇ ਮੂਢ ! ਤੂੰ ਗਰਜ ਲੈ ਜਬ ਤਕ ਮੈ ਮਧੁ ਪੀਤੀ ਹੂੰ, ਯਹ ਦੁਰਗਾ ਬਚਨ ਹੈ। ਸਹਿਤ, ਯਥਾ-

ਜਿਉ ਮਧੁ ਮਾਖੀ ਤਿਉ ਸਠੋਰਿ ਰਸੁ ਜੋਰਿ ਜੋਰਿ ਧਨੁ ਕੀਆ। ਪੁਸਪ ਕਾ ਰਸ, ਜੈਸੇ- ਭ੍ਰਮਰ ਪੁਸਪ ਪਾਤ੍ਰ ਮੇਂ ਮਧੁ ਪੀਤੇ ਹੈਂ। ਜਲ ; ਮੀਠਾ ਰਸ ; ਕੈਟਭ ਕਾ ਭਾਈ ਮਧੁ ਰਾਖਸ, ਯਥਾ- ਸਹਸਬਾਹੁ ਮਧੁ ਕੀਟ ਮਹਿਖਾਸਾ। ਜੈਸੇ- ਮਧੁ ਕੈਟਭ ਨਾਮ ਧਰੇ ਤਿਨਕੇ। ਬਸੰਤ ਰਿਤੁ ; ਚੈਤ੍ਰ ਮਹੀਨਾ ; ਜਨੋ ਕੇ ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਕਰਮ।

**ਮਧੁਸੂਦਨ** ਸੰ. ਮਧੁ ਰਾਖਸ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਬਿਸਨੁ, ਯਥਾ- ਮਧੁਸੂਦਨ ਦਾਮੋਦਰ ਸੁਆਮੀ। ਪੁਨਾ- ਮਧੁਸੂਦਨ ਮੇਰੇ ਮਨ ਤਨ ਪ੍ਰਾਨਾ।

**ਮਧੁਕਰ** ਸੰ. ਭੌਰਾ।

**ਮਧੁਪ** ਸੰ. ਭ੍ਰਮਰ ; ਸਹਿਤ ਕੀ ਮੱਖੀ, ਯਥਾ- ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ ਮਾਧਉ ਜੈਸੇ ਮਧੁਪ ਮਖੀਰਾ।

**ਮਧੁਰ** ਸੰ. ਮੀਠੇ, ਯਥਾ- ਕਵਲ ਨੈਨ ਮਧੁਰ ਬੈਨ ਕੋਟਿ ਸੈਨ ਸੰਗ ਸੋਭ। ਮੀਠਾ ਰਸ।

**ਮਧੁਰਾੜੀ** ਗੁ. ਮਿਠੀ, ਯਥਾ- ਤੇਰੀ ਚਾਲ ਸੁਹਾਵੀ ਮਧੁਰਾੜੀ ਬਾਣੀ।

**ਮਧੁਰੀ** ਪੰ. ਛੋਟੀ, ਯਥਾ- ਲਟੂਰੀ ਮਧੁਰੀ ਠਾਕੁਰ ਭਾਈ।

**ਮਧੁਕਰਉ** ਗੁ. ਮਧੁਕਰੀ ਮਾਂਗਨੇ ਵਾਲਾ ਵਿਰਕਤ ਸੰਤ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਲਗਉ ਜੋਇ ਮਧੁਕਰਉ ਸਾਰੰਗਪਾਣਿ ਸਬਾਇ। ਅਲਗਉ- ਸਭ ਕਾ ਸੰਗ ਤਜਾਗ ਕੇ, ਜੋ ਮਧੁਕਰਉ- ਨਾਨਾ ਫੂਲੋ ਮੇ ਸੁਗੰਧੀ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤੇ ਮਧੁਕਰ (ਭਉਰੇ) ਵਤ ਨਾਨਾ ਘਰੋ ਸੇ ਭਿਖਾ ਲੇਨੇ ਵਾਲਾ ਵਿਰਕ੍ਤ ਸੰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੀ ਭੌਰੇ ਤੁਲਜ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਲਿਖੀ ਹੈ "ਕਬੀਰ ਭਲੀ ਮਧੁਕਰੀ ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਕੋ ਨਾਜੁ। ਦਾਵਾ ਕਾਹੂ ਕੋ ਨਹੀ ਬਡਾ ਦੇਸੁ ਬਡ ਰਾਜੁ।" ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ ਸਾਰਗਪਾਣੀ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਸਭ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ ਦੇਖੇ ਹੈ।

**ਮਧੇ** ਦੇ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੋਊ ਬਿਰਲਾ ਸੇਵਕੁ।

**ਮਨ** ਸੰ. ਨਜਾਯ ਮਤ ਮੇਂ ਮਨ ਸੁਖ ਦੁਖਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਮਾਨਾ ਹੈ ਸੁਖਾਦਿਕ ਗੁਣ ਆਤਮਾ ਕੇ ਮਾਨੇ ਹੈ। ਵੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੇ ਸੁਖਾਦਿਕ ਮਨ ਕੇ ਧਰਮ ਹੈਂ, ਆਤਮਾ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ ਏਤਾ ਦੋਨੋ ਮਤੋਂ ਕਾ ਭੇਦ ਹੈ ; ਮਨ ਨੇ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਓਹੋ ਸੁਖੁ ਜਾਤੋ। ਹਮਾਰੇ ਮਨ ਨੇ ਵਹੀ ਹਰਿ ਸੁਖ ਜਾਨਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਮਨੁ ਲੀਅੜਾ ਦੀਤਾ ਰਾਮ। ਸੇਵਕੋ ਨੇ ਸੰਤੋ ਕੋ ਮਨ ਦੀਆ ਹੈ, ਦੇਕਰ ਉਨ ਸੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲੀਆ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ। ਮਨ ਕੇ ਜਯ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕੋ ਜਯ ਕਰ ਲੇਵੇ ਹੈ। ਮਨ ਸਿਲ ਧਾਤੁ। ਫਾ. ਮੈ, ਯਥਾ- ਮਨ ਕਮੀਨ ਕਮਤਰੀਨ ਤੂ ਦਰੀਆਉ ਖੁਦਾਇਆ। ਦੇ. ਮਿੱਤ੍ਰ, ਜੈਸੇ- ਆਓ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਨ। ਗੁ. ਮੰਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਮਨ ਹੀ ਤੇ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ। ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ ਹੀ ਹਮਾਰਾ ਚਿੱਤ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਵਾਲਾ ਹੂਆ ਹੈ। ਮਾਨ ਲੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਜੋ ਤੁਮ੍ ਕਰਹੁ ਸੋਈ ਭਲਾ ਮਨਿ ਲੇਤਾ ਮੁਕਤਾ। ਜੋ ਮਾਨ ਲੇਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਨ ਮਹਿ ਮਨੁ ਉਲਟੋ ਮਰੈ ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਵਹਿ ਨਾਲਿ। ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ। ਨਾ, ਯਥਾ- ਮਨ ਅਸਵਾਰ ਜੈਸੇ ਤੁਰੀ ਸੀਗਾਰੀ।

**ਮਨ ਅਸਵਾਰ** ਦੇ. ਕਮ ਅਸਵਾਰ (ਬੇਅਸਵਾਰ), ਯਥਾ- ਮਨ ਅਸਵਾਰ ਜੈਸੇ ਤੁਰੀ ਸੀਗਾਰੀ।

**ਮਨ ਇਛਾ** ਦੇ. ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ, ਯਥਾ- ਮਨ ਇਛਾ ਦਾਨ ਕਰਣੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਆਸਾ ਪੂਰਨਹ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਭ ਕੋ ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

**ਮਨ ਹੀ ਤੇ** ਗੁ. ਉਪਦੇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮਨ ਹੀ ਤੇ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਨਾ ਕਿਛੁ ਮਰੈ ਨ ਜਾਇ। ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ ਮਨ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਸੰ. ਮਨੁ।

**ਮਨ ਕਮੀਨ** ਵਾ. ਮੈ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਹੋਂ, ਯਥਾ- ਮਨ ਕਮੀਨ ਕਮਤਰੀਨ ਤੂ ਦਰੀਆਉ ਖੁਦਾਇਆ।

**ਮਨ ਕਾਮਨਾ** ਗੁ. ਮਨ ਕੀ ਇੱਛਾਨੁਸਾਰ, ਯਥਾ- ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥ ਦੇਹ ਛੁਟੈ। ਜੇਕਰ ਮਨ ਕੀ ਇੱਛਾਨੁਸਾਰ ਕਾਹੂੰ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਾਸੀ ਆਦਿ ਤੀਰਥੋਂ ਮੇ ਦੇਹ ਪਾਤ ਹੋਵੇ। ਤਬ ਤੀਰਥ ਜਲ ਕੇ ਨਾਵਨੇ ਸੇ, ਮਨ ਕੇ ਭੀਤਰ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਖੋਟੇ ਸੁਭਾਵ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਂ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਹੈ- ਪਾਣੀ ਚਿਤੁ ਨ ਧੋਪਈ। ਗੁਰਦੇਵ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਤੀਰਥੁ ਹੈ ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ। ਜਿਸ ਕੋ ਗੁਰੁ ਅਪਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਵੇ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਰੂਪੀ ਤੀਰਥ ਹੈ। ਨੈਮਖਾਰਨਜ ਮੇ ਮਨ ਕੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਾ ਕਰਤਾ ਏਕ ਤੀਰਥ।

**ਮਨ ਤੁਆਨਾ** ਵਾ. ਮੈ ਚਾਹਵਾਨ ਹੋਂ ਉਸ ਪੀਛੇ ਕਹੇ ਜਲ ਕਾ, ਜੋ ਤੇਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਲ ਅਪਨੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸੇ ਕੂਜੇ ਮੇਂ ਆਇਆ ਹੈ ਤ੍ਵਾਨ ਪਦ ਕੇ ਤਾਕਤ, ਸਕਨਾ ਦੋ ਅਰਥ ਹੈਂ, ਈਹਾਂ ਮੈ ਚਾਹ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੋਂ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈਂ।

**ਮਨ ਮਨੇ** ਵਾ. ਮਨ ਕੇ ਮਾਨਨੇ ਸੇ ਭਾਵ ਬਿਸ੍ਵਾਸੀ ਹੋਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਖੇਲਹਿ ਵਰ ਕਾਮਨਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖੋਜਤ ਮਨ ਮਨੇ।

**ਮਨ ਮਾਨਿਆ** ਗੁ. ਚਿੱਤ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਵਾਲਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ।

**ਮਨ ਮੋਹਨ** ਵਾ. ਮਨ ਕੋ ਮੋਹਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਬਿਲਾਸ ਕਰਤ ਮਨ ਮੋਹਨ। ਜੀਵ ਮਨ ਕੋ ਮੋਹਨ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਬਿਲਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇੱਛਾ ਨਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋਤੀ।

**ਮਨ ਰੇ** ਵਾ. ਹੇ ਮਨ ; ਵਾ ਹੇ ਮਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਮਨ ਰੇ ਗਹਿਓ ਨ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ।

**ਮਨਈ** ਦੇ. ਪੁ. ਮਨੁਖ, ਯਥਾ- ਧਨਵੰਤਾ ਅਰੁ ਨਿਰਧਨ ਮਨਈ ਤਾ ਕੀ ਕਛੂ ਨ ਕਾਨੀ ਰੇ।

**ਮਨਸਾ** ਫਾ. ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ, ਤਾਤ ਪਰਯ, ਮਨ ਕੀ ਇੱਛਾ, ਇੱਛਾ, ਯਥਾ- ਕਾਲੁ ਮਾਰਿ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਣੀ। ਮਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਤੀ, ਯਥਾ- ਮਨਸਾ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾਰਿਹੁ ਆਸਾ। ਦੇ. ਮਾਨਸੀ ਦੁਗਾ। ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੋ ਮਨੁ ਮਾਜਰੇ ਮੈ ਪੁਜਤੀ ਹੈ।

**ਮਨਸਾ ਕਰੈ** ਗੁ. ਮਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਨ ਕਾ ਕਹਿਆ ਮਨਸਾ ਕਰੈ।

**ਮਨਸਾ ਧਾਰਿ** ਵਾ. ਇੱਛਾ ਕਰ, ਯਥਾ- ਮਨਸਾ ਧਾਰਿ ਜੋ ਘਰ ਤੇ ਆਵੈ।

**ਮਨਹ** ਗੁ. ਮਨ ਮੋ, ਯਥਾ- ਮਨਹਿ ਨ ਕੀਜੈ ਰੋਸੁ। ਰੋਕ, ਜੈਸੇ- ਬਿਨ ਪੂਛੇ ਪਰ ਘਰ ਮੇ ਜਾਨਾ ਮਨਹ ਹੈ।

**ਮਨਹਠਿ** ਗੁ. ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੋ ਕਥਨ ਕਰੀ ਰੀਤਿ ਬਿਨਾ, ਮਨਮਾਨੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਕਾਮ ਕਰਨੇ, ਯਥਾ- ਮਨਹਠਿ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਥਾਇ ਨ ਕੋਈ ਪਾਇ।

**ਮਨਚਿੰਦੇ** ਗੁ. ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ, ਮਨ ਚਿੰਤਤ, ਯਥਾ- ਮਨ ਚਿੰਦੇ ਫਲ ਪਾਈਅਹਿ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਉ।

**ਮਨਮਤਿ** ਦੇ. ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਿਨਾ ਮਨ ਕੀ ਊਹਾ ਸੇ ਹੂਆ ਗ੍ਯਾਨ।

**ਮਨਮੁਖ** ਵਾ. ਮਨ ਔ ਮੁਖ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਜੂਠਿ ਲਹੈ ਭੈ ਮਾਨੰ। ਮਨ ਔ ਮੁਖ ਕੀ ਜੂਠ ਭਾਵ ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਲਹ ਜਾਤੀ ਹੈ ਹਰੀ ਕਾ ਭਯ ਮਾਨਨੇ ਸੇ। ਦੇ. ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਸੇ ਫਿਰਾ ਹੂਆ, ਜਿਸ ਕੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇ ਬਿਮੁਖ ਔ ਪਰਾਙਮੁਖ ਨਾਮ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਨਮੁਖੁ ਮਨਮੁਖਿ ਵੇਮੁਖੀਆ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੇ ਮਨਮੁਖ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਏਕ ਵਹੁ ਜਿਨ ਕਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਅਤਜੰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਾਦਿ ਅਸੁਰ ਸੁਭਾਵੋ ਮੇਂ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਵਹੁ ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਬਨੇ ਮਾਰਗੋਂ ਮੇ ਆਯ ਕਰ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਮਹਾ ਵਿਰੋਧੀ ਊਰਧ ਬਾਹੂ ਹੋਨੇ ਆਦਿਕ ਸ੍ਵਭਾਵੋਂ ਮੇ ਰਤ ਹੈ। ਪਹਲੇ ਅਸੁਰ ਸੁਭਾਵੋਂ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸ ਲੀਏ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਉਨ ਕਾ ਚਿੱਤ ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖੋਂ ਸੇ ਸਦਾ ਮਲਨ ਰਹੇ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਾਮੀ ਕਾ ਚਿੱਤ ਸਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਅਪਨੇ ਮੈ ਸ੍ਨੇਹ ਕਰਾਨੇ ਹੇਤ ਸਰੀਰ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਖਣ ਸਵਾਰਨ ਅਤਰ ਪੁਸਪ ਪਹਰਨ ਏਲਾ (ਇਲਾਚੀ) ਪਾਨਾਦਿ ਭੱਖਣ ਕਰਨ ਮੈ ਰਤਾ ਰਹੇ ਹੈ। ਕ੍ਰੋਧੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਚਿੱਤ ਕਿੰਚਤ ਮਾਤ੍ਰ ਅਪਨੀ ਇੱਛਾ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਰਤਨੇ ਵਾਲੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਭ੍ਰਾਤਾ ਗੁਰੁ ਆਦਿਕੋਂ ਪੈ ਕੋਪ ਕਰਨੇ ਓਰ ਰਹੇ ਹੈ, ਲੋਭੀ ਕਾ ਗੁਰੁ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਧਨ ਹਰਨੇ ਮੇ ਰਹੇ ਹੈ, ਅਹੰਕਾਰੀ ਕਾ ਸਭ ਸੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਊਚਾ ਮਾਨਨੇ ਮੇ, ਛਲੀਏ ਕਾ ਸਭ ਸੇ ਛਲ ਕਰਨੇ ਮੇ ਫਸਾ ਰਹੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਆਨ ਅਸੁਰ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੀ ਦਸਾ ਜਾਨੋ ਔ ਜਾਨ ਕੇ ਯਹ ਮਾਨੋ ਚਿੱਤ ਏਕ ਹੈ। ਜਬ ਉਸ ਕਾ ਇਨ ਕਹੇ ਸੁਭਾਵੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਤਬ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਜਗਹ ਕਹਾਂ। ਜਬ ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਜਗੇ ਨਹੀ ਤਬ ਈਸ੍ਵਰ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਂ। ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਤਾਂ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਕਹਾਂ। ਜਬ ਪਹਿਚਾਨ ਨਹੀ ਤਬ ਪੂਰਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪਾਸੇ ਸੇ ਮਨਮੁਖ ਹੂਆ ਬੇਮੁਖ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਮਨਮੁਖ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਧਾਰੇ ਮਾਰਗੋਂ ਮੇ ਐਸੇ ਹੈ- ਉਨਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਦਾ ਊਰਧ ਬਾਹੂ, ਕੀਲੋ ਪੈ ਬੈਠਨ, ਕਪਾਲੀ ਆਸਨ, ਜਟਾ ਧਾਰਨ, ਭਸਮ ਲਗਾਨ, ਗੇਰੂਏ ਪਹਰਨ, ਮੁਖ ਸੇ ਨਾ ਬੋਲਨੇ ਆਦਿਕ ਉਪਾਯੋਂ ਮੇਂ ਰਹੇ ਹੈ। ਜੋ ਈਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪ੍ਤੀ ਕੇ ਸਾਧਨ ਗ੍ਯਾਨ ਭਕ੍ਤੀ ਸੇ ਮਹਾ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈਂ। ਇਸ ਲੀਏ ਉਨ ਕੇ ਸਭੀ ਉਪਾਯ ਨਿਸਫਲ ਹੈਂ ਔ ਚੁਰਸਤਿਓਂ ਤਥਾ ਨੰਦੀ ਤਲਾਵੋਂ ਕੇ ਘਾਟੋਂ ਪੈ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਲੋਕ ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੀਏ ਉਨਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮਨਮੁਖ ਹੈਂ। ਸੋ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਮੇ 'ਘੂਕ ਮਲਹਾਰੀ' ਆਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਪੁਨਾ ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ ਕੀ ਪੰਦ੍ਰਮੀ ਪੌੜੀ ਮੋ ਮਨਮੁਖ ਪਨੇ ਕਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੋ ਤਹਾਂ ਦੇਖੋ।

**ਮਨਮੁਖੀ** ਗੁ. ਮਨਮੁਖੋਂ ਅਰਥਾਤ ਬੇਮੁਖੋ ਨੇ, ਯਥਾ- ਮੂਰਖ ਸਚੁ ਨ ਜਾਣਨ੍ਹੀ ਮਨਮੁਖੀ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ। ਮਨ ਸੇ ਔ ਮੁਖ ਸੇ, ਯਥਾ- ਧਿਆਇ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਮਨਿ ਮੁਖੀ।

**ਮਨਾਇਓਨੁ** ਗੁ. ਮਨਾਵਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਨਾ ਹੁਕਮੁ ਮਨਾਇਓਨੁ ਤੇ ਪੂਰੇ ਸੰਸਾਰਿ।

**ਮਨਾਈ** ਪੰ. ਪੂਜੋਂ, ਯਥਾ- ਪੈ ਪੈਰੀ ਸੰਤ ਮਨਾਈ। ਰਾਜੀ ਕਰੀ, ਜੈਸੇ- ਜਤਨ ਸੇ ਮੈ ਰੁਠੀ ਮਨਾਈ।

**ਮਨਾਖਾ** ਪੰ. ਮਾੜੇ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਵਾਲਾ। ਸੰ. ਮੰਦਾਖ੍ਯ।

**ਮਨਾਰਿ** ਗੁ. ਮਨਾਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਮਨਾਰਿ ਪ੍ਰਿਅ ਦਇਆਰ ਸਿਉ ਰੰਗੁ ਕੀਆ।

**ਮਨਿ ਬਿਲਾਸ** ਦੇ. ਮਨ ਮੇ ਆਨੰਦ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਬਿਲਾਸ ਭਏ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਅਚਰਜ ਦੇਖਿ ਬਡਾਈ।

**ਮਨਿ ਬੈਰਾਗੁ** ਵਾ. ਮਨ ਮੋ ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਬੈਰਾਗੁ ਭਇਆ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣੈ ਕਾ ਚਾਉ।

**ਮਨਿ ਭਾਵਨੁ** ਗੁ. ਮਨ ਕੋ ਰੁਚਤੀ ਬਾਤਾਂ, ਯਥਾ- ਕਾਹੇ ਕੀਜਤੁ ਹੈ ਮਨਿ ਭਾਵਨੁ। ਦੇ. ਪਤਿ।

**ਮਨਿ ਮਾਨਿਐ** ਵਾ. ਮਨ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਰਥਾਤ ਜਿਨ ਮੋ ਮਨ ਖੁਸ ਹੋਵੇ ਵੈਸੇ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਮਾਨਿਐ ਸੁਖੁ ਹੋਇ।

**ਮਨਿ ਮੁਖਿ** ਵਾ. ਮਨ ਮੇ ਔ ਮੁਖ ਮੇ, ਯਥਾ- ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ। ਬੇਮੁਖਤਾ ਵਾਲੇ ਮਨਮੁਖ।

**ਮੰਨਿਆ** ਦੇ. ਮਨਨ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਜਿਨੀ ਸੁਣਿ ਕੈ ਮੰਨਿਆ। ਪੁਨਾ- ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ। ਮਾਨ ਲੀਆ, ਜੈਸੇ ਮੈਂ ਆਪ ਕਾ ਕਹਿਆ ਮੰਨਿਆ। ਮਾਨਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸਭਿ ਰਸ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣਿਐ ਸਾਲੋਣੇ।

**ਮਨੀ** ਫਾ. ਗਰੂਰ, ਅਹੰਕਾਰ, ਯਥਾ- ਭਰਮਿ ਬਿਆਪੀ ਅਹੰ ਮਨੀ। ਅ. ਆਬੇ ਪ੍ਰਸਤ ਅਰਥਾਤ ਬੀਰਯ।

**ਮਨੀਆ** ਗੁ. ਮਨੌਤ, ਪੂਜਾ।

**ਮਨੁ ਸੰਪਟੁ** ਦੇ. ਮਨ ਕੋ ਡੱਬਾ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਸੰਪਟੁ ਜਿਤੁ ਸਤ ਸਰਿ ਨਾਵਣੁ।

**ਮਨੁ ਸਾਧਾਰੈ** ਵਾ. ਮਨ ਸੁਧਾਰਤਾ ਹੈ।

**ਮਨੁ ਧੀਰਾ** ਵਾ. ਮਨ ਕੋ ਧੀਰਜ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਧਧੈ ਧਰਮੁ ਧਰੇ ਧਰਮਾ ਪੁਰਿ ਗੁਣਕਾਰੀ ਮਨੁ ਧੀਰਾ।

**ਮਨੁ ਪਰਦੇਸੀ** ਵਾ. ਮਨ ਬਜਵਹਾਰੋਂ ਸੇ ਉਦਾਸੀਨ, ਯਥਾ-ਮਨੁ ਪਰਦੇਸੀ ਜੇ ਥੀਐ ਸਭੁ ਦੇਸੁ ਪਰਾਇਆ।

**ਮਨੁਖ** ਦੇ. ਸਤਰੂਪਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੇ ਮਨੁ ਕੇ ਬੇਟੇ। ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ ਬਿਰਾਟ ਸ੍ਵਰੂਪੀ ਜੀਵ ਕੇ ਚਿੱਤ ਮੋ ਕਾਮ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਭਈ। ਤਬ ਬਿਨਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਖ ਨਾ ਦੇਖ ਕਰ, ਉਸ ਨੇ ਅਪਨੇ ਦੇਹ ਕੋ ਦੋ ਰੂਪ ਕੀਆ, ਏਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਤਰੂਪਾ, ਸਤ- ਸੌ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਰੂਪ- ਅਕਾਰੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸਤ ਪਦ ਅਨੰਤੋਂ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਤਰੂਪਾ ਸੈਂਕੜੇ ਰੂਪੋਂ ਵਾਲੀ। ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਨੁ, ਵਹੁ ਮਨੁ ਜਬ ਸਤਰੂਪਾ ਸੇ ਮੈਥਨ ਕਰਨੇ ਕੋ ਉਦਿਤ ਹੁਆ, ਸਤਰੂਪਾ ਨੇ ਸੀਘ੍ਰ ਘੋੜੀ ਕਾ ਰੂਪ ਧਾਰਾ। ਉਸੀ ਸਮੇ ਪੁਰਖ ਘੋੜਾ ਬਨ ਤਿਸ ਸੰਗ ਮੈਥਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ। ਜਬ ਉਸ ਨੇ ਗਊ ਕਾ ਰੂਪ ਕੀਆ, ਪੁਰਖ ਬੈਲ ਬਨ ਮੈਥਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਕਰੀ ਬਨੀ ਪੁਰਖ ਬਕਰਾ ਬਨ ਮੈਥਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ। ਐਸੇ ਹੀ ਜੇਤੀ ਪੁਰਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਮੈਥਨ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਹੈ, ਸਭ ਮਨੁ ਸਤਰੂਪਾ ਸੇ ਹੁਈ। ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਮਨੁ ਸਤਰੂਪਾ ਸੇ ਭਏ, ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਮਨੁਖ ਮਾਨਵ ਮਨੁਜ ਹੈ। ਸੰ. ਮਨੁਖਜ।

**ਮਨੁਖਜ** ਸੰ. ਮਨੁੱਖ।

**ਮਨੁਖਾਇ** ਗੁ. ਮਨੁਖੋਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਗੁਪਤੁ ਕਰਤਾ ਸੰਗਿ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਡਹਕਾਵਏ ਮਨੁਖਾਇ।

**ਮਨੂਆ** ਗੁ. ਮਨ, ਯਥਾ- ਤਨ ਮਹਿ ਮਨੂਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਾਚਾ।

**ਮੰਨੇ** ਗੁ. ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ। ਪੂਜੇ ; ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ। ਯਥਾ- ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ।

**ਮਨੇਸਹ** ਗੁ. ਮਾਨੇ ਹੈ।

**ਮੰਨੇਨਿ** ਗੁ. ਮਾਨਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੰਨੇਨਿ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰੁ।

**ਮਨੋਹਰ** ਸੰ. ਮਨ ਕੋ ਹਰਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੋ ਭਕਤੋਂ ਕਾ ਮਨ ਹਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹਰਿ, ਯਥਾ- ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਹਰਿ ਰੰਗਾ।

**ਮਨੋਜ** ਸੰ. ਕਾਮਦੇਵ।

**ਮਨੋਰਥ** ਸੰ. ਮਨ ਕੇ ਸੰਕਲਪ, ਯਥਾ- ਪੂਰਨ ਭਏ ਮਨੋਰਥ ਸਾਭ।

**ਮਪਿ** ਦੇ. ਮਿਣ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਪਿ ਮਪਿ ਕਾਟਉ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ।

**ਮਫੀਟਸਿ** ਗੁ. ਅਮੇਟ, ਨਾ ਮਿਟਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ-ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਲੰਕੁ ਮਫੀਟਸਿ ਰੀ। ਹੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋ ਕਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਕਲੰਕ ਥਾਵਹੁ ਨਾ ਮਿਟਾ।

**ਮਫੁਟੈ** ਪੰ. ਨਹੀ ਉਨ ਕੀ ਫੂਟਤੀ, ਯਥਾ- ਸੰਜਮੁ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੀਲ ਸੰਨਾਹੁ ਮਫੁਟੈ।

**ਮਮੰ** ਸੰ. ਮੇਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਸੀਲ ਮਮੰ ਸੀਲੰ ਸਰਬ ਪਾਵਨ ਮਮ ਪਾਵਨਹ। ਜੋ ਸੰਤ ਸਰਬ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਵਹੀ ਮੁਝੇ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

**ਮਮ ਸਰ** ਮਿ. ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਮ ਸਰ ਮੂਇ ਅਜਰਾਈਲ ਗਿਰਫਤਹ ਦਿਲ ਹੇਚਿ ਨ ਦਾਨੀ।

**ਮਮਤਾ** ਸੰ. ਸ੍ਵਕੀਯਤ੍ਵ, ਅਪਣੱਤ, ਯਥਾ- ਬੰਧਨ ਮੁਕਤੁ ਸੰਤਹੁ ਮੇਰੀ ਰਾਖੈ ਮਮਤਾ। ਮੇਰ, ਮੇਰਾਪਨ, ਯਥਾ- ਮਿਥਿਆ ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਮਾਇਆ। ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਚਿੱਤ ਮੇ ਮਮਤਾ ਔ ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਹੈ।

**ਮਮੇ** ਮਮਤਾ, ਜੈਸੇ- ਤਾਮਸ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਮੇ ਤਿਆਗੀ।

**ਮਯਾ** ਦੇ. ਦਯਾ।

**ਮਰਉ** ਦੇ. ਮਿਤ੍ਰ ਹੋਵਾਂ, ਯਥਾ- ਮਰਉ ਤ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ।

**ਮਰਸਨਿ** ਗੁ. ਮਰੇਗੇ, ਯਥਾ- ਵਿਣੁ ਸਚੇ ਦੂਜਾ ਸੇਵਦੇ ਹੁਇ ਮਰਸਨਿ ਬੁਟ।

**ਮਰਸੀ** ਪੰ. ਮਰੇਗਾ, ਯਥਾ- ਮਰਸੀ ਹੋਇ ਵਿਡਾਣਾ ਮਨਿ ਤਨਿ ਭੰਗੁ ਹੈ।

**ਮਰਹਟ** ਦੇ. ਮਸਾਣੋ ਸਰੀਖੇ, ਯਥਾ- ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ।

**ਮਰਕਟ** ਸੰ. ਬਾਂਦਰ ਨੇ, ਯਥਾ- ਮਰਕਟ ਮੁਸਟੀ ਅਨਾਜ ਕੀ ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ।

**ਮਰਗ** ਫਾ. ਮੌਤ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮਰਗ ਸਵਾਈ ਨੀਹਿ ਜਾਂ ਭਰਿਆ ਤਾਂ ਲਦਿਆ। ਮੌਤ ਕੀ ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੋ ਅਵਸਥਾ ਖੀਨ ਸੇ ਜੜ ਵਧਤੀ ਹੈ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੋ ਕਹਾ ਹੈ- ਜਨਨੀ ਜਾਨਤ ਸੁਤੁ ਬਡਾ ਹੋਤੁ ਹੈ ਇਤਨਾ ਕੁ ਨ ਜਾਨੈ ਜਿ ਦਿਨ ਦਿਨ ਅਵਧ ਘਟਤੁ ਹੈ।

**ਮਰਘਟ** ਦੇ. ਮਸਾਣ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਮਰਘਟ ਲਉ ਸਭੁ ਲੋਗੁ ਕੁਟੰਬੁ ਭਇਓ ਆਗੈ ਹੰਸੁ ਅਕੇਲਾ।

**ਮਰਜ** ਫਾ. ਪੀੜਾ, ਰੋਗ।

**ਮਰਜਤ** ਗੁ. ਮਲਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਰਜਤ ਮੀਚੁ ਅਨਿਕ ਬਰੀਆ।

**ਮਰਣ** ਸੰ. ਦੇਹ ਸੇ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕਾ ਬਿਯੋਗ ਹੋਨਾ, ਯਥਾ- ਮਰਣ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਸਾਰ ਨ ਜਾਨੈ।

**ਮਰਣਹਾਰੁ** ਦੇ. ਮਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਮਰਣਹਾਰੁ ਇਹੁ ਜੀਅਰਾ ਨਾਹੀ।

**ਮਰਣੁ** ਦੇ. ਦੇਹ ਸੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕਾ ਬਿਯੋਗ, ਯਥਾ- ਮਰਣੁ ਲਿਖਾਇ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਆਏ।

**ਮਰਤ** ਦੇ. ਮਨੁਖ੍ਯ ; ਭੂ ਲੋਕ। ਸੰ, ਮਰ੍ਤ।

**ਮਰਤਬਾ** ਅ. ਦਰਜਾ, ਅਹੁਦਾ, ਅਧਿਕਾਰ, ਯਥਾ- ਵਡੀ ਹੂ ਵਡਾ ਅਪਾਰੁ ਤੇਰਾ ਮਰਤਬਾ।

**ਮਰਤ੍ਯ** ਸੰ. ਭੂ ਲੋਕ ਵਾਸੀ ਮੁਨੁਖ੍ਯ।

**ਮਰੰਤੀ** ਦੇ. ਮਰਤੀ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਲਾਜ ਮਰੰਤੀ ਮਰਿ ਗਈ ਘੂਘਟੁ ਖੋਲਿ ਚਲੀ। ਲੋਕ ਲਾਜ ਮੇ ਮਰਤੀ ਹੀ ਜੀਵ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰੀ।

**ਮਰਤੁ** ਦੇ. ਮਰਨੇ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ।

**ਮਰਤੁ** ਸੰ. ਪਵਨ ਕਾ ਭਾਵ ਸ੍ਵਾਸ ਕਾ, ਯਥਾ- ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਮਰਤੁ ਸੁ ਸਨਬੰਧੁ ਕੀਜੈ। ਸੁਖਮਨਾ ਮੇ ਪ੍ਰਾਣ ਪਵਨ ਕੋ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਮੇਲ ਕਰੀਏ। ਮਰਤੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਅਵਰ ਮਰਤ ਮਾਇਆ ਮਨੁ ਤੋਲੇ।

**ਮਰੰਦ** ਗੁ. ਮਰਤੇ, ਯਥਾ- ਸਾਧਸੰਗਮਿ ਲਾਭੁ ਪਾਇਓ ਨਾਨਕ ਫਿਰਿ ਨ ਮਰੰਦ।

**ਮਰਦ ਕਾ ਚੇਲਾ** ਵਾ. ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਦਸਵੇ ਰੂਪ ਕਾ ਚੇਲਾ ਖਾਲਸਾ, ਯਥਾ- ਹੋਰੁ ਭੀ ਉਠਸੀ ਮਰਦ ਕਾ ਚੇਲਾ।

**ਮਰਦਨ** ਸੰ. ਮਲਨੇ ਯੋਗੁ ਬਟਣਾ, ਯਥਾ- ਕਪੜ ਭੋਗ ਸੁਗੰਧ ਤਨਿ ਮਰਦਨ ਮਾਲਣਾ। ਮਰਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਕਾਮਲ ਫਕੀਰੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਕਰ, ਯਥਾ- ਜਹ ਕੀ ਉਪਜੀ ਤਹ ਰਚੀ ਪੀਵਤ ਮਰਦਨ ਲਾਗ।

**ਮਰਦਾਨਾ** ਫਾ. ਸੂਰਬੀਰ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਮਰਦੁ ਮਰਦੁ ਮਰਦਾਨਾ। ਵਹੀ ਮਨੁੱਖੋ ਮੇ ਮਨੁਖ੍ਯ ਸੂਰਬੀਰ ਹੈ। ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ; ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਰਬਾਬ ਸੁਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ, ਯਥਾ- ਸਲੋਕੁ ਮਰਦਾਨਾ।

**ਮਰਦੀ** ਪੰ. ਮਰਦੋਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਪਏ ਕਬੂਲੁ ਖਸੰਮ ਨਾਲਿ ਜਾਂ ਘਾਲ ਮਰਦੀ ਘਾਲੀ।

**ਮਰਦੁ** ਅ. ਪੁਰਖ ਮਾਤ੍ਰ ; ਮੁਖ੍ਯ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਮਰਦੁ ਮਰਦੁ ਮਰਦਾਨਾ। ਵਹੀ ਮਨੁੱਖੋਂ ਮੇ ਮਨੁੱਖ ਮੁਖ੍ਯ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਵਹੀ ਕਾਮਲ ਫਕੀਰ ਹੈ।

**ਮਰਮਾਮ** ਗੁ. ਤਾਤਪਯ, ਭੇਤ, ਯਥਾ- ਸੰਕਰ ਕ੍ਰੋੜਿ ਤੇਤੀਸ ਧਿਆਇਓ ਨਹੀ ਜਾਨਿਓ ਹਰਿ ਮਰਮਾਮ।

**ਮਰਮੁ** ਸੰ. ਤਾਤਪਰਯ, ਯਥਾ- ਉਆ ਕਾ ਮਰਮੁ ਓਹੀ ਪਰੁ ਜਾਨੈ। ਜੀਵਨ ਥਾਨ, ਸਰੀਰ ਮੇ ਸੰਧੀ ਥਾਨ ਅਰਥਾਤ ਜੋੜੋਂ ਕੀ ਜਗੇ ਜਹਾਂ ਕੇ ਘਾਵ ਔ ਚੋਟ ਲਗਨੇ ਸੇ ਪੁਰਖ ਮਰ ਜਾਵੇ।

**ਮਰਾਲ** ਸੰ. ਹੰਸ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਮਰਾਲ ਕਰਹਿ ਕੰਤੂਹਲ ਤਿਨ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਿਓ ਦੁਖ ਕਾਗਰੁ।

**ਮਰਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੇ ਬਿਯੋਗ ਵਾਲੇ ਹੋ ਹੋ, ਯਥਾ- ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਾਤੇ ਜਿਨ ਰਾਮੁ ਨ ਜਾਨਿਆ। ਮਰਨੇ ਸੇ ਹੀ, ਯਥਾ- ਅਬ ਤਉ ਜਰੇ ਮਰੇ ਸਿਧਿ ਪਾਈਐ ਲੀਨੋ ਹਾਥਿ ਸੰਧਉਰਾ।

**ਮਰਿ ਵੰਞਸੀ** ਵਾ. ਮਰ ਜਾਵੇਗੀ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਨ ਸਾਲਾਹਿ ਜੋ ਮਰਿ ਵੰਞਸੀ।

**ਮਰਿਓ** ਗੁ. ਮੂਆ।

**ਮਰਿਓਦਿ** ਗੁ. ਮਰਤਾ ਹੋਂ ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ, ਯਥਾ- ਵਿਛੋੜਾ ਸੁਣੇ ਡੁਖੁ ਵਿਣੁ ਡਿਠੇ ਮਰਿਓਦਿ।

**ਮਰਿਬੋ** ਗੁ. ਮਰਨਾ, ਯਥਾ- ਮੈ ਨ ਮਰਉ ਮਰਿਬੋ ਸੰਸਾਰਾ। ਮੈ ਨਹੀ ਮਰੋਂਗਾ ਮਰਨਾ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਹੈ।

**ਮਰੀਆ** ਗੁ. ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਮਰਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋ ਆਖੀਐ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਮਰੀਆ। ਜੀਵਨ ਮੁਕ੍ਤ ਵਹੁ ਕਹੀਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਬਾਰ ਬਾਰ ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਜੀਵਨੇ ਓਰ ਸੇ ਮਰ ਗਏ ਹੈਂ। ਵਾ ਜੀਵੇ, ਜੀਵ ਭਾਵ ਸੇ ਮਰ ਕੇ ਗ੍ਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਪਨੇ ਕੋ ਅਮਰ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਸੇ ਰਹਿਤ ਭਏ ਹੈ।

**ਮਰੀਜਈ** ਗੁ. ਮਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ।

**ਮਰੀਜੈ** ਗੁ. ਮਰੀਏ, ਯਥਾ- ਕਿਉ ਨ ਮਰੀਜੈ ਜੀਅੜਾ ਨ ਦੀਜੈ ਜਾ ਸਹੁ ਭਇਆ ਵਿਡਾਣਾ। ਫਾ. ਰੋਗੀ।

**ਮਰੂਆ** ਦੇ. ਪੁਸਪ ਬਿਸੇਖ।

**ਮਰੇਹਾ** ਗੁ. ਮਰੇਗਾ।

**ਮਰੈ ਮੰਦਾ** ਵਾ. ਮੰਦ ਸੁਭਾਵ, ਯਥਾ- ਕਿਉ ਮਰੈ ਮੰਦਾ ਕਿਉ ਜੀਵੈ ਜੁਗਤਿ।

**ਮਲ** ਸੰ. ਪਾਪ ਰੂਪ ਮੈਲ, ਯਥਾ- ਜਪਿ ਜਪਿ ਜੀਵਹਿ ਸੰਤ ਜਨ ਪਾਪਾ ਮਲੁ ਧੋਵੈ। ਪੁਰੀਖ, ਬਿਸ੍ਟਾ, ਯਥਾ- ਅਲੁ ਮਲੁ ਖਾਈ ਸਿਰਿ ਛਾਈ ਪਾਈ। ਮੈਲ, ਗਰਦ, ਯਥਾ- ਮਲੁ ਜੂਈ ਭਰਿਆ ਨੀਲਾ ਕਾਲਾ ਖਿਧੋਲੜਾ। ਧਾਤੂਓਂ ਕੀ ਮੈਲ ਮੰਡੂਰਾਦਿ ; ਕਲੰਕ ; ਦੇਹ ਸੇ ਪੈਦਾ ਹੁਏ ਸ੍ਵੇਦ ਕਫ ਆਦਿ ; ਬਾਤ ਪਿਤ ਕਫ ਰਸਾਦਿਕ ਧਾਤੂਓਂ ਕੋ ਮੈਲਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਇਨ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਮਲ ਹੈ ; ਅਧਿਕ ਮਾਸ, ਮਲ ਮਾਸ, ਲੌਂਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਕਰਪੂਰ ; ਕ੍ਰਿਪਣ ; ਬਿਸ੍ਟਾ, ਯਥਾ- ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ। ਗੁ. ਮੈਲ ਕਾ, ਯਥਾ- ਮਲੈ ਨ ਲਾਛੈ ਪਾਰ ਮਲੋ ਪਰਮਲੀਓ ਬੈਠੋ ਰੀ ਆਈ। ਮੱਲ, ਯਥਾ- ਮੋਹੁ ਮਲਿ ਬਿਵਸਿ ਕੀਅਉ। ਮੋਹ ਰੂਪ ਪਹਲਵਾਨ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਵਸ ਕੀਆ ਹੈ।

**ਮੱਲ** ਸੰ. ਪਹਲਵਾਨ, ਭਲਵਾਨ।

**ਮਲ ਦਲ** ਗੁ. ਅਛੀ ਤਰਹ ਮਲ ਕੇ।

**ਮਲਊਨ** ਅ. ਧਿਕਾਰੇ ਹੁਏ ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖ, ਯਥਾ- ਸੋ ਮੁਲਾ ਮਲਊਨ ਨਿਵਾਰੈ।

**ਮਲਕ** ਅ. ਮੰਡਲੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਮੀਰ ਮਲਕ ਉਮਰੇ ਫਾਨਾਇਆ। ਡੋਗਰ ਜਾਤੀ।

**ਮਲਕਲ ਮਉਤ** ਅ. ਧਰਮਰਾਜ, ਯਥਾ- ਮਲਕਲ ਮਉਤ ਜਾਂ ਆਵਸੀ ਸਭ ਦਰਵਾਜੇ ਭੰਨਿ। ਮਲਕ- ਮਾਲਕ, ਮਉਤ- ਮਿਤ੍ਰ ਕਾ, ਅਲ ਬੀਚ ਮੇ ਦੋਨੋ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਏਕਤਾ ਬੋਧਨ ਹੇਤ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜਬ ਸਰੀਰ ਸੇ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੇ ਬਿਯੋਗ ਰੂਪ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜਮ ਦੇਵਤਾ ਆਵੇਗਾ, ਨੇਤ੍ਰ ਨਾਸਕਾਦਿ ਸਭ ਦਰਵਾਜਜੋਂ ਕੇ ਤੋੜ ਕੇ।

**ਮਲਗਾਰੇ** ਗੁ. ਚੰਦਨ ਮਲ ਗਿਰ ਕਾ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਏ ਅਤਿ ਮੀਠਾ ਮੈਲਾਗਰੁ ਮਲਗਾਰੇ।

**ਮਲਤਾ** ਸੰ. ਮਲਨਤਾ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਮੈਲਾ ਮਲਤਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ। ਯਹ ਮਲਨ ਸੰਸਾਰ ਮੈਲਪਨਾ ਹੀ ਹੈ ਭਾਵ ਮਲਨੋ ਸੇ ਮਲਨ ਹੈ।

**ਮਲਨ** ਸੰ. ਮੈਲੀ ਵਸਤੁ ; ਮੈਲ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਕਹਨ ਮਲਨ ਦਹਨ ਲਹਨ ਗੁਰ ਮਿਲੇ ਆਨ ਨਹੀ ਉਪਾਉ। ਪਾਪ ਮਲ ਦਾਹ ਹੋਵੇ ਹੈ ; ਮੈਲੇ।

**ਮਲਭਖ** ਸੰ. ਬਿਸ੍ਰਾ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਸੁਕਰਾਦਿਕ, ਯਥਾ- ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ। ਅਨੇਕ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਕੇ ਬਿਸ੍ਰਾ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਖਾਵੇ ਹੈਂ। ਮਲਭਖ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਖਾਨਾ ਸਰਬਥਾ ਨਿਖਿੱਧ ਹੈ। ਇਸੀ ਤੇ ਮਨੁ ਗ੍ਰਾਮ ਸੁਕਰ ਅਭਖ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ।

**ਮਲਵਾਣੀ** ਗੁ. ਮੈਲਾ ਪਾਣੀ, ਬਰਤਨੋਂ ਕਾ ਧੋਣ, ਯਥਾ- ਸਿਰੁ ਖੋਹਾਇ ਪੀਅਹਿ ਮਲਵਾਣੀ ਜੂਠਾ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਾਹੀ। ਜੈਨੀ ਸਾਧੂ ਸੁੱਧ ਜਲ ਮੇ ਜੀਵ ਹਿੰਸਾ ਹੋਨੇ ਕਾ ਭਯ ਕਰ ਮਲਨ ਜਲ ਪੀਤੇ ਹੈਂ। ਸੰ. ਮਲਨ ਪਾਨੀਯ।

**ਮਲਾਇਕਾਂ** ਫ਼ਾ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਗ੍ਯਾਨੀ ਦੇਵਨ ਕਾ, ਯਥਾ- ਸਿਦਕੁ ਸਬੂਰੀ ਸਾਦਿਕਾ ਸਬਰੁ ਤੋਸਾ ਮਲਾਇਕਾਂ। ਜੈਸੇ ਫਰਿਸ੍ਤੇ ਸਿਫਤ ਚੂ ਮਲਾਇਕ ਮਕਾਨ।

**ਮਲਾਹ** ਪੰ. ਖੇਵਟ, ਪਾਤਣੀ, ਕੈਵ੍ਰਤਕ।

**ਮਲਾਖਾੜਾ** ਵਾ. ਕੁਸਤੀ ਕਾ ਥਾਨ ਭਾਵ ਸੇ ਸਤਸੰਗ ਕਾ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਛਿੰਝ ਪਵਾਇ ਮਲਾਖਾੜਾ ਰਚਿਆ।

**ਮਲਾਰ** ਗੁ. ਏਕ ਰਾਗ ਹੈ ਜੋ ਬਰਖਾ ਸਮੇ ਗਾਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਮੇਘ ਰਾਗ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਨਿ ਧ ਪ ਮ ਗ ਰਿ ਸ, ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ ; ਮਲਾਹ, ਯਥਾ- ਨਾ ਬੇੜੀ ਨਾ ਤੁਲਹੜਾ ਨਾ ਤਿਸੁ ਵੰਞੁ ਮਲਾਰੁ।

**ਮਲਿੰਦ** ਸੰ. ਭ੍ਰਮਰ।

**ਮਲੀਆਗਰ** ਗੁ. ਦੱਖਣ ਮੇ ਏਕ ਮਲਯਵਾਰ ਦੇਸ ਹੈ ਤਿਸ ਮੇ ਮਲਯ ਪਰਬਤ ਹੈ, ਉਸ ਮੇ ਚੰਦਨ ਪੈਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਚੰਦਨ ਕਾ ਨਾਮ ਮਲਯਗਿਰਜ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਮਲੀਆਗਰ ਪ੍ਰਗਟ ਸੁਬਾਸੁ। ਸੰ. ਮਲਯਗਿਰਿਜ।

**ਮਲੁ ਧਾਰੀ** ਵਾ. ਮੈਲ ਕੋ ਧਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਸੁੱਧ, ਯਥਾ- ਹੋਇ ਕੁਚੀਲੁ ਰਹਾ ਮਲੁ ਧਾਰੀ ਦੁਰਮਤਿ ਮਤਿ ਵਿਕਾਰ।

**ਮਲੂਕੀ** ਅ. ਪਾਤਸਾਹੀ, ਯਥਾ- ਫਾਹੀ ਸੁਰਤਿ ਮਲੂਕੀ ਵੇਸੁ।

**ਮਲੂਕੁ** ਅ. ਪਾਤਸਾਹ, ਯਥਾ- ਖਾਨੁ ਮਲੂਕੁ ਕਹਾਵਉ ਰਾਜਾ।

**ਮਲੇਛ** ਸੰ. ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ। ਬੋਧਾਯਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਿਹਤ ਆਚਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗੋ ਮਾਂਸ ਖਾਵੇਂ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਮਲੇਛ ਹੈ। ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਪਾਠ ਐਸੇ ਹੈ- ਗੋ ਮਾਂਸ ਖਾਦ ਕੋ ਯਸ੍ਤੁ ਬਿਰੁੱਧੰ ਬਹੁ ਭਾਖਤੇ ਸਰਬਾਚਾਰ ਬਿਹੀਨ ਸ੍ਯ ਮ੍ਲੇਛ ਇਤਯਭਿਧੀਯਤੇ ; ਅਪਸਬ੍ਦ ਜੈਸੇ ਮ੍ਲੇਛੋਵੈਨਾਮ ਯਦਪ ਸਬ੍ਦ: ਇਤਿਸ੍ਰੁਤਿ: ਵੈ। ਨਿਸ੍ਚੈ ਕਰ ਜੋ ਅਸੁਧ ਸਬ੍ਦ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਮਲੇਛ ਹੈ, ਯਹ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਯਗ੍ਯਾਦਿ ਸਥਾਨੋ ਮੇ ਵਹੁ ਸਬਦ ਨਹੀ ਬੋਲਨੇ।

**ਮਵਲਸਰਾ** ਗੁ. ਕੀਰਤੀ ਮਾਨੋ ਮੌਲਸਿਰੀ ਕੇ ਫੂਲ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕੀਰਤਿ ਰਵਿ ਕਿਰਣਿ ਪ੍ਰਗਟਿ ਸੰਸਾਰਹ ਸਾਖ ਤਰੋਵਰ ਮਵਲਸਰਾ।

**ਮੜਵੜੀ** ਵਾ. ਮਹਾ ਦੁਰਗੰਧ ਰੂਪ ਸਰੀਰ ਮਠ ਮੇ ਧਸੀ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਮਹਲ ਕੁਚਜੀ ਮੜਵੜੀ ਕਾਲੀ ਮਨਹੁ ਕਸੁਧ। ਪੰਜਾਬ ਮੇ ਮੜ ਪਦ ਮੜੇਹਾਣ ਅਰਥਾਤ ਦੁਰਗੰਧ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਮੜਵੜੀ ਮਹਾ ਮੁਰਦੇ ਸਮਾਨ ਦੁਰਗੰਧ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਮੇ ਧਸੀ ਹੁਈ।

**ਮੜਿਆ** ਗੁ. ਮਰੇ ਪਤੀਓ ਕੀ ਦੇਹੋਂ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਸਤੀਆ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜੋ ਮੜਿਆ ਲਗਿ ਜਲੰਨ੍ਹਿ। ਲੋਹੇ ਪੈ ਚਮੜਾ ਲਗਾ ਕਰ ਸੀਤਾ ਜਿਸ ਕਾ ਅਭਾਵ ਅਨਮੜਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਣਮੜਿਆ ਮੰਦਲੁ ਬਾਜੈ। ਲਕੜੀਆ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯਨ ਕੋ, ਯਥਾ-ਲਖ ਮੜਿਆ ਕਰਿ ਏਕਠੇ ਏਕ ਰਤੀ ਲੇ ਭਾਹਿ।

**ਮੜੀ** ਦੇ. ਮੁਰਦੇ ਕੇ ਦਾਹ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਮੇ ਬਨਾਯਾ ਕੱਚਾ ਪੱਕਾ ਥਾਨ ; ਭੇਖ ਧਾਰੀਓ ਕੇ ਮਠ, ਯਥਾ- ਜਗੁ ਪਰਬੋਧਹਿ ਮੜੀ ਬਧਾਵਹਿ।

**ਮੜਾ** ਪੰ. ਮਰਿਓ ਕੇ ਦਾਹ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਜਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਦੇਹਰੇ ਅਰ ਸਮਾਧਿ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਿਰਜੀਉ ਪੂਜਹਿ ਮੜਾ ਸਰੇਵਹਿ ਸਭ ਬਿਰਥੀ ਘਾਲ ਗਵਾਵੈ। ਮੈਲੇ ਸਰੀਰ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਦੁਰਗੰਧ ਮੜੈ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ ਰਾਮ।

**ਮੜੋਲੀ** ਗੁ. ਦੇਹ ਰੂਪ ਮੜਾ, ਯਥਾ- ਉਸਾਰਿ ਮੜੋਲੀ ਰਾਖੈ ਦੁਆਰਾ ਭੀਤਰਿ ਬੈਠੀ ਸਾ ਧਨਾ। ਸੰ. ਮਠੀ।

**ਮਾ** ਸੰ. ਬਾਰਣ, ਨਿਖੇਧ, ਜੈਸੇ- ਮਾ ਕਰਨੋ ਵਹੁ ਕਾਮ ਜੋ ਉਤਮ ਜਨ ਵਰਜੇ ਹੈ। ੨. ਲਖਮੀ, ਜੈਸੇ ਮਾਧਵ। ਲਖਮੀ ਕਾ ਪਤਿ। ੩. ਮਾਪ ਤੋਲ ੪. ਗ੍ਯਾਨ ੫. ਦੇ. ਮਾਤਾ, ਯਥਾ- ਮਾ ਕੀ ਰਕਤੁ ਪਿਤਾ ਬਿਦੁ ਧਾਰਾ। ੬. ਪੰ. ਮੇਰਾ, ਯਥਾ- ਸੇ ਅਖੜੀਆ ਬਿਅੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੋ ਮਾ ਪਿਰੀ।

**ਮਾ ਕਉ** ਦੇ. ਮਾਰਵਾੜੀ। ਮੇਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸਹਸੈ ਜੀਅਰਾ ਪਰਿ ਰਹਿਓ ਮਾ ਕਉ ਅਵਰੁ ਨ ਢੰਗੁ।

**ਮਾ ਲਾਲੀ** ਵਾ. ਕਾਹੂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਸੁਨ ਅਪਨੀ ਕੁਲ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਕਹਾ- ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਆਪ ਕੀ ਪਿਆਰੀ ਸੇਵਕ ਥੀ, ਪਿਤਾ ਭੀ ਵੈਸਾ ਹੀ ਥਾ, ਉਨਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਆਪ ਕਾ ਦਾਸ ਮੈ ਹੂੰ, ਯਥਾ- ਮਾ ਲਾਲੀ ਪਿਉ ਲਾਲਾ ਮੇਰਾ ਹਉ ਲਾਲੇ ਕਾ ਜਾਇਆ।

**ਮਾਊ** ਦੇ. ਮਾਤਾ, ਯਥਾ- ਮਾਊ ਪੀਊ ਕਿਰਤੁ ਗਵਾਇਨਿ ਟਬਰ ਰੋਵਨਿ ਧਾਹੀ।

**ਮਾਇ** ਦੇ. ਮਾਤਾ, ਜੈਸੇ- ਤੇਰੀ ਮਾਇ ਕੁੱਚਜੀ ਆਹੀ। ਤੇਰਾ ਗੁਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ੍ਰੀ ਨਹੀ। ੨. ਹੇ ਸਖੀਏ, ਯਥਾ- ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ਮਾਇ। ਮਾਇਆ ਪਦ ਕੇ ਪੀਛੇ ਲਿਖੇ ਸਭੀ ਅਰਥ।

**ਮਾਇਆ** ਪੰ. ਮਾਂਈ ਤੁਲਜ ਮਾਇਆ ਸੇ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ। ਪੰਜਾਬ ਮੇ ਫਰਾਂਹ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਲਾਖ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਂਈ ਹੈ। ੨. ਰੰਗ ਦੇਨੇ ਯੋਗ ਕਪੜੇ ਕੇ ਪਾਹ ਮੇ ਕਾਮ ਆਤੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਅੰਤਹਿਕਰਣ ਮਾਂਈ ਤੁਲ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੇਂ ਪਾਹਿਆ ਹੂਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੇ ਲੋਭ ਮੇਂ ਜੀਵੋਂ ਨੇ ਰੰਗ ਲਾਲ ਕਰਾਇ ਲੀਆ ਹੈ। ੩. ਸੁਵਰਨਾਦਿਕ ਧਾਤੂਆਂ ; ਹੀਰੇ ਆਦਿ ਰਤਨ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਕਾਰਨਿ ਧਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਲੋਗ ਅਜਾਨ। ੪. ਮਾਤਾ, ਯਥਾ- ਕੁਲੁ ਉਧਾਰਹਿ ਆਪਣਾ ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਇ। ੫. ਦਯਾ। ੬. ਸੰ. ਕਪਟ, ਛਲ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਮਾਯਾ ਬਿਸ੍ਰੀਰਨਹ। ਹੇ ਅਹੰਕਾਰ ! ਤੂੰ ਅਹੰਕਾਰੀਓ ਕੇ ਚਿਤ ਮੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਛਲ ਫੈਲਾਵਤਾ ਹੈ। ਛਲੋ ਤੇ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਐਸੋ ਰੇ ਭਗਤੁ ਜੁ ਮਾਇਆ ਤੇ ਰਹਤੁ ਇਕੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਮੇਰੈ ਰਿਦੈ ਸਿੰਚਾ। ੭. ਧਨ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਯਥਾ- ਜੈ ਕਾਰਣਿ ਬੇਦ ਬ੍ਰਹਮੈ ਉਚਰੇ ਸੰਕਰਿ ਛੋਡੀ ਮਾਇਆ। ੮. ਮਿਥ੍ਯਾ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਹੇਤੁ ਅਗ੍ਯਾਨ ਬਿਸੇਖ ਅਰਥਾਤ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਵਿਦਯਾ ੯. ਦੰਭ ੧੦. ਲਖਮੀ ੧੧. ਬੁਧ ਅਵਤਾਰ ਕੀ ਮਾਤਾ ੧੨. ਵੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੇਂ ਅਘਟਨਾ ਘਟਨ ਪਟੀਯਸੀ ਅਰਥਾਤ ਨਾ ਬਨਤੀ ਭਾਨ ਹੋਤੀ ਵਸਤੂਓ ਕੋ ਬਨਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਚਤੁਰ ਮਾਯਾ, ਜੈਸੇ ਇੰਦ੍ਰਜਾਲ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਔਖਧੀ ਆਦਿਕ, ਠੀਕਰੀ ਆਦਕੋ ਮੇਂ ਨਾ ਬਨਤੇ ਭਾਂਨ ਹੋਤੇ ਰੁੱਪਏ ਆਦਿਕੋ ਕੋ ਬਨਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਾਯਾ ਕੀ ਦਸਾ ਹੈ। ਵਹੁ ਭੀ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਸਰਬਥਾ ਨਾ ਬਨਤੀ ਭਾਨ ਹੋਤੀ, ਸਮੈਲ ਸਕਾਰ ਰਚਨਾ ਕੋ ਬਨਾ ਦੇਤੀ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਨਾਮ ਮਾਯਾ ਹੈ। ਨਿਖਲ ਜਗਤ ਕੀ ਕਾਰਣਤਾ ਮਾਇਆ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਮਾਈ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਪਰਸੂਤਿ ਜਮਾਇਆ। ਇਸ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਮੇ ਸਪਸ੍ਟ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਇਸੀ ਮਾਯਾ ਮੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਈਸ੍ਵਰ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਯਹੀ ਈਸਪਨੇ ਕੀ ਉਪਾਧੀ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਜਾਲ। ਫਾ. ਅਸਲ, ਯਥਾਰਥ। ੧੩. ਪੂੰਜੀ ੧੪. ਮਾਦਾ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਵਸਤੂਓ ਕਾ ਮੂਲ।

**ਮਾਈ** ਗੁ. ਹੇ ਗੁਰੋ, ਯਥਾ- ਮਾਈ ਮੈ ਕਿਹਿ ਬਿਧਿ ਲਖਉ ਗੁਸਾਈ। ੨. ਮਾਇਆ ਵਾਲੇ ਈਸ੍ਵਰ ਨੇ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਮਾਈ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਪਰਸੂਤਿ ਜਮਾਇਆ। ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਤਿ ਈਸ੍ਵਰ ਨੇ ਮਾਇਆ ਸੇ ਮਹਦਾਦਿ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਜਗਤ ਰਚਿਆ। ਸੰ. ਮਾਈ।

**ਮਾਈ ਭੋਗੁ ਕਰੇਇ** ਵਾ. ਮਾਯਾ ਕੋ ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਖਾਇ ਲੇਵੇ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਰਵੰਤਾ ਜਾਣੀਐ ਇਕ ਮਾਈ ਭੋਗੁ ਕਰੇਇ। ਭੋਗ ਪਦ ਕੇ ਪਾਲਨ ਔ ਖਾਨਾ ਦੋ ਅਰਥ ਹੈ ਈਹਾਂ ਖਾਨੇ ਅਰਥ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ।

**ਮਾਏ** ਗੁ. ਹੇ ਗੁਰੋ, ਹੇ ਮਾਤਾ।

**ਮਾਸਹੁ** ਗੁ. ਮਾਸ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮੇ ਮਾਸਹੁ ਜੰਮੇ ਹਮ ਮਾਸੈ ਕੇ ਭਾਂਡੇ।

**ਮਾਸੁ** ਦੇ. ਮਾਂਸ, ਗੋਸਤ, ਯਥਾ- ਵਡਾ ਹੋਆ ਵੀਆਹਿਆ ਘਰਿ ਲੈ ਆਇਆ ਮਾਸੁ। ਨਾਰੀ ਕੀ ਦੇਹ ਰੂਪ। ਪੁਨਾ- ਮੰਮਾ ਮਾਸੁ ਗਿਰਾਸੁ। ਮਾਸ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮੇ ਮਾਸਹੁ ਜੰਮੇ। ਮਹੀਨਿਓ ਮੇ, ਯਥਾ- ਦਸੀ ਮਾਸੀ ਹੁਕਮਿ ਬਾਲਕ ਜਨਮੁ ਲੀਆ। ਆਠ ਰੱਤੀ ਵਜਨੁ, ਯਥਾ- ਖਿਨੁ ਤੋਲਾ ਖਿਨੁ ਮਾਸਾ।

**ਮਾਸੁ ਗਿਰਾਸੁ** ਵਾ. ਮਾਸ ਕੀ ਬੁਰਕੀ, ਯਥਾ- ਮੰਮਾ ਮਾਸੁ ਗਿਰਾਸੁ।

**ਮਾਹ** ਫਾ. ਮਹੀਨਾ, ਯਥਾ- ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤ ਭਲੇ। ੨. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ੩. ਦੇ. ਬੀਚ।

**ਮਾਹਰੁ** ਫਾ. ਕਾਮ ਮੇ ਉਸਤਾਦ, ਕਾਮ ਕੋ ਅਛੀ ਤਰਹ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਹਉ ਹੋਆ ਮਾਹਰੁ ਪਿੰਡ ਦਾ। ੨. ਕੋਈ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਚੌਧਰੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਮਹਰ ਸੇ ਮਾਹਰ ਬਨਾ ਬਤਾਵੇ ਹੈ ੩. ਪੰ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਜਾਂ ਪਿਰੁ ਬਾਹਰਿ ਤਾਂ ਧਨ ਮਾਹਰਿ।

**ਮਾਹਰੋ** ਫਾ. ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਮਾਹਰੋ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਦਿਖਾਇ। ਸਚਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਭ ਵਸਤੂਓ ਕੌ ਖੂਬ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

**ਮਾਹਾ** ਗੁ. ਮਹੀਨਿਓ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਾਹਾ ਮਾਹ ਮੁਮਾਰਖੀ ਚੜਿਆ ਸਦਾ ਬਸੰਤੁ। ਮਹੀਨਿਓ ਮੇ ਮਹੀਨਾ ਸਮ੍ਰਿਧੀ ਵਾਲਾ ਹੈ।

**ਮਾਹਾ ਮਾਹ** ਵਾ. ਮਹੀਨਿਆ ਬੀਚ ਮਹੀਨਾ, ਯਥਾ- ਮਾਹਾ ਮਾਹ ਮੁਮਾਰਖੀ ਚੜਿਆ ਸਦਾ ਬਸੰਤੁ।

**ਮਾਹੀ** ਫਾ. ਮੱਛੀ, ਜੈਸੇ- ਮਾਹੀ ਫਾਥੀ ਜਾਲੀ। ਦੇ. ਬੀਚ, ਜੈਸੇ- ਕੂਏ ਦੇ ਪੜਛਾਵੇ ਵਾਗੂੰ ਘੂਮ ਰਹਿਓ ਮਨ ਮਾਹੀ।

**ਮਾਹੀਤਿ** ਅ. ਹਕੀਕਤ ਭਾਵ ਸਚੀ ਪਹਚਾਨ ਕੋ ਗੁਰੋਂ ਸੇ ਲੇ, ਯਥਾ- ਮੰਗਲਵਾਰੇ ਲੇ ਮਾਹੀਤਿ। ਪੰਚ ਚੋਰ ਕੀ ਜਾਣੈ ਰੀਤਿ।

**ਮਾਹੋ** ਗੁ. ਮਾਹ ਸਦ੍ਰਿਸ ਅਰਥਾਤ ਚੰਦ੍ਰ ਤੁਲਜ ਮੁਖ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਗਈ ਬ੍ਰੁਨਾਵਨ ਮਾਹੋ।

**ਮਾਕੁਰੀ** ਗੁ. ਮਕੜੀ, ਊਰਣਨਾਭੀ, ਯਥਾ- ਇਨ ਬਿਧਿ ਡੂਬੀ ਮਾਕੁਰੀ ਭਾਈ ਊਂਡੀ ਸਿਰ ਕੈ ਭਾਰੀ।

**ਮਾਖਣ** ਦੇ. ਨੈਨੂ, ਨਵਨੀਤ, ਯਥਾ- ਪੋਖਰੁ ਨੀਰੁ ਵਿਰੋਲੀਐ ਮਾਖਨੁ ਨਹੀ ਰੀਸੈ।

**ਮਾਖਨੁ** ਦੇ. ਮਖਣ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਾਖਨੁ ਪਾਛੈ ਦੂਧੁ। ਪੁਨਾ- ਸੰਤਹੁ ਮਾਖਨੁ ਖਾਇਆ ਛਾਛਿ ਪੀਐ ਸੰਸਾਰੁ।

**ਮਾਖਿਉ** ਪੰ. ਸਹਿਤ, ਮਧੁ, ਯਥਾ- ਮਾਖਿਉ ਮਾਂਝਾ ਦੁਧੁ।

**ਮਾਖੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਖੀ। ਗੁ. ਮਾਇਆ, ਯਥਾ- ਮਾਖੀ ਰਾਮ ਕੀ ਤੂ ਮਾਖੀ।

**ਮਾਂਗਉ** ਦੇ. ਮੰਗਤਾ ਹੋ ਵਾ ਹੇ ਜਨੋ ! ਮਾਗੋ, ਯਥਾ- ਮਾਂਗਉ ਰਾਮ ਤੇ ਸਭਿ ਥੋਕ। ਮਾਂਗਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਮਾਂਗੈ ਦੰਮਾ ਦੰਮ। ਮਾਗਤੇ ਹੈ ਸ੍ਵਾਸੋ ਸ੍ਵਾਸ।

**ਮਾਂਗਹਿ** ਦੇ. ਮਾਂਗਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਗਹਿ ਨਾਮੁ ਪਾਇ ਇਹ ਭਿਖਿਆ।

**ਮਾਂਗਤ** ਦੇ. ਜਾਚਤੇ, ਯਥਾ- ਸੁਖੁ ਮਾਂਗਤ ਦੁਖੁ ਆਗੈ ਆਵੈ। ਸੁਖ ਕੋ ਚਾਹਤੇ ਹੈ ਤਬ ਆਗ ਜਲਾਨੇ ਸਮੇ ਧੁਏ ਵਤ ਦੁਖ ਉਸ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਮੇ ਪਹਲੇ ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ ਹੋਵੇ ਹੈ।

**ਮਾਗਨੁ** ਦੇ. ਮੰਗਨਾ, ਯਾਚਨਾ ਕਰਨੀ, ਯਥਾ- ਸੇਵਾ ਥੋਰੀ ਮਾਗਨੁ ਬਹੁਤਾ।

**ਮਾਗਰ** ਗੁ. ਮਕਰਮੱਛ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਮੋ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਗੰਗਾ ਜੀ ਕਾ ਬਾਹਨ ਹੈ।

**ਮਾਗਰਮਛੁ** ਦੇ. ਮਕਰਮੱਛ, ਯਥਾ- ਮਾਗਰਮਛੁ ਫਹਾਈਐ ਕੁੰਡੀ ਜਾਲੁ ਵਤਾਇ। ਯਹ ਜੀਵ ਗੰਗਾ ਕਾ ਬਾਹਨ ਹੈ।

**ਮਾਂਗਿਆ** ਗੁ. ਯਾਚਿਆ, ਯਥਾ- ਸੋ ਸੁਖੁ ਹਮਹੁ ਨ ਮਾਂਗਿਆ ਭਾਵੈ।

**ਮਾਘਿ** ਸੰ. ਮਘਾ ਨਛਤ੍ਰ ਸੰਯੁਕ੍ਤ ਪੁੰਨਿਆ ਵਾਲਾ ਮਹੀਨਾ, ਯਥਾ- ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ।

**ਮਾਘੀ** ਸੰ. ਮਾਘ ਕੀ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤੀ, ਮਾਘ ਕੀ ਪੁੰਨਿਆ।

**ਮਾਚਿ** ਗੁ. ਆਨੰਦ ਹੋ, ਯਥਾ- ਜਾ ਸਿਉ ਰਾਚਿ ਮਾਚਿ ਤੁਮ੍ ਲਾਗੇ ਓਹ ਮੋਹਨੀ ਮੋਹਾਵਤ ਹੇ।

**ਮਾਛੰਦੋ** ਦੇ. ਗੋਰਖ ਕਾ ਗੁਰੁ ਮਛੰਦਰ। ਸੰ. ਮਛੇਂਦ੍ਰ।

**ਮਾਛੀ** ਦੇ. ਮੱਛੀਆਂ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਮਾਛੀ ਮਛੁਲੀ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਜਾਲੁ।

**ਮਾਂਜਸਿ** ਦੇ. ਮਾਂਜਤਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜਲ ਸੇ ਧੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਾਂਇਆ ਮਾਂਜਸਿ ਕਉਨ ਗੁਨਾਂ।

**ਮਾਂਜਾਰ** ਦੇ. ਬਿੱਲਾ, ਯਥਾ- ਮਾਂਜਾਰ ਗਾਡਰ ਅਰੁ ਲੂਬਰਾ। ਸੰ. ਮਾਰਜਾਰ।

**ਮਾਂਜਿ** ਦੇ. ਭਸਮ ਮੱਟੀ ਸੇ ਸੁੱਧ ਕਰ, ਯਥਾ- ਬਾਸਨ ਮਾਂਜਿ ਚਰਾਵਹਿ ਊਪਰਿ ਕਾਠੀ ਧੋਇ ਜਲਾਵਹਿ। ਪੁਨਾ- ਮਨੁ ਮਾਂਜੈ ਸਚੁ ਸੋਈ।

**ਮਾਝ** ਦੇ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਆਸ ਪਾਸ ਘਨ ਤੁਰਸੀ ਕਾ ਬਿਰਵਾ ਮਾਝ ਬਨਾ ਰਸਿ ਗਾਊਂ ਰੇ। ੨. ਮਾਝ ਰਾਗ।

**ਮਾਝਾ** ਪੰ. ਭੈਸ ਕਾ ਦੂਧ, ਯਥਾ- ਮਾਖਿਉ ਮਾਂਝਾ ਦੁਧੁ। ੨. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਨਕ ਮਾਝਾ। ਪੁਨਾ- ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਮਾਝਾ। ੩. ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ ੪. ਡੋਰ ਪੈ ਕੱਚ ਕੀ ਲਾਗ।

**ਮਾਝਿਲੀ** ਦੇ. ਬੀਚ ਹੀ, ਯਥਾ- ਗੁਰੁ ਜੁ ਨ ਚੇਤਹਿ ਆਪਨੋ ਅਧ ਮਾਝਿਲੀ ਜਹਿਗੇ ਲੁਟਿ।

**ਮਾਝੈ** ਦੇ. ਮਾ. ਮੁਝ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਝੈ ਦੀਜੈ ਦੇਵਾ ਦੇਵ।

**ਮਾਞੀ** ਪੰ. ਪੁਤ੍ਰੀ ਵਾਲੇ ਕੀ ਤਰਫ ਕੇ ਕੁਟੰਬੀ ਔ ਸਾਕ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਜਾਞੀ ਆਪੇ ਮਾਞੀ ਆਪਿ ਸੁਆਮੀ ਆਪਿ ਦੇਵਾ।

**ਮਾਟ** ਗੁ. ਮਾਟੀ ਕੇ ਪਾਤ੍ਰ ਰੂਪ ਭਗ ਮੋ, ਯਥਾ- ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਮਿਟੇ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਬਹੁਰਿ ਨ ਜੋਨੀ ਮਾਟ। ਪੰ. ਸਿਤਾਬੀ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਫੋਰਿ ਭਰਮੁ ਭਉ ਭਾਗਾ ਲਜ ਭਾਨੀ ਮਟੁਕੀ ਮਾਟ। ਲੋਕ ਲਾਜ ਰੂਪੀ ਮਟਕੀ ਸਿਤਾਬੀ ਫੋੜੀ ਹੈ।

**ਮਾਟੀ** ਦੇ. ਮ੍ਰਿਤਕਾ (ਮਿੱਟੀ), ਯਥਾ- ਮਾਟੀ ਏਕ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਸਾਜੀ ਸਾਜਨਹਾਰੈ। ਪੁਨਾ- ਨਾ ਕਛੁ ਪੋਚ ਮਾਟੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ।

**ਮਾਟੀ ਅੰਧੀ** ਗੁ. ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਮਾਟੀ ਅੰਧੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਈ।

**ਮਾਟੀ ਤੇ** ਗੁ. ਤੁਛ ਸੇ ਬਡਾ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਕੀਤਾ ਮਾਟੀ ਤੇ ਰਤਨੁ।

**ਮਾਟੁਕੇ** ਪੰ. ਮਟਕਨੇ ਅਰਥਾਤ ਖੋਲ ਕੇ ਮੀਟਨੇ ਔ ਮੀਟ ਕੇ ਉਘਾੜਨੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਆਖੀ ਕੇਰੇ ਮਾਟੁਕੇ ਪਲੁ ਪਲੁ ਗਈ ਬਿਹਾਇ।

**ਮਾਟੁਲੀ** ਗੁ. ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਮਟਕੀ, ਯਥਾ- ਪਵਨਿ ਅਫਾਰ ਤੋਰ ਚਾਮਰੋ ਅਤਿ ਜਜਰੀ ਤੇਰੀ ਰੇ ਮਾਟੁਲੀ।

**ਮਾਠਾ** ਪੰ. ਢੰਗ, ਰੀਤਿ, ਯਥਾ- ਬੇਦੁ ਪੁਕਾਰੈ ਮੁਖ ਤੇ ਪੰਡਤ ਕਾਮਾਮਨ ਕਾ ਮਾਠਾ। ਕਮਾਵਨ ਕਾ ਢੰਗ ਹੈ। ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ- ਕਾਮਾ ਮਨ ਕਾ ਮਾਠਾ। ਉਨ ਕੇ ਮਨ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਮੱਠੇ ਆਲਸੀ ਬੈਲ ਤੁਲਜ ਹੈ।

**ਮਾਠਿ** ਗੁ. ਘੋਟ ਸਵਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਾਠਿ ਗੁੰਦਾਈਂ ਪਟੀਆ ਭਰੀਐ ਮਾਗ ਸੰਧੂਰੇ।

**ਮਾਂਡੀਅਲੇ** ਗੁ. ਲਗ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਕਨਿਕ ਕਲਾ ਚਿਤੁ ਮਾਂਡੀਅਲੇ।

**ਮਾਡੀਐ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਬਨਾਈਏ, ਯਥਾ- ਸਾਚੁ ਧੜੀ ਧਨ ਮਾਡੀਐ ਕਾਪੜੁ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀਗਾਰੁ।

**ਮਾਂਡੈ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਲਗਾਵਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਉਦਕ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਬਗੁ ਧਿਆਨੁ ਮਾਡੈ। ੧. ਪਤ੍ਰੇ ਪੈ ਲਿਖੇ, ਜੈਸੇ- ਵਹੀ ਮੋ ਅਖਰ ਮਾਂਡੇ ੨. ਆਟਾ ਗੁੰਨੇ, ਜੈਸੇ- ਚੂੰਨ ਮਾਂਡੇ ੩. ਬਨਾਵੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹੀਰਾ ਜਨ ਜਉਹਰੀ ਲੇ ਕੈ ਮਾਂਡੈ ਹਾਟ।

**ਮਾਣਸ** ਦੇ. ਮਾਨੁੱਖ ਕਾ ਮਾਂਸ, ਯਥਾ- ਮਾਸੁ ਛੋਡਿ ਬੈਸਿ ਨਕੁ ਪਕੜਹਿ ਰਾਤੀ ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ। ਰਾਤ੍ਰਿ ਕੋ ਮੈਥਨ ਸਮੇ ਮੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਮੁਖ ਚੁੰਬਨ ਕਰਤੇ ਮਾਸ ਖਾਤੇ ਹੋ।

**ਮਾਣਕ** ਦੇ. ਲਾਲ ਰੰਗ ਕਾ ਰਤਨ, ਜਿਸ ਕੇ ਉਜਾਲੇ ਮੇ ਪੁਸ੍ਤਕ ਪੜੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਤੋਲੇ ਸੇ ਕਮ ਵਜਨ ਕਾ ਮਾਣਕ ਪੂਰਾ ਉਜਾਲਾ ਨਹੀ ਦੇ ਸਕਤਾ, ਤੋਲੇ ਸੇ ਅਧਿਕ ਵਜਨ ਮਿਲਨਾ ਮੁਸਕਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਪਾਠੋ ਮੇਂ ਲਾਲ ਪਦ, ਅਪਨੇ ਉਜਾਲੇ ਸੇ ਮਨ ਕੋ ਸੁੱਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਉੱਤਮ ਗੁਣੋ ਪਰ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭ ਉਨ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਸੰਨਿ।

**ਮਾਣਾ** ਗੁ. ਮਨ।

**ਮਾਣਿ** ਪੰ. ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੇ, ਯਥਾ- ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ। ਸੁਖ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੈ। ੨. ਰੱਛਾ ਯੋਗ ਆਸਰਾ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬਹੁ ਮਾਣੁ ਕਰਤੇ। ੩. ਆਦਰ, ਯਥਾ- ਮਾਣੁ ਨਿਮਾਣੇ ਤੂੰ ਧਣੀ ਤੇਰਾ ਭਰਵਾਸਾ। ੪. ਅਹੰਕਾਰ, ਯਥਾ- ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਮੈ ਮਾਣੁ ਕੀਆ ਹੈ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਕੇਹਾ ਮੇਰਾ ਮਾਣੋ।

**ਮਾਣਿਓ** ਪੰ. ਅਨੁਭਵ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਸਤਜੁਗਿ ਤੈ ਮਾਣਿਓ ਛਲਿਓ ਬਲਿ ਬਾਵਨ ਭਾਇਓ।

**ਮਾਣਿਆ** ਪੰ. ਜਾਨਿਆ, ਅਨੁਭਵ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਿਆ। ਜਿਨਾ ਪੁਰਖੋ ਨੇ ਹਰਿ ਕੇ ਆਨੰਦ ਕੋ ਮਾਲੂਮ ਕੀਆ ਹੈ।

**ਮਾਣੂ** ਦੇ. ਪਰਬਤੀ। ਮਨੁਖ, ਯਥਾ- ਮਾਣੂ ਘਲੈ ਉਠੀ ਚਲੈ। ਸਾਦੁ ਨਾਹੀ ਇਵੇਹੀ ਗਲੈ।

**ਮਾਣੂਆ** ਦੇ. ਪਹਾੜੀ। ਮਨੁਖਾਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮਾਣੂਆ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਪੈਨੈ ਖਾਇ।

**ਮਾਣੋ** ਗੁ. ਆਦਰੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਾਣੋ ਪ੍ਰਭ ਮਾਣੋ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਮਾਣੋ। ਆਦਰੋ ਮੇਂ ਆਦਰ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਆਦਰ ਕਰਨਾ।

**ਮਾਤ** ਦੇ. ਮਾਤਾ, ਯਥਾ- ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਹਿਤੁ ਲਾਗੋ ਸਭ ਫਨ ਕਾ। ੨. ਗੁ. ਮਾਯਾ, ਯਥਾ- ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਸੰਪੈ ਸੁਖ ਭੁੋਗਵੈ ਸੰਗਿ ਨ ਨਿਬਹਤ ਮਾਤ। ਸਾਥ ਨਹੀ ਨਿਬਤੀ ਮਾਯਾ।

**ਮਾਤ੍ਰੂੰ** ਸੰ. ਸੰਪੂਰਣ, ਜੈਸੇ- ਬਿਸ੍ਰ ਮਾਤ੍ਰ ; ਅਵਧਾਰਣ, ਜੈਸੇ- ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਸੁਖ ਅਵਨਿ ਕੇ।

**ਮਾਤਰ** ਸੰ. ਹੇ ਮਾਤਾ।

**ਮਾਤ੍ਰਾ** ਸੰ. ਅਲਪ ; ਪਰਿਮਾਣ ; ਕਾਨ ਕਾ ਗਹਣਾ ; ਬਿੱਤ ; ਅਖਰੋ ਕੇ ਅਵਯਵ, ਲਗਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਅਖਰ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾਲ ਜਿਸ ਕੀ ਏਕ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ; ਨੇਤ੍ਰਾਦਿ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ; ਗੁਰੁਮਤ ਸੰਕੇਤ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤੋ ਕੇ ਧਾਰਨ ਯੋਗਜ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਮਾਤ੍ਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

**ਮਾਤਾ** ਸੰ. ਜਨਨੀ, ਯਥਾ- ਮਾਤਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਹੁਤੁ ਬਿਗਾਸੁ। ੨. ਦੇ. ਮਸਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਰਾਮ ਰਸਾਇਣਿ ਮਾਤਾ। ਪੁਨਾ- ਮਾਤਾ ਭੈਸਾ ਅੰਮੁਹਾ ਜਾਇ। ਪੁਨਾ- ਸੰਨਿਆਸੀ ਮਾਤੇ ਅਹੰਮੇਵ। ਤਜਾਗੀ ਮਸਤ ਭਏ ਹੈ ਤਜਾਗ ਕੇ ਅਹੰਕਾਰ ਮੋਂ।

**ਮਾਥੈ** ਦੇ. ਮਸਤਕ ਮੋ, ਯਥਾ- ਮੇਰੈ ਮਾਥੈ ਲਾਗੀ ਲੇ ਧੂਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਚਰਨਨ ਕੀ। ੨. ਮਥ॰ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਮਮਤਾ ਜਾਲੁ ਕਾਲੁ ਨਹੀ ਮਾਥੈ।

**ਮਾਦ** ਗੁ. ਮਾਯਾ ਕਾ ਮਦ, ਯਥਾ- ਸਿਮਰਤ ਏਕੁ ਅਚੁਤ ਅਬਿਨਾਸੀ ਬਿਨਸੇ ਮਾਇਆ ਮਾਦ।

**ਮਾਦਰ** ਫਾ. ਮਾਤਾ।

**ਮਾਂਦਲੁ** ਗੁ. ਢੋਲ, ਜੋੜੀ, ਮ੍ਰਿਦੰਗਾਦਿ ਵਾਜੇ, ਯਥਾ- ਮਾਂਦਲੁ ਬੇਦਿ ਸਿ ਬਾਜਣੋ ਘਣੋ ਧੜੀਐ ਜੋਇ। ਚਾਰੋ ਵੇਦ ਢੋਲ ਜੋੜੀ ਵਤ ਅਵਾਜ ਦੇਤੇ ਹੈ, ਜਬ ਕਥਾ ਸਮੈ ਘਣੋ ਧੜੀਏ ਬਹੁਤ ਬਜਾਈਤੇ ਹੈਂ।

**ਮਾਦੇ** ਪੰ. ਰੋਗੀ, ਯਥਾ- ਦਰਮਾਦੇ ਠਾਢੇ ਦਰਬਾਰਿ।

**ਮਾਧਵ** ਸੰ. ਲਖਮੀ ਕਾ ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਮੋਹਨ ਮਾਧਵ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਮੁਰਾਰੇ। ੨. ਬਸੰਤ ਰਿਤੁ ੩. ਬੈਸਾਖ ਮਾਸ ੪. ਮਹੁਏ ਕਾ ਬ੍ਰਿੱਛ। ਹੇ ਮਾਧਵ, ਯਥਾ- ਮਾਧਵੇ ਤੁਮ ਨ ਤੋਰਹੁ ਤਉ ਹਮ ਨਹੀ ਤੋਰਹਿ।

**ਮਾਧਾਣਾ** ਸੰ. ਦਹੀਂ ਰਿੜਕਣੇ ਕਾ ਸਾਧਨ, ਯਥਾ- ਮਾਧਾਣਾ ਪਰਬਤੁ ਕਰਿ ਨੇਤ੍ਰਿ ਬਾਸਕੁ ਸਬਦਿ ਰਿੜਕਿਓਨੁ।

**ਮਾਂਧਾਤਾ** ਦੇ. ਮਾਨਧਾਤਾ ਰਾਜਾ ਇਸ ਕੇ ਜਨਮ ਸਮੇ ਭੂਮੀ ਨੇ ਕਹ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਗਊ ਕੋ ਦੂਧ ਹੇਤ ਬਛਰਾ ਚੂੰਘਤਾ ਹੈ ਐਸੇ ਨਾਨਾ ਰਤਨ ਨਿਕਾਸਨੇ ਹੇਤ ਯਹ ਰਾਜਾ ਮਾਂ ਮੈਨੂ ਧਾਤਾ ਚੁੰਘੇਗਾ ਇਸ ਲੀਏ ਨਾਮ ਮਾਂਧਾਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਂਧਾਤਾ ਗੁਣ ਰਵੈ ਜੇਨ ਚਕ੍ਰਵੈ ਕਹਾਇਓ। ਸੰ. ਮਾਂਧਤਾ।

**ਮਾਧੋ** ਦੇ. ਹੇ ਮਾਯਾ ਪਤੀ ਅਰਥਾਤ ਲਖਮੀ ਪਤਿ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਰ, ਯਥਾ- ਮਾਧੋ ਕੈਸੀ ਬਨੈ ਤੁਮ ਸੰਗੇ। ਕੈਸੇ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਵੇ ਆਪ ਸੇ ਲੱਜਾ ਕਰੇ।

**ਮਾਨ** ਸੰ. ਪਰਿਮਾਣ, ਵਜ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਗਜੋ ਸੇ ਤੁਲਾ ਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਵਸਤੂ ਕਾ ਮਾਪ ਕਰਨਾ ੧. ਪ੍ਰਤਖ੍ਯ ਅਨੁਮਾਨ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ੨. ਰਾਗ ਕਾ ਅੰਗ ਤਾਲ ਜੋ ਕਾਲ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਮਾਪ ਹੈ ੩. ਗਰਬ, ਯਥਾ- ਸਾਧੋ ਮਨ ਕਾ ਮਾਨੁ ਤਿਆਗਉ। ੪. ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਕੀ ਅਭਿਮਾਨ ਰੂਪ ਅਵਸਥਾ ਜੈਸਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੇ ਰਾਧਾ ਕੀ ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ੫. ਸਤਕਾਰ ਆਦਰ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਨਿਮਾਣੇ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੋ ਮਾਨੁ। ਪੁਨਾ- ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ। ੬. ਦੇ. ਅੰਗੀਕਾਰ, ਜੈਸੇ- ਕੰਤਾ ਵੇ ਗੁਮਾਨੀਆ ਤੂ ਮੇਰਾ ਕਹਿਆ ਮਾਨ। ਯਹ ਰਾਵਣ ਪ੍ਰਤਿ ਮੰਦੋਦਰੀ ਕਾ ਵਾਕ੍ਯ ਹੈ। ਪੂਜ੍ਯ, ਜੈਸੇ- ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਹੰਸੁਲਾ। ਪੂਜ੍ਯ ਸਰੋਵਰ ਪੈ ਅਰਥਾਤ ਸਮੁਦ੍ਰ ਪੈ ਹੰਸ ਬੈਠੇ ਹੈਂ। ੭. ਸਰੋਵਰ ਬਿਸੇਖ।

**ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ** ਦੇ. ਸਮੁਦ੍ਰ। ਸੰ. ਮਾਨਸ ਸਰੋਵਰ, ਯਥਾ- ਚਕਵੀ ਕਉ ਜੈਸੇ ਸੂਰੁ ਬਾਲਹਾ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਹੰਸੁਲਾ।

**ਮਾਨਸ** ਦੇ. ਮਾਨੁਖ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮਾਣਸ ਕੀ ਗਤਿ ਏਹੀ। ਸੰ. ਮਨੋਰਥ, ਯਥਾ- ਸਭਿ ਪੂਰੇ ਮਾਨਸ ਤਿਨਛੇ। ਸੰਕਲਪੋ ਕਾ, ਯਥਾ- ਮਾਣਸੁ ਭਰਿਆ ਆਣਿਆ ਮਾਣਸੁ ਭਰਿਆ ਆਇ। ਪੂਰਬ ਜਨਮੋ ਸੇ ਜੀਵ ਸੰਕਲਪੋ ਕਾ ਹੀ ਪੂਰਿਆ ਆਇਆ ਹੈ, ਆਗੈ ਕੋ ਭੀ ਵੈਸਾ ਹੀ ਜਾਤਾ ਹੈ।

**ਮਾਨਹ** ਗੁ. ਮਨ ਮੋ, ਜੈਸੇ- ਮਾਨਹ ਵਾਸੇ।

**ਮਾਨਹਾ** ਗੁ. ਮਾਨਤਾ ਹੈ।

**ਮਾਨਨਿ** ਦੇ. ਹੇ ਮਾਨਨੀ, ਯਥਾ- ਮਾਨਨਿ ਮਾਨੁ ਵਞਾਈਐ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਲਾਗੋ ਰਾਮ।

**ਮਾਨੀ** ਸੰ. ਅਭਿਮਾਨ ਵਾਲਾ। ਦੇ. ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੀ, ਜੈਸੇ- ਉਨ ਕਹੀ ਉਨ ਮਾਨੀ। ਚਾਹੀ, ਜੈਸੇ- ਮਨ ਮਾਨੀ ਬਾਤ ਹੂਈ। ਦੇ. ਸਿੰ. ਮੰਨੀ ਰੋਟੀ।

**ਮਾਨੁ** ਗੁ. ਮਨ, ਯਥਾ- ਚਰਣ ਕਮਲ ਸਿਉ ਲਾਗੋ ਮਾਨੁ।

**ਮਾਨੁ ਮਹਤ** ਗੁ. ਬਡਾ ਸਤਕਾਰ ਵਾ ਆਦ੍ਰ ਔ ਵਡਿਆਈ, ਯਥਾ- ਮਾਨੁ ਮਹਤੁ ਨ ਸਕਤਿ ਹੀ ਕਾਈ ਸਾਧਾ ਦਾਸੀ ਥੀਓ।

**ਮਾਨੁਖ** ਦੇ. ਮਨੁੱਖ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਜਾਚਤ ਸ੍ਰਮੁ ਪਾਈਐ।

**ਮਾਨੈ** ਗੁ. ਮਨ ਮੋ, ਯਥਾ- ਭੀਤਰਿ ਪੰਚ ਗੁਪਤ ਮਨਿ ਵਾਸੇ। ਮਨ ਮੋ ਤੂੰ ਵਸੇ ਹੈ ੨. ਬਿਸ੍ਵਾਸੀ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨੈ। ੩. ਮਾਤਾ ਨੇ, ਜੈਸੇ- ਮਾਂਨੇ ਬਚਨ ਕਹਿਆ ੪. ਫਾ. ਮਨੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਹੂ ਕਾਂਮ ਸੇ ਹਟਾਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਮਾਪਹਿ** ਦੇ. ਮਾਪਤੇ, ਯਥਾ- ਡੋਰੀ ਪੂਰੀ ਮਾਪਹਿ ਨਾਹੀ ਬਹੁ ਬਿਸਟਾਲਾ ਲੇਹੀ।

**ਮਾਪੇ** ਪੰ. ਮਾਤ ਪਿਤਾ।

**ਮਾਫ** ਅ. ਬਖਸ ਦੇਨਾ।

**ਮਾਫਕ** ਅ. ਰੁਚਤੀ ਵਸਤੂ।

**ਮਾਮਲੇ** ਦੇ. ਝਗੜੇ, ਯਥਾ- ਪਵਨਿ ਨ ਇਤੀ ਮਾਮਲੇ ਸਹਾਂ ਨ ਇਤੀ ਦੁਖ। ਪਰਸਪਰ ਮਿਲ ਕੇ ਕਾਮ ਕਰਨੇ। ਅ. ਮਾਮਲਾ। ਰਸਤੇ ਮੇ ਨ ਕਰੇ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਕਾਮ, ਯਥਾ- ਵਾਟ ਨ ਕਰਈ ਮਾਮਲਾ ਜਾਣੈ ਮਿਹਮਾਣੁ।

**ਮਾਮਾ** ੧. ਦੇ. ਮਾਤਾ ਕਾ ਭਾਈ ੨. ਫਾ. ਦਾਈ। ਮਾਮੇ ਕੋ ਫਾਰਸੀ ਵਾਲੇ ਮਾਮੂ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ।

**ਮਾਮਾਣੀਆ** ਪੰ. ਮਾਮੇ ਕੀ ਔਰਤਾ, ਯਥਾ- ਮਾਮੇ ਤੈ ਮਾਮਾਣੀਆ ਭਾਇਰ ਬਾਪ ਨ ਮਾਉ।

**ਮਾਮੂਰ** ਅ. ਜਿਸ ਪੈ ਹੁਕਮ ਕੀਆ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਜਿਨ ਪੈ ਆਗ੍ਯਾ ਕਰੀ ਵਹੁ ਭਗਤ ਜਨ, ਯਥਾ- ਉਹਾਂ ਗਨੀ ਬਸਹਿ ਮਾਮੂਰ।

**ਮਾਯਾ** ਸੰ. ਅਰਥ ਇਸ ਕੇ ਮਾਇਆ ਪਦ ਮੋ ਲਿਖੇ ਗਏ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਤਪਤਿ ਬੁਝਿਆ ਅੰਗਿਆਰੁ।

**ਮਾਰ** ਸੰ. ੧. ਕਾਮਦੇਵ ੨. ਬਿਘਨ ੩. ਧਤੂਰਾ ਬੂਟੀ ੪. ਪਰਿਹਾਰ, ਚੋਟ ਮਾਰਨੀ, ਯਥਾ- ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਬਸਾਇ ਹਿਰਦੈ ਬਹੁਰਿ ਜਨਮ ਨ ਮਾਰ। ੫. ਸਰਪ, ੬. ਦੇ. ਕੁੱਟ, ਜੈਸੇ- ਸਾਪ ਕੋ ਮਾਰ।

**ਮਾਰਗ** ਸੰ. ਰਸਤਾ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਮਾਰਗ ਕੇ ਗਨੇ ਜਾਹਿ ਨ ਕੋਸਾ। ਸੰਪ੍ਰਦਾਯੋ ਕੇ ਮਾਰਗ।

**ਮਾਰਗ ਪੰਥ** ਸੰ. ਮਾਰਗੋ ਮੇ ਮਾਰਗ ਅਰਥਾਤ ਸੰਨ੍ਯਾਸ ਮਾਰਗ ਮੋਂ ਗਿਰੀਪੁਰੀ, ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਮੋ ਨਾਥ ਪੰਥ ਪਾਉ ਪੰਥਾਦਿ, ਬੈਰਾਗੀ ਪੰਥ ਮੋ ਰਾਮਾਨੰਦੀ ਨੇਮਾਨੰਦੀ ਆਦਿ, ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਮੋ ਉਦਾਸੀ ਸੁਥਰੇ ਨਿਹੰਗ ਨਿਰਮਲੇ ਆਦਿ।

**ਮਾਰਗ ਮੁਕਤਾ** ਦੇ. ਖੁੱਲਾ ਰਸਤਾ।

**ਮਾਰਗਿ ਪੰਥਿ** ਵਾ. ਮਾਰਗ ਮੇ ਪੰਥੀ, ਯਥਾ- ਮਾਰਗਿ ਪੰਥਿ ਚਲੇ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਸਿਖਾ।

**ਮਾਰਚ** ਸੰ. ਮਿਰਚ ਕਾ ਸ੍ਵਾਦ ਆਦਿ। ਅੰ. ਮਹੀਨਾ ਬਿਸੇਖ।

**ਮਾਰਣ** ਗੁ. ੧. ਮਸਾਲੇ, ਯਥਾ- ਮਾਰਣ ਪਾਹਿ ਹਰਾਮ ਮਹਿ ਹੋਇ ਹਲਾਲੁ ਨ ਜਾਇ। ਪੁਨਾ- ਲੋਹਾ ਮਾਰਣਿ ਪਾਈਐ ਢਹੈ ਨ ਹੋਇ ਕਪਾਸ। ੨. ਨਾਸ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਕਾ ਮਾਰਣੁ ਸਬਦੁ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਮਸਾਲੇ ਕੇ ਥਾਨ 'ਮਾਰਣ', 'ਆਰਣ' ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਆਰਣ ਲੁਹਾਰ ਕੀ ਭੱਠੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਲੋਹਾ ਆਰਣ ਮੋ ਪਾਈਏ ਹੈ ਸੋ ਕਪਾਸ ਵਤ ਢਲ ਕੇ ਨਰਮ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਪੁਨਾ ਹਰਾਮ ਵਸਤੂ ਭਠੀ ਪੈ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹਲਾਲ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤੀ। ੩. ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕਾ ਵਿਯੋਗ ਕਰਨਾ।

**ਮਾਰਫਤਿ** ਅ. ਗ੍ਯਾਨ ਕਾਂਡ, ਯਥਾ- ਮਾਰਫਤਿ ਮਨੁ ਮਾਰਹੁ ਅਬਦਾਲਾ।

**ਮਾਰਵਾ** ਦੇ. ਮਾਰੂ ਰਾਗ।

**ਮਾਰਵਾੜਿ** ਦੇ. ਬਹੁਤ ਰੇਤ ਵਾਲੇ ਦੇਸ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਾਰਵਾੜਿ ਜੈਸੇ ਨੀਰੁ ਬਾਲਹਾ ਬੇਲਿ ਬਾਲਹਾ ਕਰਹਲਾ।

**ਮਾਰੁਤ** ਸੰ. ਪਵਨ, ਜੈਸੇ- ਜਹ ਮਾਰੁਤ ਗਿਰ ਮੇਰ ਉਡਾਹੀ। ਕਹੋ ਤੂਲ ਕਿਹ ਲੇਖੇ ਮਾਹੀ। ੨. ਮਾਰਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਿਪਰੀਤ ਬੁਧੰ ਮਾਰਤ ਲੋਕਹ ਨਾਨਕ ਚਿਰੰਕਾਲ ਦੁਖ ਭੋਗਤੇ।

**ਮਾਰੂ** ੧. ਦੇ. ਮਾਰੂ ਰਾਗ, ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਸਫਲ ਮਾਰੂ ਇਹੁ ਰਾਗੁ। ੨. ਮਾਰਵਾੜ ਦੇਸ, ਬਾਲੂ ਕਾ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਮਾਰੂ ਮੀਹਿ ਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿਆ ਅਗੀ ਲਹੈ ਨ ਭੁਖ। ਪੁਨਾ- ਮਾਰੂ ਮਾਰਣ ਜੋ ਗਏ ਮਾਰਿ ਨ ਸਕਹਿ ਗਵਾਰ। ਮਰੁ ਥਾਨ ਮੇ ਭਾਵ ਨਿਰਜਨ ਦੇਸ ਮੇ ਮਨ ਕੋ ਮਾਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਗਏ ਹੈ ਸੋ ਈਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਨਾ ਮਨ ਕੋ ਕੋਈ ਨਹੀ ਮਾਰ ਸਕੇ।

**ਮਾਰੇ** ਗੁ. ਮਾੜੇ, ਮੰਗਤੇ, ਯਥਾ- ਮਾਰੇ ਬਹੁਤੁ ਪੁਕਾਰਿਆ ਪੀਰ ਪੁਕਾਰੈ ਅਉਰ। ਮਾੜੇ ਅਰਥਾਤ ਮੰਗਤੇ ਲੋਕ ਨਾਮ ਜਪੋਂ ਦਾਨ ਦੇਵੋ ਐਸੇ ਬਹੁਤ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੋਈ ਨਹੀ ਮਾਨੇ। ਪੀਰ, ਗੁਰੂ ਔਰ ਮਾਗਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜੋ ਕਹੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਮਾਨੇ ਹੈ।

**ਮਾਲ** ਪੰ. ੧. ਹਰਟ ਕੀ ਮਾਲ, ਯਥਾ- ਕਰ ਹਰਿਹਟ ਮਾਲ ਟਿੰਡ ਪਰੋਵਹੁ ਤਿਸੁ ਭੀਤਰਿ ਮਨੁ ਜੋਵਹੁ। ੨. ਦੇ. ਤੁਲਸੀ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਮਾਲਾ ; ੩. ਪੰਕਤੀ।

**ਮਾਲਕੁ** ਅ. ਸ੍ਵਾਮੀ, ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਾਲਕੁ ਦਿਲਾ ਕਾ ਸਚਾ ਪਰਵਦਗਾਰੁ।

**ਮਾਲਣਾ** ਗੁ. ਮਲਣਾ ਬਟਣੇ ਕਾ, ਯਥਾ- ਕਪੜ ਭੋਗ ਸੁਗੰਧ ਤਨਿ ਮਰਦਨ ਮਾਲਣਾ। ਈਹਾਂ ਮਰਦਨ ਬਟਣੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਮਾਲਤ** ਗੁ. ਮਲਤੇ ਭਾਵ ਅਪਨਾ ਕਰਤੇ, ਯਥਾ- ਕਾਹੂ ਬਿਹਾਵੈ ਸੋ ਪਿਰੁ ਮਾਲਤ। ਜੁੱਧ ਭੂਮੀ ਵਾ ਮੱਲ ਅਖਾੜਾ ਮਲਦੇ।

**ਮਾਲਨੀ** ਦੇ. ਹੇ ਮਾਲਨੇ, ਯਥਾ- ਭੂਲੀ ਮਾਲਨੀ ਹੈ ਏਉ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਗਤਾ ਹੈ ਦੇਉ।

**ਮਾਲਵਾ** ਦੇ. ੧. ਉਜੈਨ ਕਾ ਦੇਸ ੨. ਬਟਿੰਡੇ ਵਾਲਾ ਜੰਗਲ ਦੇਸ।

**ਮਾਲਾ** ਸੰ. ਤੁਲਸੀ ਆਦਿਕੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਬੈਸਨੋ ਹੂਆ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ ਮਾਲਾ ਮੇਲੀਂ ਚਾਰਿ। ਮਾਲ ਹਰਟ ਕੀ, ਯਥਾ- ਜੈਸੇ ਹਰਹਟ ਕੀ ਮਾਲਾ ਟਿੰਡ ਲਗਤ ਹੈ।

**ਮਾਲਿਨਿ** ਦੇ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਮਾਲਿਨਿ ਭੂਲੀ ਜਗੁ ਭੁਲਾਨਾ ਹਮ ਭੁਲਾਨੇ ਨਾਹਿ।

**ਮਾਲੀ** ਦੇ. ਮਾਲਾ ਬਨਾਵਨੇ ਵਾਲੀ ਜਾਤਿ ਜੋ ਬਗੀਚੇ ਲਾਵੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੀ ਸਾਖਾ ਸੈਣੀ ਹੈ ੨. ਪੰ. ਭੈਸਾ ੩. ਪਹਲਵਾਨੋ ਕਾ ਜੀਤ ਕਾ ਪਟਕਾ ਜੋ ਕੁਸਤੀ ਸਮੇ ਦੇਨੇ ਵਾਸਤੇ ਬਾਂਸ ਪੈ ਲਗਾਯਾ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਮਾਲੀ ਗੌੜਾ** ਦੇ. ਰਾਗ ਬਿਸੇਖ।

**ਮਾਂਲੀਹ** ਪੰ. ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕ ਭਯਾ ਸੁਕਾ ਗੋਬਰ, ਯਥਾ- ਧੁਖਾਂ ਜਿਉ ਮਾਂਲੀਹ।

**ਮਾਲੂਮੁ** ਅ. ਜਾਨਣਾ, ਯਥਾ- ਹਵਾਲ ਮਾਲੂਮੁ ਕਰਦੰ ਪਾਕ ਅਲਾਹ।

**ਮਾਵਤ** ਪੰ. ਸਮਾਵਤਾ, ਯਥਾ- ਏਤਾ ਗਬੁ ਅਕਾਸਿ ਨ ਮਾਵਤ। ਗਰਬ ਆਕਾਸ ਮੇ ਨਹੀ ਸਮਾਤਾ।

**ਮਾਵਤ ਹੇ** ਪੰ. ਮਾਵਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੋਇ ਰਹਿਓ ਮਦ ਮਾਵਤ ਹੇ।

**ਮਾਵਨੀ** ਪੰ. ਸਮਾਤੇ, ਯਥਾ- ਜੋ ਅਸਮਾਨਿ ਨ ਮਾਵਨੀ ਤਿਨ ਨਕਿ ਨਥਾ ਪਾਇ। ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕ ਊਪਰ ਕੇ ਲੋਕੋ ਮੈਂ ਨਹੀ ਸਮਾਤੇ ਥੇ ਰਾਵਣਾਦਿਕ।

**ਮਾਵਾ** ਦੇ. ਸਮਾਵਾਂ, ਯਥਾ- ਏਵਡੁ ਵਧਾ ਮਾਵਾ ਨਾਹੀ ਸਭਸੈ ਨਥਿ ਚਲਾਈ। ੨. ਅਫੀਮ ਕੀ ਗੋਲੀ, ਮਾਵਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ੩. ਕਪੜੇ ਕੇ ਲਗਾਵਨੇ ਯੋਗ ਚਾਵਲ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਮਾਂਡ।

**ਮਾੜਤੀਐ** ਦੇ ਮਾਰ. ਹਵੇਲੀ ਮੰਦਰ, ਯਥਾ- ਪਿਰੁ ਉਚੜੀਐ ਮਾੜੜੀਐ। ਪਤਿ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰਾ ਊਚਾ ਥਾਨ ਹੈ।

**ਮਾੜੀ** ਪੰ. ਨਿਕੰਮੀ ਵਸਤੁ ੨. ਪਤਲੀ ਵਸਤੁ। ੩. ਦੇ. ਮਾਰ. ਦੁਹਾਸਮੀ ਤਿਹਾਸਮੀ ਹਵੇਲੀ ੪. ਗੁੱਗੇ ਕਾ ਮੰਦਰ ਗੁਗਾ ਏਕ ਮਾਰਵਾੜ ਦੇਸ ਮੇ ਚੌਹਾਨ ਰਜਪੂਤ ਥਾ, ਸਰਪੋਂ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਜਾਨਤਾ ਥਾ, ਇਸ ਲੀਏ ਸਰਪੋਂ ਕਾ ਭਯ ਦੂਰ ਕਰਤਾ ਜਾਨ ਕੇ ਭਾਦੋਂ ਕੇ ਦਿਨਾ ਮੇਂ ਤਿਸ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਭੰਗੀ ਪੁਜਾਰੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਸੀਤਲਾ ਕੇ।

**ਮਾੜੀਆ** ਦੇ. ਬਾਗੜੀ। ਊਚੇ ਮੰਦ੍ਰ, ਯਥਾ- ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਉਸਾਰੇਦੇ ਭੀ ਗਏ।

**ਮ੍ਯਿਾਨੇ** ਦੇ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਅਸਮਾਨ ਮ੍ਯਿਾਨੇ ਲਹੰਗ ਦਰੀਆ। ਫਾ. ਮਿਆਨਹ।

**ਮਿਆਲਾ** ਗੁ. ਖੇਤਾ ਕੀ ਵਟਾਂ, ਯਥਾ- ਖੇਤਿ ਮਿਆਲਾ ਉਚੀਆ ਘਰੁ ਉਚਾ ਨਿਰਣਉ। ਜਿਨ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪ ਖੇਤੋ ਕੀ, ਸੁਭ ਗੁਣ ਰੂਪੀ ਵਟਾ ਉਚੀਆਂ ਅਰਥਾਤ ਸਮਾਦਿ ਸਾਧਨ ਪੂਰੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਊਚੇ ਘਰ ਪਰਮਾਤਮ ਥਾਨ ਕਾ ਗੁਰੋ ਸੇ ਮਿਲ ਨਿਰਣੇ ਕਰੇ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾਂਤ ਮੇ ਜਿਨ ਕੇ ਖੇਤੋ ਕੀ ਵੱਟਾਂ ਉਚੀਆ ਹੈਂ, ਵਹੁ ਆਕਾਸ ਰੂਪ ਊਚੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਬਦਲੋਂ ਕੇ ਬਰਸਨੇ ਕਾ ਨਿਸਚੇ ਕਰੇ ਹੈ, ਜੋ ਬਰਖੇ ਤੋ ਅੱਛਾ ਹੈ।

**ਮਿਸ੍ਰ** ਸੰ. ਮਧੁਰ, ਜੈਸੇ- ਰਸ ਚਾਖ ਸਦਾ ਮੁਖ ਮਿਸ੍ਰ ਬਾਣੀ। ਮਧੁਰ ਬਾਣੀ ਕੇ ਚਾਖ ਉਚਾਰਣ ਕਾ ਉਨ ਕੇ ਮਨ ਮੇਂ ਸਦਾ ਰਸ, ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ ਉਤਸਾਹ ਰਹੇ ਹੈ।

**ਮਿਸਟਾਏ** ਗੁ. ਮੀਠੇ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੋਜਨ ਬਹੁ ਕੀਏ ਬਹੁ ਬਿੰਜਨ ਮਿਸਟਾਏ।

**ਮਿਸਰ** ਦੇ. ਪੰਜਾਬ ਮੇ ਇਹ ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਹੈ, ਮਿਥਲਾ ਦੇਸ ਮੇ ਏਕ ਬੰਸ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ ਕਾ ਹੈ ਸਭ ਕਾ ਨਹੀਂ, ਜੈਸੇ ਪਾਧਾ ਉਪਾਧ੍ਯਾਯ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਔ ਪੰਡਿਤ ਬ੍ਯਾਕਰਣ ਪੁਰਾਣ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜੇ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਪਾਧੇ ਪੰਡਿਤ ਮਿਸਰ ਕਹਾਵਹਿ।

**ਮਿਸ੍ਰਿਤ** ਸੰ. ਰਲੀ ਮਿਲੀ ਵਸਤੂ।

**ਮਿਸਲ** ਅ. ਨਜੀਰ, ਤੁਲ੍ਯਤਾ, ਯਥਾ- ਮਿਸਲ ਫਕੀਰਾਂ ਗਾਖੜੀ ਸੁ ਪਾਈਐ ਪੂਰ ਕਰੰਮਿ। ਤੁਲ੍ਯਤਾ ਫਕੀਰੋ ਕੀ ਪਾਵਨੀ ਕਠਨ ਹੈ, ਕਿਨਹੁ ਪੂਰੇ ਕਰਮੋ ਵਾਲ਼ੋ ਨੇ ਪਾਈਤੀ ਹੈ।

**ਮਿਸਿਮਿਲਿ** ਗੁ. ਬਧ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਮਿਸਿਮਿਲਿ ਤਾਮਸੁ ਭਰਮੁ ਕਦੂਰੀ। ਬਧ ਕਰੇ ਤਮੋ ਗੁਣ ਕਾ ਔ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਕਾ। ਅ. ਬਿਸਮਿਲ।

**ਮਿਸੀ** ਦੇ. ਕਈ ਅੰਨੋ ਕੀ ਰੋਟੀ। ਸੰ. ਮਿਸ੍ਰਿਤ। ਦਾਂਤੋ ਕੋ ਲਗਾਨੇ ਕਾ ਮਸਾਲਾ। ਅੰ. ਲੜਕੀ।

**ਮਿਸੁ** ਦੇ. ਬਹਾਨੇ, ਯਥਾ- ਰਸੁ ਮਿਸੁ ਮੇਧੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਿਖੁ ਚਾਖੀ ਤਉ ਪੰਚ ਪ੍ਰਗਟ ਸੰਤਾਪੈ। ੨. ਕਈ ਚੀਜ ਕੀ ਮਿਲਾਵਟ, ਮਿੱਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਮਿਹਨਤ** ਅ. ਮਜੂਰੀ।

**ਮਿਹਮਾਣੁ** ਪੰ. ਪਰਾਹੁਨਾ, ਯਥਾ- ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਜਲਾਇ ਤੂ ਹੋਇ ਰਹੁ ਮਿਹਮਾਣੁ।

**ਮਿਹਰ** ਫਾ. ਦਯਾ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕਉ ਮਿਹਰ ਮਿਹਰ ਮਿਹਰਵਾਨਾ। ਜਿਸ ਕੋ ਨਿਖਲੋ ਕੀ ਦਯਾ ਮੇ ਦਯਾ ਹੂਈ ਹੈ ਦਯਾਲੂ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਵਾ ਜਿਸ ਕੋ ਦਯਾਲੂ ਕੀ ਦਯਾ ਕੀ ਦਯਾ ਹੂਈ ਹੈ। ੨. ਸੰ. ਸੂਰਯ। ਫਾ. ਸੂਰਯ, ਜੈਸੇ ਜਿੰਦਗੀਨਾਮੇ ਮੇ- ਦਰ ਦੁਆਲਮ ਹਮਚੁ ਅਯ ਮਿਹਰੋ ਬਦਰਤਾਫਤ।

**ਮਿਹਰਵਾਨੁ** ਫਾ. ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਯਥਾ- ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਮਿਹਰਵਾਨੁ।

**ਮਿਹਰਾਮਤਿ** ਫਾ. ਕ੍ਰਿਪਾ, ਅਨੁਗ੍ਰਹ, ਯਥਾ- ਤਰਸੁ ਪਇਆ ਮਿਹਰਾਮਤਿ ਹੋਈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਜਣੁ ਮਿਲਿਆ। ਪੁਨਾ- ਤੂ ਵਡ ਦਾਣਾ ਕਰਿ ਮਿਹਰੰਮਤਿ ਸਾਂਈ।

**ਮਿਹਰੀ** ਦੇ. ਪੂ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਦਿਹਰੀ ਬੈਠੀ ਮਿਹਰੀ ਰੋਵੈ। ਪੂਰਬ ਮੇ ਮਿਹਰੀ ਨਾਮ ਵਤ ਮਹਰਾਰੂ ਭੀ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਮਿਕਦਾਰਾ** ਅ. ਅੰਦਾਜਹ, ਤੁਲ੍ਯ, ਯਥਾ- ਦੇਹੀ ਕਾਚੀ ਕਾਗਦ ਮਿਕਦਾਰਾ। ਤਾਕਤ ; ਇਲਾਜ ; ਖੇਤੀ ; ਨਮੂਨਹ।

**ਮਿਕਾ** ਗੁ. ਤੁਲ੍ਯ, ਬਰਾਬਰ।

**ਮਿਕਿਓਨੁ** ਗੁ. ਏਕ ਹੋ ਗਏ, ਯਥਾ- ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਜੋਤਿ ਮਾਹਿ ਆਪੁ ਆਪੈ ਸੇਤੀ ਮਿਕਿਓਨੁ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਪ ਹੀ ਆਪੇ ਸੇਤੀ, ਅਪਨੇ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਸਾਥ ਏਕ ਹੋ ਗਏ।

**ਮਿਚਲਿ** ਗੁ. ਏਕ ਹੂਆ ਅਰਥਾਤ ਤਦਾਕਾਰ ਬਨਾ, ਯਥਾ- ਲਬੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਊਂਘੈ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ।

**ਮਿਟਈਆ** ਗੁ. ਮੇਟੀ, ਯਥਾ- ਜੋ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਸੁ ਮਿਟੈ ਨ ਮਿਟਈਆ।

**ਮਿਟਵੇ** ਗੁ. ਮਟਕਨੇ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਵਿਖਯੋ ਓਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਚਲਨਾ, ਯਥਾ- ਪਾਂਚ ਨਾਰਦ ਕੇ ਮਿਟਵੇ ਫੂਟੇ। ਮਨ ਸਹਿਤ ਅਪਨੇ ਵਿਖਯੋ ਓਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਜਾਨੇ ਫੂਟ ਗਏ ਤਬ ਜਾਨਾ ਗਯਾ ਹਮ ਗੁਰੁ ਦਯਾ ਸੇ ਛੂਟ ਗਏ, ਵਾ ਪੰਚ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਸਹਿਤ ਮਨ ਕਾ ਨਿਜ, ਨਿਜ ਵਿਖਯੋ ਓਰ ਫੂਟਨਾ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਥਾਨੋ ਸੇ ਫੂਟ ਚਲਨਾ ਮਿਟਵੇ ਮਿਟ ਗਯਾ। ਪੁਨਾ- ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੀ ਮਿਟਵੀ ਡੰਝਾ।

**ਮਿਟਾਇ** ਦੇ. ਦੂਰ ਕਰ, ਯਥਾ- ਮਣੀ ਮਿਟਾਇ ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਉਪਦੇਸ।

**ਮਿਟਾਨੀ** ਗੁ. ਦੂਰ ਹੂਈ।

**ਮਿਟਿ** ਦੇ. ਦੂਰ ਭਏ, ਯਥਾ- ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਰਾਮ।

**ਮਿਟੀ** ਦੇ. ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਭਈ, ਯਥਾ- ਮਿਟੀ ਉਪਾਧਿ ਭਇਆ ਸੁਖੁ ਸਾਚਾ। ੨. ਮ੍ਰਿਤਕਾ, ਯਥਾ- ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਪੇੜੈ ਪਈ ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ। ੩. ਧਰਤੀ, ਯਥਾ- ਠੰਢੀ ਤਾਤੀ ਮਿਟੀ ਖਾਈ। ਠੰਡਾ- ਜਲ, ਤਤੀ- ਆਗ, ਮਿਟੀ- ਧਰਤੀ, ਖਾਈ- ਖ (ਆਕਾਸ), ਇਨ ਤਤੋ ਕਾ ਵਿਯੋਗ ਹੋਵੇ ਹੈ।

**ਮਿਠ ਬੋਲੜਾ** ਪੰ. ਪਿਆਰੇ ਬਚਨ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਮਿਠ ਬੋਲੜਾ ਜੀ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਸੁਆਮੀ ਮੋਰਾ।

**ਮਿਠਤੁ** ਪੰ. ਮਿਠਾਪਨ, ਯਥਾ- ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ।

**ਮਿਠੜਾ** ਪੰ. ਮੀਠਾ ਅਰਥਾਤ ਪਿਆਰਾ, ਯਥਾ- ਅੰਮ ਅਬੇ ਥਾਵਹੁ ਮਿਠੜਾ। ਮੀਠੇ, ਯਥਾ- ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਸਰਣੀ ਪਵਾਂ ਮੁਖਿ ਬੋਲੀ ਮਿਠੜੇ ਵੈਣ।

**ਮਿਠਾ** ਦੇ. ਮਧੁਰ ਰਸ ਵਾਲਾ ਜਾਨ ਕੇ, ਯਥਾ- ਸੰਨ੍ਹੀ ਦੇਨ੍ਹਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ। ਕਠਨ ਥਾਨੋ ਮੇ ਸੰਨ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਚੁਰਾਇ ਕੇ, ਮੀਠੀ ਭਾਵ ਆਨੰਦਦਾਈ ਜਾਨ ਕੇ ਮਦ (ਸਰਾਬ) ਪੀਤੇ ਹੈਂ, ਮਾਸ ਖਾਤੇ ਹੈ, ਬੇਸ੍ਯਾ ਭੋਗਤੇ ਹੈ ੨. ਖੰਡ ਮਿਸਰੀ ਗੁੜਾਦਿਕ, ਯਥਾ- ਸਭਿ ਰਸ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣਿਐ ਸਾਲੋਣੇ। ੩. ਸਿੰਗੀ ਮਹੁਰਾ, ਮਿੱਠਾ ਤੇਲੀਆ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਮਿਠੀ ਗਲਣਿ** ਵਾ. ਮਿਠੀ ਜਿਲਣ, ਯਥਾ- ਖੁਭੜੀ ਕੁਥਾਇ ਮਿਠੀ ਗਲਣਿ ਕੁਮੰਤ੍ਰੀਆ।

**ਮਿਣ** ਦੇ. ਮਾਪ ਕਰ।

**ਮਿਤ੍ਰ** ਸੰ. ਸਖਾ, ਦੋਸਤ, ਯਥਾ- ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਵਿਚੋਲੇ ਜੈ ਮਿਲਿ ਕੰਤੁ ਪਛਾਣਾ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਲਹਾਰ ਜਾਵਾ ਤਿਸ ਮਿਤ੍ਰ ਗੁਰੁ ਬਕੀਲ ਪੈ। ਸੂਰਯ।

**ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਕੂੰ ਜੈਕਾਰੁ** ਵਾ. ਦੇਵੀ ਸੰਪਦ ਕੇ ਗੁਣੋ ਕੀ ਜਯ ਮਨਾਵਣੀ ਚਾਹੀਏ, ਯਥਾ- ਦੋਹੀ ਦਿਚੈ ਦੁਰਜਨਾ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਕੂੰ ਜੈਕਾਰੁ।

**ਮਿਤ੍ਰੀ** ਗੁ. ਮਿਤ੍ਰਾ ਕੀ।

**ਮਿਤੁ** ਦੇ. ਮਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਸਜਣੁ ਮੈਡਾ ਚਾਈਆ ਹਭ ਕਹੀ ਦਾ ਮਿਤੁ। ੨. ਸੰ. ਮਾਪਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਬਿਅੰਤੁ ਹਉ ਮਿਤਿ ਕਰਿ ਵਰਨਉ ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਹੋਇ ਕੈਸੋ ਰੇ। ੩. ਜਾਨਾ ਹੂਆ।

**ਮਿਤ੍ਰੇਖੁ** ਸੰ. ਮਿਤ੍ਰੋ ਵਿਖੇ, ਯਥਾ- ਮਾਯਾ ਚਿਤ ਭਰਮੇਣ ਇਸਟ ਮਿਤ੍ਰੇਖੁ ਬਾਂਧਵਹ।

**ਮਿਤਿ** ਸੰ. ਗ੍ਯਾਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਜਾਨਹੁ ਆਪੇ। ਅਪਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਹੇਤੁ ਗ੍ਯਾਨ ਕੋ ੨. ਮਾਪ।

**ਮਿਤੀ** ਪੰ. ਮਾਪ ਸੇ, ਯਥਾ- ਕੀਮ ਨ ਸਕਾ ਪਾਇ ਸੁਖ ਮਿਤੀ ਹੂ ਬਾਹਰੇ। ੨. ਸੁਕਲ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਪਖੋ ਕੀ ਏਕਮਾਦਿ ਤਿੱਥੀਆ।

**ਮਿਥੰਤ** ਗੁ. ਬਜਰਥ, ਯਥਾ- ਮਿਥੰਤ ਦੇਹੰ ਖੀਣੰਤ ਬਲਨੰ।

**ਮਿਥਨ** ਗੁ. ਮਿਥ੍ਯਾ, ਯਥਾ- ਮਿਥਨ ਮਨੋਰਥ ਸੁਪਨ ਆਨੰਦ ਉਲਾਸ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਤਿ ਕਹੇ। ਪੁਨਾ- ਮਿਥਨ ਮੋਹ ਅਗਨਿ ਸੋਕ ਸਾਗਰ।

**ਮਿਥਨ ਮੋਹਾਸਾ** ਵਾ. ਮਿਥ੍ਯਾ ਦੇਹ ਮੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਆ।

**ਮਿਥਿਆ** ਦੇ. ੧. ਝੂਠਾ, ਯਥਾ- ਮਿਥਿਆ ਤਨੁ ਧਨੁ ਕੁਟੰਬੁ ਸਬਾਇਆ। ੨. ਝੂਠ, ਯਥਾ- ਮਿਥਿਆ ਨਾਹੀ ਰਸਨਾ ਪਰਸ। ਜਹਾਂ ਜੋ ਜਿਸ ਸਮੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ, ਊਹਾਂ ਉਸੀ ਸਮੇ ਉਸ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੋਵੇ, ਜੈਸੇ ਜਹਾਂ ਰੱਸੀ ਮੈਂ ਸਰਪ ਦਿਖਾਈ ਪੜੇ ਹੈ, ਊਹਾਂ ਉਸੀ ਸਮੇ ਉਸ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਪਨੇ ਅਭਾਵ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕੇ ਏਕ ਥਾਨ ਭਾਨ ਹੋਤੇ ਪਦਾਰਥ ਕੋ ਮਿਥ੍ਯਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਸਿਪੀ ਮੇ ਰੁੱਪਾ, ਰੱਜੁ ਮੋ ਸਰਪ ਮਿਥ੍ਯਾ ਹੈ ੩. ਬਜਰਥ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਮਿਥਿਆ ਸਭ ਭਏ।

**ਮਿਥੁਲੇਸ** ਸੰ. ਜਨਕ ਰਾਜਾ।

**ਮਿਥੇਨਾ** ਗੁ. ਮਿਥ੍ਯਾ, ਯਥਾ- ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨ ਹੈ ਸਗਲ ਮਿਥੇਨਾ।

**ਮਿੰਨਤਿ** ਅ. ਬੇਨਤੀ, ਯਥਾ- ਬਜਰ ਕੁਠਾਰੁ ਮੋਹਿ ਹੈ ਛੀਨਾਂ ਕਰਿ ਮਿੰਨਤਿ ਲਗਿ ਪਾਵਉ।

**ਮਿਰਗ** ਸੰ. ਹਰਿਣ, ਹਿਰਨ, ਯਥਾ- ਫਾਹੀ ਫਾਥੇ ਮਿਰਗ ਜਿਉ ਦੂਖੁ ਘਣੋ ਨਿਤ ਰੋਇ।

**ਮ੍ਰਿਗਤਨ** ਸੰ. ਸ੍ਰਿੰਗੀ ਰਿਖਿ।

**ਮਿਰਗਮੈ** ਗੁ. ਕਸਤੂਰੀ, ਯਥਾ- ਕੇਸਰਿ ਕੁਸਮ ਮਿਰਗਮੈ ਹਰਣਾ ਸਰਬ ਸਰੀਰੀ ਚੜ੍ਹਣਾ। ਹਰਣ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਵਿਕਾਰ ਰੁਧਿਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮ੍ਰਿਗਮੈ ਕਸਤੂਰੀ ਸਰਬ ਪੈ ਚੜੇ ਹੈ। ਸੰ. ਮ੍ਰਿਗਮਦ।

**ਮਿਰਗਾਏ** ਗੁ. ਮ੍ਰਿਗ, ਯਥਾ- ਨਾਦ ਭ੍ਰਮੇ ਜੈਸੇ ਮਿਰਗਾਏ। ਮ੍ਰਿਗ ਜੈਸੇ ਨਾਦ ਪੈ ਭ੍ਰਮੇ ਹੈ।

**ਮ੍ਰਿਗਾਚ** ਗੁ. ਮ੍ਰਿਗੋ ਕੇ ਅਚਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ, ਯਥਾ- ਕਈ ਕੋਟਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਸੂਕਰ ਮ੍ਰਿਗਾਚ।

**ਮਿਰਗਾਣੀ** ਦੇ. ਮ੍ਰਿਗਾਨ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਤਤੁ ਕੀ ਕਰਿ ਮਿਰਗਾਣੀ ਗੁਰ ਕੈ ਮਾਰਗਿ ਚਾਲੈ।

**ਮ੍ਰਿਗੀ** ਸੰ. ਮ੍ਰਿਗਣੀ, ਯਥਾ- ਮ੍ਰਿਗੀ ਪੇਖੰਤ ਬਧਿਕ ਪ੍ਰਹਾਰੇਣ ਲਖ੍ ਆਵਧਹ।

**ਮਿਰਗੁ ਸਿੰਙ੍ਹਾਰੇ** ਵਾ. ਭੀਤਰ ਕੀ ਕਸਤੂਰੀ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨ ਕੇ ਸੁੰਘਤਾ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਬਾਹਰ ਕੀ ਬੂਟੀਆ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਿ ਵਾਸੁ ਬਹੁਤੁ ਮੁਸਕਾਈ ਭ੍ਰਮਿ ਭੂਲਾ ਮਿਰਗੁ ਸਿੰਙ੍ਹਾਰੇ।

**ਮਿਰਤਕ** ਸੰ. ਮਰੇ ਮੁਰਦੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਸਾਸ ਬਿਨਾ ਮਿਰਤਕ ਕੀ ਲੋਥਾ।

**ਮ੍ਰਿਤਕਾ** ਸੰ. ਮਿਟੀ।

**ਮਿਰਤਕੁ ਮੜਾ** ਗੁ. ਮਿਤ੍ਰ ਕਾ ਥਾਨ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਮਿਰਤਕੁ ਮੜਾ ਸਰੀਰੁ ਹੈ ਸਭੁ ਜਗੁ ਜਿਤੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਨਹੀ ਵਸਿਆ।

**ਮਿਰਤੁ** ਦੇ. ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ, ਮੌਤ, ਯਥਾ- ਮਿਰਤੁ ਹਸੈ ਸਿਰ ਊਪਰੇ ਪਸੂਆ ਨਹੀ ਬੂਝੈ।

**ਮ੍ਰਿਦੰਗ** ਗੁ. ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਵਾਜਾ।

**ਮਿਰਿਆ** ਗੁ. ਮਿਰਗੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਸੈ ਮਿਰਿਆ ਸਭ ਪਿਛੈ ਪੈ ਖਾਇ। ਮਾਰਤਾ ਹੈ ਸੈਂਕੜੇ ਮਿਰਗੋ ਕੋ।

**ਮਿਰੀਆ** ਗੁ. ਮਿਲੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਮਿਰੀਆ।

**ਮਿਲ** ਗੁ. ਮਿਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਿਲੁ ਮੇਰੇ ਰਮਈਆ ਮੈ ਲੇਹਿ ਛਡਾਇ। ਏਕਠੇ ਹੋ ਹੋ ਕੇ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਘਰਿ ਆਵਹਿ ਆਪਣੈ ਇਕਿ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਪੁਛਹਿ ਸੁਖ।

**ਮਿਲਈਆ** ਗੁ. ਮਿਲਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਜੋ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਲੇ ਮੇਲਿ ਮਿਲਈਆ। ਮਿਲਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਮੇਲ ਮੋ ਮੇਲੇ ਹੈ।

**ਮਿਲਸੀ** ਪੰ. ਮਿਲੇਗਾ।

**ਮਿਲਕ** ਅ. ਧਨ ਮਾਲ ਘਰ ਖੇਤ੍ਰ ਲੈ ਸਭ ਚੀਜ, ਯਥਾ- ਰਾਜ ਮਿਲਕ ਸਿਕਦਾਰੀਆ ਰਸ ਭੋਗਣ ਬਿਸਥਾਰ।

**ਮਿਲੰਗਾ** ਗੁ. ਮਿਲਾਇ ਕੇ।

**ਮਿਲਛੇ** ਗੁ. ਮਿਲੀਏ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਧਾਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਛੇ। ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਹਲਕੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਕੋ ਮਿਲੀਏ।

**ਮਿਲਣ ਨਹੀ ਭ੍ਰਾਤੇ** ਵਾ. ਫੇਰ ਉਨ ਕਾ ਮੇਲ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਮੇਂ ਭਾਵ ਫੇਰ ਉਨਕੇ ਚਿੱਤ ਮੋਂ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਨਹੀ ਹੋਤੀ।

**ਮਿਲਣੁ** ਗੁ. ਮਿਲਨਾ, ਯਥਾ- ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਨੈਣ ਨੰਦ੍ਰਿਾਵਲੇ ਤਿੰਨ੍ਹਾ ਮਿਲਣੁ ਕੁਆਉ।

**ਮਿਲਤ** ਗੁ. ਮਿਲੇ, ਯਥਾ- ਬੁਝਤ ਦੀਪਕ ਮਿਲਤ ਤਿਲਤ।

**ਮਿਲੰਥਾ** ਗੁ. ਮਿਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹਮ ਅੰਧੁਲੇ ਕਉ ਗੁਰ ਅੰਚਲੁ ਦੀਜੈ ਜਨ ਨਾਨਕ ਚਲਹ ਮਿਲੰਥਾ।

**ਮਿਲਥੇ** ਗੁ. ਮਿਲਣ ਯੋਗਜ ਕੋ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਮੇਲੈ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਥੇ।

**ਮਿਲਨ** ਦੇ. ਮੇਲ ਕੇ ਵਾਸਤੇ, ਯਥਾ- ਕੀਓ ਸਿੰਗਾਰੁ ਮਿਲਨ ਕੇ ਤਾਈ।

**ਮਿਲਬੇ** ਦੇ. ਮੇਲ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮਿਲਬੇ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ।

**ਮਿਲਵੇ** ਦੇ. ਮੇਲ ਸੇ।

**ਮਿਲਾਏ** ਦੇ. ਮੇਲੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸਾਚਾ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ।

**ਮਿਲਾਹਾ** ਗੁ. ਮਿਲਾਯਾ।

**ਮਿਲਾਤ** ਗੁ. ਮਿਲਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਚਰਨ ਸਰਨ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੀ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤਸੰਗਿ ਮਿਲਾਤ।

**ਮਿਲਾਪੁ** ਦੇ. ਮੇਲ ਸੈ, ਯਥਾ- ਸੰਗਤਿ ਮੀਤ ਮਿਲਾਪੁ ਪੂਰਾ ਨਾਵਣੋ।

**ਮਿਲਿਆ** ਪੰ. ਸਾਥ ਮਿਲਿਓ ਕਾ, ਯਥਾ- ਮਿਲਿਆ ਕਾ ਕਿਆ ਮੇਲੋ।

**ਮਿਲਿਐ** ਗੁ. ਅਕਸਮਾਤ ਮਿਲੇ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਮਿਲਿਐ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਮਿਲੈ ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਜੇ ਹੋਇ। ਅਕਸਮਾਤ ਮਿਲੇ ਸਾਥ ਮਿਲਿਆ ਹੂਆ ਪੂਰਾ ਨਹੀ ਮਿਲ ਸਕੇ, ਪੂਰਾ ਤਬੀ ਮਿਲੇ ਹੈ ਜਬ ਪਹਲੇ ਭੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਵੇ।

**ਮਿਲੀਆਸੁ** ਗੁ. ਮਿਲੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਧਨ ਕੂਕੇਂਦੀ ਗੋਰ ਮੇਂ ਤੈ ਸਹ ਨਾ ਮਿਲੀਆਸੁ।

**ਮਿਲੀਜੈ** ਗੁ. ਮਿਲਣੇ ਯੋਗ ਕੋ, ਯਥਾ- ਹਮ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲਹ ਮਿਲੀਜੈ। ਮਿਲ ਜਾਈਏ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਨਾਮੈ ਰਲੈ ਮਿਲੀਜੈ। ਜਪਤੇ ਹੂਏ ਨਾਮ ਸਾਥ ਰਲ ਕੇ ਨਾਮੀ ਸਾਥ ਮਿਲ ਜਾਈਏ।

**ਮਿਲੀਤਾ** ਗੁ. ਮਿਲੇ ਹੈ।

**ਮਿਲੋਗਨੀ** ਗੁ. ਮੇਲ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਮ ਤੁਮ ਗੁਰਿ ਖੋਈ ਹੈ ਅੰਭੈ ਅੰਭੁ ਮਿਲੋਗਨੀ।

**ਮੀਆ** ਫਾ. ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਮੇ ਲਾਲਾ ਭਈਆ ਵਤ ਯਵਨੋ ਮੇ ਪੁਰਖ ਮਾਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿ ਸਤਕਾਰ ਕੀ ਬੋਲੀ, ਯਥਾ- ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੀਆ ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਬੋਲੀ ਅਵਰ ਤੁਮਾਰੀ। ਹੇ ਹਰੇ ਯਵਨ ਰਾਜ ਮੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਪ੍ਰਤਿ ਸਭ ਕੀ ਏਕ ਮੀਆ ਹੀ ਬੋਲੀ ਹੋ ਗਈ ਜੈਸੇ ਤੁਮਾਰੀ ਹਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਾਮ ਛੋਡ ਅੱਲਾ ਖੁਦਾਇ ਨਾਮੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦੇ. ਪਰਬਤੀ। ਮੁਖੀਆ, ਜੈਸੇ ਕਾਂਗੜੇ ਜੰਬੂ ਕੇ ਪਰਬਤ ਮੋ ਮੁਖੀਏ ਰਜਪੂਤ ਕੋ ਮੀਆਂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ।

**ਮੇਹਾ** ਪੰ. ਮੇਘ, ਯਥਾ- ਹੁਕਮੀ ਵਰਸਣ ਲਾਗੇ ਮੇਹਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਸੇ ਗੁਰੁ ਬਾਦਲ ਬਰਸਾਨੇ ਲਗੇ ਉਪਦੇਸ ਜਲ ਕੋ। ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤੋ ਕਾ ਆਦੀ ਪੁਰਖ ਮੀਹਾ ਜੀ।

**ਮੀਹੁ** ਪੰ. ਮੇਘੋ ਕੀ ਵਰਖਾ, ਯਥਾ- ਮੀਹੁ ਪਇਆ ਪਰਮੇਸਰਿ ਪਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਬੱਦਲ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਜਲ ਸਿੱਖ ਕੇ ਕੰਨ ਮੇਂ ਦਯਾ ਕਰ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਗੁਰੋਂ ਦ੍ਵਾਰੇ ਪਾਇਆ। ਬਰਖਾ ਵਾਲਾ ਬੱਦਲ, ਯਥਾ- ਮੀਹੁ ਵੁਠਾ ਛਹਬਰ ਲਾਇ। ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਬੱਦਲ ਸਿੱਖ ਕੇ ਕਾਂਨ ਮੇਂ ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਬਰਖਿਆ ਨਾਨਾ ਉਕਤੀ ਯੁਕ੍ਤੀਓ ਸੇ ਏਕ ਰਸ ਝੜੀ ਲਾਇ ਕੇ।

**ਮੀਕ** ਗੁ. ਏਕ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਬਚਨ ਧਿਆਇਓ ਘਰੀ ਮੀਕ। ਘੜੀ ਏਕ। ਏਕ ਕਾ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਜੀਅਰਾ ਨਿਰਮੋਲਕੋ ਕਉਡੀ ਲਗਿ ਮੀਕਾ। ਏਕ ਕੌਡੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਕਾ। ਪੁਨਾ- ਬਿਨੁ ਗਾਹਕ ਮੀਕਾ ਕਾਖਾ। ਬਿਨ ਪਰਖ ਵਾਲੇ ਖਰੀਦਾਰ ਸੇ ਏਕ ਤ੍ਰਿਣ ਕਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਜਲੁ ਜਲਹਿ ਸਮਾਇਆ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮੀਕੇ ਰਾਮ। ਪੁਨਾ- ਮਨਿ ਅਰਾਧਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਕ। ਮਨ ਮੋ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ ਏਕ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕੋ। ਪੁਨਾ- ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ਮੇਕਾ ਘੜੀ ਸਮ੍ਾਲੀ।

**ਮੀਚੁ** ਗੁ. ਮਿਰਤੁ, ਯਥਾ- ਮਾਨਸੁ ਬਪੁਰਾ ਮੂਸਾ ਕੀਨੋ ਮੀਚੁ ਬਿਲਈਆ ਖਈਹੈ ਰੇ। ਪੰ. ਨੇਤ੍ਰ ਬੰਦ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਆਂਖ ਮੀਚ ਕੋਈ ਡਿੰਭ ਦਿਖਾਵੇ। ਆਂਧਰ ਕੀ ਪਦਵੀ ਕਹ ਪਾਵੇ।

**ਮੀਟਿ** ਪੰ. ਬੰਦ ਕਰ, ਯਥਾ- ਚਉਥੈ ਆਈ ਊਂਘ ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਪਵਾਰਿ ਗਇਆ। ਬੰਦ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਅਖੀ ਤ ਮੀਟਹਿ ਨਾਕ ਪਕੜਹਿ ਠਗਣ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ।

**ਮੀਠਾ** ਦੇ. ਪਿਆਰਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਛੂ ਨ ਲਾਗਈ ਭਗਤਨ ਕਉ ਮੀਠਾ। ਪੁਨਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਉਚਰਾ ਹਰਿ ਜਸੁ ਮਿਠਾ ਲਾਗੈ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਰਾਮ। ਪਿਆਰੇ, ਯਥਾ- ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ਜਿੰਦੂ ਤੂੰ ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ। ਮਧੁਰ ਰਸ।

**ਮੀਂਡ** ਦੇ. ਪੂ. ਖੇਤ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਵੱਟ ; ਵੀਣਾ ਸਤਾਰ ਕਾ ਕੰਪਤ ਸ੍ਵਰ।

**ਮੀਢਾ** ਪੰ. ਮੇਢਾ।

**ਮੀਣਾ** ਦੇ. ਮਾਝਾ। ਫਰੇਬੀ। ਜਬ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਬਡੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਲਹੌਰ ਸੇ ਭੇਜੀਆਂ 'ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ' ਇਤਯਾਦਿ ਦੋ ਪੌੜੀਆ ਰੂਪ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਜੀ ਕੀ ਦੋ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਪਿਤਾ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਸਮੀਪ ਨਾ ਪਹੁਚਨੇਂ ਦਈਆ। ਤਬ ਤੀਸਰੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਸਿਖ ਕੇ ਹਾਥ ਸੇ ਮਿਲੀ ਪੀਛੇ ਤੀਨ ਕਾ ਅੰਕ ਦੇਖ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਆ ਦੋ ਔਰ ਕਹਾ ਹੈ ? ਸਿਖ ਨੇ ਅਰਜ ਕਰੀ- ਆਪ ਕੇ ਬਡੇ ਸਾਹਬਯਾਦੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੁਲਾ ਕਰ ਪੂਛਾ ਤਬ ਮੁਕਰ ਪੜਾ, ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਆ- ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਤੂ ਬਡਾ ਮੀਣਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਫਰੇਬੀ ਹੈਂ। ਉਸੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀ ਹਦਾਇਤ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਸਿਖੋਂ ਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਨੇ ਸਮੇ ਕਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ- ਮੀਣੇ ਮਸੰਦੋ ਸਾਥ ਨਹੀ ਵਰਤਨਾ। ਮੀਣੇ

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੇ ਬੰਸ ਕੇ ਸੋਢੀਓ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਸੀ ਕੋ ਮੀਸਣਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ; ਟੇਢੇ ਸਿੰਗੋਂ ਵਾਲਾ ਬੈਲ।

**ਮੀਤ** ਦੇ. ਮਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਯਾਰ ਮੀਤ ਸੁਨਿ ਸਾਜਨਹੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਛੂਟਨੁ ਨਾਹਿ।

**ਮੀਤ ਸਾਜਨ ਸਖਾ** ਵਾ. ਹੇ ਮਿਤ੍ਰ ਸਜਨੋ ਸੇ ਬਡਾ ਸੱਜਨ।

**ਮੀਤਾ** ਦੇ. ਮਿਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਾਜਨਾ ਮੀਤਾ ਅਵਰੀਤਾ। ਨਿਖਲ ਜਨੋ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਜੋ ਸੰਤ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੀ ਔਰ ਰੀਤਿ ਹੈ, ਇਤਰ ਜਨੋ ਵਾਲੀ ਰੀਤਿ ਨਹੀ।

**ਮੀਤੁਲਾ** ਗੁ. ਮਿਤ੍ਰ।

**ਮੀਨ** ਸੰ. ਮੱਛੀ, ਯਥਾ- ਮੀਨ ਕੀ ਚਪਲ ਸਿਉ ਜੁਗਤਿ ਮਨੁ ਰਾਖੀਐ। ਮੱਛੀ ਕੇ ਸਮਾਨ ਜੋ ਚਪਲ ਮਨ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੋ ਯੋਗ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇਂ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਵਾ ਸਮਾਦਿ ਉਪਾਯ ਸੇ ਬਸ ਕਰੋ। ਮੀਨ ਰਾਸਿ।

**ਮੀਨਤਨ** ਮੱਛੀ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਵ ਮੀਨਜ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬਜਾਸ।

**ਮੀਨੁ ਸੈ** ਵਾ. ਮੀਨ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਜਲ ਕੌ ਮੀਨੁ ਸੈ ਥੇ ਭਾਵੈ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ।

**ਮੀਰ** ਅ. ਸਰਦਾਰ, ਯਥਾ- ਮੀਰ ਮਲਕ ਉਮਰੇ ਫਾਨਾਇਆ ਏਕ ਮੁਕਾਮ ਖੁਦਾਇ ਦਰਾ। ਪਾਤਸਾਹ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂ ਮੀਰ ਮਹੀਪਤਿ ਸਾਹਿਬੁ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉਣ ਹਮਾਰੀ। ਹੇ ਹਰੇ ! ਜੇਕਰ ਤੁਰਕ ਰਾਜ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਮੇ ਤੂ, ਮਹੀਪਤਿ ਨਾਮ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਮੀਰ ਔ ਸਾਹਬ ਨਾਮ ਕਹਾਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ, ਤਬ ਹਮਾਰੀ ਕਯਾ ਸਮਰਥ ਹੈ ਤੁਝੇ ਹਟਾਵੇ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬਚਨਾਂਤਰ ਹੈ- ਕੋਟੀ ਹੂ ਪੀਰ ਵਰਜਿ ਰਹਾਏ ਜਾ ਮੀਰੁ ਸੁਣਿਆ ਧਾਇਆ। ਕੋਈ ਮੁਗਲ ਨ ਹੋਇਆ ਅੰਧਾ ਕਿਨਹੂ ਨ ਪਰਚਾ ਲਾਇਆ।

**ਮੀਰੰਨ** ਦੇ. ਮੀਰ ਕਾ ਬਹੁ ਬਚਨ ਹੈ, ਮੀਰ ਸਯਦ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਥਾ- ਲੋੜੀਦੋ ਹਭ ਜਾਇ ਸੋ ਮੀਰਾ ਮੀਰੰਨ ਸਿਰਿ। ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਦੀਨ ਕੇ ਸਰਦਾਰੋ ਕੇ ਸਿਰ ਪੈ ਸਰਦਾਰ ਹੈ, ਪਾਤਸਾਹੋਂ ਕੇ ਸਿਰ ਪੈ ਪਾਤਸਾਹ ਹੈ।

**ਮੀਰਾਂ** ਦੇ. ਹੇ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਯਥਾ- ਮੀਰਾਂ ਦਾਨਾਂ ਦਿਲ ਸੋਚ। ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਭਕਤਨੀ, ਜੈਸੇ- ਮੀਰਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਗਿਰਧਰ ਨਾਗਰ।

**ਮੀਰਾਨ** ਦੇ. ਪਾਤਸਾਹੋ ਕੇ।

**ਮੀਰੀ** ਦੇ. ਪਾਤਸਾਹੀ।

**ਮੀਲਤ** ਸੰ. ਬਾਣੀ ਕਾ ਅਲੰਕਾਰ ਬਿਸੇਖ।

**ਮੁਆਤਾ** ਪੰ. ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਗਨਿ।

**ਮੁਇਆ** ਗੁ. ਮਰਿਆਂ, ਯਥਾ- ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ। ਪੁਨਾ- ਮੂਆ ਜੀਵੰਦਾ ਪੇਖੁ ਜੀਵੰਦੇ ਮਰਿ ਜਾਨਿ। ਵਿਖਯੋ ਓਰ ਸੇ ਮਰੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਜੀਵਤਾ ਦੇਖੋ। ਪੁਨਾ- ਮੁਇਆ ਜੀਵਦਿਆ ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਜਾਂ ਸਿਰਿ ਪਾਈਐ ਪਾਣੀ। ਮਰੇ ਕੀ ਗਤਿ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਸੇ ਅਸੁਧ ਭਏ ਮੁਰਦੇ ਕੇ ਦੇਹ ਕੀ ਸੁਧੀ ਜੀਤੇ ਕੀ ਗਤਿ ਸਨਾਨ ਪਾਨ ਸੇ ਦੇਹ ਸੁਧੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਸਾਂਤੀ ਸੀਤਲਤਾ ਰੂਪ ਲੇਨੀ।

**ਮੁਈ** ਪੰ. ਮਰਿ, ਯਥਾ- ਭਲੀ ਸਰੀ ਜਿ ਉਬਰੀ ਹਉਮੈ ਮੁਈ ਘਰਾਹੁ। ਜਾਤੀ ਧਨਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਅਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਹੂਆ ਅੰਤਾਕਰਣ ਸੇ। ਪੁਨਾ- ਮੁਈ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ਹਉ ਖਰਾ ਸੁਖਾਲਾ।

**ਮੁਈਆਸੁ** ਗੁ. ਮਰ ਗਈ, ਯਥਾ- ਨੰਢੀ ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਓ ਵਡੀ ਥੀ ਮੁਈਆਸੁ।

**ਮੁਈਏ** ਪੰ. ਪਰਬਤੀ। ਮਰੀਏ, ਮਰੇ ਸਰੀਖੀ ਅਸਮਰਥੇ। ਕਾਂਗੜੇ ਕੇ ਪਰਬਤ ਮੇ ਇਸਤ੍ਰੀਓ ਕੀ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਯਹ ਹਾਸੀ ਕੀ ਅਵਾਜ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪਣੇ ਪਿਰ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਤੀ ਮੁਈਏ ਸੋਭਾਵੰਤੀ ਨਾਰੇ।

**ਮੁਸ ਮੁਸ** ਪੰ. ਰੋਨੇ ਕੀ ਅਵਾਜ ਕੀ ਨਕਲ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਬੁਸ ਬੁਸ ਹੈ ਅਥਵਾ ਘਰ ਲੁਟਾਤਾ ਦੇਖ ਕੇ, ਮੁਸ ਮੁਸ ਕਬੀਰ ਸੇ ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ।

**ਮੁਸਕ ਗੰਧਾਰੇ** ਵਾ. ਕਸਤੂਰੀ ਕੀ ਗੰਧ।

**ਮੁਸਕਲ** ਅ. ਕਠਨ, ਦੁਸਵਾਰ, ਯਥਾ- ਜਹ ਮੁਸਕਲ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਭਾਰੀ।

**ਮੁਸਕਾਕ** ਗੁ. ਦੁਰਗੰਧ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਬਾਸੁ ਬਸਾਨੀ ਛੂਟਿ ਗਈ ਮੁਸਕੀ ਮੁਸਕਾਕ। ਛੂਟ ਗਈ ਹੈ ਦੁਰਗੰਧ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਕੀ ਦੁਰਗੰਧ।

**ਮੁਸਕਾਰੈ** ਗੁ. ਮੁਸਕੜਾਵੇ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੰਤਨ ਰਸੁ ਆਈ ਹੈ ਜਿਉ ਚਾਖਿ ਗੂੰਗਾ ਮੁਸਕਾਰੈ।

**ਮੁਸਕੀ** ਪੰ. ਦੁਰਗੰਧ ਵਾਲੀ ਕੀ ; ਸੁਗੰਧੀ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਜੀ ਹੈ ਦਹ ਦਿਸਿ ਹਰਿ ਮੁਸਕੀ ਮੁਸਕ ਗੰਧਾਰੇ। ਕਸਤੂਰੀ ਕੀ ਸੁਗੰਧੀ।

**ਮੁਸਕੁ** ਅ. ਕਸਤੂਰੀ ; ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ, ਯਥਾ- ਹੂਰ ਨੂਰ ਮੁਸਕੁ ਖੁਦਾਇਆ। ਹੂਰੋ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਔ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰੀ ਜੋਤਿ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਜੋ ਸ੍ਵਰਗੀ ਜਨੋ ਹੇਤ ਸ੍ਵਰਗ ਮੇ ਮਾਨੇ ਹੈ ਸੋ ਉਤਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਲੇਣੀ।

**ਮੁਸਟੀ** ਸੰ. ਮੁਠ, ਯਥਾ- ਮਰਕਟ ਮੁਸਟੀ ਅਨਾਜ ਕੀ ਮਨ ਬਉਰਾ ਰੇ।

**ਮੁਸਤਾਕੁ** ਅ. ਇਸਤਯਾਕ ਰਖਨੇ ਵਾਲਾ ; ਪ੍ਰੇਮ ਰਖਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਡੇਖਣ ਕੂ ਮੁਸਤਾਕੁ ਮੁਖੁ ਕਿਜੇਹਾ ਤਉ ਧਣੀ। ਪੁਨਾ- ਨੈਣ ਪਸੰਦੋ ਸੋਇ ਪੇਖਿ ਮੁਸਤਾਕ ਭਈ।

**ਮੁੰਸਫ** ਅ. ਬਕੀਲ ਬਨ ਰਯਤ ਔ ਰਾਜਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਹਿਸੇ ਕੋ ਠਹਰਾ

ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਰਦਾਰ, ਇਨਸਾਫ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਇਨਸਾਫ ਕਾ ਅਰਥ ਨਜਾਉ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਉ ਡਾਡੀ ਦਸ ਮੁੰਸਫ ਧਾਵਹਿ ਰਈਅਤਿ ਬਸਨ ਨ ਦੇਹੀ।

**ਮੁਸਫੀ** ਗੁ. ਇਨਸਾਫ ਅਰਥਾਤ ਨਜਾਉ, ਯਥਾ- ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ ਮੁਸਫੀ ਏਹ ਕਰੇਇ। ਯਵਨ ਭਾਖਾ ਮੁਨਸਫੀ।

**ਮੁਸਲਮਾਣ** ਦੇ. ਮੁਸਲਮਾਨ।

**ਮੁਸਲਮਾਣੁ** ਫਾ. ਖੁਦਾ ਕੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਰਦਨ ਝੁਕਾਨੇ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਆਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲੁ ਜਾ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ।

**ਮੁਸਲਾ** ਫਾ. ਨਮਾਜ ਸਮੇਂ ਤਲੇ ਵਿਛਾ ਕਰ ਪੜਨੇ ਕਾ ਕਪੜਾ, ਯਥਾ- ਕੰਨਿ ਮੁਸਲਾ ਸੂਫੁ ਗਲਿ ਦਿਲਿ ਕਾਤੀ ਗੁੜੁ ਵਾਤਿ।

**ਮੁਸਲਿਮੁ** ਅ. ਤਸਲੀਮ ਕੀ ਆਗਯਾ ਭਾਵ ਮਾਨ ਗਯਾ ਅਰਥਾਤ ਸਤਕਾਰ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਹੋਇ ਮੁਸਲਿਮੁ ਦੀਨ ਮੁਹਾਣੈ ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਾ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਵੈ।

**ਮੁਸਲੀ** ਸੰ. ਮੁਸਲ ਵਾਲਾ ; ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਅਉਰਤ।

**ਮੁਸਾਫਰ** ਅ. ਸਫਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਰਾਹੀ।

**ਮੁਸਾਵੈ** ਦੇ. ਲੁਟਾਵੇ, ਯਥਾ- ਅਵਲਿ ਅਉਲਿ ਦੀਨੁ ਕਰਿ ਮਿਠਾ ਮਸਕਲ ਮਾਨਾ ਮਾਲੁ ਮੁਸਾਵੈ। ਮਨ ਕੀ ਸਿਕਲ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤੋ ਮੇ ਅਪਨਾ ਖਰਚ ਕਰੇ।

**ਮੁਸੀਅਤ** ਦੇ. ਚੁਰਈ ਤੇ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਹੁਸੀਆਰ ਬੇਦਾਰ ਜਾਗਤ ਮੁਸੀਅਤ ਹਉ ਰੇ ਭਾਈ।

**ਮੁਸੈ** ਦੇ. ਚੋਰੀ ; ਚੁਰਾਈ ਜਾਵੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਮੁਸੈ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ ਖਾਇ ਗਇਆ ਜਮਕਾਲੁ।

**ਮੁਹਹੁ** ਪੰ. ਮੁਖ ਸੇ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਵਲੁ ਛਲੁ ਕਰਿ ਕੈ ਖਾਵਦੇ ਮੁਹਹੁ ਕੂੜੁ ਕੁਸਤੁ ਤਿਨੀ ਢਾਹਿਆ।

**ਮੁਹਕਮ** ਅ. ਪਕੀ, ਮਜਬੂਤ, ਯਥਾ- ਵਡੀ ਕੋਮ ਵਸਿ ਭਾਗਹਿ ਨਾਹੀ ਮੁਹਕਮ ਫਉਜ ਹਠਲੀ ਰੇ।

**ਮੁਹਛੰਦਗੀ** ਪੰ. ਅਧੀਨਤਾ, ਕੁਸਾਮਦ ਕਿਸੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਤੂ ਪ੍ਰਭ ਵਲਿ ਤਿਸੁ ਕਿਆ ਮੁਹਛੰਦਗੀ।

**ਮੁਹਛੰਦਾ** ਪੰ. ਕੁਸਾਮਦ, ਅਧੀਨਤਾ, ਯਥਾ- ਜਾ ਤੂ ਮੇਰੈ ਵਲਿ ਹੈ ਤਾ ਕਿਆ ਮੁਹਛੰਦਾ।

**ਮੁਹਡੜਾ** ਪੰ. ਮੁ. ਮੁਖ, ਯਥਾ- ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਘਿ ਪਿਛਾ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਡੜਾ।

**ਮੁਹਤ** ਦੇ. ਮੁਹੂਰਤ, ਦੋ ਘੜੀ, ਯਥਾ- ਘੜੀ ਮੁਹਤ ਕਾ ਪਾਹੁਣਾ ਕਾਜ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ।

**ਮੁਹਤਾਈਐ** ਗੁ. ਮੁਹਤਾਜੀ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਿਆ ਸਗਲ ਚੁਕੀ ਮੁਹਤਾਈਐ।

**ਮੁਹਤਾਜ** ਅ. ਚਾਹਵਾਨ ; ਜਰੂਰਤ ਵਾਲਾ।

**ਮੁਹਤਾਜੀ** ਦੇ. ਖ੍ਵਾਹਸ, ਚਾਹ ; ਜਰੂਰਤ, ਅਵਸਯਕਤਾ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਕੀ ਮੁਹਤਾਜੀ ਲੋਕੁ ਕਢਦਾ।

**ਮੁਹਬਤਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਦਿਲਹੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿੰਨ੍ ਸੇਈ ਸਚਿਆ। ਪੁਨਾ- ਸਿਫਤਿ ਮੁਹਬਤਿ ਅਥਾਹ ਰਹੀਮਾ।

**ਮੁਹਬਤੀ** ਦੇ. ਮੁਹੱਬਤ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਾਥ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੇ।

**ਮੁਹਲਤਿ** ਅ. ਕਾਲ ਕੀ ਔਧਿ, ਯਥਾ- ਮੁਹਲਤਿ ਪੁੰਨੀ ਚਲਣਾ ਤੂੰ ਸੰਮਲੁ ਘਰ ਬਾਰੁ।

**ਮੁਹਲੀ** ਦੇ. ਮੁਹਲਾ, ਯਥਾ- ਚਾਵਲ ਕਾਰਣੇ ਤੁਖ ਕਉ ਮੁਹਲੀ ਲਾਇ। ਸੰ. ਮੁਸਲ।

**ਮੁਹਾਇ** ਦੇ. ਲੁਟਾਇ, ਯਥਾ- ਕਿੜੀ ਪਵੰਦੀਈ ਖੜਾ ਨ ਆਪੁ ਮੁਹਾਇ।

**ਮੁਹਾਹੁ** ਗੁ. ਮੁਖ, ਯਥਾ-ਆਪੇ ਸੁਣਿ ਸਭ ਵੇਖਦਾ ਪਿਆਰਾ ਮੁਖਿ ਬੋਲੇ ਆਪਿ ਮੁਹਾਹੁ।

**ਮੁਹਾਣੈ** ਪੰ. ਮਲਾਹੋ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹੋਇ ਮੁਸਲਿਮੁ ਦੀਨ ਮੁਹਾਣੈ ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਾ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਵੈ। ਹੋਇ ਕੇ ਸਤਕਾਰ ਵਾਲੇ ਦੀਨ ਕੇ ਅਗ੍ਰਣੀ ਪੁਰਖੋ ਕੇ।

**ਮੁਹਾਰ** ਗੁ. ਮੋਹ ਕੀ ਹਾਰ, ਯਥਾ- ਦੇਇ ਮੁਹਾਰ ਲਗਾਮੁ ਪਹਿਰਾਵਉ। ਊਟ ਕੀ ਨਕੇਲ।

**ਮੁਹਿ** ਗੁ. ਚੁਰਾ ਕਰ, ਯਥਾ- ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ।

**ਮੁਹਿ ਚਲੈ** ਵਾ. ਕਾਹੂ ਕਾ ਮਾਲ ਚੁਰਾ ਕੇ ਲੇ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਮੁਹਿ ਚਲੈ ਸੁ ਅਗੈ ਮਾਰੀਐ। ਅਗੇ ਪਰਲੋਕ ਮੋ।

**ਮੁਹਿ ਫੇਰਿਐ** ਵਾ. ਨਾਮ ਸੇ ਮੁਖ ਫੇਰਨੇ ਤੇ ਮੁਖ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੁਹਿ ਫੇਰਿਐ ਮੁਹੁ ਜੂਠਾ ਹੋਇ।

**ਮੁਹੀਤ** ਅ. ਘੇਰਾ।

**ਮੁਹੁਖੜਾ** ਗੁ. ਮੁਖ ਮੁਖੜਾ ਸੇ ਬਦਲਾ ਹੈ।

**ਮੁਹੇ ਮੁਹਿ** ਦੇ. ਬਾਰੰਬਾਰ, ਯਥਾ- ਵਜਹੁ ਗਵਾਏ ਅਗਲਾ ਮੁਹੇ ਮੁਹਿ ਪਾਣਾ ਖਾਇ। ਸੰ. ਮੁਹੁ ਮੁਹੁ।

**ਮੁਹੈ** ਦੇ. ਚੁਰਾਵੇ, ਯਥਾ- ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ।

**ਮੁਕਟ** ਸੰ. ਕਿਰੀਟ, ਤਾਜ, ਯਥਾ- ਸੁੰਦਰ ਕੁੰਡਲ ਮੁਕਟ ਬੈਨ।

**ਮੁਕਤ ਪਰਾਣ** ਗੁ. ਪ੍ਰਾਣ ਹੋਤੇ ਹੀ ਮੁਕ੍ਤੀ ਭਾਵ ਜੀਵਨ ਮੁਕ੍ਤੀ ਹੋਵੇ।

**ਮੁਕਤਾ** ਦੇ. ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੂਟਾ, ਯਥਾ- ਕਉਣੁ ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਕਉਣੁ ਸੁ ਜੁਗਤਾ। ਛੂਟੇ, ਯਥਾ- ਤੇ ਅੰਤੇ ਮੁਕਤੇ ਜਿਨ੍ ਹਿਰਦੈ ਰਾਮ ਰਸਾਇਨੁ। ਬਹੁਤਾ, ਜੈਸੇ- ਮੁਕਤਾ ਭੋਜਨ ਹੈ। ਦੇ. ਮੋਤੀ।

**ਮੁਕਤਾਹਲ** ਗੁ. ਮੋਤੀਓਂ ਕੀ ਮਾਲਾ, ਯਥਾ- ਕਾਹੂ ਮਹਿ ਮੋਤੀ ਮੁਕਤਾਹਲ ਕਾਹੂ ਬਿਆਧਿ ਲਗਾਈ। ਸੰ. ਮੁਕਤਾਵਲੀ।

**ਮੁਕਤਿ** ਦੇ. ਬੰਧਨ ਕਾ ਨਾਸ, ਬੰਧਨ ਸੇ ਛੂਟਨਾ ਸੋ ਮਤਭੇਦ ਸੇ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ਕੀ ਹੈ। ਚਾਰਵਾਕ ਮਤ ਮੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਮੈਥਨ ਸੇ ਸੁਖ ਹੋਨਾ ਵਾ ਦੇਹ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਨਾ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਹੈ। ਜੈਨੀਓਂ ਕੇ ਮਤ ਮੋ ਅਲੌਕਿਕ ਆਕਾਸ ਮੋ ਪਹੁਚ ਉਪਰ ਕੋ ਚਲੇ ਜਾਨਾ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਸਾਂਖ ਮਤ ਮੋ ਬਿਬੇਕ ਤੇ ਗੁਣਤ੍ਰਯ ਸੇ, ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਅਸੰਗ ਜਾਨਨਾ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਪਾਤੰਜਲ ਮਤ ਮੇ ਯੋਗ ਸੇ ਕੈਵਲ ਹੋਨਾ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਬੈਸਨੋ ਕੇ ਮਤ ਮੋ ਬੈਕੁੰਠ ਵਾਸੀ ਬਿਸਨੁ ਕੇ ਲੋਕ ਮੋ, ਪਹੁਚ ਸਰੂਪ ਸਲੋਕ ਸਮੀਪ ਸਾਯੁਜਜ ਚਾਰ ਭਾਵੋ ਮੈ, ਕਾਹੂ ਏਕ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਨਾ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਮੀਮਾਂਸਕ ਮਤ ਮੇ ਸ੍ਵਰਗ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਨ੍ਯਾਯ ਬੈਸੇਖਕ ਮਤੋ ਮੇ ਇਕੀਸ ਦੁਖੋ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਨਾ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਦੁਖ ਇਕੀਸ ਯੇ ਹੈ- ਏਕ ਮਨ, ਪਾਂਚ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਯ, ਖਟ ਇਨ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਗ੍ਯਾਨ, ਖਟ ਇਨ ਕੇ ਵਿਖਯ, ਸੁਖ ਦੁਖ ਸਥੂਲ ਦੇਹ, ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਏ ਇਕੀਸ ਦੁਖ ਹੈਂ, ਤਬ ਤਾਈ ਬੰਧ ਹੈ, ਇਸ ਬੰਧ ਕਾ ਨਾਸ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਆਸੰਕਾ ਪੀਛੇ ਕਹੇ ਇਕੀਸੋ ਮੇ, ਜੋ ਸੁਖ ਗਿਨਾ ਤਿਸ ਕੋ ਦੁਖਪਨਾ ਕੈਸੇ ਜਾਨੇ। ਉਤ੍ਰ- ਬਡੇ ਸੁਖ ਓਰ ਦੇਖ ਕੇ ਛੋਟਾ ਸੁਖ, ਦੁਖ ਹੀ ਭਾਨ ਹੋਵੈ ਹੈ, ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਦੁਖ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਯਾਦਿਕੋ ਕੋ ਦੁਖ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹ੍ਯਾ ਹੈ, ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਖਟ ਇੰਦ੍ਰਯ, ਖਟ ਇੰਦ੍ਰਯ ਜਨ੍ਯ ਗ੍ਯਾਨ, ਖਟ ਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਵਿਖਯ ਹੈ, ਤਬੀ ਤਕ ਦੁਖ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਯੇ ਹੀ ਦੁਖ ਹੈ, ਜਬ ਯੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇਂਗੇ, ਸਭੀ ਦੁਖ ਮਿਟ ਜਾਂਵੇਗੇ ; ਬੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੋ ਮਾਇਆ ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਜ, ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਨਾਸ ਸਹਿਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਨੀ ਮੁਕਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕੇ ਸਭੀ ਜੀਵ ਦੁਖ ਕੇ ਨਾਸ ਕੀ ਔ ਸੁਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਦੁੱਖੋ ਕਾ ਅਤ੍ਯੰਤ ਨਾਸ ਔ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਯਤਨ ਸੇ ਚਾਹਤੇ ਹੈ, ਸੋਈ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸ ਕੀ ਬਿਨਾ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਅਭੇਦ ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਤੇ ਭੇਦ ਗ੍ਯਾਨ ਕੋ ਗੁਰੁ ਭਯ ਕਾ ਕਾਰਣ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ- 'ਜਬ ਇਨਿ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਮਾਨੇ ਭੇਦਾ। ਤਬ ਤੇ ਦੂਖ ਡੰਡ ਅਰੁ ਖੇਦਾ' ਅਭੇਦ ਗ੍ਯਾਨ ਕੋ ਪਰਮ ਸੁਖ ਕਾ ਹੇਤੁ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ। 'ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮੁ ਚੀਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ' ਪੁਰਖ ਸੁਖ ਰੂਪ ਮੁਕ੍ਤੀ, ਗੁਰੁਮਤ ਮੇ ਜਲ ਮੋ ਜਲ ਵਤ ਜੀਵ ਕਾ ਅਪਨੇ ਬਿੰਬ ਸੁਧ ਚੇਤਨ ਮੋ ਮਿਲ ਜਾਨਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਬਚਨ ਭੀ ਹੈ- ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ। ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ। ਪੁਨਾ- ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਰਾਮ। ਮੁਕਤ ਹੁਏ ਕਾ ਪੁਨਾ ਆਵਨਾ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਯਹੀ ਵੇਦ ਲਿਖਤਾ ਹੈ 'ਨ ਸ ਪੁ ਨ ਰਾ ਵ ਰ੍ਤ ਤੇ' ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਭੀ ਐਸੇ ਕਹੇ ਹੈ 'ਯ ਹ੍ਰ ਤ੍ਵਾ ਨ ਨਿ ਵ ਰ੍ਤ ਤੇ ਤ ਦ੍ਧਾ ਮ ਪ ਰ ਮੰ ਮ ਮ' ਯਹੀ ਮੁਕ੍ਤੀ ਸਭ ਮੋ ਉੱਤਮ ਹੈ ਨਾਮ ਇਸ ਕਾ ਕੈਵਲਜ ਮੁਕ੍ਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਬਿਨਾ ਅਭੇਦ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਗੁਰੋਂ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਵਿਣੁ ਗੁਰ ਦਾਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਭਾਲਿ।

**ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ** ਸੰ. ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਮਿ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਪਾਈ।

**ਮੁਕਤਿ ਪੰਥੁ** ਦੇ. ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਮਾਰਗ, ਯਥਾ- ਮੁਕਤਿ ਪੰਥੁ ਜਾਨਿਓ ਤੈ ਨਾਹਨਿ ਧਨ ਜੋਰਨ ਕਉ ਧਾਇਆ। ਹੇ ਪੁਰਖ ! ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਰਸਤਾ ਗ੍ਯਾਨ ਭਕ੍ਤੀ ਹੈ, ਯੇ ਤੈਨੇ ਨਹੀ ਜਾਨੀ।

**ਮੁਕਤਿ ਮਾਲ** ਦੇ. ਮੋਤੀਯੋ ਕੀ ਮਾਲਾ।

**ਮੁਕਤੀਸਰੁ** ਦੇ. ਮੁਕਤੀ ਵਾ ਐਸ੍ਵਰਯ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਮੁਕਤਿ ਦਾਨੁ ਮੁਕਤੀਸਰੁ ਮਮਤਾ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇਦਾ।

**ਮੁਕਤੇ ਬੀਥੀ** ਵਾ. ਖੁਲੀ ਗਲੀ, ਯਥਾ- ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੀ ਮੁਕਤੇ ਬੀਥੀ ਜਮ ਕਾ ਮਾਰਗੁ ਦੂਰਿ ਰਹਿਆ। ਬੰਧਨੋ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਸੇ ਖੁਲੀ ਗਲੀ ਹੈ।

**ਮੁਕਦਮ** ਅ. ਪੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਚੌਧਰੀ ਔ ਕਾਰਦਾਰ, ਯਥਾ- ਰਾਜੇ ਸੀਹ ਮੁਕਦਮ ਕੁਤੇ। ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਰਾਜੇ ਬਿਨਾ ਅਪਰਾਧ, ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੇਰ ਹੈਂ, ਕਾਰਦਾਰ ਨਿਰਦੋਖੋਂ ਮੇ ਦੋਖ ਲਗਾਨਾ ਰੂਪ ਭੌਕਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੂਕਰ ਹੈ।

**ਮੁਕੰਦੁ** ਸੰ. ਮੁਕਤੀ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸੋਈ ਮੁਕੰਦੁ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਦਾਤਾ। ਸੰ. ਮੁਕੰਦ।

**ਮੁਕਰ** ਸੰ. ਸੀਸਾ, ਦਰਪਣ, ਯਥਾ- ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ। ਕਾਹੂ ਕੀ ਵਸਤੂ ਲੇ ਕਰ ਕਹਨਾ ਮੈਨੇ ਨਹੀ ਲਈ, ਯਥਾ- ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ।

**ਮੁਕਲਾਈ** ਦੇ. ਬਿਵਾਹ ਪੀਛੇ ਮੁਕਲਾਵਾ ਕਰ ਘਰ ਮੋ ਲਿਆਣੀ, ਯਥਾ- ਸੁਤਿ ਮੁਕਲਾਈ ਅਪਨੀ ਮਾਉ।

**ਮੁਕਾਤੀ** ਗੁ. ਮੁਕਦੀ, ਕਮ ਹੋਤੀ, ਯਥਾ- ਤੁਲਿ ਨਹੀ ਚਢੈ ਜਾਇ ਨ ਮੁਕਾਤੀ ਹਲੁਕੀ ਲਗੈ ਨ ਭਾਰੀ।

**ਮੁਕਾਮ** ਅ. ਇਸਥਿਤਿ, ਥਿਰਤਾ ਕਾ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਮੀਰ ਮਲਕ ਉਮਰੇ ਫਾਨਾਇਆ ਏਕ ਮੁਕਾਮ ਖੁਦਾਇ ਦਰਾ। ਥਿਰਤਾ ਵਾਲਾ ਥਾਨ ਏਕ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਦ੍ਵਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਠੌਰ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਮੁਕਾਮੇ ਫਾਨੀ ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ। ਦੁਨੀਆ ਨਾਸੀ ਠੌਰ ਹੈ।

**ਮੁਕਾਮਾ** ਫਾ. ਇਸਥਿਤੀ, ਯਥਾ- ਦਿਲ ਮਹਿ ਖੋਜਿ ਦਿਲੈ ਦਿਲਿ ਖੋਜਹੁ ਏਹੀ ਠਉਰ ਮੁਕਾਮਾ।

**ਮੁਕੀਆਂ** ਪੰ. ਮੁੱਕੇ, ਯਥਾ- ਜੋ ਤੈ ਮਾਰਨਿ ਮੁਕੀਆਂ ਤਿਨ੍ਾ ਨ ਮਾਰੇ ਘੁੰਮਿ। ਸਮਾਪਤ ਹੋਈਆਂ।

**ਮੁਖ** ਸੰ. ਮੁਖ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮੁਖ ਦੰਤਾ ਘਸਿ ਖੀਨ ਖਇਆ। ਮੁਖ ਕੇ ਦੰਤ ਘਸ ਕੇ ਖੀਣ ਹੋ ਕਰ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ। ਬਦਨ, ਯਥਾ- ਮੁਖੁ ਡੇਖਾਊ ਪਲਕ ਛਡਿ ਆਨ ਨ ਡੇਊ ਚਿਤੁ। ਜੇਕਰ ਅਪਨਾ ਮੁਖ ਦਿਖਾਵੇ ਪਲ ਏਕ। ਘਰ ਸੇ ਨਿਕਸਨੇ ਕਾ ਦਰਵਾਜਾ ; ਨਗਰਾਦਿਕੋ ਕਾ ਦ੍ਵਾਰ ; ਆਰੰਭ ; ਉਪਾਯ ; ਨਾਟਿਕਾਦਿਕੋ ਕੀ ਸੰਧੀ ਵਿਸੇਖ ; ਆਦਿ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ; ਪ੍ਰਧਾਨ ; ਵੇਦ ; ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਦਾਤੈ ਨਾਮੁ ਦਿੜਾਇਆ ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗ ਸਭਾਗੇ। ਹੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ! ਹਮਾਰੇ ਮਸਤਕ ਕੇ ਜੋ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਭਾਗ ਹੈ ਤਿਨ ਸੇ ਹਮ ਸਭਾਗੇ (ਪੁੰਨਵਾਨ) ਭਏ ਹੈਂ। ਮੁਖ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਸੁਰਤਿ ਨਹੀ ਮੁਖਿ ਕਾਲ ਗਇਆ। ਕਾਲ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇ ਗਏ ਹੁਏ ਜੋ ਘੜੀ ਬੀਤੇ ਹੈ ਸੋਈ ਤੇਰਾ ਮਰਨ ਹੈ।

**ਮੁਖ ਜੋਰਿਐ** ਵਾ. ਸਲਾਹ ਕੀਤੇ।

**ਮੁਖ ਬਚਨੀ** ਗੁ. ਕੰਠ ਸੇ ਪੜੇ।

**ਮੁਖ ਭਣਿਆ** ਵਾ. ਲੋਕ ਕਹੇ ਹੈ ਸੰਤਾ ਕਾ ਬਚਨ ਸਚਾ ਹੈ।

**ਮੁਖਫਫ** ਥੋੜਾ ਕੀਆ ਗਯਾ, ਜੈਸੇ ਖੁਦਾਵੰਦ ਕਾਰ ਸੇ ਖੁੰਦਕਾਰ ਹੈ।

**ਮੁਖਫਾ** ਗੁ. ਮੁਖ, ਯਥਾ- ਤੁਮਰੇ ਜਨ ਤੁਮ ਹੀ ਤੇ ਜਾਨੇ ਪ੍ਰਭ ਜਾਨਿਓ ਜਨ ਤੇ ਮੁਖਫਾ।

**ਮੁਖੜਾ** ਪੰ. ਮੁ. ਮੁਖ।

**ਮੁਖਾਗਰ** ਦੇ. ਮੁਖ ਕੇ ਅਗ੍ਰ ਭਾਗ ਮੇ, ਯਥਾ- ਚਾਰੇ ਬੇਦ ਮੁਖਾਗਰ ਪਾਠਿ। ਪੁਨਾ- ਸਾਸਤ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਚਾਰਿ ਮੁਖਾਗਰ ਬਿਚਰੇ।

**ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ** ਸੰ. ਮੁਖ ਕਮਲ, ਯਥਾ- ਅਵਿਲੋਕਉ ਰਾਮ ਕੋ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ।

**ਮੁਖਿ ਖੀਰੰ** ਵਾ. ਮੁਖੋਂ ਖੀਰ ਵਤ ਮੀਠਾ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੁਇ ਧੋਤੀ ਕਰਮ ਮੁਖਿ ਖੀਰੰ।

**ਮੁਖਿ ਧਿਮਾਣੀ** ਪੰ. ਮੁਖ ਮੁਰਝਾਏ ਅਰਥਾਤ ਮੈਲਾ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਮੁਖਿ ਧਿਮਾਣੈ ਧਨ ਖੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ ਦੇਖੁ।

**ਮੁਖਿ ਨੀਰੈ** ਗੁ. ਮੁਖ ਮੇ ਦੂਧ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਾਰਿ ਸਮ੍ਾਲਿ ਮਾਤਾ ਮੁਖਿ ਨੀਰੈ। ਵਾਸ੍ਤਵ ਸੇ ਨੀਰੇ ਨਿਰਖੇ ਹੈ।

**ਮੁਖਿ ਬੇਨ** ਗੁ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਣਾ ਵਾਲਾ ਨਾਰਦ ਮੁਨਿ।

**ਮੁਖਿ ਬੋਰਾਵੈ** ਵਾ. ਮੁਖ ਸਾਮਨੇ ਪਰਚਾਵੇ ਹੈ ਮੈ ਤੇਰੀ ਦਾਸੀ ਹੂੰ।

**ਮੁਖਿ ਭਣੀ** ਵਾ. ਮੁਖ ਸੇ ਭਗਤ ਜਨ ਹਰਿ ਕੇ, ਹੇ ਜਗੰਨਾਥ ! ਹੇ ਗੋਪਾਲ ! ਐਸੇ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਗੰਨਾਥੁ ਗੋਪਾਲੁ ਮੁਖਿ ਭਣੀ।

**ਮਖਿ ਲਾਈ** ਗੁ. ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਮੈ ਲਾਵੋਂ, ਯਥਾ- ਕੇਸਾ ਕਾ ਕਰਿ ਚਵਰੁ ਢੁਲਾਵਾ ਚਰਣ ਧੂੜਿ ਮੁਖਿ ਲਾਈ

**ਮੁਖੁ ਕਿਜੇਹਾ** ਵਾ. ਮੁਖ ਕੈਸਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਹੇ ਧਨੀ, ਯਥਾ- ਡੇਖਣ ਕੂ ਮੁਸਤਾਕੁ ਮੁਖੁ ਕਿਜੇਹਾ ਤਉ ਧਣੀ।

**ਮੁਖੁ ਮਾਸਾ** ਗੁ. ਮੁਖ ਪੈ ਸਮਸ੍ਰੂ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੈ ਰੂਪੁ ਨਾਹੀ ਜਾਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ਮੁਖੁ ਮਾਸਾ। ਪਾਠਾਂਤਰ ਮੇ ਮੁਖ ਨ ਮਸਾਰੇ ਹੈ।

**ਮੁਗਧ** ਦੇ. ਮੂਰਖ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਗਾਵਾਰੁ। ਭੰਗ ਧਤੂਰੇ ਆਦਿ ਮੋਹ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ; ਸੁੰਦਰ। ਸੰ. ਮੁਗਧ।

**ਮੁਗਧਾਨਾ** ਗੁ. ਮੁਗਧ।

**ਮੁਗਧਾਰੀ** ਗੁ. ਮੂਰਖ, ਯਥਾ- ਖਲ ਮੂਰਖ ਤੇ ਪੰਡਿਤੁ ਕਰਿਬੋ ਪੰਡਿਤ ਤੇ ਮੁਗਧਾਰੀ।

**ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਾ** ਮੁਗਲੋ ਸਾਥ ਪਠਾਣੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਾ ਭਈ ਲੜਾਈ।

**ਮੁਗਲੁ** ਫਾ. ਯਵਨੋ ਮੇ ਵਹੁ ਕੌਮ ਜਿਸ ਮੇ ਬਾਬਰ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਮੁਗਲੁ ਨ ਹੋਆ ਅੰਧਾ ਕਿਨੈ ਨ ਪਰਚਾ ਲਾਇਆ।

**ਮੁਘਨਾਂ** ਗੁ. ਮੂਰਖੋ ਕੇ, ਯਥਾ- ਰੇ ਮਨ ਮੂਸ ਬਿਲਾ ਮਹਿ ਗਰਬਤ ਕਰਤਬ ਕਰਤ ਮਹਾਂ ਮੁਘਨਾਂ। ਕਾਮ ਕਰਤੇ ਹੈ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖੋਂ ਕੇ।

**ਮੁਚੁ** ਗੁ. ਬਡਾ, ਬਹੁਤ, ਯਥਾ- ਅਤਿ ਦੀਰਘ ਅਤਿ ਮੁਚੁ। ਪੁਨਾ- ਮੁਚੁ ਅਡੰਬਰੁ ਹਭੁ ਕਿਹੁ ਮੰਝਿ ਮੁਹਬਤਿ ਨੇਹ। ਬਡਾ ਅਡੰਬਰ। ਤਜਾਗਜਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਕਟਿਆ ਹੈ ਤੈਨੇ ਅਹੰਕਾਰ, ਯਥਾ- ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਨਾਲਿ ਤੁਧੁ ਹੋਰੁ ਮੁਚੁ ਗਰੂਰੁ।

**ਮੁਚੁ ਭਉ** ਵਾ. ਬਡਾ ਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਨਾ ਭਉ ਤਿਨ੍ ਨਾਹਿ ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਉ ਨਿਭਵਿਆਹ। ਈਸ੍ਵਰ ਕੇ ਭਯ ਸੇ ਹੀਨ ਜਨੋ ਕੋ, ਪਰਲੋਕ ਮੇ ਬਡਾ ਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਮੁਛਿ ਮੁਛਿ** ਪੰ. ਕੱਟ ਕੱਟ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮੁਛਿ ਮੁਛਿ ਕੁਇਰ ਰੁਲਾਇਆ। ਪਠਾਣ ਰਾਜਿਓ ਕੇ ਲੜਕੇ ਕੱਟ ਕੱਟ ਮੁਗਲੋ ਨੇ ਜਿਮੀਨ ਪੈ ਰੁਲਾਏ।

**ਮੁੰਜ** ਸੰ. ਕਾਨੇ ਕੀ ਮੁੰਜ ; ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਕਾ ਚਾਚਾ।

**ਮੁੰਜਿਤ** ਗੁ. ਚੋਟੀ ਕੇ ਤਜਾਗ ਵਾਲੇ ਗੁਸਾਂਈ, ਯਥਾ- ਲੁੰਜਿਤ ਮੁੰਜਿਤ ਮੋਨਿ ਜਟਾਧਰ ਅੰਤਿ ਤਊ ਮਰਨਾ। ਸੰ. ਮੁੰਚਿਤ।

**ਮੁਜੇਰੇ** ਗੁ. ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ। ਅ. ਮੁਜਿਰ। ਅਥਵਾ ਮੁਜਰੇ, ਯਥਾ- ਪੰਜਿ ਕਿਰਸਾਣ ਮੁਜੇਰੇ ਮਿਹਡਿਆ।

**ਮੁਝੁ** ਪੰ. ਮੇਰੇ ਮੈ, ਯਥਾ- ਮੁਝੁ ਅਵਗਨ ਸਹ ਨਾਹੀ ਦੋਸੁ।

**ਮੁੰਞੁ** ਗੁ. ਮੋਚਨ ਕਰ, ਯਥਾ- ਗੋਬਿੰਦ ਜੀਉ ਬਿਖੁ ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਮੁੰਞੁ। ਅਹੰਤਾ ਮਮਤਾ ਛੇਦਨ ਕਰ। ਸੰ. ਮੁੰਚ।

**ਮੁਟਆਰ** ਦੇ. ਜੁਵਾਨ ਪੁਰਖ, ਜੈਸੇ- ਬਾਲਕ ਰਤੇ ਬਾਲਕੀ ਮੁਟਿਆਰੀ ਮੁਟਆਰ। ਮੁਟਆਰੋਂ ਸੇ ਮੁਟਿਆਰ, ਯੁਵਾਨੋ ਸੇ ਯੁਵਾਨ।

**ਮੁਠ** ਪੰ. ਮੁਠੀ। ਸੰ. ਮੁਸ੍ਟਿ।

**ਮੁਠਾ** ਦੇ. ਠਗਿਆ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਠਗਿਆ ਮੁਠਾ ਜਾਇ। ਠਗੀ ਗਈ, ਯਥਾ- ਸਭ ਇਕਤੁ ਸਾਦਿ ਮੁਠੀ। ਠਗੇ ਗਏ, ਯਥਾ- ਕਾਮ

ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਮੁਠੇ ਸਦਾ ਆਵਾ ਗਵਣ। ਮੋਰ ਪੰਖੋ ਕੇ ਚਉਰ ਮੁਠੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਮੁੰਡ** ਸੰ. ਸਿਰ ; ਰਾਖਸ ਬਿਸੇਖ, ਜੈਸੇ- ਮੁੰਡ ਕੋ ਮੁੰਡ ਉਤਾਰ ਦੀਓ।

**ਮੁੰਡਿਤ** ਸੰ. ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ, ਯਥਾ- ਰੁੰਡਿਤ ਮੁੰਡਿਤ ਏਕੈ ਸਬਦੀ ਏਇ ਕਹਹਿ ਸਿਧਿ ਪਾਈ।

**ਮੁੰਡੀ** ਸੰ. ਮੁੰਡਿਤ, ਸਿਰ ਮੁੰਨਾ। ਦੇ. ਗਰਦਨ, ਯਥਾ- ਜਾ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤੇਗ ਵਗਾਵਹਿ ਸਿਰ ਮੁੰਡੀ ਕਟਿ ਜਾਵਹਿ।

**ਮੁੰਡੀਅਨ** ਦੇ. ਪੁ. ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਬੈਰਾਗੀਓ ਨੇ, ਯਥਾ- ਇਨ੍ ਮੁੰਡੀਅਨ ਮੇਰਾ ਘਰੁ ਧੁੰਧਰਾਵਾ। ਇਨ ਸਿਰ ਮੁੰਡੇ ਸਾਧੋ ਨੇ ਮੇਰਾ ਘਰ ਮੱਟੀ ਮੋਂ ਮੇਲ ਦੀਆ ਹੈ।

**ਮੁੰਡੀਆ** ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਸਾਧ, ਯਥਾ- ਮੁੰਡੀਆ ਅਨਦਿਨੁ ਧਾਪੇ ਜਾਹਿ।

**ਮੁੰਡੀਏ** ਗੁ. ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧ।

**ਮੁਢ** ਪੰ. ਮੂਲ, ਜੜ, ਬੁਨਿਆਦ।

**ਮੁੰਢ ਤੇ** ਪੰ. ਮੂਲ ਤੇ, ਯਥਾ- ਮੁੰਢਹੁ ਭੁਲੇ ਮੁੰਢ ਤੇ ਕਿਥੈ ਪਾਇਨਿ ਹਥੁ। ਜੋ ਮੂਲ ਥਾਨ ਹਰਿ ਸੇ ਭੂਲੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਵਹੁ ਜਨ ਮਨ ਕਹਾ ਠਹਰਾਵੇ।

**ਮੁੰਢਹੁ** ਪੰ. ਮੂਲ ਤੇ, ਆਦਿ ਤੇ, ਯਥਾ- ਮੁੰਢਹੁ ਭੁਲੇ ਮੁੰਢ ਤੇ ਕਿਥੈ ਪਾਇਨਿ ਹਥੁ। ਜੋ ਅਪਨੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਭੂਲੇ ਹੂਏ ਹੈਂ, ਵਹੁ ਪੂਰੇ ਮੂਰਖ ਹੈਂ।

**ਮੁੰਢਾਹੂ** ਪੰ. ਮੁਢ ਤੇ ਅਰਥਾਤ ਜੜ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪੇਡੁ ਮੁੰਢਾਹੂ ਕਟਿਆ ਤਿਸੁ ਡਾਲ ਸੁਕੰਦੇ।

**ਮੁਣਸਾ** ਗੁ. ਮਨੁਖਾ, ਯਥਾ- ਮਰਣੁ ਮੁਣਸਾ ਸੂਰਿਆ ਹਕੁ ਹੈ।

**ਮੁਤੀ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਤਯਾਗੀ ਅਰਥਾਤ ਛੋਡੀ, ਯਥਾ- ਹੇੜੇ ਮੁਤੀ ਧਾਹ ਸੇ ਜਾਨੀ ਚਲਿ ਗਏ।

**ਮੁਤੀਅਸੁ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਛੋਡੀ ਗਈ, ਯਥਾ- ਤੈ ਸਹ ਨਾਲਹੁ ਮੁਤੀਅਸੁ ਦੁਖਾ ਕੂੰ ਧਰੀਆਸੁ ਜੀਉ।

**ਮੁੰਦ** ਦੇ. ਬੰਦ।

**ਮੁਦਗ** ਸੰ. ਮੂੰਗੀ ਦਾਲ।

**ਮੁਦਗਰ** ਦੇ. ਮੁੰਗਲੀ ; ਥੋੜੇ ਸੇ ਛਿਦ੍ਰ ਵਾਲੀ ਗੋਲ ਕਰੀ ਬੋਝਲ ਲਕੜੀ, ਯਥਾ- ਪੂੰਜੀ ਮਾਰ ਪਵੈ ਨਿਤ ਮੁਦਗਰ। ਖੋਟੇ ਕਾਮੋ ਕੀ ਪੂੰਜੀ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋ ਕੇ ਸਿਰ, ਹੇ ਹਰੇ ! ਮੁਦਗਰੋਂ ਕੀ ਮਾਰ ਪੜੇ ਹੈ।

**ਮੁੰਦਣਿ** ਬੰਦੀ, ਯਥਾ- ਆਢੁ ਦਾਮੁ ਕਿਛੁ ਪਇਆ ਨ ਬੋਲਕ ਜਾਗਾਤੀਆ ਮੋਹਣ ਮੁੰਦਣਿ ਪਈ। ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਜੀ ਕੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਮੇ, ਜਮਨਾ ਕੇ ਘਾਟ ਵਾਲੇ ਜਗਾਤੀ ਲੋਕੋ ਕੇ ਮੁਖ ਮੋ ਬੰਦੀ ਪੜ ਗਈ, ਕਾਹੂ ਸੇ ਜਗਾਤ ਲੇਨੇ ਹੇਤ ਕੁਛ ਨਾ ਬੋਲੇ।

**ਮੁਦਤਿ** ਅ. ਦੇਰ, ਯਥਾ- ਮੁਦਤਿ ਪਈ ਚਿਰਾਣੀਆ ਫਿਰਿ ਕਡੂ ਆਵੈ ਰੁਤਿ। ਫੇਰ ਮਨੁਖਯ ਜਨਮ ਮਿਲਨੇ ਮੇ ਅਨੰਤ ਦੇਰ ਪੜੀ ਹੈ।

**ਮੁੰਦ੍ਰਾ** ਦੇ. ਕਨਪਾਟੇ ਨਾਥੋ ਕੇ ਕਾਨੋ ਮੇ ਪਾਵਨੇ ਕੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ; ਸੁਨਿਆਰੇ ਲੋਕੋ ਪਾਸ ਗਹਨੇ ਸਾਫ ਕਰਨੇ ਕੀ ਸੂਰ ਕੇ ਬਾਲੋ ਕੀ ਕੂਚੀ ; ਛਾਪ ; ਨਿਸ਼ਾਨ ; ਯਮ ਨਿਯਮਾਦਿ ਸਾਧਨ ; ਭਕਤੀ ਕੀਰਤਨ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਹਮਰੀ ਮੁਦ੍ਰ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਸੁਆਮੀ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਦੁਸਟ ਦੁਸਟਾਰੀ। ਸੰ. ਮੁਦ੍ਰਾ। ਮੁੰਦਨਾ ਸੰਕਲਪੋ ਕਾ, ਯਥਾ- ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਤੇ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਕਾਂਇਆ ਕੀਜੈ ਖਿੰਥਾਤਾ।

**ਮੁਦ੍ਰਾ** ਸੰ. ਕਾਗਜੋ ਪੈ ਲਗਾਨੇ ਕੀ ਮੁਹਰ ; ਸੁਵਰਣ ਰੁਪੇ ਕੇ ਮੁਹਰ ਰੁਪਏ ; ਕਾਹੂ ਵਸਤ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਨਾ ਕਰਨਾ ਗੁਪਤ ਰਖਨਾ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਹੈ, ਇਸੀ ਲੀਏ ਸੰਯਮੀਓ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ ਇਸ ਕੀ ਅਛੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਹੈ ; ਭੂਨੇ ਹੁਏ ਜੌ ਚਿੜਵੇ ਯਹ ਵਾਮੀਓ ਕੇ ਮਤ ਮੋ ਮੁਦ੍ਰਾ ਹੈ ਜੋ ਮਕਾਰੋ ਮੇ ਗਿਨੀ ਹੈ।

**ਮੁਦ੍ਰਾ ਲਿਪਿ** ਸੰ. ਮੋਹਰ ਵਾਲੀ ਲਿਖਤ ; ਛਾਪੇ ਕੀ ਛਪੀ ਪੁਸ੍ਤਕ।

**ਮੁੰਦਰੀ** ਦੇ. ਛਾਪ।

**ਮੁੰਦਾ** ਗੁ. ਨਾਥੋ ਕੇ ਕਾਨ ਕੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ, ਯਥਾ- ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ।

**ਮੁੰਦਾਵਣੀ** ਪੰ. ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਬਿਵਾਹ ਸਮੇਂ, ਇਸਤ੍ਰੀਓ ਨੇ ਜਨੇਤ ਕੀ ਥਾਲੀਆ ਬੰਧੀ, ਉਸ ਬੰਨਣੇ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਹੈ। ਮੁੰਦਣ ਸੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਨਾਮ ਬਨਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ 'ਥਾਲ ਵਿਚਿ ਤਿੰਨਿ ਵਸਤੂ ਪਈਓ' ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ, ਉਸ ਬੰਦੀ ਕੇ ਖੋਲਨੇ ਹੇਤ ਕਹਿਆ। ਵਹੀ ਪਾਠ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮੇ, ਅਪਨੀ ਮੁਹਰ ਰੂਪ ਕਰ ਅੰਤ ਮੇ ਰੱਖਾ। ਰਾਗਮਾਲਾ ਕਾਹੂ ਨੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਪਾਈ। ਜੈਸੇ ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਨੇ ਗੁਰੋ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਹੀ ਦੂਸਰੀ ਬੀੜ ਮੋ ਕਈ ਬਾਣੀਆ ਚੜਾਈਆ, ਜਿਨ ਕੋ ਸੁਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਖਾਰੀ ਬੀੜ ਧਰਾ। ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾ ਕੇ ਉਸੀ ਬੀੜ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਾਈ। ਪਾਠ ਮੁਦਾਵਣੀ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਏਹ ਹੈ- ਏਹ ਮੁਦਾਵਣੀ ਕਿਉ ਵਿਚਹੁ ਕਢੀਐ। ਪੁਨਾ- ਏਹ ਮੁਦਾਵਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਈ।

**ਮੁੰਧ** ਗੁ. ਮੁਗਧਾ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਮੁੰਧ ਨਵੇਲੜੀਆ ਗੋਇਲਿ ਆਈ ਰਾਮ। ਖੋੜਸ ਬਰਸ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁਗਧਾ ਹੈ।

**ਮੁੰਧੇ** ਗੁ. ਹੇ ਮੁਗਧੇ, ਯਥਾ- ਸੁਣਿ ਮੁੰਧੇ ਹਰਣਾਖੀਏ ਗੂੜਾ ਵੈਣੁ ਅਪਾਰੁ।

**ਮਨ ਮੁਖਿ** ਵਾ. ਮੁਖ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੀਐ।

**ਮੁਨਾਰੇ** ਦੇ. ਮਸੀਤ ਮੇ ਬਾਂਗ ਦੇਨੇ ਕੀ ਊਚੀ ਜਗਹ। ਫਾ. ਮੀਨਾਰ, ਯਥਾ- ਮੁਲਾਂ ਮੁਨਾਰੇ ਕਿਆ ਚਢਹਿ ਸਾਂਈ ਨ ਬਹਰਾ ਹੋਇ।

**ਮੁਨਿ** ਸੰ. ਨਿਖਲ ਦੁੰਦੋ ਸੇ ਸਮ ਚਿਤ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਮੁਕੁ ਗ੍ਯਾਨੀ ਅਰਥਾਤ ਸਾਧਨ ਦ੍ਵਾਰਾ, ਅਪਰੋਖ ਗ੍ਯਾਨ ਲੇ ਚਿਤ ਸੇ ਦ੍ਵੈਤ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸੋ ਮੁਨਿ ਜਿ ਮਨ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਮਾਰੇ। ਮੁਨਿ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਸਮਜਕ ਗ੍ਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮਨ ਸੇ ਨਿਖਲ ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਦੂਰ ਕਰੇ। ਮਨਨਸੀਲ, ਮਨਨ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਸਿਮਰਹਿ ਅਨਿਕ ਮੁਨੀ।

**ਮੁਨਿ ਜਨ** ਸੰ. ਮੁਨਿ ਪੁਰਖ ਮਹਾਤਮਾ।

**ਮੁਨਿਵਰ** ਸੰ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਮੁਨੀ, ਯਥਾ- ਆਪਸ ਕਉ ਮੁਨਿਵਰ ਕਰਿ ਥਾਪਹੁ ਕਾ ਕਉ ਕਹਹੁ ਕਸਾਈ।

**ਮੁੰਨੀਅਨਿ੍** ਦੇ. ਮੁੰਡਿਤ ਕਰੀਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੇ ਸਿਰ ਕਾਤੀ ਮੁੰਨੀਅਨਿ੍ ਗਲ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ਧੂੜਿ।

**ਮੁਨੀਹਾ** ਗ੍ਰ. ਮੁਨੀ ਵਾ ਮੁਨਿਹਾਯ।

**ਮੁਨੀਵਰ** ਸੰ. ਮੁਨੀਓ ਮੇ ਸ੍ਰੇਸਟ।

**ਮੁਬਾਰਕ** ਅ. ਬਰਕਤ ਕੀਆ ਗਯਾ ਭਾਵ ਜਿਆਦਾ ਕੀਆ ਗਯਾ।

**ਮੁਮਾਰਖੀ** ਦੇ. ਬਧਾਈਓ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਮਾਹਾ ਮਾਹ ਮੁਮਾਰਖੀ ਚੜਿਆ ਸਦਾ ਬਸੰਤੁ। ਮਹੀਨਿਓ ਮੇ ਮਹੀਨਾ ਮੁਬਾਰਕ ਚੜਿਆ ਹੈ ਬਸੰਤ ਕਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਰੂਪ।

**ਮੁਰ** ਸੰ. ਰਾਖਸ ਜਿਸ ਕੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰ ਕੇ ਮੁਰਾਰਿ ਨਾਮ ਪਾਯਾ।

**ਮੁਰਟੀਐ** ਪੰ. ਮੋੜ ਗਏ, ਯਥਾ- ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਉਲੁ ਨ ਪਾਲਿਓ ਕਰਿ ਪੀਰਹੁ ਕੰਨ੍ ਮੁਰਟੀਐ।

**ਮੁਰਦਾ** ਅ. ਪ੍ਰਾਣਹੀਨ ਸਰੀਰ।

**ਮੁਰਦਾਰ ਖੁਰਦਨੀ** ਵਾ. ਮੁਰਦਾਰ ਖਾਨਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਭੱਖ ਭੋਜਨ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਉਤਮੋਂ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੇ ਯੋਗਜ ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀਆ ਮੁਰਦਾਰ ਖੁਰਦਨੀ ਗਾਫਲ ਹਵਾਇ।

**ਮੁਰਦਾਰੁ** ਫਾ. ਸਵ, ਮਰਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਕੂੜੁ ਬੋਲਿ ਮੁਰਦਾਰੁ ਖਾਇ।

**ਮੁਰਲੀ** ਸੰ. ਬੰਸਰੀ, ਯਥਾ- ਰਿਖੀਕੇਸ ਗੋਵਰਧਨ ਧਾਰੀ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਹਰਿ ਰੰਗਾ।

**ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ** ਸੰ. ਮੁਰਲੀ ਸੇ ਮਨ ਹਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ, ਯਥਾ- ਰਿਖੀਕੇਸ ਗੋਵਰਧਨ ਧਾਰੀ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਹਰਿ ਰੰਗਾ।

**ਮੁਰਾਰਿ** ਸੰ. ਮੁਰ ਰਾਖਸ ਕਾ ਸਤ੍ਰੁ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਰੂਪ ਬਿਸਨੁ।

**ਮੁਰੀਦ** ਅ. ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸਿਖਯ।

**ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ** ਵਾ. ਮੋਲ ਸੇ ਖਰੀਦਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਮੁਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਸਭਾਗਾ। ਮੈ ਮੋਲ ਸੇ ਖਰੀਦਾ ਹੂਆ ਸੇਵਕਾਂ ਕਾ ਸੇਵਕ ਹੂੰ।

**ਮੁਲਖ** ਦੇ. ਦੇਸ। ਅ. ਮੁਲਕ।

**ਮੁਲੰਮਾ** ਅ. ਆਨ ਕੇ ਲੇਪ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਔਰ ਕੀ ਝਾਲ ਸੇ ਰੋਸਨ ਕੀਆ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਕੂੜੁ ਠਗੀ ਗੁਝੀ ਨਾ ਰਹੈ ਮੁਲੰਮਾ ਪਾਜੁ ਲਹਿ ਜਾਇ।

**ਮੁਲਾ** ਅ. ਬਹੁਤ ਪੜਾ ਹੂਆ ਆਲਮ, ਯਥਾ- ਸੋ ਮੁਲਾ ਮਲਊਨ ਨਿਵਾਰੈ। ਮੁਲਾ ਆਲਮ ਅਰਥਾਤ ਪੂਰਾ ਪੰਡਿਤ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਧਿਕਾਰੇ, ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੇ। ਇਮਲਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਆਲਮ ਹੈ, ਇਮਲਾ ਲਿਖਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੋ ਈਹਾਂ ਧਰਮੋਪਦੇਸ ਯੋਗਜ ਕਾਮੋ ਕਾ ਲਿਖਨਾ ਲੇਨਾ।

**ਮੁਲਿ** ਅ. ਕੀਮਤ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮੁਲਿ ਨ ਘਿਧਾ ਮੈ ਕੂ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦਿਤਾ।

**ਮੁੜਿ** ਪੰ. ਫਿਰ, ਹਟ, ਬਦਲ, ਯਥਾ- ਕੇਤੇ ਨਚਹਿ ਮੰਗਤੇ ਗਿੜਿ ਮੁੜਿ ਪੂਰਹਿ ਤਾਲ।

**ਮੂ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਮੇਰੀ, ਯਥਾ- ਮੂ ਲਾਲਨ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਨੀ। ਮੇਰੀ ਪਜਾਰੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬਨ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰੇ, ਯਥਾ- ਆਸਕੁ ਆਸਾ ਬਾਹਰਾ ਮੂ ਮਨਿ ਵਡੀ ਆਸ। ਮੈ, ਯਥਾ- ਮੂ ਥੀਆਊ ਸੇਜ ਨੈਣਾ ਪਿਰੀ ਵਿਛਾਵਣਾ। ਪੁਨਾ- ਮੂ ਥੀਆਊ ਤਖਤੁ ਪਿਰੀ ਮਹਿੰਜੇ ਪਾਤਿਸਾਹ। ਪੁਨਾ- ਮੂੰ ਜੁਲਾਊਂ ਤਥਿ ਨਾਨਕ ਪਿਰੀ ਪਸੰਦੋ ਹਰਿਓ ਥੀਓਸਿ। ਪੁਨਾ- ਜਿਨਾ ਪਛਾਤਾ ਸਚੁ ਚੁੰਮਾ ਪੈਰ ਮੂੰ। ਮੈਨੂ, ਯਥਾ- ਯਾਰ ਵੇ ਤੈ ਰਾਵਿਆ ਲਾਲਨੁ ਮੂ ਦਸਿ ਦਸੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਮੈ ਦਸਾਵਤਾ ਹਾਂ ਭਾਵ ਮੁਝੇ ਬਤਾਉ ਮੈਂ ਪੂਛਤਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੇ, ਯਥਾ- ਈਧਣੁ ਕੀਤੋਮੂ ਘਣਾ ਭੋਰੀ ਦਿਤੀਮੁ ਭਾਹਿ। ਈਧਨ ਕੀਆ ਮੈਨੇ ਬਹੁਤ।

**ਮੂੰ ਹਾਂ** ਗ੍ਰ. ਮੇਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅਵਰੁ ਨਾ ਸੁਝੈ ਮੂੰ ਹਾਂ।

**ਮੂਇ** ਫਾ. ਕੇਸ, ਯਥਾ- ਮਮ ਸਰ ਮੂਇ ਅਜਰਾਈਲ।

**ਮੂਈ** ਪੰ. ਮਰੀ, ਯਥਾ- ਮੂਈ ਸੁਰਤਿ ਬਾਦੁ ਅਹੰਕਾਰੁ।

**ਮੂਏ** ਮਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਜੀਵਤੇ ਕਉ ਜੀਵਤਾ ਮਿਲੈ ਮੂਏ ਕਉ ਮੂਆ।

**ਮੂਸਤ** ਦੇ. ਚੁਰਾਈਤਾ, ਯਥਾ- ਅਪਨਾ ਘਰੁ ਮੂਸਤ ਰਾਖਿ ਨ ਸਾਕਹਿ ਕੀ ਪਰ ਘਰੁ ਜੋਹਨ ਲਾਗਾ।

**ਮੂਸਨ** ਦੇ. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਕ, ਯਥਾ- ਮੂਸਨ ਮਸਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਰਹੀ ਜੁ ਅੰਬਰੁ ਛਾਇ।

**ਮੂਸਲਹਿ** ਗ੍ਰ. ਮੂਸਲ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸਾਰੋ ਦਿਨਸੁ ਮਜੂਰੀ ਕਰਤਾ ਤੁਹੁ ਮੂਸਲਹਿ ਛਰਾਇਆ।

**ਮੂਸਿ** ਦੇ. ਲੂਟ ਕੇ, ਯਥਾ- ਬਾਟ ਪਾਰਿ ਘਰੁ ਮੂਸਿ ਬਿਰਾਨੋ ਪੇਟੁ ਭਰੈ ਅਪ੍ਰਾਧੀ। ਲੂਟੇ ਗਏ, ਯਥਾ- ਵੇਮਾਰਗਿ ਮੂਸੈ ਮੰਤ੍ਰਿ ਮਸਾਣਿ।

**ਮੁਸੀਐ** ਪੰ. ਖੋਹਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ।

**ਮੂੰਹ** ਪੰ. ਮੁਖ।

**ਮੂਕ** ਸੰ. ਗੁੰਗਾ, ਜੈਸੇ- ਮੂਕ ਹੋਇ ਵਾਚਾਲ ਪਿੰਗ ਚੜੇ ਗਿਰਵਰ ਗਹਨ।

**ਮੁਕਾ** ਪੰ. ਚੁਕਾ, ਯਥਾ- ਨਿਪਟਿ ਬਾਜੀ ਹਾਰਿ ਮੂਕਾ ਪਛੁਤਾਇਓ ਮਨਿ ਭੋਰਾ। ਜਬ ਜੀਵ ਸੰਪੂਰਣ ਅਪਨੀ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਬਾਜੀ ਹਾਰ ਚੁਕਾ।

**ਮੂਖਕ** ਸੰ. ਚੂਹਾ।

**ਮੂਚ** ਗੁ. ਬਡੇ, ਯਥਾ- ਹਮ ਥੋਰੇ ਤੁਮ ਬਹੁਤ ਮੂਚ। ਬਹੁਤਾ- ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤਾ ਕਾ ਕਾਂਢੀਐ ਥੋਰਾ ਅਰੁ ਮੂਚਾ। ਬਹੁਤ ਸੇ ਬਹੁਤ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਬੇਅੰਤੁ ਅਤਿ ਮੂਚੋ ਮੂਚਾ। ਮੋਚਨ ਕੀਆ, ਛੂਟਾ, ਯਥਾ- ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਜਮ ਕਾ ਭਉ ਮੂਚਾ।

**ਮੂਚੋ** ਗੁ. ਬਡੇ ਤੇ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਬੇਅੰਤੁ ਅਤਿ ਮੂਚੋ ਮੂਚਾ।

**ਮੂਠੀ** ਦੇ. ਖੋਹ ਲਈ, ਠਗੀ ਗਈ, ਯਥਾ- ਪੂਛਉ ਬੇਦ ਪੜੰਤਿਆ ਮੂਠੀ ਵਿਣੁ ਮਾਨੇ। ਖੋਸ ਲਈ ਬਿਨਾ ਮਾਨਨੇ ਸੇ।

**ਮੂਠੋ** ਦੇ. ਠਗਿਆ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਜਾਗਤੁ ਬਿਗਸੈ ਮੂਠੋ ਅੰਧਾ। ਜਾਗਤਾ ਹੀ ਕਾਮਾਦਿ ਚੋਰੋ ਸੇ ਠਗੀਦਾ ਖੁਸ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਗ੍ਯਾਨੀ।

**ਮੂੰਡ** ਦੇ. ਪੂ. ਸਿਰ, ਯਥਾ- ਮੂਡ ਪਲੋਸਿ ਕਮਰ ਬਧਿ ਪੋਥੀ। ਪੁਨਾ- ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਮੂੰਡ ਧੁਨੇ ਪਛੁਤਈਹੈ।

**ਮੂੰਡੋ** ਦੇ. ਮੁੰਨੋ, ਮੁੰਡਨ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਮਾਇ ਮੂੰਡਉ ਤਿਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾ ਤੇ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇ। ਮਾਤਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨੀ ਕਰਾ ਤਿਸ ਕਚੇ ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਗੁਰੁ ਕੀ।

**ਮੂਤ** ਦੇ. ਮੂਤ੍ਰ, ਪੇਸਾਬ, ਯਥਾ- ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ। ਸੰ. ਮੂਤ੍ਰ।

**ਮੂਧਾ** ਪੰ. ਉਲਟਾ, ਔਧਾ।

**ਮੂਰਖੁ** ਸੰ. ਮੂੜ ਮਾਤ੍ਰ ; ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਰਹਿਤ ; ਉਪਦੇਸ ਰਹਿਤ ਕਾ ਕਹਿਆ ਸੁਨਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਮੂਰਖੁ ਹੋਵੈ ਸੋ ਸੁਣੈ ਮੂਰਖ ਕਾ ਕਹਣਾ। ਅਪਨੇ ਬਚਨੋ ਸੇ ਔਰੋ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ ਮੋਹ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਮੂਰਖੁ ਓਹੁ ਜਿ ਮੁਗਧੁ ਹੈ ਅਹੰਕਾਰੇ ਮਰਣਾ। ਮੂਰਖ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੀ ਛਲਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਭਰੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਾਇ ਕੇ, ਇਤਰੋਂ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ ਮੋਹ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮੋਹ ਈਹਾਂ ਮੁਝੇ ਕਯਾ ਕਰਨਾ, ਕਿਆ ਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਐਸੇ ਬਿਬੇਕ ਕੀ ਹਾਨੀ ਲੇਨੀ। ਬਹੁਤੇ ਸ੍ਵਾਰਥੀ ਲੋਗ, ਕਮ ਬੋਧ ਵਾਲੇ ਲੋਗੋਂ ਕੋ, ਸੁਭ ਰਸਤੇ ਸੇ ਗਿਰਾਨੇ ਵਾਲਾ ਉਪਦੇਸ ਸੁਨਾ ਕੇ, ਉਨ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ ਸੰਦੇਹ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਕਈਓਂ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ ਬਿਪਰਜੇ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਅਭੇਦ ਗ੍ਯਾਨ ਓਰ ਸੇ ਔ ਸਥਾਈ ਮੁਕਤੀ ਓਰ ਸੇ ਆਰਯ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਅਨਾਰਯ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੁਭ ਕ੍ਰਿਯਾਹੀਨ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਪੜਿਆ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ।

**ਮੂਰਛਾ** ਸੰ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲ੍ਯ ਹੋ ਜਾਨਾ।

**ਮੂਰਤ** ਦੇ. ਮੂਰਛਾ ਵਾਲਾ ; ਮੂਢ ; ਕਠਨ ; ਮੂਰਤਿ ਵਾਲਾ, ਜਿਸ ਚੀਜ ਕੀ ਮੂਰਤੀ ਹੋਵੇ ; ਨਯਾਇ ਮਤ ਮੋ ਪ੍ਰਿਥੀ ਜਲ ਅਗਨਿ ਵਾਯੂ ਮਨ ਯੇ ਪਾਂਚ ਦ੍ਰਬ੍ਯ। ਗੁ. ਮੁਹੂਰਤ, ਯਥਾ- ਧੰਨੁ ਮੂਰਤ ਚਸੇ ਪਲ ਘੜੀਆ ਧੰਨਿ ਸੁ ਓਇ ਸੰਜੋਗਾ ਜੀਉ। ਪੁਨਾ- ਮਰਣਿ ਨ ਮੂਰਤੁ ਪੁਛਿਆ ਪੁਛੀ ਥਿਤਿ ਨ ਵਾਰੁ। ਪੂਜਾ ਯੋਗ੍ਯ ਸੇਖ, ਯਥਾ- ਜੋ ਓਸੁ ਇਛੇ ਸੋ ਫਲੁ ਪਾਏ ਤਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹੀਐ ਮੂਰਤਿ। ਮੂਰਤ ਆਗੇ ਪੂਜਾ ਜੋਗ੍ਯ ਸੇਖ ਕਰ ਅਰਥ ਕਰਨਾ। ਸੰ. ਮੂਰ੍ਤ।

**ਮੂਰਤਿ** ਦੇ. ਆਕਾਰ, ਸ੍ਵਰੂਪ, ਯਥਾ- ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਪਾਖਾਣ ਆਦਿਕੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਭੋਗਨਹਾਰੇ ਭੋਗਿਆ ਇਸੁ ਮੂਰਤਿ ਕੇ ਮੁਖ ਛਾਰੁ। ਕਠਨਾਈ ; ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਮੂਰਤਿ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਆਪਾਰਾ। ਦੇਹ ਸੁੰਦਰ। ਸੰ. ਮੂਰ੍ਤਿ।

**ਮੂਰਧ** ਦੇ. ਸਿਰ। ਸੰ. ਮੂਰ੍ਧ।

**ਮੂਰਾ** ਪੰ. ਮੂਰਖ, ਯਥਾ- ਕੋਊ ਸੁਘਰੁ ਨ ਕੋਊ ਮੂਰਾ।

**ਮੂਰਾਖਾ** ਗੁ. ਮੂਰਖ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਪਚੈ ਮਨਮੁਖ ਮੂਰਾਖਾ। ਮੂਰਖ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮੂਰਖੈ ਨਾਲਿ ਨ ਲੁਝੀਐ।

**ਮੂਰੀ** ਦੇ. ਬੂਟੀ, ਯਥਾ- ਭੂਲੌ ਰੇ ਠਗਮੂਰੀ ਖਾਇ। ਸੰ. ਮੂਲੀ।

**ਮੂਲ** ਸੰ. ਬ੍ਰਿਛਾਦਿਕੋ ਕੀ ਜੜ ; ਆਦਿ ਅਰਥਾਤ ਵਸਤੂ ਕਾ ਅਪਨਾ ਅਪਨਾ ਉਪਾਦਾਨ, ਯਥਾ- ਗਰਬੁ ਬਡੋ ਮੂਲੁ ਇਤਨੋ। ਦੇਹ ਕੇ ਉਪਾਦਾਨ ਰਕ੍ਤ ਬੀਰਯ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਕਵਨ ਮੂਲੁ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਾ ਕਹੀਐ। ਰਕ੍ਤ ਬੀਰਯ ਉਪਾਦਾਨ ਹੈ ਦੇਹ ਕੇ। ਨਿਕੁੰਜ ਬੱਲੀਓ ਸੇ ਢਾਪੀ ਹੂਈ ਬਨ ਕੀ ਗਲੀ ; ਬ੍ਯਾਪਾਰ ਕਾ ਸਾਧਨ ਮੂਲ ਧਨ ; ਸਮੀਪ ; ਨਿਜ, ਆਪ ; ਚਰਣ ; ਜਿਮੀਕੰਦਾਦਿਕ ਮੂਲ ; ਬ੍ਯਾਖ੍ਯਾਨ ਯੋਗ੍ਯ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ; ਮੂਲ ਨਛਤ੍ਰ। ਪੰ. ਕਬੀ, ਯਥਾ- ਤਿਚਰੁ ਮੂਲਿ ਨ ਥੁੜੰਦੋ ਜਿਚਰੁ ਆਪਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ। ਪੁਨਾ- ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਹਿ ਮੂਲਿ। ਮੋਲ, ਯਥਾ- ਕਉਡੀ ਕਾ ਲਖ ਹੂਆ ਮੂਲੁ। ਜੜ, ਯਥਾ- ਜੋ ਗੁਰ ਮੇਲਿ ਸਵਾਰਿਆ ਪਿਆਰੇ ਤਿਨ ਕਾ ਰਹਿਆ ਮੂਲੁ। ਆਦਿ, ਯਥਾ- ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ। ਆਦਿ ਮੰਤਰ।

**ਮੂਲ ਦੁਆਰੈ** ਦੇ. ਗੁਦਾ ਥਾਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮੂਲ ਦੁਆਰੈ ਬੰਧਿਆ ਬੰਧੁ। ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ ਮੋ ਪ੍ਰਾਣ ਚੜਾਨੇ ਹੇਤ ਗੁਦਾ ਛਿਦ੍ਰ ਪੈ ਪਾਉ ਕੀ ਏਡੀ ਲਗਾਇ ਕੇ ਬੰਧ ਲਗਾਯਾ ਹੈ। ਸੰ. ਮੂਲ ਦ੍ਵਾਰ।

**ਮੂਲਮੰਤਰ** ਦੇ. ਓਂ ਮੰਤ੍ਰ। ਮੁਖ ਮੰਤ੍ਰ। ਸੰ. ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ।

**ਮੂਲੁ ਰਹੈ** ਵਾ. ਸੂਧਾ ਰੂਪ ਜੜ ਰਹੇ, ਯਥਾ- ਮੂਲੁ ਰਹੈ ਗੁਰੁ ਸੇਵਿਐ ਗੁਰ ਪਉੜੀ ਬੋਹਿਥੁ।

**ਮੂੜ** ਸੰ. ਮੂਰਖ, ਯਥਾ- ਮੂੜ ਮੁਗਧ ਨਿਸਤਾਰੇ। ਅਤਿ ਮੂਰਖ ; ਬਾਲਕਾ ; ਜੜ, ਔਰਸ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿ।

**ਮੂੜ** ਦੇ. ਮੂਰਖ, ਯਥਾ- ਮਲ ਮੂਤ ਮੂੜ ਜਿ ਮੁਗਧ ਹੋਤੇ ਸਿ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਸੁਗਿਆਨਾ।

**ਮੂੜੜੋ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਮੂਰਖ ਕਾ, ਯਥਾ- ਗਰਬਿ ਗਹਿਲੜੋ ਮੂੜੜੋ ਹੀਓ ਰੇ। ਮੂਰਖਾ ਕਾ ਰਿਦਾ।

**ਮੇ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਮੈ, ਜੈਸੇ- ਕਲ ਰੋਜ ਮੇ ਜਾਸਜਾ। ਬੀਚ, ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਮੇ ਦਯਾਲੁਤਾਦਿ ਗੁਣ।

**ਮੇ ਰਵਦਿ** ਫਾ. ਜਾਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੇ ਰਵਦਿ ਬਾਦਿਸਾਹਾ ਅਫਜੂ ਖੁਦਾਇ।

**ਮੇਉ** ਪੰ. ਮਲਾਹ ਅਰਥਾਤ ਮੱਛੀ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਨ ਜਾਣਾ ਮੇਉ ਨ ਜਾਣਾ ਜਾਲੀ। ਹੇ ਹਰੇ ! ਆਪ ਕੇ ਧ੍ਯਾਨ ਮੇਂ ਲਗਾ ਮੈਂ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ਜਮ ਕੋ ਤਥਾ ਤਿਸ ਕੇ ਜਾਲ ਕੋ।

**ਮੇਸ** ਪੰ. ਮੇਟ, ਜੈਸੇ- ਪੱਟੀ ਮੇਸ ਹੋ ਗਈ।

**ਮੇਹ** ਦੇ. ਮੇਘ।

**ਮੇਕ** ਗੁ. ਏਕ, ਯਥਾ- ਨਮਸਕਾਰ ਰਖਨਹਾਰ ਮਨਿ ਅਰਾਧਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਕ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਨਿਹਫਲ ਮੇਕ ਘਰੀ।

**ਮੇਕ ਘਰੀ** ਵਾ. ਏਕ ਘੜੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਨਿਹਫਲ ਮੇਕ ਘਰੀ।

**ਮੇਖ** ਦੇ. ਲੋਹੇ ਕੀ ਕੀਲ। ਸੰ. ਮੇਢਾ। ਮੇਖ ਰਾਸਿ।

**ਮੇਖੁਲੀ** ਦੇ. ਸੂਰਣ ਚਾਂਦੀ ਕੀ ਅਵਾਜਦਾਰ ਤੜਾਗੀ, ਜਿਸ ਕੋ ਮਾਰਵਾੜ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪਹਰਤੀ ਹੈ ; ਤਰਵਾਰ ਕਾ ਗਾਤ੍ਰਾ ; ਸੰਤੋ ਕੀ ਗੋਦੜੀ ; ਲੋਹੇ ਕੀ ਮੇਖ, ਯਥਾ- ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਗੰਧ੍ਰਬ ਜਿਨਿ ਮੋਹੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮੇਖੁਲੀ ਲਾਈ। ਬੈਲ ਗਧੇ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਪੈਖੜ।

**ਮੇਘ** ਸੰ. ਬੱਦਲ ਅਨੋਕ੍ਰਿ ਸੇ ਹੇ ਗੁਰੋ, ਯਥਾ- ਬਰਸੁ ਮੇਘ ਜੀ ਤਿਲੁ ਬਿਲਮੁ ਨ ਲਾਉ। ਮੇਘ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮੇਘੈ ਨੋ ਫੁਰਮਾਨੁ ਹੋਆ ਵਰਸਹੁ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ। ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਮੇਘ ਕੋ ਈਸੂਰ ਨੇ ਆਗ੍ਯਾ ਦਈ।

**ਮੇਘਾ** ਗੁ. ਮੀਢੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਧਨਿ ਧਨਿ ਮੇਘਾ ਰੋਮਾਵਲੀ।

**ਮੇਘੁਲਾ** ਗੁ. ਮੇਘ, ਬਾਦਲ, ਯਥਾ- ਜੈਸੀ ਧਰਤੀ ਊਪਰਿ ਮੇਘੁਲਾ ਬਰਸਤੁ ਹੈ ਕਿਆ ਧਰਤੀ ਮਧੇ ਪਾਣੀ ਨਾਹੀ।

**ਮੇਟ** ਦੇ. ਦੂਰ ਕਰ, ਹਟਾਇ, ਜੈਸੇ- ਹਉਮੈ ਮੇਟ ਮਿਲੇ ਹਰਿ ਰਾਇ।

**ਮੇਟਣ** ਦੇ. ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਆਈ ਨ ਮੇਟਣ ਕੋ ਸਮਰਥੁ।

**ਮੇਟਤ** ਦੇ. ਦੂਰ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਲਿਖਿਓ ਲੇਖੁ ਨ ਮੇਟਤ ਕੋਊ।

**ਮੇਟਿਆ** ਦੇ. ਦੂਰ ਕੀਯਾ, ਯਥਾ- ਜਲੁ ਮੇਟਿਆ ਊਭਾ ਕਰਿਆ।

**ਮੇਦ** ਸੰ. ਚਰਬੀ, ਜੈਸੇ- ਰਸਾਸ੍ਰਿਕ ਮਾਂਸ ਮੇਦੋਸ੍ਥਿ ਮੱਜਾ ਸੁਕ੍ਰਾਦਿ ਧਾਵਤ:।

**ਮੇਦਨੀ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ। ਗੁ. ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ, ਯਥਾ- ਕਲਮਲਿ ਹੋਈ ਮੇਦਨੀ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰੇ ਲਿਵ ਲਾਇ। ਕਲਿਯੁਗ ਮੇ ਮਲ (ਪਾਪੋ) ਵਾਲੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ। ਪੁਨਾ- ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਮੇਦਨਿ ਭਰੁ ਸਹਤਾ। ਜੋ ਪਰਮੇਸੂਰ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕਾ ਬੋਝ ਸਹਾਰਤਾ ਹੈ।

**ਮੇਧ** ਗੁ. ਪਵਿਤ੍ਰ ; ਯਗ, ਅਸ੍ਵਮੇਧ ਗੋਮੇਧਾਦਿਕ ; ਪਦਾਰਥ ; 'ਖੈਰ' ਲਕੜੀ ਇਸੀ ਕਾ ਯੱਗ ਵੇਦੀ ਮੇਂ ਗਡਨੇ ਵਾਸਤੇ ਖੰਭਾ ਬਨਤਾ ਹੈ, 'ਯਵ ਅੰਨ' ਯਹ ਹਵਨ ਮੇ ਪਾਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਕੇਵੜਾ ; ਸੰਖ ਪੁਸਪੀ ਬੂਟੀ ; ਲਾਲ ਰੰਗ ਕੀ ਬਚ ਬੂਟੀ ; ਗੋ ਰੋਚਨ ; ਜੰਡ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ। ਸੰ. ਮੇਧਜ। ਬੂਟੀਯੋ ਮੇ ਮੇਧਜਾ ਪਦ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਮੇਧਜ** ਸੰ. ਮੇਧ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹਿਤਕਾਰੀ ਵਸਤੁ ਅਰਥਾਤ ਹਵਨ ਵਾਸਤੇ ਹਿਤਕਾਰੀ ਪਦਾਰਥ ਘ੍ਰਿਤਾਦਿ।

**ਮੇਧਾ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ; ਧਾਰਨਾ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਜਿਸ ਬੁੱਧੀ ਮੇਂ ਯਾਦ ਕਰੀ ਵਸਤੁ ਨਾ ਭੂਲੇ, ਜੈਸੇ- ਕਰੋ ਮੇਧ ਮੇਧਾ ਯਥਾ ਕੰਤ੍ਰਿ ਬੈਨੀ।

**ਮੇਰ** ਪੰ. ਅਪਣੱਤ, ਮਮਤਾ, ਯਥਾ- ਮੇਰ ਤੇਰ ਜਬ ਇਨਹਿ ਚੁਕਾਈ।

**ਮੇਰ ਚਚਾ ਗੁਨ ਰੇ** ਵਾ. ਪੁਸਪ ਕੇ ਮੇਰੁ ਊਪਰ ਥਾਨ ਮੇਂ ਬੈਠ ਕੇ ਭੌਰੇ ਉਸ ਕੀ ਗੁਨ ਸੁਗੰਧੀ ਕੋ ਚਚਾ- ਚੂੰਘਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਸੁ ਜਲ ਨਿਤ ਨ ਵਸਤ ਅਲੀਅਲ ਮੇਰ ਚਚਾ ਗੁਨ ਰੇ।

**ਮੇਰਉ** ਦੇ. ਮੇਰਾ, ਯਥਾ- ਮੇਰਉ ਮੇਰਉ ਸਭੈ ਕਹਤ ਹੈ ਹਿਤ ਸਿਉ ਬਾਧਿਓ ਚੀਤ।

**ਮੇਰਾਂ** ਦੇ. ਮੇਰੁ ਆਦਿਕ ਪਰਬਤੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਸੋ ਮਿਤਿ ਜਾਣੈ ਨਾਨਕਾ ਸਰਾਂ ਮੇਰਾਂ ਜੰਤਾਹ।

**ਮੇਰੀ** ਦੇ. ਹਮਾਰੀ, ਯਥਾ- ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੂਟੈ ਮੋਹਿ। ਪੁਨਾ- ਹਉ ਖਰੀ ਦੁਹੇਲੀ ਹੋਈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੋਈ। ਮੇਰ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਭਗਤੋਂ ਮੇਂ ਅਪਨੀ ਅਪਣਤ੍ਵ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ ਆਇ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰੀ।

**ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ** ਵਾ. ਭਗਵਾਨ ਕਹੇ ਮੇਰੀ ਕਰੀ ਪ੍ਰਤਗਯਾ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਨ ਛੂਟੈ ਮੋਹਿ। ਇਸ ਮੇ ਭੀਖਮ ਪਿਤਾਮਾ ਕੀ ਗਾਥਾ ਹੈ।

**ਮੇਰੁ** ਸੰ. ਸੁਮੇਰੁ ਪਰਬਤ ; ਮੰਦਰਾਚਲ ਪਰਬਤ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿਆ ਕਰਿ ਮੇਰੁ ਮਧਾਣੁ। ਮੰਦਰਾਚਲ ਮਧਾਣਾ ਕਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮਥਯਾ ਯਾ ਤੇ ਮੇਰੁ ਪਦ ਮੇਰੁ ਤੁਲਯ ਉਚੇ ਪੈ ਹੈ ਭਾਵ ਮੇਰੁ ਤੁਲਯ ਮੰਦਰਾਚਲ ਮਧਾਣਾਂ ਬਨਾ ਕੇ ਮਥਿਆ ਹੈ। ਮਾਲਾ ਕਾ ਮੇਰੁ ਮਣਕਾ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਗੰਠੀ ਮੇਰੁ ਸਿਰਿ ਤੂੰਹੈ।

**ਮੇਰੇ ਮਨ** ਗੁ. ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਹੇ ਮੇਰੇ ਚਿਤ, ਯਥਾ- ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੀਐ।

**ਮੇਰੈ ਹਾਥਿ** ਵਾ. ਮੇਰੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਹੈ ਭਾਵ ਸਦਾ ਹੀ ਸਮੀਪ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੇਰੈ ਹਾਥਿ ਪਦਮੁ ਆਗਨਿ ਸੁਖ ਬਾਸਨਾ।

**ਮੇਲਈ** ਗੁ. ਮਿਲਾਵੇ ਹੈ।

**ਮੇਲਹ** ਪੰ. ਮਿਲਾਵੇ।

**ਮੇਲੰਗਾ** ਗੁ. ਮੇਲ ਕੇ ਪਾਰਖਦੋ ਕੋ ਬਿਸਨੁ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਪੂਜਾਚਾਰ ਕਰਤ ਮੇਲੰਗਾ।

**ਮੇਲਨ** ਸੰ. ਮੇਲ।

**ਮੇਲਾ** ਦੇ. ਤੀਰਥੋ ਕਾ ਮੇਲਾ ; ਮਿਲਾਪ, ਜੈਸੇ- ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਭਉਦਿਆਂ ਫਿਰਿ ਹੋਇ ਨ ਮੇਲਾ।

**ਮੇਲਿ** ਦੇ. ਸੰਗ, ਯਥਾ- ਧੂੜਿ ਤਿਨ੍ਹਾ ਕੀ ਅਘੁਲੀਐ ਭਾਈ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇ। ਪੰ. ਬਿਵਾਹ ਸਮੇ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀ ਵਾਲੇ ਕੇ ਘਰ ਸੰਬੰਧੀਓ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ।

**ਮੇਲਿਆ** ਦੇ. ਮਿਲਾਇਆ ਸਤਸੰਗ ਮੇ।

**ਮੇਲੀ** ਦੇ. ਮਿਲਾਪੀ ; ਮਿਲਾਈ, ਯਥਾ- ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭਿ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮੇਲੀ। ਪੁਨਾ- ਬੈਸਨੋ ਹੂਆ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ ਮਾਲਾ ਮੇਲੀਂ ਚਾਰਿ।

**ਮੇਲੇ** ਗੁ. ਪਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਚੰਚਲ ਮਤਿ ਬਾਰਿਕ ਬਪੁਰੇ ਕੀ ਸਰਪ ਅਗਨਿ ਕਰ ਮੇਲੈ। ਮਿਲਾਵੇ, ਯਥਾ- ਵਿਛੁੜਿਆ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਕਾ ਬਸੀਠੁ।

**ਮੇਵਾ** ਫਾ. ਬ੍ਰਿੱਛੋਂ ਕੇ ਬੇਲੋਂ ਕੇ ਉੱਤਮ ਫਲ, ਯਥਾ- ਕੂਜਾ ਮੇਵਾ ਮੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਚਾਖਿਆ। ਸਮਾਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਬ ਗੁਰੁ ਦੇਖੈ ਸੁਭ ਦਿਸਟਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਮੁਖਿ ਮੇਵਾ।

**ਮੈ** ਫਾ. ਸਰਾਬ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਮੈ ਮਤੁ ਮੈਗਲ ਮਿਕਦਾਰਾ। ਈਹਾਂ ਸੁਭਾਵਕ ਬਰਣ ਮੈਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮੈ, ਯਥਾ- ਸੇ ਫਲ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨ੍ਹੀ ਤੇ ਗੁਣ ਮੈ ਤਨਿ ਹੰਨਿ੍। ਸ੍ਵਰੂਪ, ਯਥਾ- ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ। ਸੰ. ਮਯ। ਪੁਨਾ- ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰੀਰੁ ਮੈ ਮੈਜਨ ਦੇਖਿ ਭੁਲੰਨਿ੍। ਸਿਮਲ ਕਾ ਤਰੁ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਮਦ, ਯਥਾ- ਕੇਸਰਿ ਕੁਸਮ ਮਿਰਗਮੈ ਹਰਣਾ ਸਰਬ ਸਰੀਰੀ ਚੜ੍ਹਣਾ। ਹੌਂ, ਯਥਾ- ਮੈ ਨ ਮਰਉ ਮਰਿਬੋ ਸੰਸਾਰਾ। ਪੰ. ਬਕਰੀ ਕੀ ਬੋਲੀ ; ਮਮਤਾ, ਯਥਾ- ਹਉ ਹਉ ਮੈ ਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੈ। ਹਉ ਹਉ, ਅਹੰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਮੈ ਦੇਹ ਹੂ, ਮੈਂ ਬੋਲਾ ਅੰਧਾ ਗੁਣਗੁਣਾ ਹੂੰ, ਪੁਨਾ ਭੂਖਾ ਪਿਪਾਸਾ ਹੂੰ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਵਾਲਾ ਹੂੰ, ਐਸੇ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਦੇਹ ਇੰਦ੍ਰਯ ਪ੍ਰਾਣ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੇ, ਆਤਮਪਨੇ ਕੇ ਅਹੰਕਾਰ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੇ ਔ ਮੈ ਮੈ ਮਮਤਾ ਅਰਥਾਤ ਮੇਰਾ ਗੇਹ ਮੇਰਾ ਖੇਤ ਮੇਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮੇਰਾ ਧਨ ਐਸੀ ਅਪਣੱਤ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਸੇ ਜਬ ਦੂਰ ਕਰੇ। ਤਬ ਇਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਜੋ ਜਾਨਾ ਹੂਆ ਥਾ, ਮੈ ਔਰ ਹੂ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਔਰ ਹੈ ; ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਕੋ ਮੇਟ ਕੇ ਏਕ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਅਦੁਤੀ ਅਪਨੇ ਕੋ ਨਿਸਚੇ ਕਰੇ ; ਮੈਨੇ, ਯਥਾ- ਮੈ ਮਹਦੂਦੁ ਲਿਖਾਇਆ ਖਸਮੈ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਇ। ਅਹੰਕਾਰ, ਯਥਾ- ਮੈ ਤਨਿ ਅਵਗਣ ਝੁਰਿ ਮੁਈ। ਜਿਸ ਕੇ ਤਨ ਮੇ ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਔਗੁਣ ਹੈ ਵਹੁ ਝੂਰ ਮਰੇ ਹੈ।

**ਮੈ ਕੀ** ਪੰ. ਪਰਬਤ ; ਮੇਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮੈ ਕੀ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਹੀ ਵਸਹਿ ਹਭੀਆਂ ਨਾਲਿ।

**ਮੈ ਤਨਿ ਹੰਨਿ੍** ਵਾ. ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਮੈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੇ ਫਲ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਨ੍ਹੀ ਤੇ ਗੁਣ ਮੈ ਤਨਿ ਹੰਨਿ੍।

**ਮੈਂਸ** ਦੇ. ਭੈਸ।

**ਮੈਕੂੰ** ਪੰ. ਮੇਰੇ ਪੈ, ਜੈਸੇ- ਮੈਕੂੰ ਥੀਏ ਕਿਰਪਾਲ।

**ਮੈਗਲ** ਗੁ. ਹਾਥੀ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਮੈ ਮਤੁ ਮੈਗਲ ਮਿਕਦਾਰਾ। ਵਾ. ਮੇਰੇ ਗਲ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਮੈ ਗਲਿ ਅਉਗਣ ਮੁਠੜੀ ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਝੂਰਿ ਮਰਾਉ। ਮੇਰੇ ਗਲ ਮੇਂ ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਮੇਂ ਜੋ ਔਗੁਣ ਹੈ ਤਿਨਹੁ ਨੇ ਮੈਂ ਠਗ ਲਈ।

**ਮੈਜਨ** ਗੁ. ਮੇਰੇ ਕੋ ਦੇਖ ਕੇ ਜਨ ਭੁਲਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰੀਰੁ ਮੈ ਮੈਜਨ ਦੇਖਿ ਭੁਲੰਨਿ੍।

**ਮੈਂਡੜੀ** ਪੰ. ਮੇਰੀ।

**ਮੈਡਾ** ਪੰ. ਮੁ. ਮੇਰਾ, ਯਥਾ- ਸਜਣੁ ਮੈਡਾ ਚਾਈਆ ਹਭ ਕਹੀ ਦਾ ਮਿਤ।

**ਮੈਂਡੀ** ਦੇ. ਮੁ. ਮੇਰੀ।

**ਮੈਣ** ਪੰ. ਮੋਮ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮੈਣ ਕੇ ਦੰਤ ਕਿਉ ਖਾਈਐ ਸਾਰੁ। ਮੋਮ ਕੇ ਦਾਂਤ ਤੁਲਜ ਕੋ ਮਲ ਸਮਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਕੈਸੇ ਲੋਹੇ ਕੇ ਆਹਾਰ ਤੁਲਯ ਅਸੁਰ ਸੁਭਾਵੋ ਕੋ ਖਾਈਏ ਯਹ ਪ੍ਰਸ੍ਨ ਹੈ ਸਿੱਧੋ ਕਾ।

**ਮੈਦਾਨੁ** ਫਾ. ਸਮ ਭੂਮੀ ਜਿਸ ਮੇ ਊਚਾ ਨੀਚਾਪਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਮੈਦਾਨੁ ਕਰਿ ਟੋਏ ਟਿਬੇ ਲਾਹਿ। ਮਨ ਕੋ ਯੋਗ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੋਂ ਕਹੇ ਯਮਾਦਿ ਕੋਸੇ ਵਾ ਬੇਦਾਂਤ ਮੇ ਕਹੇ ਸਮਾਦਿ ਸਾਧਨੋਂ ਸੇ ਵਾ ਭਕ੍ਤੀ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੈ ਕਹੇ ਜਾ ਕਾ ਮਨ ਹੋਇ ਸਗਲ ਕੀ ਰੀਨਾ ਅਪਨੇ ਕੋ ਨੀਵਾਂ ਮਾਨਨੇ ਸੇ ਸਾਫ ਕਰੋ ਅਹੰਕਾਰਾਦਿ ਟਿੱਬੇ ਔ ਛਲ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਟੋਏ ਦੂਰ ਕਰਕੇ।

**ਮੈਨ** ਦੇ. ਕਾਮ। ਸੰ. ਮਦਨ। ਮੋਮ।

**ਮੈਨਾ** ਦੇ. ਮੈਨਾ ਪੰਖੀ।

**ਮੈਲ** ਦੇ. ਬਿਸ੍ਟਾ, ਯਥਾ- ਖਾਇਆ ਮੈਲੁ ਵਧਾਇਆ ਪੈਧੈ ਘਰ ਕੀ ਹਾਣਿ। ਭੋਜਨ ਕਰ ਅੰਨ ਸੇ ਪੇਟ ਮੇਂ ਬਿਸ੍ਟਾ ਹੀ ਬਢਾਈ। ਮਲਕੇ, ਯਥਾ- ਹਮ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਦੁਹਚਾਰੀਆ। ਪਾਪ ਰੂਪ ਮਲ ਕੇ ਭਰੇ ਅਪਰਾਧੋ ਵਾਲੇ ਹੈਂ।

**ਮੈਲਾ** ਦੇ. ਮੈਲ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਮੈਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਮੈਲਾ ਇੰਦੁ। ਤਥਾ ਕਾਮ

ਕ੍ਰੋਧਾਦਿ ਰੂਪ ਮੈਲ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਮੈਲੇ ਕਪਰੇ ਕਹਾ ਲਉ ਧੋਵਉ। ਅਸੁੱਧ ਅੰਤਹਕਰਣ ਕਹਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੁੱਧ ਕਰੋ।

**ਮੈਲਾਗਰ** ਦੇ. ਚੰਦਨ ਮਲਯਗਿਰਿਜ, ਯਥਾ- ਮੈਲਾਗਰ ਸੰਗੇਣ ਨਿੰਮੁ ਬਿਰਖ ਸਿ ਚੰਦਨਹ। ਪੁਨਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਏ ਅਤਿ ਮੀਠਾ ਮੈਲਾਗਰੁ ਮਲਗਾਰੇ।

**ਮੈਲਾਣਾ** ਗੁ. ਮੈਲਾ, ਯਥਾ- ਦਿਲ ਦਰੀਆਉ ਧੋਵਹੁ ਮੈਲਾਣਾ।

**ਮੋ** ਦੇ. ਬੀਚ, ਯਥਾ- ਤਾ ਕੋ ਨਾਮੁ ਹੀਐ ਮੋ ਧਰੁ ਰੇ।

**ਮੋਆ** ਗੁ. ਮਰਨਾ, ਯਥਾ- ਦਿਨੁ ਰੈਣਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਦਾ ਫਿਰਿ ਪਾਇ ਨ ਮੋਆ।

**ਮੋਹ** ਸੰ. ਮੂਰਛਾ ; ਅਗ੍ਯਾਨ ; ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਬਿਸੇਖ ; ਦੁਖ ; ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਮੇਂ ਆਤਮਪਨੇ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ; ਕਰਤਬਯ ਅਕਰਤਬਯ ਕੇ ਬਿਬੇਕ ਕੀ ਹਾਨੀ। ਦੇ. ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਮੈਲੁ ਪਤੰਗੁ ਨ ਲਾਗੈ। ਧਨ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਮੈਲ ਕਿੰਚਿਤ ਨਹੀ ਲਗੇ। ਮੇਰਾ, ਯਥਾ- ਮੇਰੇ ਗਨਹੁ ਨ ਮੋਹਿ ਕਮਾਇਓ। ਮੇਰਾ ਕਮਾਇਆ ਹੂਆ। ਮੇਰੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅਬ ਮੋਹਿ ਮਿਲਿਓ ਹੈ ਜੀਅਦਾਨੇਹਾਰਾ। ਪੁਨਾ- ਮੋ ਕਉ ਤਾਰਿ ਲੇ ਰਾਮਾ ਤਾਰਿ ਲੇ। ਮੈ, ਜੈਸੇ- ਮੋਹ ਕਰਉ ਬਿਨੰਤੀ। ਮੈ ਕਰਤੀ ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ। ਪੁਨਾ- ਮੋਹਿ ਪਰਦੇਸਨਿ ਦੂਰ ਤੇ ਆਈ। ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਮੈ ਅਨਾਤਮ ਦੇਹ ਮੇ ਵਸਨੇ ਵਾਲਾ ਚੌਰਾਸੀ ਮੇਂ ਭ੍ਰਮਤਾ ਦੂਰ ਸੇ ਆਪ ਕੀ ਸਰਨ ਆਯਾ ਹੂ। ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਅਭਾਵ ਸੇ ਚੌਂਧੀ, ਯਥਾ- ਹੀਤ ਮੋਹ ਭੈ ਭਰਮ ਭ੍ਰਮਣੰ। ਸੰਸਾਰ ਬਨ ਮੇ ਪੜੇ ਜੀਵੋ ਕੇ ਮੋਹ ਦਿਸਾ ਭ੍ਰਮ ਹੋਨਾ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਸੰਬੰਧੀਯੋਂ ਮੇ ਹਿਤ ਕਰ ਡਰ ਮੇ ਔ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਮੇ ਭੂਲੇ ਫਿਰਨਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ, ਯਥਾ- ਮੋਹਿ ਲਪਟਿਓ ਦਾਸੀ ਸੰਗਿ ਸਾਨਥ। ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਜੀਵ ਲਪਟੇ ਹੈ ਮਾਯਾ ਸਾਥ।

**ਮੋਹ ਮਗਨ** ਸੰ. ਮੋਹ ਮੇ ਭਾਵ ਬਿਬੇਕ ਕੇ ਨਾਸ ਮੇ ਮਗਨ ਹੂਆ ਪ੍ਰਾਨੀ, ਯਥਾ- ਮੋਹ ਮਗਨ ਪਤਿਤ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਐਸੇ ਮਨਹਿ ਬਿਸਾਰਨ। ਮੋਹ ਮੇਂ ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਸੇ ਗਿਰੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਮੇਲ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੀਵ ; ਵਾ ਮੋਹ ਮੇਂ ਮਗਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਪਾਪੀਓਂ ਕੇ ਸੰਗ ਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ।

**ਮੋਹ ਮਗਨ ਮਹਿ** ਗੁ. ਮੋਹ ਰੂਪ ਖੁਭਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮੋਹ ਮਗਨ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਬਿਆਪੇ।

**ਮੋਹਣੀਆ** ਦੇ. ਸ੍ਵਰਗ ਲੋਕ ਕੀ ਅਪਸਰਾ, ਯਥਾ- ਗਾਵਹਿ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ। ਪੁਨਾ- ਸੁਰਗੈ ਦੀਆ ਮੋਹਣੀਆ ਇਸਤਰੀਆ ਹੋਵਨਿ ਨਾਨਕ ਸਭੋ ਜਾਉ।

**ਮੋਹਤ** ਸੰ. ਮੋਹਜਾ ਗਯਾ।

**ਮੋਹਤ ਘੂਪ** ਵਾ. ਜਪ ਮੋਹਤ ਹੋਨਾ ਹੈ ਪਦਾਰਥੋ ਮੇਂ ਵਹੀ ਘੂਪ ਅਗ੍ਯਾਨ ਕੀ ਸਘਨਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੰਸਾਰੁ ਬਿਖਿਆ ਕੂਪ। ਤਮ ਅਗਿਆਨ ਮੋਹਤ ਘੂਪ।

**ਮੋਹਨ** ਸੰ. ਗੋਪ ਵੇਸ ਮੇ ਗੋਪੀਓ ਕੋ ਮੋਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ; ਮਨ ਕੋ ਮੋਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਕਾ ਬਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿਸ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀ ਪੋਥੀਆਂ ਲੇਨੇ ਸਮੇ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਬ ਜੀ ਨੇ ਉਸਤਤੀ ਕਰੀ- ਮੋਹਨ ਤੇਰੇ ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਮਹਲ ਅਪਾਰਾ। ਧਤੂਰਾ ਬੂਟੀ ; ਕਾਮ ਕਾ ਏਕ ਬਾਣ ਜੋ ਪਾਚੋ ਮੇ ਮੋਹਨ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

**ਮੋਹਨੀ** ਸੰ. ਮੋਹ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਅਰਥਾਤ ਕਰਤਬ ਅਕਰਤਬ ਕਾ ਬਿਬੇਕ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਮਾਯਾ, ਯਥਾ- ਮੋਹਨੀ ਮੋਹਿ ਲੀਏ ਤ੍ਰੈ ਗੁਨੀਆ।

**ਮੋਹਰ** ਦੇ. ਮੁਹਰ ਛਾਪ ; ਸੁਵਰਣ ਕੀ ਮੋਹਰ।

**ਮੋਹਰੀ** ਪੰ. ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਮੋਹਰੀ ਪੁਤੁ ਸਨਮੁਖੁ ਹੋਇਆ ਰਾਮਦਾਸੈ ਪੈਰੀ ਪਾਇ ਜੀਉ।

**ਮੋਹੜਾ** ਪੰ. ਮੁ. ਮੋਹ।

**ਮੋਹੜਿਆ** ਪੰ. ਹੇ ਮਾਯਾ ਮੋਹਿਆ।

**ਮੋਹਾਹਾ** ਗੁ. ਮੋਹ ਮੇ।

**ਮੋਹਾਕਾ** ਪੰ. ਚੋਰ, ਯਥਾ- ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ।

**ਮੋਹਾਰਾ** ਗੁ. ਊਟ ਕੀ ਨਕੇਲ ; ਮੋਹ ਕਾ, ਯਥਾ- ਮਿਥਨ ਮੋਹਾਰਾ ਝੂਠੁ ਪਸਾਰਾ।

**ਮੋਹਾਵਤ** ਗੁ. ਮੋਹਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਓਹ ਮੋਹਨੀ ਮੋਹਾਵਤ ਹੇ।

**ਮੋਹਿਓ** ਦੇ. ਮੋਹਤ ਕੀਆ।

**ਮੋਹਿਆ** ਦੇ. ਮੋਹਿਤ ਕੀਆ ਭਾਵ ਬਿਚਾਰਹੀਨ ਕੀਆ ਭਯਾ ਤੂ, ਯਥਾ- ਨਾਮਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨੁ ਮੀਤ।

**ਮੋਹਿਆਈ** ਗੁ. ਮੋਹ ਲੀਆ ਹੈ।

**ਮੋਹੀ** ਸੰ. ਮੋਹ ਵਾਲਾ ਜੀਵ। ਦੇ. ਮੇਰਾ, ਯਥਾ- ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ। ਮੋਹਤ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਮੋਹੀ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਨਾਨਕ ਬਲਿਹਾਰੀਆ।

**ਮੋਹੀਆ** ਦੇ. ਮੋਹਤ ਹੋ ਗਈ ਹੋ, ਯਥਾ- ਦੇਖਿ ਦਰਸਨ ਮੋਹੀਆ।

**ਮੋਹੁ ਮਲਿ** ਦੇ. ਮੋਹ ਮੱਲ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮੋਹੁ ਮਲਿ ਬਿਵਸਿ ਕੀਅਉ ਕਾਮੁ ਗਹਿ ਕੇਸ ਪਛਾੜ੍ਹਉ।

**ਮੋਕਲਾਈ** ਪੰ. ਆਨੰਦ, ਪੂਰਨ ਸੰਪਦਾ, ਯਥਾ- ਭੀੜਹੁ ਮੋਕਲਾਈ ਕੀਤੀਅਨੁ। ਅਪਦਾ ਸੇ ਰਛਾ ਕਰਕੇ ਹਮਾਰੀ ਪੂਰਨ ਸੰਪਦਾ ਕਰ ਦਈ।

**ਮੋਖ** ਦੇ. ਮੁਕਤੀ, ਬੰਧਨ ਸੇ ਛੂਟਨਾ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਬੈਕੁੰਠ ਮੁਕਤਿ ਮੋਖ ਪਾਏ।

**ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ** ਦੇ. ਚਾਰਵਾਕਾਦਿ ਨਿਖਲ ਮਤੋ ਕੀ ਮੁਕ੍ਤੀਓ ਸੇ ਉੱਤਮ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੀ, ਯਥਾ- ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ। ਚਾਰਵਾਕਾਦਿ ਮਤੋ ਮੇ ਮਾਨੀ ਮੁਕਤੀਓ ਸੇ, ਉੱਤਮ ਕੈਵਲਜ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੀ, ਖਬਰ ਨਹੀਂ ਜਾਨੀ। ਪੁਨਾ- ਤ੍ਰਿਹਦਸ ਮਾਲ ਰਖੈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ ਸੋ ਪਾਵੈ। ਨਿਖਲ ਮਤੋ ਕੀ ਮੁਕਤੀਓਂ ਸੇ ਉੱਤਮ ਕੈਵਲ ਮੁਕਤਿ ਵਹੁ ਪਾਵੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਸਰਬ ਬੈਕੁੰਠ ਮੁਕਤਿ ਮੋਖ ਪਾਏ। ਬੈਕੁੰਠ ਲੋਕ ਕੀ ਸਰੂਪ ਸਾਯੁੱਜਜਾਦਿ, ਚਾਰੋਂ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੋ ਸੰਸਾਰ ਬੰਧ ਸੇ ਛੂਟ ਕੇ ਵਹੁ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਿੰਚਤ ਕਾਲ ਹਰਿ ਭਕਤੀ ਕਰੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਭ ਪਾਠੋ ਮੇ ਮੋਖ ਪਦ ਮੁਖਜ ਪੈ ਮਾਨ ਕੇ ਮੁਖਜ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੀ ਖਬਰ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ਪੁਨਾ ਮੁਖਜ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੋ ਪਾਵੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਸਰਬ ਮੁਕ੍ਤੀਓ ਸੇ ਬੈਕੁੰਠ ਕੀ ਮੁਖਜ ਮੁਕਤੀਓ ਕੋ ਇੱਛਾਨੁਸਾਰ ਪਾਵੇ ਹੈ ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਰਨੇ।

**ਮੋਖ ਮੁਖਨੇ** ਗੁ. ਅਤਿਸੈ ਕਰ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੇ ਵਾ ਮੁਖ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਜਲ ਕੁੰਚਰੁ ਤਦੂਐ ਬਾਂਧਿਓ ਹਰਿ ਚੇਤਿਓ ਮੋਖ ਮੁਖਨੇ।

**ਮੋਖੰਤਰੁ** ਦੇ. ਭੀਤਰ ਹੀ ਮੁਕਤੀ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਤਉ ਮੋਖੰਤਰੁ ਪਾਹਿ। ਬਾਹਰ ਧਾਵਨਾ ਛੋਡ ਕੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੇ ਸੁਭ ਸਾਧਨ ਕਰ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਲਾਭ ਪਾਵੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅੰਤਰ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਭੇਦ ਸੇ ਬਿਨਾ ਕੈਵਲਜ ਮੁਕ੍ਤੀ ਪਾਵੇ ਹੈ।

**ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ** ਦੇ. ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਦਰਵਾਜਾ ਗ੍ਯਾਨ, ਯਥਾ- ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ।

**ਮੋਘ** ਸੰ. ਬਜਰਥ, ਨਿਸਫਲ ਇਸੀ ਕਾ ਉਲਟਾ ਅਮੋਘ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਸਫਲ ਹੈ।

**ਮੋਚ** ਸੰ. ਛੁਡਾਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਰਾਖਿ ਲੇਹਿ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਬੰਦੀ ਮੋਚ। ਸਿੰਬਲ ਕਾ ਗੂੰਦ। ਪੰ. ਪਾਂਉ ਮੇ ਬਲ ਪੜਨਾ।

**ਮੋਚਨ** ਸੰ. ਮੁਕ੍ਤੀ ; ਦੰਭ ; ਸਠਪਨਾ ; ਮੁਕ੍ਤ ਹੋਈਏ ਖਾਂਸੀ ਰੋਗ ਸੇ ਜਿਸ ਕਰ ਵਹੁ ਕੰਡਿਆਰੀ ਬੂਟੀ।

**ਮੋਚਿਤ** ਸੰ. ਛੁਡਾਤੇ ਹੈਂ।

**ਮੋਟੀ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਬਡੀ, ਯਥਾ- ਰਾਮੁ ਨ ਧਿਆਇਓ ਮੋਟੀ ਲਾਗੀ ਖੋਰਿ। ਬਡਾ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਠਾਕੁਰੁ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਮੋਟਾ। ਤੀਨ ਭਵਨੋ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਸਰਬ ਜੀਵੋ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬਡਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨੋ ਕਾ। ਪੁਨਾ- ਪੂਰਬ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਰਾਣਿ ਲੈ ਮੋਟਉ ਠਾਕੁਰੁ ਮਾਣਿ। ਬਡੇ ਠਾਕਰ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ ਅਰਥਾਤ ਜਾਨੋ। ਪੰ. ਸਥੂਲ, ਜੈਸੇ ਮੋਟੀ ਮੈਸ ਹੈ।

**ਮੋਠ** ਦੇ. ਮੋਠ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਅੰਨ, ਯਥਾ- ਪੰਡਿਤੁ ਆਖਾਏ ਬਹੁਤੀ ਰਾਹੀ ਕੋਰੜ ਮੋਠ ਜਿਨੇਹਾ।

**ਮੋਡਾ** ਦੇ. ਬਾਂਗਰ। ਮੁੰਡਿਤ, ਸਿਰ ਮੁੰਨਾ।

**ਮੋਤਸਰੀਆ** ਪੰ. ਮੋਤੀਓ ਕੇ ਹਾਰੋਂ ਕੀ ਲੜੀਆਂ, ਯਥਾ- ਤਿਨ੍ ਗਲਿ ਸਿਲਕਾ ਪਾਈਆ ਤੁਟਨਿ੍ ਮੋਤਸਰੀਆ।

**ਮੋਤੀ** ਦੇ. ਮੋਤੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਥਾ- ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ। ਮਛੀ ਸਿਪੀ ਹਸਤੀ ਆਦਿ ਕਾਰਣੋ ਸੇ ਮੋਤੀ ਖਟ ਤਰਹ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਤਿਨ ਖਟ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮੋਤੀਓ ਮੇ ਹਸਤੀ ਆਦਿਕੋ ਕੇ ਸੁਨਨੇ ਮੋ ਹੀ ਆਵੇ ਹੈਂ। ਦੇਖਨੇ ਮੇ ਏਕ ਸਿੱਪੀ ਕੇ ਹੀ ਆਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੇ ਏਕ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਕੇ ਸਮੀਪ ਭਾਵ ਨਗਰ ਕੇ ਰਾਜ ਮੋ ਨਿਕਸਤੇ ਹੈਂ, ਦੂਸਰੇ ਸਿੰਘਲਾਦ੍ਵੀਪ ਕੇ ਸਮੀਪੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸੇ ਨਿਕਸਤੇ ਹੈਂ। ਮੋਤੀਓ ਸੇ, ਯਥਾ- ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਊਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ।

**ਮੋਤੀ ਮੁਕਤਾਹਲ** ਗੁ. ਮੋਤੀਓ ਕੀ ਮੁਕਤਾਵਲੀ ਅਰਥਾਤ ਮੋਤੀਓ ਕੀ ਪੰਕ੍ਤੀ, ਯਥਾ- ਕਾਹੂ ਮਹਿ ਮੋਤੀ ਮੁਕਤਾਹਲ ਕਾਹੂ ਬਿਆਧਿ ਲਗਾਈ। ਮੋਤੀ ਮੁਕਤਾਹਲ ਪੀਤ ਪੀਤਾਂਬਰ ਵਤ ਸੁਗਮ ਬੋਧ ਹੇਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪਾਤ੍ਰ ਮੋ ਮੋਤੀਓ ਕੀ ਮੁਕ੍ਤਾਵਲੀ (ਹਾਰ) ਧਰੇ ਜਾਵੇ ਹੈਂ, ਕਿਸੇ ਮੈ ਰੋਗ ਤੁਲਜ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਲਗਾਏ ਜਾਵੇ ਹੈਂ।

**ਮੋਦ** ਸੰ. ਹਰਖ।

**ਮੋਦੀ** ਦੇ. ਸਿਵ ਜੀ ਕੀ ਭੋਜਨ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਰਖਨੇ ਵਾਲੀ ਪਾਰਬਤੀ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮੋਦੀ ਕੇ ਘਰ ਖਾਣਾ ਪਾਕਾ ਵਾ ਕਾ ਲੜਕਾ ਮਾਰਿਆ ਥਾ। ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਕਥਾ ਹੈ ਭੋਜਨ ਬਨਾਨੇ ਹੇਤ ਸ੍ਨਾਨ ਕਰਨੇ ਲਗੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ, ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਮੈਲ ਕਾ ਏਕ ਬਾਲਕ ਬਨਾ ਕਰ, ਦਰਵਾਜੇ ਮੇਂ ਬੈਠਾਇਆ, ਜੋ ਭੀਤਰ ਆਤੇ ਕੋ ਰੋਕੇ। ਇਤਨੇ ਮੇਂ ਮਹਾਦੇਵ ਆਏ ਬਾਲਕ ਨੇ ਰੋਕੇ। ਮਹਾਦੇਵ ਨੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਮਾਰ ਕੇ ਤਿਸ ਕਾ ਸਿਰ ਕਾਟ ਦੀਆ, ਕਾਟ ਕੇ ਭੀਤਰ ਗਏ। ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਕਹਾ ਮੇਰਾ ਲੜਕਾ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਸਿਵ ਨੇ ਕਹਾ ਉਸ ਕਾ ਹਮ ਨੇ ਸਿਰ ਕਾਟ ਦੀਆ। ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਕਹਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਉਸ ਕਾ ਸਿਰ ਲਗਾ ਦੇਵੋ। ਮਹਾਦੇਵ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸੇ, ਵਹੁ ਸਿਰ ਕਹੀ ਦੂਰ ਜਾ ਪੜਾ। ਸਾਮਨੇ ਏਕ ਹਥਨੀ ਕਾ ਬਚਾ ਥਾ, ਉਸੀ ਕਾ ਕਾਟ ਕੇ ਲਗਾ ਦੀਆ ਅਰ ਨਾਮ ਉਸ ਕਾ ਅਪਨੇ ਨਿਖਲ ਗਣੋਂ ਕਾ ਈਸ ਬਨਾਇ ਕੇ ਗਣੇਸ ਰੱਖਾ ਜੋ ਨਿਖਲ ਸੁਰ ਨਰ ਗਣੋਂ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਕਥਾ ਕੇ ਭਾਵ ਸੇ ਯਹ ਉਪਾਲੰਭ ਹੈ, ਜੋ ਐਸਾ ਅਲਪ ਗ੍ਯਾਨ ਵਾਲਾ ਤੁਮਾਰਾ ਮਹਾਦੇਵ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਨਾ ਲੜਕਾ ਮਾਰ ਦੀਆ। ਏਤਾ ਨਾ ਜਾਨਾ ਜੋ ਯਹ ਮੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ਮੋਦੀ, ਖਾਨੇ ਪੀਨੇ ਕੀ ਚੀਜ ਰਖਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਤਿਸ ਮੋਦੀ ਪਾਰਬਤੀ ਕੇ ਘਰ ਮੇ ਖਾਨਾ ਪਾਕਾ ਖਾਨੇ ਕੀ ਚੀਜਾ ਕੀ ਤਿਆਰੀ ਥੀ। ਉਸ ਸਮੇ ਆ ਕਰ ਮਹਾਦੇਵ ਨੇ ਤਿਸ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਰ ਦੀਆ।

**ਮੋਨਿ ਵਿਗੂਤਾ** ਵਾ. ਸੈਨ ਦੇ ਦੇ ਚੀਜਾਂ ਮਾਗਤਾ ਮੋਨੀ ਬਨਿਆ ਖ੍ਵਾਰ ਹੋਤਾ, ਯਥਾ- ਮੋਨਿ ਵਿਗੂਤਾ ਕਿਉ ਜਾਗੈ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਸੂਤਾ। ਅਗ੍ਯਾਨ ਨਿਦ੍ਰਾ ਮੋ ਸੋਯਾ ਨਰ ਪ੍ਰਸ੍ਨ ਕਰ ਗੁਰੋ ਸੇ ਸੰਦੇਹ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰੇ ਬਿਨਾ

ਕਿਉ ਜਾਗੇ ਹੈ ਜੋ ਮੁਖੋ ਨਹੀ ਬੋਲਨੇ ਰੂਪ ਮੋਨ ਸੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ।

**ਮੋਨੀ** ਦੇ. ਨਾ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਨਾਦੀ ਬੇਦੀ ਸਬਦੀ ਮੋਨੀ ਜਮ ਕੇ ਪਟੈ ਲਿਖਾਇਆ। ਸੰ. ਮੌਨੀ।

**ਮੋਮ** ਦੇ. ਮਖਿਆਲ ਕੀ ਚਿਕਨਾਈ ਸਰੀਖਾ ਨਰਮ, ਯਥਾ- ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਮੋਮ ਦਿਲ ਹੋਵੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਮੋਮ ਸਰੀਖੇ ਨਰਮ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਸੰਗ ਦਿਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ; ਵਾ ਮੋਮਨ ਦਿਲ ਹੋਵੇ।

**ਮੋਮ ਦਿਲ** ਵਾ. ਮੋਮ ਵਤ ਨਰਮ ਚਿਤ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਮੋਮ ਦਿਲ ਹੋਵੈ। ਸੰਗ ਦਿਲ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੋਮ ਦਿਲ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਕੋਮਲ ਚਿਤ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ।

**ਮੋਮਹ** ਵਾ. ਮੇਰੇ ਮੈ, ਜੈਸੇ- ਤੋਮਹ ਮੋਮਹ ਖੜਗ ਖੰਭੇ ਮਧ ਨਾਰੀ ਨਰਨਾ।

**ਮੋਮਨ** ਅ. ਈਮਾਨ ਲਿਆਵਨੇ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਮਤ ਪੈ ਨਿਸਚਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਮੋਰ** ਦੇ. ਪੁ. ਮੇਰਾ, ਯਥਾ- ਮੋਰ ਮੋਰ ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਲਾਡੁ ਧਰਿ ਪੇਖਤ ਹੀ ਜਮਰਾਉ ਹਸੈ। ਵਾ ਮੋੜ ਮੋੜ ਅਰਥਾਤ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਜੋ ਅਧਿਕ ਲਾਡ ਕੋ ਧਾਰੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਦੇਖ ਕੇ ਜਮ ਹਸੇ ਹੈ। ਮੋਰ ਪੰਛੀ। ਸੰ. ਮਯੂਰ।

**ਮੋਰ ਮੁਰਲੇ** ਗੁ. ਮੋਰ ਮੁਰੈਲੀਯੇ ਸਮ ਭਾਵ ਲੰਬੇ ਪਰੋ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਮੋਰੋ ਵਹ, ਯਥਾ- ਉਨਵੈ ਘਨੁ ਘਨ ਘਨਿਹਰੁ ਗਰਜੈ ਮਨਿ ਬਿਗਸੈ ਮੋਰ ਮੁਰਲੇ।

**ਮੋਰਚਾ** ਫਾ. ਲੋਹੇ ਕੇ ਜਰ ਤੁਲਜ ਕਾਲ ਰੂਪ ਜਰ, ਯਥਾ- ਮੋਰਚਾ ਨ ਲਾਗੈ ਜਾ ਹਉਮੈ ਸੋਖੈ। ਦੇ. ਬਡਾ ਛਿਦ੍ਰ ; ਬਡੀ ਮੋਰੀ।

**ਮੋਰਨ** ਦੇ. ਮੋਰੋ ਨੇ, ਜੈਸੇ- ਮੋਰਨ ਸੋਰ ਕਰਿਓ ਹਰਿ ਰਾਮ।

**ਮੋਰਲੋ** ਗੁ. ਮੇਰਾ, ਯਥਾ- ਸੰਤਹ ਚਰਨ ਮੋਰਲੋ ਮਾਥਾ। ਪੁਨਾ- ਸਾਧਹ ਮੰਤ੍ਰੁ ਮੋਰਲੋ ਮਨੂਆ। ਸਾਰਗ ਮਹਲਾ ੫, ਸਬਦ ੧੪।

**ਮੋਰੀ** ਦੇ. ਪੁ. ਮੇਰੀ, ਜੈਸੇ- ਮੋਰੀ ਗਈ ਰੇ ਬਲਾਇ। ਮੋਰੋ ਨੇ, ਯਥਾ- ਮੋਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ ਭੈਣੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ। ਛੋਟਾ ਦਰਵਾਜਾ, ਜੈਸੇ ਮੋਰੀ ਦਰਵਾਜਾ। ਪੰ. ਖਾਲਾ ਪਾਨੀ ਚਲਨੇ ਕਾ ; ਨਗਰ ਔ ਗ੍ਰਾਮ ਕੀ ਬੀਥੀ ; ਛਿਦ੍ਰ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਦਿਖਲਾਈ ਮੋਰੀ।

**ਮੋਰੈ** ਗੁ. ਮੇਰੇ, ਯਥਾ- ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਨਾਨਕ ਮੋਰੈ।

**ਮੋਲ ਅਮੋਲ** ਵਾ. ਮੋਲ ਸੇ ਰਹਤ ਅਮੋਲਕ, ਬੇਕੀਮਤਾ।

**ਮੋਲਕ** ਦੇ. ਮੋਲ ਯੋਗਜ ਵਸਤੁ ਇਸੀ ਕਾ ਅਭਾਵ ਅਮੋਲਕ ਹੈ।

**ਮੋਲਿ** ਦੇ. ਖਰੀਦ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਦੇ ਰਾਮੁ ਲੀਆ ਹੈ ਮੋਲਿ।

**ਮੋਲੀ** ਉਪਦੇਸ ਲੇਨੇ ਰੂਪ ਮੋਲ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸਿਰੁ ਵੇਚਿਓ ਗੁਰ ਪਹਿ ਮੋਲੀ।

**ਮੋੜੈ** ਹਟਾਉ, ਰੋਕ। ਪੰ. ਹਟਾਵੇ, ਯਥਾ- ਜਾਣੈ ਬਿਰਥਾ ਜੀਅ ਕੀ ਕਦੇ ਨ ਮੋੜੈ ਰੰਗੁ। ਕਬੀ ਨਹੀ ਬਦਲੇ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਵ ਕੋ।

**ਮੌਤੋ** ਦੇ. ਮੌਤ ਸੇ, ਜੈਸੇ- ਮੌਤੋ ਭੁਖ ਬੁਰੀ।

**॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਰਚਿਤੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਮਕਾਰਾਦਿ ਨਾਮਾਰਥ ਸੰਕਲਨੰ ਸਮਾਪਤੰ॥**



**ਯਕ** ਫਾ. ਏਕ, ਯਥਾ- ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ।

**ਯਕੀਨਾ** ਅ. ਨਿਸਚਾ, ਯਥਾ- ਕਾਇਆ ਕਿਰਦਾਰ ਅਉਰਤ ਯਕੀਨਾ।

**ਯਤਨ** ਦੇ. ਉੱਦਮ ; ਉਪਾਯ, ਤਦਬੀਰ, ਯਥਾ- ਯਯਾ ਜਤਨ ਕਰਤ ਬਹੁ ਬਿਧੀਆ।

**ਯੰਤ੍ਰ** ਸੰ. ਪੰਦਰੇ ਆਦਿਕ ; ਕਲਾ ਪੇਚ ; ਹਰਟ ਕੋਲੂ ਚਰਖੇ ਆਦਿਕੋ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਯੰਤ੍ਰ ਹੈ।

**ਯਤ੍ਰ** ਸੰ. ਜਹਾ, ਯਥਾ- ਜਤ੍ਰ ਜਾਉ ਤਤ ਬੀਠਲੁ ਭੈਲਾ।

**ਯਥਾ** ਸੰ. ਜੈਸੇ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ; ਸਾਦ੍ਰਿਸ।

**ਯਦਜਪਿ** ਸੰ. ਜੇਕਰ।

**ਯਮ** ਸੰ. ਧਰਮਰਾਜ ; ਕਾਕ ; ਸ਼ਨਿ ; ਯਮਜ- ਜੌੜੇ ਭਾਈ ; ਦ੍ਵਿਤ੍ਵ ਸੰਖਯਾ ; ਭਰਣੀ ਨਛਤ੍ਰ ; ਯੋਗ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਕਹੇ- ੧. ਅਹਿੰਸਾ ੨. ਸਤਯਭਾਖਣ ੩. ਅਸ੍ਤੇਯ- ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰਨੀ ੪. ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ- ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮੈਥਨ ਕਾ ਤਯਾਗ ੫. ਅਪਰਿਗ੍ਰਹ- ਕਾਹੂ ਕਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲੇਨਾ, ਯੇ ਪਾਚ ਯਮ ਹੈ। ਕਹੀ ਦਸ ਭੀ ਲਿਖੇ ਹੈ- ੧. ਅਹਿੰਸਾ ੨. ਸਤਯਭਾਖਣ ੩. ਅਸ੍ਤੇਯ ੪. ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ੫. ਦਯਾ ੬. ਆਰਜਵ ੭. ਖਮਾ ੮. ਧ੍ਰਿਤਿ ੯. ਮਿਤਾਹਾਰ ੧੦. ਸੌਚ।

**ਯਵਨ ਭਾਖਾ** ਸੰ. ਅਰਬੀ ; ਫਾਰਸੀ ; ਅੰਗ੍ਰੇਜੀ ; ਪਹਲਵੀ ; ਪਸਤਵੀ ; ਲੈਟਨ ; ਰੂਸੀ ; ਤੁਰਕੀ ਇਤਯਾਦਿ ਸਭ ਬੋਲੀਓ ਕਾ ਨਾਮ ਯਵਨ ਭਾਖਾ ਹੈ।

**ਯਾ** ਦੇ. ਜਿਸ, ਯਥਾ- ਯਾ ਉਬਰਨ ਧਾਰੈ ਸਭੁ ਕੋਊ। ਜਿਸ ਉਬਰਨ ਕੋ ਮਨ ਮੇ ਸਭ ਕੋਈ ਧਾਰੇ ਹੈ ਹਮ ਉਬਰੇ।

**ਯਾਹੂ** ਦੇ. ਜਿਸ, ਯਥਾ- ਯਾਹੂ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹੋਤ ਛੁਟਾਰਾ।

**ਯਾਰ** ਫਾ. ਮਿਤ੍ਰ, ਦੋਸਤ, ਯਥਾ- ਯਾਰ ਵੇ ਪ੍ਰਿਅ ਹਭੇ ਸਖੀਆ ਮੂ ਕਹੀ ਨ ਜੇਹੀਆ। ਵੇ ਹੇ ਕੇ ਥਾਨ ਸੰਬੋਧਨ ਹੈ। ਸੰ. ਜਾਰ।

**ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਹਿਤੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਯਕਾਰਾਦਿ ਨਾਮਾਰਥ ਸੰਕਲਨੰ।**



**ਰਉ** ਪੰ. ਰਮਣਾ ਭਾਵ ਚਲਨਾ ਅਰਥਾਤ ਬੇਗ। ਸੰ. ਰਯ। ਜਿਹਬਾ ਸੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰ, ਯਥਾ-ਰਾਮ ਰੰਗਿ ਆਤਮ ਸਿਉ ਰੰਉ। ਕੋਸ ਮੇ ਜਿਹ੍ਵਾ ਆਦਿ ਇੰਦ੍ਰੀਓ ਕਾ ਨਾਮ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਰਾਮ ਇਸ ਨਾਮ ਕੋ ਜਿਹਬਾ ਸੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰ।

**ਰਉਣ** ਗੁ. ਰਮਣੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਸਗਲ ਰਉਣ।

**ਰਈਅਤਿ** ਫਾ. ਪ੍ਰਜਾ ਅਰਥਾਤ ਦੇਵੀ ਸੰਪਦ ਕੇ ਗੁਣੋ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨਉ ਡਾਡੀ ਦਸ ਮੁੰਸਫ ਧਾਵਹਿ ਰਈਅਤਿ ਬਸਨ ਨ ਦੇਹੀ।

**ਰਸ** ਸੰ. ਰਸਨਾ ਇੰਦ੍ਰਯ ਸੇ ਗ੍ਰਹਣ ਯੋਗਯ ਮਧੁਰਾਦਿ ਖਟ ੧. ਮਧੁਰ- ਮੀਠਾ ੨. ਅਮਲ- ਖੱਟਾ ੩. ਲਵਣ- ਲੂਣਾ ੪. ਕਟੁ- ਕਵੜਾ ੫. ਕਖਾਯ- ਕਸੈਲਾ ੬. ਤੀਖਣ- ਤੀਖਾ, ਯੇ ਖਟ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਰਸ ਗੁਣ। ਨਯਾਯ ਮਤ ਮੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਲ ਮੇ ਰਹੇ ਹੈ, ਜਲ ਮੇ ਮਧੁਰ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੇ ਖਟ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਮਧੁਰ ਅਮਲ ਰਸ ਬਾਈ ਹਰੇ ਹੈ, ਮਧੁਰ ਤਿਕ੍ਤ ਕਖਾਇ ਪਿੱਤ ਹਰੇ ਹੈ, ਕਟੁ ਤਿਕ੍ਤ ਕਖਾਯ ਕਫ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ ; ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਅੰਨ ਕਾ ਸਾਰ ਰੂਪ ਰਸ ਧਾਤੁ ਜਿਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਰੁਧਰ ਬਨੇ ਹੈ ; ਪਾਰਾ ਧਾਤੁ ਜਿਸ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਚਿਕਿਤਸਾ ਮੇ ਰਸ ਬਨੇ ਹੈ ; ਵਸਤ੍ਰ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਸਾਰ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਯਵਨ ਭਾਖਾ ਮੇ 'ਰੂਹ' ਬੋਲਤੇ ਹੈ, ਮਧੁਰਾਦਿ ਰਸੋ ਵਾਲੇ ਗੁੜਾਦਿ ਪਦਾਰਥ ; ਬਿਖ- ਜਹਰ ; ਬੀਰਜ ; ਰਾਗ ; ਦੂਬ ; ਜਲ ; ਅੰਨ ; ਕਾਬਯ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਬਰਨਨ ਕੀਏ ਸਿੰਗ੍ਰਾਰਾਦਿ ਨਵ ਰਸ ਨਵੋ ਕੇ ਨਾਮ ੧. ਸ੍ਰਿੰਗਾਰ ੨. ਹਾਸਯ ੩. ਕਰਣਾ ੪. ਰੌਦ੍ਰ ੫. ਬੀਰ ੬. ਭਯਾਨਕ ੭. ਬੀਭਤਸ ੮. ਅਦਭੁਤ ੯. ਸਾਂਤ, ਯੇ ਹੈਂ ਸਥਾਈ ਭਾਵੋ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਏਕ ਹੀ ਰਸ ਨਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਨਵੋਂ ਕੇ, ਨਵ ਏ ਹੈਂ- ੧. ਰਤਿ ੨. ਹਾਸ ੩. ਸੋਕ ੪. ਕੋਪ ੫. ਉਤਸਾਹ ੬. ਭਯ ੭. ਜੁਗੁਪਸਾ ੮. ਬਿਸਮਯ ੯. ਨਿਰਵੇਦ, ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਸਥਾਈ ਭਾਵੋ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਮਨ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਸਤੁ ਮੇ ਚਿਤ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ, ਰਤਿ ੨. ਬਚਨ ਬੇਖ ਕੀ ਬਿਲਖਣਤਾ ਦੇਖ ਚਿਤ ਕਾ ਬਿਕਾਸ, ਹਾਸ ੩. ਪਿਆਰੀ ਵਸਤੁ ਕੇ ਨਾਸ ਸੇ ਮਨ ਕੀ ਬਯਾਕਲਤਾਈ, ਸੋਕ ੪. ਪ੍ਰਿਯ ਵਸਤੁ ਬਿਗਾੜਨੇ ਵਾਲੇ ਪੈ ਚਿਤ ਕੀ ਤੇਜੀ, ਕੋਪ ੫. ਕਾਮੋ ਕੇ

ਆਰੰਭੋ ਹੋਤ ਉੱਦਮ, ਉਤਸਾਹ ੬. ਭਯੰਕਰ ਵਸਤੁ ਦੇਖ ਮਨ ਕੀ ਬਿਕਲਤਾ, ਭਯ ੭. ਬੁਰੀ ਵਸਤੁ ਦੇਖ ਸੁਨ ਉਸ ਕੀ ਨਿੰਦਾ, ਜੁਗੁਪਸਾ ੮. ਵਿਲਖਣ ਵਸਤੂ ਦੇਖ ਚਿਤ ਮੋ ਆਸਚਰਯ ਹੋਨਾ, ਬਿਸਮਯ ੯. ਪਦਾਰਥੋ ਮੇ ਅਤਿਸਯਤਾ ਖੀਣਤਾ ਬਿਨਾ ਸਤਾ ਦੋਖ ਦੇਖ ਸਭ ਕੋ ਤੁੱਛ ਜਾਨਨਾ, ਨਿਰਵੇਦ, ਯੇ ਨਵ ਰਸੋਂ ਕੇ ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਹੈਂ। ਇਨ ਕੇ ਕਾਰਣੋ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਭਾਵ ਹੈ। ਇਨ ਕੇ ਕਾਰਯੋ ਕਾ ਨਾਮ ਅਨੁਭਾਵ ਹੈ। ਸਭ ਰਸੋ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਵਰ ਭੰਗ ਕੰਪ ਆਦਿ ਸਮਾਨ ਸੁਭਾਵੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਹੈ। ਸਥਾਈ ਭਾਵੋਂ ਸੇ ਬਿਪਰੀਤ ਬਦਲਤੇ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਵੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਚਾਰੀ ਔ ਬਯਭਿਚਾਰੀ ਹੈ। ਬਿਭਾਵ ਅਨੁਭਾਵ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਸੰਚਾਰੀਯੋ ਕੇ ਯੋਗ ਸੇ ਬ੍ਰਿੱਧ ਭਏ ਸਥਾਈ ਭਾਵੋ ਕਾ ਨਾਮ ਰਸ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਮੇ ਔਰ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਾ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਐਸੇ ਆਨੰਦੋ ਕਾ ਨਾਮ ਰਸ ਹੈ। ਇਸ ਕਾ ਸਮਯਕ ਬਿਚਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣੇ ਮੇ ਹੈ।

**ਰਸ ਕਸ** ਗੁ. ਰਸ ਕੋ ਕਸ (ਖੈਚ ਕੇ), ਯਥਾ- ਰਸੁ ਕਸੁ ਟਟਰਿ ਪਾਈਐ। ਈਖ ਕਾ ਰਸ ਕਸ- ਬੇਲਣਾ ਮੋ ਖੈਚ ਕੇ ਕੜਾਹੇ ਮੋਂ ਪਾਈਦਾ ਹੈ, ਤਬ ਤਪਦਾ ਹੂਆ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਰਸ ਕਸ ਆਪੁ ਸਲਾਹਣਾ ਏ ਕਰਮ ਮੇਰੇ ਕਰਤਾਰ। ਮਧੁਰਾਦਿਕ ਰਸੋਂ ਕੇ ਖਾਣੇ ਮੋ ਔ ਅਪਨੇ ਸਲਾਹਣੇ ਮੇ ਖੈਂਚ ਰਖਣੀ ਯਹ ਹੇ ਕਰਤਾਰ ! ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਕਸ ਪਦ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪ ਵਤ ਦੋਊ ਓਰ ਹੈ।

**ਰਸ ਗਾਏ** ਵਾ. ਆਨੰਦ ਹੋ ਕਰ ਗਾਏ।

**ਰਸ ਰਸੀਅੜਾ** ਵਾ. ਰਸੋਂ ਕਾ ਰਸੀਆ।

**ਰਸ ਰਸੇ** ਵਾ. ਆਨੰਦ ਮੋ ਆਨੰਦੀ ਹੂਏ।

**ਰਸਗੇ** ਦੇ. ਹੇ ਰਸੋ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੀ ਜਿਹਬੇ, ਯਥਾ- ਹੇ ਜਿਹਬੇ ਹੇ ਰਸਗੇ ਮਧੁਰ ਪ੍ਰਿਅ ਤੁਯੰ। ਸੰ. ਰਸਗ੍ਰੇ। ਸੰ. ਰਸੋ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਰਸਗ੍ਯਾ ਹੈ, ਸੰਬੋਧਨ ਵਿਖੇ ਕੇ, ਨੇ ਵਾਲੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਸਬਦੋ ਕੇ ਅੰਤ ਮੋ 'ਏ' ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਗੰਗੇ ਜਮਨੇ ਅੰਬਿਕੇ ਜਗਦੰਬੇ ਆਦਿਕੋ ਮੇ 'ਏ' ਬਨੀ ਹੈਂ ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੇ ਰਸੋ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੀ ਜਿਹਬੇ ! ਬਡਾ ਮਧੁਰ ਰਸ ਵਾਲਾ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪ।

**ਰਸਨਾਰੀ** ਗੁ. ਰਸਨਾ ਸੇ।

**ਰਸਪਤਿ** ਫਾ. ਰਸੋਂ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ; ਜਿਹਬਾ। ਸੰ. ਸ੍ਰਿੰਗਾਰਾਦਿ ਰਸੋਂ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਾਦਿਕ ਦੇਵਤਾ।

**ਰਸਭਾ** ਗੁ. ਆਨੰਦ ਹੋ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਰਸੁ ਰਾਮ ਰਸਾਇਣੁ ਰਸੁ ਪੀਆ ਗੁਰਮਤਿ ਰਸਭਾ।

**ਰਸਾਇਣਿ ਚੂਨੜੀ** ਵਾ. ਰਸੋਂ ਕੇ ਘਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੋ ਲਗ ਰੰਗੀ ਗਈ ਬੁੱਧੀ, ਯਥਾ- ਜੀਭ ਰਸਾਇਣਿ ਚੂਨੜੀ ਰਤੀ ਲਾਲ ਲਵਾਇ।

**ਰਸਾਇਨ** ਦੇ. ਜਰਾ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਰਸਾਇਨੁ ਪੀਜੈ। ਪੁਨਾ- ਰਾਮ ਰਸਾਇਨ ਪੀਉ ਰੇ ਕਬੀਰ। ਜੋ ਲੋਕ ਚਾਂਦੀ ਸੋਨਾ ਬਨਾਨੇ ਕੋ ਰਸਾਯਣ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਝੂਠੇ ਹੈਂ। ਚਿਕਿਸਤਾ ਕੀ ਸੁਸਤ੍ਰਾਦਿਕ ਪੋਥੀਓ ਮੇ, ਜਰਾਮ੍ਰਿਤੁ ਆਦਿਕ ਰੋਗੋ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਸੁਧ ਕਰੇ ਪਾਰੇ ਆਦਿਕ ਰਸੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਰਸਾਇਣ ਹੈ। ਤਾਂਬੇ ਕਲੀ ਸੇ ਚਾਂਦੀ ਸੋਨਾ ਬਨਾਨੇ ਕਾ ਨਾਉ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਤਾਂਬੇ ਕਲੀ ਸੇ ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਬਨ ਜਾਵੇ, ਤਬ ਗ੍ਯਾਨ ਉਪਾਸਨਾ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਦਸਾ ਮੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਈਸ ਬਨ ਜਾਨੇ ਸੇ, ਭੇਦਵਾਦੀਓ ਕੇ ਮਤੋ ਮੇ ਮੁਕਤੀ ਦਸਾ ਮੋ ਭੀ ਜੀਵ, ਜੀਵ ਹੀ ਰਹੇ ਹੈ, ਯਹ ਮਾਨਨਾ ਬਜਰਥ ਹੋਗਾ। ਸੋ ਬਜਰਥ ਨਹੀ ਕਿਉਂਕੇ ਮੂਲ ਸੇ ਜੁਦੀ ਚੀਜ ਔਰ ਨਹੀ ਬਨ ਬਨੇ। ਬਨੀ ਦਿਖਾਈ ਪੜੇ ਤੌਂ ਭੀ ਕਾਲਾਂਤ੍ਰ ਮੋ ਥੀ ਵੋ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਾਂਬੇ ਕਲੀ ਸੇ ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਆਸੰਕਾ- ਜੈਸੇ ਅਭੇਦਬਾਦੀ ਕੇ ਮਤ ਮੋ ਜੀਵ ਮੇਂ ਈਸ ਸੁਭਾਵ ਬਨੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਬੂਟੀ ਸੇ ਤਾਂਬਾ ਕਲੀ ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਬਨੇ ਹੈ। ਉੱਤਰ- ਅਭੇਦ ਮਤ ਮੇ ਉਪਾਧੀ ਸੇ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਭੇਦ ਹੈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ ਨਹੀਂ, ਯਾ ਤੇ ਜੀਵ ਸੇ ਈਸ ਭਾਵ ਬਨੇ ਤੈਸੇ ਤਾਂਬਾ ਕਲੀ ਅਸਲ ਮੇ ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਤਬ ਬੂਟੀ ਸੇ ਭੀ ਬਨ ਜਾਵੇ ਵੋਹ ਤੋ ਅਸਲ ਸੇ ਹੀ ਜੁਦੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਉਨ ਕੋ ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਬਨਨਾ ਮਾਨਨਾ ਨਿਦਾਨਪਨਾ ਹੈ।

**ਰਸਾਕ** ਗੁ. ਰਸਿਕ ਬਨ ਕਰ, ਯਥਾ- ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁ ਸੋਭਾ ਜਿਨ ਉਰਿ ਧਾਰਿਓ ਹਰਿ ਰਸਿਕ ਰਸਾਕ। ਸ੍ਰਿੰਗਾਰਾਦਿਕ ਰਸੋ ਕਾ ਦੋਨੋ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈ ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਰਸਾਕ ਕਾ ਰਸਿਕ ਬਨਾ ਕਰ ਅਰਥ ਕੀਆ ਨਹੀ ਤੋ ਰਸਾਕ ਕਾ ਰਸਾ ਕਰ ਅਰਥਾਤ ਆਨੰਦ ਕੀ ਖਾਣ ਭੀ ਬਨੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਜਾਹਰਨਵੀ ਸਰਗੁਣ ਆਦਿ ਪਦੋ ਮੈ ਰਾਰਾ ਬਢਾਏ ਤੈਸੇ ਈਹਾ ਘਟਾਨੇ ਕੀ ਭੀ ਕਲਪਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਹੈ।

**ਰਸਾਤਲਿ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਕੇ ਤਲੇ, ਪਾਤਾਲ ਮੇ, ਯਥਾ- ਕੁਦਿ ਕੁਦਿ ਚਰੈ ਰਸਾਤਲਿ ਪਾਇ।

**ਰਸਾਲ** ਦੇ. ਆਨੰਦ ਕਾ ਘਰ, ਯਥਾ- ਗਗਨਿ ਰਸਾਲ ਚੁਐ ਮੇਰੀ ਭਾਠੀ। ਰਸ ਕੇ ਥਾਨ ਮੋ, ਯਥਾ- ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ। ਰੰਗੇ ਗਏ ਹੈਂ ਭਗਤ ਆਨੰਦ ਕੇ ਥਾਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੇ। ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲਾ ਅੰਬ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ।

**ਰਸਾਲਾ** ਸੰ. ਦੂਧ ਮੇਲ ਕੇ ਛਾਨਾ ਹੂਆ ਦਹੀ।

**ਰਸਿ ਰਸਿ** ਗੁ. ਆਨੰਦ ਹੋ ਹੋ, ਯਥਾ- ਰਸਿ ਰਸਿ ਚੋਗ ਚੁਗਹਿ। ਆਨੰਦ ਹੋ ਹੋ ਸਬਦ ਸਪਰਸਾਦਿ ਚੋਗੇ ਕੋ ਜੀਵ ਪੰਛੀ ਚੁਗਤੇ ਹੈਂ।

**ਰਸਿਕ** ਸੰ. ਸ੍ਰਿੰਗਾਰਾਦਿ ਰਸੋ ਕਾ ਗ੍ਯਾਤਾ ਰਸੀਆ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ। ਸਾਰਸ ਪੰਖੀ ; ਅਸ੍ਵ ; ਹਸਤੀ ; ਰਸੋਂ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਰਸਿਕ ਰਸਿਕ** ਗੁ. ਆਨੰਦ ਹੋ ਹੋ, ਯਥਾ- ਰਸਿਕ ਰਸਿਕ ਨਾਨਕੁ ਗੁਨ ਬੋਲੈ।

**ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ** ਵਾ. ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ, ਯਥਾ- ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ।

**ਰਸੀਅੜਾ** ਗੁ. ਨਾਮ ਜਾਪ ਮੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਅਧੁ ਨਾਇ ਰਸੀਅੜਾ ਕਾ ਵਿਰਲੀ ਜਾਇ ਵੁਠੀ।

**ਰਸੀਆ** ਦੇ. ਰਸੋ ਕਾ ਗਜਾਤਾ। ਯਥਾ- ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ। ਸੰ. ਰਸਿਕ।

**ਰਸੀਦ** ਫਾ. ਪਹੁਚਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਰਸੀਦ। ਦਰਵਾਜੇ ਦਰਵੇਸੋਂ ਕੇ ਪਹੁਚਾ ਹੂਆ ; ਵਾ ਹਰਿ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਮੇ ਦਰਵੇਸ ਪਹੁਚਾ ਹੂਆ।

**ਰਸੀਲਾ** ਦੇ. ਰਸ ਵਾਲਾ।

**ਰਸੁ ਰਸਕੇ** ਰਸ ਕਾ ਰਸਿਕ ਹੋਨੇ ਕਰ, ਯਥਾ- ਰਸੁ ਗੁਰਮਤਿ ਰਸੁ ਰਸਕੇ। ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਰਸ ਕਾ ਰਸੀਆ ਬਨਨੇ ਸੇ।

**ਰਸੁਨਥੇ** ਗੁ. ਰਸਨਾ ਇੰਦ੍ਰਯ, ਯਥਾ- ਰਸਨਾ ਏਕ ਜਸੁ ਗਾਇ ਨ ਸਾਕੈ ਬਹੁ ਕੀਜੈ ਬਹੁ ਰਸੁਨਥੇ।

**ਰਸੂਆ** ਗੁ. ਅਨੰਦ, ਯਥਾ- ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਰੇ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਰਸੂਆ।

**ਰਸੂਲਿ** ਅ. ਬਕੀਲ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰ ਸੇ ਜਗਤ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਹੇਤ ਆਏ ਪੈਗੰਬਰ, ਜੈਸੇ ਮਹੰਮਦ ਰਸੂਲ ਹੈ ; ਰਸਾਲਯ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਦੋਜਕਿ ਪਉਦਾ ਕਿਉ ਰਹੈ ਜਾ ਚਿਤਿ ਨ ਹੋਇ ਰਸੂਲਿ। ਸੰ. ਰਸਾਲਯ।

**ਰਸੇਰੇ** ਗੁ. ਰਸਾਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਰਸਨ ਰਸੇਰੇ।

**ਰਸੋਈ** ਦੇ. ਭੋਜਨਸਾਲਾ, ਯਥਾ- ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸਾਲ ਰਸੋਈ। ਰਸੋਈਸਾਲਾ ਊਚੇ ਮੰਦਰੋ ਮੇ ਹੋਵੇ। ਰਸੋਇ, ਯਥਾ- ਸੂਤਕੁ ਪਵੈ ਰਸੋਇ।

**ਰਹਸਾਏ** ਗੁ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਏ ਆਨੰਦ ਹੋਏ।

**ਰਹਸੀ** ਗੁ. ਆਨੰਦ ਹੂਈ, ਯਥਾ- ਰਹਸੀ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਇਕ ਭਾਇ। ਪੁਨਾ- ਰਹਸੀ ਵੇਖਿ ਹਦੂਰਿ ਪਿਰਿ ਰਾਵੀ ਘਰਿ ਸੋਹੀਐ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ। ਪੁਨਾ- ਗੁਣ ਸੰਗਿ ਰਹੰਸੀ ਖਰੀ ਸਰਸੀ। ਦੇ. ਰਹੇਗਾ।

**ਰਹਸੀਐ** ਆਨੰਦ ਹੋਈਐ, ਜੈਸੇ- ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਰਹਸੀਐ।

**ਰਹਸੁ** ਗੁ. ਆਨੰਦ। ਯਥਾ- ਰਹਸੁ ਕੀਅਉ ਸੁਰ ਦੇਵ ਤੋਹਿ ਜਸੁ ਜਯ ਜਯ ਜੰਪਹਿ।

**ਰਹਸੁ ਮਨਿ** ਵਾ. ਆਨੰਦ ਮਨ ਵਿਖੇ, ਯਥਾ- ਸਾਂਤਿ ਸਹਜੁ ਰਹਸੁ ਮਨਿ ਉਪਜਿਓ ਸਗਲੇ ਦੂਖ ਪਲਾਇਣ।

**ਰਹਣ** ਗੁ. ਥਿਤ ਰਹੇਂ, ਜੈਸੇ- ਯੇ ਮਹਾਤਮਾ ਈਹਾਂ ਹੀ ਰਹਣ। ਹਮ ਬਨੇ ਰਹੇ, ਯਥਾ- ਰਹਣ ਕਹਣ ਤੇ ਰਹੈ ਨ ਕੋਈ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਕਰਉ ਬਿਨੰਤੀ। ਹਮ ਸਦਾ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਬਨੇ ਰਹੇ, ਐਸੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਰਹੇ, ਸਭੀ ਚਾਹੇ ਹੈਂ ਬਨੇ ਰਹੇਂ ਪਰੰਤੂ ਰਹਨੇ ਹੇਤ ਬੇਨਤੀ ਕਿਸ ਪਾਸ ਕਰੇ।

**ਰਹਣੀ** ਦੇ. ਮਰਯਾਦਾ ਮਤ ਕੀ ਮੇ, ਜੋ ਮਤ ਪ੍ਰਵਰਤਕੋ ਨੇ ਨਿਜ ਮੁਖ ਸੇ ਕਹੀ ਹੋਵੇ, ਜੈਸੇ- ਰਹਣੀ ਰਹੇ ਸੋਈ ਸਿਖ ਮੇਰਾ।

**ਰਹਤ** ਦੇ. ੧. ਬਿਨ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਰੋਗ ਤੇ ਓਹੁ ਹਰਿ ਜਨੁ ਰਹਤ। ਪੁਨਾ- ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਹਤ ਹੋਏ। ੨. ਨਿਵਾਸ, ਯਥਾ- ਦਸਵੈ ਦੁਆਰਿ ਰਹਤ ਕਰੇ। ਦਸਵੇ ਦ੍ਵਾਰ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ। ੩. ਹਟਤੇ ਹਟਤੇ, ਯਥਾ- ਰਹਤ ਰਹਤ ਰਹਿ ਜਾਹਿ ਬਿਕਾਰਾ। ਹਟਤੇ ਹਟਤੇ ਹਟ ਜਾਤੇ ਹੈ ਸਭੀ, ਸ੍ਰਧਾਵਾਨ ਸਿਖ ਕੇ ਮਨ ਸੇ ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖ ਵਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੇ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੋ ਕੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰੀ ਰੀਤ ਮੇਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਭੀ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਸੋ 'ਰਹਿਤ' ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਕਾ ਜਯ ਔ ਖਿਮਾ ਆਦਿਕ ਹੈ, ਬਚਨ ਭੀ ਹੈ- ਨਾਨਕ ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਪੁਛਹੁ ਗਿਆਨੀ ਜਾਇ। ਪੁਨਾ- ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਹੰਕਾਰ ਲੋਭ ਹਠ ਮੋਹ ਨ ਮਨ ਮੋ ਲਯਾਵੈ। ਤਬ ਹੀ ਆਤਮ ਤਤ ਕੋ ਦਰਸੈ ਪੁਰਖ ਕਹ ਪਾਵੈ। ਐਸੇ ਦੋਨੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬੋ ਮੇ 'ਰਹਿਤ' ਅੰਦਰ ਕੇ ਚਿੰਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਕੇ ਚਿੰਨੋ ਮੇ 'ਰਹਤ' ਨਾਮ ਗੌਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਵਹੁ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਹੇਤੁ ਨਹੀ, ਕੇਵਲ ਮਤ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਕੇ ਹੇਤੂ ਹੈ, ਯਾਹੀ ਤੇ ਬਚਨ ਹੈ- ਭੇਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਲਭਈ ਵਿਣੁ ਸਚੀ ਸਿਖੰ। ੪. ਦਿਖਾਵੇ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ, ਯਥਾ- ਰਹਤ ਅਵਰ ਕਛੁ ਅਵਰ ਕਮਾਵਤ। ੫. ਜਪ ਕੀ ਧਾਰਨਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਕਹਤ ਮੁਕਤ ਸੁਨਤ ਮੁਕਤ ਰਹਤ ਜਨਮ ਰਹਤੇ। ਨਾਮ ਜਪ ਕੀ ਧਾਰਨਾ ਸੇ ਜਨਮੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ; ਧਾਰਨਾ ਮੈ, ਯਥਾ- ਕਹਤਿਅਹ ਕਹਤੀ ਸੁਣੀ ਰਹਤ ਕੋ ਖੁਸੀ ਨ ਆਯਉ। ਪੁਨਾ- ਸੰਤ ਰਹਤ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ। ਮਨ ਕੀ ਧਾਰਨ, ਯਥਾ- ਸਭੁ ਕਛੁ ਜਾਨੈ ਆਤਮ ਕੀ ਰਹਤ।

**ਰਹੰਤਾ** ਗੁ. ਰਹਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਰਹੰਤਾ ਜਨਮ ਮਰਣੇਨ।

**ਰਹਦੀ ਖੁਹਦੀ** ਵਾ. ਜੋ ਕਛੁ ਰਹਤੀ ਥੀ ਵਹੁ ਭੀ, ਯਥਾ- ਰਹਦੀ ਖੁਹਦੀ ਸਭ ਪਤਿ ਗਵਾਹੀ।

**ਰਹਨ** ਪੰ. ਵਾਸ ਕਰੇ।

**ਰਹਮ** ਅ. ਦਯਾ।

**ਰਹਮਾਣ** ਦੇ. ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ। ਅ. ਰਹਮਾਨ।

**ਰਹਮਾਨਾ** ਅ. ਹੇ ਰਹਮ ਵਾਲੇ ਦਯਾਲੂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਭਿਸਤੁ ਨਜੀਕਿ ਰਾਖੁ ਰਹਮਾਨਾ।

**ਰਹਰਾਸਿ** ਗੁ. ਬੇਨਤੀ, ਯਥਾ- ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਰਹਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ। ਪੁਨਾ- ਸਭਿ ਜਨ ਕਉ ਆਇ ਕਰਹਿ ਰਹਰਾਸਿ।

**ਰਹਾਉ** ਗੁ. ਟੇਕ, ਗਾਯਨ ਮੇ ਆਗੇ ਪੀਛੇ ਕਾ ਪਾਠ ਗਾਯ ਗਾਯ ਕੇ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਗਵਈਆ ਲੋਗ ਇਸ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਾਠ ਕੋ ਗਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਾ ਤੇ ਔਰ ਭਾਖਾ ਪੋਥੀਓ ਕੇ ਪਦੋ ਮੇਂ ਜਿਸ ਕੋ ਧ੍ਰੁਵ ਕੋਈ ਟੇਕ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਰਹਾਉ ਹੈ ; ਗੁਰੁਮਤ ਮੇ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਰਹਾਉ ਵਾਲੀ ਤੁਕੋਂ ਮੇਂ ਕਹਾ ਅਰਥ ਹੀ ਬਹੁਤ ਕਰ ਸਮਗ੍ਰ ਸਬਦ ਮੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੀਆ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸਲੋਕੋ ਮੇ ਕਹਤਾ ਅਰਥ ਸੁਖਮਨੀ ਕੀ ਅਸਟਪਦੀਓ ਮੇਂ ਬਰਨਨ ਕੀਆ ਗਯਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤੁਕਾ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ ਔਰ ਤੁਕਾਂ ਸਭ ਟੀਕਾ ਹੈ। ਕਹੀ ਕਹੀ ਰਹਾਉ ਬਹੁਤੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਹਾ ਭੀ ਗਵਈਓ ਕੇ ਗਾਯਨ ਔ ਗ੍ਯਾਨੀਓ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇ ਵਹੀ ਬਜਵਸਥਾ ਹੈ, ਯਹ ਕਈ ਗ੍ਯਾਨੀਓ ਕਾ ਮਤ ਹੈ। ਰਹੋ, ਯਥਾ- ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਚਿ ਰਹਾਉ। ਸੁੰਦਰ ਕੰਠ, ਜੈਸੇ- ਇਸ ਪਾਠੀ ਕਾ ਕਿਆ ਰਹਾਉ ਹੈ।

**ਰਹਾਇਆ** ਗੁ. ਰਖਿਆ, ਯਥਾ- ਰੋਗ ਮਿਟੇ ਦੁਖੁ ਠਾਕਿ ਰਹਾਇਆ।

**ਰਹੀਜੈ** ਗੁ. ਰਹੀਏ, ਯਥਾ- ਤਜਿ ਲਾਜ ਅਹੰਕਾਰੁ ਸਭੁ ਤਜੀਐ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਰਹੀਜੈ।

**ਰਹੀਮ** ਅ. ਦਯਾਲੂ, ਦਯਾ ਵਾਲਾ।

**ਰਹੀਮਾ** ਅ. ਹੇ ਰਹਮ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਸਿਫਤਿ ਮੁਹਬਤਿ ਅਥਾਹ ਰਹੀਮਾ। ਪੁਨਾ- ਕਰੀਮਾਂ ਰਹੀਮਾਂ ਅਲਾਹ ਤੂ ਗਨੰੀ।

**ਰਹੁ** ਪੰ. ਬੰਦ ਹੋਹੁ, ਯਥਾ- ਰਹੁ ਰਹੁ ਰੀ ਬਹੁਰੀਆ। ਘੂਘਟ ਕਾਢਨੇ ਸੇ ਬੰਦ ਹੋ ਯਹ ਕਬੀਰ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਾਮਲ ਕੀ ਬਧੂ ਪ੍ਰਤਿ। ਨਿਵਾਸ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਤੂੰ ਈਹਾਂ ਰਹੁ। ਦੇ. ਮਾ. ਈਖ ਕਾ ਰਸ।

**ਰਹੇ** ਦੇ. ਬਸੇ ; ਬੰਦ ਹੂਏ, ਜੈਸੇ- ਤਪ ਕੇ ਸਬਬ ਆਜ ਸ੍ਨਾਨ ਸੇ ਰਹੇ। ਉਚਾਰਤਾ ਰਹੇ, ਜੈਸੇ- ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਮੁਖ ਰਵਤ ਰਹੇ। ਜਲਾਨੇ ਸੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਯਥਾ- ਰਹੈ ਕਿਰਮ ਦਲ ਖਾਈ। ਵਸੀ, ਯਥਾ- ਜਿਚਰੁ ਵਸੀ ਪਿਤਾ ਕੈ ਸਾਥਿ।

**ਰਹੈ ਨ ਹੋਰੀ** ਵਾ. ਰਹਤੀ ਨਹੀ ਵਰਜੀ।

**ਰਹੋ** ਗੁ. ਰਹੋ ਇਸ ਪਾਠ ਕਾ ਏਕ ਛੰਤ ਕੇ ਘਰ ਮੇ ਹੀ ਗਾਯਨ, ਯਥਾ- ਰਹੋਏ ਕੇ ਛੰਤ ਕੇ ਘਰਿ। ਗਾਵਨਾ- ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਮੇ ਇਸ ਪਾਠ ਕੇ ਸਮੀਪ ਦੂਸਰਾ ਛੰਤ ਨਹੀ, ਜੋ ਔਰ ਛੰਤ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮੇ ਹੈਂ ਯਾ ਤੇ ਏਕ ਸੁਆਨ ਕੇ ਤਥਾ ਇਆਨੜੀਏ ਕੇ ਘਰ ਗਾਵਨਾ ਪਾਠੋ ਵਤ ਰਹੋਏ ਕੇ ਛੰਤ ਕੇ ਘਰ ਇਸ ਕੋ ਕਾਹੂ ਸਬਦ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇ ਭੀ ਨਹੀ ਖੋਜਣਾ।

**ਰਕਤੁ** ਦੇ. (ਕਰਣ ਮੇ) ਕੁੰਕਮ ; ਤਾਂਬਾ ; ਸਿੰਦੂਰ ; ਹਿੰਗੁਲ ; ਰੁਧਿਰ, ਯਥਾ- ਨਾ ਇਸੁ ਪਿੰਡੁ ਨ ਰਕਤੂ ਰਾਤੀ। ਪੁਨਾ- ਰਕਤੁ ਬਿੰਦੁ ਕਰਿ ਨਿੰਮਿਆ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਝਾਰਿ। (ਕਰਤਾ ਮੇ) ਅਨੁਰਕ੍ਤ- ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਾਲਾ ; ਕ੍ਰੀੜਾਰਤ- ਕ੍ਰੀੜਾ ਮੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਾਲਾ (ਕਰਮ ਮੇ) ; ਰਕ੍ਤ- ਰੰਗਤਾ ਹੂਆ ਬਸਤ੍ਰਆਦਿ।

**ਰੰਕਾਈ** ਦੇ. ਕੰਗਾਲਪਨਾ, ਯਥਾ- ਅਜਹੂ ਜੀਉ ਨ ਛੋਡਈ ਰੰਕਾਈ ਨੈਨਾਹ।

**ਰੰਕੁ** ਸੰ. ਕੰਗਾਲ, ਗਰੀਬ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਗਰਬੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਰੰਕੁ ਨ ਹਸੀਐ ਕੋਇ।

**ਰਖ** ਗੁ. ਖੇਤੀ ਕੀ ਰੱਛਾ, ਯਥਾ- ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ। ਗਰੀਬੀ ਕਾ ਵੇਸ ਰਖਨਾ ਹੀ ਖੇਤੀ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹੈ। ਦੇ. ਰੱਛਾ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਰਖਿ ਲੇਵਹੁ ਦੀਨ ਦਇਆਲ। ਥਾਪਨ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਪੋਥੀ ਕੋ ਉਚੇ ਥਾਨ ਰਖ। ਪੁਨਾ- ਇਤੁ ਰੰਗਿ ਨਾਚਹੁ ਰਖਿ ਰਖਿ ਪਾਉ।

**ਰਖਕ** ਦੇ. ਰੱਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਰਖਦਾ** ਪੰ. ਰਖਤਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ।

**ਰਖਵਾਰੀ** ਗੁ. ਰਛਿਆ, ਯਥਾ- ਹੋਈ ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਕੀ ਰਖਵਾਲੀ। ਰਛਿਆ ਹੇਤ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਰਖਵਾਰੇ। ਰੱਛਾ ਹੇਤ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਦੀਆ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀ ਪਹਰਾ ਹੈ।

**ਰਖ੍ਯਾ** ਦੇ. ਪਾਲਨਾ ਕਰੇ, ਰਛਾ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਸਿਰ ਮਸ੍ਤਕ ਰਖ੍ਯਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੰ। ਯਹ ਗੁਰ ਕਵਚ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਿਰ ਔ ਮਥੇ ਮੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਯਹ ਨਾਮ ਰੱਛਾ ਕਰੇ। ਪਾਲਣਾ।

**ਰਖਿਅਨ** ਗੁ. ਰੱਖੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਰਖਿਅਨ ਬਣਤ ਬਣਾਇ।

**ਰਖਿਆ** ਦੇ. ਥਾਪਨ ਕੀਆ ; ਰਛਾ, ਜੈਸੇ- ਰਖਿਆ ਕਰੇ ਬਾਰਕ ਵਤ ਸ੍ਵਾਮੀ। ਪੁਨਾ- ਸਿਰ ਮਸਤਕ ਰਖਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ।

**ਰਖੀਜੈ** ਗੁ. ਰਖੀਏ, ਯਥਾ- ਤੂ ਜਲ ਨਿਧਿ ਮੀਨ ਹਮ ਤੇਰੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਗਿ ਰਖੀਜੈ।

**ਰਖੇ** ਪੰ. ਰੱਛਾ ਕਰੀ, ਯਥਾ- ਰਖੇ ਰਖਣਹਾਰਿ ਆਪਿ ਉਬਾਰਿਅਨੁ।

**ਰੰਗ** ਦੇ. ਨੀਲਾ ਪੀਤਾਦਿਕ ਬਰਨ। ਗੁ. ਰੰਕ, ਕੰਗਾਲ, ਯਥਾ- ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੋ ਰਹੈ ਰੰਗੁ ਨ ਤੁੰਗੁ ਫਕੀਰੁ। ਆਨੰਦ, ਯਥਾ- ਮਿਲਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਰੰਗੁ ਮਾਣਿਹ ਰਲੀਆ ਜੀਉ। ਆਨੰਦ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਹੈ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲ ਕੇ। ਪੁਨਾ- ਗੁਨ ਗਾਏ ਰੰਗਿ ਰਾਂਗੀ। ਗੁਣ ਗਾਵੇ ਹੈ ਆਨੰਦ ਮੇ ਰੰਗ ਹੋ ਕਰ। ਪੁਨਾ- ਰੰਗੁ ਮਾਣਿ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ ਜਾ ਜੋਬਨੁ ਨਉ ਹੁਲਾ। ਪ੍ਰੀਤੀ, ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਦੇਹੁ ਦਰਸੁ ਮਨਿ ਰੰਗੁ ਲਗਾ। ਪੁਨਾ- ਰੰਗੁ ਨ ਲਗੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਤਾ ਸਰਪਰ ਨਰਕੇ ਜਾਇ। ਪੁਨਾ- ਗੁਣ ਗਾਵਤ ਅਚੁਤ ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਜਾਗਾ। ਪ੍ਰੇਮ ਮੇ ਜਾਗਤਾ ਹੈ। ਸੰ. ਕਲੀ ਧਾਤੁ, ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਰੰਗੀ ਜਾਵੇ ਵਸਤੁ ਜਿਸ ਮੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਰੰਗ ਹੈ ਜੈਸੇ ਨੀਲਾਦਿਕੋਂ ਮੇ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿ ਰੰਗੇ ਜਾਵੇ ਹੈਂ, ਇਸ ਲੀਏ ਉਨ

ਕਾ ਨਾਮ ਰੰਗ ਹੈ ; ਸ੍ਰੀ, ਲਖਮੀ ਬਿਸਨੁ ਮੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸੇ ਰੰਗੀ ਰਹੇ ਹੈ ਇਸ ਲੀਏ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗ ਹੈ ; ਰਣ ਭੂਮਿ ਜਿਸ ਕੀ ਰੰਗ ਭੂਮੀ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਹੈ ; ਨ੍ਰਿਤਯ ਕਾ ਠਿਕਾਨਾ ਜਹਾਂ ਨਾਚ ਹੋਵੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਰੰਗ ਭੂਮੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਨਰਤਕ ਰੰਗ ਭੂਮਿ ਮੇ ਨਾਚੇ। ਨ੍ਰਿਤਯ ; ਸੁਹਾਗਾ ਖਾਰ ; ਕੱਥਾ, ਖੈਰ ਕਾ ਸਾਰ। ਫਾ. ਹਿੱਸਾ ਔ ਨਸੀਬ ; ਐਬ ਔ ਮੇਹਣਾ ; ਰੰਜ ਔ ਮੇਹਨਤ ਐਸੇ ਗਜਾਸੁਲ ਲੁਗਾਤ ਮੇਂ ਰੰਗ ਪਦ ਕੇ ਤੇਤੀ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹੈਂ।

**ਰਗ** ਫਾ. ਨਾੜੀ।

**ਰੰਗ ਪਰੰਗ** ਗੁ. ਏਕ ਰੰਗ, ਅਪਰ ਰੰਗ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਾ ਰੰਗੋ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ, ਯਥਾ- ਰੰਗ ਪਰੰਗ ਉਪਾਰਜਨਾ ਬਹੁ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭਾਤੀ।

**ਰੰਗ ਮਹਲੀ** ਗੁ. ਉੱਤਮ ਮੰਦਰੋਂ ਮੇ, ਜੈਸੇ- ਰੰਗ ਮਹਲੀ ਪਾਵੇ ਵਾਸਾ।

**ਰੰਗ ਮਾਣਹਿ** ਪੰ. ਆਨੰਦ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਘਰੀ ਮੁਹਤ ਰੰਗ ਮਾਣਹਿ ਫਿਰਿ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਪਛੁਤਾਵਹਿ।

**ਰੰਗ ਰਸ** ਸੰ. ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਆਨੰਦ।

**ਰੰਗ ਰਟਿਆ** ਵਾ. ਰੰਗ ਮੇਂ ਰਤੇ ਗਏ ਗਏ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਕਰਤੇ ਪਾਪ ਅਨੇਕ ਮਾਇਆ ਰੰਗ ਰਟਿਆ।

**ਰੰਗ ਰਾਇ** ਵਾ. ਆਨੰਦੋ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਕੌਤਕੋਂ ਕੇ ਰਾਜੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਭੂਪਤਿ ਰਾਜੇ ਰੰਗ ਰਾਇ ਸੰਚਹਿ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆ।

**ਰੰਗਉ** ਦੇ. ਰੰਗ ਲੇਵੋ।

**ਰੰਗਹੁ** ਪੰ. ਰੰਗ ਲੇਵੋ, ਯਥਾ- ਰਾਰਾ ਰੰਗਹੁ ਇਆ ਮਨੁ ਅਪਨਾ।

**ਰੰਗਾ** ਗੁ. ਰੰਗੋਲੀ ਕੋ, ਆਨੰਦੀ ਕੋ, ਯਥਾ- ਦੇਦੇ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਰੰਗਾ।

**ਰੰਗਾਰੇ** ਗੁ. ਗਹਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਬਿਸਮ ਹੀ ਭਈ ਹੈ ਲਾਲ ਗੁਲਾਲ ਰੰਗਾਰੈ। ਲਾਲ ਪੋਸਤ ਕੇ ਫੂਲ ਵਤ ਗਹਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਤ ਪੂਰਨ ਆਨੰਦ ਵਾਲੇ। ਪੁਨਾ- ਨੈਨ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਿਅ ਰੰਗ ਰੰਗਾਰੇ।

**ਰੰਗਿ ਰਤਾ** ਗੁ. ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਰੰਗਜਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਨਚੈ ਨੰਗੁ।

**ਰੰਗਿ ਰਵਹੁ** ਵਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਉਚਾਰੋ ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਰਾਮ ਕੋ, ਯਥਾ- ਰੰਗਿ ਰਵਹੁ ਆਤਮੈ ਰਾਮ।

**ਰੰਗਿ ਰਵਾਈ** ਗੁ. ਆਨੰਦ ਮੇ ਰਮਣ ਕਰੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਰੰਗਿ ਰਵਾਈ ਬੈਠਾ ਵੇਖੈ ਵਖਿ ਇਕੇਲਾ।

**ਰੰਗਿ ਰਵਾਂਤਉ** ਵਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਉਚਾਰੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਮੁਕਤੋ ਰਾਤਉ ਰੰਗਿ ਰਵਾਂਤਉ।

**ਰੰਗਿ ਰੀਤਿ** ਵਾ. ਰੰਗੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ; ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਰੀਤਿ।

**ਰੰਗੀ** ਦੇ. ਰੰਗੋਂ ਵਾਲੀ ; ਆਨੰਦੀ ; ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ, ਯਥਾ- ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ।

**ਰੰਗੀਅੜਾ** ਗੁ. ਰੰਗ ਵਾਲਾ।

**ਰੰਗੀਆ** ਗੁ. ਆਨੰਦ ਮੇ ਰੰਗਜਾ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਨੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਰੰਗਿ ਰੰਗੀਆ।

**ਰੰਗੀਣਾ** ਗੁ. ਰੰਗਜਾ ਗਯਾ।

**ਰੰਗੀਨਾ** ਦੇ. ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ। ਫਾ. ਰੰਗੀਨ।

**ਰੰਗੁ ਅਖਾੜਾ** ਵਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਮਦਾਨ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਅਖਾੜਾ ਪਾਇਓਨੁ ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਜੀਉ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਸਬਾਏ ਰਾਮ।

**ਰੰਗੁਲ** ਗੁ. ਰੰਗ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਜਬ ਕੀ ਉਪਜੀ ਤਬ ਕੀ ਤੈਸੀ ਰੰਗੁਲ ਭਈ ਮਨਿ ਭਾਈ।

**ਰੰਗੀਲਾ** ਦੇ. ਆਨੰਦੀ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੰਤੁ ਰੰਗੀਲਾ ਪਾਇਆ ਫਿਰਿ ਦੂਖੁ ਨ ਲਾਗੈ ਆਏ। ਖੁਸ ਤਬੀਅਤ, ਯਥਾ- ਮੋਹਨੁ ਪ੍ਰਾਨ ਮਾਨ ਰਾਗੀਲਾ। ਫਾ. ਰੰਗੀਲ।

**ਰੰਗੁਲਾ** ਦੇ. ਰੰਗ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਦੇਖਿ ਕਸੁੰਭਾ ਰੰਗੁਲਾ ਕਾਹੇ ਭੂਲਿ ਲਾਗੇ। ਆਨੰਦ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਰੰਗੁਲਾ ਸਖੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ।

**ਰੰਗੁਲੇ** ਆਨੰਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਆਦਿ, ਯਥਾ- ਨਾ ਸਾਜਨ ਸੇ ਰੰਗੁਲੇ ਕਿਸੁ ਪਹਿ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ। ਪੁਨਾ- ਸਜਣ ਮੇਰੇ ਰੰਗੁਲੇ ਜਾਇ ਸੁਤੇ ਜੀਰਾਣਿ।

**ਰੰਗੇ** ਗੁ. ਰੰਗਾਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਰੰਗੇ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ।

**ਰੰਗੇਤੜਾ** ਗੁ. ਰੰਗਜਾ ਗਯਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਰੰਗਿ ਰੰਗੇਤੜਾ।

**ਰੰਗੇਰੈ** ਗੁ. ਆਨੰਦ ਸੇ ਆਨੰਦੀ ਹੁਏ, ਜੈਸੇ- ਰੰਗ ਰੰਗੇਰੈ।

**ਰੰਗੋ** ਗੁ. ਪ੍ਰੇਮ, ਯਥਾ- ਰੂੜੋ ਮਨੁ ਹਰਿ ਰੰਗੋ ਲੋੜੈ। ਗਾਲੀ ਹਰਿ ਨੀਹੁ ਨ ਹੋਇ। ਰੰਗਣਾ ਕਰੋ।

**ਰਘੁਰਾਇਓ** ਦੇ. ਰਾਜਾ ਰਘੁ ਕੀ ਕੁਲ ਮੇ ਜਨਮਾ ਰਾਮ। ਯਥਾ- ਜਉ ਸੁਨਤੋ ਹੈ ਰਘੁਰਾਇਓ।

**ਰੰਙਣਿ** ਪੰ. ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਮੱਟੀ ਪਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਕਾਇਆ ਰੰਙਣਿ ਜੇ ਥੀਐ ਪਿਆਰੇ ਪਾਈਐ ਨਾਉ ਮਜੀਠ।

**ਰੰਙੁ** ਗੁ. ਰੰਗ, ਯਥਾ- ਮੇਰੇ ਮਨ ਹਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਕਰਿ ਰੰਙੁ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਮਨ ਬਸਤ੍ਰ ਕੇ ਰੰਗਣੇ ਹੇਤ ਰੰਗ ਕਰੋ ; ਸਰਬ ਰੰਗੋਂ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਹਰਿ ਰੰਙੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੰਙੁ ਮਜੀਠੈ ਰੰਙੁ। ਸਰਬ ਆਨੰਦੋਂ ਵਾਲਾ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਰੰਚ** ਦੇ. ਥੋੜਾ।

**ਰੰਚਕ** ਦੇ. ਥੋੜਾ, ਯਥਾ- ਰੰਚਕ ਰੇਤ ਖੇਤ ਤਨਿ ਨਿਰਮਿਤ ਦੁਰਲਭ ਦੇਹ ਸਵਾਰਿ ਧਰੀ।

**ਰਚਨਾ** ਸੰ. ਬਨਾਨਾ ਕਾਹੂ ਵਸਤੁ ਕਾ, ਯਥਾ- ਕਹਤ ਨਾਮਦੇਉ ਹਰਿ ਕੀ ਰਚਨਾ। ਪੁਸਪ ਪਤ੍ਰਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਸਵਾਰਨਾ ; ਕ੍ਰਿਯਾ ; ਜਗਤ ਕੀ ਸਾਜਨਾ, ਯਥਾ- ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇਰੀ ਸਭ ਰਚਨਾ।

**ਰਚੰਨਿ੍** ਗੁ. ਆਗੇ ਕੋ ਰਚੋਗੇ, ਯਥਾ- ਜਿਨ੍ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਮਿ ਲੁਟਾਇਆ ਬਿਖੁ ਸਿਉ ਰਚਹਿ ਰਚੰਨਿ੍।

**ਰਚਿ** ਦੇ. ਬਨਾ ਕਰ, ਯਥਾ- ਰਚਿ ਰਚਨਾ ਅਪਨੀ ਕਲ ਧਾਰੀ। ਬਨਾ ਕਰ ਰਚਨਾ ਪੀਛੇ ਸੇ ਪਾਲਨਾ ਸੰਹਾਰ ਕੀ ਭੀ ਅਪਨੀ ਸਕਤੀ ਰਖੀ ਹੈ। ਖਚਿਤ ; ਸਵਾਰ ਸਵਾਰ, ਯਥਾ- ਜਿਹ ਸਿਰਿ ਰਚਿ ਰਚਿ ਬਾਧਤ ਪਾਗ।

**ਰਛ** ਦੇ. ਪਾਲਨਾ ; ਜੁਲਾਹੇ ਕਾ ਰਛ।

**ਰੰਜ** ਫਾ. ਖੇਦ। ਪੰ. ਉਜਾੜ।

**ਰਜ** ਦੇ. ਧੂੜ, ਯਥਾ- ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਪ੍ਰਸੰਨ ਪੂਰਨ ਜਾਚੀਐ ਰਜ ਸਾਧ। ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਚਰਨੋਂ ਕੀ ਧੂੜ। ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਕਰ, ਯਥਾ- ਰਜਿ ਨ ਕੋਈ ਜੀਵਿਆ। ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਰਜ ਜੋ ਮਹੀਨੇ ਮਹੀਨੇ ਪੀਛੇ ਬਿਨਾ ਜਖਮ ਤੀਨ ਰੋਜ ਭਗ ਸੇ ਰੁਧਿਰ ਵਹਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਰੁਧਿਰ ਵਹਨੇ ਕੇ ਅਨੰਤਰ ਹੀ ਏਕ ਦੋ ਦਿਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਗਰਭ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਧਿਕ ਦਿਨੋ ਪੀਛੇ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਪੁਸਪ ਕਾ ਪਰਾਗ ਅਰਥਾਤ ਫੂਲ ਮੇ ਬਰੀਕ ਬਰੀਕ ਕਣ ਕੇ ; ਰੇਣੂ ; ਰਜੋਗੁਣ।

**ਰਜ ਸਾਧ** ਵਾ. ਚਰਨ ਧੂੜ ਸੰਤੋ ਕੀ।

**ਰਜਉ** ਗੁ. ਰਜਤਾ, ਯਥਾ- ਹਉ ਗੁਰੁ ਸਾਲਾਹਿ ਨ ਰਜਉ ਮੈ ਮੇਲੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਸਿ।

**ਰਜਨੀ** ਸੰ. ਹਲਦੀ ; ਬ੍ਰਿਛੋਂ ਕੀ ਲਾਖ ; ਰਾਤ੍ਰਿ, ਯਥਾ- ਰਵਿ ਪ੍ਰਗਾਸ ਰਜਨੀ ਜਥਾ ਗਤਿ ਜਾਨਤ ਸਭ ਸੰਸਾਰ।

**ਰਜਾ** ਪੰ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਵਾ, ਯਥਾ- ਤੁਧੁ ਸਾਲਾਹਿ ਨ ਰਜਾ ਕਬਹੂੰ।

**ਰਜਾ ਧਾਇਆ** ਵਾ. ਅਤਜੰਤ ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਯਾ।

**ਰਜਾਇ** ਫਾ. ਖੁਸੀ, ਮਰਜੀ, ਯਥਾ- ਜਿਧਰਿ ਰਬ ਰਜਾਇ ਵਹਣੁ ਤਿਦਾਊ ਗੰਉ ਕਰੇ।

**ਰਵਾਣਦਾ** ਦੁਖੀ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਪੈ ਕੋਇ ਨ ਕਿਸੈ ਰਵਾਣਦਾ।

**ਰਵਾਣਿ** ਪੰ. ਦੁਖ ਦੇ ਕਰ, ਯਥਾ- ਅਨਾਥ ਰਵਾਣਿ ਉਦਰ ਲੇ ਪੋਖਹਿ। ਫਾ. ਰੰਜ। ਦੁਖ ਦੇਵੇ, ਯਥਾ- ਤਉ ਕੜੀਐ ਜੇ ਭੂਲਿ ਰੰਞਾਣੈ।

**ਰੰਞਾਣੀ** ਗੁ. ਦੁੱਖੋ ਸੇ ਦਬਾਈ ਗਈ, ਦੁਖੀ, ਯਥਾ- ਹਉ ਦੋਹਾਗਣਿ ਖਰੀ ਰੰਞਾਣੀ।

**ਰਟ** ਦੇ. ਉਚਾਰਨ ਕਰ।

**ਰਟਤ** ਦੇ. ਪੁਕਾਰਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਰਤ ਦੁਆਰਿ ਰਟਤ ਪਿੰਗੁਰੀਆ।

**ਰਟਿਆ** ਗੁ. ਕਹਯਾ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਰੰਗ ਰਟਿਆ।

**ਰਟੇ** ਦੇ. ਉਚਾਰੇ ; ਫਿਰੇ।

**ਰੰਡ** ਦੇ. ਪਤਿ ਹੀਨ, ਯਥਾ- ਸਾ ਧਨ ਰੰਡ ਨ ਬੈਸਈ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ। ਪੁਨਾ- ਰੰਡ ਬੈਠੀ ਦੂਜੈ ਭਾਇ। ਨਿਸਫਲ ਬ੍ਰਿਛਾਦਿਕ ; ਧੂਰਤ।

**ਰਡ** ਗੁ. ਭਟ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਪਾਸਿ ਦਮਾਮੇ ਛਤੁ ਸਿਰਿ ਭੇਰੀ ਸਡੋ ਰਡ। ਨਗਾਰਿਓ ਕੀ ਅਵਾਜ ਔ ਭਟੋਂ ਕੇ ਜਸ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਸਡ (ਸੱਦ) ਅਰਥਾਤ ਕਬਿਤ ਸਵੈਯੇ ਆਦਿਕ ਛੰਦ ; ਰਡ ਛੰਦ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੇਂ ਯਹ ਸਵੈਯੋ ਮੇ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਰੂਪਦੀਪ ਪਿੰਗਲ ਮੇਂ ਲਖ੍ਹਣ ਲਿਖਾ ਹੈ।

**ਰਣ** ਸੰ. ਯੁਧ, ਯਥਾ- ਰਣ ਮਹਿ ਲੁਝੈ ਮਨੂਆ ਮਾਰਿ। ਮੋਹ ਕੀ ਸੇਨਾ ਕੋ ਬਿਬੇਕ ਕੀ ਸੇਨਾ ਸੇ ਜੀਤੇ ਹੈ ਜਬ ਮਨ ਕੋ ਮਾਰ ਲੇਵੇ, ਸਬਦ।

**ਰਣ ਝੁੰਝਨੜਾ** ਵਾ. ਯੁੱਧ ਕਾ ਸਬਦ ਅਰਥਾਤ ਐਸੇ ਸਬਦ ਕੋ ਗਾਵੇ, ਜਿਸ ਕਰ ਮੋਹ ਕੀ ਸੈਨਾ ਸੇ ਬਿਬੇਕ ਕੀ ਸੈਨਾ ਜੀਤੇ, ਯਥਾ- ਰਣ ਝੁੰਝਨੜਾ ਗਾਉ ਸਖੀ ਹਰਿ ਏਕੁ ਧਿਆਵਹੁ।

**ਰਣੁ ਜੀਤਿ** ਦੇ. ਰਣ ਕੋ ਜਯ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਰਣੁ ਜੀਤਿ ਵਡਾ ਅਖਾੜਾ।

**ਰਤਨ** ਦੇ. ਹੀਰੇ ਆਦਿ, ਯਥਾ- ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ। ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਜਾਤਿ ਮੇਂ ਜੋ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਹੋਵੇ ਸੋ ਸਭੀ ਵਸਤੁ ਯਾਹੀ ਤੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮਥਨ ਸਮੇ ਨਿਕਸੇ- ੧. ਐਰਾਵਤ ਹਸਤੀ ੨. ਸਪ੍ਤਮੁਖਾ ਅਸ੍ਵ ੩. ਕਾਮਧੇਨੁ ਗਊ ੪. ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਖ ੫. ਰੰਭਾ ੬. ਲਖ੍ਮੀ ੬. ਅਮ੍ਰਿਤ ੭. ਬਿਖ ੮. ਮਦਯ ੯. ਸਸੀ ੧੦. ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ ੧੧. ਪਾਂਚਜਨਯ ਸੰਖ ੧੨. ਕੌਸਤੁਭਮਣਿ ੧੩. ਸਾਰਗ ਧਨੁਖ ੧੪. ਯਥਾ- ਚਉਦਹ ਰਤਨ ਨਿਕਾਲਿਅਨੁ। ਸੰ. ਰਤ੍ਨ।

**ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ** ਵਾ. ਦੈਵੀ ਸੰਪਤ ਕਾ ਖਜਾਨਾ, ਯਥਾ- ਬਿਨਸਿਓ ਅੰਧਕਾਰ ਤਿਹ ਮੰਦਰਿ ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਅਨੂਪਾ।

**ਰਤੰਨਾ** ਗੁ. ਰੰਗਯਾ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਪ੍ਰੇਮਿ ਰਤੰਨਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ। ਮਣਿ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਰਤੰਨੁ ਹੈ ਹੀਰੇ ਜਿਤੁ ਜੜਾਉ। ਮਨ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮੇ ਰਮਣ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲਾ ਉੱਤਮ ਲਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੇਂ ਸੰਸਯ ਬਿਪਰਯ ਨਾਸਕ ਸਾਧਨੋ ਕੀ ਜੜਤੀ ਹੈ।

**ਰਤਨਾਕਰ** ਦੇ. ਸਮੁਦ੍ਰ ; ਰਤਨੋਂ ਕੀ ਖਾਣ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਰਤਨਾਗਰੁ** ਦੇ. ਸਮੁਦ੍ਰ, ਯਥਾ- ਦੇਂਦੇ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ ਤਿਸੁ ਕਰਤੇ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਰਤਨਾਗਰੁ ਰੇ। ਸੰ. ਰਤ੍ਨਾਕ।

**ਰਤਨਾਗੀ** ਗੁ. ਰਤਨਾ ਕੀ ਆਕਰ, ਯਥਾ- ਤੂ ਅਥਾਹੁ ਅਤਿ ਬਡੋ ਸੁਆਮੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੁ ਪੂਰਨ ਰਤਨਾਗੀ। ਸੰ. ਰਤਨਾਕਰ।

**ਰਤਨੁ ਗਿਆਨੁ** ਵਾ. ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪੀ ਰਤਨ, ਯਥਾ- ਰਤਨੁ ਗਿਆਨੁ ਸਭ ਕੋ ਹਿਰਿ ਲੀਨਾ।

**ਰਤਨੁ ਬਿਚਾਰੇ** ਵਾ. ਗ੍ਯਾਨ ਹੇਤ ਬਿਚਾਰ ਕਰੇ।

**ਰਤਵਾਈ** ਗੁ. ਲਾਲ ਹੋ, ਯਥਾ- ਨਿਰਖਤ ਨੈਨ ਰਹੇ ਰਤਵਾਈ।

**ਰਤੜਾ** ਪੰ. ਮੁ. ਰੱਤਾ, ਰੱਤੇ।

**ਰਤਾ** ਗੁ. ਲਾਲ, ਯਥਾ- ਰਤਾ ਪੈਨਣੁ ਮਨੁ ਰਤਾ। ਲਾਲ ਪੋਸਾਕ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਹਰਿ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੇ ਮਨ ਕਾ ਰੰਗ ਗਯਾ ਜਾਨਾ ਹੈ।

**ਰਤਿ** ਸੰ. ਪ੍ਰੀਤੀ ; ਮੈਥੁਨ ; ਕਾਮ ਕੀ ਪਤਨੀ ; ਗੁਹਯ।

**ਰਤੀ** ਦੇ. ਤੋਲ ਕੀ ਰੱਤੀ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਰਤੀ ਰਤੁ ਨ ਨਿਕਲੈ ਜੇ ਤਨੁ ਚੀਰੈ ਕੋਇ। ਰੰਗੀ ਗਈ, ਯਥਾ- ਜੀਭ ਰਸਾਇਣਿ ਚੂਨੜੀ ਰਤੀ ਲਾਲ ਲਵਾਇ।

**ਰਤੁ** ਪੰ. ਰੁਧਿਰ, ਲਹੂ, ਯਥਾ- ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੈ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ। ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਹੋਆ ਕ੍ਰਮ ਰਤੁ ਕੋਈ ਤੀਰਥ ਨਾਇਆ। ਰਤਾ ਹੂਆ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਰਾਜਾ ਤਖਤਿ ਟਿਕੈ ਗੁਣੀ ਭੈ ਪੰਚਾਇਣ ਰਤੁ। ਪੰਚ ਕਾਮਾਦਿਕੋ ਕੇ ਭਯ ਮੈ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਰਾਜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਤਖਤ ਮੈ ਬੈਠਤਾ ਹੈ ਗੁਣੋ ਕਰ ਪੂਰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਰਤੇ** ਪੰ. ਰੰਗੇ ਗਏ, ਯਥਾ- ਰਤੇ ਸੇਈ ਜਿ ਮੁਖੁ ਨ ਮੋੜੰਨਿ੍। ਪੁਨਾ- ਰਤੇ ਇਸਕ ਖੁਦਾਇ ਰੰਗਿ ਦੀਦਾਰ ਕੇ।

**ਰਥੁ** ਸੰ. ਰਥ ਅਸਵਾਰੀ ; ਦੇਹ, ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਆਤਮਾ ਰਥੀ ਹੈ ਦੇਹ ਰਥ ਹੈ ਇੰਦ੍ਰਯ ਅਸ੍ਵ ਹੈ ਵਿਖਯ ਮਾਰਗ ਹੈ ; ਚਰਣ ; ਬੈਤ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ। ਗੁ. ਸੁਭਾਵ, ਯਥਾ- ਸਤਜੁਗਿ ਰਥੁ ਸੰਤੋਖੁ ਕਾ। ਸਤਜੁਗ ਮੇ ਮਾਨੋ ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਰਥ ਥਾ, ਧਰਮ ਤਿਸ ਕੇ ਹੱਕਨੇ ਵਾਲਾ ਰਥਵਾਹੀ ਥਾ। ਸੁਭਾਵ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਕਾ, ਯਥਾ- ਜਨਕੁ ਸੋਇ ਜਿਨਿ ਜਾਣਿਆ ਉਨਮਨਿ ਰਥੁ ਧਰਿਆ।

**ਰੰਨ** ਗੁ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਮਾਨ, ਯਥਾ- ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਥੀਐ ਰੰਨ ਕਿ ਰੁੰਨੈ ਹੋਇ। ਇਸਤ੍ਰੀਓ ਤੁਲਯ ਰੋਨੇ ਸੇ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਰਨ** ਦੇ. ਰਣ, ਯੁੱਧ।

**ਰੰਨਾ** ਪੰ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਯਥਾ- ਰੰਨਾ ਹੋਈਆ ਬੋਧੀਆ ਪੁਰਸ ਹੋਏ ਸਈਆਦ। ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀਆਂ।

**ਰੰਨੀ** ਪੰ. ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਸਤੀ ਰੰਨੀ ਘਰੇ ਸਿਆਪਾ।

**ਰਪਸੀ** ਗੁ. ਰੰਗੇਗਾ, ਜੈਸੇ- ਆਪ ਦਇਆ ਕਰ ਰਪਸੀ ਰੰਗ ਚਲੂਲੇ ਮਾਂਹਿ।

**ਰਪੈ** ਪੰ. ਰੰਗ, ਯਥਾ- ਮਨ ਮੇਰੇ ਸਬਦਿ ਰਪੈ ਰੰਗੁ ਹੋਇ। ਰੰਗੇ।

**ਰਫਤੀ** ਫਾ. ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੂ, ਯਥਾ- ਕੁਜਾ ਆਮਦ ਕੁਜਾ ਰਫਤੀ ਕੁਜਾ ਮੇ ਰਵੀ।

**ਰਬ** ਅ. ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਸਭੇ ਵਸਤੂ ਮਿਠੀਆਂ ਰਬ ਨ ਪੁਜਨਿ ਤੁਧੁ। ਦੇ. ਹਾੜ ਸਮੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਰਬ ਖਜੂਰੀ ਪਕੀਆਂ ਮਾਖਿਅ ਨਈ ਵਹੰਨਿ੍। ਅ. ਰਬੀਅ।

**ਰਬਾਣੀਐ** ਦੇ. ਰਬ ਕੇ ਕੈਦਖਾਨੇ ਨਰਕ ਮੇ, ਯਥਾ- ਇਕਨਾ ਗਲੀਂ ਜੰਜੀਰ ਬੰਦਿ ਰਬਾਣੀਐ।

**ਰਬਾਬ ਕੀ** ਦੇ. ਰਬਾਬ ਨਾਮੀ ਵਾਜੇ ਕੀ, ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਵਿਯੁਕ੍ਤ ਭਏ ਜੀਵ ਕੀ ਵਾਜੇ ਨਹੀ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਧੁਨੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਥਾ- ਤੂਟੀ ਤੰਤੁ ਰਬਾਬ ਕੀ ਵਾਜੈ ਨਹੀ ਵਿਜੋਗਿ।

**ਰਬੀ** ਅ. ਬਹਾਰ, ਬਸੰਤ ਮੇ ਅਰਥਾਤ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਮੇ ਚੈਤ੍ਰ ਬੈਸਾਖ ਮੇ ; ਯਵਨ ਦੇਸੋ ਮੈ ਬੈਸਾਖ ਜੇਠ ਮੇ, ਯਥਾ- ਰਬ ਖਜੂਰੀ ਪਕੀਆਂ ਮਾਖਿਅ ਨਈ ਵਹੰਨਿ੍।

**ਰੰਮ** ਦੇ. ਸੁੰਦਰ। ਸੰ. ਰਮਯ।

**ਰਮ** ਦੇ. ਚਲਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮਿ ਗਇਓ ਅਬ ਕਿਉ ਰੋਵਤ ਅੰਧ। ਚਲਾ ਗਯਾ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਉਚਾਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਰਮ ਰਮੁ ਰਮ ਰਮ ਰਾਮੈ ਤੇ ਗਤਿ ਕੀਜੈ। ਗੁਰੁ ਕਹੋਂ ਰਾਮ ਰਾਮ ਐਸੇ ਨਾਮ ਕੋ ਉਚਾਰ ਉਚਾਰ ਉਚਾਰ ਕੇ ਰਾਮ ਕੇ ਨਾਮ ਤੇ ਹੀ ਗਤਿ ਕਰੀਏ। ਤੀਨ ਵਾਰ ਕਹਨਾ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੀਨ ਵਾਰ ਕਹਾ।

**ਰਮਉ** ਸੰ. ਉਚਾਰਣ ਕਰੋ, ਜੈਸੇ- ਤੁਮ ਰਮਉ ਗੋਬਿੰਦੇ ਰਮਣਯੋਗ।

**ਰਮਊਆ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਅਰਥਾਤ ਕਹਨਾ, ਯਥਾ- ਬਿਟਵਹਿ ਰਾਮ ਰਮਊਆ ਲਾਵਾ।

**ਰਮਈਆ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਰਾਮ ਕੇ, ਯਥਾ- ਰਮਈਆ ਕੇ ਗੁਨ ਚੇਤਿ ਪਰਾਨੀ। ਪੁਨਾ- ਰਮਈਆ ਰੇਨੁ ਸਾਧੁ ਜਨ ਪਾਵਉ। ਰਾਮ ਕੇ ਸੰਤੋ ਕੇ ਚਰਨੋ ਕੀ ਰੇਨ ਪਾਵੋਂ।

**ਰਮਹੁ** ਦੇ. ਉਚਾਰਣ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਰਾਮੁ ਰਮਹੁ ਬਡਭਾਗੀਹੋ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ।

**ਰਮਜ** ਫਾ. ਇਸਾਰਾ, ਇੰਗਤ, ਸੈਨ।

**ਰਮਣੰ** ਗੁ. ਰਮੇ ਹੁਏ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸਿਮਰੰਤਿ ਸੰਤ ਸਰਬਤ੍ਰ ਰਮਣੰ। ਉਚਾਰਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਰਮਣੰ ਗੋਪਾਲ ਕੀਰਤਨਹ। ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਕੋ।

**ਰਮਣ** ਸੰ. ਕਾਮਦੇਵ ; ਗਰਧਭ ; ਪਤਿ ; ਨਿੰਬ ਤਰੁ ; ਰਮਕ ਨਾਮਾ ਖੰਡ (ਭਾਵ ਮੇ) ਸਰਤਾ ; (ਕਰਣ ਮੇ) ਪਟੋਲ ਕਾ ਮੂਲ ; ਨਾਰੀ ਕੀ ਜੰਘਾ ਰਮਣ ਕਰੀਏ ਜਿਨਹੁ ਕਰ ਤਿਨ ਕਾ ਰਮਣ ਹੈ। ਗੁ.

ਕੀਰਤਨ, ਕ੍ਰੀੜਾ, ਯਥਾ- ਰਮਣ ਰਾਮ ਭਰਪੂਰਿ। ਕੀਰਤਨ ਰੂਪ ਕ੍ਰੀੜਾ ਰਾਮ ਮੇ ਪਰਿਪੂਰਨ ਕਰੀ ਹੈ।

**ਰਮਣੀ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ। ਦੇ. ਸੁੰਦਰ, ਜੈਸੇ- ਰਮਣੀ ਰਮਣੀ ਨਹ ਰੰਚਕ ਹੈ ਗੁਣ ਔਰਨ ਕੇ ਰਮਣੀ ਦਰਸਾਏ।

**ਰਮਤ** ਰਮਣ ਕਰਤਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਸੇਜੈ ਰਮਤੁ ਨੈਨ ਨਹੀ ਪੇਖਉ। ਸੇਜੈ- ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੇਂ, ਰਮਤ- ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਮੈ ਵਹੀ ਹੋ ਐਸਾ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਤਾ ਭੀ ਬੁਧੀ ਮੇਂ ਅਪਰੋਖ ਕਰ ਨਹੀ ਦੇਖ ਸਕਤਾ, ਯਹ ਦੁਖ ਕਿਸ ਪਾਸ ਕਹੌਂ। ਬਜਾਪਤਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਰਮਤ ਤਿਸੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੁਝੈ। ਪੁਨਾ- ਰਮਤ ਰਾਮੁ ਸਭ ਰਹਿਓ ਸਮਾਇ।

**ਰਮਤੈ** ਦੇ. ਜਾਤੇ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹੈ ਕਤ ਆਵੈ ਕਤ ਰਮਤੈ।

**ਰਮਦਾਨਾ** ਗੁ. ਰੋਜਿਆਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਵਰਤ ਨ ਰਹਉ ਨ ਮਹ ਰਮਦਾਨਾ। ਕਾਜੀ ਮਹੀਨਾ ਰੋਜਿਆਂ ਕਾ ਬ੍ਰਤ ਰਖੇ ਹੈਂ, 'ਦਾਲ' 'ਜਾਲ' ਕੀ ਬਦਲ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਰਮਜਾਨਾ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਰਮਦਾਨਾ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਅ. ਰਮਜਾਨ।

**ਰਮਨਾ** ਗੁ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਯਥਾ- ਰਾਜ ਭੋਗ ਅਰੁ ਛਤ੍ਰ ਸਿੰਘਾਸਨ ਬਹੁ ਸੁੰਦਰਿ ਰਮਨਾ।

**ਰਮਾ** ਸੰ. ਲਖ੍ਮੀ।

**ਰੰਮਿਆ** ਦੇ. ਉਚਾਰਣ ਕਰਿਆ, ਯਥਾ- ਬਦਤਿ ਜੈਦੇਉ ਜੈਦੇਵ ਕਉ ਰੰਮਿਆ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਜੈ ਉਚਾਰੀ ਤਬ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰਬਾਣ ਮੇ ਲੈ ਹੁਏ।

**ਰਮਿਆ** ਦੇ. ਬਜਪਿਆ, ਜੈਸੇ- ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ ਜਾਨੋ ਰਮਿਆ।

**ਰਮੁ** ਗੁ. ਉਚਾਰਣੇ ਯੋਗੁ ਕੋ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਰਮੁ ਰਵਿ ਰਹੇ। ਰਾਮ ਕਾ ਨਾਮ ਜੋ ਉਚਾਰਣੇ ਯੋਗੁ ਤਿਸ ਕੋ ਉਚਾਰਤੇ ਰਹੇ ਹੈਂ।

**ਰਮੋਰੀ** ਗੁ. ਰਮਣ ਕਰੋ ਰੀ ਭਗਨੀ।

**ਰਯ** ਪੰ. ਬੇਗ ਮੇ, ਪ੍ਰਵਾਹ ਮੇ, ਯਥਾ- ਚਰਣ ਤ ਪਰ ਸਕਯਥ ਚਰਣ ਗੁਰ ਅਮਰ ਪਵਲਿ ਰਯ। ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਚਰਣ ਤਬੀ ਸਫਲੇ ਹੋਵੇਂ ਜਬ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਜੀ ਕੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕੇ ਬੇਗ ਮੇਂ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮੇਂ ਪਵਲਿ-ਪੜੇਂ।

**ਰਰੇ** ਦੇ. ਕਹੇ, ਜੈਸੇ- ਰਰੇ ਜਨ ਨਾਮ ਸਰੇ ਸਭ ਕਾਮ।

**ਰਲ** ਪੰ. ਮਿਲ ; ਮਿਲੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਜਨੁ ਰਲਾਇਆ ਨਾ ਰਲੈ ਜਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਬਿਬੇਕ ਬੀਚਾਰੁ।

**ਰਲ ਮਿਲ** ਪੰ. ਇਕਤ੍ਰ ਹੋ, ਜੈਸੇ- ਰਲ ਮਿਲ ਸਖੀਆ ਮੰਗਲ ਗਾਇਆ। ਰਹਦੀ ਖੁਹਦੀ ਵਤ ਰਲ ਮਿਲ ਦੋਹਰੀ ਬੋਲੀ ਹੈ।

**ਰਲਾਧਿਆ** ਗੁ. ਰਲੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਚੁ ਸੇਵਨਿ ਸੇ ਸਚਿ ਰਲਾਧਿਆ।

**ਰਲੀਆ** ਗੁ. ਖੁਸੀਆ, ਯਥਾ- ਰੰਗਿ ਰਲੀਆ ਮਾਣੈ।

**ਰਲੀਆਲਾ** ਗੁ. ਖੁਸੀਆ ਵਾਲਾ, ਆਨੰਦੀ, ਯਥਾ- ਪਿਰੁ ਰਲੀਆਲਾ ਜੋਬਨੁ ਬਾਲਾ।

**ਰਲੇਤੁ** ਗੁ. ਰਲੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਨਾ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸੇ ਸਚਿ ਰਲੇਤੁ।

**ਰਵਈਆ** ਗੁ. ਉਚਾਰਣ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਰਸਿ ਰਸਾਲ ਰਸਿ ਸਬਦੁ ਰਵਈਆ। ਰਸਾ ਮੇ ਰਸੋਂ ਕਾ ਘਰ ਰਸ ਸਬਦ, ਆਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਤਾ ਕੇ ਨਾਮ ਕੋ ਉਚਾਰਣ ਕਰੋ।

**ਰਵਹਿ** ਦੇ. (ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ) ਸੰਗ ਮਾਣਦੇ ਹੋਏ, ਯਥਾ- ਬਾਬਾ ਰੋਵਹਿ ਰਵਹਿ ਸੁ ਜਾਣੀਅਹਿ ਮਿਲਿ ਰੋਵੈ ਗੁਣ ਸਾਰੇਵਾ।

**ਰਵਹੁ** ਦੇ. ਉਚਾਰਣ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਰਵਹੁ ਗੋਬਿੰਦੈ ਰਵਣ ਜੋਗੁ।

**ਰਵਣ** ਗੁ. ਉਚਾਰਣ, ਯਥਾ- ਰਵਣ ਗੁਣ ਗੋਪਾਲ ਕਰਤੇ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਜੋਇ। ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਗੁਣਾ ਕਾ।

**ਰਵਨੀ** ਗੁ. ਕਵੀਸਰੀ ਕਥੇ, ਯਥਾ- ਰਵਨੀ ਰਵੈ ਬੰਧਨ ਨਹੀ ਤੂਟਹਿ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਈ। ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੈਸੇ- ਰਵਨੀ ਰਮੇ ਬਕੇ ਸਾਧ ਨਿੰਦ।

**ਰਵਾਈ** ਗੁ. ਰਚਾਇ ਦਈ, ਆਸਕਤ ਕਰ ਦਈ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਰੰਗਿ ਰਵਾਈ। ਜਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਈ ਹੈ ਔ ਉਪਾਇ ਕੇ ਵਿਖਯੋਂ ਕੇ ਆਨੰਦੋ ਮੈ ਖਚਤ ਕਰ ਦਈ ਹੈ, ਵਹੁ ਅਕੇਲਾ ਅਲਗ ਹੂਆ ਦੇਖੇ ਹੈ।

**ਰਵਾਣੀ** ਗੁ. ਵਾਉ ਵਿਰੋਲੇ ਵਤ ਕੰਬਾਉਣੇ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ, ਯਥਾ- ਚਿਤੁ ਜਿਨ ਕਾ ਹਿਰਿ ਲਇਆ ਮਾਇਆ ਬੋਲਨਿ ਪਏ ਰਵਾਣੀ। ਰਾਵੇ ਤੁਲਜ ਰਵਾਣੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੇ ਗੁਣ ਜਸ ਬਿਨਾ ਬਿਖਯ ਬਿਕਾਰੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਬਹਿਰਮੁਖ ਰਾਵੇ ਤੁਲਜ ਬਾਣੀ।

**ਰਵਾਂਤਉ** ਗੁ. ਉਚਾਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੁਕਤੌ ਰਾਤਉ ਰੰਗਿ ਰਵਾਂਤਉ। ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਉਚਾਰੇ ਹੈ।

**ਰਵਾਰੈ** ਦੇ. ਧੂੜ, ਯਥਾ- ਤਬ ਅਰੋਗ ਜਬ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਬਸਤੌ ਛੁਟਕਤ ਹੋਇ ਰਵਾਰੈ। ਬੰਧਨੋ ਸੇ ਛੂਟਤਾ ਹੈ ਜਨ ਹੋ ਕੇ ਚਰਨ ਕੀ ਰੇਣ।

**ਰਵਾਲ** ਪੰ. ਧੂੜ, ਯਥਾ- ਜਾਚਉ ਸੰਤ ਰਵਾਲ। ਥੋੜੀ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਰਾਮ ਰਵਾਲ। ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਏਕ ਹੈ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਾਦਿ ਅਵਤਾਰ ਰਵਾਲ- ਅੰਸ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ਹੈਂ, ਬਚਨਾਂਤਰ ਭੀ ਹੈ- ਅੰਸਾ ਅਉਤਾਰੁ ਉਪਾਇਓਨੁ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਕੀਆ।

**ਰਵਿ** ਸੰ. ਸੂਰਜ, ਅਪਨੇ ਉਦੇਸ ਮੇ ਨਿਖਲ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਅਵਾਜ ਕਰਾਨੇ ਸੇ ਸੂਰਜ ਕਾ ਨਾਮ 'ਰਵਿ' ਹੈ।

**ਰਵਿ ਸਸਿ** ਸੰ. ਸੂਰਜ ਚੰਦ, ਯਥਾ- ਰਵਿ ਸਸਿ ਗਹਨੈ ਦੇਉ ਰੇ।

**ਰਵਿਆਸੁ** ਗੁ. ਫਿਰਨੇ ਲਗੇ ਮੇਰੇ ਪੀਛੇ, ਯਥਾ- ਜਿਨਾ ਪਿਛੈ ਹਉ ਗਈ ਸੇ ਮੈ ਪਿਛੈ ਭੀ ਰਵਿਆਸੁ।

**ਰਵਿਐ** ਗੁ. ਉਚਾਰਣ ਕਰਨੇ ਤੇ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਰਵਿਐ ਸੁਖ ਸਹਜ ਭੋਗੁ। ਸੁਭਾਵਕ ਅਨੰਦ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇ ਹੈ।

**ਰਵਿੰਦ** ਗੁ. ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਦੇਵ, ਯਥਾ- ਚੜ੍ਹੂ ਦਲ ਰਵਿੰਦ ਜੀਉ। ਚੜਤਾ ਹੈ ਤੁਮਾਰੇ ਪੀਛੇ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰਮਾਦਿ ਦੇਵ ਦੇਵਨ ਕਾ ਦਲ। ਰਵਿਆ, ਯਥਾ- ਦੇਖੈ ਸੁਣੈ ਹਦੂਰਿ ਸਦ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਰਵਿੰਦੁ।

**ਰਵੀਜੈ** ਗੁ. ਉਚਾਰਣ ਕਰੀਐ, ਯਥਾ- ਧੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਰਾਮੁ ਰਵੀਜੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਯਹੀ ਆਦਿ ਸੇ ਬਡੀ ਸੇਵਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਖ ਸੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨਾ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕ ਸੁਖਦਾਤਾ ਸਦਾ ਸਲਾਹਿਹੁ ਰਸਨਾ ਰਾਮੁ ਰਵੀਜੈ।

**ਰਵੀਤ** ਗੁ. ਕਹਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਰਮ ਰਾਮੋ ਰਾਮ ਰਵੀਤ। ਰਮ ਗਏ ਹੈਂ ਰਾਮ ਮੋ ਹੀ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਵੀਤ- ਕਹਾ ਹੈ। ਅ. ਰਵਾਯਤ।

**ਰਵੈ** ਗੁ. ਉਚਾਰਣ ਕਰੋ ; ਰਮਣ ਕਰੋ ; ਉਚਾਰਾਂ, ਯਥਾ- ਜਬ ਦੇਖਾਂ ਪਿਰੁ ਪਿਆਰਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਰਸਿ ਰਵਾ ਰਾਮ। ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਉਚਾਰਾਂ। ਉਚਾਰੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਭੁ ਕੋਈ ਰਵੈ। ਪੁਨਾ- ਬਾਬਾ ਐਸੀ ਰਵਤ ਰਵੈ ਸੰਨਿਆਸੀ। ਰਮੇ ਹੂਏ ਕੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰੇ ਵਾ ਰਮੇ ਹੂਏ ਮੋ ਰਮੇ। ਰਮਣ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਿਤ ਰਵੈ ਸੋਹਾਗਣੀ ਦੇਖੁ ਹਮਾਰਾ ਹਾਲੁ।

**ਰੜ** ਪੰ. ਮੈਦਾਨ, ਜੈਸੇ- ਰੜ ਜਿਮੀਨ। ਪੱਕ, ਜੈਸੇ- ਰੋਟੀ ਰੜ ਗਈ।

**ਰਾਉ** ਦੇ. ਖਾਨਦਾਨੀ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹੂਕਾਰ, ਯਥਾ- ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੋ ਰਹੈ ਰੰਗੁ ਨ ਤੁੰਗੁ ਫਕੀਰੁ। ਵਾਸ੍ਤਵ ਸੇ 'ਰੈ' ਨਾਮ ਧਨ ਕਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਧਨੀ ਕਾ ਨਾਮ ਰਾਉ ਰਾਇ ਰਾਵ ਹੈ ਸੋ ਸਰਦਾਰ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਸਾਹੂਕਾਰ ਹੋਵੇ।

**ਰਾਇ** ਗੁ. ਰਾਜਾ, ਯਥਾ- ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਮਈਆ ਰਮਤ ਰਾਮ ਰਾਇ। ਰਮਣੇ ਜੋਗ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਮ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਰਾਮ ਰਾਇ ਸੋ ਦੂਲਹੁ ਪਾਇਓ ਅਸ ਬਡਭਾਗ ਹਮਾਰਾ। ਭੱਟ। ਫਾ. ਭੇਤ, ਤਾਤਪਰਯ।

**ਰਾਇਆ** ਗੁ. ਹੇ ਰਾਜਾ ਹਰੇ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਕਰਉ ਤੇਰੀ ਰਾਇਆ।

**ਰਾਇਸਾ** ਗੁ. ਰਮਣ ਕਰਣਾ, ਯਥਾ- ਰਾਇਸਾ ਪਿਆਰੇ ਕਾ ਰਾਇਸਾ ਜਿਤੁ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਈ।

**ਰਾਈ** ਦੇ. ਥੋੜਾ, ਯਥਾ- ਬਿਲਮ ਨ ਅਧੂਆ ਰਾਈ। ਬਿਲੰਬ ਨਹੀ ਰਾਈ ਜੇਤਾ ਅਰਥਾਤ ਥੋੜਾ ਸਾ ਭੀ। ਬਡੀ ਸਰਸੋਂ। ਸੰ. ਰਾਜਸਰਖਪ। ਰਾਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਰਾਸਿ** ਸੰ. ਸਮੁਦਾਯ ਅਨੰਦਾਦਿਕੋ ਕਾ ; ਮੇਖਾਦਿਕ ਰਾਸੀਆ। ਦੇ. ਬਜਾਪਾਰ ਯੋਗਜ ਮੂਲ ਧਨ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਰਾਸਿ** ਦੇ. ਬਜਾਪਾਰ ਯੋਗਜ ਧਨ ਕੀ ਪੂੰਜੀ ; ਸਚ, ਯਥਾ- ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਨਗਰੀ ਰਾਸਿ ਬੁਗੋਈ। ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਨਗਰੀ ਮੇ ਸਚ ਕਹੁ ਤੂ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕ ਘਰ ਹੀ ਬੈਠਿਆ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਜੇ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰੇਇ। ਇਰਾਦਾ ਸਚਾ ਕਰੇ। ਫਾ. ਰਾਸਤ। ਸੰ. ਸਬਦ ; ਧਵਲ ; ਗੋਪੀਓਂ ਕੀ ਚਕ੍ਰਾਕਾਰ ਪੰਕ੍ਤੀ ਮੋ ਦੋ ਦੋ ਗੋਪੀਓਂ ਸੇ ਏਕ ਏਕ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਕੀ ਰਾਸ ਲੀਲਾ। ਅ. ਬੁਲੰਦੀ ਪੈ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਿਧੀ ਪੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਣਾ ਕਾਰਜੁ ਆਵੈ ਰਾਸਿ। ਕਾਮ ਆਵੇ ਬ੍ਰਿਧੀ ਪੈ। ਪੁਨਾ- ਹੋਇ ਇਆਣਾ ਕਰੇ ਕੰਮੁ ਆਣਿ ਨ ਸਕੈ ਰਾਸਿ। ਲਿਆ ਨਹੀ ਸਕੇ ਬ੍ਰਿਧੀ ਪੈ।

**ਰਾਹਕੁ** ਗੁ. ਕ੍ਰਿਸਾਣ, ਕ੍ਰਿਖੀਕਰ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਧਰਤੀ ਆਪੇ ਹੈ ਰਾਹਕੁ ਆਪਿ ਜੰਮਾਇ ਪੀਸਾਵੈ।

**ਰਾਹੀ** ਪੰ. ਰਸਤਿਓਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਬਾਰਿ ਵਿਡਾਨੜੈ ਹੁੰਮਸ ਧੁੰਮਸ ਕੂਕਾ ਪਈਆ ਰਾਹੀ। ਰਸਤਾ ਚਲਨੇ ਵਾਲੇ ਮੁਸਾਫਰ ; ਹਲ ਸੇ ਵਾਹੀ ਜਿਮੀਨ।

**ਰਾਹੀਐ** ਪੰ. ਵਾਹੀਏ, ਯਥਾ- ਸਹਜੇ ਖੇਤੀ ਰਾਹੀਐ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਪਾਇ।

**ਰਾਹੁ** ਦੇ. ਰਸਤਾ। ਗੁ. ਰੀਤੀ, ਯਥਾ- ਰਾਹੁ ਦਸਾਈ ਨ ਜੁਲਾਂ ਆਖਾਂ ਅੰਮੜੀਆਸੁ।

**ਰਾਹੂ** ਸੰ. ਰਾਹੂ ਗ੍ਰਹ।

**ਰਾਹੇ** ਗੁ. ਬੀਜੇ, ਯਥਾ- ਇਬ ਕੇ ਰਾਹੇ ਜੰਮਨਿ ਨਾਹੀ ਪਛੁਤਾਣੇ ਸਿਰਿ ਭਾਰੋ। ਅਬ ਕੇ ਬੀਜੇ ਜਮਤੇ ਨਹੀ।

**ਰਾਹੇਦੇ** ਪੰ. ਬਿਆਹਤੇ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਰਾਹੇਦੇ ਰਹਿ ਗਏ ਇਕਿ ਰਾਧੀ ਗਏ ਉਜਾੜਿ। ਬਿਆਹਤੇ ਹੀ।

**ਰਾਕਾ** ਸੰ. ਪੂਰਨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਾਲੀ ਪੂਨਜਾ ਤਿਥਿ।

**ਰਾਖਸ** ਸੰ. ਦੈਤਜ।

**ਰਾਖਤਾ** ਪੰ. ਰਖਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਖਤਾ ਭਗਤਨ ਕੀ ਆਨਿ।

**ਰਾਖਦਾ** ਪੰ. ਰਖਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਿਉ ਹਰਿ ਜਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਰਿ ਰਾਖਦਾ ਦੇ ਆਪਿ ਹਥਾਸਾ।

**ਰਾਖਨ** ਗੁ. ਰੱਛਾ ਕਰਨੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਅਵਰ ਸਿਆਣਪਾ ਬਿਰਥੀਆ ਪਿਆਰੇ ਰਾਖਨ ਕਉ ਤੁਮ ਏਕ। ਪੁਨਾ- ਰਾਖਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਈ ਬਾਪ।

**ਰਾਖਨਹਾਰੋ** ਦੇ. ਰੱਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਤੁਝ ਰਾਖਨਹਾਰੋ ਮੋਹਿ ਬਤਾਇ।

**ਰਾਖਾ** ਦੇ. ਰੱਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਉਸੁ ਖੇਤ ਕਾਰਣਿ ਰਾਖਾ ਕੜੈ।

**ਰਾਖਿ** ਦੇ. ਰਖਯਾਕਰ, ਯਥਾ- ਹੋਇਗਾ ਖਸਮੁ ਤ ਲੇਇਗਾ ਰਾਖਿ। ਯਹ ਸੰਦੇਹ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ ਇਸ ਮੇ ਕਹੇ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਸਿੱਧੀ 'ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਤੁ ਹੈ ਸੋਈ ਕੋਈ ਹੈ ਰੇ' ਇਸ ਬਚਨ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਵਡ ਵਡਾ ਹੇ। ਪੁਨਾ- ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਮੇਰੇ ਬੀਠੁਲਾ ਜਨੁ ਸਰਨਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ। ਭਸਮ ; ਥਾਪਨ ਕਰ ; ਰੱਖ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਮੇਰੀ ਰਾਖਿ ਲਈ।

**ਰਾਖਿ ਲਈ** ਵਾ. ਪਤਿ ਸੇਖ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਮੇਰੀ ਰਾਖਿ ਲਈ।

**ਰਾਖਿਆ** ਗੁ. ਰਖ ਲੀਆ, ਯਥਾ- ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਤੂ ਰਾਖਿਆ ਦੇ ਅਪਨੇ ਹਾਥ। ਪੁਨਾ- ਮਾਤ ਗਰਭ ਮਹਿ ਜਿਨਿ ਤੂ ਰਾਖਿਆ।

**ਰਾਖੇ** ਗੁ. ਥਾਪਨ ਕਰੇ ; ਬਚਾਏ, ਯਥਾ- ਰਾਖੇ ਰਾਖਨਹਾਰ ਦਇਆਲ।

**ਰਾਗ** ਸੰ.

ਦੋਹਾ॥

ਧੁਨਿ ਬਿਸੇਖ ਸ੍ਵਰ ਬਰਣ ਸੋ ਹੋਇ ਬਿਭੂਖਿਤ ਦੇਹ।
ਜਨ ਮਨ ਕੋ ਮੋਹਤ ਕਰੇ ਵਹੀ ਰਾਗ ਰਸ ਗੇਹ॥੧॥

ਜੋ ਧੁਨਿ ਬੀਣਾ ਸੇ ਅਥਵਾ ਕੰਠ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇ ਕੇ ਸਾਤੋ ਸ੍ਵਰਨ ਸੇ ਯੁਕ੍ਤ ਹੋਇ, ਸ੍ਰੋਤਾ ਜਨੋ ਕੇ ਮਨ ਕੋ ਰੰਜਨ ਕਰੇ, ਸੋ ਰਾਗ ਕਹੀਏ ਹੈ। ਮਤੰਗ ਮੁਨਿ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਜੋ ਸ੍ਵਰ ਧੁਨਿ ਯੁਕ੍ਤ ਹੋ। ਅਪਨੇ ਭੇਦੋ ਸੇ ਜਨੋ ਕੇ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੇ ਸੋ ਰਾਗ ਹੈ ਔਰ ਮੁਨਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ੍ਵਰ ਤਾਲ ਸੋ ਮਿਲੀ ਧੁਨਿ ਕੋ ਰਾਗ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਰਾਗ ਖਟ ਹੈਂ ਤਿਨ ਮੋ ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਸਦਯੋ ਜਾਤ ਮੁਖ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ, ਬਾਮਦੇਵ ਮੁਖ ਸੇ ਬਸੰਤ ਕੀ, ਅਘੋਰ ਮੁਖ ਸੇ ਭੈਰਵ ਕੀ, ਤਤਪੁਰਖ ਮੁਖ ਸੇ ਪੰਚਮ ਕੀ, ਈਸਾਨ ਮੁਖ ਸੇ ਮੇਘ ਰਾਗ ਕੀ, ਪਾਰਬਤੀ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਨਟ ਨਾਰਾਯਣ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ। ਹਨੂਮਾਨ ਜੀ ਕੇ ਮਤ ਮੋ- ੧. ਭੈਰੋ ੨. ਮਾਲਕੌਸਿਕ ੩. ਹਿੰਡੋਲ ੪. ਦੀਪਕ ੫. ਸ੍ਰੀਰਾਗ ੬. ਮੇਘ, ਯੇ ਖਟ ਰਾਗ ਮਾਨੇ ਹੈ। 'ਸਿੱਧ ਸਾਰਸ੍ਵਤੀ' ਗ੍ਰੰਥ ਮੋ ਖਟ ਹਨੂਮਾਨ ਮਤ ਕੇ ਮਾਨ ਕੇ ਸਾਤਵਾ ਬਸੰਤ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਰਾਗ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਖਾਰੇ ਆਦਿ ਸਾਤ ਸਮੁਦ੍ਰੋ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਨੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ੧. ਖਾਰੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਾ ਭੈਰਵ ੨. ਮੀਠੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਾ ਮਾਲਕੌਸਕ ੩. ਦੁਗਧ ਕਾ ਹਿੰਡੋਲ ੪. ਘ੍ਰਿਤ ਕਾ ਦੀਪਕ ੫. ਮਧੁ ਕਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ੬. ਸੁਰਾ ਸਾਗਰ ਕਾ ਮੇਘ ੭. ਦਧਿ ਕਾ ਬਸੰਤ, ਸਭੀ ਸੁੱਧਾਦਿ ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈ-

ਦੋਹਾ॥

ਸਾਸਤ੍ਰ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸੁਰਨ ਕੋ ਜਾ ਮੇ ਹੋਇ ਉਚਾਰ।
ਨਿਜ ਜਾਤੀ ਕੇ ਰਾਗ ਕੋ ਨਾਮ ਸੁੱਧ ਨਿਰਧਾਰ॥੧॥
ਜਾਂਹ ਰਾਗ ਮੋ ਔਰ ਕੀ ਛਾਯਾ ਵਰਤੇ ਆਇ।
ਛਾਯਾ ਲਿੰਗਤ ਤਾਂਹ ਕੋ ਕਹਤ ਸੁਕਵਿ ਸਮੁਦਾਇ॥੨॥
ਛਾਯਾ ਲਿੰਗਤ ਸੁੱਧ ਦੋ ਮਿਲੇ ਸੰਕੀਰਨ ਹੋਤ।
ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਨਤ ਹੀ ਤਾਂਹ ਕੇ ਜਨ ਮਨ ਸੁਖੰ ਉਦੋਤ॥੩॥

ਪੁਨਾ ਯੇ ਰਾਗ ਸੰਪੂਰਨਾਦਿ ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ ਯਥਾ- ੧. ਸਾਤ ਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਗ ੨. ਖਟ ਕਾ ਖਾੜਵ ਰਾਗ ੩. ਪਾਂਚ ਕਾ ਓੜਵ ਰਾਗ। ਇਨ ਰਾਗੋਂ ਕੀ ਰਾਗਨੀਆ ਔ ਪੁਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਬਰਨਨ, 'ਰਾਧਾ ਗੋਬਿੰਦ' ਨਾਮੇ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇ ਨਾਨਾ ਮੁਨੀਓ ਕੇ ਮਤੋਂ ਸੇ ਕੀਆ ਹੈ, ਸੋ ਤਹਾਂ ਸੇ ਦੇਖ ਲੇਨਾ। ਥੋੜਾ ਸਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਕੇ ਅੰਤ ਮੋ, ਰਾਗਮਾਲਾ ਮੋ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੋ ਖਟ ਰਾਗ ੬ ਖਟੋ ਕੀ ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਰਾਗਨੀ ੩੦ ਆਠ ਆਠ ਪੁਤ੍ਰ ੪੮ ਮੇਲ ਸਭ ਚੌਰਾਸੀ ਕਹੇ ਹੈ। (ਭਾਵ ਮੇ) ੧. ਰੰਜਨ, ਬਰਨ ੨. ਪ੍ਰੀਤੀ ੩. ਅਨੁਰਾਗ ੪. ਨ੍ਰਿਪ ੫. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ੬. (ਕਰਣ ਮੇ) ਰੰਗ, ਜਿਨ ਸੇ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿ ਰੰਗੇ ਜਾਵੇ (ਆਧਾਰ ਮੇ) ਰੰਗੇ ਜਾਵੇਂ ਜਿਨ ਮੇ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਨਾਮੋ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗ, ਯਥਾ- ਰਾਗਾ ਵਿਚਿ ਸ੍ਰੀਰਾਗੁ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੋ ਰਾਗ ਰਾਗਣੀ ਰਾਗਪੁਤ੍ਰ ਮੇਲ ਸੇ ਸਭੀ ਇਕਤੀ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਨਾਮ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਸਿਰੀ ੨. ਮਾਝ ੩. ਗੌੜੀ ੪. ਆਸਾ ੫. ਗੂਜਰੀ ੬. ਦੇਵਗੰਧਾਰ ੭. ਬਿਹਾਗੜਾ ੮. ਵਡਹੰਸ ੯. ਸੋਰਠ ੧੦. ਧਨਾਸਿਰੀ ੧੧. ਜੈਤਸਿਰੀ ੧੨. ਟੋਡੀ ੧੩. ਬੈਰਾੜੀ ੧੪. ਤਿਲੰਗ ੧੫. ਸੂਹੀ ੧੬. ਬਿਲਾਵਲ ੧੭. ਗੋਂਡ ੧੮. ਰਾਮਕਲੀ ੧੯. ਨਟ ੨੦. ਮਾਲੀ ਗੌੜਾ ੨੧. ਮਾਰੂ ੨੨. ਤੁਖਾਰੀ ੨੩. ਕੇਦਾਰਾ ੨੪. ਭੈਰਵ ੨੫. ਬਸੰਤ ੨੬. ਸਾਰੰਗ ੨੭. ਮਲਾਰ ੨੮. ਕਾਨੜਾ ੨੯. ਕਲਯਾਣ ੩੦. ਪ੍ਰਭਾਤੀ ੩੧. ਜੈਜਾਵੰਤੀ।

**ਰਾਗ ਨਾਦ** ਵਾ. ਰਾਗੋਂ ਕੇ ਬਾਹਰ ਮੁਖ ਪਦ ਗਾਵਨੇ, ਯਥਾ- ਰਾਗ ਨਾਦ ਛੋਡਿ ਹਰਿ ਸੇਵੀਐ।

**ਰਾਗ ਪਰੀਆ** ਗੁ. ਰਾਗ ਰਾਗਣੀਆ।

**ਰਾਂਗਉ** ਦੇ. ਰੰਗੋ, ਯਥਾ- ਰਾਂਗਨਿ ਰਾਂਗਉ ਸੀਵਨਿ ਸੀਵਉ।

**ਰਾਗਨੀ** ਸੰ. ਖਟ ਰਾਗੋਂ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ।

**ਰਾਂਗਿ** ਦੇ. ਰੰਗ, ਯਥਾ- ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਂਗਿ ਘਣੌ ਅਤਿ ਰੂੜੌ। ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਰੰਗ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦ੍ਰ ਹੈ। ਕਲੀ ਧਾਤੁ।

**ਰਾਗੀ** ਦੇ. ਰਾਗ ਗਾਨੇ ਵਾਲਾ ; ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜੈਸੇ- ਰਾਗੀ ਔ ਗਨਨਾ ਗਨੇ।

**ਰਾਗੀ ਨਾਦੀ** ਵਾ. ਰਾਗੋਂ ਕੇ ਸਬਦੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਰਾਗੀ ਨਾਦੀ ਬੇਦੀ ਬਹੁ ਭਾਤਿ ਕਰਿ।

**ਰਾਚ** ਦੇ. ਆਸਕ੍ਤ ਹੋ, ਖਚਿਤ ਹੋ, ਯਥਾ- ਰਾਚਿ ਰਹੇ ਬਨਿਤਾ ਬਿਨੋਦ।

**ਰਾਚਾ** ਗੁ. ਏਕ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਸੋ ਸਾਚਾ ਮਿਲਿ ਸਾਚੇ ਰਾਚਾ।

**ਰਾਚਿ ਮਾਚਿ** ਵਾ. ਖਚਿਤ ਹੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਜਾ ਸਿਉ ਰਾਚਿ ਮਾਚਿ ਤੁਮ੍ ਲਾਗੇ ਓਹ ਮੋਹਨੀ ਮੋਹਾਵਤ ਹੇ।

**ਰਾਚੇ** ਗੁ. ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਏ, ਖਚਿਤ ਭਏ।

**ਰਾਛਬਿ** ਗੁ. ਰੱਛਕ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਪਾਹਰੂਅ ਰਾਛਬਿ ਚੋਰੁ ਨ ਲਾਗੈ।

**ਰਾਜ** ਦੇ. ਭੀਤ ਉਸਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਰੀਗਰ ; ਰਾਜਜਪਨਾ, ਪਾਤਸਾਹਤ, ਯਥਾ- ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਤਾ ਨਿਹਚਲੁ ਹੋਵੈ ਰਾਜੁ। ਗੁ. ਰੱਸੀ ਮੇ, ਯਥਾ- ਰਾਜ ਭੁਇਅੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੈਸੇ ਹਹਿ ਅਬ ਕਛੁ ਮਰਮੁ ਜਨਾਇਆ।

**ਰਾਜ ਕੁਆਰਿ** ਗੁ. ਰਾਜਾ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀਆ, ਯਥਾ- ਆਨੀਲੇ ਕੁੰਭੁ ਭਰਾਈਲੇ ਊਦਕ ਰਾਜ ਕੁਆਰਿ ਪੁਰੰਦਰੀਏ।

**ਰਾਜ ਜੋਗ** ਦੇ. ਮਨ ਕਾ ਜਯ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਜੋਗ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਰਾਜ ਜੋਗੁ। ਪੁਨਾ- ਗੁਰੁ ਜਗਤ ਫਿਰਣਸੀਹ ਅੰਗਰਉ ਰਾਜੁ ਜੋਗੁ ਲਹਣਾ ਕਰੈ।

**ਰਾਜ ਬਿਭੈ** ਦੇ. ਰਾਜ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ, ਯਥਾ- ਸੋਭਾ ਰਾਜ ਬਿਭੈ ਬਡਿਆਈ।

**ਰਾਜ ਰਵਿੰਦਾ** ਦੇ. ਰਾਜਾ ਬਿਚਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹਰਿ, ਯਥਾ- ਅੰਤਰਿ ਰਵਤੌ ਰਾਜ ਰਵਿੰਦਾ।

**ਰਾਜਸੁ** ਸਂ. ਰਜੋ ਗੁਣ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਰਾਜਸੁ ਸਾਤਕੁ ਤਾਮਸੁ ਡਰਪਹਿ ਕੇਤੇ ਰੂਪ ਉਪਾਇਆ।

**ਰਾਜੰਗਾ** ਗੁ. ਰਾਜਾ, ਯਥਾ- ਨੀਚ ਕੀਟ ਤੇ ਕਰਹਿ ਰਾਜੰਗਾ। ਵਾ ਰਾਜ੍ਯ ਕੇ ਸਾਤ ਅੰਗੋਂ ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ ਰਾਜਾ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਅੰਗ ਰਾਜਜ ਕੇ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਸੇਨਾ ੨. ਦੁਰਗ ੩. ਕੋਸ ੪. ਅਮਾਤਜ ੫. ਦੇਸ ੬. ਸ੍ਵਾਮੀ ੭. ਸੁਹ੍ਰਿਦ।

**ਰਾਜਧਰਮ** ਸਂ. ਰਾਜਾ ਲੋਗਨ ਕੇ ਧਰਮ ਜੋ ਭਾਰਤ ਕੇ ਰਾਜਧਰਮ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ।

**ਰਾਜਧਾਨਿ** ਸਂ. ਰਾਜਾ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਥਾਨ।

**ਰਾਜਨ** ਸਂ. ਹੇ ਰਾਜਾ ਦੁਰਯੋਧਨ, ਯਥਾ- ਰਾਜਨ ਕਉਨੁ ਤੁਮਾਰੈ ਆਵੈ।

**ਰਾਜਾ** ਸਂ. ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਪ੍ਰਜਾ ਮੇ ਪ੍ਰਕਾਸਮਾਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਨਾਮ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਦੇ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਵਾਂ, ਯਥਾ- ਜੇ ਭੁਖ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ। ਪੁਨਾ- ਸੰਤ ਕਾ ਦੋਖੀ ਭੂਖਾ ਨਹੀ ਰਾਜੈ। ਦੇ. ਨਾਈ।

**ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ** ਸਂ. ਦੇਹ ਰੂਪ ਨਗਰ ਕਾ ਰਾਜਾ ਮਨ ਮੂਰਖ ਹੈ, ਯਥਾ- ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੋ। ਦੇਹ ਮੇ ਮਨ ਮੂਰਖ ਹੈ ਦੇਹ ਵਾਸੀ ਇੰਦ੍ਰੇ ਸੰਜਮਹੀਨ ਹੈ ਯਾਹੀ ਤੇ ਉਨ ਕਾ ਕਾਮਾਦਿ ਦੁਸਟੋਂ ਸਾਥ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ।

**ਰਾਜਾਸ੍ਰਮ** ਸਂ. ਹੇ ਰਾਜ ਥਾਨ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਰਾਜਾਸ੍ਰਮ ਮਿਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ਤੇਰੀ। ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ! ਹਮ ਨੇ ਆਪ ਕੇ ਰਾਜ ਥਾਨ ਕੀ ਮਿਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ਜੋ ਕੇਤਾ ਬਡਾ ਥਾਨ ਹੈ।

**ਰਾਜੁ ਰਾਜਿ** ਸਂ. ਰਾਜਜੋਂ ਕਾ ਰਾਜਾ, ਯਥਾ- ਸਚੁ ਆਪਿ ਨਿਬੇੜੇ ਰਾਜੁ ਰਾਜਿ। ਸਚਾ ਨਜਾਯ ਰਾਜਜੋਂ ਕਾ ਰਾਜਾ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਆਪ ਨਿਬੇੜੇ ਹੈ।

**ਰਾਟ** ਸਂ. ਰਾਜਾ।

**ਰਾਠੋ** ਦੇ. ਤਕੜਾ।

**ਰਾਂਡ** ਦੇ. ਪੁ. ਬਿਧਵਾ।

**ਰਾਂਡੀ** ਦੇ. ਬਿਧਵਾ, ਯਥਾ- ਬਾਮਨ ਕੇ ਘਰ ਰਾਂਡੀ ਆਛੈ। ਗੁ. ਵਿਦਿਆ। ਪਤ੍ਰੀ।

**ਰਾਣਾ** ਰਾਜਾ, ਯਥਾ- ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੋ ਰਹੈ ਰੰਗੁ ਨ ਤੁੰਗੁ ਫਕੀਰੁ।

**ਰਾਤੜਿਆ** ਗੁ. ਰੰਗੇ ਗਏ, ਯਥਾ- ਅਨ ਕਾਏ ਰਾਤੜਿਆ ਵਾਟ ਦੁਹੇਲੀ ਰਾਮ।

**ਰਾਤਿ** ਦੇ. ਰਾਤ੍ਰੀ ਮਾਤ੍ਰ ਭਾਵ ਅਲਪ ਕਾਲ, ਯਥਾ- ਈਹਾ ਬਸਨਾ ਰਾਤਿ ਮੁੜੇ।

**ਰਾਤਿ ਜਗਾਵਨ** ਵਾ. ਵਾਸਤੇ ਉਲਾਦ ਕੇ ਰਾਤ੍ਰਿ ਕੋ ਸਮਸਾਨੋ ਮੇ ਮੁਰਦੇ ਜਗਾਵਨ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਛਾਡਿ ਕੈ ਰਾਤਿ ਜਗਾਵਨ ਜਾਇ।

**ਰਾਤੀ** ਦੇ. ਰਤੀ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਨਾ ਇਸੁ ਪਿੰਡੁ ਨ ਰਕਤੂ ਰਾਤੀ। ਰਾਤ੍ਰੀਆ, ਯਥਾ- ਰਾਤੀ ਹੋਵਨਿ ਕਾਲੀਆ ਸੁਪੇਦਾ ਸੇ ਵੰਨ। ਰੰਗੀ ਗਈ, ਯਥਾ- ਅਤਿ ਰਸਿ ਰੰਗਿ ਚਲੂਲੈ ਰਾਤੀ।

**ਰਾਤੇ** ਦੇ. ਰੰਗਜਾ ਹੂਆ ; ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੀ, ਯਥਾ- ਰਾਤੇ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਐਸਾ ਕਲਿ ਮਹਿ ਡੀਠਾ।

**ਰਾਤੇ ਕੀ** ਗੁ. ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੀ, ਯਥਾ- ਰਾਤੇ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਐਸਾ ਕਲਿ ਮਹਿ ਡੀਠਾ।

**ਰਾਦੇ** ਦੇ. ਰੱਦ ਕੀਏ, ਯਥਾ- ਕਵਨੁ ਨਰਕੁ ਕਿਆ ਸੁਰਗੁ ਬਿਚਾਰਾ ਸੰਤਨ ਦੋਊ ਰਾਦੇ।

**ਰਾਧਾ** ਸਂ. ਰਾਧਾ ਗੋਪੀ, ਬ੍ਰਿਖਭਾਨ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ।

**ਰਾਂਧਿ** ਦੇ. ਪੁ. ਰਿੰਨ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮੀਨੁ ਪਕਰਿ ਫਾਂਕਿਓ ਅਰੁ ਕਾਟਿਓ ਰਾਂਧਿ ਕੀਓ ਬਹੁ ਬਾਨੀ।

**ਰਾਧੀ** ਗੁ. ਬੋਈ ਹੂਈ ਕੋ ਭਾਵ ਬਿਆਹੀ ਹੋਈ ਕੋ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਰਾਧੀ ਗਏ ਉਜਾੜਿ। ਬਿਆਹੀਆ ਹੋਈਆ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ ਮਰ ਗਏ।

**ਰਾਧੇ** ਪੰ. ਬੀਜੇ। ਯਥਾ- ਜੇਹਾ ਰਾਧੇ ਤੇਹਾ ਲੁਣੈ ਬਿਨੁ ਗੁਣ ਜਨਮੁ ਵਿਣਾਸੁ।

**ਰਾਨਾ** ਦੇ. ਰਾਣਾ, ਯਥਾ- ਕੋਇ ਨ ਰਹਿਹੈ ਰਾਜਾ ਰਾਨਾ।

**ਰਾਪੈ** ਗੁ. ਰੰਗਜਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਸਾਲਾਹੀਐ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਰਾਪੈ।

**ਰਾਮ** ਸੰ. ਪਰਸੁਰਾਮ ; ਦਸਰਥ ਕਾ ਬਡਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਸੀਤਾ ਕਾ ਪਤਿ ਰਾਮ ; ਬਲਰਾਮ, ਬਲਦੇਵ ; ਮਨੋਹਰ ; ਸੁਭ ; ਮ੍ਰਿਗ ਬਿਸੇਖ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਰਭ ਹੈ ; ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਿਸ ਮੇ ਜੋਗੀ ਜਨ ਰਮਣ ਕਰੇ ਹੈਂ ; ਰਾਮ ਰੂਪ ਹੈ, ਯਥਾ- ਰਾਮੁ ਜਿਹ ਪਾਇਆ ਰਾਮ। ਹੇ ਰਾਮ ! ਜਿਸ ਨੇ ਤੂੰ ਪਾਯਾ ਹੈ ਸੋ ਰਾਮ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਰਾਮ ਰਵੰਤਾ ਜਾਣੀਐ ਇਕ ਮਾਈ ਭੋਗੁ ਕਰੇਇ। ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਤਾ ਵਹੁ ਜਾਣੀਏ, ਜੋ ਏਕ ਮਾਯਾ ਸਕ੍ਤੀ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਅਰਥਾਤ ਨਾਸ ਕਰੇ।

**ਰਾਮ ਕਾਰ** ਦੇ. ਰਾਮ ਇਸ ਨਾਮ ਕੀ ਰੱਖ੍ਯਾ ਹੇਤ ਰੇਖਾ, ਯਥਾ- ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ।

**ਰਾਮ ਗਰਭ** ਸੰ. ਰਾਮ ਹੋਵੇ ਗਰਭ ਮੇ ਜਿਸ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਰਾਮ ਹੈਂ ਰਿਦੇ ਮੇ ਜਿਸ ਕੇ ; ਵਾ ਰਾਮ ਕੇ ਬਾਲਕ।

**ਰਾਮ ਜਨੀ** ਗੁ. ਰਾਮ ਕੇ ਭਗਤ ਸੰਤੋ ਨੇ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਜਨੀ ਕੀਨੀ ਖੰਡ ਖੰਡ। ਰਾਮ ਕੇ ਜਨੋ ਨੇ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰੀ ਹੈ ਮਾਯਾ। ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਬੇਸਜਾ।

**ਰਾਮ ਜਨੀਆ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਬੇਸਜਾ, ਯਥਾ- ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਰਾਮ ਜਨੀਆ ਨਾਉ। ਕਬੀਰ ਕੀ ਮਾਤਾ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ ਪੜੋਸਨ ਜੁਲਾਹੀਓਂ ਪ੍ਰਤਿ- ਹਮਾਰੀ ਬਹੂ ਕਾ 'ਧਨੀਆ' ਨਾਮ ਥਾ (ਪੰਜਾਬ ਮੇ ਜਿਸ ਕੋ 'ਧੰਨੋ' ਕਹਤੇ ਹੈਂ) ਕਬੀਰ ਨੇ ਲੇਕਰ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਰਾਮ ਜਨੀਆ' ਰੱਖ ਦੀਆ ਜੋ ਕੰਚਨੀਓਂ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਰਾਮ ਨਾਮਾ** ਦੇ. ਰਾਮ ਕਾ ਰਾਮ ਯਹ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ਉਚਰੁ ਮਨਾ। ਸੰ. ਰਾਮ ਨਾਮ।

**ਰਾਮ ਰਵਾਲ** ਵਾ. ਰਾਮਾਦਿਕ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਅੰਸ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਰਾਮ ਰਵਾਲ।

**ਰਾਮ ਰਾਜਿਆ** ਗੁ. ਹੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਵਾ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ।

**ਰਾਮਕਲੀ** ਸੰ. ਭੈਰਵੀ ਬਿਭਾਸ ਹਿੰਡੋਲ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਬਨੀ ਰਾਗਣੀ ਹੈ।

**ਰਾਮਚੰਦਿ** ਸੰ. ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਇਸ ਨਾਮ ਨੇ, ਯਥਾ- ਰਾਮਚੰਦਿ ਮਾਰਿਓ ਅਹਿ ਰਾਵਣੁ। ਰਾਮ ਚੰਦੂ, ਯਥਾ- ਜਸਰਥ ਰਾਇ ਨੰਦੁ ਰਾਜਾ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਚੰਦੁ ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ ਤਤੁ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ।

**ਰਾਮਦਾਸ** ਸੰ. ਰਾਮ ਕੇ ਦਾਸ ਭਗਤ ਜਨ, ਯਥਾ- ਐਸੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਨਕ ਰਾਮਦਾਸੁ। ਆਜੀਵਕਾਰਥੀ ਭਗਤ ਵੇਸ, ਯਥਾ- ਘੁੰਘਰ ਬਾਧਿ ਭਏ ਰਾਮਦਾਸਾ ਰੋਟੀਅਨ ਕੇ ਓਪਾਵਾ। ਰਾਮ ਰੂਪ ਹੈ ਦਾਸ ਜਿਨ ਕੇ ਐਸੇ ਚੌਥੇ ਗੁਰੁ, ਯਥਾ- ਰਾਮਦਾਸਿ ਗੁਰੂ ਜਗ ਤਾਰਨ ਕਉ ਗੁਰ ਜੋਤਿ ਅਰਜੁਨ ਮਾਹਿ ਧਰੀ।

**ਰਾਮਾ** ਗੁ. ਹੇ ਭਾਈ, ਯਥਾ- ਰਾਮਾ ਰਮ ਰਾਮੋ ਰਾਮੁ ਰਵੀਜੈ। ਹੇ ਭਾਈ ! ਰਾਮ ਰਾਮ ਐਸੇ ਨਾਮੋ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰੀਏ।

**ਰਾਮਾਣਾ** ਗੁ. ਰਾਮ ਕਾ ਸੇਵਕ, ਰਾਮ ਕਾ ਤਨਯ, ਯਥਾ- ਰਾਮੁ ਰਮੈ ਸੋਈ ਰਾਮਾਣਾ।

**ਰਾਮਾਨੰਦੁ** ਸੰ. ਰਾਮ ਕੇ ਆਨੰਦ ਕੋ, ਯਥਾ- ਰਾਮਾ ਭਗਤਿ ਰਾਮਾਨੰਦੁ ਜਾਨੈ। ਕਬੀਰ ਕਾ ਗੁਰੁ ਰਾਮਾਨੰਦ, ਜੈਸੇ- ਹੋਇ ਬਿਰਕ੍ਤ ਬਨਾਰਸੀ ਰਹਦਾ ਰਾਮਾਨੰਦ ਗੁਸਾਈ।

**ਰਾਮੁ ਝੁਰੈ** ਵਾ. ਸੀਤਾ ਪਤਿ ਝੂਰਤਾ ਭਯਾ, ਯਥਾ- ਰਾਮੁ ਝੁਰੈ ਦਲ ਮੇਲਵੈ ਅੰਤਰਿ ਬਲੁ ਅਧਿਕਾਰ।

**ਰਾਰਿ** ਦੇ. ਲੜਾਈ, ਯਥਾ- ਰਾਰਿ ਕਰਤ ਝੂਠੀ ਲਗਿ ਗਾਥਾ। ਰਾਰੇ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਰਾਰੈ ਰੂਪਿ ਨਿਰਾਲਮੁ ਬੈਠਾ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਵਿਚਿ ਛਾਇਆ। ਰਾਰੇ ਅਖਰ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈਂ।

**ਰਾਲ** ਗੁ. ਚਰਨ ਧੂੜ, ਯਥਾ- ਮੋ ਕਉ ਦੀਜੈ ਦਾਨੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਤਨ ਪਗ ਰਾਲ। ਪੁਨਾ- ਸਗਲ ਚਰਨ ਕੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਰਾਲਾ। ਦੇ. ਰਾਲ ਔਖਧੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਰਾਲੀਐ** ਗੁ. ਫੇਰ ਦੇਈਏ, ਯਥਾ- ਖੋਟੇ ਪੂਠੋ ਰਾਲੀਐ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪਤਿ ਜਾਇ।

**ਰਾਵ** ਦੇ. ਵਹੁ ਸਰਦਾਰ ਜਿਨ ਕੀ ਗੱਦੀਨਸੀਨ ਤਾਜੀਮ ਲੇਵੇਂ ਖਾਸ ਬੰਸ ਕੇ ਸਰਦਾਰੋਂ ਕੇ ਆਨੇ ਸੇ ਰਾਜਾ ਲੋਗ ਕਿਸੀ ਕੋ ਗੋਡਾ ਮਾਤ੍ਰ ਉਠਾ ਕੇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਪੂਰਾ ਉਠ ਕਰ ਮਿਲਤੇ ਹੈਂ ; ਸਤਕਾਰ ਯੋਗਜ ਧਨਾਢਜ।

**ਰਾਵਣ** ਸੰ. ਲੰਕਾਪਤਿ, ਯਥਾ- ਰਾਵਨ ਸੇਤੀ ਸਰਬਰ ਹੋਈ। 'ਰਾਵਣ' ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਦੁਖ ਦੇ ਰੁਆਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੋਈ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਰਾਵਣ ਲੋਕ ਰੁਆਵਣਹਾਰਾ। ਗੁ. ਭੋਗਨ, ਯਥਾ- ਹਉ ਕਿਉ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਜਾਉ ਜੀਉ। ਸੰ. ਰਮਣ।

**ਰਾਵਣਹਾਰੁ** ਦੇ. ਰਸੋਂ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਆਨੰਦ ਭੋਗਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਸਾ ਧਨ ਰਾਵੀਐ ਰਾਵੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ। ਰਸੋਂ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਹੈ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਕਰ।

**ਰਾਵਣਾ** ਗੁ. ਭੋਗਨਾ ਕਰ, ਯਥਾ- ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਸੁਆਮੀ ਰਾਵਣਾ।

**ਰਾਵਲ** ਦੇ. ਕਨਪਟੇ ਜੋਗੀਓ ਕਾ ਏਕ ਪੰਥ ; ਕਨਪਟੇ ਜੋਗੀ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਚੇਲੇ ਵਸਿ ਕੀਜਹਿ ਰਾਵਲ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕੀਜੈ ਡੰਡਾਤਾ। ਬਦਰੀ ਕੇਦਾਰ ਕੇ ਮਹੰਤੋਂ ਕਾ ਦਰਜਾ ਰਾਵਲ ਹੈ ; ਰਮਲ ਗੇਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨੋ ਮੇ ਮਾਗਨੇ ਵਾਲਜੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਫਾ. ਰਮਾਲ।

**ਰਾਵਾ** ਗੁ. ਗਰਦ, ਰਵਾਲ, ਯਥਾ- ਉਡਿ ਉਡਿ ਰਾਵਾ ਝਾਟੈ ਪਾਇ।

**ਰਾਵਾਪੈ** ਗੁ. ਰਵਾਇ ਦੇਵੈ।

**ਰਾਵਿਅੜੀ** ਗੁ. ਰਮਣ ਕਰ ਲਈ, ਯਥਾ- ਪਿਰਿ ਰਾਵਿਅੜੀ ਸਬਦਿ ਰਲੀ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਨਹ ਦੂਰੀ ਰਾਮ।

**ਰਾਵੀਆ** ਗੁ. ਪਤਿ ਨੇ ਰਮਣ ਕਰੀਆ, ਜੈਸੇ- ਸੋਈ ਤਾ ਰਾਵੀਆ।

**ਰਾਵੀਏ** ਗੁ. ਰਮਣ ਕਰੀਦੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਿਰ ਖੁਸੀਏ ਧਨ ਰਾਵੀਏ ਧਨ ਉਰਿ ਨਾਮੁ ਸੀਗਾਰੁ। ਜਿਸ ਕੇ ਉਰ ਮੋ ਨਾਮ ਕਾ ਸੀਗਾਰ ਹੈ ਸੋ ਧਨ ਪਤੀ ਨੇ ਖੁਸ ਹੋ ਰਮਣ ਕਰੀਤੀ ਹੈ।

**ਰਾਵੇ** ਗੁ. ਰਮਣ ਕਰੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗੇ ਹੈ ਭੋਗਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕਰ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਸਾ ਧਨ ਰਾਵੀਐ ਰਾਵੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ।

**ਰਾਵੇਸੀ** ਗੁ. ਰਮਣ ਕਰੇਗਾ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗ ਲੇਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਜੈ ਭਾਵੈ ਪਿਆਰਾ ਤੈ ਰਾਵੇਸੀ।

**ਰਾੜ** ਗੁ. ਰਾਰ, ਲੜਾਈ। ਸੰ. ਰਾਜ ਕਾ ਰਾਟ ਵਤ ਰਾੜ ਭੀ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਰਿਸ** ਦੇ. ਕ੍ਰੋਧ।

**ਰਿਸਾਇ** ਦੇ. ਕੋਪ ਕਰੇਗਾ। ਯਥਾ- ਨਾਹੀ ਤ ਘਰ ਕੋ ਬਾਪੁ ਰਿਸਾਇ।

**ਰਿਖ ਤੇ** ਗੁ. ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਤੇ, ਯਥਾ- ਅਨ ਤੇ ਟੂਟੀਐ ਰਿਖ ਤੇ ਛੂਟੀਐ।

**ਰਿਖਾ** ਗੁ. ਰੇਖ, ਯਥਾ- ਕਿਛੁ ਵਖਰੁ ਹੋਇ ਸੁ ਵਰਨੀਐ ਤਿਸੁ ਰੂਪੁ ਨ ਰਿਖਾ।

**ਰਿਖਿ** ਸੰ. ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕੋ ਅਰਥ ਸੇ ਪਾਠ ਸੇ ਅਨੁਸ੍ਠਾਨ ਸੇ ਸਮਯਕ ਜਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜੈਸੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਕਾ ਬਿਸ੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਹੈ।

**ਰਿਖੀਕ** ਦੇ. ਸ੍ਰੋਤਾਦਿ ਇੰਦ੍ਰੀਆ। ਸੰ. ਹ੍ਰਿਖੀਕ।

**ਰਿਖੀਕੇਸ** ਦੇ. ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਅਰਥਾਤ ਸਰਬ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਾਣਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਯਥਾ- ਰਿਖੀਕੇਸ ਗੋਵਰਧਨ ਧਾਰੀ ਮੁਰਲੀ ਮਨੋਹਰ ਹਰਿ ਰੰਗਾ। ਸੰ. ਹ੍ਰਿਖੀਕੇਸ।

**ਰਿਜਮ** ਦੇ. ਰੰਚਕ, ਯਥਾ- ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਾ ਦਫਤਰੁ ਸੋਧਿਆ ਬਾਕੀ ਰਿਜਮ ਨ ਕਾਈ।

**ਰਿਝਾਵਉ** ਦੇ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੋ। ਪੰ. ਉਬਾਲੋ।

**ਰਿਵਾਣੀ** ਪੰ. ਦੁਖੋਂ ਕੀ ਦਬਾਈ ਹੁਈ।

**ਰਿਤਨੋ** ਗੁ. ਖਾਲੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਚਰਨ ਕਮਲ ਰੰਗਿ ਰਿਤਨੋ। ਚਰਨ ਕਮਲੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਖਾਲੀ ਹੈ।

**ਰਿਤੁ** ਸੰ. ਬਸੰਤਾਦਿ ਖਟ ਰਿਤੁ ; ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਰਜ।

**ਰਿਤੇ** ਸੰ. ਬਿਨਾ, ਜੈਸੇ- ਰਿਤੇ ਗ੍ਯਾਨ ਮੁਕ੍ਤਿ ਨਹੀ।

**ਰਿਦਉਨ** ਗੁ. ਰਿਦੇ ਥਾਨ।

**ਰਿਦਖੋਰ** ਵਾ. ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਗਲੀ ਮੋ।

**ਰਿਦੰਤਰਹ** ਗੁ. ਜਿਸ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮੋ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਫਰਕ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬ੍ਰਿਥਾ ਅਨੁਗ੍ਰਹੰ ਗੋਬਿੰਦਹ ਜਸੁ ਸਿਮਰਣ ਰਿਦੰਤਰਹ। ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਸੇ ਖਾਲੀ ਰਹਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਚਿਤ ਮੋ ਸਿਮਰਨ ਕਾ ਫਰਕ ਹੈ ਭਾਵ ਸਿਮਰਣ ਨਹੀ ਕਰਤਾ।

**ਰਿਦਯੰ** ਗੁ. ਹਿਰਦਾ। ਸੰ. ਹ੍ਰਿਦਯ।

**ਰਿਦਯੰ ਭੂਮਿ** ਗੁ. ਚਿੱਤ ਭੂਮੀ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸਿਆਮਲੰ ਮਧੁਰ ਮਾਨੁਖੰ ਰਿਦਯੰ ਭੂਮਿ ਵੈਰਣਹ। ਵਹੁ ਮਿਠਬੋਲਾ ਪੁਰਖ ਭੀ ਕੁਛ ਨਹੀ ਜਿਸ ਕੀ ਹਿਰਦੇ ਭੂਮੀ ਮੋ ਵੈਰ ਹੈ। ਸੰ. ਹ੍ਰਿਦਯ ਭੂਮਿ।

**ਰਿਦੈ** ਦੇ. ਹਿਰਦੇ ਸੁੱਧ ਵਾਲੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਰਿਦੈ ਸੁਧ ਜਉ ਨਿੰਦਾ ਹੋਇ। ਸੰ. ਹ੍ਰਿਦਯ।

**ਰਿਧਿ** ਸੰ. ਅੰਨ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਉ ਨਿਧਿ।

**ਰਿਨ** ਦੇ. ਕਰਜਾ।

**ਰਿਨਿ** ਸੰ. ਕਰਜਾ, ਯਥਾ- ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਰਿਦੈ ਨ ਵਸਿਓ ਰਿਨਿ ਬਾਧੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਾਲ।

**ਰਿਪੁ** ਸੰ. ਸਤ੍ਰੁ।

**ਰਿੜਕਿਓਨੁ** ਪੰ. ਰਿੜਿਕਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਧਾਣਾ ਪਰਬਤੁ ਕਰਿ ਨੇਤ੍ਰਿ ਬਾਸਕੁ ਸਬਦਿ ਰਿੜਕਿਓਨੁ। ਸਮੁਦ੍ਰ ਰਿੜਕਿਆ ਹੈ।

**ਰੀ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਕੀ, ਯਥਾ- ਹੀਓ ਮਹਰਾਜ ਰੀ ਮਾਇਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਮਾਯਾ। ਪੁਨਾ- ਜਾ ਕੋ ਲਹਣੋ ਮਹਰਾਜ ਰੀ ਗਾਠੜੀਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਗਾਂਠ ਮੋ। ਦੇ. ਨੀਚ ਸੰਬੋਧਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਰੀ ਬਾਈ ਬੇਢੀ ਦੇਨੁ ਨ ਜਾਈ। ਪੁਨਾ- ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਲੰਕੁ ਮਫੀਟਸਿ ਰੀ। ਸੰ. ਰੇ।

**ਰੀਸ** ਪੰ. ਦੂਜੇ ਕੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕੀ ਚਾਹ, ਯਥਾ- ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ। ਫਾ. ਦਾੜੀ, ਜੈਸੇ- ਸੇ ਸੁਪੇਦ ਰੀਸ।

**ਰੀਸਾਲਾ** ਗੁ. ਸੁੰਦਰ, ਯਥਾ- ਤੇਰੇ ਬੰਕੇ ਲੋਇਣ ਦੰਤ ਰੀਸਾਲਾ।

**ਰੀਸੈ** ਗੁ. ਨਿਕਸੇ, ਯਥਾ- ਪੋਖਰੁ ਨੀਰੁ ਵਿਰੋਲੀਐ ਮਾਖਨੁ ਨਹੀ ਰੀਸੈ।

**ਰੀਹ** ਅ. ਗਠੀਆ ਰੋਗ।

**ਰੀਝ** ਪੰ. ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ।

**ਰੀਝਾਵਉ** ਪੰ. ਅਪਨੇ ਪੈ ਲੋਭੀ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਕਵਨ ਬੋਲ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਰੀਝਾਵਉ।

**ਰੀਣੇ** ਗੁ. ਭਰ ਗਏ, ਯਥਾ- ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਰੀਣੇ ਕੰਨ।

**ਰੀਤਿ** ਸੰ. ਮਰਯਾਦਾ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਬੇ ਨਿਵਾਜਾ ਕੁਤਿਆ ਏਹ ਨ ਭਲੀ ਰੀਤਿ।

**ਰੀਤੀ** ਸੰ. ਖਾਲੀ। ਗੁ. ਰੀਤਾਂ, ਜੈਸੇ- ਰੀਤੀ ਸਭ ਕਰਾਈਆ।

**ਰੀਤੇ** ਦੇ. ਖਾਲੀ ਹੁਏ, ਯਥਾ- ਰੀਤੇ ਭਰੇ ਭਰੇ ਸਖਨਾਵੈ ਯਹ ਤਾ ਕੋ ਬਿਵਹਾਰੋ। ਪੁਨਾ- ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੁਹਿ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ਨਾਨਕ ਦਰਸ ਰੀਤਾ। ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਸੇ ਖਾਲੀ ਹੋਂ ਦਇਆ ਕਰ ਦਰਸਨ ਦੇਹ।

**ਰੀਧੇ** ਗੁ. ਰਿਧਿ, ਅੰਨ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ; ਨਰਮ ਹੋ ਗਏ।

**ਰੀਰੀ** ਵਾ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮੋ ਛੋਟੀ ਰਿ ਔਰ ਬਡੀ ਰ਼ੀ, ਯਥਾ- ਰੀਰੀ ਲਲੀ ਪਾਪ ਕਮਾਣੇ ਪੜਿ ਅਵਗਣ ਗੁਣ ਵੀਸਰਿਆ।

**ਰੁਹ** ਦੇ. ਕੋਪ। ਸੰ. ਅੰਕੁਰਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨਾ।

**ਰੁਹਲਾ** ਗੁ. ਪਿੰਗਲਾ, ਯਥਾ- ਰੁਹਲਾ ਟੁੰਡਾ ਅੰਧੁਲਾ ਕਿਉ ਗਲਿ ਲਗੈ ਧਾਇ।

**ਰੁਕ** ਦੇ. ਬੰਦ ਹੋ, ਜੈਸੇ- ਕਹਾ ਰੁਕ ਗਏ। ਖਿਆਲ, ਜੈਸੇ- ਉਸ ਕਾ ਕੁਛ ਹਮਾਰੀ ਓਰ ਰੁਕ ਨਹੀ।

**ਰੁਖ** ਪੰ. ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਆਰਾਉ।

**ਰੁਖੀ** ਪੰ. ਬਿਨਾ ਚੁਪੜੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਰੁਖੀ ਰੋਟੀ ਖਾਇ ਸਮਾਲੇ। ਪੁਨਾ- ਰੁਖੀ ਸੁਖੀ ਖਾਇ ਕੈ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਪੀਉ। ਦਰਖਤੋਂ ਮੇ।

**ਰੁਚ** ਦੇ. ਖੁਸ ਹੋ।

**ਰੁਚਾਂਗੈ** ਗੁ. ਚਾਹਿ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਮੈ ਨੀਰੇ ਅਨਿਕ ਭੋਜਨ ਬਹੁ ਬਿੰਜਨ ਤਿਨ ਸਿਉ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਕਰੈ ਰੁਚਾਂਗੈ।

**ਰੁਚਿ** ਸੰ. ਅਨੁਰਾਗ ; ਅਭਿਲਾਖਾ ; ਕਿਰਣ ; ਸੋਭਾ ; ਭੋਜਨ ਕੀ ਇੱਛਾ ; ਗੋ ਰੋਚਨ; ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਬਿਸੇਖ ; ਆਸੰਗ, ਸਰਬ ਓਰ ਸੇ ਮੇਲ।

**ਰੁਜ** ਸੰ. ਰੋਗ।

**ਰੁਠਾ** ਦੇ. ਕੋਪ ਯੁਤ ਹੂਆ।

**ਰੁੰਡ** ਸੰ. ਮੁੰਡਹੀਨ ਦੇਹ ਕਾ ਧੜ।

**ਰੁੰਡਿਤ** ਦੇ. ਰੁੰਡੋਂ ਕੀ ਮਾਲਾ ਪਹਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਪਾਲਿਕ ਮਤੀ ਜਨ, ਯਥਾ- ਰੁੰਡਿਤ ਮੁੰਡਿਤ ਏਕੈ ਸਬਦੀ ਏਇ ਕਹਹਿ ਸਿਧਿ ਪਾਈ।

**ਰੁਣ ਝੁਣ** ਪੰ. ਮੀਠੀ ਸੋਹਣੀ ਅਵਾਜ, ਯਥਾ- ਮੋਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ ਭੈਣੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ।

**ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੋ** ਗੁ. ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ ਕੇ ਸਬਦ ਕੀ ਨਕਲ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਨਿਰਮਲ ਸਚੁ ਸਬਦੁ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰੋ। ਨਾੜੀਓ ਮੇ ਜੋ ਜਠਰਾਗਨਿ ਕੇ ਬਸ ਸੇ ਉਠੀ ਪਵਨ ਸਾਥ ਸਿਰ ਮੋ ਅਵਾਜ ਹੋਤੀ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਰੁਣ ਝੁਣਕਾਰ ਹੈ।

**ਰੁਤ ਸਿਸੀਅਰ** ਦੇ. ਮਾਘ ਫਾਗਨ ਕੀ ਰਿਤੁ। ਸੰ. ਰਿਤੁ ਸਿਸਰ।

**ਰੁਤਿ** ਦੇ. ਮੌਸਮ, ਯਥਾ- ਸਾ ਰੁਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਚਿਤਿ ਆਵੈ। ਸੰ. ਰਿਤੁ। ਅਵਸਥਾ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਰੁਤਿ ਫਿਰੀ ਵਣੁ ਕੰਬਿਆ ਪਤ ਝੜੇ ਝੜਿ ਪਾਹਿ। ਸੰ. ਪੰਖੀਓਂ ਕੀ ਅਵਾਜ।

**ਰੁਤੀ** ਗੁ. ਬਸੰਤਾਦਿ ਖਟ ਰੁਤੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਜੇ ਇਕੁ ਹੋਇ ਤ ਉਗਵੈ ਰੁਤੀ ਹੂ ਰੁਤਿ ਹੋਇ।

**ਰੁਦ੍ਰ** ਸੰ. ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਏਕਾਦਸ ਸ੍ਵਰੂਪੋਂ ਮੇ ਏਕ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜੋ ਜਨਮ ਸਮੇ ਰੁਦਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ, ਰੁਦਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਨਾਮ ਰੁੱਦ੍ਰ ਧਰਾ, ਯਹ ਕਥਾ ਪੁਰਾਨੋ ਮੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਏਕਾਦਸੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਯੇ ਹੈਂ- ੧. ਅਜ ੨. ਏਕ ਪਾਦ ੩. ਵਿਰੂਪਾਖ੍ਯ ੪. ਸੁਰੇਸ੍ਵਰ ੫. ਜਯੰਤ ੬. ਬਹੁਰੂਪ ੭. ਤ੍ਰ੍ਯੰਬਕ ੮. ਅਪਰਾਜਿਤ ੯. ਬੈਸ੍ਰਿਤ ੧੦. ਸਾਵਿਤ੍ਰ ੧੧. ਹਰ। ਭਯਾਨਕ, ਯਥਾ- ਤਿਨ੍ ਤਰਿਓ ਸਮੁਦ੍ਰੁ ਰੁਦ੍ਰੁ ਖਿਨ ਇਕ ਮਹਿ।

**ਰੁਧਿਰ** ਸੰ. ਰਤ, ਲਹੂ, ਖੂਨ, ਯਥਾ- ਮਜਾ ਰੁਧਿਰ ਦ੍ਰੁਗੰਧਾ ਨਾਨਕ ਅਥਿ ਗਰਬੇਣ ਅਗ੍ਯਾਨਣੋ।

**ਰੁਧੇ** ਪੰ. ਰੋਕ ਲਏ, ਯਥਾ- ਅਉਘਟ ਰੁਧੇ ਰਾਹ ਗਲੀਆਂ ਰੋਕੀਆਂ।

**ਰੁਨਾ** ਪੰ. ਰੋਇਆ, ਯਥਾ- ਇਕੁ ਨ ਰੁਨਾ ਮੇਰੇ ਤਨ ਕਾ ਬਿਰਹਾ ਜਿਨਿ ਹਉ ਪਿਰਹੁ ਵਿਛੋੜੀ।

**ਰੁਪਾ** ਗੁ. ਖੋਟੇ ਰੁਪਏ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸਮ ਅੰਦਰ ਭੀ ਜੇਕਰ ਚਾਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਜੇ ਵਿਚਿ ਰੁਪਾ ਹੋਇ। ਖਰਾ ਖਰਾ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਇ। ਸਰਾਫ ਸੇਖ ; ਸਿਖਤ ਸੰਕੇਤ ਗੱਠਾ।

**ਰੁਲਸੀ** ਪੰ. ਰੁਲੇਗਾ, ਯਥਾ- ਮੇਰਾ ਮੂੰਡੁ ਸਾਧ ਪਗਾ ਹੇਠਿ ਰੁਲਸੀ ਰੇ।

**ਰੁਲਤੇ** ਪੰ. ਰੁਲਦੇ, ਸਤਕਾਰ ਰਹਿਤ ਫਿਰਨਾ ਕਰਤੇ, ਯਥਾ- ਹਮ ਰੁਲਤੇ ਫਿਰਤੇ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨ ਪੂਛਤਾ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਕੀਰੇ ਹਮ ਥਾਪੇ। ਵਾ ਜਨਮਾਂਤਰੋਂ ਮੇ ਰੁਲਤੇ।

**ਰੁਲੀਜੈ** ਗੁ. ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਚਰਨੋ ਮੇ ਰੁਲੀਏ, ਯਥਾ- ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਚਰਨ ਰੁਲੀਜੈ।

**ਰੁੜ** ਪੰ. ਜਲ ਮੇ ਵਹ।

**ਰੁੜਣੇ** ਗੁ. ਰੂੜੇ ਹਰਿ ਕੇ ਤਾਈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਤੁਮ ਵਡ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਸੁਆਮੀ ਸਭਿ ਧਿਆਵਹਿ ਹਰਿ ਰੁੜਣੇ।

**ਰੂਆਇਆ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਪੁਕਾਰਿਆ, ਯਥਾ- ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੂਆਇਆ। ਪੁਨਾ- ਗਰਬਿ ਮੁਸੈ ਘਰੁ ਚੋਰੁ ਕਿਸੁ ਰੂਆਈਐ। ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਚੋਰ ਸੇ ਮਾਨ ਹੀਨਤਾਦਿ ਧਨ ਕੀ ਰਖ੍ਯਾ ਹੇਤ ਕਿਸ ਕੋ ਪੁਕਾਰੀਏ।

**ਰੂਆਇਦਾ** ਗੁ. ਕੂਕਤਾ ; ਰੁਆਵਤਾ।

**ਰੂਆਈਏ** ਪੰ. ਰੁਦਨ ਕਰਾਈਏ।

**ਰੂਆਏ** ਦੇ. ਪੁਕਾਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਲਬਿ ਧੰਧੈ ਮਾਇਆ ਜਗਤੁ ਭੁਲਾਇਆ ਕਾਲੁ ਖੜਾ ਰੂਆਏ।

**ਰੂਈ** ਦੇ. ਕਪਾਸ ਕੀ ਰੁਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਰੂਸ** ਦੇ. ਕੋਪ ਯੁਤ ਹੋ ਰਹਨੇ ਕੀ, ਜੈਸੇ- ਅਬ ਰੁਤਿ ਰੂਸ ਰਹਨ ਕੀ ਨਾਹੀ। ਰੂਸ ਵਲਾਯਤ।

**ਰੂਹ** ਅ. ਜੀਵ ; ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਸਤ੍ਵ।

**ਰੂਹੜੇ** ਗੁ. ਹੇ ਜੀਵ ; ਵਾ ਹੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ, ਪਹਲੇ ਅਰਥ ਮੋ 'ਰੂਹ' ਅਰਬੀ ਪਦ ਸੇ ਰੂਹੜੇ ਬਨਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਜੰਗਲ ਦੇਸੀ 'ਰੂੜੇ' ਸੇ

ਰੂਹੜੇ ਬਨਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਭੋਰੇ ਭੋਰੇ ਰੂਹੜੇ ਸੇਵੇਦੇ ਆਲਕੁ। ਹੇ ਅਲਪ ਬਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਬਡੇ ਭੋਲੇ ਜੀਵ ! ਤੈਨੂੰ ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇ ਕੋ ਐਸਾ ਆਲਸ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਬ ਨਾ ਸੇਵੇਗੇ ਤਬ ਆਨ ਜਨਮੋ ਮੇ ਸੇਉ ਲੇਵੇਂਗੇ ਅਥਵਾ ਹੇ ਬਡੇ ਭੂਲੇ ਹੁਏ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਤੂੰ ਸੇਵਤਾ ਹੂਆ ਆਲਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਫੇਰ ਕਬੀ ਸੇਉ ਲੇਵੇਂਗੇ।

**ਰੂਹਾਂ** ਅ. ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਗੋਰਾਂ ਸੇ ਨਿਮਾਣੀਆ ਬਹਸਨਿ ਰੂਹਾਂ ਮਲਿ।

**ਰੂਖ** ਦੇ. ਬ੍ਰਿਛ, ਯਥਾ- ਹਾਟੀ ਬਾਟੀ ਰਹਹਿ ਨਿਰਾਲੇ ਰੂਖਿ ਬਿਰਖਿ ਉਦਿਆਨੇ। ਰੁੱਖਾ।

**ਰੂਖੜੀ** ਪੰ. ਬਿਨਾ ਚੋਪੜੀ ਰੋਟੀ, ਜੈਸੇ- ਰੂਖੜੀ ਨ ਖਾਈਓ ਸ੍ਵਾਮੀ।

**ਰੂਖੀ** ਦੇ. ਰੁੱਖੋਂ ਮੇ।

**ਰੂਠ** ਦੇ. ਰੁੱਸ।

**ਰੂਤਉ** ਗੁ. ਇਸ ਰਣ ਮੇ ਰੁਧਾ ਹੂਆ ਭਾਵ ਰੁਕਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਰਣਿ ਰੂਤਉ ਭਾਜੈ ਨਹੀ ਸੂਰਉ ਥਾਰਉ ਨਾਉ।

**ਰੂਧਾ** ਦੇ. ਰੁਕਿਆ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਰੂਧਾ ਕੰਠੁ ਸਬਦੁ ਨਹੀ ਉਚਰੈ। ਰੋਕਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਚਾਰਿ ਦਿਵਸ ਕੇ ਪਾਹੁਨੇ ਬਡ ਬਡ ਰੂੰਧਹਿ ਠਾਉ।

**ਰੂਪ** ਸੰ. ਸੁਭਾਵ ; ਸੁੰਦਰਤਾਈ ; ਪਸੂ ; ਨਾਮ ; ਸਬਦ ; ਸਲੋਕ ; ਸ੍ਵਰੂਪ, ਯਥਾ- ਜੀਵਨ ਰੂਪ ਸਿਮਰਣੁ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਾ। ਨਾਮੋ ਧਾਤੂਓਂ ਸੇ ਵਿਭਕ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਬਨੇ ਸਬਦ ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਬਯਾਕਰਣ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇ ਦੇਖ ਲੇਣਾ। ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਘਟ ਨਾਮ ਸੇ ਪਰੇ- ੧. ਹੈ ੨. ਨੂ ੩. ਕਰਕੇ ੪. ਤਾਈ ੫. ਤੇ ੬. ਕੋ ੭. ਵਿਖੇ, ਵਿਭਕ੍ਰੀਆ ਮਿਲਾਨੇ ਸੇ- ਘਟ ਹੈ ; ਘਟ ਨੂ ; ਘਟ ਕਰਕੇ ; ਘਟ ਕੇ ਤਾਈ ; ਘਟ ਤੇ ; ਘਟ ਕੋ ; ਘਟ ਵਿਖੇ, ਯੇ ਸਾਤ ਰੂਪ ਬਨਤੇ ਹੈ ਏਕ ਬਚਨ ਮੇ। ਹੋਨਾ ਧਾਤੂ ਸੇ ਪਰੇ 'ਤਾ ਥਾ' 'ਤਾ ਹੈ' 'ਵੇਗਾ' 'ਵੇ' ਵਿਭਕ੍ਰੀਆਂ ਮੇਲਨੇ ਸੇ- 'ਹੋਤਾ ਥਾ' 'ਹੋਤਾ ਹੈ' 'ਹੋਵੇਗਾ' 'ਹੋਵੇ' ਐਸੇ ਬਹੁਤ ਸੇ ਬਨਤੇ ਹੈ ; ਸੁਕਲ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਾਦਿ ਸਾਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਰੰਗ ; ਰੰਗੋਂ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ; ਉਤਰ ਪਦ ਮੇ ਰੂਪ ਪਦ ਤੁਲਯਤਾ ਬੋਧਨ ਹੇਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪਿਤਾ ਰੂਪ ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਥਾਤ ਪਿਤਾ ਕੇ ਤੁਲਯ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ; ਬੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੇ ਵਸਤੂ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਆਕਾਰ ਕਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੈ ; ਬੇਦਾਂਤੀ ਵਸਤੂ ਮਾਤ੍ਰ ਮੇ- ੧. ਅਸਤਿ ੨. ਭਾਂਤਿ ੩. ਪ੍ਰਿਯ ਅਰਥਾਤ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਤੀਨ ਅੰਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ੪. ਨਾਮ ੫. ਰੂਪ, ਨਾਂਉ ਔ ਆਕਾਰ ਦੋ ਅੰਸ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਮਾਯਾ ਕੇ ਅੰਸ ਏਕ ਵਸਤੂ ਵਾਲੇ ਦੂਸਰੀ ਮੇ ਨਹੀ ਪਹੁਚਤੇ, ਜੈਸੇ ਘਟ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਘਟ ਮੇਂ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ਪਟ ਮੇ ਨਹੀ ਪਹੁਚਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਅੰਸ ਘਟ ਸਤ ਹੈ, ਘਟ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਘਟ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ। ਕਥਨ ਵਤ ਪਟ ਸਤ ਹੈ ਪਟ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪਟ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ। ਐਸੇ ਪਟ ਮੇ ਭੀ ਪਹੁਚਨੇ ਤੇ ਵਸਤੂ ਮਾਤ੍ਰ ਮੇ ਏਕ ਹੈ ਅਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ। ਮਾਯਾ ਕੇ ਏਕ ਵਾਲੇ ਦੂਸਰੇ ਥਾਨ ਨਾ ਪਹੁਚਨੇ ਸੇ ਬਿਨਾਸੀ ਹੈ। ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਹਮ ਦੋ ਹੀ ਜਗਤ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹਰ ਚੀਜ ਮੇ ਘੜੇ ਮੇ ਮਿੱਟੀ ਵਤ ਦੋਨੋ ਕੇ ਅੰਸ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹੈਂ, ਮਿਲੇ ਅੰਸ ਮਾਨ ਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਆਪਿ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਭ ਧਾਰੀ' ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ। ਅਰਥ ਯਹ ਆਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਤ ਰੂਪ ਹੈ, ਸਤ ਕਾ ਰਚਿਆ ਭੀ ਸਭੀ ਸਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਮਿਟੀ ਸੇ ਬਨਿਆ ਘਟ ਮਿਟੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਅੰਸ ਬਨੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ, ਮਾਯਾ ਕੇ ਅੰਸ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ- 'ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ' ਕਹਯਾ ਹੈ ਰਹੋ ਬਿਚਾਰ।

**ਰੂਪ ਰਾਮ** ਦੇ. ਰਾਮ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਯਥਾ- ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਨਿਸਿ ਦਿਨੁ ਭਜੈ ਰੂਪ ਰਾਮ ਤਿਹ ਜਾਨੁ। ਰਾਮ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੀ ਤਿਸ ਕੋ ਜਾਨੋ।

**ਰੂਪਹੀਨ** ਵਾ. ਕੁਸੋਹਣੀ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਸਰੀਰ ਕੇ ਉਪਰਲੇ ਆਚਰਣ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਰੂਪ ਹੀਨ ਬੁਧਿ ਬਲ ਹੀਨੀ। ਸੁੰਦਰ ਆਚਰਣ ਔ ਬੁਧੀ ਬਲ, ਉੱਤਮ ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ।

**ਰੂਪਵੰਤੁ** ਦੇ. ਅੱਛੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਰੂਪਵੰਤੁ ਹੋਇ ਨਾਹੀ ਮੋਹੈ।

**ਰੂਪੀ** ਸੰ. ਰੂਪ ਵਾਲਾ। ਗੁ. ਰੂਪੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸਰਬੀ ਰੰਗੀ ਰੂਪੀ ਤੂੰਹੈ ਤਿਸੁ ਬਖਸੇ ਜਿਸੁ ਨਦਰਿ ਕਰੇ।

**ਰੂਮ** ਫਾ. ਰੂਮ ਵਲਾਇਤ ਜਿਸ ਮੇ ਰੌਮਕ ਸਹਰ ਹੈ।

**ਰੂੜੀ** ਪੰ. ਕੂੜੇ ਕਚਰੇ ਕਾ ਢੇਰ ; ਸੁੰਦਰ, ਯਥਾ- ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਬੀਚਾਰਿ।

**ਰੂੜਾ** ਦੇ. ਜੰਗਲੀ। ਪੁਰਾਣਾ, ਜੈਸੇ- ਰੂੜਾ ਘੜਾ। ਸੁੰਦਰ, ਯਥਾ- ੜਾੜੈ ਰੂੜਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸੋਈ। ਪੁਨਾ- ਘਰ ਕਾ ਕਾਜੁ ਨ ਜਾਣੀ ਰੂੜਾ। ਪੁਨਾ- ਮੇਰੇ ਮਨ ਜਪਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰੂੜਾ।

**ਰੂੜੋ ਠਾਕੁਰ** ਵਾ. ਸੁੰਦਰ ਠਾਕਰ, ਯਥਾ- ਰੂੜੋ ਠਾਕੁਰ ਮਾਹਰੋ ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ।

**ਰੇ** ਸੰ. ਨੀਚ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਮੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇ ਐਸੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਭਾਖਾ ਮੇ ਓ ਹੈ, ਯਥਾ- ਰੇ ਨਰ ਇਹ ਸਾਚੀ ਜੀਅ ਧਾਰਿ।

**ਰੇ ਮਨ** ਵਾ. ਹੇ ਮਨ ; ਹੇ ਪਿਆਰੇ, ਯਥਾ- ਰੇ ਮਨ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਹ ਰਚਹੁ ਤਹ ਤਹ ਬੰਧਨ ਪਾਹਿ। ਵਾ ਹੇ ਨੀਚ ਮਨ।

**ਰੇ ਰੇ** ਸੰ. ਬਾਰ ਬਾਰ ਨੀਚ ਸੰਬੋਧਨ ਮੇ, ਯਥਾ- ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਊ।

**ਰੇਖਾ** ਸੰ. ਲੀਕ ; ਅਲਪ ; ਛਲ ; ਪਰਿਪੂਰਣਤਾ ; ਦੰਡ ਸਮਾਨ ਬਿੰਦੀਆ ਕੀ ਰੇਖਾ ; ਪੰਕ੍ਰੀ ; ਕੰਧ, ਭੀਤ, ਯਥਾ- ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨਮੋਹਨ ਫੋਰਿ ਭਰਮ ਕੀ ਰੇਖਾ। ਗਣਿਤ ਬਿਸੇਖ ਜਿਸ ਮੇ ਰੇਖਾ ਸੇ ਗਿਣਤੀ ਕਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰਬੀ ਮੇ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਤਹਰੀਰ ਅਕੁਲੈਦਸ ਹੈ।

**ਰੇਖਿਆ** ਪੰ. ਹਾਥਾ ਪਾਂਓ ਮੇ ਰੇਖਾ ਜੋ ਸਮੁਦ੍ਰੀਕ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇ ਹਸਤੀ ਮਤਸ ਅੰਕੁਸਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਲਿਖੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖਿਆ ਕਾਈ। ਜੈਸੇ ਸਗੁਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਬਿਸਨੁ

ਸਿਵਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਨੀਲ ਸੁਕਲਾਦਿਕ ਰੰਗ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਨਿਰਗੁਣ ਮੇ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਪੁਨਾ ਜੈਸੇ ਦੁਭੁਜ ਚਤੁਰਭੁਜਾਦਿ ਆਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਤਿਸ ਮੇ ਕੋਈ ਆਕਾਰ ਨਹੀ ਯਾਹੀ ਤੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੈਸੇ ਮਨੁਖੋਂ ਕੇ ਹਾਥੋ ਪਾਂਓ ਮੇ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਫਲੋਂ ਕੀ ਬੋਧ ਰੇਖਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਹਸਤਾਦਿਕ ਅੰਗਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਾ ਮੇ ਕੋਈ ਰੇਖਾਦਿਕ ਨਹੀ, ਸੋਈ ਬਚਨਾਂਤਰੋਂ ਮੇ ਸਪਸਟ ਹੈ- ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖ ਨ ਰੰਗੁ ਕਿਛੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭ ਭਿੰਨ। ਪੁਨਾ- ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਿਹ। ਜਾਤਿ- ਕੌਮ, ਪਾਤਿ- ਪੰਗਤੀ ਵਾ ਜਾਤ- ਜਨਮ, ਪਾਤ- ਨਾਸ ਨਹੀ ਜਿਸ ਕਾ ਐਸਾ ਹੈ।

**ਰੇਗਿ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਤੁਰੇ, ਯਥਾ- ਸੁਧੇ ਸੁਧੇ ਰੇਗਿ ਚਲਹੁ ਤੁਮ ਨਤਰ ਕੁਧਕਾ ਦਿਵਈਹੈ ਰੇ। ਹੇ ਜਨੋ ! ਛਲ ਕਪਟ ਛੋਡ ਕੇ ਸੀਧੇ ਹੋ ਸੀਧੇ ਭਕਤੀ ਮਾਰਗ ਮੇ ਚਲੇ ਚਲੋ। ਫਾ. ਰੇਤ, ਜੈਸੇ- ਰੇਗਸਤਾਨ ਰੇਗਮਾਹੀ। ਫਾਰਸੀ ਮੇ ਰੇਗਸ੍ਥਾਨ ਮਾਰਵਾੜ ਦੇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਰੇਗਮਾਹੀ ਸਾਨੇਂ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਬਾਲੂ ਮੇ ਮੱਛ ਸਰੀਖਾ ਜੀਵ ਹੋਤਾ ਹੈ ਚੰਡਾਲ ਭੰਗੀ ਉਸ ਕੋ ਨਹੀ ਖਾਤੇ।

**ਰੇਚਕ** ਸੰ. ਸ੍ਵਾਸ ਕਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਾਸਨਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਯਥਾ- ਪੂਰਕੁ ਕੁੰਭਕ ਰੇਚਕ ਕਰਮਾਤਾ। ਜੌਖਾਰ ਔਖਧੀ ; ਜਮਾਲਗੋਟਾ ਔਖਧੀ ; ਦਸਤ ਲਗਾਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਮਾਤ੍ਰ। ਪੰ. ਬਜਵਸਥਾ, ਜੈਸੇ- ਰੇਚਕ ਨਹੀ ਬੈਠੀ।

**ਰੇਜ** ਪੰ. ਜਲ ਸੇ ਤਰ।

**ਰੇਣਾਰ** ਗੁ. ਰੇਨ।

**ਰੇਣੂ** ਸੰ. ਕਣਕਾ।

**ਰੇਣੁਕਾ** ਗੁ. ਧੂੜ, ਯਥਾ- ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ। ਦੇ. ਪਰਸੁਰਾਮ ਕੀ ਮਾਤਾ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਹਣ ਕੇ ਰਾਜ ਮੇ ਰੇਣਕਾ ਤੀਰਥ ਹੈ।

**ਰੇਤੁ** ਦੇ. ਬਾਲੂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹੈ ਖਾਂਡੁ ਰੇਤੁ ਮਹਿ ਬਿਖਰੀ ਹਾਥੀ ਚੁਨੀ ਨ ਜਾਇ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦੇਹਾਦਿਕੋਂ ਮੇ ਮਿਲਾ ਐਸਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਨਿਕਾਸਨਾ ਕਠਿਨ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬਾਲੂ ਮੇ ਮਿਲੀ ਖਾਂਡ ਹਾਥੀ ਕੋ ਨਿਕਾਸਨੀ ਕਠਨ ਹੈ। ਬੀਰਜ, ਯਥਾ- ਰੰਚਕ ਰੇਤ ਖੇਤ ਤਨਿ ਨਿਰਮਿਤ ਦੁਰਲਭ ਦੇਹ ਸਵਾਰਿ ਧਰੀ। ਕਿੰਚਤ ਮਾਤ੍ਰ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬੀਰਯ ਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਮੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਦੁਰਲਭ ਮਨੁਖਯ ਦੇਹ ਸਵਾਰ ਕੇ ਬਨਾਈ ਹੈ। ਰੇਤੀ ਸੇ ਰੇਤਿਆ ਬੁਰਾਦਾ।

**ਰੇਦ** ਗੁ. ਰਿਦੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਅਠਸਠਿ ਮਜਨੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਰੇਦ।

**ਰੇਨ** ਦੇ. ਧੂੜ ; ਰੰਚਕ, ਯਥਾ- ਲੇ ਗੁਰ ਪਗ ਰੇਨ ਰਵਾਲ।

**ਰੇਨ ਦਾਸਾਰ** ਵਾ. ਦਾਸੋ ਕੇ ਚਰਨੋ ਕੀ ਧੂੜ ਹੋਵੇ।

**ਰੇਨ ਰਵਾਲ** ਵਾ. ਧੂੜ ਕਾ ਅੰਸ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਲੇ ਗੁਰ ਪਗ ਰੇਨ ਰਵਾਲ।

**ਰੇਨਾਇਆ** ਗੁ. ਰਿਣ ਨੇ, ਯਥਾ- ਸਸਤ ਵਖਰੁ ਤੂੰ ਘਿੰਨਹਿ ਨਾਹੀ ਪਾਪੀ ਬਾਧਾ ਰੇਨਾਇਆ। ਹੇ ਪਾਪੀ ! ਤੂੰ ਬਾਂਧ ਲੀਆ ਹੈਂ ਦੇਵ ਪਿਤਰਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਰਿਣੋ ਨੇ ਅਰਥਾਤ ਹਬਜ਼ ਕਬਜਾਦਿ ਕਰਮੋ ਨੇ, ਯਾ ਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾ ਲੇਤਾ ਤੂੰ, ਮਾਨੋ ਉਨਹੁ ਨੇ ਹੀ ਬਾਂਧ ਰੱਖਾ ਹੈਂ।

**ਰੇਨਾਰਾ** ਗੁ. ਚਰਨ ਧੂਲੀ, ਯਥਾ- ਹਮ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਰੇਨਾਰਾ। ਹਮ ਸੰਤ ਕੀ ਰੇਨ ਹੈ।

**ਰੈ ਭਾਣੁ** ਗੁ. ਰੈਣ ਮੇ ਭਾਨੁ, ਯਥਾ- ਕਲਿ ਵਿਚਿ ਧੂ ਅੰਧਾਰੁ ਸਾ ਚੜਿਆ ਰੈ ਭਾਣੁ। ਸੰ. ਰਜਨੀ ਭਾਨੁ।

**ਰੈ ਵਤ** ਸੰ. ਗਿਰਨਾਰ ਪਰਬਤ।

**ਰੈਣਿ ਅੰਧਾਰੀ** ਗੁ. ਅਵਸਥਾ ਅਗ੍ਯਾਨ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਰੈਣਿ ਅੰਧਾਰੀ ਕਾਰੀਆ ਕਵਨ ਜੁਗਤਿ ਜਿਤੁ ਭੋਰੈ।

**ਰੈਣਿ ਕੈ** ਦੇ. ਰਾਤ੍ਰਿ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਅਵਸਥਾ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਹੁਕਮਿ ਪਇਆ ਗਰਭਾਸਿ।

**ਰੈਣੀ** ਪੰ. ਰੰਗ ਉਠਾਨੇ ਪਕਾਨੇ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ।

**ਰੈਣਾਇ** ਗੁ. ਰਾਤ੍ਰੀ।

**ਰੈਣਾਈ** ਗੁ. ਰਾਤ੍ਰੀ ਮੇ, ਯਥਾ- ਝੂਠਾ ਤਨੁ ਸਾਚਾ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਰੈਣਾਈ।

**ਰੈਣਾਇਰ** ਗੁ. ਰਤ੍ਨਾਕਰ, ਸਮੁਦ੍ਰ। 'ਰਤ੍ਨ' ਕਾ 'ਰਨ' ਹੋ ਤਾਂ ਕਾ 'ਰੈਨ' ਬਨ, 'ਆਕਰ' ਸੇ ਬਨੇ 'ਆਯਰ' ਸਾਥ ਮਿਲ ਕੇ ਰੈਨਾਯਰ ਹੋ ਗਯਾ ਅਥਵਾ ਕਹੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ 'ਰਤਨ' ਕਾ 'ਰੈਨ' ਬਨ, 'ਅਰਣਵ' ਸੇ ਬਨੇ 'ਆਯਰ' ਸਾਥ ਮਿਲ ਕੇ ਰੈਨਾਯਰ ਹੋ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਰੈਣਾਇਰ ਬਿਛੋਰਿਆ ਰਹੁ ਰੇ ਸੰਖ ਮਝੂਰਿ। ਅਨਯੋਕ੍ਤੀ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈਂ ਹੇ ਰਤ੍ਨਾਕਰ (ਸਮੁਦ੍ਰ) ਸੇ ਬਿਛੜੇ ਹੁਏ ਸੰਖ ! ਤੂੰ ਤਿਸੀ ਕੇ ਬੀਚ ਰਹਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕਰ, ਤੈਸੇ ਹੇ ਬ੍ਰਹਮ ! ਸਮੁਦ੍ਰ ਸੇ ਬਿਛੜੇ ਜੀਵ ਤੂ ਤਿਸੀ ਮੇ ਰਹਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕਰ। ਸੰ. ਰਤ੍ਨਾਕਰ।

**ਰੈਨਿ** ਦੇ. ਰਾਤ੍ਰੀ, ਭਾਵ ਸੇ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਕੇਸ ਵਾਲੀ ਜੁਵਾ ਅਵਸਥਾ, ਯਥਾ- ਰੈਨਿ ਗਈ ਮਤ ਦਿਨੁ ਭੀ ਜਾਇ। ਅਵਿਦ੍ਯਾ, ਯਥਾ- ਰੈਣਿ ਅੰਧਾਰੀ ਕਾਰੀਆ ਕਵਨ ਜੁਗਤਿ ਜਿਤੁ ਭੋਰੈ। ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਅਵਰਣ ਸਕ੍ਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ, ਭਾਦੂੰ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਪਖ ਕੀ ਰਾਤ੍ਰੀ ਵਤ ਬਡੀ ਕਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਜੀਵ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕਤੇ।

**ਰੈਨੀ** ਪੰ. ਜਿਸ ਮੇ ਨੀਲਗਰ ਨੀਲ ਕਾ ਰੰਗ ਉਠਾਤੇ ਹੈਂ ਵਹੁ ਬਰਤਨ ਤਥਾ ਜਿਸ ਮੇ ਕੁਸੁੰਭੇ ਕਾ ਰੰਗ ਨਿਕਾਸਤੇ ਹੈਂ ਵਹੁ ਬਰਤਨ, ਯਥਾ- ਤਨੁ ਰੈਨੀ ਮਨੁ ਪੁਨ ਰਪਿ ਕਰਿ ਹਉ ਪਾਚਉ ਤਤ ਬਰਾਤੀ।

**ਰੈਬਾਰਿਆ** ਗੁ. ਬਕੀਲ, ਯਥਾ- ਪਰਵਿਰਤਿ ਨਿਰਵਿਰਤਿ ਹਾਠਾ ਦੋਵੈ ਵਿਚਿ ਧਰਮੁ ਫਿਰੈ ਰੈਬਾਰਿਆ। ਫਾ. ਰਹਬਰ।

**ਰੈਬਾਰੀ** ਦੇ. ਰਾਹ ਬਤਾਨੇ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ- ਲਧਾ ਗੁਰੁ ਰੈਬਾਰੀ ਜੀਉ। ਫਾ. ਰਹਬਰ। ਵਿਚੋਲਗੀ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਿਸਟੁ ਮੇਲਿ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਮੇਲੇ ਕਰਿ ਰੈਬਾਰੀ ਜੀਉ। ਊਂਟ ਰਖਨੇ ਵਾਲੋਂ ਕੀ ਜਾਤਿ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਰੋਇ** ਪੰ. ਰੁਦਨ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਰੋਇ ਸੁਨਾਵਹੁ ਕਿਸ ਕਉ। ਕਹ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜੇ ਸਉ ਸਾਇਰ ਮੇਲੀਅਹਿ ਤਿਲੁ ਨ ਪੁਜਾਵਹਿ ਰੋਇ।

**ਰੋਈ** ਪੰ. ਰੋਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਰੋਵਹੁਗੇ ਓਸ ਨੋ ਤੁਮ੍ ਕਉ ਕਉਣੁ ਰੋਈ। ਦੈਵਯੋਗ੍ਰ ਸੇ ਸੰਤਾਨ ਨਾ ਹੁਏ ਤੁਮਾਰੇ ਕੋ ਕੌਨ ਰੋਵੇਗਾ ਅਰਥਾਤ ਕੋਈ ਨਹੀ ਰੋਵੇਗਾ ਯਾਹੀ ਤੇ ਗਰੜ ਬਚਨ ਹੈ- ਅਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਭਵੰ ਸ਼ੋਕੰ ਤਜਕ੍ਰਵਾ ਕੁਰਯਾਤ੍ ਕ੍ਰਿਯਾਂਸਤ:। ਅਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੂਆ ਜੋ ਸੋਕ, ਤਿਸ ਕੋ ਤਜਾਗ ਕੇ 'ਕੁਰਯਾਤ'- ਕਰੇ, ਮਰੇ ਪੁਰਖ ਕੇ ਨਿਮਿੱਤ ਅਗਨਿ ਦਾਹਾਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਪੁਰਖ।

**ਰੋਸੁ** ਦੇ. ਕੋਪ, ਯਥਾ- ਸਾਹਿਬੁ ਰੋਸੁ ਧਰਉ ਕਿ ਪਿਆਰੁ। ਪੁਨਾ- ਰੋਸੁ ਨ ਕੀਜੈ ਉਤਰੁ ਦੀਜੈ।

**ਰੋਹਾ** ਦੇ. ਕੋਪ, ਯਥਾ- ਸਚੁ ਕਹੈ ਤਾ ਛੋਹੋ ਆਵੈ ਅੰਤਰਿ ਬਹੁਤਾ ਰੋਹਾ।

**ਰੋਹੀ** ਪੰ. ਉਜਾੜ, ਜੰਗਲ। ਦੇ. ਮੈਨ ਦੁਆਬ। ਗਰਮੀ ਕੀ ਮੌਸਮ।

**ਰੋਹੁ** ਦੇ. ਕੋਪ ਸੰਯੁਕ੍ਤ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂ ਸਾਹਿਬ ਆਵਹਿ ਰੋਹਿ। ਕ੍ਰੋਧ ਡਿਉਢੀ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਦੂਖੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰੋਹੁ ਰਖਵਾਲਾ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਦੁਇ ਪਟ ਜੜੇ।

**ਰੋਹੂ** ਦੇ. ਲਾਲ ਰੰਗ ਕੀ ਮਛੀ, ਜੈਸੇ- ਰੋਹੂ ਫਾਥੀ ਜਾਲੀ।

**ਰੋਕ** ਦੇ. ਬੰਦੀ ; ਨਕਦ ਮਾਲ, ਜੈਸੇ- ਰੋਕ ਰੁਪਯਾ।

**ਰੋਕਤ** ਦੇ. ਰੋਕਤਾ ਭਯਾ, ਜੈਸੇ- ਰੋਕਤ ਜਾਤ ਜਟਾਯੁ ਰਥ ਕੋ।

**ਰੋਕਿਆ** ਪੰ. ਬੰਦ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਬਾਣੀ ਰੋਕਿਆ ਰਹੈ ਦੁਆਰ।

**ਰੋਖ** ਦੇ. ਕੋਪ।

**ਰੋਗਨ** ਦੇ. ਰੋਗੋਂ ਤੇ, ਜੈਸੇ- ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰੁ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁ ਭਾਤਿ ਬਚਾਵੈ। ਫਾ. ਘ੍ਰਿਤ ; ਤੇਲ।

**ਰੋਗੀ** ਸੰ. ਰੋਗ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਰੋਗੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਸਰੁਦ੍ਰਾ ਰੋਗੀ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰਾ। ਅਧਜਾਤਮਾਦਿ ਤਾਪੋਂ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਤਾਪ ਇਨ ਕੇ ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਪੁਨਾ- ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ।

**ਰੋਗੁ** ਸੰ. ਤਪ ਸੇ ਆਦਿ ਲੇ ਕਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਦੀਨਾ।

**ਰੋਗੁ ਬੁਝੈ** ਗੁ. ਰੋਗ ਨੂ ਜਾਣੇ।

**ਰੋਗੁ ਵਡਾ** ਗੁ. ਕੁਸ੍ਰ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਵਡਾ ਸੰਸਾਰਿ। ਆਨ ਥਾਨ ਮੋ- ਏਹ ਤਿਸਨਾ ਵਡਾ ਰੋਗੁ ਲਗਾ ਮਰਣੁ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰਿਆ। ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਮਨ ਮੋ ਜਾਤਿ ਧਨਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਰੂਪੀ ਭਾਰੀ ਕੁਸ੍ਰ ਲਗ ਰਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਮਰਣਾ ਭੂਲ ਗਏ ਹੈਂ ਭੂਲ ਗਏ ਹੈਂ, ਈਹਾਂ ਬਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹੈ ਕਿਉਕਿ ਕੁਸ੍ਰ ਸੇ ਮਰਣਾ ਯਾਦ ਰਹਤਾ ਹੈ।

**ਰੋਜ** ਅ. ਦਿਨ, ਯਥਾ- ਸਬ ਰੋਜ ਗਸਤਮ ਦਰ ਹਵਾ ਕਰਦੇਮ ਬਦੀ ਖਿਆਲ। ਰੋਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਨ ਭੀਜੈ ਸੋਗੀ ਕੀਤੈ ਰੋਜਿ।

**ਰੋਜਗਾਰ** ਫਾ. ਨੌਕਰੀ, ਪੇਸਾ, ਕਾਰ, ਯਥਾ- ਖਾਟਣ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰੋਜਗਾਰੁ। ਸੁਗਲ, ਚੇਸ੍ਰਾ।

**ਰੋਜਾ** ਅ. ਯਵਨ ਮਤ ਕਾ ਬ੍ਰਤ, ਯਥਾ- ਮਕਾ ਮਿਹਰ ਰੋਜਾ ਪੈ ਖਾਕਾ।

**ਰੋਜੀ** ਫਾ. ਆਜੀਵਕਾ, ਜੈਸੇ- ਰੋਜੀ ਦਿਹੰਦ ਹੈ।

**ਰੋਝ** ਦੇ. ਬਨ ਗਊ, ਜੈਸੇ- ਮਾਰੇ ਰੋਝ ਰੀਛ ਝੰਖਾਰਾ।

**ਰੋਟੀ** ਦੇ. ਮੰਨੀ, ਚੁਪਾਤੀ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਰੋਟੀ ਮੇਰੀ ਕਾਠ ਕੀ ਲਾਵਣੁ ਮੇਰੀ ਭੁਖ।

**ਰੋਡੜੀ** ਗੁ. ਗੁੜ ਕੀ ਰੋੜੀ, ਭੇਲੀ, ਡਲਾ, ਯਥਾ- ਗਿਲੀ ਗਿਲੀ ਰੋਡੜੀ ਭਉਦੀ ਭਵਿ ਭਵਿ ਆਇ।

**ਰੋਣਾ** ਪੰ. ਰੁਦਨ, ਰੋਨਾ।

**ਰੋਧ** ਸੰ. ਰੋਕਣਾ।

**ਰੋਪੈ** ਦੇ. ਖੜਾ ਕਰੇ, ਥਿਰ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਗਗਨ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਰੋਪੈ ਥੰਮੁ।

**ਰੋਬਰੂ** ਫਾ. ਸਾਹਮਣੇ।

**ਰੋਮ** ਸੰ. ਬਾਲ ਤੁਲਜ, ਯਥਾ- ਕਿਤੀ ਲਖ ਕਰੋੜਿ ਪਿਰੀਏ ਰੋਮ ਨ ਪੁਜਨਿ ਤੇਰਿਆ।

**ਰੋਲ** ਪੰ. ਰਲੀ ਵਸਤੁ ਜੁਦੀ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਰੋਲ ਵਿਰੋਲ ਲੀਆ ਜਿਨ ਮਖਣ। ਪੰ. ਰੌਲਾ, ਭੂਲ, ਯਥਾ- ਘਰਿ ਦਰਿ ਸਾਚਾ ਨਾਹੀ ਰੋਲੁ। ਧੱਕਾ, ਯਥਾ- ਕਿਸੈ ਕੈ ਸੀਵ ਬੰਨੈ ਰੋਲੁ ਨਾਹੀ। ਭੂਲ ਮੇ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਧਿਆਇਆ ਹਿਰਦੇ ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ ਤੇ ਮਿਲੇ ਨਹੀ ਹਰਿ ਰੋਲੁ। ਰੁਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਓਸੁ ਬਿਨਾ ਤੂੰ ਛੁਟਕੀ ਰੋਲਿ।

**ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ** ਪੰ. ਦੋਹਰੀ ਬੋਲੀ। ਮੁਖ ਸੇ ਥੁਕ ਗਿਰਨੇ ਸਹਿਤ ਬਾਣੀ ਬੋਲਨੀ ਘਚਲ ਔ ਘਚੋਲਪਨਾ ਹੈ। ਵੈਸੀ ਬਾਣੀ ਬੋਲ ਕੇ ਰੌਲਾ ਕਰਨਾ ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਬਦੁ ਨ ਸੁਣਈ ਬਹੁ ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ।

**ਰੋਲ ਵਿਰੋਲ** ਪੰ. ਦੋਹਰੀ ਬੋਲੀ। ਜੁਦਾ ਕਰ ਹਿਲਾ ਕਰਕੇ, ਜੈਸੇ- ਰੋਲ ਵਿਰੋਲ ਲੀਆ ਜੈ ਮਖਣ। ਰਲੀ ਮਿਲੀ ਵਸਤੁ ਜੁਦੀ ਕਰ ਜੈ (ਜਿਸ ਨੇ) ਸਾਰ ਨਿਕਾਸਾ ਹੈ ਮੱਖਣ ਭਾਵ ਅਨਾਤਮਾ ਆਤਮਾ ਕਾ ਬਿਬੇਕ ਕਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰ ਨਿਕਾਸਾ ਹੈ ਆਤਮਾ।

**ਰੋਵਉ** ਦੇ. ਰੁਦਨ ਕਰੋਂ।

**ਰੋਵਸੀ** ਪੰ. ਰੋਵੇਗਾ ਸੋ ਹਮ ਕੋ ਅੱਛਾ ਨਹੀ ਲਗੇਗਾ, ਯਥਾ- ਮਤ ਮੈ ਪਿਛੈ ਕੋਈ ਰੋਵਸੀ ਸੋ ਮੈ ਮੂਲਿ ਨ ਭਾਇਆ। ਗਰੜ ਪੁਰਾਣ ਮੇ ਨਿਖਲ ਜੀਵੋਂ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਸ੍ਲੇਖਮਾਸ੍ਰੂ ਬਾਂਧਵੈਰ੍ਮੁਕੰ੍ਰ ਪ੍ਰੇਤੋਭੁੰਕ੍ਤੇ ਯਤੋ ਅਵਸ਼:। ਅਤੋਨ ਰੋਦਿ ਤਬਜੰ ਹਿ ਤਦਾ ਸੋਕਾ ਨ੍ਰਿਰਥਕਾਤ॥੧॥ ਕਫ ਅਰ ਅਸ੍ਰੂ ਸੰਬੰਧੀਯੋਂ ਕੇ ਛੋਡੇ ਮਰਾ ਪੁਰਖ ਭੋਗੇ ਹੈ ਪਰਾਧੀਨ ਹੂਆ। ਇਸ ਤੇ ਨਹੀ ਰੋਣਾ ਚਾਹੀਏ ਨਿਸ੍ਰੈ ਕਰ, ਤਿਸ ਕਾਲ ਮੇ- ਨਿਰਰਥਕ ਸੋਕਤੇ॥੧॥ ਯਦਿ ਵਰੰਖ ਸਹਸ੍ਰਾਣਿ ਸੋਚਜਤੇ ਅਹਰਿੰਸੰਨਰ:। ਤਥਾਪਿ ਸੋਕੋ ਨੈਵ ਨਿਰਗਤੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਜੇਤ ਕਹਿੰ ਚਿਤ॥੨॥ ਜਬ ਹਜਾਰਾਂ ਬਰਸ ਰਾਤ ਦਿਨ ਪੁਰਖ ਸੋਚ ਕਰੇ ਤੌ ਭੀ ਸੋਗ ਨਿਕਸਾ ਨਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਕਭੀ। ਗੀਤਾ ਮੇ ਭੀ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਜਾਤਸਜ ਹੀ ਧ੍ਰੁਵੋ ਮ੍ਰਿਤਜ੍ਰ ਧ੍ਰੁਵੰ ਜਨ੍ਮ ਮ੍ਰਿਤਸਜ ਚ। ਤਸ੍ਮਾਦ ਪਰਿਹਾਰਯੇਥੇ ਨਸ਼ੋਕੰ ਕਾਰਯੇਤ ਬੁਧ:॥੧॥ ਜਨਮੇ ਕੀ ਨਿਸ੍ਰੈ ਕਰ ਮੌਤ ਹੈ, ਨਿਸ੍ਰਿਤ ਜਨਮ ਹੈ ਮਰੇ ਕਾ, ਤਾ ਤੇ ਇਸ ਨਾ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਕਾ, ਬੁਧੀਮਾਨ ਸ਼ੋਕ ਨਾ ਕਰੇਂ।

**ਰੋਵਹੁ** ਦੇ. ਰੁਦਨ ਕਰੋ, ਯਥਾ- ਰੋਵਹੁ ਸਾਕਤ ਬਾਪੁਰੇ ਜੁ ਹਾਟੈ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ। ਪੁਨਾ- ਤੁਮ ਰੋਵਹੁਗੇ ਓਸ ਨੋ ਤੁਮ੍ ਕਉ ਕਉਣੁ ਰੋਈ।

**ਰੋਵਣ** ਦੇ. ਰੋਨੇ, ਯਥਾ- ਰੋਵਣ ਵਾਲੇ ਜੇਤੜੇ ਸਭਿ ਬੰਨਹਿ ਪੰਡ ਪਰਾਲਿ।

**ਰੋਵਤ** ਦੇ. ਰੋਤਾ ਹੁਆ, ਜੈਸੇ- ਰੋਵਤ ਰਾਘਵ ਜੋਵਤ ਸੀਅ ਮੁਖ।

**ਰੋਵਨ** ਦੇ. ਰੋਤੇ ਹੈਂ।

**ਰੋਵੈ** ਦੇ. ਰੋਤਾ ਭਯਾ, ਯਥਾ- ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ। ਰੋਤਾ ਭਯਾ ਰਾਮ ਪਿਤਾ ਕਾ ਬਨ ਮੇ ਨਿਕਾਸਾ ਹੂਆ।

**ਰੋੜਾ** ਪੰ. ਫੂਟੀ ਇੱਟ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਰੋੜਾ ਹੋਇ ਰਹੁ ਬਾਟ ਕਾ ਤਜਿ ਮਨ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੁ। ਏਕ ਜਾਤਿ ਜਿਨ ਕਾ ਨਿਕਾਸ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ ਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ।

**ਰੌਦ੍ਰ** ਸੰ. ਰੌਦ੍ਰ ਰਸ ਜਿਸ ਕਾ ਕਾਬਜ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਕੋਪ ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਮਾਨਾ ਹੈ।

**॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਿਹੀਤੇ ਗੁਰੂ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਰਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਰਚਨੰ ਸਮਾਤੰ॥੩੨॥**



**ਲਉ** ਦੇ. ਪ੍ਰਯੰਤ, ਜੈਸੇ- ਜਬ ਲਉ ਜੀਵੇ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹ। ਪੰ. ਚੀਜ ਕੀ ਦਸਾ, ਜੈਸੇ- ਖੇਤੀ ਕਾ ਪਹਲਾ ਲਉ ਦੂਜਾ ਲਉ। ਐਸੇ ਸਰੀਰ ਮੇ ਸਿਰਾ ਧਮਨੀਆਦਿਕ ਨਾੜੀਓਂ ਕੇ ਕਈ 'ਲਉ' ਹੈਂ। ਸੋ ਮਾਨੋ ਤਾਗੇ ਬਨਾਇ ਈਸਰ ਨੇ ਸਰੀਰ ਮੇ ਅਵਯਵ ਰੂਪ ਟੁਕੜਯੋਂ ਕੋ ਟਾਕੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਤਾਗਾ ਕਰਿ ਕੈ ਲਾਈ ਥਿਗਲੀ। ਲਉ ਨਾੜੀ ਸੂਆ ਹੈ ਅਸਤੀ। ਲਉ ਨਾੜੀ ਤਾਗਾ ਕਰਕੇ ਥਿਗਲੀ ਲਾਈ ਇਤਿ ਅਨ੍ਵਯ। ਲੀਨ ਹੋ, ਯਥਾ- ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਰੇ ਕਸੁੰਭ ਕੀ ਲੀਲਾ ਰਾਚਿ ਮਾਚਿ ਤਿਨਹੂੰ ਲਉ ਹਸੂਆ। ਤਿਨ ਮੇ ਲੈ ਹੋਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਹੈ।

**ਲਉ ਲਈ** ਗੁ. ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ, ਯਥਾ- ਲਉ ਲਈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਤਿਪਤਿ ਮਨ ਮਾਏ ਕਰਮ ਕਰਤ ਸਿ ਸੂਕਰਹ। ਅਰਥਾਤ ਲਿਵ ਲਾਗੀ।

**ਲਉਕੀ** ਦੇ. ਪੁ. ਤੂੰਬੀ, ਯਥਾ- ਲਉਕੀ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾਈ।

**ਲਉਕੇ** ਦੇ. ਬੀਣਾ ਕੇ ਤੂੰਬੇ, ਯਥਾ- ਰਵਿ ਸਸਿ ਲਉਕੇ ਇਹੁ ਤਨੁ ਕਿੰਗੁਰੀ ਵਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨਿਰਾਰੀ। ਸੱਜਾ ਖੱਬਾ ਸੂਰ ਤੂੰਬੇ ਹੈਂ ਸਰੀਰ ਬੀਨ ਹੈ। ਨਾਰਦ ਕੀ ਬੀਣਾ ਕਾ ਨਾਮ 'ਮਹਤੀ' ਹੈ। ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਕੀ ਬੀਣਾ ਕਾ ਨਾਮ 'ਕਛਪੀ' ਹੈ। 'ਬਿਸ੍ਵਾ', ਬਸੁ ਕੀ ਬੀਣਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਤੁੰਬਰੁ ਕੀ ਬੀਣਾ ਕਾ ਨਾਮ 'ਬਲਾਵਤੀ' ਹੈ। ਸਭੀ ਬੀਣਾ ਦੋ ਦੋ ਤੂੰਬੇ ਵਾਲੀ ਹੋਤੀ ਹੈਂ, ਚੰਡਾਲ ਬੀਣਾ ਬਿਨਾ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਕਿੰਗੁਰੀ' ਹੈ।

**ਲਉਡੇ** ਦੇ. ਪੁ. ਬਾਲਕ ਕੋ, ਯਥਾ- ਤਿਸੁ ਲਉਡੇ ਕਉ ਕਿਸ ਕੀ ਤਾਤਿ।

**ਲਇ** ਦੇ. ਲੀਨ। ਸੰ. ਲਯ।

**ਲਇਆ** ਪੰ. ਲੀਆ।

**ਲਈ** ਪੰ. ਵਾਸਤੇ, ਯਥਾ- ਜੋ ਮਾਨੁਖੁ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਸੇਵਾ ਓਹੁ ਤਿਸ ਕੀ ਲਈ ਲਈ ਫੁਨਿ ਜਾਈਐ। ਲੇਤੇ, ਯਥਾ- ਅਘ ਕੋਟਿ ਹਰਤੇ ਨਾਮ ਲਈ।

**ਲਈ ਲਈ** ਵਾ. ਲੇਨੇ ਵਾਸਤੇ।

**ਲਏ** ਦੇ. ਲੀਏ, ਯਥਾ- ਸਾਧੁ ਹੋਇ ਸੁ ਭਗਤਿ ਪਛਾਨੈ ਹਰਿ ਲਏ ਖਜਾਨੈ ਪਾਈ।

**ਲਸਕੰਨ** ਦੇ. ਚਮਕਤੀ ਹੈਂ।

**ਲਸਕਰੀਆ** ਦੇ. ਇਨ ਲਸਕਰੀਓਂ ਤੁਲਜ ਸਿਪਾਹੀ ਜੀਵੋਂ ਨੇ, ਲਸਕਰੀਆ ਘਰ ਸੰਮਲੇ ਆਏ ਵਜਹੁ ਲਿਖਾਇ।

**ਲਸਕਰੁ** ਫਾ. ਸੇਨਾ, ਯਥਾ- ਘਰਿ ਘਰਿ ਲਸਕਰੁ ਪਾਵਕੁ ਤੇਰਾ। ਭੋਜਨ ਸਿੱਧ ਕਰਾ ਕਰ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਔ ਕੋਪ ਕਰ ਜਲਾਨੇ ਵਾਲਾ ਮਾਨੋ ਅਗਨਿ ਤੇਰਾ ਲਸਕਰ ਹੈ।

**ਲਸਟਿਕਾ** ਦੇ. ਲਾਠੀ, ਛਟੀ, ਈਹਾਂ ਨਾਮ ਕਾ ਜਾਪ ਰੂਪ ਛਟੀ ਲੇਨੀ, ਯਥਾ- ਰਾਮਚੰਦ ਕੀ ਲਸਟਿਕਾ ਜਿਨਿ ਮਾਰਿਆ ਰੋਗੁ। ਰਾਮ ਚੰਦ ਇਸ ਨਾਮ ਕਾ ਜਾਪ ਰੂਪ ਹਮਨੇ ਛਟੀ ਪਕੜੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਛਟੀ ਨੇ ਮਾਨੋ ਔਖਧੀ ਰੂਪ ਹੋ ਹਮਾਰੇ ਸਭ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕੀਏ, ਅਬ ਕੋਈ ਅਧਜਾਤਮਾਦਿ ਤਾਪ ਨਹੀ ਰਹਾ।

**ਲਸਨ** ਸੰ. ਲਸਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਸਾਕਤੁ ਐਸਾ ਹੈ ਜੈਸੀ ਲਸਨ ਕੀ ਖਾਨਿ। ਪੁਰਸ ਕੇ ਸਰੀਰ ਮੇ ਕਾਲ੍ਹਾ ਦਾਗ।

**ਲਹ ਜਾਵਣੀ** ਵਾ. ਸਭ ਕੀ ਲਹ ਜਾਵੇ ਹੈ।

**ਲਹਉ** ਗੁ. ਲੇਵੋਂ।

**ਲਹਹੁ** ਪੰ. ਲੇਵੋ।

**ਲਹੰਗ** ਗੁ. ਲਖ ਕਰ, ਯਥਾ- ਅਸਮਾਨ ਮ੍ਿਾਨੇ ਲਹੰਗ ਦਰੀਆ ਗੁਸਲ ਕਰਦਨ ਬੂਦ।

**ਲਹਗੁ** ਗੁ. ਲਹ ਜਾਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪਾਜੁ ਲਹਗੁ ਨਿਦਾਨਿ। ਲਹ ਜਾਵੇਗਾ ਅੰਤ ਕੋ।

**ਲਹਣਾ** ਪੰ. ਲਾਭ, ਨਫਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ ਸੋ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਣਾ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਾ ਪਹਲਾ ਨਾਮ, ਯਥਾ- ਜਾਂ ਸੁਧੋਸੁ ਤਾਂ ਲਹਣਾ ਟਿਕਿਓਨੁ।

**ਲਹੰਥਾ** ਗੁ. ਪਾਵਤੇ ਹੈ ਵਡਭਾਗੀ, ਯਥਾ- ਬਚਨ ਸਾਧ ਸੁਖ ਪੰਥਾ ਲਹੰਥਾ ਬਡ ਕਰਮਣਹ। ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਬਚਨੋ ਕੋ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ ਵਡਭਾਗੀ।

**ਲਹਨ** ਗੁ. ਲਾਭ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭ ਕਹਨ ਮਲਨ ਦਹਨ ਲਹਨ ਗੁਰ ਮਿਲੇ ਆਨ ਨਹੀ ਉਪਾਉ।

**ਲਹੰਨਿ** ਲਭਤੇ ਹੈ, ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੰਨਿਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਡ ਭਾਗ ਲਹੰਨਿ।

**ਲਹਨੋ** ਗੁ. ਭਾਗ, ਨਵਿਸਤਾ, ਯਥਾ- ਲਹਨੋ ਜਿਸੁ ਮਥਾਨਿ ਹਾਂ।

**ਲਹਬਰ** ਪੰ. ਵਸਤੂ ਕਾ ਵਾਧੇ ਪੜਨਾ, ਚੀਜ ਕਾ ਬ੍ਰਿਧ ਹੋਨਾ, ਯਥਾ- ਪਾਤਾਲੀ ਆਕਾਸੀ ਸਖਨੀ ਲਹਬਰ ਬੂਝੀ ਖਾਈ ਰੇ।

**ਲਹਰਿ** ਦੇ. ਗੁਣੋ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸੇ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਡੂਬਾ ਥਾ ਪੈ ਉਬਰਿਓ ਗੁਨ ਕੀ ਲਹਰਿ ਝਬਕਿ।

**ਲਹਰੀ** ਦੇ. ਲਹਰਾਂ, ਯਥਾ- ਝੜ ਝਖੜ ਓਹਾੜ ਲਹਰੀ ਵਹਨਿ ਲਖੇਸਰੀ। ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਲਹਰਾਂ ਚਲਤੀ ਹੈ ਲਾਖਾ ਹੀ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕ ਲਹਰੀ ਲਖ ਸੈ ਆਨ ਡੁਬਣ ਦੇਇ ਨ ਮਾ ਪਿਰੀ। ਸੈਂਕੜੇ ਲਖਾਂ ਭਾਵ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਹੀ ਲਹਰਾਂ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਤਿਨ ਮੇ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਡੂਬਨੇ ਨਹੀ ਦੇਤਾ। ਪੁਨਾ- ਲਹਰੀ ਨਾਲਿ ਪਛਾੜੀਐ ਭੀ ਵਿਗਸੈ ਅਸਨੇਹਿ।

**ਲਹਾਂ** ਦੇ. ਲਵਾਂ, ਯਥਾ- ਤੰਨਿ ਜੜਾਂਈ ਆਪਣੈ ਲਹਾਂ ਸੁ ਸਜਣੁ ਟੋਲਿ।

**ਲਹਾਉ** ਗੁ. ਖੋਜ ਲੇਵਾਂ।

**ਲਹਾਇਆ** ਗੁ. ਲਭਾਇਆ, ਯਥਾ- ਸੋ ਸਤਗੁਰੁ ਕਹਹੁ ਸਭਿ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰ ਲਹਾਇਆ।

**ਲਹਾਇਦਾ** ਪੰ. ਲਭਾਵਤਾ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ।

**ਲਹਾਂਨ** ਗੁ. ਲਹ ਜਾਤੇ ਹੈ।

**ਲਹਾਮ** ਗੁ. ਲਹਾਂ, ਲੇਵਾਂ।

**ਲਹਿ** ਗੁ. ਲੇ, ਯਥਾ- ਨਾਲਿ ਹੋਵੰਦਾ ਲਹਿ ਨ ਸਕੰਦਾ। ਜੀਵ ਉਸ ਕੋ ਲੇ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਪਾਇ, ਜੈਸੇ- ਤੁਮ ਹਰਿ ਸਰਵਰ ਅਤਿ ਅਗਾਹ ਹਮ ਲਹਿ ਨ ਸਕਹਿ ਅੰਤੁ ਮਾਤੀ। ਪਾਇ ਨਹੀ ਸਕਤੇ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ਲਾਭ, ਯਥਾ- ਚਉਦਸਿ ਚਉਥੇ ਥਾਵਹਿ ਲਹਿ ਪਾਵੈ। ਉਤਰ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਲਹਿ ਗਏ ਬਿਓਗ।

**ਲਹਿਦਾ** ਪੰ. ਪਾਉਦਾ, ਪਾਵਤਾ ; ਲੇਤਾ ਹੂੰ, ਯਥਾ- ਗੁਰਸਿਖਾ ਲਹਦਾ ਭਾਲਿ ਕੈ। ਮੁਲਤਾਨ ਸੇ ਪਰੇ ਲਹਿੰਦਾ ਦੇਸ।

**ਲਹੀਆ** ਗੁ. ਲੱਭਾ, ਪਾਯਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤੁਰੀਆ ਗੁਣੁ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਹੀਆ।

**ਲਹੁ ਹਾਂ** ਪੰ. ਲਹੋਂਗਾ।

**ਲਹੁਰੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਛੋਟੀ, ਯਥਾ- ਲਹੁਰੀ ਸੰਗਿ ਭਈ ਅਬ ਮੇਰੈ ਜੇਠੀ ਅਉਰੁ ਧਰਿਓ।

**ਲਹੁੜਾ** ਪੰ. ਬਾਲਕ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਲਹੁੜਾ ਗੁਰੂ ਉਬਾਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਬ ਸੀਤਲਾ ਨਿਕਸ ਆਨੰਦ ਹੁਏ ਉਸ ਸਮੇ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਬਚਨ ਕੀਆ ਜੋ ਯਹ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬਾਲਕ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਕਸ੍ਰ ਸੇ ਆਪ ਬਚਾਇਆ। ਦੇ. ਲੌਂਡਾ। ਛੋਟੇ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੰਠਿ ਲਾਇਦਾ ਲਹੁੜੇ ਬਾਲਕ ਪਾਲਿ।

**ਲਹੋ ਹਾ** ਗੁ. ਲਹਤਾ ਹੈ।

**ਲਹੋਗੀਆ** ਗੁ. ਲਥੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਬੋਲਤ ਸਭਿ ਪਾਪ ਲਹੋਗੀਆ।

**ਲਕ** ਪੰ. ਕਟਿ, ਕਮਰ।

**ਲਕਰੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਲਕੜੀ ਮਾਤ੍ਰ ; ਪਲਾਸ ਕਾ ਦੰਡ ਜੋ ਜਨੇਊ ਸਮੇ ਜਨੇਊ ਪਹਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੇ ਹਾਥ ਮੇ ਪਕੜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਲਕੜ** ਪੰ. ਕਾਠ ਮਾਤ੍ਰ ; ਢੀਠ ਵਾ ਮੂਢ ਪੁਰਖ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕ ਨਿਰਾ ਲਕੜ ਹੈ।

**ਲਕੜੀ** ਪੰ. ਕਾਸ੍ਟ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਲੰਕਾ** ਸੰ. ਰਾਵਣ ਕੀ ਨਗਰੀ, ਯਥਾ- ਲੰਕਾ ਗਢੁ ਸੋਨੇ ਕਾ ਭਇਆ। ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਲੰਕਾ ਲੂਟੀ ਦੈਤ ਸੰਤਾਪੈ। ਅਲਪਾਹਾਰ ਸੇ ਦੇਹ ਵਸ ਕਰੀ ਤਬ ਕਾਮਾਦਿ ਅਸੁਰ ਤਾਪ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ।

**ਲੰਕਾ ਲੂਟੀ** ਗੁ. ਲੰਕਾ ਲੁਟ ਗਈ ਭਾਵ ਦੇਹ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਖੋਇਆ, ਯਥਾ- ਲੰਕਾ ਲੂਟੀ ਦੈਤ ਸੰਤਾਪੈ।

**ਲਕੀ** ਪੰ. ਲਕੋਂ ਮੇ, ਯਥਾ- ਲਕੀ ਕਾਸੇ ਹਥੀ ਫੁੰਮਣ ਅਗੋ ਪਿਛੀ ਜਾਹੀ।

**ਲਕੁਟੀ** ਪੰ. ਸੋਟੀ ਅੰਧੇ ਕੇ ਹੱਥ ਕੀ ਭਾਵ ਨਾਮ ਰੂਪ ਛਟੀ ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਜੀਵ ਕੋ, ਯਥਾ- ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਲਕੁਟੀ ਟੋਹਣੀ। ਸੋਟੀ ਮਾਤ੍ਰ, ਜੈਸੇ- ਲੈ ਲਕਟੀ ਬਹੁ ਮੋਹ ਦੁਆਰੇ।

**ਲੰਕੂਰੁ** ਗੁ. ਪੂਛ, ਯਥਾ- ਹਣਵੰਤੁ ਜਾਗੈ ਧਰਿ ਲੰਕੂਰੁ। ਸੰ. ਲਾਂਗੂਲ।

**ਲਖ** ਦੇ. ਲਾਖ, ਯਥਾ- ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ। ਪੁਨਾ- ਲਖ ਲਸਕਰ ਲਖ ਵਾਜੇ ਨੇਜੇ ਲਖ ਉਠਿ ਕਰਹਿ ਸਲਾਮੁ। ਪੁਨਾ- ਕਉਡੀ ਕਾ ਲਖ ਹੂਆ ਮੁਲੁ। ਕਉਡੀ ਕਾ ਲਾਖ ਮੋਲ ਹੋ ਗਯਾ, ਜਿਸ ਕਾ ਕੁਛ ਭੀ ਮੋਲ ਨਹੀ ਮਿਲਤਾ ਥਾ ਅਰਥਾਤ ਸਕਤੀਹੀਨ ਮੋ ਸਕਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਨਿਸਾਨਾ, ਜੈਸੇ- ਬਾਣ ਸੇ ਲਖ ਬੇਧਯਾ। ਲਖੁਣਾ ਸੇ ਸਿੱਧ ਭਯਾ ਅਰਥ। ਸੰ. ਲਖੁ। ਦੇ. ਜਾਨ, ਜੈਸੇ- ਪਹਲੇ ਅਰਥ ਕੋ ਲਖ ਪੀਛੇ ਭਾਵ ਪੂਛਨਾ।

**ਲਖ ਉਪਾਵ** ਵਾ. ਜਪ ਤਪਾਦਿ ਅਨੇਕ ਸਾਧਨ।

**ਲਖ ਬਾਹੇ** ਵਾ. ਲਾਖੋਂ ਬਾਹੋਂ ਵਾਲੀ ਸੇਨਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜਾਮਿ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਵਲਿ ਲਖ ਬਾਹੇ ਕਿਆ ਕਿਜਇ।

**ਲਖਸ** ਗੁ. ਜਾਨਤਾ।

**ਲਖ੍ਣ** ਸੰ. ਲਖਣੇ ਯੋਗੁ ਵਸਤੁ ਸਭ ਸੇ ਜੁਦੀ ਕਰ ਜਾਨੀਏ ਜਿਸ ਚਿੰਨ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਲੱਖੁਣ ਹੈ, ਯਥਾ- ਖਟ ਲਖ੍ਣ ਪੂਰਨੰ ਪੁਰਖਹ। 'ਮੰਤ੍ਰੰ ਰਾਮ ਰਾਮ ਨਾਮੰ ਧ੍ਯਾਨੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੂਰਨਹ। ਗ੍ਯਾਨੰ ਸਮ ਦੁਖ ਸੁਖੰ ਜੁਗਤਿ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਵੈਰਣਹ।' ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਮੋ ਕਹੇ ਖਟ ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਪੂਰਨ ਜੋ ਪੁਰਖ ਹੈ ਤਿਸ ਸੱਜਨ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਧ ਹੈ। ਲਖ੍ਣ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ- ਏਕ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਦੂਸਰਾ ਤਟਸਥ। ਅਪਨਾ ਆਪ ਹੋ ਕਰ ਜੋ ਅਪਨੇ ਕੋ ਔਰੋ ਸੇ ਜੁਦਾ ਕਰ ਲਖਾਵੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਜਪ ਬਾਣੀ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਕਾ ਸਾਥੀ ਸਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਹੈ ਸੋ ਅਸਤ ਜੜ ਦੁੱਖ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਾਯਾ ਸੇ ਔ ਮਾਯਾ ਕੇ ਕਾਰਯੋਂ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਜੁਦਾ ਕਰ ਕੇ ਜਨਾਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਹੈ। ਲਖਾਵਨੇ ਯੋਗੁ ਵਸਤੂ ਸੇ ਤਟ ਕਿਨਾਰੇ ਥਿਤ ਹੋ ਕਰ ਜੋ ਤਿਸ ਕੋ ਇਤਰੋਂ ਸੇ ਜੁਦੀ ਕਰ ਲਖਾਵੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਤਟਸਥ ਲਖਣ ਹੈ। ਸੋ ਈਸ੍ਵਰ ਮੇ ਨਿਖਲ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਪਾਲਨਾ ਸੰਹਾਰ ਕਾ ਕਰਤਾਪਨ ਹੈ, ਸਭ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਸਭ ਕੀ ਇੱਛਾ ਸਭ ਕੇ ਉੱਦਮ ਕਾ ਨਾਮ ਕਰਤਾਪਨ ਹੈ, ਸੋ ਈਸ੍ਵਰ ਬਿਨਾ ਆਨ ਮੇ ਰਹੇ ਨਹੀ ਔ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਵਤ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਹੀ, ਕਿੰਤੂ ਤਾ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ ਤਟ ਕਿਨਾਰੇ ਮਾਯਾ ਮੇ ਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਈਸ੍ਵਰ ਕੋ ਜੀਵੋਂ ਸੇ ਜੁਦਾ ਕਰ ਜਨਾਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਤਟਸਥ ਲਖਣ ਹੈ। ਤੈਸੇ 'ਖਟ ਲਖ੍ਣ ਪੂਰਨੰ ਪੁਰਖਹ' ਯਹ ਭੀ ਸਾਧੂਓਂ ਕਾ ਤਟਸਥ ਲਖਣ ਹੈ। ਨੈਯਾਯਿਕ ਅਸਾਧਰਣ ਧਰਮ ਕਾ ਨਾਮ ਲੱਖਣ ਕਹੇ ਹੈ। ਅਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ ਉਸ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈਂ ਜਿਸ ਮੇ ਅਤੀ ਬਯਾਪਤੀ ਅਬਯਾਪਤੀ ਅਸੰਭਵ ਯੇ ਤੀਨ ਦੋਖ ਨਾ ਆਵੇ। ਲਖ ਮੇ ਵਰਤ ਕੇ ਅਲਖ ਮੋ ਜਾਨਾ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਅਤੀ ਬਯਾਪਤੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਜੋ ਸ੍ਰਿੰਗ ਵਾਲੀ ਸੋ ਗਊ ਐਸੇ ਸਿੰਘ੍ਰ ਮਾਤ੍ਰ ਗਊ ਕਾ ਲਖਣ ਕਰੀਏ ਤਬ ਸ੍ਰਿੰਗ ਗਊ ਮੇ ਵਰਤ ਕਰ ਗਊ ਸੇ ਭਿੰਨ ਬਕਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਮੇ ਭੀ ਵਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਾ ਤੇ ਅਤੀ ਬਯਾਪਤੀ ਦੋਖ ਵਾਲਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਨਿਕੰਮਾ ਸਮਝ ਕਲਪਨਾ ਮਾਤ੍ਰ ਗਊ ਕਾ ਲਖਣ ਕਰੇ। ਤਬ ਕਲਪਨਾ ਕਪਲਾ ਮਝ ਮੋ ਰਹੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਇਸ ਚਿੰਨ ਸੇ ਲੱਖ ਕੇ ਏਕ ਦੇਸ ਕਪਲਾ ਬਿਨਾ ਆਨ ਗਊਓਂ ਮੇ ਗਊਪਨਾ ਨਾ ਸਿੱਧ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਬਯਾਪਤੀ ਦੋਖ ਵਾਲਾ ਲਖਣ ਹੈ। ਇਸ ਲੀਏ ਏਕ ਸਫ ਅਰਥਾਤ ਸਾਬਤ ਖੁਰ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਸੋ ਗਊ ਐਸਾ ਲੱਖਣ ਕਰੋ, ਤਬ ਸਾਬਤ ਖੁਰ ਘੋੜੇ ਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਗਊ ਕਾ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਲੱਖ ਮੋ ਸਰਬ ਥਾਨਾ ਵਰਤਨ ਰੂਪ ਅਸੰਭਵ ਦੋਖ ਵਾਲਾ ਹੋਨੇ ਤੇ, ਇਸ ਲਖ੍ਣ ਸੇ ਗਊ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਲਖ੍ਣ ਸਰਬਥਾ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸ੍ਰਿੰਗ ਵਾਲੀ ਹੋ ਕਰ ਸਾਸਨਾ ਵਾਲੀ ਹੋਨਾ ਗਊ ਕਾ ਪੂਰਾ ਲਖ੍ਣ ਹੈ। ਇਸ ਲਖ੍ਣ ਸੇ ਸਭ ਪਸੂਓਂ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰ ਜੈਸੇ ਗਊ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਪੁਨਾ ਉਤਪਤੀ ਥਿਤੀ ਪਾਲਨਾ ਕਾ ਕਰਤਾਪਨਾ, ਅਸਤ ਜੜ ਦੁਖ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਸੇ ਔਰ ਨਿਖਲ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਪਾਲਨਾ ਸੰਹਾਰਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋਂ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਜੁਦਾ ਕਰ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ ਰੂਪ ਹੈ। ਲਖ੍ਣ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਭੀ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਇਤਰੋਂ ਸੇ ਲਖ ਕਾ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਮਾਨੇ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਤ ਰੂਪ ਵਾ ਅਸਤ ਰੂਪ ਸੇ ਵਸਤੂ ਕੀ ਸਤਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨੀ ਮਾਨੇ ਹੈ। ਨਾਮ ਸੇ ਭੀ ਵਸਤੁ ਲਖੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਨਾਮ ਭੀ ਲਖ੍ਣ ਹੈ ; ਬਯਵਹਾਰ ਯੋਗੁ ਚਿੰਨ ; ਸਬਦ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਯਾਕਰਣ ਕੇ ਸੂਤ੍ਰ ; ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਵਾਕਯ ਜੈਸੇ ਮੀਮਾਂਸਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਆਦੀ ਸੂਤ੍ਰ ਮੋ 'ਨੋਦਨਾ ਲਖ੍ਣਾ ਅਰਥੋਧਰਮ:' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਨੋਦਨਾ ਜੋ ਵਿਧਿ ਵਾਕਯ ਵਹੀ ਲਖ੍ਣ ਕਹੀਏ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਕਾ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਧਰਮ ਹੈ ; ਆਗ੍ਯਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਧਿ ਵਾਕਯ ਹੈ ਜੈਸੇ- ਉਠਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਹੁ ਪਰਭਾਤੇ। ਪੁਨਾ- ਬਾਣੀ ਤ ਗਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ ਬਾਣੀਆ ਸਿਰਿ ਬਾਣੀ। ਪੁਨਾ- 'ਰਾਮੁ ਸਿਮਰਿ ਰਾਮੁ

ਸਿਮਰਿ ਇਹੈ ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਹੈ' ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨ, ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਨਾਵਨੇ ਕੀ ਔ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜਨੇ ਕੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨੇ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਯਾ ਤੇ ਇਨ ਬਚਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਬਿਧੀ ਵਾਕਯ ਹੈ।

**ਲਖਣਾ** ਸੰ. ਸਕਯ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਕਾ ਨਾਮ ਲਖਣਾ ਹੈ, ਸਕ੍ਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਜਾਨੇ ਅਰਥ ਕਾ ਨਾਮ ਸਕਯ ਹੈ, ਤਿਸ ਸਕਯ ਅਰਥ ਕੇ ਸੰਜੋਗਾਦਿਕ ਸੰਬੰਧ ਕਾ ਨਾਮ ਲਖਣਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਗੰਗਾ ਮੇ ਗਾਂਉ ਹੈ, ਵਾਕਯ ਮੇ ਗੰਗਾ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਾ ਤੀਰੇ ਸੇ ਸੰਯੋਗ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਸੋਈ ਲਖਣਾ ਹੈ। ਲਖਣਾ ਕੇ ਕਾਬਯ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਬਹੁਤ ਭੇਦ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਬੇਦਾਂਤ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਜਹਤ ਅਜਹਤ ਭਾਗ ਤਯਾਗ ਗੌਣੀ ਲਖਿਤ ਲਖਣਾ ਐਸੇ ਥੋੜੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਲਖਣਾ ਸੇ ਜਾਨੇ ਅਰਥ ਕਾ ਨਾਮ ਲਖਯ ਅਰਥ ਹੈ। ਉਲੂ ਪਦ ਕੀ ਮੂਰਖ ਮੇ ਗੌਣੀ ਲਖਣਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਉਲੂ ਕਾ ਅਰਥ ਮੂਰਖ ਗੌਣੀ ਲਖਣਾ ਸੇ ਹੈ ਸੋ ਕੋਸੋਂ ਮੇ ਨਹੀ ਲਿਖਾ ਜਾਵੇ।

**ਲਖਣਾ** ਦੇ. ਜਾਨਾ, ਯਥਾ- ਅਲਖੁ ਨ ਲਖਣਾ ਜਾਈ। ਨਹੀ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ। ਪਾਰ ਹੋਨਾ।

**ਲਖਨ** ਦੇ. ਲੱਛਣ।

**ਲਖਮ** ਦੇ. ਲਛਣ, ਚਿੰਨ। ਸੰ. ਲਖਮ।

**ਲਖਮਣੁ** ਦੇ. ਰਾਮ ਕਾ ਛੋਟਾ ਭ੍ਰਾਤਾ, ਯਥਾ- ਸੀਤਾ ਲੈ ਗਇਆ ਦਹਸਿਰੋ ਲਛਮਣੁ ਮੂਓ ਸਰਾਪਿ। ਲਾਖ ਮਣ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਕਾਗਦ ਲਖ ਮਣਾ ਪੜਿ ਪੜਿ ਕੀਚੈ ਭਾਉ।

**ਲਖਮੀ** ਦੇ. ਲਖਮ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਲਛਣ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਲਖਮ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ; ਅਥਵਾ ਸ੍ਵੇਤ ਰੋਮੋ ਕਾ ਏਕ ਚਿੰਨ, ਬਿਸਨੁ ਕੀ ਦੇਹ ਮੇ 'ਸ੍ਰੀ ਵਤਸ' ਨਾਮਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਲਖਮ ਵਾਲੇ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਨਾਮ ਲਖਮੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਲਖਮੀ ਨਾਰਾਯਣ ਨਾਮ ਮੇ ਲਖਮ ਵਾਲਾ ਨਾਰਾਯਣ ਅਰਥ ਹੈ ; ਬਿਸਨੁ ਕੀ ਭਾਰਜਾ, ਯਥਾ- ਲਖਿਮੀ ਬਰ ਸਿਉ ਜਉ ਲਿਉ ਲਾਵੈ। ਕੁਮਾਰ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੀ।

**ਲਖਮੀ ਨਾਰਾਇਣ** ਸੰ. ਲਖ੍ਮੀ ਸਹਿਤ ਨਾਰਾਯਨ, ਯਥਾ- ਮੁਕੰਦ ਮਨੋਹਰ ਲਖਮੀ ਨਾਰਾਇਣ। 'ਸ੍ਰੀ ਵਤਸ' ਰੂਪ ਲਖ੍ਮ ਅਰਥਾਤ ਚਿੰਨ ਵਾਲਾ ਨਾਰਾਯਣ। 'ਸ੍ਰੀ ਵਤਸ' ਸ੍ਵੇਤ ਰੋਮੋ ਕਾ ਸੁਮਦਾਯ ਹੈ ਬਿਸਨੁ ਕੀ ਦੇਹ ਮੇ।

**ਲਖਾ** ਦੇ. ਲਾਖੋਂ ਪੈ, ਯਥਾ- ਲਖਾ ਉਪਰਿ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਤੇਰੀ ਲਖ ਉਠਿ ਰਾਖਹਿ ਮਾਨੁ।

**ਲਖਾਮ** ਗੁ. ਲਖਾਂ।

**ਲਖਾਰੀ** ਗੁ. ਲਖੀਤਾ ਹੈ।

**ਲਖਾਵਸ** ਗੁ. ਜਣਾਵਤਾ, ਬੁਝਾਵਤਾ।

**ਲਖਿਆ** ਦੇ. ਜਾਨਿਆ ; ਪਾਰ ਹੂਆ।

**ਲਖ੍ਰਿਤ** ਸੰ. ਲਖਿਆ ਗਯਾ ; ਨਿਸਾਨਾ ਬਨ ਗਯਾ।

**ਲਖੀ** ਪੰ. ਜਾਨੀ, ਯਥਾ- ਲਖੀ ਨ ਜਾਈ ਨਾਨਕ ਲੀਲਾ। ਪਾਰ ਹੂਆ, ਜੈਸੇ- ਨਦੀ ਲਖੀ।

**ਲਖੇਸਰੀ** ਗੁ. ਲਾਖੋ ਹੀ, ਯਥਾ- ਲਹਰੀ ਵਹਨਿ ਲਖੇਸਰੀ।

**ਲਗ ਮਾਤ** ਵਾ. ਲਘੁ ਮਾਤ੍ਰ, ਤੁੱਛ ਸਾ, ਯਥਾ- ਆਪਸ ਕਉ ਦੀਰਘੁ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਅਉਰਨ ਕਉ ਲਗ ਮਾਤ।

**ਲਗਈ** ਗੁ. ਲੱਗੇ ਅਰਥਾਤ ਪਹੁਚੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਨਾਲਿ ਤੁਲਿ ਨ ਲਗਈ ਖੋਜਿ ਡਿਠਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡੁ।

**ਲਗਣੰ** ਗੁ. ਪ੍ਰੇਮ ਲਗਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਥ ਲਗਣੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਨਕ।

**ਲਗਥਈ** ਗੁ. ਲਗੀ ਹੋਈ ਥੀ, ਯਥਾ- ਹਮਰੇ ਦੋਖ ਬਹੁ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਦੁਖੁ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਲਗਥਈ।

**ਲਗਨ** ਦੇ. ਰਾਸੀਓਂ ਕਾ ਉਦਯ, ਯਥਾ- ਬਾਬਾ ਲਗਨੁ ਗਣਾਇ ਹੰ ਭੀ ਵੰਞਾ ਸਾਹੁਰੈ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ। ਪਿਤਾ ਕੋ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਹਤੀ ਹੈ- ਹੇ ਪਿਤਾ ! ਮੇਰਾ ਸੁਭ ਲਗਨ ਕਾਹੂ ਜੋਤਸੀ ਸੇ ਗਣਾਇ (ਸੁੱਧ ਕਰਾਉ)। ਜਿਸ ਸੁਭ ਲਗਨ ਮੇ ਆਨ ਸਖੀਓਂ ਵਤ ਮੈ ਭੀ ਸਾਹੁਰੇ ਘਰ ਅਪਨੇ ਪਤਿ ਪਾਸ ਜਾਵਾਂ, ਔ ਜਾ ਕਰ ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਲਾਭ ਸੇ ਸੁਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਾਂ। ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਥਮ ਜੋਤਿਸ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਐਸੇ ਹੈ, ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਾਥ ਤੰਬੂ ਸਮਾਨ ਆਕਾਸ ਲਗਾ ਹੂਆ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਤਿਸ ਲਗਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਖਿਤਿਜ ਹੈ ਔ ਆਕਾਸ ਸਮੇ ਜੋ ਸੂਰਯ ਕੇ ਚਲਨੇ ਕਾ ਗੋਲਾਕਾਰ ਮਾਰਗ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਬ੍ਰਿਤ' ਹੈ। ਤਿਸ ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਬ੍ਰਿਤ ਕੇ ਜੋ ਜੋ ਬਰਾਬਰ ਬਾਰਾਂ ਟੁਕੜੇ ਹੈ ਤਿਨ ਟੁਕੜਿਓਂ ਕਾ ਨਾਮ- ੧. ਮੇਖ ੨. ਬ੍ਰਿਖ ੩. ਮਿਥਨ ੪. ਕਰਕ ੫. ਸਿੰਘ ੬. ਕਨਯਾ ੭. ਤੁਲਾ ੮. ਬ੍ਰਿਸ੍ਚਿਕ ੯. ਧਨ ੧੦. ਮਕਰ ੧੧. ਕੁੰਭ ੧੨. ਮੀਨ, ਐਸੇ ਬਾਰਾਂ ਰਾਸੀਆਂ ਹੈਂ। ਪੂਰਬ ਬਤਾਏ ਬਾਰਾਂ ਵਿਭਾਗੋਂ ਮੇ ਜੋ ਵਿਭਾਗ ਖਿਤਿਜ ਕੇ ਸਾਥ ਲਗੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਲਗਨ ਹੈ, ਇਸੀ ਕੋ ਰਾਸਿ ਕਾ ਉਦਯ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਜਬ ਕ੍ਰਾਤਿ ਬ੍ਰਿਤ ਕਾ ਮੇਖ ਨਾਮਾ ਵਿਭਾਗ ਖਿਤਿਜ ਸਾਥ ਲਗੇ ਹੈ, ਤਬ ਤਿਸ ਕੋ 'ਮੇਖ ਲਗਨ' ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਜਬ ਬ੍ਰਿਖ ਨਾਮਾ ਵਿਭਾਗ ਲਗੇ ਹੈ, ਤਬ ਤਾਂ ਕੋ 'ਬ੍ਰਿਖ ਲਗਨ' ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਹੀ ਔਰੋਂ ਕੀ ਦਸਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਬ੍ਰਿਤ ਮੇ ਮੇਖਾਦਿਕ ਰਾਸੀਓਂ ਕੇ ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਘੜੀ ਕੇ ਤੁਲਯ ਬਾਰਾਂ ਵਿਭਾਗ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਸਭ ਦੇਸੋਂ ਮੇ ਰਾਸੀਓ ਕੇ ਉਦਯ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀ ਹੋਤੇ। ਕਾਹੂੰ ਦੇਸ ਮੇ ਕੈਸਾ ਉਦਯ ਹੈ ਆਨ ਦੇਸ ਮੇ ਔਰ ਭਾਂਤ ਕਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਜਹਾਂ ਬੈਠ ਕਰ ਯਹ ਬਿਚਾਰ ਲੇਖ੍ਯ ਹੈ ਤਿਸ ਪਟਿਆਲੇ ਸਹਰ ਮੇ ਮੇਖ ਮੀਨ ਕਾ ਤੀਨ ਤੀਨ ਘੜੀ ਅਠਾਈ ਅਠਾਈ ਪਲ ਕਾ ਉਦਯ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਖ, ਕੁੰਭ ਦੋ ਰਾਸੀ ਕਾ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਚਾਰ ਘੜੀ ਤੀਨ ਤੀਨ ਪਲ ਕਾ ਉਦਯ ਹੈ। ਮਿਥਨ, ਮਕਰ ਕਾ ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਘੜੀ ਕਾ

ਉਦਯ ਹੈ। ਕਰਕ, ਧਨ ਕਾ ਸਾਢੇ ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਘੜੀ ਛਯਾਲੀ ਛਯਾਲੀ ਪਲ ਕਾ ਉਦਯ ਹੈ। ਸਿੰਘ, ਬ੍ਰਿਸ੍ਚਿਕ ਕਾ ਸਾਢੇ ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਘੜੀ ਪਚਵੰਜਾ ਪਚਵੰਜਾ ਪਲ ਕਾ ਉਦਯ ਹੈ। ਕਨਜਾ, ਤੁਲਾ ਕਾ ਸਾਢੇ ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਘੜੀ ਅਠਤਾਲੀ ਅਠਤਾਲੀ ਪਲ ਕਾ ਉਦਯ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਪਟਿਆਲੇ ਮੋ ਮੇਖ ਨਾਮਾ ਕ੍ਰਾਤੀ ਬ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਿਭਾਗ ਤੀਨ ਘੜੀ ਅਠਾਈ ਪਲ ਉਦਯ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਮੀਨ ਨਾਮਾ ਕ੍ਰਾਤਿ ਬ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਿਭਾਗ ਭੀ ਤੀਨ ਘੜੀ ਅਠਾਈ ਪਲ ਉਦਯ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਹੀ ਬ੍ਰਿਖ ਔ ਕੁੰਭ ਆਦਿਕ ਰਾਸੀਓਂ ਕੇ ਉਦਯ ਕੀ ਰੀਤਿ ਜਾਨੋ। ਯੇ ਬਾਰਾਂ ਲਗਨ ਆਠ ਪਹਰ ਮੋ ਵਰਤ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਰਾਸੀ ਕੀ ਸੰਕ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਉਸ ਰਾਸਿ ਕੇ ਸੂਰਜ ਮੇ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਉਦਯ ਕਾਲ ਮੇ ਉਸੀ ਕਾ ਲਗਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਮੇਖ ਰਾਸਿ ਕੇ ਸੂਰਜ ਮੇ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਉਦਯ ਸਮੇ ਮੇਖ ਲਗਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਖ ਕੇ ਸੂਰਜ ਮੇ ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਉਦਯ ਕਾਲ ਮੇ ਬ੍ਰਿਖ ਲਗਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਹੀ ਔਰੋਂ ਕੀ ਰੀਤਿ ਜਾਨੋ। ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਜਿਸ ਰਾਸਿ ਮੇ ਸੂਰਯ ਉਦਯ ਹੋਤਾ ਹੈ ਉਦਯ ਸਮੇ ਪਹਲੇ ਵਹੀ ਲਗਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਆਗੇ ਵਹੀ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਬਦਲਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਮੇਖ ਰਾਸਿ ਕੇ ਸੂਰਜ ਮੇ ਸੂਰਜ ਦਿਖਾਈ ਪੜਨੇ ਪੀਛੇ, ਪ੍ਰਥਮ ਤੀਨ ਘੜੀ ਅਠਾਈ ਪਲ ਤਕ ਮੇਖ ਲਗਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਮੇਖ ਸੇ ਪੀਛੇ ਚਾਰ ਘੜੀ ਤੀਨ ਪਲ ਬ੍ਰਿਖ ਲਗਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਪੂਰਾ ਪਾਂਚ ਘੜੀ ਮਿਥਨ ਲਗਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਹੀ ਆਗੇ ਕਰਕ ਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ਰੀਤਿ ਜਾਨੋ। ਬ੍ਰਿਖ ਰਾਸਿ ਕੇ ਸੂਰਯ ਮੇ ਦਿਨ ਚੜੇ ਪੀਛੇ ਪਹਲੀ ਚਾਰ ਘੜੀ ਤੀਨ ਪਲ ਪ੍ਰਯੰਤ ਬ੍ਰਿਖ ਲਗਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇ ਉਪਰਾਂਤ ਪੂਰੀ ਪਾਂਚ ਘੜੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮਿਥਨ ਲਗਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਹੀ ਔਰੋਂ ਕੀ ਰੀਤਿ ਜਾਨੋ। ਕਹੇ ਲਗਨ ਆਠ ਪਹਰ ਮੋ ਬਾਰਾਂ ਵਰਤ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਕੁਛ ਇਨ ਕੇ ਵਰਤਨ ਮੋ ਸੂਖਮ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਸੋ ਯਹ ਹੈ- ਸੂਰਯ 'ਮੇਖ' ਤਥਾ 'ਮੀਨ ਰਾਸਿ' ਕੇ ੬ ਪਲ ੫੬ ਵਿਪਲ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਭੋਗੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜਬ ਸੂਰਜ ਮੇਖ ਰਾਸਿ ਮੇ ਔ ਮੀਨ ਰਾਸਿ ਮੋ ਆਤਾ ਹੈ ਤਬ ੬ ਪਲ ੫੬ ਵਿਪਲ ਰੋਜ ਰੋਜ ਭੋਗਤਾ ਹੈ, ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਮੇ ਮੇਖ ਕੋ ਮੀਨ ਕੇ ੨੦੮ ਦੋ ਸੈ ਆਠ ਪਲੋਂ ਕੋ ਭੋਗ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਬ੍ਰਿਖ ਔ ਕੁੰਭ ਰਾਸੀਓਂ ਕੇ ੮ ਪਲ ੬ ਵਿਪਲ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਸੂਰਜ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਮਿਥਨ, ਮਕਰ ਰਾਸੀਓਂ ਕੇ ਪੂਰੇ ੧੦ ਪਲ ਸੂਰਜ ਹਰ ਰੋਜ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਕਰਕ, ਧਨੁ ਕੇ ੧੧ ਪਲ ੧੬ ਵਿਪਲ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਸਿੰਘ, ਬ੍ਰਿਸ਼ਕ ਕੇ ੧੧ ਪਲ ੫੦ ਵਿਪਲ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਕਨਜਾ, ਤੁਲਾ ਕੇ ੧੧ ਪਲ ੪੬ ਵਿਪਲ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਖ ਆਦਿਕ ਰਾਸੀਓਂ ਕੇ ਪਲੋਂ ਵਿਪਲੋਂ ਕੋ ਸੂਰਯ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਭੋਗੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਰਾਸਿ ਕੇ ਜਿਤਨੇ ਪਲ ਵਿਪਲ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਲਖ ਜਾਵੇ ਹੈ ਵਹੁ ਪਹਲਾ ਲਗਨ ਸੂਰਯ ਉਦੇ ਸੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਉਤਨੇ ਪਲ ਵਿਪਲ ਹਰ ਰੋਜ ਰਾਤ੍ਰੀ ਮੋ ਪੜ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਜਬ ਮੇਖ ਰਾਸੀ ਮੋ ਸੂਰਯ ਆਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਪ੍ਰਥਮ ਦਿਨ ਸੂਰ ਉਦਯ ਸੇ ਪਸਚਾਤ ੩ ਘੜੀ ੨੮ ਪਲ ਦਿਨ ਚੜਦੇ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮੇਖ ਲਗਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔ ਮੇਖ ਕੇ ੬ ਪਲ ੫੬ ਵਿਪਲ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਸੂਰਯ ਭੋਗੇ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ੬ ਪਲ ੫੬ ਵਿਪਲ ਮੇਖ ਲਗਨ ਸੂਰਯ ਕੇ ਉਦਯ ਸੇ ਪਹਲੇ ਹੀ ਲਗ ਜਾਵੇ ਹੈ ਔਰ ਤੀਨ ਘੜੀ ੨੧ ਪਲ ੪ ਵਿਪਲ ਦਿਨ ਚੜੇ ਤਕ ਰਹੇ ਹੈ। ਮੇਖ ਸੇ ਉਪਰਾਂਤ ਬ੍ਰਿਖ ਲਗਨ ਲਗੇ ਹੈ, ਸੋ ੪ ਚਾਰ ਘੜੀ ੩ ਪਲ ਰਹੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ੭ ਘੜੀ ੨੪ ਪਲ ੪ ਵਿਪਲ ਦਿਨ ਚੜੇ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹੇ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ, ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਸਭੀ ਲਗਨ ਆਵੇ ਹੈ ਔ ਮੇਖ ਕੀ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ ਸੇ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਸੂਰਯ ਚੜਨੇ ਸੇ ੧੩ ਪਲ ੫੨ ਵਿਪਲ ਪਹਲੇ ਮੇਖ ਲਗਨ ਲਗ ਜਾਵੇ ਹੈ ਅਰ ੩ ਘੜੀ ੧੪ ਪਲ ੮ ਵਿਪਲ ਦਿਨ ਚੜੇ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹੇ ਹੈ, ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਬ੍ਰਿਖ ਲਗਨ ਲਗ ਕਰ ੪ ਘੜੀ ੩ ਪਲ ਤਕ ਰਹੇ ਹੈ। ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ੫ ਘੜੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮਿਥਨ ਲਗਨ ਰਹੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਸਭੀ ਲਗਨ ਲਗਤੇ ਜਾਵੇ ਹੈਂ ਯਾ ਤੇ ਆਠ ਪਹਰ ਮੋ ਬਾਰਾਂ ਲਗਨ ਵਰਤ ਜਾਵੇ ਹੈਂ। ਤਿਨ ਮੇ ਜਿਸ ਲਗਨ ਮੋ ਕੋਈ ਦੋਖ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਐਸਾ ਮੇਖਾਦਿ ਬਾਰਾਂ ਲਗਨੋ ਮੇ ਸੇ ਜੋ ਸੁਭ ਲਗਨ ਹੋਵੇ ਸੋ ਮੇਰੇ ਕੋ ਮਨ ਬਾਂਛਿਤ ਸੁਖ ਕਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਗਣਾਉ, ਸੁਧਵਾਉ ਜਿਸ ਮੇ ਵਿਵਾਹ ਕਰਾ ਕਰ ਮੈ ਭੀ ਆਨ ਸਖੀਓਂ ਵਤ ਸੁਖ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਪਤਿ ਕੇ ਘਰ ਮੋ ਜਾਵਾਂ। ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੋ ਸਿਖੁ ਕਹੇ- ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਐਸਾ ਸੁਭ ਸਮਾ ਖੋਜ ਕੇ ਮੁਝ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ ਜਿਸ ਉੱਤਮ ਕਾਲ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਲੇਕਰ ਧਾਰਨ ਕਰਤਾ ਮੈ ਪਰਮਾਤਮ ਧਾਮ ਮੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਾਂ। ਸੰ. ਲਗ੍ਨ। ਪ੍ਰੇਮ, ਜੈਸੇ- ਮੋਰੀ ਲਗਨ ਰਾਮ ਸੋਂ ਲਾਗੀ।

**ਲਗਨਾ** ਦੇ. ਲਗ ਜਾਨਾ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਲਾਵਹਿ ਤਿਤੁ ਤਿਤੁ ਲਗਨਾ।

**ਲੰਗਰ** ਦੇ. ਰਸੋਈ, ਭੰਡਾਰ ਮੇ, ਯਥਾ- ਲੰਗਰਿ ਦਉਲਤਿ ਵੰਡੀਐ ਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੀਰਿ ਘਿਆਲੀ। ਦੇ. ਬ੍ਰਿਜ। ਬਾਲਕ, ਜੈਸੇ- ਖਾਵਤ ਲੰਗਰ ਦੇ ਕਰ ਗਾਰੀ।

**ਲਗੜਾ** ਦੇ. ਲੱਗਾ, ਯਥਾ- ਲਗੜਾ ਸੋ ਨੇਹੁ ਮੰਨ ਮਝਾਹੂ ਰਤਿਆ।

**ਲਗੜੀਆ** ਗੁ. ਲਗ ਕੇ, ਯਥਾ- ਲਗੜੀਆ ਪਿਰੀਅੰਨਿ ਪੇਖੰਦੀਆ ਨਾ ਤਿਪੀਆ। ਜੋ ਲਗ ਕੇ ਪਜਾਰੇ ਸਾਥ।

**ਲਗਾ** ਪੰ. ਲਗ ਰਹਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਪਏ ਸਰਣਾਈ ਦੇਹੁ ਦਰਸੁ ਮਨਿ ਰੰਗੁ ਲਗਾ। ਦਰਸਨ ਦੇਵੋ ਮਨ ਮੋ ਪ੍ਰੇਮ ਲਗ ਰਹਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਰੰਗੁ ਨ ਲਗੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਤਾ ਸਰਪਰ ਨਰਕੇ ਜਾਇ। ਜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀ ਲਗਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਮੇ।

**ਲਗਾਇਬਾ** ਗੁ. ਲਗਤਾ ਹੈ।

**ਲਗਾਮੁ** ਫਾ. ਘੋੜੇ ਦੀ ਲਗਾਮ, ਯਥਾ- ਦੇਇ ਮੁਹਾਰ ਲਗਾਮੁ ਪਹਿਰਾਵਉ।

**ਲਗਿ** ਸੰ. ਮਿਲ, ਯਥਾ- ਲਗਿ ਲਗਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਈ ਲਗਿ ਸਾਧੁ ਸੰਗਿ ਸਵਾਰੇ। ਮਿਲ ਕੇ ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਸੰਗ ਸੌਰ ਗਏ ਹੈਂ। ਪੁਨਾ- ਲਗਿ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿ ਜਪਣੇ। ਮਿਲ ਕੇ ਸਤਗੁਰੋਂ ਕੋ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪਤੇ ਹੈਂ। ਮਾਤ੍ਰਾ ਸਿਆਰੀ ਔਂਕੁੜ ਆਦਿਕ ; ਪ੍ਰਯੰਤ, ਯਥਾ- ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਸਨਕਾਦਿ ਆਦਿ ਜਨਕਾਦਿ ਜੁਗਹ ਲਗਿ।

**ਲਗਿ ਵਾਰੇ** ਗੁ. ਲਗਣ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਜਿਤਨੇ ਕਰਜ ਕਰਜ ਕੇ ਮੰਗੀਏ ਕਰਿ ਸੇਵਕ ਪਗਿ ਲਗਿ ਵਾਰੇ। ਕਰ ਦਿਤੇ ਸੇਵਕ ਚਰਨਾ ਦੇ ਲਗਣੇ ਵਾਲੇ।

**ਲਗੀ** ਪੰ. ਚਲੀ ; ਲਗ ਗਾਈ, ਜੈਸੇ- ਲਗੀ ਰਾਮ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ।

**ਲਗੀ ਆਵਹਿ** ਪੰ. ਮੁ. ਚਲੀ ਆਵਹਗੀ, ਯਥਾ- ਲਗੀ ਆਵਹਿ ਸਾਹੁਰੈ ਨਿਤ ਨ ਪੇਈਆ ਹੋਇ। ਹੇ ਜਨੋ ! ਮਰ ਕਰ ਤੁਮ ਚਲੇ ਆਵੋਂਗੇ ਪਰਲੋਕ ਮੋ, ਸਦਾ ਨਹੀ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇ ਰਹੋਂਗੇ।

**ਲਗੈ** ਦੇ. ਲਗਤੀ, ਯਥਾ- ਕੰਠਿ ਲਾਇ ਕੈ ਰਖਿਓਨੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ ਜੀਉ। ਪੁਨਾ- ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਲਗੈ ਨ ਬੀਰ। ਈਹਾਂ ਅੱਛਾ ਸੇਖ ਕਰ ਅਰਥ ਬਨੇ ਹੈ ਜੋ ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਅੱਛਾ ਨਹੀ ਲਗੇ।

**ਲੰਘਹਿ** ਪੰ. ਲਖੇਂ, ਪਾਰ ਹੋਵੇਂ, ਯਥਾ- ਜਪ ਤਪ ਕਾ ਬੰਧੁ ਬੇੜੁਲਾ ਜਿਤੁ ਲੰਘਹਿ ਵਹੇਲਾ।

**ਲੰਘਿਆ** ਦੇ. ਲਖਿਆ, ਪਾਰ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਦੁਖ ਸਾਗਰੁ ਤਿਨ ਲੰਘਿਆ ਪਿਆਰੇ ਭਵਜਲੁ ਪਾਰਿ ਪਰੇ।

**ਲਘੀ** ਦੇ. ਲਘੁਸੰਕਾ, ਪੇਸਾਬ।

**ਲਘੁ** ਸੰ. ਹਲਕਾ ਅਰਥਾਤ ਤੁਛ ਮਾਤ੍ਰ, ਜੈਸੇ- ਆਪਸ ਕੋ ਦੀਰਘ ਕਰ ਮਾਨੇ ਔਰਨ ਕੋ ਲਘੁ ਮਾਤ। ਮਨੋਹਰ ; ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਅਖਰ ; ਸੀਘ੍ਰ ; ਕਾਲਾ ਅਗਰ ਊਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਖਸ ਔਖਧੀ ; ਸਾਰਹੀਨ ਵਸਤੁ ; ਲਘੁਤਾ ਗੁਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਜੈਸੇ ਮੂੰਗੀ ਕੀ ਦਾਲ।

**ਲਚ** ਦੇ. ਟੇਢਾ, ਬਿੰਗਾ, ਜੈਸੇ- ਬ੍ਰਿਛ ਲਚ ਗਯਾ।

**ਲਛ** ਦੇ. ਨਿਸਾਨਾ।

**ਲਛਣ** ਦੇ. ਲਖ੍ਹਣ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ। ਪੰ. ਅਪਨੇ ਕੋ ਕਲੰਕ, ਯਥਾ- ਓਸੁ ਨਾਲਿ ਮੁਹੁ ਜੋੜੇ ਓਸੁ ਭੀ ਲਛਣੁ ਲਾਇਆ।

**ਲਛਮੀ** ਦੇ. ਬਿਸਨੁ ਕੀ ਭਾਰਜਾ ; ਸੋਭਾ, ਕਾਂਤਿ ; ਸੰਪਦਾ ; ਰਿੱਧਿ ਬੂਟੀ ; ਬ੍ਰਿਧੀ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਬੂਟੀ ; ਗੁਲਾਬ ਕਾ ਫੂਲ, ਸ੍ਥਲ ਪਦਮ ; ਹਲਦੀ ; ਸੱਠੀ ਚਾਵਲ। ਸੰ. ਲਖਮੀ।

**ਲਛਿਮੀ** ਬਿਸਨੁ ਕੀ ਪਤਨੀ, ਯਥਾ- ਜਾਂ ਚੈ ਘਰਿ ਲਛਿਮੀ ਕੁਆਰੀ।

**ਲਜ** ਦੇ. ਲੱਜਾ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਫੋਰਿ ਭਰਮੁ ਭਉ ਭਾਗਾ ਲਜ ਭਾਨੀ ਮਟੁਕੀ ਮਾਟ। ਰੱਜੁ ; ਲਜਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਉ ਸੁਰਿਜਨੁ ਗ੍ਰਿਹ ਭੀਤਰਿ ਆਇਓ ਤਬ ਮੁਖੁ ਕਾਜਿ ਲਜੋ। ਮੁਖ ਢਕ ਕਰ ਲਜਾ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਲਜਪਤਿ** ਵਾ. ਲੋਕ ਮੋ ਲੱਜਾ ਪਰਲੋਕ ਮੋ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਰਾ।

**ਲਜਾ** ਸੰ. ਸਰਮ, ਹਿਆਉ।

**ਲਜਿਤ** ਸੰ. ਲਜਾ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਯਾ।

**ਲਜੀਵਦੋ** ਗੁ. ਲਜਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਆਸੜੀ ਨਿਬਾਹਿ ਮਾਨੁਖ ਪਰਥਾਈ ਲਜੀਵਦੋ। ਮਨੁਖ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਮਨੁਖ ਪਾਸੋ ਮਾਗਤਾ ਲੱਜਾ ਪਾਵੇਗਾ।

**ਲੰਞੁ** ਗੁ. ਲੇ ਲਈਐ, ਯਥਾ- ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਬੁਧਿ ਲੰਞੁ। ਸਤਸੰਗ ਮੋ ਮਿਲ ਕੇ ਬੁੱਧੀ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੇਵਹੁ ਹਰਿ ਲੰਞੁ। ਲਏਂ ਹਮ।

**ਲਟ** ਦੇ. ਜੁੜੇ ਹੁਏ ਕੇਸ ; ਬਹੁਤ ਸੇ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਲਟਕਤੇ ਕੇਸ, ਯਥਾ- ਲਟ ਛਿਟਕਾਏ ਤਿਰੀਆ ਰੋਵੈ ਹੰਸੁ ਇਕੇਲਾ ਜਾਈ। ਬਿੰਗਾ, ਟੇਢਾ ; ਗਿਰ, ਜੈਸੇ- ਲਟ ਗਯਾ।

**ਲਟੂਰੀ** ਗੁ. ਬ੍ਰਿਧਤਾਈ ਸੇ ਲਟੀ ਹੂਈ ਅਰਥਾਤ ਕੁੱਬੀ ਹੋ ਰਹੀ, ਯਥਾ- ਲਟੂਰੀ ਮਧੁਰੀ ਠਾਕੁਰ ਭਾਈ ਓਹ ਸੁੰਦਰਿ ਹਰਿ ਢੁਲਿ ਮਿਲੀ।

**ਲਠ** ਦੇ. ਮੋਟਾ ਸੋਟਾ ; ਖਰਾਦੀ ਹੂਈ ਕਾਠ ਕੀ ਮੋਟੀ ਲਕੜੀ ਜੈਸੇ ਬੇਲਨੇ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਖੁੰਢ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਖੁੰਢਾ ਅੰਦਰਿ ਰਖਿ ਕੈ ਦੇਨਿ ਸੁ ਮਲ ਸਜਾਇ।

**ਲਡਾਇਆ** ਪੰ. ਖਿਲਾਇਆ, ਯਥਾ- ਤੇਰੈ ਭਰੋਸੈ ਪਿਆਰੇ ਮੈ ਲਾਡ ਲਡਾਇਆ। ਹਰਿ ਮੁਝ ਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਤਾਰੇਗਾ ਐਸਾ ਜਾਨ ਮੈਨੇ ਇੰਦ੍ਰਯ ਸੰਜਮ ਕਰਨਾ ਛੋਡ ਪਦਾਰਥੋਂ ਮੇ ਚਿਤ ਕੋ ਖਿਲਾਇਆ।

**ਲਡੂ** ਦੇ. ਮੋਦਕ।

**ਲਡੇ** ਪੰ. ਮੁ. ਲਦੇ, ਯਥਾ- ਸਾਥ ਲਡੇ ਤਿਨ ਨਾਠੀਆ ਭੀੜ ਘਣੀ ਦਰੀਆਉ।

**ਲਤ** ਪੰ. ਟੰਗ।

**ਲਤਾ** ਸੰ. ਬੇਲਾਂ, ਯਥਾ- ਲਤਾ ਬਲੀ ਸਾਖ ਸਭ ਸਿਮਰਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸੁਆਮੀ ਸਭ ਮਨਾ। ਦੇ. ਬਸਤ੍ਰ।

**ਲਥੇ** ਪੰ. ਅਖਾੜੇ ਮੋ ਆ ਕਰ ਉਤਰੇ, ਯਥਾ- ਮਲ ਲਥੇ ਲੈਦੇ ਫੇਰੀਆ। ਪੁਨਾ- ਲਥੇ ਭੜਥੂ ਪਾਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਚਿਆ। ਲਹਿ ਗਏ।

**ਲਦਿ** ਪੰ. ਚਲੇ ਗਏ, ਯਥਾ- ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਦਿ ਗਏ ਤੂੰ ਅਜੈ ਨ ਪਤੀਣੋਹਿ। ਭਰ, ਜੈਸੇ- ਗੱਡਾ ਲਦ।

**ਲਦਿਆ** ਦੇ. ਕੂਚ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਜਾਂ ਭਰਿਆ ਤਾਂ ਲਦਿਆ। ਭਰਿਆ, ਯਥਾ- ਮਨ ਤੂੰ ਗਾਰਬਿ ਅਟਿਆ ਗਾਰਬਿ ਲਦਿਆ ਜਾਹਿ।

**ਲਧਮੁ** ਗੁ. ਲੱਭਾ, ਯਥਾ- ਖੋਜੀ ਲਧਮੁ ਖੋਜੁ ਛਡੀਆ ਉਜਾੜਿ। ਪੁਨਾ- ਲਧਮੁ ਲਭਣਹਾਰੁ ਕਰਮੁ ਕਰੰਦੋ ਮਾ ਪਿਰੀ। ਲੱਭਾ ਹੈ ਤੂ ਲਭਣਹਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੈ ਅਪਣਾ ਸ੍ਵਾਮੀ।

**ਲਧੜੀਆ** ਪੰ. ਮੁ. ਲਭੀਆ, ਪਾਈਆ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਲਧੜੀਆ ਤਿੰਨਾਹ ਜਿਨਾ ਭਾਗੁ ਮਥਾਹੜੈ।

**ਲਧਾ** ਪੰ. ਲੱਭਾ, ਪਾਯਾ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਲਧਾ ਜੀ ਰਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ਰਾਮ। ਪੁਨਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਢੂੰਢਿ ਢੂਢੇਦਿਆ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਲਧਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ। ਲੱਭੇ, ਯਥਾ- ਲਧੇ ਹਭੇ ਥੋਕੜੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਧਨੁ ਮਾਲ। ਸੰ. ਲਬਧ। ਬੰਦਰ।

**ਲਧੀਆ** ਪੰ. ਪਾਈ, ਯਥਾ- ਭੇਖੀ ਹਾਥ ਨ ਲਧੀਆ ਸਭ ਬਧੀ ਜਮਕਾਲਿ।

**ਲਧੇ** ਪੰ. ਮਿਲੇ, ਪਾਏ, ਯਥਾ- ਲਧੇ ਹਭੇ ਥੋਕੜੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਧਨੁ ਮਾਲ।

**ਲਧੋਵਾਰੇ** ਗੁ. ਖੋਟ ਕੇ ਖੋਜਨੇ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਤ ਦੋਖੋਂ ਓਰ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰਸਿਖਾ ਅੰਦਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਰਤੈ ਚੁਣਿ ਕਢੇ ਲਧੋਵਾਰੇ। ਅਥਵਾ ਸਚ ਕੇ ਖੋਜਨੇ ਵਾਲੇ।

**ਲਪ** ਦੇ. ਪਾਤ੍ਰ ਬਿਸੇਖ ਜਿਸ ਸਾਥ ਦਾਲ ਵਰਤਾਈ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਛੋਟੀ ਡੰਡੀ ਵਾਲੀ ਕੜਛੀ ; ਹਾਥ ਕੀ ਲੱਪ।

**ਲਪਟਿ** ਦੇ. ਖਚਿਤ, ਆਸਕਤ ਹੋ, ਯਥਾ- ਲਪਟਿ ਰਹਿਓ ਤਹ ਅੰਧ ਅੰਧਾਰੁ।

**ਲੰਪਟੁ** ਸੰ. ਵਿਖਯੋਂ ਮੇ ਫਸਾ ਹੂਆ ਬਜਸਨੀ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਸਿਖ ਕਰੇ ਕਰਿ ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨੈ ਲੰਪਟੁ ਹੈ ਬਾਜਾਰੀ।

**ਲਪਰ** ਦੇ. ਲਵਾਰ, ਢੀਠ, ਬੇਲੱਜ।

**ਲਪੇਟ** ਪੰ. ਕੱਠਾ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਲਪੇਟ ਬਿਸਤਰਾ। ਛਲ, ਫਰੇਬ।

**ਲਫਜ** ਅ. ਬਚਨ, ਯਥਾ- ਭਿਸਤੁ ਪੀਰ ਲਫਜ ਕਮਾਇ ਅੰਦਾਜਾ।

**ਲਬਧੰ** ਦੇ. ਲਭਾ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਭਾਗ ਉਦਿਮ ਲਬਧੰ ਮਾਇਆ ਨਾਨਕ ਸਾਧਸੰਗਿ ਖਲ ਪੰਡਿਤਹ।

**ਲਬਧੵੰ** ਗੁ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਲਬਧੵੰ ਸੰਤ ਸੰਗੇਣ ਨਾਨਕ ਸ੍ਵਛ ਮਾਰਗ ਹਰਿ ਭਗਤਣਹ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੱਤ ਰੂਪ ਰਸਤਾ ਨਿਰਮਲ ਭਕ੍ਤੀ ਕੇ ਸੰਗ ਮੇ।

**ਲਬਧਿ** ਦੇ. ਲਾਭ, ਯਥਾ- ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਲਬਧਿ ਅਪਨੀ ਪਾਈ। ਲਾਭ ਅਪਨਾ ਪਾਯਾ। ਸੰ. ਲਬ੍ਧਿ।

**ਲਬੁ** ਦੇ. ਲੋਭ, ਯਥਾ- ਲਬੁ ਵਿਣਾਹੇ ਮਾਣਸਾ ਜਿਉ ਪਾਣੀ ਬੂਰੁ। ਪੁਨਾ- ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਚੂਕਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਲਾ ਭਾਇਆ। ਪੰ. ਥੁਕ।

**ਲਬੈ** ਗੁ. ਲੋਭ ਕਾ, ਯਥਾ- ਲਬੈ ਮਾਲੈ ਘੁਲਿ ਮਿਲਿ ਮਿਚਲਿ ਊਂਘੈ ਸਉੜਿ ਪਲੰਘੁ।

**ਲਭਣੰ** ਗੁ. ਲਭਤਾ ਹੈ, ਮਿਲਤਾ ਹੈ।

**ਲਭੰਤੰ** ਗੁ. ਲਭਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਭਾਵਨੀ ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਲਭੰਤੰ ਬਡ ਭਾਗਣਹ।

**ਲਭਧੇਣਿ** ਗੁ. ਲੱਭੀਤਾ ਹੈ ਨਾਮ ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ, ਯਥਾ- ਲਭਧੇਣਿ ਸਾਧ ਸੰਗੇਣਿ ਨਾਨਕ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਣਃ।

**ਲੰਮਾ** ਦੇ. ਦੀਰਘ।

**ਲੰਮਾ ਨਕੁ** ਵਾ. ਲੰਬੀ ਨਾਸ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਬਡਾ ਜਸ ਹੈ, ਯਥਾ- ਲੰਮਾ ਨਕੁ ਕਾਲੇ ਤੇਰੇ ਨੈਣ।

**ਲਰਜਾ** ਫਾ. ਕੰਪ, ਕੰਬਣਾ।

**ਲਰਿਕਨ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਲੜਕਿਓਂ ਕੋ, ਯਥਾ- ਲਰਿਕੀ ਲਰਿਕਨ ਖੈਬੋ ਨਾਹਿ।

**ਲਰਿਕਾ** ਦੇ. ਬਾਲਕ, ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇ ਕਾਮਾਦਿਕ, ਯਥਾ- ਪਾਂਚਉ ਲਰਿਕਾ ਜਾਰਿ ਕੈ ਰਹੈ ਰਾਮ ਲਿਵ ਲਾਗਿ। ਮਨ ਬੁੱਧੀ, ਯਥਾ- ਕੋ ਹੈ ਲਰਿਕਾ ਬੇਚਈ ਲਰਿਕੀ ਬੇਚੈ ਕੋਇ। ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਲੜਕਾ ਲੜਕੀ ਬੇਚੇ ਹੈ, ਜਿਗ੍ਯਾਸੂ ਮੁਕ੍ਤੀ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਗੁਰੋਂ ਪੈ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਬੇਚੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਥੂਲ ਤਨ ਔ ਧਨ ਵਤ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਭੀ ਅਰਪਣ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਲੱਲ** ਪੰ. ਪ੍ਰਕਾਰ, ਢਬ, ਜੈਸੇ- ਇਸ ਕਾਮ ਕਾ ਕੋਈ ਲੱਲ ਨਹੀ ਆਵਤਾ। ਪੀਛਾ, ਰਿਹਾੜ।

**ਲਲਨ** ਸੰ. ਕੇਲਿ ; ਬਾਲਕ ; ਸਾਲ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ।

**ਲਲਨਾ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਘਟੰਤ ਲਲਨਾ ਸੁਤ ਭ੍ਰਾਤ ਹੀਤੰ। ਜਿਹ੍ਵਾ।

**ਲਲਾ** ਗੁ. ਇਸੀ ਅਖਰ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ, ਯਥਾ- ਲਲਾ ਤਾ ਕੈ ਲਵੈ ਨ ਕੋਊ। ਬਹਲੀਮ ਕੇ ਸਾਥ ਲੜਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਲਲਾਟ** ਪੰ. ਮੱਥਾ, ਭਾਲ।

**ਲਲਿਤ** ਸੰ. ਸੁੰਦਰ, ਯਥਾ- ਅਨਿਕ ਧੁਨਿਤ ਲਲਿਤ ਸੰਗੀਤ। ਬਾਂਛਿਤ ; ਚਾਲਨ ; ਕਸਤੂਰੀ ; ਸ੍ਰਿੰਗਾਰ ਰਸ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਿਸੇਖ ਲਲਿਤ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਭੈਰਵ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਓੜਵ ਹੈ ਪ੍ਰਾਤ ਸਮੇ ਗਾਈਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਲਲਤ ਬਿਲਾਵਲ ਗਾਵਹੀ ਅਪੁਨੀ ਅਪੁਨੀ ਭਾਂਤਿ।

**ਲਲਿਤਾ** ਸੰ. ਨਦੀ ਬਿਸੇਖ ਜੋ ਮਾਯਾਪੁਰੀ ਮੋ ਬਿਲਕੇਸਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਚਲਤੀ ਹੈ ; ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੀ ਸਖੀ ਬਿਸੇਖ। ਗੁ. ਜਿਹਵਾ, ਯਥਾ- ਕੁੰਗੂ ਕੀ ਕਾਂਇਆ ਰਤਨਾ ਕੀ ਲਲਿਤਾ ਅਗਰਿ ਵਾਸੁ ਤਨਿ ਸਾਸੁ।

**ਲਲੀ** ਗੁ. ਛੋਟੀ ਲ੍ਰਿ ਔ ਲ੍ਰੀ ਯੇ ਦੋ ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ ਕੇ ਅੱਖਰ, ਯਥਾ- ਰੀਰੀ ਲਲੀ ਪਾਪ ਕਮਾਣੇ ਪੜਿ ਅਵਗਣ ਗੁਣ ਵੀਸਰਿਆ।

**ਲਵੰਨ੍ਹਿ** ਪੰ. ਉਚਾਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਛੋਹਾ ਧਣੀ ਸਉ ਅਠੇ ਪਹਰ ਲਵੰਨ੍ਹਿ।

**ਲਵਾਇ** ਦੇ. ਲੇਕਰ, ਯਥਾ- ਜੀਭ ਰਸਾਇਣਿ ਚੂਨੜੀ ਰਤੀ ਲਾਲ ਲਵਾਇ। ਰੰਗੀ ਗਈ ਹੈ ਪਿਆਰੇ ਕੋ ਚਿਤ ਮੋ ਲੇਕਰ। ਸਮੀਪ ਮਗਵਾਇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਗੁਰਮਤੀ ਪਾਈਐ ਆਪੇ ਲਏ ਲਵਾਏ। ਨਾਮ ਆਪ ਹੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਮੀਪ ਮਗਵਾਇ ਲੇਵੇ ਹੈ।

**ਲਵਾਈਅਹਿ** ਗੁ. ਲਵਾਈਦੇ ਹੈਂ।

**ਲਵਾਰ** ਦੇ. ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਝੂਠਾ ਪੁਰਖ।

**ਲਵਿਆ** ਗੁ. ਪੁਕਾਰਿਆ, ਯਥਾ- ਬਹੁ ਤੀਰਥ ਭਵਿਆ। ਤੇਤੋ ਲਵਿਆ। ਜੇਤਾ ਤੀਰਥੋਂ ਮੇ ਬਿਚਰਿਆ ਓਤਾ ਹੀ ਹਮ ਨੇ ਚਾਰ ਧਾਮ ਕੀਏ, ਸਾਤ ਪੁਰੀ ਪਰਸੀ, ਐਸੇ ਅਪਨਾ ਮਹਾਤਮ ਸੂਚਨ ਹੇਤ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰਿਆ, ਜੈਸੇ ਕਉਆ ਲਵੇ ਹੈ।

**ਲਵੈ** ਦੇ. ਜੰਗਲੀ। ਸਮੀਪ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਦਾ ਸਰਣਾਈ ਦੂਸਰ ਲਵੈ ਨ ਲਾਵਣਾ। ਪੁਨਾ- ਲਵੈ ਨ ਲਾਗਨ ਕਉ ਹੈ ਕਛੂਐ। ਪੰ. ਬੋਲੇ, ਯਥਾ- ਟੀਡੁ ਲਵੈ ਮੰਝਿ ਬਾਰੇ। ਪੁਨਾ- ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ ਕਉ ਜਿ ਅਨਦਿਨੁ ਸਚੁ ਲਵੇ। ਪੁਨਾ- ਸੰਤਨ ਕੈ ਦੂਖਨਿ ਕਾਗ ਜਿਉ ਲਵੈ। ਲੇਵੇ, ਜੈਸੇ- ਲਵੇ ਤਾਂ ਜੇ ਦੇਵੇ।

**ਲੜ** ਪੰ. ਬਸਤ੍ਰ ਕੇ ਸਿਰੇ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਲੜਿ ਲਾਇ ਉਧਾਰਿਅਨੁ ਦਯੁ ਸੇਵਿ ਅਮਿਤਾ। ਪੁਨਾ- ਜੇ ਜਾਣਾ ਲੜੁ ਛਿਜਣਾ ਪੀਡੀ ਪਾਈਂ ਗੰਢਿ। ਦੇ. ਯੁੱਧ। ਕੱਟ, ਜੈਸੇ- ਬਿੱਛੂ ਲੜ ਗਿਆ।

**ਲਾ** ਅ. ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਲਾੜੀ ਚਾੜੀ ਲਾਇਤਬਾਰੁ। ਬਿਨਾ ਇਤਬਾਰ। ਪੁਨਾ ਲਾ ਮਕਾਨ, ਬਿਨਾ ਮਕਾਨ।

**ਲਾਉਬਾਲੀ** ਅ. ਬੇਬਾਕ, ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ, ਨਿਰਭਯ ; ਨਿਰਿਛਤ।

**ਲਾਇ ਜਕੀੜਾ** ਵਾ. ਲਗਾਇ ਕੇ ਜਕੜਤਾਈ, ਯਥਾ- ਸਾਕਤ ਬੰਧ ਭਏ ਹੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਸੰਚਹਿ ਲਾਇ ਜਕੀੜਾ।

**ਲਾਇ ਝਪੀੜਾ** ਵਾ. ਘੁੱਟ ਕੇ ਜੱਫੀ ਪਾਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਹਰਿ ਮਿਲਿਓ ਲਾਇ ਝਪੀੜਾ।

**ਲਾਇਕ** ਸੰ. ਸਭ ਕੋ ਨਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ; ਯੋਗਜ, ਯਥਾ- ਤਖਤਿ ਰਾਜਾ ਸੋ ਬਹੈ ਜਿ ਤਖਤੈ ਲਾਇਕ ਹੋਈ।

**ਲਾਇਣ** ਗੁ. ਲਾਵਤੇ ਹੈਂ।

**ਲਾਇਤਬਾਰ** ਵਾ. ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਰਹਿਤ ਜਿਸ ਕੇ ਕਹੇ ਕਾ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਬੇਵਿਸਾਹਾ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਨਕੀ ਵਢੀ ਲਾਇਤਬਾਰ। ਪੁਨਾ- ਲਾੜੀ ਚਾੜੀ ਲਾਇਤਬਾਰੁ। ਬਿਨਾ ਇਤਬਾਰ।

**ਲਾਇਤਬਾਰੀ** ਦੇ. ਬੇਬਿਸਾਹੀ, ਯਥਾ- ਕੰਨੀ ਸੂਤਕੁ ਕੰਨਿ ਪੈ ਲਾਇਤਬਾਰੀ ਖਾਹਿ। ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਕਹੇ ਪੈ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਐਸੇ ਆਨ ਪੁਰਖੋਂ ਪਾਸ ਉਨ ਕੇ ਕਾਮ ਬਿਗਾੜਨੇ ਹੇਤ ਕਹਨਾ ; ਕੋਈ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਚੁਗਲੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਕੋਸੋਂ ਸੇ ਸਿੱਧ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ, ਕਿਉਂਕੇ ਪਾਰਸੀ ਕੇ ਕੋਸੋ ਮੇ ਲਾ ਕਾ ਅਰਥ ਬਿਨਾ ਹੈ, ਇਤਬਾਰੀ ਕਾ ਅਰਥ ਬਿਸ੍ਵਾਸਯੋਗ੍ਯ ਹੈ।

**ਲਾਈਕੀ** ਗੁ. ਲਾਇਕੀ, ਯਥਾ- ਅਵਰੁ ਨ ਕਿਛੁ ਲਾਈਕੀ ਰੇ।

**ਲਾਏ** ਦੇ. ਲਗਾਵੇ।

**ਲਾਏਹੁ** ਗੁ. ਲਾਵੋ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈ ਦਾਰੂ ਏਹੁ ਲਾਏਹੁ। ਨੇਤ੍ਰੋ ਪੈ ਔਖਧੀ ਯਹ ਲਾਵੋ।

**ਲਾਸ** ਸੰ. ਕਾਂਤੀ। ਫਾ. ਮੁਰਦਾ।

**ਲਾਹਸਿ** ਦੇ. ਲਾਹਤੀ ਹੈ।

**ਲਾਹਣਿ** ਦੇ. ਗੁੜ ਕੇ ਮੇਲ ਵਾਲਾ ਸਰਾਬ ਕਾ ਮਸਾਲਾ ਕਿੱਕਰ ਕਾ ਸੱਕ ਮਹੂਏ ਕੇ ਪੁਸਪਾਦਿਕ।

**ਲਾਹਨਿ** ਪੰ. ਮੱਟੀ ਮੇ ਉਠਾ ਸਰਾਬ ਕਾ ਮਸਾਲਾ, ਯਥਾ- ਕਾਇਆ ਕਲਾਲਨਿ ਲਾਹਨਿ ਮੇਲਉ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਗੁੜੁ ਕੀਨੁ ਰੇ।

**ਲਾਹਰਾ** ਗੁ. ਲਗਦਾ, ਯਥਾ- ਤੂ ਸਭਿ ਘਟ ਭੋਗਹਿ ਆਪਿ ਤੁਧੁ ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਹਰਾ।

**ਲਾਹਾ** ਪੰ. ਲਾਭ, ਯਥਾ- ਤੀਰਥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਿਛੁ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਦਿਹਾੜੀ। ਲਗਤੇ, ਯਥਾ- ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਕਰਮ ਸੁਖ ਸਾਧਨ ਤੁਲਿ ਨ ਕਛੂਐ ਲਾਹਿ। ਨਾਮ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਲਗੇ।

**ਲਾਹਿ** ਲਗੇ ਭਜਨ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਕਰਮ ਸੁਖ ਸਾਧਨ ਤੁਲਿ ਨ ਕਛੂਐ ਲਾਹਿ। ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀ ਕਰਤੇ ਭਜਨ ਕੀ। ਉਤਾਰ।

**ਲਾਹਿ ਲੇ** ਵਾ. ਉਤਾਰ ਲੇ, ਯਥਾ- ਨਾਮੇ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹਿ ਲੇ ਝਗਰਾ।

**ਲਾਹਿਓ** ਦੇ. ਉਤਾਰਿਆ, ਯਥਾ- ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਮਿਲਿਓ ਭਗਤਨ ਕਉ ਜਨ ਸਿਉ ਪਰਦਾ ਲਾਹਿਓ।

**ਲਾਹਿਆ** ਗੁ. ਉਤਾਰਿਆ, ਯਥਾ- ਆਪਣਿਆ ਸੰਤਾ ਨੋ ਆਪਿ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰਭਿ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵਾ ਲਾਹਿਆ ਜੀਉ।

**ਲਾਹੀ** ਪੰ. ਦੂਰ ਕਰੀ।

**ਲਾਹੂ** ਗੁ. ਲਾਹਨੇ ਵਾਲਾ ਬਨ ਕੇ, ਯਥਾ- ਧਰਤੀ ਭਾਰਿ ਨ ਬਿਆਪਈ ਉਨ ਕਉ ਲਾਹੂ ਲਾਹਿ। ਧਰਤ ਕੋ ਬੋਝ ਨਹੀ ਲਗੇਗਾ, ਜਬ ਲਾਹਨੇ ਵਾਲਾ ਬਨ ਕੇ ਉਨ ਕੋ ਲਾਹ ਦੇਵੇ।

**ਲਾਹੇ** ਦੇ. ਲਾਭ ਹੇਤ, ਯਥਾ- ਲਾਹੇ ਕਾਰਣਿ ਆਇਆ ਜਗਿ। ਪਾਇ ਲੇਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗਰਧਪ ਵਾਂਗੂ ਲਾਹੇ ਪੇਟਿ। ਗਧੇ ਕੇ ਸਮਾਨ ਭਖ੍ਯਾਭਖ੍ਯ ਸਭੀ ਪੇਟ ਮੋ ਪਾਇ ਲੇਵੇ ਹੈ, ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਯੋਗਜ ਭੋਜਨ ਨਹੀ ਕਰੇ।

**ਲਾਹੌਰ** ਪੰ. ਲਵਪੁਰ, ਲਹੌਰ ਸਹਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਥਾ- ਲਾਹੌਰ ਸਹਰੁ ਜਹਰੁ ਕਹਰੁ ਸਵਾ ਪਹਰੁ।

**ਲਾਕਰੀ** ਦੇ. ਸੋਟੀ, ਯਥਾ- ਸੋ ਹਰਿ ਅੰਧੁਲੇ ਕੀ ਲਾਕਰੀ। ਲਕੜੀ, ਕਾਸ੍ਰ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਬਨ ਕੀ ਦਾਧੀ ਲਾਕਰੀ ਠਾਢੀ ਕਰੈ ਪੁਕਾਰ।

**ਲਾਖ** ਦੇ. ਲੱਖ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ਤਿਸੁ ਲਾਖ ਬੇਦਨ ਜਣੁ ਆਈ। ਬ੍ਰਿਛ ਕੀ ਲਾਖ।

**ਲਾਖਿਆ** ਗੁ. ਲਖਿਆ, ਯਥਾ- ਸਭ ਅੰਦਰਿ ਇਕੁ ਵਰਤੈ ਕਿਨੈ ਵਿਰਲੈ ਲਾਖਿਆ।

**ਲਾਖੀਣਾ** ਲਾਖ ਰੁਪਏ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਬਡੇ ਮੋਲ ਕਾ, ਯਥਾ- ਆਢ ਦਾਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ।

**ਲਾਖੈ** ਗੁ. ਲਖੇ, ਜਾਨੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋ ਬਿਰਲਾ ਲਾਖੈ।

**ਲਾਗਤ** ਦੇ. ਲਗਤੇ, ਯਥਾ- ਚੋਟ ਸੁਹੇਲੀ ਸੇਲ ਕੀ ਲਾਗਤ ਲੇਇ ਉਸਾਸ। ਕਾਹੂੰ ਚੀਜ ਪਰ ਲਗ ਚੁਕਾ ਦਾਮ, ਜੈਸੇ ਪੋਥੀ ਕੀ ਲਾਗਤ।

**ਲਾਗਤੀ** ਦੇ. ਲਗਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੋਹਿ ਲਾਗਤੀ ਤਾਲਾਬੇਲੀ।

**ਲਾਗਨ** ਦੇ. ਲਗਨੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਲਵੈ ਨ ਲਾਗਨ ਕਉ ਹੈ ਕਛੂਐ।

**ਲਾਗਰੀ** ਦੇ. ਰਸੋਈਆ, ਬਵਰਚੀ।

**ਲਾਂਗਲ** ਸੰ. ਹਲ।

**ਲਾਂਗਲੀ** ਸੰ. ਹਲਧਰ ਬਲਦੇਵ ; ਕ੍ਰਿਸਾਣ ਮਾਤ੍ਰ।

**ਲਾਗਿ** ਦੇ. ਲਗ ਕੇ, ਯਥਾ- ਪੀਛੈ ਲਾਗਿ ਚਲੀ ਉਠਿ ਕਉਲਾ। ਪੀਛਾ, ਯਥਾ- ਤਉ ਜਮਿ ਛੋਡੀ ਮੋਰੀ ਲਾਗਿ। ਲੇਸ, ਜੈਸੇ- ਕਿਸੇ ਚੀਜ ਕੀ ਲਾਗ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਬਿਰੋਧ ; ਲਾਗੀਓਂ ਕਾ ਮੇਹਨਤਾਨਾ।

**ਲਾਗੀ** ਦੇ. ਲਗੀ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਜਾਨ ਸਿਉ ਬਰਜੈ ਲੋਗੁ ਅਜਾਨੁ। ਪੁਨਾ- ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ। ਜਿਸ ਕੋ ਰਾਮ ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਤੀਖਣ ਤੀਰੋਂ ਕੀ ਚੋਟ ਲਗੀ ਹੋਵੇ ਸੋਈ ਜਾਨੇ ਹੈ ਜੋ ਦਸਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਨਾਈ ਮਿਰਾਸੀ ਆਦਿ ਪਰਾਸ੍ਰਿਤ ਜਾਤੀਆ।

**ਲਾਗੂ** ਗੁ. ਵੈਰ ਸੇ ਪੀਛੇ ਪੜਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਦੁਸਮਨਾ ਸਾਕ ਭਿ ਭਜਿ ਖਲੇ। ਪੁਨਾ- ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭੁ ਕੋ ਲਾਗੂ ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਸੇਵਾ।

**ਲਾਛੈ** ਗੁ. ਲੱਛਣ, ਭਾਵ ਚਿੰਨ, ਯਥਾ- ਮਲੈ ਨ ਲਾਛੈ ਪਾਰ ਮਲੋ ਪਰਮਲੀਓ ਬੈਠੋ ਰੀ ਆਈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਮਲ ਕਾ ਚਿੰਨ ਕੋਈ ਨਹੀ।

**ਲਾਜ** ਦੇ. ਲੱਜਾ ਸੇ, ਯਥਾ- ਲਾਜ ਮਰੰਤੀ ਮਰਿ ਗਈ ਘੂਘਟੁ ਖੋਲਿ ਚਲੀ। ਲੱਜਾ, ਯਥਾ- ਅਬ ਰਾਖਹੁ ਦਾਸ ਭਾਟ ਕੀ ਲਾਜ। ਲੱਜ ਜਲ ਭਰਨੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਲਾਜੁ ਘੜੀ ਸਿਉ ਤੂਟਿ ਪੜੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਪਨਿਹਾਰੀ।

**ਲਾਜ ਲੋਨੁ** ਵਾ. ਲੱਜਾਵਾਨ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਸਰਮਿੰਦੇ, ਯਥਾ- ਤਿਸਹਿ ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੁਖੁ ਜੇ ਸੇਵਹੁ ਤਉ ਲਾਜ ਲੋਨੁ ਹੋਇ ਜਾਈਐ।

**ਲਾਜੀਅਹਿ** ਦੇ. ਲਜਾਵਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰਾਵਣਿ ਜਾਹਿ ਸੇਈ ਤਾ ਲਾਜੀਅਹਿ।

**ਲਾਟ** ਦੇ. ਢੀਲਾ ਸਾ ਮੀਠਾ ਲਾਟ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਅਗਨਿ ਕੀ ਸਿਖਾ।

**ਲਾਟੂ** ਪੰ. ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਤਾਗਾ ਲਪੇਟ ਕਰ ਬਾਲਕ ਖੇਲਤੇ ਹੈਂ ਵਹੁ ਕਾਠ ਕੀ ਖੇਡ ਲਟੂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਥਾ- ਲਾਟੂ ਮਾਧਾਣੀਆ ਅਨਗਾਹ।

**ਲਾਡ** ਪੰ. ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ, ਯਥਾ- ਤੇਰੈ ਭਰੋਸੈ ਪਿਆਰੇ ਮੈ ਲਾਡ ਲਡਾਇਆ। ਪ੍ਰੇਮ।

**ਲਾਡਲੇ** ਗੁ. ਹੇ ਲਡਾਵਨੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਲਾਡਲੇ ਲਾਡ ਲਡਾਇ ਸਭ ਮਹਿ ਮਿਲੁ ਹਮਾਰੀ ਹੋਇ ਗਤੇ।

**ਲਾਡੁਲੀ** ਦੇ. ਪਿਆਰੀ, ਯਹ ਨਾਮ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਮੀ ਵਿਖੇ ਰਾਧਾ ਮੇ ਬਡਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ; ਨਾਮਦੇਵ ਭਕ੍ਰ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਭੀ ਯਹੀ ਨਾਮ ਥਾ, ਯਥਾ- ਸਰਿ ਧੋਵਨ ਚਾਲੀ ਲਾਡੁਲੀ। ਸਿਰ ਧੋਨੇ ਚਲੀ ਲਾਡਲੀ।

**ਲਾਥੇ** ਪੰ. ਲਹਿ ਗਏ, ਯਥਾ- ਜੈ ਜੈ ਕਾਰੁ ਭਇਆ ਜਗ ਅੰਤਰਿ ਲਾਥੇ ਸਗਲ ਵਿਸੂਰੇ।

**ਲਾਦਸਿ** ਦੇ. ਲੱਦ ਕੇ, ਯਥਾ- ਕਾਲਰੁ ਲਾਦਸਿ ਸਰੁ ਲਾਘਣਉ ਲਾਭੁ ਨ ਪੂੰਜੀ ਸਾਥਿ।

**ਲਾਦਿ** ਦੇ. ਲੱਦ ਕੇ, ਭਰ ਕੇ, ਯਥਾ- ਲਾਦਿ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ। ਭਰੇ, ਯਥਾ- ਕੁਚੁ ਕਰਹਿ ਆਵਹਿ ਬਿਖੁ ਲਾਦੇ।

**ਲਾਧਾ** ਪੰ. ਲੱਭਾ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖਿ ਖੋਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਧਾ।

**ਲਾਪਸੀ** ਦੇ. ਪਤਲਾ ਸਾ ਕੜਾਹ ਭਾਵ ਪਤਲੀ ਸੀ ਮਿੱਠੀ ਕੜੀ, ਗੋਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਥਾ- ਭਾਤੁ ਪਹਿਤਿ ਅਰੁ ਲਾਪਸੀ ਕਰਕਰਾ ਕਾਸਾਰੁ।

**ਲਾਂਬੇ** ਦੇ. ਲੰਮੇ।

**ਲਾਂਬੇ ਕੇਸ** ਵਾ. ਲੰਮੇ ਕੇਸ, ਯਥਾ- ਭਾਵੈ ਲਾਂਬੇ ਕੇਸ ਕਰੁ ਭਾਵੈ ਘਰਰਿ ਮੁਡਾਇ। ਪੁਨਾ- ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਮੂੰਡਿਆ ਨਹੀ ਕੇਸ ਮੁੰਡਾਏ ਕਾਂਇ। ਮਨ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਜਬ ਕਟਾਏ ਨਹੀ ਤਬ ਕੇਸ ਮੁੰਡਾਨੇ ਸੇ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕੁਛ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਬਖੇੜੇ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸੰਕਲਪੋਂ ਵਾਲਾ ਮਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸਿਰ ਨਹੀ ਕਰਤਾ ਯਾ ਤੇ ਸਿਰ ਕਾ ਮੁੰਡਾਵਨਾ ਬਜਰਥ ਹੈ।

**ਲਾਭ** ਸੰ. ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਨਫਾ, ਯਥਾ- ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ।

**ਲਾਭੋ** ਗੁ. ਲੱਭਾ ਹੈ।

**ਲਾਂਮੀ** ਦੇ. ਲੰਮੀ ਦੌੜ, ਯਥਾ- ਜਬ ਤੇ ਹੋਈ ਲਾਂਮੀ ਧਾਈ ਚਲਹਿ ਨਾਹੀ ਇਕ ਪੈਰੇ। ਪਰਲੋਕ ਯਾਤ੍ਰਾ।

**ਲਾਮੀ ਧਾਈ** ਵਾ. ਜਮ ਮਾਰਗ ਕੀ ਯਾਤ੍ਰਾ।

**ਲਾਲਚ** ਦੇ. ਲੋਭ, ਯਥਾ- ਲਾਲਚ ਕਰੈ ਜੀਵਨ ਪਦ ਕਾਰਨ ਲੋਚਨ ਕਛੂ ਨ ਸੂਝੈ। ਪੁਨਾ- ਲਾਲਚੁ ਛੋਡਹੁ ਅੰਧਿਹੋ ਲਾਲਚਿ ਦੁਖੁ ਭਾਰੀ। ਲੋਭੀ, ਯਥਾ- ਜਹ ਲਾਲਚ ਜਾਗਾਤੀ ਘਾਟ। ਜਹਾਂ ਲੋਭੀ ਜਗਾਤੀਏ ਹੈਂ ਜਮ ਕੇ ਰਸਤੇ ਮੇ।

**ਲਾਲਤੀ** ਗੁ. ਅਤਲਸ ਕੇ, ਯਥਾ- ਤੰਬੂ ਪਲੰਘ ਨਿਵਾਰ ਸਰਾਇਚੇ ਲਾਲਤੀ। ਕਨਾਤਾ ਅਤਲਸ ਕੀ ਤਥਾ ਸੁਰਖ ਬਨਾਤ ਸੁਰਖ ਪਸਮੀਨੇ ਕੀ।

**ਲਾਲਨ** ਦੇ. ਹੇ ਪਜਾਰੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਰੂਪ ਰੰਗਿ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਲਾਲਨ ਲਾਲ ਗੁਲਾਰੇ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਜਾਰੇ ! ਤੇਰੀ ਗੁਲਾਰੇ- ਗੁਲ ਲਾਲੇ ਅਰਥਾਤ ਲਾਲ ਪੋਸਤ ਕੇ ਫੂਲ ਸੇ ਭੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਛਬ ਹੈ ਭਾਵ ਪਰਮ ਪਜਾਰੀ ਸੋਭਾ ਹੈ। ਪਿਆਰਾ, ਯਥਾ- ਲਾਲਨੁ ਰਾਵਿਆ ਕਵਨ ਗਤੀ ਰੀ।

**ਲਾਲਨਾ** ਦੇ. ਹੇ ਪਜਾਰੇ, ਯਥਾ- ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਲਾਲਨਾ ਗੁਰਿ ਮਨੁ ਦੀਨਾ।

**ਲਾਲਾ** ਦੇ. ਖਤ੍ਰੀ ਬਣੀਏ ਕਾ ਕਾਯਥ ਜਾਤੀਯੋਂ ਮੇ ਯਹ ਖਿਤਾਬ ਹੈ ਜੈਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨੋ ਮੇ ਮੀਆ ਹੈ। ਗੁ. ਮੋਲ ਖਰੀਦਾ ਦਾਸ, ਯਥਾ- ਲਾਲਾ ਹਾਟਿ ਵਿਹਾਝਿਆ ਕਿਆ ਤਿਸੁ ਚਤੁਰਾਈ। ਜੋ ਸੇਵਕ ਮੋਲ ਖਰੀਦੇ ਤੁਲਜ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਮੋਲ ਖਰੀਦਾ ਦਾਸ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਮੂਲ ਖਰੀਦੀ ਲਾਲਾ ਗੋਲਾ। ਜੋ ਮੋਲ ਖਰੀਦੇ ਦਾਸੋਂ ਕਾ ਦਾਸ ਹੈ।

**ਲਾਲਿ ਰਤੀ** ਵਾ. ਪਜਾਰੇ ਸਾਥ ਰੰਗੀ ਹੂਈ, ਯਥਾ- ਲਾਲਿ ਰਤੀ ਲਾਲੀ ਭਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਈ ਨਿਚਿੰਦੁ।

**ਲਾਲੀ** ਗੁ. ਪਿਆਰੀ, ਯਥਾ- ਲਾਲੀ ਨਾਚੈ ਲਾਲਾ ਗਾਵੈ ਭਗਤਿ ਕਰਉ ਤੇਰੀ ਰਾਇਆ। ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਪਰਮੇਸੂਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੀ ਮਾਨੋ ਤਿਸ ਕੇ ਆਗੇ ਨਿਰਤ ਕਰੇ ਹੈ ਮੁਖ ਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ ਤਿਸ ਕੇ ਗੀਤ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਸੁਰਖੀ, ਯਥਾ- ਕਵਨ ਬਨੀ ਰੀ ਤੇਰੀ ਲਾਲੀ। ਕੈਸੀ ਬਨੀ ਹੈ ਤੇਰੀ ਸੁਰਖੀ।

**ਲਾਲੁ** ਦੇ. ਸੂਹੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਠਿਕਾਨਾ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਲਾਲੋ ਲਾਲੁ ਹੈ ਸਚੈ ਰਤਾ ਸਚੁ। ਪਿਆਰਿਓਂ ਸੇ ਅਤਿ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਸੱਚ ਮੇ ਰੱਤਾ ਹੈ। ਲਾਲ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਰਤਨ ਸੇ, ਯਥਾ- ਲਾਲੁ ਅਮੋਲਾ ਲਾਲੋ। ਲਾਲ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਰਤਨ ਸੇ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ ਆਪ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੂਹਾ ਰੰਗ, ਯਥਾ- ਲਾਲਨੁ ਲਾਲੁ ਲਾਲੁ ਹੈ ਰੰਗਨੁ ਮਨੁ ਰੰਗਨ ਕਉ ਗੁਰ ਦੀਜੈ। ਪਜਾਰੇ ਕੀ ਅਤੀ ਸੂਹੀ ਰੰਗਨ ਗੁਰੋਂ ਪਾਸ ਹੈ।

**ਲਾਲੇ** ਗੁ. ਪਿਆਰੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਅਨਦਿਨੁ ਲਾਲੇ ਚਾਕਰੀ ਗੋਲੇ ਸਿਰਿ ਮੀਰਾ। ਪਜਾਰੇ ਕੀ ਚਾਕਰੀ। ਸੇਵਕੋਂ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹਮ ਹੋਵਹ ਲਾਲੇ ਗੋਲੇ ਗੁਰਸਿਖਾ ਕੇ। ਸੇਵਕੋਂ ਕੇ ਸੇਵਕ।

**ਲਾਲੋ** ਪੰ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਕ ਤਖਾਣ ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਬਚਨ ਹੂਆ- ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ। ਗੁ. ਲਾਲ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਲਾਲੋ ਲਾਲੁ ਹੈ ਸਚੈ ਰਤਾ ਸਚੁ।

**ਲਾਵ** ਦੇ. ਫੇਰੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਵ ਪਰਵਿਰਤੀ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ।

**ਲਾਵਸਿ** ਦੇ. ਲਾਵਤਾ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਕਾ ਜਾਸੁ ਸੁਨਤ ਭਵ ਤਰੀਐ ਤਾ ਸਿਉ ਰੰਗੁ ਨ ਲਾਵਸਿ ਰੇ। ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀ ਲਾਵਤਾ। ਪੁਨਾ- ਕਰਿ ਪਟੰਬੁ ਗਲੀ ਮਨੁ ਲਾਵਸਿ ਸੰਸਾ ਮੂਲਿ ਨ ਜਾਵਸਿਤਾ।

**ਲਾਵਣ** ਪੰ. ਲਾਇਨ ਅਰਥਾਤ ਦਾਲ ਭਾਜੀ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਰੋਟੀ ਮੇਰੀ ਕਾਠ ਕੀ ਲਾਵਣੁ ਮੇਰੀ ਭੁਖ। ਪੁਨਾ- ਪਿਰੀਆ ਸੰਦੜੀ ਭੁਖ ਮੂ ਲਾਵਣ ਥੀ ਵਿਥਰਾ।

**ਲਾਵਣੀ** ਪੰ. ਉਪਦੇਸ ਮੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਗਾਵਣੀ, ਯਥਾ- ਸਭ ਤੇਰੀ ਜੋਤਿ ਜੋਤੀ ਵਿਚਿ ਵਰਤਹਿ ਗੁਰਮਤੀ ਤੁਧੈ ਲਾਵਣੀ।

**ਲਾਵਾਂ** ਪੰ. ਬਿਵਾਹ ਸਮੇ ਫੇਰੇ ; ਕਾਣਾ।

**ਲਾਵਾ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਲਗਾਇਆ, ਯਥਾ- ਬਿਟਵਹਿ ਰਾਮ ਰਮਊਆ ਲਾਵਾ।

**ਲਾਵਾਰਸ** ਯ. ਬਿਨਾ ਸ੍ਵਾਮੀ।

**ਲਾਵੀ** ਪੰ. ਲਾਵਿਆ ਨੇ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਉਥੈ ਪਹਰੈ ਲਾਵੀ ਲੁਣਿਆ ਖੇਤੁ। ਕਟਨੇ ਵਾਲੇ ਮਜੂਰੋ ਨੇ ਕਾਟਿਆ ਖੇਤ। ਖੇਤੀ ਕਟਾਵਨੇ ਕੀ ਮਿਹਨਤ ; ਕਟਨੇ ਪੈ, ਯਥਾ- ਚਉਥੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਲਾਵੀ ਆਇਆ ਖੇਤੁ।

**ਲਾਵੇ** ਪੰ. ਖੇਤੀ ਕੱਟਨੇ ਵਾਲੇ ਮਜੂਰ, ਯਥਾ- ਲੈ ਲੈ ਦਾਤ ਪਹੁਤਿਆ ਲਾਵੇ ਕਰਿ ਤਈਆਰੁ। ਦੇ. ਲਗਾਵੇ। ਲਵੇ, ਕਿਨਾਰੇ, ਯਥਾ- ਭਾਗਿ ਗਏ ਪੰਚ ਦੂਤ ਲਾਵੇ।

**ਲਾੜੀ** ਦੇ. ਪਹਾੜੀ। ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੈਸੇ ਦੂਲੋ ਕੀ ਦੁਲਹਨ ਤੈਸੇ ਲਾੜੇ ਕੀ ਲਾੜੀ ; ਲੜਾਈ, ਯਥਾ- ਲਾੜੀ ਚਾੜੀ ਲਾਇਤਬਾਰੁ। ਲੜਾਈ ਚੁਗਲੀ।

**ਲਾੜੇ** ਪੰ. ਦੂਲੋ, ਯਥਾ- ਜਦਹੁ ਸੀਆ ਵੀਆਹੀਆ ਲਾੜੇ ਸੋਹਨਿ ਪਾਸਿ। ਪਤਿ ਸੋਭਤੇ ਥੇ ਸਮੀਪ।

**ਲਿਉ** ਗੁ. ਲਿਵ ਭਾਵ ਏਕ ਰਸ ਬ੍ਰਿਤੀ।

**ਲਿਖਣ** ਗੁ. ਕਲਮ।

**ਲਿਖਣੁਃ** ਗੁ. ਕਰਮੋ ਕੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਯਥਾ- ਲਬਧੇਣਿ ਸਾਧ ਸੰਗੇਣਿ ਨਾਨਕ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਣੁਃ।

**ਲਿਖਤ** ਸੰ. ਲਿਖੇ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਯਥਾ- ਪੁਰਬਿ ਲਿਖਤ ਲਿਖੇ ਗੁਰੁ ਪਾਇਆ ਮਨਿ ਹਰਿ ਲਿਵ ਮੰਡਲ ਮੰਡਾ ਹੇ।

**ਲਿਖੰਤੀ** ਗੁ. ਲਿਖੀ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹੋ ਹੋ ਹੋ ਲਿਖਤੁ ਲਿਖੰਤੀ। ਸੁਭ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇਰੇ ਕੋ ਹਰਿ ਕੀ ਲਿਖਤ ਲਿਖੀ ਹੁਈ।

**ਲਿਖਤੰਗੀ** ਦੇ. ਲਿਖਣੇ ਵਾਲਯੋਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਕਹਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸੁਣਤੇ ਸਭਿ ਧੰਨੁ ਲਿਖਤੰਗੀ ਕੁਲੁ ਤਾਰਿਆ ਜੀਉ।

**ਲਿਖਾਇ** ਦੇ. ਲਿਖਾਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਰਣੁ ਲਿਖਾਇ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਆਏ।

**ਲਿਖਾਸਿ** ਗੁ. ਲਿਖਤ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਧੁਰਿ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਾਸਿ।

**ਲਿਖਿ** ਸੰ. ਲਿਖ ਕੇ, ਯਥਾ- ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪੜਿਆ। ਤੇਤਾ ਕੜਿਆ।

**ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ** ਗੁ. ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖਨੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਕੈ ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ।

**ਲਿਖਿਓ** ਦੇ. ਲਿਖਾ ਹੁਆ, ਯਥਾ- ਲਿਖਿਓ ਲੇਖੁ ਨ ਮੇਟਤ ਕੋਊ।

**ਲਿਖਿਅੜੇ** ਗੁ. ਲਿਖੇ।

**ਲਿਖਿਆ** ਦੇ. ਲਿਖਤ, ਯਥਾ- ਸਿਮਰਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਮਨਿ ਤਨਿ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ।

**ਲਿਖਿਆਸੁ** ਗੁ. ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ।

**ਲਿਖੇ ਮਾਏ** ਵਾ. ਬਿਹੁ ਮਾਤਾ ਕੇ ਲਿਖੇ, ਬਿਧਾਤਾ ਕੋ ਮਾਤਾ ਲਿਖਨਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਉਂਕੇ ਲੋਕ ਬਿਧਾਤਾ ਕੋ ਬਿਹੁ ਮਾਤਾ ਬਤਾਯਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਮਾਤਾ ਮਾਈ ਪ੍ਰਯਾਯ ਸਬਦ ਹੈ।

**ਲਿਖੇਰਾ** ਗੁ. ਲਿਖਾ ਹੁਆ ਥੀ।

**ਲਿਖੋਈਐ** ਦੇ. ਲਿਖਯਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪਾਏ ਪੂਰਾ ਸਤਗੁਰੂ ਜਿਸੁ ਧੁਰਿ ਮਸਤਕਿ ਲਿਲਾਟਿ ਲਿਖੋਈਐ।

**ਲਿਖੋਗੁ** ਗੁ. ਲੇਖ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖੋਗੁ।

**ਲਿੰਗ** ਸੰ. ਮੇਢ੍ਰ, ਲਿੰਗ ਇੰਦ੍ਰੀ ; ਚਿੰਨ ; ਹੇਤੂ ਰੂਪ ਅਨੁਮਾਨ ਕਾ ਅੰਗ। ਗੁ. ਸੰਤਪਨੇ ਕੇ ਚਿੰਨ, ਯਥਾ- ਹੋਵਹਿ ਲਿੰਙ ਝਿੰਙ ਨਹ ਹੋਵਹਿ ਐਸੀ ਕਹੀਐ ਸੁਰਤਿ।

**ਲਿਜੇ** ਪੰ. ਲਈਤੇ ਹੈ।

**ਲਿਤਾ** ਦੇ. ਲੀਆ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਮੇਰਾ ਕਰਿ ਮੁਏ ਕਿਛੁ ਸਾਥਿ ਨ ਲਿਤਾ। ਲੀਏ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਅਪਣੇ ਕਰਿ ਲਿਤੇ।

**ਲਿਪਟ** ਦੇ. ਲਪਟ।

**ਲਿਪਤ** ਦੇ. ਛੋਹਤੀ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਲਿਪਤ ਨਹੀ ਤਿਹ ਮਾਇਆ।

**ਲਿਲਾਟ** ਦੇ. ਮੱਥਾ। ਸੰ. ਲਲਾਟ।

**ਲਿਲਾਧੁ** ਗੁ. ਮਸਤਕ।

**ਲਿਲਾਧੋ** ਗੁ. ਮੱਥੇ ਕੇ।

**ਲਿਲਾਰੇ** ਗੁ. ਮੱਥੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪਾਏ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਸੁ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਤੁ ਲਿਲਾਰੇ।

**ਲਿਲੇਰੈ** ਗੁ. ਮੱਥੇ ਮੈ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪਾਵੈ ਜਿਸੁ ਲਿਖਤੁ ਲਿਲੇਰੈ।

**ਲਿਵ** ਗੁ. ਧਿਆਨ, ਏਕ ਵਸਤੁ ਓਰ ਬ੍ਰਿਤੀ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਲਿਵ ਲਾਗਿ ਰਹੀ ਹੈ ਜਹਾ ਬਸੇ ਦਿਨ ਰਾਤੀ। ਪੁਨਾ- ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ। ਪੁਨਾ- ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ। ਗਰਭ ਸੇ ਨਿਕਸਤੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰ ਸੇ ਲਿਵ ਛੁਟਕੀ, ਬ੍ਰਿਤੀ ਹਟ ਗਈ। ਪੁਨਾ- ਧਾਤੁ ਮਿਲੈ ਫੁਨਿ ਧਾਤੁ ਕਉ ਲਿਵ ਲਿਵੈ ਕਉ ਧਾਵੈ। ਏਕ ਰਸ ਬ੍ਰਿਤੀ ਏਕਾਗਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਓਰ ਧਾਵੇ ਹੈ ਧਾਵਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਓਰ ਨਹੀ ਧਾਵੇ।

**ਲਿਵ ਤਾਰੈ** ਵਾ. ਇਕ ਰਸ ਬ੍ਰਿਤੀ, ਯਥਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਮੂਲੁ ਸਿਖਰਿ ਲਿਵ ਤਾਰੈ।

**ਲਿਵ ਲਾਵੇ** ਵਾ. ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੀ ਤਾਰ ਲਾਵੇ।

**ਲਿਵਾੜਿ** ਪੰ. ਪਾਗ ਕੇ, ਲਬੇੜ ਕੇ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਏ ਵਿਸੁ ਗੰਦਲਾ ਧਰੀਆਂ ਖੰਡੁ ਲਿਵਾੜਿ। ਯੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਜਹਰ ਸਾਥ ਭਰੀ ਹੁਈ ਗੰਦਲਾ ਹੈ ਊਪਰ ਸੇ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਖਣੋ ਸੇ ਸਵਾਰ ਕੇ ਈਸ੍ਵਰ ਨੇ ਮਾਨੋ ਜਹਰ ਵਾਲੇ ਲੱਡੂਯੋਂ ਵਤ ਖਾਂਡ ਸੇ ਪਾਗ ਧਰੀਆਂ ਹੈਂ। ਇਸ ਲੀਏ ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਗ੍ਰਿਹਸਥੋ ਕੋ ਭੀ ਰਤਿ ਸੰਤਤਿ ਪ੍ਰਯੋਜਨੋ ਸੇ ਅਧਿਕ ਨਾ ਰਖਨਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿਉਂਕੇ ਬੁਧੀਮਾਨ ਕਾ ਅਧਿਕ ਸੰਗ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਬਾਲਕੋਂ ਸੇ ਨਿਕੰਮੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਵਖਤ ਬਜਰਥ ਨਾ ਖੋਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮ ਥੋੜਾ ਰੱਖੇਂ। ਬਿਰਕਤੋਂ ਕੋ ਤੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਸੰਗ ਪੂਰਾ ਜਹਰ ਹੈ ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬਚਨ ਹੈ- ਏਕ ਕਨਕ ਅਰ ਕਾਮਨੀ ਦੋ ਲਾਂਬੀ ਤਰਵਾਰ।

**ਲਿਵੈ** ਗੁ. ਏਕ ਰਸ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਸਾਚੀ ਲਿਵੈ ਬਿਨੁ ਦੇਹ ਨਿਮਾਣੀ। ਉੱਤਮ ਏਕ ਰਸ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬਿਨਾ ਸੂਖਮ ਦੇਹ ਭਾਵ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨਿਕੰਮਾ ਹੈ।

**ਲੀਉ** ਦੇ. ਲਿਵ, ਲਗਨ, ਪ੍ਰੀਤੀ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਇਕ ਰਸ ਰੰਗ ਨਾਮਾ ਨਾਮਿ ਲਾਗੀ ਲੀਉ।

**ਲੀਓ** ਦੇ. ਲੀਆ, ਯਥਾ- ਜਿਹਿ ਬਿਖਿਆ ਸਗਲੀ ਤਜੀ ਲੀਓ ਭੇਖ ਬੈਰਾਗ।

**ਲੀਅੜਾ** ਪੰ. ਲੀਆ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਿਨ ਸਿਉ ਗਾਡਿਆ ਮਨੁ ਲੀਅੜਾ ਦੀਤਾ।

**ਲੀਕ** ਪੰ. ਰੇਖਾ, ਲਕੀਰ, ਯਥਾ- ਜਾ ਤੇ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਲੀਕ ਮਿਟਾਈ।

**ਲੀਖੇ** ਦੇ. ਲਿਖੇ।

**ਲੀਗੁ** ਦੇ. ਸਿਵਲਿੰਗ, ਯਥਾ- ਦੇਵਲ ਮਧੇ ਲੀਗੁ ਆਛੈ ਲੀਗੁ ਸੀਗੁ ਹੀਗੁ ਗੋ।

**ਲੀਚੈ** ਗੁ. ਲੇਤੇ ਹਾਂ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੀਚੈ ਜੀਉ।

**ਲੀਜੈ** ਦੇ. ਲਈਏ, ਯਥਾ- ਯਹ ਮਾਲਾ ਅਪਨੀ ਲੀਜੈ। ਪੁਨਾ- ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲੀਜੈ ਰੇ ਮਨ।

**ਲੀਠਾ** ਗੁ. ਲੀਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਆਨਿ ਮਿਲਾਵਹੁ ਗੁਰੁ ਸਾਧੂ ਘਸਿ ਗਰੁੜ ਸਬਦੁ ਮੁਖਿ ਲੀਠਾ। ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਸਰਪ ਕੀ ਬਿਖ ਨਾਸਕ ਗਰੜ ਮੰਤ੍ਰ ਔ ਔਖਧੀ ਵਤ ਅਗ੍ਯਾਨ ਬਿਖ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ 'ਘਸ'- ਬਾਰ ਬਾਰ ਅਭ੍ਯਾਸ ਹੇਤ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਮੁੱਖ ਉਪਦੇਸ ਲੀਆ ਹੈ।

**ਲੀਣਾ** ਗੁ. ਲੀਨ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਭਰਿਪੁਰਿ ਲੀਣਾ ਆਪੇ ਸਰਬ ਸਮਾਣਾ।

**ਲੀਤੜਾ** ਦੇ. ਲੀਆ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ।

**ਲੀਨ** ਸੰ. ਲੈ ਭਾਵ ਵਹੀ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ।

**ਲੀਪਤ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਲਿਪਤੀਓਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਨਿਤ ਉਠਿ ਕੋਰੀ ਗਾਗਰਿ ਆਨੈ ਲੀਪਤ ਜੀਉ ਗਇਓ।

**ਲੀਲਿਤ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਨਿਗਲਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਹਬਾ ਸੁਆਦੀ ਲੀਲਿਤ ਲੋਹ। ਮੱਛੀ ਖਾਤੀ ਹੈ ਆਟੇ ਸਾਥ ਮੇਲੀ ਕੁੰਡੀ ਕੋ।

**ਲੀਵਨ** ਗੁ. ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ।

**ਲੀਵਾਂ** ਗੁ. ਲੇਵਾਂ।

**ਲੀੜਾ** ਪੰ. ਕੱਪੜਾ।

**ਲੁਹਾਰ ਕੇ** ਗੁ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੁਹਾਰ ਤੁੱਲਜ ਜਮ ਕੇ, ਯਥਾ- ਮਤਿ ਬਸਿ ਪਰਉ ਲੁਹਾਰ ਕੇ ਜਾਰੈ ਦੂਜੀ ਬਾਰ।

**ਲੁਹਾਰੀ** ਗੁ. ਲੋਹੇ ਕੀ ਬੇੜੀ, ਯਥਾ- ਲਬੁ ਅਧੇਰਾ ਬੰਦੀਖਾਨਾ ਅਉਗਣ ਪੈਰਿ ਲੁਹਾਰੀ। ਜੇਤੇ ਕਾਮਾਦਿਕ ਔਰ ਦੋਖ ਹੈਂ ਵਹੀ ਲੋਭ ਰੂਪ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਮੈ ਪੜੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਪੈਰ ਮੋ ਬੇੜੀ ਹੈ।

**ਲੁਹਿ ਲੁਹਿ** ਗੁ. ਜਲ ਜਲ ਕੇ, ਝੁਲੁਸ ਹੋ ਹੋ ਕਰ, ਯਥਾ- ਤਪਿ ਤਪਿ ਲੁਹਿ ਲੁਹਿ ਹਾਥ ਮਰੋਰਉ।

**ਲੁਕਿ** ਪੰ. ਛਿਪ ਕੇ, ਯਥਾ- ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ।

**ਲੁਗਾ** ਦੇ. ਪ੍ਰ. ਬਸਤ੍ਰ।

**ਲੁੰਜਿਤ** ਗੁ. ਕੇਸ ਪਟਾਨੇ ਵਾਲੇ ਪੂਜ ਢੂੰਢੀਏ ਜੈਨੀ ਸਾਧੂ, ਯਥਾ- ਲੁੰਜਿਤ ਮੁੰਜਿਤ ਮੋਨਿ ਜਟਾਧਰ ਅੰਤਿ ਤਊ ਮਰਨਾ।

**ਲੁਝਣਾ** ਪੰ. ਲੜਨਾ, ਯਥਾ- ਵਿਣੁ ਮਨੈ ਜਿ ਹੋਰੀ ਨਾਲਿ ਲੁਝਣਾ ਜਾਸੀ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇ।

**ਲੁਝੀ ਹੇ** ਗੁ. ਲੜਤਾ ਹੈ।

**ਲੁਝੀਐ** ਪੰ. ਜੰਗ ਕਰੀਏ, ਯਥਾ- ਮੂਰਖੈ ਨਾਲਿ ਨ ਲੁਝੀਐ।

**ਲੁਝੈ** ਪੰ. ਜੁੱਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖਿ ਕਮਲਾ ਰਗੜੈ ਲੁਝੈ।

**ਲੁੰਞੂ** ਗੁ. ਲੁੰਚਿਤ ਕਰੇਗਾ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਨਹੀ ਚੇਤਿਆ ਜਮਿ ਪਕਰੇ ਕਾਲਿ ਸਲੁੰਞੂ।

**ਲੁਟ** ਪੰ. ਜੋਰਾਵਰੀ ਪਰਾਯਾ ਮਾਲ ਖੋਸ।

**ਲੁਟਿਆ** ਪੰ. ਜੋਰਾਵਰੀ ਖੋਸ ਲੀਆ, ਯਥਾ- ਗੜੁ ਲੀਤਾ ਘਟੁ ਲੁਟਿਆ ਦੀਵੜੇ ਗਇਆ ਬੁਝਾਇ।

**ਲੁਟੇਨਿ** ਦੇ. ਲੂਟਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ ਅਵਰਿ ਲੁਟੇਨਿ ਸੁ ਪੰਚ ਜਨਾ।

**ਲੁਡੰਦੜੀ** ਗੁ. ਰੁਲਦੀ, ਯਥਾ- ਧੂੜੀ ਵਿਚਿ ਲੁਡੰਦੜੀ ਸੋਹਾਂ ਨਾਨਕ ਤੈ ਸਹ ਨਾਲੇ।

**ਲੁਡਾਈਐ** ਗੁ. ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਲਟਕਾਇ ਕੇ ਚਲੀਏ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ।

**ਲੁਡਾਰੀਆ** ਗੁ. ਲਟਕਾਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਭਾਵੰਤ ਬਾਹ ਲੁਡਾਰੀਆ।

**ਲੁਡਿ ਲੁਡਿ** ਗੁ. ਲਟਕਾਇ ਲਟਕਾਇ ਭਾਵ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਕਰ, ਯਥਾ- ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਿ ਤੂ ਲੁਡਿ ਲੁਡਿ ਦਰਗਹਿ ਵੰਞੁ।

**ਲੁਣਿ** ਪੰ. ਕੱਟਨੇ ਹੇਤ, ਯਥਾ- ਜਾ ਹੋਆ ਹੁਕਮੁ ਕਿਰਸਾਣ ਦਾ ਤਾ ਲੁਣਿ ਮਿਣਿਆ ਖੇਤਾਰੁ।

**ਲੁਣਿਆ** ਦੇ. ਕੱਟਿਆ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਉਥੈ ਪਹਰੈ ਲਾਵੀ ਲੁਣਿਆ ਖੇਤੁ।

**ਲੁਣੀਐ** ਪੰ. ਕਟੀਏ, ਯਥਾ- ਆਇ ਲਗੇ ਨੀ ਦਿਹ ਥੋੜੜੇ ਜਿਉ ਪਕਾ ਖੇਤੁ ਲੁਣੀਐ।

**ਲੁਣੈ** ਪੰ. ਕੱਟੇ, ਯਥਾ- ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ।

**ਲੁਤੇ** ਗੁ. ਉਡਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪਿਰ ਬਾਝੜਿਅਹੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਆਂਗਣਿ ਧੂੜਿ ਲੁਤੇ। ਸਰੀਰ ਕੇ ਵੇੜੇ ਰੂਪ ਰਿਦੇ ਦੇਸ ਮੋ ਧੂੜ ਉਡ ਰਹੀ ਹੈ।

**ਲੁਬਧੋ** ਗੁ. ਲੁਭਾਯਮਾਨ ਹੋਤਾ ਭਯਾ ਲੋਭ ਸੇ।

**ਲੁਭਤਉ** ਗੁ. ਲੋਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਮਨੁ ਰਾਜਾ ਲੋਭੀਆ ਲੁਭਤਉ ਲੋਭਾਈ। ਲੋਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਲੋਭ ਸੇ।

**ਲੁਭਤੇ** ਗੁ. ਲੋਭੀ ਹੋ ਰਹੇ ਥੇ।

**ਲੁਭੜਿਓ** ਦੇ. ਮਾਰ. ਲੋਭੀ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਮਹਰਾਜ ਰੋ ਗਾਥੁ ਵਾਹੂ ਸਿਉ ਲੁਭੜਿਓ ਨਿਹਭਾਗੜੋ ਭਾਹਿ ਸੰਜੋਇਓ ਰੇ।

**ਲੁਭੜੋ** ਗੁ. ਲੋਭੀ ਹੂਆ।

**ਲੁਭਿਭਾ** ਗੁ. ਲੋਭੀ ਭਏ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਬਿਖਿਆ ਨਿਤ ਲੋਭਿ ਲੁਭਾਨੇ ਪੁਤ ਕਲਤ ਮੋਹਿ ਲੁਭਿਭਾ।

**ਲੁੜ੍ਹੰਦੜੀ** ਪੰ. ਮੁ. ਪ੍ਰਵਾਹ ਮੇ ਰੁੜੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦੂਜੈ ਭਾਵੰਾੀ ਨਾਨਕਾ ਵਹਣਿ ਲੁੜ੍ਹੰਦੜੀ ਜਾਇ।

**ਲੂਹਣ** ਪੰ. ਦਾਹ ਕਰਨ।

**ਲੂਹੈ** ਪੰ. ਦਗਧ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ; ਜਲਾਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਸੁ ਵਿਰਾਇਣਿ ਨਾਨਕ ਜੀਉ ਸਸੁਰਾ ਵਾਦੀ ਜੇਠੋ ਪਉ ਪਉ ਲੂਹੈ।

**ਲੁਕ** ਦੇ. ਛਿਪ ਕੇ, ਯਥਾ- ਇਕਿ ਲੁਕਿ ਨ ਦੇਵਹਿ ਦਰਸਾ। ਗੁ. ਓਟ, ਯਥਾ- ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਤੁਮ੍ਹਰੈ ਪ੍ਰਭ ਦੁਆਰੈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਿ ਗਹੀ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ ਲੁਕ।

**ਲੂਕਟ** ਪੰ. ਲੂਕੀ, ਆਗ ਕਾ ਮੁਆਤਾ, ਯਥਾ- ਤਿਹ ਮੁਖ ਦੇਖਤ ਲੂਕਟ ਲਾਏ। ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਗਨਿ ਲਗਾਵੇ ਹੈ।

**ਲੂਕੀ** ਪੰ. ਮੁਆਤਾ, ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਗਨੀ, ਯਥਾ- ਨਿੰਦਕੁ ਸਾਕਤੁ ਖਵਿ ਨ ਸਕੈ ਤਿਲੁ ਅਪਣੈ ਘਰਿ ਲੂਕੀ ਲਾਈ। ਛੋਟੇ ਸੇ ਕਾਟਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਨੇ, ਯਥਾ- ਕਛੂਆ ਕਹੈ ਅੰਗਾਰ ਭਿ ਲੋਰਉ ਲੂਕੀ ਸਬਦੁ ਸੁਨਾਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਮੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਕੁਤੜੀ ਹੈ ; ਅਥਵਾ ਲੁਕਿਆ ਹੂਆ ਅਰਥਾਤ ਗੁਪਤ ਉਪਦੇਸ ਸਰੂਪ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਸਬਦ ਸੁਨਾਇਆ।

**ਲੂਕੀ ਜਾਰੇ** ਵਾ. ਪ੍ਰਚੰਡ ਆਗ ਸੇ ਜਲਾਇ ਲੀਏ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਜਨ ਚੰਦ੍ਰਹਾਂਸੁ ਦੁਖਿਆ ਧ੍ਰਿਸਟਬੁਧੀ ਅਪੁਨਾ ਘਰੁ ਲੂਕੀ ਜਾਰੇ। ਧ੍ਰਿਸ੍ਟਬੁਧੀ ਰਾਜਾ ਨੇ ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ਭਗਤ ਸਾਥ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰਕੇ ਅਪਨਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਮਰਵਾਇ ਲੀਆ। ਕਥਾ ਇਸ ਕੀ ਜੈਮੁਨੀ ਅਸ੍ਵਮੇਧ ਮੇ ਹੈ।

**ਲੂਗਰਾ** ਦੇ. ਪੂ. ਸੰਤੋਂ ਕਾ ਦੀਆ ਸਾਧਾਰਣ ਬਸਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਭਗਤ ਜਨਾ ਕਾ ਲੂਗਰਾ ਓਢਿ ਨਗਨ ਨ ਹੋਈ। ਲੁੰਗਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਲੂਝਹਿ** ਪੰ. ਜੁੱਧ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮਾਇਆ ਕਾਰਣਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਲੂਝਹਿ।

**ਲੂਝੈ** ਪੰ. ਜੁੱਧ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਫਰਿਓ ਜਗ ਮਹਿ ਵਰਤਦਾ ਪਾਪੀ ਸਿਉ ਲੂਝੈ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਿਜ ਭਗਤੋਂ ਕੇ ਦੋਹੀਓਂ ਸਾਥ ਯੁੱਧ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਲੂਟਹਿ** ਦੇ. ਲੂਟਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਮਾਰਹਿ ਲੂਟਹਿ ਨੀਤ ਨੀਤ ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਜਨਾ।

**ਲੂਟਿ** ਦੇ. ਜੋਰਾਵਰੀ ਮਾਲ ਛੀਨ, ਯਥਾ- ਕਬੀਰ ਲੂਟਨਾ ਹੈ ਤ ਲੂਟਿ ਲੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹੈ ਲੂਟਿ।

**ਲੂਟਿਓ** ਦੇ. ਲੁੱਟਿਆ।

**ਲੂਟੀ** ਲੁੱਟ ਲਈ, ਯਥਾ- ਲੂਟੀ ਲੰਕਾ ਸੀਸ ਸਮੇਤਿ।

**ਲੂਠੇ** ਪੰ. ਦਗਧ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਇੰਦ੍ਰੀ ਕੀ ਜੂਠਿ ਉਤਰਸਿ ਨਾਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ ਕੇ ਲੂਠੇ। ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਅਗਨਿ ਸਾਥ ਦਾਹ ਕਰਨੇ ਸੇ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਮੇ- ਬਿੰਦੁ ਰਾਖਿ ਜੌ ਤਰੀਐ ਭਾਈ। ਪੁਨਾ- ਬਿੰਦ ਕੇ ਸਧਯਾ ਤਾਹਿ ਹੀਜ ਕੀ ਬਡਯਾ ਦੇਤ।

**ਲੂਣ** ਪੰ. ਨਿਮਕ, ਲਵਣ, ਯਥਾ- ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਗੁਨਹਗਾਰ ਬੇਗਾਨਾ ਅਲਪ ਮਤਿ।

**ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ** ਦੇ. ਨਮਕ ਹਰਾਮ, ਯਥਾ- ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਗੁਨਹਗਾਰ ਬੇਗਾਨਾ ਅਲਪ ਮਤਿ।

**ਲੂਣੈ** ਪੰ. ਕੱਟੇ ਹੂਏ ਕੋ, ਯਥਾ- ਸੁਕੇ ਸਰਵਰਿ ਪਾਲਿ ਬੰਧਾਵੈ ਲੂਣੈ ਖੇਤਿ ਹਥ ਵਾਰਿ ਕਰੈ।

**ਲੂਤ** ਦੇ. ਰੋਗ ਬਿਸੇਖ।

**ਲੂਤਾ** ਸੰ. ਮਕੜੀ ਜੀਵ।

**ਲੂਨਾ** ਦੇ. ਲਵਣ, ਯਥਾ- ਪਾਉ ਘੀਉ ਸੰਗਿ ਲੂਨਾ।

**ਲੂਲਾ** ਪੰ. ਲੁੰਜਾ।

**ਲੇਸ** ਸੰ. ਅੰਸ, ਕਿੰਚਤ ਭਾਗ।

**ਲੇਹ** ਦੇ. ਲੇਵੋ, ਯਥਾ- ਪਿਛਹੁ ਰਾਤੀ ਸਦੜਾ ਨਾਮੁ ਖਸਮ ਕਾ ਲੇਹਿ। ਪੰ. ਪੀ ਕਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਯਾ, ਜੈਸੇ- ਦੂਧ ਸੇ ਲੇਹ ਲਿਆ। ਲੇਹ ਬੂਟੀ।

**ਲੇਹੀ** ਪੰ. ਲੇਵੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਡੋਰੀ ਪੂਰੀ ਮਾਪਹਿ ਨਾਹੀ ਬਹੁ ਬਿਸਟਾਲਾ ਲੇਹੀ।

**ਲੇਖਾ** ਦੇ. ਹਿਸਾਬ, ਯਥਾ- ਲੇਖਾ ਕੋਇ ਨ ਪੁਛਈ ਜਾ ਹਰਿ ਬਖਸੰਦਾ। ਪੁਨਾ- ਤਬ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਕਿਸੁ ਪੂਛਤ ਲੇਖਾ। ਹੇ ਜੀਵੋ ! ਕਯਾ ਤੁਮਾਰੇ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਕਰਮੋ ਕਾ ਜੋੜ ਹੈ ਭਾਵ ਕਯਾ ਤੁਮ ਨੇ ਕੁਸੰਗ ਸੇ ਪੁੰਨ ਦੂਰ ਕਰ ਲੀਏ, ਕੇਤੇ ਸਤਸੰਗ ਸੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰ ਕਰ ਲੀਏ ਅਰ ਕੇਤੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਬਾਕੀ ਰਹੇ। ਯਹ ਬਤਾਵੋ ਐਸਾ ਹਿਸਾਬ ਸਾਥ ਕੋਈ ਨਹੀ ਪੂਛਤਾ, ਜਬ ਗੁਰੂ ਬਖਸ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਲਿਖਿਆ, ਯਥਾ- ਸੇ ਕਰ ਭਲੇ ਜਿਨੀ ਹਰਿ ਜਸੁ ਲੇਖਾ।

**ਲੇਖਾਰੀ** ਗੁ. ਲਿਖਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਧਨੁ ਲੇਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਲਿਖਾਇਆ ਸਚੁ।

**ਲੇਖਾਵਤੀ** ਗੁ. ਲਿਖਣੇ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਹਾਥਿ ਕਲੰਮ ਅਗੰਮ ਮਸਤਕਿ ਲੇਖਾਵਤੀ। ਹਾਥ ਮੇ ਕਲਮ ਹੈ ਅਗੰਮ ਕੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਮਥੇ ਮੋ ਲੇਖ ਲਿਖਣੇ ਵਾਲੀ।

**ਲੇਖਿਆ** ਗੁ. ਲਿਖਿਆ, ਯਥਾ- ਛੂਟਨੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਣਿ ਲੇਖੁ ਨਾਨਕ ਲੇਖਿਆ।

**ਲੇਖੀਆ** ਗੁ. ਲਿਖਵਾਰ, ਲੇਖਕ, ਯਥਾ- ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਜਾਂ ਚੈ ਡਾਂਗੀਆ ਦੁਆਰੈ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤੁ ਲੇਖੀਆ।

**ਲੇਖੁ** ਸੰ. ਲਿਖਤ, ਯਥਾ- ਛੂਟਨੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਣਿ ਲੇਖੁ ਨਾਨਕ ਲੇਖਿਆ। ਪੁਨਾ- ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ। ਪੁਨਾ- ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ। ਦੇ. ਭਾਗ੍ਯ, ਯਥਾ- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਮਸਤਕਿ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਇ।

**ਲੇਟਣਿ** ਦੇ. ਭੂਮੀ ਮੇ ਪੜ ਜਾਣਾ।

**ਲੇਟਿ** ਦੇ. ਸੋਤੇ ਭਏ, ਯਥਾ- ਪਸੁ ਪਰੇਤ ਉਸਟ ਗਰਧਭ ਅਨਿਕ ਜੋਨੀ ਲੇਟ। ਲਿਟਨਾ, ਯਥਾ- ਲੇਟਣਿ ਲੇਟਿ ਜਾਣੈ ਤਨੁ ਸੁਆਹੁ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪੈ ਪੜ ਕੇ ਨ੍ਰਿਤ ਸਮੇ, ਲਿਟਨ ਕੌਨ ਹੈ ਤਨ ਕੋ ਖਾਕ ਜਾਨਣਾ।

**ਲੇਟਿਆ** ਪੰ. ਪੜਾ, ਯਥਾ- ਪਾਇਆ ਨਿਹਚਲੁ ਥਾਨੁ ਫਿਰਿ ਗਰਭਿ ਨ ਲੇਟਿਆ। ਗਰਭ ਮੇ ਨਹੀ ਸੋਇਆ ਭਾਵ ਪੜਾ।

**ਲੇਨ** ਗੁ. ਲੇਵੇ।

**ਲੇਪ** ਸੰ. ਵਾਧਾ, ਬਢਨਾ, ਯਥਾ- ਸਰਬ ਕਰਤਬ ਮਮੰ ਕਰਤਾ ਨਾਨਕ ਲੇਪ ਛੇਪ ਨ ਲਿਪ੍ਯਤੇ। ਨਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਕਾਹੂੰ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕੇ ਵਾਧੇ ਸਾਥ ਛੇਪ, ਸੀਘ੍ਰ ਨਹੀ ਲਿਪਾਯਮਾਨ ਹੋਤੇ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਦੁੱਖ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ, ਯਥਾ- ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਗੋ ਤਿਲ ਕਾ ਮੂਲਿ।

**ਲੇਲੇ** ਪੰ. ਭੇਡ ਕੇ ਬੱਚੇ ਕੋ, ਯਥਾ- ਲੇਲੇ ਕਉ ਚੂਘੈ ਨਿਤ ਭੇਡ। ਲੈ ਲੈ ਕਰ, ਯਥਾ- ਪ੍ਰਾਨ ਮਾਨ ਦਾਨ ਮਗ ਜੋਹਨ ਹੀਤੁ ਚੀਤੁ ਦੇ ਲੇ ਲੇ ਪਾਰੀ।

**ਲੇਵਤ** ਦੇ. ਲੇਤੇ ਹੈ।

**ਲੇਵੇ** ਗੁ. ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ।

**ਲੈ** ਗੁ. ਲਿਵ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਲਗੀ ਤਤੁ ਲੈ ਤੂੰ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸਚੁ। ਜਿਨ ਕੋ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਹੈ ਉਨ ਕੀ ਤਤ- ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਥ ਲਿਵ ਲਗੀ ਹੈ। ਲੇਕਰ, ਯਥਾ- ਲੈ ਭਾੜਿ ਕਰੇ ਵੀਆਹੁ। ਲੇਕਰ ਅਪਨਾ ਲਾਗ ਭਾੜਾ ਅਰ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਜਜਮਾਨ ਕੇ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀ ਕਾ ਵਿਆਹ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਧਰਮ ਰਾਇ ਹੈ ਦੇਵਤਾ ਲੈ ਗਲਾ ਕਰੇ ਦਲਾਲੀ। ਧਰਮਰਾਜ ਅਦਾਲਤੀ ਦੇਵਤਾ, ਲੋਕੋ ਕੇ ਇਜਹਾਰ ਬਾਤੋਂ ਸੇ ਲੇਕਰ, ਪੀਛੇ ਉਨ ਕੋ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਮੋ ਪਹੁਚਾਨੇ ਹੇਤ, ਦਲਾਯਲ ਅਰਥਾਤ ਦਿਲੀਲ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਸਦਾ ਲੈ ਲਾਹਾ। ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ- ਉਠੀ ਕਰ ਲੈ ਪਾਹ। ਚਿਠੀ ਪਕੜ ਕੇ ਉਠ ਕਰ ਜਾਨੇ ਹੇਤ ਲੇਤੇ ਹੈ ਪਾਹ (ਰਸਤਾ), ਪਹੇ ਸੇ ਪਾਹ ਬਨਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਲਯ।

**ਲੋਅ** ਗੁ. ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਸੈਲ ਲੋਅ ਜਿਨਿ ਉਧਰਿਆ। ਸਗਲ ਲੋਕ ਜਿਸ ਨੇ ਉਧਾਰੇ ਹੈਂ। ਉਜਾਲਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ, ਜੈਸੇ- ਲੋਅ ਬਿਨਾ ਦੀਖਤਾ ਨਹੀ।

**ਲੋਆਂ** ਗੁ. ਲੋਕਾਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਦੀਪਾਂ ਲੋਆਂ ਮੰਡਲਾਂ ਖੰਡਾਂ ਵਰਭੰਡਾਂਹ।

**ਲੋਇ** ਦੇ. ਲੋਕ ; ਪ੍ਰਕਾਸ। ਸੰ. ਲੋਕ।

**ਲੋਇਣ** ਦੇ. ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਜਿਨ੍ਹ ਲੋਇਣ ਜਗੁ ਮੋਹਿਆ ਸੇ ਲੋਇਣ ਮੈ ਡਿਠੁ। ਸੰ. ਲੋਚਨ।

**ਲੋਇਣੀ** ਦੇ. ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹਰਿ ਮੇ, ਯਥਾ- ਲੋਇਣ ਰਤੇ ਲੋਇਣੀ ਕੰਨੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇ। ਜਿਸ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਰੰਗੇ ਗਏ ਹੈ ਸੁੰਦ੍ਰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹਰਿ ਮੇ ਵਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਹਰਿ ਮੇ।

**ਲੋਇਨ** ਦੇ. ਨੇਤ੍ਰ।

**ਲੋਈ** ਪੰ. ਉੱਨੀ ਬਸਤ੍ਰ ; ਕਬੀਰ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ। ਲੋਕੀ, ਯਥਾ- ਲੋਇਣ ਲੋਈ ਡਿਠ ਪਿਆਸ ਨ ਬੁਝੈ ਮੂ ਘਣੀ। ਅਪਨੀ ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਭ ਲੋਕੀ ਅਰਥਾਤ ਨਿਖਲ ਜਨ ਦੇਖੇ।

**ਲੋਸਟ** ਗੁ. ਲੋਹਾ, ਯਥਾ- ਰਾਮ ਪਾਰਸ ਚੰਦਨ ਹਮ ਕਾਸਟ ਲੋਸਟ। ਸੰ. ਮਿੱਟੀ ਕਾ ਡਲਾ, ਢੇਲਾ।

**ਲੋਹ** ਸੰ. ਲੋਹਾ ; ਤੇਜ ਵਾਲੇ ਸੁਰਯਾਦਿ ; ਧਾਤੁ ਮਾਤ੍ਰ। ਗੁ. ਕੁੰਡੀ ਰੂਪ ਲੋਹਾ, ਯਥਾ- ਜਿਹਬਾ ਸੁਆਦੀ ਲੀਲਿਤ ਲੋਹ। ਦੇ. ਤਵੀ।

**ਲੋਹਟੁ** ਗੁ. ਲੋਹੇ ਸਮਾਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਮਹਿ ਮਨੁ ਲੋਹਟੁ ਹੈ ਮੋਹਿਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ।

**ਲੋਹਾ** ਦੇ. ਲੋਹਾ ਧਾਤੁ, ਯਥਾ- ਲੋਹਾ ਮਾਰਣਿ ਪਾਈਐ ਢਹੈ ਨ ਹੋਇ ਕਪਾਸ। ਪੁਨਾ- ਲੋਹਾ ਕੰਚਨੁ ਹਿਰਨ ਹੋਇ ਕੈਸੇ ਜਉ ਪਾਰਸਹਿ ਨ ਪਰਸੈ। ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਜੀਵ ਗ੍ਯਾਨਵਾਨ ਕੈਸੇ ਬਨ ਜਾਵੇ, ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਗੁਰੋਂ ਕੋ ਨਾ ਮਿਲੇ।

**ਲੋਹਾਰੀ** ਗੁ. ਲੁਹਾਰ ਕੀ ਰਚੀ ਬੇੜੀ, ਸੰਗਲ, ਯਥਾ- ਓਹਾ ਪੈਰਿ ਲੋਹਾਰੀ।

**ਲੋਹਾਰੀਪਾ** ਗੁ. ਪਾਉ ਪੰਥੀ ਜੋਗੀ, ਜਿਸ ਕਾ 'ਸਿਧ ਗੋਸਟ' ਮੇ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਗੋਰਖ ਪੂਤੁ ਲੋਹਾਰੀਪਾ ਬੋਲੈ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਬਿਧਿ ਸਾਈ। ਗੋਰਖਿ ਨਾਥ ਕਾ ਚੇਲਾ ਲੋਹਾਰੀਪਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੋਲਤਾ ਭਯਾ। ਜੋਗੀਯੋਂ ਮੇ ਨਾਥ ਵਤ ਪਾ, ਦਾਸ, ਪਾਗਲ ਆਦਿਕ ਨਾਮੋ ਸੇ ਪੀਛੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪੰਥੋ ਕੇ ਬੋਧਕ ਪਦ ਲਗਾਏ ਹੈ ਜੈਸੇ ਗੁਸਾਈਓਂ ਕੇ ਗਿਰਿ, ਪੁਰੀ ਆਦਿਕ ਲਗਾਵੇ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀਓਂ ਮੇ ਸਿੰਘ, ਦਾਸ, ਸਾਹ ਲਗਾਵੇ ਹੈ।

**ਲੋਕ** ਸੰ. ਚੌਦਾ ਭਵਨ ; ਜਨ, ਮਨੁਖ ; ਦੇਵਨ ਕੇ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਸਿਵ ਲੋਕਹਿ ਜੈਬੋ।

**ਲੋਕ ਕਹ** ਦੇ. ਲੋਕ ਮੋ ਖਾਨ ਪਾਨਾਦਿਕੋਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਨਹ ਚਿੰਤਾ ਮਾਤ ਪਿਤ ਭ੍ਰਾਤਹ ਨਹ ਚਿੰਤਾ ਕਛੁ ਲੋਕ ਕਹ। ਭਗਤ ਜਨ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀ ਰਖੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਭਰੋਸੇ ਕਾਹੂੰ ਵਸਤੁ ਕੀ, ਬਚਨਾਂਤਰ ਹੈ-

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ। ਪੁਨਾ- ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਮੇਦਨੀ ਸੋਈ ਕਰਦਾ ਸਾਰ। ਅਥਵਾ ਨਹੀ ਚਿੰਤਾ ਕਛੁ ਸੁਰਗ ਨਰਕਾਦਿ ਥਾਨੋ ਕੀ ਜੋ ਹਮ ਕਹਾਂ ਜਾਵੇਂਗੇ।

**ਲੋਕ ਪਚਾਰਾ** ਵਾ. ਲੋਕ ਦਿਖਾਵਾ, ਯਥਾ- ਲੋਕ ਪਚਾਰਾ ਕਰੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ।

**ਲੋਕਨ** ਗੁ. ਲੋਕੋ ਕੀ, ਯਥਾ- ਲੋਕਨ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈਆ ਬੈਸੰਤਰਿ ਪਾਗਉ।

**ਲੋਕਾਈ** ਪੰ. ਲੋਕ, ਜੈਸੇ- ਸਭ ਭੰਨੀ ਫਿਰੇ ਲੋਕਾਈ।

**ਲੋਕਾਣੀਆ** ਪੰ. ਲੋਕੋਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਅਨਦਿਨੁ ਸਿਮਰਹ ਨਾਮੁ ਤਜਿ ਲਾਜ ਲੋਕਾਣੀਆ।

**ਲੋਕਾਣੇ** ਪੰ. ਲੁਕੇ ਹੂਏ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰ ਮੀਤ ਹਮਾਰੇ ਹਮ ਨਾਹੀ ਲੋਕਾਣੇ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ, ਯਥਾ- ਸਭ ਚੂਕੀ ਕਾਣਿ ਲੋਕਾਣੀ।

**ਲੋਕੀ** ਗੁ. ਏਕ ਮੇਲ ਵਾਲੇ ਲੋਕੋ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮਰੇ ਪਿਤਾ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਖਾਣੇ ਖਲਾਵਨੇ ਕੀ ਲੋਕ ਚਾਲ ਹੈ ਦੂਜੀ ਛਮਛਰੀ ਮਰੇ ਪਿਤਾ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਤਿਸ ਕੀ ਕਲਜਾਣ ਹੇਤ ਗਰੁੜ ਵਚਵਾਨਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ ਕੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੋਜਨ ਖੁਲਾਨਾ ਯਹ ਪੌਰਾਣ ਕੀ ਚਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕ ਵਟ ਵਟ ਕੇ ਕੜਾਹ ਕੇ ਗੋਲੇ ਖਾਤੇ ਹੈ, ਅਰ ਜੌ ਕੇ ਆਟੇ ਕੇ ਪਿੰਡ ਜਮੀਨ ਮੇ ਪਿਤਰੋ ਹੇਤ ਰਖਾਤੇ ਹੈ। ਯਹ ਛਮਛਰੀ ਭਾਵ ਸੰਕਰੀ ਕਲਜਾਣ ਕਰਤੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਥਾਪੀ ਹੁਈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਇਕ ਲੋਕੀ ਹੋਰੁ ਛਮਿਛਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਵਟਿ ਪਿੰਡੁ ਖਾਇ। ਛਮਛਰੀ ਏਕ ਜੈਨ ਮਤ ਮੋ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਪੀਛੇ ਇਸ ਨਾਮ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਲੋਕ, ਜਨ।

**ਲੋਕੀਕ** ਗੁ. ਲੌਕਿਕ ਰੀਤੀ ਅਰਥਾਤ ਗ੍ਰਾਨੀਓ ਕੀ ਲੋਕ ਮੋ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਪੂਰੀ ਰੀਤਿ ਹੈ, ਯਥਾ- ਪੂਰੀ ਸੋਭਾ ਪੂਰਾ ਲੋਕੀਕ। ਪੂਰਾ ਲੌਕਕ ਬਜਵਹਾਰ ਹੈ।

**ਲੋਚ ਲੁਚਾਨੀ** ਗੁ. ਅਤਿਸੈ ਵਾ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਚਾਹ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਕੀ ਧੂਰਿ ਮੰਗਹ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਹਰਿ ਲੋਚ ਲੁਚਾਨੀ।

**ਲੋਚਦੇ** ਪੰ. ਚਾਹਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਲੋਚਦੇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ।

**ਲੋਚਨ** ਸੰ. ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਦੁਇ ਦੁਇ ਲੋਚਨ ਪੇਖਾ।

**ਲੋਚਾ** ਦੇ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ, ਯਥਾ- ਲੋਚਾ ਸਮਸਰਿ ਇਹੁ ਬਿਉਹਾਰ। ਚਾਹ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਲੋਚਾ ਪੂਰਨ ਮੇਰੀਆ।

**ਲੋਚੀਜੈ** ਪੰ. ਲੋਚਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸੰਕਰੁ ਨਾਰਦੁ ਸੇਖਨਾਗ ਮੁਨਿ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਲੋਚੀਜੈ।

**ਲੋਚੈ** ਪੰ. ਚਾਹ ; ਚਾਹੇ, ਯਥਾ- ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਕਦੇ ਨ ਚੜੈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਈ। ਪੁਨਾ- ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ।

**ਲੋਟ** ਪੰ. ਲੰਬੇ ਪੜ, ਲੇਟ, ਯਥਾ- ਹਉ ਆਕਲ ਬਿਕਲ ਭਈ ਗੁਰ ਦੇਖੇ ਹਉ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋਇ ਪਈਆ। ਮੈ ਲੇਟ ਕੇ ਪੋਟ (ਗਠੜੀ) ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਕੇ ਪੜ ਗਯਾ। ਦੇ. ਜੰ. ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕੇ ਕੇ ਲੋਟ ਹੋ ਕੇ ਕਾਮ ਕਰੋ।

**ਲੋਟ ਪੋਟ** ਪੰ. ਬੇਹਾਲ ਮੂਰਛਾ ਦਸਾ ਮੇ।

**ਲੋਟੇ** ਦੇ. ਪੂ. ਗਡਵੇ, ਯਥਾ- ਗਲੀ ਜਿਨ੍ਾ ਜਪਮਾਲੀਆ ਲੋਟੇ ਹਥਿ ਨਿਬਗ। ਮੱਟੀ ਕੇ ਕਰਵੇ।

**ਲੋਣੁ** ਪੰ. ਲਵਣ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਇਕਨਾ ਆਟਾ ਅਗਲਾ ਇਕਨਾ ਨਾਹੀ ਲੋਣੁ। ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਭਾਗਜ ਕਾ ਬਰਨਨ ਹੈ।

**ਲੋਥਾ** ਪੰ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਸਾਸ ਬਿਨਾ ਮਿਰਤਕ ਕੀ ਲੋਥਾ।

**ਲੋਦੇ ਕਾ** ਦੇ. ਲੋਦੇ ਜਾਤਿ ਕੇ ਪੁਰਖ ਕਾ, ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਏਕ ਲੋਦਾ ਜਾਤੀ ਸੂਦ੍ਰ ਲੋਕ ਹੈਂ, ਵਹੁ ਖੇਤੀ ਬੋਨੇ ਕਾ ਕਾਮ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਾਹੂੰ ਕੇ ਸ੍ਰਾਫ ਸੇ ਗਊ ਬਨ ਕਰ ਤਿਨ ਕਾ ਖੇਤ ਖਾਯਾ। ਉਨਹੁ ਨੇ ਖੇਤੀ ਬਿਗਾੜਤੀ ਜਾਨ ਕੇ, ਉਸ ਕੀ ਟੰਗੜੀ ਤੋੜੀ ਇਸ ਪੁਰਾਨ ਕਥਾ ਕੇ ਭਾਵ ਸੇ ਉਪਾਲੰਭ ਦੀਆ, ਯਥਾ- ਪਾਂਡੇ ਤੁਮਰੀ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਲੋਧੇ ਕਾ ਖੇਤੁ ਖਾਤੀ ਥੀ। ਹੇ ਪੰਡਿਤ ! ਤੁਮ ਜੋ ਆਪ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਨਤੇ ਹੋ, ਤੁਮਾਰੀ ਮਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾਣੀ ਕੀ ਤੋ ਯਹ ਦਸਾ ਥੀ, ਜੋ ਅਪਨੀ ਟਾਂਗ ਤੁੜਾ ਬੈਠੀ ; ਅਥਵਾ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਲੋਦੇ ਜਾਤੀ ਕੇ ਹੀਨ ਜਨੋ ਸਮਾਨ, ਪਾਪੀ ਜਨ ਰੂਪ ਲੋਦਿਓਂ ਕਾ ਪਾਪ ਰੂਪ ਖੇਤ ਖਾਤੀ ਥੀ। ਜੈਸੇ ਬਸਿਸ੍ਰ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਿਸ੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਕਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਹਤਜਾ ਰੂਪ ਖੇਤ ਖਾਤੀ ਥੀ। ਉਸ ਕਥਾ ਕੇ ਭਾਵ ਸੇ ਉਲਾਮਾ ਹੈ ; ਵਾ ਗੁਰੁ ਰੂਪ ਪਿਤਾ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਜਿਸ ਵੇਦ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਸੇ, ਅਪਨਾ ਦ੍ਵਿਜ ਨਾਮ ਧਰਾਨੇ ਵਾਲਾ, ਦੂਸਰਾ ਜਨਮ ਮਾਨਤੇ ਹੋ। ਤਿਸ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਯਹ ਦਸਾ ਹੁਈ, ਜੋ ਬਸਿਸ੍ਰ ਰਿਖਿ ਨੇ ਉਸ ਕੀ ਸਕ੍ਤੀ ਰੋਕ ਕੇ, ਲੰਗੜੀ ਕਰ ਦਈ। ਯਹ ਜਾਤੀ ਕੇ ਅਹੰਕਾਰ ਸੇ ਇਤਰੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਕੋ, ਉਸ ਕੀ ਮੁਖ ਮਾਨੀ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੇ ਸ੍ਰਾਫ ਰੂਪ ਦੋਖ ਸੁਨਾ ਕਰ ਉਪਾਲੰਭ ਹੈ।

**ਲੋਧੁ** ਗੁ. ਲੋਭ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਹਿਰਦੈ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮਹਾ ਬਿਸਲੋਧੁ। ਜਿਸ ਕੇ ਮਨ ਮੋ ਬਹੁਤ ਵਿਖਯੋਂ ਕਾ ਲੋਭ ਹੈ, ਉਨ ਕਾ ਹੀ ਬਾਂਛਿਤ ਵਿਖਯੋਂ ਕੇ ਲਾਭ ਮੋ ਵਿਘਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਪੈ ਕੋਪ ਹੋਵੇ ਹੈ। 'ਲੋਭ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਲੋਧ', 'ਲਭਾ' ਕੇ ਥਾਨ 'ਲਧਾ' ਵਤ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਜੋ ਮਨ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕੋਪ ਹੈ ਵਹੀ ਮਹਾ ਵਿਖ ਰੂਪ ਆਵਰਣ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਅਵਰੇ ਜੀਵ ਲੜੇ ਹੈ। 'ਲੋਧ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇ 'ਰੋਧ' ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਆਵਰਣ ਹੈ। ਦੇ. ਲੋਧ ਔਖਧੀ।

**ਲੋਨੁ** ਦੇ. ਲਵਣ, ਨਮਕ ; ਨੇਤ੍ਰ ਯਥਾ- ਤਿਸਹਿ ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੁਖੁ ਜੇ ਸੇਵਹੁ ਤਉ ਲਾਜ ਲੋਨੁ ਹੋਇ ਜਾਈਐ।

**ਲੋਪ** ਸੰ. ਬਿਨਾਸ ; ਛੇਦਨ ; ਬਜਾਕੁਲਪਨਾ ; ਅਦਰਸਨ, ਦਿਖਾਈ ਦੇਨੇ ਸੇ ਰਹਤ ਹੋ ਜਾਨਾ, ਜੈਸੇ- ਲੋਪ ਚੰਡਿਕਾ ਹੁਇ ਗਈ ਸੁਰਪਤਿ ਕੋ ਦੇ ਰਾਜ।

**ਲੋਭ** ਸੰ. ਧਨ ਕੇ ਲਾਭ ਕੀ ਅਧਿਕ ਚਾਹ ਜਿਸ ਕੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਯੋਗਜ ਅਯੋਗਜ ਵਸਤੁ ਕੇ ਲੇਨੇ ਕਾ ਕੁਛ ਬਿਚਾਰ ਨਾ ਰਹੇ।

**ਲੋਭ ਲਬੀ** ਵਾ. ਲੋਭੀ ਜਨੋ ਕਾ ਲੋਭ ਕਰਨਾ ਬਜਰਥ ਹੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਵਰ ਸਭ ਮਿਥਿਆ ਲੋਭ ਲਬੀ।

**ਲੋਭਾਨ** ਗੁ. ਲੋਭੀ ਹੋ ਗਯਾ, ਜੈਸੇ- ਨਿਤ ਲੋਭੇ ਲਗਾ ਲੋਭਾਨ।

**ਲੋਭੀ** ਸੰ. ਲੋਭ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ, ਯਥਾ- ਜਿਉ ਸਾਹਿਬੁ ਰਾਖੈ ਤਿਉ ਰਹੈ ਇਸੁ ਲੋਭੀ ਕਾ ਜੀਉ ਟਲ ਪਲੈ।

**ਲੋਮ** ਸੰ. ਰੋਮ ; ਸੀਧਾ, ਜੈਸੇ- ਲੋਮ ਪਾਠ।

**ਲੋਰੈ** ਦੇ. ਪ੍ਰੁ. ਚਾਹੇ।

**ਲੋਰੋਨੀ** ਦੇ. ਲੋਰੀ, ਜੋ ਅਤਿ ਛੋਟੇ ਬਾਲਕੋ ਕੋ ਖੁਸ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਅਵਾਜ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਲੋਰੀ ਹੈ ਲੋਰੀ ਸੇ ਲੋਰੋਨੀ ਬਨਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਪਰਾਧ ਦੇਹਿ ਲੋਰੋਨੀ।

**ਲੋੜਾ** ਪੰ. ਆਸਚਰਯ, ਜੈਸੇ- ਅਮੁਕਾ ਮਰ ਗਯਾ ਬਡਾ ਲੋੜਾ ਹੂਆ।

**ਲੋੜਿ** ਪੰ. ਚਾਹ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਜਣੁ ਲੋੜਿ ਲਹੁ ਮੈ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਦੇਇ ਮਿਲਾਇ। ਪੁਨਾ- ਮੈ ਮਨੁ ਤਨੁ ਖੋਜਿ ਖੋਜੇਦਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਲਧਾ ਲੋੜਿ। ਖੋਜ, ਯਥਾ- ਐਸਾ ਸਤਗੁਰੁ ਲੋੜਿ ਲਹੁ ਜਿਦੂ ਪਾਈਐ ਸਚੁ ਸੋਇ।

**ਲੋੜੀ** ਪੰ. ਚਾਹੀ ; ਮਾਘੀ ਸਮੀਪ ਮਾਸਾਂਤ ਦਿਨ।

**ਲੋੜੀਦੜਾ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਚਾਹੀਦਾ, ਯਥਾ- ਲੋੜੀਦੜਾ ਸਾਜਨੁ ਮੇਰਾ।

**ਲੋੜੀਦਾ** ਪੰ. ਮੁ. ਚਾਹੀਦਾ।

**ਲੋੜੈ** ਪੰ. ਚਾਹੇ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ।

**ਲੌਗ** ਦੇ. ਲਵੰਗ।

**ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਿਹੀਤੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਲਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਰਚਨੰ ਸਮਾਪਤੰ॥੩੩॥**



**ਵਸ੍ਯੰ** ਗੁ. ਬਸ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਿਤਤੇ ਬਿਸ੍ਵ ਸੰਸਾਰਹ ਨਾਨਕ ਵਸ੍ਯੰ ਕਰੋਤਿ ਪੰਚ ਤਸਕਰਹ।

**ਵਸਉ** ਦੇ. ਨਿਵਾਸ ਕਰੋ।

**ਵਸਸੀ** ਗੁ. ਵਸੇਗਾ।

**ਵਸਗਤਿ** ਸੰ. ਅਧੀਨ, ਯਥਾ- ਸਭੁ ਕੋ ਵਸਗਤਿ ਕਰਿ ਲਇਓਨੁ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਖਾਕੁ ਰਲਿਆ।

**ਵਸਤਾ** ਦੇ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ।

**ਵਸੰਦੜੋ** ਗੁ. ਵਸਤਾ ਥਾ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਵਸੰਦੜੋ ਸਚੁ ਸਹੁ ਨਾਨਕ ਹਭੇ ਡੁਖੜੇ ਉਲਾਹਿ।

**ਵਸਦੀ** ਪੰ. ਆਬਾਦ, ਯਥਾ- ਧਾਰਿ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੁਆਮੀ ਵਸਦੀ ਕੀਨੀ ਆਪਿ। ਪੁਨਾ- ਵਸਦੀ ਸਘਨ ਅਪਾਰ ਅਨੂਪ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ।

**ਵਸਨ** ਦੇ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ।

**ਵਸੰਨਿ** ਗੁ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬਗਾ ਬਗੇ ਕਪੜੇ ਤੀਰਥ ਮੰਝਿ ਵਸੰਨ੍ਹਿ।

**ਵਸਾਇਆ** ਪੰ. ਵਸਦਾ ਕੀਆ, ਆਬਾਦ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਫੇਰਿ ਵਸਾਇਆ ਫੇਰੁਆਣਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਖਾਡੂਰੁ।

**ਵਸਾਈ** ਪੰ. ਵਸ, ਅਖਤਿਆਰ, ਯਥਾ- ਤਿਨਿ ਸਹਿ ਆਪਿ ਭੁਲਾਏ ਕੁਮਾਰਗਿ ਪਾਏ ਤਿਨ ਕਾ ਕਿਛੁ ਨ ਵਸਾਈ। ਇਨ ਕੋ ਜੋਰ ਕਾ ਕੁਛ ਅਖਤਿਆਰ ਨਹੀ। ਆਵਾਦ ਕਰੀ।

**ਵਸੀ** ਸੰ. ਅਧੀਨ। ਪੰ. ਵਸਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੂਢੇਹਿ। ਵਸਤੀ ਰਹੀ, ਯਥਾ- ਜਿਚਰੁ ਵਸੀ ਪਿਤਾ ਕੈ ਸਾਥਿ।

**ਵਸੁ** ਸੰ. ਧਨ ; ਰਤਨ ; ਬ੍ਰਿਧੀ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਬੂਟੀ ; ਸਜਾਮ ; ਸੁਵਰਣ ; ਜਲ ; ਸੁਰਜ ; ਅਗਨਿ ; ਰਸਮਿ, ਕਿਰਣਾ ; ਧਨਿਸ੍ਰਾ ਨਖਤ੍ਰ ; ਚੰਦ੍ਰ ਸੁਰਯਾਦਿ ਆਠ ਵਸੁ।

**ਵਸੁਧਾ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਨਿਖਲ ਧਨ ਧਰੇ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਮੋ ਵਹੁ ਪ੍ਰਿਥਵੀ।

**ਵਸੇ** ਫਾ. ਬਹੁਤੇ, ਯਥਾ- ਹਮਾ ਰਾ ਏਕੁ ਆਸ ਵਸੇ।

**ਵਸੇਹਾ** ਗੁ. ਵਸਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਵੈ ਤਿਸੁ ਰਿਦੈ ਵਸੇਹਾ।

**ਵਸੇਰਾ** ਪੰ. ਵਸਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਮੁਕਤਿ ਭਇਆ ਜਿਸੁ ਰਿਦੈ ਵਸੇਰਾ।

**ਵਹਣ** ਪੰ. ਹੇ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਯਥਾ- ਕੰਧੀ ਵਹਣ ਨ ਢਾਹਿ ਤਉ ਭੀ ਲੇਖਾ ਦੇਵਣਾ। ਪ੍ਰਵਾਹ ਮਾਤ੍ਰ, ਯਥਾ- ਜਿਧਰਿ ਰਬ ਰਜਾਇ ਵਹਣੁ ਤਿਦਾਊ ਗੰਉ ਕਰੇ।

**ਵਹਤੀ** ਦੇ. ਚਲਤੀ।

**ਵਹੰਦੜਾ** ਪੰ. ਮੁ. ਵਹਤਾ, ਚਲਤਾ, ਜੈਸੇ- ਵਹਣ ਵਹੰਦੜਾ ਜਾਇ।

**ਵਹੰਦੇ** ਪੰ. ਰੁੜੇ ਜਾਤੇ, ਯਥਾ- ਢਹਦੀ ਜਾਇ ਕਰਾਰਿ ਵਹਣਿ ਵਹੰਦੇ ਮੈ ਡਿਠਿਆ।

**ਵਹੰਨਿ** ਗੁ. ਵਹਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਰਬ ਖਜੂਰੀ ਪਕੀਆਂ ਮਾਖਿਅ ਨਈ ਵਹੰਨ੍ਹਿ। ਆਪ ਪੂਰਨ ਹੋ ਆਗੇ ਉਪਦੇਸ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਭਗਤ ਜਨ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਸਰੋਵਰੁ ਉਛਲੈ ਸੁਭਰ ਭਰੇ ਵਹੰਨਿ।

**ਵਹੀ** ਅ. ਹਿਸਾਬ ਕੀ ਪੋਥੀ, ਯਥਾ- ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੇਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ। ਦੇ. ਓਹੀ।

**ਵਹੁ** ਦੇ. ਓਹ।

**ਵਹੁ ਕਾਰ** ਦੇ. ਓਹ ਕਾਮ।

**ਵਹੁਟੀ** ਪੰ. ਬਧੂ, ਭਾਰਜਾ, ਯਥਾ- ਜਿੰਦੁ ਵਹੁਟੀ ਮਰਣੁ ਵਰੁ ਲੈ ਜਾਸੀ ਪਰਣਾਇ। ਬਧੂਓ ਨੇ, ਯਥਾ- ਅਗੈ ਸੰਗਤੀ ਕੁੜਮੀ ਵੇਮੁਖੁ ਰਲਣਾ ਨ ਮਿਲੈ ਤਾ ਵਹੁਟੀ ਭਤੀਜੀਂ ਫਿਰਿ ਆਨਿ ਘਰਿ ਪਾਇਆ।

**ਵਹੇਲਾ** ਗੁ. ਵਹਤਾ ਦਰੀਆਉ, ਯਥਾ- ਜਪ ਤਪ ਕਾ ਬੰਧੁ ਬੇੜੁਲਾ ਜਿਤੁ ਲੰਘਹਿ ਵਹੇਲਾ। ਹੇ ਵਹੇਲ।

**ਵਕ** ਸੰ. ਬਗਲਾ ਪੰਖੀ ; ਪ੍ਰਸਪੋਂ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ; ਕੁਬੇਰ ; ਬਕ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਰਾਖਸ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਮਾਰਾ ਹੈ।

**ਵਖਤੁ** ਫਾ. ਸਮਾ, ਯਥਾ- ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ।

**ਵਖਰੁ** ਦੇ. ਵੇਚਨੇ ਖਰੀਦਨੇ ਯੋਗੁ ਮਾਲ, ਯਥਾ- ਕਿਛੁ ਵਖਰੁ ਹੋਇ ਸੁ ਵਰਨੀਐ ਤਿਸੁ ਰੂਪੁ ਨ ਰਿਖਾ। ਪੁਨਾ- ਵਖਰੁ ਰਾਖੁ ਮੁਈਏ ਆਵੈ ਵਾਰੀ ਰਾਮ।

**ਵਖਾਣੀਐ** ਪੰ. ਕਹੀਏ, ਯਥਾ- ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ।

**ਵਖਿ** ਪੰ. ਜੁਦਾ, ਅਲਗ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਰੰਗਿ ਰਵਾਈ ਬੈਠਾ ਵੇਖੈ ਵਖਿ ਇਕੇਲਾ। ਪੁਨਾ- ਚੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੇ ਜਜਮਾਲਿਆ।

**ਵਗਨਿ** ਪੰ. ਵਗਤੇ ਹੈਂ, ਉਠਤੇ ਹੈਂ ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਜਨੋ ਕੇ ਅੰਤਾਕਰਣੋ ਮੇ ਬਜਵਹਾਰੋ ਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸੰਕਲਪ, ਯਥਾ- ਚਿੜੀ ਚੁਹਕੀ ਪਹੁ ਫੁਟੀ ਵਗਨਿ ਬਹੁਤੁ ਤਰੰਗ।

**ਵਗਿ** ਪੰ. ਸੀਘ੍ਰ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖਿ ਬੰਨ੍ਹਿ ਚਲਾਈਅਹਿ ਨਾ ਮਿਲਹੀ ਵਗਿ ਸਗਿ। ਕੈਸੇ ਮਿਲੇ ਸੀਘ੍ਰ ਉਤਮੋ ਕੇ ਸੰਗ ਮੇ ; ਪਸੁਯੋਂ ਕਾ ਬਡਾ ਸਮੁਦਾਯ, ਚੌਣਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਵੰਚਕ** ਸੰ. ਠੱਗ।

**ਵਛ** ਸੰ. ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ; ਬਛਰਾ।

**ਵਛਲੁ** ਸੰ. ਵਕ੍ਰੀ ਇਤਿ ਵੱਛ: ਇਸ ਬੁਜਤਪਤੀ ਸੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਵਛ ਹੈ, ਤਿਸ ਵਛ ਕੋ ਭਾਵ ਅਪਨਾ ਨਾਮ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਅਪਨਾ ਮਾਨ ਕਰ ਕੇ ; ਲ- ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਵਛਲ ਹੈ। ਦੇ. ਭਗਤੋਂ ਕਾ ਪਜਾਰਾ, ਯਥਾ- ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਅਨਾਥਹ ਨਾਥੇ। ਸੰ. ਵਤਸ੍ਲ।

**ਵਜਹੁ** ਅ. ਦਰਮਾਹਾ, ਮਹੀਨੇ ; ਮਹੀਨੇ ਪੀਛੇ ਮਿਲਨੇ ਵਾਲੀ ਤਲਬ, ਯਥਾ- ਵਜਹੁ ਗਵਾਏ ਅਗਲਾ ਮੁਹੇ ਮੁਹਿ ਪਾਣਾ ਖਾਇ। ਤਰੀਕਾ ; ਚਿਹਰਾ ; ਹਕੀਕਤ ; ਆਜੀਵਕਾ ਨਿਮਿਤ।

**ਵਜਗਿ** ਗੁ. ਜਾਹਰ ਹੋ ਗਈ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਗੀ, ਯਥਾ- ਵਦੀ ਸੁ ਵਜਗਿ ਨਾਨਕਾ ਸਚਾ ਵੇਖੈ ਸੋਇ।

**ਵਜਨਿ** ਫਾ. ਮਾਪ। ਦੇ. ਵਜਤੀਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਵਾਤ ਵਜਨਿ ਟੰਮਕ ਭੇਰੀਆ।

**ਵਜਾਇ** ਦੇ. ਚੋਟ ਲਾ ਕਰ ਵਜਾਇ ਕੇ ਭਾਵ ਖੂਬ ਪਰਖ ਕੈ, ਯਥਾ- ਠੋਕਿ ਵਜਾਇ ਸਭ ਡਿਠੀਆ ਤੁਸਿ ਆਪੇ ਲਇਅਨੁ ਛਡਾਇ ਜੀਉ।

**ਵਜਾਇਆ** ਦੇ. ਵਜਾਇਆ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਜੀਉ ਗੁਫਾ ਅੰਦਰਿ ਰਖਿ ਕੈ ਵਾਜਾ ਪਵਣੁ ਵਜਾਇਆ।

**ਵਜਾਈ** ਗੁ. ਬੁਲਾਈ, ਯਥਾ- ਦੁਨੀ ਵਜਾਈ ਵਜਦੀ ਤੂੰ ਭੀ ਵਜਹਿ ਨਾਲਿ।

**ਵਜੀ** ਦੇ. ਵਜਤੀ ਭਈ, ਯਥਾ- ਨਉਬਤਿ ਵਜੀ ਸੁਬਹ ਸਿਉ ਚਲਣ ਕਾ ਕਰਿ ਸਾਜੁ। ਦੇ. ਜੰਗਲੀ। ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਵਜੀ ਵਾਧਾਈ ਨਾਨਕ ਜਿਤਾ ਬਿਖਾੜਾ ਜੀਉ। ਪੁਨਾ- ਬਾਣੀ ਵਜੀ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਸਚੋ ਸਚੁ ਸੁਣਾਇ।

**ਵਜੀ ਵਧਾਈ** ਵਾ. ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਈ ਖੁਸੀ।

**ਵਜੀਆ** ਦੇ. ਜੰਗਲੀ। ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈਆ ਖੁਸੀਆ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰੁ ਤ ਪਾਇਆ ਸਹਜ ਸੇਤੀ ਮਨਿ ਵਜੀਆ ਵਾਧਾਈਆ।

**ਵਜੀਰ** ਪੰ. ਰਾਜਾ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਬੇਵਜੀਰ ਬਡੇ ਧੀਰ।

**ਵਜੀਰਟਿਆ** ਗੁ. ਵਜੀਰ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਵਡ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਆਪਿ ਵਜੀਰਟਿਆ।

**ਵੰਜੁਲ** ਸੰ. ਬੈਂਤ।

**ਵਜੇ** ਪੰ. ਵਾਜੇ ਵੱਜੇ, ਜੈਸੇ- ਸੂਰਬੀਰ ਸਜੇ ਘੋਰ ਵਾਜੇ ਵਜੇ।

**ਵੰਝ** ਪੰ. ਬਾਂਸ, ਯਥਾ- ਨਾ ਬੇੜੀ ਨਾ ਤੁਲਹੜਾ ਨਾ ਤਿਸੁ ਵੰਝੁ ਮਲਾਰੁ।

**ਵੰਝੀ** ਪੰ. ਬਾਂਸੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਵੰਝੀ ਹਾਥਿ ਨ ਖੇਵਟੂ ਜਲੁ ਸਾਗਰੁ ਅਸਰਾਲੁ। ਨਾ ਬਾਂਸੋ ਸੇ ਨਾ ਚੱਪਿਓ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਨਾ ਛੋਟੇ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਨਾ ਬਡੇ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਹਾਥ ਹੈ।

**ਵੰਵਹੁ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਆਵੋ, ਚਲੋ, ਯਥਾ- ਪਤਣਿ ਕੂਕੇ ਪਾਤਣੀ ਵੰਞਹੁ ਧ੍ਰੁਕਿ ਵਿਲਾੜਿ।

**ਵੰਵਣ** ਪੰ. ਜਾਤੇ ਹੈਂ।

**ਵੰਵਣਾ** ਪੰ. ਜਾਣਾ, ਯਥਾ- ਸਾਈ ਜਾਇ ਸਮ੍ਾਲਿ ਜਿਥੈ ਹੀ ਤਉ ਵੰਞਣਾ।

**ਵੰਵਨ੍ਹਿ** ਪੰ. ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਕਿਤੀ ਇਤੁ ਦਰੀਆਇ ਵੰਞਨ੍ਹਿ ਵਹਦਿਆ। ਅਨੇਕ ਹੀ ਜੀਵ ਇਸ ਦਰੀਆਇ ਮੇਂ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਰੁੜਤੇ।

**ਵੰਵਾ ਏਨ੍ਹੀ** ਗੁ. ਵੰਚਿਤ ਕਰ ਲੇਤੇ ਹੈ, ਕਾਢ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਕਪਰੋਂ ਸੇ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਕਾਮੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤਾਹੂ ਖਰੇ ਸੁਜਾਣ ਵੰਞਾ ਏਨ੍ਹੀ ਕਪਰੀ।

**ਵੰਵਾਇਆ** ਪੰ. ਮੁ. ਗਵਾਇਆ ਹੈ, ਠਗਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਞਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ। ਸੰ. ਵੰਚਿਤ।

**ਵਵਾਈਐ** ਪੰ. ਠਗਾਈਐ, ਯਥਾ- ਝੂਠੀ ਦੁਨੀਆ ਲਗਿ ਨ ਆਪੁ ਵਞਾਈਐ। ਯੇ ਦੋਨੋ ਪਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਵੰਚਿਤ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ ਚਲਨੇ ਕੇ ਵਾਚਕ ਵੰਵ ਪਦ ਸੇ ਨਹੀ ਬਨੇ।

**ਵਵਾਈਐ** ਦੇ. ਸਿੰ. ਖੋਈਏ, ਗਵਾਈਏ, ਯਥਾ- ਝੂਠੀ ਦੁਨੀਆ ਲਗਿ ਨ ਆਪੁ ਵਞਾਈਐ।

**ਵਵਾਣੀ** ਦੇ. ਚਲੀ ਗਈ।

**ਵੰਵਾਵਣਾ** ਦੇ. ਆਪ ਖੁਆਵਣਾ, ਜੈਸੇ- ਕਹਿਐ ਆਪ ਵੰਞਾਵਣਾ।

**ਵੰਵੈ** ਗੁ. ਹੋ ਜਾਵੇ, ਯਥਾ- ਨਿੰਦਾ ਤੇਰੀ ਜੋ ਕਰੇ ਸੋ ਵੰਞੈ ਚੂਰੁ। ਚੂਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ।

**ਵੰਵੈ ਘਿਤਾ** ਵਾ. ਜਾਵੇ ਲੀਆ ਅਰਥਾਤ ਕੈਸੇ ਲੀਆ ਜਾਵੇ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਉਨ੍ ਮਿਲਣ ਕਉ ਕਿਉ ਵੰਞੈ ਘਿਤਾ।

**ਵਟਾਊ** ਦੇ. ਰਸਤੇ ਚਲਨੇ ਵਾਲੇ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਬਟਾਊ ਸਿਉ ਜੋ ਲਾਵੈ ਨੇਹ। ਰਸਤੇ ਚਲਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਵਾਟ ਵਟਾਊ ਆਵੈ ਜਾਇ।

**ਵਟਾਊੜਿਆ** ਪੰ. ਮੁ. ਮੁਸਾਫਰਾ, ਯਥਾ- ਉਠਿ ਵੰਞੁ ਵਟਾਊੜਿਆ ਤੈ ਕਿਆ ਚਿਰੁ ਲਾਇਆ।

**ਵਟਾਇਆ** ਗੁ. ਵਟਾਊ ਅਰਥਾਤ ਰਸਤੇ ਕੇ ਚਲਣੇ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਪੁਰਖਾ ਜਨਮੁ ਵਟਾਇਆ।

**ਵਟਿ** ਪੰ. ਵੱਟ ਦੇ ਕਰ, ਮੇਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਵਟਿ ਧਾਗੇ ਅਵਰਾ ਘਤੈ। ਗਰਮੀ, ਜੈਸੇ ਆਜ ਵਟ ਹੈ। ਰੋਕ, ਜੈਸੇ ਪਾਣੀ ਥੰਮਨੇ ਕੋ ਵਟ ਕਰੋ। ਜਮਾ ਕਰੋ, ਜੈਸੇ- ਮਾਲ ਵੇਚ ਕੇ ਰੋਪਯਾ ਵਟ।

**ਵਟਿਕਾ** ਪੰ. ਵਟੀ ਅਰਥਾਤ ਪਾਂਚ ਸੇਰ ਵਜਨ ਪੂਰਾ, ਯਥਾ- ਗੁਪਤੀ ਖਾਵਹਿ ਵਟਿਕਾ ਸਾਰੀ।

**ਵਟੀ** ਪੰ. ਦੀਵੇ ਕੀ ਵਤੀ, ਯਥਾ- ਭਉ ਵਟੀ ਇਤੁ ਤਨਿ ਪਾਈਐ।

**ਵਡ ਹੰਸੁ** ਗੁ. ਰਾਜ ਹੰਸ, ਯਥਾ- ਮੈ ਜਾਨਿਆ ਵਡ ਹੰਸੁ ਹੈ ਤਾ ਮੈ ਕੀਆ ਸੰਗੁ। ਵਡਹੰਸ ਰਾਗਣੀ।

**ਵਡ ਦਾਣਾ** ਗੁ. ਵਡਾ ਬੁੱਧੀਮਾਨ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਹੁ ਪਾਇਆ ਵਡ ਦਾਣਾ।

**ਵਡ ਪੁਨੀ** ਗੁ. ਬਡੇ ਪੁੰਨੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਪਾਈਐ ਵਡ ਪੁਨੀ ਮੇਰੇ ਮਨਾ।

**ਵਡ ਵਡਾ** ਗੁ. ਵਡਿਓਂ ਸੇ ਵਡਾ।

**ਵਡਗੇ** ਗੁ. ਸਭ ਸੇ ਵਡੇ ਹੋ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਵਡ ਵਡ ਪੁਰਖ ਵਡਗੇ। ਜੋ ਵਡਿਓਂ ਸੇ ਵਡੇ ਪੁਰਖ ਹੈਂ ਤੁਮ ਤਿਨ ਸੇ ਭੀ ਵਡੇ ਹੋ।

**ਵਡਨੇ** ਗੁ. ਵਡੇ, ਯਥਾ- ਤੁਮਰੀ ਥਾਹ ਪਾਈ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਵਡਨੇ। ਵਡਾ, ਯਥਾ- ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਸਾਲਾਹਿ ਨ ਰਜੈ ਤੁਧੁ ਕਰਤੇ ਤੂ ਹਰਿ ਸੁਖਦਾਤਾ ਵਡਨੁ।

**ਵਡਪਨਾ** ਦੇ. ਮਹਾਨਪਨਾ।

**ਵਡਫਾ** ਗੁ. ਵਡਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਜਪਿਓ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਵਡਫਾ।

**ਵਡੜੀ** ਗੁ. ਵਡੀ।

**ਵਡਾ** ਗੁ. ਸਭ ਸੇ ਬ੍ਰਿਧ ਮਹਾਨ, ਯਥਾ- ਸੁਣਿ ਵਡਾ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਇ।

**ਵਡਾ** ਦੇ. ਅਧਿਕ, ਯਥਾ- ਕਉਨ ਵਡਾ ਮਾਇਆ ਵਡਿਆਈ। ਮਾਯਾ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਸੇ ਕੌਨ ਅਧਿਕ ਹੋ ਸਕੇ ਹੈ ; ਬਹੁਤੀ, ਯਥਾ- ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੈ।

**ਵਡਾ ਆਖ੍ਹਣ** ਵਾ. ਵਡਾ ਆਖ੍ਯਾਨ ਹੈ ਵਾ ਬਡਾ ਬਯਖ੍ਯਾਨ ਹੈ ਵੇਦ ਰੂਪ।

**ਵਡਾ ਫੇਰੁ** ਗੁ. ਚੌਰਾਸੀ ਕਾ ਫਿਰਨਾ, ਯਥਾ- ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਵਡਾ ਫੇਰੁ ਪਇਆ।

**ਵਡਾ ਰੋਗੁ** ਪੰ. ਕੋੜ ਅਰਥਾਤ ਜਾਤੀ ਧਨਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਕੁਸ੍ਟ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਵਡਾ ਰੋਗੁ ਹੈ ਸਿਰਿ ਮਾਰੇ ਜਮਕਾਲਿ।

**ਵਡਾਤੀ** ਗੁ. ਬਡਿਓਂ ਸੇ ਬਡੇ ਹੋ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਆਪੇ ਆਪਿ ਸੁਜਾਣੁ ਹੈ ਵਡ ਪੁਰਖੁ ਵਡਾਤੀ। ਹੇ ਹਰੇ ! ਆਪ ਨਿਖਲੋਂ ਕੇ ਬਡੇ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਭੀ ਬਡੇ ਹੋ। ਕੋਈ ਬਡੀ ਹੈ ਤੇਰੀ 'ਤੀ' ਲਖਮੀ ਯਹ ਅਰਥ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਗਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੋਖ ਯੁਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਹੇਯ ਹੈ।

**ਵਡਾਨੀ** ਗੁ. ਬਡੇ ਹੋ, ਯਥਾ- ਐਸਾ ਸੰਤੁ ਸਾਧੁ ਜਿਨ ਪਾਇਆ ਤੇ ਵਡ ਪੁਰਖ ਵਡਾਨੀ।

**ਵਡਾਮ** ਗੁ. ਵਡਾ ਹੈ।

**ਵਡਾਰੂ** ਪੰ. ਬਡੇ ਧਨੀ ਸਾਥ, ਯਥਾ- ਨਾਲਿ ਇਆਣੇ ਦੋਸਤੀ ਵਡਾਰੂ ਸਿਉ ਨੇਹੁ।

**ਵਡਾਲਕਾ** ਗੁ. ਵਡਾ ਹੈ।

**ਵੰਡਿ** ਪੰ. ਬਾਂਟ ਕਰ, ਯਥਾ- ਜਰੁ ਵੰਡਿ ਦੇਵੈ ਭਾਂਈ।

**ਵੰਡਿਆ** ਪੰ. ਵਰਤਾਇਆ।

**ਵਡਿਆਈਆ** ਪੰ. ਉਸਤਤੀ, ਸਿਫਤਾ, ਯਥਾ- ਲੋਕਨ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈਆ ਬੈਸੰਤਰਿ ਪਾਗਉ।

**ਵਡੀ ਕੋਮ** ਵਾ. ਬਡੀ ਕੁਲ, ਯਥਾ- ਵਡੀ ਕੋਮ ਵਸਿ ਭਾਗਹਿ ਨਾਹੀ ਮੁਹਕਮ ਫਉਜ ਹਠਲੀ ਰੇ।

**ਵਡੋਲ** ਗੁ. ਵਡੇ।

**ਵਡੋਲੀ** ਗੁ. ਅਤਿ ਬਡਾ, ਯਥਾ- ਤੁਮ ਵਡ ਪੁਰਖ ਵਡੋਲੀ। ਆਪ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਬਡਿਓ ਸੇ ਭੀ ਬਡੇ ਪੁਰਖ ਹੋ।

**ਵਡੌਨਾ** ਗੁ. ਵਡਿਓਂ ਸੇ ਵਡੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਤੁਮੁ ਵਡ ਵਡੇ ਵਡੇ ਵਡ ਊਚੇ ਸਭ ਊਪਰਿ ਵਡੇ ਵਡੌਨਾ।

**ਵਢ** ਪੰ. ਕੱਟ ਕੇ, ਯਥਾ- ਅਸੰਖ ਗਲਵਢ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ।

**ਵਢੀ** ਪੰ. ਰਿਸਵਤ, ਯਥਾ- ਲੈ ਕੈ ਵਢੀ ਦੇਨਿ ਉਗਾਹੀ। ਪੁਨਾ- ਵਡੀ ਲੈ ਕੈ ਹਕੁ ਗਵਾਏ। ਯਹ ਰਾਜਨੀਤਿ ਮੇ ਅਧਰਮ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਹੈ।

**ਵਢੀਅਹਿ** ਪੰ. ਕਟੀਦੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ ਮੁਸਫੀ ਏਹ ਕਰੇਇ।

**ਵਢੀਜੈ** ਗੁ. ਵਢੀਤੇ ਹੈ, ਕਾਟੀਤੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਤਿਨ ਘਸਿ ਘਸਿ ਨਾਕ ਵਢੀਜੈ।

**ਵਣਜਾਰਾ** ਪੰ. ਲੁਬਾਣਾ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਬੈਲਾਂ ਪੈ ਮਾਲ ਭਰ ਕੇ ਬਨਜ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ; ਬਨਜ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਮਾਤ੍ਰ। ਗੁ. ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਗ੍ਰਾਹਕ ਜਿਗ੍ਯਾਸੂ ਜਨ।

**ਵੰਤ** ਦੇ. ਵਾਲ੍ਹਾ, ਜੈਸੇ- ਬਲਵੰਤ ਸੂਰਾ। ਬਲ ਵਾਲਾ ਸੂਰਮਾ।

**ਵਤ** ਗੁ. ਫੇਰ, ਯਥਾ- ਏਹੋ ਪਛੋਤਾਉ ਵਤਿ ਕੁਆਰੀ ਨ ਥੀਐ। ਮੌਸਮ, ਯਥਾ- ਵਤ ਲਗੀ ਸਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਜੋ ਬੀਜੇ ਸੋ ਖਾਇ।

**ਵਤਸ** ਸੰ. ਪਿਆਰਾ।

**ਵਤਸ੍ਲ** ਸੰ. ਪਿਆਰਾ।

**ਵਤਹਿ** ਗੁ. ਫਿਰੇ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂ ਵਤਹਿ ਅੰਙਣੇ ਹਭ ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਹੋਇ।

**ਵਤਰ** ਪੰ. ਖੇਤੋਂ ਕੇ ਜੋਤਨੇ ਬੋਨੇ ਕਾ ਸਮਾ, ਖੇਤੋਂ ਕੇ ਵਾਹਨੇ ਬੀਜਨੇ ਕਾ ਵਖਤ। ਯਵ. ਲਬਵਤਰ।

**ਵਤਾ** ਪੰ. ਪੋ. ਫਿਰਾਂ, ਯਥਾ- ਮਨਿ ਸਾਂਈ ਮੁਖਿ ਉਚਰਾ ਵਤਾ ਹਭੇ ਲੋਅ।

**ਵਤਾਇ** ਗੁ. ਪਾਇ ਕੇ।

**ਵਤਾਇਆ** ਗੁ. ਘੁਮਾਇਆ, ਫੇਰਿਆ ਭਾਵ ਅਰਪਣ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਹਉ ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਵਤਾਇਆ ਜੀਉ।

**ਵਤਾਇਦਾ** ਗੁ. ਫਿਰਤਾ ਹੈ, ਪੁਆਵਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਜਾਲੁ ਵਤਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ।

**ਵਤਾਈ** ਗੁ. ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਜੀਉ ਵਤਾਈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈ ਜੀਉ।

**ਵਤਾਵੈ** ਗੁ. ਫੇਰੇ ਭਾਵ ਰਖੇ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਕੇ ਸਖਾ ਸਾਧ ਜਨ ਨੀਕੇ ਤਿਨ ਊਪਰਿ ਹਾਥੁ ਵਤਾਵੈ।

**ਵਤੀ** ਦੇ. ਦੀਵੇ ਕੀ ਵਤੀ।

**ਵਤੈ** ਪੰ. ਫਿਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਵੇਤਗਾ ਆਪੇ ਵਤੈ। ਆਪ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਕੇ ਸੰਜਮ ਰੂਪ ਜਨੇਊ ਰਹਤ ਫਿਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਦਯਿ ਵਿਗੋਏ ਫਿਰਹਿ ਵਿਗੁਤੇ ਫਿਟਾ ਵਤੈ ਗਲਾ। ਜੈਨੀ ਸਾਧੋਂ ਕਾ ਬਿਗੜਾ ਹੂਆ ਫਿਰੇ ਹੈ ਸਮੁਦਾਯ। ਖੇਤੀ ਬੀਜਨੇ ਕੇ ਸਮੇ, ਯਥਾ- ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ।

**ਵਥੁ** ਪੰ. ਵਸਤੁ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਕੀ ਮੁਹਤਾਜੀ ਲੋਕੁ ਕਢਦਾ ਹੋਰਤੁ ਹਟਿ ਨ ਵਥੁ ਨ ਵੇਸਾਹੁ। ਵਸਤੁ ਕੋ ਖਰੀਦ।

**ਵਥੂ** ਗੁ. ਚੀਜਾਂ।

**ਵਦੀ** ਪੰ. ਠਟੀ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਈਸ੍ਵਰ ਨੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ, ਯਥਾ- ਵਦੀ ਸੁ ਵਜਗਿ ਨਾਨਕਾ ਸਚਾ ਵੇਖੈ ਸੋਇ। ਦੇ. ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਪਖ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕਾ, ਜੈਸੇ- ਬੈਸਾਖ ਵਦੀ, ਜੇਠ ਵਦੀ। ਖੋਟੀ ਆਦਤ।

**ਵਧਵੀ** ਗੁ. ਅਧਿਕ, ਯਥਾ- ਕੰਤੁ ਲੀਆ ਸੋਹਾਗਣੀ ਮੈ ਤੇ ਵਧਵੀ ਏਹ।

**ਵਧਵੀ ਏਹ** ਗੁ. ਅਧਿਕ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕੰਤੁ ਲੀਆ ਸੋਹਾਗਣੀ ਮੈ ਤੇ ਵਧਵੀ ਏਹ।

**ਵਧਾਈਆ** ਪੰ. ਖੁਸੀਆ।

**ਵਧਾਣੀਆ** ਗੁ. ਅਧਿਕ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਹੀਆ ਤਊ ਅਸੰਖ ਮੰਞਹੁ ਹਭਿ ਵਧਾਣੀਆ।

**ਵਧੀ** ਪੰ. ਬ੍ਰਿਧ ਹੂਈ, ਫੈਲੀ, ਯਥਾ- ਵਧੀ ਵੇਲਿ ਬਹੁ ਪੀੜੀ ਚਾਲੀ।

**ਵਧੀਕ** ਪੰ. ਮਾਝਾ, ਅਧਿਕ, ਯਥਾ- ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ।

**ਵਧੁ** ਪੰ. ਅਧਿਕ ਹੋ, ਯਥਾ- ਵਧੁ ਸੁਖੁ ਰੈਨੜੀਏ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਗਾ। ਪੁਨਾ- ਵਧਿ ਥੀਵਹਿ ਦਰੀਆਉ ਟੁਟਿ ਨ ਥੀਵਹਿ ਵਾਹੜਾ।

**ਵੰਨ** ਪੰ. ਰੰਗ, ਯਥਾ- ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਤਿਖ ਉਤਰੈ ਚੜੈ ਚਵਗਲਿ ਵੰਨੁ। ਪੁਨਾ- ਦਿਹੁ ਬਗਾ ਤਪੈ ਘਣਾ ਕਾਲਿਆ ਕਾਲੇ ਵੰਨ। ਪੁਨਾ- ਰਾਤੀ ਹੋਵਨਿ ਕਾਲੀਆ ਸੁਪੇਦਾ ਸੇ ਵੰਨ।

**ਵਨ** ਸੰ. ਬ੍ਰਿਛੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਰੂਪ ਜੰਗਲ, ਬਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ; ਜਲ ; ਨਿਵਾਸ, ਘਰ।

**ਵੰਨਾ** ਪੰ. ਕਿਨਾਰਾ ; ਦੂਲਹੁ, ਬਿਆਂਧੜ, ਲਾੜਾ।

**ਵੰਨਿਆ** ਪੰ. ਸੁਵਰਣ ਸਰੀਖੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ।

**ਵੰਨੀ** ਪੰ. ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਜੋ ਕੁਲਾਲ ਘਟੋਂ ਪੈ ਲਗਾਤੇ ਹੈਂ ; ਰੰਗ ਅਰਥਾਤ ਆਨੰਦ, ਯਥਾ- ਵੰਨੀ ਸਾਚੇ ਲਾਲ ਕੀ ਕਿਨਿ ਕੀਮਤਿ ਕੀਜੈ। ਨਈ ਬਿਵਾਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ।

**ਵੰਨੀਆ** ਦੇ. ਸੁਵਰਣ ਕੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਅੰਤਾਕਰਣ ਸੁੱਧ ਥਾਨ, ਯਥਾ- ਦੇਹ ਕੰਚਨ ਵੇ ਵੰਨੀਆ ਇਨਿ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਵਿਗੁਤੀਆ।

**ਵੰਨੀਸ** ਪੰ. ਉੱਤਮ ਵੰਨ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ ਕਾ ਸੁਵਰਣ ਮੋ ਚੜਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਦਰਿ ਸਰਾਫ ਵੰਨੀਸ ਚੜਾਉ। ਸੁਵਰਣ ਪੈ ਸਰਾਫ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਪੜਨੇ ਸੇ ਅੱਛੇ ਰੰਗ ਕਾ ਚੜਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਕਸੌਟੀ ਪੈ ਖੈਂਚਨੇ ਸੇ ਜਿਸ ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਰੰਗ ਥੋੜੇ ਦਾਮ ਵਾਲਾ ਭਾਨ ਹੋਵੇ, ਸਰਾਫ ਲੋਗ ਇੱਟ ਕਾ ਚੂਰਾ ਔ ਲਵਣ ਮੇਲ ਤਿਨ ਮੋ ਰਖ ਉਪਲੀਓ ਮੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਪਾ ਕਰ, ਉਸ ਕਾ ਖੋਟ ਜਲਾ ਕੇ ਬਡੇ ਮੋਲ ਵਾਲਾ ਰੰਗ ਕਰ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਪੂਰੇ ਉੱਤਮ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਸੁਵਰਣ ਬਾਰਾ ਵੰਨੀ ਕਾ ਕਹਜਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਤੋਲਾ ਭਰ ਸੁਵਰਣ ਪੂਰੇ ਬਾਰਾਂ ਮਾਸੇ ਕੇ ਦਾਮ ਸੇ ਵਿਕਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇ ਨਯੂਨ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਗ੍ਯਾਰਾਂ ਏਕ ਮਾਸਾ ਖੋਟਾ ਹੋ ਵਿਕਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇ ਹਲਕੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਦਸ ਦੋ ਮਾਸੇ ਕੇ ਖੋਟ ਸੇ ਤੋਲਾ ਬਿਕਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਹਲਕੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਨੌਂ ਆਠ ਸਾਤ ਮਾਸੇ ਦਾਮ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਸੇ ਤੋਲਾ ਭਰ ਬਿਕਤਾ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਰਸੈਣੀਯੋਂ ਕਾ ਜੋੜਾ ਖਟ ਪੰਚ ਮਾਸੇ ਦਾਮ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਸੇ ਤੋਲਾ ਭਰ ਬਿਕਤਾ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਵੰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਵਰਣ ਮੋ ਉੱਤਮ ਵੰਨ ਕਾ ਚੜਨਾ ਸਰਾਫ ਕੀ ਨਜਰ ਪੜ ਮਸਾਲਾ ਦੇਨੇ ਸੇ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਈਹਾਂ ਗੁਰੁ ਸਰਾਫ ਕੀ ਨਜਰ ਸੇ ਸੇਵਕ ਕੇ ਨਿਸਕਾਮ ਸਕਾਮ ਯੋਗਯ ਅਯੋਗਯ ਚਿੰਨ ਕਾ ਲਖਣਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੁਵਰਣ ਕੀ ਸੁੱਧਤਾਈ ਕਸੌਟੀ ਪੈ ਖੈਂਚ ਕਰ ਪਰਖ ਕੇ ਮਸਾਲਾ ਦੇਨੇ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੇਵਕ ਕੀ ਗੁਰੁ ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਕਸੌਟੀ ਪੈ ਲਗਾ ਕਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਭਗਤੀ ਜਪ ਤਪਾਦਿ ਤਾਉ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਾ ਹੈ- 'ਕਸਿ ਕਸਵਟੀ ਸਹੈ ਸੁ ਤਾਉ। ਨਦਰਿ ਸਰਾਫ ਵੰਨੀ ਸਚੜਾਉ।' ਜਬ ਸੁਵਰਣ ਖੈਂਚ ਕਸੌਟੀ ਕੀ ਸਹਾਰ ਕੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਮਸਾਲੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਅਗਨੀ ਕਾ ਤਾਉ ਸਹਾਰੇ ਹੈ ਤਬੀ ਸਰਾਫੋ ਕੀ ਨਜਰ ਸੇ ਵੰਨੀਸ (ਉੱਤਮ ਰੰਗ) ਕੇ ਚੜਾਉ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ।

**ਵਰ ਨਾਰੀ** ਸੰ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋਂ ਨੇ, ਯਥਾ- ਵਰ ਨਾਰੀ ਮਿਲਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ।

**ਵਰਸ** ਦੇ. ਬਰਖਾ ਕਰ।

**ਵਰਸਾਇ** ਪੰ. ਲਾਭ ਪਾਵੇ, ਯਥਾ- ਇਸੁ ਭੇਖੈ ਥਾਵਹੁ ਗਿਰਹੋ ਭਲਾ ਜਿਥਹੁ ਕੋ ਵਰਸਾਇ।

**ਵਰਸਾਣਾ** ਗੁ. ਲਾਭ ਵਾਲਾ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਇਸੁ ਧਨ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਵਰਸਾਣਾ।

**ਵਰਸਾਣੇ** ਗੁ. ਲਾਭ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ, ਵਰ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਇਕਸੁ ਹਥਿ ਆਇਆ ਵਰਸਾਣੇ ਬਹੁਤੇਰੇ।

**ਵਰਸਾਨੇ** ਦੇ. ਨਫਾ ਪਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ; ਰਾਧਾ ਕੇ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਕੀ, ਜੈਸੇ- ਵਰਸਾਨੇ ਕੀ ਬੀਥ ਨ ਡੋਲੈ।

**ਵਰਸਾਵੈ** ਪੰ. ਲਾਭ ਪਾਵੇ, ਯਥਾ- ਜਿਸੁ ਧਨ ਤੇ ਸਭੁ ਕੋ ਵਰਸਾਵੈ।

**ਵਰਖਾ** ਦੇ. ਬ੍ਰਿਸ੍ਟਿ।

**ਵਰਜਿਆ** ਪੰ. ਹਟਾਇਆ, ਰੋਕਿਆ।

**ਵਰਣ** ਦੇ. ਕੁੰਕਮ ; ਬ੍ਰਹਮਣ ਛਤ੍ਰੀ ਬੈਸ ਸੂਦ੍ਰ ਚਾਰ ਜਾਤੀਆਂ ; ਸੁਕਲ ਕ੍ਰਿਸਨਾਦਿਕ ਰੰਗ ; ਊੜੇ ਆਦਿਕ ਅਖ੍ਹਰ (ਕਰਣ ਮੇ) ਜਸ ; ਗੁਣ ; ਅੰਗਰਾਗ ; ਸੁਵਰਣ ; ਲੇਪਨ ਕਰਨੇ ਕੀ ਵਸਤੂ ਵਟਣੇ ਆਦਿ (ਭਾਵ ਮੇ) ਲੇਪਨ ; ਉਸਤਤਿ ; ਗੀਤ ਕਾ ਕ੍ਰਮ ; ਚਿਤ੍ਰ। ਸੰ. ਵਰ੍ਣ।

**ਵਰਤ** ਦੇ. ਏਕਾਦਸੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਨਿਯਮ, ਯਥਾ- ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰੈ ਬਹੁ ਭਾਤੀ। ਪੁਨਾ- ਵਰਤ ਨ ਰਹਉ ਨ ਮਹ ਰਮਦਾਨਾ।

**ਵਰਤਹਿ** ਪੰ. ਵਰਤ ਰਹੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਛਿਅ ਵਰਤਾਰੇ ਵਰਤਹਿ ਪੂਤ। ਖਟ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਵਰਤਾਰਿਓ ਮੇ ਵਰਤੇ ਹੈ ਸਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੁਰਖ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ।

**ਵਰਤਣਿ** ਦੇ. ਬੈਠਨੇ ਉਠਾਨੇ ਆਦਿਕ ਬਯਵਹਾਰ, ਯਥਾ- ਵਰਤਣਿ ਨਾਮੁ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਕੀਨਾ ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਰੰਗਿ ਸਮਾਇਆ। ਪੰ. ਪਾਤ੍ਰ, ਭਾਂਡਾ।

**ਵਰਤਣਿ** ਪੰ. ਬਰਤਨ, ਪਰਸਪਰ ਮਿਲ ਆਓ ਬੈਠੋ ਕਹਣੇ ਆਦਿਕ ਕਾਰ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਵਰਤਣਿ ਨਾਮੋ ਵਾਲੇਵਾ ਨਾਮੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ।

**ਵਰਤਣੀ** ਗੁ. ਬਰਤਨ।

**ਵਰਤਾਇਆ** ਦੇ. ਵੰਡ ਦੀਆ, ਜੈਸੇ- ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤਾਇਆ। ਫੈਲਾਇਆ, ਯਥਾ- ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ। ਮਾਯਾ ਨੇ ਅਪਨਾ ਹੁਕਮ ਫੈਲਾਇਆ।

**ਵਰਤਾਰਾ** ਪੰ. ਵਿਭਾਗ, ਹਿੱਸਾ, ਛਾਦਾ ; ਬਰਤਵਾਰਾ, ਚਾਲ ਚਲਨ, ਯਥਾ- ਦਾਮਨੀ ਚਮਤਕਾਰ ਤਿਉ ਵਰਤਾਰਾ ਜਗ ਖੇ।

**ਵਰਤਾਵਾ** ਪੰ. ਵਰਤਾਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਵਰਤੀ** ਦੇ. ਵਰਤਣੇ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ ਸਮੀਪਵਰਤੀ। ਸੰ. ਵਰ੍ਤੀ।

**ਵਰਤੀਜਾ** ਗੁ. ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਆਪਨ ਖੇਲੁ ਆਪਿ ਵਰਤੀਜਾ।

**ਵਰਤੈ** ਦੇ. ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਭੁ ਕਛੁ ਵਰਤੈ ਤਿਸ ਕਾ ਕੀਆ।

**ਵਰਦ** ਸੰ. ਵਰਦਾਤਾ।

**ਵਰਦਾਤਾ** ਸੰ. ਰਾਵਣਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਵਰ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਯਥਾ- ਨਾਲਿ ਕੁਟੰਬੁ ਸਾਥਿ ਵਰਦਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭਾਲਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗਇਆ। ਅਪਨੀ ਨਾਲ ਰੂਪ ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਪਕੜ ਕੇ ਨਾਲ ਕੇ ਸਾਥ ਜਲੋਂ ਮੇ ਵਰਦਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਪਨੀ ਉਤਪਤੀ ਥਾਨ ਕੋ ਖੋਜਨੇ ਗਯਾ।

**ਵਰਨਾ** ਗੁ. ਰੰਗੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਵਰਨਾ ਚਿਹਨਾ ਬਾਹਰਾ ਕੀਮਤਿ ਕਹਿ ਨ ਸਕਾਉ। ਰੰਗਾਂ ਸੇ ਔ ਨਿਸਾਨੀਓਂ ਸੇ ਰਹਤ ਹੈ।

**ਵਰਨਾਂ ਕੀ ਦਾਤਿ** ਵਾ. ਨਾਨਾ ਰੰਗ ਕੀ ਗਊਓ ਕੇ ਔ ਨਾਨਾ ਰੰਗੋ ਕੇ ਰਤਨੋ ਕੇ ਤਥਾ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਕੇ ਦਾਨ ਕਰੇ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿ ਬਰਣੋ ਕੇ ਕਰਣੇ ਯੋਗਜ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਦਾਨ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਪੁਰਬੀ ਨਾਵੈ ਵਰਨਾਂ ਕੀ ਦਾਤਿ।

**ਵਰੰਨਿਆ** ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ।

**ਵਰਭੰਡਾ** ਗੁ. ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ, ਯਥਾ- ਗਾਵਹਿ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡਾ।

**ਵਰਮੀ** ਪੰ. ਜਿਸ ਡੀਮਕ ਕੇ ਬਨਾਏ ਘਰ ਮੇ ਸਰਪ ਵਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਵਹੁ ਸਰਪ ਕੀ ਬੰਬੀ, ਯਥਾ- ਵਰਮੀ ਮਾਰੀ ਸਾਪੁ ਨ ਮਰਈ। ਮਨ ਕੇ ਜਯ ਬਿਨਾ, ਸਰੀਰ ਮੇ ਪੰਚਾਗਨੀ ਤਪਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ, ਅਨਯੋਕ੍ਤੀ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ- ਹੇ ਤਪ ਕਰਤੇ ਜਨੋ ! ਮਨ ਕਾ ਜਯ ਕਰੇ ਬਿਨਾ ਸਰੀਰ ਸੋਧਨ ਸੇ ਮਨ ਕਾ ਕਾਜਯ ਨਹੀ ਹੋਤਾ, ਜੈਸੇ ਬਰਮੀ ਤੋੜਨੇ ਸੇ ਸਾਪ ਨਹੀ ਮਰਤਾ। ਸੰ. ਬਲਮੀਕ।

**ਵਰਾਹੁ** ਗੁ. ਸਾਠ ਸੰਬਤੀ ਆਦਿਕ ਬਰਖੋਂ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਬਨਾਏ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਸਾਗਰ ਲਹਰਿ ਸਮੁੰਦ ਸਰ ਵੇਲਿ ਵਰਸ ਵਰਾਹੁ।

**ਵਰਿਓ** ਗੁ. ਬਰਖਿਓ।

**ਵਰ੍ਹਿਐ** ਗੁ. ਵਰਖਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਵਰ੍ਹਿਐ ਦਰਗਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨੂਰੁ। ਵਰਸਨੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜੁਠਿ ਨ ਮੀਹੁ ਵਰ੍ਹਿਐ ਸਭ ਥਾਈ।

**ਵਰੀਆ** ਗੁ. ਵਰਜੀਆ, ਹਟਾਈਆ।

**ਵਰੀਆਮ** ਫਾ. ਸੂਰਮਾ, ਸੂਰਬੀਰ, ਯਥਾ- ਸੂਰਬੀਰ ਵਰੀਆਮ ਕਿਨੈ ਨ ਹੋੜੀਐ। ਕਾਹੂ ਸੂਰਮਿਓ ਮੇ ਬਡੇ ਸੂਰਮੇ ਨੇ ਆਸਰੀ ਸੰਪਤੀ ਰੋਕੀ ਨਹੀ। ਪੁਨਾ- ਜਿਉ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਆਪਿ ਕਰਾਈ ਵਰੀਆਮੁ ਨ ਫੁਸੀ ਕੋਈ।

**ਵਰੁ** ਸੰ. ਭਰਤਾ, ਪਤਿ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਨਾਰਿ। ਪੁਨਾ- ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਬਾਂਛਿਤ ਵਸਤੁ ; ਦੇਵਤਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਬਾਂਛਿਤ ਕਾ ਲਾਭ ; ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ; ਯਾਰ, ਦੋਸਤ ; ਗੁੱਗਲ ; ਜਾਮਾਤਾ ; ਕੁੰਕਮ (ਭਾਵ ਮੇ) ਇੱਛਾ ; ਯਾਚਨ ; ਆਵਰਣ ; ਵੇਸ੍ਨ।

**ਵਲ** ਪੰ. ਵੇਲ, ਲਤਾ।

**ਵਲਾਇ** ਗੁ. ਬਿਤੀਤ ਕਰ।

**ਵਲਾਏ** ਗੁ. ਬਿਤੀਤ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਆਸਾ ਮਾਹਿ ਨਿਰਾਸੁ ਵਲਾਏ। ਪੂਰਬਾਦਿ ਦਿਸਾਓ ਮੇ ਨਿਰਾਸ ਹੂਆ ਕਾਲ ਬਿਤੀਤ ਕਰੇ।

**ਵਲਿ** ਪੰ. ਅਪਨੇ ਪਖ ਪੈ, ਅਪਨੀ ਤਰਫ, ਜੈਸੇ- ਸੋ ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਲਿ ਹੈ। ਪੁਨਾ- ਜਾਮਿ ਗੁਰੂ ਹੋਇ ਵਲਿ ਧਨਹਿ ਕਿਆ ਗਾਰਵੁ ਦਿਜਇ। ਪੁਨਾ- ਜਿਸੁ ਵਲਿ ਸਿਰਜਣਹਾਰਿਆ। ਪੁਨਾ- ਤਿਸ ਨੋ ਪੋਹੇ ਕਵਣੁ ਜਿਸੁ ਵਲਿ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਜਿਸ ਕੀ ਤਰਫ ਨਿਰਾਕਾਰ ਤਿਸ ਨੂ ਕਵਣ ਛੂਹ ਸਕੇ ਹੈ।

**ਵਲੀ** ਅ. ਦੋਸਤ ; ਖੁਦਾਵੰਦ, ਸਾਹਬ ; ਮੁਕਰਰਬ, ਨਜਦੀਕ ਕੀਆ ਗਯਾ ; ਮੁਤਸੱਰਫ, ਕਬਜਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਵਲੀ ਨਿਆਮਤਿ ਬਿਰਾਦਰਾ ਦਰਬਾਰ ਮਿਲਕ ਖਾਨਾਇ।

**ਵਲੀ ਨਿਆਮਤਿ** ਫਾ. ਅਪਨੀ ਸੰਪਦਾ ਸੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਸੁਖ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਲੋਕ, ਯਥਾ- ਵਲੀ ਨਿਆਮਤਿ ਬਿਰਾਦਰਾ ਦਰਬਾਰ ਮਿਲਕ ਖਾਨਾਇ।

**ਵਵਾ** ਗੁ. ਵਾਵੇ ਅਖੂਰ ਸੇ ਉਪਦੇਸ, ਯਥਾ- ਵਵਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਿਸਨ ਸਮ੍ਾਰਿ।

**ਵੜੀਐ** ਗੁ. ਵਡਆਈਐ, ਯਥਾ- ਤੂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਕਿਸੁ ਨਾਲਿ ਤੂ ਵੜੀਐ। ਬਚਨਾਂਤਰ ਹੈ- ਕੰਚਨ ਸਿਉ ਪਾਈਐ ਨਹੀ ਤੋਲਿ।

**ਵਾ** ਸੰ. ਅਬਜ. ਉਪਮਾ ; ਸਮਾਨਤਾਈ ; ਵਿਤਰਕ ; ਛੰਦ ਕੇ ਪਾਦ ਪੂਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਮੇ ; ਸਮੁੱਚਯ ; ਨਾਨਾ ਅਰਥ ਮੇ ; ਅਤੀਤ ; ਵਿਨਿਗ੍ਰਹ ; ਨਿਯੋਗ, ਭ੍ਰਿਤਜਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਕਾਹੂੰ ਕਾਮ ਮੇ ਲਗਾਨਾ ; ਨਿਸਦਯ, ਜੈਸੇ- ਆਤ੍ਮਾਵਾਰੇ ਦ੍ਰਸ੍ਟਬ੍ਯ:। ਸਹਨ ; ਹੇਤੁ ; ਅਬਜ਼ਾਪਤਿ ; ਬਿਨਿਯੋਗ ; ਈਖਤ, ਥੋੜਾ ; ਪਰਿਭਵ ; ਸੁੱਧੀ ; ਅਵਿਲੰਬਨ ; ਵਿਕਲਪ, ਜੈਸੇ- ਵਾ ਨਰ। ਵਿਗ੍ਯਾਨ।

**ਵਾਉ** ਪੰ. ਪਵਨ ਹੈ ਭਾਵ ਬਜਰਥ ਹੈ, ਯਥਾ- ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ। ਪੁਨਾ- ਜੋ ਜੀਇ ਹੋਇ ਸੁ ਉਗਵੈ ਮੁਹ ਕਾ ਕਹਿਆ ਵਾਉ।

**ਵਾਉ ਦੁਆਉ** ਪੰ. ਬਜਰਥ, ਯਥਾ- ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਗਲੀ ਵਾਉ ਦੁਆਉ।

**ਵਾਊ** ਗੁ. ਪਵਨ ਕੇ, ਯਥਾ- ਵਾਊ ਸੰਦੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਹਿ ਗਰਬਿ ਗਵਾਰ। ਪਵਨ ਸਰੀਖੇ ਬੋਝਹੀਨ ਬਸਤ੍ਰ।

**ਵਾਇ** ਪੰ. ਬਜਾਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ਜਿਸ ਨੋ ਵਾਇ ਸੁਣਾਈਐ ਸੋ ਕੇਵਡੁ ਕਿਤੁ ਥਾਇ।

**ਵਾਇਆ** ਪੰ. ਵਜਾਇਆ, ਯਥਾ- ਪੰਚ ਸਬਦ ਮਿਲਿ ਵਾਜਾ ਵਾਇਆ।

**ਵਾਇਸੀ** ਗੁ. ਵਜਾਵੇਗਾ, ਯਥਾ- ਚਲਿਆ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਵਾਜਾ ਵਾਇਸੀ।

**ਵਾਇਨਿ** ਪੰ. ਬਜਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਵਾਇਨਿ ਚੇਲੇ ਨਚਨਿ ਗੁਰ।

**ਵਾਈ** ਗੁ. ਬਾਈ ਕਾ ਰੋਗ ਅਰਥਾਤ ਬਾਤ ਪਿਤਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਰੋਗ, ਯਥਾ- ਵੈਦੋ ਨ ਵਾਈ ਭੈਣੋ ਨ ਭਾਈ ਏਕੋ ਸਹਾਈ ਰਾਮੁ ਹੇ। ਪ੍ਰਾਣ ਪਉਨ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰੈ ਸਤ ਅੰਗੁਲ ਵਾਈ ਕਹੀਐ ਤਿਸੁ ਕਹੁ ਕਵਨ ਅਧਾਰੋ।

**ਵਾਈਏ** ਗੁ. ਬਜਾਏ ਸੇ।

**ਵਾਸ ਪੰਚਾ** ਵਾ. ਵਸ ਆਏ ਕਾਮਾਦਿ ਪਾਂਚ ਦੂਤ।

**ਵਾਸਨ** ਸੰ. ਬਸਤ੍ਰ ; ਵਾਸ ਥਾਨ ; ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਜਨਕ ਸੰਸਕਾਰ ; ਧਰੋਹਰ ਰਖਨੇ ਕੀ ਜਗਹ ; ਧੂਪਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲਾ ਕਰਨਾ।

**ਵਾਸਪ** ਸੰ. ਭਾਫ।

**ਵਾਸਰ** ਸੰ. ਦਿਨ ; ਨਾਗ ਬਿਸੇਖ।

**ਵਾਸਵ** ਸੰ. ਇੰਦ੍ਰ।

**ਵਾਸਿ** ਸੰ. ਸੁਗੰਧੀ, ਯਥਾ- ਚੰਦਨ ਕਾ ਫਲੁ ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ। ਵਸਨਾ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ। ਅਧੀਨ, ਯਥਾ- ਜਨਮੁ ਜਰਾ ਮਿਰਤੁ ਜਿਸੁ ਵਾਸਿ। ਪੁਨਾ- ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਰਿ ਰਾਖੈ ਵਾਸਿ।

**ਵਾਸੀ** ਗੁ. ਵਸ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਨਿਆਸੀਆ ਸਭਿ ਕਾਲੈ ਵਾਸੀ। ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ, ਜੈਸੇ- ਜਨਮ ਪਟਨਾ ਵਾਸੀ ਆਨੰਦਪੁਰ। ਯਹ ਚੇਲੋਂ ਕੋ ਗੁਰੁ ਰੂਪਤਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਹੈ। ਸੰ. ਵਸਨ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਘਟ ਘਟ ਵਾਸੀ ਹੈ ਸੰਗਾ। ਪੁਨਾ- ਸ੍ਰੀਰੰਗ ਬੈਕੁੰਠ ਕੇ ਵਾਸੀ।

**ਵਾਸੁ** ਸੰ. ਸਰਬਤ੍ਰ ਵਸਨੇ ਵਾਲਾ ਦੇਵ, ਯਥਾ- ਵਾਸੁਦੇਵ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ ਊਨ ਨ ਕਤਹੂ ਠਾਇ। ਗੁ. ਵਾਸਨਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵ।

**ਵਾਸੁਦੇਵ** ਸੰ. ਵਸੁਦੇਵ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ; ਸਰਬ ਮੋ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਸਰਬ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਵਾਸੁਦੇਵ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ ਊਨ ਨ ਕਤਹੂ ਠਾਇ।

**ਵਾਸੁਲਾ** ਗੁ. ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਡੱਬਾ, ਯਥਾ- ਗੁਣਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ਵਾਸੁਲਾ ਕਢਿ ਵਾਸੁ ਲਈਜੈ।

**ਵਾਸੂ** ਗੁ. ਵਾਸਨਾ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਕੋ, ਯਥਾ- ਜੇਹੀ ਵਾਸਨਾ ਪਾਏ ਤੇਹੀ ਵਰਤੈ ਵਾਸੂ ਵਾਸੁ ਜਣਾਵਣਿਆ। ਵਾਸਨਾ ਕਰ ਜਨਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ।

**ਵਾਹਗੁਰੁ** ਸੰ. ੧. ਵਾਸਦੇਵ ੨. ਹਰਿ ੩. ਗੋਬਿੰਦ ੪. ਰਾਮ, ਚਾਰ ਨਾਮੋ ਕੇ ਆਦਿ ਅਖ੍ਰ ਲੇਕਰ ਵਾਹਗੁਰੁ ਨਾਮ ਸਿੱਧ ਕੀਆ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾ। ਉਸ ਮੋ ਜੋ ਆਸੰਕਾ ਸਮਾਧਾਨ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਨਾਮ ਕੀ ਬਡੀ ਟੀਕਾ ਮੇ ਦੇਖ ਲੇਨੇ। ਅਰਥ ਆਦਿ ਅਖ੍ਰੋਂ ਵਾਲੇ ਚਾਰੋ ਨਾਮੋਂ ਕਾ ਐਸੇ ਹੈ- 'ਵਾਸਦੇਵ' ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਸਰਬ ਮੈ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕਰ ਜੋ ਜੋਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਵੇ ਸੋ ਹੈ, 'ਵਾਸੁ' ਕਾ ਸਭ ਮੈ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਬ੍ਯਾਪਕ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਰਥ ਹੈ, 'ਦੇਵ' ਕਾ ਜੋਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਿਸ ਕੇ ਚਾਨਣੇ ਸੇ ਸਭ ਮੈ ਚਾਨਣਾ ਹੋਵੇ, ਐਸਾ ਉਜਾਲਾ ਅਰਥ ਹੈ। 'ਹਰਿ' ਪਦ ਕਾ ਭਗਤਾਂ ਕੇ ਪਾਪ ਹਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਰ ਮੁਕ੍ਤਿ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਿਓਂ ਕਾ ਅਗ੍ਯਾਨ ਹਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਹੈ। 'ਗੋਬਿੰਦ' ਕਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਜਿਸ ਕਾ 'ਬਿੰਦ' ਨਾਮ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਇਹ ਅਰਥ ਹੈ ਵਾ 'ਗੋ' ਨਾਮ ਜੋ ਭੂਮੀ ਆਦਿਕ ਸਰਬ ਮੈ ਸਤ ਹੋਵੇ ਸੋ ਕਹੀਏ ਗੋਬਿੰਦ, ਐਸਾ ਅਰਥ ਹੈ। 'ਰਾਮ' ਕਾ ਜਿਸ ਮੇ ਯੋਗੀ ਜਨ ਰਮੇ ਸੋ ਰਾਮ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ, ਸਭ ਮੇ ਜੋ ਰਮਿਆ ਹੂਆ ਹੋਵੇ ਸੋ ਰਾਮ ਯਹ ਉਸ ਕਾ ਭਾਵ ਰੂਪ ਅਰਥ ਹੈ, ਅਖਰ ਅਰਥ ਨਹੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਬ੍ਯਾਕਰਣ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ 'ਰਮਣ' ਕਾ ਫੈਲਣਾ ਅਰਥ ਨਹੀ, ਕ੍ਰੀੜਾ ਮਾਤ੍ਰ ਅਰਥ ਹੈ, ਸੋ ਅਰਥ ਪੂਰਾ ਬਨੇ ਹੈ ਕਿਉਕੇ ਯੋਗੀ ਜਨਾ ਕਾ ਚਿੱਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੇ ਲਗੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜੋਗੀ ਜਨ ਉਸ ਮੇ ਧ੍ਯਾਨਾਦਿਕ ਕ੍ਰੀੜਾ ਰੂਪ ਰਮਣ ਕਰੇ ਹੈਂ। ਚਿਤ ਕੋ ਸਭ ਤਰਫੋਂ ਸੇ ਰੋਕ ਕੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੇ ਲਗਾਵਨੇ ਵਾਲਓਂ ਕਾ ਨਾਮ ਯੋਗੀ ਹੈ, ਕਨਪਾਟਿਓਂ ਕਾ ਨਹੀ। ਇਨ ਚਾਰੋ ਨਾਮੋ ਕਾ ਮਿਲ ਕੇ ਯਹ ਅਰਥ ਨਿਕਸੇ ਹੈ- ਜੋ ਸਰਬ ਬ੍ਯਾਪੀ ਹੈ, ਜੋਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਸਰਬ ਪਾਪੋਂ ਕੇ ਅਰ ਅਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਹਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਗੁਰੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਯੋਗੀ ਜਨ ਜਿਸ ਮੇ ਚਿੱਤ ਜੋੜ ਕਰ ਰਮਣ ਕਰੇ ਹੈ, ਐਸਾ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਰਬ ਕੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜਿਸ ਕਾ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਸਤਨਾਮਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਗੁਰੁ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਸੁਨਿਆ, ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਾਹਗੁਰੁ ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਔਰ ਨਾਮੋ ਸੇ ਬਨੇ ਵਾਹਗੁਰੁ ਸਬਦ ਮੇ ਭੀ ਜੋ ਉਨ ਨਾਮੋ ਕੇ ਅਰਥ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਰੂਪ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਅਰ ਜੋ ਇਨ ਸਭ ਕੇ ਜਪਨੇ ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਏਕ ਕੇ ਜਪਨੇ ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਸਰਬ ਯੁੱਗੋਂ ਕੇ ਭਜਨੋ ਕਾ ਸਾਰ ਰੂਪ ਭਜਨ ਹੈ ; ੨. ਵਾ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਭਗਤੋਂ ਕੋ ਬਾਂਛਿਤ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਦੇਵਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਵਾਹ' ਹੈ, ਤਿਨ ਵਾਹੋਂ ਕਾ ਕਹੀਏ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਦੇਵਨ ਕਾ ਜੋ ਹੋਵੇ 'ਗੁਰੁ' ਨਾਮ ਹਿਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਵਾਹਗੁਰੁ। ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਦੇਵਨ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਯਹ ਵੇਦ ਮੈ ਸਪਸ੍ਟ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕੀਆ ਔ ਉਪਜਾ ਕਰ ਵੇਦ ਪੜਾਏ, ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਾਹਗੁਰੁ ਹੈ ; ੩. ਵਾ 'ਵਾਹ'- ਵਾਹਨ ਜਿਸ ਪੈ ਸਵਾਰ ਹੋਈਏ, ਸੋ 'ਵਾਹ' ਨਾਮ ਚੜਨੇ ਕੀ ਚੀਜ ਹੈ। 'ਗੋ' ਨਾਮ ਬੈਲ ਜਿਸ ਕੀ, ਸੋ ਕਹਾਵੇ 'ਵਾਹਗੁ' ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਤਿਸ 'ਵਾਹਗੁ'- ਮਹਾਦੇਵ ਕੋ 'ਰੁ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭਾਵ ਸਰਬ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਸੇ

ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਵਾਹਗੁਰੁ ; ਅਧਿਕ ਅਰਥ ਦੇਖਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਵਾਹਗੁਰੁ ਸਬਦਾਰਥ ਮੇ ਦੇਖ ਲੇਵੇਂ।

**ਵਾਹਨ** ਸੰ. ਅਸ੍ਵ ਰਥਾਦਿਕ।

**ਵਾਹੜਾ** ਪੰ. ਮ੍ਹ. ਨਦੀ ਸੇ ਫਟਾ ਛੋਟਾ ਸਾ ਨਾਲਾ ਭਾਵ ਸੇ ਉਪਾਧਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਬਿਛੜ ਕੇ ਜੀਵ ਰੂਪ, ਯਥਾ- ਵਧਿ ਥੀਵਹਿ ਦਰੀਆਉ ਟੁਟਿ ਨ ਥੀਵਹਿ ਵਾਹੜਾ।

**ਵਾਹੜੀ** ਪੰ. ਬਾਹਾਂ, ਭੁਜਾ।

**ਵਾਹਿਆ** ਗੁ. ਜੋਰ ਕਾ, ਬਲ ਕਾ, ਯਥਾ- ਇਨ੍ ਕੈ ਕਿਛੁ ਹਾਥਿ ਨਹੀ ਕਹਾ ਕਰਹਿ ਇਹਿ ਬਪੁੜੇ ਇਨ੍ ਕਾ ਵਾਹਿਆ ਕਛੁ ਨ ਵਸਾਈ। ਇਨ ਕੇ ਬਲ ਕਾ ਕੁਛ ਬਸ ਨਹੀ ਚਲੇ। ਜੋਤਿਆ ਖੇਤ।

**ਵਾਹੀਕ** ਸੰ. ਜੱਟ ਜਾਤਿ ਮਹਾਭਾਰਤ ਕੇ ਕਰਣ ਪਰਬ ਮੇਂ ਸਲਜ ਰਾਜਾ ਸਾਥ ਕਰਣ ਕੇ ਸੰਬਾਦ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਵਾਹਕ ਔ ਵਾਹਿਕ ਦੋ ਪਿਸਾਚ ਬਿਆਸਾ ਸਮੀਪ ਰਹਤੇ ਥੇ, ਤਿਨ ਕੀ ਉਲਾਦ ਕਾ ਨਾਮ ਵਾਹੀਕ ਹੈ, ਯੇ ਲੋਕ ਆਨ ਬਰਣੋ ਵਤ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਕੀ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀ। ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਕੀਆ ਹੈ- ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਕੁਲਛੇਤ੍ਰ ਹਿਮਾਲਾ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਇਨ ਸੇ ਬਾਹਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਇਨ ਕਾ ਨਾਮ ਬਾਹੀਕ ਹੈ। ਬਜਾਕਰਣ ਕੀ ਪੋਥੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਜਾਤਿ ਕੋ ਭਾਰੀ ਬਜਕਲ ਲਿਖਤੇ ਹੈ ਕਿੰਉਕੇ ਉਨਹੁ ਨੇ ਗੌਰ੍ਬਾਹੀਕ: ਲਿਖਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਬਾਹੀਕ ਲੋਕ ਬੈਲ ਹੈ। ਖਯਾਲ ਕਰ ਦੇਖਾ ਜਾਵੇ ਤਬ ਕਰਣ ਪਰਬ ਮੋ ਗਊ ਕਾ ਅਰ ਗਧੇ ਕਾ ਮਾਸ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਵਾਹੀਕ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੀਏ ਵਾਹੀਕ ਕਿਸੇ ਔਰ ਜਾਤਿ ਕਾ ਨਾਮ ਜਾਨ ਪੜੇ ਹੈ। ਜਟੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਵਹੀਕ ਨਹੀ ਸਹੀ ਹੋਤਾ। ਬਰਣ ਸੰਕਰੋ ਮੇ ਭੀ ਇਸ ਜਾਤਿ ਕਾ ਪਤਾ ਨਹੀ ਮਲੂਮ ਹੋਤਾ। ਬੰਗਾਲੇ ਮੋ ਏਕ ਮਹਾਭਾਗਵਤ ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਜਾਸ ਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, ਉਸ ਮੋ ਜਾਟੇਯ ਨਾਮ ਸੇ ਯਹ ਜਾਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਰ ਮਹਾਦੇਵ ਕੀ ਜਟਾ ਸੇ ਇਸ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਇਸ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਜਾਤਿ ਸਿੱਧ ਹੋਤੀ ਹੈ।

**ਵਾਹੁ** ਦੇ. ਧਨਜ ਧਨਜ, ਯਥਾ- ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਤਿਸ ਨੋ ਆਖੀਐ ਜਿ ਸਚਾ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰੁ। ਪੁਨਾ- ਵਾਹੁ ਖਸਮ ਤੂ ਵਾਹੁ ਜਿਨਿ ਰਚਿ ਰਚਨਾ ਹਮ ਕੀਏ। ਪੁਨਾ- ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸੁਖ ਲਹਾ ਚਿਤਾਰਿ ਮਨ। ਭਕ੍ਤੋ ਕੋ ਬਾਂਛਿਤ ਫਲੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਅਗਮ ਅਥਾਹੁ ਹੈ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚਾ ਸੋਇ।

**ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ** ਵਾ. ਧੰਨ੍ਹ ਧੰਨ੍ਹ, ਯਥਾ- ਤਿਸ ਕਉ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਜਿ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਵੈ।

**ਵਾਹੇਦੜੁ** ਪੰ. ਵਾਹਨੇ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਚਲਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਭੀ ਮਨ ਮੋ ਜਾਣੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਅਗੈ ਓਹੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਵਾਹੇਦੜੁ ਜਾਣੁ।

**ਵਾਹੈ** ਗੁ. ਉਨ ਕੋ, ਯਥਾ- ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਵਾਹੈ ਕਿਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ। ਪੰ. ਜੋਤੇ ਖੇਤ ਕੋ, ਯਥਾ- ਕੋਈ ਵਾਹੇ ਕੋ ਲੁਣੈ ਕੋ ਪਾਏ ਖਲਿਹਾਨਿ। ਫਾ. ਖਲਆਨ।

**ਵਾਕ** ਦੇ. ਬਜਾਕਰਣ ਮਤ ਮੇ ਸੁਵੰਤ ਤਿਙੰਤੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ; ਯਥਾਰਥ ਵਕਤਾ ਕਾ ਬਚਨ ਅਰਥਾਤ ਆਕਾਂਖ੍ਹ ਯੋਗਤ੍ਹਾ। ਸੰਨਿਧੀ ਤਾਤਪਰਯ ਵਾਲੇ ਪਦੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ; ਕਾਰਕ ਯੁਕ੍ਤ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਜੈਸੇ- ਗ੍ਰਾਮ ਨੂ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੁਵੰਤ ਤਿਙੰਤ ਪਦ ਬਜਾਕਰਣ ਸੇ ਜਾਨੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ।

**ਵਾਖਿ** ਗੁ. ਵਖ, ਜੁਦੀ, ਯਥਾ- ਸਸੁ ਤੇ ਪਿਰਿ ਕੀਨੀ ਵਾਖਿ।

**ਵਾਗ** ਸੰ. ਬਾਣੀ।

**ਵਾਗਿ** ਪੰ. ਤਰਹ, ਯਥਾ- ਪਾਲੇ ਬਾਲਕ ਵਾਗਿ ਦੇ ਕੈ ਆਪਿ ਕਰ।

**ਵਾਂਗੀ** ਗੁ. ਤਰਹ, ਸਮਾਨ, ਯਥਾ- ਬਾਰਿਕ ਵਾਂਗੀ ਹਉ ਸਭ ਕਿਛੁ ਮੰਗਾ।

**ਵਾਗੁਰਾ** ਸੰ. ਬਾਉਰ ਮ੍ਰਿਗ ਪਕੜਨੇ ਕੀ।

**ਵਾਂਗੂ** ਪੰ. ਤਰਹ, ਯਥਾ- ਗਰਧਪ ਵਾਂਗੂ ਲਾਹੇ ਪੇਟਿ।

**ਵਾਚਕ** ਸੰ. ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਪਦ।

**ਵਾਚਾ** ਸੰ. ਬਾਣੀ।

**ਵਾਛਦੇ** ਪੰ. ਚਾਹਤੇ ਹੈ।

**ਵਾਂਛਾ** ਸੰ. ਇੱਛਾ।

**ਵਾਜੰਗਾ** ਗੁ. ਵਜਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸਗਲ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨੁ ਤਿਨ ਪਾਇਆ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਮਨਿ ਵਾਜੰਗਾ।

**ਵਾਜਬ** ਅ. ਦਾਇਮ, ਸਦਾ ; ਲਾਜਮ, ਸਾਥ ਲਗਾ ਹੂਆ।

**ਵਾਜੇ** ਦੇ. ਬੀਣਾ ਮ੍ਰਿਦੰਗਾਦਿ, ਯਥਾ- ਵਾਜੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ।

**ਵਾਜੇ** ਪੰ. ਕੋਈ ਲੋਕ ; ਘੰਟੇ ਘੜਿਆਲ ਤੁਰੀ ਸੰਖਾਦਿਕ, ਯਥਾ- ਵਾਜੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ। ਬਜਾਏ ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਵਾਜੇ ਬਾਝਹੁ ਸਿਙੀ ਵਾਜੈ ਤਉ ਨਿਰਭਉ ਪਦੁ ਪਾਈਐ।

**ਵਾਟ** ਪੰ. ਰਸਤਾ, ਯਥਾ- ਦੂਰਿ ਰਹੀ ਉਹ ਜਨ ਤੇ ਬਾਟ। ਅਸਵਾਰੀ, ਯਥਾ- ਮੇਰਾ ਸੀਸੁ ਕੀਜੈ ਗੁਰ ਵਾਟ। ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਚਲਨੇ ਹੇਤ, ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਕਰੋ ਅਪਨੀ ਅਸਵਾਰੀ। 'ਗੁਰੂੰ ਵਹਤੀ ਤਿ ਗੁਰੁ ਵਾਟ' ਹਬਜ ਵਾਟ ਵਤ ਗੁਰੁ ਵਾਟ ਹੈ ਹਬਜ ਵਾਟ ਅਗਨਿ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਗੁਰੁ ਵਾਟ ਗੁਰੂ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

**ਵਾਟ ਵਟਾਊ** ਗੁ. ਚੌਰਾਸੀ ਕੇ ਰਸਤੇ ਕੇ ਮੁਸਾਫਰ ਜੀਵ, ਯਥਾ- ਵਾਟ ਵਟਾਊ ਆਵੈ ਜਾਇ।

**ਵਾਟੜੀ** ਪੰ. ਰਸਤਾ।

**ਵਾਟੜੀਆਸੁ** ਗੁ. ਰਸਤਾ, ਯਥਾ- ਸੁਤੀ ਸੁਤੀ ਝਾਲੁ ਥੀਆ ਭੁਲੀ ਵਾਟੜੀਆਸੁ ਜੀਉ।

**ਵਾਂਢੀ** ਪੰ. ਬਿਦੇਸ ਗਈ, ਯਥਾ- ਪਿਰੁ ਪਰਦੇਸੀ ਜੇ ਥੀਐ ਧਨ ਵਾਂਢੀ ਝੂਰੇਇ।

**ਵਾਢੀਆ** ਪੰ. ਬਿਦੇਸ ਗਈਆ, ਪੰਜਾਬ ਮੇ ਬਿਦੇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬਾਂਢਾ ਹੈ ਤਿਸ ਮੋ ਗਈਆ ਵਾਢੀਆ ਕਹਾਵੇ ਹੈਂ, ਈਹਾਂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪਤਿ ਸੇ ਬਿਮੁਖ ਜੀਵ ਲੇਨੇ, ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਛੋਡ ਆਨ ਕੇ ਪੂਜਨ ਮੋ ਲਗੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਜਿਨ੍ਾ ਨੇਹੁ ਦੂਜਾਣੇ ਲਗਾ ਝੂਰਿ ਮਰਹੁ ਸੇ ਵਾਢੀਆ। ਵਾਂਢੀਆ।

**ਵਾਣੀ** ਗੁ. ਦੁਹਾਈ ਭਾਵ ਸੇ ਆਗ੍ਯਾ, ਯਥਾ- ਬਾਬਰਵਾਣੀ ਫਿਰਿ ਗਈ ਕੁਇਰੁ ਨ ਰੋਟੀ ਖਾਇ।

**ਵਾਤ** ਗੁ. ਬਚਨ ਕਰਨੇ, ਯਥਾ- ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ ਕਉ ਸਿਫਤਿ ਜਿਨਾ ਦੈ ਵਾਤਿ। ਮੈ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋਤਾ ਹੋ ਉਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਜਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਮੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕੀ ਹੀ ਬਾਤਾ ਹੈਂ ਵਾ ਜਿਨ ਕੋ ਦੈਵਾਤ, ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰ ਸੇ ਸਿਫਤ ਕਰਨੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਵਾਰਤਾ ਸੰਤੋਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਵਾਤ ਵਜਨਿ ਟੰਮਕ ਭੇਰੀਆ।

**ਵਾਦੁ ਘਤਿਆ** ਵਾ. ਝਗੜਾ ਪਾਇਆ, ਯਥਾ- ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਵਰਤਾਇ ਅੰਦਰਿ ਵਾਦੁ ਘਤਿਆ।

**ਵਾਧਾਈਆ** ਦੇ. ਖੁਸੀਆਂ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰੁ ਤ ਪਾਇਆ ਸਹਜ ਸੇਤੀ ਮਨਿ ਵਜੀਆ ਵਾਧਾਈਆ।

**ਵਾਨਰ** ਸੰ. ਬੰਤਰ, ਬਾਂਦਰ।

**ਵਾਪਰੇ** ਪੰ. ਬਿਤੀਤੇ, ਯਥਾ- ਕੇਤੜਿਆ ਜੁਗ ਵਾਪਰੇ ਇਕਤੁ ਪਇਆ ਪਾਸਿ। ਪੁਨਾ- ਅੰਧੇਰੁ ਅੰਧੀ ਵਾਪਰੈ ਸਗਲ ਲੀਜੈ ਖੋਇ। ਅਗ੍ਯਾਨ ਮੋ ਹੀ ਗ੍ਯਾਨ ਸੁਨ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਆਯੂ ਬਿਤੀਤੇ ਹੈ।

**ਵਾਮ** ਸੰ. ਕਾਮਦੇਵ ; ਮਹਾਦੇਵ ; ਬਾਥੂ ਕਾ ਸਾਗ ; ਧਨ ; ਮਨੋਹਰ ; ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਥਿਤ ਵਸਤੁ ; ਅਧਮ ; ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ; ਦੇਹ ਕਾ ਖੱਬਾ ਪਾਸਾ ; ਵੇਦ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਦਪਾਨਾਦਿ ਰੂਪ ਆਚਰਣ, ਜੋ ਕਾਲੀ ਆਦਿਕ ਦੁਰਗਾ ਕੇ ਔ ਭੈਰੋ ਕੇ ਉਪਾਸਕ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

**ਵਾਮਨ** ਸੰ. ਵਾਮਨ ਅਵਤਾਰ ; ਬਾਉਨਾ ਮਾਤ੍ਰ ; ਦਖਣ ਦਿਸਾ ਕਾ ਦਿਗਜ ; ਅੰਕੋਟ ਬ੍ਰਿਛ।

**ਵਾਮੀ** ਸੰ. ਵਾਮ ਮਾਰਗ ਵਾਲੇ ਜਨ, ਯਹ ਵਾਮ ਮਤ ਕਨ-ਪਾਟੇ ਜੋਗੀ ਮਠਧਾਰੀ ਗੁਸਾਂਈ ਰਖਤੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਰਖਤੇ ਹੈਂ, ਮੈਥਲ ਔ ਕਾਨਸਕੁਬਜ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਖਤੇ ਹੈਂ।

**ਵਾਯੁ** ਸੰ. ਪਵਨ।

**ਵਾਰ** ਸੰ. ੧. ਅਵਸਰ, ਕਾਰਜ ਕੇ ਯੋਗੁ ਸਮਾ ੨. ਦਰਵਾਜਾ ੩. ਸੁਰਯਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਵਾਰ, ਯਥਾ- ਪੰਦ੍ਰਹ ਥਿਤੀ ਤੈ ਸਤ ਵਾਰ। ੪. ਯੱਗ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ੫. ਮਹਾਦੇਵ ੬. ਸੰਘਾਤ ੭. ਕੁਬਜ ਬ੍ਰਿਖਜ ੮. ਖੂਣ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾਲ ੯. ਪੰ. ਬਲਿਹਾਰ, ਯਥਾ- ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਅਗਮ ਅਗਾਹੁ। ੧੦. ਅਰਪਣ ਕਰ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਮਨੁ ਦੀਜੈ ਤਾ ਕਉ ਵਾਰਿ। ੧੧. ਉਰਾਰ, ਯਥਾ- ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲੁ। ੧੨. ਦੇਰ, ਜੈਸੇ- ਵਾਰ ਨ ਲਾਈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤੁਹ ਦ੍ਰੂਪਦ ਸੁਤਾ ਕੀ ਵਾਰ ੧੩. ਪੁਨ: ਪੁਨ:, ਜੈਸੇ- ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਸਮਝਾਯਾ ੧੪. ਰੋਮ ੧੫. ਹਟਾਇ ੧੬. ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਜੰਗਲ ਮੇਂ, ਯਥਾ- ਫੁਨਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਆਵਣ ਵਾਰ। ਅੱਛਾ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਨਾਨਾ ਅਰਥੋਂ ਕੋ ਮਿਲਤੇ ਦੇਖ ਅਛੀ ਤਰਹ ਮਿਲਾ ਸਕਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਕਾਹੂ ਕੇ ਬਚਨ ਕੋ ਜਸੁਦਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਮ ਭਾਖੇ। ਹੈ ਕੋਈ ਬ੍ਰਜ ਮੋ ਮੀਤ ਹਮਾਰੋ ਚਲਤ ਗੁਪਾਲ ਹਰਾਖੇ। ਏਕ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਨੇ ਅਰਥ ਮੇਲੇ ਹੈਂ। ਕੰਸ ਨੇ ਜਬ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਜੀ ਕੋ ਨੰਦ ਗਾਂਉ ਸੇ ਮਾਰਨੇ ਹੇਤ ਮਥਰਾ ਮੋ ਬੁਲਾਯਾ, ਉਸ ਸਮੇ ਜਸੋਦਾ ਵਾਰ ਵਾਰ (ਦਰਵਾਜੇ ਦਰਵਾਜੇ) ਮੋ ਕਹਤੀ ਹੁਈ ਵਾ ਥੋੜੀ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਪੀਛੇ ਕਹਤੀ ਹੁਈ, ਵਾ ਸਭ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਕਹਤੀ ਹੁਈ, ਵਾ ਏਕ ਏਕ ਦਿਨ ਮੇ ਕਹਤੀ ਹੁਈ, ਵਾ ਹਰ ਜੰਗਲ ਜੰਗਲ ਮੋ ਕਹਤੀ ਹੁਈ, ਵਾ ਇਧਰ ਉਧਰ ਬਿਚਰਤੇ ਜਨੋ ਕੋ ਜਾਨੇ ਸੇ ਹਟਾਇ ਅਰਥਾਤ ਰੋਕ ਰੋਕ ਕੇ ਕਹਤੀ ਹੁਈ, ਵਾ ਏਕ ਏਕ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਕੇ ਸਖੇ ਬਾਲਕ ਕੋ ਕਹਤੀ ਹੁਈ, ਜੋ ਬ੍ਰਜ ਮੇ ਕੋਈ ਹਮਾਰਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਦੁਸ੍ਟ ਕੰਸ ਪਾਸ ਜਾਤੇ ਇਸ ਮੇਰੇ ਗੁਪਾਲ ਕੋ ਰਖ ਲੇਵੇ। ਦੋ ਦੋ ਸੂਰਬੀਰੋਂ ਕੇ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ, ਜੈਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੋ ਵਾਰਾਂ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਮਨਮੁਖੋਂ ਕੇ ਪਰਥਾਇ ਵਾਰਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ। ੧. ਸਿਰੀ ੨. ਮਾਝ ੩. ਆਸਾ ੪. ਬਿਹਾਗੜਾ ੫. ਵਡਹੰਸ ੬. ਸੋਰਠ ੭. ਜੈਤਸਰੀ ੮. ਸੂਹੀ ੯. ਬਿਲਾਵਲ ੧੦. ਬਸੰਤ ੧੧. ਸਾਰੰਗ ੧੨. ਮਲਾਰ ੧੩. ਕਾਨੜਾ, ਇਨ ਤੇਰਾਂ ਰਾਗੋ ਮੇ ਏਕ ਏਕ ਵਾਰ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਤੇਰਾਂ ਹੈਂ। ੧. ਗਉੜੀ ੨. ਗੁਜਰੀ ੩. ਮਾਰੂ, ਇਨ ਤੀਨੋ ਮੇ ਦੋ ਦੋ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਖਟ ਹੈਂ। ਰਾਮਕਲੀ ਮੇ ਤੀਨ ਹੈਂ। ਤੇਰਾਂ ਖਟ ਤੀਨ ਮੇਲ ਸਭੀ ਬਾਈ ਹੈਂ। ਬਸੰਤ ਕੀ ਅਰ ਰਾਮਕਲੀ ਟਿੱਕੇ ਕੀ ਬਿਨਾ ਔਰ ਸਭ ਕੇ ਪੀਛੇ ਸੁੱਧ ਲਿਖਾ। ਗਉੜੀ ਕੀ ਦੂਜੀ ਕੇ ਪੀਛੇ ਸੁਧ ਕੀਚੇ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਇਨ ਮੇ ਸੇ ਹੀ ੧. ਮਾਝ ਕੀ ੨. ਦੂਜੀ ਗਉੜੀ ਕੀ ੩. ਆਸਾ ਕੀ ੪. ਪਹਲੀ ਗੁਜਰੀ ਕੀ ੫. ਵਡਹੰਸ ਕੀ ੬. ਪਹਲੀ ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ੭. ਸਾਰਗ ਕੀ ੮. ਮਲਾਰ ਕੀ ੯. ਕਾਨੜਾ ਕੀ, ਯਹ ਵਾਰਾਂ ਧੁਨੀਓ ਵਾਲੀ ਹੈਂ, ਇਨ ਬਿਨਾ ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਤੇਰਾਂ ਧੁਨੀਓਂ ਵਾਲੀ ਨਹੀ ਹੈਂ। ਧੁਨੀਆ ਚੜਾਈਆ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਬ ਜੀ ਨੇ।

**ਵਾਰਣੈ** ਪੰ. ਅਰਪਨ, ਯਥਾ- ਕੁਰਬਾਣੀ ਵੰਞਾ ਵਾਰਣੈ ਬਲੇ ਬਲਿ ਕਿਤਾ। ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਵਾਰਨੇ ਕਰਾ।

**ਵਾਰਨੇ** ਦੇ. ਬਲਿਹਾਰ, ਯਥਾ- ਵਾਰਨੇ ਜਾਉ ਕਮਲਾ ਪਤੀ।

**ਵਾਰਨੈ ਬਲਿਹਾਰਨੈ** ਵਾ. ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਅਰਪਨ।

**ਵਾਰਾ** ਗੁ. ਪਾਰ, ਯਥਾ- ਕਹਣਿ ਕਥਨਿ ਵਾਰਾ ਨਹੀ ਆਵੈ।

**ਵਾਰਿਆ** ਪੰ. ਵਰਜਿਆ, ਹਟਾਇਆ, ਯਥਾ- ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ। ਬਲਹਾਰ, ਯਥਾ- ਹਉ ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿਆ। ਛਿਪਾ ਕੇ ਰਖਾ, ਯਥਾ- ਜੇ ਮੈ ਹੋਦਾ ਵਾਰਿਆ ਮਿਤਾ ਆਇੜਿਆਂ।

**ਵਾਰਿਧਿ** ਸੰ. ਸਮੁਦ੍ਰ।

**ਵਾਰੀ** ਪੰ. ਬਲਹਾਰ, ਕੁਰਬਾਨ, ਯਥਾ- ਹਉ ਵਾਰੀ ਜੀਉ ਵਾਰੀ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਵਣਿਆ।

**ਵਾਰੀਐ** ਪੰ. ਸਮੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਜੋ ਆਇਆ ਸੋ ਚਲਸੀ ਸਭੁ ਕੋਈ ਆਈ ਵਾਰੀਐ।

**ਵਾਰੇ** ਪੰ. ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਇਹ ਅਪੁਨੈ ਗ੍ਰਿਹ ਭੀਤਰਿ ਵਾਰੇ।

**ਵਾਰੋਲੇ** ਪੰ. ਪਵਨ ਕੇ ਚਕ੍ਰ ਫਿਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਥਲ ਵਾਰੋਲੇ ਬਹੁਤੁ ਅਨੰਤੁ। ਰਿੜਕੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਦਧਿ ਕੈ ਭੋਲੈ ਬਿਰੋਲੈ ਨੀਰੁ।

**ਵਾਲੇਵਾ** ਪੰ. ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਨਾਮੁ ਵਰਤਣਿ ਨਾਮੋ ਵਾਲੇਵਾ ਨਾਮੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ।

**ਵਾਵਣਹਾਰੇ** ਗੁ. ਬਜਾਵਨ ਵਾਲੇ, ਯਥਾ- ਵਾਜੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ।

**ਵਾਵਣਾ** ਪੰ. ਬਜਾਵਨਾ, ਯਥਾ- ਆਖਿ ਆਖਿ ਮਨੁ ਵਾਵਣਾ ਜਿਉ ਜਿਉ ਜਾਪੈ ਵਾਇ।

**ਵਾੜਾ** ਪੰ. ਭੀਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਾਯਾ, ਯਥਾ- ਜੋ ਇਛੀ ਸੋ ਫਲੁ ਪਾਇਦਾ ਗੁਰਿ ਅੰਦਰਿ ਵਾੜਾ। ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਬਾਹਰਮੁਖ ਭਏ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਕਰ ਭੀਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਾਯਾ। ਬਿਵਾਹ ਕਾ ਦਾਨ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਯਾਚਕੋਂ ਕਾ ਸਮੂਹ ; ਗਊ ਭੈਂਸ ਭੇਡ ਬਕਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹੇਤ, ਕੰਡਿਓ ਵਾਲੇ ਕਾਠ ਸੇ ਬਨਾਇਆ ਥਾਨ ; ਮੰਗਤ ਜਨੋ ਕੋ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰ ਧਨ ਬਾਂਟਨਾ।

**ਵਾੜਿ** ਪੰ. ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਾਉ ; ਖੇਤੀ ਕੀ ਰਖ੍ਯਾ ਹੇਤ ਕੰਡਿਓਂ ਕੀ ਵਾੜ, ਯਥਾ- ਤੈ ਸਹਿ ਦਿਤੀ ਵਾੜਿ ਨਾਨਕ ਖੇਤੁ ਨ ਛਿਜਈ। ਜਿਸ ਕੀ ਤੈਂ ਸੁਆਮੀ ਨੇ ਵਾੜ ਕਰੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਰੱਛਾ ਕਰੀ ਹੈ।

**ਵਾੜੀ** ਦੇ. ਬਗੀਚੀ। ਗੁ. ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਬਗੀਚੀ, ਯਥਾ- ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਕਰੇ ਆਪਿ ਜਿਨਿ ਵਾੜੀ ਹੈ ਲਾਈ। ਸੰ. ਵਾਟਿਕਾ। ਦੇ. ਬੰ. ਹਵੇਲੀ। ਪੰ. ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰੀ।

**ਵਾੜੀਅਹਿ** ਪੰ. ਪ੍ਰਵੇਸ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇਰਾ, ਯਥਾ- ਤਾਂ ਸਾਈ ਦੈ ਦਰਿ ਵਾੜੀਅਹਿ।

**ਵਾੜੀਐ** ਪੰ. ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਬਗੀਚੀ ਮੇ, ਯਥਾ- ਤੂੰ ਸੁਣਿ ਹਰਣਾ ਕਾਲਿਆ ਕੀ ਵਾੜੀਐ ਰਾਤਾ ਰਾਮ।

**ਵਿ** ਸੰ. ਅਬਯਯ। ਨਾਨਾਰਥ, ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਰਚਨਾ ; ਵਿਯੋਗ, ਵਿਯੁਕ੍ਤ ; ਭੂਖਣ, ਵਿਭੂਖਿਤ ; ਭ੍ਰਿਸ, ਵਿਤਟਾ ਨਦੀ, ਮਹਦੀ ਨਦੀ ; ਅਲਪ, ਵਿਲੋਪ, ਈਖਤ ਲੋਪ ; ਅਨਭਿ ਮੁਖ, ਵਿਮੁਖ ; ਦਰਸਨ, ਵਿਲੋਕਨ ਵਿਸੇਖ, ਵਿਗ੍ਯਾਨ ; ਨਸ੍ਰ, ਵਿਸੋਕ ਐਸੇ ਔਰ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਉਦਾਹਰਣ ਜਾਨਣੇ, ਅਨਾਦਰ ; ਸੁਧੀ ; ਅਵਲੰਬਨ ; ਗ੍ਯਾਨ ; ਗਤਿ ; ਆਲਸਪਨਾ ; ਵਿਰੁਧ। ਦੇ. ਦੂਸਰਾ, ਯਥਾ- ਨਦਰੀ ਆਵਦਾ ਨਾਲਿ ਨ ਚਲਈ ਵੇਖਹੁ ਕੋ ਵਿਉਪਾਇ।

**ਵਿਉਪਾਇ** ਵਾ. ਦੂਸਰਾ ਉਪਾਯ ਅਰਥਾਤ ਆਨ ਯਤਨ, ਯਥਾ- ਦੁਹਾ ਸਿਰਿਆ ਆਪੇ ਖਸਮੁ ਵੇਖੈ ਕਰਿ ਵਿਉਪਾਇ। ਦੇ. ਮਾਰ. ਨਿਰਣੇ।

**ਵਿਓਗੀ** ਦੇ. ਵਿਯੋਗ ਵਾਲਾ। ਸੰ. ਵਿਯੋਗੀ।

**ਵਿਆਹ** ਦੇ. ਲੜਕੇ ਲੜਕੀ ਕੀ ਸਾਦੀ ; ਕੂਪਾਦਿਕੋ ਕੀ ਚੱਠ, ਜੈਸੇ- ਕੂਏ ਕਾ ਵਿਆਹ। ਸੰ. ਬਿਵਾਹ।

**ਵਿਆਪਿਆ** ਗੁ. ਚਿਤ ਮੇ ਬਯਾਪਤ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਜਗੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਵਿਆਪਿਆ ਦੂਜੈ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ।

**ਵਿਸਈ** ਗੁ. ਵਿਸਾਹ।

**ਵਿਸਹੀ** ਗੁ. ਵਿਸਾਹ ਕਰਤਾ, ਯਥਾ- ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਕੋ ਨ ਵਿਸਹੀ ਚੁਕਿ ਗਇਆ ਵੇਸਾਸੁ।

**ਵਿਸਟਾ** ਦੇ. ਗੰਦਗੀ ਕੇ, ਯਥਾ- ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਵਿਸਟਾ ਕੇ ਕੀਰੇ। ਗੰਦਗੀ, ਜੈਸੇ- ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ।

**ਵਿਸਟੀ** ਦੇ. ਭਦ੍ਰਾ ਜੋ ਜੋਤਸ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇ ਯਾਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਮੇ ਅਸੁਭ ਲਿਖੀ ਹੈ।

**ਵਿਸਟੁ** ਗੁ. ਬਕੀਲ, ਵਿਚੋਲਾ, ਯਥਾ- ਲਬਿ ਨ ਚਲਈ ਸਚਿ ਰਹੈ ਸੋ ਵਿਸਟੁ ਪਰਵਾਣੁ।

**ਵਿਸਨੁ** ਦੇ. ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ; ਅਗਨਿ ਮੇ ਸੁੱਧ ਕਰੀ ਵਸਤੁ ; ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਕਰਤਾ ਏਕ ਮੁਨੀ ਜਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਵਿਸਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਹੈ। ਸੰ. ਵਿਸ੍ਨੁ।

**ਵਿਸਮਾਦੁ** ਦੇ. ਆਸਚਰਯ, ਯਥਾ- ਵਿਸਮਾਦੁ ਨਾਦ ਵਿਸਮਾਦੁ ਵੇਦ। ਨਾਦਾਦਿ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਨਾਦਾਦਿਕੋ ਕਾ ਹੋ ਜਾਨਾ ਅਸਚਰਯ ਹੈ।

**ਵਿਸਰਹ** ਗੁ. ਵਿਸਾਰਤਾ ਹੈ।

**ਵਿਸਰਹਿ** ਦੇ. ਭੂਲਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕੀ ਵਿਸਰਹਿ ਦੁਖੁ ਬਹੁਤਾ ਲਾਗੈ।

**ਵਿਸਰਜਿਆ** ਗੁ. ਦੂਰ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਮਮਤਾ ਮੋਹੁ ਵਿਸਰਜਿਆ ਅਪਨੈ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਸੰ. ਵਿਸਰ੍ਜਿਤ:।

**ਵਿਸਰਜੀ** ਗੁ. ਤਯਾਗੀ, ਯਥਾ- ਬੁਧਿ ਵਿਸਰਜੀ ਗਈ ਸਿਆਣਪ ਕਰਿ ਅਵਗਣ ਪਛੁਤਾਇ।

**ਵਿਸ੍ਰਾਮ** ਸੰ. ਥਿਤਿ, ਸਥਾਨ।

**ਵਿਸਰੁ** ਦੇ. ਮਨ ਸੇ ਭੂਲ ਨਹੀ, ਯਥਾ- ਦੁਖੁ ਲਾਗੈ ਤੂੰ ਵਿਸਰੁ ਨਾਹੀ। ਭੂਲੇ ਹੁਏ ਕੋ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਬਿਨੁ ਘੜੀ ਨ ਜੀਵਣਾ ਵਿਸਰੇ ਸਰੈ ਨ ਬਿੰਦ।

**ਵਿਸਰੈ** ਗੁ. ਭੂਲੇ ਹੋਏ ਕੋ।

**ਵਿਸੁਕਰਮਾਂ** ਸੰ. ਬਿਸ੍ਵ- ਬਹੁਤਿਯੋ ਮੇ, ਕਰਮ- ਬਜਾਪਾਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਕਾ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸੁਕਰਮਾਂ ; ੧ ਸੂਰਜ ; ਦੇਵਸਿਲਿਪ ; ਮੁਨਿ ਬਿਸੇਖ ; ਪਰਮੇਸੁਰ।

**ਵਿਸਾਹਾ** ਗੁ. ਖਰੀਦਿਆ, ਯਥਾ- ਜਿਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਹਾ।

**ਵਿਸਾਹੀਐ** ਗੁ. ਠਾਕੀਏ ਬਿਖ, ਯਥਾ- ਬਿਸੀਅਰੁ ਮੰਤ੍ਰਿ ਵਿਸਾਹੀਐ ਬਹੁ ਦੂਧੁ ਪੀਆਇਆ। ਖਰੀਦੀਏ।

**ਵਿਸਾਹੁ** ਦੇ. ਨਿਸਚਾ। ਸੰ. ਬਿਸ੍ਵਾਸ।

**ਵਿਸਾਹੇ** ਗੁ. ਖਰੀਦੇ, ਵਿਹਾਝੇ।

**ਵਿਸਾਰ** ਪੰ. ਭੁਲਾਉ ਚਿੱਤ ਸੇ।

**ਵਿਸੁ** ਗੁ. ਬਿਖ, ਜਹਰ, ਯਥਾ- ਵਿਸੁ ਖਾਧੀ ਤਤਕਾਲ ਮਰਿ ਜਾਏ। ਦੇ. ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਜੀਵ ; ਸੰਪੂਰਣ, ਯਥਾ- ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਸੰ. ਬਿਸ੍ਵ।

**ਵਿਸੁਏ** ਗੁ. ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਵਾਰ ਨੇਤ੍ਰ ਕੀ ਪਲਕ ਲਗਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾਲ ਕਾ ਨਾਮ 'ਵਿਸੁਏ' ਹੈ, ਪੰਦ੍ਰਾ ਵਿਸਯੋਂ ਕਾ ਏਕ ਚਸਾ ਹੈ, ਤੀਸ ਚਸਿਓ ਕਾ ਏਕ ਪਲ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸਾਠ ਪਲੋਂ ਕੀ ਏਕ ਘੜੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਕਾਹੂੰ ਨੇ ਲਿਖਾ ਭੀ ਹੈ-

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਵਾਰ ਨਿਮੇਖ ਦ੍ਰਿਗ ਤਾਂ ਕੋ ਵਿਸਾ ਬਖਾਨ।
ਵਿਸੇ ਹੋਇ ਦਸ ਪਾਂਚ ਜਬ ਤਿਹ ਕਹ ਚਸਾ ਸੁਜਾਨ।੧।
ਤੀਸ ਚਸਿਓ ਕਾ ਏਕ ਪਲ ਸਠ ਪਲ ਘਟਿਕਾ ਏਕ।
ਪਹਰ ਘਟੀ ਸਤ ਅਰਧ ਪਰ ਚਾਰ ਪਹਰ ਦਿਨ ਟੇਕ।੨।
ਆਠ ਪਹਰ ਕੋ ਰਾਤ੍ਰਿ ਦਿਨ ਵਾਰ ਰਵਾਦਿਕ ਸਾਤ।
ਥਿਤ ਪੰਦ੍ਰਾਹ ਕੋ ਪਖੁ ਇਕ ਮਾਸ ਦੋਇ ਪਖਆਤ।੩।

ਯਥਾ- ਵਿਸੁਏ ਚਸਿਆ ਘੜੀਆ ਪਹਰਾ ਥਿਤੀ ਵਾਰੀ ਮਾਹੁ ਹੋਆ।

**ਵਿਸੁ** ਗੁ. ਬਿਖੈਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਖਾਇ ਖਾਇ ਕਰੇ ਬਦਫੈਲੀ ਜਾਣੁ ਵਿਸੁ ਕੀ ਵਾੜੀ ਜੀਉ।

**ਵਿਸੂਰਿ** ਦੇ. ਝੂਰ, ਪਛਤਾਇ, ਯਥਾ- ਅਗੈ ਗਈ ਨ ਮੰਨੀਆ ਮਰਉ ਵਿਸੂਰਿ ਵਿਸੂਰੇ।

**ਵਿਸੂਰਿਆ** ਪੰ. ਦੁੱਖ ; ਪਸਚਾਤਾਪ, ਯਥਾ- ਇਕ ਨਿਮਖ ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਵਸਿਆ ਮਿਟੇ ਤਿਸਹਿ ਵਿਸੂਰਿਆ।

**ਵਿਸੂਰੇ** ਦੇ. ਦੁੱਖ, ਯਥਾ- ਮੇਰੇ ਲਾਥੇ ਜੀ ਸਗਲ ਵਿਸੂਰੇ। ਉਤਰੇ ਹੈਂ ਚਿਤ ਸੇ ਮਹਾਂ ਦੁੱਖ। ਸੰ. ਵਿਸੂਲ।

**ਵਿਸੂਲਾ** ਗੁ. ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਕੰਡਿਆ ਵਾ ਜਹਰ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਿਛੋਂ ਤੁਲਯ ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਫਰੀਦਾ ਭੂਮਿ ਰੰਗਾਵਲੀ ਮੰਝਿ ਵਿਸੂਲਾ ਬਾਗ।

**ਵਿਸੂਲਾ ਬਾਗ** ਵਾ. ਦੁਖਦਾਈ ਬਾਗ, ਯਥਾ- ਭੂਮਿ ਰੰਗਾਵਲੀ ਮੰਝਿ ਵਿਸੂਲਾ ਬਾਗ।

**ਵਿਸੇਖ** ਸੰ. ਅਧਿਕ, ਯਥਾ- ਸਦਾ ਸਦਾ ਆਰਾਧੀਐ ਏਹਾ ਮਤਿ ਵਿਸੇਖ।

**ਵਿਹਾਝਹੁ** ਪੰ. ਖਰੀਦੋ।

**ਵਿਹਾਝਿਆ** ਪੰ. ਖਰੀਦਿਆ।

**ਵਿਹਾਣ** ਪੰ. ਬੀਤੇ ਹੈ।

**ਵਿਹਾਣੀ** ਪੰ. ਵਿਹਾਈ, ਬਿਤੀਤੀ, ਯਥਾ- ਰੈਣ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛੁਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਰਾਸ।

**ਵਿਹਾਣੀਆ** ਪੰ. ਬਿਤੀਤ ਭਈ, ਯਥਾ- ਨਹ ਨੀਦ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀਆ। ਪੁਨਾ- ਜਿਉ ਨਚਾਏ ਤਿਉ ਤਿਉ ਨਚਨਿ ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਕਿਰਤ ਵਿਹਾਣੀਆ।

**ਵਿਹਾਵਣਿਆ** ਗੁ. ਬਿਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆ।

**ਵਿਹੁ** ਦੇ. ਜਹਰ।

**ਵਿਹੂਣੇ** ਪੰ. ਬਿਹੀਨ, ਯਥਾ- ਖਿਮਾ ਵਿਹੂਣੇ ਖਪਿ ਗਏ ਖੂਹਣਿ ਲਖ ਅਸੰਖ।

**ਵਿਕ** ਦੇ. ਬਜਯ ਹੋ, ਬੈ ਹੋ ਕਰ।

**ਵਿਕਸ** ਦੇ. ਖਿੜ।

**ਵਿਕਣਹ** ਗੁ. ਤਜਾਗੀ।

**ਵਿਕਣਿ** ਗੁ. ਤਜਾਗੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਅਵਗਣ ਵਿਕਣਿ ਪਲ੍ਹਰਨਿ ਗੁਣ ਕੀ ਸਾਝ ਕਰੰਨਿ। ਔਗੁਣ ਤਜਾਗੇ ਹੈਂ ਪਲਰ ਵਤ ਅਸਾਰ ਜਾਣ ਕੇ।

**ਵਿਕਰਮ** ਸੰ. ਵਿਰੁਧ ਕਰਮ, ਯਥਾ- ਸਾਕਤ ਸੰਗਿ ਵਿਕਰਮ ਕਮਾਏ। ਸੁਭੋ ਸੇ ਵਿਰੁਧ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮ।

**ਵਿਕ੍ਰਮ:** ਸੰ. ਸਕ੍ਤਿ, ਜੋਰ ; ਸੰਪਦਾ ; ਕ੍ਰਾਤੀ ਮਾਤ੍ਰ ਭਾਵ ਉਲੰਘ ਜਾਨਾ।

**ਵਿਕਰਾਲ** ਪੰ. ਭਯੰਕਰ ; ਬਜਾਕਲ, ਯਥਾ- ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਭੁਖ ਵਿਕਰਾਲ ਨਾਇ ਤੇਰੈ ਧ੍ਰਾਪੀਐ।

**ਵਿਕਾਇ** ਦੇ. ਵਿਕੇ ਹੈ।

**ਵਿਕਾਂਦੜੇ** ਦੇ. ਬਿਕਤੇ, ਯਥਾ- ਖੰਭ ਵਿਕਾਂਦੜੇ ਜੇ ਲਹਾਂ ਘਿੰਨਾ ਸਾਵੀ ਤੋਲਿ।

**ਵਿਕਾਰ** ਸੰ. ਸਾਂਖਯ ਮਤ ਮੋ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਕਾਰਯ ਮਹਦਾਦਿਕ ; ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਬਦਲ ਜੈਸੇ ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖ ਮਨ ਕੇ ਮੰਦ ਸੁਭਾਵ ਕੀ

ਬਦਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕੇ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯਾਦਿ ਮਨ ਕੇ ਉੱਤਮ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਕਾਮਾਦਿਕ ਮੰਦ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤ ਅਨੁਚਿਤ ਭੋਜਨਾਦਿ ਰੋਕੇ ਚਾਹੀਏ, ਯਥਾ- ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ।

**ਵਿਕਾਰੀ** ਸੰ. ਵਿਕਾਰੋਂ ਵਾਲਾ।

**ਵਿਕੁੰਨੀ** ਪੰ. ਮੁ. ਬਜਾਕੁਲ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਹਉ ਭਾਲਿ ਵਿਕੁੰਨੀ ਹੋਈ।

**ਵਿਖ** ਸੰ. ਜਹਰ ਯਹ ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ ਨਵੋ ਮੇ- ੧. 'ਕਾਲਕੂਟ' ਪਿੱਪਲ ਸਰੀਖੇ ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਗੂੰਦ ਹੈ ਯਹ ਬ੍ਰਿਛ ਹਿਮਾਲੇ ਪਰਬਤ ਮੇ ਅਰ ਮਲਯਵਾਰ ਮੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ੨. ਦੂਸਰੀ 'ਬਤਸ ਨਾਭਿ' ਬਿਖ ਮਿੱਠੇ ਤੇਲੀਏ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਖ ਕੀ ਬੂਟੀ ਹਿਮਾਲੇ ਪਰਬਤ ਮੇ ਹੋਤੀ ਹੈ ੩. ਤੀਸਰੀ ਬਿਖ 'ਬ੍ਰਹਮਪੁਤ੍ਰ' ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਖੀਆ ਹੈ ਯਹ ਸੁਕਲ ਪੀਤ ਰਕਤ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਭੇਦ ਸੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ, ਪੱਥਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਕੋਈ ਇਸ ਕਾ ਬਣਨਾ ਬਿੱਛੂ ਕੀ ਜਹਰ ਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਠੀਕ ਨਹੀ। ਹਰਿਤਾਲ ਸਰੀਖਾ ਪੱਥਰ ਹੀ ਹੈ ੪. ਹਰਿੱਦ੍ਰਾ ਕੇ ਤੁਲਜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਾਲੀ ਵਿਖ ਕਾ ਨਾਮ 'ਹਰਿੱਦ੍ਰਾ' ਹੈ ਹਲਦੀਆ ਮਹੁਰਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ੫. 'ਸਕ੍ਤੁ' ਅਰਥਾਤ ਸੱਤੂ ਕੇ ਕਣ ਸਮਾਨ ਛੋਟੀ ਗੱਠੀ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸਕ੍ਤੁ' ਹੈ ੬. ਅਗਨਿ ਕੇ ਸਮਾਨ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਜਹਰ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪ੍ਰਦੀਪਨ' ਹੈ ੭. ਸੁਰਾਸਟ੍ਰ ਦੇਸ ਮੇ ਉਪਜਨੇ ਵਾਲੀ ਜਹਰ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸੌਰਾਸ੍ਟ੍ਰਿਕ' ਹੈ ੮. ਗਊ ਕੇ ਸ੍ਰਿੰਗ ਸਾਥ ਬਾਂਧਨੇ ਸੇ ਦੂਧ ਲਾਲ ਕਰ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਜਹਰ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸ੍ਰਿੰਗਕ' ਹੈ ੯. ਗਊ ਕੇ ਥਨ ਜੈਸੇ ਫਲੋਂ ਵਾਲੀ ਤਾੜ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਤੋਂ ਵਾਲੀ ਜਹਰ ਕਾ ਨਾਮ 'ਹਾਲਾਹਲ' ਹੈ, ਅਪਨੇ ਸਮੀਪੀ ਬ੍ਰਿਛੋਂ ਕੋ ਦਾਹ ਕਰ ਦੇਤੀ ਹੈ, ਕਿਸਕਿੰਧਾ ਹਿਮਾਲਯ ਤਥਾ ਦਖਣ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਏ ਨੌਧਾ ਵਿਖ ਹੈ ; ਜਹਰਮਾਤ੍ਰ ਜਹਰ 'ਸਥਾਵਰ' 'ਜੰਗਮ' ਭੇਦ ਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ- 'ਸਥਾਵਰ' ਫਲ ਪੁਸਪ ਪਤ੍ਰਾਦਿਕ ਦਸ ਆਸ੍ਰਯੋ ਮੇ ਰਹਤੀ ਹੈ। 'ਜੰਗਮ' ਵਿਖ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਸ੍ਵਾਸ ਦਾੜ੍ਹਾ ਨਖਾਦਿਕ ਸੋਲਾਂ ਆਸ੍ਰਯੋਂ ਮੇ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਵੈਦਜਕ ਕੇ 'ਭਾਵਪ੍ਰਕਾਸ ਗ੍ਰੰਥ' ਮੇ ਇਸ ਕਾ ਸਮਗ੍ਰ ਬਿਚਾਰ ਹੈ ; ਕਦਮ, ਯਥਾ- ਸਾਕਤੀ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕੈ ਬਿਖਿਆ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਤਿਨਾ ਇਕ ਵਿਖ ਨਾਲਿ ਨ ਜਾਈ।

**ਵਿਖਆਤ** ਦੇ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ। ਸੰ. ਵਿਖਜਾਤ।

**ਵਿਖਈ** ਦੇ. ਸਬਦਾਦਿਕ ਵਿਖਯੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ ਸਪਸ੍ਰ ਐਸੇ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪੁਰਖ ਹੈਂ- ੧. ਪਾਮਰ ੨. ਵਿਖਈ ੩. ਜਿਗ੍ਯਾਸੂ ੪. ਗ੍ਯਾਨੀ। ੧- ਉਦਰ ਭਰਨ ਮੈਥਨ ਪਰਾਇਣ ਪੁਰਖ 'ਪਾਮਰ' ਹੈਂ। ੨- ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਵਿਖਯੋਂ ਕੀ ਵਾਸਨਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ 'ਵਿਖਈ' ਹੈਂ। ੩- ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ 'ਜਿਗਜਾਸੂ' ਹੈਂ। ੪- ਅਪਨੇ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ 'ਗ੍ਯਾਨੀ' ਹੈਂ। ਬਚਨ ਭੀ ਹੈ- ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ। ਸਤਸੰਗ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ 'ਪਾਮਰ' 'ਵਿਖਈ', 'ਵਿਖਈ' 'ਜਿਗਜਾਸੂ', 'ਜਿਗਜਾਸੂ' 'ਗ੍ਯਾਨੀ' ਬਨ ਸਕੇ ਹੈ। ਸੰ. ਵਿਖਯੀ।

**ਵਿਖਮ** ਸੰ. ਊਚਾ ਨੀਚਾ ; ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਬਤ ਟੁਕੜੇ ਪੂਰੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਵਹੁ ਤੀਨ ਪਾਂਚ ਸਾਤ ਆਦਿ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀ ਚੀਜਾਂ ; ਦਾਰਣ ; ਸੰਕਟ।

**ਵਿਖਾ** ਗੁ. ਦੇਖਾਂ, ਯਥਾ- ਦੁਰਜਨ ਸੇਤੀ ਨੇਹੁ ਰਚਾਇਓ ਦਸਿ ਵਿਖਾ ਮੈ ਕਾਰਣੁ। ਕਦਮ, ਯਥਾ- ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਸੋ ਸਰੀਰੁ ਥਾਨੁ ਹੈ ਜਿਥੈ ਮੇਰਾ ਗੁਰੁ ਧਰੇ ਵਿਖਾ। ਦੇਖਿਆ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਿ ਤੂੰ ਵਿਖਾ।

**ਵਿਖਾਦੀ** ਸੰ. ਵਿਖਾਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ।

**ਵਿਖਿਆ** ਪੰ. ਸਬਦਾਦਿਕ ਵਿਖਜ ਵਿਸੇਖ ਕਰ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਿਖਾ ਕਰ, ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮੇ ਬੰਧਨ ਕਰ ਲੇਨੇ ਸੇ ਸਬਦਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਖਯ ਹੈ ; ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗਜ ਪਦਾਰਥ, ਜੈਸੇ ਵੇਦਾਂਤ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਵਿਖਯ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਅਭੇਦ ਹੈ, ਸਾਂਖਜ ਕਾ ਵਿਖਯ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪੁਰਖ ਤਤ ਹੈ ; ਦੇਸ ਜਿਨ ਮੇ ਲੋਗ ਵਸਤੇ ਹੈ ; ਸਿੰਘੋ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਮੇ ਤਮਾਕੂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੰ. ਵਿਖਯ।

**ਵਿਖੇ** ਦੇ. ਬੀਚ।

**ਵਿਗ੍ਯ** ਸੰ. ਪੰਡਿਤ, ਵਿਸੇਖ ਕਰ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਵਿਗਸੰਦਾ** ਪੰ. ਖਿੜਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।

**ਵਿਗਸਾਵਦੋ** ਪੰ. ਖਿੜੇ ਹੈ।

**ਵਿਗਸਿਆ** ਪੰ. ਖਿੜਿਆ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਮਲੁ ਵਿਗਸਿਆ ਸਭੁ ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਨੁ। ਸੰ. ਵਿਕਸਿਤ।

**ਵਿਗਸੇਤੁ** ਦੇ. ਖਿੜ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਸੋ ਡਰੈ ਜਿ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦਾ ਧਰਮੀ ਵਿਗਸੇਤੁ।

**ਵਿਗਾਸੁ** ਦੇ. ਖਿੜਨਾ ਭਾਵ ਆਨੰਦ ਹੋਨਾ ਹੈ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ।

**ਵਿਗਾੜਿ** ਦੇ. ਕੂੜ ਸੇ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਯਥਾ- ਕਾਇਆ ਕੂੜਿ ਵਿਗਾੜਿ ਕਾਹੇ ਨਾਈਐ।

**ਵਿਗਾੜੀ** ਦੇ. ਵਿਚਾਲੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਫਾਥਾ ਚੁਗੈ ਨਿਤ ਚੋਗੜੀ ਲਗਿ ਬੰਧੁ ਵਿਗਾੜੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਬੰਧੀਆ ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ ਅਵਸਥਾ ਖਰਾਬ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਬੰਧਨੋ ਮੇ, ਸੋ ਬਾਧਾ ਚੋਗ ਚੁਗੇ ਹੈ।

**ਵਿਗੁਚਣ** ਪੰ. ਖਰਾਬ ਹੋਨ।

**ਵਿਗੁਤੇ** ਪੰ. ਖਰਾਬ ਹੋਤੇ, ਯਥਾ- ਦਯਿ ਵਿਗੋਏ ਫਿਰਹਿ ਵਿਗੁਤੇ ਫਿਟਾ ਵਤੈ ਗਲਾ।

**ਵਿਗੁਤਾ** ਗੁ. ਖਰਾਬ ਹੂਆ, ਯਥਾ- ਆਇ ਵਿਗੁਤਾ ਜਗੁ ਜਮ ਪੰਥੁ।

**ਵਿਗੋਏ** ਗੁ. ਖਰਾਬ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਰਤਨ ਵਿਗਾੜਿ ਵਿਗੋਏ ਕੁਤੀਂ ਮੁਇਆ ਸਾਰ ਨ ਕਾਈ। ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਰਤਨ ਇਨ ਕੂਕਰ ਰੂਪ ਮਨੁਖੋਂ ਨੇ ਵਿਗਾੜਾ ਹੈ।

**ਵਿਗੋਵੇ** ਪੰ. ਖ੍ਵਾਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਨਿੰਦੇ ਹੈ।

**ਵਿਚ** ਪੰ. ਭੀਤਰ, ਯਥਾ- ਵਿਚਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਖਲੋਆ। ਬਕਾਲਤ ਦੂਤਪਨਾ, ਯਥਾ- ਵਿਚ ਨ ਕੋਈ ਕਰਿ ਸਕੈ ਕਿਸ ਥੈ ਰੋਵਹਿ ਰੋਜ।

**ਵਿਚ** ਪੰ. ਵਿਚੋਲਾਪਨ, ਬਕਾਲਤ, ਯਥਾ- ਵਿਚਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਖਲੋਆ। ਬੀਚ ਹੀ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਤ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਏ ਬੀਚੇ ਗ੍ਰਸਤ ਉਦਾਸ। ਪੁਨਾ- ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜਿਨਾ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਤਿਨੀ ਵਿਚੇ ਮਾਇਆ ਪਾਇਆ।

**ਵਿਚਉ** ਗੁ. ਭੀਤਰ ਸੇ।

**ਵਿਚਹੁ** ਗੁ. ਮਨ ਕੇ ਅੰਦਰ ਸੇ, ਯਥਾ- ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਹਿ ਤਾ ਹਰਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਜਾਇ। ਪੁਨਾ- ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਮਸਤਕਿ ਹਥੁ ਧਰਿ ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ਕਢੀਆ ਬੁਰਿਆਈਆ।

**ਵਿਚਾਰ** ਸੰ. ਤਤ੍ਵ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ; ਤਤ੍ਵ ਨਿਰਣਯ ਕਾ ਸਾਧਨ ਵਾਕਯ ਸਮੁਦਾਯ।

**ਵਿਚਾਰੇ** ਪੰ. ਬੇਚਾਰਹ, ਜਿਨ ਸੇ ਕਛੁ ਉਪਾਇ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਯਥਾ- ਓਇ ਵਿਚਾਰੇ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਜਾ ਭਾਗ ਧੁਰਿ ਮੰਦੇ।

**ਵਿਚਿਤ੍ਰ** ਸੰ. ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ; ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ਕੀ ਵਸਤੁ ; ਅਦਭੁਤ ਵਸਤੁ, ਜੈਸੇ- ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਲੀਲਾ।

**ਵਿਚੁ ਦੇ** ਪੰ. ਮੁਕਤ ਦੁਆਰੇ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਹਉਮੈ ਮਨੁ ਅਸਥੂਲੁ ਹੈ ਕਿਉ ਕਰਿ ਵਿਚੁ ਦੇ ਜਾਇ।

**ਵਿਚੋਲੇ** ਗੁ. ਬਕੀਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਵਿਚੋਲੇ ਜੈ ਮਿਲਿ ਕੰਤੁ ਪਛਾਣਾ।

**ਵਿਛੁੰਨੀ** ਪੰ. ਵਿਛੜੀ, ਅਲਗ ਹੁਈ, ਯਥਾ- ਮਛੁਲੀ ਵਿਛੁੰਨੀ ਨੈਣ ਰੁੰਨੀ ।

**ਵਿਛੁੜਿ** ਪੰ. ਬਿਯੋਗੀ ਹੋ ਕਰ, ਯਥਾ- ਆਪਣੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੈ ਭਾਈ ਵਿਛੁੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ।

**ਵਿਛੋਹੇ** ਦੇ. ਬਿਯੋਗ, ਯਥਾ- ਵਿਛੋਹੇ ਜੰਬੂਰ ਖਵੇ ਨ ਵੰਞਨਿ ਗਾਖੜੇ।

**ਵਿਛੋੜੇ** ਪੰ. ਬਿਯੋਗ, ਯਥਾ- ਦੁਰਜਨ ਤੂ ਜਲੁ ਭਾਹੜੀ ਵਿਛੋੜੇ ਮਰਿ ਜਾਹਿ।

**ਵਿਜੋਗੁ** ਸੰ. ਵਿਛੋੜਾ, ਯਥਾ- ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਧੁਰਹੁ ਹੀ ਹੂਆ।

**ਵਿਝਣ** ਪੰ. ਵਿਛੜਨ, ਦੂਰ ਹੋਨ, ਯਥਾ- ਵਿਝਣ ਕਲਹ ਨ ਦੇਵਦਾ ਤਾਂ ਲਇਆ ਕਰਤੇ।

**ਵਿਝਵੈ** ਪੰ. ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ- ਭਰਮੇ ਭਾਹਿ ਨ ਵਿਝਵੈ ਜੇ ਭਵੈ ਦਿਸੰਤਰ ਦੇਸੁ। ਫਿਰਨੇ ਸੇ ਚਿਤ ਕੀ ਆਗ ਨਹੀ ਬੁਝੇ ਜੇ ਦੇਸ ਦੇਸਾਂਤਰੋਂ ਮੇ ਫਿਰੇ। ਬੁਝ ਗਈ, ਯਥਾ- ਭਾਹਿ ਬਲੰਦੀ ਵਿਝਵੀ ਧੂਉ ਨ ਨਿਕਸਿਓ ਕਾਇ।

**ਵਿਟਹੁ** ਦੇ. ਉਪਰੋਂ, ਯਥਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਵਾਰਿਆ ਜਿਨਿ ਦਿਤਾ ਸਚੁ ਨਾਉ।

**ਵਿਟੜਿਅਹੁ** ਪੰ. ਉਪਰੋਂ, ਯਥਾ- ਗੁਰ ਵਿਟੜਿਅਹੁ ਹੰਉ ਸਦ ਵਾਰੀ। ਪੁਨਾ- ਹਰਿ ਵਿਟੜਿਅਹੁ ਸਦਾ ਘੋਲੇ ਜੀਉ।

**ਵਿਡਾਣੀ** ਗੁ. ਦੂਸਰੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਹੋਰ ਵਿਡਾਣੀ ਚਾਕਰੀ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਵਾਸੁ। ਪੰ. ਬਿਗਾਨੀ। ਆਸਚਰਜ, ਯਥਾ- ਵਿਸਮਾਦੁ ਅਗਨੀ ਖੇਡਹਿ ਵਿਡਾਣੀ। ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸਤੀ ਅਗਨਿ ਕਾ ਖੇਲਣਾ ਭੀ ਅਸਚਰਜ ਹੈ।

**ਵਿਡਾਣੁ** ਗੁ. ਆਸਚਰਯ, ਯਥਾ- ਵੇਖਿ ਵਿਡਾਣੁ ਰਹਿਆ ਵਿਸਮਾਦੁ। ਦੇਖ ਕੇ ਆਸਚਰਯ ਆਸਚਰਯ ਹੋ ਰਹਾ ਹੂ।

**ਵਿਡਾਨੜੈ** ਪੰ. ਮੁ. ਬਿਗਾਨੇ, ਯਥਾ- ਬਾਰਿ ਵਿਡਾਨੜੈ ਹੁੰਮਸ ਧੁੰਮਸ ਕੂਕਾ ਪਈਆ ਰਾਹੀ।

**ਵਿਡਾਰੀ** ਦੇ. ਦੂਰ ਕਰੀ, ਯਥਾ- ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਕੀ ਮਾਰਿ ਵਿਡਾਰੀ ਢੇਰੀ।

**ਵਿਣ ਤੋਲ** ਵਾ. ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰ ਕੀਏ।

**ਵਿਣਾਸੁ** ਦੇ. ਬਿਨਾਸ, ਯਥਾ- ਕੂੜਹੁ ਕਰੇ ਵਿਣਾਸੁ ਧਰਮੇ ਤਗੀਐ।

**ਵਿਣਾਹੇ** ਗੁ. ਬਿਨਾਸ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਥਾ- ਲਬੁ ਵਿਣਾਹੇ ਮਾਣਸਾ ਜਿਉ ਪਾਣੀ ਬੂਰੁ।

**ਵਿਣੁ** ਪੰ. ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਵਿਣੁ ਮਨੁ ਮਾਰੇ ਕੋਇ ਨ ਸਿਝਈ ਵੇਖਹੁ ਕੋ ਲਿਵ ਲਾਇ।

**ਵਿਣੁ ਸਹਜੈ** ਵਾ. ਬਿਨਾ ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ, ਯਥਾ- ਵਿਣੁ ਸਹਜੈ ਸਹਸਾ ਨ ਜਾਇ।

**ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ** ਵਾ. ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਬਿਨਾ ਪੁਨਾ ਈਸਰ ਕੇ ਭਉ ਤਥਾ ਭਾਉ ਰੂਪ ਕਰਮ ਸੇ ਬਿਨਾ, ਯਥਾ- ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਧਾਵੈ।

**ਵਿਤ** ਸੰ. ਧਨ, ਯਥਾ- ਵਿਤ ਨਵਿਤ ਭ੍ਰਮਿਓ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਧਾਏ। ਵਿਚਾਰਿਤ, ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਪੋਥੀ ਆਦਿ ; ਗ੍ਯਾਤ ਜਾਨੀ ਹੁਈ ਵਸਤੁ ; ਲਬਧ, ਮਿਲੀ ਵਸਤੁ ; ਖ੍ਯਾਤ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਵਿਤੁ** ਸੰ. ਧਨ, ਯਥਾ- ਚਿਤੁ ਚਲੈ ਵਿਤੁ ਜਾਵਣੋ ਸਾਕਤ ਡੋਲਿ ਡੋਲਾਇ।

**ਵਿਥਰਹ** ਦੇ. ਵਿਸ੍ਾਰ ਕਰੇ, ਯਥਾ- ਹਮ ਕਿਆ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਵਿਥਰਹ ਸੁਆਮੀ ਤੂੰ ਅਪਰ ਅਪਾਰੋ ਰਾਮ ਰਾਜੇ।

**ਵਿਥਰਾ** ਗੁ. ਬਿਸ੍ਾਰ ਵਾਲਾ ਹੋਵਾਂ, ਯਥਾ- ਪਿਰੀਆ ਸੰਦੜੀ ਭੁਖ ਮੁ ਲਾਵਣ ਥੀ ਵਿਥਰਾ।

**ਵਿਥਰਾ** ਗੁ. ਬਿਸ੍ਾਰ ਕਰਾਂ, ਯਥਾ- ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਗੁਣ ਵਿਥਰਾ ਗੁਣ ਬੋਲੀ ਮੇਰੀ ਮਾਇ।

**ਵਿਥਾਰ** ਗੁ. ਵਿਸ੍ਾਰ, ਯਥਾ- ਜਿਨੀ ਚਲਣੁ ਜਾਣਿਆ ਸੇ ਕਿਉ ਕਰਹਿ ਵਿਥਾਰ। ਸੰ. ਵਿਸ੍ਾਰ।

**ਵਿਥਿਆ** ਗੁ. ਪੀੜਾ। ਸੰ ਬਜਥਾ।

**ਵਿਦਿਆ** ਦੇ. ਪੜਨੇ ਸੇ ਹੂਆ ਗ੍ਯਾਨ ; ਦੁਰਗਾ ; ਤੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਦੁਰਗਾ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹਾ ਵਿਦਜਾ ਲਿਖਾ ਹੈ ; ਦੇਵੀ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ- ਕਾਲੀ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਨਾਸ੍ਕਿ ਕੋ ਯਹ ਵਿਦਜਾ ਨਹੀ ਦੇਣੀ, ਊਹਾਂ 'ਵਿਦਜਾ' ਸਬਦ ਸੇ ਦੇਵੀ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਖਾ ਹੈ ; ਤਤ੍ਵ ਕਾ ਸਾਖਜਾਤਕਾਰ ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ- 'ਵਿਦਜਯਾ ਅਮ੍ਰਿਤਮਸ੍ਨੁਤੇ' ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਾਖਜਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਦਜਾ ਸੇ ਪੁਰਖ ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ; ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ, ਯਥਾ- ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ। ਪੁਨਾ- ਬਿਦਿਆ ਨ ਪਰਉ ਬਾਦੁ ਨਹੀ ਜਾਨਉ। ਮੈ ਵਿਦਿਆ ਝਗੜਨੇ ਯੋਗਜ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀ ਪੜਤਾ, ਯਾ ਤੇ ਮੈ ਝਗੜਨਾ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ; ਪੁਸਤਕੋਂ ਪੈ ਲਿਖੀ ਵਿਦਜਾ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ- ਏਕ 'ਇਲਮ ਇਲਾਹੀ' ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਜਾ, ਜਿਸ ਕਾ ਬਹੁਤ ਬਿਸਤਾਰ ਉਪਨਿਖਦੋਂ ਮੇ ਗੀਤਾ ਮੇ ਬੇਦਾਂਤ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਹੈ, ਥੋੜਾ ਬਿਸਤਾਰ ਸਾਂਖਜ ਔ ਪਾਤੰਜਲ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ 'ਤਬਈ' ਭਾਵ ਬੋਧ ਵਿਦਜਾ ਜਿਸ ਕਾ ਨਜਾਯ ਬੈਸੇਖ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਰਿਖੀਓਂ ਨੇ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਬਿਨਾ ਅਪਨੀ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ 'ਰਿਆਜੀ' ਭਾਵ ਚੌਹਟ ਕਲਾ ਰੂਪ ਵਿਦਜਾ ਔ ਜੋਤਿਸ ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰ ਰਿਜੁ ਗਣਿਤ, ਬੀਜ ਗਣਿਤ, ਰੇਖਾ ਗਣਿਤ ਹੈ ਜਿਨ ਦੁਆਰਾ ਦੁਕਾਨਦਾਰੋਂ ਕੀ ਵਹੀਆਂ ਔ ਰਾਜਾ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਦਫਤਰ ਤਥਾ ਭੂਮੀ ਅਕਾਸ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਰੂਪ, ਭੂਗੋਲ ਖਗੋਲ ਵਿਦਜਾ ਕੇ ਸਿਰੋਮਣੀ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਜਿਨ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੀ ਵਿਖਮਤਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲਜੋਂ ਕੇ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗਾਵੈ ਕੋ 'ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ' ਕਥਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੰ. ਵਿਦਜਾ।

**ਵਿਧ** ਦੇ. ਪ੍ਰਕਾਰ।

**ਵਿਧਉਸਿਆ** ਗੁ. ਨਾਸ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਸਚਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ਕਾਲੁ ਵਿਧਉਸਿਆ। ਸੰ. ਵਿਧ੍ਵੰਸਿਤ:।

**ਵਿਧਣ** ਪੰ. ਦੁਖਦਾਈ, ਯਥਾ- ਵਿਧਣ ਖੂਹੀ ਮੁੰਧ ਇਕੇਲੀ। ਪੁਨਾ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ- ਵਿਧਣ ਰਾਤੀ ਆਈਆਂ ਮਰਦਾ ਘੋੜਿਆਂ।

**ਵਿਧਣਕਾਰੇ** ਗੁ. ਦੁਖੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਹਉ ਮੁਠੜੀ ਧੰਧੈ ਧਾਵਣੀਆ ਪਿਰਿ ਛੋਡਿਅੜੀ ਵਿਧਣਕਾਰੇ।

**ਵਿਧਾ** ਪੰ. ਬੇਧਜਾ ਗਯਾ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਹਰਿ ਹੀਰਾ ਰਤਨੁ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਵਿਧਾ।

**ਵਿਧਿ** ਸੰ. ਹੁਕਮ, ਆਗ੍ਯਾ।

**ਵਿਨਾ** ਬਿਗੈਰ, ਬਿਦੂਨ, ਬਾਝੋ।

**ਵਿਨੋਦ** ਸੰ. ਕੌਤਕ ; ਕ੍ਰੀੜਾ ; ਖੰਡਨ।

**ਵਿਨੋਦੀ** ਸੰ. ਕੌਤਕ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ।

**ਵਿਪਖ** ਸੰ. ਸਤ੍ਰੁ ; ਨਿਸ੍ਰੈ ਕਰ ਸਾਧਜ ਕੇ ਅਭਾਵ ਵਾਲਾ ਥਾਨ।

**ਵਿਭਾਗ** ਸੰ. ਹਿਸਾ।

**ਵਿਭੁ** ਸੰ. ਬੇਦਾਂਤ ਮਤ ਸੇ ਬਜਾਪਕ ; ਨਜਾਯ ਮਤ ਮੇ ਸਰਬ ਮੂਰਤ ਦ੍ਰਬਜਨ ਕੇ ਸੰਜੋਗੀ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਭੂ ਹੈ ਆਕਾਸ ਕਾਲਾਦਿ ਸਰਬ ਮੂਰਤ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਸੰਜੋਗੀ ਹੈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਮੂਰਤ ਹੈ। ਸੋ ਜਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਗਨੀ ਵਾਯੂ ਮਨ ਪਾਂਚ ਹੈ। ਨਜਾਯ ਮਤ ਮੇ ਮਨ ਜੁਦਾ ਪਦਾਰਥ ਹੈ। ਤਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕੇ ਸਤੋ ਅੰਸ ਸੇ ਨਹੀ ਬਨਾ ਜੈਸੇ ਸਾਂਖੀ ਬੇਦਾਂਤੀ ਮਾਨੇ ਹੈਂ।

**ਵਿਮਲ** ਸੰ. ਸ੍ਵਛ।

**ਵਿਮਲਾ** ਸੰ. ਨਦੀ ਬਿਸੇਖ ਜੋ ਬੈਸਨਵੋਂ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਬੈਕੁੰਠ ਸੇ ਉਰੇ ਮਾਨੀ ਹੈ।

**ਵਿਮਾਰਗ** ਸੰ. ਖੋਟਾ ਰਸਤਾ, ਕੁਮਾਰਗ।

**ਵਿਮੁਖ** ਸੰ. ਬਹਿਰਮੁਖ ਜਨ ਬੇਮੁਖ ਪ੍ਰਸਿੱਧ।

**ਵਿਰਕਨਾ** ਪੰ. ਮਾ. ਉਚਾ ਬੋਲਨਾ।

**ਵਿਰਕਾਤੇ** ਗੁ. ਵਿਰਕਤ।

**ਵ੍ਰਿਖਲ** ਸੰ. ਗ੍ਰਿੰਜਨ, ਗਾਜਰ ; ਲਸਨ ; ਘੋੜਾ ; ਚੰਦ੍ਰ ਗੁਪ੍ਤ ਰਾਜਾ ; ਧਰਮਹੀਨ ਪੁਰਖ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਜਿਸ ਕੀ ਪਤਨੀ ਕਾ ਨਾਮ ਵ੍ਰਿਖਲੀ ਹੈ।

**ਵਿਰਜਾ** ਸੰ. ਰਜ ਰਹਿਤ, ਜੈਸੇ ਵਿਰਜਾ ਨਦੀ।

**ਵਿਰਤਿ** ਦੇ. ਮਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ।

**ਵਿਰਲਾ** ਗੁ. ਕੋਈ ਜਨ।

**ਵਿਰਲੇ** ਦੇ. ਕੋਈ, ਯਥਾ- ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰੁ। ਪੁਨਾ- ਗਾਥਾ ਗੂੜ ਅਪਾਰੰ ਸਮਝਣੰ ਬਿਰਲਾ ਜਨਹ।

**ਵਿਰਵਾ** ਦੇ. ਬਜੋਰਾ, ਖਬਰ।

**ਵਿਰਾਇਇਨਿ** ਗੁ. ਵੈਰਨ, ਯਥਾ- ਸਸੁ ਵਿਰਾਇਇਨਿ ਨਾਨਕ ਜੀਉ ਸਸੁਰਾ ਵਾਦੀ ਜੇਠੋ ਪਉ ਪਉ ਲੂਹੈ।

**ਵਿਰਾਈਅਨ** ਪੰ. ਰੁੱਸੇ ਬਾਲਕੋਂ ਵਤ ਪਰਚਾਈਤੇ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਬਾਲਕ ਕੇ ਪਰਚਾਵਨ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਰਾਵਨਾ ਹੈ।

**ਵਿਰਾਗ** ਸੰ. ਵਿਸੇਖ ਕਰ ਰਾਗ ਭਾਵ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ; ਵਿਗਤ ਰਾਗ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਅਭਾਵ।

**ਵਿਰਾਗੀ** ਸੰ. ਪ੍ਰੇਮ ਰਹਿਤ ; ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਾਲਾ।

**ਵਿਰਾਗੀ** ਦੇ. ਪ੍ਰੇਮੀ, ਯਥਾ- ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਵਿਰਾਗੀ।

**ਵਿਰਾਟ** ਸੰ. ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਈਸ੍ਵਰ ; ਜਿਸ ਕੇ ਪਾਂਡਵ ਨੌਕਰ ਹੋ ਕਰ ਰਹੇ ਵਹੁ ਰਾਜਾ।

**ਵਿਰਾਧ** ਸੰ. ਵਹੁ ਰਾਖਸ ਜੋ ਰਾਮ ਨੇ ਮਾਰਯਾ, ਜੈਸੇ- ਵਿਰਾਧ ਦੈਤ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁ ਭੀਲਨੀ ਫਲੰਗ ਹੇ।

**ਵਿਰਾਨਾ** ਪੰ. ਦੂਸਰੇ ਕਾ।

**ਵਿਰਾਮ** ਸੰ. ਅੰਤ।

**ਵਿਰਿਕਿਓਨੁ** ਪੰ. ਕਹਯਾ, ਉਚਾਰਣ ਕੀਆ, ਯਥਾ- ਈਸਰਿ ਜਗਨਾਥਿ ਉਚਹਦੀ ਵੈਣੁ ਵਿਰਿਕਿਓਨੁ। ਊਚੇ ਬਚਨ ਕਹਯਾ।

**ਵਿਰੁਤੀ** ਗੁ. ਬੇਮੌਸਮੀ, ਜੈਸੇ- ਜਾਣੁ ਵਿਰੁਤੀ ਸੰਨਿ।

**ਵਿਰੁਧ** ਸੰ. ਵਿਰੋਧ ਵਾਲਾ, ਉਲਟਾ।

**ਵਿਰੋਧ** ਸੰ. ਵੈਰ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਗਵਾਵੈ। ਸਾਂਖਯ ਮਤ ਮੇਂ ਸਾਧਯ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕੇ ਏਕ ਜਗਹ ਨਾ ਰਹਨਾ ਰੂਪ ਹੇਤੁ ਕਾ ਦੋਖ।

**ਵਿਰੋਲ** ਪੰ. ਰਿੜਕ ਕਰ, ਜੈਸੇ- ਰੋਲ ਵਿਰੋਲ ਲੀਆ ਜੈ ਮਖਣ।

**ਵਿਰੋਲਾ** ਗੁ. ਦੁੱਖ ਰੂਪ।

**ਵਿਰੋਲਿਆ** ਗੁ. ਰਿੜਿਕਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਜਿਨਿ ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿਆ ਕਰਿ ਮੇਰੁ ਮਧਾਣੁ।

**ਵਿਰੋਲੀਐ** ਗੁ. ਰਿੜਕੀਏ, ਯਥਾ- ਪੋਖਰੁ ਨੀਰੁ ਵਿਰੋਲੀਐ ਮਾਖਨੁ ਨਹੀ ਰੀਸੈ।

**ਵਿਲਾਇਤਿ** ਗੁ. ਜਨਮ ਭੂਮੀ, ਯਥਾ- ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਛੋਡਿ ਵਿਲਾਇਤਿ ਦੇਸ ਗਏ।

**ਵਿਲਾਸ** ਸੰ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਸਿੰਗਾਰ ਚੇਸ੍ਟਾ ਭਾਵ ਸਿੰਗਾਰੋ ਕੀ ਰਚਨਾ ; ਦੀਪਤੀ।

**ਵਿਲਾੜਿ** ਗੁ. ਬਿਗਾੜ, ਖਰਾਬ ਕਰ, ਯਥਾ- ਜੋ ਦਿਹ ਲਧੇ ਗਾਣਵੇ ਗਏ ਵਿਲਾੜਿ ਵਿਲਾੜਿ। ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹ ਵਾਲੇ ਗਿਣਤੀ ਕੇ ਦਿਨ ਪਾਏ ਥੇ, ਸੋ ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖੋਂ ਮੇ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਜੀਵ ਚਲੇ ਗਏ। ਪੁਨਾ- ਪਤਣਿ ਕੂਕੇ ਪਾਤਣੀ ਵੰਞਹੁ ਧ੍ਰੁਕਿ ਵਿਲਾੜਿ। ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਮੇਂ ਸਤਸੰਗ ਰੂਪ ਘਾਟ ਪੈ ਖੜੇ ਪੁਕਾਰੇ ਹੈਂ ਗੁਰੁ, ਹੇ ਜੀਵੋ ! ਆਵੋ ਸੀਘ੍ਰ, ਦੇਰ ਕਰਨੇ ਮੇ ਵਿਗਾੜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ- ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ। ਪੁਨਾ- ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ। ਵਾਕਯਨ ਸੇ ਜੀਵਨੇ ਮੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬਿਗਾੜ ਪੜਤਾ ਹੈ।

**ਵਿਲੋਮ** ਸੰ. ਪ੍ਰਤੀਪ, ਉਲਟਾ ; ਭੁਜੰਗ ; ਵਰੁਣ ; ਕੁੱਤਾ।

**ਵਿਵਰਣ** ਸੰ. ਬਯਾਖ੍ਯਾਨ, ਟੀਕਾ ; ਸੰਕੀਰਣ ਜਾਤਿ ਔ ਬਰਣ ਸੰਕਰ।

**ਵਿਵੇਕ** ਸੰ. ਯਥਾਰਥ ਨਿਸਚਾ ; ਸਾਂਖਯ ਮਤ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਭੇਦ ਗ੍ਯਾਨ ; ਵੇਦਾਂਤ ਮਤ ਮੇਂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਨਿਤਯ ਜਗਤ ਕੋ ਅਨਿਤਯ ਜਾਨਨਾ ; ਸਿੰਘੋ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਸੇ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ, ਜੂਠ ਸੁੱਚ ਕਾ ਭੇਦ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਮੇ ਕੀ ਯਹ ਰੀਤਿ ਨਹੀ, ਕਿੰਉਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਲਾਲੋ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕੀਆ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਸੇ ਲੇ ਸਭੀ ਸਿੱਖੋਂ ਕੇ ਹਾਥ ਸੇ ਕਰਤੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਹਜਧਾਰੀਓ ਕੇ ਹਾਥ ਸੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾ, ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੋ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਵਖਤ ਸੇ ਯਹ ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਚਲੀ, ਪੀਛੇ ਸੇ ਦੱਖਣ ਦੇਸ ਮੇਂ ਜਬ ਸਿੰਘ ਗਏ, ਤਹਾਂ ਬਹੁਤ ਲੋਕੋਂ ਕੋ ਸ੍ਵਯੰਪਾਕੀ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਪਕਾਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਯਹ ਰੀਤਿ ਚਲਾਈ, ਨਾਮ ਇਸ ਕਾ ਬਿਬੇਕ ਕੀ ਰੀਤਿ ਕੀਆ, ਇਸ ਰੀਤਿ ਪੈ ਚਲਨੇ ਵਾਲਯੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਵੇਕੀ ਠਹਰਾਯਾ।

**ਵੀ** ਗੁ. ਵਾਲੀ, ਯਥਾ- ਇਕਨਿ ਕਿਨੈ ਚਾਲੀਐ ਦਰਵੇਸਾਵੀ ਰੀਤਿ।

**ਵੀਆਹੁ** ਦੇ. ਬਿਵਾਹ, ਸਾਦੀ, ਯਥਾ- ਵੀਆਹੁ ਹੋਆ ਮੇਰੇ ਬਾਬੁਲਾ ਗੁਰਮੁਖੇ ਹਰਿ ਪਾਇਆ। ਯੇ ਬਿਵਾਹ ਮਨੁ ਮੇ- ੧. ਬ੍ਰਾਹਮ ੨. ਦੈਵ ੩. ਆਰਖ਼ ੪. ਪ੍ਰਾਜਾਪਤ੍ਯ ੫. ਆਸੁਰ ੬. ਗੰਧਰਬ ੭. ਰਾਖਸ ੮. ਪੈਸਾਚ, ਭੇਦ ਸੇ ਆਠ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਤਿਨ ਮੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮ ਸੇ ਲੇ ਗੰਧਰਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੇਤ ਹੈਂ। ਅਸੁਰ ਸੇ ਲੇ ਪਿਸਾਚ ਪ੍ਰਯੰਤ ਖ਼ੂਤ੍ਰੀ ਕੇ ਹੇਤ ਹੈ। ਆਸਰ ਗੰਧਰਬ ਪੈਸਾਚ ਤੀਨ ਬੈਸਯ ਸੁਦ੍ਰੋਂ ਹੇਤ ਹੈ। ਕਹੇ ਬਿਵਾਹੋਂ ਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮ ਸੇ ਲੇ ਪ੍ਰਾਜਾਪਤ੍ਯ ਪ੍ਰਯੰਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੇਤ ਸੁਭ ਹੈਂ। ਰਾਖਸ ਮਾਤ੍ਰ ਖਤ੍ਰੀ ਕੋ ਸੁਭ ਹੈ ਅਸੁਰ ਬੈਸਯ ਸੁਦ੍ਰ ਕੋ ਸੁਭ ਹੈ ਨਾਮੋ ਕੇ ਅਰਥ ਯੇ ਹੈਂ- ਉੱਤਮ ਬਸਤ੍ਰ ਸੇ ਬਰ ਕੰਨਯਾ ਕੋ ਆਛਾਦਨ ਕਰ ਭੂਖਣਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਪੂਜਨ ਕਰ ਉੱਤਮ ਕੋ ਕੰਨਯਾ ਦੇਨੀ ਬ੍ਰਾਹਮ ਬਿਵਾਹ ਹੈ ੨. ਯੱਗ ਕੇ ਆਰੰਭ ਸਮੇ ਅਛੇ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਰਿਤ੍ਵਜ ਕੋ ਭੂਖਣ ਭੂਸਿਤ ਕੰਨਯਾ ਦੇਨੀ ਦੈਵ ਬਿਵਾਹ ਹੈ ੩. ਗਊ ਬੈਲ ਕਾ ਏਕ ਜੋੜਾ ਅਥਵਾ ਦੋ ਜੋੜੇ ਬਰ ਕੇ ਤਾਂਈ ਦੇ ਕਰ ਕੰਨਯਾ ਦੇਨੀ ਆਰਖ਼ ਬਿਵਾਹ ਹੈ ੪. ਤੁਮ ਦੋਨੋ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਧਰਮ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਐਸੇ ਕੰਨਯਾ ਬਰ ਸੇ ਨੇਮ ਕਰਾਯ ਬਰ ਕੇ ਤਾਂਈ ਕੰਨ੍ਯਾ ਦੇਨੀ ਪ੍ਰਾਜਾਪਤ੍ਯ ਬਿਵਾਹ ਹੈ। ੫. ਕੰਨਯਾ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੋ ਵਾ ਕੰਨਯਾ ਕੋ ਧਨ ਦੇ ਕਰ ਅਪਨੀ ਖੁਸੀ ਸੇ ਕੰਨਯਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੀ ਆਸੁਰ ਬਿਵਾਹ ਹੈ। ੬. ਬਰ ਕੰਨਯਾ ਕਾ ਅਪਨੀ ਇੱਛਾ ਸੇ

ਮੇਲ ਹੋ ਬਿਵਾਹ ਹੋਨਾ ਗਾਂਧਰਬ ਹੈ ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਾ ਯਹੀ ਬਿਵਾਹ ਥਾ ਇਸ ਮੇ ਬਿਵਾਹ ਸੇ ਪਹਲੇ ਭੀ ਮੈਥਨ ਕਾ ਦੋਖ ਨਹੀ। ੭. ਕੰਨਯਾ ਕੇ ਪਿਤਾ ਭਾਈਓਂ ਕੇ ਅੰਗ ਕਾਟ ਔ ਕੋਟਾਦਿਕ ਢਾਹ ਕਰ ਰੁਦਨ ਕਰਤੀ ਕੰਨਯਾ ਕੋ ਲੇਕਰ ਬਿਵਾਹ ਕਰਨਾ ਰਾਖਸ ਹੈ ਇਸ ਮੇ ਕੰਨਯਾ ਕੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਗਾਂਧਰਬ ਸੇ ਜੁਦਾ ਹੈ। ਰੁਕਮਣੀ ਕੀ ਇੱਛਾ ਥੀ ਉਸ ਕਾ ਗਾਂਧਰਬ ਹੀ ਥਾ। ੮. ਸੋਈ ਪੜੀ ਕੋ, ਅਮਲ ਸੇ ਮਸਤ ਹੂਈ ਕੋ, ਧਰਮ ਰਖ੍ਯਾ ਮੇ ਅਸਮਰਥ ਕੋ ਜੋਰਾਵਰੀ ਬਿਵਾਹ ਲੇਨਾ ਪੈਸਾਚ ਹੈ, ਯਹ ਸਭ ਮੇ ਅਧਮ ਹੈ। ਇਨ ਬਿਵਾਹੋਂ ਮੇ ਕਨਯਾਦਾਨ ਸਮੇ ਬਰ ਕੇ ਹਾਥ ਪੈ ਜਲ ਦੇਨਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਰਹ ਲੇਨਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾ ਹੀ ਧਰਮ ਹੈ ਇਤਰੋਂ ਕਾ ਨਹੀਂ, ਯਾ ਤੇ ਖਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਤੀਨੋ ਬਰਣ ਯਹ ਕੰਨਯਾ ਮੈ ਇਸ ਕੋ ਦਈ ਐਤੀ ਬਾਣੀ ਸੇ ਹੀ ਬ੍ਯਵਹਾਰ ਕਰੇ ਹਾਥ ਪੈ ਸੰਕਲਪ ਕਾ ਜਲ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਬ੍ਰਾਹਮ ਬਿਵਾਹ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਸੁਪਾਤ੍ਰ ਪੁਤ੍ਰ ਦਸ ਪਿਛਲੀ ਦਸ ਅਗਲੀ ਏਕ ਆਪਣਾ ਆਪ ਐਸੇ ਇਕੀਸ ਕੁਲਾਂ ਤਾਰੇ ਹੈ। ਹਾਥ ਗ੍ਰਹਣ ਖਾਸ ਵਰਣ ਕੀ ਕੰਨਯਾ ਕਾ ਕਰੇ ਔਰੋਂ ਕੋ ਤੀਰ ਪਕੜਾਵੇ ਹਾਥ ਗ੍ਰਹਣ ਨ ਕਰੇ। ਸੰ. ਬਿਵਾਹ।

**ਵੀਸਰੈ** ਗੁ. ਭੂਲੇ ਹੋਏ ਨੂ, ਯਥਾ- ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ।

**ਵੀਹ** ਪੰ. ਮਾ. ਬੀਸ ਹੈ, ਯਥਾ- ਗਲੀਂ ਸੁ ਸਜਣ ਵੀਹ ਇਕੁ ਢੂੰਢੇਦੀ ਨ ਲਹਾਂ।

**ਵੀਚਾਰ** ਗੁ. ਬਿਚਾਰ ਸੇ।

**ਵੀਚਾਰਿ** ਦੇ. ਵਿਚਾਰ ਸੇ, ਯਥਾ- ਵੀਚਾਰਿ ਮਾਰੈ ਤਰੈ ਤਾਰੈ ਉਲਟਿ ਜੋਨਿ ਨ ਆਵਏ।

**ਵੀਣੀ** ਪੰ. ਬਾਂਹ।

**ਵੁਠੜਾ** ਗੁ. ਬਰਸਿਆ।

**ਵੁਠਾ** ਪੰ. ਵਸਿਆ, ਯਥਾ- ਧੰਨੁ ਸੁ ਤੇਰਾ ਥਾਨੁ ਜਿਥੈ ਤੂ ਵੁਠਾ। ਪੁਨਾ- ਨਾਨਕ ਸਫਲ ਜਨੰਮੁ ਜੈ ਘਟਿ ਵੁਠਾ ਸਚੁ ਧਣੀ। ਵਰਸਿਆ, ਯਥਾ- ਮੀਹੁ ਵੁਠਾ ਛਹਬਰ ਲਾਇ।

**ਵੁਠਿਆ** ਦੇ. ਵਸਿਆ।

**ਵੁਠੀ** ਗੁ. ਬਸਤੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਉਦੋਸੀਅ ਘਰੇ ਹੀ ਵੁਠੀ ਕੁੜਿਈਂ ਰੰਨੀ ਧੰਮੀ।

**ਵੁਠੈ** ਗੁ. ਬਰਸੇ ਮੇਘ ਕੇ, ਯਥਾ- ਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਜਿਉ ਵੁਠੈ ਧਰਣਿ ਸੀਗਾਰੁ। ਜੈਸੇ ਮੇਘ ਬਰਸੇ ਧਰਤੀ ਕੀ ਸੋਭਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਐਸੇ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਸਿਖ੍ਯ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਹੋਵੇ ਹੈ।

**ਵੁਣਾਇਆ** ਪੰ. ਕਪੜਾ ਬਨਵਾਇਆ ਜੁਲਾਹੇ ਸੇ, ਯਥਾ- ਵੇਲਿ ਪਿੰਞਾਇਆ ਕਤਿ ਵੁਣਾਇਆ। ਕਟਿ ਕੁਟਿ ਕਰਿ ਖੁੰਬਿ ਚੜਾਇਆ।

**ਵੁੜੀ** ਪੰ. ਵਗੀ, ਯਥਾ- ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ। ਬ੍ਰਿਧ ਕਲਾਮ, ਯਥਾ- ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ। ਸਭ ਜੀਵੋਂ ਹੇਤ ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਨੇ, ਈਸ੍ਵਰ ਨੇ ਅਪਨੀ ਵੇਦ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਧ ਕਲਾਮ ਅਰਥਾਤ ਵਡੀ ਬਾਣੀ ਮੇ ਲਿਖ ਰਖੇ ਹੈਂ, ਵੁਡੀ ਕਾ ਵੁਢੀ ਪੰਜਾਬ ਮੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

**ਵੂਠਾ** ਗੁ. ਵਸਿਆ, ਯਥਾ- ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਵੂਠਾ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ। ਵਰਸਿਆ, ਯਥਾ- ਹਰਿ ਘਟਿ ਘਟੇ ਡੀਠਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੋ ਵੂਠਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਨਾਠੇ।

**ਵੇ** ਪੰ. ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕਾ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤਿ ਸੰਬੋਧਨ, ਯਥਾ- ਮੇਰੇ ਮਨ ਪਰਦੇਸੀ ਵੇ ਪਿਆਰੇ ਆਉ ਘਰੇ। ਪੁਨਾ- ਵਸਿ ਆਣਿਹੁ ਵੇ ਜਨ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਨੁ ਬਾਸੇ ਜਿਉ ਨਿਤ ਭਉਦਿਆ। ਪੁਨਾ- ਯਾਰ ਵੇ ਪ੍ਰਿਅ ਹਭੇ ਸਖੀਆ ਮੂ ਕਹੀ ਨ ਜੇਹੀਆ। ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਮੈ ਕਿਸੇ ਜੈਸੀ ਨਹੀ।

**ਵੇਈ** ਦੇ. ਵਹੀ।

**ਵੇਸ** ਸੰ. ਵੇਸਯਾ ਕਾ ਘਰ ; ਘਰ ਮਾਤ੍ਰ ; ਪ੍ਰਵੇਸ ; ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੀ ਬਦਲ, ਯਥਾ- ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ। ਸਾਧੁਓਂ ਕੇ ਭੇਖ ; ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਨੇ ਕੀ, ਯਥਾ- ਛੋਡਹੁ ਵੇਸੁ ਭੇਖ ਚਤੁਰਾਈ ਦੁਬਿਧਾ ਇਹੁ ਫਲੁ ਨਾਹੀ ਜੀਉ। ਭੇਖੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਨੇ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ਛੋਡੋ। ਵੇਸੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜਿਨ੍ਹੀ ਵੇਸੀ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਸੇਈ ਵੇਸ ਕਰੇਉ।

**ਵੇਸ੍ਟਨ** ਸੰ. ਲਪੇਟਨ।

**ਵੇਸਾਹੁ** ਗੁ. ਬਿਸ੍ਵਾਸ, ਨਿਸਚਾ, ਯਥਾ- ਦੂਤ ਲਗੇ ਫਿਰਿ ਚਾਕਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਵੇਸਾਹੁ।

**ਵੇਸੋਚ** ਗੁ. ਅਚੇਤ ; ਅਸ਼ੁੱਧ।

**ਵੇਕ** ਗੁ. ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਯਥਾ- ਆਪਿ ਉਪਾਏ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਰਖੈ ਵੇਕ। ਪੁਨਾ- ਹੋਰਿ ਜੀਅ ਉਪਾਏ ਵੇਕੋ ਵੇਕਾ। ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਕੇ ਭੇਦ।

**ਵੇਕਾਰੀ** ਬਿਕਾਰੋ ਮੇ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਵੇਕਾਰੀ ਵੇੜਿਆ ਵੇਕਾਰਾ ਕਰਮ ਕਮਾਇ।

**ਵੇਕੀ** ਗੁ. ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਸੇ, ਯਥਾ- ਤੁਧੁ ਵੇਕੀ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ।

**ਵੇਖਣ** ਪੰ. ਦੇਖਨ।

**ਵੇਖਨ** ਦੇ. ਦੇਖਨ।

**ਵੇਖਾਲਿ** ਪੰ. ਦਿਖਲਾਵੋ, ਯਥਾ- ਜੇ ਤੂ ਤੁਠਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਨਾ ਦੂਜਾ ਵੇਖਾਲਿ। ਆਨ ਓਰ ਹਮਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਮਤ ਕਰਾਓ।

**ਵੇਖਿ** ਪੰ. ਦੇਖ, ਯਥਾ- ਕਉਲੁ ਤੂ ਹੈ ਕਵੀਆ ਤੂ ਹੈ ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸੁ।

**ਵੇਖਿਆ** ਪੰ. ਦੇਖਾ।

**ਵੇਖੇ** ਪੰ. ਦੇਖੀ, ਯਥਾ- ਵੇਖੇ ਛਿਟਿੜਿ ਥੀਵਦੋ ਜਾਮਿ ਖਿਸੰਦੋ ਪੇਰੁ। ਦੇਖੀ ਹੇ ਪੁਰਖ ! ਤੂ ਦਾਗੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।

**ਵੇਗ** ਸੰ. ਪ੍ਰਵਾਹ ; ਬੀਰਜ ; ਦੇਹ ਸੇ ਬਿਸ੍ਰਾ ਮੂਤ੍ਰ ਨਿਕਾਸਨਾ ; ਮਹਾਕਾਲ ; ਨਯਾਯ ਮਤ ਮੇ ਭੂਮੀ ਆਦਿਕ ਚਾਰ ਤਤੋਂ ਮੇ ਔ ਮਨ ਮੇ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ ਸੰਸਕਾਰ।

**ਵੇਗਾਰਿ** ਦੇ. ਬਿਨਾ ਦਾਮ ਸੇ ਲੋਗਾਂ ਕੇ ਅੰਨਾਦਿਕ ਪਕਾ ਦੇਨੇ, ਯਥਾ- ਭੈ ਵਿਚਿ ਅਗਨਿ ਕਢੈ ਵੇਗਾਰਿ।

**ਵੇਗਾਰੀਆ** ਦੇ. ਮਜੂਰ ਬਿਨਾ ਦਾਮ ਸੇ।

**ਵੇਗਾਰੀਆ** ਦੇ. ਬਿਗਾਰੀ, ਬਿਗਾਰ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਵੇਗਾਰਿ ਫਿਰੈ ਵੇਗਾਰੀਆ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਉਠਾਇਆ।

**ਵੇਚਹਿ** ਦੇ. ਵੇਚਤੇ ਹੈਂ, ਯਥਾ- ਧ੍ਰਿਗੁ ਤਿਨਾ ਕਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਵੇਚਹਿ ਨਾਉ।

**ਵੇਚਿਓ** ਦੇ. ਬੈ ਕੀਆ।

**ਵੇਚਿਆ** ਦੇ. ਬੈ ਕੀਆ।

**ਵੇਚੀ** ਗੁ. ਵੇਚਾਂ, ਯਥਾ- ਇਹੁ ਤਨੁ ਵੇਚੀ ਬੈ ਕਰੀ ਜੇ ਕੋ ਲਏ ਵਿਕਾਇ।

**ਵੇਚੋਲੀ** ਗੁ. ਬਕੀਲ।

**ਵੇਜਾਤਿ** ਗੁ. ਦੂਸਰੀ ਜਾਤਿ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਬਾਪੁ ਦਿਸੈ ਵੇਜਾਤਿ ਨ ਹੋਇ। ਬਾਪ ਜਿਸ ਕਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ ਹੈ ਵਹੁ ਅਪਨੀ ਜਾਤਿ ਸੇ ਕਾਹੂੰ ਆਨ ਜਾਤਿ ਕਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਸੰ. ਵਿਜਾਤੀਯ।

**ਵੇਣ** ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥੁ ਰਾਜਾ ਕਾ ਪਿਤਾ ; ਬਰਣ ਸੰਕਰੋਂ ਕੀ ਏਕ ਜਾਤਿ ਬਿਸੇਖ।

**ਵੇਣਿ** ਸੰ. ਜਲ ਕਾ ਸਮੂਹ ; ਜਲੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ; ਨਦੀ ਬਿਸੇਖ ; ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਕਾ ਮੇਲ ਥਾਨ ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੀਰਥ।

**ਵੇਤਗਾ** ਪੰ. ਬਿਨਾ ਜਨੇਊ, ਯਥਾ- ਵੇਤਗਾ ਆਪੇ ਵਤੈ। ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਸੰਯਮ ਕਾ ਜਨੇਊ ਨਾ ਰਖਨੇ ਸੇ ਆਪ ਬਿਨਾ ਜਨੇਊ ਫਿਰੇ ਹੈ।

**ਵੇਦ** ਸੰ. ਧਰਮ ਔ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਰਥੋਂ ਕੋ 'ਵਿੰਦਤਿ ਅਨੇਨ' ਲਭਤੇ ਹੈਂ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਕਰ ਵਾ ਧਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ 'ਵੇਤਿ ਅਨੇਨ' ਜਾਣੇ ਹੈ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਕਰ ਤਿਸ ਬਾਣੀ ਕਾ ਨਾਮ ਵੇਦ ਹੈ। ਵਾ ਧਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਰਥ ਵਿਦਵਾਨੋ ਨੇ ਹੈ ਰੂਪ ਕਰ ਵਾ ਵਿਚਾਰਣੀਯ ਰੂਪ ਕਰ 'ਵਿਦਯਤੇ ਯਤ੍ਰ' ਜਾਣੀਤੇ ਹੈਂ ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਕੇ ਵੀਚ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬਯਾਕਰਣ ਰੀਤਿ ਸੇ ਵੇਦ ਹੈ, ਨਾਮ ਚਾਰੋਂ ਕੇ- ੧. ਰਿਗ ੨. ਯਜੁਰ ੩. ਸਾਮ ੪. ਅਥਰਬਣ ਹੈਂ। ਇਨ ਵੇਦ ਬ੍ਰਿਛੋਂ ਕਾ ਮੂਲ ਈਸ੍ਵਰ ਹੈ। ੧. ਕਰਮ ੨. ਉਪਾਸਨਾ ੩. ਗ੍ਯਾਨ, ਤੀਨੋ ਕਾਂਡ ਭਾਵ ਇਨ ਕੇ ਮੋਟੇ ਟਾਲੇ ਹੈ। ਗਯਾਰਾ ਸੈ ਪਾਂਚ ਸਾਖਾ ਸੂਖਮ ਟਾੱਲੀਆਂ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਮੇ- ਰਿਗਵੇਦ ਕੀ ੧੦ (ਦਸ ਸਾਖਾ) ਹੈ, ਯਜੁਰ ਕੀ ੮੬ (ਛਿਆਸੀ) ਸਾਖਾ ਹੈ, ਸਾਮ ਕੀ ੧੦੦੦ (ਏਕ ਹਜਾਰ) ਸਾਖਾ ਹੈ, ਅਥਰਬਣ ਕੀ ੯ (ਨਵ) ਸਾਖਾ ਹੈ, ਸਭੀ ਮਿਲਾ ਕਰ ਗਿਨੇ ਗਯਾਰਾਂ ਸੈ ਪਾਂਚ ਹੈ। ਸਾਖਾ ਕੇ ਨਾਮ ਜਿਨ ਨਿਮਿਤੋਂ ਸੇ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਹੂਏ ਵਹੁ ਬਹੁਤ ਹੈਂ। ਕਛੁਕ ਤੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਦਿਖਾਏ ਜਾਵੇਂਗੇ। ਯੇ ਚਾਰੋ ਵੇਦ 'ਮੰਤ੍ਰ' 'ਬ੍ਰਾਹਮਣ' ਭੇਦ ਸੇ ਦੋ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਦੋਨੋ ਮੇ ਮੂਲ ਵੇਦ ਕਾ ਨਾਮ 'ਮੰਤ੍ਰ' ਹੈ, ਬਯਾਖਯਾਨ ਰੂਪ ਵੇਦ ਕਾ ਨਾਮ 'ਬ੍ਰਾਹਮਣ' ਹੈ। ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭੀ ਚਾਰ ਹੈ, ਜਿਨ ਮੇ- ਰਿਗ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ 'ਐਤ੍ਰੇਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ' ਹੈ, ਯਜੁਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ 'ਸਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ' ਹੈ, ਸਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਸਾਮ ਵਿਧਾਨਾਦਿ 'ਅਸ੍ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ' ਹੈ, ਜਿਨ ਕੇ ਨਾਮ- ੧. ਪੰਚਵਿੰਸ ੨. ਖਟਵਿੰਸ ੩. ਸਾਮਵਿਧਾਨ ੪. ਆਰਖੇਯ ੫. ਦੇਵਤਾਧਯਾਯ ੬. ਉਪਨਿਖਦ ੭. ਸੰਹਿਤੋਪਨਿਖਦ ੮. ਬੰਸ, ਯੇ ਹੈਂ। ਅਥਰਬਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ 'ਗੋਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ' ਹੈ। ਇਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗੋਂ ਮੇ ਹੀ ਬਹੁਧਾ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਉਪਨਿਖਦ ਹੈ, ਸੁਕ੍ਰ ਹੈ। ਇਨ ਚਾਰ ਵੇਦੋਂ ਕੇ ਚਾਰ ਉਪ ਵੇਦ ਹੈ, ਜਿਨ ਮੇ ਰਿਗਵੇਦ ਕਾ 'ਧਨੁਰ' ਉਪਵੇਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੇ ਸਸਤ੍ਰ ਕੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਹੈ। ਯਜੁਰ ਵੇਦ ਕਾ 'ਆਯੁਰ' ਉਪ ਵੇਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੇ ਰੋਗ ਨਾਸ ਹੇਤ ਔਖਧੀਓ ਕੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਹੈ। ਸਾਮ ਵੇਦ ਕਾ 'ਗਾਂਧਰਬ' ਉਪ ਵੇਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੇ ਸ੍ਵਰ ਤਾਲ ਸੇ ਗਾਯਨ ਕੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਹੈ। ਅਥਰਬਣ ਕਾ 'ਅਰਥਸਾਸਤ੍ਰ' ਉਪ ਵੇਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੇ ਤਸਬੀਰਾਂ ਲਿਖਨੇ ਮੰਦਰ ਬਨਾਨੇ ਆਦਿ ਨਿਖਲ ਕਾਮੋ ਕੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਇਨ ਉਪ ਵੇਦੋਂ ਮੇ ਹੀ ਚੌਹਟ ਕਲਾ ਹੈ। ਵੇਦੋਂ ਕੇ ਖਟ ਅੰਗ ਹੈ, ਜਿਨ ਕਾ ਨਾਮ- ੧. ਕਲਪ ੨. ਸਿਖ੍ਯਾ ੩. ਬਯਾਕਰਣ ੪. ਛੰਦ ੫. ਜਯੋਤਿਸ ੬. ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਹੈ। ਇਨ ਖਟ ਅੰਗੋਂ ਕੇ ਚਾਰ ਉਪਾਂਗ ਹੈਂ- ੧. ਪੁਰਾਣ ੨. ਨਯਾਯ ੩. ਮੀਮਾਸਾ ੪. ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰ। 'ਪੁਰਾਣ' ਅਸ੍ਟਾਦਸ ਹੈਂ, ਉਪ ਪੁਰਾਣ ਬਹੁਤ ਹੈਂ, ਸਭੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸਰਗ ਬਿਸਰਗਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਕਥਨ ਹੇਤ ਉਪਾਂਗ ਹੈ। 'ਨਯਾਯ' ਪਦ ਸੇ ਨਯਾਯ ਬੈਸੇਖਕ ਦੋਨੋ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ, ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਪਰੀਖ੍ਯ ਰੂਪ ਊਹਾ ਹੇਤ ਯਹ ਉਪਾਂਗ ਹੈ। 'ਮੀਮਾਂਸਾ' ਬਿਚਾਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਗ੍ਯਾਨ ਕਾਂਡ ਵੇਦ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਬੇਦਾਂਤ ਮੇ ਬਯਾਸ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਬੇਦ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਜੈਮੁਨੀ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਵੇਦਾਰਥ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਹੇਤ ਯਹ ਉਪਾਂਗ ਹੈ। ਸਾਂਖਯ ਪਾਤੰਜਲ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਮੇ ਮਾਨਸ ਧਰਮ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਹੈ, ਬਾਲਮੀਕੀ ਰਾਮਾਯਣ ਮਹਾਭਾਰਤ ਸੈਵ ਬੈਸ੍ਨਵਾਦਿ ਤੰਤ੍ਰ ਮਨੁ ਆਦਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਓ ਮੇ ਕਾਯਿਕ ਬਾਚਕ ਮਾਨਸ ਧਰਮੋਂ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਧਰਮ ਬਿਚਾਰ ਹੇਤ ਯਹ 'ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰ' ਉਪਾਂਗ ਹੈ। ਚਾਰੋ ਵੇਦੋਂ ਕਾ ਕਲਪਾਦਿ ਖਟ ਅੰਗੋਂ ਕਾ ਪੁਰਾਣਾਦਿ ਚਾਰ ਉਪਾਗੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਚੌਦਾ ਵਿਦਯਾ ਹੈ- ਵੇਦ ਸ੍ਵਤ: ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਐਸੇ ਸਾਂਖਯ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਕਰਤਾ ਕਪਲ ਮੁਨਿ ਨੇ 'ਨਿਜਸਕ੍ਤਯਭਿਬਯਕ੍ਤੇ ਸ੍ਵਤ:

ਪ੍ਰਾਮਾਣਜੰ' ੫੧ "निजशक्त्यभिव्यक्ते स्वत: प्रामाणयं" ੫੧ ਇਸ ਸੂਤ੍ਰ ਮੇ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੂਤ੍ਰ ਕਾ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ- ਵੇਦੋਂ ਮੇ ਨਿਜ ਸਕ੍ਤੀ ਸ੍ਵਭਾਵ ਸਿੱਧ ਜੋ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਕੀ ਸਕ੍ਤੀ। ਤਿਸ ਸਕ੍ਤੀ ਕੋ ਮਾਰਨ ਉਚਾਟਨ ਯੋਗ੍ਯ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਔ ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿਖੇ ਕਹੀ ਔਖਧੀਯੋਂ ਮੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਸਮਗ੍ਰ ਵੇਦ ਕੋ ਸ੍ਵਤ: ਪ੍ਰਮਾਣਪਨਾ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਵਕਤਾ ਕੇ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਕੋ ਮੂਲ ਮਾਨ ਕੇ ਨਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਯਹ ਸਮਗ੍ਰ ਵੇਦ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਸ੍ਵਭਾਵ ਸ੍ਵਤ: ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਯਥਾਰਥ ਵਕਤਾ ਕਾ ਵਾਕਯ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀ। ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਕੀ ਹੀ ਵੇਦ ਕੋ ਸ੍ਵਤ: ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਰਿਖਿ ਜੈਮੁਨਿ ਮਾਨੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਵੇਦੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਮੇ ਔਰ ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਚਾਹ ਨਹੀ, ਸਿਮ੍ਰਿਤਯਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਮੇ ਵੇਦੋਂ ਕੀ ਚਾਹ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਵੇਦ ਸ੍ਵਤ: ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਉਪ ਵੇਦਾਦਿ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰਤ: ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਵੇਦ ਮੇ ਕਹੇ ਅਰਥ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਵੇਦ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਹਨੇ ਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀ ਸਭੀ ਅਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਉਪ ਵੇਦਾਦਿ ਸਭ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰਤ: ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਸਤ੍ਰਕਾਰ ਉਪ ਵੇਦਾਦਿਕੋਂ ਵਤ ਵੇਦੋਂ ਕੋ ਭੀ ਪਰਤ: ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਬੈਸੇਖਕ ਮੁਨਿ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸੂਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਤਦ੍ਵਚਨਾਦਾਮ੍ਨਾਯਸਯ ਪ੍ਰਾਮਾਣਜੰ "तद्वचनादाम्रायस्य प्रामाणयं" ਤਿਸ ਆਪਤ ਵਕ੍ਤਾ ਈਸ੍ਵਰ ਕੇ ਵਚਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਵੇਦੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣਪਨਾ ਹੈ। ਵੇਦ ਕੋ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਬਚਨ ਹੋਨੇ ਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ੍ਵੇਤਾਸ੍ਵਤਰ ਸਾਖਾ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ- 'ਯੋ ਬ੍ਰਹਮਾਣੰ ਵਿਦਧਾਤਿ ਪੂਰ੍ਬੰ ਯੋਵੈਵੇਦਾਂਸ੍ਚ ਪ੍ਰਹਿਣੋਤਿ ਤਸ੍ਮੈ।' ਪੁਨਾ ਸਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ- 'ਤਦੇਤਸਯ ਮਹਾਭੂਤਸਯ ਨਿ:ਸ੍ਵਸਿਤੰ ਯਦ੍ਰਿਗਵੇਦੋ ਯਜੁਰ੍ਵੇਦੋ ਸਾਮਵੇਦ' ਇਤਿ। ਸ੍ਰੁਤੀ ਕਾ ਅਰਥ ਐਸੇ ਹੈ ਤਤ- ਵਹੁ ਵੇਦ, ਏਤਸਯ ਮਹਾਭੂਤਸਯ- ਇਸ ਮਹਾਨ ਰੂਪ ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ, ਨਿ:ਸ੍ਵਸਿਤੰ- ਪੁਰਖ ਕੇ ਸ੍ਵਾਸ ਤੁਲਯ ਬੁਧਿ ਕੇ ਪਰਿਸ੍ਰਮ ਸੇ ਬਿਨਾ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਯਤ- ਜੋ ਰਿਗਵੇਦ ਹੈ ਯਜੁਰਵੇਦ ਹੈ ਸਾਮਵੇਦ ਹੈ। ਵੇਦ ਬਯਾਸ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸੂਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਐਸੇ ਕਹੇ ਹੈ- 'ਸਾਸਤ੍ਰ ਯੋਨਿਤ੍ਵਾਤ'। ਅਰਥ ਯਹ ਰਿਗਵੇਦਾਦਿ ਬਾਣੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬੱਗ੍ਯ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਈਸ੍ਵਰ ਰਚਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਜਨਯ ਹੈ ਔ ਈਸ੍ਵਰੋਕ੍ਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਰਤ: ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਜੈਮੁਨਿ ਰਿਖਿ ਵੇਦ ਕੋ ਨਿਤਯ ਮਾਨੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ 'ਅਪੌਰਖੇਯ ਵਚਨੰ ਵੇਦ:' ਐਸੇ ਵੇਦ ਕਾ ਲਖ੍ਯਣ ਕਰੇ ਹੈ। ਲਖ੍ਯਣ ਵਾਕਯ ਕਾ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ- ਸਰਬ ਜਗਤ ਅਪਨੇ "ਨਾਨੀ ਦ੍ਰਿਸੰ ਜਗਤ" ਸੂਤ੍ਰ ਮੇ ਜੈਮੁਨਿ ਜੀ ਨੇ ਅਨਾਦਿ ਮਾਨਾ ਹੈ। ਅਰਥ ਸੂਤ੍ਰ ਕਾ ਯਹ ਹੈ 'ਜਗਤ ਅਨੀਦ੍ਰਿਸੰਨ' ਜਗਤ ਕਬੀ ਅਨੀਦ੍ਰਿਸ ਨਹੀ ਹੂਆ ਸਦਾ ਈ ਦ੍ਰਿਸ ਰਹੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜੈਸਾ ਵਰਤਮਾਨ ਮੇ ਜਗਤ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ ਹੈ ਸਦਾ ਐਸਾ ਹੀ ਰਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਕਹੂੰ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਚਿਆ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਪੌਰਖੇਯ ਹੈ। ਸੰਕਾ- 'ਸਹਸ੍ਰ ਸੀਰ੍ਖ: ਪੁਰਖ:' ਐਸੇ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਭੀ ਵੇਦ ਮੇ ਜੀਵੋਂ ਵਤ ਸਰੀਰ ਮਾਨਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਕੋ ਈਸ੍ਵਰ ਪੁਰਖ ਰਚਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਪੌਰਖੇਯ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ। ਉਤ੍ਰ- ਪੁਰਖ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹਾਂ ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਫਲ ਰੂਪ ਸਰੀਰੋਂ ਕੇ ਧਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ ਔ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸਰੀਰ ਕਰਮੋ ਸੇ ਰਚਿਤ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਰੂਪ ਨਹੀ। ਇਸ ਲੀਏ ਤਿਸ ਕੇ ਰਚੇ ਵੇਦ ਕੋ ਅਪੌਰਖੇਯ ਕਹਨਾ ਸੰਭਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ 'ਅਪੌਰਖੇਯ ਬਚਨੰ ਵੇਦ:' ਲਖਣ ਭੀ ਬਨੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਕਹੋ ਸੋ ਭੀ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਵੇਦ ਮੋ ਵੇਦ ਕੇ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲੇ ਅਗਨਿ ਵਾਯੁ ਆਦਿਤਯ ਅੰਗਰਾ ਕਹੇ ਹੈਂ ਉਨ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਫਲ ਰੂਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਕੋ ਅਪੌਰਖੇਯ ਮਾਨਨਾ ਸਰਬਥਾ ਅਯੋਗਯ ਹੈ। ਕਿੰਚ ਵੇਦ ਪੌਰਖੇਯ ਹੈ ਐਸੇ ਅਪਨੇ ਸੂਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਮੁਨਿ ਜੈਮੁਨਿ ਨੇ ਭੀ ਮਾਨਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਬਯਾਸ ਰਿਖਿ ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਮਹਾਭਾਰਤ ਹੈ, ਬਾਲਮੀਕੀ ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਰਾਮਾਯਣ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਕਠ ਕੀ ਬਨਾਈ ਕਠ ਸਾਖਾ ਹੈ, ਕੁਥਮ ਕੀ ਬਨਾਈ ਕੌਥਮ ਸਾਖਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਪੁਰਖ ਰਚਿਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਪੌਰਖੇਯ ਹੈ, ਅਪੌਰਖੇਯ ਨਹੀ। ਇਸ ਪੂਰਬ ਪਖ੍ਯ ਕੇ ਪਰਿਹਾਰ ਹੇਤ ਜੈਮੁਨਿ ਮੁਨਿ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਰੂਪ ਯਹ ਉਤ੍ਰ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸਦਾ ਰਹਨੇ ਸੇ ਨਿਖਲ ਅਰਥ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਤੈਸੇ ਵੇਦ ਰੂਪ ਸਬਦ ਭੀ ਅਨਾਦਿ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਦੋਨੋ ਮੇ ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀ। ਕੇਵਲ ਸਬਦੋਂ ਸਾਥ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਸੰਬੰਧੋ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇ ਯਹ ਸਿੱਧ ਹੁਆ ਜਿਸ ਰਿਖਿ ਨੇ ਜੇਤੇ ਵੇਦ ਭਾਗ ਕਾ ਗੁਰੁ ਸੇ ਪੜਨਾ ਕੀਆ ਔ ਆਪ ਪੜ ਕਰ ਆਗੇ ਸਿਖ੍ਯਨ ਕੋ ਪੜਾਯਾ, ਉਤਨੇ ਭਾਗ ਕੇ ਸਾਥ ਉਸ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁਈ, ਉਸ ਸੇ ਵਹੁ ਭਾਗ ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਖ੍ਯਾਤ ਹੂਆ, ਐਸੇ ਮਾਨਨੇ ਸੇ ਵੇਦ ਕੀ ਅਨਾਦਿਤ ਔ ਨਿਤਯਤਾ ਕੀ ਕੁਛ ਹਾਨੀ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਅਨਾਦਿ ਔ ਨਿਤਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਪੌਰਖੇਯ ਬਚਨ ਹੈ, ਪੌਰਖੇਯ ਨਹੀ, ਯਹ ਜੈਮੁਨਿ ਜੀ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਔਰ ਜੈਸੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਜਨਮ ਲੇਨੇ ਸੇ ਘਟਾਦਿਕ ਅਨਿਤਯ ਹੈ, ਐਸੇ ਵੇਦ ਅਨਿਤਯ ਨਹੀ। ਕਿੰਤੁ ਯਥਾ ਪ੍ਰਲਯ ਪ੍ਰਯੰਤ ਥਿਰ ਰਹਨੇ ਸੇ ਆਕਾਸ ਨਿਤਯ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਤ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾ ਬਾਧਯ ਰੂਪ ਨਿਤਯ ਨਹੀ, ਤੈਸੇ ਵੇਦ ਭੀ ਪ੍ਰਲਯ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹਨੇ ਸੇ ਨਿਤਯ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੀਵ ਪੁਰਖ ਕਰ ਰਚਿਤ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਪੌਰਖੇਯ ਹੈ। ਯਹ ਬਯਾਸਾਦਿਕ ਮੁਨੀਸ੍ਵਰੋਂ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਸੋਈ ਹਰਿ ਆਗਿਆ ਹੋਏ 'ਬੇਦ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਵੀਚਾਰ' ਕਹਤੇ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਵੇਦ ਰਚ ਕੇ ਈਸ੍ਵਰ ਨੇ ਸਭ ਸੇ ਪਹਲੇ ਕਿਸ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮੇ ਪ੍ਰਕਾਸਿਤ ਕੀਏ ਇਸ ਵਿਖਯ ਮੇ ਸਤਪਥ ਕੇ 'ਤੇਭਯ ਸ੍ਤਪ੍ਤੇਭਯ ਸ੍ਤ੍ਰਯੋ ਵੇਦਾ ਅਜਾਯੰਤਅਗ੍ਨੇਰਿਗਵੇਦੋ ਵਾਯੋਰਯਜੁਰ੍ਵੇਦ ਆਦਿਤਯਾਤ ਸਾਮਵੇਦ ਇਤਿ' "तेभ्य स्तप्तेभ्य स्त्रयो वेदा अजायंत अग्नेर्ऋग्वेदो वायोर्जुर्वेद आदित्यात्सामवेद इति" ਤਿਨ ਤਪ ਤਪਤੇ ਅਗਨਿ ਵਾਯੁ ਆਦਿਤਯ ਸੇ ਰਿਗ ਯਜੁਰ ਸਾਮਵੇਦ ਅਜਾਯੰਤ,

ਜਗਤ ਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਏ, ਜਿਨ ਮੇਂ- ਅਗਨਿ ਸੇ ਰਿਗਵੇਦ, ਵਾਯੂ ਸੇ ਯਜੁਰਵੇਦ, ਆਦਿਤਯ ਸੇ ਸਾਮਵੇਦ ਹੂਆ, ਯਹ ਸ੍ਰੁਤਿ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਸ੍ਰੁਤਿ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਧੁਨਿਕ ਲੋਕ ਐਸਾ ਕਹਤੇ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਅਗਨਿ ਆਦਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕੋ ਵੇਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰੀ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਸ੍ਵੇਤਾਸ੍ਵਤਰ ਉਪਨਿਖਦ ਕੀ "ਯੋ ब्रह्माणांविद्धाति पूर्वंयोवै वेदाँश्चप्रहिणोति तस्मै" ਇਸ ਸ੍ਰੁਤਿ ਮੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਸੇ ਪੂਰਬੰ (ਪਹਲੇ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕੋ ਰਚਤਾ ਭਯਾ ਔ ਰਚ ਕੇ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕੇ ਲੀਯੇ ਔਰ ਸਭ ਕੋ ਛੋਡ ਵੇਦੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤਾ ਭਯਾ। ਪੁਨਾ ਜੈਸੇ ਇਸ ਸ੍ਰੁਤਿ ਮੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਹੋਨੇ ਮੇ ਪੂਰਬੰ ਪਦ ਹੈ ਤੈਸੇ ਮੁੰਡਕੋਪਨਿਖਦ ਮੇ ਪ੍ਰਥਮ ਲਿਖਾ ਹੈ- 'ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਵਾਨਾਂ ਪ੍ਰਥਮ: ਸੰਬਭੂਵ ਬਿਸ੍ਵਸ੍ਯਕਰਤਾ ਭੁਵਨਸ੍ਯਗੋਪ੍ਤਾ'। ਬਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਰਬ ਦੇਵਤਾਯੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਉਤਪੰਨ ਹੂਏ ਜੋ ਬਿਸ੍ਵ ਕੀ ਰਚਨਾ ਔਰ ਪਾਲਨਾ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰ ਹੈਂ। ਅਬ ਨਿਸ੍ਚੈ ਕਰੋ ਜਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਰਬ ਦੇਵਤਾਯੋਂ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇ ਉਪਜੇ ਔਰ ਬਿਸ੍ਵ ਰਚਨਾ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰ ਹੈਂ। ਤਬ ਅਗਨਿ ਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕੇ ਪਸਚਾਤ ਸ੍ਵਯੰ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਯਹ ਸਾਰ ਨਿਕਸਾ ਅਗਨਿ ਵਾਯੂ ਆਦਿ ਤਯ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਉਤਪੰਨ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਉਨ ਕੋ ਵੇਦ ਪਢਾਯਾ, ਉਨ ਸੇ ਆਪ ਨਹੀ ਪੜਾ। ਜੇਕਰ ਕਾਹੂੰ ਸ੍ਰੁਤੀ ਸੇ ਅਗਨਿ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਹੋਨਾ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਵੇਦ ਪਢਾਨਾ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕੇ, ਤਬ ਵਹੀ ਪਖ ਮਾਨਾ ਜਾਵੇ ਸੋ ਤੋ ਕਹੀ ਲਿਖਾ ਨਹੀ। ਉਲਟਾ ਜਿਨ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਵੇਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੂਈ ਮਾਨੀ ਹੈ ਉਨ ਮੇ ਅੰਗਿਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੇ ਚੌਥੀ ਜਗਾ ਹੈ, ਯਹ ਸ੍ਵੇਤਾਸ੍ਵਤਰ ਮੇ 'ਯੋ ਬ੍ਰਹਮਣੰ ਵਿਦਧਾਤਿ' ਸ੍ਰੁਤੀ ਸੇ ਆਗੇ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਬਡੇ ਬੇਟੇ ਅਥਰਬਾ ਕੋ ਵੇਦ ਵਿਦਯਾ ਪੜਾਈ, ਅਥਰਬਾ ਨੇ ਅੰਗੀਰ ਕੋ ਪੜਾਈ, ਅੰਗੀਰ ਨੇ ਭਾਰਦ੍ਵਾਜ ਗੋਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਸਤਯਵਾਹ ਕੋ ਪਢਾਈ, ਉਸ ਨੇ ਆਗੇ ਵਹੀ ਅੰਗਿਰਾ ਕੋ ਪਢਾਈ। ਯਾ ਤੇ ਸਿਖਯ ਪਰੰਪਰਾ ਮੇ ਚੌਥਾ ਜੋ ਅੰਗਿਰਾ ਜਿਸ ਕੀ ਅਗਨਿ ਵਾਯੂ ਆਦਿਕੋਂ ਸਾਥ ਗਿਨਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਵੇਦ ਪਢੇ ਕਹਨਾ ਸਰਬਥਾ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪੂਰਣ ਗ੍ਯਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੇ ਹੀ ਅਗਨਿ ਆਦਿਕੋਂ ਨੇ ਪਢਾ ਯਹੀ ਮਾਨਨਾ ਸਾਰ ਹੈ, ਸੋਈ ਸ੍ਵੇਤਾਸ੍ਵਤਰ ਮੇ ਸਪਸ੍ਟ ਹੈ "तद्वेद गुह्योपनिषत्सं गूढं तद्ब्रह्मा वेदते ब्रह्म योनिं" 'ਤਦ੍ਵੇਦ ਗੁਹ੍ਯੋਪਨਿਖਤ੍ਸੰ ਗੂਢੰ ਤਦਬ੍ਰਹਮਾ ਵੇਦਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਯੋਨਿੰ'। ਅਰਥ ਯਹ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੇਦ ਕੀ ਗੁਹਯ ਉਪਨਿਖਦੋਂ ਮੇ ਗੁਪਤ ਹੈ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈਂ ਔਰ ਨਹੀ ਜਾਨੇ। ਜੈਸੇ ਯਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਾ ਗ੍ਯਾਨੀ ਹੋਨਾ ਉਪਨਿਖਦੋਂ ਮੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ, ਐਸਾ ਅਗਨਿ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਗ੍ਯਾਨੀ ਹੋਨੇ ਮੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਅਗਨਿ ਆਦਿਕ ਸਭੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਸੇ ਪਢੇ, ਸੋਈ ਮਨੁ ਜੀ ਲਿਖੇ ਹੈਂ- "अग्नि वायु रवि भ्यस्तुत्रयं ब्रह्म सनातनं दुदोह यज्ञ सिद्धर्थ मृग्यजुः साम लक्षणं" 'ਅਗ੍ਨਿ ਵਾਯੁ ਰਵਿ ਭਯ ਸ੍ਤੁਤ੍ਰਯੰ ਬ੍ਰਹਮ ਸਨਾਤਨੰ ਦੁਦੋਹ ਯਗ੍ਯ ਸਿਧਯਰਥ ਮ੍ਰਿਗਯਜੁ: ਸਾਮ ਲਖਣੰ।' ਅਰਥ ਯਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਰਿਗ ਯਜੁ: ਸਾਮ ਯਹ ਤੀਨੋ ਨਿਤਯ ਰੂਪ ਵੇਦ ਯਗ ਕਰਮ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਹੇਤ ਭਾਵ ਯਗ ਕਰਨੇ ਕਰਾਨੇ ਕੇ ਲੀਯੇ ਅਗਨਿ ਵਾਯੁ ਰਵਿ ਨਾਮਕ ਦੇਵਤਾਯੋ ਕੇ ਤਾਂਈ ਕ੍ਰਮ ਪੂਰਬਕ ਦੀਯੇ ਅਰਥਾਤ ਅਗਨਿ ਕੇ ਤਾਂਈ ਰਿਗ, ਵਾਯੁ ਕੇ ਤਾਂਈ ਯਜੁ, ਰਵਿ ਕੇ ਤਾਂਈ ਸਾਮ ਦਿਏ, ਜੋ ਵੇਦੋਂ ਬਿਨਾ ਯਗੋਂ ਕਾ ਹੋਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਔ ਯੱਗੋ ਵਿਨਾ ਪ੍ਰਜਾ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਰਹੋ ਅਧਿਕ ਵਿਚਾਰ ਵੇਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸਿਤ ਕੀਏ ਯਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਸੋਈ ਗੁਰੁ ਜੀ ਲਿਖੇ ਹੈਂ- 'ਚਾਰੇ ਬੇਦ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨੋ ਫੁਰਮਾਇਆ।' ਆਪਸ੍ਤੰਬ ਔ ਕਾਤਯਾਯਨ ਮੁਨਿ ਮੰਤ੍ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੋਨੋ ਭਾਗੋਂ ਕੋ ਵੇਦ ਮਾਨਤੇ ਹੈ, ਉਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਲੋਗ ਵਹੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈਂ। ਕੋਈ ਆਧੁਨਿਕ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਗ ਮਾਤ੍ਰ ਵੇਦ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਵੇਦ ਨਹੀ, ਐਸੇ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਵੇਦ ਨਹੀ ਵੇਦ ਸੰਗਯਾ ਸੇ ਬਿਰੁੱਧ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣ ਨਾਮੇ ਵਾਲਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਮਹਾਭਾਰਤ ਪਦਮ ਪੁਰਾਣਾਦਿ ਵਤ, ਜੈਸੇ ਮਹਾਭਾਰਤ ਪਦਮ ਪੁਰਾਣਾਦਿ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣਾਦਿ ਨਾਮੇ ਵਾਲੇ ਹੋਨੇ ਤੇ ਵੇਦ ਨਹੀ, ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਭੀ ਵੇਦ ਨਹੀ। ਪੁਨਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਭਾਗ ਵੇਦ ਨਹੀ ਬਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਬਯਾਖਯਾਨ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਤੇ ਔਰੋ ਕੇ ਬਯਾਖ੍ਯਾਨ, ਬਯਾਖ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਤੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਨਹੀ ਬਨੇ ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਰੂਪ ਬਯਾਖ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਭੀ ਵੇਦ ਨਹੀ ਬਨੇ। ਪੁਨਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਵੇਦ ਨਹੀ ਰਿਖੀਓਂ ਕਾ ਕਹਯਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਵਤ ਜੈਸੇ ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਰਿਖੀਓਂ ਕੇ ਕਹੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਵੇਦ ਨਹੀ, ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਭੀ ਰਿਖੀਓਂ ਕਾ ਕਹਯਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਵੇਦ ਨਹੀ। ਪੁਨਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਵੇਦ ਨਹੀ, ਕਾਤਯਾਯਨ ਆਪਸ੍ਤੰਬ ਸੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਮੁਨੀਸ੍ਵਰੋ ਨੇ ਵੇਦ ਸੰਗ੍ਯਾ ਨਾ ਮਾਨਨੇ ਸੇ ਪੁਨਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਭਾਗ ਵੇਦ ਹੋਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀ, ਮਨੁਖ੍ਯੋਂ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਕਾ ਰਚਿਆ ਹੋਨੇ ਸੇ ਜੈਸੇ ਮਨੁਖ੍ਯੋਂ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਕੇ ਰਚੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਰਘੁਬੰਸਾਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵੇਦ ਨਹੀ ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਾਮਣ ਭਾਗ ਭੀ ਵੇਦ ਨਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ। ਆਪਸ੍ਤੰਬਾਦਿ ਮੁਨੀਯੋਂ ਕੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਕੋ ਵੇਦ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣ ਸੰਗਯਾ ਵੇਦ ਸੰਗਯਾ ਕੀ ਬਿਰੋਧੀ ਨਹੀ। ਜੇਕਰ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਵੇ ਤਬ ਵੇਦ ਸੰਗ੍ਯਾ ਨਾ ਬਨੇ, ਜੈਸੇ ਮਨੁਖ੍ਯ ਪਸੁ ਆਦਿਕ ਸੰਗ੍ਯਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ, ਸੋ ਏਕ ਅਰਥ ਵਿਖੇ ਨਹੀ ਬਨੇ। ਐਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣ ਸੰਗ੍ਯਾ ਕਾ ਵੇਦ ਸੰਗ੍ਯਾ ਸੇ ਵਿਰੋਧਨ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਏਕ ਘਟ ਵਿਖੇ ਘਟ ਕਲਸ ਦ੍ਰਬਯ ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਨਾਨਾ ਸੰਗ੍ਯਾ ਵਰਤੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਏਕ ਵੇਦ ਵਿਖੇ ਭੀ ਇਤਿਹਾਸ

ਪੁਰਾਣ ਸੰਗ੍ਯਾ ਕਾ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਮੇ ਦੋਨੋ ਸੰਗ੍ਯਾ ਸੰਭਵੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਭੀ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਗ ਵਤ ਵੇਦ ਹੈ। ਉਤ੍ਰ- ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਕੀ ਪੁਰਾਣ ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਗ੍ਯਾ ਉਸ ਕੋ ਵੇਦ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ ਔ ਪੁਰਾਣ ਨਾਮ ਕਾ ਪੁਰਾਤਨ ਅਰਥ ਰਾਜ ਬੰਸਾਦਿ ਨਵੀਨ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਬਰਨਨ ਸੇ ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਵੇਦ ਵਤ ਸੰਭਵੇ ਨਹੀ। ਕਿੰਤੁ 'ਪੁਰਾਨ ਵੰਭਵਤੀ ਇਤਿ ਪੁਰਾਣੰ' ਬਨਨੇ ਸਮੇ ਨਏ ਹੋ ਕਰ ਜੋ ਪੀਛੇ ਪੁਰਾਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹੋਵੇ ਸੋ ਕਹੀਏ ਪੁਰਾਣ, 'ਪੁਰਾਣ' ਪਦ ਕਾ ਐਸਾ ਅਰਥ ਸੰਭਵੇ ਹੈ, ਸੋ ਵੇਦ ਵਿਖੇ ਸੰਭਵੇ ਨਹੀ। ਕਿੰਉਕੇ ਵੇਦ ਕਬੀ ਨਵੀਨ ਨਹੀ ਬਨਾ, ਸਦਾ ਅਨਾਦਿ ਅਪੌਰਖੇਯ ਹੈ। ਪੁਰਾਣ ਵਤ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਮ ਭੀ ਨਵੀਨ ਅਰਥ ਕੋ ਹੀ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਕਾਹੇ ਤੇ ਇਤਿ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਹ- ਪ੍ਰਸਿਧ, ਆਸ- ਹੂਆ। ਜੈਸੇ ਕਠ ਉਪਨਿਖਦ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ- 'ਤਸਯਹ ਨਚਿਕੇਤਾ ਨਾਮ ਪੁਤ੍ਰ ਆਸ' ਅਰਥ ਯਹ ਤਿਸ ਉਦਾਲਕ ਰਿਖਿ ਕਾ, ਹ- ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਚਿਕੇਤਾ ਨਾਮ ਪੁਤ੍ਰ, ਆਸ- ਹੂਆ। ਐਸੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸੇ ਕੁਛ ਕਾਲ ਪੂਰਬ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਅਰਥੋਂ ਕੋ ਇਤਿਹਾਸ ਪਦ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਵੈਸੇ ਹੀ ਜਨਕ ਯਾਗਯ ਬਲਕਯਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਗਾਥਾ ਮੇ ਨਵੀਨ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਬਰਨਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਕਾਹੂੰ ਰਿਖਿ ਨੇ ਬਿਦੇਹ ਦੇਸ ਕੇ ਰਾਜਾ ਜਨਕਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਰਚਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਤਿਹਾਸੋਂ ਮੇ ਜਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਹੈ, ਵਹੁ ਸਭ ਕਥਾ, ਕਥਾ ਵਾਲਯੋਂ ਸੇ ਪੀਛੇ ਬਨੀ ਹੈ, ਯਥਾ ਰਾਮ ਰਾਵਣਦਿਕੋਂ ਕੀ। ਯਾ ਤੇ ਪਰਮ ਪੁਰਾਤਨ ਅਨਾਦਿ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲੀ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਗ ਕੀ ਵੇਦ ਸੰਗ੍ਯਾ ਸਾਥ ਨਵੀਨ ਅਰਥ ਕਹਨੇ ਵਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣ ਸੰਗ੍ਯਾ ਅਵਿਰੁਧ ਮਾਨਨੀ ਸਮਯਕ ਨਹੀ। ਰਹੋ ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰ- ਏਵੰ ਪਾਨਿਨੀ ਪਾਤੰਜਲੀ ਆਦਿਕ ਰਿਖੀਯੋਂ ਕੇ ਰਚੇ ਸੂਤ੍ਰ ਭਾਖਯਾਦਿ ਬਯਾਖੇਯ ਬਯਾਖ੍ਯਾਨ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇ ਏਕ ਬਯਾਕਰਣ ਸੰਗ੍ਯਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗੋ ਮੇ ਏਕ ਵੇਦ ਸੰਗ੍ਯਾ ਮਾਨੋ। ਪੁਨਾ ਮੰਤ੍ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰੂਪ ਬਯਾਖੇਯ ਬਯਾਖ੍ਯਾਨ ਕੋ ਏਕ ਕੀ ਬਨਾਈ ਮੂਲ ਟੀਕਾ ਵਤ ਏਕ ਈਸ੍ਵਰ ਕ੍ਰਿਤ ਮਾਨੋ ਸੋ ਭੀ ਅਯੋਗ੍ਯ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਭੀ ਈਸ੍ਵਰ ਬਨਾਤਾ ਤਬ ਉਪਵੇਦ ਅੰਗ ਉਪਾਂਗਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਬਨਾਨੇ ਮੇ ਰਿਖੀਓਂ ਕੋ ਸ੍ਰਮ ਕਿੰਉ ਦੇਤਾ, ਦੀਆ ਹੈ। ਤੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਰੂਪ ਬਯਾਖ੍ਯਾਨ ਭੀ ਔਰੋਂ ਕੇ ਬਨਾਏ ਹੈ, ਈਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਹੀ ਅਰ ਗੌਣ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣੋ ਸੇ ਪਰਮ ਮੁਖਯ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਆਪਸ੍ਤੰਬਾਦਿ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨੋ ਨੇ ਗੌਣ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਇਨ ਕੋ ਵੇਦ ਕਹਯਾ ਹੈ ਅਰ ਬਯਾਸ ਰਿਖਿ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸੂਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਇਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗੋਂ ਵਤ ਉਪਨਿਖਦ ਰੂਪ ਉਤ੍ਰ ਕਾਂਡ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੀਏ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥੋ ਸੇ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਸੈਵ ਬੈਸ੍ਨਵਾਦਿ ਮਤੋਂ ਵਾਲੇ ਵੇਦ ਕੋ ਸਭ ਸੇ ਮੁਖਯ ਮਾਨੇ ਹੈ। ਵੇਦ ਸੇ ਉਤਰ ਆਪਨੇ ਅਪਨੇ ਮਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਆਚਾਰਯੋਂ ਕੇ ਬਨਾਏ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕੋ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਸੈਵਾਦਿ ਪਖੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਮਤੋਂ ਵਾਲਿਓਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਮਤੋਂ ਸੇ ਜੋ ਆਨ ਮਤ ਉਨ ਮੇ ਦੋਖ ਕਹਨੇ ਸੇ ਪਰਸਪਰ ਆਪ ਹੀ ਅਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰ ਰਖੇ ਹੈਂ। ਵੇਦ ਕੇ ਊਪਰ ਜੈਨ ਬੋਧ ਮਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੋਖ ਨਹੀ ਲਗਾਇਆ। ਉਲਟਾ ਜੋ ਜੋ ਅਪਨੇ ਮਤੋਂ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸ੍ਰਤੀਓਂ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀਏ ਹੈਂ, ਉਨ ਸੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਰਥ ਕਹਨੇ ਵਾਲਿਓਂ ਕੇ ਖੰਡਨ ਮੇ ਜੋਰ ਲਗਾਯਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਜਾਨ ਪੜਤਾ ਹੈ ਵੇਦ ਕੇ ਅਸਲ ਅਰਥ ਉਨ ਕੀ ਖੈਂਚ ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਸੇ ਜੁਦੇ ਹੈਂ। ਵੇਦ ਕੋ ਕੋਈ ਝੂਠਾ ਨਹੀ ਕਹ ਸਕੇ, ਜੋ ਝੂਠਾ ਕਹੇ ਸੋ ਬਿਚਾਰਹੀਨ ਹੈ, ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਸੇ ਸਿੱਧ ਹੈ, ਯਥਾ- ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤ ਝੂਠੇ ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਬਿਚਾਰੈ। ਵੇਦ ਕੀ ਬਯਾਖ੍ਯਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਹੈ, ਉਸ ਮੇ ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਖੈਂਚ ਨਹੀ। ਉਸ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਔਰ ਭੀ ਬਯਾਖ੍ਯਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਜੋ ਵੇਦ ਬਯਾਖ੍ਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜਨੋ ਨੇ ਕਰੀ ਹੈ। ਬਯਾਖ੍ਯਾਕਾਰੋਂ ਮੇ ਪਰਸਪਰ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਫਰਕ ਬੁਧਿਗਤ ਬਿਪ੍ਰ ਲਿਪਸਾਦਿ ਦੋਖੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਹੋ ਸਕੇ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੀ ਬੁਧੀ ਮੇ ਦੋਖ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਉਨ ਕੇ ਅਰਥੋ ਮੇ ਭੇਦ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਯਾ ਤੇ ਸਭ ਕਾ ਮਾਰਗ ਏਕ ਹੀ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਯਹ ਬਿਚਾਰ ਨਿਕਸਾ ਗੁਰਮਤ ਮੋ ਭੀ- 'ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤ ਝੂਠੇ' ਇਤਯਾਦਿ ਵਚਨ ਸੇ ਵੇਦ ਸਭ ਸੇ ਮੁਖਯ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਅਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀ। ਕੇਵਲ ਏਤੀ ਬਾਤ ਹੈ ਜਿਨ ਕੇ ਮਤ ਕੁਛ ਦੇਰ ਪਹਲੇ ਚਲੇ ਹੈਂ, ਵਹੁ ਵੇਦ ਕੋ ਅਰ ਅਪਨੇ ਆਚਾਰਯ ਕੇ ਕਹੇ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਾਨ ਕੇ ਅਪਨੇ ਮਤ ਸੇ ਇਤਰੋਂ ਕੇ ਮਤ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਕੋ ਸੁਨ ਪੀਛੇ ਚਲੇ ਮਤੋਂ ਵਾਲੇ ਵਿਦਯਾਹੀਨ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕਰ, ਪਹਲੇ ਮਤੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ, ਬੀਚ ਹੀ ਵੇਦ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿੰਦਕ ਮਤੋਂ ਕੀ ਉਪੇਖਯਾ ਕਰ ਅਪਨੇ ਆਚਾਰਯ ਕੇ ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਹਿਤ ਵੇਦ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੋ ਵੇਦ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੇ ਹੈ ਔ ਨਿਜ ਮਤ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੋ ਵੇਦ ਕੇ ਤੁਲਯ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਾਨਨੇ ਹੇਤ- 'ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ' ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਸੇ ਈਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਕੋ ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਲੀਏ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਦ੍ਵਾਰ ਮਾਨਨੇ ਵਤ। ਗੁਰੋਂ ਕੋ ਦ੍ਵਾਰ ਮਾਨ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੋ ਭਾਖਾ ਵਪੁ ਵੇਦ ਸਿੱਧ ਕਰੇ ਹੈਂ।

**ਵੇਦਨ** ਦੇ. ਪੀੜਾ, ਯਥਾ- ਜੋ ਜੀਆ ਕੀ ਵੇਦਨ ਜਾਣੈ।

**ਵੇਦਨਾ** ਸੰ. ਗ੍ਯਾਨ ; ਦੁੱਖ, ਪੀੜਾ।

**ਵੇਦਾਣ** ਪੰ. ਲੋਹਾ ਘੜਨੇ ਕਾ ਹਥਿਆਰ, ਜੈਸੇ- ਅਹਰਣ ਸਿਰ ਵੇਦਾਣ।

**ਵੇਦਾਵੈ** ਪੰ. ਦਾਵੇ ਰਹਿਤ, ਯਥਾ- ਹਉ ਨਿਰਗੁਣੁ ਢਾਢੀ ਬਖਸਿਓਨੁ ਪ੍ਰਭਿ ਪੁਰਖਿ ਵੇਦਾਵੈ। ਪੁਨਾ- ਦਾਵੈ ਦਾਝਨੁ ਹੋਤੁ ਹੈ ਨਿਰਦਾਵੈ ਰਹੈ ਨਿਸੰਕ।

**ਵੇਦੀ** ਸੰ. ਵੇਦ ਪੜੇ ਲੋਗ ਵੇਦ ਪੜਨੇ ਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਕੁਲ ਕਾ ਨਾਮ ਵੇਦੀ ਹੈ, ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਮੇ ਗੁਰੁ ਦਸਮ

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਰਾਮ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਲਵ ਕੁਸ ਕੇ ਬੰਸੀ ਜਨੋ ਮੇ ਜੁੱਧ ਹੂਆ ਲਵ ਬੰਸੀ ਜੀਤੇ ਕੁਸੁ ਬੰਸੀ ਹਾਰ ਕੇ ਕਾਸੀ ਮੋ ਪਹੁਚ ਵੇਦ ਪੜਤੇ ਭਏ ਨਾਮ ਵੇਦੀ ਹੂਆ, ਜੈਸੇ- ਜਿਨੈ ਬੇਦ ਪਠਿਯੋ ਸੁ ਵੇਦੀ ਕਹਾਏ। ਦੇ. ਵੇਦੋ ਸੇ, ਯਥਾ- ਜੁਠਿ ਨ ਰਾਗੀਂ ਜੁਠਿ ਨ ਵੇਦੀਂ।

**ਵੇਦੀਨ** ਫਾ. ਧਰਮਹੀਨ।

**ਵੇਦੀਨਾ ਕੀ** ਵਾ. ਅਧਰਮੀਓਂ ਕੀ, ਯਥਾ- ਵੇਦੀਨਾ ਕੀ ਦੋਸਤੀ ਵੇਦੀਨਾ ਕਾ ਖਾਣੁ।

**ਵੇਧਾ** ਸੰ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ, ਜੈਸੇ-

॥ਦੋਹਾ॥

ਵੇਧਾ ਦ੍ਵੈਧਾ ਭ੍ਰਮ ਕੀਓ ਕਨਕ ਕਾਮਨੀ ਰੂਪ।<br>ਇਨ ਦੋ ਮੇ ਜੋ ਨਾ ਫਸੇ ਵਹੀ ਜਨਨ ਮੇ ਭੂਪ।

**ਵੇਧਿਆ** ਪੰ. ਵਿੰਨਿਆ।

**ਵੇਪਰਵਾਹ** ਫਾ. ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ, ਪੂਰਣ ਕਾਮ ਮਹਾਤਮਾ, ਯਥਾ- ਓਇ ਵੇਪਰਵਾਹ ਨ ਬੋਲਨੀ ਹਉ ਮਲਿ ਮਲਿ ਧੋਵਾ ਤਿਨ ਪਾਇ।

**ਵੇਪਾੜਾ** ਗੁ. ਬੇਪਰਤੇ, ਯਥਾ- ਉਝੜ ਮਾਰਗੁ ਸਭੁ ਤੁਮ ਹੀ ਕੀਨਾ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਵੇਪਾੜਾ। ਸੰ. ਬਿਪਰਯ। ਵਾ ਬੇਰਸਤੇ।

**ਵੇਪੀਰ** ਫਾ. ਨਿਗੁਰੇ, ਯਥਾ- ਅਗੈ ਗਏ ਨ ਮੰਨੀਅਨਿ ਮਾਰਿ ਕਢਹੁ ਵੇਪੀਰ।

**ਵੇਮਾਰਗਿ** ਮਿ. ਵਾ. ਖੋਟੇ ਰਸਤਿਓ ਮੇ, ਯਥਾ- ਵੇਮਾਰਗਿ ਮੂਸੈ ਮੰਤ੍ਰਿ ਮਸਾਣਿ। ਕ੍ਰੂਰ ਦੇਵਨ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਮਸਾਣੋਂ ਮੇ ਜਾਪ ਕਰਨੇ ਰੂਪ ਖੋਟੇ ਮਾਰਗ ਮੈ ਬਹੁਤ ਜੀਵ ਠਗੇ ਗਏ ਹੈਂ।

**ਵੇਮੁਖੀਆ** ਗੁ. ਵਹਿਰਮੁਖ ਜਨ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਨਮੁਖੁ ਮਨਮੁਖਿ ਵੇਮੁਖੀਆ।

**ਵੇਰ** ਦੇ. ਦੇਰ ; ਵੇਲਾ।

**ਵੇਰਾਈਅਨਿ** ਪੰ. ਖੁਸ ਕਰੀਏ, ਪਲੋਸੀਏ, ਯਥਾ- ਜਿਨ ਅੰਦਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਹਰਿ ਕੇਰੀ ਸੇ ਕਿਚਰਕੁ ਵੇਰਾਈਅਨਿ ਮਨਮੁਖ ਬੇਤਾਲੇ।

**ਵੇਰੋਧੁ** ਗੁ. ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ, ਯਥਾ- ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਵੇਰੋਧੁ ਸਰੀਰ।

**ਵੇਲ** ਗੁ. ਲਤਾ, ਵੱਲੀ, ਯਥਾ- ਜਿਨ੍ਹਾ ਵੇਲਿ ਨ ਤੂੰਬੜੀ ਮਾਇਆ ਠਗੇ ਠਗਿ। ਏਕ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਨਾ ਵੇਲ ਹੈ ਨਾ ਫਲ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਨਾ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਤਿਨ ਕਾ ਫਲ ਗ੍ਯਾਨ ਹੈ। ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਯਥਾ- ਕਿਆ ਗਾਲਾਇਓ ਭੂਛ ਪਰ ਵੇਲਿ ਨ ਜੋਹੇ ਕੰਤ ਤੂ। ਅਨਜੋਕ੍ਰੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਓਰ ਨਾ ਦੇਖੇਂ ਤਬ ਤੂੰ ਪਤਿ ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਪਰਾਸ੍ਰਿਤ ਰਹਨੇ ਸੇ ਵੇਲ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਸਮਾ ਉਤਪੱਤੀ ਕਾ, ਯਥਾ- ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ। ਪੁਨਾ- ਜਾਂ ਤਉ ਖਟਣ ਵੇਲ ਤਾਂ ਤੂ ਰਤਾ ਦੁਨੀ ਸਿਉ। ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਾ ਕਿਨਾਰਾ, ਯਥਾ- ਸਾਗਰ ਲਹਰਿ ਸਮੁੰਦ ਸਰ ਵੇਲਿ ਵਰਸ ਵਰਾਹੁ। ਰੂੰ ਵੇਲ ਕੇ, ਯਥਾ- ਵੇਲਿ ਪਿੰਞਾਇਆ ਕਤਿ ਵੁਣਾਇਆ।

**ਵੇਲੜੀ** ਦੇ. ਵੇਲਾ।

**ਵੇਲਾ** ਦੇ. ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਾ ਕਿਨਾਰਾ, ਜੈਸੇ- ਗਹੀ ਵੇਲਾ ਸਿੰਧ। ਸਮਾ।

**ਵੇੱਲ੍ਹਾ** ਪੰ. ਨਿਕੰਮਾ, ਜੈਸੇ ਵੇੱਲਾ ਆਦਮੀ। ਖਾਲੀ।

**ਵੇੜਿਓ** ਦੇ. ਵਲਿਆ, ਵੇਸ੍ਟਨ ਕੀਆ।

**ਵੇੜਿਆ** ਪੰ. ਵਲਿਆ, ਗ੍ਰਸਿਆ, ਯਥਾ- ਮਨੁ ਜੰਜਾਲੀ ਵੇੜਿਆ ਭੀ ਜੰਜਾਲਾ ਮਾਹਿ। ਸੰ. ਵੇਸ੍ਰਿਤ:।

**ਵੇੜੁ** ਪੰ. ਵਲਨਾ, ਘੇਰਾ ਕਰਨਾ, ਯਥਾ- ਪਾਇਆ ਵੇੜੁ ਮਾਇਆ ਸਰਬ ਭੁਇਅੰਗਾ।

**ਵੈਸ** ਦੇ. ਬਨੀਏ ਕੋ, ਯਥਾ- ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ ਉਪਦੇਸੁ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ।

**ਵੈਸਾਖਿ** ਦੇ. ਵਿਸਾਖ ਕਾ ਮਹੀਨਾ, ਯਥਾ- ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹੁ। ਸੰ. ਬਿਸਾਖਾ ਨਛਤ੍ਰ।

**ਵੈਸਾਖੁ** ਗੁ. ਵਿਸਾਖ ਮਹੀਨਾ, ਯਥਾ- ਵੈਸਾਖੁ ਭਲਾ ਸਾਖਾ ਵੇਸ ਕਰੇ। ਵਿਸਾਖਾ ਨਖ੍ਯਤ੍ਰ ਯੁਤ ਪੂਨ੍ਯਾ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨੇ ਮੇ, ਯਥਾ- ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹੁ।

**ਵੈਸੀ** ਦੇ. ਓਸੀ, ਬਰਾਬਰ ; ਜਾਵੇਗੀ, ਯਥਾ- ਨਿਹਚਲੁ ਹਭ ਵੈਸੀ ਸੁਣਿ ਪਰਦੇਸੀ ਸੰਤਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਰਹੀਐ।

**ਵੈਣ** ਪੰ. ਬਚਨ, ਯਥਾ- ਈਸਰਿ ਜਗਨਾਥਿ ਉਚਹਦੀ ਵੈਣੁ ਵਿਰਿਕਿਓਨੁ। ਪੁਨਾ- ਮੁਖਿ ਬੋਲੀ ਮਿਠੜੇ ਵੈਣ। ਤਥਾ- ਦੁਰਗਾ ਬੈਣ ਸੁਣੰਦੀ ਹਸੀ ਹੜ ਹੜਾਇ। ਕੀਰਨੇ।

**ਵੈਦਕ** ਦੇ. ਹਕੀਮੀ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ, ਚਿਕਿਤਸਾ ਗ੍ਰੰਥ।

**ਵੈਦਗੀ** ਪੰ. ਰੋਗ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਹੇਤ, ਯਥਾ- ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ।

**ਵੈਦਜ** ਸੰ. ਪੰਡਿਤ ; ਚਿਕਿਸਤਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ; ਸੂਰਯ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਸ੍ਵਿਨੀ ਕੁਮਾਰੋ ਕੇ ਬੀਰਯ ਸੇ ਉਪਜੀ ਵੈਦਜ ਜਾਤੀ ਜੋ ਬੰਗਾਲੇ ਵੈਦਜ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹਕੀਮੀ ਕਰਤੇ ਹੈ।

**ਵੈਦਿਆ** ਪੰ. ਜਾਂਦਿਆ, ਜਾਤਿਆ, ਯਥਾ- ਕੁਰੀਏ ਕੁਰੀਏ ਵੈਦਿਆ ਤਲਿ ਗਾੜਾ ਮਹਰੇਰੁ।

**ਵੈਦੁ** ਦੇ. ਹਕੀਮ, ਦਵਾਈ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਯਥਾ- ਵੈਦੁ ਬੁਲਾਇਆ ਵੈਦਗੀ ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ। ਵੈਦੋਂ ਕਾ, ਯਥਾ- ਵੈਦਾ ਸੰਦਾ ਸੰਗੁ ਇਕਠਾ ਹੋਇਆ। ਸੰ. ਵੈਦ੍ਯ।

**ਵੈਦੋ** ਗੁ. ਵੈਦਜ, ਯਥਾ- ਵੈਦੋ ਨ ਵਾਈ ਭੈਣੋ ਨ ਭਾਈ ਏਕੋ ਸਹਾਈ ਰਾਮੁ ਹੇ।

**ਵੈਰ** ਸੰ. ਵਿਰੋਧ, ਯਥਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਗਵਾਵੈ।

**ਵੈਰਾਇਣ** ਗੁ. ਵੈਰਨ ਅਵਿੱਦਯਾ।

**ਵੈਰਾਗ** ਦੇ. ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਤਯਾਗ ਕੀ ਇੱਛਾ। ਸੰ. ਵੈਰਾਗਯ।

**ਵੈਰਾਗੀ** ਗੁ. ਵੈਰਾਗਯ ਵਾਲਾ।

**ਵੈਰੀ** ਸੰ. ਬਿਰੋਧੀਓਂ ਕੇ, ਯਥਾ- ਤੂ ਹੋਆ ਪੰਚ ਵਾਸਿ ਵੈਰੀ ਕੈ ਛੂਟਹਿ ਪਰੁ ਸਰਨਾਇਲੇ।

**ਵੈਰੀਆ** ਪੰ. ਵਿਰੋਧੀਆ।

**॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਿਹੀਤੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ਵਕਾਰਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਰਚਨੰ ਸਮਾਪ੍ਤੰ॥**



**ੜੜਕਿ** ਗੁ. ਰੜਕ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਜਿਮੀਨ ਸਾਥ ਅੰਗ ਘਸਾਇ ਕੇ, ਯਥਾ- ੜੜਕਿ ਮੁਏ ਜਿਉ ਤ੍ਰਿਖਾਵੰਤ ਨਾਨਕ ਕਿਰਤਿ ਕਮਾਨ।

**ੜਾੜਿ** ਗੁ. ਰਾੜ, ਝਗੜਾ, ਲੜਾਈ, ਯਥਾ- ੜਾੜਿ ਕਰਤ ਸਾਕਤ ਗਾਵਾਰਾ। ਪੁਨਾ-ੜਾੜਾ ੜਾੜਿ ਮਿਟੈ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂ। ੜਾੜੇ ਅਖਰ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈਂ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਲੜਾਈ ਮਿਟੇ ਹੈ ਜਬ ਸਾਧੋਂ ਕੇ ਸੰਗ ਮੈ ਮਿਲ ਕੇ ਜੀਵ ਨਾਮ ਅਰਾਧੇ ਹੈਂ। ਪੰ. ਰਿਹਾੜ।

**॥੧੪੫੦੨ ਨਾਮ ਸੰਖਿਆ॥**

**॥ਦੋਹਾ॥**

ਗੁਰੂ ਗਿਰਾ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਲਿਖ ਵਰਪੂਰ ਭੰਡਾਰ॥
ਗੁਰੁ ਵਪੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਰ: ਭੇਟਾ ਧਰੀ ਸੁਧਾਰ।੧।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੁ ਯਾ ਕੋਸ ਸੇ ਪੁਨਯਾ ਚੰਦ ਮਨਿੰਦ॥
ਨਿਜ ਮਤ ਗਤ ਜਨ ਮਨੋ ਸੇ ਤਮ ਨਾਸੇ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਿੰਦ।੨।

**॥ਸ੍ਵੈਯਾ॥**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਿਵਾ ਕਰ ਦੂਰ ਕਰੇਂ ਜਨ ਕੇ ਮਨ ਭਾਰਾ॥
ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਵਪੁ ਵਾਕਯਨ ਕੇ ਪਦ ਪੁੰਜ ਨਮੋ ਚਿਤ ਜੌਨ ਅੰਧਾਰਾ॥
ਜਾਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨ ਪਾਇ ਭਲੇ ਗੁਰੁ ਗੀਰ ਗੰਭੀਰ ਕੋ ਅਰਥ ਉਦਾਰਾ॥
ਨਾ ਪੁਨ ਨੀਕ ਬਤਾਯ ਸਕੇ ਜਨ ਜੁਥਨ ਕੋ ਗੁਰ ਮੱਗ ਸੁਧਾਰਾ।੩।
॥ਦੋਹਾ॥ਗੁਰੂ ਦਸੋ ਨਿਜ ਗਿਰਾ ਕੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਯੋਗ ਨਿਰੀਖ॥
ਪ੍ਰੇਰੇ ਸਿਖ੍ਯਨ ਪਿਖਨ ਕੋ ਜਿਹ ਹਿਤ ਰਚੀ ਸੁ ਸੀਖ।੩।
ਜਾਂ ਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਨ ਮੋ ਪੁਨ ਸੋਧਨ ਮੋ ਜਾਨ॥
ਜੋ ਕੁਛ ਰਹਯੋ ਪ੍ਰਮਾਦ ਸੇ ਪੁਨਾ ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਸੇ ਮਾਨ।੫।
ਤਥਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕੇ ਫੇਰ ਸੇ ਸੋ ਸਭ ਸੱਜਨ ਬ੍ਰਿੰਦ॥
ਸੋਧੇਂ ਸਮਯਕ ਜਾਨ ਮਨ ਸਾਂਝੀ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਗੋਬਿੰਦ।੬।
ਅੰਗ(੬) ਵੇਦ(੪) ਨਿਧਿ(੯) ਸਸਿ(੧) ਮਿਤੰ ਸੰਬਤ ਸੁਭ ਗੁਰੁ ਵਾਰ॥
ਦਸਮੀ ਚੇਤ੍ਰ ਮਾਸ ਕੀ ਸਿੱਧ ਯੋਗੁ ਵਰ ਧਾਰ।੭।

ਮੇਖ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਿਵਸ ਮੋ ਪੂਰਨ ਰਚਨਾ ਕੀਨ।
ਪਟ੍ਰਾਲਯ ਨ੍ਰਿਪ ਥਾਨ ਮੋ ਥਿਤਿ ਧਰ ਦੈਵ ਅਧੀਨ।੮।
ਦਸੋ ਦਿਸਾ ਮੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਬਿਸਤਾਰੇਂ ਜਸ ਗਾਥ॥
ਧਰਮ ਧੁਰੰਧਰ ਨ੍ਰਿਪ ਨਮੋ ਇਕ ਪਟਿਆਲਾ ਨਾਥ।੯।
ਸ੍ਰੀਮਤ ਭੂਪ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਹਰਿ ਫੂਲ ਬੰਸ ਗੁਣ ਖਾਨ॥
ਜਿਨਹੁ ਛਪੇ ਯਹ ਦਾਨ ਹਿਤ ਆਗ੍ਯਾ ਕੀਨ ਲਿਖਾਨ।੧੦।

**॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀਮਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਚਰਣ ਸਿਖ੍ਯਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਸੰਗ੍ਰਿਹੀਤੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸੇ ੜਕਾਰਾਦਿ ਸਬਦਾਰਥ ਰਚਨੰ ਸਮਾਪਤੰ ਸੁਭੰ ਭੂਯਾਤ ਲੇਖਕ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਂ।੩੫।**

**ਦਸ੍ਤਖਤ ਸਾਧੂ ਕੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ**
**ਖੁਛਨਵੀਸ**
**ਅਲੰ**
ਵੈਸਾਖ ਪ੍ਰਵਿਸ੍ਟੇ ੨੭ ਸੰਮਤ ੧੯੫੩ ਸੁਕ੍ਰਵਾਰ